

BIBL. NAZ.

V. II Emanuele III

RACCOLTA
VILLAROSA

82

NAPOLI

COMMENTARIA

IN

RITVS MCV. REGNI NAPOLITANI

REGJ CONSILIARY

D. CAROLI PETRA, EQVTIS ORDINIS CALATRAVE

DVCIS VASTI GIRARDI, ET CACCABONI

BARONIS .

TOMVS QVARTVS.

597448

Racc. Vell. 82/4

COMMENTARIA

LVCVLENTA, ET ABSOLVTA,

In Vniuersos Ritus M.C.V. Regni Neapolitani.

I N Q V I B V S

PRÆTER ERVDITIONEM, AC RERVM NOTABILIVM

copiosam supellecilem, Ius commune per eisdem Ritus confirmatum,
limitatum, locupletatum, castigatum, aut quoquo modo
innouatum declaratur:

C O N C I N N A,

ET FACILI METHODO, FERÈ OMNIGENAE IVRIS MATERIAE,

Pontificiæ, Civiles, Criminales, & Feudales, necnon omnia, quæ ad praxim
eiusdem Regni pertinent, explicantur;

V A R I Æ Q V E S V P R E M O R V M S E N A T V V M.

præcipuè S. Rotæ Romanæ, & Ciuitatis Neapolitanæ, etiam adhuc non impressæ,
decisiones, reconditis priscorum, recentiorumque Patrum doctrinis
munice vtiliter, & quàm lepidè subuectuntur.

O P V S

MAGISTRATIBVS, ET CAVSARVM PATRONIS PERIVCVNDVM.

Pragmaticis omnibus, atq; in forensi Palæstra versatis maximè commodum;
Studiosis, atq; Eruditis non insulsum.

A V C T O R E

DON CAROLO PETRA.

SACRAE MILITIAE CALATRAVAE EQVITE;

Vastì Girardi Duce, & Caccaboni, aliorumque feudorum Barone, olim in
Subselsijs Neapolitanis Aduocato, deinde Iudice M.C.V. postmodum in
vtroq; Samnio, ac in Tranensi Prouincijs Præsides, & in Supremo
Regio Sacro Iustitiæ Consilio Senatore Decano.

T O M V S Q V A R T V S.

CVI LOCVPLETISSIMVS ELENCHVS ACCESSIT.

OMNIBVS EADEM;

CONSISTAM IN AEQVO.

NEAPOLI, Typis Camilli Caualli. M.DC.XCII.

CVM PRIVILEGIO, ET SUPERIORVM FACVLTATE,

C A R O L O II.
HISPANIARVM,
VTRIVSQUE SICILIAE,

N O V I O R B I S,

ET ALIORVM REGNORVM ,

INVICTISSIMO, SVMMO,

A T Q V E .

CATHOLICO REGI,

TRIUMPHATORI SEMPER AVGVSTISSIMO,

CHRISTIANAE RELIGIONIS DEFENSORI

ACERRIMO, AC GLORIOSISSIMO.

*Don Carolus Petra, Dux Vasti Girardi, Regius Consiliarius, salutem;
& Imperij diuturnitatem precatur .*

Amdiu Augustissimæ Maiestatis Tuæ
Proli, in cuius Natalitia erectæ se-
culi spes, vna Mortalium studia,
vota vtriusq; Orbis vniuersa incum-
bunt, Quartum in Ritus M. C. V. Commen-
tariorum Tomum, non dum elaboratæ Palla-
dis Opus, deuoueram, vt qui cœteros sub
Tuis, & Parentis Tui PHILIPPI IV. Regis
Maximi, auspicijs edideram, extremi quoque
Operis frontem Regio Austriacæ Sobolis no-
mine insignirem. Quoniam verò illud est Na-
turæ ingenium, vt quæ vulgus hominum pro-
digo

digo velût alueo in hunc Terrarum Orbem effundit, Heroas ad Regnorum gubernacula comparatos, difficiliùs emittat: seù quòd eos longiori fingat meditatione, quos longior annorum, gestorumque series manet: seù quod Rege grauis maximo omnium voto responsura amet se diutiùs precibus fatigari. Hùc etiam accedit, quod Herculem susseçtura, qui Austriaco Atlanti in tanto Imperio succedat, gemini Orbis pondere è Genitore in Genitum inclinato, ijsdem amat videri distriçta curis, ac olim in Fabulosi Herculis conceptu, in quo coniunxit dies, & nouum edidit, Cœlo mirante, Trinoçtium. Illud verò mihi spectandum in primis est, quòd maximè communis hominum Parens orituri ex Austriaca gloria Solis luminibus elaborandis addiçta, in mora sit, vt ille tandèm ampliori plausu commendatus, exoptatus Orbi, celebratus hominibus, in Hispanicâ Aula excipiatur. Par igitur est, vt tantæ sobolis ortui præconijs, plausibusq; eruditæ ingeniorum soboles præluceant; & cui pro Cunis, Fascijs, Floribus, Mars Clypeum, Gloria Fasces, Ostrum Aula parat; Lex quoque Tabulas, Volumina Pallas, Sapientia lauros subijciat; ac Tibi, cuius præsignem Dia-

de-

dematis Orbem, non nisi circumactō per Zodi-
acum cursu Sol conficit; quem mox ad felici-
tatis cumulum, noua filiorum auctum corona
sentiemus, præscijs gaudijs gratulemur. Neq;
verò me arbitror, officium aliquod præterire,
hunc è legibus Tomum amplissimo Maiestatis
Tuæ nomini dicantem, quem Sacrum orituro
Principi addixeram: Cum satis Populorum fe-
licitas habeat in Te Vno, vnde sobolescat ad
gloriam. Nouus igitur hic mei ingenij foetus,
natiui debiti erga Te obsequij memor, Tuique
Nominis amplitudine audax, ad vltimum illud
Hispanicæ Gloriæ fastigium, quod ipse te-
nes, euadit, Tuosque supplex accidit ad pe-
des: vt non minus è Regio Maiestatis Tuæ
Throno victricia Bellonæ, quàm erudita Mi-
neruæ pendeant insignia, vtrumque felicitatis
Tuæ latus Pallas, & Sago tegat, & To-
ga. Atque vnum hic mihi superest exoran-
dum, vt in hoc mei officij munus, & addictis-
simæ seruitutis authoramentum, tuam Venti-
galibus Vrbium, ac Regnorum assuetam aciem
demittas, atque animi magnitudinem, si mi-
nùs muneris, accipias. Viue Rex Inuictissime,
Tuæque felicitatis cursum, superbiam Gloriæ,
Victoriarum incrementa ad Nestoreos vsque

annos trahe. Viue Barbarorum Domitor, Columen Religionis, hostium Triumphator, partamque Parentibus Austriaci Nominis Gloriam ad posteros vsque productam trade Immortalitati.

EXCELLENTISSIMO DOMINO
D. FRANCISCO
DE BENAVIDES.

*De Aulæ, & Corellæ, Comitæ S. Stephani, Concentinæ,
& Risci, Marchionis Nauarum, & Soleræ, Generali
Militum moderatori in Regno, & Episcopatu Giennensi,
ibidemque Regiarum Arcium Præfecto, primo, ac
perpetuo Ciuitatis Abulensis in Militia Signifero,
vni ex tredecim Equestris Ordinis S. Iacobi,
& Commendatori Montis Regalis, olim
Sardinia, dein Sicilia, nunc Regni
Neapolitani vigilantissimo
Proregi.*

D. Carolus Petra, Dux Vastæ Girardi, Regius Councillarius
S. & P. F. P.

A est mortalis aciei imbecillitas, vt ex aduerso fulgurantem Solem, nisi præsidio aliquo firmata, sustinere non possit. Quod Sol est inter sydera, id inter Reges iure dici potest Iberica Maiestas, quæ vnâ Regnorum amplitudinem Solis ipsius cursu nè, an fatigatione metitur? Idcirco illius ob oculos, quos Mundo debet, expositurus hunc mei Operis laborem ex Commentarijs in Ritus M.C.V. nè imbecilla mea acies tam Augustissimæ lucis splendore præstricta hebescat, ad Te, qui pleno ore tantum Solem excipere propius solitus es, supplex accedo, PRINCEPS EXCELLENTISSIME. Atque ad id præstandum hoc magis impellor, quod sciam, cum in Excellentia Vestra nancisci Principem, qui faciliè hoc quidquid est Operis pro sua humanitate in sui recipiat Clientelam, digniùsque pro ea, qua floret gratia, Iberico Ioui commendet. Certè haud probari

bari non poterit, quod tuo amplissimo insignitum Namine, tua authoritate, tua gratia suffulcitur. Simul munificentissimas illas acies, quibus geminum Orbem fospitat, in hoc Opus conijciet Hispanica Maestas, & vnà in Te primum conijciet Operis fronti præfixum, gaudebitque suum inclinare studium ad illud munus, quod tuo Nomine commendatur. Occurrent Regiæ menti è vestigio tot præclarè gesta, quibus de Hispanico tam longè, latèq; porrecto Imperio nunquàm non es optimè meritus: scilicèt ad gratissimam tui Nominis auram statim illi in mentem veniet Sardiniae primò tanta cum laude optimè procuratæ, primæ Herculei tui laboris arenæ. Mox Sicilia occurrit quadriennalis belli claudibus exagitata, tuo consilio, tuo regimine composita, sedati refractariæ scyllæ latratus, Te ad clauum sedente, Regnumque vniuersum, excitata Messanæ munitissima Arce, veluti nouo Ætneo pondere factiosis, ac perduellibus Enceladis imposito, pristinae seruituti restitutum, vbi Te auctore, visa est tādēm Iberica Claua citra fabulam, monstris omnibus subactis, purgata subluuie, rebus compositis, veluti humi defixa, in Pacis oleam reuifescere. Quæ tibi porrò laudum seges existet, cùm iam idem obuersaberis Neapolitani Regni, cui nunc pro ipso tanta cum laude præes, Moderator, & Rector? nimirum buccinatrix subiget fama, atque ipsa non vno nomine tuo Nomini obærata Parthenope. Te illum esse, qui adulterinam, ac mendosam pecuniam in meliorem, & metallo, & pondere, & forma commutasti, ancipiti consilio ad rem perducto, quo visus in ætate tam ferrea, rursus argenteam ætatem, si minus auream reuocare, & pristinum publicæ fidei in argento candorem. Te illum esse, quem succussa Vrbs improuiso Terræmotu stante vultu suspexit, Populos refouentem, atque omnia reficientem, inuictissimo sanè animo, qui quàm herculeum ipsum, vel exæquaret, vel etiam excederet, pestilens debacchantis latè luis Hydra probauit. Tu nempè illam in Peucetiorum viscera latè grassantem,

ac

ac iam penè Campaniæ fines afflantem, opè, consilio,
industria, diligentia absterruisti, vt tuæ sanè debeat
vigilantiæ Parthenope, non modò quòd floreat, sed &
quòd viuat. Addet etiam, Te illum esse, qui eandem
Vrbem ab hostilibus excursionibus trepidam tot mu-
nimentis, bellicisque machinis munitam, non modò
metu vacuam agere iusseris, sed & audacem feceris, vt
hostes etiam exhibilaret. In his omnibus diù Regius ani-
mus defixus hærebit non sine liquidissimo voluptatis
sensu Augustissimum pectus percurrente: nec suum
non emittet fulgorem Benauideæ Familiæ cognomen-
tum tot amplissimis honestatæ in Iberica Aula orna-
mentis, ac primos honoris Apices prætergressæ. Oc-
current nimirum tot Maiorum imagines, quarum alias
bellicæ laureæ lambunt sequaces, alias Sacræ Tiaræ,
alias Supremæ armorum Præfecturæ, alias forenses Tra-
beæ, & sceptræ. In primis verò Excell. D. Didaci præ-
clarissimi tui Genitoris memoria oborietur, Viri quot
Virtutis, ac Fortunæ insignibus decorati! vt in eo sanè
virtus cum fortuna, fortuna cum virtute decertasse visa
sit. Nimirum quantum ille PHILIPPO IV. Immor-
talis memoriæ charus adstabit! quæ euectus ad digni-
tatum fastigia! Armorum Præfectus, ac Moderator,
vt Nauarræ Regna, & Granatæ, nec non Lusitaniæ
fines in fide, & officio continuerit, quam benè in Su-
premo belli Consilium accitus Regiam rem firmaue-
rit! Regiæ Cameræ Cubicularius Virtuti aditum pa-
tefecerit! Peruanus Prorex inauguratus verè auream
fortunam in aurifero Regno Ibericæ Aulæ reddiderit
vectigalem, ac demum quam laudabiliter ad laudum
cumulum literis ad inuidiam excultus, gladio calamum
laureo ferto inectens, se ex utroque Cæsarem confirma-
rit! Has Benauidea Gens obijcit, suumque adijcient
decus Biedmæ, Lazerdæ, Cardonæ, Cueuæ, Auilæ, Ara-
goniæ gentium imagines, in quas familias tota Hispania,
ac toto Orbe celeberrimas Benauidea cognationis nexu
inserta est; Cunctasque gloriosissimè coronauit proge-
nies

nies aureo coronamine Regiæ prolis Aragoniæ fulgentif-
 finum sydus, Excellentissima, nempe, Donna Francisca
 de Aragon, quæ ex Ducibus inclytis, de Cardona, & de
 Segorbe orta, & scæliciori thæda Excellentie Tuæ coniun-
 cta nihil amplius humano splendori desiderandum reli-
 quit, fortassis nisi decorosum incrementum illius trigæ,
 Virtutis scilicet, Honoris, ac Fidei, quod iam triplici, ex
 tam insigni consortio, germine, non tam auguratur,
 quàm colitur; Dum Exc. D. Anna, Exc. Guillelmo Ra-
 mon de Moncada Marchioni de Aytona, Barchinonen-
 sium Comitum, Bearnienfiumque Principum nato, tan-
 torum Patrum purpuratum splendorem irradiat. Borgiæ
 demùm, quæ Tergeminis Vaticani Imperij Tiaris,
 quæ radiatis aureolis in vno Cælite Francisco Bor-
 gia præfulgentissimæ, cui nempè stirpi nuperrimè co-
 gnationis reciproco nexu faustissimo innexa est tua
 stirps Benauidea, nupti in luculentissimam Gandien-
 sium Ducis Familiam tui meritissimi Filij, Vnus Excell.
 D. Didacus, scilicet Soleræ Marchio, qui ingeniiti splen-
 doris lubar virtutum omnium radijs coruscat. Altera
 quæ in florentissimo Rosæ nomine delibutum ipsū
 decorum omnium florem ostentat. His de causis vo-
 lens, lubensque, Quartum hunc Operis laborem, mei ad-
 dictissimi omni obsequio animi testimonium, tuæ animi
 magnitudini committo. Et sanè quibusnam sub Auspi-
 cijs tutiùs proditurus fuerat in lucem meus hic liber,
 nisi sub vndique præclaris, scilicet sub Tuis? ad quem
 illum sistere debebam, nisi ad Te, qui omaium faculta-
 tum virtutibus excultus maximas quæ animi, quæ inge-
 nij dotes, doctrinæquè insigne specimen per summam
 hominum admirationem vbique præbuisi? Tua igitur
 mens, Tua manus, qua nihil Hispanicæ Maiestatì ad
 Regnorum habenas moderandas gratiùs, nihil dexte-
 riùs, tributum hoc CAROLO sistat, vt tua conditum
 gratia ex illo Terrarum Domino supercilio propitium
 aliquem obtutum imploret. Interim Viue Regno, viue
 gloriæ, viue æternitati.

DON BLASIVS ALTIMARI.

Vir Patritius, & à Consilijs Sux Catholicæ Maiestatis, in Supremo
Castri Capuani Senatu.

AD LECTOREM.

N Tibi, Candide Lector, Tomus Quartus, hoc est, Quartus Minerux partus, Idalio sanè fouendus amâraco, Illustr. Domini D. Caroli Petra, Equitis Ordinis Galatruæ, Ducis Vasti Girardi, Oppidi Caccaboni Vtilis Domini, aliorumq; Feudo-

rum, nec non nostri Sacri Regij Consilij Decani; Commentaria complectitur in triginta quinque Ritus Magnæ Curix Vicariæ huius Regni, ea methodo, ac doctrinæ vbertate, vt singuli Ritus, singulos Tractatus ferant, atq; hoc demum Opere Riturum omnium Commentarijs, qui trecentorum, & vndecim explent numerus, & coronam imponit, & coronidem. Porro, quantus in ijs Tonicis prudentiæ Thesaurus reconditur? ex hoc vno discè, quod præter omnigenæ eruditionis apparatus, rerum notabilium, atque exemplarium copiosam supellectilem, non pauci reuocantur ad trutinam legum articuli, communes, exotici, insignes, pertinentes ad Ius Pontificium, Ciuile, Criminale, ac Feudale, accedentibus ad cumulum pluribus Supremorum Senatuum decisionibus hætenus in lucem non editis, vt ea silentio præteream, quæ ad praxim spectant, ac maximè sunt ex vsu. Quæ sit Auctoris Doctrina, Eruditio, Prudentia, Comitas, & Facilitas, cæteræque animi dotes, quæ illius animum cumulant ad inuidiam, nihil est, quod Te doceam, cum nemo vnus sit, cui hæc comperta non sint, satisq; eum loquitur commendatissima sui nominis fama, quæ penè Europam omnem impleuit; Publicam emissâ in lucem Volumina satis, superque id contestantur, communi totius posteritatis suffragio. Luculentissimos huius veritatis testes producere possem, quot quot post ipsum publicis literis aliquid tradidere, qui vna nostri Auctoris nomen non sine amplissima honoris præfatione famæ publicæ incul-

(1) Carol. de Lellis in *Epistolis ad Lectorem in print. Primi, & Terti Tom. Comment. Aulicis ad Rit. M. C.*

(2) *Præ privilegio sub datum. Madritæ die 6. mensis Decembris 1676. in print. Neap. XVII. fol. 46. ex- quentoriatò Neapoli die 31. Octobris, 1679. in Priu. 25. fol. 44.*

(3) D. Bonaventura de Triflany decif. Cathalon. 26. n. 2. tom. 1. & Virum Doctima præclatum, vocat in dec. 25. n. 15. tom. 1. omni laude dignissimum in decif. 24. n. 55. 16. 1. doctissimum in dec. 27. n. 71. 10. 1. & decif. 36. n. 7. 40. 2. Hieronym. R. occa Episcop. Ifclani 1 disp. inr. feteft. cap. 96. tom. 2. ibi: Eruditissimus, integri crimus, omnique Supremo Magistratu dignus, idem Trifal cap. 163. n. 23. D. Domin. Mansrelli in obser. ad decif. Reg. Capyc. Latro. 10. 2. decif. 136. n. 7. 138. n. 9. 161. n. 10. 168. n. 2. & decif. 188. nu. 24. D. Jo: Domin. Reynaldi obser. crim. lib. 2. cap. 19. §. 1. n. 16. & alibi D. Jo: Leonard. Rodocan Com. ad prag. 33. de feud. cap. 14. sub nu. 20. ibi: Ad quem veluti ad vinum Fontem in contingentijs ecurrendum. D. Caletan. Ageta in Annotat. ad dec. Reg. Moles part. 1. prænot. §. fol. 21. & part. 2. §. 9. de iure Bainlat. quest. 4. n. 3. D. Nicolant Vincentini Scoppa in Annotat. ad Sarn. in prax. civil. §. 19. n. 4. & in Scholys ad contron. Reg. Merlini tom. 1. in praxolog. nu. 7. & cap. 1. n. 57. D. Joseph de Angelis in manib. de virtutib. Christiani Iudicis cap. 29. n. 6.

(4) Diploma expeditum Madritæ sub die 4. mensis Februarij 1675. in print. Neapoli. fol. 301. fuit ex- quentoriatum die 26. Martij 1675. in print. 15. fol. 145. & in Reg. Offic. S. M. 39. fol. 29.

cauere: nam, vt omittam recollecta (1) ab amplissimo Viro Carolo de Lellis Iurifconsulto, & Historiographo in primis spectatissimo (qui singulare id ab Hispanico Rege D. N. assecutus est, vt in probatissimæ suæ virtutis tesseram gentilitio suo stemmati, Serenissimæ, atque Austriacæ Domus insignia insereret) (2) quanti æstimanda sunt aliorum Auctorum testimonia, atque in primis illud Doctissimi D. Bonaventuræ de Triflany, Boffill, & Benach, Potentissimi nostri Regis à Consilijs, ac in Principatu Cathalonix Iudicis, & Senatoris, &c. his verbis: *Dom. D. Carolus Petra Iurifconsultorum facile Princeps.* (3) At nemo certior testis, quàm summus ipse Iuppiter: hoc etiam testimonium, extra aleam omnem quidè posuitum, non semel ex Ibero Ioue, regali sanè munificentia nostri Auctoris Minerua assecuta est; Qui cum perspicissimas haberet illius dotes, virtutesque non vnquam illam destitit amplissimis honoribus cumulare. Huïus specimen præbuit in Diplomate, quo cum Consiliarium S. Claræ iussit, loco Illustris Marchionis Crispani Don Didaci Soria, ad Regiam Cancellariam in maius euecti, his conceptis verbis honorificentissimè sanè vti est: *Maximèque expediat alium subrogare Virum, qui id ipsum munus pari fide, solertia, & integritate obeat, se ad hoc eligendum, & promouendum, et potè benemeritum, & valdè dignum decreuimus propter tuam in Nos singularem fidem, extimamque literarum peritiam, eruditionem, probitatem, prudentiam, & integritatem, de quibus adhuc per spatium annorum triginta documenta varia, & egregia præstitisti, Primum in exercitio vnus ex Aduocatis primarijs Tribunalium Fidelissimæ nostræ Ciuitatis Neapolis, magna laude. Secundo in muneribus, seu Officij Consultoris Ciuitatis Neapolis, & etiam Aduocati Fiscalis Tribunalis Cappellani Maioris ipsiusmet Ciuitatis. Et deniquè in munere Iudicis Magnæ nostræ Curie Vicaria, in quo per spatium annorum decem nobis inseruisti, magna, & generali approbatione, & satisfactione Illustris D. Petri Antoniij ab Aragonia, & Illustris Marchionis de Astorga nostrorum Proregum, Locumtenentium, &c. (uti iam certiores Nos fecerunt). (4) Atque in hoc quidè munere, ita se probauit ipse, tot arduis æquabili temper laude defunctus munijs; Consiliarius primus Caput Aula: in M. C. V. capitalium causarum, Regij Cappellani Maioris ordinarius Consultor, Iudex in multis, diuersisque Iunctis, & in illa status Reorum Aduocatus. Præfès simul in vtraque Samnij Prouincia Citeriori, & Vltiori, nec non Præfès in Tranenfi,*

seu

seu Bariensi Prouincia, Regij AErarij; vulgò Caplæ
Præfectus, ac in fraudantes Regia Tributa Commissarius
Generalis, vt rebus omnibus præclarissime gestis com-
muni populorum acclamatione, releuata pauperum ege-
state, prauis vsibus euulsis ab stirpe, Regijs commodis
promotis, minimè contenta Regalis Munificentia Regijs
litteris sub die 12. Octobris 1688. (5) declarasse, eodem
tempore Excell. Proregi, Comiti S. Stephani edixit, vt
Regijs verbis idem Authori significaret in hanc formam:

*Hè resuelto demas de declarar D. Carlos Petra (come por
la presente le declaro) por reſto, y buen Ministro, engar-
garos, y mandaros (como hago) lo chiameis, y asegureis,
que estoy muy ſatisfecho de ſu buen proceder, y que ſe le ten-
dra muy presente para fauorezerle, y honrrarle ſegun di-
gnamente corresponde à ſus meritos en todas las ocaſiones,
que ſe ofrezieren de ſus adelantamientos, y combeniencias, &c.*

Idem in Regio Diplomate expreſſit ſub dato 29. Augu-
ſti 1689. quo ipſum Ducem Vaſti Girardi iuſſit, eius
Nobiliffimæ Proſapiæ antiquitatis honorificam mentionem
faciens in hæc verba: Nos itaque antiquam D. Ca-
rolis Petra Proſapiam conſiderantes, eo quòd varia in Citerio-
ris noſtro Sicilia Regno ſeſſa ab eo, eiſque Progenitoribus
ab anno milleſimo trecentefimo, & vigeſimo ſecundo, ad hunc
uſque annum eſſe poſſeſſa. Similiter, & Terram Vaſti
Girardi in eodem Regno, ac Prouincia Comitanenſi Moſiſſi
ab anno milleſimo, quingenteſimo, & quadrageſimo hucusque
ad illum, illiusque linea recta Aſcendentes pertinuiſſe, No-
bis notum ſit. Ac etiam plura ab eiſus familia, & præſertim
à Don Vincentio Petra Patre eiſusdem, temporibus reuolutio-
num dicti Regni Nobis exhibita ſeruitia perpendentes, quæ
etiam dictus Don Carolus Petra per ſpatium viginti, &
& quinque annorum Nobis inſeruiens continuauit, dum in
Magna noſtra Vicaria Civilis Curia per decem annos Offi-
cium Iudicis, per reliquos autem quindecim in Sacro noſtro
Caſtri Capuani Conſilio munus Conſiliarij, generali om-
nium approbatione obiit, quo tempore varia, ac magni mo-
menti negotia eidem in Prouincijs Aprutij, & ſpecialiter in
Prouincia Trani commiſſa ſingulari fidelitate, ac induſtria
peregiti, &c. Et ſanè adeò illa vetuſtiſſima Proſapia eſt,
vt antiquitas ipſa originis caput videatur abſcondere, red-
datque ob id ipſum variante Scriptorum fide, tanquam
Nilum alterum ignoto ab ortu notioſior; communior
tamen, ac veridior opinio eſt, eam à Romano Senatore
Petræo originem repetere, vt pleniffimè teſtantur Au-
thores ex Valerio Maximo, Salluſtius, ac Tacito, (6) cuius

(5) Sunt S. M. litteræ regi-
ſtrata penès à Secretis S. C.

(6) Tacit. lib. i. c. annal. an-
15. & 16.

(9) *Gulielmus Gallus natus in Vrbe dicta Aqua Augustia, vulgo Baiuna, creatus fuit Presb. Cardinalis tituli Sanctæ Cecilie à Clemente V. Gallo Vascone, Pontifice Maximo in Provincia Aquitanie vigesimo secundo mensis Decembris, die Saturni quatuor temporum Aduetus anno à Natiuitate Domini MCCCXI. in Civitate Auenionensi, dictusque est Cardinalis Baiouensis, seu Aqua Augustensis. Hic Gulielmus fuit postea ex Presb. Card. tit. S. Cecilie iussus Episcopus Sabinorum, appellatusq; Cardinalis Sabinus à Ioanne XXIII. secundum Io: Baptistam Platina, vel XXI. seculum Onofrium Panuini. subtilis fortè schismaticus. Fuit Gulielmus Vir admirabilis Doctrinæ, in omni disciplinarum genere præcellens, præsertim in Theologia, & Philosophia, Cónicator suauissimus, S. Theologia Doctor, & Lector Sacri Palatii, suisque Clementi V. in primis carus, cum quo habuit communem Patriam, vel saltem affinem. Ambo enim fuerunt ex Provincia Aquitanie, in qua sita sunt, & Ciuitas Aquarum Augustiarum, sine Baiuna Gulielmi Patria, & Theofia, cuius Diocesis Gulielmus fuit, insuper Burdigala, cuius Bertrandus*

Gottus, postea Clementi V. fuit Episcopus, &que in prefata Provincia Aquitania Vrbs Auenionensis, in qua fuit Gulielmus creatus Cardinalis. & qui Clementi V. transfudit Sedem Pontificiam, manifeste ibi spatio annorum 74. usque ad Gregorium XI. qui restituit Sedem Romæ. Auenione itaq; & Clementi, & Gulielmo obierunt, ibique sepultus esse traditur. P. Arturus in Martirologio Franciscano sub 26. Ianuarij, 6. fol. dicit: Bellus Beatorum Confessorum Petri de Petra, Ioannis Grameri, & Martini Petra, & ibi Gloss. subdit: Primus Magnus extitit Gradicator, victorunq; perpetuum flagellum: alter ingentibus auferentibus, corporisque macerationibus iugiter vacabat: Vltimus verò meditationi, & orationi omnino addictus erat, prout testatur Fodorus in descriptione Provincia Burgundie, ubi de Conuentu Bellicensi, V. nudiq; tom. 6. sup. ann. 1458. §. 33. Ingr. Illustres Viros Dominica Religioni descriptos in Teatro P. F. Vincentij Fontana anno 1666. & in Bibliotheca P. F. Ambrosij de Alamagna anno 1677. memoratur P. F. Guillardus de Petra, de quo scripsit P. Fontana in par. 3. de Mixistis S. Inquisitionis Thodolæ tit. 83. fol. 614. P. F. Guillardus Petra anno 1485. datus est successor Antonio (S. Martini) in hoc Sacro Tribunali, qui illud administravit, usque ad annum 1514. & anno 1511. in Translatione Corporum SS. Simonis, & Iude elegantem, doctrinæ sermonem habuit; idemque confirmat P. Alamagna in 4. centur. sub anno 1514. fol. 235. (8) Gio: Pietr. Crescenzi nella Corona della Nobiltà d'Italia par. 1. narrat. 21. cap. 4. pag. 646. Lucæ Cortile nel suo ragionamento sopra la proprietà dell' Imprese, con le particolarità dell' Accademici stampato in Padova l'anno 1574. nel ragionamento di Lelio Petra. (9) P. Franc. Marazius Cleric. Regular. Congreg. Matr. Dei in Hierofym. Iuc. Paraphrasi. in Cantic. Prophet. Mucos in Geomolog. delle famiglie nella famiglia Petra fol. 85. Io: Grande de Belio exd. typis tradito anno 1612. in dedicatio: Profero Petra, qui iterum cum addit. Io: Bapt. Thori excussit anno 1654. fuit dicatus Auctori Proferi ex filio nepoti; Toppi de orig. Tribun. p. 2. lib. 5. cap. 1. m. 16. & p. 3. in princ. ac fol. 42. à J. Galtier. de present. Instrum. de anno 1637. dicato D. Vincentio Auctori Patri, Viscont. ad Franch. decif. 228. & 234. Petr. Gastola Canon. Salerni. in prefat. ad Lector. in annot. Proferi Petra ad dec. Cap. Veneris impressis anno 1602. & iterum Neapoli anno 1627. Io: Domini. Bone ad Lectorum in annot. innot. Proferi ad Grammat. decif. & ali. (10) Anno 1288. Ioanni Petra, Ioannes de Capua vii suo affinis fecit legatum. (11) Anno 1476. Ioannes, seu Ioannellus Petra Capitanus Ecclesiæ Canonicus. (12) Anno 1496. Io: Carolus Petra Canonicus eiusdem Ecclesiæ. (13) Anno 1480. Marius, & Antonius Petra in Archivio R. C. in cedul. Thefan. Io: Ana. Tuderic, fol. 115. & 118. (14) Ioannes Petra à Regina Ioana II. sub die 4. Aprilis 10. in dict. anno 1433. vocatur Vir Nobilis

hæc sunt verba: *Equites Illustres Romanos, quibus Petra cognomen tum.* Hæc primùm Gentilitas in Belgium transijt, inde aliqui ex ea in Galliam transmigrare, ex quibus Gulielmus Cardinalis S. Cecilie, & cæteri progeniti fuere (7). Alij in alijs Regionibus. Alij verò Ticini sedem fixere, ubi etiam nunc Nobilitas laude florens hæc familia summo ab loco est. (8) Hic cum Philippus Petra quibusdam iactatus fuisset aduersæ fortunæ turbinibus, cum quibusdam ex eadem gentilitate Neapolitanum in Regnum demigravit. Porro intèr huius descendentes fuit Ioannes Roberti pater feudatarij ambo sub Carolo I. anno 1272. inde se se tot Illustrum Virorum aureus ordo explicuit, qui religionē, armis, & literis feudorumq; dominatu floruerunt, (9) etiam inter Nobiles antiquissimæ, ac Nobilissimæ Urbis Capuæ coopati, interquos Ioannes, (10) Ioannes seu Ioannellus, (11) Io: Carolus, (12) Marinus, Antonius, (13) & alter Ioannes Petra Collis alti Dominus tempore Reginæ Ioannæ II. feudi iam diù ante à Gentilibus suis possidit, ex qua perpetua, ac recta linea vudecimus ordine D. noster Author descendit; (14) Is fuit Maselli Germanus frater à prefata Regina ob eius doctrinam, legumq; peritiā maximopere dilectus, (15) Inter huius familiæ Equites Ciuitatis Capuanæ Sedis prærogatiuis gaudens, fuit Alphonsus Petra, qui vti secundus Electus Nobilis cum publicam rem gereret, primus in illa, anno 1528. inclamavit: *Imperium Imperium*, auctorq; fuit, vt Inuictissimi Caroli V. Imperio se dederet Ciuitas, Gal-

lis

lis expulsi, (16) Dignus sanè Petre cognomento, qui fidè suam in Cæsarem tam fortitèr firmaverat. Hac amplissima è Familia noster Auctor geminos adnumerat virili è stirpe filios, D. Dominicum natu primum, qui earumdem Prouinciarum summa cum laude Auditor fuit, quas tunc temporis Pares administrabat, nunc doctissimus causarum Advocatus in nostris Tribunalibus, & Fisci Patronus pro Magno Thalassiarca, vulgò Admirato, Matrimonio iunctam habuit D. Helenam Strambone à Sede Portus è Salsæ Dynastis, ex qua duos suscepit filios optimæ spei, D. Prosperum, & D. Septimiam; nouissimè verò selegit in secundam Vxorem D. Theresiam Serfale de Sedili Nidi. Atque D. Vincentium, alterum Auctoris filium, qui Cappellanus ad honores S. M. Vicarius olim Surrentinus, apud Illust. D. Didacum Petra Archiepiscopum eius Patrum, nunc Romæ Præpositus insignis Cappellæ SS. Præsepj in Basilica S. Mariæ Maioris, quæ est prima Dignitas Basilicæ post Archiepiscopum Cardinalem, votumque secretum habet in studio S. Rotæ Romanæ, magnum surgens in nomen, qui ambo suorum Maiorum Vestigijs incumbunt. Hæc habui, Benigne Lector, quæ sanè luce se prodeunt sua. Id vnum verò tene ad huius Operis, & Auctoris commendationem, in hac Petra Iurisprudentiam habere, & eorum, vbi Astræa habetum sui gladij aciem pristino nitore relucere, & lydiū lapidē, vbi verum aurum ab adulterino dignoscatur. Vale.

CA.

ginta vigore instrumenti sub die 28. Aprilis 1569. manu Notar. Thoma Anelli Ferretti de Neapoli, & illius Comes Tridenti Illust. Principissa Sancti Boni ex instrumento sub die 29. Maji 1610. manu Notar. Jo. Simonis de Monca de Neapoli. Ex Ioanne Petra, Nicolao ortus, ex Nicolao Ioannes, ex Ioanne Antonius, ex Antonio fratre Michaelis Regj Consiliarij anno 1459. & Præfide S.C. anno 1468. Baldinut, omnes Barones Collisati aliorumq; feudorum. Ex his Domatus Antonius, aliquando Antonius Petra, & aliquando absq; cognomine del Barone di Castell di Sangro, vel del Barone nuncupatus, fuitq; hic Baro eiusdem Collisati partis Castri Sanguinis, cum feudo Brionna ei annexo, adlectus est secundo loco ex Electis Nobilibus Cuiatatis Capuæ anno 1524. Ex hoc orti fuerunt Hieronymus Primogenitus, & Successor in feudaliibus. F. I. D. Io. Leonardus Petra Baro Vassj Girardi, aliorumq; feudorum. Alonsus Electus Nobilis in Cuiatate Capuæ anno 1528. & iterum anno 1531. Vir Beatrice de la Ratta, cum qua procreauit Mariam, & Scipionem. Ex F. I. D. Io. Leonardo secundo genito F. I. D. Prospero procreatus, Vir dignissimus, quò, & in publicis rebus gerendis Prætoris sæpè videretur, qui à Rege Catholico inter Consiliarios Castri Capuani designaretur, & a Scriptoribus summis laudibus extolleretur (Topp. de orig. Tribunal. p. 2. lib. 5. cap. 1. n. 17. D. Reg. Ronit. ad Prag. 20. de feud. D. Reg. Fab. Capye. Galeot. in alleg. transcripta à Iudice de Angel. ad Gizzaret. decisi. 69. n. 53.) qui fuit Baro Vassj Girardi, Clauicorum, aliorumq; feudorum. Ex hoc susceptus F. I. D. Vincentius cornutem, ac aliorum feudorum Baro, immortalis laude celebrandus, qui Caracaboni Oppidum suæ Gentis, sub cuius ditione, nempe Ramis Petrarum, pridem ab anno 1321. iterum restituit anno 1645. (Ram Petrus sub Gualtiero II. Rege Baro Caracaboni, 71 in regis. ann. 1322. sub sig. A. pag. 13. ad 63. Borrel. de Baron. Reges. sub Gualt. fol. 76. quo anno 1322. Alexander Petrus R. aulis frater, Oppidum Petra possidebat. Omnia ex prin. & releu. in R. C. liquet. Ex Vincentio, & D. Septimia Filonardi, ex Marie Cincia, & Ania Altieri Coniungunt Clementis X. Pontificis Maximi, Romanis, Nobilissimis Gentilitatis Familijs, sunt noster Auctor. Archiepiscopus Surrentinus, & Capriatus Episcopus, dignam tantis muneribus vitam adhuc degente, ut ex releu. in R. Cam. liquet. (15) Sapiens Vir Majestus Petra Iuris Peritus electus fuit Syndicator à Regina Ioanna II. ad Syndicatum Gubernatorem Cuiatatis Capuæ, in regestro Regine Ioanna II. sig. 1415. sine lit. fol. 289. a. I. Majestus Nobilis Capuæ, frater Ioannis Vir fuit Franciscbella Russo Nobili Familia extincta, de qua electi de casu Nobilium, de gubernio, Cuiatatis, præter alios, fuit Angelus Russo ann. 1512. 1515. & 1518. ut Io. Angelus Russo ann. 1559. Præfatusque Ioannes, & Majestus possederunt in Ecclesia Maior eiusdem Cuiatatis Cappellam, sub vocabulo Intercedentis. (16) Gio: Antonio Diarna, vel reperiore del Archiuijo di Capua, 1. e pag. 134.

de Cuiatate Capuæ Dominus Collisati, illique Regina attendens merita, nec non seruitia præstita per Iudicem Majestum de Petra eius germanum fratrem, cõcessit Viri Nobili Nicolao eius filio vicias aureas viginti, quas vita durante concesserat præfato Ioanni, ut ex privilegio in Archiuijo Magnæ Reg. Curie Sicilæ in fasciculo Reg. nu. 94. fol. 55. Ioannes fuit etiam Baro partis Castri Sanguinis, & signantur loci vocati li Cannauili, & alterius vocati Laicenda di Tomase de Sangro. Extantq; adhuc in foro ipsius Oppidi insignium huius familie vestigia: Leonis nempe effigies, ex altero, vique Gigantis caput, ex altero semper vinu offendentis, quæ pars Castri Sangri, aliaq; fræda, præter Collem alium, permanserunt in eius familia vsq; ad inscriptum Hieronymum, donec fortuna reru vices exagitante ad alios Dominos peruenire, pro quibus tamen annuus census annuorum, ducatorum quadragesima super dista Terra Castri Sangri adhuc, ad hanc pertinet familiam. Pendit enim Illustis Marchio Piscaria, Illustri Comiti Tridenti Terram Castri Sangri pro ceruo præfato cum onere soluendi Dominis de Domo Petra annuos ducatos quadra-

CANONICA APPROBATIO.

Neapoli die 12. Octobris 1690.

Fuit prout coram Eminentissimo Domino Cardinali Pignatello Archiepiscopo Neapolitano, quod R. euerendus D. Iannarius de Auria videat, & in scriptis referat.

Sebastianus Perissius Vic. Gen.

Eminentissime Domine.

DOCTISSIMUS, ac MERITISSIMUS Regius Consiliarius Dominus D. Carolus Petra, Illustris Dux Vastii Girardi, Quartum edit Commentariorum in Ritus M.C.V. Volumen. Ceteris à se hucusque elaboratis non impar. Illud Eminentie Tuz iussu perlegi. Nec in eo quidquam, quod Catholice, aut Fidei, aut disciplinæ, aut bonis moribus obstit, ostendi. Et certe non poterant Petra huius elucubrations Petri Cathedræ quidquam obesse, cuius prima laus Apostolicæ Confessionis Petra se solidam demonstrare. Tellatur id abundè ex Materno Philonardorum genere Ennii, ac Philippi S.R.E. Cardinalium, Magnorum eius Auunculorum spectantissimæ Purpuræ. Testantur ad præsens eiusdem Petre geminatæ Germanæ Insulæ. Tellatur, & D. Vincentius præclarissima Petre huius soboles, qui Romæ specimen Petre futuræ firmissimæ Ecclesiæ propugnaculi, Petre ad Ecclesiam amplissimè ædificandam florenti adhuc præbet ætate. Quæ de re opus pro legali palestra, ut Petra inconcussus Ecclesiastico Iuri minimè aduersum, ut publicam lucem, quam citissimè aspiciat, dignissimum censeo, si Eminentie Tuz, quam humillimè reuereor, prudentissimum arriserit iudicium. Neapoli 9. Calendas Nouembris 1690.

Eminentie Tuz

Adiutissimus Seruus
D. Iannarius de Auria V.I.D. ac
Cong. Ind. Neap. Consultor.

Visa suprascripta relatione Imprimatur. Dat. die 14. Nouembris 1690.

Sebastianus Perissius Vic. Gen.

REGIA APPROBATIO.

Magnificens V.I.D. Carolus Iannelli videat, & in scriptis referat.

Carillo Reg. Soria Reg. Gaeta Reg. Miraballus Reg. Iacca Reg.

Pronissum per S.E. Neap. die 14. Augusti 1690.

Mastellonus.

Illustris Dux Pareta non interfuit.

Excellentissime Domine.

IVISSI Excellentie Vestre obtemperans perlegi librum, cuius Inscriptio: Commentaria in omnes Ritus M.C.V. Regni Neapolitani, Tomus Quartus, Authore Illustri Duce Vastii Girardi, Barone Caccaboni, & Meritissimo Regio Consiliario D. Carolo Petra, morum suauitate, doctrinæ præstantia, nataliumque splendore conspicuo, ac fama (cuius centum plaudentibus linguis, omnis Orbis plaga centuplo assouat Echo) super Etheras noto; Aeternumque tenet per secula nomen. Opus sanè ad Cleanthis lucernam enigilatum, atque quàm lepidè, crudè, & perbellè fuerit congestum, summopere sum admiratus, mirandumque cunctis præferret; Ac ad lineandum in istius paginæ angustijs, quid de hoc opere sentio, vellem celebrem illum penicillum Thebani Aristidis, qui animum pingebat, sensusque omnes exprimebat: Suis enim periodis, tanquam herculeæ catena deuincti Inuidijs Cerberi, inter inscitias tenebras natium vomitant superbiam. Perlegi, inquam, & cum nihil in illo repererim, quod in apertum prodire non mereatur; immò omnia in eo petraçata venerandæ authoritatis, summæque vtilitatis posteris futura prænoscent, literarij Orbis luce dignum axissimo. Quæ propter si Excellentie Vestre meum arridet iudicium, & typis subdatur mandare dignetur. Neap. die 2. Octobris, Anno à partu Virginis 1690.

Excellentie Vestre

Seruus Humillimus
Carolus Iannelli

Visa supradicta relatione Imprimatur, & in publicatione seruetur Reg. Pragmatica.

Carillo Reg. Soria Reg. Gaeta Reg. Moles Reg. Miraballus Reg. Iacca Reg.

Pronissum per S.E. Neap. die 6. Octobris 1690.

Mastellonus.

R I T V V M.

Qui in hac Quarta, & Vltima Parte
explicantur.

SVMMA, AC ELENCHVS.

RITVS CCLXXVII.

Incip. Item Curia ipsa non credit, pag. 1.

Fides non præstatur literis alieno sigillo
sigillatis.

RITVS CCLXXVIII.

Item servat ipsa Curia, pag. 14.

Rescriptum Delegationis quando admittendum
veniat? & qualiter facienda sit præ-
sentata?

RITVS CCLXXIX.

Item, quod nullus Officialis, pag. 23.

Literæ in M. C. expediri nequeunt absque li-
centia, & sigillo paruo M. C. Regentis, ac
etiam alio sigillo magno, vel paruo ipsius
Magnæ Curie.

RITVS CCLXXX.

Item, quod Curia ipsa, pag. 36.

Testium Sacramentalium repulsio non ad-
mittitur.

RITVS CCLXXXI.

Item servat ipsa Curia, pag. 37.

Repulsio adversus scripturas non datur; sed
terminus ad impugnandum impartitur.

RITVS CCLXXXII.

Item servat ipsa Curia, pag. 51.

Testes non repulsantur in termino probato-
rio causæ civilis, & criminalis; sed oppo-
sita contra ipsos in termino ad repulsam
reservantur.

RITVS CCLXXXIII.

Item servat dicta Curia, pag. 54.

Praxis traditur, qualiter dandus sit terminus
ad repulsandum testes.

RITVS CCLXXXIV.

*Item servatur in petitionibus beneficii restitu-
tionis, pag. 55.*

Foris si tota, vel magna ex parte, saltē me-

dietatem termini absorbeant, data peti-
tione, feciati illi dies restituuntur.

RITVS CCLXXXV.

Item servat dicta Curia, pag. 71.

Terminus ad repulsam non nisi volenti con-
ceditur, & quando elargitur, non opitu-
latur utrique parti, sed illi duntaxat, qui
posuit.

RITVS CCLXXXVI.

Item servat ipsa Curia, pag. 76.

Creditor tantum præsentare potest instru-
mentum debiti contra debitorem suum; &
qualiter id competat hæreditibus credito-
ris.

RITVS CCLXXXVII.

Item, quia iudicia claudicare non debent, pag. 95.

Moratoria, & statim conductus in iudicio,
vel extrâ non opiculantur nisi præstata sit
cautio fideiussoria creditoribus, de solven-
do debitum post tempus statutum.

RITVS CCLXXXVIII.

*Capitulum emanatum à Duce Calabriae,
pag. 164.*

Causæ in Regno cognoscuntur, & definiuntur
summariè, & de plano, ac sola facti veri-
tate attentæ.

RITVS CCLXXXIX.

Isabella Dei Gratia Hierusalem, pag. 240.

Causæ omnes, tam civiles, quàm criminales,
quomodocumque tractentur, ipsa sola ve-
ritate duntaxat inspecta, & considerata,
diffiniendæ sunt.

RITVS CCXC.

Item, quod nullus admittatur, pag. 245.

Actor quicumque ex iure cessio rejicitur à iu-
dicio, nisi fuerit ex causa necessaria, & ex
causa non lueratina cessio facta.

RITVS CCXCI.

Item, quod pupillis litigantibus, pag. 348.

Minor in iudicio esse non potest sine Curatore, ipso tamen instante, ei datur Curator ad litem.

RITVS CCXCII.

Item, quod Curia ipsa, pag. 356.

Mulieribus Longobardo Iure viuientibus datur Mundualdus in singulis causis.

RITVS CCXCIII.

Item Curia ipsa, pag. 368.

Sacramentalium repulatio non admittitur.

RITVS CCXCIV.

Item seruat ipsa Curia, pag. 368.

Agens alieno nomine tenetur probare, se talem, qualem asserit, post litem contestatam.

RITVS CCXCV.

Item, quod quilibet Officialis, pag. 374.

Officialis quilibet in fine sui officij syndicari debet, nec alias ad aliud officium assumi valet.

RITVS CCXCVI.

Item, quod in quibusque causis, pag. 348.

Primum, & secundum beneficium in causa ad probandum incumbencia conceditur personis priuilegiatis post publicationem, non vero post factam conclusionem.

RITVS CCXCVII.

Item seruat ipsa Curia, pag. 358.

Vicius in prima instantia non damnatur in expensis.

RITVS CCXCVIII.

Item seruat ipsa Curia, quod quando expensa, pag. 374.

Expensæ resciantur, quando contracta est contumacia, & quippe ante sententiam.

RITVS CCXCIX.

Item seruat ipsa Curia, pag. 378.

Clericatus exceptio in quacunque parte iudicij opponi potest, etiam lata sententia.

RITVS CCC.

Item seruat ipsa Curia hanc practicam, pag. 397.

Praxis traditur seruanda in iudicio reuindicationis, ubi Iudex ante omnia interrogare debet Reum, si tenet, & possidet.

RITVS CCCI.

Ioanna Secunda, Dei Gratia, Hungaria, pag. 400.
Neapolitani, ac Incolentes Neapolim, non possunt cognosci ab alijs Tribunalibus, sed tantum à M.C.V. tam in causis adiuvis,

quam passiuis, atque ita ut trahant, & non trahantur.

RITVS CCCII.

Item, quod Curia Capitanæ, pag. 428.

Magna Curia Vicariæ cognoscit de causis liquidationis instrumentorum.

RITVS CCCIII.

Item, quod Carcerarius quauincumque Curiarum, pag. 457.

Carcerarius nihil recipere valet à Carceratis, qui non pernoctauerint.

RITVS CCCIV.

Item, quod honestatis causa, pag. 469.

Mulier Neapolitana, & honesta in testem citata pro quacunque causa, non tenetur personaliter accedere ad deponendum, sed Actuarius conferre se debet in Mulieris domum, vel locum honestum.

RITVS CCCV.

Item, quod de accusatione contumacia, pag. 484.

Traditur, quid soluendum sit pro accusatione contumaciae.

RITVS CCCVI.

Item, quod ubi alij nis citatus, pag. 487.

Disponitur, qualiter citatus ex causa ciuili declaretur bannitus.

RITVS CCCVII.

Item, quod pro presentatione instrumenti, pag. 491.

Statuitur, ut nihil exigatur pro presentatione instrumenti, & prima citatione super illius tenore.

RITVS CCCVIII.

Item pro syndicatione omnium Officialium, pag. 491.

In syndicatu Officialium eligendi sunt duo Syndici per Vniuersitatem.

RITVS CCCIX.

Item, quod Magistri aliorum, pag. 571.

Magistri aliorum, & Subafluarij M.C.V. seruire debent personaliter, & non per substitutum.

RITVS CCCX.

Item Indices Magnæ Curie, pag. 573.

Vicius in sententia condemnandus est in expensis intra vestitum vsus.

RITVS CCCXI.

Item, quod aliorum Notarij, pag. 575.

Actuarij pro scripturis sententiarum aliquid recipere non debent. Sed aliter hodie seruiuntur; Inhibetur pro verbis iniuriis ex officio procedere.

trius recludens immeritis Cælum.

ED CARLO PETRA
PRO ASSERTIS,

Quæ toga,
quæ calamitæque
Imunda manus
Fama nomen,
Virtus spondet
æternitatem.

Carpitque, et corpus uria.

Virtutis est dominare,
et omnia pati.

D. CAROLI PETRA

Sacræ Militiæ Calatrauæ Equitis,

DVCIS VASTI GIRARDI

BARONIS TERRÆ CACCABONI,

ALIORVMQVE FEVDORVM,

In Subsellij Neapolitanis olim Aduocati,

POSTMODVM

IVDICIS MAGNÆ CVRIÆ VICARIÆ,

NVPER

IN SACRO IVSTITIÆ SENATV

CONSILIARII,

° Et vnus ex Aulis Decani.

IN OMNES RITVS EIVSDEM MAGNÆ CVRIÆ VICARIÆ

luculenta, ac apprime necessaria

COMMENTARIA.

Tomus Quartus.

RITVS CCLXXVII.

SYMMARIVM.

Tem Curia ipsa non credit li-
teris sigillatis alieno sigillo,
quantumcunq; authentico,
etiā si de hoc literæ faciant mentionē.

1 Sigilli usum apud Hebræos sub annulo
signatorio observatus quanti fuit apud
veteres Imperatores & qualiter in
posteris excreuit?

2 Sigilli multi sunt effectus, quorum non-
nul-

A

nul-

- nulli recensentur, ac illius authoritas ex Senec. dicto corroboratur.
- 3 Probatio inducitur ex sigillo, & quando proprio credendum sit?
- 4 Ritus dispositio an Iuri Communi contradicat?
- 5 Satis ne sit illud absque subscriptione?
- 6 Quamvis subscriptionis vim obtineat, si tamen dispositum sit, ut litera non nisi subscripta fidem faciant, non probat.
- 7 Et si scriptura privata sigillo munita primato minimè probeat, ad duo tamen, qua recensentur, predest.
- 8 Probeat nò si habeat appensum sigillum, sed distructum, vel fractum, vel non in totum fractum.
- 9 In lege Principis an necessaria sit sigilli appositio? & quid in Regno? Latè inquiritur.
- 10 Scriptura, vel Privilegium sigillo carens subsistat ne, ita ut censeatur oppositum, postmodum perditum, & corruptum? an citius invalidum censeatur?
- 11 Assensus an ex libro Regij sigilli probeatur, etiam quòd specialia passa? adducitur in hac thesi decisio.
- 12 Multa de sigillo, de publico, & privato, de illo Episcopi, Cardinalium, Collegij, &c. & quam fidem faciât, & alia ad rem remissive, & de illo, literas, vel aliud signum deferente.
- 13 Sigillum extremis voluntatibus firmitatem pollicetur.
- 14 Controversia exorta in S. C. in qua de filorum, necnon sigillorū incisione fuit actum, summam recensetur.
- 15 Testamentum ad pias causas sine ullis testibus in utroque foro suffinetur, si testatoris manu conscriptum probeatur.
- 16 Illius subscriptio quomodo probeatur?
- 17 Illud legitimè probatur ex dicto duorum testium, & tanquàm nuncupatum sine subscriptione, sigillo, atq; scriptura.
- 18 An suffineatur, si sit imperfectum ratione voluntatis? inquiritur.
- 19 Occurritur Oldrad. cons. 119. & alijs.
- 20 Per secundum non solemne non renovatur primum non solemnitè gestum, testatorisque voluntas etiam per dispositionem in invalidam probatur.
- 21 Quid operetur in themate enarrato incisione filorum, & sigillorum? & an ex illa presumatur renovatum testamentum, & an plium?
- 22 Quidne in testamento inter liberos? & examinatur text. in Auth. hoc inter liberos, C. de testam. & in §. Et si quidem, Authent. de testam. imperf. coll. 8. an habeant locum in testamento ad pias causas.
- 23 Perpenditur desidio apud Mastrill. 132.
- 24 Lina, & sigilla in dubio non presumuntur rescisa ex industria, sed fortuito.
- 25 Testamentum quod in prima figura vitiatum, & cum vituperatione apparet, an salvetur, si in illo non appareat detecta heredis institutio, & nam tali casu ipsa institutio adeesse dicatur?
- 26 Testamentum carens die, mense & anno nullitati subiacet.
- 27 Testamentum inceptum, & non perfectum, an sit validum?
- 28 An favore pia causa suffineatur imperfectum ratione voluntatis?
- 29 In testamento ad pias causas ad minus exquiruntur duo testes.
- 30 Testamentum subscriptum tantum a testatore an valeat inter liberos? & an favore causa pia? Latè inquiritur.
- 31 Decisio Purpurati Seraphini § 40. adducitur, & perpenditur.
- 32 Favorabilibus causis quomodo debeat favor exhiberi?
- 33 S. C. sciūm in disquisito themate adducitur.

Ignorum vetus, antiquusque mos, qui apud Hebræos sub annulo signatorio servabatur, ut ex Sacra Scriptura pluribus in locis, & præcipuè ex libro Esther

cap. 3. ibi: Tulit ergo Rex annulum, quo utebatur, de manu sua, & infra: Et litera signata ipsius annulo, missa sunt per Cursores Regis ad universas Prævincias. ex libro Daniel. cap. 14. ibi: Et signantes annulo Regis abierunt. Et ex lib. 3. Regum, cap. 21. ibi: Scriptis itaque literas, ex nomine Achab, & signavit eas annulo eius

eius, & misit ad Maiores natu. & Optimates, qui erant in Civitate eius. (Vndè signum, lute Canonico sigillum, lute verò Ciuili annulus signatorius vocatur, *can. 1. dist. 73. l. signatorius 74. ff. de verbor. signif. l. ad testium 22. §. Signum, ff. de testam. l. argumento 25. §. ornamenta, ff. de aur. & argent. legat. Innocent. in cap. 2. col. 2. super gloss. verb. sigillum, vers. Item nota, quod l. i. Ciuile, de fide instrum. Bart. in marg. verb. sigillum, vers. 3. & in spec. de probat. §. 3. vers. decimo per literas, Garait. in rit. 257. num. 13. cuius meminit Danza tom. 1. de pag. DD. tit. de sigill. cap. 1. num. 25. & annulus Piscatoris, idest Summi Pontificis, sigillum nuncupatur, *Rebuff. in pract. benefic. tit. de Breni Apost. num. 21.*) Tanti fuit apud veteres Imperatores, vt quod literis suis honorificè donarent, non nisi impressione sigilli id facerent, & aureis notis inscripta diplomata signatorij annulis decorarent; quinimo, si quem Imperij successorem designabant, signatorios hosce annulos ei tradebant, sicuti Alexandrum animam agentem id expleuisse scribitur.*

Hinc idem sigilli vsus in posteros excreuit, & summam in literis auctoritatem obtinuit; quo prorsus pacto modò Principis voluntas significatur, quàm literis, quàm signorum notis, eamque adijciunt Regiam potestatem, & subscriptio, & gentilitij stemmatis impressio, siue Vrbium, siue Regnantis. Quare magno rationis pondere decretum esse existimo, vt eadem habeatur sigillo, quæ literis fides exhibetur, & ita tutiores sint ciues, non minus literis, quàm sigillis, *Bald. in Athen. vt si contractus, C. de fide instrum. Afflict. in cap. si autem controuersia n. 20. de controuers. inuehit. & in cap. quoniam inter, num. 10. de prohib. feud. alien. per Lothar. & decis. 253. nu. 9. Conarr. pract. quæst. cap. 22. num. 9.* Quoniam enim pacto ciuili absque eo regi potuisset vita, dum nullus humane societatis actus, operatio ferè nulla est, quæ eo non indigeat? Illud quippè est, quod scripturis, ceteroque infirmis addit

Tom. IV.

lua fide robur, *Bald. in l. bona fidei, col. 3. verb. sequitur videre, C. de reb. credit. ac licet priuatas, ad publicam tamen scripturarum dignitatem euehit. Illud præterea possessionis comoda largitur, l. quod neque, ff. de petic. & commod. rei vendit. Bart. in l. qua dotis, in fin. ff. solut. matrim. vndè res, quæ trahuntur mercimonij causa, præsumuntur esse illius, cuius sigillo sunt munitæ, *Afflict. decis. 23. num. 3. & 4. Osas. decis. 40. n. 2. Rota Gen. dec. 201. Auendan. de exequ. mandat. Reg. par. 2. cap. 31. Anna alleg. 110. Barbosa. axiom. 207. num. fin. loquens, si eodem sigillo duo vtantur, cuius præsumantur? Et qui prius Domini sigillum accepit, preferendus est in feudi emptione, *Cald. de iur. emphyt. 4. par. cap. 10. num. 37. & ex eo præsumitur mandatum, Mantica. de tacit. & ambig. conu. lib. 7. tit. 10. n. 1. tom. 1.***

Ex hac sigilli auctoritate, fide quæ animi conceptus, consilia, arcanaque committuntur literis, & eorum nomine valida efficiuntur; quo pacto nostris nedum temporibus apud plerosque obtinet; sed antiquitus quoque seruatum esse credimus ex illa Annæ Seneca exclamatione in *lib. 3. de benefic. cap. 15.* dicentis: *O turpem humano generi fraudis, ac nequitia publica confessionem! annulis nostris, plusquàm animis, creditur.* Qua de re apud Athenienses eò vsque peruasit illius religio, teste *Plutarcho*, quod, cum interceptissent literas, quæ ab Olympiade ad Philippum Macedonem eis insensissimum obsignatæ mittebantur, atque quædam fortalsè ex earum resignatione potuissent colligere sibi pro futura; tamèn, nè tanto sigillum referandi fœdarentur scelere, eas, sic vt erant, obsignatas remiserunt.

Ob idquè planè ex sigillo probationè induci non modicam, elicitur ex *cap. 2. de fide instrum. cap. 2. de offic. Ordinar. in 6. l. consueuntur 8. §. si miles, ff. de iur. codicill. l. in fraudem 16. §. sicut autem, ff. de milit. testam. l. Tribunnus 21. §. cum aliquis, ff. cod. tit. l. fidei iusser 26. §. 1. D. de pignor. & inquit Gloss. in cit. l. Trib.*

A 2 bunnus

*bunus, §. cum aliquis, Bart. in l. qua do-
tis. num. 27. D. solui. matrim. Vuessembec.
conf. 14. num. 3. lib. 1. Mascard. de probat.
lib. 3. concl. 1308. num. 1. & 4. atque
hoc procedere in sigillo proprio, quod
propterea plenè probare, scribit Al-
beric. in l. si procuratorem habens, ff. de
procurat. cuius dictum non procedere
in sigillo priuato, dicit Anna sing. 480.
cui adhæret Berlicch. decis. 45. quem
laudat Ricc. collect. 2580. par. 7. contra-
dicunt autem Surd. decis. 137. sub nu. 3.
Masull. ad Cappc. decis. 192. num. 2. Paul.
Aemil. Veralli, loquens de illo Car-
dinalis, decis. Rot. Rom. 161. par. 3. Vin-
decif. 54. Soccin. conf. 258. num. 8. vol. 2.
10. de Deo in sua prax. lib. 5. cap. 13. n. 2.
Vital. in tract. clausul. in claus. enunciat.
verb. in Epistol. prol. num. 10. Iodcc. in
prax. civil. cap. 175.*

Quæ conclusio etiam deducitur ex hoc
Rit. à contrario sensu: dum enim dis-
ponit, quòd literis alieno sigillo sigil-
latis, etiam authentico, fides non sit
habenda, quamuis, & illæ de hoc men-
tionem faciant; innuere videtur, quòd
proprio sigillo munitæ fidem faciant.
Sed huius Ritus dispositio Iuri Com-
muni contradicit ex autoritatibus à
Carauit. adductis in hoc Rit. num. 1.
nec non Soccin. reg. 374. Boer. dec. 240.
num. 3. Tusi. sing. 39. lit. S. facta men-
tione de alieno sigillo, Alex. conf. 87.
num. 1. lib. 7. Abb. in cit. cap. 2. & ibi Fé-
tin. num. 34. de fide Instrum. Gabriel.
lib. 1. commun. opin. concl. 4. num. 15. An-
sfrer. ad Cappell. Tholos. decis. 24. Gra-
uett. de antiq. temp. par. 1. cap. incip. qua-
ritur etiam in hoc, num. 47. Et sic ne-
5 satis absque subscriptione affirmant
Bald. in cit. cap. 2. de fide Instrum. Purpur.
in l. 1. num. 91. ff. de offic. eius, Portius
Imolens. conf. 95. num. 10. Conarr. var.
cap. 22. num. 9. Martin. Mager. de Ad-
uoc. armat. cap. 14. num. 83. & 87. cum
illi sigillum æquipolleat, Vuessembec.
conf. 38. nu. 87. & conf. 178. Hieronym.
Scharp. conf. 17. num. 13. Valent. Her-
sser. conf. Marpurgens. 10. num. 18. vol. 4.
Borrell. in summ. decis. 10. 2. tit. 2. n. 104.
Harsat. conf. 39. num. 26. lib. 1. Roman.
conf. 303. num. 2. Franc. Marc. dec. 990.

par. 1. & decis. seq. 991. Inquirens, an
requiratur attestatio sigillantis, Anus
mens ad Gramm. decis. 50. num. 7. no-
tans, sigilli appositionem alteri dele-
gari posse, ex Gl. Bald. & Salic. in l. 2.
C. de reh. alien. non alien. Capp. Tholos.
qu. 26. cuius Aui mei meminit Dan-
cit. cap. 1. num. 38. Roman. conf. 303. in
fin. concludens, sigillum æquiparari
subscriptioni; quin plus operari sigil-
lum, quàm subscriptionem, dicit Ca-
strensi. in l. admonendi 28. ff. de iur. iur.
& Purpur. conf. 19. num. 108. vol. 2. qua
de re Surd. decis. 37. Fab. in Cui. de probat.
decis. 20. Guid. Papa decis. 175. Ber-
linch. decis. 54. lib. 1.

Verum, quamuis illud subscriptio-
6 nis vim habere consueuerit; si tamen
specialiter dispositum sit, vt literæ
non nisi subscriptæ à Iudice fidem
faciant, quæ forma substantialis inducitur
censetur, atque solemnitas non leuis,
actus, qui geritur, illud de se nil probat,
nihilque sine subscriptione ope-
ratur, Martin. Monter. decis. Regni Ara-
gon. 12. Fab. desu. 20. C. de probat. Al-
far. de offic. Fisc. gl. 48. fin. sub n. 2.
Theod. Haepeng. de iure sigillor. cap. 11.
num. 47.

Notandum insuper, quòd, etsi scrip-
7 tura, munita sigillo priuato, haud probet,
iuxta nonnullorum aleam, quam
quoque insectantur Io. And. ad Guid.
Pap. decis. 175. Menoch. lib. 2. præsumpt.
57. ex nu. 13. Io. à Sande dec. Frisic. 14.
lib. 3. tit. 12. de pignor. & hypoth. pro-
dest tamèn ad duo, vt nempe prom-
ptius, ac facilius priuata scriptura pro-
bari possit, & vt verificato sigillo inten-
tibus liqueat de complemento actus, so-
lemni consensu, & approbatione sigil-
lantis, Menoch. de arbit. lib. 2. casu 113.
Reg. Sanfelice. in prax. iudic. sect. 53. n. 9.
notans vers. prodest, ex Abb. & Conarr.
prodest quoque illius impressionem,
vt inde præsumptio quædam Iudicis
arbitrio vrgens assumatur, quamuis
non verificari; quin Consil. Rocc. scrip-
sit, plenam probationem facere episto-
lam, non recognitam, neque confes-
sitam, sed dumtaxat sigillatam, ex
Menoch. cit. cas. 113. Mascard. de probat.

conclus. 1309. *Vin. decis.* 467. num. 8. & videndus *Anna alleg.* 125. à num. 3. post *Corset. sing. incip. Epistola*, Maxime in antiquis, *Scraphin. decis.* 333. num. 1. *Genua de scrips. prinat. lib.* 1. *quast.* 4. num. 243. *Borrell. conf.* 40. ex num. 370. *Consil. Staiban. resolut. forens.* 79. nu. 13. lib. 1. notans, in dubium esse in scriptura subscripta, & sigillata, sigillo alicuius Principis, siue Magni Domini, ex *Iason. in l. admonendi*, num. 91. ff. de iur. iur. *Decian. conf.* 97. num. 28. lib. 2. sermonem habente de Duce Mantuæ, de *Staibano cit. loco*, & *Caran. in hoc Rit.*, memor est *D. Carol. Rosa ad Ronit. conf.* 43. num. 7. som. 3. & ante ipsos *Author damnata memoria in Consuet. Paris.* §. 5. quem refert *Reg. Sanfelix. in Prax. iudic. sect.* 53. num. 5. & sat esse attestationem Notarii, illud esse sigillantis, post *Franc. Marc. cit. decis.* 990. num. 5. par. 1. *Menoch. de præsumpt. lib.* 1. *præsumpt.* 57. num. 15. *Gait. de credit. cap.* 2. tit. 6. num. 1149. & 1151. perbel. lè *Vinc. de Ann. alleg.* 125. num. 3. sermonem habens de scriptura cuius fuerit recognita manus) sigillata, carente subscriptione trium testium, *Corset. sing. incip. Epistola*, *Reg. Sanfelix. cit. sect.* 53. num. 6. *Vin. decis.* 487. num. 87. & de comprobatione scripturæ per sigillum, agunt *Bertach. de Firmian. in tract. de Episcop. lib.* 3. *Mascard. concl.* 1308. *Guid. Pap. quast.* 175. *Menoch. mem. casu* 113.

8 Quid verò si esset appensum sigillu, & destructum? *Innocent. in cap. inter dilectos. de fide Instrum. in cap. innotuit, glos. 2. de elect. Ann. sing.* 480. *Maynard. dec.* 22. lib. 3. *Ricc. collect.* 617. & *Galcot. contron.* 29. num. 15. lib. 2. Est tamen, verum, dici scripturam sigillatam, si habeat sigillum non in totum fractum, ex *Glos. in can. Nobilissimus*, 93. *dist. 8. Bertach. de Episc. par.* 1. num. 39. quidè, si sit fractum? *Cassan. in Consuet. Burgund. verb.* O. dinatio Cancellaria, pag. 310. notans, inducere maximam falsitatis suspensionem, ex *Felin. in addit. cap. inter dilectos*, & *Baldan. l. falsus*, C. de furt. vel si corrofa cordula, remanserit filum, *Bar. in l. abulas*, §. si ro-

gatus, num. 1. de bonor. possess. secundum tabul. *Alfar. cit. glos.* 48. sub nu. 4. quod Iudicis relinquat arbitrio, ex *Menoch. cit. cas.* 113. *Annus meus ad Capp. dec.* 86. num. 3. memor *Caran. in hoc Rit.*, Quid si sit deperdit? *Vrsil. ad Affl. dec.* 253. num. 3. *Menoch. ad rem consil.* 1. nu. 205.

9 An verò in lege Principis necessaria sit sigilli appositio? negativè *Bald. resolut in cap. Imperialis*, num. 6. de pac. constat. nisi in contrarium extaret consuetudo, *Cassan. aduertit cit. loc.* multa de sigillo, & eius vi subnectens, *Hoping. cit. tract. cap.* 5. num. 28. & c. 11. num. 16. *Greg. Lopez ad l. 44. tit.* 18. par. 3. verb. Sellado, *Crespi de Valdaur. lib.* 1. *obser.* 5. cap. 3. num. 307. *Alt in Regno nostro est expeditum*, privilegia, & assensus, sine sigillo nil probare, ex peculiaribus legibus registratis *subtit. de fid. memor. in prag.* 1. & 2. editis in annis 1510. & 1529. de fide memor. latèque *Reg. de Philipp. dissert. Eijcal.* 27. ex num. 27. & ante ipsam *Vrsil. ad Affl. & decis.* 197 & 398. *Consil. de Georg. alleg.* 3. num. 10. in fin. *Consil. Rasa consil.* 49. nu. 12. lib. 1. ex *Andr. de Isern. in cap. quoniam inter Dominum*, nu. 6. & 7. de prohib. f. *nd. alien. per Lothar.* etiam in gratis, quæ reis sunt, teste *D. Reg. Rouito in prag.* 1. cit. tit. de fid. memor. qui in *Pragm.* 1. num. 9. de fide instrum. astringit de necessitate illius in Regijs prouisionibus, sine quibus actus nullus redderetur, *D. Reg. de Philipp. cit. loc. num.* 23. *D. Consil. Rocc. respons.* 97. num. 3. lib. 1. *Danz add. cap.* 1. de sigillo, ex num. 20. & *Campagna in cap. item*, quod ad petitionem, num. 2. aduertit, in gratis, & privilegij expeditis in Regia Cancellaria, sigilla stare appensa, & hoc casu sigillum, si non esset appensum, non diceretur authenticum, plura *Alex. conf.* 130. num. 3. lib. 6. An verò nullitati subiaceat contentu, vel scriptura? *Ann. inquiri in Const. Constitutionem Dina Memoria*, nu. 69. & voluit, scripturam tantum nullam esse, cui tandem inhæret *Prasul Canon. P. de Affl. in add. ad cap.* 2. *contron. iur. resol.* ex num. 1. pag. 463. memor praxis hîce in casibus.

Regum enim est, scripturam proprio roborare sigillo, *Corfetti. de potest. Reg. 3. par. num. 11.* quod Principis personam representat, cuiusque vices gerit, *Gusman. de enit. quæst. 2. num. 28.* Reg. *Capyc. Latro 10. 2. confult. 128. num. 39.* & Princeps semper sigillo procuratorem constituit, *Cassim. in Catalog. glor. mund. 5. par. confid. 24. cas. 186.* *Dambouder. in prax. rer. civil. cap. 90. num. 4.* & de sigillo Regio sermonem habent *Parlador. different. 10. ex num. 11.* *Rota nonissima par. 1. decis. 538.* *Gasp. Thessaur. lib. 2. quæst. forens. 100.* & in Regijs titulis maximi esse ponderis, & confidentiæ, obferuat *Bald.* quem refert *Guid. Papa sing. 57.* & proinde conservatur penes fide dignos, ut in hac Ciuitate, atque illud Cancellariæ apud publicos officiales in loco publico Regiæ Cancellariæ, *Reg. de Ponte decis. 5. num. 12.* & *conf. 5. num. 91. lib. 1. Reg. Rosit. in prag. 9. de feud.* In Hispania apud Cancellarium, *Cenarr. pract. qq. cap. 22. nu. 9. in fin.* In Senatu Parisiensi penes Senatores, *Petr. Greg. Synagm. iur. lib. 47. cap. 29. num. 14.* In illo Pedemontano penes Præsidem Senatus, & in illius descæum apud antiquiorem Magistratum, *Thessaur. quæst. for. final. num. 2. lib. 2.* & de poena illud falsificantis, *Gregor. Lopez in l. 1. tit. 2. par. 7. Alfar. glos. 20. num. 366.* & 401. & esse maius delictum, quàm falsam monetam eudere, aduertit *Reg. Capyc. Latro decis. 179. num. 21. tom. 2.* & poenam mortis irrogari, tangit *Capyc. decis. 30. num. 6.* & in nostro Regno adesse Constitutionem specialem, aduertit *Afflicti. decis. 51. nu. 9.* & quò ad Clericos, est text. in cap. ad audientiam, 3. de crimin. falsi, *Pyrringh. in ins. canonicum, lib. 5. tit. 20. num. 38.* *Galganet. de iure publ. lib. 1. tit. 41. nu. 24.* *Cardos. in prax. indic. & advocat. vers. Clericus, num. 86.* *Barbos. ad mrm. cap. ad audientiam,* & hodiè esse arbitriam, indicant *Farinac. quæst. 130. & 131. Sanx. de re crimin. contr. 37. num. 20.*

Sed ubi scriptura, aut priuilegium aliquod sigillo caret, subsistat nè, anticiùs inualidum censeatur, & præsu-

marut nè tempore concessionis appositum, postmodumquè deperditum, & corrosum? optimè exarat *Capiblan. in Comment. ad prag. 11. de Baron. ex num. 164.* quàmplura, & quippè vtilia ad hanc rem coaceruans: potissimum quæ, supposita vetustate ipsius scripturæ. Si solum in ea absit sigillum, credatur nè appositum, deinde què amissum? docent *Panormit. in cap. innotuit, num. 16. de elect. Innoc. in cap. inter dilectos, de fid. Instrum.* & *Paris de reintegr. feud. quæst. 304.* idquè alijs tutatur rationibus idem *Capiblan. num. 169.* longa siquidem experientia compertum est, ut qui priuilegium expediri procuratis in forma probati conficiatur, & consueta, quin & Ministri illud parti non consignant, nisi omnibus solemnitatibus vallatum; utrumque autem dictum, præter experientiam, authoritatibus comprobatur idem *Capiblan. num. 166.* & sub num. 169. & confert *Vrsili. dictum ad Afflicti. decis. 13. num. 22.*

An autem probeur assensus per fidem libri Regij sigilli? pluries controuersum vidi, & quidem ante lacrymabiles huius Regni tumultus, de quibus sermonem habui in *Rita 56. num. 1. lib. 1.* optimè probari ille poterat ex libris Regestri Regiæ Cancellariæ, quibus fides adhibetur, sicuti originali, quando de hoc non constat, vel ab eo non discordat, teste *D. Reg. Sallernit. decis. 58.* ex *Innoc. dicto in cap. 1. de procurat. Bald. in ant. si quis in aliquo, C. de eden. & in l. sui in iure, C. de re indic. Castrens. n. l. 1. §. editiones, ff. de eden. Genua de script. priuat. lib. 5. tit. de libr. Regest. Nouar. decis. 6.* Hodienis verò temporibus, antiquis regestris quasi omnibus incendio consumptis, pluries in S. C. iudicauimus in diffusionibus graduationum, assensum super simplici hypotheca feudorum, probari ex fide sigillorum illud sit vltima operatio requisita ad validandum assensum: etenim confito de casu, quo scriptura ipsa fuerit amissa, benè regestri sigilli est credendum, ut perbellè *Præsul. Afflicti. notat controu. iur. resol.*

resol. cap. 21. ex num. 57. & in add. n. 10. pluriesque decisum meminit, quique num. 11. ampliat, etiam quodam specialem hypothecam, aliaue contenta in contractu, quæ tamen non sint adeo exorbitantia, vt, ijs expressis, assensus Regius fuisset quidè verosimiliter denegatus, quinimò talia sint, super quibus passim soleat ille compartiri, & confirmat Carol. de Rosa ad Conf. Neapol. in §. quorum, fol. 39. gloss. stylus Curie, pag. mihi 47. ex num. 478. nec non Pasqualin. in Comment. ad 2 lib. pragmat. Reg. Neap. ad Rubr. de carcerat. n. 338.

12 Complura de sigillis, præter Metem. in loc. iam citat. vide apud eundem conf. 1. num. 33. lib. 1. Anton. Gabriel. comm. conclus. lib. 1. concl. 4. tit. de presumpt. Mare. Solon. de Pace conf. 33. & 46. Chil. Goldstein in pract. cap. 59. De illorum iure, origine, & introductione, de annulis, litemmatibus, seu imaginibus, usu armorum, seu insigniui in sigillis, pertractant Tiraquell. de nobilit. cap. 6. num. 6. Gonzal. in Decretal. lib. 2. cap. 5. de probat. n. 1. Haping. ad d. tract. Brisson. de formul. cap. 6. Sans de re criminal. contron. 45. n. 34. Thom. Mier. in apparat. ad Conf. Catal. par. 2. coll. 10. cap. 12. num. 5. Muta ad cap. Regn. Sicil. tom. 1. cap. 57. & 10. 5. cap. 376. & 378. Azuned. ad tit. 15. lib. 2. recopil. Bulenger de Imperat. lib. 2. cap. 10. Salazar. de Mendoza lib. 2. cap. 7. in fin. de las dignidades seglares de Castilla, y Leon, Cardan. de rer. variat. lib. 16. cap. 89. Tuse, pract. concl. 10. 7. concl. 23. cum duobus segg. lit. S. & quod alterum sit publicum, alterumque priuatum, enarrant Io. de Deo in prax. Adnot. lib. 5. cap. 12. num. 3. Dec. in cap. cum dilecta nu. 2. de confir. util. vel inutil. & in cap. post cessionem, num. 7. de probat. Vestr. in prax. Rom. lib. 6. cap. 50. num. 9. Io. Mill. in prax. crim. cap. edicti formul. num. 21.

Quæ autem probatio oriatur ex literis Episcopi sigillo munitis? scribit Mascard. cit. conclus. 988. At Episcopi sigillum authenticare scripturam, probat decis. Rota de probat. in non. & 16. eod. tit. in antiq. & dec. 2. de procur. in

non. 10. Mohedan. decis. 21. de renunc. & quid opereretur traditio sigilli factæ, alicui per Episcopum? inquit Boer. decis. 274. & de Bullis ab ipso expeditis, loquitur Ricc. collect. 1524. Gonzal. cit. cap. 2. de fide instrum. & cap. post cessionem, ex num. 6. de probat. Marta in summ. decis. lib. 1. verb. sigillum, cap. 4. De illo Cardinalium, & Legati Summi Pontificis, Gonzal. cit. loc. Gammar. de offic. Legat. lib. 8. num. 216. Rota dec. 535. num. 1. par. 1. diuersi. Collegij secularis, vel Regularis, atque Vniuersitatis, Vin. decis. 54. Alteserra de Ducib. lib. 3. c. 4. in fin. Azuned. lib. 8. tit. 20. recopil. Barbof. in cap. dilecta, de excess. Pralat. Angrian. lib. 2. de legib. cap. 1. Pirringb. in ius Canonic. lib. 5. tit. 31. ex num. 33. nectens, quod liceat prohiberi à superiore, ne sigillum recipiatur, si non habeat notam Communis, vt seruauit Honorius III. in mem. cap. dilecta quodam Clericis Ecclesie.

Illudque asportanti an sit credendum, ac si asportasset literas nonnulla colligit Gabr. cit. conclus. 4. ex n. 34. & n. 35. 38. & 47. confirmat restrictiones, de quibus meminit Caran. in hoc Ritu num. 15. vers. limitat tamen, & vers. secundo casu, notat, quod si debitor ad signum creditoris soluerit alicui portanti, vulgò cultellucium, vel aliquam rem, vtpotà apodisam, bene soluat, decisum refert Vrsill. ad Afflic. decis. 299. ex num. 1. confertque Tondut. in tract. de prauent. indicar. tom. 2. cap. 34. num. 13. de eo, qui exhibet literas soluendas earum portatori, non teneri probare personæ indentitatem, etsi è remotis loels literæ venirent, quod verum præconis signato Olea in addit. ad tract. de cels. iur. tit. 5. quæst. 9. pag. 170. nisi qui literas fert, sit persona suspecta; & de mandato procuratoris sigillo constitutus signato scribit Neapol. de Montealb. in tract. except. de except. contr. procurat. 15. vers. attù quariunt.

13 Vtteriùs adeò summa obseruancia colendam sigillorum fidem, clamant Iura, vt illis extremis voluntatibus firmitatem polliceantur, l. ad testum, §. si ab ipso

ipso, de testam. l. si unus, in princ. l. hac
 consultiſſima, C. eodem, gloſ. in cap. inter
 dilectos, verb. deleta, extr. de fideiſſimum.
 Annans Robert. lib. 2. rer. iudic. cap. 10.
 Piccard. in § poſſunt, Inſt. de testam. ord.
 Cyriac. controu. 434. Melchior Kline.
 lib. 2. Inſt. tit. de testam. ordin. num. 9. de
 forma ſubſcript. testium, Dilect. de arte
 testandi, tit. 2. cautel. 1. num. 2. Aegid.
 Bellam. conf. 1. Rot. Rom. decif. 3. vol. 1.
 Matthieu non recomp. tit. 4. l. 2. gloſ. 5.
 num. 2. Barj de ſucceſſ. lib. 1. tit. 1. n. 4.
 de testam. Burg. de Paz. in l. 3. Taur.
 par. 2. concl. 3. num. 119. Vafq. latè in
 tract. de ſucceſſ. creat. §. 15. num. 1. & 41.
 Mart. de ſucceſſ. legal. par. 4. qn. 4. art. 1.
 num. 13. tom. 4. Coſa de remed. ſubſid.
 remed. 82. num. 3. Reg. Capyc. Latro de-
 ciſ. 160. nu. 57. tom. 2. Cumquè de ipſo-
 rum ſigillorum incisione in elogio Vi-
 ctoriz Donadio actum eſſet in S. R. C.
 placet hic quaſtionem accriimè agi-
 tatam ſummam proferre, ac recenſe-
 re, ſcitum inde emanatum.

Victoria enim Donadio conditum à
 ſe, ſubſcriptumque vltimum elogium,
 clauſum, ſepemque testium ſubſcrip-
 tionibus obſignatum, Notario Paulo
 Colacino cõſeruandum tradidit; quod
 14 deindè cupiens reformare, iuſſit ſibi
 reddi, reddiquè conſeidit ſila, & ſi-
 gilla, delcuitquè pene omnia, præter
 inſtitutionem, qua Coenobium Mo-
 nialium Diui Antonij de Padua huius
 Civitatis vocabatur. Deindè ſuppone-
 batur ab ipſamet Victoria, eonditam
 fuiſſe aliam teſtamenti notam, in qua
 ſcripſerat heredem proprietarium idè
 Coenobium, vſufructuariam verò So-
 zorem Mariam Angelicam Calcidio,
 quam alicuius ſubſcriptam ipſius Vi-
 ctoriz manu, nec potuic ſtipulari, mor-
 te præuenta: Eſſagitantibus poſtmo-
 dum hinc Monialibus bona ex teſta-
 mento, indè Reu. D. Siluio, & alijs de
 Donadio, ſuccedem ab inſtitato.

Coenobij Patronus tuebatur, fuiſſe
 15 ſecundum teſtamentum ad pias cau-
 ſas, quod ſine vllis teſtibus in vtroque
 foro ſuſtineatur, ſi teſtatoris manu con-
 ſcriptum probetur, Bart. in l. fideicom-
 miſſa, §. t. ff. de leg. 3. & alij apud Menoch.

conf. 227. num. 59. Graſs. de ſucceſſ. §. de-
 ſtamentum, quaſt. 19. num. 3. Conar. in
 cap. relatum, num. 12. in ſin. de teſtam.
 Mart. tract. de ſucceſſ. legal. par. 4. qu. 8.
 art. 3. num. 6. Vafquez de ſucceſſ. creat.
 §. 22. num. 6. Tiraquell. de privileg. pia
 cauſa, prinil. 4. ibiquè Thor. Gratian.
 diſcept. forenſ. cap. 105. num. 10. Velaſq.
 decif. Luſitan. 67. num. 1. Gabed. decif.
 eiſdem Senatus 129. nu. 12. lib. 2. Boer.
 decif. 248. num. 4. Paul. Rub. de teſtam.
 cap. 24. num. 63. Conſil. Staib. in obſer. ad
 reſol. 135. nu. 76. qui hermonem habet
 de teſtamento inter liberos, quod illi ad
 pias cauſas condito æquiparatur. Cũ
 cuiuſmodi teſtamentum ad Iuris Gen-
 tium, Naturalis, ſeu Diuini terminos
 redactum, iuxta text. in cap. relatum, de
 teſtam. nullam pro ipſius ſubſtantia, ſeu
 robore Iuris Ciuiliſ ſolemnitatem de-
 ſideret, vna teſtatoris voluntate exte-
 rius pareſada, contentum, Paul. Rub.
 cit. tract. cap. 1. & cap. 24. num. 66. Reg.
 de Marin. reſol. cap. 229. tom. 2. Vinian.
 Giracch. diſcept. 8. num. 3. & 27. ex n. 6.
 in eo enim ceſſat timor falſitatis, ad
 quam euitandam Ius Ciuile tot ſolem-
 nitates induxit, Curt. iun. in l. hac con-
 ſultiſſima, §. ex imperſecto, num. 19. C. de
 teſtam. Clar. in §. teſtamentum, quaſt. 6.
 in ſin. nam ſubſcribens ſe alicui ſcrip-
 turæ, omnia in ea contenta ſcripſiſſe,
 virtualièr dicitur, omniaque legiſſe,
 itaut approbationem aſſus operetur,
 Conſil. Staib. in obſer. ad reſol. 31. ex
 num. 81. Antonellus ad rem conf. 25.
 num. 14. Anus meus ad Gramm. dec. 49.
 num. 4.

Teſtatoris autem ſubſcriptio proba-
 bitur, vel ſi aduerſarius fateatur, eam
 16 eſſe ſcripteauram manu teſtatoris ſub-
 ſcriptam, licèt neget habere robur teſ-
 tamenti; vel ſi teſtes depoſuerint, re-
 cte noſſe caractère Teſtatoris: quia
 vidiffent eum ſæpius ſcribentem, Rub.
 cit. cap. 24. ex num. 70. Gratian. cap. 605.
 nu. 22. & duos ſatis eſſe, ait idem Rub.
 cap. 29. num. 436. vel ſaltèm ex compa-
 ratione literarum, quæ vim habet pro-
 bationis, ex eod. num. 474. & cap. 32. à
 num. 715. Gizez. ad decif. 140. Reg. Ca-
 pye. Latro.

Qui-

Quinimò testamentum ad pias causas, seclufa schedula à testatore subscripta, legitimè probatur dicto duorum testium, etiam fortuitò præsentium, pluribus Senatuum decisionibus tuctur præfatus Rub. cap. 1. ex num. 17. & cap. 20. & 21. à nu. 71. quodq; in foro Cæsaris obseruari aduertit, nec non Reg. de Marin. cit. cap. 229. Reg. Cappc. Latr. decis. 140. num. 24.

Addebatur illud ad pias causas valere tanquam nuncupatiuum, quod fieri potest sine subscriptione, sigillo, & scriptura, libac. consultissima, §. per nuncupationem, C. de testam. testibus tantum probandum, scripturamque fieri, ut facilius probetur, ut emendicentur probationes à testibus, l. contrahitur, ff. de pignor. Gizz. ad Cappc. Latr. decis. 7. num. 7. scripto proinde deficiente, valida est dispositio, si testibus probetur, Card. Seraphin. decis. 581. & 623. Parlador. rerum quodid. different. 15. num. 11. Gratian. cap. 550. etiam si Notarius dicat, testatorem voluisse illud in scriptis condere: cum verisimile non sit, ad vnam testandi formam se restringere, voluisse, arg. text. in l. 3. C. de milit. testam. Bart. in l. fin. C. de iure Codicill.

Et quamuis possit Aduersarius vrgere, esse eiusmodi testamentum imperfectum ratione voluntatis, cum illud non potuerit stipulari morte præuente, ad tradita per Oldrad. conf. 119. Reg. Cappc. Latr. in die. dec. 7. & dec. 140. Conf. Statban. resol. mem. 131. tom. 2. Occurrit tamen, quod vrget sententia ex aduerso, testamentum nempe ad pias causas sustineri, etsi imperfectum sit ratione voluntatis, ex text. in l. in testamento, ff. de fideicom. lib. quo cauetur, deberi libertatem ex testamento imperfecto, ac per consequens, & ad pias causas relicta, ita Bart. in mem. l. in testamento. num. 2. Tiraquell. de priuileg. pia caus. priuileg. 7. in princ. Mantie. de connect. ultim. vol. lib. tit. 1. num. 9. Thessaur. quæst. forens. 35. cum alijs conglomeratis à Reg. de Marin. cap. 238. n. 12. quicquid alij contrarium sentiant, de quibus Paulus Rub. cap. 5. ex num. 5. & cap. 9. 491. & 501. asserens ex Surd. de Tom. IV.

cif. 291. num. 16. horum sententiam non militare, quando voluntas testatoris est perfecta respectu eius, de quo agitur, licet sit imperfecta ratione totius dispositionis, tunc enim testamentum in sui integritate imperfectum, sustinetur ex specialitate, & fauore piae causae in eo capite, in quo perfectè testator disposuit testamentum enim imperfectum ratione voluntatis non completæ, differt ab imperfecto ratione voluntatis non deliberatæ; hæc autem imperfectio resultans ex voluntate non completa, non faciat testamentum in eo, quod respicit causam piam, si illud fuerit in se completum, idem Rub. cit. tract. cap. 6. Quod apprimè collimat thesi nostræ, in qua testatrix suam complevit dispositionem, licet vellet aliqua subiungere respectu legatorum, fuit ergo circa disposita, voluntas testatricis deliberata, atque adeo de testamento robore ambigi non debet, prout in simillimo casu legata pia debet, consuluit Reg. de Marin. ad d. cap. 238. & Thor. decisum refert par. 3. Compens. scilicet. 2. verb. legatum, pag. 22. & ex eo enim quod testator cogitauit aliquid in testamento facere, vel addere, si non fecerit, vel addiderit, non deficit voluntatis perfectio, ut mirificè obseruat P. Bessius videndus to. 3. oper. moral. tit. de testam. tit. 10. num. 173. & Rub. cap. 8. num. 396. Quia autem imperfectionis nota iniuri potest testamentum hoc, cui non desunt hæredis institutio, legata, & sepultura electio? vnam tantum distulit stipulationem testatrix, donec conualesceret Soror Maria Calcidio usufructuaria, tunc ægrotans. Hæc autem stipulatio non sequitur, licet de stipulando fuerit conuentum, nequaquam officit, foederat testamentum, pro ut in contractibus decreuit text. in l. 5. C. de transact. & in l. cum res, C. de probat. Consecutur enim testatricem, Notarium adhibere voluisse, ad effectum dumtaxat maioris probationis, non ad firmandum testamentum, quod pro perfectio habebat, arg. text. in l. testamentum, C. de testam. post alios notat Cancr. variar. resol. lib. 1. cap.

cap. 4. de testament. num. 96.

Contrariæ partis defensor triplici
19 munitus clypeo, *Oldradi* scilicet, *Cap-
pyc. Latr. & Conf. Staib.* sic impugna-
batur. Non prodesse *Oldrad. conf. t. 9.*
in eo enim testator à quodam Cle-
rico scribi fecit suum testamentum,
in quo inscribebat hæredes pauperes
Christi, additis legatis, & rogauit Cle-
ricum, vt in formam publicam ab ali-
quo Tabellione eam dispositionem fa-
ceret redigi, quo non peracto, mor-
tem obiit testator: cõsultu *Oldrad.* dis-
positionem prædictam minimè subsi-
stere: nam præterquam quòd reproba-
tur ex *Imol. in cap. cum esset, in 5. qua-
st. de testam. & Bart. in l. si is qui, num. 1.
ff. de testam. Mart. var. 8. nu. 25.* & alijs
apud doctissimum Episcopum Isclanũ
Hieronym. Rocca nouitèr visum *disp. iur.
selekt. cap. 40. ex num. 1 t. lib. 1.* longè à
nostro themate distat, in quo testatrix
scribi fecit suum testamentum à No-
tario; illudquè pluribus suis scriptio-
nibus muniuit, nec vlla verba ex illis,
quæ *Oldrad.* protulit, vt obseruat *Rub.
cit. cap. 8. num. 264.* Non definitio *Reg.
Cappc. Latr.* quia ibi non agebatur de
pia causa, nec testator se subscripse-
rat testamento, imò expulit Notarium
accesitum ad stipulandum. Nec mi-
nus altera *t. 40. eiusdem Reg. Cappc. La-
tro* cum ibi non de scriptura testamen-
ti, sed tantum de attestazione priuata
Notarij; imò potius erat præparatio ad
testamentum. Non deniquè exarata à
Conf. Staib. cit. resol. t. 3 t. quæ vel ex eo
parui, nulliusuè momenti esse appa-
rent, quoniam idem Auctor fuerat in
eadem causa patronus, calammunque
arripuit ad ostendendum potius inge-
nij acumen, quàm ad veritatem inda-
gandam, ex à nobis infra dicendis.
Has autem partes corroborabant ple-
risq; *S. C. scitis, potissimum apud Gram-
mar. decis. 62. Gizz. arell. dec. 45. & Ho-
diern. controu. 36.*

Præterea, dato secundum testamen-
20 tum fuisse omnibus iuris solemnij
desinitum; adhuc in sui robore rema-
net primum, quod reuocari minimè
potest, nisi per secundum æquè solem-

niter gestum, *Castrens. conf. t. 35. col. fin.
vol. 1. ad text. in l. si iure, vbi Bar. ff. de
leg. 3. & ex alijs Conf. Staib. resol. 74.
num. t. 7. tom. 1. Gizz. ad decis. t. 40. Reg.
Cappc. Latr. ex text. in l. 2. ff. de iust. i-
ur. & in S. ex eo autem, Instit. quibus
modis testam. infirm. Regen. Cappc. Latr.
consultat. 71. num. 17.* nam licet illud
fuisset ablatum à Notario, apertum, &
in quibusdam accomodatam; nihilo-
minus remansit firma, inconcussa, nul-
laquè ex parte deleta institutio, quam-
uis addiderit usufructuariam Sororem
Mariam Anglicam Calcidio eiusdem
Cenobij Monialem; nec non proba-
tur testatoris voluntas, etiam per eius
dispositionem inuvalidam, *l. planè. ff. de
leg. t. l. c. si transferam, ff. de adimend.
leg. l. legatum sub conditione, ff. de cond.
& demonst. & post alios Conf. Staib. in
obseru. ad resol. t. 3 t. num. 118.*

Non officere concludebat, testa-
21 tricem incidisse testamenti fila, & si-
gilla, vt quædam adderet, vel dele-
ret, vt in terminis testamenti inter li-
beros tucur *Gizz. ad num. decis. 7. Ca-
pyc. Latr. num. 10. & Conf. Hodiern. in
obseru. ad decis. t. 92. Sard. num. 2. lauda-
to Castill. decis. 59. lib. 1.* nam licet cer-
tissimi iuris sit, per receptionem testa-
menti à Notario, & filorum, ac sigil-
lorum incisionem consulto factam à tes-
tatore, præsumi renocatum testamen-
tum, ex præsumpta voluntatis muta-
tione, nisi id contingat, vel si alter
sine eius iussu id faciat, ex *text. in l. 1.
S. si linum, ff. de bonor. poss. secund. ta-
bul. l. 1. t. ff. de his, qua in testam. deleu. l. 1.
unica. si tabul. testam. null. extab. l. ad tes-
tium, S. si signa, ff. de testam. l. nosstrum
30. C. de testam. Petrus Gregor. par. 3.
lib. 42. synagm. cap. 4. nu. 6. Card. Man-
tic. lib. 12. tit. 1. num. 28. Barj lib. 10. de
succes. tit. de resol. testam. num. 36. Reg.
Valenz. cont. 3 t. num. 52. & 55. Castill.
lib. 4. cap. 37. ex num. 25. atque in dubio
præsumi, testatorem fila incidisse, maxi-
mè cum sua manu aliquid addidit, *Ma-
strill. dec. 132. m. 24. Castill. dec. 9. m. 18.*
ex incisione tamen linorum, ac testa-
menti apertura, non præsumitur illud
reuocatum, si pium est; quod vt pium
dica-*

dicatur, sufficit si in aliquo gradu vocetur causa pia, siue ille sit primus, siue vltior substitutionis, ex *cap. si pater, de testam. in 6. Vinus decis. 5. Dian. par. 7. tract. 6. ref. 1. latequē Fontauell. decis. 49.* qui, etiam *decis. 50.* conque- ratur, succubuisse in causa, quam pro legitimis heredibus tuebatur, in *decis. tamen 51. à num. 19.* non parum de sua opinione dubitat, dum oppositum bis censuerit Senatus mutatis Iudicentibus, & aliàs *decisum testatur Marc. Sallou de Pac. in l. 3. Tauri, par. 2. concl. 3. num. 112.*

Corroboratur, quia testamentum inter liberos, cui æquiparatur illud ad 22 ter liberos, tunc communiter reuocatum præsumitur, quando testator eoràm septem testibus sitetur, nolle testamentum valere, & aliam pandit voluntatem, siue in testamento perfecto, siue in non scripta perfecta voluntate, ex *text. in Auth. hoc inter liberos, C. de testam. & in 5. & siquidem, Auth. de testam. imperfect. Roman. cons. 385. Reg. Capp. Latr. consuli. 56. lib. 1. & consuli. 93. num. 33. lib. 2. & 5. Reg. Romit. dec. 56. Trentacinq. lib. 1. variat. resol. 6. num. 18. Suarez cons. 1. num. 153. Argel. de acquir. possess. quæst. 6. art. 9. num. 160. & art. 10. num. 303. & memoratæ *Auth. hoc inter liberos*, concinit lex Hispana & apud Gregor. Lopez lib. 6. tit. 1. & in terminis illud inter liberos per lini, seu fili, sigillorumquē incisionem non censeri reuocatum, asserunt *Angel. in l. nostram, num. 1. C. de testam. vbi ceteri, Galiel. de Bened. in cap. Raynuius, in verb. testamentum, il. 2. num. 19. par. 1. de testam. Intrig. sing. 22. lib. 3. Mut. cap. 114. Regni Sicilia, num. 20. Kappen. decis. German. 45. num. 30. lib. 1. Christin. dec. 199. num. 11.**

Non officit *decis. Masfrill. 132. n. 31. 23 in fin.* atque altera *Cassil. 59. num. 78.* in eadem causa compilatà, declarando testamentum inter filios conditum, cuius linea incisa erant, reuocatum; tale enim scitum non fuit nixum auctoritate, & maiori II. CC. calculo, sed in quinque coniecturis euidentibus, quibus colligebatur, voluntas patris

Tom. IV.

reuocare volentis testamentum per linorum amputationem. Prima fuit, quia dixerat Testator, testamentum fuisse solemne aperiendum per Notarium, post obitum, & in clausura illius erat id expressum; hinc nō porcet per Notarium aperi, dum erat per Notarium apertum, vt resdè *Cassil. ibidem 24. Masfrill. num. 27.* Secunda coniectura erat, quia testator in testamento condito de anno 1570. plura remiserat vxoris arbitrio, quam hæc edem substituerat, & in anno 1579. quia vxor condidit testamentum, & vix virum suum nominauit, ideo vit accepit à Notario testamentum, illudquē aperuit linea resceans; tùm, quia mortuæ vxoris ingratitudinem cupiebat punire; tùm etiam, quia ea nequibat exequi disposita per viri testamentum, præmortuæ. Tertia, nam testator superuixit tribus annis, post receptum à Notario testamentum, neque curauit testamentum illud, vel reformare, vel iterum obsequare, quamobrem reuocasse censetur, vt *Guid. Papa optimè in decis. 543. num. 77. & idem Cassil. num. 47. Masfrill. num. 28.* Quarta siquidem testamentum fuit post septēdecim annos reperiunt inter scripturas derelictas testatoris, non ergo debuit haberi pro eius absoluta voluntate; secus si diligentius seruasset, *Cassil. cis. decis. num. 49.* quam perpendit *Hieron. de Leo decis. Valent. 32. num. 10.* Quinta demùm, quia testator in mortis articulo voluit testari, & vix facta hæredis institutione, cepit delirare.

Quod vrget vehementius; & si linea, 24 & sigilla reperiuntur incisa, si non appareat consulto factum fuisse, ac aliundè probatum, in dubio pro voluntate non mutata Rat præsumptio, l. *præcipuus, in fin. C. de appell. l. sancimus, C. de testam. Argel.* sic in puncto considerans *cit. tract. art. 10. ex num. 262.* ideoque cum alleganti incumbit onus probandi, l. *Lucius, de leg. 1. l. fideicommissa, S. si rem, deleg. 3. Argel. num. 264.* cum aliàs non probet hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, l. *neque naturalis, C. de probationibus.* Quinimò ab ipis

legitimis heredibus est probanda qualitas, voluisse scilicet testantem ab intestato decedere, *l. fin. ff. de his, qui in testam. del.* Vnde simplex testamenti in scriptis aperiit mutationem voluntatis non arguit, nisi patiter deleuerit, quæ ipsius substantialia attingunt; aliàs videtur potius causa reuocandi, quam reuocandi fecisse, vt perpendit *Didae. Spin. in Speculo testam. glos. 6. num. 35. & sequitur de Leo cit. decis. 32. num. 2. Castill. quotid. cap. 21. num. 14.* cò magis, dum poterat chartam facillimè lacera- re, & non fecit, ad tradita per *Ant. Merend. controu. lib. 15. cap. 32. num. 4. tom. 3.*

Conquererebatur aduersarius è con-
25 trà, quòd ad hoc, vt possit Ceno-
bium obtinere, oportet, testamentum
in sui prima figura sine omni vitupe-
ratione apparere, non deletum, non
abolutum, neque ex quacumque suæ
formæ parte vitiatum, etsi de testato-
ris voluntate non constiterit, instru-
cto quoque processu, omni legis be-
neficio carebar, ad hereditatem vigo-
re illius aspirans. Idquæ adesse in pri-
mo testamento, ob sigillorum fractio-
nem, & lineæ inductionem per mediũ,
in subscriptione præsertim testatricis,
& testium, quæ ad testamenti substantiã
pertinent, *l. hac consultißima, C. de tes-
tam. Gratian. lib. 3. cap. 439. Conf. Saib.
resol. 68. num. 18.* Nec quia intacta re-
mansit institutio, quicquam opitulatur,
ex *Reg. Capyc. Latr. consul. 160. num. 99.*
quia non ex hoc saluatur prima illa
figura exacta, & carentia cuiuscumque
vituperationis, pro vt sonat dictio il-
la vniuersalis, *Omni, ex l. 1. de leg. 1.
l. Iulianus, de leg. 3. Surd. dec. 255. n. 8.*
Menoch. conf. 1120. num. 3. lib. 12. & in
terminis idè de adipisc. posses. remed. 4.
num. 709. Quin, & ipsa institutio ade-
se negatur, quia cum ex ipsa incisione,
& lineatura dicatur murata volun-
tas, *l. 1. §. si linum, ff. de bonor. posses.
secund. tabul. l. ad testum 22. §. si signa,
ff. si tabul. testam. null. ex tab. l. nostram
30. C. de testam.* & ipsa cum cæteris in
testamento deletis, ruit, idèquæ tes-
tamenti, vt carens forma extrin-

seca, & intrinseca, nullius est momen-
ti. Neque ambigendum, ex composi-
to fuisse id à Victoria testatrice effe-
ctum, dum post multũ temporis aliud
eondidit testamentum. Quare assertum
Castill. num. 89. vt ob filorum incisionem
non dicatur reuocatum testamen-
tum ad piæ causas, locum sibi vindicare
potest, quoties non apparer consultò
id à testatore factum, quo casu præ-
ualet præsumptio pro tali testamēto.
At secus si de eius consula voluntate
constaret, vt in præsen. Si enim
vna præsumptio per aliam æquè vali-
dam remouetur, *Menoch. lib. 1. de præ-
sumpt. quæst. 30.* illam veritati cedere
oportet, quæ semper præualer, cui-
que omnia cedunt, *l. penul. §. Mulier,
ff. de probat. l. ille, aut ille, §. cum in ver-
bis, de legat. 3.* cum alijs apud eundem
Menoch. quæst. 32. num. 4. & 5.

Hoc eodem morbo carentiæ primæ
26 figuræ laborat secundum eiusdem Vi-
ctoriæ elogium, cum careat dies, men-
se, & anno, proinde nullum, *§. nos igitur,
Ant. de testam. imperf. Ant. quod
sint, C. de testam. de quibus Iuribus la-
tè Bald. in cit. Ant. quod sine, num. 14.
Clar. in §. testamentum, q. 14. Mascard.
de probat. conclus. 1358. n. 53.* & eo forti-
tius quòd ignoratur, à quo fuerit, vel
scriptum, vel subscriptum, cum non
constet, neque de scribente, neque de
subscribente, neque figuram, neque
imaginem habet testamenti.

Et quamvis testes adessent, qui de-
ponerent, esse illud, vel scriptum, vel
subscriptum manu testatricis; nullius
adhuc esset ponderis. Siquidem licet
ipsa testatrix incepit condere testa-
mentum; illud tamen non perfecit,
27 idèquæ voluntas non est perfecta, &
quæ non est perfecta, imperfecta sit,
necesse est, cum perfectum ex *Arist. 5.
metaphysic. tex. 21.* sit id, cui nihil actu
deest secundum modum suæ perfectio-
nis; non est ergò testamentum, sed
preparatio potius quædam testamēti,
dum non testata est, sed voluit testari
preparatio autem ad testandum, nec
sauiore quidem piæ causæ probat, ex
*text. in l. fideicommissa, §. quoribus, de se-
gat.*

gat. 3. *Ruin. conf. 71. num. 13. lib. 3. & indiuidualiter extare dicebant Oldrad. cit. conf. 119. communiter approbatum; & potius paruiffe facere, quam feciffe, ex celeberrimo text. in l. si is qui testamentum, ff. de testam. sequuntur Io. Andr. ad Specul. tit. de instrum. edit. S. Compendiosè, in addis. incipiente ex parte, lib. 2. Gulielm. de Benedict. in cap. Raynutus, verbo testamentum, n. 71. de testam. Conarr. in cap. relatum, il 1 de testam. num. 9. adducens egregiam Pauli decisionè in l. ex ea 29. ff. de testam. Dec. conf. 159. in quo agebatur de institutione Xenodochij, Paul. de Castr. lib. 2. conf. 101. num. 3. & conf. 450. Sord. lib. 2. conf. 258. num. 19. Menoch. lib. 1. conf. 45. num. 28. Mascard. vol. 3. concl. 1352. num. 7. Amat. variar. lib. 1. resol. 8. cit. decif. 59. Ludonifius decif. 371. Episcopus Suarez in suis allegat. pro Marchione de Velez lib. 43. n. 15. vers. nec prefata, Pater Ios Baptista de Lazana in eius apparatio super testam. Serenissimi Principis Filiberti à Sabaudia, dub. 1. n. 25. pag. 43. Bossiglier. de success. ab intest. cap. 2. theor. 42. num. 32.*

Ex quibus rectè communi omnium
28 voto rejicitur assertum Castilli loco cit. num. 61. sustineretur testamentum imperfectum ratione voluntatis quò ad reliqua ad pias causas, ex Tiraquell. cit. priuil. 7. vers. contrarium autem, Reg. de Ponte lib. 2. conf. 99. sub num. 9. Moros. conf. 6. n. 7. Loffred. conf. fend. 14. num. 65. Alex. Trentacinq. lib. 2. conf. 42. Aymon. conf. 689. Argel. de acquir. posses. quast. 6. art. 13. num. 366. Theaur. lib. 4. quast. 28. n. 6. Boer. decif. 93. n. 10. & decif. 240. num. 4. Sardus decif. 292. num. 14. & ibi Hotier. cum forma substantialis testamenti, sit voluntas, & consensus testantis, quæ forma in nullo, quantumvis priuilegiato testamento, remissa est, nec in testamento quidem pio: cum inuiolabile, & perpetuum sit axioma de iure naturali, gentium, & ciuili, voluntatem, & consensus esse animam omnium dispositionum, sine qua actus corrumpit.

Insupèr deficiunt testes, & ad mi-
19 nus duo exquiruntur, ex cap. relatum,

& cap. cum esses, de testam. etiam in Terris Imperij, Conarr. ibid. m. Mele ad Gizzarell. decif. 46. quod alij non admittunt, apud Borrell. in summa decif. tit. 11. de numero testium, nu. 2. Mari ad eundem Gizzarell. decif. 46. num. 1. Card. Tuscus tom. 8. lit. T. conclus. 113. quando deberent esse idonei omni exceptione maiores, nec sufficiat vnus, Capr. conf. 162. Paris. lib. 1. conf. 114. Mantica de coniectur. lib. 6. tit. 3. à numero 35.

Deniquè prætensum testamentum
30 non est scriptum, sed tantum subscriptum à testatrice. Hinc extra aleam non erit inquirere, an testamentum à testatore dumtaxat subscriptum valeat inter liberos, atque subinde fauore piaz causæ? Quò ad primum, solam subscriptionem esse satis, voluerunt nonnulli apud Tiraquell. priuil. 4. ex Auth. quod sine, C. de testam. At post eusscriptum, exquirunt alij ex text. originali, ex quo desumpta est memorata Auth. quod sine, qui est in S. nos igitur, Authen. de testam. imperf. & post habita decreta Auth. attenditur, teste Fontanell. de pact. nups. tom. 2. claus. 4. glof. 9. par. 4. num. 86. pag. 153. Sit vtrumque, rem nostram non attingit: nam si concederetur inter liberos illa ratio, quòd causa intestati coadiunxat causam testati; hoc non currit respectu extranei, qualis est Ecclesia, nisi totum conscriptum fuerit manu testatoris, Card. Tusc. tom. 8. lit. T. conclus. 117. Clarus S. testamentum, quast. 7. num. 3. quæ de re Achillus de Grati. decif. 1. sub tit. de testamen. Tiraquell. & ibi Ricc. priuil. 4.

Ceteris autem dignior est dec. Car-
31 din. Seraph. 840. in qua testator manu sua scripserat, & subscripserat testamentum, ac obignauerat cum subscriptione duorum testium, relinquens heredem posthumum, qui si non nasceretur, vel natus decederet, uxorem instituit heredem, decessit posthumus in infantiili ætate; hinc dubitatum fuit de validitate testamenti, & proposita bis causa, affirmabant nonnulli ex cit. Auth. quod sine, negarunt reliqui, quia
cit.

cit. S. nos igitur, claris verbis requirit, testamentum scriptum, subscriptumque testatoris manu, & quod testator explicuerit coram testibus suam voluntatem, *gloss. ibidem verb. inter filios Alem. lib. 3. conf. 76. num. 3. Ruin. lib. 3. conf. 71. num. 12. Cuiac. in cit. anth. expositione*, qui notat, requiri testamentum holographum, & testibus palam nuncupatum, subnectitque idem *Seraph. num. 6.* hæc verba: *Qua cum non appareant hic observata, non sufficit recognitio per testes habentes notam manum, quæ de stylo in Rota admittitur, sed requiritur recognitio per eosdem testes, qui se subscripserunt, ut sciamus, an omnia iuxta præscriptum d. Anth. observata fuerint? ob quam dubitationem super sedent in causa; tandem iterum proposita causa sub die 17 Ianuarij 1589. fuit decisum, minimè fuisse servata requisita cit. Anth. testatur idem Card. Scraphino decis. 853. & mirabiliter eadem Sacra Rota in vna Romana domorum anno 1614. coram Patriarcha Mazanedo, inter collectas à Farinac. decis. 576. de qua *cit. Lexana num. 19.* Et re vera in hæreditatibus magis favendum legitimis hæredibus, quam piæ causæ, *Peregrin. lib. 3. conf. 68. num. 13. Paul. de Castro conf. 450. in fin. lib. 1. & licet faventur piæ istius causæ magnus sit, cum pro salute animæ, & iustitia naturali non sit disputandum de apicibus iuris; tamen piæ occurrit Emin. Card. Mantica de coniect. ultim. volunt. lib. 6. tit. 3. ex num. 12. his verbis: Favorabilibus causis ita debet favor exhiberi, ut ceteris, qui sunt successuri ab intestato, iniustitia non fiat.**

Non valere proinde primum testamentum, cum sit deceptum, deletum, ac disruptum; neque secundum, cum nullam habeat figuram testamenti, clamabant venientes ab intestato.

De mense Novembris 1679. relata 33 causa in Senatu scissa fuerunt suffragia, illa præstantibus DD. Consiliarijs Matchione Latertix, Scipione de Martino, Carolo Vergara in eadem Aula mecum residentibus: nam duo validam, alij duo nullam dispositionem dijudica-

runt, & datis à nostro D. Præfide tribus alijs Consiliarijs sequentis Aulæ adiunctis ad paritatem derimendam, ex *pragm. 41. §. 3. de offic. S. C. & 4. §. 2. de dilation.* advenere deinde in Aula tres novi Consiliarij: nempe DD. Consiliarij Michael Muscetola, Dux Casæ Massimæ, & Ioseph Canale, & vna ex partibus expetente, R. Collateralis Consilij diplomate, sub die 26. Decembris eiusdem anni 1679. directo D. Præsidi, penes Comum, in par. 63. fol. 12. fuit mandatum, præfatam paritatem secernendâ per memoratos tres Senatores noviter in Aula residentes, & re iterum ad libellam revocata, fuit dirempta paritas, manavitque scitum, relatores d. Ill. Duce Casæ Massimæ, in favorem venientium ab intestato, die 23. Iulij 1682. in Banca Liti.

RITVS CCLXXVIII.

Tem servat ipsa Curia, quod nulla litera Reginalis: puta, litera delegationis, seu scriptum in ea expeditur, nisi sit manus propria Regentis, vel eius Locumtenentis, ubi ipse scribit manu propria nomen suum tantum, aliàs dicta litera nullatenus habeatur pro admissa. Et not. quotiescumque quis præsentat aliquam literam, sufficit, quod scribatur in ea, præsentata fuit &c. & non dicitur per quem, quæ dirigatur ipsi Curie cuiuscumque Officialis, vel domini sit, de remissione, vel alio modo.

S V M M A R I V M.

- 1 Consil. Marthæus de Afflicto inquisit. I. C. memoratur, eiusque ultimum elogium adducitur.
- 2 Regenti M. C. an liceat creare suum Locumtenentem.
- 3 Hodiernis temporibus eligitur à Pro-Rege,

- Rege, & passim antiquior ex duobus Consiliariis, & vocatur Pro-Regens, isdemque fruitur prerogativis, & titulis, quibus & Regens.
- 4 *Authoris rescribitur responsum, quo vendicata fuit M. G. de titulis illius Pro-Regenti, & Iudicibus debitis, immeritoque à R. G. isdem sublati.*
- 5 *Quod impolit Authorem ad calumum in illa thesi arripiendum, & tuendum honorem Tribunalis, qui defendi debet, & alia.*
- 6 *Regia Camera Summaria quare sic nominata? Est Maximum, Supremum, ac Sacrum Tribunal; In eo praesidet Locumtenens Magni Camerarij, & illius amplitudinem etiam Sella celsiori loco posita ostentat.*
- 7 *Supremum est etiam Tribunal M. C. V. & duarum personarum imaginem sustinet: Iustitiarj nempe, & Vicarij, ac exercet iurisdictionem in omnibus causis contra quoscunque.*
- 8 *M. G. parit Collaterali, & Sacro Consilio, duasque habet Aulas.*
- 9 *Praefert Regens duodecim iustitiores, eiq; subiecti sunt Capitanei iustitiae.*
- 10 *An resse comparetur Regens Praefecto vigilum? examinetur.*
- 11 *Iactura M. C. maxima ex amissione titulorum. Quid sint tituli? & quid agendum pro illorum tuitione?*
- 12 *Regia Camera non habet auctoritatem in M. C. & cum ea procedit literis hortatoriis, qua non inducunt preceptum, sed preces.*
- 13 *Pro-Regens constituitur à Pro-Rege.*
- 14 *Pro-Regens quare residet in Aula criminali.*
- 15 *Titulus Circumspecti, quo gaudet D. Praesdens S. C. datur D. Consiliario Decano Pro-Praesidenti.*
- 16 *M. C. conqueritur de eiusmodi iurgio.*
- 17 *Brevis paraneusi Excell. Pro-Regi, quod ad ipsum spectet tueri M. C. honorè, & mantentionem antiqua possessionis.*
- 18 *Fit mentio consultationis Regia Camera facta S. M. in thesi enarrata.*
- 19 *Regia Camera an possit mittere literas hortatorias Sacro Consilio pro remissione causarum? & quibus verbis, ac titulis.*

20 *Verbum placeat quid denotet?*

21 *Sacrum Consilium est Regis Senatus, ceteris Tribunalibus praestantius, & antiquitas eius Senatores viroque titulo, Consiliarij nempe, & Regensis decorabantur, cum illud Collateralis fuerit institutum anno 1505.*

22 *Eadem lege S. R. C. in hortatorijs agere debet cum Regia Camera, Tribunalis etiam Supremo.*

Atthaus de Afflictis Regius Consiliarius, Patritius Neapolitanus de Sedili Nidi, l. C. ximius, cuius decisiones toto terrarum Orbe venerantur, illasque anteponendas aliorum Senatum, etiam Sacrae Romanae Rotae scitis, clamat Senator Pedamontanus *Thesaurus in praefat. ad suas decis. num. 6.* cuius auctoritatem apud doctos maximam, praconizat Lusitanus Pinell. in l. 2. par. 1. cap. 4. num. 13. *C. de rescind. vendit. & mille instar Doctorum esse, fatetur Cathalanus Io: Petr. Fontanell. de pact. nuptial. tom. 2. claus. 7. gl. 2. par. 10. num. 13.* imò omnium II. CC. calculo probatissimam, testantur Iacob. Spiegel. Selestadensis in nomenclat. *Inrisperit. post Lexicon Iur. Arnald. Ferron. Burdigalensis lib. 3. de reb. gest. Gallor. Nicol. Balbus Ducis Sabaudiae Senator, & Praefes patrimonialis cons. 55. num. 13. inter consil. feudal. dinerf. Topins noster, omillis alijs, de origin. Tribun. par. 1. lib. 4. cap. 13. à num. 23. & par. 2. lib. 4. cap. 1. n. 66. & adeo fuit esse literis additissimus, ut suo ultimo elogio Neapoli condito, manu Not. Francisci de Nubulis, sub die 27. Septembris anni 1523. filiorum suorum Io: Antonij, Eustachij, Hieronymi, & Benedicti extincta linea, vocaverit Sapietiam his verbis, dignis, ut per vniuersum itidem Orbem innotescant. Item voluit, quod bona sua stabilia: videlicet, Domus sua, sita in Regione Sedilis Nidi, & Startia magna, sita in Villa Centoris Cinitatis Aversa, & alia Terra ibi sita, non possint alienari in totum, vel in*

in partem, villo vnquam tempore; & si fieret alienatio, non transferatur dominium, sed semper sit penes suos descendentes Masculos: & homines descendentes sui Masculi defecerint, dicta bona denentant in Priorem, qui pro tempore erit, Collegij Doctorum Iuris Canonici, & Ciuilis Neapolis, qui de dicta Domo faciat Sapientiam pro decem Studentibus, qui habeant studere per quinque annos, & pro victu consignentur ex fructibus dictarum Massariarum sexaginta tumuli de frumento, & quinque vegetes vini, & residuum sit Prioris, qui pro tempore fuerit, pro suis facitis, & hoc in perpetuum seruetur.

Qui quidem *Matthaus de Afflictis in*
 2 *Constit. Regn. statuimus*, obseruat, Magnam Iustitiarum in Regno nequire, facere Locumtenentem; sed Regens, qui suus est Locumtenens, ex *Caranito in Rit. 262. & Muscatell. in tract. de Doctor. dignit. decor. par. 3. num. 63.* eligitur à Pro-Rege, & proinde neque Regenti suum Locumtenentem creare licet, & quamuis *Caran. in hoc Rit. num. 1.* insequutus *Afflict.* voluerit, id facere posse, & meminit in *Rit. 13. in med.* intelligendum erit cum licentia Pro-Regis, sicuti idem *Afflict. in Const. duram, & diram, sub num. 3.* concludit, qui in loco à *Caran.* adducto, quamuis annuat, quod vnum ex Iudicibus Criminalibus, vel Ciuilibus, Regens suo loco constitucere possit hoc tamèn processit de licentia Regis, vt ipsemet *Afflict.* fatetur, potissimum in Regimine Curia; & sic in illo actu, vt consuetum est seruari.

Ceterum respectu aliorum concernentium ipsius Regentis officium in distributione causarum, & similium, quia in eadè Magna Curia adsunt duo Consilij, teste *de Franch. decis. 722. num. 19.* passim vnus antiquior, loco ipsius, ob impedimentum Regentis, constituitur à Pro-Rege. Qui quidem Pro-Regens iisdem fruitur prerogatiuis, honoribus, & titulis, quibus & Regens ipse: cumquè anno 1670. quo clauum Regni moderabatur Excellentiss. D. Petrus Antonius ab Aragonia

(què, nupèr dum typis hæc traduntur, de mense Septembris 1690. literis Martitz certiores facti sumus, omnium mœtore, senio confectum, sed meritis magis onustum, ad Cælestia conuolasse) autumassent Locumtenens, & R. Camera eximere Consiliario Decano M. C. V. Pro-Regenti, eiusquè Iudicibus, debitòs, atquè consuetos titulos: nempe illi *Speſtabilis*, & alij *Magnifici*, in literis hortatorialibus. Ego ipse, Iudex tunc temporis eiusdem M. C. V. responsum pro tanto Tribunali, Vice-Regi tradidi, hic opportune inserendum.

Sumere nè in communi causa calamum? an potius conticeſcerem? anceps fui, Excellentiss. Domine: siquidem hinc proprij officij munia, hinc timor, nè cui grauis essem, in contraria animum deducebanti cum hæsitanti lux affluit: veluti iacentæ Aquilonibus carinæ, Castoris, Pollucisquè syduis: quæ animum, & commotum in pristinam restituit tranquillitatem, & pendentem ad aggrediendum opus incendit. Neque alia quidem hæc, quàm iustitia tua, quæ amq; aquitas tua fuit: ad quem, dum me accessurum, recordor; neque non meminisse, omnia mihi in tuto futura. Nàm quid iussit, quid æquitati magis gratum, & proprium est, quàm iustitiæ ornamenta, æquitatisquè vindices tueri? quarum cum tuo impulsu exemplo conspiciam omnes hac in Vrbe amantissimos, omnes etiam mihi vel ex his scriptis beneuolos prætorol, Te aspice: maxime quia cum in his, non tam Magnæ Curia Vicariæ tituli, decusqu; tot ab hinc annis Regia largitione impertitū, quæ ipsius Regia auctoritatis, quam præferunt Tribunalia, res agatur; non est, cur cœteris omnibus non sint placitura. Nostri Magistratus honos impetratur, imò imminuitur. Honorem armis defendi posse, ait *Baldus in l. discernimus, C. de Sacros. Eccl.* honestum igitur magis, ac licitum erit, cum calamo, iuribus, & rationibus, quæ propria sunt Magistratum arma, tueri. ita *Valdes de dignit. Reg. Hispaniar. in*
pro-

præm. num. 24. Imò sanè reus fuisset habendus, si Iudex, aliqua scilicet tanti Tribunalis pars, ad eiusdem Tribunalis discrimina siluisset, ac supplices eiusdem voces tuam implorantes opem ante Te supplex nò statuisset. *Qui non defendit* (inquit *Cicero lib. 1. de offic.*) *nec obstitit iniuria, tam in vitio est, quam si parentes, aut patriam, aut socios deserat.* Et propius ad rem Magistratus accedens *Tholosanus lib. 4. de Rep. cap. 10. num. 11. ait: Qui publicam dignitatem gerit, nullo modo, etiam prætextu sua humilitatis, eam imminui, aut contemni pati debet; sed in eo gradu, quo à Principe, vel populo ordinata est, eam conservare tenetur: aliquin, & sui officij diceretur ignarus, & iniuriam ei, cuius refert potestatem, inferre, cuius meminij in Ritu 5. sub num. 11. tom. 1. Magnam profectò, atque, ut ita dixerim, indispensabile onus est cuique, sui Magistratus prerogativas defendendi, ita ut non solum obstringatur, illæsum poteris servare traditum sibi dignitatis decus; sicuti de Prætoribus inquit *Vlpian. in l. 1. ff. de populi. ibi: Snaque dignitatis tuenda, & decoris causa; & litem in l. observare, Singressus, ff. de off. Procons. repetit: Sernari tibi consuetudinem istam, & huiusmodi prerogativas; verum etiam augere pro viribus: ita Callistratus in l. observandum, 19. ff. de off. Præsid. inquit: Ut auctoritatem dignitatis ingenio suo augeas. Hoc præcipuum inter Magistratus onera recenset *Cicero lib. 1. de offic. dicens: Et Magistratum munus proprium sit, intelligere, se gerere personam Civitatis; debereque eius dignitatem, & decus sustinere. Surg. de Neap. illustr. lib. 1. cap. 27. n. 2. Masrill. de Magistrat. lib. 5. cap. 4. num. 2. Reg. Cappc. Galeot. contron. 45. w. 2. lib. 2. Reg. Cappc. Latro consult. 43. tom. 1. l. de Solorzano in tract. de placas honorarias, num. 125. & in sua allegat. de la precedencia de el Consejo del Indias §. 3. Mihi subdidere calcar cunctanti scribere, ratio, necessitas defendendi, & mos; sicuti *Cicero in orat. pro Milon. dixerat: Hoc & ratio doctis, & necessitas barbaris, & mos gentibus, & se-****

Tom. IV.

ris natura ipsa præscriptis, ut omnem semper vim quacunque ope possent, propulsarent.

Duo sunt præsertim in hac Vrbe præclara Tribunalia: Regia nimirum Camera Summaria, ac Magna Curia Vicaria. Magnum profectò est illud Regiæ Cameræ Summaria, sic nuncupatur; vel quia est Summa Hæc, hoc est, rerum Fiscalium Domina; vel quia agit summa æra, summas scilicet pecuniarum, & Regales census curat, litæque dirimit inter Regem, & subditos, *Frecc. de subfend. Rub. de offic. Mag. Camer. Surg. de Neap. illustr. lib. 1. cap. 26. n. 25. Tasson. de anteq. vers. 3. observ. 3. à n. 137. Ego in ritu 1. n. 19. eiusq. amplitudinem nomen ipsum ostendit, quippe quæ Regij fulgoris prænomine insignitur. Vnde meritò illud Magnum, Maximum, Eminentiissimum, & Sacrum, appellarunt *Reg. de Ponte de potest. Præreg. tit. de Regal. imposi. §. 8. ex num. 56. Reg. Reuercier. decis. 7. in princ. Jo. Vincent. de Ann. in repet. cap. 1. de Vassall. decrep. at. num. 217. Conf. Præstus integrè observ. 50. Præsid. Ganauer. decis. 30. num. 9. quin antiquitus Sacra vocabatur Summaria, ut luculenter observat *Topius de orig. Tribunal. par. 3. pag. mibi 141. num. 1. 2. 3. & 4. prolatæque ab ipso sententiæ in reclamationibus ab ipso met recognoscitur, ex privilegio à Serenissimo Rege Ferdinando attributo in prag. 37. sub tit. de off. sic. Proc. Caesar.***

In hoc Supremo Tribunali præest Magnus Camerarius, quartus ex septem Regni Proceribus, qui non affluit, sed illius Locumtenens est moderator, *Surg. ad d. tract. cap. 26. w. 24. pag. 289. Cuius amplitudinem illud potissimum ostentat, quod suggestio sedet celsiori, ac reliqui Prædices. Imò & ad subfelliij Cæsarum exemplum fixa sedes est, ligneis hinc, atque hinc columnis subnixæ, affabre coelata scalprio, zophoris, alijsque id genus ornamentis conspicua; idque ut muta quadam oratione eius præeinentiam, vel sella ipsa loquatur, prædicetque, *Surg. memor. cap. 27. num. 12.**

C

Ma-

Magnum est etiam illud M. C. Vic.
7 quod totius Italiz Subsellium, præcon-
nizat 1o. Bapt. Biard. ad Int. Clar. 5. final.
quest. 49. n. 36. Ac si eius præceteris
cellitudinis metas liceat ab originis
antiquitate metiri, vix sanè aliquod
erit in hac Vrbe, quod ipsi non conce-
dat primas: etenim Magnæ Curiz fuit
Fridericus huius nominis Secundus
institutor, Vicariæ verò Carolus Pri-
mus, qua de re *Fress. de subseu. lib. 1.
verbo secundum officium, pag. 31.*

Duarum personarum imaginem su-
llinet: Alteram Iustitiarj, cuius erat,
eorum omnium cognitionem, quæ ad
iustitiæ cultum seruandum, iusque
suum cuique tribuendum pertinent,
munus sibi tanquam præcipuum ven-
dicare. Quamobrem indurum fuit ei
Magistri prænomen, vel vt nomenclatu-
ra ipsa indicaret, totam eius viribus
iuris dicundi molem esse commissam,
exemplo eius, quod *Vlpianus in l. 1.
§. 1. ff. de exerc. actio. de raris anstite*
sermone habens, inquit: *Magistrum
navis accipere debemus eum; cui totius
navis anchora mandata est.* Vnde sacræ
literæ promissuè Iudices, ac Magi-
stros acceperunt in *Deuter. cap. 16. Lu-
dices, & Magistros constitues in omni-
bus portis tuis, vt indicent populum in isto
iudicio.* Vel vt eius sollicitudinem, so-
lertiamque, qua vri deberet, in tri-
buendo vnicuique, quod suum est, præ-
monstraret, vt sensit *Paul. in l. de qui-
bus §. 7. ff. de verbor. signific. inquit:*
Quibus præcipua iura rerum incumbit;
& qui magis, quam ceteri diligentiam,
& sollicitudinem rebus quibus præsumt,
debent: hi Magistri appellantur. Vel tan-
dem vt tanti Magistratus maiestate in-
dicaret prænominis, nominisq; excel-
lencia: cum Magistratus à Magistris vo-
cabulum mutuatus esse, doceat idem
*Paul. in d. l. quibus, §. 7. his verbis: Quia
etiam ipsi Magistratus per derivationem
à Magistris cognominantur.* Vnde inole-
uit illa Magnæ Curiz anthomastia;
ipsa enim iustitiæ speculum, lumina-
reque maius, ac fons est, à quo cœ-
reret huius Regni Curiz, tanquam riuli
manarent; iurisque rectè dicundi ra-

tionem haurirent: cum calcatum ei tra-
mitem sequi obstringantur, vt ex *Con-
stit. Præcipimus, & Const. Magna Curia,
Reg. Tap. lib. 2. Rub. de offic. Mag. Iustis.
Reg. Sanfel. dec. 290. Thor. in C. cas. 45.
num. 6. & perpendit Casar Alderis. al-
leg. 40. n. 2. to. 3. R. de Marin. Conf. Ma-
sirill. alleg. 94. resccripta cit. tom. 3. de
Marin. num. 5. & per tot. & apud Reg.
Sanfel. d. decis. 290. verb. Tribunal M.
C. tom. 3. Alteram verò generalis Re-
gni Vicarij, ex quo Magnæ huic Cu-
riz meritò Vicariæ nomen accessit tem-
pore Reginæ Ioannæ, *Capac. nel forar-
siro giorn. 7. pag. 623.**

Geminis hisce coruscans, vel ho-
noribus, vel oneribus, qua viribus
confusum Curiz, qua Vicariæ vallatū
prærogatiuis Tribunal hoc exercet im-
petium in omnibus causis, tam ciuili-
bus, quàm capitalibus, etiam Baro-
num, & quouis titulo insignitorum,
etiam de Regio sanguine, *Mastrill. de
Magistrat. lib. 5. cap. 8. Cardenal. de Iu-
dic. lib. 1. tit. 2. quasi. 6. sect. 9. Thor. in
C. cas. 20. num. 15. Ego in riu. t. ex n. 22.
potissimum in liquidatione instrumen-
torum contra habentes septem Regni
officia, contra omnes Officiales, etiam
Capita Tribunalium, Reg. de Ponte de
potest. Proreg. tit. 7. §. 4. ex pag. n. 226.
Reg. Romit. conf. 90. vol. 2. R. gen. Capye.
Latro decis. 200. num. 3. & 42. Prof. Mer-
lin. cap. 64. num. 2. lib. 2. Casar. Peregr.
quasi. 23. num. 29. Cas. Alderis. cit. al-
leg. 40. si quando addit in quouis hu-
ius Regni Oppido, vel Ciuitate ali-
quis ex ipsius Iudicibus, ipse solus co-
gnoscat de omnibus causis, quæ ad il-
lius loci Ordinarium spectarent: & con-
ticescit per Superiores presentiam Or-
dinarij iurisdictionis, ex *Const. Regni, ho-
norum debitum, D. Reg. Moles in decis.
§. 27. de orig. Tribun. num. 24. Conf. Roc-
do offic. §. 6. de ord. proced. in M. C. ex
num. 28. pag. 57.**

Paret Magna hæc Curia dumtaxat
8 Sacro Consilio in causis appellationum
ab ipsa; in causis delegatis à Pro-Re-
ge, Collaterali Consilio; quæ quidem
sunt Tribunalia vnum corpus constan-
tia, illud cum Rege, hoc cum Pro-Re-

ge:

ge: præterea verò nemini; ex *prag. 9. de suspic. offic. & prag. 1. de offic. S.C. & ibi Reg. Tapia*.

Duas Præfides hoc habet Aulas; in quarum altera criminum Iudices ius dicunt; in altera, ciuiliū in duabus diuisa. Præfides vtriūque Regens vnus, ab Rege Alphonso anno 1442. successus in Magistri, vt diximus, Iustitiarij locum: retinuit enim Rex iurisdictionem huius, quod est secundum de septem supremis officiis Regni, *Capace. giornata 7. pag. 624. & decoratur Regens titulo Spectabilis*, ad instar Proconsulis, *l. 1. C. de Comiti. Concistor. lib. 12. Frecc. loco cit. pag. 31.*

Præfert Regens hic duodecim lictores more Romanorum Consulū, hastas securi præfixas, quas alabardas vocitant, pro fascibus anteferentes. Habebat enim antiquitus Generalis Regni Vicarius, Ferdinando I. Rege, octo apparatus; quatuor Urbis Neapolitis Capitaneus. Deinde cum in vna M. Curia, ac Vicaria coissent, vtriusque lictores vni huic subsellio cessere. Sunt Regentis dicto immediate audientes Tribuni quidam, quos Capitaneos Iustitiæ vulgus appellat; qui stipati satellitio, nocturne, diuque circumcursitant Urbem, vt ne quid criminis patretur: constituti in qualibet Platea, in quam hominum multitudo ferè conluit, cohortibus, quæ Urbis regiones tueantur. Vnde merito placuit *Reg. de Pont. de potest. Proreg. dict. tit. de diuers. promiss. sub tit. de Capitan. Iustit. §. faciunt etiam banna*, ipsum M.C.V. Regentem Præfecto vigilum comparare, perpendendo *text. in l. 3. ff. de offic. Præf. vigil.* insequitur *Cons. Rocca. de offic. d. S. 6. de ordin. præced. in M.C.m. 40. & 41. ex Vnessembe. in Patr. dicto tit. de offic. Præf. vigil.* quicquid impugnare essatum prædictum *Reg. de Ponte conatus sit Reg. Galeota respons. fiscal. l. num. 69. pag. 12. à terg.* Nam cognoscit Regens M.C.V. de incendiariis, effraкторibus, furibus, raptoribus, receptoribus &c. quæ *Paulus in d. l. 3. Præfecto vigilum attribuit.*

Nèque ex hoc, quod vigilum Præ-

fectus modicè tantum poterat coercere, non capitali poenæ; quo casu ad Urbis Præfectum remittendus erat reus, *l. un. C. de offic. Præf. vigil. & ait Paul. in d. l. 3.* Regens verò M.C.V. omnium, tam capitalium, quam non capitalium cognitionem habet; ideo rectè intulit *Reg. Galeota, extrasse Reg. de Ponte, Præfecto vigilum Regentem M.C.* comparando: nam, non ex iurisdictionis latitudine, sed ex identitate officij, Magistratus similitudo, vel comparatio colligitur. Iurisdictionis latitudo, modò parua est, modò magna; quippe quæ dependeat à Principis placito. Identitas generis officij non, nisi à natura, proficiat. Potest, eodem officio permanente, contrahi, vel protrahi iurisdictione. Officium, vel ab efficiendo, vel ab officiendo deductum voluit, & est id, quod vnusquisque efficere debet, vt nulli officiat. Idem est amborum, tam Regentis M.C. quam Præf. vigilum, officium, vigilare, atque excubare, vt perditis hominibus demandata sibi Prouincia purgata sit; vt vnusquisque, quod honestum est, quod iustum est, peragat; vt stet cuique suus honos, sua dignitas, sua res familiaris. Inde est, quod Iuris Consulti non secus rubricam Digestorum, de iurisdictione omnium Iudicum, sed inter rubricas de officio Præf. Prætorio, Præf. Urbis, Quæstoris, Proconsulis, Præf. augustinis, titulum de officio Præf. vigilum poluerit. Minus officit, quod in sua origine vigilum Præfectura inter Magistratus minimè connumerabatur. Non enim tam auspicio progressu repute gliscit Magistratū dignitas, iurisdictione, & honos. Aediles duo erant primitus à plebe creati, vt præsentent ædibus, *l. 2. §. ijdem temporibus, ff. de orig. iur.* Consueui deinde ex Patrum numero coeperunt, qui sellis curulibus veti ius dicebant; vnde ædilitia edicta profecta sunt, *Lin. lib. 7.* Demum ædilibus iunctum fuit, vt frumento præsentent. Merumque insuper Imperium habuere ædiles, ita vt flagris cederent, *l. 12. ff. de Decur.* adeoque ædilitium munus Magistratus euasit.

- Gaudet Regens hic præferrim titulo *Speſtabilis*, quo Proconſules decorare conſuevit, *text. in l. 1. C. de Comit. Conſiſt. lib. 12.* ſicuti Iudices titulo *Magniſci*. Hucusque ab hominum memoria etiam Pro-Regens, qui in Regentis locum ſufficitur à Pro-Rege, & plerumque eligitur alter ex duobus Regijs Conſiliarijs, qui debent Magnæ Curix intereſſe, hoc *Speſtabilis* titulo gauſus eſt. Iam verò Regia Camera Summariz, & Pro-Regentem prænomine *Speſtabilis*, & Iudices prænomine *Magniſci* exuere nouiſſimè conata eſt, ſcribens in hortatorijs: *Regio Conſiliario Pro-Regenti, ac Magna Curia Vicaria Iudicibus*.

Si ex iactura infortunium metimur: non niſi maximum profeſſo, dicendū eſſet, M.C.V. infortuniū, cum maxima ſit in hoc eius iactura. Nemo de hoc dubitauerit, qui bene nouerit, quid ſint Tituli, quos demere intendit R.C. Tribunal? Nām ſi hi nihil aliud ſunt, quàm authoritatis teſtimonia, dignitatis indicia, atque (vt honores deſinit *Angelicus Doſtor, quaſt. 103. art. 1. ad 2.2.* quorū magna pars Tituli ſunt) excellenſiæ teſtificaciones, hæud parum amittere videbitur Magna Curia. Hinc mirari debet nemo, integrum Tribunal expergiſci ad tantas ærumnas; quando præclaro genere orti, nec ſudoribus, nec vigilijs, nec ſumptibus, imo nè ſanguini, aut vitæ quidem pro alicuius Tituli adeptione parcant. Admiratio debèret cunctos inceſſere, ſi ſecus accideret; ſi non inſurgeret, ſi proprijs conuiuè malis, in otio torperet. Proprium enim præclarorū virorum eſt, quoduis diſcrimen ſubire, propter inæqualitatem honoris; ſicuti gregatij, humilique loco nati id agunt ob imparem poſſeſſionis rationem; cum de honore, ac dignitate contendere, apud ingenuos, generoſi animi ſit indicium, *Ego in ritu 5. num. 18. tom. 1.*

Et quidem, ſi hoc Tribunal eius eſſet conditionis, vt non ſine maxima iniuria lædi facile poſſet: aut certè, ius aliquod ille, à quo ſe læſum exiſtimat, in ipſum haberet, miſcerent eius vo-

ces, quærelæ ſatiſcerent. Sed cum neutrum accidat, quoquò ſe vertit, maioris, ac noui ſemper doloris cauſæ occurrunt.

Siquidem quod vnquàm ius, quam vnquàm authoritatem Regia Camera in Magnam Curiam habuit: probeat, ſi quam credid habere? proferat, ſi quæ iactat Regia diplomata? Legimur, apud Iuris Monarcham *Marin. Preec.* (hoc titulo illum condècorat *Reg. Ronitus in rub. de offic. Indic. num. 10.*) de ſubſequent. *lib. 1. de offic. M. Inſtit.* Magiſtrum Iuſticiarum præcedere magnum Cameraarium, & ſic ipſam M.C. præferendam Tribunali R. Camera, ex adductis per *Larream alleg. ſſe. 52. in fin. vol. 1.* Legimus in *frag. 13. de offic. Procur. Caſar.* Inuiſiſſimum Carolum V. mandaſſe, vt ipſa associaret, & ſuum brachium præſtaret Regiæ Camera, qua de re *Reg. Merlin. lib. 2. contr. forenſ. cap. 64. & Reg. Galeota reſp. ſſeal. 1.* Non adimat igitur Magnæ Curix præſtantiam illam, quam per ſeipſam elargiti non poſſet. Hortatorijs quidem, ſive requiſitorijs literæ, quibus Regia Camera, cum Magna Curia vitur, *Reg. de Ponte deciſ. 13. nu. 1. verſ. ſic in ſallo, Conſil. Gizzarelli. dec. 73. Reg. Sanſel. dec. 291. num. 29. tom. 2. Conſil. Prat. reſp. crim. 47. num. 50.* Ego in ritu ſub num. 25. lib. 1. aliud omnino demonſtrant. Verbis: *inhibemus, mandamus, præcipimus*, agitur, vbi authoritas intercedit, c. *Romana*, ſ. *ſi verò*, de appellat. *Mandoſ. in tract. de appellat. & de inhib. quaſt. 8. Lancel. de attent. quaſt. 20. Marſil. ſing. 490. Afflict. deciſ. 30. num. 3.* ex *Bald. in l. 1. in fin. C. quomodo & quando Index*: ſi hæc abſit, non imperantibus, ſed præcantibus verbis, aut ad ſummum hortantibus vtendum cuique eſt. Igitur Regiam Camera, quæ non eſt Tribunal ſuperius Magna Curia, verò Hortatur, vt cum ipſa, ſas eſt, quod non inducit ſuapte natura præceptum, *can. præcipitur*, 14. quaſt. 1. ſed preces, & exhortationem, *cap. recolentes, de ſtat. Monachor. ibi*: *Ideoque præcibus exhortamur*, & ibi *Abb. circa fin. gloſ. in Clem. de ſeſſib. c. non Iudai, verſ. exhortatiſ*, *Ambroſ.*

Ambrosi. Calepin. super verb. horior, Cic. ad Lentulum, ibi: Horitari, & orare, ut Magnam infamiam fugiat. Unde obsecrat quàm optime *Sese de inhibition. cap. 8. §. 4. num. 37.* nullum aliud modestius, atque urbanius excogitari posse verbo *Horitatur*. Quarum literarum hortatoriarum antiquissimus est usus apud Imperatores, ut cum Imperatore Claudio obnuptias Octaviae eius filiae, *Tacit. lib. 12. ibi: Sententiam orando exprimere, qua hortabatur Claudius Octavianam despondere:* iisque Iudex parere obstringitur, modò illas dirigens, qua debet vitari urbanitate, non quidem præceptis.

Pro-Regens non est profectò quis à
13 Regente substitutus; quo casu omitto, an posset fortasse aliqua subesse dubitandi ansa sed est creatus à Pro-Rege, non in defectum, vel absentiam Regentis; sed principalitèr, & in capite electus ab eo, qui Regis vices sustinet cum nullus penitus sit Regens à Rege, vel Pro-Rege renunciatus. Statuitur regularitèr Regio nomine, Regiaque auctoritate Pro-Reges à Vicè-Rege, idèò que non est sanè Regentis Vicarius: cù non entis nullæ sint qualitates. Idcirco fruitur omnibus omnino honorum prærogatiuis, quibus Regens; nè liq̃uorum præeuntium cohorec quidem excepta, uti ab ipso Pro-Rege electus, ex exaratis apud Anton. Gabriel. *inter commun. opin. lib. 6. tit. de regul. iur. conclus. 2. Nonar. de variation. & elect. for. sect. 3. quæst. 14. n. 17. Thor. par. 1. compend. dec. verbo subrogatus, seu substitutus, de Marfil. sing. 367. & Olea in add. ad tract. de cess. iur. in. 3. qu. 6. ex n. 33.*

Neque nitidam hanc veritatem ob-
14 turbar quicquam, quòd Pro-Regens in Aula M. C. criminali, in qua residet, quia sic moribus sic comparatum, non occupet Regentis sedem. Ea enim parata perpetuò est Regenti, quem vulgò appellant, *Spada, & Cappa*, qui nullum in causarum disceptatione fert suffragium; idèòque sedes illa muta est; neque ex ea vllum speratur, vel rogatur in causis votum. At verò cum Pro-Regens, ut plurimum eligatur Regius

Consiliarius antiquior ex duobus, qui vigore Constitutionum Regni residet in eo Tribunali, ut eius leq̃at rigorè; retineatquè quamvis renunciatus Pro-Regens pristinam adhuc Consiliarii dignitatem, proprium suum habet locum. Atque idèò cum sit laturus suffragiù, à propria non abscedit sede.

Deniquè vel quando hæc, quæ diximus, non essent tanti; fas certè sit, huius rei decisionem à simili decerpere. *Non possunt* (inquit *Julianus in l. non possunt, 11. ff. de legib. omnes articuli singulatim, aut legibus, aut Senatus Consultis comprehendis sed cum in aliqua causa sententia eorum manifesta est: is. qui iurisdictioni præst, ad similia procedere, atque ita ius dicere debet; eiusquè vestigia præmens Vlpian. in l. nam ut ais, ff. de legib. propiùs ad rem nostram inquit: Nam, ut ais Padini, quoties lege aliquid unum, vel alterum introducitur est, bona occasio est, cætera, qua tendunt ad eandem utilitatem; vel interpretationem, vel certa iurisdictionem, suppleri.*

Exploratissimum cuique est, quòd,
15 titulus *Circumscripti*, quo gaudet Sacri Consilij Præses (quoniam quæ circumstant vident, *Angelicus Doctor 2. 2. quæst. 49. art. 7.* sicuti de prudente, idèst quasi procul videns) datur etiam Reg. Consiliario Decano Pro-Præsidenti, qui ob illius infirmitatem, vel absentiam exerceat, *Reg. Tapia lib. 2. iur. Regn. tit. de offic. S. C. super prag. d. Federici de Toledo, num. 40. pag. 161. Rocc. de off. §. 9. titulo de præsed. Reg. Consil. ex num. 26.* licèt à sua nunquam demigret sede: quinimò nec potest per alias S. C. Aulas circuire, prout potest Præses, Quia igitur ratione titulus *Speciabilis*, qui datur Regenti, denegabitur Pro-Regenti; quòd ei lubet, potest etiam, posthabita statuta sibi sede in Vicaria criminali, præesse Aulæ Vicariæ civilis, non secus ac posset Regens.

Ità est profectò. Magna Vicariæ Curia, ille exercendarum litium locus, omnium totius Orbis celeberrimus, factus est hodie (quis credat?) vel Reus, vel Actor: Atque domicilium, à quo

amici

animi pendens populus exorabat finē
 16 litibus; inchoare litem cogitur. Tem-
 plum illud Iustitiæ, ex quo, tanquam
 ex cortina Delphica, non modò vni-
 versis huius Regni municipes; sed so-
 cietatib; foderati, exteræque nationes
 fatidica iuris responsa elagita-
 bant; exposcit suo iurgio responsum.
 Ara illa, quæ læsis opem, iniuriaque
 affectis solamen vberriam largiebatur
 manu; opem sibi, solamenque roga-
 tura procedit. Terminus ille, à quo
 regimen in iurium huius cūctæ Regni,
 ac Urbis Curia petebant, supplex petit
 sibi suffragium, suæ dignitatis indicium.

Age verò Excell. Domine. Tuum
 17 est, tueri tanti Tribunalis iura: pupilla
 enim oculorum Pro-Regum dici con-
 suevit. Tuum est, ei honores, ac præ-
 eminentias feruare. Tuum, vt Magi-
 stratum, atque Ordinum dignitas sal-
 ua sit cuique. Publici iuris, vocat *Vl-
 pian. in l. 1. S. huius studij, ff. de inst. &
 inr. Magistratum* iura. Eius igitur, cui
 publica incumbit cura, interest, ea sar-
 ta recta custodire. Honor Magistra-
 tum directè ad Regiam Maiestatem
 pertinet, *Decianus conf. 19. num. 4. &
 conf. 21. num. 69. lib. 3. Menoch. conf. 902.
 num. 80. Gratian. disp. forens. cap. 298.
 num. 9. Valenz. conf. 201. num. 93. vol. 2.*
 qui Regis loco est, si diminutionis sus-
 picio subsit, consulat. Spectant ad Ma-
 gnam Curiam in hisce casibus remedia
 omnia à iuribus induta pro tuitione
 possessionis, vel quasi. Manutentio
 concedenda est, etiam si possessioni lex
 resisteret. Quid in nostra facti serie, in
 qua profunt, quam maxime iura, iu-
 uantque? Et si in huiusmodi casibus
 vnus actus satis est ad obtinendam ma-
 nutentionem, c. cum Ecclesia *Sumina*,
*de caus. poss. l. melius, §. sed si alimenta, ff.
 de alim. & cibariis leg. Post. de manut. ob-*
*seru. 18. num. 4. Puteus decif. 276. ex n. 2.
 lib. 1. Conarr. pract. 99. cap. 17. Castill. de*
*terris cap. 41. num. 64. Masstrill. dec. 52.
 de Franch. decif. 548. num. 2. Ann. pater*
*alleg. 131. num. 1. filius conf. 40. num. 8.
 Reg. de Ponte decif. 18. num. 7. Conf. Mar-*
rian. conf. 32. n. 7. Reg. Cappi. Letro de-
cif. 77. num. 14. tom. 1. quid, obsecro,

in hac thesi; in qua tot ab hinc annis
 perpetuò honos hic Magnæ Curia ser-
 uatus est? A Te igitur prestolatur opem:
 in Te spes omnes collocat Magna Curia
 Tibi obsequentissima.

Regia Camera, nedum Pro-Regem,
 18 sed & REGEM D. N. certiores fecit,
 quòd M. C. recipere noluit suas hortato-
 riales literas, imò quod easdè prorsus
 respuit, enarrando supplicii consul-
 tatione die 18. Septembris 1670. S. M.
 extitisse morem huiusmodi literas horto-
 ratorias diuersis fermè notis inscri-
 bi: nempe aliquando in illis *Spectabili*
nomine insignitos fuisse, tùm Re-
 gentem, tùm Pro-Regentem, & ali-
 quando illas fuisse directas Tribunali,
 scilicet *Gran Corte della Vicaria, sapere*
rete &c. l'esortamo &c. & alijs simili-
 bus; atque hunc tam varium stylum
 absque vlla obediètiõne, aut offendiculo
 receptum fuisse à Magna Curia. Ma-
 ximoperè, & acerrimè conquerebatur
 Reg. Camera, quòd quamuis hortato-
 ria non fuisset iuxta solitum exarata, à
 Rege nò erat recipienda, sed rei-
 cienda, ea moderatè animi prudentia,
 atque vrbinitate, quæ tùm à Canonico,
 tùm à Ciuili Iure præscribitur, &
 qua ferè semper Magna Curia in simi-
 libus vsa fuit, vt testatur summæ pra-
 xis *Reg. Sanfel. decif. 291 in fin. lib. 2. &
 nulla prorsus ratione tanta inurbani-*
tas à Pro-Regente adhibenda erat.

Rursus in dubium reuocatum vidi,
 19 an R. Cam. ea polleat authoritate, vt
 mittere literas hortatorias valeat Sa-
 cro Consilio pro causarum eius Offi-
 cialium remissione? Regularitè ipsi Of-
 ficiales comparere debent, ac remis-
 sionem petere, ex *text. in l. 2. ff. si quis*
in ius vocatus, ibi: *Ex quacunque cau-*
sa vocatus, ad Prætozem venire debet, vt
cuenisse testatur Reg. Renit. dec. 74. sub
num. 7. in causa Domini Præsidentis
Don Didaci Salinas; & in illa Rationa-
lis Alphonfi Trotta, Casar. qq. peregr.
quæst. 22. & 23. eo fortius, quòd Tri-
bunal S. Consilij est dignius; tùm quia
Cæsaris personam gerit, & tùm quia
incipis sunt, ceteris longè maiora; & præ-
stantiora videntur, idquè propriè de-
 nota-

notare verbum illud *Sacrum*, explicat *Amaya* in l. 46. num. 2. C. de *Decurion. lib. 10.* tum ex antiquitate originis, *Regens Ronit. cons. 101. num. 2. lib. 2. Reg. Galeot. controu. 11. n. 7. Casar. quæst. 12. S. 2.* & dixi in *rit. 1. ex n. 12. lib. 1.* & infra in *ritu 288.* Attamen (quicquid sit quò ad priuatos Officiales) cum agitur inter Tribunalia, eaque Suprema, inter quæ nulla intercedit superioritas, Hortatori locum habent, & ea inscriptione *Placeat Sacro Regio Consilio*, seruata in annis 1500. & 1587. apud *arrestum eiusdem Reg. Cam. 458. lib. 3. Reg. de Marinis.* Quod quidem verbum *Placeat*, prolatum ab eo, qui iubere non potest, precarium est, *Mench. de arbit. cas. 461. num. 19. Andr. Knechen de vest. pact. lib. 3. cap. 2. n. 98. & 99. Reg. Galeot. lib. 2. contr. 18. num. 17.* & boni viri arbitrium denotat, *Mench. cit. tract. quæst. 8. à num. 7. Barbof. de ditionib. dist. 220. Capon. tom. 5. discept. 368. num. 14.* At cum Sacrum Consilium sit Regis Senatus, cui ipse præsidet Rex, cumque dignissimum sit, reliquisque omnibus præstet; consultius animum, ipsdem vestigijs, ac verbis insistendum esse in hortatorijs, quæ eadem Reg. Camera insequuta fuit anno MCCCCXLV. sub Alphonso I. alijsque tempestatibus: nempe *Magnifico viro* (cuius tituli *Magnifici* tunc præstantiam indicaui in *ritu 273. n. 86. tom. 3.*) *Domino Valentino Clauerio, legum Doctori, Regio Consiliario, ac Regenti Regiam Cancellariam, Amico nostro carissimo &c.* Regia autoritate, qua fungimur, requirimus, & hortamur, *vesque nibileminùs rogantes assensu &c.* ut ex diplomate transcripto à *Nicolao Topio de origin. Tribunal. part. 3. pag. mibi 253.*

Hinc obseruandum, quòd, tempore Alphonsi, Ferdinandi, & Federici, aderat hoc dumtaxat Consilium, cuiusque Senatores utroque decorabantur titulo: Consiliarij nempe, & Regentis; cum illud Collateralis anno 1505. Rex Ferdinandus Catholicus instituerit, *Tasson. de Antephas. vers. 7. obseru. 3. sub num. 2.* qui Ferdinandus fuit filius

Ioannis Regis Nauarræ, vltimus ex tribus fratribus Alphonsi primi filij Infantis de Antequera; à Diuo Vincentio cum alijs Arbitris electi Regis in Hispania Tarraconensis primusque Regens extitit sydus fulgentissimum Marcellus Gazella, cuius exemplarem vitam, d'imitandam! enarrat *Topius de origin. Tribunal. par. 1. lib. 4. cap. 15.* & meminit *Afflict. in Constitut. post moysen. n. 5. & decis. 234. num. 2.*

Verùm enimuero eadem omninò lege, eisdemque verbis à Sacro Consilio agendum est in hortatorijs cum Reg. Camera; quod quamuis dignitate præcellat; attamen adhuc ipsa Supremum Tribunal est, ei suppar, atque æquatum, cum in Præfecti Prætorio prærogatiua, instar ipsius Sacri Consilij, polleat, ex *pragm. 62. S. 2. de offiis. Procur. Casar. ad tradita per Mandos. in tract. de priuilegiis ad instar. num. 3. & 4. Georg. Acac. de priuilegiis. lur. Civil. lib. 2. cap. 4. n. 142.* atque hæc Sacri Consilij præcellètia nullatenus in alterius Senatus detrimentum cedere debet, maxime cum ei non subest, ut de Trayano Imperatore dixit *Plinius in suo paneg. ibi: Tu omnibus quidem maior es, sed sine ullius diminutione maior.*

RITVS CCLXXIX.

Tem quòd nullus Officialis, audeat trahere, vel expedire aliquam literam absque licentia Locumtenentis, & quòd primò ponat sigillum Locumtenentis in ipsa litera, deinde sigillum magnum, seu paruum dictæ Curiae, sicut exigentia facti requirit. Item quòd omnes, qui sunt in gagia Curiae, debent interesse lectionibus literarum.

S V M M A R I V M.

1 Sigilli usus antiquissimus.

2 Quid disponat presens Ritus? & eius obser-

observantia indicatur.

- 3 Agitur de Sigillo magno, & parvo, sive maximo, magno, & parvo, & de illo Innitissimi Regis nostri in hoc Regno, Summi Pontificis, Ducis Venetorum, & Magistri S. Ioannis Hierosolymitani.
- 4 Antiquitas illa Principum rubro morice constabant.
- 5 Qua solebant sculpi in anulis, seu sigillis.
- 6 Quid agendum, cum Regius sigillus amittitur?
- 7 Quale sit? & quomodo probetur sigillum esse authenticum, & quando possit recognosci?
- 8 Quando incontinentiam habeantur pro recognitis?
- 9 In dubio pro sigillis presumendum.
- 10 Scriptura sigillo munita quomodo verificetur, & probet? ac quid sine illo?
- 11 Sigilla falsitatis obnoxia, & proinde illorum custodia gravissimi viri quam maxime commendant.
- 12 Solent Principes illa committere Cancellario, vulgo, Secretario, qui Quasstor dicitur.
- 13 Inter Quasstorum genera unum erat eorum, qui epistolis Principum legendis vacabant, in quorum locum Cancellarij succedere.
- 14 Sigilli commissio valida est, & Secretarius poterit illo obsequare scripturas de his, qua pertinent ad Dominum committentem, etiam si is non videat scripturas.
- 15 Carta alba missa à Civitate Principi cum Notario, & sigillo Communitatis, quid operetur?
- 16 Subscribens in folio albo, an sibi praeiudicat? quid existente sigillo? & si in ea scribatur laudum, an possit dici de illius nullitate?
- 17 Rarificatio minime operatur, nisi scriptura levis, cognita, & recepta sit, & de subscribente Instrumento, quod non legit.
- 18 Notarius subscribens literam vacuam cum subscriptione citationis tantum, falsitatem non committit.
- 19 Qua censentur commissae Cancellario, seu Secretario, cui committitur sigillum, & quas clausulas apponere possit?
- 20 Subscriptio Secretarij in memoriali probat promissionem fuisse de voluntate Principis.
- 21 Isthaec subscriptio quid operetur in privilegio Regis? & quos effectus producat?
- 22 Cancellaria parum habet cum Rege potestatem, qui non potest tollere, qua insus Cancellaria.
- 23 Merces praesumuntur eorum, quorum signis sunt subscripta, maxime inter mercatores, & quid agendum si eodem signo sint signata duobus contendentibus.
- 24 Res, & animalia praesumuntur esse, cuius sunt insignia, & arma.
- 25 Potestati expedienti pro opere Regio, vel publico sumptu, an & quando liceat apponere eius arma? late disponitur decisio de Franch. decis. 443. inquirunt, atq. notatur Berard. Bombin. conf. 6.
- 26 Construens Cappellam, an valeat delens insignia impneret? & de pena delentis aliena insignia, & alia ad rem.
- 27 Proditor quomodo depingendus?
- 28 In lapide scripta in Principis dedecus delenda sunt, & memoratur inscriptio in marmore adversus Reginam Ioannam I.
- 29 Baroni an liceat in fendo per ipsum infundato sua stemmata depingere?
- 30 Successor qui opus à predecessore inchoatum perfecit, an illius valeat arma delere?
- 31 Memorantur perspicua nova Aedes incipiente, Ossunensium Ducis iussu, extra iannam S. Mariae Constantinopolitana pro alendis Regum equis, qua deinde ad Archigymnasij commodum fuerunt perfecta, Comitibus de Lemos ordine.
Rescribuntur dua inscriptiones mirabiles, qua adsunt in prospectu Archigymnasij.
- 32 Notatur Petrus Lascia, qui P. Io. Bapt. Velli, auctorem praedictarum inscriptionum dicentem: Vlyssim in Neapolitano Gymnasio audientem fuisse, carpit, & P. Velli eruditio commendatur, & nonnulla de peregrinatione Vlyssis, & de Pentapoli eius Vxoris constantia ob

- ob Viri absentiam, Vlyssis aduentum ad hanc Verbum, & de Verbo, Auditore.
- 33 Epitaphia an probent?
- 34 Academia Neapolitana antiquissima in ea docuit Pythagoras, & Viri clarissimi florentino, potissimum Seneca, Virgilius, & alij Professores magni nominis.
- 35 Studium Neapolitanum disposuit in meliorem formam Fridericus Imperator, ampliarunt Caroli Reges Andegauenses, deinde Robertus, postea Ferdinandus, & Alphonsus Aragonum.
- 36 Hodie florentissimè doctissimis Professoribus floret, quibus Regis nostri lunatissimi munificencia ampla stipendia persoluantur ad Reipublica salutem.

- 1 Sigillorum morem antiquissimum, eorumdem auctoritatem, ac necessitatem in Principum, ac Reipublicae praesertim diplomatibus, priuilegijs, ac assensibus, superiori in Ritu 277. ostendimus, attentis quoque Patris iuribus, de quibus testatur itidem *Conf. de Georg. alleg. 3. num. 10. in fin. Consil. Ioseph de Rosa consil. 49. num. 12. Calà de modo articul. §. 2. glosa vnic. num. 846. & num. 1559. annuens ex prag. 9. de feud. abolitam antinomialiam D.D. si assensus probetur nedum per scripturas, sed per testes? de qua Affl. in *Const. fratribus*, n. 18. & dec. 253. quem refert *Prasf. de Franch. dec. 663. in princ. nec non Catal. de iudult. cap. 3. n. 51. Vrsill. ad Affl. loco cit. memor adducta prag. 9. Reg. de Ponte de potest. Prorogis, rit. de assens. Regijs, §. ult. & consil. 131. ex n. 19. tom. 2. tradens intellectum prag. prima, de fid. memor. & consil. 135 in princ. de qua prag. memor est Horat. Montan. controu. forens. 26. sub n. 5. Illiusque Ritus occasione atque, nonnulla delibauimus. Praesens verò**
- 2 Ritum vetat, expediri in M. C. literas absque licentia, & sigillo paruo M. C. Regentis, ac etiam alio sigillo magno, vel paruo ipsius Magus Curiae, ceteri iure Communi attento Index incitatorijs literis debite subscriptis si

gillum proprium apponi, dicat *Specul. in rit. de citat. §. 5. num. 13.* sicque olim statutum erat in M. C. ex *prag. 4. §. 2. & 3. de offic. Mag. Instr. de qua subscriptione per sigillum meminit Affl. in *const. literas, sub nu. 2.* censens, hodiè manibus proprijs subscribi sufficere, deletio sigillo, ut communiter seruatur, quamuis prouisiones à Regente, sed Iudicibus subscriptae muniantur sigillo M. C. tantum, ut aduertit quoque *Caran. in cit. ritu 277. num. 14.* & sic non proprio; prout & in Regijs Audientijs, ceterisque Tribunalibus; *Ioseph Ludu. decif. Perus. 104.* adnotat styllum Vmbriae, & Marchiae Anconitinae concordantem cum *prag. nostrae §. 2.* sanctione, quod ad subscriptionem Auditorum in Regijs Audientijs. An verò nomen dignitatis pariter subscribendum sit in scripturarum subscriptione? an prius nomen dignitatis? an proprium? inquirunt *Vant. in tract. de nullis. ex de fed. process. sine ord. indic. num. 86. Paris. de Syndic. verbo Index, sub num. 35.**

- 3 Illud autem, quod in hoc Ritu dicitur de duplici sigillo: magno nempe, & paruo, ex quo colligit *Prosper Caran.* licere cuiquam plura habere sigilla, idque diuersis respectibus, iure etiam probatur, ob auctoritatem Doctorum, quos memorat, & addo *Dec. in cap. significauit, num. 2. de appell.* Alij verò dicunt, maximum, & magnum, & paruum, *Marc. decif. 992. num. 8. par. 1. Thesaur. quaest. forens. 100. num. 6. lib. 2. Iacob. Bornit. de Instrum. par. 1. cap. 20. Rirchner. lib. 4. de offic. Cancell. cap. 2. n. 20.* Maximum illud vocant, quo plenius vtuntur Principes, vel Ciuitates, quotiescunque res maximi momenti obsignandae veniant, *Ruland. de commissi. par. 2. lib. 5. cap. 30. num. 9.* quod *Rebuff. in Cōst. Franc. art. 1. glos. 6. num. 1. de liter. oblig.* magnum appellat ex *text. in Clem. vauca, in fin. de iure iur. & paruum idem Rebuff. num. 8.* dicit esse annulum imaginem insculptam habentem, quod literis priuatis signandis proprio accommodatur, latèq; *Theodor. Hoeping. in tract. de sigillor. prisco, D &*

& nouo iure, cap. 4. §. 6. et num. 124. de Rubricis certam. 6. n. 76. *Foller. in Const. Regn. literas. sub tit. de Mag. Instit. n. 14. & 15.* memor sigilli Inuicissimi Regis nostri, quo in hoc Regno vitur, distinguens inter magnum, & paruum, subnectit, in eo esse Regis imaginem, positam in equo sedentem cum corona, ac sceptro; eius tamē impressionem aliter describit R. *Tapia lib. 3. iur. Regn. tit. de sigill. in cap. incip. in forma sigilli.*

- 4 Antiquitus illa Principum rubro morice constabant, l. 9. *C. de extraord. crim. l. 2. C. ex quib. muner. l. 6. C. de diuers. rescrip. Petr. Gregorius lib. 1. de rescrip. cap. 2. n. 10.* & imprimebantur in auro, literæque taliter signatæ dicebantur Bullæ aureæ, vt in *can. 12. Concilij primi Constantinopolitani, Gonzal. in decretal. lib. 2. c. 6. de fid. instrum.* Et quod literæ Summi Pontificis Bullæ dicantur, quia plumbo signantur, monet *Rebuff. in prax. benefic. par. 1. cap. 40.* quo etiam videntur Magister S. Joannis Hierosolymitani, & Dux Venetorum, ex *Bald. in l. de quibus, coll. 11. ff. de legib. Limnaus de iur. publ. Imp. Rom. cap. 11. ex n. 37. in marg. Remat. Chopin. lib. 2. de doman. Franc. 11. n. 8. Hoeping. de iur. sigill. cap. 3. ex num. 3. & de iure insign. cap. 2. num. 947. & cap. 10. §. 10.*
- 5 notans, quod quis aliquando sculpsit insignia maiorum, vel sua, siue amicorum imaginem, aut capiti hostis effigiem, bruta, animalia, vel conuenientia sibi, siue ob euentū quempiam, vel attem, quam faciat, vel munus, quod gerit, & Hieronym. Henninges *Lunaburgensi in theat. Genealogico familiar. omn. stat. tom. 1. pag. 303. & 304.* memorat, Vlysem Principem ingenio acris, sed inuido, Delphinum in annulo, & scuto gessisse, eo quod Telmaehus puer in mare decedens fingitur seruatus.

- 6 Insup̄ *Rebuff. in cit. gloss. 6. n. 13.* addit, quid agendum cum Regium sigillū amittitur, scilicet, vt aliud extruatur aliquo superaddito adminiculo, & publicetur; quin & illa diligentia vendum esse monet, cum clauis deperditur, vt aliquid saltē nouæ addatur,

nē priori vti possit; quod salubre consilium reperisse gauisus sum, quamuis & ipse eo non indigeat: obseruabam namque semper, & domesticos admonebam, illud ipsum agere debere.

- 7 Sed sigillū authenticum quale sit & probetur authenticū esse? subdit *præcitatus Rebuff. eod. add. artic. gloss. 7.* Eius recognitio, seu alterius cuiuscumque signi existentis in scriptura ante conclusionem producta, recognoscei post conclusionem ipsam, non dubitatur, aitque *Flam. Chartar. decis. Genuen. 16. num. 23.*

- Nūm verō sigilla in contumaciam 8 pro recognitis acceptentur? negatiuē, nisi sint Cæsaris, vel Principum, aliusquē Communitaris, quorum notoria sint, ex *decis. Rosæ Sperensis 225. par. 3. Gasparis Gulielmi notat Marta in summa decis. tom. 1. verbo sigillum cap. 3.*

- In dubio verō pro sigillis præsumendum, *Rota coram Puteo decis. 349. n. 2.* quamobrem ei, qui notum sigillum negat,onus incumbit probandi, *Franc. Marc. dec. Delph. n. 89. par. 1. & dominorum voluntate impressa præsumi, notat Vuesenbec. conf. 27. nu. 12. lib. 1. Cornel. à Lapide in commen. in Aggan. Prophet. c. 2. vers. 24. pag. 624. Ita Samne decis. Frisic. 14. lib. 3. tit. de pignor. & hypothec. & post alios doctus Dom. Nicolaus Vinc. Scoppa ad Gratian. dec. 243. 10 num. 19.* Verificatur autem scriptura, sigillo munita, si sua voluntate appositum probetur, nec suum esse probari necesse erit, *Conarr. cap. 22. prax. 99. n. 9. Reg. Sanfel. in prax. sect. 53. nu. 10.* vel si Notarius authenticauerit, illud esse sigillantis, distinguit *Anna allegat. 125. ex num. 3. & ad rem indicauit in rit. 277.* Instrumentum tamē talī sigillo, aut signo carens, minoris propterea fidei non videtur, cum de illius substantia non esse, dicat *Chiff. dec. 73. & altera 536. apud Farinac.*

- At, o stulticiam hominum deplorandam! 11 dam! Omnis humane fidei vadem, imò potius scripturarum omnium panacea, quæ ad commune Vrbum, ac familiarum commodum adinuenta erat, qua

men-

mentiendo, qua adulterando irritam fecerunt, nullius penè roboris, ac falsitatibus passim obnoxiamillorū proinde custodiam quā maximè commendant, & grauissimis Viris demandandam, diximos in *ritu* 277. sub nu. 9. necnon *Reg. Tapia de praesentia Regis Cancell. tit. de antiqu. nu. 5. & 8.* & mouit *Cicero* Quintum fratrem, inquit: *Sit annulus tuus non ut vas aliquid, sed tanquā ipse tuus non minister aliena voluntatis, sed testis tuae*, & seruauerunt quoque veteres morientes, vel de vita desperantes, *Q. Curtius lib. 10. de Alexandro Magno*, qui sexta à decubitu die exemptū digito anulum potestatem iubendi, & mandandi summam, Regniq̃ hereditatem Perdicez dedit, coque gliscentem amicorum seclauit seditionem. *Augusti Imperatoris annulus Mecenati, & Agrippæ duobus suis intimis Consiliarijs concessus fuit, teste Dion. lib. 54. & de Tiberio Suet. in Tiberio cap. 73. 1o. Bapt. Gasalini de Verbis, ac Romani olim Imperij splendore, cap. 10. multa de annulis eruditè exarans.*

Propterea Imperator, Principes, & 12 Prælati solent illa committere Cancellario, quem vulgò *Secretarium* appellamus, qui Quæstor dicitur, *glossi in l. uniuersi, verbo Quæstor, C. de diuers. rescripti.* quam singularem præconizæ *Boer. de author. Magni. Consil. num. 8.* cui concordantem addit *Anon. Padilla in memor. l. uniuersi, num. 6. in §. quia verò, de exhib. reis, Andr.* qui relacat *glossi.* non citat, in *cap. 1. num. 13. de controu. fend. apud Par. termin. in cap. quoniam inter Dominum, in addit. in princ. post num. 3. de prohib. feud. alien. per Lothar.*

Plura erant Quæstorum genera, quæ 13 distinguit, & explicat 1o. *Orosius in tit. ff. de offic. Quæstor.* Inter quæ vnum erat eorum, qui epistolis Principum legendis vacabant, *l. 1. ff. de offic. Quæstor.* in horum locum Cancellarios successisse, indubitatum affirmat *Padilla in add. l. uniuersi, cod. num. 6.* cosq̃ lingua vernacula Secretarios nuncupari. 14 Hic sigilli commissio valida est, cuiusquē autoritate poterit Secretarius si-

gillo obsignare scripturas de his, quæ pertinent ad Dominum committentem, etiam si is non videat scripturas, *Innoc. in cap. scripta, de fide instrum. & ibi, Buir.* idq̃ notatu dignum censet *Bald. ibid. num. 7. Felin. n. 37. Dec. conf. 174.* Inde infert *Bald. num. 18.* ad id, quod testatur quotidie fieri, cum Ciuitas ali- 15 qua submittit se alicui Principi, cuiq̃ exhibet cartam albam cū sigillo Communitatis, & mittit Notarium cum illo sigillo: nām poterit Notarius scribere in carta alba, quidquid est de natura negotij, & voluntate Domini, quod est maximè notandum: nam regu- 16 laritèr subscribens in folio albo sibi non præiudicat quò ad ea, quæ in eo scribentur, *Felin. in cap. quoniam contra, num. 45. vers. limita quinto, de probat. post Bald. in l. ult. in princ. C. plus val. quod agit, & in cap. 2. vers. quero maritus, & num. 18. Mascard. de probat. concl. 341. nu. 17.* ampliari, etiam si esset appositum sigillum, *Bald. in l. 2. ex illo textu in princ. C. de reb. alien. non alien. Parpurat. in l. admonendi, n. 177. de iur. iur. Menoch. de arbitr. Indic. cas. 113. num. 4. Conf. Roc. resp. 29. num. 4. lib. 1. Hieronym. de Rosis select. iur. obseruat. cap. 100. num. 14. idem Mascard. conclus. 1302. num. 49. Gabriel. de praescript. concl. 2. num. 27. Rebuff. de chirogr. & sched. recogn. tom. 1. pag. 197. Besold. par. 2. delib. fol. 60. Carpz. iurisp. par. 11. cons. 17. def. 42. Finc. Kelib. obseru. 8. Berlich lib. 1. concl. 14. num. 39. Barbegal. sing. 34. Ann. alleg. 125. nu. 8.* loquens de solito tradere simile foliū famulis, nec non *sing. 27. de Ciuitate Cruz,* quæ habuit subscriptionem in folio albo à Serenissimo Ferdinando I. anno 1460. testatur quoq̃ *Conf. Iosepho de Rosa consult. 2. sub num. 15. arit. 2. to. 2. & Conf. Franc. Maria Prato obseru. 21.* qui subdit, laudum insertum in folio albo subscripto à compromittentibus, ac postea in stipulationem deductam à Notario cū clausulis prægnantibus, non obstringere compromittentes ad obseruantiam, quin valeant de nullitate ipsius dicere, vel petere reductionem ad arbitrium boni viri, ex

Gratian. discept. forens. cap. 162. ex n. 1. & dixerat Rota apud Merlin. post tract. de pignor.

Sicuti etiam dicimus in ratificatione
17 ne, quæ minime operatur, nisi scriptura lecta, cognita, & recepta sit, *Oldrad. conf. 329. col. ult. Cranetti. conf. 197. num. 14. Oles in addit. ad tract. de cess. iur. sit. 1. quæst. 6. ex nu. 30. doctissimus, & meritisissimus Senator D. Bonaucnt. de Trifany in decis. Sacri Supremi Senat. Cathalon. decis. 57. num. 29. tom. 2. quæ de re Pegas. resol. forens. integro cap. 1. præcipue ex nu. 74. propterea subscribens se instrumento, seu chyrographo, quod non legit, putans continere id, quod mandauit, aut dixit, vel quod sibi persuasum extitit, cum aliud contineat, sibi minime præiudicat, *Felin. in cap. quoniam contra, num. 48. de probat. Gabriel tit. de presumpt. col. 3. n. 28. Menoch. lib. 3. præsumpt. 66. num. 1. Pegas cit. resol. forens. 1. num. 89. indicans num. 90. cui incumbat onus probandi**

18 in scriptura contenta. Notatium verò subscribentē litteram vacuum cum subscriptione citationis tantum, falsitatem minime committere, respondi pro actuarijs, qui expediunt mandata iustificata in bianco, ex *Boer. decis. 274. n. 4. & Ausmeo ad Gramm. decis. 50. ex n. 8. principalem regulam coarctat idem Dom. D. Bonaucnt. de Trifany in decis. Senat. Cathalon. 63. num. 9. tom. 2. quando probaretur, subscribentē notitiam habuisse eorum, quæ subscribenda erant in folio albo, vel aliter ex circumstantijs, & præsumptionibus posset id deprehendi, ex *Rota apud Baratti. decis. 409. num. 14. & Seraph. decis. 372. & decisionem Senatus subnecit, & dixerat Merlin. de pignor. lib. 1. sit. 3. quæst. 33. num. 6. Conf. de claus. convent. par. 2. claus. 68.**

Rursus notat *Bald. in cit. cap. scripta,*
19 n. 19. omnia, quæ consueverunt committi Cancellario, seu Secretario, videri, ac præsumi commissi ei, cui Princeps committit sigillum, de quo confidit uti persona propria. Censeri autem Dominum ea committere, quæ

ipse facere consuevit, arg. l. *Titianus, ff. quod, cum eo, & apponere clausulas, quæ sunt necessariz ad actus perfectionem, Melch. Palaez de maiorat. p. 1. quæst. 67. num. 7.*

Ex quibus deducitur, Secretarij subscriptionem in memorialibus probare, proniorem fuisse de voluntate Principis, cum decrationes sunt de negotijs, quæ solent Secretario committi. Hinc tunc praxis quotidiana, quæ videmus memorialia, non Regis, vel Pro-Regis, sed Secretarij manu signari.

Hæc ipsa Secretarij subscriptio in
21 priuilegijs Regis, illaq; subscriberentia non nihil operatur: nam si in eis Rex, vel Princeps aliquid affirmet in sui utilitatem: veluti, feudum in terra aliena existens, quod concedit, ad suam collationem spectare; vel aliquem esse rebellem, & consequenter feudum, quod tenebat, ad se deuolutum; idquæ sine Consilio, & absq; Secretarij subscriptione, ei nõ creditur, *Andr. in cap. ult. quo tempor. mil. in cit. cap. 1. nu. 13. de contron. feud. apud Par. termin.* Cum Consilio tamen credendum, idem *Andr. in cap. 1. qui success. feud. dar. sentent. cap. 2. §. sed nec est alia, qua fit prima caus. benefic. amitt. Capyc. in l. Imperialtem, col. 5. vers. est tamen differentia, de probib. feud. alienat. idem dec. 166. nu. 7. aliique laudati ab Add. ad Andr. in add. cap. 1. de contron. feud. lit. T. At sine Consilio; sed cum subscriptione Secretarij subscriberentis priuilegijs Regis, qui de certa scientia, non enunciativè aliquid enunciat ad sui utilitatem; assertio Regis cum subscriptione Secretarij valeret, & probaret, tanquam dictum duorum testium, ut observat *Andr. licet per verbum forisiam eod. num. 13. in fin.* Monet propterea *Capyc. in cit. l. Imperialtem, eod. in loco, cautos debere esse Secretarios, & Officiales, qui se subscribunt priuilegijs Regum, ut videant, si veritate nixatur in eis narratum: nam subscribendo se, præiudicium agunt parti, & videndus de Medicis conf. 40. ex nu. 11.**

De dignitate Cancellarij, post *Ca. quod.*

gnol. & Cassan. idem Padill. agit sub cod. num. 6. Reg. Tapi in tract. de prastant. Reg. Cancell. de de à Secretis officij eminentia, Carol. Sigon. de Republ. Hebr. Gaspar Barthius lib. 5. aduers. cap. 1. Petr. Gregor. par. 3. lib. 47. cap. 41. & alij apud Reg. de Philippo fiscal. differt. 25. ex n. 42.

- 22 Cancellaria autem parem potestatem habet cum Rege, ideòque Rex non potest de plenitudine potestatis tollere, quæ iussit Cancellaria, *Ancidan. ex aliorum voto in Dictionario in verbo Cancellaria, vershic nota.* Ex hoc inre sustinentur literæ Regis, quibus iubet Pro-Regibus, ut omnia agant cum consilio DD. Regentium Regiam Cancellariam, qua de re *Luc. de Peun. in l. omnes, col. 6. C. de Decur. Afflict. in Const. Reg. Castra, num. 2. Masrill. de Magistrat. to. 2. cap. 6. lib. 5. num. 38. Reges Tapi de iur. Regn. lib. quii. de transact. cap. 4. pag. 39. Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de delegat. ex num. 12.*

- Merces insuper, seu sarcinolas eorum esse præsumi, quorum signis sunt subsignatæ, multorum auctoritate, scribit Bart. Capoll. de seruis. urban. praedior. cap. 40. num. 16. nec non Stracc. de mercatur. par. 2. num. 71. & dixi in ritu 277. sub num. 2. hoc lib. 4. maximè cum inter mercatores prohibitum sit, nè quis alterius signo vtatur, ex adductis à Hieronym. de Laurent. decis. Auen. 30. num. 2. Gonzal. ad regul. 8. Cancellar. gloss. 60. n. 63. Angust. Barbof. in axiom. iur. frequ. axiom. 207. Cur. Philipp. to. 2. lib. 1. cap. 7. ex num. 13. aduertente, octa inter duos contentione super rebus, eò quòd eodem signo ambo vtuntur, ad iudicari possidenti debeant; quæ existences penes tertium, diuidantur inter contententes, sequitur Paul. Rub. de validis. legal. controu. forens. cap. 70. num. 49. qui ad rem aliqua notauit in decis. 69. num. 8. par. 5. & par. 7. dec. 134. num. 11. signum namque ostendit signatum, & stigmata, de fabric. ibique Bar. notat, vñ fuisse introductum, vt equi, & nonnulla alia animantia quibusdam signentur signis, vt Domini eorum dignoscantur.

Sicuti per autionem, vel picturam

- 24 armorum, seu insignium, res videtur esse illius, cuius sunt insignia, ex l. qui liberalitatem, §. fin. & l. final. ff. de oper. publ. quæ iura laudat Capyc. decis. 27. sub num. 40. Capoll. add. num. 16. Mascard. de probat. concl. 551. Feslar. de subf. 9. 618. n. 43. Ricc. collect. 1608. & 4129. Christin. decis. Belg. 195. & 111. ex numer. 1. & proinde Potestati expendenti

- 25 pro aliquo opere. Regio, vel publico sumptu, haud licet apponere eius arma, vel scribi nomen absque Principis permisso, l. opus nouum, ff. de oper. publ. l. qui Indices, Guesd. de quibus iuribus meminit Capoll. cit. tract. cap. 72. ex num. 8. quod benigna Principum munificencia concedere debet; potissimum de Italice consuetudine, Officiales, qui benè laudabiliter se gesserunt in officio, in publicis ædibus sua stemmata ad perennem ipsorum laudem exarare, tradit Paris. de Put. de fundic. rub. expensa 2. cap. 2. iustissimi enim Officiales sunt præmijs, ac laudibus extolendi, *Lustissimos, de offic. Reclor. Provin. & ea iura tit. de oper. publ. inoleuisse, ait Bart. Capoll. in cap. 71. num. 8. & Pres. de Franch. in decis. 443. nulla facta mentione de Par. ac de Cepoll. ad hoc adduxit Alber. in cin. l. qui liberalitatem, in fin. Cassan. in catal. glor. Mund. in 1. par. 15. confid. fol. 9. & quamuis in memorata decis. videatur ipse Dom. de Franc. concludere, non licuisse, neque de iure, neque de consuetudine, sua insignia imponere Officiali Præfecto pro vijs reparandis, ampliandisque in hac Ciuitate, quia consuetudo illa, de qua præfati DD. testantur, fuit interrupta; vnde dicit, hanc hæsitacionem cessare inter Verbum hanc, eiusque Officiales, cum quibus fuit id scriptis decisum, vt refert, ex Collaterali Consilio; attamen respectu aliorum Officialium, cum quibus non est iudicatum, vigere debet theqrica Parid. de Put. & consuetudo, & vsus, de quibus restantur memorati II. CC. & sic passim seruane quidam, qui nè inanis, futilisque iactantia nota iniuri possint, subdunt sua stemmata pueratè post Regis imposita, seu Ciuitatis insignia; ideòque*

Cepoll.

Cappell. in cit. loc. num. 8. ubi adduxit iura id verantia Officiali, necesse est, oppositum esse de more; & indicatam *dec. de Franc. declarat. Reg. Fulvius Constantinus in alleg. 13.* apud *Reg. de Marink 10. 3.* & de ea valde anceps est *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de divers. pronif. de insign. & arm. num. 7.* Iubdens nonnulla exempla in hac Ciuitate, tradens à *num. 6.* quòd iura in *tit. de operibus public. vim obtinent*, quando Officiales eorum insignia dumtaxat absque illis Principis, vel Ciuitatis depingerent, & *Reg. de Ponte* memores sunt *Reg. Sanfelice. decis. 282. & 283. Prat. pract. obseru. 49. Gizzo. ad Reg. Capyc. Latro decis. 181. num. 55. lib. 1.* & pertractant *Ricc. decis. Cur. Neapol. 154. par. 3. & collect. 1062. Maynard. decis. 60. tom. 2. Tholosan. in syntagm. iur. par. 1. lib. 3. cap. 2. 1. num. 7. Pac. Iordan. lucubrat. volum. 2. lib. 10. Masfrill. de Magistr. lib. 3. cap. 4. num. 146. de Magistris in prax. seu syna canon. lib. 1. cap. 5. num. 36. Castald. de Imper. 55. 1. 10. cas. 100.* quamque consuetudinem probauit *Rota Romana* amotionis lapidis permittendo Gubernatoribus Confraternitatis Carpentariorum nomina inscripta retinere in Ecclesia constructa pecunijs Confraternitatis, etiam renuentis, vt in *decis. 401. par. 14. recentior.* recedendo à contraria decisione in hac eadē thesi emanata, quæ est eadem parte *dec. 337.* de qua *decis.* meminit *Marc. Ant. Sabel. in summ. diuers. tract. tom. 1. S. Arma, seu insignia, 39. ex num. 2.* Sed *Bernard. Bombin. in conf. 6.* cuius consilia insita habeo post reperiitionem *Cappell. de adit. edit.* posito casu de quodam Monacho, qui stemmata, nomenque suum in elypeo marmoreo supra ianuam Monasterij Sanctæ Crucis Ferrariæ, quod ipse, iussu Superioris, construendum curauerat, inculpsit; quærit, qua poena hic Monachus plecti deberet? & vltimo supplicio afficiendum dicit. Verum postea in fine consilij palynodium enecando, admississimam reuertitur sententiam, & non nisi leuissima poena dignum putat, dicens, contraria fuisse ab ipso adducta,

vt sui ingenij aciem acutissimam ostendat, & vt cuidam Abbati obsequeretur. Hinc nobis dignoscere licet, quæ quantaque fides sit habenda Doctoribus in eorum consilijs, in quibus ad mensuram pretij pecunie lenocinio suadent, vel affectionis illecebra alloquuntur, vt obseruat *Mar. Corat. tit. qui DD. faciant comm. opin. num. 47.* Hoc Bomb. consilium refert *Gab. Saray. ad Roman. sing. 480. vbi Roman. tradit, contruentiones Cappellam posse ibi sua insignia imponere, nec licere Clericis, vel Monachis illa delere, & delentes Indicis arbitrio placendos, vt cit. qui liberalitate, in fin. & l. qui opus, & l. Vinc. de Ann. in sing. 382. incipit poena, & ibide *Fab. de Ann. ait, fuisse vinculis constrictum, exilioque demum multatum.* Comitem Calatiæ, qui insignia Domus Carrasæ ab Ecclesia Bironiæ Formicule deleuerat, *Auend. de exequend. mand. 1. par. cap. 1. num. 4.* notans competere actionem iniuriarum, ex *l. si statua, ff. de iniur. & in memorata l. qui liberalitate, aduertit Bart. contra Monachos, qui Cappellas alicuius defuncti alijs concedunt. An autem Cappelle, sepulera, & monumenta vendi possint? videndus est *de Carrasæ in tractat. de simon. inter tract. num. 140.* adducens *Bart. in l. 11. de oper. publ. contra Religiosos Cappellas vendentes, vel aliena insignia affigentes; quod & generale est contra omnes alicuius stemmata abradentes, alienaque imponentes, quod notat etiam *Capoll. de seruic. Urb. prad. cap. 72. ibique de eo, qui abradit imaginem proditoris in loco publico positam, de quo in l. si familia, vbi *Angel. de iurisd. omn. iud. & Lud. in add. sing. 480. ait, proditorum insignia, qui propter proditorem à Patria sunt eiciti, abolenda esse, l. eorum qui, ff. de pen. quod pro singulari etiam repetit in sing. 673. vbi add. laudat *Afflict. in cap. 1. S. & bona committentium, 10. special. qua sunt Regal. vna cum alijs, & Hier. Gig. de crim. l. si. Maies. lib. 3. in rubr. de proditor. quest. 8. & in rubr. de rebell. quest. 23. exemplum ponens Marini Flectri Ducis Venetiarum, post eos******

Fari-

Farinac. de crim. las. Maieft. quæft. 116. §. 1. num. 6. subdens *nu. 7.* Proditorum absentem depingendum esse in tabella, 27 seu alia materia, suspensum per pedes, capite ad terram verso, & fureis suspendēdos, etiam nobiles, ad restrictionem *Conf. Regn. Terminum vita hominis, de homicid. notat Arnon. problem. 71.* ex *Hippolyt. de Marfil. sing. 16.* videndo, & eiusdem *Hippolyti* verba sunt apud *Lat. de Penn. in l. omnes, in princ. pr. colla. C. de delat. lib. 10.* & ad rem *Cassan. in consuet. Burgund. rub. des inflices, nu. 51.* imò in altioribus fureis, ex *Clar. qu. 60. Anus meus ad Gramm. decis. 32. num. 1.* multaque *Farinac. ibidem* tradit de penis delentis imaginem proditoris, dicens, non debere puniri crimine læsæ Maieftatis: quia id in Principis iniuriam non agit, sed vt suæ familie dedecus à Populi conspectu, retrahat; &

quid si hanc imaginē in Principis despectum, iniuriamque, volens sic ipsius Rebellis factum eueri, abraferit, vel deleuerit? vide *Decian. in trakt. crim. lib. 7. cap. 49. num. 22. & cap. 39. num. 28.* 28 Et contra autem *Picturæ*, & alia in lapide scripta, quæ in Principis vergerent dedecus, delenda sunt: cum maledictum in Principem sit læsæ Maieftatis crimini proximum, vt ex multis congestis *Decian. ibidem cap. 50. n. 1.* auctoritate *l. Andr. in cap. 1. de feud. cum quicarpens*, & acuens in Principem dicatur proditor, vt ibi *Decian. sub numer. 37.* propterea minùs satis probatur illud marmoreum inscriptum in Sacra Aede Archiepiscopali Neapolitana, de nece *Andræ Viri Regine Ioannæ huius nominis Primæ*, quo tam impudentè dedecus Reginæ omnium oculis perlegendum panditur ibi:

Andræ Caroli Vberti Pannoniæ Regis F.
Neapolitanorum Regi.

Ioannæ vxoris dolo, & laqueo necato,
Vrſi Mintuli pietate hic recondito,
Ne Regis corpus insepultum, sepulchrumque facinorū
Posteris remaneret.

Franciscus Berardi F. Capycius
Sepulchrum, titulum, nomenque

P

Mortuo Anno XIX. M. CCC. XLV. Kal. 14. Octobris.

Reginam enim Ioannam in Andræ interitum nequaquam conspirasse, iudicium Summi Pontificis palam fecit, & ultio tam cruenta, ipsamet Regina iubente, aduersus culpatores, Reginam insontem de huiusmodi nece demonstrat, si *l. Ant. Summont. vera fatur 2. part. Hist. Neapol. lib. 3. pag. 43.* & quatenus non esset sine dubio, & ipsam cædis consciam fuisse, vt alij testantur Historici; in dubio tamē dedecet eam amplecti opinionem, quæ ream criminis Reginam ostendat, reamque omnibus ad perennem memoriam in matronæ perlegendam proponat.

An autem Baroni in Feudo per ipsum subinfeudato, sua stemmata depingere liceat? & quomodo subinfeudatus illa depingat? & quid in duobus Dominis, quorum alter iurisdictionem Criminalem, Civilem alter habeat in Oppido, cuius stemmata forent appingenda? & an Domino, qui rem in emphyteusum concessit, liceat eius insignia apponere in signum superioritatis? & an vendito feudo possit nouus feudatarius prima sua stemmata delere, suaque recentia superimponere? relego lectorem ad *Frecc. de his, ac alijs, que licitè fieri possunt à Domino subin-*

fer-

32 D. Caroli Petra Ducis Vasti Girardi.

feudante in feudo fubinf feudato, opti-
mè tradentē in lib. 1. auctor. 47. fol. 236.
Fab. de Ann. in addit. ad cit. fingul. fui
Patris 382. Nonnulla alia ad rem ad-
dit *Thor. ad Reg. de Ponte cit. vass. de*
posseff. Præreg. sub num. 7. pag. mibi 192.
Inquirens, an successor, qui opus à præ-
decessore inchoatum perfecit, valeat
illius insignia delere? & negat, addu-
cens, inter alia exempla, & illud de
nouis ædibus Equilis maioris, in quo
Equi Regis obsequiis inferuituri ale-
rentur, quas neglectis ercæis prius ab
Aragonæ Regibus ad Seberthi ostia,
vbi vel nunc Equi aluntur, ad vitan-
das assiduorum austrorum iniurias,
obque vicinas paludes, atque ad æris

inclementiam: eum nè longè à Pälatis
Hippodromus distaret, ad locum ex-
tra ianuam S. Mariæ de Constantino-
poli salubrioris auræ gratia constru-
das curauit Dux Ossunentium anno
1586. & deinde Comes de Lemos mu-
sarum amantissimus ad Gymnasij Nea-
politani commodum perficiendas cen-
suit, traduxitque, prout ad præsens;
habito angustiori ad hoc claustro San-
cti Dominici; ibi ad publicorum om-
nium utilitatem, celeberrimæ, & vn-
dequaque florentissimæ visuntur Scho-
læ, & legitur inscriptio supra fores
primitis à Duce Ossuni inceptas, quæ
vtrumque opus annuendo, miro arti-
ficio vtrumque complectitur:

PHILIPPO III. REGE.

D. Petro Fernandez de Castro Lemenf. Com. Prærege.

Descripta olim alendis equis arca,

Grandiore Musarum fæto,

Erudiendis destinatur ingenijs.

Vera iam fabula,

Equina effossum vngula sapientiæ fontem:

Libuit hæc verba hic inferere, quippe
ingeniosissima, digna profectò, quæ
per vniuersum Orbem omnibus Musarum
amatoribus innotescant. Hinc
nos verè dicere possumus, quòd ex il-
lo Pegasco fonte à Graijs sic celebra-
to, iidem Græci Neapolim transtule-
runt Gymnasij sapientiam; vt meritò
ipsemet Vlysses Græcorum facilè sa-
pientissimus, Ithacæ, & Cæphaleniz

Dynasta, filius Laertæ, siue Sisyphico,
& Autholico sanguine cretus, nostrarum
Scholarum auditorem se se præ-
stiterit, sicuti in principali eiusdem Ar-
chigymnasij prospectu meridiem ver-
sus ex vitroque latere columnarum,
quæ præcipuas fores exornant; & duo
marmora inhaerent, in leuo hæc ha-
betur inscriptio:

PHILIPPO III. REGE CATHOLICO.

Don Petrus Fernandez de Castro Lemenf. Comes Prærex,

Gymnasium cum Vrbe natum, Vlyssæ auditore, inelytum,

A Tito restitutum, à Frider. II. legibus munitum, auctum honorarijs;

A Carolo II. Andegau. intra mœnia positum,

Ferdinandi Catholici tumultibus penè obrutum;

Ex humili, angustoque loco in amplissimum, augustissimumque;

Juxta Vrbem, vetere sapientum instituto,

Regio sumptu excitatum transtulit.

Ann. sal. hum. MDCCXVI.

Quarum quidem inscriptionum author
fuit P. Io. Baptista Vrsi è præclarissima,

Societate Iesu, quæ ipsemet exarauit
in libro *inscript.* 2. & 3. pag. mibi 3. & 42
&

& Franc. de Petris bistor. Neapol. lib. 1. eadem inscriptione fretus necit, nōdum Vlyfsem, verum Ausonium etiam eius filium adfuisse.

In hos autem inuehit acerrimè *Pe-
32 trus Lasena* in suo opere dell' Antico
Ginasio Napoletano, pag. mibi 7. dicens:
nullo, neque Historicorum, neque
veterum marmorum, documento pos-
se probari, Vlyfsem in Gymnasio Nea-
politano audietem fuisse, quamobrem
ait, esse id meram fabulam nuperrimè
à P. Vrsi excogitatam, neque esse no-
vum in hac Civitate marmora menti-
ricum in dies conspiciatur, in locis pu-
blicis apponi Epitaphia similibus, quā-
doque autem maioribus ineptijs refe-
rta. Quot (subdit ipse) cognominum
mutationes, quor falsæ consanguini-
tates, quor novæ in alienis penitis fa-
milijis familiarum insitiones, quot fas-
ces, dignitatesque, usurparæ leguntur
in marmoribus simpli, & illuduntur,
quæ ut viventibus vberem ridendi an-
sam præstant, faxit Deus, nè posteris
ærumasom errorum, ac litium sege-
tem suppeditent. Hæc ille.

At miror quidem profectò, ut vera
fatear, quòd ipse vnus *Lasena* carpat
inscriptiones P. Vrsi, quem cunctus
eruditorum cœtus summis laudibus
cohonestavit; cui nemo hominum, vel
mendacij, vel ignavia notam inuult
vnquam; qui ab vniuerso sapientium
Choro certa eruditionis lima perpoli-
tus habetur. In nullius authoris, aits
volumine reperiri, auditorem fuisse
Vlyfsem in Gymnasio Parthenopœo,
quod P. Vrsi in sua inscriptione teme-
rè affirmat. At quis tam auctuosus est,
ut singula omnium Authorum volu-
mina, singulas pagellas, singula ver-
ba, syllabas singulas, à vertice, ad ex-
tremum vsque calcem euoluat? Non-
nè potuit P. Vrsi fortè in abditiore, ali-
cuius, vel externi idiomatis, pagella
reperire, quod neque Ego, neque
Lasena inueniendo sumus? Quid quòd
id ipsum affirmare ausus est *Franciscus
de Petris* vnus omnium nostri sæculi
religiosissimus antiquitatū indagator,
omnigenæ eruditionis, & doctrinæ Vir,

Tom. IV.

& celebris Academiæ otioforum Prin-
ceps.

Citrà enim dubium est, Vlyfsem
Mundum peragrassè, adeo quòd cum
consanguinei, & affines omnes, etiam
parens Penelopæ Icarius, dolentes tan-
diu ipsam viduam esse ob diuturnam,
Vlyfisi Viri absentiam, multis Proci-
cam ambientibus, valdè vrgerent, ut
secundas nuptias cōtraheret cum Eu-
rimacho paratas, magna constantia in
amore Vlyfisi perseveravit ipsius redi-
tum expectando, & ità Penelopem lo-
quentem inducit *Onid. epist. 1.*

*Me pater Icarius viduo discedere le-
tiss.*

*Cogit, & immensas. increpat usque
moras.*

cuius constantiam ibidem testatur:

*Increpet usque licet: tua sim, tua di-
car oportet:*

Penelope coniunx semper Vlyfisi ero,
cuius Penelopæ patientiam in tam diu
expectando reditum Viri, luculentissi-
mum firmi, & constantis coniugalis
amoris, & pudicitia exemplum, nec si-
mile vnquam extitisse, aut imposternum
euenturum, clamat *Io: Spondanus in Com-
ment. Homeri lib. 13. Odys. pag. 107. &
Cæs. Ripa in sua Iconologia.* Denum re-
diturus cum Comitibus suis Baio, ac
Misenio, *Strabo lib. 3. fac. 24.* Draconeq;
Laco, & Polite, *lib. fac. 282.* ad diuerſa
loca tempestatibus elscitur. Etenim
Germaniam, Siciliam, Italiam, & His-
paniam adijisse creditur, *Hieron. Hen-
ninges Lunaburgensis in theat. Genea-
logico famih. omn. atat. pag. mibi 302. &
304.* & condidisse Vlixbonam, quam
*Strabo lib. 3. Vlyfsem, Plin. lib. 3. cap.
21.* Salariam, *Prolopo.* Olisiponem, no-
minant, fateatur idem *Hieron. Henning.
cit. tract. 4. tom. part. postrema, pag. 7.*

Et ad nostram Parthenopem illum
peruenisse, quo, & tempore etiā Acnæ,
Civitatem magnam, & conspicuam,
mœniji munivit fuisse, Historiæ faten-
tur, & idem *Salmonensis lib. 15. metam.*

*Has ubi præterijt, & Parthenopæia
dextra*

*Mania deseruit.
& idem 13. lib. 19.*

E

Hæc

*Herculeamquē Urbem, stabiāsq; &
in eia natam*

*Parthenopem, & ab hac Cumea Tem-
pla Sibilla.*

quæ Gallia locutione *Petr. de Reir Pa-
risiensis pag. 496.* rescripsit, & notat
Franc. de Petris cit. hist. Neap. pag. 3. ad-
dens, Aufonium propē Neapolim ædi-
ficasse Urbem, suo nomine, nuncupatam
Aufoniam, ex *Leand. Alber. Strab. Diod.
Sic. Enseb. Cesar. Gel. Rodig.*

Imò idem *Petr. Lasena* Vlyssis iter
asserit, & non inficians vetustissimum
aliud Gymnasium hac Ciuitate Nea-
poli, subdidit emendatius, *«spectatorem»*
dicendum Vlyssē, eo quòd ætate illa
nulla scientiarum vox in Partenopæa
Palestra resonauerit.

At ego sciscitarer ab hoc literarum
cultræ, qua certa innixus scientia edi-
xerit, tempore aduentus Vlyssis ad has
Regiones, in Neapolitano Gymnasio
litteras non edoceri, ut in lyceo mos
erat, & in Academia Aristotelis, ac
Platonis ætate? An ea tempestate sci-
entiarum merces nondum ab Aegypto
Athenas migrauerant, atque Athenis
Neapolim Græcas inter Urbes connu-
meratam? *Strab. rer. geograph. lib. 5.*
quem refert *Blas. de Vignere in præfat.
Comment. Philoſoph. Summon. in hist. Neap. lib. 1. cap. 4. pag. 56.* Id sanè haud
illa ratione dici poterit, dum tūc tem-
poris maximè bonarum artium nitore
elucebat: cum Orpheus, Linus, Ho-
merus, & alij innumeri, omnibus scienti-
is imbuti, vetusto illo æuo florent.
Quare tandem Spectatorem ducere
Vlyssē, & non Auditorem? cum ne-
mo ignoret, ipsum vel Palladis Sapien-
tiæ Deg Auditorem potiùs, quàm Spec-
tatores extitisse, & talis celebratur
ab *Enripide, Sophocle, Suida, Diste, Da-
rete, Hygiæ, Virgilio, Ouidio, Statio,
Sexto, & alijs, & Aufonius* Epitaphium
ei scripsit:

*Conditur hoc tumulo Laerta natus
Vlysses*

Perlege Odysseas, omnia nosse volens.

Verùm, aut in Gymnasio Neapolita-
no literæ excolebantur; aut si nullæ,
ætate illa scientiarum artes florebant,

sed tantum ludi Gymnici ab Athletis
exercebantur, Palestræ exercitium, at-
que his similia, de quibus *Alexan. ab
Alexand. lib. 3. genial. dier. cap. 21. &
lib. 5. cap. 8. Paris. de Pæto de re mili-
tar. siue de singul. certam. cap. 4. lib. 1. &
cap. 8. lib. 6.* omni modo colligendum
est, Gymnasium ab Vlyssis præsentia
condecoratum fuisse; ac verbum illud,
Auditore, non ea mente intelligendum
est, quòd is addiscendi gratia Gym-
nasium adiuisset, prout verbum illud
vsurpauit *I. Gân l. 2. §. pen. de orig. iur. &
in Leum scriptum, de dote præleg.* sed in
subiecta materia, prout Veteres acci-
piebant, pro eo, qui aurescens adesset,
Lexicon inuidiæ verbo Auditorem: nem-
pè, petentem Vlyssē Urbem hanc, ac-
cessisse ad Gymnasium, ibiquè oculos,
auresquē, atque etiam animum appu-
lisse ad colligendum aliquid noui, siuè
literarum, siuè Gymnicorum ludorum
modum, quibus candidari erudiebantur.
Neq; vlli pugnat rationi, Heroem,
non quidem ut discipulum, publicam,
ac celeberrimam scholam (scholam vo-
cat hoc Gymnasium *Seneca epist. 76.*
aduertente *Capac. pag. 275.*) petere, non
vlla indigentia, aranim curiositate
ductum, addendiquè causa loco illi ni-
torem, ac decus, & simul non nihil
noui etiam delibasse, semperque gra-
phicè sedet Auditoris nomen: cū Gym-
nasium, vel Schola nuncupetur omnis
locus, in quo vel literarius, vel gla-
diatorius, vel quicunque ludus alius
his similis exercetur.

Igitur commendare debemus potiùs
summam *P. In Baptista Vrsi* præclarum
rerum ernditionis fuspellecilem: secus
enim homo tam cordatus non inscul-
pisset in marmore ad pereunne æuum,
mansuro, si quid in sui ingenij late-
bris, vel vigil somniasset, vel somnians
immerito tñxississet. Quis enim audeat
pro rostris proponere, quod probare
difficillimum sit, nè dicam, quod pa-
lām sit falsum? Quis viuēs viuentibus
legenda Epitaphia sculpta in marmore
falsos fasces, Magistratusquē, vel di-
gnitates, ac titulos continentia, quæ
si essent falsa, suo dedecori sculperet?

Dica.

Dicamus, oportet, neminem penitus hæc fingere, quæ fida familias denigrent potius, quam illustrent. Et proinde lapidi literis incisio fidem adhibendam, clamant II. CC. ex can. de quibus 20. diffin. l. 1. 2. Sædem tempore ff. de orig. iur. l. 1. ff. de offic. Prator. gloss. in cap. sanæ proferitur, 24. quæst. 2. vers. post morem, circa princ. de sponsal. & in cap. cum aasam, verb. Per libros antiquos, extr. de probat. & de Chronicis loquitur Alayf. de Alber. sing. 152. qua de re altera gloss. in cap. quanto, de iure iur. Afflict. in pral. Constit. quæst. 19. in fin. Ripa observat. 68. Bart. Socin. cons. 257. P. Marques Govern. Christi. lib. 2. cap. 38. S. 2. pag. 208. Guid. Pap. quæst. 581. Reg. Sanfelix. in prax. sect. 52. num. 13. & alij, quos refert eruditissimus omni quo sumis laudibus extollendus D. Consiliarius. D. Petrus Antonius de Gbanarri, & Eugenia in Didascalia veter. med. & novæ lurispr. cap. 17. digress. 3. nu. 8. pag. 392. Sed de his satis cum legale iter non ea præbeat otia, ut amplius vacare sit locus *Petro Lasena*, qui etiam apprimè refertur eruditione, quam ipsius opera typis tradita testantur, nec non (præ cæteris) *Iacob. Nicini nella Pimacoteca fol. 106. num. 58.* doctus *Dom. Laurentius Grasso* in eleg. par. 1. pag. 231. *Hieron. Genuin. lib. 3. amigranm fol. 63. Nicol. Top. in bibiot. Napol. verbo Pietro Lasena, de Lesyna, pag. 248.* tamen minus cautè hac in re (fortasse qui opus posthumum) nostræ Syrenis priscam armoniam, sapientiamque euertere conatur: suam orbitatem accusat, qui vel Solem inficiari omnino, vel luce nudatum esse, velit asserere.

Præterire autem non possum, quem 34 libet in historiæ, vel modicè verisum affirmare, Accademiæ Neapolitanam antiquissimam, in qua Pythagoras etiam philosophiam edocuit, primæque authoritatis Philosophos instituit: *Empedoclem, Epicharmum, Archytam, Tarentinum, Eudoxum, Alchamzonem, & alios, qui sectam Pythagoreorum susinuerunt ex Strabon. lib. 5. 6. & 14. Paterculo hist. Rom. lib. 1. Midderdorp. lib. 4. Academ. celeberr. uni.*

Tom. IV.

vers. terrar. orbis, pag. mihi 38. Borrel. de præstan. Reg. Cathol. cap. 40. & 80. & videndus Paris. de Puteo in trait. de syndic. in præfat. cuius verba rescribit Reg. Tapia lib. 7. iur. Regni, tit. 25. de primil. stud. Neapol. concess. cap. 269. Her. Luc. de primil. schol. & sub tit. deis, qui gaud. primil. scholar. num. 23. In hoc Gymnasio Virgilium literis operam nauasse, Donatus Sernius, & Macrobius testantur, & ipsemet Latinorum Poetarum Princeps, Neapoli scripsisse Georgicorum libros, cecinit cap. 4. Georg.

Illo Virgilium me tempore dulcis alebat

Parthenope; studijs florentem ignobilis oti,

Seneca quoque se ipso testatur ep. 76. & adfuisse hoc Studium lōge ante adventum D. N. Iesu Christi, ex nostratibus etiam *Consil. Matth. de Afflict. in Const. Regn. Vitilitati, num. 1.* scripsit, quod deducere quoque licet ex *Dino Augusti. qui tom. 1. lib. 3. contr. Academic. pag. mihi 153.* inquit: *Perfuadebis nimirum tamquam in Cumano Gymnasio, atq. ad eò Neapolitano. nihil eam peccasse, imò etiam nec errasse quidem.* Illud in meliorem formam *Fridericus* disposuit, *Frecc. de subfud. lib. 1. de offic. Magni Cancell. ex num. 16. Collenni. lib. 4. Pellegri. in Campan. felic. disp. 4.* Ampliarunt duo Andegauenses *Caroli Reges, Tasson. de anteq. obseru. 3. num. 254. Summont. in hist. Neap. lib. 3. tom. 2. Recc. in glos. prinil. Regn. Ioann. in præfat. n. 10.* Robertus post centum annos restaurauit, *Mazell. de vit. Reg. Neap. in vita Roberti.* & post alios ferè centum non nihil collapsum restituere *Alphonfus, & Ferdinandus Aragonie Reges Serenissimi, Marchio Cusani de Barionono in suo panegy. pag. 149. C. And. Mendo è Societate Iesu de iur. Acad. lib. 1. g. 2. num. 22.* & hodiernis temporibus nedum ædificiorum structura conspicuè, verum perquam doctissimis Professoribus viget, de quibus memores *Top. in indie. gener. bibiot. Neapol. verbo Lectori ne publici studij, & Roma in add. ad Reg. Rom. cons. 34. ex num. 1. lib. 1. (deletis exaratis à Cons. Staiban. in obser. ad resol.*

E 2

fol.

fol. 73. à n. 56. ad 61. cent. 1. & iterum
resol. 110. ex n. 52. cent. 2.) antiquorum
vestigia insequentibus. In hoc enim
studio (præter alios) Bald. legit, ipso
teste in l. 1. n. 16. C. de secund. nupt. in
1. let. Reg. Romit. conf. 47. n. 19. lib. 3.
Dynus de Muscellis Bononia cum au-
nno salario vnciarum centum auri, Ia-
cobus de Beluifio vnciarum auri quin-
quaginta, & Accorsinus de Cremona,
ordine Caroli II. ad illud lecturi acce-
serunt, vt in *regeft. I. G. 1296. fol. 293. &
anni 1300. fol. 251. & 1301. fol. 273. &
330. Summont. in hist. Neap. 10. 2. lib. 3.
cap. 2. pag. 362. & 363.* illique lumen, ac
splendorem addidit noster Angelicus
Doctor S. Thomas de Aquino. Et si Ves-
pasianus, attestante Sueton. cap. 18. pri-
mus è fisco Latinis, Græcisque Rhe-
toribus annua centena, & Alexander
Seuerus, referente Lampridio, iisdem
salaria constituit, ac adiutoria decre-
uit, & Imperatores, varias præroga-
tias concesserunt, l. vnica, C. de pro-
fessor. qui in Urb. Constant. lib. 12. l. 1. in
fin. l. 6. & 11. C. de professor. & medic.
lib. 10. multo impensius Augustissimus
noster Rex, Austriacæ sobolis proles,
vt omnium ex æquo Ciuium liberi cru-
direntur, nec pauperissimi, qui dida-
cta per egestatem soluere non possent,
institutione liberali magno cum Rei-
publicæ incommodo carere cogeren-
tur: liberalitate eximia, qua pollet,
ad aureos sex mille singulis annis pro
honorarijs stipendijs ex proprio æra-
rio erogat.

O admirandam nostri Regis elemen-
tiam, & vigilantiam ad subditorum
seruandam pacem! agnosce nãque
Academias esse Radios Diuinæ Sapi-
entiæ ad gloriam Beatissimæ Triadis,
Middendorp loco cit. cap. 4. Mendo add.
lib. 1. cap. 1. n. 10. Non ignoro, inquit
Innoc. III. in cap. nisi cum pridem, de re-
nunt. ex ore S. Bernardi serm. 36. in can-
tic. quantum Ecclesia profuerint literati
sui, & scripsit Aegid. de regim. Princip.
par. 2. lib. 3. cap. 3. quem refert Borreit.
cit. cap. 40. n. 6. ad Belluc. in spec. Prin-
cip. verbo merita, ac Regis esse, vt in
Regno suo studia literarum vigeant,

& ibi sint multi sapientes, & industrij,
nè subditi ignorantie tenebris sint in-
uolupti.

RITVS CCLXXX.

Tem quòd Curie ipse, &
quælibet ipsarum, etiam in-
ter Longobardos, repulatio-
nem, & reprobationem sacramenta-
lium non admittant.

SVMMARIVM.

- 1 *Præsentis Ritus verba repetuntur in Ritu 293.*
- 2 *Testes sacramentales: idest compurga-
tores, tales quales esse debent, quid
iurent.*
- 3 *Quando detur sacramentale iuramen-
tum Domino contra Vassallos, quid
seruandum?*
- 4 *Cui deferatur prius Aiori, an Reo?*
- 5 *Cum huiusmodi res periculis sit expo-
sita, paulatim recessit, & vsu forensi
non semper probatur.*
- 6 *Repulsa quid sit?*

- V M super Ritu 293.
(in quo præsentis Ri-
tus verba reperitum)
explicauerimus, sa-
cramentales testes:
idest cõpurgatores,
eosque sciamus, de-
bere esse fide catholicos, & vita pro-
batos, cap. inter sollicitudinem, de pur-
gat. canon. non mirum, si etiam atten-
to Iure Longobardorum (quod ab
aula recessit, teste Marant. in spec. par. 3.
n. 97. & nos etiam dicemus in Rit. 292.)
repulsa non conceditur aduersus eiu-
smodi testes compurgatores, à Iure
Longobardo sacramentales appellita-
tos; ob idque si plena probatio aduer-
sus eos vegeret, aut suspicio aliqua,
etiam illo Iure attento reprobari pos-
sunt, vt notat Imbrian. in tract. de repul-
sif. confid. 2. n. 65. Huiusmodi sacra-
menth.

mentales testes iurant de credulitate, & de conscientia sua, & non de veritate, *Afflicti. in cap. unico, num. 49. de contron. int. mascul. & sum. & quando*
 3 datur sacramentale iuramentum Domino contra Vassallos, iurare debet coram duodecim sacramentalibus, idem *Afflicti. in cap. Sacramentum, §. si à Iudice, num. 1. de consuet. recti fend.*

Quando autem, & cui ex litigantibus, actori nē, an reo iuramentum hoc à Iudice deferendum sit? obscure sunt *textuum* feudalium dispositiones, quorum contrarietatem ostendit *Hottoman. in disputat. feudal. cap. 43. pag. mibi 195.* eamquē mira methodo explanat *Vult. in tract. de fend. lib. 2. cap. 3. num. 20.* necnon *Guilhelmus Hannestonius in tract. de iure feudor. lib. 4. cap. 4. pagina mibi 422. Borchold in tract. feudal. cap. 7. num. 53.* Cum autem huiusmodi res, pericurijs multiplicibus sit exposita, quæ nē committantur, Magistratus diligenter consulere debet. Ab illa consuetudine asciscendorum Sacramentalium paulatim recessum fuit, atq; vsu forendi, secundum dispositionem *cap. primū de consuet. recti feudis*, ita receptum est, ut, nisi magna aliqua, subsit causa, quæ Iudicem moueat, alterutri iusiurandum non deferatur: quia ratione regularitèr ad Ius Commune reditum est, ut actore nihil probante, reus absoluitur, *l. 4. C. de edend. l. 9. C. de obligat. & action. l. 2. C. de probat. l. 9. C. de except. ut rectè post Vultei adducto loco, cap. 3. num. 20.* monet *SpeKhan centur. 3. gg. & decisur. qu. 6. §. 5. num. 2. pagina mibi 1173.* & de his sacramentalibus breuiter memores sumus in *Ritu* 288.

Nota insuper verba *Ritus*, ibi: *Re-*
 6 *pulsationem*, cum sequētib; adiunctis: illa namque, & *reprobationem sacramentalium*, ex quibus apertè patet, repulsam non aliud esse, quàm reprobationem, atque idè quod dicimus, repulsare testes, idem esse, quod reprobare, reijcere, & refutare; id autem quia non cadit in scripturis: nimirum dicimus in *Ritu* sequenti, testes repulsari, scripturas autem impugnari.

RITVS CCLXXXI.

Tem seruat ipsa Curia, non concedere repulsam alicui contra aliquas scripturas: vide licet instrumenta, vel alias scripturas, facta publicatione in causa, post terminum datum ad probandum; sed pars potest denunciare de falso, vel accusare vcentes.

S V M M A R I V M.

- 1 Antonius Capycius Regius Confiliarius commendatur.
- 2 Aduersus scripturas non datur repulsæ; impartitur tamèn terminus ad impugnandum.
- 3 Etiam post publicationem, & conclusum in causa, attenta praxi Tribunalium, esse Ius Commune contradicis.
- 4 Non obstante, quod fuerit concessus terminus ad repulsam.
- 5 Eodem modo competit parti terminus ad illas impugnandum, in quibus terminis non valent testes deponere extra scripturas.
- 6 Terminus ad impugnandum an denegetur, si contentam in scriptura fueris in libello enunciatum?
- 7 Si duo dentur termini, vel unus tantum ad impugnandum uni, ad concomitandum alteri, quid concludendum sit? & in his terminis est locus nominationi testium, nisi calumniòse petatur.
- 8 Hos terminos ad concomitandum, & impugnandum impartiri etiam in causis summarijs, citra calumniam, ostenditur.
- 9 Concedatur nē, quod ad scripturas publicas, an etiam priuatas.
- 10 De scriptura irino teste signata. De copia auctoritate Notarij exemplata, & quid si aliqua eget recognitione? Et de obseruantia Sacri Consilij, quod est pater aqutiam.

- 11 *Terminus fuit denegatus ad concomitandum revelationes in Curia Ecclesiastica factas, etsi huiusmodi totius depositiones etiam non repetita aliquando moneant Iudicum animos.*
- 12 *Non concedendus ad concomitandum instrumentum à Notaria Vasallo confectum in beneficium Baronis, etiam contra illum, siue civilem, siue criminalem, vel Baronissam, & alia.*
- 13 *In Iudicio ordinario potest conveniri tali instrumento obstrictus, probato contractu, qui est validus, instrumento nullo.*
- 14 *Vires falsa scriptura potest falsi crimine accusari, etiam si illam non exaravit, sed voce distulit, quidè in literis Pontificis, aut alterius Principis.*
- 15 *Pragm. 1. Testem falsum, de falsis, an aliquid addat dispositioni Iuris Communis circa causæ amissionis penam.*
- 16 *Huiusmodi amissionis causa pena contra falsam utentem scripturam, an aliqua lex communis non solum in Eisdem, sed in privato scripta reperitur.*
- 17 *Discrimen an sit inter falsificare Acta, & Instrumenta? et quid, si falsa fuisset falsitas circa acta, vel extra?*
- 18 *Pragm. non debet sancire iterum, quod prius per alia Iura erat dispositum.*
- 19 *Una aris, & persona communitas idem est, ac si sub pena mortis, & bonorum publicatione.*
- 20 *Pragm. 1. de falsis, qua de re promulgata fuerit, & ad quam antinomiali de Iure Communi sedandam? & memoratur Pragm. 1. de feudis.*
- 21 *Testem falsum in causa civili producentem, an ex eisdem actis condemnari possit? & praxis indicatur, & an possit ex illa contumacia condemnari?*
- 22 *Effectus contumacie ex causâ falsitatis, an condemnari possit, non expectato anni circulo.*
- 23 *Falsitatis delictum multa specialia habet.*
- 24 *Pragm. 1. de falsis, an amplectatur causas feudales? & an falsificantem falsam scripturam?*
- 25 *Reus ansitens Actor, qui regulariter non debet ad impari indicari, falsos producentes testes, vel scripturas, multetur amissione causæ.*
- 26 *Statutum verbis utens, qua secundum eorum proprietatem non nisi in una persona verificantur, tunc illi, & non alijs eius adaptatur dispositio.*
- 27 *Legis verba sunt lex, Ratio autem legis est Doctorum opinio.*
- 28 *Producens falsos testes, atque scripturas, illisque utens, & non renuncians, iuxta Pragm. sanctionem, an pena falsi, & amissionis causæ illic multari possit, vel quid aliud desideretur?*
- 29 *Declaratio circa usum debet fieri instante parte, & non Iudicis officio, & praxis indicatur, & quomodo instantia sit concipienda? & an facienda per Principalem, vel Procuratorem, & quod mandatum exquiratur?*
- 30 *Praxis petendi declarationem circa usum, & illius effectus, unde desumpta.*
- 31 *Quanam sit pena falsificantis, & producentis simul, & an illa existat, si fuerit declaratum, nolle uti, & in quibus casibus?*
- 32 *Falsi ex fabricatione, an debeat puniri quis, licet non sequatur damnum?*
- 33 *Declaratio circa usum testium, & scripturarum quomodo sit concipienda.*
- 34 *Volo verbum, an sit voluntatis suffraganeum?*
- 35 *Agens liber, & non impeditus, & patiens bene dispositus, si vult agere, immediate agit.*
- 36 *Volo eligere, vel volo esse hares, an sit futuri temporis, vel presentis demonstrativum?*
- 37 *Declaratio circa usum testium facta an detur penitentia? quidè in illa, qua testes habentur pro repetitis, vel lato decreto, quid apoca habeatur pro recognita? & scitum assertur.*
- 38 *An socij criminis possint torqueri postquam examinati absque tortura, ut probent contra socios? Deciso assertur.*
- 39 *Quod nullum est post iustertio quassatum, nec à Principe validari potest.*
- 40 *Presentans scripturas, si, & in quantum, facta declaratione circa usum, penam non evitat.*

Neonius Capycius Regius Consiliarius, Patrius Neapolitanus de Sedili Nidi, Vir doctissimus vocatus à Sigismond. Loffred.

in cap. Imperialem, vers. per predicta, de prohib. fend. alien. per Feder. Camer. in eod. cap. pag. 23. à vers. lit. Q. Petro Granina in epist. fol. 123. Hieronym. Carbon. in elegia ad Augustinum Nipsum Suesanum par. 1. opusculorum eiusdem Niphi, relata à P. Carolo Borrello in Vind. Neapol. Nobil. pag. 54. Top. de orig. Tribun. par. 2. lib. 4. cap. 1. num. 87. Capycius inquam in decis. 68. num. 3. ex Ritu M. C. quem hunc esse declarat *Anus meus ibidem, lit. B.* obsequat, post publicationem in causa minime concedi repulsam contra scripturas, illas scilicet, quæ ante litem contestatam productæ fuerunt. Contradicit verò num. 5. & de ipso meminit *Cons. de Bostis sup. eod. Ritu pag. 403.* At tamen existimamus nos, verum nostri *Ritus* intellectum esse, non dari repulsam aduersus scripturas, eo quia impartitur terminus ad impugnandum; & quamvis adiungat, id contingere facta publicatione, quasi innuet, dari ante publicationem, & consecutivè cessare distinctionem à nobis relata: attamen illa omnino subsistit, & oppositio predictæ rejicitur, quia non propterea præportat dari repulsam aduersus scripturas; sed quia in termino repulsæ potuit petere illarum impugnacionem, & sibi concessum fuisse ex eiusdem *Capycij* verbis in illius *decisionis* calce.

Vt cumque sit, certum est, dari posse terminum ad impugnandum etiam post publicationem, vt constat ex adducta *decis. Capyc.* & altera *Afflic. 119.* & illuc *Anus meus num. 3.* taxat *Gus. Vrsill.* non bene aduertisse in memorata *decisione Capycij*, nec non, constat ex postremis verbis nostri *Ritus*, illis nempe: *sed pars potest denunciare de falso*, hoc enim præfert impugnatio scripturarum, redarguere illas de falso; imò & post conclusum in causa: etenim, facta conclusioque, quamvis attentio lu-

re Communi in cap. cum dilectus, de fide Instrum. & Iure Regni in *Ritibus* 238. 239. & 240. non recipiantur instrumenta; Praxis tamén nostrorum Tribunalium, potissimum S. C. inualdit, post conclusum recipi scripturas, tam publicas, quam priuatas, siue per Actorem, siue per Reum exhibitas, etiam tempore expeditionis causæ in ipsa Aula, vt notauimus in *Ritu cit.* 238. num. 6. quem locum laudant D. *Conf. Altimar. ad Rouit, conf. 4. num. 2. tom. 3.* D. *Scoppa ad decis. Gratian. obseru. 198. num. 9.* & ad *Sarn. in prax. civil. par. 1. §. 19. num. 4.* & de *Luca ad Franch. decis. 631.* & addo *Reg. de Marin. ad Reg. Reuert. decis. 210. Præs. Gananer. decis. R. C. 29.* & consecutivè illas præsentanti licet petere terminum ad concomitandum, *Mele ad Ghez. arell. dec. 41. Galup. & additio in prax. par. 2. cap. 29. Golin. de procurat. par. 4. cap. 4. num. 31. Roland. conf. 88. in fin. vol. 3. Auten. Fab. in Glib. 4. tit. 15. de testib. defin. 5. Balb. decis. 124.* concomitantia enim instrumentorum tollit metum subornacionis testium, *cap. fraternitatis, & cap. series, de testib.* haud obstant, quòd impartitus fuerit terminus ad repulsam, cum diuersus sit vnus ab altero, *Vrsill. ad Afflic. d. decis. 115. nu. 2. Scaglioni in rit. 276. num. 4.* Præsul Campanil. in add. ad *Olinian rit. Cur. Archiep. 33. num. 10.* quos laudat *Borrelli par. 2. summ. decis. tit. 25. num. 31.* qui à *Thoro* illos mutuauit *par. 1. compend. dec. verbo Repulsa termino*, & propterea petita repulsa, non videatur renunciatum præsentationi scripturarum, & termino ad eas concomitandum, & impugnandum: quia aliud est repulsare testes, aliud impugnare scripturas, meminit *decisum idem Capyc. add. dec. 68. nu. 14. Ricc. collect. 847. Reg. Sanfelice in prax. sect. 57. num. 24.* huius *Ritus* memor, & dixi in *Rit.* antecedenti.

Ac quippè eodem modo competet parti ex aduerso terminus ad illas impugnandum, in quibus terminis haud valent testes deponere extra scripturas, sed dumtaxat pro, vel contra scripturas, *Add. ad Ghez. arell. decis. 41. Reg.*

Reg. de Marin. ad Reuert. decis. 346. n. 1.

- 6 Terminum verò ad impugnandum denegari, si contentum in scriptura fuit in libello enunciatum; dixit *Anna sing. 902. & 503.* quem post alios insequuntur *Visconti in conclus. iur. verbo terminus ad concomitandum. Ricc. collect. 807. Reg. Tap. lib. 3. iur. Regn. prag. 11. n. 5. de ordin. iudic. sub rub. de presen. script. Reg. de Marinis ad Reuert. decis. 165.* in quo *Anna* cessato ancepss extiti in *Rit. cit. 38. n. 17.* meæ quæstioni inhæret. *Conf. Altimar. ad cit. conf. 4. Reg. Ronit. num. 14. tom. 3. D. Scoppa ad Gratian. cit. obseruat. 198. num. 19. & de Luc. ad Franch. cit. decis. 631. num. 6.*

- Sed si duo propereā dentur termini, vel vnicus tantum, ad impugnandum vni, ad concomitandum alteri, quid concludendum sit? discutit *Muscattell. in prax. ciuil. par. 7. vers. presen. 1. 1. 1. n. 21.* quin si in dictis terminis possit fieri testium nominatio? adiungit affirmatiuè *num. 13. ex l. Indices, C. de fid. instrum. nisi calumniosè peteretur, monet Thor. par. 3. compend. decis. sect. 2. verbo nominatio testium.* Huiusmodi terminos ad concomitandum, & impugnandum impartiri in causis ordinarijs, non in summarijs, post Præsumptum *Ricc. mem. collect. 847. obseruat D. Carol. Rota ad Ronit. conf. 4. n. 5. lib. 3. & ante ipsos Io. Angel. Pisanel. ad Affist. decis. 151. Reg. Tap. in Consil. minorum iura, n. 26.* quod simpliciter non

- 8 admittimus, reseruando prudenti Iudicis arbitrio attentis facti, & casuum circumstantijs, repulsam enim in causis summarijs denegauit S. Capud *Affist. decis. 351.* & in causa possessorij apud *Cypri. dec. 35.* quem laudat *R. Tap. dec. S. C. 14. num. 8.* si verò conlitterit necessariam esse pro causæ tuitione, calumnia cessante, impartiuit illam penes *Reg. Sanfelician. prax. sect. 57. v. 12. & 13.* & ante ipsum aduertit *Vrsill. ad mem. Affist. decis. & Menoch. de arbitr. lib. 1. quæst. 32.* memor nostri S. C. arresti, & notauimus in *Ritu 73. num. 8. lib. 1.*

- Verum verò concedantur dumtaxat
9 ad impugnandum, & comprobandum

publicas, vel etiam priuatas scripturas? scribunt *Comentatores super prag. cursu dilationum,* quæ est 11. sub Rub. *de ordin. iudic. Muscattell. mem. loci num. 8.* citatusquæ *Vrsill. post Affist. decis. 271. & 272. Caranit. in rit. 238. num. 4. & idem Affist. innuere videtur in cap. 1. sub num. 111. si de inest. inter Dom. & Vassall. dis oritur, admitti quoque priuatas, neque improbat *Vrsill. eadem dec. 272. sub num. 1.* iterumquæ sub *num. 4. & Caran. adducto loco,* maxime quia lura fauent plurimum, ne probationum facultas angustetur, l. *quoniam, C. de heretic. dummodò priuata scripturæ aliquam fidem faciant, alias concomitari non posse, vtriori Doctorum calculo comprobatur apud Franc. Marc. decis. 478. num. 5. par. 1. citatosquæ DD. quibus addo *Peregr. dec. 14. Reg. de Marin. ad Reuert. decis. 210. Conf. Altimar. ad Ronit. cit. conf. 4. n. 6. Præf. Filiu in sua Margarita, verbo terminus ad concomitandum.***

- Hinc optimo iure fuit impartitus
10 terminus ad concomitandum scripturam triuo teste, non verò absque relictibus, penes DD. à me conglomeratos in *cit. rit. 238. Ricc. ad Franch. dec. 261. de Marin. cit. loco sub num. 2. & confirmat D. Rota ad Ronit. conf. 4. sub num. 4. lib. 3. & de copia auctoritate Notarij exemplata scripti cit. loc. & notat Thor. in supplem. compend. verbo terminus ad impugnandum, & par. 3. sect. 3. verbo terminus ad concomitandum, sermonem habens de copia Bullæ, *Consiliat. Præf. obseru. 42. & ad Muscatell. cit. glos. presentat. 1.* & multa congerit *Gast. de credit. lib. 1. cap. 3. ex num. 870.* inquirens *num. 113.* an dici possit publica scriptura, quæ aliqua eget recognitione. Obseruantiam verò in S. C. quod patet dicitur æquiratis *Stauban. resforen. 55. num. 31. Præf. diffens. lib. 2. cap. 27. n. 44. & lib. 3. cap. 4. n. 3.* indicauit in *Ritu 40. sub num. 6. lib. 1. & aliqua in Ritu 218. num. 9. lib. 2.**

- Vnde merito per M. C. huiusmodi terminus denegatus ad concomitandum
11 testium revelationes factas in Curia Archiepiscopali, die 21. Maij 1673. in causa

causa D. Aureliae Franeonecum Antonio de Scaracio, suffragia praestantibus DD. Iudicibus, Io: Baptista Altuto, D. Horatio Apicella (qui & Commisarius) D. Ioanne Lanzina, & Marco Antonio de Risiis, postea Regente, penes Aduarium de Viuo, ex de *Franch. decif. 366.* tota enim fides consistet in testibus, qui admitterentur post didicita testificata. Verum huiusmodi testes in monitorijs, quamvis cum iuramento minimè repetiti, mouent aliquando Iudicis animum, *Menoch. de arbit. Iudic. lib. 1. quast. 26. num. 6. Auius meus ad Gramm. decif. 103. num. 54. Reg. de Ponte conf. 63. num. 17. Calà de modo articul. glos. 3. §. 1. auth. 51. Vrsill. ad Afflic. decif. 31. num. 5. Capyc. decif. 117. Galter. in prax. iust. sit. an facta liquidatione, num. 47. Thor. par. 3. compend. verb. Instrumentum, Danz. de pugna DD. tom. 1. tit. de testib.*

Orta fuit questio in M. C. nùm Baroni exhibenti instrumentum in ipsius beneficium à Notario vasallo concessum, conclusionem in causa ficta, concedi debeat petitus terminus ad concommitandum? & negatiue decreuimus ex *Praesid. de Franch. decif. 631. in fin.* ex quo illud nullam prorsus fidem facit; iuxta *cap. Regn. Ladislaus, vel cap. non sine prudentis, & Const. lege praesentis, & alteram In locis demanij, siue pro, siue contra Baronem contractus initus sit, tam euilem, quam criminalem, Merend. contron. iur. lib. 24. c. 12.* quod non placet *Carol. Ant. de Luca ad mem. Praesid. decif. 631. sub num. 17. vers. an autem, quamque municipale sanctionem protrahimus ad Dominum, seu Baronissam, maiori urgente ratione; quidquid voluerit Cardin. de Luca de feud. discus. 14. & ad Notarium vasallum ratione incolatus, ex plenius à me exaratis in ritu 166. ex num. 21. tom. 2. & Marcian. disp. 24. n. 31. An in rebus, & Curijs Ecclesiasticis? inquit Praesid. Marant. tom. 3. resp. 90.*

Verum in eademet hypothesi in M. C. 13 agitata, instructo plenius processu alio iudicio, satisquè testium in instrumento adhibitorum depositione compro-

Tom. IV.

bato, pecuniam verè fuisse mutuo datam à Barone tempore celebrati contractus, iuxta monitum *Merend. ad d. loco, condemnauimus conuentum ad illius solutionem eum interesset, ex Salyc. in l. 1. C. de is, qui sibi ascripser. quem extollit Augus. in add. ad Angel. de malest. verbo, falsario, Chacher. decif. 39. num. 31. Snar. in l. post rem indicatam, in 6. limit. princ. nu. 3. Thesaur. decif. 36. num. 4. Reg. Ronit. conf. 90. num. 11. iuxta cautelam indicatam per Afflic. in Const. in locis demanij, num. 11. & memores sunt Reg. Reuert. decif. 8. & Reg. Marcian. disp. cit. 24. sub num. 32. lib. 1. Statutum namque irritans instrumentum, non protenditur ad contractum; & instrumento nullo ratione solemnitatis, contractus ratione voluntatis validus censetur, si discrimen enim constituitur inter instrumentum, & contractum; primum est ipsa scriptura Notarii de conuentione partium facta; alter est ipsa conuentio in Instrumento contenta, *cap. 2. & cap. inter dilectos, de fide instr. si seruum, §. cum qui, & ibi DD. ff. de leg. 1. Galt. de cred. cap. 3. tit. 1. ex num. 280. Monac. decif. Luc. 19. num. 2. Gam. decif. 357. Capib. de Baron. prag. 1. num. 348. Crasi. de excep. in pralud. ex num. 237. Molfes. ad consuet. Neap. 10. 2. par. 10. tit. de Instrum. confell. quast. 7. & num. 23. Marant. conf. 3. Reg. de Ponte conf. 2. num. 207. Cancer. var. resolut. lib. 2. cap. 3. num. 28. & lib. 3. cap. 15. & num. 5. Noguera. alleg. 16. num. 113. & alleg. 27. num. 28. Salgad. in labry. Credo. par. 2. cap. 17. num. 77. Olea de cessi. iur. tit. 8. quast. 3. Nonar. q. forens. q. 15. nu. 6. Reg. de Marin. ad Reuert. dec. 386. num. 3. Barry de successione. tit. 1. num. 7. Marcian. cit. loc. sub n. 32. conferuntquè à me tradita in ritu 128. ex nu. 9. lib. 1. ex Bald. doctina in lab co, §. 1. vers. quod si quis, ff. de pact. quod renuncians instrumento, non censetur remittere creditum, sed dumtaxat ius exequutuum, Mascard. de probat. conclus. 927. ex num. 15.**

Ritus verò disponens, videntes falsam scripturam posse falsi crimine accusari, Iuri Communi concinit in l. fin. C. de

F

de

Reg. de Marim. ad Renert. decif. 340. n. 1.

- 6 Terminum verò ad impugnandum denegari, si contentum in scriptura fuit in libello enunciatum; dixit *Anna sing. 302. & 303.* quem post alios insequuntur *Visconti in conclus. iur. verbo terminus ad concomitandum. Ricc. collect. 307. Reg. Tap. lib. 3. iur. Regn. prag. 11. nu. 5. de ordin. iudic. sub rub. de present. script.* *Reg. de Marini ad Renert. decif. 165.* in quo *Anna* effato anceps exiti in *Rit. cit. 338. nu. 17.* meæ quæstationi inheret. *Conf. Altimar. ad cit. conf. 4. Reg. Rom. num. 14. tom. 3. D. Scoppa ad Gratian. cit. obseruat. 198. num. 19. & de Luc. ad Franch. cit. decif. 631. num. 6.*

- Sed si duo properè dentur termini, vel vnus tantum, ad impugnandum vni, ad concomitandum alteri, quid concludendum sit? discutit *Muscattell. in prax. civil. par. 7. vers. presentatus. num. 21.* quin si in dictis terminis possit fieri testium nominatio adiungit affirmatiuè *num. 23. ex l. Iudices, C. de fid. instrum.* nisi calumniosè peteretur, monet *Thor. par. 3. compend. decif. sect. 2. verbo nominatio testium.* Huiusmodi terminos ad concomitandum, & impugnandum impartiri in causis ordinarijs, non in summarijs, post Præsulem *Ricc. mem. collect. 347. obseruat D. Carol. Rota ad Rom. conf. 4. nu. 5. lib. 3. & ante ipsos l. Angel. Pisanel. ad Afflitt. decif. 351. Reg. Tap. in Cons. minorum iura, nu. 26.* quod simpliciter non
- 8 admittimus, reseruando prudenti Iudicis arbitrio attentis facti, & casuum circumstantijs; repulsam enim in causis summarijs denegauit S. Capud *Afflitt. decif. 351.* & in causa possessorij apud *Cappc. dec. 35.* quem laudat *R. Tap. dec. S. C. 24. num. 8.* si verò constitit necessariam esse pro causæ iurisdictione, calumnia cessante, impartiuit illam penes *Reg. Sanfelician. prax. sect. 37. n. 12. & 13.* & ante ipsum aduertit *Vrsill. ad mem. Afflitt. decif. & Menoch. de arbitr. lib. 1. quaest. 32.* memor nostri S. C. arcuati, & notauimus in *Ritu 73. num. 8. lib. 1.*

- Verum verò concedantur dumtaxat
- 9 ad impugnandum, & comprobandum

publicas, vel etiam priuatas scripturas? scribunt *Commentatores super prag. cursu dilationum*, quæ est 11. *sub Rub. de ordin. iudic. Muscatell. mem. 1010 num. 8.* citatque *Vrsill. post Afflitt. decif. 271. & 272. Caranit. in rit. 238. num. 4. & idem Afflitt.* innuere videtur in *cap. 1. sub num. 121. si de inuest. inter Dom. & vassall. lis oritur*, admitti quoque priuatas, acque improbat *Vrsill. eadem dec. 272. sub num. 1.* iterumque *sub num. 4. & Carau. adducto loco*, maximè quia lura fauent plurimùm, nè probationum facultas angustetur, *l. quoniam, C. de heretic.* dummodò priuatae scripturae aliquam fidem faciant, alias concomitari non posse, veriori Doctorum calculo comprobatur apud *Franc. Marc. decif. 478. num. 5. par. 1.* citatosq; *DD.* quibus addo *Peregr. dec. 14. Reg. de Marini ad Renert. decif. 210. Conf. Altimar. ad Renit. cit. conf. 4. n. 6. Præs. Filiu in sua Margarita, verbo terminus ad concomitandum.*

- Hinc optimo iure fuit impartitus
- 10 terminus ad concomitandum scripturam trino teste, non verò absque testibus, penes *DD.* à me conglomeratos in *cit. rit. 238. Ricc. ad Franch. dec. 261. de Marini. cit. loco sub num. 2.* & confirmat *D. Rota ad Rom. conf. 4. sub num. 4. lib. 3. & de copia autoritate Notarij exemplata scripti cit. loc. & notat Thor. in supplem. compend. verbo terminus ad impugnandum, & par. 3. sect. 3. verbo terminus ad concomitandum*, sermonem habens de copia Bullæ, *Consiliar. Præs. obseru. 42. & ad Muscatell. cit. glos. presentatus*, & multa congerit *Gait. de credis. lib. 1. cap. 3. ex num. 870.* inquirens *num. 1133.* an dici possit publica scriptura, quæ aliqua eget recognitione. Observantiam verò in S. C. quod patet dicitur æquitatis, *Staiban. ref. foren. 55. num. 51. Præs. discept. lib. 2. cap. 27. n. 44. & lib. 3. cap. 3. nu. 3.* indicaui in *Ritu 40. sub num. 6. lib. 1. & aliqua in Ritu 238. num. 9. lib. 2.*

- Vnde merito per M. C. huiusmodi terminus denegatus ad concomitandum
- 11 testium reuelationes factas in Curia Archiepiscopalis die 21. Maij 1673. in causa

causa D. Aureliae Franconae cum Antonio de Scaracio, suffragia praestantibus DD. Iudicibus, Io: Baptista Altuto, D. Horatio Apicella (qui & Commissarius) D. Ioanne Lanzina, & Marco Antonio de Risio, postea Regente, penes Aduarium de Viuo, ex de *Franch. decif. 366.* tota enim fides consisteret in testibus, qui admitterentur post didicita testificata. Verum huiusmodi testes in monitorijs, quamvis cum iuramento minime repetiti, mouent aliquando Iudicis animum, *Menoch. de arbit. Iudic. lib. 1. quast. 26. num. 6. Anus mens ad Gramm. decif. 103. nu. 54. Reg. de Ponte conf. 63. num. 17. Calà de modo articul. glos. 3. S. 1. ant. 51. Vrsill. ad Afflict. decif. 31. num. 5. Capyc. decif. 117. Galter. in prax. instr. sit. an facta liquidatione, num. 47. Thor. par. 3. compend. verb. instrumentum, Danz. de pugna DD. tom. 1. tit. de testib.*

Orta fuit quaestio in M. C. num Baroni exhibenti instrumentum in ipsius beneficium à Notario vasallo confectum, conclusionem in causa facta, concedi debeat petitis terminis ad concommitandum? & negatiue decreuimus ex *Prasid. de Franch. decif. 631. in fin.* ex quo illud nullam prorsus fidem facit, iuxta *cap. Regu. Ladislans, vel cap. non sine prudentis, & Const. lege prasentis, & alteram in locis demany, siue pro, siue contra Baronem contractus initus sit, tam ciuilem, quam criminalem, Merend. contron. iur. lib. 24. c. 12. quod non placet Carol. An. de Luca ad mem. Prasid. decif. 631. sub num. 17. vers. an autem, quamque municipale sanctionem protrahimus ad Dominam, seu Baronissam, maiori urgente ratione; quicquid voluerit Cardin. de Luca de feud. discor. 14. & ad Notarium vasallum ratione incolatus, ex plenius à me exaratis in ritu 166. ex num. 21. tom. 2. & Marcian. disp. 24. n. 32. An in rebus, & Curijs Ecclesiasticis? inquit *Prasid. Marant. tom. 3. resp. 90.**

Verum in eadem et hypothsi in M. C. 13 agitara, instruendo plenius processu alio iudicio, scilicet quod testium in instrumento adhibitorum depositione compro-

Tom. IV.

bato, pecuniam verè fuisse mutuo datam à Barone tempore celebrati contractus, iuxta monitum *Merend. ad d. loco*, condemnauimus conuenienter ad illius solutionem cum intercessit, ex *Salyc. in l. 1. C. de is, qui sibi ascripser. quem extollit August. in add. ad Angel. de malefic. verbo, falsario, Chacher. decif. 39. num. 31. Suar. in l. post rem indicatam, in 6. limit. princ. nu. 3. Thesaur. decif. 36. num. 4. Reg. Reut. conf. 90. num. 11. iuxta cautelam indicatam per *Afflict. in Const. in locis demany, num. 11.* & memores sunt *Reg. Reuert. decif. 8. & Reg. Marcian. disp. cit. 24. sub num. 32. lib. 1.* Statutum namque irritans instrumentum, non protenditur ad contractum; & instrumento nullo ratione solemnitatis, contractus ratione voluntatis validus censetur; discrimen enim constituitur inter instrumentum, & contractum; primum est ipsa scriptura Notarij de conuentione partium facta; alter est ipsa conuentio in instrumento contenta, *cap. 2. & cap. inter dilectos, de fide instr. l. si seruum, S. cum quis, & ibi DD. ff. de leg. 1. Gait. de cred. cap. 3. tit. 1. ex num. 280. Monac. decif. Lac. 19. num. 2. Gam. decif. 357. Capib. de Baron. prag. 1. num. 348. Grass. de excep. in pralud. ex num. 237. Molfes. ad consuet. Neap. to. 2. par. 10. tit. de Instrum. confect. quast. 7. à num. 23. Marant. conf. 3. Reg. de Ponte conf. 2. num. 207. Cancer. var. resolut. lib. 2. cap. 3. num. 28. & lib. 3. cap. 15. à num. 5. Noguero. alleg. 16. num. 113. & alleg. 27. num. 28. Salgad. in labr. Cited. par. 2. cap. 17. num. 77. Olea de cess. iur. sit. 8. quast. 3. Nouar. q. forens. q. 15. nu. 6. Reg. de Marin. ad Reuert. dec. 386. num. 3. Barry de successione. tit. 1. num. 7. Marcian. cit. dec. sub n. 32. conferuntque à me tradita in ritu 128. ex nu. 9. lib. 1. ex Bald. doctrina in l. ab eo, S. 1. vers. quod si quis, ff. de pact. quod renuncians instrumento, non censetur remittere creditum, sed duntaxat ius executiuum, Mascard. de probat. conclus. 927. ex num. 15.**

Ritus verò disponens, vtentes sal-
14 fa scriptura posse falsi crimine accusari, Iuri Communi concinit in l. fin. C. de

F

de

de fid. instrum. l. damus, C. de fals. Clar. lib. 5. sent. §. falsum, num. 19. Menoch. de arbitr. indic. lib. 2. cas. 276. n. 26. Vezin. inter commun. opin. lib. 9. tit. ad l. Cornel. de fidei. nu. 10. Fieard. in commun. opin. lib. 4. tit. de Tabell. & fid. instrum. num. 264. Boff. in tit. de indic. ex nu. 57. & in tit. de fals. num. 124. de Marsil. consil. 70. num. 19. Sed quid si falsum quis non exaravit, sed tantum voce dictavit, aut ab alio scribi falsum fecit? & idem esse, ideoque falsi poena placendum, ait Bartin l. si quis obreperit, ex num. 2. ff. ad l. Cornel. de fals. & ibi Alex. lit. C. & D. idem Bart. consil. 199. incipit, Tudertinus: nam scriptura laeae veritatis rea arguitur, mendacii, falsique poenis proinde obnoxia; sicuti de eo diximus, qui falsa vtitur scriptura, eam in actis exhibendo: quamvis enim minime eam exaraverit, poena tamen mulctatur falsi, sed leuiori, quam si eam ipse effinxisset, etiam in literis Summi Pontificis, gloss. in cap. ad falsarium, verbo, sub nomine nostro, extr. de crim. falsi. Afflict. decis. 404. num. 18. vers. & ulterius, Anus meus ad Capyc. decis. 30. & ad Gramm. decis. 27. nu. 19. quamvis qui Pontificis literis falsis vtitur, graviora subeat iure quidem merito supplicia, quam qui alijs scripturis falsis identidem vtitur, DD. in l. maiorem, ex illo tenet. C. ad l. Cornel. de falsi. Afflict. decis. 21. num. 3. ubi asseritur de falsum Principis receptum adhibente, & ibi declaratur quae videnti poena irroganda sit, quae fabricanti, & caetera huius generis plurima.

In Regno nostro extat Pragm. 1. de 15 falsi, in qua decernitur, falsum testem, vel aliam scripturam producentes, vel eo, eaque videntes, illico causae iacturam facere, nisi infra octo dies post processum publicationem specificae, ac luculenter renunciaverint nec satis: praeter causae iacturam supplicio falsarii ab lege indicto afficiendos esse, cum declaratione ut infra, etiam si vnum produxerit testem, scripsit Clar. §. falsum, num. 7. De hac pragm. meminit Afflict. in Const. litigator autem, & in Const. qui falsitatem, sub num. 5. in fin. nec non

Marant. in specul. par. 6. act. 12. num. 3. Muscatel. lib. 1. par. 6. gloss. termino, sub num. 4. & in prax. crim. tit. de falsi. n. 39. Ricc. collect. 1380. qui ad ornatum plura adducit collect. 298. 1380. & 4163. par. 9. Catal. de indult. cap. 39. Fortun. in tract. de verit. & error. par. 2. in iur. memb. num. 14. Gallup. in prax. par. 2. cap. 27. n. 2. simile Statutum vigere in Regno Siciliae, notat Testay alleg. 11. nu. 120. & Mantua Sard. decis. 282. Neque censendum est, hanc pragm. eo quod causae iacturam statuit, aliquid superaddidisse Iuri Communi, quasi verò prius is, qui testem falsum, aliamque scripturam producebat, illisque usus fuisset, remota causae amissione, poenas dumtaxat à Iure in crimine falsi decretas subiisset, iuxta opinionem Reg. Roniti in eadem pragm. 1. in princ. dicentis, quod et si de Iure Communi acta causae falsificans, amissione causae etiam puniri debeat, ex Bald. in cap. cum olim Magister, num. 1. vers. item nota, extr. de offic. deleg. & alijs penes Farinac. quest. 150. n. 25. Tamen vi huius prag. extenditur etiam ad eos, qui falsi instrumenta, vel falsos testes in causa prodixerint, quos per prius causae iactura placendos minime decretum fuisse, censet, idque Farinac. comprobare necesse sub num. 37. & 41. Ego tamen, Iure Communi quoque causae amissionem decerni opinor, hanc siquidem nulla usquam lex statuit, nisi text. in l. in fraudem, §. quoties, ff. de iure fidei. quae lex priuatas causas minime complectitur, sed tantummodò causas ad fiscum spectantes, neque aliter intelligenda puto: cum lex intelligi debeat secundum titulum, sub quo situata est, ex text. in l. Imperator, de indiem adiect. & sic aperte lenit gloss. in l. 1. C. de form. & strenue Abb. in cap. cum venerabilis, extr. de except. dicens, in causis priuatis 16 eis huiusmodi poenam non esse aliqua lege reperibilem, & conuenit Imol. in l. Diuus, ff. de re indic. & ex illo deducit textum: nam ij, contra quos falsi producuntur testes, per restitutionem in integrum ad sententiam in eos latam remedium habent; cum verò postea

DD.

DD. afferunt, fabricantes priuatorum acta, causæ iactura plebei, ex cit. l. in fraudem, §. cogi, id dicunt extendendo de causis fiscalibus ad ceteras omnes.

Quod si admittamus, in causis fiscalibus non extitisse actorum falsificationem, sed instrumentorum, & testiū, aucteps videtur, an producens causæ iacturam faciat, sicuti acta falsificans? nec nisi affirmatiue respondendum videtur: nullum quippe discrimen intercedit inter fraudem in actuum, inque restum, aut instrumentorum fide admissum, cum omnia ad iacturam, & perditionem rerum fiscalium tendant: cum igitur eadem omnino appareat ratio, nihil est cur idem non statuatur, & non dicatur extensio, seu ampliatio, vt aperte habet *glos. in cap. 1. verbo, Italia, de temp. ordin.* quam ad hoc laudat *Tiraquell. res. cons. num. 142.* quapropter sicuti eam legem in causis etiā priuatis pollere, *II. CC. fert opinio*, sic etiā in producente, siue falsis scripturis, & testibus vtente; hanc verò propius opinionem accedere, eandemque communius recepiam notat *Farinac. ibid. sub num. 42.* quam etiam suslinuit *quest. 67. num. 282. de test.* licet ipse in *mem. quest. 150. sub num. 37.* distinctionem adhibeat, quod aut acta sunt falsificata, & causam amittat; aut aliquid aliud extra acta, & illam non perdat; quam distinctionem ante ipsum notauit *Capyc. decis. 67. in princ.* de qua *decis.* non meminit *Farinac.* nec *Reg. Rom.* dum dicit, hanc *pragm.* nedum respectu actuum, in quorum falsitate notat de Iure Communi causæ iacturam fuisse; sed etiam quodam aliam extra acta causæ amissionem polliceri; eundem distinctionem hanc volens, lubensque reiicio: nam *text. in cit. l. in fraudem, §. quoties, de iure fisci*, quamuis casum in falsificante acta afferatitiam ad fraudem circa testes, & instrumenta falsa extenditur: cum nulla alioqui dispar ratio eluceat, vt supra dixi, & sic idem omnino ius statuendum; & ipsemet *Farinac. sub num. 39.* complures optimæ notæ Viros pro hac sententia stare ostendit, qui etiam de communi

Tom. IV.

testatur, etsi fateantur, communio-rem esse primam sententiam. Sed DD. in scriptis arrisisse duco, non autem in praxi, vbi si casus contigerit, tunc illa producens, euentu teste, agnoscat, quoniam opinio esset à Iudice secunda? ex adductis per *Angel. de malefic. in verbo falsi, sub num. 48.* vbi docet, quod si statutum plebei falsificantem instrumenta poena manus, eadem omnino poena irroganda erit falsificanti acta: cum in re poenali instrumentorum nomine acta etiam contineantur, ex *Bart. in indic. l. in fraudem, §. neque*, addens, quod sicut ille, qui falsitatem circa acta committit, causæ iacturam faciat, ita & ille, qui aliam falsitatem in causa extra facit, ex *cod. Bart. ibidem, §. quoties*. Sed an *Bart.* hoc dicat? videat curiosus lector, & apud *Addent ad ipsum*, & ad *Angel. loco cit.* *Alex.* insuper in *apostill. ad eundem Bart. in cit. §. quoties*, tuetur, ex falso instrumento producto causæ amissionem proficisci, ex *glos. in cap. cum venerabilis, de relig. domib. Bald. in l. testamentis, de testam.* quam *Alex.* doctrinam laudat *Afflic. in cons. qui falsitatem, num. 5.* post recitatam illius *glos. & Bart.* opinionem aliter sententiam, & sic videtur ad hanc ultimam sententiam defletere, eum meminere præfate *Ferdinandi pragm.* & eundem *Afflic.* hanc aliam sustinentem laudat *Farinac. de falsi. quest. 150. num. 39.* licet postea *sub n. 41.* eundem pro aduersa sententia imploret; nec mihi perspectum satis est, quo pacto ex vno, eodemque dicto pugnantia inferantur, & videatur *Claud. Bertaz. cons. 218. lit. A. vers. sed questio est*: nam ibi ex *Bart. & Ruin.* sustinet, quod si quis falsū produxerit articulū, & super eo falsos quoque testes, causam amittat.

Nec planè admirationem parit, 18 quod idem, quod prius erat sancitum, iterum hæc *pragm.* decernat: nam hoc plerumque euenit. Consule *Conf. Thom. Grammaticum*, qui *decis. 72.* in quendam Regentem animaduertit, qui Pro-Regi consilium dedit, vt *pragmaticam* statueret sub vltimi supplicij poena contra monetarū falsarios, etiam

F 2

si ciui-

si eiusmodi supplicium statutum antea fuisset per *Cap. iam sup.*, sub rubr. de *Demolient. Liliat. Carol.* ubi decernitur, eiusmodi reum personæ, ac bonorum poena puniti, illa quippe verba: mortē, & bonorum publicationem, ac facultatem importare, duxit *glos. in Auth. de ratum. ad infid.* pronuncians, Iudicem sub poena æris, & personæ comminantem, idem ac si sub mortis, & bonorum publicationis poena dixisset, quam *glos. extollit Angel. cons. 217.*

Hanc verò *prag.* editā esse ad evitandum *DD. antinomial.* quod haud tarò contingit, & præter ceteras, est *prag. 1.* vulgò dicta *la flingeria*, sub tit. de *senedis*, emanata ad contentionem celeberrimam dirimendam, an dotata à fratris successione excludatur? an verò in eo tantum casu, quando de eius bonis dotata fuerit? quam *pragm.* exornant *Afflic. decis. 178. num. 4. de Franch. decis. 171. 307. num. 4. & decis. 328. Reg. Renis. cons. 68. num. 601.* Quod verò ad id maximè nempè, ad hanc controvertiam sedandam edita fuerit *prag. 1. de fals.* videtur sentire *Afflic. cit. loco sub num. 5.* Ad quod plerique Statuta habita fuisse autum, ut nimirum falsos adhibens testes, aut instrumenta, causam amittat: ut de simillimo huic sanctioni, Statuto Romæ meminit *Farinac. cit. quæst. 67. num. 282.* & Mantuæ *Surd. decis. 282.*

Id tamen vnum, præter Commune, 21 Ius, in hac nostra *pragm.* continetur, ait siquidem, quòd testis in causa civili productus, & de falso inquisitus, ut eadem acta civilia palàm faciunt, possit abque alio nouo processu citari ad dicendum causam, quare de falso testimonio pet eum præfinito in tali causa, cum insertione lux depositionis, plecti minimè debeat, etsi domi, vel personalitèr fuerit citatus, habeatur pro vero contumace, & illa contumacia ad eum de falso condemnandum sufficiat; & hic duo potissimum animaduerto,

Primùm, ut hac in re domi citatus re vera contumax sit. Secundum, satis esse solam contumaciam, ut damnari queat, eum de Iure Comuni absens non nisi in criminibus læsæ Maiestatis, & in quibus poena corporalis irrogatur, condemnari fas sit, *I. absentem, S. aduersus, contumacem, vbi DD. ff. de pen. I. absentem, de accusat. Farinac.* regulam constituens de *inquisit. quæst. 11. nu. 1.* quæ de re Calà de *mod. articul. S. 2. glos. vnic. num. 1063.*

Sed in dubium reuocatum est, nùm (ex quo per *pragm. 4. cod. tit. de fals.* 22 falsis testibus sit in criminalibus poena mortis, in civilibus dextere manus obruncatio, ac perpetuum ab Regno exilium irrogatur, & si reiteratò falsum deposuerit, etiam in civilibus sit eo casu mortis poena) nùm inquam, isti contumaciæ vi ex *pragm. 1.* indictæ, ad hanc poenam condemnati queant non expectato anni circulo iuxta Regni *Const. de Bannit. & foriudic.* de quo dixi in *rit. 270. ex nu. 4. lib. 3.* Et seruatis *pragm.* verbis anceps minimè est, quòd statim contumacia contracta poenam subeat non expectato anni circulo: hoc nempè speciale in eiusmodi crimine contingit: aliæ contumax, qui in amissione totius causæ multatari non potest, *I. properandum, S. cum antem, C. de Indic. nec in eo, quod valer causa, I. 1. S. fin. vbi glos. verb. Quod interest, ff. si quis ius dic. non obtemper.* multo minus in poenam extremi supplicij condemnari nequit, *Boss. in tit. quomodo proced. per preceptum.* Hoc siquidem crimen specialissimum est: cui accedit ipsius frequentia, quæ Regnum omne impulit, ut poenæ augmentum exposceret: prout in Gallia ob eundem criminis frequentiam extremum supplicium irrogatum fuisse refert *Præf. Nicol. Boer. decis. Burdegal. 82. n. 9.* qui de Regno nostro Neapolitano meminit, *Card. Tuschus tom. 3. præf. conclus. 41. lit. F.* laudatus à *Gulielmo Boerke* *vision. sine disquisit. public. de Indicij, disquisit. 8. ex nu. 1.* nequissimum quoque crimen est, & propterea plura alia peculiaritèr, & specialia habet, de quibus *Caran.*

Carau. in prag. 3. de fals. ex num. 137. Muscatel. de delict. in gen. rub. de fals. n. 25. Capyc. dec. 153. Clar. S. falsum, n. 22. de Marfil. singul. 318. Roman. sing. 385. Arnold. de Reg. Thesaur. in. lit. P. de pœn. Renat. Roppin. de doman. Franc. ex pag. 42. Ut verò adducta prag. 1. de falsis
 24 *locum sibi vendicet in causa feudali? ex 1o Angel. Pisanell. respondet Reg. de Marin. lib. 2. quot. cap. 78. ex n. 6. & alia ad rem idem Reg. eod. lib. 2. cap. 107. sub num. 4. aduertit. Nùm autem complectatur causam criminali cōnegatiuè Anna alleg. 2. in causa syndicatus Francisci Ossorij. An verò causam dotis in in Indicio existente Viro? scribit de Luca ad Gratian. cap. 833. lib. 3. distinctione vtens. Et an demùm falsificationem priuatarum scripturarum? affirmatiuè, ex Carau. in hoc ritu, & Vrsill. ad Affl. dec. ult. tradit Anus meus ad Capyc. dec. 67. num. 2.*

Porro an sicuti Actor causæ iactura
 25 *plectitur, sic etiam Reus testes, vel scripturas falsas producens? Reg. Rovit. in eadem prag. 1. num. 2. adducit Bald. in Rub. C. de fide instrum. col. 2. vers. incidenter etiam quaro, dicentem Actorem, non autem Reum, & ad concommitantiam addit Sebast. Medices in opusc. 7. num. 25. aliofque laudat Farinac. cit. quast. 130. num. 35. vers. sed an uterque. Sed ipse Farinac. in addit. positus post par. 2. de fragm. in eadem quast. 150. dicit ad quintam deductam conclusionem, vt falsum committens causam perdat, esse addendam post num. 42. limitationem quartam, in qua statuit ex actorum falsificatione tum Actori, tum etiam Reo causæ amissionem imminere, & huiusmodi causæ amissioni intelligatur, idest quòd Reus amittat ius, & potestatem sc, suaeque tuendi, prout dixit in quast. 111. n. 125. de corruptente Iudicem, & Notarium actorum, declarans in eadem addit. quòd non propterea amissa ab Reo defensionis potestate, cēsendum sit, Actorē ex hoc suam probasse intētionem, & sic causæ victoriam lucrari: alio nimirum ex capite probanda eius intētio est, ex Ruin. conf. 15. num. 4. Alex. ad*

Bar. in mem. l. in fraudem. §. quoties, vers. non tamen intelligas, de iur. ffe. Boer. decif. 291. in fin. & notat glos. in confit. qui falsitatem, prout pluries tam Iudex in M. C. quàm in Regijs Audientijs vtriusque Samnij, quibus simul Præses præfui anno 1679. dicebam, quòd etiam Reo conrumace, nisi Actor suam probaucrit intētionem, haud obtinebit. Et respectu falsitatis extra acta, in qua Farinac. in cit. quast. 150. n. 35. vers. sed an uterque, inter alios asserentes, ab reo causæ iacturam non fieri, recenset Baiard. ad Clar. in S. falsum, num. 284. vers. Item adde si Actor, dicentem, hoc esse mirabile dictum ex Iason. in S. bonæ fidei, n. 81. Inst. de action. & alios etiam notat Thor. par. 2. compend. decif. verb. Beneficia, in fin. sufficit enim reum hoc casu falsi multari pœna, Bald. & Baiard. cit. in loc. namque hic æqualis vtriusq; dispositio cōf. non debet, contra regulam, vt in iudicijs Actor, ac Reus ad imparia deduci minime debeant, l. fin. C. de fruct. & lit. expens. Etenim ad Actorem, qui iudicium temerè postulauit, & falsa adhibuit, dum eum causæ iactura plecti dixit, cum causam amittere ille dicatur, qui aliquid assequi poterat, priuatio enim supponit habitum, l. decem, de verb. oblig. l. amissionis, de iust. & iur. idcòque cum amissionis verbum in Reum cadere nequeat, qui ad causam, idest id quod in causa deducitur ab aliquo non prætendit, prædicta adaptari non potest dispositio, l. 4. §. toties, de damn. infect. l. si seruum, §. non dici. ff. de acquir. heredit. & proinde cessat illud mirabile apud Baiard. cit. loco. Neque id ex Statuti mente proficiscitur, quod in Actorem, non in Reum cadit, vt occurreret Thor. mem. verb. Beneficia. Sed di-
 26 *cas, id ex claris ipsius Statuti verbis nasci, quæ Actori, & non Reo adaptantur, & cum Statutum verbis vtitur, quæ iuxta nomenclaturam, & proprietatem vnum duntaxat amplectitur, tunc vni potissimum, & non alijs tribuenda est dispositio, cit. l. 4. §. toties, de damn. infect. Sard. decif. 9. num. 3. dum contendit, illud statutum scēminas id-*
 circò

circo attingere, quod verbis ipsas comprehendentibus utebatur, & ex hoc verborum in Sanctionibus iure, ac sensu, ne digito quidem discedere inteso-
 17 grum est: etenim verba legis sunt lex, ratio autem est *Doctor*. opinio, *Bald. in cap. licet visitandum*, col. 2. de elect. *Tiraquell. in l. si unquam*, vers. libertis, num. 2. *C. de reus. an. donat.* & ad rem faciunt à nobis exarata in *rit. 10. n. 22. lib. 1.* & tradenda infra in *rit. 296.* cum de beneficijs eloqueremur, non minus verò Actor, quàm Reus falsam scripturam exhibens in Iudicio, eodem tenetur crimine falsi, acq. mutua falsi compensatione non eximitur, *Baiard. in S. falsum*, num. 118. Imo eadit potius à causa Actor, quàm Reus, *Decian. tract. crim. cap. 33. à num. 119. tom. 1.* quia in pati turpitudine potior est conditio possidentis.

Præterea, quod terminos memo-
 28 rata *pragm. l. de falsis*, fuit in dubio reuocatum, nūm ascitios, seu falsos, ac mendaces adhibens testes, & falsa instrumenta, illisque vtens, nec post cause publicationem renuncians post octo dies, iuxta Sanctionem præfatam, possit falsi crimini poenis inflicti puniri, & causam omnino amittere? & quilibet iuxta *pragm.* sensum, ac verbum, affirmatiuam sententiam tueretur: nam cum ibi legi Author producendum, vtentemquè, nequaquam infra octo dies ab renunciatione, abstinendum extra supplicij alcam positum velit, sequitur, quòd neglecto eiusmodi renunciationis iure in poenam incidat. Dictio enim, *nisi*, in *pragm.* adiecta, exceptionem ponit ad supradictum, *Alex. conf. 64. lib. 4. ex text. in l. actione*, & ibi *DD. C. de transact.* & est aduersariua, ac negatiua ad præcedentia, adò vt, præhabita affirmatiua dispositione, sequatur dictio, *nisi*, in eiusmodi euentu denegeretur, *Dyn. in regula peccatum*, de reg. iur. in 6. *Ang. conf. 81. Jacob. Nonellus de lure poss. in verb. quod si forte*, num. 61. penes quem plurima ad dictionem, *nisi*, spectantia, pleraquè apud *Mandosum de Monitorijs*, quæst. 31. num. 9. congeruntur, &

alia tradit *Garau. in pragm. ad S. C. Macedonian.* §. 10. num. 1. Imò si voluerit post octo dies renunciare, à poena immunis minimè censetur: siquidem dictio, infra octo dies, includit tantum sum extrema, cœtera autem excludit, *l. ade sacra*, §. 1. de contrah. empt. *Bald. in rub. C. ced. sit. col. ultima. in princ. quæst. 22. num. 23. & in l. 1. S. iudicio*, ff. de offic. *Presf. Verb.*

Mos tamen in nostris Tribunalibus
 29 fect, quòd producens, & vtens, inflicta à *pragm.* poenam subeat, dummodò partis aductæ instantia præcedat, si intendit vti testibus, scripturis, & actis (Iudex enim ad hanc renunciationem, ac declarationem, neminem vtrò, aut impellere, aut cogere potest, licet parte petente valeat, *Riminald. iun. conf. 569. lib. 3. & Farinac. qu. 159. num. 79.*) Parte inquam instante, si declaratio sequatur, tunc enim verò dictam poenam producens, & vtens incurrit, vt aduertit *Fuse. sing. 37. lit. I. Reg. Rouit. in eadem pragm. l. m. 4.* necens id ex more contingere, desumpto ex *l. 3. C. de fide instrum. & l. pen. vbi Bart. ff. de falsis*, *Afflit. decis. 189. n. 2. & 4.* & de Rouito memores sunt *Gallup. in praxi par. 2. cap. 27. Reg. de Marini cit. cap. 78. num. 4. Anus mens ad Gramm. decis. 43. num. 6. Conf. Staiban in obseru. ad resol. 86. tom. 1. & dixit Foller*, (de quo non fuit memot *Regens Rouit.*) in *praxi crim. verb. item quòd commissi falsitatem*; num. 44. qui quidein *Foller*, postquam *prag.* in dubium reuocauit, dixit, posse attentari, vt partis instantia opus non sit; sed quòd illicò ob neglectam intra statutum tempus renunciationem, poenæ sit obnoxius; ratione tamèn victus, partis instantiam requiri concludit, & dixerat *Cauens. in ead. pragm. sub num. 16.* Insuper *Regens Rouit.* aduertit num. 16. quòd quando eiusmodi declaratio petitur, subiungenda sit causa: nempè, quia vult testes, scripturas, & acta, redargueret, de falso, alitèr Iudex ad declarandum cogere nequit partem, ex *Camaltan. decis. Finiz. 39. num. 34. par. 5. & Farinac. quæst. 159. n. 77.* qui notat, non satis esse,

esse, causam adiungere in genere, quia vult criminari de falso; sed opus est dicere, quod vult redarguere testes in tali parte suspectos, quoribus petitur declaratio circa vsum testium; quod si quis velit scripturarum tantummodo declarationem, runc satis esse exprimere, quod vult eas de falso redarguere, ex dictis per *Baiard. ad Clarum in S. falsum, num. 131*. Sed *Farinacci* estatum in praxi locum non obtinet, pro vt aliud eius dictum n. 86. huiusmodi interrogationem esse faciendam per Principalem, non per Procuratorem: semper enim per Procuratorem fieri agnoui, qui Dominus litis est, *gloss. & DD. in cap. 1. de proc. num. 6*. Quin etiam vidi, petita declaratione circa vsu, Procuratorem aduersæ partis replicare; id minime ipsi licere, sed tantummodo Principali, & sic à Principale fit; nec cogi Procuratorem, vt possit affirmare ibidem *Farinac. num. 22*. ex *Baiard. ad Clar. S. falsum, num. 128*. subdens sub *num. 24*. cautius esse declarationem per Principalem, quam per Procuratorem haberi; nec iure suo id Procuratori licere, sed requiri specialem constitutionem, imò specialissimum mandatum, *Mench. de arbit. iudic. lib. 2. cent. 4. cap. 315. num. 24. & 25*. quom laudar *Muscattell. par. 6. gloss. sermone, num. 10*. vbi inquit, *Mench.* minime constituisse ritum ratificationis, qua defendi posset declaratio habitata per Procuratorem, *D. Scoppa in add. ad Nicol. prax. civil. pag. 62. num. 20. & ad Sarn. par. 1. prax. civil. §. 12. n. 12*. Presul *D. Erant. Verde ad Gallupp. in prax. S. Cap. 2. cap. 17. sub num. 59. de Reffis select. iur. obseruat. cap. 63. num. 33*. Verum an Procuratoris iactura principali causæ amissionem inferat? Consule negatiue *Farinac. in quæst. 5. num. 36*. & ante ipsum luculentius *Cappyc. decis. 67*. ibique agnosces, quod vt Procuratoris iactura Principali perniciem inferat, requiratur mandatum in indiuiduo ad sic respondendum, & non sufficere illud cum libera, nec speciale, nec specialissimum.

Quem sanè morem perendi decla-

30 rationem circa vsum non temerè, sed necessitatis adigente telo, statutum cenleo: etenim, cum decreuisset *Prag.* cum qui in causa scienter testes falsos protulerit, aut vsus fuerit, nequaquam falsitatis crimine muldari posse, nisi probata producentis scientia, vel vtenitis, iure quoque communi attento ignorantia excusat à poena falsi, ex regula, quam ipse *Farinac. quæst. 159. num. 48*. necit compluribus, de more, munica *DD.* cum ampliacionibus, & restrictionibus, vbi satis, superque exploratum est, an ignorantia, vel sciencia præsumatur? Affirmatiuum enim alij, Negatiuum nonnulli ruerunt sententiam; quàm obrem anceps aded res efficitur, eoq; potissimum nomine ad ignorantia huius clypeum propulsandū, hanc quodam vsum declarationem fuisse parte perente introductam, fatetur *Farinac.* nec non *Muscattell. cit. gloss. termino, & Marant. par. 6. art. 12. num. 3*. & proinde statim, quod principalis velle vt declarat, contra ipsum insurgit probatio, nec ignorantiam, aut errorem adducere valet, *Bart. in l. Diuus, la seconda, C. ad l. Cornet. de fals. Angel. de malef. verbo falsario; colum. 7. in prin-*
 31 *cip.* Sed quid si simul produxerit, & falsificauerit, & quænam sit poena, & latè prosequitur *Farinac. cit. quæst. 159. Beer. dec. 82. num. 10*. & in specie nota, quod auctor falsitatis, illiusque fabricator poenam minime effugit, crisi declaret, se vti nolle, ex *Farinac. cit. loco num. 32*. & ita etiam in falsificatione articulorum, & examine super illis falsorum testium, *Reg. Rom. in addit. prag. 1. num. 7*. ex *Bart. in l. si falsos, C. de fals.* Sed quod *Bart. in d. l. si falsos*, contrarium dixerat, notat *Fulgos. ibid. versit. per hanc legem, & versic. ultimè dixit Bart. & quod ita idem Bart. senserit*, adducitur *Theorica in d. l. Diuus, num. 2. versic. quod dixi, ff. ad l. Corn. de falsis*, cuius verba ipsa integra quidem profert *Farinac. num. 36*. dicens, opportunè *Fulgos.* pro se laudasse *Bart.* & alios eiusdem opinionis adducit, inter quos nostrum *Cappyc. cit. dec. 67. num. 7. ex theorica Arc. in cap. present. 5. col. lat.*

lat. de test. qua liquidò decernitur, facta renunciatione, post partis postulationem, nullam omnino infligi poenam; secus verò si ultro renunciaverit. Vnde Farinae, ipse ad reiiciendam Bart. annotationem, distinctione utitur sub num. 37. vt in hoc casu minimè poenam a se remoueat, etiam declarato abstinentum ab vsu, quia prater vsum, & productionem, extat falsitatis constitutio, & in terminis nostræ pragmat. eò tutius hæc sententia procedit: cum ibi de producente, & vtenne sermo sit, vt per renunciationem excusetur; quinimò ob eiusdem pragmat. verba sequentia, & ipsi testes falsi crimine pleâi possunt, non obstante, quòd producens eos vsui renunciasset, Muscat. par. 6. glof. termino, num. 9. versic. num. quid testes, aduertens, quòd quamuis scribentes super memorata pragmat. oppositum sentiant eius, quòd dixit Bald. in l. fin. num. 13. C. si ex falsis scriptum. ex text. in l. 2. eod. tit. attamen, quia pragmat. sensus non multum ab opinione Baldi se protrahit, suam infestat a leam, hoc adhibito moderamine, vt non poena ordinaria legis Cornelia de falsis, sed extraordinaria arbitrio Iudicis, ex Afflicti. decis. 404. num. 13. Apicell. alleg. 17. num. 13. memorat Garan in hoc Ritum, nec requiritur, quòd in hoc crimine sequatur effectus, quòd falsum fabricantem, quia sufficit affectus, & quamuis Trois. in ead. pragmat. scripserit num. 13. testem falsum minimè puniendum, dum eius depositio ad effectum nocèdi non petuenerit; tamen si non eadem poena, saltèm alia minori, vt Afflicti. perpendit cit. decis. 404. num. 9. & num. 13. laudat Bart. in dicta l. si falsos. Poterat Trois. Canens. theoricam Bald. enervare ex vicio contrarietatis: nam in l. fin. ff. quod falsitas, Bald. expressè dicit, quòd testis depositio nemini nocua à Iudice puniri non possit, notabile notans per illam legem. Attamen ipse puto, Baldum in cit. l. final. intellexisse de poena extraordinaria, & in dicta l. fin. quòd falsus Tutor, de ordinaria; quidquid dixerit Costa, quem Trois. laudat, in memorab. verb. men-

dax, Thor. vot. 12. ex num. 21. par. 2. Garzia in dicto 3. & decifum tradit Peguer. decis. Catal. 80. num. 16. Cuius opinio omnino seruanda; imò exerescente delinquendi frequètia, poena excresecere debet, & videndus Boer. decis. 309. num. 6. illius Senatus attesto non fuisse immunè à poena corruptentem testem ad falsum, quamvis illo se vti nolle dixisset; nec non Reg. Capp. Latino decis. 172. lib. 2. & ad rem Reg. Ronit. decis. 2. Muta doc. 38. Bertazol. conf. 25. & addit. lit. A.

Altercatum quandoque obseruauit, 33 & obiectum, nou esse formitèr factam declarationem circa vsum, vt non claram, vel conditionatam, quæ debet esse libera, & præcisa, nulla conditione adiecta, quam conditionem exemplificat Farinae. cit. quæst. 159. sub n. 67. scilicèt, quatenus scriptura, seu testes sint veri, aliàs non; & quamuis Farinae. prater suum morem nihil adducat; sed sese remittit Centol. in addit. ad primam eius decis. post sua consilia, adit optima decis. Matthai de Afflicti. 189. nec non de Franch. decis. 163. Vinus dec. 189. Menoch. de arbitr. cas. 310. Reg. de Marin. lib. 2. cit. cap. 78. ex num. 3. & formulam eradit Muscatell. cit. glof. Termino, sub num. 7. & in nostris Tribunalibus, quamuis Procuratores his vocibus clamitent, regularitèr Iudices pertranseunt; Attamen in R. Audientia Theatina anno 1679. quo præeram, Præses, dicebat Doctòr quidam non fuisse formitèr illam factam, Titius declarans, quòd vult vti: cū huiusmodi verba sint suspensiuua, ex glof. in l. Sernia electione, de leg. 1. vbi pro optione faciendi opus est, dice, eligo, non autem volo eligere, si quis stipulatus, in princip. de verb. oblig. & dicto, volo renouare, non inducit renouationem, sed est preparatoria ad illum actum, Conf. Theodor. alleg. 96. num. 20. & volo talem esse meum hæredem, minime dispositio nem importat, Sforz. Odd. consil. 64. num. 52. quid uel fauore pie causæ? Paul. de Castro conf. 457. lib. 1. & conf. 137. & 456. lib. 2. Tiraguell. de priuileg. pie causæ, priuileg. 86. Gratian. disceptat. forens.

renf. 550. num. 24. & 56. Barbagall. in sua praef. singul. 74. Confert ad rem. text. in l. Pamphile 37. §. propositum de legat. 3. & de verbo. volam, adeundus est textus in l. si quis stipulatus 112. de verb. obligat. Hinc opus fuit differere, an ex illis verbis, vult vti, erat si, vel nē, parti satisfactum? & decisum fuit, esse validam; Bartolus enim in cit. l. Sernia electione, num. 3. ut illius glossa euitaret scopulum, voluit à quamplurimis in Theologia Magistris, atque Baccalaureis se crudele, & ab eis contra 35 tra gloss. fuit adductum illud Axioma, si agens est liberum, & non impeditum, & patiens est dispositum, si vult agere, immediatē agit, & hoc in Philosophia esse notum, aduertit ibi Bart. & deducitur ex text. in l. per procuratorem, ff. de acquirenda heredit. & l. iam dubitari, in fin. de hered. institut. quibus cauetur, quod statim, ac quis vult esse heres, iam cum dicit, volo eligere, statim sequitur electio, quia voluntas est libera, nullumque adeo impedimentum. Et quamvis Bart. ibi alia vtatur distinctione, & num. 4. nonnulla adducat pro huiusmodi verbi, volo, declaratione; tamen ibi duos nequit ad rem nostram casus: Primus quando Titio terminus ad deliberandum impositus fuerit, quid eligere voluerit? & Titius responderet, hanc rem eligere volo: tunc statim electio inducitur, per text. in simili in l. sed si alio 2. responsione, & l. omnes qui, ad Trebell. Secundus, si ad alterius, cuius interest, interrogationem, responderet, volo eligere, tunc statim facta est similiter electio: quia cum alteri responderet, intelligendum est certē, non dubitativē respondisse, vt ille certus remaneat, ex l. in vendendis, C. de contrahen. empt. & glossa effatum in cit. l. Serniana elect. vendicat locum, non dato termino ad deliberandum; vel non parte interrogante, simpliciter diceret, volo eligere; & de glossa quoque Bart. opinione, quod huiusmodi verbum, volo eligere, volo esse heres, an sit futuri temporis? vel praesentis voluntatis demonstrativum? & alia satis ad

Tom. IV.

hoc concinna scribit Aretin. in l. gerit, 87. num. 3. ff. de acquir. hered.

An verò facta declaratione à Principali in civilibus, se nolle vti testibus ad euitandam poenam in cit. prag. 1. contentam, valeat deindē eum poenitere, & vti possit? & pluries decreuimus, quod si illa fuerit facta, parte non instante, vtique eum retrocedere possit; sed si instante parte, cui est ius quaesitum, ex Reg. Ronit. in mem. prag. 1. num. 5. neque in gradu appellationis, idem Ronit. num. 7. aduertit: sicuti declaratio facta formidē pro repetitione testium, si copia minimē sit concessa, re integra reuocari eā posse, monet Anus meus ad Gramm. decif. 28. num. 4. ex Gabriel. conf. 178. vol. 1. inquirens num. 17. si cedens bonis, beneficio non impetrato valeat reuocare opus? de quo nos infra in rit. 287. Hinc recognita apoca in contumaciam, prauijs binis Iudicis decretis ad recognoscendum personaliter notificatis, necessarijs, vt pro recognita habeatur, ex gloss. in §. si quis autem, vers. admonitis, auth. de hered. & sale. Capp. decif. 139. vbi Masull. & decif. 205. Cauens in rit. 120. vers. ex quibus, Addit. ad Ronit. in pragmat. 2. de ord. iudic. Ricc. in prax. cap. 428. num. 6. Mc referente determinauit M. C. non licere Debitori moram purgare, & eiusmodi agere declaratione, ex singulari Apicell. effato in tutam. pauper. tit. 1. de quinquen. dilat. num. 17. Conueniunt Bart. in l. si is cui, ff. de legat. 2. Corset. in tract. de verb. geminat. num. 22. Dec. conf. 140. col. 3. Cachet. integra decif. Pedem. 5. Canale. decif. 27. num. 60. ex l. si insulam, ff. de verb. obligat. Gizzarell. decif. 49. loquens post sententiam. Hoc statutum fuit S. C. in causa Patrimonij Creditorum Antonelli Mazzella, & Andree Pappagallo, cum Francisco Antonio Blanco; conueniens enim ille ob solutionem ducatorum octingentum debitorum praefato Patrimonio, opposuit soluisse Antonello, dum in viuis agebat, exhibendo apocam originalem penēs se existentem, sibi restitutam à Creditore, & emanato decreto, quod

G decia.

declararet, si re vera solutionem prædictam fecerit Antonello viuenti, vel eius hæredibus, decocto patrimonio, notificatoque decreto personalitèr, fuit aliud iniunctum, quod habeatur pro facta declaratio, & non curant decreta parere, scitum S. C. die vlt. Octobris 1650. decreuit, quod solueret, confirmatum in gradu nullitatum cum interuentu Spectabilis Pro-Presidentis S. C. deinde Præsidentis, Reg. D. Bernardi Zufi, in Banca Licti. Nil obstante præsumptione solutionis ob apocam penès debitorem, ad text. in l. 2. §. 1. ff. de pact. in l. Creditorem, C. de remiss. pignor. in l. 3. ff. de liber. leg. Præs. de Franch. decis. 361. hanc enim legalem præsumptionem obtinere non potuisse in memorata thesi, clamabāt creditores, concurrentibus principalis debitoris, tunc Electi popularis mortis, saccomanno in ipsius Domo, & alijs apocis originalibus per eius hæredes clam debitoribus restitutis in damnum creditorum, quæ personarum qualitates fuerunt accuratè perpenxæ, prout diuturnitas temporis, opulencia debitoris, & creditoris paupertas, apud de Franch. cit. decis. 361. & videndi Ripa sing. obseru. 131. & Vinus decis. 45.

Præterea accusator Princeps N. N. 38 laxe Maiestatis crimine in Regia Iuncta Status, & in carceribus Castri Noui detento, institit D. Regens Ignatius Prouenzalis in ea tunc Aduocatus Fisci, torquendum esse ex processu informatiuo. Contra Ego insurgebam vti ipsius Aduocatus (generalis quidem designatus à D. Marchione delos Velez, rescripto ex Bellico scriptorio sub die 9. Julij 1681. in cunctis Reorum causis in prædicta Iuncta) non adesse probationes, eò quod testes in medium producti extabant socij criminis, qui nē in laxæ quidem Maiestatis crimine recipiuntur, quando præsertim plures habent defectus; nec quia in eiusmodi laxæ Maiestatis crimine recipiuntur famosi, admittuntur pluribus defectibus notati, ex l. 7. ff. ad l. Int. Maiest. famosi enim dicuntur infamia vnica notati, l. 2. §. vlt. ff. de is, qui

not. infam. l. 1. §. ff. de accus. quales verò sint? inquit Caluin. in lex. iurid. verb. Famosi: nimirum qui artem ludicram, lenociniumque faciunt, vel propter præmiū in scenam descendunt, aut calumnix causa publico iudicio sunt damnati. l. 4. ff. de accusat. sic famosa mulier l. 2. §. si mulier, ff. ad Tertullian. adeit text. & gloss. in l. Mulierem. 13. ff. de accusat. ibi: In text. famosi. gloss. lit. Q. idest infames, melius eadem gloss. in l. qui accusare 8. eodem tit. ibi: Infamis non accusat, idem dicit gloss. in l. 3. referens lit. H. ad exemplum adductum in seq. l. 4. ff. de offic. Præs. Vigilum. Eo maxime quod infamie notam nequaquam abraferant tortura, in qua quò enormius est scelus, eò magis vera cōquasatio membrorum exquiriuit; nec satis est quòd ducatur ad cordam, ac dicatur in depositione tortus; omnisque obseruantia in contrariū adducta nullius ponderis est contra Iura legalia, ac Doctorum opinionem, & mentem, vt dixi in ritu 274. ex num. 107. Boss. de tortur. n. 15. Catalan. quæst. 19. Gramm. vlt. 6. Affili. in cons. si damna clandestina, & eruitur ex hoc carmen 221. ff. de testib. ibi: Sine tormentis testimonio eius credendum non est, & gloss. notat in crimine Maiestatis, Anth. testium, §. si verò ignoti, de testib., ibi: Poss. etiam verberibus, vbi gloss. lit. R. idest tormentis, & lit. M. idest tormentis subijciant, ibi: & per eos inferat eis verberum experimentum, & plures torturæ gradus enarrat Clar. §. fin. q. 64. n. 30.

Hæc agnoscens Fiscalis Aduocatus 39 exposulauit, testes in faciem Principis iuratos iterum ad examen reuocandos esse, præmissa valida tortura ad actum consolidandum, Obiectum fuit, id non permitti post ius Reo quesitum, nec Principis rescripto, ex peculiari doctrina Ani mei ad Gram. dec. 28. & magis specificè decis. 77. num. 1. post Pinell. de rescript. vend. 1. par. num. 13. & conferunt adducta per Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 29. num. 7. DD. apud Canall. quæst. 88. Canez. defens. recor. 19. cap. 2. n. 15. & Filcus sibi præiudicauit consentiendo actui facto, cui

potest

poterat ob stare, *Franch. decif. 384. n. 6. Conf. Campan. refol. 5. vers. iustum*, et si in gradu appellationis Fifeo non licet repetere testes in prima instantia non repetitos, *Capp. decif. 35. in fin. Gram. d. c. 28. n. 6. Honded. conf. 101. n. 24. vol. 1. Baiard. ad Clar. quæst. 45. n. 21. Foller. in pract. crim. par. 3. num. 46. & verbo deum repetantur testes, num. 12. Reg. Rouit. in prag. 2. de citat. num. 22. & in prag. 1. num. 25. de persequ. malefact. Guaz. defenf. 25. cap. 1. num. 17. improbus Muscatell. distinctionem in tract. de prob. delict. rub. de iniur. n. 36. haud refragante decif. Reg. Sanfel. 22. n. 14. lib. 1. ibi enim verfuria Rei perpenfa fuit, deficiente valido mandato, in dando testes pro repetitis, & apud Auum meum ad cit. decif. 28. Gramm. num. 5. eadem malitia fuit in Aduocato, qui deluserat Curiam habendo testes Fisci legitimè citatos pro legitimè repetitis, & Fiscus in hac re vitur iure priuati, cui didicitis testificatis non licet repetere, *Guirb. decif. 73. n. 5. cum expresse Fiscus non reperitur in hoc privilegio munitus, l. id. ff. de compen. l. cum vitio. ff. de pignor. Guid. Pap. decif. 536. Peregr. de iure Fife. lib. 6. tit. 1. num. 1. Paschal. de patr. potest. par. 1. c. 6. num. 66. fortius extra alex. dubium in illa thefi legitimato iam processu per confrontationem, vt Patrio vtar verbo, estquè vnus ex tribus modis, quibus ille legitimatur, *Ambros. in process. informat. de legitim. process. cap. 1. Praf. Merlin. lib. 1. controu. forens. cap. 42. & non agitur de simplici repetitione, atq; adeo hæc depositio socij est zelotypa, vt Maur. Burg. de modo proced. ex abrupt. quæst. 100. num. 81. scripserit: Si autem quempiam in eius socium criminis nominauerit, tenetur dictam nominationem statim cum iuramento ratam habere in loco tortura, non autem in die sequenti iuridico ad bancum Curia, quia tunc per torturam est purgata eius infamia. Regia Iuncta decreuit ad fanorem Principis, cuius deinde perspecta innocentias prodijit absolutus, penès Iulium Valen.***

Cæterum est notandum, *Baiardi ad Tom. IV.*

40 *Clar. §. falsum, num. 119. effatum*, eximi à poena presentatorem scripturam si, & in quantum, ex *Foller. in pract. crim. vers. item quod commissum falsum*, veritate niti, nisi fuerit iustitum pro declaratione vsus, ex quo intendit redarguere de falso, vt ipsemet *Baiard. explicat ex eodem Foller. conf. 140. tom. 1. maxime quòd exhibens scripturam videtur fateri contenta in ea, Afflic. & Vrsill. dec. 14. num. 4. & dec. 25. n. 5. Lapsus alleg. 119. Visconti in concl. iur. verbo instrumenta, pag. 124. et si fuisset facta productio cum protestatione si, & in quantum, *Gramm. conf. 89. Aym. conf. 201. Vrsill. ad cit. decif. Afflic. 25. num. 12.**

RITVS CCLXXXII.

Tem seruat ipsa Curia; quòd in exceptionibus, & articulis primis nulla exceptio, vel articulus recipitur, vbi reprobetur aliquis testis partis aduersæ: cum tempore repulsæ quilibet possit reprobari, iuxta cap. presentium, extra de testib. in dictis tamen primis exceptionibus, & articulis quando reprobatur testis, quia inimicus, tunc ante repulsam, recipitur talis exceptio, iuxta authent. si testis productus, C. de testib. quandoquè etiam vidi ipsam Curiam non recipere talem exceptionem inimicitia, antequàm detur repulsa.

SVMMARIVM.

- 1 In termino probatorio causa civilis, & criminalis non repulsantur testes.
- 2 Quidnè si opponatur exceptio inimicitia, sàm attenta iuris communis, quàm Ritus dispositione.
- 3 Ritus inimicitia causam exprimens in-

G 2 tel.

relligitur de capitali, & expenditur decisio Gramm. 86.

- 4 Incontinenti debet probari capitalis inimicitia exceptio.
- 5 In notorijs capitalis rejicitur inimicus, & an illa opposita, supersedendum sit in tortura?
- 6 In materia hereticali, delicto laesa Majestatis, & blasphemia.
- 7 Inimicitia capitalis qua dicatur? & nulla ad rem annexantur, & de teste examinato in causa criminali, vel civilis grani.
- 8 Quid servandum, quando obijciuntur in causis notoria exceptio contra testes examinandos in promptu, vel in continenti probanda.
- 9 Multoties in termino dato ad probandum solent examinari testes super repulsa, si renunciatur futura repulsa, dummodo constet de huiusmodi renuntiatione.

N primo termino probatorio causae civilis, & capitalis, non repulsari testes, sed opposita contra ipsos in termino ad repulsam refectuat, statuit

Ritus, cui concituit sententia communis Doctorum, quam, reiecta contradicente, probat Farinacc. quæst. 62. à num. 350. & nos diximus in Ritu 236.

- a in eius calce. Idem si esset exceptio inimicitiae non capitalis, ut ille subdic num. 354. si verò capitalis, statim rejicietur, ex si verò quis dicat odiosum, Auth. de testib. & ibi Bart. sub num. 3. iuncto num. 10. Cyn. sub num. 2. Odo-fred. in initio, & post num. 2. atque alij, Cde Testibus, & Rot. Bonon. conclus. 7. idemque Farinacc. num. 357. & qu. 53. num. 17. Ludou. decis. Perusin. 73. Menoch. de arbitrar. cas. 139. num. 8. Campagn. in cap. Regni 272. num. 47. Apicell. alleg. 20. num. 42. Batard. ad Clar. quæstion. 24. num. 25. vers. idem adde, quòd quando Index, Thor. par. 1. compend. verbe ex cap. 10. & observandum in visitatione Officialium, clamat Maffrill. de Magistrat. cap. 11. lib. 6. nu. 13.

vers. non potest recipere.

- 3 Ritus autem nosset, nulla de capitali inimicitia mentione facta, simpliciter loquens inimicitiae causam excipit; tamen de capitali intelligendum esse arbitramur, non tantum ut à Iure communi non videatur discedere, nisi quando expresse sit; sed insuper doctrina Imbriani ita intelligentis huius Ritus verba in tract. de repul. par. 3. consid. 4. num. 23. & consid. 1. num. 99. Accedat Gram. decisio 86. quæ licet nostri Ritus non meminerit, atque cum decisio sit Sacri Consilij, nisi ita omnium consensus Regnicolarum interpretatus esset huius Ritus verba, non capitali inimicitia innixus esset Gram. & Ioannes de Fundis, qui testes Alphonso inimicos sibi esse dixerat, non capitale per hunc Ritus requiri, sed inimicitiam tantum exclamasset. Alterum etiam requiri adiunctum insinuat præcæsus Grammatic. ut in continenti probetur eiusmodi capitalis inimicitiae exceptio, approbatque Vinus opinionem com. litt. T. verbo Contra testes, vers. imò plus dico, & Gram. insequitur Reg. Sanfelici. decisum subnectens decis. 174. lib. 2. quorum opinio, considerata Iure Communi, quamvis non omnibus videatur tuta, imò potius rejiciatur, teste Farinacc. sub eodem adducto num. 357. nihilominus eam omnino veram existimamus hoc Ritus iure, quo si in exceptione excommunicationis, istud necessarium requiri sancitur in Ritu 236, longè magis, & in alijs exceptionibus affirmandum est; quin, & in notorijs capitalis quoque rejicitur inimicus, Crassi. excep. 24. Reg. Valenz. conf. 161. num. 57. tom. 2. Giacc. discept. 34. n. 14. & an opposita huiusmodi exceptio sit supersedendum in tortura? inquit Danza de pugn. DD. tom. 1. de potest. ad modum belli, cap. 6.

- 6 Quinimò in materia hereticali, nec rescindatur ad merita, neque cum opponitur, admittitur exceptio vlla, nisi aut falsitas, aut capitalis obijciatur inimicitia, Albert. Locatus, alioquin fecerit auctoritatibus, in sua prax. iudiciaria Inquisitor. verb. exceptio, §. 14. prout in

in crimine blasphemiae, & laesae Ma-
iestatis humanae, *Conciol. verb. testis*
quidam personas, Reg. Valenz. conf. 161.
num. 57. Conf. Prat. resp. crim. 6. num. 44.
Vermigl. conf. 159. ex num. 7. Nenar.
quasi forens. 62. num. 1. lib. 2. Arnon. sin-
gul. 55. & post alios D. Maiorana in
opepraxi crim. cap. 6. num. 13. & 18. me-
cians in rit. 73. lib. 1.

Aduertimus propterea capitale
7 inimicum dici, qui causam eriminis
mouit, aut cui mora est; illi uero, qui al-
teri minatus est mortem, ex text. in l.
licet, ff. de arbit. cap. repellantur, &
cap. cum oporteat, de accus. Trinif. decis.
Venet. 49. num. 26. lib. 2. Maynard. de-
cis. 83. num. 5. lib. 4. Gramm. decis. 33.
num. 4. Theaur. decis. 61. n. 4. & Lan-
franch. de Orianio in sua praxi capit. 8.
nn. 47. ubi Celsus quoque addit, quod
litrem haberet maioris partis bonorum
similiter, & capitalis esset inimicus,
teste eodem Gramm. nn. 9. & 11. Bald.
conf. 296. Alex. conf. 118. Oter. Roman.
lucubrat. disp. 18. num. 8. idemque Al-
berti. Locutus in verb. Inimicitia, Osef.
decis. 88. num. 20. Berrel. in summ. decis.
tit. 15. nu. 308. par. 2. Mari ad Gramm.
dec. mem. 86. memor Gramm. in hoc Rit.
D. Rodoc. ad Reg. de Marin. c. 118. n. 21.

Oritur etiam inimicitia inter tes-
tem, & eum, contra quem deposuit
in causa eriminali, vel ciuili maioris
partis bonorum: nempe ex parte eius,
contra quem facta fuit depositio, non
verò ex parte testis, qui non prae-sumi-
tur inimicus, nisi sponte ad se exami-
nandum obtulerit, *Farinac. quasi. 49.*
num. 76. Baron. de effect. inim. in pralud.
num. 123. & effect. 113. nu. 65. Mastrill.
decis. 282. num. 26. Castill. decis. 168.
num. 21. lib. 1. Valenz. conf. 91. nu. 126.
Mench. de arbitr. casu 110. Gramm. con-
sul. 57. nu. 9. Oter. add. loco num. 8. Aun-
mens ad Gramm. cit. decis. 33. num. 2. in
fin. Verum si coacte deposuit, quam-
uis in alia causa ad testificandum mi-
nimè repellatur, atamen haud dici po-
test omni exceptione maior, *Caroc. sin-*
gul. 280. Castill. cit. loco nu. 24. ad quod
vide Aunm. mem. ad Gramm. decis. 33.
num. 2. quem laudat Baron. mem. ef-

fect. 113. nu. 67. nec non Giaz. discep.
177. num. 2. Reg. de Marin. quot. resol.
cap. 211. num. 5. & Danz. ad Gramm. cit.
decis. 33. quod totum Iudicis arbitrio
relinquitur, Franc. Marc. decis. 894. n. 9.
volum. 1. generatim verò quis dicatur
amicus, siue inimicus? explicant Caro-
lus de Grassis in tractatulo de effectibus
amicitiae, post suum tract. de effect. cleri-
cat. Baron. in cit. tract. de effect. inimicit.
& plures casus coarctuat Assl. in tract.
de feudis, tit. quo temp. miles, §. sanctimus
nemo miles, num. 19. vers. primo quaro,
& tangit in tit. quib. mod. feud. amit.
§. item si quis feudum, ex nu. 23. omnes-
que vnanimiter eiusdem Iudicis arbi-
trio, quando illa capitalis, vel non re-
putetur, Farinac. quasi. 49. num. 86. &
quasi. 53. num. 57. M. noch. de arbit. ca-
su 100. num. 3. Vin. decis. 450. num. 8.
Ciarlin. controu. 178. num. 16. iuxta fa-
cti circumstantias, personarumque qua-
litates regulato, Mari ad Gramm. citat.
decis. 86. num. 2. in fin. Oter. cit. disp. 18.
ex num. 7. Fontanel. decis. 14. nu. 8. Ro-
sental. de feud. cap. 6. conclus. 53. num. 2.

Verum hac in re constituunt gloss. &
DD. in cap. ex parte 7. & cap. prae-sen-
tium, 31. extra de testib. in auth. si testis
productus, C. de testib. regulam Iudicis
arbitrio moderandam, vt si excipiens
in termino productionis obijciat testi
contra se productum, publica, & noto-
ria crimina, & vitia, quae nulla tergi-
uerfatione celari possunt, & quidem
alia, quae nec tacito, nec expresse par-
tium consensu remitti possunt: vt sunt
haeresis, excommunicatio, pericurius,
adulterium, homicidium, furor, im-
pubertas, inimicitiae capitales, & si-
milis: vel si notoria non sint, ad eorum
tamen probationem incontinenti faci-
endam se offerat obijciens: tunc Iu-
dex ea ad probandum ante examen
admittere teneatur, adeo vt etiam in
ipso examinis aditu, talem testem Iu-
dex ex officio repellere possit, tum, ne
& ipse superfluo examine, ac produ-
cens litigator superuacaneis sumpti-
bus, & pars aduersa non necessaria
exceptione oneretur: tum, quod ca-
put est, ne testis iusiurandum, quod pre-
stare

stare aliqui debet, superfluum, superuacaneum, & non necessarium imponatur, cum superuacaneè ad sacramentum, & testimonium adigatur, cuius dictum nullam futurum esse fidem, in ipso statim examinationis exorsu palam fit: insequuntur *Specul. tit. de testib. §. 1. ex num. 41. Lancell. Contr. ad. de off. sic. Prat. in caus. civil. tit. de testib. verbo, personas testium aggrediendo, num. 9. Graues. ad Vestr. in pract. Roman. lib. 6. cap. 1. num. 6. Conrad. Mauser. in process. iur. pag. 182. Vnesbec. in parat. ff. de testib. & dissentiri non videntur Reg. Ratis. in prag. 2. num. 16. de ordin. ind. Nouar. de granam. Vassall. tom. 2. granam. 111.*

Tandem pro coronide aduerto, quòd aliquando in primo termino impartito ad probandum fit repulsa, prænua tamen renunciatione futuræ, vt ex Carauit. in ritu 73. & in hoc ritu sub num. 3. 40 Scaglion. in cod. ritu 73. & ritu 74. ex num. 6. obleruatum testatur Camill. Borrell. par. 2. summ. dec. tit. 25. num. 26. nec non Muscatell. in prax. par. 6. glos. momentum, num. 7. omnes memores huius ritus: qua renunciatione attenta ampliùs de ea tractari nequit; necit tamen idem Scaglion. n. 7. decisum referens, quòd si minimè constiterit, expressè fuisse futuræ repulsæ renunciatum, ex errore, vel aditantis incuria, iterum possit illa fieri, cum his, quæ ad tutelam spectant, non ita, facile renunciatum intelligatur, Imbrian. cit. tract. confid. 1. num. 115. & Scaglion. memores sunt Borrell. cit. cap. 25. n. 29. Reg. Sanfelici. in prax. sect. 57. num. 7. & Maioran. ad d. cap. 6. num. 3.

RITVS CCLXXXIII.

Item seruat dicta Curia, quòd dum petitur repulsa, terminus ad repellendum testes datur isto modo, ad ponendum hodie, vel cras, ad probandum per totum talem diem, & seruatur ista practica.

- 1 *Terminus ad positiones ponendas, deinde ad articulandum non datur, sed vnicus.*
- 2 *Vnde prodijt mos Procuratorum in articulis dicentium, Pone, & vuol pro-uare.*
- 3 *Terminus ad repulsam est medietas termini probatorij, & quid hodie seruetur?*
- 4 *Ponens contenta in positionibus quando fateri videatur?*

Fosmodi terminum ad ponendum, de quo Ritus, in hac ipsa specie repulsæ, exoleuissè, præter Commentatorem Carauit in hoc ritu, dicit Imbrian. in tract. de repulsa, consider. 1. num. 26. & quidem si in causa ipsa principali vnicum dari terminum ad vtrumque agendum ostendunt verba Ritus 69. cum in primis dari terminum ad ponendum, & probandum mandant, apertiusque prag. 8. de ordin. iud. ex quibus prodijt mos ille Procuratorum in articulis dicentium: Item pone, & vuol pro-uare, vt notauit Episc. Campanil. in Ritu Curia Archiepisc. Neap. 29. sub num. 17. nec non Regens. Sanfelici. in prax. indic. sect. 48. num. 3.

Id quod multo magis, & in causa repulsæ, cuius terminus solet esse strictior altero prædicto in causa principali; quin, & illius medietas, ex Prag. mat. 11. de ordin. iudic. Marant. in specul. par. 6. num. 13. attu in 1. Muscatell. in prax. S. C. lib. 1. par. 7. glos. momentum, quam prag. non obseruari, sed dari terminum Iudicis arbitrio, secundum locorum distantiam, indicat Reg. Sanfelici. in prax. sect. 57. num. 8. & hoc iure vtimur, vt notauit in Rit. 73. num. 14. quem locum, alios addens, sequitur D. Scoppa ad Nicolim. in prax. civil. pag. 61. nu. 130. De ipsa verò repulsa non licet hic fari, cum eius propria sedes sit in Rit. 73. tom. 1. & nonnulla delibamus infra in Rit. 285. & differentiam

eiam inter articulos, positiones, & capitula, exponit *Marant. cit. tractat. alt. 4.*

- 4 Illud tamèn notabile aduertat, quòd licet ponens contenta in positionibus fateri videatur, *Rota coràm Ludouif. decif. 385. n. 3. & decif. 408. n. 1. & dixi in ritu 79. num. 3. lib. 1. quem locum laudat D. Scoppa ad decif. Gratian. obferuat. 147. num. 12.* tamen qui excipiendo, & sic negando ex aduerfo deducta ponit, contenta in positionibus minimè fateretur, *Anton. de Poffentibus, centur. 1. fingul. civil. 84. pag. mibi 97.* qui idem repetit *fingul. 100. ex Marant. cit. par. 6. tit. de poffition. fed articuli num. 9.*

RITVS CCLXXXIV.

Item feruatur in petitionibus beneficij reftitutionis, in illo videlicet beneficio, in quo non datur terminus ad probandum, ficut petitio reftitutionis dierum præteritorum feriatorum infra ferias, non in honorem Dei, fed de alijs ferijs, quæ concurrent alicui in aliqua caufa, cui aliquis terminus datus erat, ita quòd infra illum terminum fibi datù: putà ad probandum, fuerunt dies feriati; putà 20. propter ferias meffium: nam reftituuntur illi data petitione, in qua nullus terminus datur, quia notorium eft Iudici, vt Iudici, (ferias indixiffe, & terminum illi dediffe) per acta Curiae: dies enim feriarum in honorem Dei non reftituuntur per ipsam Curiam, quod nota.

SVM MARI VM.

- 1 *Feria fi tota, vel magna ex parte faltem medietatem, abforbeans termi-*

ni quid agendum? & an reftitutio competat?

- 2 *Dilatio regularitèr eft continua.*
- 3 *Curfus termini debet recipere interpretationem à iure, & aequitas femper praeculit habenda.*
- 4 *Memoratur decifio Cathalonie apud Fontanell. 17. lib. 1.*
- 5 *Examinatur quæftio in fubfellij exagitata, nùm recipi debeant nullitates propofita aduerfus decreta poft fex dies, fi ultimus fuerit feriatu? Adducuntur decifiones ad inuicem oppugnantes.*
- 6 *Affirmatiua fufinetur opinio, & examinatur Arreftum Parlamenti Parifienfis apud Annetum Robertum lib. 4. cap. 15.*
- 7 *Tempore, quo Regni clauum tenebat Excell. D. Petrus ab Aragonia fuit promulgata prag. nullitates effe expediendas fpatio duorum menfium, quæ nimis dura in praxi videtur.*
- 8 *Nullitates difcufsi non poffunt feriarum tempore, quo non currit terminus prag.*
- 9 *In appellationum temporibus, quæ funt continua, non currit tempus, fi Index adiri non poffit, etiam fi effent à Statuto præfixa.*
- 10 *Index debet indicare fecundùm allegata, & probata, & quæ conflare, dicantur Iudici, vt Iudici?*
- 11 *Principi an liceat fecundùm propriam confcientiam iudicare? & memoratur celebre factum tempore Conf. Grammat.*
- 12 *Senatores Supremi an id poffint, fi à iura priuata fcientia aduerfentur? inquirunt.*
- 13 *Senatus S. C. cuius decifiones totus Terrarum Orbis veneratur, iudicium profiri fecundùm allegata, & probata; id tamen declaratur.*
- 14 *Nullum Tribunal, quamuis Supremum indicat fecundùm propriam confcientiam.*
- 15 *Oculi hominum fæpè fæpius allucinantur, & nemo poteft effe teftis, & Index.*
- 16 *Quomoddò intelligatur axioma illud, quòd Tribunal Supremum indicat tanquam*

quàm Deus, sola facti veritate inspe-
cta, & secundùm equitatem, & alia
ad rem.

- 17 Arbitratori licet indicare iuxta veri-
tatem? Quid in Arbitro, & in Arbi-
tratore simul?
- 18 Quid agere debeat Index, si aliquid
confas sibi ex privata scientia, cuius
oppositum intuetur probatum, & non-
nulla in laudem veritatis adducun-
tur.
- 19 Recensetur casus tempore, quo Clauum
Regni sustinebas Excell. Dux Ossuna.
- 20 Ad libellam renovatur questio illa, nùm
possit Index non examinare testes non
facientes pro Fisco, ab ipso auditos an-
tequam iurauerint? & negatim sussti-
netur opinio, explose Card. Tusc. ef-
fata.
- Restringitur in teste suspecto.
- 21 Cum de notorio in hoc Ritu sermo sit,
inquiritur, nùm veritate nitatur
axioma, suspiciones notorias possit
semper proponi, & expediri?
- 22 Auctor illud à se adductum in alijs Ri-
tibus, simpliciter intellectum, dam-
num attulisse aduertit.
- 23 Declarat, quomodò illud procedat? in
quo notorio? & quid sit notorium?
- 24 Notoria nullitas ut non excludatur à
Statuto, quomodò intelligatur?
- 25 Qua suspiciones notoria non compre-
hendantur in dispositionibus pragm.
declaratur.
- 26 Suspicionis materia plurimum dependet
à iudicis arbitrio, qui perpendat, quod,
pro ratione temporis, expediat.
- 27 Iurisprudencia, modò magis significan-
ti, appellanda foret Prudentia Iuris,
quasi Prudentia in Iure.
- 28 De necessitate Prudentia in Reip. Ca-
pitibus, & alia de Prudentia.
- 29 Suspiciones affectata reiicienda, & enū-
ciatur scitum, proposita suspicione il-
la mane, qua decidenda erat causa.
- 30 Reicitur suspicio deducta, postquam
Commissarij accesserunt ad locum ac-
cessus.
- 31 Extollitur pragm. restringens, & re-
secans suspensionum materiam in abu-
sum deductam, nonissimè edita.
- 2 Princeps, etsi non valeat tollere recu-

sationes Iudicum, potest tamen eas mo-
derari, & interpretari.

- 33 Abolitio pragm. 20. de suspesion. Rei-
publica proficua.
- 34 Memorata pragm. obseruantia è Celis
precatur, & Iudicibus, qui duos ha-
bens Angelos, illi enitendum esse con-
cluditur.

X Ritus verbis: ibi:

Fuerunt dies feriat, putà viginti, colligi-
tùr, quod si ferie to-
tate, vel magna ex
parte, saltèr medie-

tatem absorbeant termini, vtique res-
titutione in integrum petita ex illa,
clausula generali, si qua mihi iusta cau-
sa, restituuntur, etsi regulariter dila-
tio intelligatur continua, dieque feri-
ati quoque competentur, Franc. Marc.
decis. 35. & ferie non impediunt cur-
sum termini: cum actus predicti tali-
bus diebus fieri possint, nec requiratur,
vt Iudex sedeat pro Tribunali,
Christin. decis. Belgic. 17. num. 6. tom. 1.
Ità quippè affirmat Additio super Ri-
ten 92. edita post Constit. Regni, adde
Hostiens. in cap. licet causam, de probat.
Bald. in l. si quando, quasi. 4. num. 6. C. de
testib. Laufranch. in cap. quoniam con-
tra, verb. Dilaciones, de probat. quos
sequitur Grauat. ad Vestr. lib. 5. cap. 4.
n. 7. Antonell. de temp. legal. lib. 1. cap. 16.
num. 2. Afflict. in const. lite legitime con-
testata, num. 14. qui faceret, id verum,
si proestatio præcesserit: quod si iam
dictæ ferie minime absorberent maio-
rem partem, restitutioni locus non
fieret, eoque casu feriat dies compre-
henderentur, ex l. sue pars, in fin. C. de
dilat. At Parlador. in lib. 2. rer. quotid.
par. 5. cap. fin. §. 10. num. 12. aliter, &
fortassè non perperam, sentit, cum pri-
mo casu ferias non computari in dila-
tatione inquit, cuius sententiam, post
alios, probant Host. cit. loco num. 5. me-
moratus Laufranch. cap. 2. vers. illud
etiam, sub n. 9. Marant. in prax. par. 6.
act. 3. sub num. 18. Anus meus illis ver-
bis, nec currat terminus, positus in sua
annot. ad Capyc. decis. 82. At quævis ca-

rum

rum vera sit & opus erit petitione, & instare pro reintegratione, aut termini prorogatione, quodque Iudex interloquatur, & assentiat alioqui post terminum producere testes non liceret.

3. Termini enim cursus, sicuti datio, debent recipere interpretationem à Iure: si scilicet feriae non obstant, quae illius maiorem partem absorbeant: etsi infra illud tempus praefixum actus expediri possit, l. 2. *C. de noxal. action. l. vi gradatim*, ff. de muner. & honor. *Novar. decis. 182. num. 6.* Aequitas enim cum semper praeculis habenda sit, Praetor non considerat, nisi dies efficaces, *Bald. in l. 2. C. de adit. act. num. 13.* Vnde si datur dilatio quindecim dierum in Sabato Palmarum, huiusmodi dilatio incipit post octauum diem Resurrectionis Domini Nostri Iesu Christi, cum illi dies sint feriati, *Bald. in l. seum 4. C. de test. Afflict. in Const. Regni exceptionem, de except. dilat. num. 18.* Cumia ad *Rit. M. C. Sicil. cap. 4. l. num. 13. Fontanell. decis. 170. num. 18. & decis. 420. num. 5.* & obseruatum pluries ostendit *Novar. mem. decis. 182. n. 4.* aliàs enim datio termini redderet frustratoria, & proinde tempus instantiae non currit, quando quis haberet testes in longinquis parribus, quae absorberent totam instantiam, *Afin. in prax. indic. §. 2. cap. 1. t. n. 25. Io: de Amicis conf. 6. n. 10. Guttier. de iuram. confirmat. cap. 3. n. 16. par. 3. Novar. cit. loco num. 5. Hieronym. de Rosis selett. iur. obseruat. cap. 64. n. 59. ex Galluppo in prax. par. 2. cap. 18. n. 15. me adducens in Rit. 119.*

4. Hinc *Fontanell. dec. Cathal. 17. n. 15. & 16. tom. 1.* decisum narrat, quòd data dilatione decem dierum, si sex dies fuerint feriati, debeant demi in causis enim, in quibus proceditur ciuili modo, si maior pars dilationis sit feriata, illi dies deducuntur, *Ferrer. in 2. par. obser. Reg. Audient. & in cap. 297. par. 3. Bellacof. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 8. num. 6. vers. quom. communem. Præf. sul Barbof. in collect. ad Cod. tom. 1. lib. 3. ad l. 3. C. de dilat. num. 12. & 13. Anton. Perez. ad C. lib. 3. tit. 12. de dilat. num. 9.* Daci scilicet propter ferias repen-

nas restitutionem, si ille fuerunt longae, scripsit *Bald. in l. 2. n. 4. C. de temp. appell.* & dormire agunt compromissum, in quo praefixi sunt dies quadraginta; existente Statuto, quòd feriae sint tam in iudicijs ordinarijs, quàm extraordinarijs: quia illud tempus non est uile, notant *Bald. conf. 6. lib. 1. Caffrenf. conf. 259. lib. 2. circa primū. Tuse. lit. E. concl. 98. num. 5.* & in simili Statuto Urbis lib. 1. cap. 100. sermonem habet, post *Scacc. de indic. lib. 2. cap. 3. de dilat. ad proban. n. 157. vers. exinde istam limitationem, Antonell. cit. cap. 16. n. 4.*

- His concinit solemne S. C. iunctis 5 classibus, scitum in causa Illustris Ducis Acheruntiae, cum Illustri Principe Petraræ elcinæ, in qua fuerunt receptae nullitates propositae elapsis quindecim diebus, qui omnes fuerant feriati, preter primum diem: quia decretum pridie vigiliam Natiuitatis D. N. notificatum fuerat, ac propterea omnes postea subsequentes dies propter Dominicam Natiuitatis solennia fuerant feriati, de quo testatur *D. Conf. Hodiern. controu. 48. num. 19.* & in illo Senatu Cathalonie decisum recenser *Fontanell. ad d. decis. 17. num. 15. & 16. tom. 1. & D. Conf. Hodiern. (de quo memini in Rit. 6 sub num. 7. vers. ad dies, quem locum referunt D. Altimar. tom. 1. de nullit. lib. 1. rubr. 8. quæst. 8. num. 16. de Rosis selett. obseru. cap. 93. num. 60.)* adducit determinationem Collateralis Consilij in causa Illustris Principis Casalis Maioris, cum RR. PP. Sanctorum Apostolorum, idquè confirmat *D. Conf. Roccus in resp. 2. tom. 2. nec non Motill. in prax. tit. de in integ. rest. & nullit. num. 21. in fin. ac aliud scitum enarrat D. Manfreda ad Reg. Cappc. latro decis. 36. num. 20.*

- Et quamuis aliter in alijs thesibus 6 decisum fuerit: nempe in causa, in qua calamum arripuit memoratus *Consil. Roccus*, fueruntque reiectae nullitates in Aula D. Consil. Iouino, ex quo fuerant propositae die septima, non obstante quòd ultimus dies termini fuisset feriatus. In altera Io: Baptistæ Camardella à me adducta in cit. *Rit. 6.*

H

sub

sub num. 7. quem locum laudat *Gize. ad Capyc. Latrè decif. 165. num. 10. lib. 2.* In illa Ill. Ducis Adriaci cum Ill. Duce Laurentianæ. In causa Iuliz Pinelli cum Ill. Duce Toeci: nam, scilicet suffragijs, datisque adiunctis DD. Consiliarijs Antonio Capiblanco, postea Regente, Hortentio Pepi Præsidente R. C. & Antonio Florillo, inde Regente, prævaluit maior pars, quod non recipiantur nullitates propositæ post lapsum dierum sex, stante die feriato in die sexto, Commissarij D. Consil. Franciseo Roceo, in Banca de Lioto, & in alia D. Blasij de Amato cum Ill. D. Antonio de Amato Duce Seeli, etiam in gradu reclamationis, die 14. Martij 1665. relatore D. Consiliario D. Ioanne Vargas cum interuentu Specabilis Præsidis S. C. Marchionis Matontipensè Filgiam Aduorum Magistrum, & confirmat D. Altimar. ad Roman. decif. 16. num. 3. *vers. obserua tertio*, ex eo quod *pragm. 4. de dilat. cap. 18.* vritur verbis illis: *infra sex dies*, quæ facit terminum momentaneum, Angel. *conf. 404. Bald. conf. 126. lib. 5. Tuscus concl. 291. lit. D. nu. 40. Gratian. discept. forens. cap. 725. num. 13. tom. 4. & altera cap. 27. eiusdem pragm. 4. Che li termini preffij s'intendano precisi*, quæ omnem excludit contradictionem, & importat, quod inuolabiliter dispositum obferuetur, *Grat. de ditionib. cap. 178.* & verbis negatiuis: nempe, *che non si possa dir di nullità se non frà sei giorni*, d'oppo intimato, & elasso detto termine non se ne tenga conto alcuno, quorum vis est, vt à dispositione negatiua nullus excipiat casus, *glos. in l. alienatum, §. donationis, ff. de verbor. signific. Beron. consil. 117. num. 5. vol. 2.* & includatur insolitus quoque, ac extraordinarius, *Sard. decif. 243. num. 7. & 8.* & pro hac opinione pugnat *Gratus lib. 2. respons. cap. 137.* singulariter fermocipians in simili Statuto, concludit, tempus currere de momento ad momentum, etsi primus, vel postremus dies esset feriatas.

Tamen si rationum momenta perpendantur attentè, dicendum est, præ-

dictas Sacri, ac Collateralis Consilij decisiones (quicquid postea aliter fuerit iudicatum) rectissime processisse. Siquidem cum facultas dicendi de nullitate de Iure Communi non præferberetur, nisi spatio triginta annorum, cum postea per *pragm. cit. 4. §. 18. de dilat. facultas*, quæ erat perpetua, fuit restricta ad terminum sex dierum, nulla ratio suadet, vt terminus ille adeò breuis, si incidat in diem feriatam, nouam pati debeat restrictionem, vt qui per Ius Commune habebat triginta annos, per Regiam Pragmaticam habuit sex dies, debeat ratione diei feriatas habere quinque, vel quatuor dies ad nullitates proponendum. Idque contrà dispositionem eiusdem *pragm.* quæ cum terminos iacta contentos iussit esse præcisos, quemadmodum eos vetuit porrigi, ita eosdem prohibuit coartari, quando non minus dicendus esset Iudex contrà Regiam Pragmaticam ire, qui terminum illum sex dierum, reducere vellet ad quinque, quàm qui illum vellet producere ad septem. Vnde cum is, qui vult nullitates proponere debeat habere integrum spatium sex dierum ad illas proponendum, consequens est, vt si vltimus dies termini sit feriatas, admitti debeat ad eas allegandum die immediatè sequenti, quando ex Iuris dispositione, si dies peremptorij cadat in diem feriatum, actus, qui eo die fieri debuisset, potest fieri die sequenti, vt inquit *Innocentius in cap. conquestus, extr. de ferijs*, & post eum *Andreas de Isernia in cap. 1. de contron. inter vassall. & alium, n. 11.* cum inquit: *Sine ergo stetis per Iudicem, quia non sedit sua negotia faciendum; sine propriè impedimentum Iuris, quia die feriatas, procedatur die sequenti, tanquàm infra, quod ita citò possit*, atque ita sentire omnes DD. testatur *ibi Afflit. num. 4.* & statuitur ex *Ris. M. C. 80. & 219.* & ibi *Caran.*

De qua re in propria materia Statuti præsentis breuem aliquem terminum ad aliquid faciendum, ita vt eo elapso amplius fieri non possit, peculiaris adest *decisio* Supremi Parlamenti-

menti Parisiensis apud *Annam Robertum lib. 4. rerum indicatar. cap. 15*; Nam cum lege municipali apud *Parisienses* cautum esset, vt qui sententiam obtinisset in causa retractus gentilitij, teneretur intrâ viginti quatuor horas pretium emptori soluere, aut solemniter obsignare, aliâs sententiæ executionem amplius petere non posset, cum tempus viginti quatuor horarum expirasset hora meridiana sequentis diei, qui vsque ad eam horam fuerat feriatum, fuit decisum, depositum potuisse fieri hora immediatè post meridiem, quamuis tempus 24. horarum fuisset elapsum. Inquæ ea ratione, inquit *Annezus*, quia constat ex lege municipalis executioni retractus, & solutioni pretij dari, & concedi viginti quatuor horarum spatium, quæ si non integra, ac libera præstentur, concessa ex consuetudinis beneficio facultas videtur, & violari videretur; libera enim dici nequens, quando non licuit plenis, & integris viginti quatuor horis retractum exequi. Ideòque addit, quòd cum consuetudo expressis verbis præstitisset tempus viginti quatuor horarum solutioni faciendæ, consequens erat, vt si eârum pars fuisset feriatâ, post meridianum tempus expectari debuisset: cum in Iure constet, diem impedimenti non computari in termino, l. quibus diebus, ff. de cond. & demonstr. atq; ideò computari non debuisse illas matutini temporis horas, quibus nulla exequendi retractus facultas esse potuisset.

Nec erit ambigendum, quin termini illius decisionis pares sint ijs, de quibus agimus in præsentî hypothefi. Quemadmodum enim, terminus sex dierum, in nostra *pragmatica* statuitur, vt sit præcisus, ita quòd nâ possit porrigi à Iudice, neq; ex causa restitutionis in integrum; ita terminus ille viginti quatuor horarum strictissimè apud *Parisienses* seruabatur, ita vt nullus esset locus purgationi moræ. Illud quidem ex lege municipalis constat, inquit ibi *Annezus* in princip. in executione retractus gentilitij in istud præcisa senectute obseruari, ut propinquus retra-

Tom. IV.

hens causa cadat, si non intrâ 24. horas à tempore sententiæ soluat, aut pecuniam solemniter consignet, adeò vt nullus sit mora purgationi locus. Et quemadmodum in ea specie obsignatio pecuniæ non potuisset fieri vltimis horis matutinis sequentis diei, quibus tempus viginti quatuor horarum expirabat, quod Notarij omnes domo abessent, vt publicæ supplicationi interessent; ita in hac specie depositum pro pœna nullitatum, quod insimul cum nullitatibus erat præsternendum, vt *pragm. 79. cap. 17. de offic. S. R. C.* iubet, haud potuisset fieri vltimis diebus termini, qui erant feriatî, cum obset. communis obseruantia, nec liceat Officialibus Bâci scribere fidem crediti hijs diebus, quibus consuetudo est à Banci exercitio vacare. Vnde constat in hoc tantum speciem illius decisionis differre, ab hac re, quòd ibi agebatur de termino præfixo per Statutum illi rei agendæ, quæ non erat licita, nisi per ipsum Statutum. At in ista de termino restricto per *pragmaticam* ad sex tantum dies, qui si *pragmat.* non esset, extenderetur ad triginta annos. Ideòque quemadmodum Statutum illud odiosum censerî debebat, quatenus concedebat terminum ad exercendum retractum. *Nihil enim*, inquit ibi *Annezus*, adiosus haberi debet, quàm quicquid contrahendi, & de re sua disponendi libertatem, aut vetat, aut aliquo impedimento remoratur. Ità è conuerso isthæc *pragmatica* pro odiosa habenda erit, non quatenus concedit, sed quatenus restringit terminum ad proponendum nullitates: cum tollat id, quod Iure Communi licebat, & spatium litigatoribus rei defendendæ cõarctet.

Præterea cū expertus esset Excell. D. D. Petrus de Aragonia, in hoc Regno elauum tenens, in nullitatum expeditione impudentissimas dilationes multum ipsi arridire; neque ijs posse Iudices aliquo pacto occurrere: cum partes, quæ Iudicem de nullitatum pondere docendi causa, quæ eas etiam discutiendi, videt ed confingunt;

H 2

vt

ut finant oſcitantèr tempus abire: ità
ut colligens victor cum diù, multum-
què elaboraſſet, ut ſententiam obtine-
ret, deberet iterum deſatigari, ut ea
reſectis tandè aliquando nullitati-
bus executioni demanderetur; *pragm.*
ſanctiōe ſub die 25. Maij 1666. in
cap. 3. cavit, ut propoſitæ nullitates
adverſus ſententiam, deciderentur in-
frà duos meſes, quibus elapſis cen-
ſerentur reiectæ; & ità procederetur
ad ſententiæ executionem, quaſi illæ
nunquàm fuiſſent propoſitæ, etiam ſi
liquidò paterent. Qui duo quidem
meſes currere intelligerentur à die,
quo fuerint propoſitæ inter ſex primos
dies à *pragm.* ad eas proponendas ſta-
tutus; abdicata iudicibus omni prorsus
facultate ſecùs arbitrandi, vel diſpen-
ſandi ex quavis cauſa, vel rerum cir-
cumſtantia ſuper termino prædicto, ut
ex *pragm. 8. de dilatiōe.* cuius meminit
doctiſſimus noſter Collega *Blaf. Alti-*
mir, tom. 1. de nullitatib. rub. 8. §. 9. n. 4.
illamq; de verbo ad verbum tranſcribit
Sarn. in prag. civil. pag. na 50. & aliqua
ipſius obſcura capita explicat altera,
pragm. 10. eodem tit. ſub die 20. Martij
1669. Deindè alia *pragm.* ſub die 12.
Oſtohris eiufdem anni, & eſt *prag. 9.*
eod. tit. de dilat. declaravit, quòd tem-
pus ſeriarum æſtuarum non computa-
retur in termino duorum meſium præ-
fixo in dicta *prag.* ad nullitates diſcu-
tiendas: monitis omnium Tribunalium
Præfectus, ut vigili conatu incumbere-
rent expediendis huiusmodi nullita-
tum iudicijs intra tempus bimeſtre,
poſthabita qualibet alia cauſa.

8 Secùs nullitates proponens nō frue-
retur integro termino; vel enim ſpem
poneret in ijs diebus, quibus una Aula
ad S. C. accedit: & non niſi bis toto
ſeriarum æſtuarum decurſus pergit ad
Subſellia; vel in ijs, quibus univerſus
S. C. cœtus congregatur, etiam pro
audiendis M. C. V. relationibus: & non
niſi decies congregari, ſperſpicuum eſt.
Addatur inſuper, quòd nequeunt diſ-
cuti ſeriarum tempore nullitates, prout
decuſum refert *Reg. de Marin. tom. 1. re-*
ſoluitur. cap. 118. Nonar. in collect. ad

pragm. rubr. de ferijs, num. 10. Igitur
cum *cit. prag.* præfixerit bimeſtre tem-
pus ad nullitates diſcutiendas, ibi:
S'habbino quelle da decidere frà il ter-
mine di due meſi, ceſſat eius diſpoſitiō
æſtuo ſeriarū tempore, quibus diſcu-
tinon poſſunt cōtrahi ad decem dies;
meritò nequit dici elapſum tempus
duorum meſium; ſiquidem meſes
non ab inutili temporis deſluxu, in-
aniquè ſpatio metiri debemus; ſed à
diebus, quibus Sacer Conſilij Senatus
habet iudiciorum comitia, iuxta *text.*
in l. anniculus, 134. ff. de verb. ſignif.

Neque de hoc impedimento ſeria-
rum ob æſtum nimium tollendo, quan-
do vel ius ipſum interdicit iudicia ubi-
què-ferè gentium, intelligere potuit
pragm. quæ tota veſtatur, ut ea ampu-
taret impedimenta, quæ obveniunt ex
vnius litigantium culpa, ibi: *Perche la*
dilazione nelleſpaditioni delle nullità ſi
è per eſperienza viſſo, che ſi ſia molto
avanziata ſenza poterla rimediare li Giu-
dici; venire le Parti ſ'allargano aſſai,
cui nell'informare, come nella diſcuſ-
ſione di quelle. Quapropter ceſſante
ratione legis, ceſſat & eius diſpoſitio,
l. ceſſat lex, l. adigere, §. quamvis, ff. de
iur. patr. lic etiam ceſſante ratione Sta-
tuti, ceſſat, & Statutum, *Tiraq. in tract.*
ceſſante cauſa; num. 143. nec licet à ra-
tione expreſſa in Statuti verbis diſce-
dere, ut ex *l. 1. §. non autem omne, ff. de*
flumin. l. ita autem, in princ. ff. de admin-
tutor. l. ſu. ff. de iur. l. in eo iure, §. de
indè, ff. de rit. nupt. probat *Tiraquell.*
loco cit. num. 169. Neque id abſque ra-
tione; dies enim, in quibus Prætor ius
non reddit, nuſquàm computari, ne-
minem latet, per *text. in l. 1. ff. de iur.*
verf. & tempore præſcripti ibi: Illud uti-
què neminem fugit, experiri nudi poſſeſſa-
tem non habere eum, qui Prætoris copiā
non habuit; proindè ij dies cœdunt, qui-
bus ius Prætor reddit, & ex text. in l. 1.
§. dies, ff. quānd. appell. ſit, & intr. & c.
ibi: *Dies autem iſtos, quibus appellan-*
dum eſt, ad aliquod uſileſeſſe, oratio D.
Marci voluit: ſi forte eius, à quo pro-
vocatur, copia non fuerit, ut ei libellū
dentur; aiſ enim: li dies ſervabitur, quo
pri-

primò aduendi facultas erit; per textum
 l. quinquennium, ff. ad l. l. de adult. ibi:
Aequum est, computationi quinquennij
eximi id tempus, quod per stipulationem
precedentem consumptum sit; & per textum
 in l. intra uile, ff. de minorib. ibi: *An*
cetera negotia implere possint, cum per
eos non steterit, quò minus res finem ac-
cipiat? Respondi secundum ea, quae pro-
 ponentur, perinde cognosci, atque si
 nunc intra etatem essent. In nostra
 thesi S. C. non nisi semel in hebdoma-
 da ius reddit; quòs ergò dixerit, tem-
 pus esse elapsum; quando nec lapsum
 diei potest; etiam si S. C. adeatur die-
 bus non feriatis, si culpa litigantium
 absit? ut clamat text. in S. ad hac sancti-
 mus, Auth. de appell. ibi: *Quid enim vi-*
tium est litigantium, si culmen Impera-
torum occupetur? & in S. hoc quoque san-
 ctimus, Auth. ut sponsal. largit.

Imò in appellatuum temporibus,
 9 quae sunt continua, non currit tempus,
 si Iudex adiri non possit, Ruginell. de
 appell. S. 10. gl. 2. num. 60. cum seq. Afu.
 in prax. S. 1. cap. 1. num. 7. Consil. Hadier.
 contr. 48. num. 24. Mastrell. decif. 275.
 num. 14. etiam si appellatum tem-
 pora essent praescripta à Statuto; non
 enim appellatio censetur deserta,
 quando per colligantem non steterit,
 Angel. conf. 140. Alex. conf. 168. vol. 2.
 quia Statutum interpretari debet, ut
 minus laedat Ius Commune, à quo ca-
 pit declarationem, cap. cum dilectus, de
 consuetud. l. 2. C. de noxal. action. Bart. in
 l. omnes populi, ff. de iustit. & iur. cum
 breuius tempus, quod à Statuto de-
 cernitur, censetur subrogatum tem-
 pori longiori praescripto à Iure Com-
 muni; eiusque per omnia naturam imi-
 tetur, l. si cum, S. qui iniuriarum, ff. si
 quis cant. cap. Ecclesia, il. 1. ut lit. pend.
 Alexan. l. ne quis, col. 2. ff. de fer. acqu.
 adeò, neque currit tempus à Statuto
 praescriptum in omnibus ijs casibus, in
 quibus praescriptum à Iure Communi
 non currebat, Tiraguell. de retract. li-
 gag. S. 1. gl. 10. num. 42. Alex. conf. 42.
 vol. 3. Euerard. in topic. in loco à vi sub-
 rogationis, num. 9. quod praetereat
 scripti in Rit. 265. num. 68. tom. 2. in

instantia suspencionis, quae currit de
 momento ad momentum, nullum ad-
 mittendo impedimentum, siue agridi-
 dinis, siue alterius cuiuslibet, etià pro-
 uenientis à Iudice, ut tempus nihilomi-
 nus prorogetur. Nec refragantur ver-
 ba pragmatica, quae videntur omnem
 excludere termini prorogationem, ibi:
Prohibendo espressamente alli Giudici il
poter arbitrare, & dispensare al termina
predetto per nessuna causa, & circostanza,
che vi fusse, et enim excludunt sanè om-
nem prorogationem, seu dispensationem;
 at eam dumtaxat, quae proflue-
 ret ex mero Iudicij arbitrio; non au-
 tem eam, quam impedimenta in Iure
 Communi conscripta indulgent.

Atque equidem re vera videtur, aggre
 posse dictae pragmat. sanctionem practi-
 cari, ut secreto murmure indignatio-
 nem ostendebat tempore publicationis
 integerrimus Vir Regens D. Franciscus
 Ortiz, teste Io. Franciscus Pasqualino
 sup. pragmat. 13. de appellat. sub num. 31.
 pag. 89. cum ferè impossibile sit, quòd
 nullitatum causae infra bimestre spa-
 tium expediantur, idque ob causarum
 cumulum, ac redundantiam in nostro
 Sacro Scritu vertentium, in quo cui-
 libet Consiliatorum labor imminet
 maximus, & ferè intolerabilis imò,
 ut Consiliarius suo fungatur munere,
 cuiuslibet litigatoris facienda satis, pecu-
 niari eget Diuina ope; licet non rarò
 fiat, quòd partes, quibus cessit senten-
 tia, protrahant consultò nullitatum
 expeditionem, consilij se se malam fo-
 uere causam, ut in prima instantia suc-
 cumbentem defatigent.

Indè est, quòd Collaterale Consilium
 perpendens saepè numero plera-
 que inconuenientia, quae possent exo-
 riri, tùm circumstantias, & facta cau-
 sarum, quae proponuntur à partibus,
 consuevit libenter praecipere Tribuna-
 libus, ut habita ratione expositorum
 de iustitia provideant. Ex quo arrepta
 occasione discutuntur nullitates,
 etiam elapso termino statuto; & pas-
 sim hodie examinantur in nostro Se-
 naru absque alio Principis rescripto.

Insuper ex verbis Ritibus, Notarium

10 est Iudici, ut Iudici, confirmatur regula, vno omnium ore decantata: nimirum, quod debet Iudex stare probationibus, iisque tantum adduci ad decidendas causas, lillicitas, & veritas, ff. de offic. Praesid. & ibi glos. & Bart. cap. quoniam contra falsam, de probat. cap. indices 3. quasi. 7. cap. nullum, 30. quest. 5. Dicitur autem constare Iudici, ut Iudici, quod acta Curiae demonstrant, quae notorium inducunt, Tiraqueil. de retract. tit. 1. §. 36. glos. 2. num. 44. Gaill. pract. obseru. lib. 1. obseru. 31. num. 10. obseru. 113. num. 3. & obseru. 134. n. 16. ac lib. 2. de pac. publ. cap. 6. num. 15. cum alijs, quos sequitur D. Scoppa ad Gratian. obseru. 150. num. 5. & ad Nicolin. in prax. crimin. pag. 122. num. 80. Colligitur etiam ex verbis nostri Ritus, ibi: Per acta Curiae, scilicet per confessionem patium, iuxta pragmat. 8. de ord. Iudic. vel per testes, iuxta pragmat. 9. eod. add. tit. aut tandem per instrumenta, aliasque scripturas, iuxta pragmat. 11. eiusdem tit. in eius calce, quibus exceptis modis probationum in actis apparentibus, omne, & quot quot Iudici constat, tanquam priuato constare dicendum. Quot verò modis dicatur constare Iudici de veritate? ostendit Florian. in cons. 15. ex num. 20.

Hinc quando certo certius liquet Iudici ex priuata scientia flagitium ab aliquo patratum: pura quia ipse viderit, probationes autem, atque acta contradicunt, & illum, vetè Reum, innocentem ostentant, partes Iudicis inferioris esse iudicare secundum allegata, & probata, indicant Praesul Conarr. variar. resol. lib. 1. cap. 1. in princ. alteri Praesul Campanilis in diuersorio Iur. Can. rub. 11. cap. 23. vers. sed dubium, Henrici Rebeltra decif. Sentent. forens. lib. 1. decif. 3. nec non Copen. lib. 2. obseru. 117. Christin. tom. 2. decif. 148. Hebel Kra lib. 1. decif. 3. Viu decif. 178. Omphal de usurpat. legum lib. 6. cap. 14. Merenda lib. 1. controuers. cap. 48. Ayres in proces. histor. iur. par. 1. cap. 8. obser. 1. Franz lib. 2. variar. res. quasi. 22. Hottom. qq. illustr. 27. Morla in imper. iur. par. 1. tit. 2. quasi. 1. Filcus quasi. 108. Mascard. de probat.

vol. 2. conclus. 949. Ricc. collect. 717. Casan. in catal. glor. Mundi. par. 7. confid. 2. vers. octauum, Velasquez Index perfectus, rub. 14. annot. 6. Reg. D. Franc. Reuter. decif. R. C. 365. num. 2. Reg. Ronit. in pragmat. 15. de ord. Iudic. Reg. Capyc. Latr. consil. 84. num. 11. lib. 2. Etiam si Iudex esset delegatus, cum clausula, ut secundum conscientiam procedat: inrelligi enim debet de conscientia iuridica, atque ad eam de ea, quam habebit, ut publica persona, ut monet Alex. cons. 218. vol. 2. & Cacher. decif. Pedem. 79. num. 46.

Quamobrem, si Iudex oculis viderit, aliquem flagitium patrantem, at desint probationes iuridicae, nequit cum ex sola priuata scientia, quæstionibus subijcere, Principi verò licere, necesse idem Conarr. & præcit. Christin. decif. Belcic. quasi. 4. num. 3. tom. 1. Balb. decif. 99. cum legibus solutus sit, imò, & eius sententia habeatur pro lege, l. fin. C. de legibus, & ibi Bart. in quo casu consultit Caiet. apud Conarr. ut Princeps testetur palam, & pandat suam priuatam scientiam, qua populo satisfaciatur. Verum cautè est agendum: non sat enim est Principis attestatio, Ifern. & add. de Bottisin Const. prosequentes, lib. 2. tit. de pug. sublat. vers. exequuta conditio, & Princeps non potest, pag. 185. cui modestè respondendum, pro ut semel, atque iterum fecit insignis Vir Consiliarius Thomas Grammaticus, Cardinali Columnæ, tunc Pro Regi, qui cum ipsi Consiliario iussa edidisset, ut torture Equitem quemdam committeret, dum hunc homicidij facinus patrasse pro comperto habebat, cumque Grammaticus subdidisset magnis rationum molibus, nullo id planè iure aggredi posse: Pro-Rex ijs auditis animo refedit, imò, & amorem ergà Consiliarium auxit, & Equitem diu vinculis detentum, tùm è carcere dimitti, tùm per totam hanc Urbem magno, atque inarrabili honore, à Salerni Principe, & à Marchione Vallis Sicilianæ domum vsquiduci per summam beneuolentiam iussit, ipso Gram. teste in cit. Const. Prosequentes, num. 19.

& in *conf. crim.* 42. ex *nu.* 32. & *un.* 33. Viu. meminit *lib. 2. opin.* 638. *num.* 8. & prius Regi Federico Aragonico Confil. Matthæus de Afflicis, vt ipse fatetur in *Confil. Diram*, & de Herico II. loquitur *D. Ant. Guilielm. Erst. in palestra antico-inridica exercit.* 31. & in dubio, si Princeps motu proprio mandat aliquē inquiri, intelligi debet de Iure, si constet de delicto, & non aliis, *Farinae. in praxi crim. quæst. 2. Rol. d. Valle conf.* 12. *lib. 3. Vermigliol. conf. crim.* 232. *nu.* 16.

12 Antecepto verò quæstio est, an Senatoribus in Supremis Subsellij ius dicentibus, licitum sit secundum propriam conscientiam iudicare & affirmatiuam aleam multi sustinent, cum sublati iudiciorum regulis sola facti veritas attendatur, etiam si acta priuatae scientie manifestissime aduersentur, *Guid. Pap. quæst. 29. Thom. Gram. dec.* 19. ex *num.* 12. *Roland. d. Valle vol. 1. conf.* 70. *num.* 23. & *conf.* 68. *nu.* 18. & 19. *vol. 3. Francisc. Beccius vol. 1. conf.* 68. *num.* 18. & 19. & ad interpretationem *l. 10. tit. 17. lib. 4. recopil. Hermos. qu. 7. ad l. 56. tit. 5. par. 5. ex nu.* 33. post alios *Magrill. de Magistrat. lib. 3. cap. 4. n.* 40. Negat ex *Cact.* & alijs *Conarr. memor. cap. 1. num.* 7. improbans *Guid. Pap.* & aliorum effatum, aien, illud nullo modo Iure posse defendi: si quidem, cum omnia Iura statuerint, oportere ad Reipubl. commodum, quod Iudices à publicis documentis allegatis, & probatis in processu instruantur in ferenda sententia, neque huiusmodi Iudices in Regijs, ipsique Supremis Prætorij assistentes, habeant id peculiariter à Principe, vt legibus possent derogare, consequens est, vt adigantur secundum allegata, & probata tantum pronuntiare, non ex priuata eorum scientia, sequitur post *Dianum Antonin. Sor. Sayr. lib. 12. cap. 8. num.* 22. *Facund. lib. 5. cap. 15. num.* 5. quia sententia est publicus actus iustitiæ, proinde debet descendere à publica scientia, non priuata, secus haberetur effectus à non sua propria causa. Idquē innuisse videtur *lex Hispan. 10. ibi: Siendo hallada, y probada la verdad del lecho por el*

processo, & sic intelligendum ait *Azeved. in ea. num.* 117. *Conar. aduerbit.*

Hinc sequitur dicendum, quod non ster Supremus S. C. Senatus, cuius inconcussas decisiones totus Terrarum Orbis veneratur, cuius vestigia in iudicando cuncta cuiuscumq. Regni Prætoria sibi proponunt imitandi, atque imitata esse gloriantur, cuius scita vniuersos ius dicturos ad taliter sentendum attrahunt, vrgent, impellunt, quamuis, vt Supremum Tribunal, iudicet, vt Deus, *Surd. conf.* 166. *num.* 7. cum personam Regis representet, *Socc. conf.* 47. *num.* 11. & *conf.* 52. *nu.* 89. *Roland. d. Valle conf.* 4. *nu.* 16. & *conf.* 70. *num.* 19. *lib. 1. Graues. conf.* 198. *num.* 7. *Natta conf.* 342. *num.* 7. *Afflic. dec.* 120. *num.* 6. debeat nihilominus secundum allēgata, & probata iudicium proferre, & quamuis non negauerim documenta extrajudicialia multum iuuare, ex *Inuq. in cap. ana. circa finem de cohabit. cleric. & mulier. Afflic. dec.* 28. *n.* 6. obseruat mirifice *Franc. de Petris conf.* 62. ex *num.* 13. & videtur sentire *Larrea lib. 1. alleg. fiscal.* 48. *num.* 7. & 8. & *Hellor. de Guido in tract. de iurisdictional. & extrajudicial. conf.* 3. *par.* 3. *ex num.* 25. ea tamen debent intra suos fines seruari. Vnde *Bald. conf.* 165. *num.* 3. *lib. 1.* dicebat, licet Iudici iudicare secundum conscientiam, quando nil est apparenter probatum, *Tusib. concl.* 398. *tom.* 4. extendens quando probatum est hinc inde æqualiter, & posse in causarum decisione haberi fidem libris historiarum, subiungit, & notauerat *concl.* 139. ex *Bar. & alijs in l. 1. ff. de certum petatur, Felin. in cap. ex parte, num.* 25. de *rescript.* & ex confessione coram ipso Iudice viua voce facta, ex *Baldo, & Marfil. notat Aunus ad cit. Gramm. decis.* 19.

14 Nullum Tribunal, quantumvis Regium, Supremumque, Præfectique Prætorij fingens munere, pudeat, aut sibi probro verrat, secundum acta, & probata, dijudicare, ac definire, quando vel Deus ipse omnium Opifex, qui cuncta, nutu simplicissimo, vt creauit, moderatur, at regit dominio disposito,

tico, noluit, vt habetur *Genes. 8.* flammarum iudicio comburendas committere, ex sua priuata, licet infallibilitatem scientia, quinque Vrbes illas, nisi postquam clamor earum, scelera testificans, ad eius aures accessit; celeberrimumque est exemplum illud *Danielis*, qui licet afflatus spiritu prophætico probè norat, tùm *Suffannæ* innocentiam, tùm illotum senum inueteratâ, perditissimamque insaniam; renuit tamen, vel eam absoluerè, vel istos damnare, nisi prius impudentissimos testes, mendacijs, nitidissimum *Suffannæ* candorem denigrantes, de mendacio coarguisset.

Nemo igitur innitatur propria con-
 15 scientia, *cap. ne innitaris, de const. cap. Deus omnipotens, cap. multi, §. noluit secunda quæst. 2. Menoch. de arbitr. q. 24. num. 3.* Non est nunc primò, quòd hominum oculi allucinantur, *Melch. Lotter. de re benefic. lib. 3. cap. 18. num. 8.* Scopè scopiùs videre, credimus, quod re vera non est, scopè scopiùs, quod reuera est, non videmus. Ea est humanorum sensuum imbecillitas; ea est humani intellectus infirmitas. Viderit tamen perfectissimè Iudex flagitium; nequit testis simul, ac Iudicis partes egisse, *glos. in l. ob. carmen, §. Magistratus, ff. de testibus, Auz. mens. ad Grammat. cit. decis. 19. sub num. 8.* imò iudicans ex priuata scientia, neque boni testis dicetur, neque boni Iudicis partes ex-
 16 plesse. Iudicet, vt vulgò fertur, Supremum quodque Tribunal, tanquam Deus, secundùm conscientiam. Etsi Deus, vt vñum est, iudicat quidem secundùm conscientiam; at à clamore, ideoque à probationibus manentem. Iudicet licet vt Deus, intelligitur, quia iudicat in iustitia, quia diligit iustitiam iudicans terram; vel summarie simpliciter, & de plano sine strepitu, & figura iudicij; at neque ex hoc eximitur, vt teneatur iudicare secundùm acta, ex text. in *Clem. sepè, §. verum quia, & §. sententia*, vbi *Card. vers. 19. not. de verb. signif. Alex. c. 85. col. fin. vol. 5.* Vel sola facti veritate inspecta; at neque ex hac clausula poterit sine pro-

bationibus iudicare: cum ex vi illius possit tantùm fidem adhibere probationibus leuioribus; & non omnino concludentibus, *Menoch. conf. 361. num. 17. & de arbitr. lib. 1. quæst. 24. num. 4. Nat. conf. 142. num. 16. Roland à Valle conf. 7. m. 3. lib. 3.* & aliquando ex coniecturis, & præsumptionibus; *Boss. in tit. de Prim. cip. num. 77. Bertax. lib. 1. conf. crim. 41. num. 28. & 249. num. 18. Bec. confil. 52. num. 84. Ludouic. comm. conclus. 45. ac verisimilitudine, de Franch. decis. 153. num. 5. Cassan. in catal. glor. Mundi par. 5. confid. 4.* Vel demùm, secundùm æquitatem, quam semper præoculis habebit Iudex, *l. placuit, C. de indic. l. quod s. Epheß, §. fin. ff. de eo, quod, ceteri. loco.* Si velit iudicare vt Deus, qui iudicat populos in æquitate, *Psal. 66.* cuius est Minister in terris, *25. quæst. 1. cap. nec is, cap. non solum, 23. quæst. 5.* debet tamen iudicare secundùm æquitatem regulis Iuris conformem; *cap. ex parte, de off. deleg. Gayl. obseru. 42. num. 2. lib. 1. ca. enim æquitas, quæ Iuri difformatur, iniquitas est dicenda, Panorm. in add. cap. ex parte, num. 3.*

Arbitratori tamen licere iudicare iuxta veritatem sibi quomodolibet notam voluit, *Bald. conf. 240. lib. 1. ampliatque Lap. alleg. 178. num. 9. vers. 5. & vñum arbitro, & arbitratore simul, insequitur Tusc. cit. concl. 398. num. 22.*

Iudex propterea sibi consulat, iurisq;
 17 ordinem obseruet, cum aliquid constet sibi ex priuata sciëntia, cuius oppositum inuenerit probatum, poterit ex his, quæ sibi constant, supplere pro parte, etiam in hijs, quæ sunt facti; *Bart. in l. unica, C. ut qua defuncti Aduoc. vbi Bald. plures enumerat casus, & in l. filius, §. veterani, ff. de procur. Paul. de Castr. & Aret. in l. age, C. de iran. fact. Felyn. in cap. cum ordinem, num. 18. de rescript. Innoc. in cap. cum specialiter. col. 2. de appellat. Alex. conf. 180. num. 15. Card. Tusc. in conclus. iur. verb. Iudex, conclus. 397. Vel procrastinare expeditionem causæ, *Novar. de granam. vassall. granam. 127. lib. 2. num. 6. Castill. decis. 94. Giurbe. decis. 99. Masfrill. decis. 151. par. 2. Cicala Inst. de action. §. 28. ex num. 33.* Veritas enim,*

enim, cuius magna est vis, quæ contrà hominum ingenia, calliditatem, solertiam, contraque fidas hominum insidias, facile se per se ipsam tuetur, vt inquit *Cicero in orat. pro Cellio*, & ex *Isidoro de summo bono*, & rescribit *Conflant. Papa ad Caran. in rit. 288. nu. 14. lit. A. & rit. 289. lit. B.* cuius tanta est potentia, vt nullius machinis, aut cuniuscumque hominis ingenio, ac arte subuerti possit; & licet in causis nullum patronum, aut defensorem obtineat; ex se tamē defenditur, eodem *Cicer. clamante*, quæque omnia viuic, *Flor. conf. 15. num. 10.* emittet tandem suos radios, triumphabit labente tempore de mendacijs, imò quò agitur, ac conturbatur magis, eò mox nitidior splendet, *Specul. tit. de Aduoc. S. 3. vers. porrò, Franc. Curt. inn. conf. 116. in princ.* sicut enim in ea pullis mendaciorum coloribus conuelanda, plurimus est labor; ita in ea etuenda, pristinoque candori reddenda, minimus infumitur, *Feder. de Sen. conf. 254. in princ.* Vel demùm Principem consulat, qui cum habeat facultatem, & condeudi, & antiquandi leges, rescribet, quid Iudici studiosissimò, tùm iuris obseruandi, tùm veritatis amplectendæ erit faciendum in ciuilibus; in criminalibus autem magis, magisque deprecabitur Principem, vt gratiam talitèr ei indulgeat, *Rebuff. in Conflit. Franc. som. 3. tract. de Sentent. art. 3. gloss. v. num. 10. Menoch. de presumpt. lib. 5. presumpt. 48. Auns meus ad Grammat. decif. 19. ex num. 9.*

Contigit id annis longè elapsis sub 19 regimine Exc. Ducis Ossunæ obseruari: Cum enim esset proclamatus ordo, nè quis miles, sub poena capitis auderet stringere ensē per Ciuitatem ob frequentiam militum in ea degentium, tres iuuenes incauti, ioco potius, quàm seridè strinxerunt enses, quocirca capti, & condemnati fuerunt per Iudicem delegatum D. Reg. Marcum Antonium de Ponte, qui comperta eorum innocentia, certtorem de ea Principem fecit, à quo gratiam exorauit, dùm ergò

Tom. IV.

ducerentur ad patibulum, publicata, gratia in medio itineris, poena de mortis euaserunt, penès Barresium A. Mag. vt testatur *Thor. par. 3. compend. sect. 1. verb. Index in causa criminali, pag. 606.*

Quaproptèr non multis ab hinc diebus in congressu Virorum, integritatē, conscientiaquē enitentium, literisquē, aiebam, Iudices non modò peccare, teneri de falso, ac plecti posse, non sinentes scribi per extensum, quicquid deponant ad fauorem Rei testes à Fisco adducti: cum falsitas committatur, tam in dicendo id, quod est falsum, quàm in tacenda veritate, *gloss. & Bar. in l. Presbyteri, C. de Episc. & Cleric. Alex. conf. 2. num. 6. & 7. vers. alia ratione, lib. 7. Bertazzol. conf. 218. lib. 2. Menoch. de arbitr. casu 310. de Franch. decif. 222. num. 7. Capyc. dec. 39. num. 2. & addunt in Regno prag. 6. de altuar. S. 4. 21. S. 8. & 29. S. 50. de officio mag. Iust. meminit Vin. lib. 3. commun. opin. 907. nu. 5. Nouar. de granam. Vassall. som. 2. granam. 60. sed etiam nolentes examinari testes, qui antequàm iureat, fatentur, se nihil habere dicendum pro Fisco, sed pro Reo. Quæ mea sententia excepit sanè omnium illorum circumstātium plausum, quicquid dixerit Card. Dominic. Tuschus in concl. 412. num. 4. verb. Iudicum errores, som. 4. ibi: Est verum, quia possunt non examinare testes non facientes pro Fisco, antequàm iurauerint; sed postquàm iurauerunt, & ceperunt deponere, non possunt omittere describere totum dictum: & cum Tuschus, ipso non laudato, Scaccia de indic. cap. 86. num. 9. quorum est fatum merito improbant Guazzin. ad defens. Reor. defens. 14. cap. 2. nu. 5. omniumquē optinē Farinac. de testibus, quest. 74. num. 16. & insectatur Gimb. conf. crim. 23. num. 5.*

Id tamē coarctat Farinac. quando scilicet Iudex habet testem pro suspecto, & subornato: tunc enim inquit, bene crederem, Iudicem posse illum licentiarē, nec suam depositionem in scriptis redigere, & dixerat *Clar. S. fin. q. 3. in princ.* Atque hanc restrictionem pro-

hant à Guazzin. citat. num. 5. credidit Giurb. Verùm Guazzin. ibidem porius illam sibi non placere indicat in fine versu. & dum quarunt, ibi: *Proni nec minus placeat.*

Sed quidquid sit, indubitari esse debet, in neuro foro licere id, quod *Tuschns*, & *Scaccia* nulla ratione, aut auctoritate solida ducti, scripsere. Illi tamen excusandi fortè, vel quia non fermocinantur in terminis Statuti Romani, relati à *Farinae*, vel ante novam reformationem Pauli V. Pontificis Maximi, de quibus farur *Guazzin.* quoque *num. c. p. 2. num. 3.*

Sed re vera nulla excusatione digni censentur Auctores illi, & qui qui sunt ex ignorantia Statuti, ac reformationis indicatæ: illis enim præcis, ius Commune naturale postulat, ut Iudex omni studio veritatem inquirat, quæ coartanda minimè est, l. 2. ff. de interrogat. all. Becq. conf. 145. num. 21. *Franc. Marc. decif. 382. num. 1. par. 2. Diana tract. 8. resp. 41. Dicaflil. de inst. lib. 2. tract. 1. disp. 5. dub. 9. Foller. in prax. crim. in præfat. num. 30.* Iudex quæ debet esse medius inter Fiscum, Actorem, & Reum, & non ipsius Fisci patronus. Et proinde, sicuti iure, ac merito displiceret Fisco, si Iudex audita extraiudiciali de positione pro-Fisco faciente, ut Reo faueret, nollet testem examinare; ita oppositum Deum timenti displicere debet, ut in simili, imò (ni fallor) in puncto observat *Guazzin. cit. num. 5. versu. ac etiam fitalis diligentia.* Præterea fortius id vsurpari non debet contra Reum, cuius causa favorabilior est, quàm Fisci, ut ex alijs *Guazzin. eod. versu.* advertit, siue Iudex procedat ad accusationem, siue inquirendo, quasi procedens inquisitionis via sit veluti accusator, (ut censet *Bart. in l. 2. §. si de publico, un. 16 ff. ad l. lul. de adulter.* ibi: *In inquisitione Iudex assumit partes accusatoris*, accusator autem non teneret inquirere veritatem, sicuti Iudex qui, ut talis, esse debet indifferens ad absolvendum, & ad condemnandum iuxta merita causæ) semper enim, & qualitercumque in foro ani-

mae veritatem atrendere, obstringitur etiam ex officio, ut ipsemet *Bart. monuit in l. si non defendatur, ff. de pen. Petr. de Anchar. in cap. cum clamor, n. 4. de testib. & attest. & dicebat Cic. de offic. 1. Bono enim Iudici propria est veræ exquisitio, atque inuestigatio.*

Iam verò liceat mihi, cum sermo sit de notorio, opportune hic, latiorique calamo agere de axiomate, de quobis in his Commentariis in *Ritu* scilicet 265. num. 64. lib. 2. & in eodem *Ritu*, num. 39. lib. 3. egi: nempe, notorias suspensiones posse semper proponi, & expediri, neque subesse limitationi temporis contentæ in *pragm. 8. & 15. §. 69. & 22. ac pragm. 18. §. 2. de suspic. Official.*

At quia huiusmodi axioma nostris hisce temporibus perpetuam fuit intellectum, pleniorē dedit ansam litigantibus struendi, instaurandique dilaciones, ut quod ad commune bonum inducūm fuerat, proprijs forrunis inhiantes, ad corruptelam, non sine maximo iustitiæ detrimento, atque innocentium sumptibus perduxerint. Quandoquidem idem si fortè Ministrum, quem integritate, doctrinaquæ præditum animadverterint laturum contra ipsos suffragium, quia malam sententiæ fouere causam, cum dies randem faciendi iudicii, causæquæ decidendæ adveniret, post varios casus, maximumque laborem discrimina, cum Iudicem suspectum commentis, emendatisquæ suspicionibus allegant, ac fre-ti hoc dicterio, notorias suspensiones non circumduci vlllo statuto tempore, eas procaciter proponunt, & sæpè numero admittuntur simpliciter abque eo, quod dijudicaretur, quodnam notorii genus sit? Quamobrem cauilliosi litigatores, probos Iudices, iustitiamque parum curant. At scelus hoc tam enorme, quod tanta rerum iactura, partes, remquæ publicam rotam afficiat, Divina bonitas non relinquit impunitum; siquidem præter supplicia, quæ leguntur apud Historicos coelitus demissa huiusmodi calumniatoribus, & advertit *Confl. Sta. ban. ad observ. 118.*

NUM. I.

num. 1. *centur.* 2. docuit experientia, recusantem victorem futurum fuisse in causa, nisi recusasset Ministrum illum, qui pro eo, qui recusavit, laturus fortasse fuisset suffragium.

Porrò DD. nostrates, & Nos, cum 33 de notorijs suspicionibus verba fecimus, intelleximus de suspicionibus simul notarijs iuris, & de iure, indubitisquē iuris, & facti, quæ nulla tegerentur simulatione, nulloquē processu adminiculo probationum egrent, & de his sermonem habet *Reg. de Marin. lib. 2. resol. cap. 1. §. 14. num. 16.* de quo cit. in loc. memini, & dilucidius Bald. in l. eos, num. 4. Gde appellat. ibi: *Ista enim est suspicio iuris, & de iure, quæ non indiget recusatione, aded quod etiam si procederetur sponte coram eo, processus est irritus ipso iure, quod tene mentis, & non dissenit lason. in l. qui iurisdiction. nu. 7. ff. de iurisd. dist. am. l. adie. ibi: Nota, quod sententia lata per Iudicem suspectum suspicione iuris est ipso iure nulla, etsi per partem non fuerit recusatus, insequuntur Albert. Brun. conf. 30. lib. 1. Caneer. var. resol. cap. 13. de iurib. Castror. num. 197. & alij apud D. Conf. Blas. Altimare tom. 1. de nullit. rub. 9. quæst. 20. num. 56. & in suo casu de simili notorio, quod aded manifestum est, ut nulla tergiuersatione celari possit; scripsit Nanarr. in manual. cap. 21. num. 56. & cap. 25. num. 73. & Vermigl. conf. 140. num. 3.*

Nunquàm ipse dixi *citatis in locis*, notorium factum, aut notoriam causam suspicionis, aut instantiæ, quæ sit pro suspicionem, posse quandoque proponi, & discuti, etiam post terminos à pragmatice præscriptos; sed usus sui verbis valdè appositis, & non ad eludendas pragmatice, sed ad promouendam iustitiæ æquitatem: nempe dixi, *Notorias, & in propatulo habitas suspensiones posse quandoque proponi*, quæ verba sunt digna peculiari consideratione: nam aliquando hoc nomen *Notorij* sumitur in lata quadam significatione, quatenus comprehendit in se aliquam rem notoriam, quæ tamèn non facit totum complexum esse no-

torium: vel quia factum est quidem notorium; sed notoriè non applicatur casui, de quo est sermo, vel quia causa, unde prætenditur probari suspicio, est quidem notoria, sed non producit effectum notorium, de quibus varijs *Notorij* acceptionibus loquitur de *Marsil. in repet. rub. Gde probat. in 41. col. cum tribus seq. in l. 2. §. si quis dicatur in 5. col. & in l. pen. in princip. ff. de quæst. videlicet, notoria est inimicitia, sed notorium non est, imò valdè anceps, utrum sit capitalis, nec ne? Notoria est inimicitia, sed nototium non est, utrum duret post lapsum longissimi temporis? utrum fuerit reconciliata co pacto, ut potius tranierit in arctissimam amicitiam? utrum applicetur alteri, quam principali inimico, scilicet principalis inimici Consanguineis, vel Affinibus? in his, & similibus sexcentum casibus amoris, vel odij nototium est aliquod factum, sed non est notoria suspicio ex illo facto proveniens; quapropter indiget longa discussione, & licet, ut suspicio notoria probetur, quod si indiget iurgio, indiget pariter, ut in ea promouenda adhibeantur ordines procedendi, qui in huiusmodi controuersijs præferuntur à pragmatice sine exceptione loquentibus. Notorium enim, ut à *Parorm.* definitur, est plena rei notitia, inducens indubitatam, & finitam probationem discussione non egentem. Colimatque, quod definiuit *Alex. III. in cap. consuluit, de appell. & recusat. sup. plie.* ibi: *Sed cum multa dicantur notoria, quæ non sunt, prouidere debes, ne quod dubium est, pro notorio videatis habere.* Adamussum id perpendit *Menoch. cit. cas. 235.* dum post alios dixit, quod ubi notorium aliquam excusationem habere potest, ordo iuris obseruandus est, ea quippe ratione, quia quotiescunque huiusmodi excusatio est talis, ut pariat litem, nulla est causa, cur debeamus ab ordine iudiciario, iuxta legum præscripta, recedere, qui quidem *Menoch. casu 542. lib. 2. cent. 6.* sermonem habens de notorio permanenti, dicit, non esse attendendum.*

ordinem iudicarium, ex cap. quanto, de translat. Episc. cap. qua Loherins, qu. 1. Aretin. conf. 163. n. 3. Gramm. decis. 36. n. 44. attamen ubi notorium aliquam excusationem habere potest, sit ordo iuris seruandus, ex eodem Aretin. n. 6. Curt. sen. conf. 21. Clar. lib. 3. sentent. §. fin. quast. 9. vers. quare non quid. Quare ratione in puncto suspitionis ductus lo: Maria Nonar, in cit. prag. 15. sic scripsit: Pragmaticam non cogere recusantem ad faciendum depositum, quoties notoria est suspicio, quia tunc non exigitur causa cognitio, sed sufficit allegare, quod notissimum est, ex Massrill. decis. 15. 1. à num. 97. Franc. Marc. decis. 498. n. 3.

A contrario itaque sensu licet arguere, depositum esse faciendum, quando exigitur causæ cognitio, & adoriuntur lites, quas amputare quantum poruit nixa fuit Pragmatica; idemque dici potest de coarctatione termini, quæ respicit ordinem procedendi in litibus, cum longè efficacius sit remedium ad dilationes amputandas, quam sit poena pecuniaria à pluribus neglecta. Cautè propterea eximi à statuto Pragmaticæ termino notorias, & in propatulo habitas suspiciones: etenim suspiciones, quæ his sunt affectæ qualitatibus, eximuntur à legibus Pragm. quandoquidem non comprehenduntur in Pragmaticis, neque dici possunt, contineri quidem in verbis dubijs, quæ exigunt interpretationem secundum æquum, & bonum; sed potius dicendæ sunt omnino non comprehensæ; clarè enim Pragm. loquitur de causis, videlicet, de lite suspitionum, quæ non habetur, quando suspicio est notoria, & in propatulo habitæ: idest in notorio pressè, & propriè explicato, non in larga significatione; de quo loquutus fuit Rex Robertus in cap. 2. 17. incip. Prolixitatem, ibi: Exceptionem suspecti Iudicis Delegati, vel Ordinarij post contestationem liris oppositam; qua dicitur postmodum emerfisse, omnino cessare, & à iudice non admitti, nisi dicta emergens suspicio sic lucidè liqueat, quod evidenter, atque notoriè notabiliter se ostendat, & observat Reg. Tap super cod. cap. n. 2.

lib. 3. iur. Regut. de suspic. Official. Huiusmodi enim notorium, iuxta omnes Interpretes, releuat ab onere probandi, ac excludit litem, tanquam manifestum, & omnibus parens, ex text. evidenti in cap. evidentiæ de accusat. & tunc notorium non probari, sed potius allegari, clamant II. CC. in rub. de probat. quos memorant Fermo sin. in sit. de probat. num. 7. Fagnan. in cap. vestra, de cohabit. Cler. & mul. num. 94. in cit. cap. manifesta. & in cap. de manifesta, sit. cod. Vin. tom. 2. cõmun. opin. 548. incip. notoriū, 816. ex n. 12. incip. Statuta, & Franc. Mare. decis. 119. num. 9. par. 2. Vermigl. conf. 111. num. 8. de quo notorio: cecit quoque Iudici extraiudicialiter se informare, Capr. tract. de notor. memb. 6. princ. n. 6. ad fin. Sard. conf. 371. n. 46. Gratian. discept. 442. num. 8. Vermigl. cit. conf. 111. num. 9.

Propterea Statuto prohibente dici 24 de nullitate rei iudicatæ, non excludi notorium nullitatem, scripsit Bald. in l. 1. C. ne licet. de pronoc. Felin. in cap. inter cetera, num. 4. de sens. & re iudic. Barba. conf. 38. Mascard. de probat. concl. 8. num. 27. vol. 1. etiam si Statutum non rejiceret simpliciter nullitatem; sed proponeret tempus, intrâ quod de nullitate opponi possit, ut elapso termino recipi debeat notoria nullitas, quæ probatione non indiget, & in qua non potest præsumi calumnia, post plures notat Caneer. lib. 2. var. resol. cap. 15. de liter. requisit. ex num. 44. explosis Natta conf. 120. n. 15. Borgni. dec. 19. num. 6. par. 3. ceterisque contrarium sentientibus, de Masil. sing. 473. & nos fusi in rit. 6. sub num. 8. vers. nullitates verò, lib. 1. quin observat mir. sicè Cel. Hugo conf. 48. num. 8. & conf. 37. num. 3. quod etiâ in Statuto, parte exclusi, posset lude ex officio huiusmodi nullitatem deducere, & sic non exequi confirmât Mandos. ad Roman. conf. 5. l. 1. B. vers. excusationem, Reg. Cappc. Latino decis. 69. num. 26. Conf. Pratin respons. crim. 34. ex num. 22.

Nulquid quidem fuit simpliciter de 25 mente II. CC. in hoc Regno excludere à terminis Pragmaticæ notorias suspicio-

ciones, quæ egent iurgio, & probationes sed tantum illas Iuris euidentes, ac claras in sensu riguroso, quæ sunt in propetulo, nulla prorsus indigentes probatione, quas Ius ipsum remouet, illisque resistit; de eiusmodi enim notorietate, & euidentia est casus omisus, & non per interpretationem deductus, tanquam ex argumento; sed ex ipsa proprietate verborum veniens; ubi autem adest, & est opus controuersia, militat regula generalis per verba generalia, & clara omnino, & illimitatè expressa, quod effluxo termino, tempora non largiantur, & in hoc sensu in *ritu* 265. *num.* 39. *tom.* 3. taxauit *Casar. in specul. qu.* 48. tuendo responsum *Cons. Onufri de Palma* apud *Thor. in suppl. compend. verb.* Suspicio quando, & *D. Conf. Staiban. in obser. ad res.* 118. loquentem de manifestissima suspicione orta ex affinitate, quam *D. Staibanus* futeor fuisse veram, & apertam, & in ea contendebat (et si oppositum decisum) militare adhuc *Pragm. Sanctiones*. His enim in casibus, nempe consanguinitas, vel affinitatis in gradu, prout aduocationis, sat esse, quòd etià in actu expeditionis cause, pars collitigans hoc vit notorium opponat, testis est *Regni de Marinis ad Reuert. decif* 517. *nu.* 4. 5. enius verba referibit *de Luca ad Franch. decif.* 431. *sub num.* 4. adducens me in *ritu* 265. *lib.* 2. ac de decisum notat, et si inuitus, *Prat. lib.* 2. *discept. forens. c.* 16. *in fin.* & videtur non dissentire *Gips. ad Cypre. Latro dec.* 164. *ex num.* 10. *lib.* 2. & obleruat *Rota Romana*, ipsa *Rota* teste, *decif.* 544. *n.* 39. *par.* 18. *recentior. tom.* 2. *Ridolphin. in prax. Chr. Roman. par.* 1. *cap.* 7. *num.* 134.

Tandemque quod alibi dixi, potius 26 simum in *rit.* 265. *num.* 188. *tom.* 3. hæc suspicionis materia plurimum dependet à Iudicis arbitrio, qui qualitates Ministri (sic aduertente *Reg. de Ponte decif.* 30. *num.* 13.) tempora, litigatorumque mores, & casus perpendet. Huc tendit *Lacedæmoniorum Regis* responsum percutantur, quam ob causam non venter legibus scriptis, quoniam, inquit, eruditi, qui sunt,

benèque educati, probant quid probatione temporis expediat, *Plut. in Lacedæmon.* & notauit in *ritu* 184. *lib.* 2. Etenim Ius tributum quandoque, dictumque à Iudice, vt faciet, vt scriptum est, iniuria vocatur, politicumque regimen euerit, pessundatque.

Facultas hæc nostra denominatur 27 passim Iurisprudencia. Pars ea, quæ regit casum obliquum Iuris, est illud Prudentia; Pars autè recta est illud Iuris. Vnde melius fortasse, & modo magis significati appellanda foret Prudentia Iuris: hoc est Prudentia in Iure, quasi Ius regendum sit à Prudentia, quæ si adsit, iam continuò vnà cum ea omnes Virtutes aderunt, *Arist. lib.* 6. *Ethic. cap.* 13. & *lib.* 2. *Meg. mor. cap.* 3. 28 De cuius necessitate in Reipublice Capitibus perorant *Gaill. de pac. public. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 11. *Aegid. Roman. de regim. Princip.* 2. *par. lib.* 1. *cap.* 3. *nu.* 11. *Velase. de Iudic. perfect. rub.* 14. *ann.* 4. *num.* 8. *Xamar. de offic. Iudic. & Aduoc. par.* 1. *quæst.* 1. *num.* 65. *Fragos. de regim. Reipubl. lib.* 1. *par.* 1. *disp.* 1. *s. 1. & lib.* 4. *disp.* 9. *num.* 15. *Mirand. in direct. Prælector. tom.* 2. *quæst.* 5. *art.* 5. *col.* 2. *ad fin.* *Pegas. ad ord. Reg. Portug. lib.* 1. *tit.* 1. *glosa* 8. *tom.* 1. eamque ceterarum virtutum aurigam præconizat *Homerus* relatus ab *Homobono de statu homin. pag.* 103. ac eius originem è Cælo deducit *Seneca in libro de spirit. & anim.*

Aduertendum præsertim, an illæ 29 suspensiones sint affectatæ? quas omnia Iura, & ipsæmet Pragmaticæ respuunt. Hanc affectionem respexit S. Caput *Reg. Ronit. decif.* 78. *Reg. Cypre. Latro decif.* 164. *tom.* 2. & me referente, in suspensione proposita à Marchione Latianæ in causa cum Maria Spinula creditrice patrimonij Andreæ Imperialis sui viti, & prouidit, quòd interueniat; & vt affectatam reiecit, cum illa mane, qua fuit suspicio proposita, decidenda erat causa, prout decim in suis Senatibus testantur *Mastrill. decif.* 151. *num.* 18. *Castill. decif.* 6. *num.* 2. *Fab. in C. lib.* 3. *tit.* 4. *ne quis in sua causa, de fin.* 7. *Fontanoll. decif.* 19. *num.* 12. *lib.* 1: haud enim concedenda, quæ malitiisè petun-

petuntur, *Conarr. pract. 99. cap. 14. sub*
num. 3. Afflict. decis. 235. Gizearel. de-
cis. 40. & conferunt exarata apud Lo-
donis. decis. Rot. Roman. 414. & Coccin.
decis. 1811. & num. 10. & 2128. num. 27.
in damnum boni communis, Menoch.
cons. 11. ex num. 9. Aym. cons. 118. nu. 7.
Nota Romana decis. 117. par. 1. diuersor.
& coram Duran. par. 1. decis. 18.

Aduertit propterea Rebuff. ad Const.
 30 Gall. tract. de recusat. & art. 9. gl. unic.
 Commissarios 'esse recusandos ante-
 quam accedant ad locum accessus, aliàs
 reijci, ratione ab ipso Rebuff. perpen-
 sac. cit. art. 1. gloss. 1.

Hæc ut meo muneri facerem satis,
 omniſquæ auferatur hæſitatio in eo,
 quod ſcripſerim, monere volui. Cœ-
 terum iudicem in cauſis occurrentibus
 in terra integerrimi Senatores, vt Deus
 retributor honorum operum in Cœ-
 lis.

Animaduertentes Excell. Regni Pro.
 31 Rex, & DD. Collateralis Regentes,
 Viri, qua doctrina, qua probitate exi-
 mij, tot abusus, ac detrimenta ab in-
 numeris suspicionibus, quæ calumnijs
 etiam obijciebantur (de quibus ſuis
 temporibus conquererebatur Reg. Tap.
 lib. 3. iur. Reg. tit. de suspic. offic. sup. ritum
 265. num. 2. lib. 3. pagina 177. & nostris
 Conf. Staib. in obser. ad resol. 118. ex n. 1.
 cent. 2. vt lites, quæ per ſummam Rei-
 publicæ iniuriæ in æuum viuunt, idem
 immortalitati traderentur) his damnis
 occurrere decreuere Pragm. euulgata
 die 2. Septembris 1689. (poſt hæc ſcrip-
 ta) qua ſumma, qua pollent ſolertia,
 multa reſecauerunt, in clariorem lucem
 protulerunt alia, cum amorem
 complicitentia, cum odium, qui duo
 ſunt poli, circa quos tota ſuſpicionum
 machina voluitur, vt obſeruauit in ritum
 265. num. 4. tom. 2. quem locum laudat
 D. Conſil. Blaſ. Alimari. de nullit. add.
 quaſt. 20. num. 48. rub. 9. atque inter cœ-

32 tera Pragmatica declarauit, ſuſpiciones
 omnes notorias complecti terminis à
 Pragmaticis ſtatutis, ſiue ad illas pro-
 ponendum, ſiue ad proſequendum
 quamuis autem Princeps nequeat tol-
 lere recuſaciones vti manantes iure na-

turæ, vt ex pluribus notauit in rit. 265.
 num. 7. tom. 2. & cod. ritum 265. num. 5.
 tom. 3. attamen poteſt eas moderari,
 interpretari, & hæc moderatio, vel in-
 terpretatio iuris naturæ pars erit, vt
 monet Picer. Pecck in cap. 2. de reg. iur.
 his verbis: *Ius natura interpretationem*
assumere, & ratione moderatrice, qua
& illius iuris natura portio eſt, Ange-
licus Doct. S. Thom. 2. 2. quaſt. 57. ar-
tis. 2. Molin. de iuſt. & iur. tom. 1. tr. 1.
diſp. 4. Sor. de iuſt. & iur. lib. 1. quaſt. 5.
art. 5. Anaſtaſ. German. in tract. de ſa-
cror. immunit. lib. 3. cap. 15. num. 72. An-
guis. conf. 28. num. 10. Lucian. de amph.
ſummi Pontific. poteſt. ex num. 19.

Abolitiõ verò in eadem Prag. à Su-
 33 premo Areopago facta Prag. 20. de ſuſ-
 pic. Official. quæ ſtatuēbat, Iudicem
 ſuſpicionis in vna cauſa inſuſtum, in
 reliquis omnibus recuſantis non poſſe
 interuenire, adeo quod in illa conten-
 tum remaneat ſub diſpoſitione Iuris
 Communis, vt erat ante ipſius promul-
 gationem, maximum Reipublicæ bonũ
 continet; quod ego iam diu præſtola-
 bar, ipſumque Senatum ea de re enixè
 eſt flagitauit in Ritum 265. num. 3. tom. 3.
 Faxit Deus, vt pia hæc nouiſſimæ
 34 Pragmatica diſpoſitio diu viſtura ſit
 in poſterum, ſuoque robore perman-
 ſura, à qua nè diſcedatur, ſed omnino
 vt iacet, nulla explanatione, nulla-
 que interpretatione admiſſa ſeruetur,
 Iudicibus, quorum adſunt, eniten-
 dum eſt, quibus duo adſunt Tutelares
 Angeli, alter vt priuatis Viris, alter
 vt Reipublicæ Adminiſtris, S. Thom. 2.
 diſt. 1. par. quaſt. 1. art. 2. ad 4. Praſul Al-
 phonſ. Teſtado de madrigal. in cap. 18.
 Mathai quaſt. 57. D. Ioan. de Solorzan.
 emblem. 24. quos laudat D. Conſil. D. Pe-
 trus Antonius de Chauarri, & Egnia.
 Eques Ordinis Calatraux, & Collega
 meus. in eleganti diſcaſalia multipl. ve-
 ſer. med. & noua Iuriſprud. tom. 1. cap. 4.
 de iur. iur. num. 35. pag. mihi 91:

Tem seruat dicta Curia, quòd cum actor, vel reus petit repulsam, tunc Curia interrogat aliam partem, si vult etiam repulsam, & vbi voluerit, datur ambabus partibus; vbi non vult, sed abinde ad quindecim dies petat, vel circa, iste alius, tunc Curia praesumit, quòd ille qui tunc non voluit, fecerit causa protelandi, quia tunc noluit, cum potuerit petere, & esset facta publicatio pro vtraque parte, & idèò quando postea petit, Curia eum maiori deliberatione concedit dictam repulsam ei, qui tunc petijt, idest magis differt Curia, antiquàm concedat, multoties ante concedit ex causa praedicta, vel alia arbitrio dictae Curiae.

S V M M A R I V M.

- 1 *Terminus repulsa non nisi volenti conceditur.*
- 2 *Repulsa an sit deneganda, si fraudulenter petatur? quidnè fuerit à Pragm. sancitum ad calumniam refecandum.*
- 3 *De stylo S.C. illa quandoquaque conceditur, dummodò petita in actu conclusionis.*
- 4 *Termine elapso minori, alterique privilegiato non conceditur, neque restitutionis remedio, quod quamvis in multis casibus impariatur, non tamen in causa repulsa.*
- 5 *Defenditur sententia esse restitutionem concedendam, & sit mentio decreti S.C. & occurrunt obiectis exaduerso.*
- 6 *Quid in praxi seruandum, maxime in nostro Senatu, & in causis pauperum. Perpenditur Rit. M.C. 73.*
- 7 *Testes in termino citati possunt in causa repulsa recipi elapso termino. In causa principali neque recipiuntur ad instantiam cuius fuit facta publicatio.*
- 8 *Petens repulsam, an instante parte re-*

neatur declarare speciem repulsa.

- 9 *Actione iniuriarum teneatur nò obijciens crimina testibus, non probando?*
- 10 *Repulsa sit nò concedenda contra testem omni exceptione maiorem.*
Refellitur essatum Arnoni, & aliorum testes nobiles, & legalissimos posse examinari post conclusum in causa, & absque iuramento, vel citatione ad illud praestari videndum.
- 11 *Deposito principalis, an, & quando sit concedenda in causa repulsa.*

X Ritum verbis colligitur, non nisi volenti concedi terminum ad repulsam, atque clargitum non opitulari vtrique parti, ac illi tantum, qui posuit, tamen si contrarium subsistere in termino probatorio notauerim super Ritum 90.

- Cum pars interrogata repulsam vel se recusat, si deinde post quindecim dies, vel circa, insteterit concedi, maturiori consilio vtendum esse, antiquàm concedatur, monet insuper Ritum ob suspicionem fraudis, quòd causa protelandi expeditionem distulerit. Supponit itaq; denegandam si vel constaret de fraude, vel grauis illius extaret praesumptio, eamque praeferrim vigere, si diu post quindecim dies petierit. Ad hanc malitiam, calumniamque refecandum sanctio Pragm. 11. incip. cursu dilationum, de ordin. iudic. certum statuit terminum ad repulsam petendum, quo elapso, pracludatur via; cui nostrae municipali Sanctioni concinnat Constitutio Pedemontana, quam extricat Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 3. cas. 239. Verùm antiquus mos inoleuit in S.C. illam concedi quandocumque, dummodò petitam in actu conclusionis, vt notauit in Ritum 73. num. 11. lib. 1. & tangit Regens Sanfelice in prax. sect. 57. num. 6. Nouer. in cit. pragm. 11. collect. 11. num. 7. ac decissum fuit per S.C. die 13. Maij 1680. referente D. Consil. D. Antonio de Ponte, in causa viduae Camillae Carissimo cum Barone Iosepho Rotundo, & Anna de Gratia coniug.

coniugibus, in Banca Figliole.

Termine autē elapso, minor, ac qui-
 4 quis privilegio munitus, nequāctissimo
 in integrum restitutionis remedio
 admittitur: quomuis enim aduersus
 temporis lapsum illud impertiat, ut
 in petenda inuestitura infra annum, in
cap. Imperiale, §. *praterea si quis infen-*
datus, de prohib. feud. alienat. per Fe-
deric. & glos. Bald. num. 1. Jacob. de Bel-
ned. & alij ibi, Andr. de Ifern. in cap. 1.
§. si minori, si de feud. fuer. controner. m. 1.
in fin. & cap. Imperiale, num. 2. Ad-
 uersus præscriptionem triginta anno-
 rum, in l. *sicnt, in princ. C. de prescrip-*
tion. 30. vel 40. annor. glos. ibi verb. Mi-
litta, Hodiern. ad Surd. decis. 4. num. 46.
 In sorore non dotata à fratre ante de-
 cimum sextum annum, *Afflicti. dec. 370.*
Capyc. decis. 96. nu. 14. Franch. dec. 473.
Giurb. decis. 18. num. 7. siuè Actor, siuè
 Reus sit, *Sfort. Odd. de restitut. in integ.*
quasi. 36. Didac. Perez ad l. 8. tit. 4. lib. 2.
ordination. col. 394. in fin. ex l. 2. Hispan.
tit. 20. lib. 4. noua recollet. Reg. Tapia
lib. 3. iuris Reguiz. tit. de integ. restitution.
minor. num. 14. fol. mibi 192. Aduersus
 peremptionem instantiæ, *Thor. par. 2.*
compend. verb. Instantia. Ac omisam al-
 legationem exceptionis dilatoris, *de*
Franch. dec. 290. & 439. Aduersus an-
 num ad retrahendum à consuetudine
 datum, *Napodan. ad consuet. Neap. tit.*
17. de iure congrui, num. 50. Tepas. lib. 2.
variar. tit. de retract. col. 1. Giurb. de-
cis. 78. alijsque in casibus apud *Man-*
vit. Bolan. de restitut. in integr. cap. 286.
Tusch. concl. 643. nu. 8. Ann. sing. 305.
 ex textu in l. 3. §. *si hares, ff. de minor.* ex
 quibus deducitur regula in integrum
 restitui aduersus lapsum temporis, *Bald.*
in l. pupillarum, C. de repud. hared.
Alex. conf. 119. Sfort. Odd. cu. quasi. 86.
n. 38. & 43. R. Galea contron fiscal. 30.
num. 43. Tamen in causa repulsæ, cu-
 ius terminus, tanquam odiosæ, cur-
 rit de momento ad momentum, uti cō-
 tinens reprobariones testium, & obie-
 ctus criminum, non dari voluere *Ol-*
drad. conf. 3. post glos. in Clem. non po-
test, verb. Electi, extra de procur. Ca-
ran. in rit. 71. num. 5. ex textu l. auxi-

lium, ff. de minor. Cappell. & bolos, de-
cis. 53. Lopez de donat. inter vir. & vxor.
in cap. per vestras, §. 26. in fin. quem
laudat Anus meus ad Capyc. decis. 62.
num. 2. Ifern. in Const. obscuritatem ibi-
que Afflicti. quasi. 3. num. 8. Reg. Ronit.
in cit. prag. 1. 1. de ord. indic. num. 20. &
 hanc aleam infectatus fuit noster Se-
 natus in causa Vniuersitatis mœæ Ter-
 ræ Caccaboni de Prouincia Comitatus
 Molisij, cum hæredibus Baronis Fran-
 cisci Antonij Marcheseiano sub die 8.
 Iulij 1645. referente D. Consil. Scipio-
 ne Theodoro, in Banca Figliolæ,
 prodijtque scitum, quod procedatur ad
 expeditionem causa principalis oppositis
 non obstantibus, illam proinde excluden-
 do à repulsa contra testes examinatos
 ad instantiam Actorum in termino se-
 cundi beneficij, ipsi vti minoribus im-
 partiti.

At pace, & venia tanti Senatus,
 quem non nisi validis rationibus ad-
 ductum crediderim, maxima insurgit
 5 difficultas: cum indubitati sit, Vniuer-
 sitati restitutionem competere ad in-
 stâr minoris, ex textu in l. *Rempubli-*
cam, C. de iur. Reipubl. lib. 11. quem laudat
 noster *Caran. in ritu 233. Gram. consil.*
ciuil. 77. m. 7. Vrsil. ad Afflicti. decis. 257.
num. 179. Gizearell. decis. 21. quamuis
 minimæ, *Afflicti in pralud. Const. quasi. 5.*
num. 14. Gallup. in prax. par. 2. cap. 31.
num. 8. & ante eos Bald. in cit. l. Rempu-
blicam, Anus meus ad Capyc. decis. 109.
num. 1. Minori autem illud spectare,
 concurrente læsione, omnes aduertunt,
 l. *nam postea, §. si minor, ff. de iur. iur.*
 l. *verum, §. item non restituitur, ff. de*
minor. nec opus est, læsionem proba-
 ri, quando se læsum dicit ex lapsu tem-
 poris, & fat esse illud esse elapsum,
cap. auditis, & cap. coram, de in integr.
restit. Rebuff. de restitut. artic. 1. glos. 3.
num. 10. Cacheran. decis. 157. nu. 3. & 4.
 maximè cum sit fauorabile remedium,
 & in dubio concedendum, *Dec. con-*
sil. 556. Afflicti. decis. 330. num. 2. Tirag.
de retract. §. 35. glos. 2. num. 2. Graness.
conf. 102. num. 37. Consil. Marcan. con-
sil. 45. num. 17. & in qualibet disposi-
 tione etiam generali non includum,
 glos.

glos. in l. postquam liti, C. de pact. l. si quis, C. de praescript. 30. annor. in l. 2. S. legatis, verb. Conueniuntur ff. de indic. de Franch. decif. 431. ex num. 2. Guttier. pratt. 99. civil. lib. 3. cap. 3. 2. n. 15. Rand. de analog. cap. 13. nu. 141. ex l. illud, S. fin. ff. de minor. Tusc. verb. Restitutio, concl. 296. & hanc aeam statuentē, eiusmodi beneficium in causa repulsae impartendum, amplexus fuit Senatus Burdegalenfis apud Nicolaum Boerium dec. 245. num. 7. Insequuntur Cald. Pereyra in tract. de restit. in integr. super l. si curatorem habens, ff. de in integr. restit. minor. verb. Latus, num. 5. & ex nostratibus, Follér. in prax. crim. claus. concedatur repulsa, num. 23. ac indiscriminatim Imbrian. de repuls. par. 1. confid. 1. num. 133. illamque insequi videtur de Franch. decif. 421. ex nu. 9. & Reg. Sausfelt. in prax. indic. fest. 57. num. 10. licet anceps existant Capyc. decif. 162. & Muscatell. in prax. par. 6. glos. aduersa, in add. lit. B. vers. tertius casus.

Effatum verò, quòd ad crimina, seu obiectus criminum minime restitutio concedatur, non adeò facili calle procedit: Nam DD. pro explicanda memorata regnla, varios fingunt casus, qui ad duos reducuntur: siquidem, aut minor est latus, seu laederetur ex delicto alterius, & tractatur de consequendo lucrum ex alieno delicto, licet secundariò veniat commodum minoris, & tunc reddendus in integrum, non est; vel id, ad quod restitutio petitur, est principalitèr commodum, & emolumentum minoris, quamquam secundariò veniat aduersarii iniuria, & tunc bene competit restitutio: qua distinctione vtitur Sforza Odd. cit. tract. par. 1. quæst. 4. art. 9. fol. 39. comprobatur de Franch. add. decif. 421. num. 9. add. ad Muscatell. in prax. par. 6. glos. aduersa, lit. B. Capyc. decif. 62. in fin. atque conueniunt exarata à Reg. Renert. decif. 33. conferatque decifio Afflict. 390.

Quin alij affirmant, siue sit, vel non commodum pecuniarium, semper minor restituitur aduersus exceptiones criminosas non oppositas, vt apud Io. Maurrit. Bolan. in tract. de restitution. in Tom. IV.

integr. cap. 262. quins. volum. tractat. fol. 179.

Etiā poterit occurrì, quòd regnla prædicta procedit in odiosa personarum reprobatione, non in ea, quæ aduersus dicta concipienda esset, prout bene distinguit Imbrian. loco adducti. num. 135. Capyc. indic. decif. 62. collimat: nam licet ego non possum repulsare testem partis, quem pro me examinavi, vt in cap. constitutus, de testibus, possum attamen illum testem reprobare quòd dicta, Capyc. decif. cit. 62. n. 6. ex Salycet. in l. si quis testib. C. de testibus, decif. Auenion. 53. num. 14. Regens Ronit. prag. 2. de ordine iudicior. n. 24. Annus mens ad Capyc. decif. 39. num. 2. & dixi in cit. Rit. 73. num. 10. & 11. lib. 1.

Ex quibus nec II. CC. ex aduerso in contrarium laudati aliquid probant. Nam Cappella Tholos. decif. 53. fermocinatur in odiosa personarum reprobatione, vt bene Imbrian. 5. vel quando principalitèr petitur ad opponendum crimina. Neque Caranit. in cit. rit. 71. num. 4. Ifern. & Afflict. ac Reg. Ronit. in quibus aduersarii videntur eanere triumphum. Nam Caranit. Ifern. & Afflict. loquuntur, cum minor petit repulsam in causa criminali, quando scilicet veniret latus ex delicto alterius; non quando restitutio petita tendit ad principale commodum minoris, vt liquet ex text. quem adducunt in l. anxilium, ff. de minoribus, qui vendicat locum, quando minor principalitèr ex delicto, vel ad vindictam peteret repulsam, vt bene perpendit de Franch. decif. 421. & Reg. Renert. decif. 33. Ac Reg. Ronit. sermo est in diuerso casu, quando esset petita repulsa, illaque concessa, latoque termino dato ad repulsandum testes, minor peteret restitutionem in integrum ad pinguius probandum, & tunc, inquit, restitutionem concedendam non esse. Quod longè distat ab hac thesi, in qua non fuit nec petitus, nec concessus terminus ad repulsandum testes: primo namque casu culpa sua minor non probauit; altero verò casu incuria non fuit petita, & sic latus. Imò

Reg. Ronit. nititur Afflict. in Const. obsecrationem, & de Franch. cit. dec. 421. qui sermonem habet in diuerso casu, de quo Ronit. vt notat Muscatell. d. par. 6. gloss. terminus, in addit. lit. B.

Postremò, quem animum non flecteret miserrima minorum, scù Vniuersitatum paupertas in similibus casibus? qua paupertate, alijsque circumstantijs, concurrentibus insimul cum læsione imminenti, prudentis Iudicis arbitrio remittimus, sit ne illa concedenda, nec ne?

Atque idemmet *Ritus* 73. præfiniens tempus octo dierum ad repulsam petendum, subnectit, nisi infra causa. Quæ maior iusta causa, quàm ipsa læsio, Io: Bapt. Costa de remed. subsidiar. cap. 46. num. 7. & cap. 47. num. 10. quàm ipsa paupertas, quæ sola excusat à desercione appellationis, & pauper in integrum restituitur, *Cremensf. singular. 121. Fontanell. decis. Cathal. 106. & à multis alijs, de quibus Cornelius Bomincaf. & Gabriel. Alvarez. de Velasco peculiare tractatus fecerunt, Gulielm. Ronit. de iustis. & iniustis. c. 8. tom. 1. Cardan. Tallada tract. de la visita de Carcel. cap. 16. & 17. Thom. Adr. de infirmit. par. 1. cap. 13. & 29. Aunimens ad Gramm. decis. 85. num. 11. & alij à me adducti in ritu 260. num. 42. lib. 2. maximè in nostro Senatu æquitatis Typo, Reg. de Ponte conf. 83. n. 4. vol. 2. Patre iuste litigantium, præsertim Vniuersitatum, & pauperum, qui in iudicijs malè auribus excipiuntur: cum eis præstò non sint, quo inanus possit impleri, §. nec latent, *Auth. vt omnes obed. Indic. eod. que maximè, si pars aduersa opibus fulcra sit, & contra diuites non sunt lites instituendæ, Palm. in diuers. iur. Comm. & Regni in præfat. num. 19.**

Testis verò in termino citatos recipiendos esse in causa repulsæ, illo elapso, pro vt seruatur in causa principali contra *Caran.* aleam in *rit. 69. 4. notab.* quem insequuntur *Nonar. de granam. vafal. tom. 3. gran 45. num. 3.* alijq; & decusum indicaui in *ritu 73. sub num. 7.* quod insequuta fuit M. Curia die 2.

Maij 1667. relatore D. Consil. & Præfide R. C. D. Michaelè Muscatellatunc Iudice, penès acta præambuli Vincentij Commentile, in Banca Girupæ; est enim illa species defensionis. *Imbriam. de repuls. confid. 1. num. 32. Giurb. dec. 26. num. 1. Masfrill. diff. 272. num. 45. & proinde citrà calumniam sunt recipiendi, Muscatell. par. 6. gloss. terminus, num. 6.* Aduertas notabile, quòd praxis nostrorum Tribunalium, testes in termino citatos posse semper recipi, vim habet quòdam partem, quæ non petijt publicationem, nam expetès renunciare dicitur, ex *cap. ferias, col. 3. in fin. de testib. Pisanell. ad Pragm. Regn. rub. de publ. process. vers. publicatione aliqua, pag. 455.*

Petens verò repulsam an declarare obstringatur speciem repulsæ, instante parte? affirmatiuè decreuit S. C. in mea Aula, referente D. Consiliario D. Petro Antonio de Chauarri, & Eguia, in causa hæredum D. Ferdinandi della Fragola cum Illust. Duce Mirandæ D. Francisco Caracciolo, sub die 18. Nouembris 1690. quòd scilicet Ill. Dux Miranda declarat speciem repulsæ, in Banca Lombardi: sicuti prius etiam decusum refert *Gallupp. in prax. S. C. par. 2. cap. 28. num. 15.* ex doctrina *Bald. in lab. Anastasio in fin. C. mandati, confertque cap. presentium, de testib. in 6. & ibi Franc. in S. testes, num. 7.* & iterum agitato hoc articulo in S. C. expetente altera ex partibus declarationem speciei repulsæ quòdam personas, & dicta testium, die 11. Decembris 1690. prodijit decretum, quòd *Cassandra Ricciardo declarat speciem repulsæ quòdam personas tantum*, referente integerrimo, & doctissimo Viro meo Collega, D. Nicolao Planelli, Actorum Magistro Liòto, in causa Annæ Raguccio, cum Cassandra Ricciardo. Proinde ad hoc vt repulsæ concedatur, fieri debet contra testes protestatio, prout *Troyf. in comment. sup. cit. prag. 11. de ordin. iudic. aduertit*, quæ non debet esse generalis, sed specifica, & exprimere qualitatem futuræ obiectionis: videlicet de falsitate, & similibus, aliàs non suffi-

sustinetur, *idem Bald. post glos. in cap. Pastoralis, de except.* clamans esse notabile, & satis errare Aduocatos; Quod si facta huiusmodi protestatione, testis postea aliquid deponat in protestantis beneficium, nihil probat, ex *cit. cap. presentium, in fin. & ibi Felin.* Verum ad hoc vitandum cautela indicaui in *ris. 73. num. 13. lib. 1.* Terminus enim repulsæ communis est utrique parti, & in eo possunt testes approbari, & confirmari, *cap. ex tenore de testib. Abb. & Felin. in cap. testimonium, eod. tit. & ni species repulsæ declaratur, terminus minimè communis esset, quia non possent comprobari, specie repulsæ non declarata.* Sic allegans satisfactionem, obstringitur illiusmodum palmam facere, ex *Prag. 44. §. 2. de offic. Magist. Iuss. & testamentum impugnans declarare teneretur nullitatis speciem, ut Reus se tueri valeat, Consil. Hodiern. contron. 17. num. 72.*

Deficiens autem in obiectionum criminum probatione, actione iniuriarum à teste rectè conueniri possit, nec necesse negatiue sententiæ patrocinium suscipiunt *Gulielm. de Cus. Bald. Angel. & alij in l. fin. si quod quisque iur. Boer. conf. 4. num. 22. Schrader conf. 40. n. 37. Vuesenbec. in parat. ff. de iniur. num. 9. Fachin. ceteris omisiss, lib. 9. contron. iur. cap. 13. quæ citra calumniam, & præuia protestatione in Regno vim habet, de Petris conf. 16. etiam contradicant, & non releuare protestationem asserant *Oldrad. de Ponte conf. 53. nu. 6. Vuesenbec. sibi contrarius par. 1. consil. 22. num. 30. Bos. in pract. crim. tit. de iniur. num. 12. Clar. in pract. crim. quest. 53. num. 4. Gaill. lib. 2. obseru. 101. n. 7. Coler. de proc. execut. par. 1. cap. 8. nu. 79. Tholosan. syntag. iur. lib. 38. cap. 5. nu. 6. Harprechtus Instit. de iniur. l. ex n. 107. Schrader. conf. 40. num. 36. Spec. Khan. centur. 399. iur. class. 3. interg. quest. 18. pag. 987.**

An repulsæ deneganda sit in teste
 10 omni exceptione maiore? & negatiuam alcam insequitur *Afflict. in Consil. si quis in posterum, n. 19. ne cæns num. seq.* nunquam denegari probationem
 Tom. IV.

per oculatam inspectionem, comprobat *Reg. Sanfelici. in prax. iudic. sect. 56. confirmat de Bott. ad Pragm. & Consil. Ragni, rubr. de refrenat. test. vers. in Index, pag. 455.* Undè non probatur assertum *Arnon. soliloq. 34. quem refert D. Carol. Rota ad Rom. consil. 79. num. 7. vol. 3. simpliciter intellectum, pragmaticâ Regis Ferdinandi I. de anno 1477. quæ est 3. de testib. testes non recipiendos post conclusum in causâ, non vendicare locum in testibus Nobilibus, & legalissimis; prout non assentior aliquibus, inter quos Gaill. lib. 1. obseru. 100. ex num. 21. & obseru. 101. à n. 13. firmantibus, depositionem Nobilium, & Illustrium manu sua scriptam, vel subscriptam, & sigillo suo munitam, & obsignatam absque iuramento probare, nec *Marfil. sing. 369. quem refert Auz. meus ad Gram. decis. 60. num. 24. citationem minimè requiri in examine horum testium, refragantibus expressis iuribus in l. iuris iurandi, §. Cude in re iur. in l. de vnoquoque ff. de re indic. in cap. suis questionibus, 39. & in cap. nuper nobis, si extr. eodem, Clem. sapè de verb. signif. quòd nullius testimonio quantumconque religiosus existat, & præclaro honore præfulgeat, nisi iuratus deposuerit in alterius iudicium sit credendum præuia partium citatione, nisi fortè ab ipsis partibus litigantibus id expressè remissum fuerit, qui *sexi. & laudata prag. 3. cum generalitèr, & indiscriminatim loquantur, generalitèr, & sine discrimine sunt intelligendi, & sub illis omnes comprehenduntur, cum excepti, vel alitèr privilegiati nusquam interperant, Ioachim. à Benst. Iuris interpres, & practicus, ad Rubr. ff. de iure iur. num. 220. & 221. pag. 47.***

Alia quoque fuit ad libellam reuocata questio in huiusmodi materia, an in causa repulsæ sit impartienda depositio principalis? & quamuis M. Ciminimè concedendam, simpliciter decreuerit, in causa Margaritæ Banderio cum Nicolao Angelo Egyptio tamèn facto verbo appellationis remedio in S. C. in mea Aula, referentè D. Iudice

Petro Aemilio Guascho die 30. Iunij 1689. manavit scitum: *Remissa est causa M. C. qua provideat, quid recipiatur de positio Principialis super articulis non contententibus infamiam, neque delicta, penes à Secretis S. C. Actuario M. C. Iordano, ex singulari Cyprey doctrina in repet. cap. Imperialem, S. praterea, vers. quarta conclusio, in fin. & tradit de Angelis ad Gizzarell. decis. 63. sub n. 4. Hinc in causa repulsæ minimè concedi monitoria, dñm agitur de irroganda infamia, notant Praefules Genuens. in prax. Archiep. Neapol. cap. 1. sub num. 6. Ricc. in prax. par. 1. tit. de monitor. resolut. 233. & 241. Petr. Ant. Lazzarini in canonic. quæst. de monitor. sect. 4. ex quaest. 5.*

R I T V S CCLXXXVI.

Tem servat ipsa Curia, quòd quando creditor, præsentat instrumentum debiti contra debitorem suum, & instrumentum non liquidum de se, & velit creditor liquidare instrumentum per petitionem præambuli, & per testes examinandos in dicta petitione: ut putà, quia est hæres creditoris defuncti, primò, & ante omnia præsentare debet in ipsa Curia instrumentum, & exprimere pro quanta quantitate præsentat instrumentum, & se obligat ad pœnam vnius floreni, pro qualibet vncia debenda ei per debitorem, & prosequi causam infra duos menses, & deindè offerre petitionem præambuli, ad hoc ut si appareat, quòd dictus hæres, seu alius creditor non deberet habere integram pecuniam, pro qua se obligaverat, teneatur solvere eidem Curie dictam obligationem ad rationem de

floreno vno per vnciam, & si instrumentum ipsum non præsentabit in dicta Curia, & obligationem ipsam non facit, primò, & ante omnia (ut prædicitur) non admittatur per dictam Curiam ad oblationem petitionis præambuli pro eo, quòd Curia ipsa non intendit vexare partes, & iudicium esset elusorium.

S V M M A R I V M.

- 1 Creditori duntaxat licet præsentare instrumentum via Ritus, sive canonici, de facie ad faciem; id quòd etiam hæredibus creditoris competer.
- 2 Cessionarius non potest illud liquidare, nisi cum intervenient cedentis, etiam si non fuerit hoc in liquidandi reservationem in cessione, ut vberiori cautela fieri solet, & obstringitur cedens instante cessionario liquidare.
- 3 Effatum Carauitæ, & aliorum in gratiam cessionarij, præcedit quòd ad executionem pacti exequuntur.
- 4 Cessionarius potest liquidare obligationes penes alia, idemque in apocis publicis.
- 5 Contrà hæredes debitoris non liquidatur instrumentum: cum instrumenti vinculum ipsos non obstringat.
- 6 Cedens an valeat sine intervenient cessionarij illud liquidare, & distinctio adducitur, casus atque enarrantur.
- 7 Cedens non potest post cessionem exigere, nec agere, etiam concurrentibus requisitis, l. 3. C. de novat. si ad se clausula ponens in locum suum cessionarium, & de viribus huius clausula.
- 8 Creditoris hæres non tenetur, antequàm instrumentum liquidetur, præambulum debitori notificare; sed sat est, quòd de illo fiat mentio in citatione.
- 9 In rigorosa liquidationis indicio non viget regula, filius, ergò hæres, quia in omni causa, an procedat respectus matris?
- 10 Preambulum, quo quis declaratur hæres, non omnibus conceditur, & peculiaris adducitur casus.

- 11 Non competit fideicommissario, non legatario. cum intelligatur statum de hærede directo.
- 12 Voluntatis, ac potestas attenditur, & quod veritas suadet, & non nomen.
- 13 Procurator nō potest praiudicare Principali.
- 14 Quamvis, ubi quis non potest esse hères, lex puniat mendacem, procedis solum in gratiam interrogantis.
- 15 Institutio, seu legatum factum Sancto an debeatur Ecclesia, vel Sacello in alia Ecclesia ipsius Sancti.
- 16 Exequitur quando valeat testatoris voluntatem declarare? & alia ad rem.
- 17 Testator si haredis institutionem concipiat, instituo Petrum, & Ioannem filios ex prima Vxore, & Caium ex secunda, quomodo succedatur?
- 18 Collegium Artis succedit, mortuo Artifice, absque successoribus, in bonis existentibus in loco mortis, idemque in Collegio Consiliariorum Principis, & de Pratorio edito; vnde Vir, & Vxor, remissus.
- 19 Minor, an valeat haredem instituire suum Curatorem? inquiritur, & hinc inde Doctores adducuntur, ac decisio S.C. memoratur.
- 20 Dispositio cap. Regis Ladislaus, an comprehendat testamentum Baronis manu Notarij vassalli, etiam Incola.
- 21 An cornus haredis extranei institutio, legato facto Baroni in testamento condito per Notarium vassallum?
- 22 Confessio preambulo passim fit inuentarium, cuius beneficium prodest haredi, nē teneatur creditoribus de propria.
- 23 Non verò si dolus intercesserit in ipsius inuentarij confessione, adeo quòd hares non valeat cedere bonis.
Quid in Ecclesiis, & de contra.
- 24 Inuentarium ut profiti, debet intra tringinta dies à die adita hareditatis, cessante dolo, initiari, & alios sexaginta expleri, attento Iure Communi, ac vetusto Regni nostri more.
- 25 Malitia non presumitur, sed probanda.
- 26 Si in confessione inuentarij intercesserint, qua solent de consuetudine opponi, alijs requisitis non obseruatis, illud suscitatur.
- 27 Quomodo describenda mobilia.
- 28 Citatio interesse habentium requiritur.
- 29 An in illa necessaria sit certa diei, & hora prascriptio.
- 30 Factum à Iudice an liberet haredem? & ab uno ex haredibus inuet alteri, ac à minore restitutione factum.
- 31 Filius amittat nē legitimam ob non confessionem inuentarij? discutitur infra sub nom. 32.
- 32 Fideicommissum vniuersale nō infert, ut prohibitio de non alienando rem particularem, infringatur ad terminos illius fideicommissi. Examinatur consilium Decij 636.
- 33 Legitima an detrahatur à fideicommissis particulari.
- 34 Resntatarius fendi, non dato alio hærede, an in re sit hares.
- 35 Auth. res, quæ, C. de legat. militat in subsidium, & cui incumbat probare non adesse bona libera? quidne possidente muliere rem à fideicommissio anulsam?
- 36 Descriptio bonorum facta à Testatore excusat haredem.
- 37 Antiquitas tenuitas mobilium residebat in domibus, nostra atate aurum, & argentum, luxus, fastusque.
- 38 Decisio inuictis S.C. classibus ipdicatur.

Reditori dumtaxat licere presentare instrumentum via Ritus, disponit præfens Ritus, dum tamen præfentialiter illi se obstrinxerit debitor de facie ad faciem alioquin nequeat. Præfentatio enim instrumenti vti pœnalis, & à Iure exorbitans non extenditur ultra creditores, in quorum personas stipulatio concepta est; adeo quòd si Ritus 181. & 185. non admitterent illorum haredes, etiam isti excluderentur, ex textu in l. scus, §. penult. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solu. id quod etiam citra dubium est, cum regularitèr haredes sint in contrahibus nominati, & creditores pro eis stipulentur, Reg. Sanfelici. decis. 213. num. 9. lib. 2. Conf. Prat. obferu.

ser. 24. ex num. 1. inquirens, an hæres in usufructu valeat liquidare? & gratuatus post mortem restituere hæreditatem sit in totum hæres? expendit Reg. Roniti auctoritatem in decis. 26. adductisque per ipsum iuribus, ac DD. placitis occurrentibus Pratum, tuendo R. Ronitaleam, impugnat, ac declarat Consil. Altimare in add. ex num. 2. Id quod extenditur ad hæredem hæredis, & deinceps qui creditotis est quoque hæres, l. qui liberis, C. de hæredib. instit. l. hæredis, 65. l. sciendum, 70. de verb. signif. l. in annalibus, 22. C. de legat. Bart. in l. fin. ver. idem dico, col. 4. C. de edit. Dini Adr. tollen. Conf. Marcian. conf. 9. num. 1. tom. 2. R. g. de Philippo dissertat. ff. col. 34. num. 2.

Hinc cessionarium non posse illud præsentare, sed liquidare, diximus in *ritu 166. num. 135. lib. 1.* & notant, præceteris, Afflict. in Conf. eos qui sciens, quæst. 10. tit. de perjur. Bened. de Barz. in tract. guarentig. in nona carta, Novar. quæst. forens. 48. ex num. 10. par. 1. Reg. Roniti. in rubr. de instrum. liquid. num. 11. *Acosta de prinil. credit. prel. 2. num. 9. Conf. Arias de Mesa var. cap. 19. num. 13. Fab. C. tit. de hæredib. vel auct. vendit. defn. 2. Confil. Carleau. de indic. tom. 2. lib. 1. disput. 4. num. 3. Tartagl. in prax. civil. cap. 1. num. 34. Foller in prax. censual. vers. tanquam res indicata, n. 52. Galter. in prax. instrum. par. 1. 2. par. rub. 1. num. 31. Thor. in vot. 19. num. 6. vot. 48. num. 26. & voto 94. num. 191. D. Conf. Ioseph de Rosa lit. 1. consil. 3. qui etiam anceps in doctrina Vrsilli ad Afflict. decis. 64. num. 8. antesignani huius opinionis, tamen num. 4. posse fieri præsentibus, & instantibus cedente, & cessionario, dat in manum, confirmat Reg. Sanfelice. decis. 299. n. 4. & dec. 415. num. 1. de dec. 313. advertit, neque creditorem, cui nomen debitoris fuit adjudicatum, absque principali posse id agere, insequitur Ginz. ad Cappy. Laro decis. 115. num. 5. & ibidem Manfrella num. 10. me citans in *ritu 166. num. 142. tom. 2.* Id quod locum vendicare, etiam si cedens non reservaverit sibi ius liquidandi, dixi eodem in*

Ritu 166. numer. 135. quem locum adducit Luca ad Franch. decis. 353. n. 5. in fin. quid quid voluerit Roic. resp. 79. num. 6. Ad quod dubium vitandum solet cedens reservare sibi ius liquidandi in beneficium cessionarij, iuxta cautelam Scaglione. in ritu 163. num. 21. quam insequuntur Manfon. de caus. exequut. lib. 1. ampl. 21. num. 21. Vin. comm. apin. 827. x num. 11. Assitit enim cedens vt vindex iuramenti, & cessionarius, vt exercens vilem actionem: cum enim peritiorum sit delictum, non quidem publicum, sed priuatum, ex text. in l. fin. de crimin. Stellion. & alijs luribus probant Andr. in cit. conf. Reg. eos, qui sciens, de perjur. num. 2. & ibi Afflict. num. 5. oritur inconcussa Iuris regula, quod de peritio non agit, nisi is, cui peieratum est, eam namque est priuatorum delictorum natura, vt is, qui offensam recepit, tantummodò agat, l. iniuriarum. ff. de iniur. §. non autem, Inst. de perpet. & tempor. act. Andr. & Afflict. eisdem, & Cappy. decis. 75. Quod verò cedens instanti cessionario debeat procedere ad liquidationem, monent Vrsill. & Galter. loc. cit. Reg. Sanfelice. decis. mem. 213. quin etiam cogi posse scio, atque hodiernus quoque mos demonstrat, & nostrates testantur, potissimum Thor. in supplement. compend. verb. Cedens, quò sibi.

Effatum verò DD. quos congerit 3 *Causel. in hoc ritu ex num. 5. Marant. in singul. verb. cessionarius, Conf. Staban. lib. 1. resol. 21. num. 2. intelligendum putamus quòd executum pacti executiui vigore guarentigie, & confessionis in instrumento existentium, quod quidem potest cedi vti res civilis, & non poenalis, sitque executio, citra personam, servata iuris forma in l. à Dino Pio, ff. de re iudic. vt advertit Borrel. in summ. decis. par. 2. tit. 19. ex num. 135. taxans Caran. in hoc ritu aliter scribentem, vt ingenij fertilitatem contra Troysium ostenderet, & exploso Caran. scripsit quoque de Grays. de except. in pralud. à num. 117. sed eundem Caran. in hunc sensum explicat subti-*

subtilis *Montan. cit. controu. 43. nu. 10.* & ante ipsum *Bonac. int. commun. opin. lib. 8. qui bon. ced. poss. num. 17. Alexan. conf. 115. nu. 10.* idem noster *Carau. in rit. 178. num. 9.* Cessionarius enim creditor dicitur, *Ioseph Ludovic. comm. opin. tit. de cessio. decla. 10. Viu. opin. 92. Roman. conf. 142. num. 1. Maranta in sing. verb. Cessionarius.*

Eodem modo cessionarius poterit incusare obligationem pendens acta Curiae stipulatam in beneficium creditoris cedentis, relaxatis literis exequutorialibus realiter, & personaliter, quae vti continentis iudiciale preceptum de soluendo, cum aduenerit dies expressa in ea, æquiparatur sententiae, quae habet executionem pararam, præceptum iudiciale in tali obligatione contentum, non concurrir in instrumento stipulato coram cartulario Iudice, qui nullam habet iurisdictionem contentiosam, vt idem *Montan. cit. controu. 43.* notat, & ante ipsum *Galter. in prax. instrument. 3. par. 2. par. principal. rub. 2. verb. Expeditur citatio, ex num. 4. Consil. Marcan. conf. 128. ex num. 2. tom. 1.* & mos patrius ostendit, propterea id licere quoque procuratori creditoris cum speciali mandato, ex *Carau. in hoc ritu num. 6.* diximus *rit. 128. n. 4. lib. 1.* quem locum, mihi (citra meritum) laudes cumulando, allegat peritissimus, ac lepidissimus *D. Reg. lo. Hieronym. de Philippo differt. fiscal. 3. num. 77. pag. 70. Summa laudis* (dicebat *Symmac. lib. 9. epist. 119.*) placere uni, si esset optimus, qui probaret.

Idemque obseruamus in apocis Bancalibus, quarum executio parata vigore *pragm. 63. §. 2. & 6. de offic. procur. Caesar.* extenditur ad cessionarios actiue, & passiuè, ac ad cessionarium secundum, tertium, quartum, & deinceps, *Legauar. ad Reg. Ronit. super cit. Pragm. 63. §. item uolemo, lit. A.* quod non placet *Thor. ad Reg. Salernit. decis. 46. num. 13. & in compend. decis. tom. 3. par. 1. vers. apoca bancaria, pag. 44. Consil. Rocc. respons. 15. num. 1.* etenim quilibet cedens, ac cessionarius respectiue Banco dirigit mandatum suum, ibi: E

per me li pagaret (ideft Banco) à Titio per altri tanti, sicquè pluries iudicauimus in M. C. Quidè in literis cambij? scribunt Rota Genua decis. 10. nu. 9. & Reg. Ronit. in pragm. 1. num. 16. de litter. camb.

Propterea contra hæredes debitoris liquidari minimè instrumentum potest, cum iuramenta præstantis successores non obstringant, qui in peritium non incurrunt, etiam si contractus, in quo præstatur, ad hæredes, vel successores pertineat. Non enim patitur iuramenti religio, quæ animam obstringit, vt iurans egrediarur ipsius iuramenti vinculum, quemadmodum ceteri spirituales contractus, voti scilicet, & similes. Vnde si quis iuratus aliquid agere, aut dare promiserit, eius hæres licet teneatur vt hæres stare contractui, & promissum soluere, non tamen sub vinculo, & religione iuramenti, vt si non fecerit, periturus censeri debeat, *cap. unic. 30. quas. 2. vbi glos. verb. Nihil, vers. nec sunt perinry. Abb. & ceteri in cap. veritatis, de iur. iur. 10. Andri. in cap. ult. de sepult. Bald. in l. grege legato, ff. de leg. 1. & in l. fin. col. 4. C. de test. Paul. de Castro in ead. l. grege legato, Bart. & Bald. in l. generaliter, C. de reb. cred. Angelicus Doctor in 2. quas. 98. art. 2. & ibi Caiet. num. 18. Alciat. in cap. cum contingat, num. 120. & Imol. num. 18. de iur. Præsul. Covarr. in cap. requisisti, de testam. col. 2. & in cap. quamuis pactum, de testam. in 6. num. 4. amplians in hæredes feudatarii, qui periturus non erit, si debita ministeria, quæ defunctus præstare iurauerat, minimè præstiterit, nisi renouet, ac repetat iuramentum, arg. l. si cuius, ff. de usufruct. & notat Bald. in l. liberti, libertaque, C. de oper. liber.*

Cedens verò, solus, an valeat sine
6 interuentu cessionarii, illud liquidare? negant *Bologn. in repet. l. 1. ff. si cert. pet. num. 39. vers. sed nec creditor principalis, Consil. Rocc. respons. 79. num. 1. tom. 2.* & solum posse per retrocessionem nominis sibi factam, censet *Rocc. ibidem num. 6. post Galter. in prax. rubr. aduersat ad debitas, num. 16. & notamus in cit.*

tit. vit. 166. num. 2. Veritas tamen qua-
siti dependet ex distinctione termino-
rum: nam si creditor fecerit delega-
tionem sui debitoris creditori ipsius
creditoris, tunc quia creditor dele-
gans est liberatus, & periculum rema-
net creditori, cui facta est delegatio,
non poterit amplius creditor pradi-
ctus agere contra debitorem delega-
tum; si verò delegatio interposita non
est, sed cessio facta fuerit solutionis
causa, tunc remanserunt actiones cre-
ditori, & non impeditur agere, nisi ex
parte cessionarij interuenierit vnum de
tribus: scilicet denunciatio, litis con-
testatio, vel exactio, ita vtrumque
expressè deciditur in *text. in l. 3. C. de
nomat.* vnde sumitur, quòd si cessio fa-
cta est ad commodum cessionarij, &
eius periculo, tunc dubitatur, an ce-
dens agere possit contra debitorem, &
tali casu posset debitor opponere, quòd
conueniri non potest stante inter aliter
cessio; si verò processerit ad commo-
dum cedentis, & eius periculo, tunc
rectè agere poterit, nisi interuenierit
vnum de dictis tribus contentis in *cit.*
l. 3. Bart. posuit in l. facta, §. si hares,
num. 3. ff. ad Trebell. & Castren. ibidem
num. 4. vers. aduertit, & adamussim,
quòd si cessio facta est voluntariè so-
lutionis gratia, & sic ad comunem
utilitatem cedentis, & cessionarij ce-
dentis, scilicet quia liberatur ab obli-
gatione facta cessione, & proinde ad
utilitatem cessionarij, quia sibi satisfi-
cit, tunc quia remanent cedenti actiones
directæ, quæ sunt à sua persona insepa-
rabiles, & efficaces, donec vnum de
tribus interuenierit, & periculum per-
tinet ad cedentem, si nihil ageretur;
sine dubio cedens agere poterit, & exi-
gere à debitore cessio, quia cessio tunc
non dicitur solutio, *glos. magna in l. de-
gati, circa finem, ff. de liber. legat. De-
aus conf. 99. num. 4. & indiuidualitèr*
*Osasi. decis. Pedem. 61. num. 90. & de-
cis. 44.* tradit etiam hoc procedere, si
debitor sciuerit cessionem, idem *Cast.*
in l. cum emptore, sub num. 2. col. 2. in
fine, & col. 3. ff. de pat. Osasi. in decis.
Pedem. 44. Guid. Pap. decis. 367. num. 2.

*vers. item Petr. Jacob. & in conf. 98. me-
lius declarat Bart. num. 3. vol. 2. & latè*
etiam Alex. in d. l. si cum emptore, nu. 5.
& lasibi dem nu. 127. & Socci in conf. 18.
num. 16. vol. 1. Alba conf. 245. num. 1.
vers. verum, si autem interuenisset
vnum de tribus, illæ actiones remansæ
penès cedentem essent inefficaces, vt
Osasi. posuit eadem decis. 61. ac etiam
si non solum cesserit omnem actionem,
sed etiam transtulerit exercitium actionis,
ita quòd apud cedentem nullæ re-
manerint actionis reliquæ, tunc age-
re non posset cedens, etiam quòd vnū
de tribus non interuenisset, ita lasi in
l. si cum emptore, num. 11. sequitur Ce-
pollin cautel. 242. Jacobin. paritèr con-
firmat exactionem fieri posse à ceden-
te, si vnum de tribus non interuenierit,
in l. diuina, C. ne lic. potenti. n. 64. & in d.
l. si cum emptore, Afflict. decis. 335. sub
num. 23. vbi noster Garanti. in additi-
onibus reddit rationem, immò etiam si
esset facta ad commodum cessionarij
debitor opponere non posset de ces-
sione, quod est fortius, Bertrand. cau-
tel. 303. nu. 1. vol. 2. & scientia non suf-
ficit, vt dicit etiam Afflict. d. decis. n. 44.
vers. fuit vocatum, nisi omnino validè
cedens fuisset liberatus per cessionem,
secundum Bald. in l. si pecunia, vbi lasi.
ff. de leg. 1. idem lasi in l. si fundus, §. quæ
causam, ff. eod. tit. num. 9. & 10. optimè
Angel. conf. 259. col. 3. vers. de quarto
quid iuris.

Et si prædicta rectè procedunt, vbi
cessio simpliciter solutionis causa facta
est ad commodum cedentis, & cessionarij;
fortius sine dubio locum obti-
nere, dicebam in proposita thesi, dum
creditores cessionarij receperunt assi-
gnationem ad maiorem cautelam, &
sine præiudicio primarum cautelarum,
ita quòd nedum periculum pertinet ad
cedentem, & contra cum datur regres-
sus ad instantiam cessionarij, si exigere
non potuisset, quia ratioe cedens age-
re poterit actione primæ, vt consi-
derat *Osasi. decis. 61. post num. 9. vers.*
secus verò in simplice cessione, sed ces-
tionarius posset omittæ exactione fa-
cienda à debitore, exigere à cedente,
dire-

directè vigore primarum cautelarum. Ideòque hic non est casus controuersiae, & succedit indubitata conclusio pro liquidatione in beneficium cedentis, cum non intercesserit mandatum ad instantiam cessionariorum, nec litis contestatio, aut exactio ab ipsis facta, Cuiac. in cit. l. 3. perbellè Griuelli decis. Dolan. 111. Tondut. lib. 1. de praeu. indic. par. 2. cap. 33. Gait. de credit. cap. 2. tit. 3. ex num. 458. Olea de cession. iur. sit. 8. quast. 2. num. 12. D. Conf. Marcell. Marcan. conf. 54. lib. 1. Reg. Sanfelice decis. 213. n. 13. post Ann. sing. 486. Cancer. var. par. 3. cap. 1. num. 117. Pres. Merlin. lib. 2. controu. cap. 31.

Quod autem est in more, vt facta cessione tempore liquidationis, interuenire debeat persona vtriusque cedentis scilicet, & cessionarij, intelligitur quando vellet liquidare cessionarius, vt diximus, cedens autem non habet opus persona cessionarij, quoniam ipsi cedenti facta est promissio de facie ad faciem, & stante suo interfecto, cum cessionarius valeat, nedum habere regressum contra ipsum, sed vti primis cautelis, omissa cessione ex reservatione supradicta, remanent actiones in suo robore efficaces, & proinde nullum obstaculum opponi potest ad impediendam liquidationem; & dum ex communi conclusione certum est, cedentem in casu praedicto agere posse, intelligendum est sine dubio ea actione, quae competeat ante factam cessionem, virtute instrumenti, cuius vigore conuentum est, vt liquidari possit, & sic, vt possit agere eo modo, prout per instrumentum permittitur, & vti faciliiori via pro confectione crediti, iuxta instrumentum, & sic via ritus, ex his, quae exarauit de Franeb. decis. 353.

Aduertat hae in re, quod creditor cedens alteri, & cessionarium ponens in locum suum non potest post cessionem exigere, nec agere contra debitorem, quamuis cessionarius nihil fecerit de illis tribus contentis in l. 3. C. de nupat. Propterea Notarij in quolibet cessionum instrumento semper ap-

Tom. IV.

ponunt illa verba, ponens eum in suum locum, (de cuius clausula viribus loquitur Bertazz. de clausul. instrum. clausul. 19. glos. 1. & 2. & tangit Reg. de Marin. lib. 2. iur. resol. cap. 161. num. 9.) & conferunt exarata ab Olea cit. tract. de cession. bonor. sit. 1. quast. 2. ex num. 37. & quast. 5. num. 1. per eadem ferè verba aduertit Angel. in l. si eum emptore. n. 3. ff. de pact. necens ita consilium esse, & obtinuisse, ac quodidianum esse. Verùm Additio lit. A. notat, eum esse sibi contrarium, & Baldum sectari aduersam Angeli alcam, quae de re Merlin. cit. cap. 31.

Insupèr adducti ex verbis Ritibus, ibi:

8 Non admittatur per dictam Curiam ad oblationem petitionis praambuli, notamus, creditoris heredem non obstringi, antequàm instrumentum liquideatur, notificari facere debitori, quod ipse sit heres, vt censuit de Iure Communi Ias. in l. vinum, num. 10. ff. si cert. pet. quem infestat Cancer. var. resol. tom. 1. par. 2. cap. 3. num. 67. sed fat est exhibere fidem praambuli, & notificare debitori citationem super tenore, in qua fiat mentio eius, ad cuius instantiam illa expeditur, heredem esse principalis creditoris, & ita est de more in praxi, & dixit Roder. Suar. in l. post rem indicatam, in declar. leg. Regn. in extens. 1. num. 10. & 11. de re iudic. Galter. in prax. liquid. instrum. 1. par. 2. par. verb. Aduertat creditor ad personam suam, ex num. 26. Prat. cit. obseru. 24. num. 11. memor Caran. in rit. 181.

In hoc autem rigoroso liquidationis iudicio non viget regula, filius ergo heres, in agendo, vt notauimus in ritu 178. num. 1. & 2. tom. 1. vt in alijs iudicijs; quae quippè regula nunquam valet respectu matris, vt non habentis liberos in potestate, Conf. Paschal. de virib. patr. potest. par. 4. cap. 1. num. 31. Cyriac. controu. forens. 144. num. 25. lib. 2. Reg. Capic. Laro decis. 119. nu. 4. lib. 1. Io. Bapt. Grasso controu. forens. 35. nu. 9. Nouar. decis. 176. sub num. 4. D. Reg. de Philippo differi fiscal. 9. num. 64. Consil. Staibin. in obseru. ad resolut. 86. nu. 19. lib. 1. distinctionem tradens.

L

Eius-

Eiusmodi decretum præambuli illud ipsum esse, in quo quis declaratur alicuius defuncti ex testamento, siue ab intestato hæres, & pro legitimanda tantummodò persona ipsius hæredis interponitur, ut in *Ritu* 178. 181. & præsentem in *Rit.* 286. de quibus memores sunt *Reg. de Philippo cit. differt. fiscal.* 9. num. 28. Maccia in *syn. cas. forens.* cap. 1. num. 10. Sceppe ad *Sarn. in prax. civil. par.* 1. §. 47. num. 40. & Sceppe læpius sine partium citatione, contradictione, *Confl. Marcian. conf.* 1. ex n. 5. 1. to. 2. *R. Cassy. Latro dec.* 198. n. 19. *Reg. de Philippo cit. loc.* Luca ad *Franch. decis.* 204. & D. D. Hieron. Calà de *restit. in integ. min. deneg. qu.* 26. sub n. 68. nec memorato in *Rit.* adducentes.

Atque ex *Ritus* verbis ostenditur, non omnes admitti ad illud petendum, & impertrandum. Vnde cum evenisset in cuiusdam Ducis causâ, & petisset, se declarari hæredem, & præambulum obtinuisse in tertia parte sibi relicta burgensium, eamque declarasset habere iure hæreditario, & propterea oppositum fuerit, debere eandem tertiam partem in contributu venire: contentio extitit maxima inter easdem partes, & replicatum, ac validis tum in factis, tum in iure suppositis innixus eiusdè Ducis Advocatus defendit, non nisi prælegari nomina relictam fuisse portionem iamdudum, ac propterea cessare contritutu; nequè obstat memoratam declarationem, ut impertraret decretum præambuli, quandoquidem decretum prædictum denegandum esse, nec com-
petere fideicommissario diximus in *Ritu* 181. nam *Ritus* omnes, noster scilicet, alterque 178. ac 187. loquuntur in hærede directè instituto, ut etiâ notavit de *Franch. decis.* 204. num. 1. nec non, & quia Statutum verba faciens de hærede restringitur ad hæredem directum, ut ipse de *Franch.* subdit num. 8. fauetque l. 1. §. de illo, vbi *las. num.* 8. *Ripa*, & alij, ff. ad *Trebell.* cumque dissimiles sint uniwersalis, & particularis successor, non secus ac album, & nigrum, ex *las. in l. 1. num.* 77. ff. de le-

gat. 1. *Crafs. §. hereditas, quasi.* 9. *Menoch. conf.* 610. ex num. 3. *Surd. conf.* 212. num. 16. lib. 2. *Sforz. Odd. conf.* 45. n. 24. & in terminis huius *Ritus*, *Præf. Merlin. lib. 2. controu. cap. 2. num.* 2. *Marotta discept. forens. cap. 3. num.* 59. *Ricc. col. lect.* 37. *Rota ad Rouit. cit. loc. num.* 17. *D. Conf. de Rosa consult.* 3. ex num. 41. *Theor. in compend. par. 2. verb. Præambulum, de Petris conf.* 61. num. 4. *Reg. Cassy. Latro consult.* 78. *Staiban. resol.* 39. Ac speciatim cum legatarius præambuli decretum obtinere nequeat, dato quòd esset ei legatum nomen, ob quòd absq; nulla cessione in eum transeunt actiones viles, iuxta l. ex legato, C. de legat. teste *Garani n. d. Ritu* 178. num. 8. Ex his illa proscindit oritur sequela, quòd si decretum præambuli, hæredi tantum directò, & uniuersali datur, denegatur enim etiam hæredi particulari, ut dixi in cit. *Ritu* 181. num. 5. citra dubium Ducis declaratio nihil profuisset aduersario, ob illam regulam, quòd ubi deficit potestas, frustra attendimus voluntatem, l. si quaramus, ff. de testam. adeò quòd *Bald. in l. fin. ff. de condit. & demonstr. testator est, duo esse, quæ perficiunt actum: voluntas*
tem nempe, & potestatem; nec nomen attendendum, sed quòd veritas suadet, l. si uno, ff. locat. quin, non, quod sit, sed illud tantum, quòd fieri debet, l. sed licet, ff. de offic. Præsid. nostra siquidem assertione, vel negatione non vtiq; immutatur veritas, l. assumptionis, ff. ad mun. Et quatenus replicetur, ex actu nullo probari voluntatem, ac propterea ex ea ostendisse, Ducis declarasse, habuisse, & recipisse dictam tertiam partem iure institutionis, ad text. in l. fin. ff. de rebus eorum, quam ad principalem facientem actum, restringunt *DD.* & sic ad ipsam Ducisam. Nihilominus ipsius animus, & voluntas nequit efficere in hoc casu, ut re vera sit hæres, quæ non, nisi legataria est, necque infringere legis dispositionem, ut illa in suis actibus civilibus locum non habeat, l. nemo potest, ff. de legat. 1.

Insuper rejicitur ex peculiari facto, quòd

13 quòd, ipsa Ducissa ignorante, praxambulū petijt eius. Procurator, atquē illius vsus est verbis, nullo cum mandato ad acquirendam hēreditatē, ac propterea nequibat iuxta l. per Procuratorem, siue l. Paulus. ff. de acquir. hēredit. & iudicatur fuisse memorat Anna alleg. 61. quod autem rati habitatione Ducissæ sit validandum praxambuli decretum, utiquē eisdem proster-nitur replicationibus, quibus & primarium assumptum reiectum apparet, quòd scilicet facere haud poterat, quodquē nec ipsa fecerit, sed hoc ipsū à procuratore tantum factum, sicut & illud, & consecutivē eodem laborat morbo.

Accedit, quòd tum procuratoris petitio, tum decreti verba praxportant petitum, & decretum servata forma testamenti fuisse, quo casu relatum est in referente, adhuc in sententia, cum omnibus suis qualitatibus, l. asse tota, ff. de hēred. inst. Alex. cons. 8. vol. 1. & si ex testamento apparet, relictam fuisse tertiam partem iure legati, non institutionis, ergo decretum frustratorium, quia supponitur institutio, quæ cessat virtute testamenti, cui innititur, quam-
14 uis autem, ubi quis non potest hēres esse, lex puniat mendacem ratione mendacij, id in gratiam interrogantis dumtaxat, l. fin. ff. de interrog. action. qua de re Mascard. de probat. concl. 383. Grinell. dec. 85. num. 5. Gratian. discept. forens. cap. 151. Amat. resol. 42. Consil. Staiban. resol. forens. 86. ex num. 14. lib. 1.

Cœterum nonnulla alia decretum praxambuli, sed immisionis concernentia, ac exagitata indicabimus.

Ad libellam revocata fuit questio
15 in M. C. in beneficium cuius praxambulū, sed immissio concedenda erat, si Ecclesiæ, ac Collegio S. Francisci Xaverij Societatis Iesu huius Civitatis, an verò Sacello intus Venerabilem Domum Professorum eiusdem Societatis, ubi Sancta Imago Indiarum Apostoli eum magna Populi frequentia, ac pietate veneratur? his enim verbis erat concepta institutio à Ca-

Tom. IV.

rolo Naccarella: Item lascio herede nelli ducati 700. che deno hanere dal Signor Duca della Saracina: à Santo Francesco Xaverio mio particolare Anòcato, & alli figli del Sig. Matteo Naccarella mio carissimo Zio; volendo, che il tutto si dividà per metà, cioè una metà à S. Francesco Xaverio à disposizione del Padre N. N. mio Confessore, e l'altra metà alli detti figli del detto Signor Zio Matteo Naccarella, acciò che frà di loro si divida detta metà.

Et immisionem impertiendam Collegio, ac Ecclesiæ Sancti Francisci, penitus excluso Professorum Domus Sacello, respondit ex Card. Tusch. pratt. conclus. verb. Legatum, concl. 46. nu. 14. vers. secundū amplius, & vers. incertitudo, concl. 65. num. 59. Purgato Mantice de coniect. ult. volunt. lib. 8. tit. 6. vers. undē manifeste, Prasul. Ricc. in add. ad Tirag. de prinl. pia causa, prius 55. vers. colligitur, Angel. de Perns. in commen. in S. si quis autem in nomine Magni Dei, da Ecclesiast. tit. num. 2. idque robur recipit ex Arresto apud Afflict. dec. 244. in causa piz dispositionis Ducissæ Calabriæ, quòd legata relictā Ducissæ Patronis huius Civitatis spectent ad Ecclesiās sub nomine dīctorum Sancto-rum, ex eo quòd legatum Deo, vel Sanctis factum, intelligitur factum Ecclesiæ, ex Bart. in l. 1. §. ad municipium, ff. ad l. falcid. confertquē text. in l. 2. ff. de reb. dñb. ubi Bart. Custr. & alij: legatum nempe relictum Civitatis Administratoribus, Syndicis, aliisque de regimine, cœseri Civitati relictum; Glos. propterea ibid. vers. videatur, nec est, relictum Sacerdoti Ecclesiām capere, adducit Iura in l. annua, §. à Titio, ff. de ann. legat. l. filio, in princip. S. idem ff. de cond. & demonstr. l. cum ali-quis, C. de iur. delib. l. si cognatos, §. 1. ff. eod. Episcop. Barbof. in collect. ad l. us Canon. cap. requisisti, 15. de testam. Haud refragante, Sacram Imaginem Sancti Francisci venerari in Domo Professā, de cuius Congregatione Nobilium erat Testator, & in illa residebat N. N. eius à confessionibus, qui sic voluntatem testatoris declaravit, quæ est at-

L 2

ten-

tendenda, etenim id aduersariorum causam perdit, & veluti proprio iugulat ense.

Quamvis enim possit exequutori-
16 statoris voluntatem declarare, eam-
quē interpretari, *Bald. conf. 259. An-
char. conf. 329. num. 2. Alciat. conf. 62.
lib. 9. Card. Paris. conf. 26. vol. 4. ex n. 29.*
Haud tamen potest modū excedere, &
tertio præiudicium inferre, *Riccius ad
Tiraq. le prinil-pia causa, prin. 55.* im-
mò inxtà à lure disposita agere debet,
prout verbatè testamenti significant, *Ja-
cobus à Canibus in tract. de exequut. ult.
volunt. 1. tract. particula ex nu. 15.* qui
enim habet meram facti exequutio-
nem, penès ipsum non minet aliquod
ius ex dispositione testatoris, nec po-
test se ipsum, eiusque Domum eligere,
etiam si esset puer, *Roman. conf. 228.
num. 12. Tusch. conclus. 530. num. 2. ex
textu in l. si sibi mandauero, §. si sibi cen-
tum, ff. mandat. concessa* quonquē pore-
stare dandi cui vellet, *Bald. in add. §. si
tibi centum, num. 1.* notat, & ibi *Ad-
dentes, ex cap. cum in lure, de election.*
Hinc perbcllè notat *Franc. Barfat. con-
f. 380. vol. 4.* quòd si procurator, cui
Episcopus mandatum dedit, vt bene-
ficiū resignaret in fauorem personæ
nominandæ per Primicerium sui Capi-
tuli, resignat eidem Primicerio scip-
sum nominanti, resignatio non est le-
gitima, quia nominatio non consistit,
& Episcopus spolio agere potest con-
tra Primicerium, & conferunt à nobis
exarata in ritu 4. ex num. 17. lib. 1. pro
Collegio S. Iosephi PP. Clericorum
Minorum, in cuius beneficiū cala-
mum quoque attribuit *L. Iul. Capo-
contron. 8. artie. 1. 2. 3. & 4.* Quin uero
l. nē inficiabitur, non admittendam vo-
luntatis questionem, ubi verba sunt
clara, *Lira hoc lure, ubi Bart. ff. de vulg.
& pupill. subtit. l. ille, aut ille, §. cum
verbis, ff. de legat. 3. Bart. in l. si arro-
gator, num. 17. ff. de adopt. & in anth. hoc
locum, num. 10. C. si secund. nupses.
mul. l. Titius, la prima, ff. de hered. in-
stituent. & quando verba prolata à te-
statore habent propriam significatio-
nem, non est necessaria interpretatio,*

etiam pro pia causa, *Mantica de coniect.
lib. 3. tit. 3. nu. 6.* quia sic voluisse defun-
ctum constat, *Bart. in l. Centurio, nu. 16.
ff. de vulg. & pupill. subtit.* & pericu-
losum est à scripto recedere, *Curt. sen-
conf. 63.* nullumquē est maius mentis
testimonium, quàm qualitas inspecta
verborum, *Bart. in l. ad recognoscendos,
de ingenu. & manumif.* Quòd verò te-
stator se remisit suo Patri spiritua-
li, locum habet iuxta verborum signi-
ficationem, vt scilicet de summa lega-
ta in beneficium Sancti, totum id ero-
gat: et, quod ei necessarium videbatur
pro Ecclesiæ ornatu, & necessitatibus
Collegij, præfatiquē verba respiciunt
exequutionem, non autem dispositio-
nem, quæ de per se est clara, & termi-
nata, ac Pater ille censetur nudus
Minister, *l. si quis Titio, ff. de legatis 2.
Angel. conf. 129. Tuschus verb. Exequu-
tor conf. 144. num. 36. Thomas Pellicion-
illust. qq. tit. de reddenda ratione, cap. 3.*

Testator si hæredis institutionem
17 concipiat: *Instituo Petrum, & Ioan-
nem filios meos ex prima uxore, & Ca-
ium ex secunda,* omnes venire in capi-
te, & non in stirpes, & talitèr expedi-
dum præambulum, respondi, quia
mentio facta de Vxoribus, est gratia
demonstrationis, ex *Bald. conf. 243.
vol. 2. Soccin. inn. conf. 104. n. 7. vol. 1.*
qui elegantem decisionem reputat.

Collegio Artis præambulum con-
18 cedendum, Artifice defuncto absque
alijs hæredibus, in confesso doctissimo-
rum Virorum respondi, ex *Bart. in l. si
quis filio ex hereditate, §. ins. ff. de in iust.
nupt.* argumento text. in l. 1. C. de hæ-
red. Decurion. Intellige ramē quòd ad
bona morientis in illo loco, non in
alijs, *Bald. in l. 1. §. ult. ff. de constit. pe-
cun. gloss. in l. Dinos, ff. de iur. fisci.* Hanc
singularem limitationem appellat *Jas.
in l. 1. num. 10. vers. limitat. C. und. vir.
& uxor.* Sic Collegium Consiliarium
Principis succedit Consiliario dece-
dente sine successoribus, *Bart. in l. 3.
C. de hered. Decur. Angel. in l. in tutori-
bus, C. commun. de succession. Bolognini
in Anth. habita, n. 342. C. ne fil. pro patr.
Garzia de Garath. som. 16. tractat. qua-
stion. 305.*

Non. 505. pag. 212. Afflict. de feud. tit. qua sint regal. vers. Bona vacantia, n. 3. magisquē in specie Boer. in §. 5. tit. de testam. in fin. quem refert Degraffalini de regalys Francia, lib. 1. versic. Parla-menta, fol. mihi 176. Martin. Garratus de Consiliar. Princip. quæst. 5. atque ad rem Peregrin. de iur. fife. lib. 4. tit. 3. de bon. vacante. multos necens casus successione ad Fiscū exclusionem, & Paschal. de par. potest. par. 2. cap. 1. à nn. 64. octo enarrat, atque in quarto casu de Curialibus, quorum successio Cohortilibus Patriæ acquiritur, ex l. 4. Cod. tit. de hered. Decur. nec nō in sexto casu de Præfectorio, cuius hæreditas non fisco, sed arcæ sui Præfecti defertur, ex l. 3. §. huic Sanctioni, C. de apparit. Praefect. Prator. lib. 11. Capon discept. forens. num. 24. tom. 4. 262. Sed an vxor excludat Collegium? idem Barr. inquirat in l. 1. C. unde vir, & vxor, & an Prætorium, unde vir, & vxor, in Regno aduersus Fiscum locum habeat? lepidè inquirat D. Reg. de Philippo dissert. fifeal. 22. & 23. sed in praxi arctum est obtinere.

Iterum excitata fuit controuersia, 19 an interponi debeat præambulum ex testamento in beneficium Tutoris, seu Curatoris à minore factum, & an iure hoc subsistat? scripsimus ritu 181. ex num. 19. tom. 2. & DD. laudauimus pro testamento, addimus Galuan. conf. 42. Const. conf. 26. Andreol. controu. 357. par. 5. & contra, alios 11. CC. quibus nectimus Galdin l. si curatorem, vers. hunc contractum, num. 27. Cude rest. in integr. Conciol. lib. 1. alleg. 42. 43. & 44. ac in thesi à nobis ibi indicata aduersus dispositionem Prudenti Raynaldo scripsit D. Anton. Barra controu. 65. 66. 67. & 68. & discussio articulo in M. C. experiente Matthæo Palumbo, & præambulum ex testamento Iosephi Stai-bano minoris, cuius erat Mattheus cura-tor, me Iudice relatore, manauit de-cretum, quòd infra quatuor dies audiat ut partes, & interim sequestrentur bona hereditaria, & agitatæ causa in S. C. ap-pellationis remedio, me referente, cen-suit Senatus die 24. Augusti 1671. esse

impartiendum terminum, & interim concedendam immiſſionem præfato Mat-thæo, reuocando decretum M. C. in Aula Ill. Marchionis Latertiz, cum ipso suffragia præstātibus DD. D. Tho-ma Carauita, Dominico Petrone, de-inde Regente, & D. Sancio Lolada, Commissario in S. C. Viro omni erudi-tione reſertiffimo, atque eximiarum virtutum prærogatiua ſuſcipiendo, Equite Ordinis S. Iacobi, ac in Su-premo Italiz Areopago cum voto Re-gio Aduocato emeritiffimo, in Banca Caroli Ardiz. Perpendit S. C. ætatem diſponentis annorum ſexdecim, vltimū elogiū conditum in hac Ciuitate, in qua præſunt Pro-Rex, & Tribunalia, proindè abest timor metus, præſen-tiam P. Innocentij de Conceptione, patriu aduerſarij, qui talem diſpoſi-tionem extorqueri non permiſſiſſet, partemque ex aduerſo non ſuccedere, ab intellato, ſed dumtaxat in bonis maternis, pro quibus non datur im-miſſio, ad tradita per Praſ. Merlin. lib. 2. controu. for. cap. 2. Addebat vnus ex Domuiſ, nullibi cautum in Iure reperiri, non licere minori in benefi-cium ſui curatoris teſtari, alioqui eius libertas teſtandi impediretur: cum tantum illi ſit interdicta alienatio, & inter viuos diſpoſitio, §. quod ſi quis, Auib. ut ij. qui oblig. ſe habet. per lib. res minor. l. Aurelius, §. ſin. ff. de liber. leg. & meritò Iuriſprudentia diſpoſitio-nem in vita coarctauit, quia minor ſi velit, poterit poſtmodum in benefi-cium ſui curatoris bona transferre, ſi donatio ex ſua voluntate liberè pro-cedat, & idèd remanet tempus, quo poſſit illam eamdem voluntatem ex-plere: at quia poſt mortem liberum amplius redire non poteſt arbitrium, impium ſanè fuiſſet, minoribus ſuos curatores, & præſertim ſanguine con-iunctos, inſtituendi libertatem adim-merc, l. 1. C. de Sacroſ. Eccleſ. nec incerta illa præſumptio impreſſionis, ſac me-tus reuerentialis minoris erga curato-rem ſufficiens eſt ad reuocandam in-ſtitutionem, quia alioqui dicere oport-teret, quòd mulieris teſtamentum in-bene-

beneficium viri validum non essetium maior sit reuerentia vxoris ergà virum, quàm minoris ergà curatorem; & quamuis in thesi apud *Afflit.* *decis.* 69. & *de Franch.* 180. fuerit denegata immisio marito instituto ab vxore, alia multa præter merum reuerentialem præsumptum concurrerunt. Qua proinde iure merito D.E. tradidere, non esse prohibitum curatori blando sermone prouocare adultum ad sibi relinquendum, vel instituendum, *glos.* singularis in *l. quicquid, verb. Non acquiescent, C. arbit. tutela, l. pupillorum, C. de administr. tutor.* dummodò fraus, aut dolus non interuenierit; quam distinctionem tueretur *Jo. Andreas ad Specul. tit. de iudic. S. & generalia, vers. sed opponitur, Matthesil. sing. 94. num. 15.* & *Peir. Rebus.* contrariæ alæ antelignanum, ad *Consil. Gall. tit. de donat. & alijs disposit. tut. & administr. factis;* sermocinari in locis, in quibus viget lex Regia huiusmodi testamenta prohibens, quod ceteri Doctores non aduerterent, simpliciter sequuti fuere, sic notante *Hodier. in controuers. 14.* concludebat.

Dispositio *cap. Regis Ladislai* (de quo 20 plenè scripsimus in *Rit. 166. ex num. 26. to. 2. & hoc to. 4. in Rit. 281.*) an venderet locum in vltimis tabulis à Barone confectis manu Notarij vasalli, siue origine, siue incolatu, & scripto hæredi præambulum, sed immisio concedenda? fuit acerrima antinomia in M. C. V. in causa D. Iulix Catalano, experientis decretum præambuli D. Aloylij Catalani Baronis Ciuitatis Insulæ, vigore testamenti in scriptis redacti, in quo articulo varia fuere iudiciū M. C. suffragia; Alij enim nullum protinus clamabant, ex generalitate memorati *capituli*, ex finali causa timoris, qui de facili incuti potest, ne dum subditi origine, sed incolatu, imò maior causa perpenditur in incola, & commorante, quàm in vasallo ratione originis: cum is non minus subiaceat Magistratibus domicilij, quàm originis, & utrobique muneribus fungi compellatur; tandemque robur addebant,

nè dum Doctorem auctoritatibus à nobis citato *Rit. 166.* laudatis, sed nostri Sacri Consilij decisione, per modum legis condendæ emanata, subiacere nempe sub memorato *capitulo* testamentum à Barone confectum, vel in ipsius beneficium, teste *Reg. de Marinis lib. 2. resol. cap. 230.* Alij verò Iudices contrariam tuebantur alcam, ex Doctore ibidem à nobis adductis, nec ullam habendam rationem aiebant de *Reg. de Marin. cit. loco*, teste de auditu à parte aduersa in illa causa Mutij delle Castelle cum D. Fabricio Carafa. Decisio enim per S. C. emanata per viam legis fieri non potest, nisi à toto S. C. iunctis quatuor classibus, & tunc illa ditigetur articulo dumtaxat, non causæ peculiari: his enim, vel similibus verbis concipienda: *Sacrum Consilium declarat, Testamentum manu Notarij vasalli esse nullum, tam in casu, quo Baro fuerit in eo institutus, quàm si ipse testetur.* & tamen in memorato decreto thesis apud *Reg. de Marin.* legitur tantum, *benè prouisum*, maxime, quòd ibi non erat opus hoc differere, dum agebatur de testamento, in quo Baro erat institutus; vt diximus in adducto *Rit.* & notant *Tasson. de antefat. vers. 9. obseru. 3. num. 28. Thor. par. 3. compend. verb. testamentum;* cessat enim prorsus timor in dispositione testamentaria ipsius Baronis. Hinc potest Notarius cum legitimo numero testium, & in hoc Regno cum Iudice ad contrahendus, proprium testamentum conficere, & palam ferre, cum nemini damnum affecerit dispositio de bonis proprijs, ex *Bart. in l. Seruus 28. nu. 2. ff. de testam. Pater Molfes. ad consuet. rom. 2. par. 10. quæst. 12. num. 5.* Hoc perpendit *Bart.* docendo, testamentum initum à Barone in suo Castro habente, merum, & mixtum imperium, & omnimodam iurisdictionem, subsistere, ac si esset à Superiore infinuatum, vt testatur *Bald. in l. Sancimus, 40. num. 5. vers. recorder, C. de donat. Card. Mantica de coniect. lib. 2. tit. 8. num. 1.*

Conuenimus tamèn omnes Iudices in concedendo D. Iulix Catalano hæredi

redi scriptæ præambulum, referuando iura partibus in petitorio, sub die 13. Martij 1675: referente tunc Iudice, deinde Reg. D. Marco Antonio Risi, quod ratum statuit S. R. C. sub die 18. Maij 1673. his verbis: *Visis supplicationibus fol. 59. 60. & 61. Per S. C. pronisum est, quod causa remaneat in eodem S. C. coram D. Consiliario Miroballo, verum consignetur fides, seu copia præambuli Ill. D. Iulie Catalano, qua non alienet interim stabilia, & non rehemas capitalia inconsulto S. C. & sumentia, & mobilia annotentur, & consignentur eidem Iulie cum obligatione de exhibendo ad omnem ordinem S. C. de Mercatis Secretarius.*

Potissima ratione ducti fuimus ex testamento scriptura liquidò apparere illud fuisse confectum à Io: Simonæ Bonello Terræ Cutri, clarèq; constare esse ibi numeratum, in clausura testamenti similiter ipsum Notarium se subscribere de Cutro, & quamvis in apertura ipsius se asserat de Cutro incolam Ciuitatis Insulæ, hoc nihil prorsus obesse stipulationi, seu clausuræ testamenti, quod cum sua ex parte non appareat vitiatum, abolutum, nec obliteratum, non est cur potuisset iure impediri immisso ex facto altoris indaginis: eò fortius, quòd aperturæ tempore attento in anno 1671. quo declarauit se incolam Ciuitatis Insulæ, mortuo Barone, feudum sub sequestro deduxit Regius Fiscus, ob deuolutionem in beneficium ipsius, & proinde non pertinentes ad rem existimauimus terminos citati capituli.

Extranei verò hæredis institutione 21 nem, Baroni legato relicto in testamento manu Notarij vassalli, validam censuit M. C. sub die 28. Aprilis 1673. re latore D. Consil. D. Franciscò Nauaretta, tunc Iudice, interpretendo decretum præambuli ad beneficium D. Portiæ de Rogerio hæredis scriptæ, hæd obstante nullitate vltimi elogij D. Honusrij Pescara opposita per D. Antonium Pescara testatoris nepotem adesse in eo legatum in beneficium D. Michaelis Angeli Pescara Marchionis

Terræ Castellucci, quod decreuit S. C. in gradu appellationis in Aula tunc Consil. D. Franciscò Rocco, die 5. Septembris 1673. his verbis: *Remissa est causa eidem M. C. qua pronideat, quid infra quatuor dies audiantur partes, & interim consignet fides præambuli, & respectu animalium legatorum Marchioni sequestrantur prauio appretio, patrocinante docto Viro D. Nicandro de Orlando pro eadem D. Portia, in Banca de Ardia, ex notabili Pauli responso in l. filius, 14. §. sequens questio. 5. ff. ad l. Corneliam de falsis, vbi Notarius si sibi, & Titio extraneo adscribat legatum, quòd ad Titium illud sustinetur, redditque ibidem Bartolus rationem, cessante fraudis præsumptione respectu extranei, insequitur Gallop. in prax. S. C. par. 2. cap. 27. num. 12. vers. si Notarius.*

Plerumque autem interponitur decretum 22 præambuli cum beneficio legis, & inuentarij, quod quippe beneficium proderit, ne vltèr vires generatur hæreditarias, prout teneretur si illud omisisset, vel post tempus inferius adnotandum confecisset, l. fin. §. si vero post quam, & §. etsi præfatam. Cde iure delib. quò casu pro virili portione cogi hæres ipse actione reali, & personali nimirum possit, iuxta resolutionem Parisij cons. 42. num. 39. lib. 1. & Lucani decis. 98. num. 16. Thor. par. 3. compend. sect. 1. verb. Exceptio innuanti, pag. 370. Consil. Marcian. cons. 5. ex nu. 5. dem. Tartagl. in prax. civil. cap. 1. num. 52. idque multis rationibus introductum esse scribit Roland. cons. 8. nu. 25. lib. 2. & Croas cons. 216. num. 5. vol. 2. eaque præferim, quòd contrahere videtur cū creditoribus, sequè ad omnia obligare eisdem modo, & forma, quo iam erat defunctus, & quidem eiusdem hæredis proprio mediante facto contingit, nempe aditionis hærel. tatis, Grammat. cons. civilis 200. num. 8. & cons. 125. 23 num. 12. Imò, & vbi dolus intercessisset, ac commissus appareret in inuentarij confectioe; eadem realis, & personalis decerneretur exequutio contr ipsum hæredem cum beneficio legis inuen;

inventarij in proprijs illius bonis, atque ultra vires hæreditarias, ut optimè adnotavit *Solarius Tiberius in sua prax. iudicij. cap. 45. nu. 16. lib. 1.* subnectens, usque adeo verum ut si hæres debitor vinculis mancipatus fuerit, & vellet bonis cedere, non possit, per text. in §. sancimus, *Auth. de hered. & falcid. & Soccin. reg. 46. fallent. 17. Innum. disp. 2. th. 4. id quod extricat Diana in summ. par. 7. verb. cessio bonorum, pag. 16.*

Quodque restringitur præsertim in Ecclesia, quæ illud conficere non obstringitur, *Bart. in l. 1. C. de Sacros. Eccles. Tiraque. de privil. pia caus. prin. 88. Reg. Cappy. Laro decif. 15. & ibi Ginz. num. 3. Consl. Staib. resol. 23. num. 18. & an è contrà sit immunis hæres laicus à confectiōe inventarij respectu Ecclesiæ crediticis? agunt Genuens. pract. Eccles. quæst. 256. Staib. cit. loco, Reg. Rouis. in pragm. 1. num. 13. delegat. pps, Thor. in summ. privil. pia causa, prin. 103. Consl. Prat. lib. 2. discept. forens. cap. 11. nu. 13. D. Mansrell. ad Reg. Cappy. Laro citat. decif. 15. ex num. 12. loquens de cessionario loci pii, num. 7. Hieron. de Rosi select. iur. obser. cap. 27. num. 72. Alderis. in tract. de hæreditat. tit. 10. à num. 210. Andreol. contron. forens. 398. ex num. 2. par. 6.*

Ut autem iam dictum inventarium
24 profit hæred. intra triginta dies initiari, & alios sexaginta expleri, & perfici debet, alioquin, eo effluxo tempore, frustra fieret, *l. fin. iam citata, §. fin. autem dubius, iuncto §. si verò postquam;* quin & coram tribus testibus legatarijs, aut creditoribus, testatur in verb. *ceterum*, adducti *S. fin. autem*. Verum tamen horum trium requisitorum nullum hodiè esse necessarium, sed tantum quòd intra tres menses expleatur, & fiat coram Notario, & duobus testibus, assuevit Guid. *Papa decif. 571. & Roland. conf. 73. num. 20. lib. 2.* alios complures sectatores sententiam communiorem esse existimat *Velasco consult. 52. num. 8. tom. 1.* insequiturque *Francisc. Hieronym. Leo in decif. Aragon. 107. n. 24.* qui sub *nu. 23.*

affirmaverat, id consuetudine obtentum esse in Regno illo: prout fieri, & admitti hoc in Regno Neapolitano, certum est; quin, & tunc iam dicti menses currere incipiunt à die aditæ hæreditatis, & sic præambuli in more esse Neapoli, & Regno scimus. Hicquæ vetustus Regnum non dissentit à dispositione legis, cuius vigore à die aditæ hæreditatis numerati iam dictos tres menses, dixit *glos. in cod. §. fin. autem dubius, vers. delatam*, & simpliciter loquendo amplexatur *Bart. in §. fin. autem hoc alignis sub n. 3. eiusdem l. fin. Guid. Papa. ead. decif. 571. num. 5. Cuman. consil. 71. num. 3. Francisc. Percell. tract. de inuent. cap. 3. num. 11. Decij conf. 633. insequuntur Gratiam. lib. 3. discept. forens. cap. 562. ex num. 28. Reg. Cappy. Laro decif. 129. num. 4. & 15. & decif. 137. num. 26. de Rosi select. iur. obser. cap. 26. à num. 45. Consl. Prat. lib. 1. discept. forens. cap. 36. inquirens, an curat tempus pendente quæstione super hæreditate? atque ubi verior esset eiusdem *Bart. distinctio in §. commigitur. n. 2. dicta l. fin.* ut à die aditæ hæreditatis exordiatu trimestre tempus, quando malitia omnis abest, non autem si doctus hæres proclatus sit aditionem, & amplectantur alij complures, potissimum *Roman. consil. 84. vers. quamobrem.**

25 Nihilominus dolus, & malitia non prælumeretur, sed omninò probanda esset, ut ex eiusdem *Romani* postremis verbis aperte desumitur, & consecutivè non constet de malitia, adhuc attempta dispositione Iuris, statetur Regulæ à die aditionis, & sic præambuli correcte statutu tempus trium mensium. Falcitur itaque nostri Regni vsus autoritate multorum Doctorum, id iure quoque subsistere opinantium, ut multo magis validus censetur, cum validissimus quoque existimandus esset quiuis introductus mos in confectiōe inventarij, qui aduersaretur sanctioni *dicta l. fin.* etenim aperte Iuris esse docet *Bald. ibid.* ut requisitis per eandem *Lin* confectiōe inventarij minime observatis, dum tamen intercesserint, quæ solent de consuetudine apponi

26 poni sustineatur citrà dubium Inuentariū, idem Bald. *conf. 147. lib. 4. Guid. Papa conf. 42. num. 3. & in tract. de inuent. num. 9. Roland. à Valle eod. tract. quest. 128. Carpzov. Iurisp. for. par. 3. conf. 33. def. 13. Aug. Bero. q. fam. 62. vbi Myl. Fachin. lib. 4. contron. 35. Griuell. dec. 143. lib. 6. tit. 1. def. 9. Dom. Scoppa ad Nicolin. in prax. cin. pag. 104. lit. N. & post Gratian. cap. 767. nu. 7. & cap. 977. nu. 27. Capon. discep. forens. 192. tom. 3. D. Aloys. Mansius lib. 4. consule. 330. ex n. 18. Consil. Rosc. resp. 78. nu. 1. lib. 1.*

Hinc de more esse in hac Ciuitate
27 in Inuentario describi mobilia cum ponderibus, numeris, & mensuris, qualitatibus, ac quantitatibus, ad tollendam doli præsumptionem propter Incertitudinem rerū, dicebant in S. C. hæredes D. Francisci Salernitano iunioris in causa cum D. Carolo, & Fratribus de Salernitano, in Banca Figliolæ, producāq; fute in processu fol. 153. & 154. Aduariorum M. C. Vic. & Notariorum assertiones de hac praxi, nixa dispositione *text. in l. si quis intras. C. de bon. prescript.* quem *text.* vendicare locum in Inuentario hæredis, post Bald. annunt. *Narr. conf. 574. & 575. lib. 3. Roland. à Valle conf. 73. nu. 43. lib. 2. & de inuent. p. 4. sect. incip. omittendum. Phannuc. eod. tract. p. 3. to. 3. Rimin. iun. conf. 417. nu. 5. lib. 4. Honded. conf. 53. tom. 1. Faber. C. lib. 6. tit. 11. def. 25. Gionagn. resp. 21. nu. 6. lib. 2. Caren. resol. 37. nu. 3. Cyriac. contron. 161. nu. 98. ac contron. 294. nu. 10. & 11. imò & vltorem describendum, post repetentes notant Efcobar. de ratiocin. c. 9. nu. 29. Lader. conf. 25. Spin. de testam. glos. fin. ex m. 35. & glos. 29. num. 36. Cancer. hanc aleam veriore præconizans p. 3. cap. 2. nu. 73. quamvis alij, non requiri superfluiosam descriptionem bonorum cum suis qualitatibus, distinctisq; pretijs, voluerint ex *text. in l. fin. §. fin. ant. dubius. C. de iur. delib.* in illis verbis: *Subcriptionem tamen supponere legredem necesse est, significantem, & quantitatem rerum, & quod nulla malignitate &c.* Quod verbum Et quantitatem
Tom. IV.*

communiter à II. CC. exponitur pro numero, teste *Didac. Spin. de inuent. q. 273. nu. 37. & 38.* solumque pupillorū, aut Fiscī fauore tentari posset, quòd in Inuentario, descriptione, vel adnotatione de bonis illorum facienda, exigatur distincta rerum enumeratio, ex *text. in l. iuriores. 24. ff. de administr. tut. & l. 3. C. de bon. vacanti. lib. 10.* aliqua apud Roland. *conf. 73. nu. 50. lib. 2. Fab. in C. lib. 6. tit. 11. def. 16. Honded. conf. 53. lib. 1.* Meritoque addunt, *Præf. de Franch. in dec. 536. nu. 5.* docuisse, fat esse assertionem, tot bona remansisse in hæreditate, aliterque dicēti incumbere onus probandi, cōfirmant *Staib. lib. 1. resol. for. 95.* occurrē memorato *text. in l. si quis intra, Resa ad Consect. Neap. ex pag. 140. Hodiern. contron. 5.* Ad quod Iudicis sūmoperē operabitur religio, arbitriumq; perpensis facti circumstantijs, hæredum qualitate, ac mobiliū quantitate, & æstimatione, *Gratian. cap. 822. nu. 17. lib. 5. Fontanell. claus. 7. glos. 3. p. 2. ex n. 53. tom. 2.*

Citationem Insuper esse de forma in illius confessione, nemo in dubium
28 reuocauit, potissimum in Regno, *Roland. cit. tract. p. 1. cap. 8. nu. 13. Fab. in C. lib. 6. tit. 11. de iur. deliberandi, def. 26. nu. 1.* adcò quòd certis creditoribus specialis, incertis generalis per Edictum exquiratur, *Maria in summo. dec. lib. 1. ff. tit. lunctuariorum. c. 1. & 2. Craucet. conf. 364. Conf. Marcian. conf. 13. nu. 4. lib. 2. Reg. Cap. 76. Latr. dec. 96. nu. 11. Gallup. in praxi S. C. p. 3. cap. 3. nu. 4. Thor. in supplēm. decif. verbo Inuentarium, Reg. de Marin. lib. 2. quotid. cap. 111. ex n. 1. Conf. Prat. lib. 2. discepi. forens. cap. 11. nu. 3. & 4. Conf. Staib. resol. forens. 95. nu. 10. nēdēns, prodesse aliquibus citatis, quodam non citatos, ex *Franch. dec. 229. nu. 5. Gratian. cap. 797. nu. 5. lib. 4.* cōfirmat *Reg. de Marin. cit. loc. n. 7. Capon. discepi. forens. 192. to. 3.* qua de re *Fab. in C. lib. 6. tit. 11. def. 17. Paisell. in annot. ad decif. caus. ciuil. exped. cit. 72. num. 79.* Tamen haud legimus in quatuor tantum Iuribus de solemnibus Inuentarij loquentibus; nempe adducta *l. fin. in §. sancimus, auct. sed cum testator, C.*
M ad*

ad l. *falcid. auth. si omnes, C. si min. se ab hared. abstin.* certam diem, & horam esse assignandam; proindeque vera redditur propositio ex præfatis Iuribus decerpta, satis superque esse conuocare simpliciter creditores ad illud, prout de Iure faciendum absque certæ diei, vel horæ destinatione, cuius proscriptio tantæ leuitatis habita fuit, ut apud plures Regiones, nullam requiri citationem, statutum fuerit, sicuti Lusitanæ *Valasc. consult. 52. n. 22. in fin. & consult. 87. n. 1. Gallix Rebuff. 1. tit. ad l. Gall. fol. 281. n. 4. Hispaniæ Parlador. rer. quotid. lib. 2. p. 4. cap. fin. §. 1. n. 8. Cathalonie Cancr. variar. resol. 10. 3. cap. 2. n. 66. Fontan. de pact. nupt. tom. 2. claus. 7. gloss. 3. p. 2. n. 45. Petrus Dietz à Ribadeneira Noguero. allegat. iur. 10. 1. allegat. 19. n. 102.*

Validum propterea dijudicauimus 29 citationis diploma, his conceptum verbis: *Compareant Die ... & Hora ... instatis mensis, cum continuatione*, in fine verò: *Datum die 20. Maji 1666.* vti continens certam diem, nempe totum mensem. Verba enim sunt referenda ad sensum hominis bene sensati, cap. ex litteris, vbi Abbas in 3. not. de sponsal. & aliquid operari debent, ne superflua dijudicentur, l. si quando, ff. de leg. 1. Cræuet. cons. 232. vol. 2. & adamusim notat Abbas Panorm. cons. 562. n. 3. p. 2. tempusq; indefinitè prolatum de præfenti intelligi, sese offert text. in l. si ita legatum, vbi Bart. ff. de aur. & arg. legat. quod in contractibus extendit *Relin. in cap. fin. de constitut. in fin. ex l. in omnibus ff. de reg. iur. l. cum qui Kalendaris, §. quoties ff. de verb. oblig. §. omnis, Instit. eod. tit.*

Inuentarium autem factum ex officio 30 per Curiam eximere hæredem ab illius confessione, aduertunt *Daman. in tract. de tutel. pag. 19. n. 19. Velasq. consal. 81. n. 1. Escob. de ratiocir. cap. 9. n. 22. Salgad. in labe. ynt. concurs. credit. p. 2. cap. 1. ex n. 37. Rocca. cit. resp. 78. n. 8. Scoppa ad Nicolin. pag. 104. n. 30. Capon. discept. forens. 38. n. 21. tom. 1. & discept. 14. tom. 3. Mansus add. consulti. 330. n. 24. & nonnulla necitè Thor. in*

compend. decis. p. 3. sect. 1. verbo hares an se iueri. pag. 511. & verbo, inuentarium pag. 600. Quæstada differt. 13. num. 3. Sic confessum ab vno ex hæredibus iuuare alteri, monent DD. à nobis adducti in ritu 207. n. 4. addimus *Noguerol. alleg. 19. n. 103. Ripoll. variar. cap. 10. n. 256. Viuian. Cirocch. inn. discept. 61. Conf. Staib. resol. 168. n. 30.* sermone habet de illo à Tenutario confecto, quod hæredi profit, *Fab. in Cod. lib. 5. tit. 11. defn. 24.* Etiam si restitutionis in integrum remediò à minore confessum fuerit, ut *ibidem* indicauimus, qua de re *Olea de cess. iur. tit. 6. q. 3. n. 11. Vilaplan. de brach. milit. cap. 4. n. 25.* & nouissimè doctus *D. Francisci. Romagnera in add. ad Conciol. super Statut. Cinit. Eugub. lib. 2. rub. 34. n. 41. & de Rosis select. iur. obser. cap. 28. ex n. 29.*

An filius non conficiens inuentarium detrahat legitimā, & obstringatur 31 integra legata soluere? Articulus fuit ad teutinam reuocatus in causa inter DD. D. Franciscum, & alios de Afflicto, & possessores ruris siti in Ciuitate Auerlæ, nuncupati à *Centone*: Etenim anno 1597. Io: Antonius iunior, nec non alij Fratres filij Matthei de Afflicto nepotis ex Io: Antonio filio Reg. Consil. Matthei, instetere in S. C. condénari possessores præfati ruris ad illud relaxandum cum fructibus, vti obnoxium fideicommissio factò anno 1523. à præfato Consiliario Mattheo in eorum beneficium de quo fideicommissio memini in ritu 278. hoc tom. 4. haud obstante illius venditione facta anno 1578. à memorato Mattheo iuniore, eiusq; pretium fuisse conuersū in emptionem Terræ Roccæ Gloriosæ, adhuc ab ipsis de Afflicto possessis; instructoq; plurius processu.

Dicebant conuenti possessores, pluribus ex causis absolueudos ab huiusmodi annofa rādiū agitata controuersia, potissimum, quia erat fideicommissū extinctum, eoquod Consiliarius Mattheus hæredes vniuersales in sua hæreditate 32 constituit quatuor suos filios, ac vita functis singulis quibusq; dicto-

rum

rum filiorum sine liberis substituit reliquos natos superflites : ex quo insurgentes clamabant, prohibitionem alienandi factam post dictam substitutionem super duo stabilia : nempe domum, ac prædium in Ciuitate Auerse regi iuxta prohibitionem prædictam ; ita vt cum inter mortuos ascriptus esset Ioannes Antonius Matthei primogenitus cum liberis, ab ipso enim Mattheus iunior progenitus fuerat, sicuti extincta omnino est substitutio dicta, ita sine expirata iam, & emortua ducatur prohibitio alienandi super duo prædicta stabilia ; cum dicta prohibitio sit accessoria ipsius substitutionis, & extincta substitutione videtur extincta prohibitio, ex *Decio conf. 636. num. 7.* quod approbavit *Rota Romana* apud *Seraph. dec. 883.*

Verum hæc nullius momenti, avertit prorsus obiectionem facto ipse dissolui, ac frangi, atq; autoritate etiam ipsorum allatorum Doctorum replicabant Auctores : nam Consiliarius Mattheus facta in testamento substitutione in hæreditate suis filijs eo euentu, quo singuli eorum de vita decederent sine liberis ; deinde per caput distinctum confecit particulare fideicommissum super prædicta duo stabilia ; & quamvis in substitutione facta filijs in hæreditate instituebat filium superstitem, casu quo reliqui de viuis decederent sine liberis ; respectu nihilominus duorum prælatorum stabilium fideicommissio subiectorum, heredem instituit Collegium Doctorum ipsosq; deficientes Sedilem Nidi ; ibi : *Item voluit, quod bona sua stabilia : videlicet domus sua sita in regione Sedilis Nidi, & Stabula Magna sita in Villa Centonis &c. non possint alienari in totam, vel in partem, villo vngnam tempore ; & si fieret alienatio, non transferatur dominium, sed semper sint penes suos descendentes masculos, & si omnes sui descendentes masculi defecerint, dicta bona deuenerint in Priorem, qui pro tempore erit Collegij Doctorum Iuris Civilis, & Canonici Neapolis &c. & hac in perpetuum seruetur.*

Tom. IV.

Nulla itaque ratione asseri posse, prohibitionem alienandi duo dicta stabilia accessoria esse substitutioni factæ in hæreditate dictis filijs. Primò, quia substitutio facta filijs sine liberis expressa fuit in tota hæreditate ; at prohibitio non ita sed tantum in duobus particularibus corporibus. Secundò, quia substitutio ita exprimitur, vt eo casu, quo aliquis filiorum emoriatur sine liberis, alter substituat in prohibitionem omnes descendentes mares vocatur semper, & in perpetuum ; adeoque parti aduersari ipsas auctoritates, *Dec. & Seraph.* Nam hi Auctores supponunt, quod sicuti substitutio in hæreditate sit solummodo filijs ; ita ipsæ dumtaxat filijs facta sit alienandi prohibitio ; tunc enim dicta prohibitio censetur facta accessoria dictæ substitutioni ; ita ut eo tantum casu censetur dispendere, quo disposuit institutio, & extincta substitutione censetur extincta prohibitio, quæ est accessoria, vt idem *Dec.* notat *cit. conf. 636. num. 7. & 8.* Verum quando alienandi prohibitio accessoria non est substitutioni, sed diuersimodè exprimitur : nimirum substitutio in tota hæreditate, & prohibitio in duobus tantum corporibus, substitutio filijs dumtaxat primi gradus, & prohibitio atque omnibus descendentibus maribus, & Collegio Doctorum, expressè vocatis in dictis duobus corporibus particularibus, tunc extincta substitutione facta in hæreditate, minime extinguitur fideicommissum particulare, & prohibitio alienandi facta, non in hæreditate, sed in certo corpore, & sic in re diuersa, ac facta non solum filijs, sed omnibus descendentibus, cum sit prohibitio alienationis diuersa à dicta substitutione tam respectu rei, quam personarum, & sic non est ipsius accessoria, sed stat deper se, vt facta ad alium finem, sicuti idem *Seraph.* aduertit in *dic. decis. 883. n. fin.* itidem his verbis : *Imò opportune confirmant hanc sententiam, cum considerentur ibi casus prohibitionis dependentis, & prohibitionis per se separatim posita. Quin Decij motiui plenè occurrunt*

M 2 rit

rit *Rimin. inn. conf. 20. ex num. 30.* & ex eodem *Rimin.* reassumit motiva *Peregr. conf. 43. ex n. 12.*

Obijciebant gradatim Conuenti, iuratus fuisse à fideicommissio auulsum, & à Matthæo iuniore distractum ob legitimas ad ipsum spectantes ex personis suorum Patris, & Patruorum filiorum Consiliarij Matthæi fideicommittentis, illasq; habu amitti ob omisum inuentarium, iuxta communem Doctorem consensum, *Glos. in l. fin. §. fin. autem hoc, verb. Sacramento, Cod. de iur. deliberand. eadem Glos. in §. si verò non fecerit, verb. lucrari, Auth. de hered. & falcid. §. si quis autem non implet, verb. auferri cod. tit. in Auth. hoc amplius verb. naturale, C. de fideicommissis. & in Auth. sed cum testator, C. ad falcid. verb. excedant, l. mola in l. 1. §. hac stipulatio, ff. si cui plus, quam per l. falcid. annuens in praxi nò esse tutum resiliere à Glos. effato, quando legata consistunt in corporibus hæreditarijs, Angel. in l. fin. §. si quis temerariò, C. de iur. deliberand. Gutier. de tutel. p. 2. c. 1. n. 43. Fabian. de Gioch super Auth. nonissima, C. de inoff. testam. n. 159. Rin. conf. 57. Grass. de success. §. legitima, q. 45. Ayor. de partit. p. 1. cap. 2. n. 23. Canalcan. de usufruct. n. 95. Fachin. contron. lib. 4. cap. 34. Fab. super C. lib. solit. de iur. deliberand. definit. 23. Marefcott. var. resolut. lib. 1. cap. 23. ex n. 5. Bernard. Græci præst. concl. lib. 2. concl. 138. confid. 1. Petra de fideicommissis q. 1. §. n. 111. & 128. Concennat. lib. 3. q. 9. cap. 11. Cacheran. dec. 148. n. 6. Guid. Papa dec. 53. n. 1. Egid. ad l. 1. p. 5. §. 1. n. 29. C. de Sacros. Eccles. Castill. contron. lib. 3. cap. 5. Merlin. de legum. lib. 3. tit. 2. q. 1. ex n. 7. Gaill. præst. lib. 2. obser. 138. n. 14. Paschal. de patr. potest. p. 2. cap. 4. n. 159. Minax. conf. 4. n. 7. Ann. conf. 29. n. 17. Rocc. resolut. 78. n. 15. tom. 1. Hostier. ad Surd. dec. 316. n. 9. siquidẽ legitimã ipso iure filio deberi, indubitati iuris est, l. scimus 65. §. repletionem, C. de inoffic. testam. arque ab ea omne remoueri grauamen, l. omnimodo 39. & l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. test. neque villo iure disponitur filium ob illud non contractum priuari legitimã,*

& nusquam inducitur alicuius iuris priuatio, nisi expresso caueatur iure, *glos. in c. fin. de iur. patron. vt in simili loquens de trebellianica, vt arguebat Pres. de Franch. dec. 11. n. 21. Mertend. lib. 4. contron. cap. 13. Christin. vol. 1. decif. 317. Hen. disp. 11. tit. 20. Guid. Papa decif. 53. Contertquẽ text. in §. non autẽ excipimus, Auth. de hered. & falcid. patronum scilicet hæredem institutum à liberto legitimam deducere illo omisso.*

Contrariam autem aleam magis veram præconizabant Actores ex Barz. in l. pater filium 36. n. 2 ff. de leg. 3. Gabriel. tit. de legitimis, concl. 6. in princip. Menoch. de arbitr. iudic. casu 163. n. 2. Oldrad. conf. 134. Castren. conf. 188. lib. 2. Nat. conf. 199. n. 6. Durant. dec. 301. n. 15. Rota dec. 47. n. 4. Peregr. conf. 64. n. 27. Fusar. conf. 64. n. 15. & alij: si enim es alienum ex causa onerosa, mittitur, eo magis legitima: & ab illius consecutione hæredem, siue extraneum, siue suum iura minimè excusant, ob fraudis, iuris, & de iure præsumptionem, Dominici. Homem de Almeida alleg. 12. post tract. Analysis excellentiar in iur. numer. quinary, occurrens text. in cit. §. non autẽ excipimus, Egid. in d. loco. & Glos. inferius cit. in l. cum de lege ff. de probat.

Potissimum quoad bona particulari
33 supposita fideicommissio, vt adamussim in suo Mantuano Senaru decifum fatetur Surd. dec. 316. necnon Bononiæ refert Barz. dec. 105. & arguit Carena resolut. 124. n. 6. Rota Rom. dec. 49. apud Rutil. Patitelli post suas decif. conf. civil. Bichi dec. Rot. 559. ex n. 11. Gionagn. lib. 2. resp. 20. Amat. Dunozett. inn. dec. Rot. 559. n. 7. D. lo. Baptista Saminati Prætitius Lucensis contron. 75. ex num. 9.

Iterabant Conuenti, præfatam Surdi decifionem, Doctoresq; ab ipso laudatos sermocinari contra receptam sententiam, vt ex Glos. communiter canonizata in l. cum de lege 18. verb. barcdis probatio ff. de probat. et ex antiquioribus, notit Aliograd. conf. 34. num. 13. lib. 2. Mari. de success. leg. p. 4. q. 18. art. 9. n. 6. Bellon.

Bellon. de iur. accresc. cap. 9. q. 24. nn. 39.
Maresc. var. resol. lib. 1. cap. 23. Merl.
de legitim. lib. 3. tit. 2. q. 24. n. 12. Rot.
 penès ipsum Merlin dec. 99. n. 8. *Gisp.*
Manf. de testam. valid. vel invalid. tit.
12. q. 44. *Citoch. discip. 7.* Emin. *Luca de*
hared. & haredit. discip. 17. n. 7. *Aloyf.*
Manf. consult. 304. ex n. 10. lib. 4. aduct-
 tens n. 17. resultari ex huiusmodi de-
 tractione mirabilem effectum: quam-
 vis enim filius detracta legitima omis-
 so inventario, integra obstringatur
 prestare legata, ad hanc præstationem
 actione tantum personali tenetur uti
 prædefuncti hæres, non hypothecaria,
 quæ quavis pro legato competat
 adversus etiam tertios bonorum pos-
 sessores, l. *fin. § sed quia in princ. C. ad*
Senat. Consul. Trebell. Pacific. de Saluina
no. in spec. 3. cap. 4. nn. 59. idem *Manf.*
consult. 182. lib. 2. Patelli dec. caus. civil.
exped. 21. n. 13. & exped. 69. n. 25. *Cannell.*
comm. opin. q. 102. non tamen po-
 test exerceri super bonis pro legitima
 filijs debita, & ministerio iuris, de-
 functo patre, illico ab illius hereditate
 avulsa nullo hypothecæ vinculo
 pro legatis subiecta, nec in ijs tertius
 possessor potest à legatarijs vexari, qui
 actione personali experiri debent contra
 filium heredem alienantem, ex
 quasi contractu aditionis integra solu-
 vere legata obstrictum, & ita fore in-
 telligendam *Surdi decisionem*, idem
Manfius aduertit n. 21. quod ipsemet
Manf. dixerat *consult. 134. ex n. 8. lib.*
2. atq. ex hoc discrimine abest hæsitatio
Hieron. Cnull. in specul. comm. opin. q. 591.
 aientis, se nescire qualiter compatiatur,
 ut filius deducat suam legiti-
 mam non conficiens inventarium, &
 ex alia parte teneatur de proprio, &
 refert *Paul. Christin. dec. Belgic. 148. n.*
8. tom. 1.

Vel *Surdi decif.* militare superexi-
 stentibus alijs bonis eiusdem qualita-
 ris pro filij legitima, ex *Gratian. discip.*
cap. 700. n. 24. minimeq; veritate
 niti eiusdem *Surdi*, & aliorum effectum,
 obnoxium esse filium heredem, vel
 alium ex eius iuribus probare non ad-
 fuisse alia bona, cum Doctores ab ip-

so laudati hoc non dixerunt, excepto
Natta conf. 199. & repugnare commu-
 ni II. CC. cœtui, ex *Gabriel. conf. 138.*
lib. 2. Vin. dec. 528. n. 21. *Petra de fidei-*
comm. q. 8. n. 460. *Molin. de primog. lib. 4.*
cap. 7. n. 36. *Coss. de remed. subd. remed.*
90. n. 4. *Honded. conf. 72. n. 6. lib. 1.* *Erās.*
Bec. conf. 100. n. 21. *Fusar. de subdit. q.*
690. ex n. 28. *Gratian. cap. 33. nn. 22.* &
cit. cap. 700. nn. 25. *Hieron. de Leo decif.*
171. *Cyriac. contron. 5. ex n. 51.* *Cardin.*
de Lucrit. de detract. discip. 27. ex n. 55.
Scayn. dec. Bonon. 108. ex nn. 52. *Aloyf.*
Manf. consult. 305. ex n. 10. lib. 3. ma-
 ximè si ex coniecturis colligi posset,
 non adfuisse alia bona, vtpotè ex plu-
 ralitate legatorum, ut perpendit *Rota*
 apud *Braun dec. 110. p. 2.* vel alia præ-
 sumptione pro negante, ut observat
Marta in summ. decif. tom. 5. tit. de legi-
tim. cap. 61. epilogando enarratà *de-*
cif. 85. *Barz.* Quas adesse in facti the-
 mate dicebant, idq; liquidò constare,
 ex Matthæi fideicommissu ultimo
 elogio, ad tradita ab eodem *Barz. d.*
decif. 105. sub n. 29. vers. tertia est præ-
sumptio, & pluries à *Rota* penès *Sami-*
nati cit. contron. 75. n. 71.

Maximum prædictis robur addebāt
 possessores, refutatione Terræ Roccæ
 Gloriosæ facta à D. Matthæo ruris
 venditore D. Antonio eius filio primo-
 34 genito die 14. Februarij 1594. ratam
 habita ab istius Fratribus; & proinde
 D. Antonium fuisse, & esse Patris hæ-
 redem; maximè non dato alio hærede,
 & obstringi hæredes ipsius D. Anto-
 nij absq; beneficio legis, & inventarij
 ad omnia à D. Antonio promissæ.

Hoc axioma Actores negabant in-
 factò; & ex *Horat. Montan.* in lura,
contron. 13. n. 8. & *contron. 14. num. 10.*
 etiam si feudum sit hæreditarium, ac
 refutatum in immediatè successurum:
 ea quippè ratione, quod refutata-
 rius illud acquirit titulo particulari,
 & qualitas illa hæreditaria post refu-
 tationem est extincta, dum natura hu-
 ius feudi erat, ut ita dentum habeat
 successor, si in eodem permanferit,
 quod non sit alienatum, ut aduertit
And. in cap. 1. §. & si libellum de prohib.
alien.

alien. feud. pater. Inde citatus Doctor *controu. 14. n. 12.* xistimat, refutatarium conueniri non posse actione personali, vt heredem refutantis, siue viuente, refutante, siue post mortem.

Quod *Montan.* assertum esse contra receptam, & canonizatum in Regno sententiam, aiebat altera pars, *Loffred. conf. 3. Georg. alleg. 20. n. 22. Camill. de Medic. conf. 49. sub n. 6. Reg. de Marin. lib. 2. resol. cap. 139. n. 17. R. Rouit. cōf. 47. n. 14. vol. 1. & vol. 2. conf. 10. n. 7. & cōf. 59. Conf. Rosa. consulti. 59. n. 4. Marcell. de Maur. alleg. 28. n. 6. Conf. de Anna. conf. 127. à n. 25. Milan. decis. 8. nu. 286. lib. 1.* cum refutatio nihil aliud sit, nisi præmatura, accelerata, siue anticipata successio; refutans enim in actu refutationis iura sua restringit, & tollendo se de medio præmaturè feudi successionem immediato successoris traditi transeunt propterea omnia iura refutantisin refutatarium, ac obstringitur vti illius hæres ad omnia onera, vt de donatario omnium bonorum scripsere *Guid. Papa. dec. 105. Peguer. dec. 121. Ann. conf. 118. n. 27. Intrigh. dec. 30. nu. 20.* & titulus particularis refutationis resoluitur in vniuersalem, alio hærede non dato, *arg. l. prim. §. ff. ex fundo, ff. de heredib. insti. l. quonies 13. cod. tit.*

Alio muniebantur clypeo Conuenti: nempe sententia arbitrari, præuio
35 decreto S. C. lata à tunc ipsius S. C. Præside Hieronymo Seuerino, & Regijs Consiliarijs Laurentio Polo, & Io: Thoma Minadois, die 22. Nouemb. 1544. qua audita Diana Carmignano Vxore Consiliarij de Assisio Auiæ, & Tutrice filiorum Ioannis Antonij, fuerant assignata Viduæ eiusdem inodia, centum viginti ruris pro dote, & antefato in solutum in proprietate cum cautione de restituendo pretium. Quod iudicium æquissimum clamabant, non existentibus bonis liberis, *ex Autb. res qua, C. comm. de legat.* ac nostratibus *Peschal. p. 2. c. 7. Modiern. ad Surd. decis. 62. & controu. 9. Barbat. de assisient. gl. 5. ex n. 125. Censal. ad Peregr. de fideicom. art. 42. Capon. de dote ad l. 2. ff. sol. matrim. q. 8. D. Confil. Altum. ad Reg. Rouit.*

conf. 54. 55. & 61. lib. 1. D. Scappa ad Gratian. dec. 19. & 237. Dom. Reder. ad Reg. de Marin. lib. 1. quonit. resolut. cap. 39. n. 8. ob dotem, & antefatum, quod illa ætate etiam in proprietate dari consueuerat, *Affl. dec. 291. Pref. de Franch. dec. 472. ex Consuetud. quartam autem, vbi Napodanus, qua de re Mol. fess. sup. consuet. tom. 2. de iure quarta q. 6. n. 26. Reg. de Marin. resol. tom. 2. cap. 25. n. 4. Tasson. de antef. vers. 4. obser. 4. nu. 64. Praef. Merl. cent. 2. cap. 16.* Quamuis autem antinomia sit inter DD. cui incumbat onus probandi deficientiam bonorum liberorum; Alij cum tribuane Vxori, siue assenti alia bona libera minimè extare, *Parif. conf. 119. ex n. 7. l. b. 1. Corn. conf. 3. lib. 3. Martar. in epis. fideicom. q. 48. n. 74. Molin. de Hispan. primog. li. 4. cap. 7. n. 34. Peguer. dec. 116. n. 3. Peregr. de fideicom. art. 40. nu. 22. liesfeld. conf. 133. n. 60. Barz. dec. Benom. 104. n. 12. Canale. dec. 81. n. 108. par. 2. Gabr. conf. 118. lib. 1. Bursat. conf. 179. li. 2. Fräch. dec. 241. n. 2.* Alij verò fideicommissario, *Crauet. conf. 19. Rol. à Valle conf. 59. lib. 4. Gentilis meus Petr. Ant. Petra de fideicom. q. 8. ex n. 460. Milan. dec. 5. n. 55. Rot. Rom. in collect. à Farinac. dec. 66. p. 4. lib. 1.* Verius tamen videtur effectus ipsius fideicommissarij onus esse, muliere, siue alio ex eius iuribus possidente rem à fideicommissio distractam, *Raud. dec. Pisan. 29. n. 377. Cnrr. son. conf. 27. Loaz. in l. filius fam. S. Diui n. 138. ff. de legat. 1. Philipp. Knipschildt de fideicom. famil. mobil. cap. 11. sub n. 479. pag. mibi 636. Luc. ad Franch. dec. 441. n. 4. vers. verum enim, maximè re iudicata existente, quæ iustum posseforem constituit, *l. iussu possidet 12. ibique Reptentes, de acquir. poss. & pro illa præsumitur, DD. in l. sciendum ff. de verb. oblig. Knipschildt. cit. loc. n. 493.**

Præterquamquod ex descriptione bonorum in Matthæi testamento liqui
36 dò dignoscitur, parum rei liberæ remansisse, ac venditæ ob onera hereditaria, quæ quidem testatoris annotatio ab inventario etiam excusat, *Rot. coram Bich. dec. 510. ex num. 19. Aloys. Zaus. consulti. 330. n. 14. lib. 4. mobilia q.*

à Lutreco inflictum Bellum, ac Regni
lucis eripuit prorsus, & erant maximè
quod illa tempestate non ebur, neque
aurum residebat in Domibus, sed in-
37 tenuitate mobilium firma hominum
sapientia elucebat: quod sanè maximo
probo est hinc nostrae ætati, qua au-
ro, argentoque non mensæ tantum,
sed cubicula ipsa onerantur, atq; or-
nantur depictis tabulis, & olofericis,
vel extremæ aulæ parietes, ut iam do-
mus in delubra transisse dicendum, at-
q; venerari luxum, & fastum.

Lōgi tēporis lapsū alitrinsecus obie-
ctum neutra pars curabat. Actores me-
moratū arbitrium, cū vetustū, nil præ-
iudiciū afferre, utpotè latum inaudita
persona legitima pro vocatis in fidei-
commissio, *Glos. in l. de unoquoque, ff. de
re indic. Peregr. de fideicom. art. 53. n.
45. Reg. Rerit. conf. 95. n. 5. tom. 2. ibiq;
D. Conf. Altim. addens. Bonaq; fidei-
commissata nullo vnquam præscribi
tempore, ex Fusar. de substit. q. 528. nu.
4. Peregr. dec. Portugal. 52. Fontanell. de
pact. nup. 10. 1. claus. 4. gl. 12. n. 65. & 69.
et dec. Cathal. 82. ex n. 14. Ac Rei tandē
legitimarum petitionem minimè præ-
scriptam, aiebant, utpotè ex posse-
sione tamdiū bonorum, adeū quod
in actione erat, transierit in excep-
tionem, quæ est perpetua, l. licet, vbi
Glos. verbo intra annum. C. de except. ac
perbellè notant Bald. conf. 50. n. 3. Me-
noch. conf. 1019. Gratian. cap. 602. ex n.
3. Altograd. conf. 84. n. 4. Ludonif. decif.
489. n. 11. & Beltram. addens n. 2.*

Hæc sunt in compendio, quæ præ-
ceteris, vna, alteraque pars in medium
produxit, materia prolixiorē, latio-
remq; exposcit discussionem, id quod
nostri instituti ratio nullatenus fertis-
sed tamen celebris causa ad extra Ritum
thesim prædicta scribēda nos adduxit.

Re autem maturè pluribus sessioni-
bus examinata, S. C. die 5. Decēb. 1690.
iunctis classibus, unanimi voto, pro ab-
38 soluto habuit iuris articulum, particu-
lare fideicommissum super memoratis
corporibus extare absolutè, & de per-
se, nullamque habere connexionem
cum substitutione. Verūm ex factis

hinc indè in actis deductis absoluit cō-
uentos ab impetitis per Actores, duo-
bus tantum calculis refragantibus.
Suffragia præstiterunt Spectab. Præses
S. C. Dom. D. Felix Lanzina Villosa, &
mecum DD. Consil. Ill. Dux Casæ Ma-
ximæ, D. Petrus Antonius de Chauar-
ri, & Eguia, qui & Commissarius, D.
Fulvius Caracciolus, D. Franciscus
Gascone, Ill. Dux Insulæ, D. Ignatius
Crusat, D. Nicolaus Planelli, & D. Ca-
rolus Brancaccius, Processus est in
Banca Licet. Aduersus quam senten-
tiam sunt deductæ nullitates, à Senatu
examinandæ.

R I T V S CCLXXXVII.

ITEM quia iudicia
claudicare non de-
bent, & omnibus æ-
qualiter sunt obser-
uanda, & iniqua Iura
concessa tollenda, &

Iure æquo confirmanda, de certa no-
stra scientia, ac proprio motu nostro
prædictis volumus, mandamus, & de-
cernimus, quod omnes illæ personæ
Vniuersitatēq; Regni prædicti, quibus
forsitan per nostram Maiestatem, seu
per nostros prædecessores, salui con-
ductus, seu moratorie concessæ fue-
rint, seu imposterū forsitan concede-
rentur, de non trahendo ipsos, & quæ-
libet ipsorum in iudicio: motu pro-
prio concessi, & concedendi cuiuscū-
que dignitatis status, gradus, præhe-
minentiæ, & conditionis existant, vel
existat, teneantur, & debeant, ac tenea-
tur, & debeat idoneam fideiussoriam
cautionē eorum creditoribus, ad om-
nem ipsorum creditorum requisitionem,
præstare de solvendo debitum,
ad quod eis teneantur, post tempus sta-
tutum, & eis in dictis saluis conducti-
bus

bus, seu moratoris indultum iuxta formam in moratoriis à Lure Comuni statutam, aliàs effectu dictorum saluorum cōductorum, & moratoriarum careant ipso facto, & eis huiusmodi saluus conductus, & moratoria in iudicio, vel extra non opituletur, quibuscunque clausulis derogatoriis in eisdem saluis conductibus, & moratoriis forsitan appendis non obstantibus quoquomodo, & præcipue si in ipsis contineatur, quod non teneantur præstare fideiussoriam cautionem.

S V M M A R I V M.

- 1 Redarguitur nonnullorum effrenis audacia in contrahendo ad alienum, plusquam eorum substantia patitur, & egestatem deinde sub aduersantis fortuna nomine colligunt.
- 2 Ingemitur debitorum conditio aliorum fortunas dissipantes, utpote non redituri, & de Augusto culcitram cuiusdam oberati emente fit mentio.
- 3 Supplicia Lege duodecim tabularum, aliisque Regnorum peculiaribus Constitutionibus contra debitores constituta indicantur.
- 4 Regnorum Moderatores omni aetate suis sanctionibus, ut tanto occurrerent morbo, frenum nimis sumptibus imponere, potissimum nostris temporibus Pro-Reges vigilantissimi; & deploratur præsentis seculi luxus.
- 5 Septuaginta debitorum in inopiam vergent, non eorum culpa, sed casu quodam, cuius imperio opulentia subiaceret, & verba Senecæ adducuntur.
- 6 Imperatores, eiusmodi oberatis, reserantes sanientem antiquam constitutionem, plura remedia cōcederunt, nempe cessionem bonorum, quod est antiquissimum priuilegium; pignorum ad indicationem creditoribus, etsi iniunctis; moratorias, seu saluos conductus.
- 7 Cessio bonorum est magis lacrymabilis, ab ea incipiendum, & fieri potest tam à patre, quam filio familias.
- 8 Ab Vniuersitate, Collegijs, & similibus.

- 9 In iudicio, vel extra, absque litis contestatione, solæ voluntas sufficit.
- 10 Procurator per literas constitui potest, ad hunc explendum actum, & epistola encomia indicantur.
- 11 Cessio non conceditur, nisi cedens caveat de soluendo, si ad pinguiorem fortunam reuerteris, quod declaratur.
- 12 Iure Romano nullus in cessione requirebatur ritus.
- 13 Ipsius ignominia constituta fuit in pluribus Orbis partibus, nè faciliter debitores ad illud beneficium confugerent, & obferantia multorum Regionum, ac nostri Regni ostenditur.
- 14 Vniuersitas ad cessionem admittitur, iuxta formam à Lure Communi statutam.
- 15 Cessio ignominiosa an in totum liberet debitorem, itam diutius effectus non teneatur? inquiritur. Dicitur acerba miserabilis, & taliter cedens non valet prosequi iniuriarum actionem intentatam, ac indicatam cautionem præstare non tenetur.
- 16 Examinatur cur illa cum ignominia in totum excuset, non verò facta absque ignominia.
- 17 Nobilis admittitur absque ignominia, & casus, ac obferantia indicantur.
- 18 Clerici ubi soluendo non sunt, cessionem facere non compelluntur ex beneficio cap. Oduardus, de solut. à quo excluditur clericus coniugatus, & an, ac quando in minoribus constitutus.
- 19 Si illud fuerint consequuti, habito dimisso, an molestari possint à creditoribus in seculari foro.
- 20 Vltimum Elogium, seniente peste, factum, minori septem testium adhibito numero, est validum, etsi testator valuerit, peste cessante, aliud condere cum iuris solemnitatibus.
- 21 Cessionem bonorum antiquitus Princeps, hodie regulariter quilibet Magistratus concedere potest, quidam in Regno, & in hac Neapolis Cinitate.
- 22 A decreto, quo debitor ad hoc admittitur beneficium, appellatio suspensiva non datur, sed damtaxat deuolutiua.
- 23 Non verò in dilatione quinquennali,

- in qua prolato diffinitivo decreto, servatis servandis appellatio impartitur.
- 24 Ex rescripto Pro-Regis, eiusque Generalis Consilij directio alicui Senatui, vel Iudici, ut iustitiam faciat, vel provideat: censetur demandatum, quamvis administrari iustitiam, tam in procedendo, quam in decidendo.
- 25 Dilatio debitoribus ad quod tempus concedi valeat? & de lure Communi quando illa impartiri possit lite pendente?
- 26 Debitor implorare non potest cessionis decretum, nisi instantibus creditoribus adducatur ipsum debitorem, & nisi ipse prius se in vinculis constituat. Cessio bonorum fieri non potest, nisi citatis creditoribus, & quomodo?
- 27 Renunciari an possit beneficio cessionis bonorum? contraria adducuntur sententia.
- 28 Pactum, quo debitor pollicetur, non uti beneficio cessionis bonorum, quid operetur?
- 29 Beneficium cessionis bonorum inductum est debitori volenti, non autem invito.
- Debitor quamvis petitoris admitti ad beneficium cessionis bonorum, potest tamen mutare voluntatem.
- Vicinus retrahens, in quacumque parte iudicii a petito retractu recedere potest.
- 30 Cessio bonorum facta a debitore suis heredibus non obest, re integra: cum nempe illius bona auctoritate Iudicis non fuerint distracta, vel creditoribus adiudicata.
- Cedens bonis non habet bona pro derelictis, sed tantum potestatem praebeat creditoribus alienandi.
- Text. in litem si vnus, de recept. arbitri. quando locum obtineat?
- Cessio bonorum fieri non potest de bonis emphyteuticis, sicut nec de fundo aut de bonis a testatore alienari prohibitis.
- Cedens bonis cum ignominia liberè, & absque onere creditorum quare valet bona post cessionem.
- 31 Debitor ut admittatur ad beneficium cessionis bonorum, requirere prius debet eius creditores instantes, num enim ad dictum beneficium admittere, an potius dilationem quinquennalem concedere intendant.
- Debitor post impetratam dilationem quinquennalem non auditur volens cedere bonis.
- 32 Debitor ut admitti valeat ad beneficium cessionis bonorum, debet universa sua bona, qua habet tempore petita cessionis, a se abdicare, & creditoribus cedere.
- Debitor praedictus tenetur bona sua per inventarium indicare, & si falsò indicaverit, huiusmodi beneficium privatur.
- 33 Debitor cedens bonis retinere potest vestes, quibus quotidie utitur; sed intelligitur de vilioribus.
- 34 Hospes auferre non potest vestem viatori pro victu illi subministrato; & quid in alyis bonis?
- Exequutio in pallio, & pileo, an realis, vel personalis dicatur?
- 35 Debitor cedens bonis retinere potest pertinentia ad exercitium suae artis pro victu quarendo necessaria.
- Doctores, vel Scholares codicillis bonis minimè auferendi valent libri, sicuti neque arma Militi.
- Depositi factum pro laurea Doctorali, assequenda sequestrari non potest urgentibus creditoribus.
- Libri num exequi possint pro pensione domus?
- 36 Debitor cedens bonis iuxta conscientiam retinere potest necessaria sibi, & familiae suae, ne in dedecore vivat.
- 37 Debitor dolosus est exclusus a beneficio cessionis bonorum.
- 38 Sciens non esse solvendo, & contrahens spe futura cessionis, excluditur a beneficio cessionis bonorum. Sed intellige ut ibi.
- 39 Cessio bonorum locum non obtinet in debitis infra annum contractis.
- Dilatio quinquennalis concedi nequit urgente aliquo ex creditoribus pro credito infra annum contracto.
- 40 Debitor exclusus a bonorum cessione, uti infra annum petita, illo elapso, alio libello minimè peti potest.

- 41 *Hares, qui inventarium non confecit, nūm bonis cedere valeat.*
Clericus non faciens inventariū, an relictur beneficio. 231. Odoardus.
Beneficium cessionis bonorum conceditur pauperibus, & summa inop a laborantibus, non verò dinitibus.
- 42 *Euerfor mensa argentaria à beneficio cessionis bonorum repellitur.*
Decolitor dicitur fraudator, & illi, quamvis in iudicio solemniter examinato, non creditur.
- 43 *Fallitus quando à beneficio cessionis norm excludatur?*
- 44 *Fallito nulla est concedenda dilatio, quando dolo, aut fraude decoxerit.*
Libri Mercatorum fallitorum habent presumptionem contra se.
Pena imposita contra decollos quamvis sit?
- 45 *Pragm. 1. de nummular. statuens penam contra nummularios decollos, an locum obtineat contra mercatores fallitos.*
Ratio fidei publica seruanda efficit, ut casus non dicatur similis, sed idem, & comprehendatur sub Statuto, quod etiam extenditur in odiosis, stante Reipublica commodo.
- 46 *Pragm. 6. de cels. bonor. nedūm denegat quamlibet dilationem, & salvaguardiam mercatoribus, qui fraude, & dolo decoxerant, sed etiam sancti panem in cor, & contra cornu bona celantes, vel asportantes.*
- 47 *Mercator fallitus quando possit forindicari vi memorata Pragmat. 6. de cels. bonor. Adducitur scitum in facti contingentia emanatum, tam à M. C. V. quàm à S. R. C.*
- 48 *Pragm. 6. de cels. bonor. requirit necessariò fraudem, ac dolum mercatoris, ita ut locum obtineat, non sufficit decollio.*
Pragm. prædicta licet statuat, ad doli probationem sufficere presumptiones, & coniecturas; nihilominus quoties pro Reo militat aliqua presumptio, hac omnes alias Eises presumptiones elidit.
- 49 *Pragm. 6. de cels. bonor. loquitur de mercatoribus rationum; non autem de mercatore simplicis, & puro negotiatore.*
Pragm. prædicta, uti nimis rigorosa, in nullo casu fuit usurecepta ex tempore, quo fuit promulgata.
- 50 *Decollio in se non est delictum, sed tantum potest esse delictum, quando adest dolum.*
- 51 *Excusator licet opponere nequiat de Rei innocentia implorari tamen valet iudicis officium, ita ut etiam in crimine homicidij ostendere possit, Reum non teneri pena homicidij.*
Iudex tenetur ex officio inq. vere de inquisiti innocentia, ac pro eo supplere, ubicumque deueniri potest ad diffinitivam sententiam parte absente.
Agnatus inquisiti quando compari adversus forindicationem, licet principaliter non agatur de meritis cause, est tamen de illis agendum, quatenus spectat ad qualitatem delicti, & indiciorum.
- 52 *Decollio in dubio creditur dolosa, & propria fraude falli.*
Filius quando obstringatur ad as alienum à patre contractum.
- 53 *Cedere bonis nequit ille, qui bona sua luxuriose vivendo consumpsit, & sua culpa paupertatem sibi acceperunt.*
Tradens domum ad indendam, si in ipsa ade verberibus fuerit afflictus, aut furtum passus, nullam actionem habet.
Adducuntur nonnulla de ludo alearū, taxillorum, ac schaccorum.
- 54 *Reipublica interest, ne quis re sua male utatur.*
- 55 *Cedere bonis valet etiam ille, qui sua culpa inops factus est.*
Dilatio quinquennalis admittitur non probatis infortunij debitoris.
- 56 *A regula nusquam recedendum est, nisi de casu limitationis concludentèr doctum fuerit.*
Bona fidei commissaria nūm possint alienari pro excarcerando heredem gravato, etiam ob suum delictum?
- 57 *Negans debitum dolo malo, & comitatus, excluditur à beneficio cessionis bonorum. Sed limitatur in nonnullis casibus.*

- 58 Debitor negans ex petitione maioris debiti non excusatur.
Petitio nulla dicitur, ubi actio exceptione eliditur.
- 59 Debitor Fisci ex contractu admittitur ad beneficium cessionis bonorum: secus vero debitor ex delicto.
- 60 Debitor inopia laborans si fueris vinculis mancipatus, petere potest, ut sibi alimenta subministrarentur à creditore, aliquin à carceribus dimittatur.
Debitor prædictus alimenta consequitur, etiam si habeas fructus dotis, qui sat non sint uxori, & filijs.
- 61 Hebraei pauperes carceribus mancipati à creditoribus Christianis beneficio cessionis bonorum gaudere valent.
- 62 Recensetur Epigramma Carpillidis, quod extat in Antologia in Piscatorem.
- 63 Creditor subministrare nolens alimenta debitori pauperi vinculis mancipato, dimitti potest à Iudice; Ac Iudex tali casu non faciens illum relaxari, de suo alteri obstringitur.
- 64 Debitor semel excarceratus ob denegatam alimentorum præstationem, non potest iterum carcerari, si creditor offerat, se paratum ad illum in vinculis alendum.
Debitor carceratus in M. C. creditore assentiente transferri valet ad alium carcerem; at si creditor iterum illum traduci in M. C. voluerit, non auditur.
- 65 Carceratus inops in causis criminalibus alendus est à Curia.
- 66 Alimentorum taxatio quomodo, & à quo facienda sit?
Pauper quis dicatur? & an talis dici valeat, qui habet artem, ex qua ipse alere se potest?
- 67 Creditor agens aduersus inopem, non debitum, sed debitorem persequitur, & potius se hostem, quam creditorem ostendit.
- 68 Debitor non valens soluere in pecunia, dare potest bona insolutum creditoribus ad eorundem electionem.
Nisi debitor cum iuramento renuntiasset Auth. hoc nisi, C. de solut.
- 69 Dispositio Auth. hoc nisi, C. de solut. locum habet, existente dumtaxat promissione in pecunia, absque expressa illius renunciatione.
Res venit appellatione pecunia.
Quis ut excludatur à pietatis beneficio in causa imparito, requiruntur verba specialissima.
- 70 Datio insolutum obtinet locum, licet renunciatum sit Auth. hoc nisi, C. de solut. quando supervenit inopinatus casus, & iustus non reperitur emptor.
Datio insolutum non habet locum in debitore ex causa census.
Civitas, aut Universitas non gaudet beneficio dandi bona insolutum eius creditoribus.
- 71 Hares cum beneficio legis, & inventarij dare potest bona insolutum creditoribus.
Dispositio Auth. hoc nisi, C. de solut. locum obtinet in feudis cū onere correspondendi superfluum pretij alijs creditoribus.
- 72 Creditor quando recipit insolutum bona oblata ab hærede cum beneficio legis, & inventarij, nūm ex istis bonis deducat sextam, si licitatis ysdem bonis pravia oblatione emerit? adducitur contentio, qua extat inter Episc. D. Hieronymum Botgia, & Consiliar. D. Blasium Altimarc.
- Creditor obtinens adiudicationem bonorum in iudicio assistentia, non deducit sextam partem pretij.
- 73 Sexta pars pretij nūm deducatur ex venditione bonorum mobilium?
- 74 Oblatio certorum bonorum stabilium facta in pīm executionis nūm admittatur ad remorandam expeditionem literarum executionarialium.
Text. in l. à Diuo Pio, §. in venditione, D. de re iudic. dat ordinem in executione sententia.
- 75 Ordo impartitus per dictum text. in l. à Diuo Pio, §. in venditione, nūm sit de forma, ita ut illius omisso reddat executionem nullam?
- 76 Ordo præfata l. à Diuo Pio, §. in venditione, nūm impartitus sit favere creditoris?
- 77 Adducitur scilicet S. C. emanatum in notabili causa ad ornatum citati text.

in l. à Diuo Pio, §. in venditione.

In exequutione mobilium num aliquis ordo attendendus sit?

- 78 Debitor gaudere etiam valet beneficio moratoria; & illa, vel est gratiosa, vel iustitia; & gratiosa verò à Principe tantum concedi potest.

- 79 Consuetudines concedendi dilationes quinquenales à Principe originem traxerunt.

Vos potestatis suprema requiris semper iustam causam in Principe; quæ tamèn præsumitur, potissimum si illa fuerit concessa cum causa cognitione. Reipublica interest, Cines à creditorum nexibus liberari.

Princeps pro conseruatione status illustrium personarum, à tua consentientia valeat eis, nedum concedere inducias ad soluendum, verum etiam ut liceat paulatim soluere contrà formam contractus.

- 80 Princeps est pastor subditorum. & corporis totius Reipublicæ medicus esse dicitur.

- 81 Privilegium, quod non in totum, sed in parte penam admittit, validum est.

- 82 Princeps ex causa, de plenitudine potestatis, dominium, & bona suis subditis auferre potest.

Favor publicus reputatur iustissima causa.

Epicheya quantum sit?

- 83 Princeps attendere debet, quid decet secundum honestatem, quid licet secundum aequitatem quid denique expedit secundum utilitatem.

Potestas Principis non consistit, ut faciat quid velis, sed quod iuste possis. Principi præcipuum est, facere iustitiam.

- 84 Pragmaticæ sub tit. de administrat. Vniuersi. num comprehendant census, & bona Ecclesiarum, ac personarum Ecclesiasticarum?

Ecclesiastici an contribuere obstringantur cum laicis quando sic exigit præcisæ necessitas?

- 85 Moratoria concedi potest, & debet Vniuersitati pro eius proprijs debitis ubi recensentur plura exempla.

Miserabiles collectas soluere non tenentur.

Officialis deputatus ad exigendum collectas, potest illas remittere in præiudicium Principis ratione paupertatis.

Ciuitate, Castro, vel Villa Incolarum numero diminuta, ita quod solus Fiscalium onera ferre nequeat, si alenuatio de mandato Regio.

- 86 Moratoria concedenda nedum est Vniuersitati, verum etiam omnibus illius hominibus; maximè Agriculis.

Agricola multis potiuntur privilegijs fauore cultura; quorum nonnulla hic peculiaritè recensentur.

Agricola nullo modo carcerari possunt tempore messium.

Exequutio super bobus aratorij, & aratro, sine alijs instrumentis ad agriculturam pertinentibus, prohibita est.

- 87 Citatio licet in omnibus actibus requiratur; restringitur tamen, quando aduersarius esset talis, qui etiam præsens non posset actum impedire, & contradicere.

Citatio adhiberi non debet in notorijs.

- 88 Moratoria num extendatur ad debita iurata? & num exigatur absolutio à iuramento?

Iuramentum à parte parti remitti potest.

- 89 Debitor quando uti possit moratoria, non obstante, quid in instrumento expresse renunciatum sit moratoria exceptioni.

Interesse an currat pendente tempore moratoria? & quid in redditibus, seu annuis introitibus ex stipulatione promissis?

Annui introitus quando currunt, tunc eorum exactio non secus, ac debiti solutio differtur ad tempus constitutum in ipsi literis.

- 90 Debitor durante tempore moratoria conuenire non valet suis debitoribus; & opponens moratoria exceptionem contrà suos creditores, pati debet, ut illa etiam vitantur sui debitoribus.

- 91 Moratorias concedere, est de Regalibus Principis; Dilationes verò quinquenales à Principe, vel alio Iudice inferiori concedi valent.

- 92 Dilatio quinquennalis ut impartiri possit.

possit, requiritur consensus maioris partis creditorum, qui compellant minorem partem ad concurrendum.

- 93 Tempus dilationis quinquennalis esse non potest minus, vel minus quinque annorum à principio, secundum aliquas; alij vero contrarium dicunt attestantes, eiusmodi dilationem aliquando ad annum aliquando ad quinquennium, aliquando vero ad decennium impartiri.

Princeps de plenitudine potestatis talem dilationem concedere potest usque ad triginta annos.

Dilatio quinquennalis non tantum semel, sed etiam bis, aut ter concedi potest, instante maiori creditorum parte.

- 94 Dilatio quinquennalis ut concedi valeat, causare debes de veritate, ac realitate creditum; nec fas est creditorum confessio, nisi liquet de causa. Adhucitur mos ad fraudem remouendam.

Creditor afferens se talem, cum non sit, aut habuerit promissionem resolutionis, & assentitur, ad hoc ut alios concurrant, grauius puniuntur.

Creditor prae textu alterius contractus, vel repromissionis, exigere non valet durante dilatione quinquennali.

- 95 Maior pars intelligitur pro quantitate debiti, non pro numero creditorum. Dilatio quinquennalis concedenda est, etiam si non maior, sed aequalis summa, & sic debiti dimidia tantum sit creditorum concurrentium.

- 96 Creditum licet praesumatur simulatum inter filium debitorem, & patrem concurrentem creditorem; aliter tamen est, quando de debito ante dilationem causat ex verisimili causis.

Creditorum consanguinei assentientes regulariter in dubia non admittuntur ab praesumptam fraudem, & collusionem.

- 97 Maior creditorum pars ut minori praeiudicet, fas est, ut albarum subscribant, & ita in praxi seruetur in hac Regna, ac in Gallia, Læstania, & Hispania.

- 98 Dilationes quinquennales ab omnibus

abineri possunt, qui expresse prohibiti non repeririuntur.

Mulier gaudere valet beneficio dilationis quinquennalis, licet ab as alienum carcerari non possit.

Debitor munus priuilegia non canueniatur, nisi in quantum facere potest, an gaudere possit beneficio dilationis quinquennalis.

- 99 Dilatio quinquennalis minime subsistit, quando de persona tantum conceditur.

- 100 Debitor etiam in carceribus existens frui potest beneficia dilationis quinquennalis, ut illius vigore dimitti debeat.

Liberans aliquem debitorem obstringitur integrè soluere amne debitum, licet debitor praedictus denique apprehensus in carcerem detruderetur.

Creditor non potest amplius debitorem carcerare, etiam si afferat alimenta praestare, quando prius remittens fuit.

- 101 Debitor post obtentam dilationem quinquennalem, ac post quam tempus in ea expressum lapsum est, ad beneficii cessionis bonarum conualare non potest.

Dilatio quinquennalis impedit instrumenti praesentationem ad formam Rituum.

- 102 Exequutio sententia quando remanetur ex rescripta dilationis quinquennalis.

Geminatio verborum denotat firmitatem propositi voluntatis, ac consensus, & inducit diuersitatem iuris ab actu simplici.

Verba geminata significant praesentem intentionem.

- 103 Vicinus ex maiore parte concurrrens potior est in retractu eo vicino, qui praeminari parte concurrat.

Emptor vicinus ex minori parte praefertur in retractu alteri vicino, qui concurrat pra maiori parte, tanquam duo habens vincula, & vicinitas, & emptionis.

- 104 Creditores certantes, quid faciendum sit super bonis debitoris à salutane assentis? cagi valent creditores minoris partis, non solum ad dilationem assentiendum; verum etiam ad remissionem

fieri partis debiti consentiendum.

- 105 Creditores maioris summa si dilationem quinquennalem concesserint, ac petierint condemnari remittentes ad concurrendum, atque isti servatis servandis ab impetrata dilatione fuerint absoluti, illi creditores maioris summa ante quinquennium non possunt ipsam debitorem convenire.

Voluntas tacita non praesumitur in prejudicium tertij debitoris.

- 106 In iudicio concedenda dilationis quinquennalis, Clericus citatus stare debet coram Iudice laico.

Hoc etiam locum habet in remissione partis crediti.

- 107 Dilatio quinquennalis non extenditur ad debita inbita post datam ipsius dilationis, tum si illa à Principe, tum si à creditorum consensu concessa sit.

- 108 Dilationem quinquennali concessa, Urgentibus creditoribus noniter quasitis, si fuerint debitor carceratus, & bona vendita; creditores qui concurrerunt, vel ad concurrendum damnati fuere, ut priores in tempore, possunt super pretio bonorum satisfieri.

Dilatio cessat finita dilationis causa.

- 109 Senex septuagenarius quamvis carcerari non debeat; de consuetudine tamen ei domus loco carceris assignatur, & quandoque hoc ampliatur ad totam Civitatem.

Senex septuagenarius hae prerogativa non gaudet, si in dicta aetate alieum contraxerit.

- 110 Dilationis quinquennalis exceptio non opponi possit contra creditores ex causa depositi t adducuntur pugnantes sententia, pro intellectu quoque text. in l. si quis, vel pecunias, C. de deposit.

Quid in deposito confessio aut in deposito facto penes publicam Bancam? ac demum in deposito irregulari, de quo loquitur text. in l. Lucius, 24. cum seq. §. pecuniam, ff. de posit.

- 111 Depositum irregularis natura pernegatur, tribus constitutis conclusionibus ad intellectum adductis text. in l. Lucius, 24. cum seq. §. pecuniam, ff. de posit.

Depositum quando sic verum, & dominium in accipientem non transferatur.

- 112 Dilatio quinquennalis non amplectatur creditores ex causa dotis? adducitur distinctio inter dilationem concessam per viam iustitiae, & illam gratia. Saluum conductum generale à Principe concessum non extenditur contra privilegium.

- 113 Dotis causa non comprehenditur in Statuto, & excepta est ab omni generali dispositione.

Refutatio feudi pura, & simplex, qua sit à patre in filium contemplatione matrimonij contrahendi, non indiget regestro in quinterionibus Reg. Camera.

Donatio contemplatione certi matrimonij immunis est ab insinuatione, tam si à patre, quam si ab extraneo facta fuerit.

- 114 Ins offerendi an locum obtineat in iudicio assecurationis dotis? arguitur pro, & contra, qua sententia verior est, licet pro possessore videatur facere text. in l. Paulus, §. qui pignoris, D. quib. mod. pign. vel hypoth. solus.

- 115 Possessor excludendus est à iuro offerendi in iudicio melioris agentis pro assecuratione dotium, ad limitationem adducti text. in l. Paulus, §. qui pignoris.

Bona per tertium possessa, & super quibus concessa sunt dotium assecuratio, si plus valerent, mulier habet electionem offerendi supplementum valoris aestimati, & retinendi bona.

- 116 Moratoria non comprehendit debicium Regis, Ecclesiae, minorum, venditionis bonorum commensibilium, ex causa seminis, locationis, & conductio- nis, alimentorum, ac laborum personalium.

Tutor debitor ex causa tutela non admittitur ad beneficiu cessionis bonoru.

- 117 Dilatio quinquennalis locum non habet in credito procedente ex causa venditionis reru ad annonam pertinentiu. Appellatione vidualium, & rerum commensibilium non veniunt res deservientes ad vestitum.

- 118 Moratoria adversus Neapolitanos non con-

conceditur, potissimum pro pensionibus domorum.

- 119 *Moratoria de iustitia, indistinctè fideiussores comprehendit, etiam si renunciatum fuerit Auth. præsentis, C. de fideiussor.*

- 120 *Cessio bonorum ignominiosa nùm afficiat Neapolitanos, & debita infra annum contracta?*

- 121 *Cessio bonorum à debitore effecto non soluendo fieri potest dupliciter, uno modo cum ignominia, alio vero modo absque ignominia, & ha diversos producant effectus, ut ibi.*

- 122 *Pragm. 1. de cessione bonor. verba tantum facit de cessione absque ignominia.*

Debitor, qui suis bonis cedit cum ignominia, in totum liberatur.

- 123 *Debitor mendicans in carcerem detrusus, ut illius fame pereat inhumanum est.*

- 124 *Præus quando per posterius renovatum censetur? examinatur in terminis adducta Pragm. 1. de cess. bonor.*

Renovatio generalis prioris legis minimè sufficiens est, ad hoc ut illa renovata, atque derogata dici valeat, sed expressa, & specialis exquiritur.

- 125 *Pragm. 1. de cess. bon. loquens de debitore, qui admitti petit ad beneficium cessionis bonorum quò ad debita infra annum contracta, transferri ad ipsum debitorem onus probandi fraudem nò adfuisse, neque decoxisse dolo, aut supina negligentia, sed tantum casu, & illius fortuna.*

- 126 *Debitor, qui dilationem quinquennalem obtinuit, si infra illius tempus decedat, hæres ipsius pro residuo temporis gaudere non valet beneficio illius dilationis, sed statim compelli potest à creditoribus.*

- 127 *Tempus dilationis quinquennalis respectu creditorum non concurrentium currere incipit à die interpositi decreti; respectu vero concurrentium à die oblata dilationis.*

Debitor durante dilatione quinquennali an possit alienare bona, qua habet? & nùm tertii possessores, qui possident, tuti remaneant.

- 128 *Dilatio quinquennalis quando proficiat fideiussori.*

Fideiussor, sicuti etiam hæres, conneciri non potest ante exequias, & infra non dies à tempore mortis principalis debitoris.

Cessio bonorum facta per debitorem nùm innet fideiussori?

Fideiussor an sit liberatus, principale debitore bonis suis cedente? & an rei indicata exceptio contra creditorem proficiat etiam fideiussori?

- 129 *Dilatio, qua captivis concedi solet qualibet die Saturni in visitatione M. C. V. ut scilicet in fine cuiuslibet mensis certam summam solvant eorum creditoribus, ad fideiussores extenditur.*

Fideiussor adstrictus presentare debitorem intus carceres infra mensem, nò tenetur, si intra illud tempus debitor dilationem quinquennalem obtinuerit.

- 130 *Fideiussor adstrictus aliquem presentare, non tenetur, si præstaudus post præstitam cautionem effectus fuerit Clericus.*

- 131 *Concreus insolidum obligatus nùm moratoria Concrei frui valeat?*

- 132 *Contractus inter duos Reos debendi si sufficere non potest ex aliquo iuris privilegio in alternis personis, valide quò ad alterum sustinebitur.*

- 133 *Exceptio, qua uni ex Concreis competit, alteri non refragatur.*

Concrei quando socij dicantur? Alter ex duobus Reis debendi non socij aliquid ab altero petere non potest, nisi solvat plus medietatis, qua ad unumquemque spectat.

- 134 *Sacrum Regium Consilium in facti contingentia approbavit opinionem, ut Concreus insolidum obligatus non fruatur moratoria alteri Concreo impartita.*

- 135 *Dilatio quinquennalis si fuerit impleta post mortem contractam à fideiussore, minimè eximitur per mortem, vel aliud impedimentum principalis.*
Fideiussor de representando debitorem Fisci, an satisfiat tradendo carceratum mortuum.

Regula, quòd dies interpellat pro homine, procedit in iudicialibus, non vero in extrajudicialibus.

- 136 *Fructus debentur à die mortis testa-*

- toris in legato speciei in legato verò ad certum diem debentur à die mora absque interpellatione, cum adveniente die haeres in mora constituitur, & ab ea interpellatur.
- 137 Ant. Faber in Cod. lib. 6. tit. 26. definit, 10. dicens, in legato in diem relicto non debere interesse ex die lapsu, sed dumtaxat ex die petitionis reprobatum.
- 138 Legatum à testatoris obitu recta via transit in legatarium, eique etiam ignoranti acquiritur.
Pupillus repudiare non potest legatum sine Pratoris auctoritate.
Agnitio efficit, ut legatum irrevocabiliter acquiritur, & amplius repudiari nequeat.
Interesse debetur absque interpellatione in legato factio mineri, Ecclesia, vel alicui pia causa.
Debitor ex lapsu diei in mora constituitur, & fortius est dies ad constituendum in mora, quam interpellatio.
- 139 Debitor statuto tempore non solvens ad interesse tenetur, etiam si tempore elapsi creditor non urgeat.
- 140 Fructus percepti post identem diem fideicommissi, & conditionis eventum, veniunt in restitutione fideicommissi.
- 141 Debitor obtinens quinquennalem dilationem praeflare debet fideiussoriam cautionem.
Qua cautio nec à Principe remitti potest.
- 142 Cautio fideiussoria praeferenda est per debitorem obtinere volentem dilationem quinquennalem, quando creditores instant pro tali fideiussione, alioqui valent illi renunciare.
Cautio praedicta praeferenda est in loco iudicij.
Venditor obstrictus ad implicandū pretium rei vendita in aliam emptionem, illam facere debet in Territorio, seu Civitate, in qua contractus fuit celebratus.
- 143 Mensura loci rei sita, non verò contractus, sequenda est: cum in hijs, quae executionem contractus concernunt, attendenda sit consuetudo rei sita.
- Locus contractus attenditur in rebus mobilibus; in immobilibus verò ille rei sita.
- 144 Debitor obtenta quinquennalem dilatione non iterum cavere tenetur, mortuo fideiussore, vel illo propter adversam fortunam non solvendo effecto.
- 145 Fideiussio praedicta formaliter praeferenda est, cum etiam à dinitate, & idoneo? recensentur opiniones.
Civitas non tenetur ad satisfaciendum.
- 146 Cautio fideiussoria necessaria est, cum à Principe conceditur dilatio ex alia causa, quam paupertatis.
Fideiussor idoneus quis dicatur? & quo tempore consideranda sit idoneitas?
- 147 Civis mediocris fortuna non censetur idoneus fideiussor in causa magna.
Famulus fideiussor indicatur idoneus, principali dinitate existente.
- 148 Magistratus excusatur, si non receperit fideiussorem à principali idoneo: Syndicus, qui non receperat ab Aëmario cautionem de stando syndicatui, excusatur à pena, illo praesente tempore syndicatus.
Tutor, qui licet lucro, & saniori pecuniam pupillarem exponere, vel in emptionem praedium collocare tenetur, si hoc neglexerit, quando excusatur.
- Tutor excusatur, si pecuniam mutuo dedit communiter idoneo reputato, & si eidem pecuniam quoque propriam credidit.
- 149 Iudex cautè advertere debet, an quis sit idoneus facultatibus.
- 150 Iudex caveat, ne approbet aliquam personam, & eius satisfactionem recipi faciat ab Actorum Magistro in iudicij stylum, & consuetum.
Tutores, atque Administratores eurent interponi decretum à Iudice in hijs, quae pupillorum, ac minorum intersunt.
Regula, quod quis idoneus presumitur, quomodo intelligatur.

A est hominum quorundam effrænis audacia, ut non satis putet alienum æs cōtrahere, quantum ipsorum substantia patitur; verum quibus re familiari suppu-

tata se soluendo fore penitus nouerint, in dies singulos, tamē nouo semper alieno ære se se obstringere non verentur, id quod planè perfoluere nequibunt, ab alijs accipere gratulantes. Quid enim? ferè impudentissimo, inquit, eloquio: reddiderint nos licet commessatio, ebrietas, sodaliticum, libido, egenos, inopesque (quæ omnia sub aduerfantis fortunæ nomine colligunt, Stultum enim est suorum malorum causam in Deum, aut satum, non in suas libidines, & flagitia, reijcere. *Senec. epist. 93.* inquit. *Multos inueni aquos aduersus homines, aduersus Deum neminem; obiurgamus quotidie satum*) Ne quicquam fidem, atq; anthoritatem, quas apud omnes conciliauit nobis optima fupplex, prædique, quæ habuimus, eripient; imò quod maiori premimur inopia, eò locupletiores sumus; Vtemur enim re omnium, dum inanis actionis pretio, aureisque verbis *textus in l. nam isff de dolo*, omnia vbiuis gentium, prædia mercari possumus, quoque magis deuincimur obligationibus, atq; hypothecis, eo minus debemus, quia minus possumus; plauduntq; sibi ex illo, *Martial. lib. 2. epig. 3.*

Sexte nihil debes, pil debes, sexte faciemur,

Debet enim, si quis soluere, sexte, potest.

Interea minime à veteribus vicijs desciscētes inanis actionis defensi munimine vberimas aliorum fortunas dissipare, vtpotè non reddiuri, non curant, quod ex nostratibus ingemisc *Præsul Campanil. ad Olin. in rit. Carr. Archiep. 4. sub n. 21. vers. fin.* recteque sensisse dicam Augustum, de quo meminimus in princ. *ris. 166. 400. 2.* qui, cum subijceretur publicæ auctioni, eogenitibus creditoribus bona cuiusdam defuncti Romani Equitis, qui tantum

credite pecuniæ contraxerat, ut ducetis cetera millia aureorū excederet, iussit emi sibi culcitram illius cubicularem, ut ea strata lectulo somnum sibi centē, quem diuturnæ Imperij curæ fugauerant, conciliaret; miratus sanè quomodo ille tanto obrutus ære alieno, sub ea somnum capere potuisset, ut refert *Macrob. li. 2. cap. 4. Satur.* Hinc clamabat *Arist. lib. 5. polit. Finnt in Republica mutationes, cum homines sua cōsumunt prodige viuētes.* Hi enim tales res nouas quarunt. Quapropter, ut huic

3 impudētia occurreret lex 12. Tabularum, debitores, qui soluendo non essent, non tradi modò sanxit in temporariam scriuiturem creditori, si vnus esset; at etiam si plures forent, quibus reus esset iudicatus, tertis nundinis, nisi soluisset, scindere debitorem infuista, ac secare pro libito creditoribus sinebat, ut testantur *Lin. li. 8. prim. Decad. & Carol. Sigon. lib. 2. de antiq. iur. Cin. Roman. cap. 6. ex Accursian l. 1. C. qui bon. ceder. poss. & Aul. Gell. noct. Attic. lib. 20. cap. 1. de quibus Amosua in subtili tract. de potest. in seipsum lib. 2. cap. 14. n. 18. De Petris cons. 49. n. 34. Cardin. Baron. Annal. lib. 2. anno Domini 33. pag. 142. cuius verba transcribit Reg. Tap. lib. 2. iur. Regn. tit. de custod. reor. pag. 329. n. 1. de Rub. de valid. legal. cap. 53. n. 139. aliaq; supplicia, peculiaribus Regnorum Constitutionibus contra ipsos q̄erratos constituta fuisse, de quibus *Calius Rhodigin. lib. 12. lectian. antiqu. c. 20. Alex. Gagnin. in descrip. Mosconia c. 4. de Moscouitis loquens, de Græcis Alex. ab Alex. lib. 6. genial. cap. 14. de Florentinis Brut. lib. 1. Hiflor. Florent.**

4 Et Regnorum Moderatores, omni ætate, suis sanctionibus, ut tanto occurrerent malo pro Reipublicæ, & singulorum bono frenum nimis sumptibus imposuere: Iulius Cæsar, teste *Suetonio lib. 1. præteritis, conchyliatæ vctis, & margaritarum nisi certis personis, & ætatibus, perq; certos dies vsum ademit: Augustus, docente *Dione Cassio. lib. 45. Hiflor.* edixit, ne quisquam nisi Senator, quiq; in Magistratu*

tu esset purpuram gestaret, quam iam vulgò gestari videbat: Reges Galliarum, teste *Rebuffo*, nempe Carolus V. IX. Henricus III. & alii edicto cauere ne in nuptiis, alijsq; conuiujs plufquam tria fereula apponerentur, *Martin. Schoec. Kij de sedition. seu discordijs domesticis. lib. 3. cap. 18. pag. 925.* notans non tantum in Gallia, verum etiam Venerijs, Genuz, alijsq; Italiz Ciuitatibus, & in Hispania feruari: Ludouicus Rex Germaniz, refert *Auentinus lib. 4. Annal.* externos habitus edicto prohibuit: Carolus V. Imperator Inuictissimus rùm in Germania, tùm in Belgio vsum Sericz vestis certis modò personis habita nimirum census, & bonorum ratione permisit, & multa exagitaui, *Scriban. in Istinus. Polit. Christi. cap. 15.* & hisce nostris temporibus Proroges vigilantissimi varijs, sapientissimjsq; Pragmaticis tùm muliebri ornatum, iam vltà priuatz potentiz fines prolapsò, rùm famulorum turbæ penè innumera, tùm auri in curribus, atque indumentis stultæ nimis effusioni, alijsq; fastidienris seculi luxibus planè dementiz proximis modum imposituere, & præter præg. de qua memini in ritu 272. sub n. 59. vers. signoro ramen lib. 3. adfunt nouissimè editæ, sub tit. de vest. & famul. prohib.

Verum quia sæpe numero sunt debiores, qui non sibi ipsi inopiam cõseuerunt, sed fato quodam, vt ita dixerim, ad miserrimam omnium conditionem coguntur (fragile enim bonum est opulencia, quæ fortunæ imperio subiacet, & in perpetuo penè fluxu est. *Omnia inquit Senec. lib. 7. de benefc. ista qua vos tumidos, & supra humana elatos, obliuisci cogunt nostra fragilitatis, qua ferreis claustris armati, qua ex alieno sanguine rapta vestro defenditis: propter qua classes cruciaturat maria deducitis; propter qua quassatis Vrbes, ignari quantum telorum in aduersos Fortuna comparat: propter que rupis toties affinitatis, amicitia collegij fuderibus inter contendentis duos terrarum Orbis elisus est. Non sunt vestra, in depositi causa sunt; iam tamq; ad altu*

Dominum spectantia, aut hostilis animi successor innadet) Imperatoribus itaq; nostris, qui fauore pauperum non nouas condi leges tantum, verum etiam conditas emendari debuerè consuevit in §. 1. *Auth. de secund. nubend.* & in l. *affiduis*, C. qui potior in pign. habeam. antiquanda tam seuiens cõstitutio visa est; quin ob æs alienum seruire liberos homines creditoribus cogi non posse, alia Constitutio sancit in l. *ob æs alienum* 12. C. de action. & oblig. quæ textum exornant *Gud. Pap. dec. 61. Vrfill. ad Aff. dec. 307. n. 3.* pluraq; remedia, ac tutamina illis obæratis cõcedere, cessionem nempe bonorum, de qua in l. *fin. C. qui bon. ced. poss.* quodq; priuilegium valde antiquum vsu receptum fuit apud Græcos, Hæbreos, & Romanos, & penes Hispanos ante annos mille à Regibus Gothis, teste *Fermosin. de indic. & for. comp. tom. 2. sup. cap. fin. de libell. oblat. q. 4. §. 5. n. 2.* Nec non iura debitori concessere pignorum adiudicationem Creditoribus etiam inuiris, de qua in §. *quod autem Auth. de fideius.* à quo est desumpta, *Auth. hoc nisi, Cod. de solut.* idquod antiquitè, sed non tam lucidè erat dispositum tam de iure *ff. in Lã Dico Piv §. si pignora ff. de re iudic. ibi: Vt addicatur ipsi*, quàm de iure Codicis in l. *vetustissimam*, vers. *fin autem tempore statuto*, & vers. *fin autem minus quidem indebito*, C. de iur. domin. Moratorias, & saluos conductus, de quibus in l. *quoties*, C. de precib. imper. offer. & loquirit hic Ritus.

At eum cessio bonorum sit lacrymabilior, iure merito principem locum sibi lacryaræ vsurpan. Illa igitur fieri potest tam à Patre, quàm à filio familias, l. cum filij 7. C. qui bon. ced. poss. *Menoch. de arbit. Indic. cas. 183 Paris. conf. 94. n. 56. lib. 1.* etiam si filij familias; nihil in bonis habeant, habere enim aliquando possunt cit. l. 7. suè à femina, suè à maribus ead. add. l. 7.

Huiusmodi priuilegium cessionis bonorum competit quoque Vniuersitati, puta Collegijs, Ecclesijs, & similibus, §. *si quis autem*, *Auth. ut determin.*

min. fit num. Cler. Duard. de cess. bon. mor. c. 2. Brann. q. par. princ. q. 2. de Mar. fil. singul. § 65. loquens perbellè de Ecclesia; Zas. § fin. n. 4. In p. de action. & ibi Schneidm. n. 4. dicens, omnes Vniuersitates bonis cedere posse, Tho. Maul. de cess. bonor. tit. 3. nu. 11. Roman. sing. § 65. Aufrer. dec. Tholo. § 136. amplians, idem dicendum in Vniuersitate scholarium, & fabrorum, Menoch. de arbitrar. cas. 183. n. 133. Gasp. Mauz. cët. dec. Palatin. dec. ad. 1. q. 2. sub n. 16. & q. 3. ac dec. ad. 3. patrocinij q. 4. ex n. 138. Balthas. Conradus Zahn in Ichnografia municipi. cap. 45. pag. 137. Carpezon. in assyl. debui. cap. 2. lib. 49. n. 26.

Fieri potest, vel in iudicio, vel extra, l. fin. ff. de cess. bonor. Schneid. cit. loc. n. 14. lapsum propterea fuisse Matth. Brann. 15. quast. princ. aduertit Maul. mem. trad. tit. 5. de forma cessiois bonorum, n. 2. in eo, quod sine litis contestatione bonorum cessionem fieri negauit: Etsi enim regulariter litis contestatio requiritur, quando necessaria est causæ cognitio, Iudicijq; officium principaliter imploratur, id tamèn in cessione bonorum fallere, & exceptionem pati palàm colligitur, ex chr. sex. in l. fin. Etenim quæ extra iudiciũ fieri licet, haud exquirunt litis contestationem, quæ non nisi in iudicio fieri potest. Sufficitq; ad bonorum cessionem sola voluntatis confessio, l. in omni, C. qui bon. ceder. poss. fieri propterea potest tam inter præsentes, quam inter absentes per nuncios, vel per epistolam, cit. l. fin. Vesemb. ff. de cess. bonor. Maul. cit. n. 3. Cancr. var. resol. 10. 2. cap. 9. de cess. bonor. n. 31. Becç. cons. 65. n. 5. tom. 1. Genou. de scrip. prinat. lib. 3. q. 10. Antonel. de temp. legal. lib. 2. cap. 62. n. 30. indicans constitutionem Pij IV. Olea de cess. iur. tit. 1. q. 5. n. 14. qui illam explicat dilucide quæstionem, num cessio iurium scripturam exquirat? Tondus. de praenot. indic. p. 1. cap. 10. n. 38. & p. 2. cap. 42. n. 16.

Procurator quoque per literas cõstitui potest ad hunc explendum actum, l. § procuratorem, vbi Gl. ff. de procur. Ripa respons. 103. Rosa Genua dec. 51. nu. 4.

Tom. IV.

Pereza de edit. Instrum. tit. 5. resol. 10. Rosa apud Farinas. p. 2. dec. 126. Olea de cess. iur. cit. tit. 1. q. 5. R. Ronit. sup. prag. Rub. de procur. n. 50. aliter tamen si qua lege loci aliud statuatur. Marten. de Regim. Regn. Val. c. 10. §. 1. n. 355. Epistola enim recte Turpilio apud Hieron. epist. 46. sola homines absentes facit præsentes. Quia audiri absentium verba non poteram, inquit Hipponeus Antisthes, illa ratio peperit literas, notatis omnibus oris, ac lingua sonis, atque discretis, de ordine lib. 2. cap. 12. Emilins Ferretius cons. 16. n. 18. Epistolam præsens organum vocat, lo. Gaddus cap. 7. de contrah. stipulat. vicarium es, & subsidiariam linguam, non aliter ac lex dicitur mutus Magistratus, & Magistratus lex loquens, Bart. in l. nuda, cel. 2. de donat. scribit illam esse absentibus, id quod est sermo præsentibus; immò eum, qui alteri scribit intelligi præsentem alloqui, Alex. cons. 181. vol. 1. Neniz. cons. 46. n. 35. Zas. cons. 9. n. 27. lib. 1. Matth. Cuno lib. 1. de pactis cap. 14. n. 8. Borrell. in summ. dec. par. 3. tit. 1. n. 218. Negare tamen haud possumus quod quis per Epistolam, aut Nuncium propriè non loquatur, Bald. & alij in l. 1. de verb. oblig. lo. Corasius lib. 1. Miscell. cap. 24. in princ. siquidem rei veritate tantùm differunt scribere, & loqui, quantum organa ipsa manus, & linguae in hoc enim interuenit articulus sonus natus in canna pulmonis, in illo autem secus, Celsius Rodogin. lect. antiq. lib. 16. c. 14. Hinc viua vox eadem demùm est, quæ scripta non est, sed ex ipso pronunciantis ore percepta; scriptura autem vox quæpiã est, sed quasi ficticia, veraq; vocis, vt cumque imitatrix, siquidem in ea deest actus, motusq; hoc est vita, vt perbellè ostendit adagium Chiliad. 1. centur. 2. adag. 17. & 18. confertq; quod Iulius Caponus scribit de stipul. disp. 3. n. 38. & 50.

Vnde epistola, vel scriptura absenti missa non potest acceptari, neque ratificari ab eo, cui missa est, defuncto scribente, siue illo, qui scripturam dirigebat Butr. in c. ult. de confess. & ibi.

O 2

Imola

Imola singulare reputans, quoniam inotuo scribente, seu mittente dici minimè potest scripturà loqui, *Alex. conf. 24. vol. 5. Roin. conf. 131. n. 6. vol. 1.*

11 Illa tamen non conceditur, nisi cedens caueat quod ad pinguiorem formam reuerfus, sit satisfactorius, *C. Odoardus, de solut. l. 4. ff. de cessum. bonor. §. fin. Inst. de actum. Rol. à Val. conf. 7. num. 8. p. 2. quæ sufficit sit iuratoria cum aliam, attento statu suo, præstare non valeat, C. ouar. resol. lib. 2. resol. 1. num. 5. Trinif. dec. 8. c. 9. lib. 1. num. 10. Maul. rel. loc. nu. 6. ex text. in Auth. generaliter, C. de Episcop. & Cleric. §. fin. §. super. de assert. tollend. §. si vero tamē, Auth. vñ nulli iudic. §. sed hodie, Inst. de satisfat. & cap. fin. de sent. excommun. quidquid contrarium sibi persuaserit Hunn. ad vol. post. disp. Treust. 24. thes. 4. lit. C. quod cum de necessaria cautione tractetur, quamvis propter inopiam fideiussor haberi non potest, tamen iuratoria cautio sufficere non videatur, memoratiq; textus solum de cautione iudicio lisi, & iudicatum solui loquantur, idq; nè per difficultatē inueniendi fideiussoris differatur iudicia, & debitoris paupertas agentis obstat, quominus ius suū cōsequatur.*

Verum et si iure Romano attento nullus in cessione bonorum requiratur titus, nullaq; desideretur soleritas, nihilq; interfit, ubi illa fiat in iure, an verò extra ius, præsentē ne, an absente, qua de re Petr. Greg. lib. 22. *synagm. 14. Dionif. Gottofred. in nouell. Instin. 135. Cuiac. in Parat. C. it. qui bon. ced. poss.* tamen cum ea res in Orbe decoctoribus nimiam fraudandi 12 ansam præbuisse, peculiaribus Regnorum constitutionibus sancitum legimus, eam cum ignominia fieri, ut ipsius ignominia, ac dedecoris metu pauciores in perniciem creditorum ad tam sedum, & miserabile beneficium confugerent, & quisque Populus sibi constituit morē, *Michael Ferrer. 3. par. obser. cap. 130. Caneer. lib. 2. var. cap. 9. num. 27. Grass. de except. except. 17. n. 4.*

Apud Tyrrhenos enim pueri vacuum marsupium gestantes bonis ce-

dentes insequuntur, ut inquit *Heraclius Polit.* In Gallia *Landonicus XII. in Conf. 12. iussit*, ut nemo nisi præsens iudicio discinthusq; ac nuda ceruice bonis cederet; & Lugduni bonis cedentem in denudatis percuti pudēdis refert *Gnid. Papa dec. 343.* In Hispania torquem ferreum gessare compellitur, teste *Suar. in l. 1. Theor. l. 2. tit. de los genieros in princ. n. 15. lib. 3. Conar. cit. lib. 2. var. cap. 1. num. 5. Reg. Ronit. in prag. 3. de cess. bonor. post. num. 5.* Decoctus Papiz è lapidis, quem dicunt viruperij, suggestu ter iamat denudatus, se bonis cedere, *M. Martina Bonanit. lib. 5. Enchirid. rer. singul. cap. 105. Angel. memor quorundam Italiz locorum in l. fin. C. quib. bon. ceder. poss. & meminit Bal. conf. 301. vol. 1.* Romæ Leonem marmoreum in sculis Capitolij ascendit, & ibi nates percutions, dicit, *Cedo bonis, Maul. cit. loc. post. num. 7. Alex. conf. 355. num. 9. vol. 2.* De obseruantia Flandriz restatur *lodec. in prag. civil. cap. 70. in fin. de Subaudia Theaur. dec. 36. in fin. Siciliz Cunnia in rit. 95. nu. 35. Muta ad prag. eiusdem Regni, tom. 1. tit. 7. nu. 18.* Neapoli vero ex *prag. 3. de cessum. bonor. post. capitula*, & priuilegia huic Ciuitati à Ferdinando, & Frederico cōcessa in *cap. 33. accessit* Creditorebus die iuridica in *M. C. V.* proclamat præco, illum cedere bonis, qui cedens deinde ascendit lapidem pro eiusdem *M. C.* foribus consultò erectum, apertoque capite vociferatur, se bonis cedere; ac inibi vnus semè horæ spacio ad transeuntium conspectum se prostrat, de qua *prag.* memores sunt *Apicel. in intam. Panper. tit. 4. de cessum. bonor. num. 24. & Costant. Papa ad Cavan. in hoc ritu.* Neq; vsu recepta fuit *pragm. 4. eod. titul.* iubens, bonis cedentem deferre pileum viridi zona præinctum; quod etiam Pij IV. moru proprio incipit, *Cupientes* constitutum fuerat Romæ. Quod vero iniuria ipsi cedenti non debeat inferri, & proinde minimè teneatur percutere columnam cum renibus, nisi à statuto, vel consuetudine sit præscripta forma, scribit *Bald. conf. 301. num. 3. lib. 5.*

Vniuersitas autem bonis cedens illam dumtaxat obsequabit formam, 14 quam ius commune statuit, non alia, & ignominiosam à municipalibus iuribus sancitā, vt *Menoch. prudenter aduertit de arbit. lib. 2. cens. 2. casu 183. num. 13.* affici enim Vniuersitas ignominia non potest, vti corpus fictum, *las. in l. si quis maior, nu. 7. G. de transact. ex l. mortuo, ff. de fideiuss. maxime cum eiusmodi statutorum verba solent ita concipi, si quis, quicumque, &c.* quæ non vtiq̃ue amplexatur Vniuersitates ipsas, ex notatis per *las. ibid. Calcaneus. 1. nu. 2. & 3. Craues. de antie. temp. p. 4. princ. nu. 149. Paris. conf. 21. nu. 30. lib. 4. et conf. 124. in fin. ac Rebuff. in tract. de pacif. poss. nu. 6.*

Hac quippè ignominia in totū liberatur debitor, nec ad aliquid obstringitur, si coningerit eum ad pinguiorem deuenire fortunam, & coarctatur *tex. in l. 1. C. qui bon. ceder. poss. & ibi Angel. lasen. in §. fin. in fin. de action. Guid. Papa dec. 343. Menoch. cit. cas. 183. nu. 21. Vita de Camba in tract. clau. tit. an poss. renunc. bene. cess. bon. num. 37. Brun. de cess. bonor. 3. qu. princ. num. 6. Brun. à Sole in qq. legal. qu. 7. num. 10. & 11. ac qu. 9. num. 38. Cicala in §. 29. de action. nu. 10. Castagno. in tract. deductio ne ageat. qu. 11. num. 1. Giurb. dec. 41. Intrigl. de casib. conscient. cas. 35. nu. 105. propterea ipsa cessio dicitur acerba, terribilis, iniuriola, miserabilis, *Federic. de Senis conf. 183. Muta cit. loc. ex nu. 18. Trenacing. var. resol. lib. 3. resol. 27. ex. nu. 1. Paris. de syndic. verbo quia pluries nu. 9. in fin. & infamia quoque facti notare non ambigitur, Castrenf. in l. debitorum nu. 2. ff. ex quib. causis infamia irrog. Brun. in 6. quæst. princ. num. 1. Cardin. Tusc. practic. conclus. verbo, cessio bonorum conclus. 217. & proinde qui cedit bonis iniuriarum actionem intentatam prosequi non valet, *Id. Croserij de cess. Cappell. Tholos. 150. et si hunc actum nullam inducere infamiam vti ealamitate ductū, censcant Reg. Tapia in iur. Regn. sup. prag. 3. de cess. bonor. num. 1. Add. ad Reg. Bonu. in Rub. eiusdem tit. nu. 2. Velas. de priuileg. pauper. in special. post qu. 55. nu. 1.***

Henia Bolannos Cor. Philipp. p. 2. §. 25. de cessio de bienes, ex l. debitorum 11. C. ex quib. causis infamia irrog.

Merito tunc ditiores effectus non teneri, statetur *Glos. in cap. sicut dignum, vers. si habent de homic. & in cap. peccatum, de regul. iur. in 6. Fely. in cap. ad liberandum, post num. 4. de iude. Roman. sing. 24. Cepoll. cautel. 3. las. in l. si quis id quod, num. 29. & Dec. nu. 26. ff. de iurisd. omni. indic. ex notabili *tex. in l. sed vnius §. sed si ante, ff. de iur. Dant. de pign. DD. cap. 3. de contumac. num. 12. Nouar. collect. 35. ex nu. 2. Leoncill. de priuileg. paup. p. 2. verbo, cessio.**

Hinc multa à ludice incuitu pauperatis remissa, exigi amplius nequit, quauis ad pinguiorem fortunā debitor deuenierit, illicita §. fin. in ista *Glos. cum Bar. & alijs, ff. de offic. Praesid. Boer. decis. 349. nu. 4.* et si nonnulli Teologi scripserint non esse immunes à solutione cedentes per actus ignominiosos si venerint in pinguiorem fortunā, & quod isthac multa nō sit loco solutionis, sed pœnæ pecuniariae, vel alterius pro culpa praesumpta in accipiendis mutuis, & inhiendis alijs contractibus, cum esset impotēs solutionis ex *Couarr. nōpè add. c. 1. n. 6. censet Fillucio. 2. tract. 32. cap. 5. n. 153. Henriquez. Strongsdorff. in 1. tom. de iust. & iur. disp. 10. memb. 2. caus. 2. pag. 138. quorum sententiam veriorē preconizat Lessius lib. 2. cap. 16. dub. 3. num. 4. & proinde contrariam tanquam probabilem videretur admittere, vt obseruat *P. Dian. tract. 4. Miscellan. resol. 78. cuius verba ipso citato rescribit Leoncill. cit. de priuileg. pauper. p. 2. priuileg. 49. verbo cessio, nu. 17. & praxim nostrā M. C. indicat Vrsill. ad Affil. dec. 379. n. 5. distinguens affirmatiuam opinionem procedere, si cessio fiat cōsentiente ereditore, secus si reluctante, & protestate, ex *l. fin. ff. de in ius voc. vbi libertus debitor in pecunia patrono reluctantē non admittitur ad luendum in corpore, & ex las. in §. p̃uales, n. 46. Inst. de action. Boer. cit. loc. n. 10. cuius distinctioni dat equū intellectū Pasch. cit. loc. sub. nu. 53. & indistinctē, ac omnino esse liberatū decisū in S. C. tradit *Cas.****

Arias

Arias de Mesa contronjur. lib. 2. c. 36. n. 26. quæ refert Thor. in supplem. compend. verbo cessio bonorum, & in nostris Tribunalibus æpër fuisse in more, scripsit Io. Vinc. Gualter. alleg. 29. n. 5. in 3. tom. Reg. de Marinis; ac proinde indicatam cautionem præstare haud obstringitur, quibus cit. decis. 41. ex n. 19. post alios superius adductos.

Sed (Deus Bone) quid iniquius, vt honestus vir, qui citrà ignominiam 16 bonis cesserit ad pinguiozem fortunam perveniens teneatur, cit. l. 1. Inhonestus, qui cum dedecore id agat, haud obstringatur? cur ex honesto actu quis consequatur damnum, & maximum detrimentum, ex inhonesto verò, & infami lucrum, ac maximum emolumentum, obstante text. in l. nē ex dolo, ff. de dolo; nemini enim sua licentia debet prodesse, & alij nocere, ad text. in l. sed & si hereditas, §. penult. ubi Gl. ff. ad exhib. neque verò ex sua culpa meliorem quis suam conditionem facere potest, l. non fraudantur, §. fin. ff. de reg. iur. l. si ab hostibus, §. 1. ff. solut. matr. alioquin poena afficeretur honesti, inhonesti verò præmium consequeretur quod minimè ferendum, arg. text. l. servius in fin. ff. quod vi, aut clam l. non solum, ff. de nexal. Verùm hoc casu creditoribus sufficere debet ignominia debitores affecisse, quæ omni re maioris est ponderis, l. isti quidem ff. quod met. caus. quæq; cum sit poena corporalis locum sustinet solutionis, Cancr. indic. loc. n. 13. Paschal. cit. cap. 9. n. 53. Antonell. add. loco, m. 9. Soccin. reg. 7. tres ampliaciones, & decem octo adducens restrictiones, & incertus Author post regul. Soccin. in reg. 1. octo limitationes subnectit.

Nobilis quidem admittitur ad hoc miserabile beneficium absque ignominia 17 vt decrevit S. C. die 1. Iunii 1633. relatore Iudice Io. Dominico Tassone, hisce verbis, remissa est eidem M. C. quæ provideat, quod explicatio actus fiat absque ignominia, Actuarius Vertorza, de quo scito memor est Thor. p. 3. compend. dec. sect. 1. verbo, cessio bonorum, an fieri debeat, qui alias decisiones sub-

nectit, & temporibus meis debitor fuit decentius in aula M. C. in Civilibus horæ spatio capite nudato, de qua praxi testis est idem Thor. ead. p. 3. sect. 1. verbo Doctor, ac durum videtur decretum apud Arias de Mesa cit. cap. 36. n. 26. Et certè huiusmodi praxis requiritur nititur maximè, cum non defuerit asserentes eiusmodi statuta non valere vti contra bonos mores, quod spectaculum præberent per se turpe, ac plenum offensivum, & cessio bonorum citè introducitur, vt sit beneficium, hoc autem in dedecore, & summam ignominiam bonis cedentibus vergeret, Cyn. in l. 1. q. 5. C. de cess. bonor. Bald. in l. fin. ff. eod. Brunn. cit. tract. q. 6. Schneid. §. fin. n. 14. Inst. de action. proinde illam fieri absque ignominia in iure esse permissum, notatur quoque Soccin. in m. conf. 6. n. 20. lib. 3. Rel. conf. 7. n. 10. lib. 2. Magon. dec. lucen. 88. nu. 4. Thesaur. dec. 182. n. 7. Ioseph. Oldrad. in tract. de lit. & mand. princ. pralud. 20. num. 30. Ruginet. pract. q. 4. c. 39. ex n. 63. potissimum à Nobilibus, Cumia in ritu M. C. 33. n. 10. & cap. 95. n. 35. Monta in prag. Sicil. tit. 17. sub nu. 17. De Barone loquitur idem Thor. add. p. 3. sect. 1. verbo cessio bonorum facta per Baronem. De Doctore idem verbo, Doctor. Eius filijs, arque Medicis ipsemet, verbo cessio bonorum an fieri. Hoc ipsum in Milite servandum esse notat Thesaur. dec. Pedem. 36. n. 5. Ad rem conferit nonium Purpurati, De Luca in tract. de credit. discurs. 102. favorabiliores debere esse Doctores, ne carceribus mancipetur, quàm de beneficio deducto, ne cgeat, & Santorell. de visit. carcer. lib. 3. cap. 4. n. 15. in Carceratorum visitatione maiorem dilationem ipsis concedendam, quam alijs, Gint. in compend. Statut. Princ. verbo, Doctores lit. B.

Clerici propterea vbi soluendo non sunt cessionem facere non compelluntur 18 sed idoneam dumtaxat præstant cautionem persolvendi debita, quoties ad pinguiozem fortunam contingeret eos pervenire, ex cap. Oduardus de solut. Nenizan. conf. 59. n. 2. Canarr. var. lib. 2. cap. 1. n. 9. Menoch. de arbitra. lib.

lib. 2. casu 183. m. 29. Gasp. Beat. in tract. de inop. debit. cap. 17. n. 8. A quo quidē cap. Odoardus beneficio excluditur Clericus coniugatus, Natta conf. 356. & quivis alius non coniugatus, sed minoribus tantum insignitus, nisi beneficium possideat Ecclesiasticum, aut Ecclesiae servitio operam navet, ex Conar. add. cap. 1. sub n. 9. Caball. resol. crim. cas. 60. Goffa de remed. subsid. rem. 29. sub n. 4. Menoch. cit. casu 183. m. 2. Nonar. dec. 233. Farinat. q. 27. p. 2. prax. crim. n. 69. Vin. dec. 529. Apofill. ad Dec. in c. repraesentabilis post n. 9. de appell. qua de re Formosin. de Iudic. sup. cap. 2. de for. compet. & in cap. fin. de libell. oblation. q. 4. s. 5. n. 9. Thom. Valasc. alleg. 48. Episcop. Ricc. in prax. for. Eccles. ad cap. Odoardus ex pag. 158. multas extricans quaestiones, nec non Squilant. de primil. cleric. cap. 10.

Nūm verò Clericus, qui beneficiū cap. Odoardus sit consequutus, illo gaudeat, si clericatu dimisso, efficere-
19 tur laicus, itā quod nequeat a suis creditoribus in seculari foro molestari. Quæsitō respondet Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resol. cap. 49. in Clerici gratiam id quod, ea potissimum ratione probatur, quod adus, qui est perfectus, & absolutus, semper suam retinet firmitatem perpetuū valituram, et si ad illum deveniat casum, à quo incipere non possit, l. patre furioso 8. de his, qui sunt sui, l. oratione 16. S. fin. ff. de ritu nups. Amaya lib. 2. observ. inris cap. 5. n. 47.

Hinc in confessu doctissimorum virorum dicebam, vltima elogia condita
20 sœuente pestes, sive bello, quæ æquiparantur Theaur. lib. 1. q. forens. 13. n. 6. cum illa dicatur acre certamen inter Deum, & homines, dicebat propterea Hippocr. lib. 3. epidem. quam medicinam excogitas, quando morbus habet aliquid divini) minori septem testium numero adhibito, quæ valida esse communis DD. schola concludit, Bald. in l. fin. c. de testam. Dec. conf. 283. m. 5. Paris. conf. 32. m. 6. & conf. 33. m. 26. Clar. S. testamentum q. 56. Vafq. de success. crea. S. 22. m. 35. Snares. in theaur. recept. sent.

S. testamentum n. 34. Cenedo collect. iur. canon. p. 2. collect. 159. n. 7. Mascard. de probat. conclus. 1353. n. 18. Grass. S. testamentum q. 54. m. 5. Cala de mod. artic. tit. de prim. spec. probat. m. 34. decisiones Affl. enucleans Reusner. in tract. de testam. p. 4. cap. 17. n. 8. Beruch. p. 3. concl. 3. Barry de success. ab intest. lib. 1. tit. 2. de testam. n. 8. Borrellus in summ. dec. p. 3. tit. de testam. n. 183. Francis. Tondutus Saulegerius 1. resol. civil. cap. 8. Giardin. lib. 1. contron. cap. 21. m. 5. & cap. 109 ex n. 1. Danz. ad Gramm. dec. 62. n. 15. Decisum in Rota Romana scribit Putens dec. 372. & 382. lib. 1. & ipsamet Rota in nonis. dec. 356. m. 7. p. 6. In Sacro nostro Consilio Luc. de Penn. in l. 1. c. de his qui in exil. lib. 1. Ricc. collect. 229. 1921. & 2475. Marta de success. legal. p. 4. q. 1. art. 8. n. 21. de Angel. ad Giezar. dec. 45. ex n. 14. In Camera Imperiali Gayl. lib. 2. observ. 118. Myfug. lib. 1. observ. 96. In Senatu Burdegalenf. Boer. dec. 228. n. 11. In illo Ianneti Reusnerus dec. 8. n. 1. lib. 1. Tholosano Maynard. dec. 16. lib. 1. Papou. lib. 20. tit. 1. n. 1. Franc. Hottomannus conf. 20. & 59. Pedemontano Theaur. dec. 180. Sabaudiz Fab. in C. lib. 6. tit. 5. de fin. 5. Lusitaniaz Gamm. & ibi Flores de Mena dec. 81. In Aquens. Franc. Stephanus dec. 19. In illo Frisiz Io. Sandgus dec. 4. tit. de testam. pag. 395. In Senatu Saxoniz, Daniel. Mollerus ad Const. Saxom. p. 3. conf. 4. nec nō in Tribunalibus Gratianopolis Guid. Pap. decif. 542. & alij apud doctum d. Carol. Rosa ad consuet. Neap. tit. 3. de success. morient. sine fil. ex testam. pag. 183. qui non alias in hoc casu sollicitates desiderant, nisi illas de canonica æquitate à legibus requilitas in elogijs ad pias causas, & pluriēs hanc aleam insectantes determinavimus in M. C. V. dicebam, inquam, huiusmodi testamenta perpetuū esse valida, adeo ut si contingat cælestis iræ mucrone tactos, periculū pestis euadere, nec alia condere, firma remaneant, tametiā testator valuerit, peste cessante, aliud condere omnibus iuris sollemnitatibus munitum, Paris. conf. 32. vol. 2. Corn. conf. 55. alias

35. vol. 4. Boer. dec. 228. Rolan. conf. 81. n. 60. li. 1. Mascard. cit. conclus. 1359. n. 25. Mantio. de comest. ultim. volum. lib. 12. tit. 2. n. 8. Barry cit. tract. lib. 1. tit. 2. n. 8. Danz. cit. lo. n. 18. Tholof. syntagm. iur. vniuers. lib. 42. c. 5. n. 18.

Antiquitus huiusmodi cessionis absq; ignominia beneficiū à Principe dūtaxat eōcedebatur, vt his verbis fate-
 21 *Antiquitus huiusmodi cessionis absq; ignominia beneficiū à Principe dūtaxat eōcedebatur, vt his verbis fate-*
retur Iustinian. in l. fin. C. qui bon. ced. poss. Cum solito more à nostra Maiestate peti-
tur, vt ad miserabile cessionis bonorū homines veniant auxilium, salua corū
videlicet existimatione, & omni corporali cruciatu, Afflin. in cap. 1. qua sint Regalia verbo Regalia n. 182. Oldrad. in
tract. de lit. & mand. Princip. pralud. 21. & 30. Vrsill. ad Affl. dec. 379. n. 4. Thor. in compend. dec. tom. 3. p. 2. verbo Neapolitani Cines. Deinde regulariter à
quolibet magistratu, Glosin add. l. fin. cum possit intentari coram quocunq; Iudice, Tonduti add. tract. de prauent.
p. 2. cap. 42. sub n. 16. ad instar dilatio-
nis quinquennalis, Apicell. in tutam pamp. tit. 1. n. 21. Capibl. de Baron. tom. 2. cap. 42. n. 16. Cum iam propterea in
ris. Sicil. 95. n. 30. huiusmodi praerogati-
uam dumtaxat M. C. tributum re-
darguit Anton. de Ball. in tract. crim. lib. 5. tit. de pragm. in tit. 16. de dilat. sub
n. 5. sed illum tueretur Muta in pragm. eiusdem Regni tit. 17. sub n. 1. Magretti
in obseruat. ad consil. pragm. Ducis Ser-
moneta, §. 26. obser. 6. ob peculiarem
functionem in illo Regno, & Io. Baptis-
sum Palomba in tract. de Regim. officij reg. 1. n. 139. vers. similiter Baronis hāc
facultatem solum nostræ M. C. restrin-
gentem resellit Thor. p. 3. compend. dec. sect. 1. verbo cessio bonorum notans ex
prag. 3. de cess. bonorum colligi non solum M. C. sed omnibus officialibus
esse concessā, & proxim indicat vtrius-
que Siciliae Regni respectu Iudicum
inferiorum post Capibl. add. cap. 42. n. 18. & Girard. dec. 41. n. 2. qua de re No-
uar. de granam. lib. 1. gran. 386. n. 5. & par. 1. q. 114. n. 14. Scialoja de foro com-
pet. cap. 14. n. 13. D. Consil. Altomar. de nullit. vol. 1. rubr. 9. q. 23. ex n. 1.

22 A decreto vero qua debitor ad bo-

norum cessionem admittitur, appella-
 tio suspensua non datur, quamuis de-
 uolutiua, Ruginell. de appellat. §. 6. Gl.
 cap. 2. n. 44. Viscont. in conclusiur. ver-
 bo appellatio, Burg. de laudem. inspect.
 11. p. 3. n. 15. Guid. Papa conf. 124. n. 3.
 Grass. except. 17. n. 31. Manfon. limit. 5.
 n. 10. & seruari ex peculiari Statuto
 in Regno Siciliæ scribunt Muta in rit.
 190. n. 15. tom. 4. Cicala de action. §. 29.
 sub n. 36. vers. 3. denique Grassad. cap.
 78. Caroli V. Caesaris semper Augusti
 inspect. 2. q. 72. n. 7. & generatim in qua-
 cunque miserabili causa scribit No-
 uar. dec. 224. quidquid dixerint poss
 alios Paris. conf. 80. n. 49. lib. 1. Scacc. de
 appellat. lib. 3. c. 2. q. 17. lim. 47. membr.
 1. nu. 197. Non sic in dilatore quinquennali,
 23 in qua prolatio definitiua
 decreto seruatis seruandis, quod illa
 debitori impetratis, eōdemque provin-
 de reculantibus ad instantiā eōcurrentium,
 pendente appellatione interposita,
 nec in prima, nec in secunda instan-
 tia expediti potest saluaguardia, neque
 ad parū tempus, & impediri propterea
 exactio donec causa nō fuerit deter-
 minata, taliter quod sententia suam
 mereretur executionē, potissimum at-
 tentis nostri Regni peculiaribus san-
 ctionibus registratis in prag. 2. de in-
 strum. liquidat. in cap. Neap. anni 1554.
 de quibus Apicel. de quinquenn. dilata-
 tion. nu. 22. & 23. Reg. Rouit. in prag. 1.
 de cess. bonor. nu. 9. & 13. & Consil. Rocca-
 notab. 64. n. 192. de decoit. mercator. &
 decisum fuit per S. C. referente Dom.
 Consil. D. Ioseph Ledesma in causa
 creditorum Antonij Forte in banca
 Liēti. Etenim decreto M. C. cum fuis-
 sent condemnati creditores reculantes
 conuenci ad concedendam dilatio-
 nem quinquennalem, & in eodem
 decreto additum quod expeditur salu-
 uaguardia referente Domino tunc
 Iudice Antonio Galisio deducta per
 viam appellationis in S. C. prouisum
 fuit, quod *deur terminus ad non posita*
ponendum, suspensa saluaguardia, tu-
itque in gradu reclamationis confir-
matum, me Commissario existente,
exploso effato tradito à d. Præside.
 R. C.

R.C. d. Iosepho Eliù in marger. var. conclus. p. 2. verbo, dilationis iudicio pendente, quòd de stylo M. C. V. concedi

Al Confejero Iuan Thomas
de Salamanca.

24. solet dilatio dierum circiter triginta, haud refragante, quòd instantibus creditoribus còcurrètibz, vel debitorè supplici libello expectente, licere illà impartiri, ac dispensari iuribus predictis, & Regni Priorex, eiusq; Collat. Consilium rescripserit Senatui, vel Iudici, iustitiam faciat, vel provideat, alijsque similibz utatur verbis. Censetur enim demandasse, puram administrari iustitiam, tam in procedendo, quàm in decidendo, ut expressè aduertit Felin. in cap. 1. sub. n. si extra de consis. ibi: Si dicatur iustitiam facias, duo importans, videlicet, ut seruetur ordo iudiciarius, & pronuncietur de iure, etiam si esset summi Antistitis diploma, dicens: Auditor procedat, ut petitur, & iustitiam faciat, probat Crescent. in decis. Rotæ 1. tit. de rescript. Cyriac. lib. 1. controu. forens. 33. n. 1. & 2. Mur. in cap. Reg. Sicil. lib. 6. c. 39. Castill. dec. 198. nn. 6. lib. 2. Merend. controu. inr. lib. 5. cap. 15. & ex nostratibus Lamar. conf. 37. n. 7. Vin. dec. 205. Anna alleg. 74. n. 1. neccens, eiusmodi rescriptum minimè tollere ordinem iuris, nec rem iudicatam, idem Anna notat singul. 448. R. Rourin. in prag. 5. de fid. memor. n. 1. & 2. Ex quibus inferitur, quòd si in negotio, de quo pendet consultatio facta Regi, ac remisso, quòd fiat iustitia, & de iure procedi non potest, non proceditur, quia decretatio nil aliud decernit, nisi quòd fiat id, quod iuris erit, qua de re Pref. de Frach. dec. 700. ac de eiusmodi clausulis, & similibz idem significantibus loquuntur Rocca in tract. pract. iud. lib. 2. tit. de claus. rescripti. Menoch. de arbit. iudic. lib. 1. q. 8. Et in Regno nostro adsunt bina rescripta in prag. 5. de fid. memor. & 70. de offic. S. R. C. & addimus alia duo hic inferenda, quæ asseruantur penès à Seceretis nostri S. C. rescripta ab oculato viro Francisco Antonio Mercati in lib. 3. manuscripto par. 1. de obseruat. solito, & stylo S. R. C. obseruat. 132. & 133.

EN muchos memoriales que dan las partes en Colateral se hazen por los Regentes del diferentes remisiones à los Tribunales aquien toca, y quando la remision dize, que ese Sacro Consejo prouea de iusticia, se entiendo para solo proueer conforme à derecho, y quando dize solo, que prouea no quedan en virtud desto, los Iuezes obligados à proueer, segun rigor de iusticia, sino que pueden dispensar en ellas, anisad en esse Tribunal à todas las Rotas, y Iuezes dellas que de aqui adelante aunque las remisiones digan, solo, que prouea, ni de otra qualquier forma, en que vayan no se fienda, que por ellas se le comete mas de lo que fuere de iusticia, sin que en virtud desto se puedan fiender à ninguna gracia, y dispensacion contra derecho, porque quando las partes me la pidieren proueer en ello, lo que conuenega, y quando al Tribunal le pareziere, que en algun caso particular de causa tan urgente, que deniera obligar à dispensar algo con los terminos del derecho podrá consultarmelo con las razones en particular que ay para ello, para que visto todo puedo yo proueer, lo que mas conuenega al seruicio de Dios, y de Su Magestad, y este Villere dareis orden, que se asiente en el libro, donde suelen asentarse las de mas ordenes, que se han dado, y dan à esse Tribunal, de Palacio 31. de Mayo 1603.

El Conde de Beneuente.

Al Confejero D. Iuan Sanchez de Luna
ProPresidiente del Sacro Consejo.

SV Excel. ha reparado, en que las remisiones ordinarias de los memoriales se suelen tomar por delegaciones, y para enitar este engañome ha mandado, que anise à V. M. que por estas remisiones no se le dà al Tribunal del Sacro Consejo mas Iurisdiccion, que la que tiene Iure ordinario, y solo sirven de incitadura para dar despacho, y satisfaccion a las partes,

tes, lo qual me hn mandado aduertir à V.M. para que lo tenga sabido, y juntamente manda S.E. que si fuere remitido algun memorial à esse Tribunal, siendo de negocio, que toque à otro se tenga aduertencia de boluerlo al Escriptorio, para que se desbaga el hiorro, manda tambien que esse Billete se registre en el archiuo de esse Tribunal, y que V.M. le lea a los del Consejo pleno de Palacio à 19. de Agosto 1610.

Bartholomeo Leonardo.

En dim. 1. fol. 25.

PRaxim verò, dilationem interim concedendi ad vnum, vel duos menses, 25 indicat Reg. Tap. lib. 4. iur. Regni, sit. de morator. & salu. conducti. sup. cit. prag. 2. de instrum. liquid. pag. 105. ac pluries vidi illam in S. C. ad tēpus concessam ex causis, iuxta casum circumstantias, & de iure communi quando possit illa impartiri lire pendente, agunt *Thesaur. dec. 286. Ricc. collect. 8. Cōrad. in templ. Indic. lib. 1. cap. 1. §. 4. curs. 23. Trentacing. var. lib. 3. sit. de solut. resol. 1. n. 2.*

Quod quidē cessionis decretum nō 26 zlitèr à debitore implorari potest, nisi instantibus creditoribus aduersus ipsum debitorē, *Henric. Boic. in c. Odoradus, n. 11. de solut. Scagliom. super prag. 3. de cessi. honor. & ipse prius se in vinclis constituat, Camer. lib. 2. resol. cap. 8. n. 14. Trentacing. var. sit. de solut. resol. 27. n. 4. Ginnb. dec. 41. ex n. 5. Conf. Arias de Mesa add. cap. 36. n. 25. siue omnibus Creditoribus, siue saltē vno ex pluribus vrgente, Mich. Ferr. 3. par. obser. cap. 130. Camer. var. add. cap. 9. de cession. honor. p. 3. n. 24. reprobatō Rol. à Valla conf. 7. n. 9. vol. 2. putante, requiri instantiam maioris partis Creditorum: etenim coeteris creditoribus procul dubio tunc obesset cēssio, ex l. 4. ff. de cession. honor. Salyc. in l. 1. n. 4. C. qui bon. ced. poss. Guid. Papa conf. 124. n. 7. Iacob. Michel. in patroc. 56. Gratian. lib. 2. discip. foren. cap. 122. n. 3. Etiam si citatio ad eos minimè perueniret, cum non sint omnes necessariō citandi creditores, sed tantum, qui*

comparuerunt, ipsumq; vexāt, ex Bald. conf. 301. n. 5. lib. 5. Petr. Jacob. in pract. Rub. de cessi. honor. Praef. Conar. mem. cap. 1. post num. 5. qui his verbis aduertit (quæ quidem cēssio fieri non potest, nisi eo tempore, quo ad requisitionem creditorum debitor in carceribus custoditur) De Branch. dec. 358. sub n. 2. decisum notant Reg. Rom. in cit. prag. 3. n. 6. de cessi. honor. & Conf. Arias de Mesa loc. cit. n. 25. & distinguit Nouar. dec. Apul. 13. Vberior tamen cautela est, citari creditores saltē per proclama, Gām. dec. Ensit. 237. Costa de remed. subsid. rem. 27. sub n. 1. Poljd. Ripa. obser. 273. Pegner. dec. 1. num. 19. p. 2. & magis vberior incerto, §. per proclama, certos domi, vel de persona, lo. Antan. ab Eccles. obseruat. 179. num. 10. Mauson. de caus. eccl. limit. 5. n. 18. Caluin. de aquis. lib. 2. cap. 108. n. 42. de Ansaldo in tract. de commerc. & mercatur. cap. 76. n. 20. Non tamen obesset creditoribus conditionalibus, Bald. Salyc. & Fulgos. in l. ex contractu, C. de bon. ant. Indic. possid. Rota apud Achill. de Grass. dec. 11. de sentent. & re indic. Nouar. lib. 2. q. forens. 8. n. 5. Ex dictis verò Conar. cit. loco conclusionem elicit Conf. Paschal. sub n. 63. quòd si creditoribus non vrgentibus debitor se spontē in carceribus constituat, ab hoc excludatur beneficio, lepidè occurrēns Muscattell. cōtrarium sentienti in prax. p. 3. gloss. fin. verbo detinetur, n. 111. necnon Ginnb. dec. 41. n. 5.

Sed huic beneficio possit ne renun- 27 ciari, illoq; non vti polliceri? controuertunt DD. cum aliqui validum huiusmodi pactum contendant, maximè Felym. in c. ex rescripto, n. 12. de iur. iur. & cap. si diligenti, post n. 4. de for. compet. Feder. de Sen. conf. 60. Tapatius in epit. dec. sit. 281. de cessi. honor. cap. 5. loquens de eo, qui in defectu solutionis expressè se obligauit ad carceres, nec nō Zasius lib. 2. sing. resp. cap. 8. arg. tex. in l. penult. C. de pact. l. iis qui hares. ff. de acqu. hered. l. si ita scriptum, §. 1. de legat. 1. Harpprechtus in comment. ad institut. 3. sit. de alt. §. ult. n. 11.

Alij verò in negariū iurēnt sententiam

tiam apud *Thef. iur. dec. 36.* illamque communi DD. calculo foueri testatur *Alber. in Rub. C. qui bon. ceder. poss. & Alciat. in c. cum coniugati. nu. 69. de iur. iuran. Bar. c. 5. l. 16. li. 2. Conar. cit. li. 2. c. 1. sub n. 7.* & cum ea transire Senatū Pedemontanū indicat memoratus *Thef. aur. & Cameram Imperialem* meminit *Gayll. de par. publ. lib. 2. c. 2. n. 23.* etiam cum iuramento, *Guid. Pap. decis. 211. Antonel. cit. loco nu. 8. Ricc. collect. 121. Castagn. cit. q. 11. n. 18. Cicala add. loco nu. 37. Lugdunens. in tract. de contr. cit. q. 36. Mansuet. ad pract. Papiens. in form. inquisit. post n. 26. vers. cesseris,* veramq; opinionem tueretur *Vasq. de success. creat. lib. 3. §. 2. n. 79. & §. 28. n. 19.* ac distinctiūs *S. 30. n. 17. Guttier. de iuram. confirmat. distinguit p. c. 1. §. 17. à n. 34. & c. 18. num. 1. & 4. P. Fragos. de Regimin. Reip. p. 1. lib. 3. disp. 6. §. 8. num. 155.* insequitur *Marcus Anton. var. res. sol. lib. 1. res. sol. 41. nu. 5. Costa de remed. subd. remed. 29. sub n. 7. Christin. decis. Belgic. 123. n. 3. lib. 4. videnda conclusio,* de qua *Anell. de Amat. conf. 50. nu. 14. & Petr. Barbosin l. Alia. §. eleganter,* ex n. 10. ff. solut. matrim. in 2. p. sui operis, petita absolutione à iuramento censet *Molin. tom. 2. tract. 2. disp. 572. res. sol. 15.* quam non requiri existimant DD. apud *Giurb. dec. 41. n. 3.* potissimum existentem in extrema paupertate debitore, propter quam cogèretur in vinculis marcescere, *Gasp. de debit. inop. cap. 1. n. 41. Andreol. controu. 215. n. 11. par. 2.*

Illud tamen hac in re *Bal. in l. 1. n. 9. C. qui bon. ceder. poss.* mirabiliter aduertit, contradicentes concilians opinionem, vt, hand pacto refragante, valeat debitor cedere bonis; pactū attamen id operabitur, vt licet cedens absque ignominia, non possit postea in solidum conueniri, sed dumtaxat intra id, quod facere potest, & sic deducto ne egeat secundum dignitatem, *l. 4. & 6. ff. de cess. bonor. l. ex contractu, C. de auct. Indic. Barbosin l. maritum, ex n. 4. ff. solut. matrim. Sord. de aliment. tit. 8. prin. 28. ex n. 1.* tamen ratione pacti ex postea quesitis non deducet neces-

saria secundum dignitatem, sed tantum secundum naturalem indigentiam, vt ita pactum aliquid operetur, infestantur *Angel. Ripa Bran. qui hanc sententiam aequitati consonam praconizant,* & alii, quos idem *Barbos.* memorat, admittentes eam, non quia conciliet, sed quia tantum declarare communem traditionem, confirmat *Dominic. Homem de Almeida in analyss. excellent. in iur. numer. quinar. cap. 4. num. 29.*

Debitori igitur volenti vt beneficio cessionis bonorum, illud lura indulserunt, non quidem inuito, ex *l. in omni, C. qui bon. ceder. poss.* quinimodò, & perseuerati in eadē voluntate; etenim licere ipsi ponere, si res est integra, exploratū habeo, & alibi indicauit, et si antea velle cedere bonis dixerit, & ad illā admitti petierit, ad *tex. in l. 3. & is qui bonis, l. quem punitet. ff. de cess. bonor.* scilicet antequā re ipsa cedat, quem admodum si priusquam res pignori data distraheretur, debitor ipse perfoluerit debitam quantitatem, aut illam deposuerit, quia venditio impeditur, *l. si pignus, l. si presidium, C. de distr. act. pignor. & dixerat Bald. in l. is qui bonis, ff. de cess. bonor.* laudatus ab Auo meo ad *Gramm. dec. 28. n. 17.* illumque fermocinari de cessione bonorum extra iudicium, obseruat *Salgad. in labyr. credis. p. 3. cap. 16. n. 15. & 23. redarguēs de Franch. dictum in dec. 346. n. 9. & re integra indicant Gratian. discip. forens. 486. & Cancer. p. 2. var. cap. 9. n. 5. Leoncill. cit. prinil. 49. n. 13. Antonel. cit. loco n. 17. Luca in labyr. cess. iur. via 11. nu. 4. quem Salgadum confutat *D. Marefc. de reconuent. enarr. 1. nu. 209. & refert D. Luca ad mem. dec. de Franch. 346. n. 6.* in articulo principali excitato, & deciso in add. dec. de Franch. 346. licere nempe vicino retrahenti in quacunque parte iudicij, etiam post sententiam, recedere à petito retractu, quam insequitur *Benedel. in cons. sancimus, in Rub. n. 65. Rendel. ibid. San primis, vers. unusquisque secundum suam portionem, nu. 29. de Botis in consuet. si quis emit, de iur. long. lit. C. Scacc. de re iudic. Glos. 14.**

9.32. n. 93. R. Roul. dec. 24. n. 15. & 18. Ad stipulatur *Manhien. lib. 5. Recop. tit. 11. l. 12. gl. 2. Boer. dec. 48. ex n. 2. Azenech. in l. 7. tit. 1. n. 34. Tiraguel. de re tract. lignos. §. fin. n. 24. Ricc. collect. 6. Giurb. dec. 51. ex n. 1. Renans Chopp. de priail. rustic. lib. 3. cap. 5. n. 2. decilum refert non posse poenitere post rem iudicatam, & videntur non dissentire. *Muta in consuet. Panorm. c. 28. num. 17. Fab. Turret. conf. 78. vol. 2.**

Hinc dicebam in causa heredum Anronij de Leo, cessionem bonorum 30 ab ipso factam suis heredibus minime obesse, quin secus valeant illius bona vindicare, tanquam repulsi dispositione *text. in l. item si unus, ff. de receptis arbitris*, qua cauetur bonis cedentem, nec deinceps agere, neque conueniri posse. Certum enim est hereditatem eius, qui bonis celsit, ad eius heredes descendere cum sua causa, suisque viuis, & cum ea beneficia omnia per eum adepta, tam quoad agendum, quam quoad excipiendum transire. *ex Bal. in l. fin. in fin. vers. quandoque C. qui bonis cedere poss. Alex. & Iason. in l. fin. §. si praestam de iur. delib.* Quz quidem bonorum celsio re integra, cum scilicet eius bona autoritate Iudicis non fuerint distracta, vel creditoribus adjudicata, reuocari potest, offerendo debitorem se paratum creditoribus satisfacere, cum hoc privilegium fauore debitoris sit inductum, *Bart. in c. l. 1. §. qui bonis, n. 1. dicens*, quod cedens bonis non videtur habere bona pro derelictis, sed solum potestatem praebere creditoribus alienandi, nam si pro derelictis illa haberet, cuilibet facultas occupandi traderetur, idemque firmat *text. in l. 2. & ibi gloss. in verbo, distractis, Bart. Causens. Cuma, & alij. Cuius bonis cedere possunt, Bald. ibidem*, & latius in *l. fin. codicis*, ex eo potissimum, quia ante distractionem non definit esse Dominus, *add. l. is qui, & per DD. in d. l. 2. Grat. discept. 486. n. 24. vol. 3. Cap. Tbol. decif. 134. ac propterea non prohibetur suas actiones intentare, vel prosequi, Amatus decilum sic refert dec. Marsh. 93.*

allegans *Brunnum de cessione bonorum, q. 19. principalis, n. 6. tit. 3. p. 2. fol. 198. & q. 15. n. 2. fol. 197.* idemque sentit *Tepatus p. 1. tit. 28. l. fol. 555.* quod adeo verum est, ut nequeat creditor, neque iure dominij, nec longi temporis prescriptione, cum, qui celsit, bona sua perire, repellere, *text. aureus ad materiam in l. legis Intig. C. qui bonis ceder. poss.* cum contra Iuris rationem dominium, praescriptionique tucatur ab illo ante iudicalem distractionem, dum non licet creditoribus propria autoritate cedentis bona diuidere, *Verill. ad Affl. dec. 288. n. 5.* Et ex his desumitur resolutio *text. in l. item si unus, de receptis arbitris*. qui locum vendicat, re non integra, atque penitus consumato, facta nempe Iudicis autoritate distractione bonorum, ut bene distinctione vitetur *Bart. in l. is qui, & Brunus citatis locis*, & ex hoc secus obstat exarata à *Natt. cōf. 440.* cuius meminit *Gratianus cit. loc. n. 23.* nam debent intelligi iuxta superius tradita, cum illius confusum amentum sit idem *text. in l. item, nā si ante distractionem retinet idem dominium debitor, non est ambigendum, quia possit celsionis poenitere, arg. l. 3. C. de novat. per intellectum Specul. in tit. de cessione, §. consequent. n. 10. lib. 2. p. 1. §. 129. & in tit. de Procur. §. sequitur n. 11. lib. 1. p. 3. fol. 169. & sic sua iura, actionesque prosequi.*

Ed magis cum agebatur de bonis emphiteuticis, de quibus celsionem fieri non posse, sicut nec feudo, nec bonis à testatore alienari prohibitis, tradunt *Alex. in l. si finis, §. si de vestigalib. ff. de damn. infect. idemque cons. 19. vol. 5. Aimi. cons. 123. vol. 2.* vel quia emphiteuta respectu sui Domini tali beneficio non gaudet, ex l. sed cum fructuariis, ff. de usufr. Specul. in tit. de locat. §. autem, vers. 128. ubi lo. Andreas in addit. *Dinus in l. 15. ff. de aqua pluuiar. ac proinde frustra fieret celsio, quae suum non lequeretur effectum, vel quia neque in alienatione necessaria possunt distrahi bona sine illius consensu, à quo perueniunt, & pendet quem*

quem adhuc remanent iura directæ, arg. l. peto, l. aci Titii 71. §. pradium ff. de leg. 2.

Atqui cum in illa thesi liqueat, bona relaxari petita longè maioris extimationis ad præsentem esse, quam tempore cessionis bonorum, hoc incrementum post cessionem supervenisse est affirmandum, & sic minimè creditoribus cedentis obnoxium, cum cedentis bonis, cum ignominia, quemadmodum cessit Antonius, liberè, & absque onere creditorum devenient bona quesita post cessionem, ut supra indicavimus, quibus concinit *text. in l. sed si vult, §. sed si aut ff. de iur. quæ ad rem optimam vocat, C. de arr. lib. 2. var. cap. 2. n. 6.* qui hæc insequi videtur aliam, nec interest si paulo post inferioris contrariæ sententiæ adherere videatur, nam sensus eius erit adaptandus, quando cessio non fuerit ignominiosè facta, alioquin tantus Doctor incontinenti, & contra potissimos Doctores per eum adductos seipsum corrigere, & in contradictoria descensisse extimeretur.

31 Ut autem debitor ad huiusmodi admittatur beneficium, suos instantes creditores prius requirere debet ad dilationem nè quinquennalem, an potius ad cessionem admittere intendat, cum alterum ipsorum prohibere, & impedire nequeat, iuxta terminos *l. fin. C. qui bon. ceder. poss.* & illis convenientibus in vnum, nequit debitor aliud exequi, discordantibus verò admittitur ad quinquennalem dilationem, *Roman. cons. 439.* cuius sententiam concordat *Scaglion in cit. prag. 3. sub n. 19. ex Bar. & Bal.* vel locum sibi vindicet ubicunque contentio est inter creditores ipsos, quod si inter creditores, & debitorem, si illi cessionem eligant, iste verò inducias præterdat, teneatur, vel cedere, vel perpetuò carceribus mancipari debeant in casu contrario, quia creditores annuant dilationem concedi, debitor verò cedere ambiat, præferatur debitoris voluntas, qui quidem debitor post impetratam dilationem quinquennalem am-

plius non auditur volens cedere bonis *cit. l. fin. R. Tap. de iur. Reg. n. p. 4. sub prag. de cession. bonor. Reg. Rois. in cit. prag. 3. n. 10. Aff. decis. 378. de Franch. dec. 251. n. 2. & Paschal. add. cap. 9. n. 65.* notans requiri Iudicis decretum super consensu creditorum ex *Grat. cit. cap. 222. n. 11. Gregor. Lopez in l. 5. gl. fin. tit. 15. p. 5.* ex quo paradoxum videtur d. Luca in d. de Franch. dec. 251. addenti assumptum in ipsa dec. quod expressè quis renunciare non valeat cessioni bonorum etiam cum iuramento, & tacitè possit absque iuramento, nempe ut impetrata dilatione à cessione debitor excludatur, sed hoc admittibile videri non debet, eum ex privatione facta per legem, non bene inferatur ad privationem bonis ex pacto resultantem, ut notabiliter advertunt *Gartier. de iurami. confirmat. p. 1. n. 18. ex n. 1. de gl. media cit. loc. sub n. 28.* nec non *Phakulca 1162. n. 10. & 19.* Dissidentibus verò creditoribus in hoc miserabile cessionis auxilium, vel spatium quinquennale concedendo, maior pars creditorum habita ratione ad credita prævalet, vel si hæc paria sint, ad personas creditorum, in pari autem numero humanior præferatur sententia, inducias concedens, ex *l. fin. C. qui bon. ced. poss. Leonill. add. trat. de prin. pauper. p. 2. prin. 49. n. 21. verbo cesso.*

32 Debet insuper universa sua bona debitor à se abdicare, & creditoribus cedere, quæ tempore petite cessionis habet, ex *Glos. communiter recepta in l. fin. C. qui bon. ced. poss.* estq; in Hispania *lex 1. fori tit. 15. partida 5.* ut nequidem denarium sibi retineat, & exenti debeat omnis debitoris facultas usque ad baculum, & peram, teste *Petro Iacobo in sua prag. de cessi. bonor. l. 1. in Sitem si quis in fraudem Inst. de act. n. 44.* ita quod si denarium retineret, nec cessio ipsa subsistat, si *Bald.* idem habemus in *add. l. fin. n. 3. Hottomallu. str. q. 26. Donell. ad S. f. n. præterea n. 6. Inst. de act. v. u. semel in ff. cessi. bonor. n. 4. Mant. de cessi. bonor. tit. 4. de reb. quas ced. oport. n. 5. Mich. Ferrer. 3. p. obser. cap. 130. Vin. comm. apin. 181. verbo debitor.*

bitor cessionis memor *prag. Excel. D. Petri de Toledo, qua est 3. de cess. bonor.* & proinde huiusmodi cedens tenetur per inuentarium indicare bona sua, *Azetud. ad l. 5. tit. 16. lib. 5. nonq. recol. l. 5. ex Cappell. Tolos. decis. 136.* & ea falsò non indicans, ac occultans hoc cessionis priuatur beneficio, *l. as. in S. fin. n. 8. l. 1. de ali. Rolan. à Vall. conf. 7. n. 6. vol. 2. Cymia in rit. Sicil. cap. 95. n. 17. Brun. de cess. bonor. q. 5. Reg. Tap. post Carpan. lib. 4. in. Regn. super prag. 2. de cess. bon. n. 95. qui & torqueri potest, vt indicet bona, ad tradita à Boer. dec. 225. n. 5. & Strach. de decet. p. 7. n. 2.*

Vestes tantùm, quibus quotidie
33 vitur, sicuti ad mortem damnato
relinquuntur, *l. Diuus, ff. de bon. damnat. l. obligatione, vers. item vestis, ff. de pign. Cpl. Rodiginus lib. 3. c. 26. ita & ipsi cedenti, Cappell. Tholos. dec. 136. Christin. dec. Belgic. 123. n. 15. lib. 4. ex Cyn. & Barin. l. 1. C. de cess. bonor. Marant. de ord. Indic. in c. de exeq. sent. n. 29. & 30. temperato dicto Alex. in l. si maritus, n. 6. ff. soluto matrim. quem insequuntur Campeg. de dote p. 3. q. 238. n. 1. & Rota in Portuen. rest. in integr. dec. 48. p. 2. diner. n. 9. putantis omnia esse danda creditoribus, etiam si nudus debitor remaneret, cum inhonestum valdè, & inhumanum sit, hominè proprijs vestibus spoliari, eo quòd turpis est nuditas, ex l. non patimur C. de curs. publico lib. 12. vbi And. de Barulo indignam ait spoliationem, non tamen omnem, quam defert vestitus, fore illi relinqnendam scribit Petr. Iacob. in sua prag. de cession. bonorum, sed qua induit viliori, & depili; reliquas creditoribus cedendas, qui contendunt de damno vitando, propriaque recuperare bona student, & de vestibus necessarijs intelligit Leoncill. add. prinil. 49. n. 6. & rectum quoque relinqnendum monet Bertrand. de Argentre in comment. ad iur. Brittan. tit. de iur. commor. artic. 406. n. 2.*

Hinc non posse ab hospite auferri
34 vestem viatori pro victu illi subministrato, lepidè insert doctus D. Carol. de Rosa ad consuet. Neap. tit. de aliment. in

consuet. si quis habet, n. 17. quamuis liceat alia bona arrestare, & detinere, imò ipsummet debitorem, *Pirr. ad consuet. Aur. in tit. de execut. & locat. c. 6. Petr. Pech. de inr. sistend. c. 3. num. 2. Auus meus ad Capry. dec. 11. n. 1. Rebuff. in ordin. Regn. Gall. l. 1. art. 4. de liter. oblig. Glos. 3. n. 31. Surd. de aliment. tit. 8. prinil. 62. n. 15. Manson. de caus. execut. ampl. 26. c. 28. & de executione in pallio, & pileo, an realis, vel personalis dicatur? quidne si existant super dorso, & extra dorsum tractat Monach. dec. Bonon. 68. 69. & 70. & Romana praxis, de qua Leoncill. cit. tract. de prinil. paup. p. 2. prin. 3. verbo, Alitio, quòd in mandato executiuo exprimitur (Auferatur Pallium) ipsumque faciliorem fuisse in eiusmodi clausulam apponendo, potius actiuo tempore, quàm hyemali, quo nimis durum videtur illud eripere, mihi non probatur vti contra omne ius, & æquitatem.*

Imò relinqnenda quoque instrumenta ad querendum victum necessaria, nempe pertinentia ad exercitium
35 aliquius artis, aduertunt Conar. cit. loc. & 10. à Medin. in tract. de contract. q. 3. caus. 3. & q. 5. quapropter Scholari, vel Doctori cedenti bonus minimè auferendos libros; sicuti neque arma Militi, Bal. sentit in Rub. C. qui bon. ced. poss. Salarium namque arma sunt libri, *Glos. in l. nepos à Proculo, vers. dignitatem, ff. de verbor. signif. Instrumenta studiorum, Senec. de tranquill. c. 9. & Sapientia, Plutar. de educat. liber. etià si fuerint empti post cessionem bonorum absq. ignominia actam, Rebuff. prinil. 112. l. as. in S. item seruianus, n. 66. l. 1. de action. Soccin. in tract. fallen. reg. 47. Pereyr. de iur. Accadem. lib. 4. de exerc. litter. n. 677. quin nec depositum factum pro laurea Doctorali assequenda posse sequestrari vrgentibus creditoribus, respondi ex Canals. dec. Lypsa 11. p. 5. Ricc. collect. dec. 2042. p. 5. de Angel. in prat. super l. nemini licere. 11. C. de Adm. dinterf. Indic. n. 19. Neque appellatione suspendi sententiam prolatam aduersus bibliopolam, vel aliq, vt libros studioso tradat, aliàs dixi,*

ex *Staccia de appell. q. 17. limit. 6. mem. 2. n. 36. & limit. 7. n. 10. de Escobar. in tract. de Penitis. & Regia inrisdict. in studiis Generalibus. c. 14. n. 27. d. Villos. de debitor. sup. & fug. cap. 14. §. 2. n. 20.* Ob eandem quippè causam dicebam (quamvis obtinere non valui) neque libros exequi licere pro pensione Domino domus, regulamque, quòd inuecta, atque illata in domum locatam sint tacite hypothecata; l. certi iuris, C. de locat. Aff. dec. 184. Ludovic. dec. Perus. 84. Gaballin. millelog. 635. Rebuff. ad Const. Gall. sit. de litter. oblig. art. 4. glos. 2. tom. 1. etiam si non ad longum tempus fuisset conducta, sed vnica tantum in ea habitasset nocte, ex Alex. in l. diuortio, §. ob donationem, n. 11. ff. sol. matr. non habere locum in scholarium libris, qui non ita (quamvis illati) censentur obnoxii, vt obseruat Angelus Aretin. in S. item seruiana. n. 3. nec non las. n. 64. l. sup. de act. Alciat. in l. nepos à proculo, ff. de verbor. signif. Episc. Franc. Verde lib. 1. l. si in procul. l. 1. §. 2. sub n. 52. vers. XIII. Scholares. Doctor enim libros non habens minimè Doctorum priuilegijs fruitur, Alex. ad Bar. in l. grammaticos, l. 2. C. de professor. & medic. li. 10. Gratian. discip. 176. n. 89. Oldrad. conf. 84. & quidem quæ verisimilitudè obligari non solent, minimè veniunt sub generali hypotheca, l. generaliter, ff. de pignor. l. 1. ff. qua res pign. oblig. poss. Quod tamè priuilegiū, quia cessat scholari vita functo, licite proinde valet hospes illos retinere pro memorata causa, imò & pro expensis ab ipso erogatis in funeralibus, Bal. in l. in restituenda, n. 2. C. de petit. hered. las. in l. si non sortem, §. si centum, sub num. 10. ff. de condit. indeb. Petr. de Bald. de duob. fratr. in 11. par. fin. Rebuff. de priuileg. scholar. priu. 19. vers. limitati si scholasticus.

Verum in foro poli poterit tutius conscientia retinere (sibi & familiæ suæ necessariæ) ne in dedecore viuat, contra Hadrian. in A. sem. q. 2. de rest. et Medin. de rest. q. 3. ex Lessio lib. 2. c. 16. dub. 3. n. 4. & Dian. p. 1. tit. 4. Miscell. resol. 78. scribit Leoncill. de priuileg. paup. p. 2. priu.

49. verbo, cessio, putās quoque procedere etiam si æra aliena, pro quibus cedit, sint ex iniustitia, & delicto notorio acquisita.

Dolosos insuper penitus exclusos ab hoc beneficio, docent Rota decif. 5. 83. fin. 22. de restit. spoliat. in antiq. & altera Caput 29. 278. p. 1. Vinus dec. 529. n. 9. & 10. lib. 4. Verall. dec. 183. par. 3. Const. rem. 26. ex num. 11. Caball. resol. crim. 105. Put. dec. 56. n. 10. lib. 1. Castr. conf. 179. Boer. decif. 215. Paschal. par. 2. c. 9. n. 61. Manson. de caus. execut. limit. 5. n. 32. Riccius de Clericis loquens in prax. resol. 247. & Genens. c. 3. n. 6. n. mini quippe valet patrocinari fraus, aut dolus, l. 1. l. ne ex dolo ff. de dolo. l. nō fraudetur, ff. de reg. iur. Ann. Robert. lib. 1. rer. indic. cap. 2. Hinc Tullius lib. 3. offic. naturali iure ductus dicebat: Nihil esse à natura alienius, quàm fraus, & dolus in negotijs contrahendis. Et Apostolus diuinitus ad Thessol. 4. Ne quis sui peregre diatur, neque circumueniet in negotio fratrem suum, quoniam vindex est Dominus. Quare illis denegari cessionem, qui in fraudem creditorum alienarunt propria bona, docuere Bal. in §. fin. num. 27. las. in S. item si quis in fraudem, post n. 91. l. sup. de act. Scagliu. in cit. prag. 3. n. 43. de cess. bonor. ex sect. in l. fin. §. fin. qua in fraud. cred. & in l. iure promissum, C. de fabricens. lib. 1.

Sic præterea sciens non esse solus vendendo, & contrahens spe futuræ cessionis, merito ab illo excluditur, Bald. cit. loc. Felin. in c. fin. n. 2. de cess. Bonor. de cess. bonor. 4. p. princ. q. 32. Rebuff. conf. 184. n. 7. Ripa in l. obligationem, n. 33. ff. de pignor. & hypoth. Angel. in l. 4. ff. de cess. bonor. Cum sup. Rit. M. C. 95. n. 18. Ant. Gioff. conf. 99. n. 2. lib. 2. de Grass. except. 17. n. 15. Thom. Zerolf. in prax. Episc. verb. Littera quinquenales, vers. 9. Plot. in l. si quando, n. 179. C. unde vi, Vinc. Annib. in add. ad Madoz. c. 170. Etiam præterea, in soluendo creditoribus posterioribus, sufficiens esse desinat, Las. in l. qui creditor, num. 7. ff. de cess. bonor. Dian. in summ. p. 7. verb. Cessio, num. 8. Sed est intelligendum, si dolo malo ad contrahendum induxerit creditorem

af.

asserens se esse soluendo, & habere facultates, cum iam inopia laboraret. Aut verò hoc fraudulentè egerit, vt pecunia à creditore accepta, postea bonis cederet, atque sic credito suo creditorem fraudaret, ad *tex. in l. 2. C. si minor, se maior dixer.* Sin autem omnis absit debitoris dolus, vel quia putauit se esse soluendo, cum soluendo non esset, vel quia sperauit se interea tantum accepturum, quantum illi debito soluendo sufficeret, aliud est.

Hinc optimè in debitis infra annum
39 contractis, cessio bonorum haud admittitur, vt præsumptiue in fraudem, ex *prag. 2. de cess. bonor.* & proinde in M. Canoleuit mos, vt in decretis cessionum addatur, dumodò debita non sint infra annum contracta, de quo testis quoque est Mazzia ad *tract. de iudice de liquid. infirmum. conclus. 4. n. 66.* cuius quidem *prag.* sanctio ad dilationem quinquennalem quoque protenditur, quòd illa nequeat concedi virgente aliquo ex creditoribus pro credito infra annum contracto, decreuit S. C. in causa illorum de Solomenis, relatore D. Consil. Stellatello, in Banca Actorum Magistri Roppoli, teste Apicell. in *intam. pauper. tit. 1. de dilat. quinquenn. sub n. 27. ad 29. Thor. par. 2. compend. verbo, dilatio quinquennalis* & pluries determinauimus in M. C. quòd creditores concurrentes, non quòd recusantes, qui benè condemnantur ad concurrèdum, etsi infra annum contractis debitis: etenim cum his cessat fraus, quæ in concurrentibus præsumitur, dumodò in reculantibus specificè non probetur ipse dolus, sic aduertente eodem Apicell. add. loco sub n. 29. *vers. respectu verb.*

Quod si a cessione fuerit debitor
40 exclusus, vt infra annum petita, illo elapso, alio libello minimè peti potest, vt decisum scribit R. Ronis. in *prag. 2. nu. 3. de cess. bonor.* Barbat. de *disfructu. p. 1. cap. 13. n. 99. Thor. 1. compend. verbo cessionis bonor. ac in supplem. compend. verbo cessio, & meminit D. Franc. Margretti in *consil. pragm. Ducis Sermouetæ* S. 26. *obseru. 2.* coarctans ex *Nonar. in**

cit. prag. 2. collect. 3. sub n. 3. si antiquum creditum esset in nouatum, & redactum in nouum contractum infra annum inhitum.

Uterius ex dolo præsumpto hæres, 41 qui inventarium haud confecit (nam de illo cum beneficio legis, & inventarij alibi eloquor) bonis cedere non valet, *Si si vero non fecerit, Ausb. de hæred. & falsid. Castagn. add. tract. q. 12. ex n. 15. Cigala in cit. S. 29. n. 18. Iust. de alt. Brun. q. 4. princ. q. 6. & dixi in antecedenti Rit. sub n. 23.* nec non Paul. Squill. de *priu. Cler. c. 10. n. 44.* qui tradit Clericis nò cōficiendū inuentarium haud releuari beneficio memorati cap. Odoardus, quod protendit ad hæredē defuncti, qui cessit bonis, Brun. q. 6. 4. *quas. princ. n. 10.* sed anceps est Salys. arguens ad partes in l. 1. n. 12. q. 1. q. C. qui bon. ceder. poss. & displicet Roland. de *inuent. q. 53. p. 2. Bacz. de debitor. ino. pe cap. n. 12. Acmil. Gallo except. 5. nu. 53. Calà de modo artis. gl. 1. num. 1018.* etenim si excusatur hæres in inventario conficiendo, ubi maior cōcurreret impena, quàm vitilias indè sequens, *Guz. xarelli. decif. 6. & videndi de Franch. dec. 536. Fontanelli. de pass. nupt. claus. 4. Glof. 5. num. 49.* Eò magis hac in thesi: cum tale beneficium concedatur pauperibus, & summam inopia laborantibus, haud quid iuitibus, ex *l. propter honorem, C. qui bon. ceder. poss. Grass. excep. 57. n. 54. Carbon. in pract. lib. 3. c. 8. nu. 41. Magon. decif. Lucens. 88. Vin. dec. 529. Cass. de remed. subsidiari. c. 27.* statim enim, ac quis cessit bonis, præsumitur notorius pauper, ex verbis finalibus *prag. 1. cap. 7. de offi. iudic.* notat *Nonar. dec. 193. n. 6.* aduersus *Castagn. & adherentes* scripsit *Hannins disp. 24. th. 4. ex tex. in l. fin. §. 14. C. de iur. delib. & concord. disponentibus* hæredem illud non conficiendum obstringi hæreditatis creditoribus in solidum, quemadmodum ipse defunctus teneretur: atqui si ille in viuis ageret, hoc beneficio frui posset, maximè quia hæres absq; inventario etiā habet defuncti beneficia, quia hæreditas transit cum sua causa, suisque vitijs,

lib. hereditas. ff. de verb. oblig. lib. heres. ff. de reg. iur. quod indubitanter procedit in beneficijs, quæ non sunt personæ, sed causæ, quale est illud cessionis bonorum, ut notat P. Diaua in summa p. 7. verb. Cessio. n. 11. quod ante ipsum obseruauit Thom. Manl. de cess. iur. tit. 3. qui bon. ced. poss. n. 12.

- Propterea illi quoque à prædicta
 42 cessione repelluntur, qui mensæ argentariæ euersores fuerunt: Cessio enim miserorum subsidium, non dolo-
 forum, neq; fraudatorum est adiuto-
 rium, Bald. conf. 219. vel. 3. Boer. decif. 215. n. 6. Caccialup. de deb. suspect. & fugit. q. 1. n. 13. Christin. ad consuetud. Mechlin. tit. 1. art. 1. n. 9. Castill. decif. 215. n. 4. Cortiad. decif. Catbal. 70. n. 37. Carp. con. de Asyl. debitor. cap. 2. n. 175. de Anfaldis de commerc. & mercas. c. 75. n. 3. ante ipsos Bald. conf. 250. in fin. n. 16. lib. 1. Tuse. in concl. iur. 105. verbo, de colli. eosq; proclues ad mentiumdum, atque infamissimos esse adiungunt, adedquod non excusatur volens pro-
 bare contrarium, ex Bal. Tuse. cit. loc. cit., eosque Paulus appellauit fraudato-
 res in l. quod privilegium, ff. de positi, famulos latrones Ioseph Sesse dec. 102. n. 1. Iodoc. in prax. crim. cap. 106. n. 16. P. Gambacurt. Iesuiza in tract. de imm. Eccles. lib. 4. cap. 15. Rebuff. de mer-
 eat. 10. 2. n. 8. Caball. cas. 177. n. 4. resol. crim. Rota lauensis dec. 83. n. 12. Est de-
 coctor, ergo fraudator, inquit Bald. conf. 382. cuius verba rescribit Mucci
 ad Sanfelice dec. 42. n. 2. lib. 1. Mentiun-
 tur, & decipiunt de facili, vnde illis in
 iudicio solemniter examinatis non
 ereditur, Mascard. concl. 738. nec ex-
 tra iudicium Balda. conf. 249. lib. 1. n. 1.
 quod duplicatur lib. 5. conf. 396. Tuse.
 indic. loc. & conclus. 40. verb. Floren-
 tia fallitium, cond. 547. verb. Statu-
 tum circa fallitos, & concl. 559. verb.
 Statutum circa fugitivos, notans ex Ca-
 strens. conf. 179. fallitium excludi à
 43 cessione bonorum, quando dolose
 concordauit, promittendo plusquam
 posset, & si fuerit à creditore remissa
 pars debiti, illa repetitur, veniente ad
 pinguorem fortunâ condictione ob

turpem causam, Ang. conf. 53. Plot. in
 repet. l. si quando, num. 75. de in lit. iur.
 Anus meus ad Capyc. dec. 95. n. 1. &
 post Boer. dec. 215. n. 8. Ginz. ad Capyc.
 Latro dec. 196. n. 2. lib. 2. & ante Strac.
 tract. de decoctor. p. 3. n. 6. ac dixi in ri-
 tu 166. n. 189. lib. 2. quibus perbellè
 collineat Suarez effata alleg. 22. nu. 6.
 vers. sed habere, quem laudat Consil.
 Pratalib. 4. discip. forens. cap. 19. nu. 20.
 & ante ipsum idem Anus meus mox
 cit. loco, de recepto ex causa transla-
 tionis ob item calumniosâ inhære, ex
 text. in l. in summa, ff. de condit. indeb.

- Quibus nulla concedenda dilatio,
 44 si dolo, fraudeque decoxerint, dicunt
 Stracc. p. 6. nu. 20. Henrig. de fideiussor.
 cap. 5. nu. 103. Manson. de caus. execut.
 lim. 6. n. 65. Valeron. de transact. tit. 4. q.
 8. Boer. dec. 296. n. 349. Rota Rom. decif.
 497. n. 1. 18. recent. Ginz. ad Capyc. Latro
 dec. 45. n. 4. & concinit Senec. dictum
 lib. 7. tit. de benefic. cap. 26. Quid Tu tam
 imprudens iudicas maiores nostros suis-
 se: ut non intelligerent, iniquissimum es-
 se eodem loco haberi eum, qui pecuniam,
 quam à creditore acceperat, libidine, aut
 alea assumpsit, & eum, qui incendio, aut
 latrocinio, aut aliquo casu tristiore alie,
 nâ cum suis perdidit: nullam excusa-
 tionem receperunt, ut homines scirent,
 fidem utique præstandam. Satis enim
 erat à paucis etiam instam excusationem
 non accipi, quàm ab omnibus aliquam
 tentari. Cumque consueuerint menti-
 ri, & rationum libros, negotiaq; sua,
 intricare, ut veritas à creditoribus
 ignoretur, habent ipsorum libri præ-
 sumptionem contra se, Petrus Gregor.
 lib. 22. cap. 9. n. 11. Bursat. conf. 118. ex
 n. 26. lib. 1. Neniz. conf. 59. n. 11. Stracc.
 p. 2. n. 18. R. Valenz. conf. 78. n. 83. lib. 10.
 Aduersus quos poena imposita cerni-
 tur capitalis in Gallia, ex Cons. Fran-
 cisci Primi sub die 8. Octobris 1536. in
 Consil. Regj. Comitiorum Aurelianen-
 sum art. 43. & Inuicissimi Caroli V.
 Imperatoris ter Maximi, Constitutio-
 nibus editis in Comitijs habitis Au-
 gustæ Vindellicorum de anno 1548,
 art. 2. Matthiensi lib. 5. recopil. tit. 19. de
 decoctor. & tor. p. 1. glof. 1. & 2.
 Q Christin.

Christin. dec. Belg. 123. n. 5. lib. 4. Petr. Gregor. cit. cap. 22. ex n. 9. & in Regno nostro cetera nummularios adest prag. emanata anno 1633. *1. sub tit. de nummul. quam exornat Constant. Casar. in specul. peregr. g. 4. 5. & 6. in causa Fulvii de Falco capisarii Banci Virginis ab Angelo Salutatz huius Civitatis, adversus quem calamum arripuit Franc. Maria Prato respons. crim. 20. 21. & 22. memorataque prag. 1. completu mer-*
 45 *catores eiusmodi decoctos, indicat Novar. dec. 33. n. 9. & in tract. de granam. vassall. tom. 3. gran. n. 26. ex Maxill. in consuetud. Barenf. sub Rub. de cess. honor. n. 24. Mastrill. de indult. cap. 30. n. 1. Gizzar. dec. 80. num. 3. in fin.* quia mercatoru, caporum, & banche-
rioru nomina synonyma sunt, Mastrill. dec. 125. ex n. 18. Farin. de immum. Eccl. in append. n. 65. R. Ronit. in mem. prag. 1. n. 3. Danza de pugn. DD. de sent. for-
ind. cap. 11. n. 19. tom. 3. Concurrunt enim mens Statuents, quæ prævaler Statuti verbis, *l. Labeo, ff. de supellest. leg. l. nominis, & rei, S. verbum, ff. de verbor. signific. Amendar. in prag. add. ad Recopil. legum Navarr. n. 19. Grat. discept. forens. 769. n. 21. tom. 4. Afflict. dec. 44. n. 26. Novar. dec. 206. R. de Marin. quotid. res. lib. 2. cap. 100. n. 8. Eadē* ratio militat, nempe fidei publicæ ser-
vandæ, l. illud ff. ad l. Aquil. l. quidam nummularios, ff. de edend. l. si postulant-
vis, S. 2. ff. ad l. l. de adulter. Bald. conf. 324. lib. 5. quæ efficit, ut casus minimè dicatur similis, sed idem, aded ut com-
 prehendatur sub Statuto, sicuti perbel-
 le subtilis Bald. consil. 324. numer. 2.
 lib. 5. ibi: *Imo casus dicitur idem, quan-*
do est ratio, & mens eadem, consertque text. in *l. his solis, vers. satis etiam cautu*
putamus, C. de renoc. donat. necnon l. utem veniunt, S. ais Senatus, ff. de petit. hered. l. illud, C. de sacros. Eccl. S. rudi,
decis. 276. n. 8. Gutier. lib. 3. pract. qui-
17. ex n. 84. Gratian. discept. forens. 10. 5. cap. 818. n. 66. vigente maximè ratione naturali, Angelicus Doctor 2. 2. *quasi. 3. Bald. conf. 38. Barbof. azim. 197. n. 13:*
 potissimum quando de puniendis, & coerecendis delictis agitur, Reipublicæ

comodo, nã tũc statutũ in odiosis exte-
 ditur, *Bart. in l. quemadmodum, 5. not. C. de agricol. & censu lib. 11. Mascard. de statut. interpr. concl. 4. n. 207. Franch. dec. 315. n. 8. Vinapin. 269. Iacob. Gall. conf. 114. n. 43. Ricc. dec. 122. p. 1.*

Atque in hoc articulo, exorta con-
 46 *trouersia in Regia luncta erecta in* causa Regij Fiscij, & creditorum Iosephi Mezzomonaco mercatoris decocti, ad vitandam in posterum ascinomiam, eximia Eminētissimi Cardin-
 alis D. Paschalis ab Aragonia, tunc Proregis, prudentia conspiciens fre-
 quentem in hac Civitate, & Regno decoctorum numerum, anno 1666. pragmatica constitutione nedum de-
 negandam quamlibet dilationem, & saluaguardiam eis, qui frande, dolouè decoxerant, verum etiam poenam viti-
 ni supplicij sãxit in eosad quatuor dies foriudicationis terminum coar-
 ctans, atque demum poenam eorum bona celantibus, vel asportantibus im-
 ponendo, vt in *prag. 6. de cess. bonor.*

Accidit in M. C. me eius Aulæ Præ-
 47 *fecto, quodd Ioseph de Cerra mercator,* & negotiator olei decoxit; vnde nonnulli creditores institerunt in S. C. aientes decoctionem fortuitu accidisse, tũm propter oleum bona fide ple-
 risque credirum, cuius pretium deinde nequiuertat exigere, tũm propter prauam cisternarum qualitatẽ, & creditores minoris summx rñuerunt illam concedi.

At Nicolaus Barone vnus ex credi-
 toribus querelã criminalẽ in M. C. V. aduersus illum exposuit, insteiturque acriter, vt cicaretur ad informandum, & capitula, tanquã Reus mortis, ex quo posset vi memoratæ Pragmaticæ foriudicari, capraqũ per M. C. informa-
 tionẽ, me referente, die 15. Martij 1677. prouisum fuit: *Visti actis agita-*
tis in S. C. partes adeant S. C. in Banca de Mauro, à quo decreto sensit se se
 creditor nimis grauatum, factoque ver-
 bo, appellationis remedio, in S. R. C. à Dom. Conf. D. Iosepho Ledesma meo
 successore in aula M. C. die 10. Martij
 1678. manauit scitũ è S. C. quodd M. C.

pro-

promideat de iustitia super causa principali, & deinde decreto M.C. eodem relatore, die 22. Augusti 1678. dictum fuit, quod cisetur ad informandum, & capitula cum abbreviatione dierum quatuor, servata forma Reg. Pragm. Emin. Cardin. de Aragona olim Præregis huius Regni.

Opposuit Rei excusator, uelle assecurationem pro ære alieno, solitam dari in alijs delictis; at non obtinuit, quia es illud alienum erat dependens, imò causa, & origo delicti.

Et dum iam iam procedendum erat ad foriudicationem, excepit vigore decreti sub die 27. Aprilis 1679. excusator nullitates quasdam, quæ fuerunt M.C. de cetero sub die 27. Aprilis 1679. reiectæ: at à S.C. admixtæ etiam in gradu reclamationis sub diebus 7. Maij, & 19. Iunij 1681. & prouisum nullitates obflare, & proinde supersedeatur in sententia foriudicationis, & causa remaneat in S.R.C.

48 Habitur enim fuit pro absoluto nullam adfuisse fraudem, nullumque dolum, necessariò, præcipuè, requisitum: à *pragm.* sine quo nè umbram quidem delicti redolet decoctio, ut ex eius verbis liquidò liquet, & notant *Gizz. ad Capyt. Latr. dec. 196. num. 25. Mucci loc. cit. n. 10.* nec sat est decoctio, siue procedat ex fortunæ iniuria, siue ob vitium debitoris, siue participet utramque naturam, de quibus sermonem habet *Conf. Roc. in tit. de decoct. mercat. notab. 2. post tom. 2. respons.* siue ut addit *Mucc.* mox cit. proueniat ex decoctoris prodigalitate; sed illa consultò fraudulentè facta exquiritur, ut plena crumena ad Ecclesias confugientes creditores deludant, decipiantque; & licet Pragmatica statutum fuerit, sufficere ad probationem doli præsumptiones, & coniecturas, quando iure Còmuni manifestæ, clarescunt lucidæ; requireretur probatio ad condemnandum, ut probat *Carpæo li. 2. præst. tit. de furt. in reb. cred. q. 83. n. 39. & 40.* qui perpenis doli coniecturis à *Farinae* allatis, his verbis loquitur: *Nec aliaq; iudicia sufficientia esse ad præ-*

Tom. IV.

sumptionem doli, licet concesserim exinde tamcn dolum probatum esse: isant pena mortis tunc irrogari queat, nemoscild affirmabit: non enim sufficit præsumptio doli ad penam mortis irrogandam; sed vel confessio delinquentis, vel probatio luce meridiana clarior. At tamen quoties pro Reo militat aliqua præsumptio, hæc omnes alias Fisci præsumptiones elidit, Bart. conf. 1. n. 8. d. nerserim. lib. 1. Gramm. dec. 60. num. 12. Nullum verò adfuisse dolum, creditores ipsi, qui in S.C. comparuerunt, testabantur.

Perpenum insuper fuit, pragmatically cam loquutam fuisse de mercatoribus famosis, ijsque rationum; pro non exigua pecunia decoquentibus, in maximum creditorum, Rei; publicæ detrimentum; non iam de mercatore simplici, pro quo negotiator, & ut ita hic dixerim, Oleario; requiritur enim moles, & cæcus creditorum, ut dicatur quis fallitus, & decoctus, *Strahan. resolut. 67. n. 5. & resolut. 96. n. 18. Valgad. in laby. cred. p. 1. c. 23. n. 12. & c. 28. n. 6.*

Pragmaticam ut nimis rigorosam in nullo quidem casu fuisse vñ receptam ex tempore, quo fuit promulgata, sicuti etiam neque vñ probatam fuisse ex eadem ratione Bullam Pij V. quæ itidem vltorem gladium decreuerat in dolofo decoctores, restis est *Farinae in præst. crim. p. 1. tom. 1. tit. de pen. q. 36. n. 29.* & pleraq; alias leges Regni, ut porè rigidas nimis reiectas esse, testatur *Gizz. ad Capyt. Latr. decif. 13. n. 6.* vel quia tam bene fraudes ab his occultantur, ut locus esse non possit municipali Iuri; & creditores potius exoptent aliquam concordiam, quam debitoris mortem.

Neq; officiebat dicere, nequiuisset 50 excusatorem opponere prædictas innocentie exceptiones; facili enim erat responso, nempe ea vindicare locum, quando certum esset delictum, & conaretur tantum tueri delinquentem, ostendendo, quòd licet adfuerit delictum, prætextus tamen delinquens esset innocens.

At cum hic agatur de decoctione,

Q 2 quæ

quæ in se non est delictum, sed potest
solummodo esse delictum, quando
adest dolus; cum absit igitur dolus, &
abesse dicendum est actionem crimi-
nalem; sicuti etiam si quis alligaretur
homicidii, & responderet excusator,
præsumtum interfectum adhuc vitali
aura vesci, certissimi iuris est nequiret
præsumtus delinquens tunc foriudica-
ri, vt communi calculo asseuerant Crimi-
nalistæ omnes; quinimò *Reg. Reuic.*
in rubr. de sent. feruic. num. 10. in casu
difficiliori, ait, & oprimè quidem,
sententiam foriudicationis non posse,
exequi, si de delicto in genere non
constat.

Accedit, quòd licet excusator ne-
51 queat opponere de innocentia Reicre-
tè nò ei prohibetur implorare in hoc
officium Iudicis: ita vt etiam in crimi-
ne homicidij ostendere possit, Reum
non teneri poena homicidij ex eo,
quia occisus erat banditus, vt probat
Gram. conf. 1. num. 24. & 25. post decis.
Quinimò ex officio tenetur Iudex, se-
dulo inquirere de inquisiti innocentia,
etiam pro contumace absolute, ac
pro eo supplere, vbicumq; potest de-
ueniri ad diffinitiuam sententiam par-
te absente, ne alioquin innocens con-
demnetur contra omnia iura diuina,
naturalia, & humana.

Quare si ad id Iudex tenetur ex
officio, multo magis admittere debet
excusatorem pro huiusmodi absente,
saltem vti Instructorem innocentie ad
defensionem præsumti inquisiti, vt re-
cèdè probat *cit. Gram. conf. 1. post decis.*
num. 69. cum seqq.

Demum aduertamus oportet, quòd
licet quādo compareret agnatus in-
quisiti aduersus foriudicationem nò agi-
tur principalitèr de meritis causæ, est
tamen agendum de illis, quatenus
spectat ad qualitatem delicti, & indi-
ciorum, itaut ex ijs possit deueniri ad
foriudicationem, nec ne, vt in termi-
nis pro indubitato tradit *Reg. Reuic.*
super prag. addic. rubr. de sent. feruic.
num. 35.

In dubio tamen credendum est, hu-
52 iusmodi homines decoquere dolose

astu, fraudeq; propria, vt relinquunt
uxores, & filios diuites. Hinc *Abb. in*
cap. ex parte, in vltimis verbis, eutr. de
consuet. relatus ab Hippolin. de Marfil.
singul. 224. aduertit, validum esse sta-
tutum disponens, posse capi propter
æ alienum virorum, seu patrum, qui
decoxerunt, vxorum bona, ac filiorum,
monens id procedere, si decoctio de-
dita opera, doloq; accidat, non ita si
ex necessitate, aut causa, & *Cypoll. cant.*
245. ad rem dixit, subsistere statutum,
quòd teneantur filij, licet non hære-
des patris, quem refert *Additio ad de*
Marfil. cit. lec. atq; ita coarctatur re-
gula, quòd filius non obstringatur ad
æ alienum à patre, vel viro contra-
ctum, *tot. tit. C. no. fil. pro patr. & C. ad*
Maced. l. pen. & fin. C. ne vxor pro mar.
l. unic. C. vt null. ex vicin. pro alien.
vicin. & c. lib. 11. & in lib. definitionum,
C. de omni agr. deserv. ad. li. 13. qui qui-
dem *text.* regulam quoque limitant,
quando pater inops æ contraxit alic-
num, vt filios aleret, qui deinde di-
uites effecti solvere deincepsuntur.

Atque idèd ab hoc beneficio ex-
cluditur, qui bona sua luxuriosè viuē-
53 do consumpsit, & sua culpa pauper-
tatem sibi accersuit, *l. quilibet, Cod. de*
Decur. lib. 10. Noviz. conf. 59. n. 10. Re-
buss. conf. 184. n. 3. Theaur. dec. 36. n. 5.
Marfil. in l. 1. S. cum quis latrones, n. 9.
de qngst. Grass. excep. 17. n. 36. Menoch.
de arbit. lib. 1. q. 90. n. 16. Giurb. decis.
41. n. 9. & dec. 43. n. 14. P. Dian. tract. 8.
resoluit. 3. & 11. S. 4. Dextart ad cap.
Regn. Sardin. lib. 1. tit. 7. cap. 5. de mora-
tor. n. 7. & de eo, qui alea substantiam
sua absumpsit, loquitur in l. 1. C. quā
bon. ceder. post. de Petr. festin. lect. lib. 3.
cap. 1. sub n. 6. Brun. de cess. honor. q. 28.
sub n. 1. Paul. Robens de valid. legal. con-
tron. ferens. cap. 29. sub n. 51. multa que
in aleatores scribunt Concenat. lib. 499.
cap. 16. Christin. dec. Belgic. 200. num. 7.
vol. 2. Paschal. de patr. potest. p. 1. c. 6. num.
91. Bonifac. in tract. de furt. vers. animo
lucrificandi ex nu. 85. adeoquòd do-
num tradens ad ludendum verberis
bus affectus, vel furtum passus in ipsa
met eade, nullam habet actionem, cum

lex imponē eum verberari permittat, l. 1. §. notandum, ff. de aleator. Paris de Ludo n. 46. Amod. de iudic. n. 35. Bur-
 fati conf. 116. n. 5. vol. 1. Farinac. q. 109.
 n. 6. illosq. D. Cyprian. de aleator. lib.
 singul. sacrificio esse Zabuli demonis
 obnoxio: in hoc ludo saepe ait, est mentis
 furia, venale pericuriū, serpentium
 colloquium, rabiosa amicitia. Et Addi-
 tionator ad Perez lib. 8. tit. 19. ordi-
 nament. tom. 2. vers. quid autem, pag.
 mihi 388. tradit, ludi alcarum inno-
 centem fuisse diabolum, qui posuit qua-
 tuor cartarum differentias, quibus
 ipse veneratur, & colitur, ac inter ip-
 sos ludos dicitur Primera; quasi pri-
 mum omnium ludorum locum obti-
 nens, quæ nihil aliud est, quam con-
 clusio quatuor cartarum diversi
 generis, quæ ducit homines ad finem;
 Diabolus ipse fuit quoque inuentor
 ludi raxillorum, quia sicut Deus in-
 uenit viginti, & vnam literas Alfabeti,
 licet aliz postea sint additæ ad cō-
 positionem Sacre Bibliizita & Demon
 inuenit aliam Bibliam diabolicā, idest
 dados: nam cum in quolibet ipsorum
 sunt sex facies, & omnia puncta nigra
 ad instar literarum conficiunt nume-
 rum viginti vnum, in quorum vsu
 omnis malitia reperitur, & peccatum,
 ac quot sunt puncta in raxillis, tot in
 eis scelera peruenire autumat Perez
 ipse, qui arrificioso inuentu per or-
 dinem alphabetici enarrat, quem
 ordinem mira methodo exornat multa
 eruditè neccens D. Bonauentura Tri-
 stanymericitissimus Cōsiliarius dec. Cat-
 holic. 65. ex n. 27. & per tot. me citans in
 ritu 166. n. 9. lib. 2. & Bertazol. conf.
 crim. 379. & addit. vol. 2. de ridiculo
 casu ludi prohibiti, & permitti memi-
 nit. Ac plura in detestationem luden-
 tium, ac de ipsorum poenis, & infam-
 ijs notant Affl. in cons. mores, Auns
 mens ad Gramm. dec. 11. n. 4. & dec. 40.
 n. 1. Non interdicti vero, neq. Clericis
 ludum scacchorum, in quo fors, &
 fortuna non versatur, ex Glos. in Auth.
 interdictum, C. de Episcop. & Cleric. &
 alijs obseruat idē Auns mens ad Gram-
 m. dec. 11. n. 4. Vcrū nostras Regni

sanctiones ludos improbanes etiam
 illum scacchorum, seu latrunculorum
 comprehendere, lepidè scripsit Gonsil.
 Franc. Mar. Prats lib. 3. discip. forens.
 cap. 1. de cōsuetudine subneccens, et cap. 2.
 rescribit respsū V. l. D. Iacobi Vinaldo,
 qui contrariā alēā substinuit, vt dixi in
 Rit. 166. n. 100. 102. Et inueniens est in
 quo tanta ludendi appetitio, & vesana
 cupido, ac voluptas fuit, vt moriens
 (quasi parum fuerit in vita lusisse)
 testamēto irreligiosè cauerit, vt de-
 tracta cadaueri suo eute, ossibusque
 omnibus exemptis, ex his testera fierent,
 ex illa vtro, membranisq. omni-
 bus mensa, alueolus, fritillusq. quan-
 ta fieri posset solertia contegerentur,
 Pasc. Inst. de alea lib. 1.

Qui igitur prodigē, & luxuriosē
 54 bona consumunt, iuste hoc beneficio
 indigni redduntur, atq. olim infamia
 notabuntur, ex Solonis lege in hæc
 verba: Qui patrimoniū sui versuram se-
 cerit, ignominiosus esto: cum Reipub-
 licæ quoque intersit, ne quis re sua,
 malè vtatur, §. sed & maior. Inst. de
 his. qui sunt liberi, vel alien. iur. Sabelli
 in summ. tract. verbo cessio, ex n. 12.

Imò nonnulli II. CC. eos quoque,
 55 qui partim ex suo dolo, factu, vel lu-
 xuria: partim fortunæ vitio, casuq. sol-
 uendo facti sunt, ad illud non admit-
 tendos, censent ex l. fin. §. fin. ff. qua in
 fraud. cred. Stracc. add. tract. de decoll.
 p. 2. n. 2. & p. 3. num. 2. Farinac. in pract.
 crim. q. 26. n. 26. & 31. Brun. de cess. bo-
 nor. q. 5. quarta princ. & q. 23. Boer. dec.
 349. n. 8. quos refert Giurb. add. dec. 41.
 n. 10. Andreol. contron. 123. n. 12. Vale-
 ron. de transact. sin. 4. q. 8. ex n. 1. Ansal-
 di, de Ansaldis tit. de commerc. & mercat.
 discurs. 76. n. 8. & ante ipsos Mainius
 de cess. bonor. tit. 2. qua requirant. Vt
 cess. bon. subssit. n. 4. qui refert num. 5.
 Nunn. volum. poster. dispnt. Trenti. 24.
 thesi 4. pag. 544. in eam iussit senten-
 tiam hodie hoc beneficium compete-
 re illis solis, qui sua culpa inopes fa-
 cti sunt, quem resellit quoque Diana
 add. verbo, cessio, n. 8. Quidquid tamen
 sit in hoc nostro Regno nō excluditur
 etiam, qui sua culpa ad inopiam de-

uenit, vt decifum per M. C. memorat *Scaglian. in prag. 3. nu. 35. de cefs. bonor. quem Thor. laudat p. 1. compend. verb. Ceffio;* atq; varijs vicibus etiam in S. C. alijsq; Tribunalibus, de æquitate, quæ præualeat rigori, fcribit *Franc. Vin. dec. 268. nu. 8. lib. 2. adductus ab Auo meo ad Gramm. dec. 85. n. 3.* & proinde admittitur quinquennalis dilatio, non probatis infortunijs debitoris, vt notat *Anon. de Amato refol. 22. lib. 1. inuehens contra Causidicorum praxim in fimilibus creditorum dilationibus quandoq; infortunia pro debitore articulationum, & probantium.*

Hæ verò qualitates funt probandæ
56 à creditore; debitor enim regulæ pro fe ftanti innititur; excipienti verò dolum, & culpam incumbit probandi onus: nufquam enim recendendum à regulâ, nifi de cafu limitationis fuerit concludenter doctum; excipienti propterea de limitatione ad regulam, optime refpondi poteft: *Bone Vir adhuc mihi textum hoc dicentem, vt monent Petr. de Ancharam in cõf. 223. n. 3. Barbof. in fuis axiomat. iur. Ufu frequent. verbo regul. axiomat. 198. n. 2. Paul. Rubei de validit. legal. controu. forenf. cap. 17. ex n. 88. trutinans quæftionem à nobis excitatam in rit. 272. nu. 58. lib. 3. an bona fideicommiſſaria poſſint alienari pro excarcerando hærede grauato, etiam ob fuum delictum? Cui altera collinat controuerſia, an vrgentibus creditoribus debeantur feudatario alimenta ex feudo, vti ſua culpa ad inopiam redacti? quam extricant *Camerar. in cap. fol. 2. à lit. M. de Carr. in diuerſ. feud. p. 1. pag. 53. n. 106. Theodor. alleg. 82. nu. 27. Carol. de Roſa ad Conſuet. Neap. in conſuet. verum ſi aliquis, num. 65.**

Negans inſuper debitum dolo ma-
57 lo, & conuictus, ab hoc quoq; excluditur beneficio, ex l. qui cedit 8. ff. de cefs. bonor. Affli. decif. 379. *Maxill. ad conſuet. Barenſ. rub. de cefs. bonor. n. 27. Ricc. collect. 221. p. 1. Trentacinq. lib. 3. var. tit. de ſoluit. refol. 2. nu. 14. Pegner. dec. 200. m. 7. Paſchal. de patr. poteſt. cap. 9. n. 58. p. 2. Conſ. Hadierm. ad Sard. dec.*

*262. ex n. 21. Anus meus ad Cypre. dec. 19. n. 7. Ricc. collect. 121. Cenagi. 1. tom. q. 129. Pegas refol. forenf. cap. 3. n. 494. quorū alea abſolutè diſpiciet P. Diana in ſumm. p. 7. verb. Ceffio n. 9. innixo l. 2. qui bon. ced. poſſit. de atate 11. §. ult. ff. de interr. in iur. fac. Primam verò ſententiam eorſtat *Maulius de cefs. bonor. tit. 2. n. 9.* Primò quando debitor habuiſſet iuſtam cauſam negandi, & ante ſententiam poenituit, & debitum cefſus eſt, confirmant *Gratiar. diſcep. forenf. cap. 109. n. 35. Sard. decif. 273. n. 2.* ampliatur etiam ſi cefſus fuiſſet poſt ſententiam, *Affli. & Tremacing. loc. cit.* Secundò, quando debitū originem fumeret ab ipſamet ſententia, vt quia eſſet actum actione in factum. Tertiò, ſi fuiſſet appellatum à ſententia condemnatoria, nam pendente appellatione poſſet cedere bonis, vt ex *Affli. dec. 296. & Galloppin prax. p. 3. cap. 8. n. 5.* notat *Giprad. Cap. 75. Latro dec. 106. n. 8. lib. 1.**

Verum in hypothefi propoſita dicebam, non excuſari debitorem nega-
58 tem ex petitione maioris debiti, quicquid alij dixerint, ex regula quòd nò committatur mora deſumpta per ſens. in l. nulla 89. ff. de reg. iur. bi: *Nalla intelligitur mora ibi fieri, ubi nulla petitio eſt.* Nulla petitio, id eſt, ubi exceptione actio eliditur, *Gloſ. ibid. lit. B. per tex. in l. lecta. ff. de cert. petat. Dec. & Cagnoli in eadem l. nulla.* Id quod etiam deducitur ex l. in fidei cõmiſſi 3. ff. de uſur. & ex l. qui ſolidum, 80. ff. de legat. uſi quidem obſtringitur debitor offerre partem veri debiti, ex enarratis penes Doctores à nobis adductos in rit. 166. n. 113. tom. 2.

Debitor verò filci ex contractu ad
59 hoc admittitur beneficium, dummodo non lateauerit; non autem ex delicto, ne impunitum remaneat, *Ioſeph Ludou. dec. Rot. Roman. Pern. 32. Maria lib. 1. ſumm. dec. verb. Ceffio, cap. 13. quæ de re Brun. q. 17. g. 4. princ. Caball. reſol. crim. caſ. 77. Frauch. dec. 507. Chriſt. fin. dec. Belgic. 228. vol. 1. Grimaldus 78. Theſaur. dec. 82. Pegner. quaſt. arim. cap. 6. Duan. p. 7. tract. 8. refol. 19.*

Gizez

Gizx. ad Capp. Latr. dec. 147. ex nu. 13. lib. 2. Alios casus in quibus huiusmodi cessio haud admititur, & multa ad rem tradunt *Trentacinq. cit. lib. 3. var. de solut. resol. 27. per 101. lase. & alij in S. fin. Infit. de act. vbi etiam Cigala. Scanarol. cit. de visis. car. lib. 3. §. 9. per 101. Tusch. lit. C. concl. 218. & 219. Dian. par. 7. tract. 8. Paul. Christin. decis. 123. vol. 3. & ad leg. municip. tit. 23. per 101. Scaglion. & Addis in prag. 3. de cessio. honor. pag. mihi 223. & seqq. Arimin. Tapat. var. sent. tit. 281. per 101. Velafo. de priuil. paup. q. 49. par. 1. Leoncill. cod. tract. Salgad. in labyry. cred. pluribus in locis in repertor. verb. cessio honorum, Sabelli in summ. dinter. tract. verb. Cessio, & debitor, & aliqua infra nos attingimus, cum de Moratoris eloquimur.*

Cū autem debitor inopia laborans nolit gaudere beneficio *cap. Odoardus, 60* si Clericus sit; aut cedere bonis, si Laicus; poterit alia vi prætendere, vt relaxetur à carceribus: nēpē petēdo sibi alimenta, siue cibaria à creditore subministrari, alioquin à carceribus dimitti, ex *Glof. in l. fin. C. de erog. mil. lib. 12. in l. Iudices, C. de Episcop. And. & alij. Const. de remed. subsid. remed. 27. Add. ad Cappell. Tholof. decis. 100. Sord. de Aliment. tit. 1. q. 71. Farin. in praxi crimin. lib. 1. tit. 4. q. 27. n. 149. Manli. cit. tractat. de cess. honor. tit. 10. num. 3. Stephanus Ausrer. de potest. secul. in Eccles. Reg. 3. sub num. 17. & ibi Matib. Boyi in add. Matthæus Colerus de proceff. exequut. par. 1. cap. 6. n. 95. Velafo. consult. 1. n. 8. etiam creditoris cessionario, *Cordub. in l. si quis à liberis, §. solent, ff. de lib. agnosce. Sord. add. quæst. 71. num. 4. Olen de cess. tit. 6. quæst. 4. nu. 23. Nonar. de elect. for. sect. 2. q. 6. ex n. 12. Prat. resp. crim. 37. n. 40. Peg. ad ordin. Portugal. lib. 1. tit. 33. §. ult. c. 1. num. 19. tom. 3. Dom. Jo. Domin. Raynaldo in syntaxi rer. crim. cap. 3. §. 2. ad 6. n. 149. me in ritu 40. tom. 1. adducens; qui in vinculis quoque detentus habetur, vt dixi in Rit. 166. sub n.**

163. tom. 2. & addo Capib. de Baron. prag. 19. num. 23. tom. 1. & cap. 93. à nu. 20. tom. 2. ex Vsfq. contron. 97. memore in Hispania receptum, nobiles pro ere alieno carceribus alligandos non esse, insequitur *Reg. Tapp. de constit. Princip. cap. 6.* Alimenta consequitur etiam, si debitor habeat fructus dotis, qui sac non sint vxori, & filijs, *Mangrel. ad Bart. in l. Præses, in fin. Cod. de seru. & aqua; ex Aleliato de prasumpt. prasumpt. 52. pag. 196.* Idemq; in vxore, in casibus permixtis, detenta in carcere, quæ si non habeat vltra dotem, vt ali debeat à creditore, non à viro, sentit *Bart. in Anth. matri, & ania Cod. quando mar. tut. offic. Gramm. decis. 33. Costa cit. remed. 27. q. 5. & à parte diuite, & non à creditore alendus inops debitor, Cuman. conf. 132. Granet. conf. 164. Cost. cit. remed. 27. vel si ex elemosynis Boer. dec. 303. num. 2. Benincas. de pauper. q. 7. special. 8. n. 24.*

Id quod obtinent quoque Hebræi pauperes carceribus mancipati à creditoribus Christianis, vt resoluit *Rota in vna Romana alimentorum 12. Ianuarij 1621. coram Manzanedo, teste Camillo Capucio in praxi iudic. 10. 1. p. 3. cap. 14. art. 2. ex n. 53.* qui gaudent quoq; cessionis beneficio ratione charitatis, *Brund. de cess. bon. in 4. quæst. p. 1. q. 36. Farinac. in frag. crim. verb. Iudex n. 608.* Exercens enim opera pietatis à Misericordie Deo consecutus est superabundantē, & copiosē retributionem, vt his verbis de pauperes carceribus mācipatos liberatibus loquitur *Scanarol. in cit. tract. de visis. carcer. lib. 3. cap. 4. n. 13.* necnon *Paul. Rub. de valid. legal. contron. forens. cap. 49. n. 56.* & de æquitate seruanda iudicis lepidē *Gratian. tom. 4. discip. forens. cap. 658. ex n. 24.*

Concinir mirificē Epigramma Carphillidis, quod extat in Antologia in Piscatorem, qui hamo Caluarium extraxit, cumque terram ad eam humādam foderet, thesaurum inuenit, tanquā adhibere pietatis præmium, atque hoc Epigramma ita exponitur à *Vincensio Ossopon.*

Pietatis

*Pietatis mercedem in suis non perire mi-
risco casu Piscatoris probas,
Qui hanc extractam hominis naufragi
Caluarium sepeliendo,
Ingentem vim auri reperit:*

Sententia aureis literis scribenda:

Si autē creditor noluerit expensas
63 subministrare, licere Iudici dimitte-
re debitorem non valentem se alere,
tradit passim DD. & hoc iure utimur
quidquid tali casu admitti quidē ad
alterum dictorum privilegiorum, sci-
licet cessionis, vel induciarum, sed nō
relaxari à carceribus voluerint *Affl.
dec. 71.* & ibi *Prsill.* nec non *Vin. dec.
319.* & aduersus *Affl.* scribit *Surd. cit.
q. 71. n. 3.* quorum antinomiali conciliat
Vestr. in prax. lib. 2. cap. 2. & pra-
xim indicat *Muscatell. p. 3. glos. detine-
tur. n. 68.* confirmant *Anna sing. 179.
Capibanc. de Baron. prag. 19. n. 12. No-
nar. quast. for. 9. & de punit. miser. prin.
71. n. 11. de Angel. ad Ginzarell. decis.
84. & in l. Iudices, C. de Episcop. Aud.
Reg. Tapia lib. 2. iur. Reg. tit. de custod.
reor. pag. 329. n. 3. Paris. de iudic. verbo
carcer. cap. 4. Boer. dec. 203. & de nostra
praxi meminit *Leoncill. de priuileg. paup.
p. 2. prin. 45.* verbo, *carceratus*, adeo-
quod Iudex non faciens illum tali ca-
su relaxari, de suo obstringatur alere,
arg. l. Iudices 10. C. de Episcop. Aud. Cor-
sets. in singular. verb. *Expensa 3.**

Qui debitor semel excarceratus ob
64 denegatam alimentorum praestationē,
nūm iterum carceribus mancipari pos-
sit, si ipse creditor offerat se paratū ad
illum in vinculis alendum? inquit
Nonar. dec. 23. & affirmatiuē decīsum
subnectit verūm in arctiori themate,
contrarium S. C. scietum recenlet idem
*Reg. Tap. de iure Regum. lib. 4. tit. de cess.
bonor. sup. prag. 3. n. 3.* non licere credi-
tori, vinculis mancipare debitorem,
qui quamvis illo instante non fuisset
carceri detrusus, fuit requisitus ali-
menta dare, & non praestiterat, ex Si-
gnerol. conf. 97. facto tamen prius de-
posito à creditore, quod iterum car-
ceribus mancipari possit, admittit *Scu-
marol. cit. tract. de visit. carcer. lib. 3. §. 5.
integrō c. 6. pag. 472. insequitur Marc.*

*Ant. Sabelli in summ. diuers. tract. §. de-
bitor 4. sub n. 45. pag. 487. Cōferretatū
Nonar. in prag. 3. de custod. reor. paup-
res in vinculis M. C. confictos pro
are alieno, assentientibus creditori-
bus, posse transferri ad alios carceres,
quod si iterum creditores voluerint
traduci in illis, M. C. minimē sine au-
diendi.*

In causis verò criminalibus sunt 2
65 Curia alendi, *Luc. de Penna in l. fin. C.
de erog. milit. Paris. de iudic. e. an car-
ceratus, n. 2. & 3. Benincasa de pauper.
q. 7. spec. 2. n. 6. Affl. Surdus, Costa locis
cit. idemq; Affl. in Cons. Regum. huma-
nitatem, Gabell. casu 200. extan tque
prag. 8. de carcer. & 11. c. 8. de offic. Iu-
dic. nec non de Barone loquitur Nonar.
10. 1. gran. 246. Canagnot. dec. 70. n. 17,
lib. 2.*

Quid verò agendum respectu taxa-
66 tionis alimentorum, quomodo, & à
quo facienda, & de expensis custodię
pertractant *Surdus cit. tract. de alimen-
q. 69. 70. & 72. Costa cit. remed. 27. Ricc.
resol. 34. sum. 1. & collect. 226. Gamdet.
261. Mend. in prax. lib. 3. cap. 23. n. 66.
Cabel. dec. 83. sum. 1. Aegid. ad l. ex hoc
iure, ff. de iustis, & iur. par. 2. cap. 13.
claus. 7. ex m. 9. Omnes verò alimen-
torum taxationem Iudicis arbitrio reg-
ulandam tradunt, perpenis qualitate
personarum, aliisque circumstantiis,
ad tradita per *Tirag. de Nobilis. c. 136.
& 137. Nenz. in sylla. nupt. p. 2. cap. 15.
Rustici enim comedunt panem gros-
sum, Nobiles album, ut ex Costa cit.
loc. inquit Leoncill. de prin. paup. p. 1.
prin. 44. verb. Carceratus, n. 10. illorum-
que cibi sunt carpx, caseus, ac fabæ, &
horum pulli, Glos. in l. seruis urbanis,
ff. de leg. 3. Afflic. in constit. quisquis
burgensius, Auz. meus ad Cappc. dec. 26.
in fin. nec illis cōuenit æquitare, Glos.
in l. idemq; verb. Cum oportere, ff. mand.
Amanet singul. 181. idem Auz. meus
ad Cappc. dec. 90. sub num. 2. & Nonar.
prin. 72. n. 10. testatur taxari, si est vi-
lis, ad rationem denariorum viginti, si
Nobilis carolenorū duorum singulis
diebus; & à Barone praestandas esse
duas libras panis, idem Nonar. notat
cit.**

sit. grauiam. 246. Quis verò dicatur pauper? aduertunt *Mascard. de probat. cōcl.* 1159. *Menoch. de arbit. lib. 2. c. 65.* *Perez. in l. 1. iit. 1. lib. 3. ordin. verb. Proles, Morla in tempor. iur. quast. fin. Tusc. conclus.* 166. *lit. P. Borrel. de Magistrat. edict. lib. 1. cap. 15. ex n. 10.* *Gregor. Lopez. in l. 20. iit. 23. glos. 2. verb. Veinte maravedis, Mangil. de impul. & detract. legit. quast. 138.* *Nonar. de elect. & var. for. quast. 17. sect. 1. in 1. impress. & melius quast. 34. sect. 2. in postrem. impress. Velasc. de primil. pamp. quast. 4. par. 1.* Et talis non dicitur habens autem, ex qua ipse alere se potest, *Glos. in l. si quis argentum, & sed & si quis, verb. Quantum donauit, C. de donat. Mascard. de probat. concl.* 1154. n. 36. *Coler. de alim. lib. 1. cap. 2. n. 8.* *Boer. dec. 325. de Angelis ad Gizzar. dec. 84. n. 29.* id quod coarctauit S.C. in artifice habente plures filios, me Iudice M.C. relatore in aula Dom. Marchionis Crispani tunc Consiliarij, nunc Regentis emeritissimi, die 22. Iunij 1673. in causa Santoli Maiorino cum Pascarello de Autuoro, in Banca Anetæ, & admisit Pascarellum ad proponendū nullitatis absque deposito, perpendens pluribus esse onustum liberis, ex *Afflict. & Vrsil. decis.* 179. ac *Auo meo ad Gram. dec. 85. n. 7.*

Quodd si Actor aduersus inopem, 67 auidacter agat, non debitum, sed debitorem prosequitur, & Christianæ, imò humanæ oblitus cbaritatis, potius se hostem, quam creditorem ostendit, qualem creditorem nuncupat Imperator in *Anth. ut ij. qui oblig. se habere. perhibet minor. &c.* ibi: *Nē ex hoc ipso hostem, & non curatorem adolescentulo praebeamus.* Vt plurimum verò debitor dicitur magis inimicus, *Senec. epist. 19.* ibi: *Leue as alienū debitorem facit granē inimicum, &c.* *Tacit. lib. 4. hist. cap. 13.* Beneficia eo usque lata sunt, dum videtur excoli posse, ubi multum autemenerunt, pro gratia odium redditur, iuxta illud, si amico roganti pecuniam dederō, & amicū, pecuniamque perdo; Hoc voluit innuere *Perseus* dicens, ut qui cum amico bona fide sine testibus ac syngraphis agunt, post cogantur cū

Tom. IV.

eo iure legibus agere, & sic ex amicis inimicos facere, id quod *Syracides cap. 29. vers. 4. cum seq.* elegantē describit his verbis: *Pleriq; putant, id se casu inuenisse, quod mutuo accipiunt, & offerunt eos, qui ipsis mutuantur. Osculatur manum mutuant, & attemperans verecundē verba, submissā se gerit, ut pecuniam impetret proximi. Cum autem reddere debet, moram facit, & incipit conqueri, difficilia esse tempora, & etiam si suppetis facultas, tamen vix dimidium reddit, & creditori ducit sic lacrum accessisse. Sin autem non est soluendo, mutuantem grauiter defraudat. Hic deinde suis nummis emit inimicum sibi, conuicia, execrationes, & verba contumeliosa pro pecunia scilicet dantur, & suo quo dixit *Seneca lib. 4. cap. 17.* ac consonat quod apud *Plautum in Trinumm. Act. 4.* sub persona Stasimi serui legitur. Perpendant tamen quæso omnes eiusdem *Senec. dictum lib. 3. de benefec. cap. 17.* *Gratum hominē beneficium semper delectat, ingratum verò semel.**

Hoc pietatis intuitu nouissimum, 68 Authenticorum Ius nedū legis Petiliæ confirmauit clementiam, abolita immanitate legis duodecim Tabularū, de qua supra n. 1. quamq; mulierat in aliquo *Gordiani, & Gallieni Caesarum* pictis in *lob as, & Auth. imò à debito, C. de action. & obligat. & Summi Præfulis Gregorij III. religio in cap. lator, de pignor. Hotoman. ad ll. 1. 2. tabul. pag. 266.* *Balduin. ad ll. Romuli lib. 2. cap. 46.* *D. Didac. de Bolero in tract. de Decolitor. debitor. fiscal. tit. 1. q. 2.* Verū etiam peculiari sanctione disposuit, ut qui pro accepta pecunia, idonei non erant, fortunas eorum immobiles, iusto haud reperto emptore, creditoribus offerendo ad eorundem electionē ab omni immunes essent molestia, ut in *S. quod autē, Auth. de fideiuss. & Auth. hoc nisi, C. de solut. vbi glos. addit rationem, cum vnum sit contra creditorem inductum, ut scilicet pro pecunia contra suam voluntatem alias res recipere cogatur aduersus iuris regulam in *l. 2. S. mutui datio ff. si certi. pet. l. cū à quo, C. de solut. cum alijs apud *Berrian. de claus.***

R

claus.

clausinſtrum. gl. 5. clauſ. 4. c. n. 2. aliud in eius ſaporem viciffim eſt conſtitutum, vt electionem habeat creditor, Guttier. g. 146. n. 18. Caſtill. ad leg. 20. Taur. in gloſ. en dinerſ. Ant. ab Eccleſ. in obſeruat. Senat. Piem. 123. num. 20.

Dummodò tamen harum legù præſidio debitor iureiurando non renunciaſſet; quàm quidem renunciationem validam præconizant de *Franch. deſiſ. 81. & ad cum Luca, Minad. dec. 2. Nonar. de dat. in ſolu. g. c. 3. à n. 10. Salgad. in labyr. credit. p. 1. cap. 22. ex n. 1. Baen. de inop. deb. c. 1. n. 99. Galler. de renunc. p. 2. centur. 180. n. 3. Reg. Marciand. diſp. 81. n. 7. Franc. Anton. Tranchedin. conſult. 20. n. 7. memor ex noſtratibus add. dec. de *Franch. 81. D. Conſil. Hodiern. ad Surd. decif. 318. n. 23. D. Scoppa ad decif. Gratian. obſeru. 141. ſub num. 19. Quorum conſuſio ſuos habet contradictores Alciat. Salyc. Dec. Rip. & alij in add. l. 2. ſ. mutui datio, Gozad. conſ. 27. Rot. Bonon. dec. 28. Fachin. lib. 10. contr. cap. 63. verſ. ſed contrarium, & cæteri penes Nonar. mem. g. 13. n. 12. Guſman. de eniſt. g. 22. ex n. 88. Cyriac. controuer. 393. n. 42. Conſil. in traſ. de har. ſolu. debet. de ſuncl. cap. 1. ex n. 38. huiusmodi enim renunciatio eſt quid turpe, ac contra humanitatem, & charitatem, Alex. conſ. 37. n. 6. vol. 2. ex ſ. cit. quod autem, Hond. conſ. 18. n. 24. vol. 2.**

Ita quòd longè aberrant putantes, 69 limitari præfata Antiſ. ſanctione, exiſtente dumtaxat promiſſione in pecunia abſque expreſſa renunciatione, ex exaratis in add. dec. 28. Rot. Bonon. & in altera eiufdem Rot. apud Valaſc. decif. dinerſ. 70. idem Valaſc. de priuil. paup. p. 1. g. 49. n. 9. Ludon. dec. Pernſ. 64. ex n. 8. aliàs namq; nuſquam illa locum vendicaret, cum in quolibet contrahitu adijciantur iuramentum, & promiſſio ſoluendi. Imò dando bona debitor ſtare promiſſis videtur, cùm pecuniz appellatione res veniat, l. pecunie appellatione, l. pecunie nomine, vbi Alciat. de verbor. ſignific. Quam difficultatem agnoſcens Preſt. Theſaur. dec. 133. ſatetur, veritate niſi memoratum aſſertum, ſi in contrahitu fuerit promiſſio

ſa ſolutio in pecunia non aliter, nec alio modo, inſequitur Monac. ad Minad. dec. 2. in fin. Alij verò illud admittunt, ſi iuſturandum ſpecialiter in illa promiſſione ſoluendi in pecunia fuerit deductum, non autem ſi generaliter pro obſeruantia contrahitus: illo enim caſu præciſe obſtringit ad facta, altero verò non: cum quilibet in dubio videatur ſe vniformem reddere Iuris communis ſanctioni, vt ex Mantie. & alijs notat Hodiern. ad Surd. dec. 30. num. 42. maxinè quia ad hoc, vt à pietatis beneficio in cauſa impartito quis excludatur, exquirunt verba ne dùm ſpecialia, ſed ſpecialiſſima, Cyn. in l. 1. §. fin. C. quand. Imper. in pupill. & vid. Bald. in l. 1. col. ult. ff. ſi quis in ius voc. non ier. quod ſingulare præconizat Rom. in conſ. 269. Signoroli. dec. 176. 231. & 234. Tiraq. in præfat. in repet. ſi vnquam. C. de renou. donat. n. 124. Donad. de renunc. tom. 1. cap. 36. n. 17.

Communi tamen conſenſu, affirmatiua ſententia coarctatur, ſi poſt renunciationem ſuperuenerit inopinatus caſus, & iuſtus non reperitur emptor. Id quod indeciſum reliquit S. C. teſte de *Franch. in fin. mem. decif. 81. quælibet enim promiſſio intelligenda eſt, rebus in eodem ſtatù permanentibus, non autem notabiliter muratis, Reg. Cypyc. Latr. decif. 188. à nu. 53. & dec. 200. à n. 78. Preſul. de Aſſiſt. contron. in reſp. cap. 22. in Addit. pag. mihi 166. Reg. de Marin. quotid. reſol. tom. 2. cap. 133. n. 11. idem Reg. Cypyc. Latr. conſult. 49. ſub n. 14. conſult. 53. n. 7. & dec. 144. n. 7. Viuius dec. 120. n. 59. Rocc. reſp. 87. à n. 51. tom. 1. Præſ. reſp. crim. 38. n. 17. poſt Roſanſel. decif. 370. n. 10. Conſ. Roſa conſult. 39. num. 1. Surd. de alim. titi. 7. g. 20. n. 27. Gramm. conſ. 66. n. 68. Boſſut. de carcer. num. 35. 41. & 43. Farinac. g. 24. n. 39. & Ego quoque ſuper vii. 67. ex n. 10. & 164. num. 5. & 1. ac D. Scoppa cit. obſeru. 141. à num. 24. An autem procedat in debitore ex cauſa cenſus, vt locus ſit dationi inſolutum? negatiuè reſpondent Chriſtin. ad Il. municip. Melchion. cit. 12. de cenſu. art. 7. n. 1. Guttier. g. 146. No-*

uar. cit. tract. p. 2. q. 13. Caluin. de equit. lib. 2. cap. 199. n. 76. necdum quod ad capitale, sed quodad fructus, seu census, idem Caluin. lib. 1. c. 44. n. 22. & cit. cap. 199. n. 77. Tangredin. mem. consil. 20. ex n. 13. Capon. lib. 2. contron. for. 118. ex n. 33. quod declarat D. Conf. Altim. ad Ronit. conf. 18. ex n. 25. Inq. strit in super Tangredin. in max. cit. consil. 20. n. 18. an Ciuitates, Vniuersitatesq; dandi in solutum eorum creditoribus huiusmodi beneficiū priuatis impartitum habeant? & regulariter negatiuè sēit.

71 Quod legale præsidium debitoris hæredi cum beneficio legis, & inuentarij etiam succurrit, Nouar. add. q. 14. n. 10. & 11. Reg. Sanfelici dec. 111. n. 1. Nosq; diximus in cit. rit. 67. ex n. 20. memores S. C. feiti, quo sub die 16. Ianuarij 1651. in causa hæredum, & patrimonij Sancti de Sanctis mei vassalli, cum hæredibus Francisci Antonij Sardi, & alijs creditoribus, fuit declaratum, Auth. hoc nisi, dispositionem locum obtinere, etiam in feudis cum onere correspondēdi superfluum pretij alijs creditoribus, quam decisionē refert absque die, causa, & actorum Magistro, D. lul. Caponus lib. 5. discept. forens. discept. 331. n. 14. quiq; pro absoluto in beneficium hæredum scripsit, confirmant Luca ad decif. Præf. de Franch. 23. n. 2. Borgia rer. inuestig. inu. civil. tom. 1. lib. 7. cap. 7. Bursat. conf. 9. Andreol. contron. 93. Vrsell. 10. 2. concl. legal. 92. Prat. discept. forens. lib. 1. c. 14. Ciroch. discept. 7. ex n. 26. Leo dec. 185. lib. 2. Verū D. Conf. Blasius Altim. ad cit. conf. 18. Reg. Ronit. testatur, semper sibi arrisisse oppositam sententiam insequutam ab penes ipsum adductis II. CC. præsertim à præfato Reg. Ronit, occurratq; memoratæ determinationi me patrocinante in d. causa hæredum Sancti de Sanctis; sed in ea quidē fuit ad libellam reuocatus articulus renunciationis à defuncto factæ Auth. hoc nisi, & in risu mem. 67. specialiter respondimus Ronito, potissimum quod in thesi recensita à Ronito fuerunt inuenti emptores, prolii, & in illa Mutij Suardi cum Comitissa Gambatesij

Tom. IV.

apud Giptium ad R. Capyc. Latro decif. 192. num. 2. lib. 2. ibi: Et remansisset ad extinctum candela Marco Garofalo, & plenè motus adductis à D. Altim. post Gizar. dec. 7. & alios, occurrirle Bapt. Mucci q. var. q. 20. & plenius ad Reg. Sanfel. dec. 111. ad rē Bordoni. contr. 48.

Quando autem creditor, hæredes 72 cum beneficio legis, & inuentarij offerente bona, illa recipit insolutum, an ex istis bonis deducat lucrū (quod de more nostro sexta pars pretij esse solet, & consequitur quilibet alius extraneus) si licitatis iisdem bonis, præuia oblatione emerit? Contentio est inter D. Conf. Blas. Altim. & Illust. Episcopum Cuiusat. Tropea D. Hieronymum Borgia. Ille ad cit. conf. Reg. Ronit. 18. num. 30. sustinet, creditorem esse exclusum ab eiusmodi beneficio sextæ partis, ea quippe ductus ratione, vt creditor attenta Auth. hoc nisi, dispositione, obstringatur recipere rem subtili æstimatione à Iudice facta, ob idquē propterea nil debeat lucrari, & nulla dicitur DD. auctoritate. Tu addas Plotum in l. si quando, C. unde vi, num. 490. Marcabr. conf. 3. ex num. 45. Suard. decif. 318. num. 10. Ie. Bapt. Gargiar. conf. 49. num. 1. & 2. & inclinare videtur Gratian. discept. forens. cap. 116. num. 16. Aliograd. consil. 62. num. 21. som. 1. maxime existente consensu posteriorum ereditorum. Præf. verò, creditori textæ vtile debet i insinuar in cit. tract. rer. inuestig. inu. civil. tom. 1. lib. 7. cap. 7. num. 14. & necdēns sic obtinuisse, occurrir D. Altimaro ibidem vers. ceterum, & quidem in voluntaria adiudicatione obtenta à creditore in iudicio assistentis, per quod ipsorum bonorum adiudicatio pleno iure in satisfactionē creditori per Iudicem cōceditur, citra dubiū nullam deduci sextā, & in vsu esse fieri iuxta appetitum, Affl. dec. 358. de Franch. dec. 120. Muscat. p. 3. gloss. ad indicantur ex n. 18. Carleual. lib. 1. tit. 3. disp. 1. n. 25. At in illa, quæ fir creditore inuito, dando rem pro pecunia promissa, suadet æquitas, deducendam, duplici onere grauetur creditor, atq;

R 2

dec.

deterioris conditionis sit extraneo emente, vt præter *Posth. de subhastat. infest.* §. 1. num. 15. & 16. *Sol. ad Decret. Saband. lib. 3. tit. 39. de form. ac ordine obseru. in pignor. subhastat. gloss. 3. num. 35. & 37. & Iulian. ad Statut. Perus. verbo adiudicatio*, laudatos à Borgia. perpendunt idem *Surdus decif. 30. num. 15. Sesse dec. 88. num. 26. Duran. decif. 1. num. 36. Reg. de Marin. ad Reuerter. decif. 453. sub num. 2. & Card. de Luca de credit. discurs. 142. num. 11. & 12.* hancque opinionem videtur insequutum fuisse S. C. apud Minad. in *Consist. in aliquibus*, §. 1. sub num. 34. & 35. & percepi ab eximio sui aui I. C. Decio Fanilla in add. manu scripti. (quas seruo) ad *Præf. de Franch. decif. 87.* his verbis: *In eadem in princ. ad Auth. hoc nisi, C. de solut. vide Minad. decif. 2. ad finem, & an habeas locum dicta Auth. fauore dotis? Cephal. conf. 195. num. 1. in 2. volum. & si creditor vult sibi adiudicare facere corpora hereditaria, potest, dempsa sexta parte, seu scilicet intrasextaminista affirmatiouis id obtinere, teneat Minad. in Consist. in aliquib. §. 1. sub nu. 34. & 35.* & in memorata thesi Patrimonij Sancti de Sanctis adiudicata Terra Aquenizæ appretiata in anno 1644. pro ducatis decem nouem mille centum triginta quatuor pro pretio declarando per S. C. hæredibus Francisci Antonij Sardi, tandè decretò eiusdem Senatus sub die 31. Maij 1651. relatore eximio, ac strenuo Viro D. Conf. Carolo Brancatio prouisum fuit, explicando prouisionem reseruatam in decreto S. C. sub die 16. Ianuarij præsentis anni, pretium Terra Aquenizæ liquidatum est in ducatis quindecim mille quingentum nonaginta quingues in Banca Vendicti, in processu fol. 350. 2. vol. De quo decreto obtento à tutore dictorum de Sardi fieri verbū in S. C. beneficio restitutionis in integrum, enunciando læsionem, tū ob adiudicationem, tū ob nimiam liquidationem pretij, ex quo appretium Terræ Aquenizæ ex eius lætura liquidū constabat nimis excessiuum, per S. C.

sub die 21. Februarij 1652. declaratum fuit, non esse deferendum petita in integrum restitutioni pro parte filiorū, & hæredum quond. Francisci Antonij Sardi; verū adiudicetur Terra Aquenizæ prædictis hæredibus pro pretio ducatorum quindicim mille cum pacto de reuocando quandoque: præno Regio assensu, vt in citato processu, fol. 37. & 1. terg. & seruari peculiari Statuto Mediolani, quod datio insolutum bonorum fiat creditoribus deducta tertia parte iusti pretij, testatur Iulius Cæs. Gruffanus in *Tract. de bon. insol. dand. & de bon. ad hæs. vendend. cap. 28. ex numero 315.*

Quid verò dicendum respectu bonorum mobilium? differt inter prædicta, & non, 1. Angelus Pisanelli, cuius verba rescribit Dom. Reg. de Marinis lib. 2. questid. cap. 42. num. 8. qui, & repetit ad Reuert. decif. 453. num. 2. ac obseruat, quomodo fieri debeat illarum appretium, & de stylo appretij in bonis stabilibus Muscatellin prax. par. 3. verbo adiudicantur, numer. 19. Hieronym. de Res. secl. obseru. cap. 98.

Alia hac in re orta fuit controuersia, si in Senatu, nū oblatio certorum bonorū stabilium in vim exequutionis facta à Ioanne Baptista Labini iudicialitèr, sit omnino admittenda ad remorandam expeditionem literarum exequutorialium aduersus ipsum, instantibus Antonino, & Simeone Lamberti Creditoribus. Debitoris enim Patronus dicebat, quod quauis ex sen. in la. Dino Pio, §. in venditione, ff. de re indicata, datus sit ordo in exequutione sententiæ, vt primò incipiendum sit in bonis mobilibus, deinde in stabilibus, tandè in nominibus debitorum. Nihilominus hic ordo impartitus fuit fauore debitoris eodemnati, nam magis grauarur debitor ex venditione bonorum immobilium, quàm aliorum, quæ minus nocerent ipsi debitori, ex Bart. in cit. §. in venditione, num. 5. ac 8. & ibi Ioh. de Imola num. 11. hancque communem opinionem præconizat Gutierrez præf. quæst. lib. 1. quæst. 131. num. 1. & 5. Addebat

debat individualiter hoc tradere Gregorium Lopez partia 3. tit. 27. l. 3. in verbo *que source*, littera F. hisce verbis: *Quid si debitor vult, quod capiantur bona soli, & non mobilia? fortè tunc non procederet ista lex exigens in capiendoprius mobilia, quia hoc introductum est fauore debitoris, prout est de mente Bart. in d. S. in venditione, & tenet Abbas in cap. quod ad consultationem de re iudicata, col. ante penult. Neque obstat, quod dicit Alexander in dict. S. in venditione, ad finem, arguens de nominibus debitorum: nam, quia dico procedunt inter res, quae sunt in substantia debitoris, in nominibus verò est alia ratio, quia tunc contra terminos executionis fit executio in re aliena, & ab alio possessa, & sic quod dixi, procedit inter res à debitore possessas, ita est de mente Baldi in l. etiam in principio, l. de executione, & re iudicata, & vide ad praedicta, legem 130. sunt in quaterno Gabellarum, & ad istam legem l. 16. tit. 26. par. 2.*

Robur addebat Dombouder, clypeo prax. in l. cap. 238. num. 4. his verbis: *Distus itaque executionis ordo tam est firmiter seruandus, ut executori, cum nullo modo infringere, aut interuere liceat, nisi condemnatus executori, aut tradiderit, aut commostrarerit alia bona, quae per substationem vendi mallet.*

75 Nec differendum, num ordo praedictus sit de forma, ita ut illius omisio reddat executionem nullam? an verò sit valida, & debitor grauatus debeat appellare? de quo agunt *Affili. & Vrsill. decif. 358. de Franch. decif. 441.* & aduersantes adducunt decisiones, quas perbelles conciliat *Consil. Prat. pract. obser. 43.* Nam isthaec questio respicit fauorem, & vtilem debitoris: sed nostra procedit, quando debitor non vult seruare ordinem, sed primò offert stabilia, quod est ei licitum, ex traditis à *Gregor. & Domboud. loc. cit.* Nec minus obicere aiebat *auth. hoc nisi, C. de solut. dispositionem* creditor licere res meliores accipere insolutum, & adiudicari facere, ex

quo relata conclusio procedit, & locum vendicat, vel in creditore habente hypothecam, vel quando non reperiretur emptor rerum expositarum venalium, ut declarat idemmet *Gregor. Lopez, d. partia 3. tit. 27. l. 3. in verbo mobles, lit. E.*

Occurrebat altera pars nectens, 76 praefatam l. à *Dino Pio, §. in venditione*, sanctionem introductam fuisse, non in debitoris gratiam, ut censuit *Imola* cum alijs in *loc. cit.* sed creditoris, ut facilius satisfieri possit ex mobilibus promptioribus venditioni, aliàs à nominibus debitorum incipi statuisset, ut in re minoris disponit *text. in l. magis puto §. §. non passim, versic. quare, ff. de reb. cor. qui sub. hancque* aleam pro creditore inflectantur *l. assem. in cit. §. in venditione, num. 10. vers. 2. Felin. in cap. quo ad consultationem 10. de sentent. & re iudic. num. 12. vers. pro quo facit, ac vers. & ideo, Matthias Colernus de processu execut. d. par. 3. cap. 9. ex num. 31. ad 36. vbi contraria soluit, Matth. Berlich. lib. 1. concl. 81. num. 56. & 57. D. *Consil. Altimar. de nullitat. rub. 13. quast. 8. num. 18. Ioan. Baptista Thor. in comp. decif. par. 3. verb. Executio, pag. 396.* vbi decimū refert, atque subdit praem diutius obseruatam in nostris Tribunalibus, ut debitor consignet executionem explicitam, aliàs adstringi de persona, & dixerat *Marant. in prax. par. 5. de execut. num. 25. insequutus à Colero add. cap. 9. nn. 45.* & quod debitor non valeat creditori inuito rem immobilem, cum habeat mobilem, tradere in causam iudicati, seu in vim executionis, tradit *Stracc. de mercat. par. 3. num. 43. V. v. s. emboc. conf. 28. num. 26. par. 1. Koppen. dec. 55. num. 5. & 6. D. Altimar. cit. loc. nn. 17.* cum certè illius arbitrium coarctari non possit contra formam dispositionis mem. l. à *Dino Pio.**

Sacrum Consilium relatore Illust. 77 Duce Insulæ in mea Aula, cum interuentu nostri Spectabilis Praesidis, sub die 10. Maij 1690. decreuit, *Esse consignandas litteras executionales seruata forma Iuris, oppositis per Io. Baptistā Labi-*

Labini, non obstantibus, pendens à Secretis S. C. in Banca Liſi. Perpendimus enim verſutiam debitoris poſt dilationes offerendum ſtabile ſitum in ſua Patria Civitatis Bituntini, iſſis Actotibus Neapoli demorantibus. Vnde etſi quando proceditur ſola facti veritate inſpecta, minimè attendatur ordo legis à Diuo Pio, Granat. add. ad Veſtr. in prax. lib. 8. cap. ult. nu. 27. Roman. in l. non ſolum, §. ſed. probari, ff. de opera non nunciat. laſ. in l. iſſi poſſidet, n. 10. ff. de acquir. poſſeſſi. Carlenal. de iudic. lib. 1. tit. 3. diſp. 6. n. 12. Tamèn ex quadà non ſcripta æquitate pro facti qualitate regulanda, iudicis arbitriū moderationem recipere ſolet, vt ſi abſq; creditoris notabili præiudicio eius iurium experimentum in bonis debito magis proportionatis ſequi poteſt, in alijs magis prætioſis, vel qualiſicatis, exequutio permittenda non ſit quod tamen vt potè ex facti qualitate, diuerſiſque Tribunalium ſtylis determinationem recipiens, non de facili certam, ac determinatam recipit regulam cuiſcunq; caſui congruam, vt in ſimili loquitur Card. de Luca in traſſ. de creditor. ex diſſenſ. 126. & hoc ſenſu morali recipienda eſt Bart. doctrina, in §. in venditione, num. 5. dum excitat quæſitum, ſi in mobiliū exequutione ſit aliquis attendendus ordo? & reſpondet Gloſſib; quòd ſic, quia primò debes capi, quod minus debitori nocet, quod bene nota; Idem puto circa immobilia, & notat Prat. cit. obſerv. 43. & an eiufmodi æquitate attenda, poſſit reſſrenari arbitrium creditoris abſque ipſius damno? ſcripſere Praſ. Minardi decif. 13. & ibi Monac. Anna pater alleg. 141. vol. 2. Anna filius conſil. 63. num. 4. & conſ. 76. num. 1. lib. 1. Praſ. Amat. conſ. 95. Taffon. de antef. verſ. 12. obſerv. 2. num. 40. & alij plenè apud Hieronym. de Roſis ſelectar. iur. obſerv. cap. 68.

Aliud inſupèr extat beneficium, 78 quod iura debitoribus indulſerunt, ſcilicèt moratoria, ſive ſaluus conductus, ſeu dilatio, & illa, vel eſt gratioſa, vel iuſtitia. Prima ſolummodò

à Principe concedi poteſt, de qua loquuntur ne dum iura communia in L. quoties, 2. C. de precib. Imperat. offer. Caſtrenſ. in l. 1. §. qui Magiſtratus ſiquid quiſq; iur. Vital. in traſſ. clauſ. in clauſ. nil innouetur appell. pend. Clar. lib. 5. ſentent. §. ſin. quaſt. 3. num. 13. Menoch. de arbitr. lib. 2. caſ. 338. nu. 3. Theſaur. decif. 186. verum etiam præſens noſter Ritus, de quo memores ſunt Galter. in prax. Inſtrument. 2. par. 3. par. rub. 2. num. 13. Capibl. de Baron. par. 1. prag. 80. num. 145. Reg. Capyc. Latro decif. 192. Nouar. in prag. collect. 51. & agunt Erenndberg. integro traſſ. de reſcript. morator. l. edoc. in prax. crimin. cap. 26. num. 2. Fuſc. ſing. 11. li. D. 10. Grand. de bell. exul. in prædicam. quantitat. quaſt. 2. nu. 3. Manſon. de conſeque. lib. 1. lim. 6. Ann. ſingul. 463. Muſcatel. in prax. S. C. idem Reg. Capyc. Latro decif. 45. num. 6. & decif. 114. lib. 1. Gallop. in prax. S. C. par. 1. cap. 6. ex nu. 11. Conſ. Arias de Meſa lib. 3. var. cap. 41. nu. 26. Donad. de rennuciat. cap. 28. ex num. 87. lib. 1. Stayban. de intereſt. lib. 1. quaſt. 2. ex num. 55. Antonel. de temp. legal. lib. 2. cap. 62. ex num. 1. ad 31. pagin. 264. Phob. 2. par. arreſt. 24. & 96. Guſman. de euict. quaſt. 10. nu. 25. Caſt. de rat. port. quaſt. 140. num. 9. Almeida de num. quin. cap. 3. num. 28. Salgad. in labyrinth. credit. 2. par. cap. 30. ex nu. 2. Ramon. conſ. 10. Fermosin. in cap. ſin. de lib. oblat. quaſt. 4. §. 4. Amat. var. reſol. cap. 15. num. 70. Creſpi de Valdaura obſerv. 112. num. 12. Canall. commun. contra comm. quaſt. ſin. nu. 365. Valaſc. de priuil. paup. par. 1. quaſt. 44. ex n. 25. & qu. 4. §. 2. nu. 114. Genoa. de ſcriptur. priuat. lib. 3. tit. de liſer. indic. ſeu dilator. vel morator. ex num. 1. Leotard. de uſur. quaſt. 85. num. 1. Anton. ab Eccleſ. lib. 1. obſerv. 103. num. 7. Melius in addit. ad Caſtill. de aliment. cap. 12. ex n. 1. Pegaf. reſol. forenſ. cap. 15. num. 70. Valeron. de tranſact. tit. 2. quaſt. 8. num. 26. Sazedo de lege politic. lib. 2. cap. 17. ex num. 72. & deducitur ex verbis eiufdem Ritus ibi: Regiam Maieſtatem, vt obſeruat Conſ. Theod. alleg. 45. num. 2. & ante ipſum noſter Garau. in hoc ritu,

num. 1.

Princeps pastor est subditorum, *Pistor. conf. 9. num. 10. lib. 2.* ita corporis totius Reipublicæ medicus esse dicitur, ac proinde eum non fallit, quietem magis ad laborem agiliores, & fortiores nos reddere, ita perbellè *Stat. lib. 4. Siluar.*

. *Nostra fatiscit,
Laxaturque chelys vires infligat,
alique*

*Tempestiva quies, maior post etia
virtus*

*Talis cantata Briseide venit Achil-
les,*

*Acrior, & positis erupit in Hectora
plectris.*

Pater enim communis est, qui placido filios sinu fouet, *Bald. conf. 410. num. 5. lib. 5. Craueti. conf. 933. nu. 25. Natta conf. 445. nu. 6.* & non secus, ac Deus, in terris esse, & agere dicitur, *Buda in l. Princeps, ff. de legib. Boer. de auth. magn. consil. num. 128. Guil. Bochely disquis. Coronis. pag. 312. in tract. de public. indic.*

Indè est, quòd priuilegia Nobilium, 81 quibus ipsi liceret in manibus Curie tollere ad furcas ductum, minimè valent; secus verò, si essent, ut cum qui fustigatur, liceat eripere à manu Curie; hoc siquidem posteriori casu non in totum, sed in parte poenam adiungunt, *Ifern. ex cit. text. in l. quoties, C. de prec. Imp. offer. in tit. qua sint regal. verbo, Et bona committentium, num. 74. versus finem.*

Quin ex causa potest Princeps de 82 plenitudine potestatis dominium, & bona de lure Gentium quæ sita suis subditis auferre, ex *l. Lucius, ff. de emptione. l. item si verberatum, ff. de rei vendic. Paul. de Castro conf. 229. 288. lib. 2. Alex. conf. 101. lib. 2. conf. 116. num. 30. lib. 2. conf. 47. lib. 7. Peregrin. de iur. ff. lib. 1. tit. 3. num. 63. Luc. de Penn. in l. 1. C. de vendit. rer. ff. cal. num. 7. lib. 10. post Bald. in l. 7. §. rescripta, nu. 7. C. de prec. Imper. offer. Specul. tit. de legat. §. nunc ostendendum, num. 45. Crauet. de antiq. temp. par. 1. sect. 7. ex num. 49. Affili. decis. 361. tradens, Ciuitatem etiam pro pace habenda auferre posse bona*

priuatorum. Iustissima autem causa reputatur publicis fauor, *l. Barbarius, ff. de offic. Prætor. vbi Ias. num. 26. Dec. conf. 287. num. 4. Rom. conf. 310. nu. 20. Port. lib. 5. commun. opinion. conclus. 164. Gayll. lib. 2. obseru. 56. num. 3. & 7. & dixi in Rit. 275. ex num. 21. lib. 3.* Quæ de re Princeps aliquando, si exigat, aut vrgeat grauis necessitas, Reique publicæ status, quem Nos appellamus, *Ration di Stato*, aliquid facere potest, quod in se consideratum, speciem habeat iniustitiæ, sed quod defendit, ut dixi, necessitatis ratio, & Reipublicæ beneficium, ita *Reynard. Bacon. in comment. ad primam partem Pandectar. de Constit. Princip. num. 4.* & nos videmus nostrum Inuictissimum, Pissimū, & Catholicum Regem multis in casibus, præsertim anno 1611. vigore *pragm.* ex qua annui introitus taxantur in beneficium Vniuersitarū, ita quòd non sint supra septem in singula centena, & post plebis furores, de quibus dixi in *Ritu 56. nu. 2. lib. 1.* mandasse, super fœderi credita particulariū, & emptiones annuorum introitus ad minorem summam fuisse redactas in beneficium earumdem Vniuersitatum totius Regni, ut in *Prag. sub tit. de admin. Vniuers.* quod tamen videtur esse contra ius alieri quæsitū; nec ramen esse contra ius ausus fuerit quis affirmare: ira enim iustitia, & ratio politica exigebat, quo casu Epichyrā, ut dicunt (quam ex *Angelio Doct. 2. 1. quæst. 120. artic. 1. & 2.* humanorum actuum superiorem præcononizat regulam *Crespi de Valdaur. obseru. illust. 3. num. 61. tom. 1.*) amplecti consentaneum existimatur ob bonum publicū. Confertq; *Azened. in l. 4. tit. 14. nu. 34.* quem refert *D. R. Capcy. Latr. dec. 68. num. 29. lib. 1. & ex D. Thom. 2. 2. q. 57. art. 2. in fin. corporis, ac Conarr. in cap. peccatum. par. 2. §. 8. num. 10.* concludit *D. Raphael Rastellius* Episcopus Caprensis in *opuscul. de regim. Princip. lib. 3. num. 11.* laudatus ab eodem *Reg. Capcy. Latr. dec. 188. num. 90. lib. 2.*

A Principe tamen atrendenda sunt 83 quid deceat secundum honestatē, quid liceat

liceat secundum æquitatem, quid expediat secundum utilitatem, *Petr. de Anchar. conf. 66. num. 2. Gardin. Tusch. pract. conclus. 679. & quod, vt Plinius Traiano scripsit: Tu nihil amplius tibi vis licere, quam nobis, quia vti excellæ magnitudinis est, posse, quod utilitatis summæ bonitatis est, velle, quod debeat, nec aduersari iuri, quod iustitia iubeat, & æquitas moneat, Guiljel. Boekel. vision. sue disquisition. de public. indic. disquis. Coronis, pagina mibi 312. versic. su itaque, cum Principis potestas non consistat, vt faciat quid velit, sed quod iuste possit, text. l. nepos, ff. de verbor. signific. l. fin. ff. de condit. inst. cap. faciat 22. quæst. 2. Fulv. Pacian. dell' art. di govern. cap. 4. Herman. Kirchner. de Rep. disc. 4. & dicebat Theodahadus Rex apud Cassiod. lib. 10. epist. Cum possumus omnia, sola nobis licere credimus laudanda. Præcipuum tamen est Principi iustitiam facere, quod obtinetur eum cogitat, vt sint Cives creditores satisfacti, *Parif. de sindic. verb. Rex antem, 2. num. 12. & quemque non latet ex Platon. 1. de Reipublica, quod omne Imperium, etiam in bruta, dirigatur ad commodum eius, qui paret, vt ex Arist. & omnium Politicorum sententia receptum est, in hoc distinguui Principem à Tyranno, quod hic suum proprium, ille subditorum bonum, & commodum curet.**

An autem memoratæ *Pragm.* comprehendant census, & bona Ecclesiarum, 844 Ecclesiasticarum personarum? disserunt *Reg. Sanfelis. decis. 187. sub nu. 19. lib. 2. in terminis cit. Prag. 11. necnon Pignatell. consulti. 496. tom. 1. & ad rem Prag. de Franch. decis. 9. circa valorem frugum, & simili lege Hispaniæ vigente, Vasque de successu. creat. lib. 1. §. 10. num. 648. Menoch. conf. 1000. Reg. Re. art. decis. 222. in Statuto prohibente monetæ extractionem, idemque Pignatell. in consulti. 50. excitat questionem, si Ecclesiastici obstringantur contribuere, supposita præfata necessitate, cum laicis, ex Mainard. de priuileg. Eccles. art. 23. num. 1. ac art. 27. & 31. Carol. de Grassi. de effect. cleric. effect. 3. num. 207.*

Tom. IV.

& scribunt *Klock de contribut. cap. 12. ex num. 2. 12. Mascardi. de gener. statut. interpret. concl. 1. num. 240. Molin. do. iust. & iur. disp. 31. vers. sexta conclusio, Sos. 4. sentent. disp. 23. quæst. 2. art. 2. vers. quarta conclusio, Menoch. conf. 800. n. 1. Caball. resol. crim. cent. 1. cas. 9. num. 9. Faust. in cons. pro Aerario clas. 7. ord. 613. in fin. & 614. Michael Vrcur. de regim. Mundi, 2. quæst. princ. num. 88. in 16. comm. tract. d. iur. Reg. de Ponte de potest. Pro-Regit. 4. §. 1. ex num. 61. Lab. de Aiello de iur. adoba. num. 33. de Angel. in praso sup. ad instructionem 7. C. de summo. Trinit. Capib. de Baron. prag. 1. num. 37. Ricc. ad text. in cap. Ecclesia S. Mariae, de cons. & alij passim.*

Quæ quidem moratorie nedum, 85 concedi possunt, & debent Vniuersitati, tam pro eius propriis debitis, iuxta etiam decisionem Senatus Sabaudicæ relatam per *Fabr. in suo Codice Fabiano tit. 9. decis. 18. lib. 1. & approbat memorata verba Ritibus, ibi: Vniuersitatesq; Regni prædicti, Petr. Fontanel li. decis. 297. num. 17. lib. 1. referbens priuilegium concessum Villæ de Palmos simile illi Brundusino, de quo loquitur Maxill. ad Consuet. Barrensi. tit. de cess. honor. num. 61. in fin. Apicell. de dilation. quinquenn. num. 118. hoc declarans, quem refert Thor. par. 2. compend. decis. verb. dilatio; & Collaterale Consilium seruauit tempore, quo clauum Regni sustinebat Excellent. Dux Albæ die 17. Martij 1627. concedendo Vniuersitatibus dilationem mensium sex ad soluenda debita. Et anno 1632. ex quo nonnullæ Vniuersitates, loca, & Castra huius Regni existentia propè Montem Vesuuji fuerant passa ruinâ, inundationem, & incendium die 16. Decembris 1631. Collaterale Consilium, præuia delegatione facta D. Regenti Scipioni Rouito, qui pluries accesserat super faciem loci ad visendum ruinas, concessit dilationem Vniuersitatibus, ac Castris non soluendi debita, & iuxta cuiusque loci excidium data cuique loco est dilationis mensura. Idem adhibitum fuit per annos quinque immunitatis cum Oppi-*

S

dis

dis Calabriae à terremotu vastatis, cōsultente Regia Camera, & consultationem Regiae Camerae, referente D. Regente Carolo Tappia in Collaterali Consilio die 7. Aprilis 1639. vt ex processu in Banca Casollz, mandante Collaterali Consilio Regiae Camerae, quod suam exequretur consultationem (Isto namque stylo in huiusmodi casibus conceduntur immunitates petitae, Reg. de Ponte de potest. Pro-Reg. tit. de Regal. impof. §. 2.) & alia sunt exempla successiuis nollris temporibus in Regia Camera, praefertim in Banca Gallucci; Conferunt tradita à Reg. de Ponte loc. cit. Reg. Galeoti controu. 55. lib. 2. Luc. de Penn. in rub. de superindicialib. 10. Cypyc. in inuest. feud. verb. collectis, vers. diminuta Ciuitate, fol. 124. Bart. in l. fin. C. qui nam. liber. lib. 10. idem Bart. in l. quicunque, C. de omni agro desert. lib. 11. & ibi omnes DD. l. indidiones, C. de annou. & trib. eod. lib. miserabiles namque collectis soluere non teneant, Bald. in authen. defuncto, C. ad Tertull. & in Letiam, C. de exec. rei iudic. imò plus dixit singularitèr Abbas in cap. pen. col. pen. de immunitate Eccles. quod Officialis deputatus ad exigendum collectas, potest illas remittere in prauiudicium Principis ratione paupertatis. per gloss. sing. an l. omnes, C. de annou. & trib. lib. 10. & diminuta Ciuitate, Castro, vel Villa Incolarum numero, ita quod solita fiscalium onera ferre nequeat, sit alluciatio de mandato Regio, si non, sint diminutae vitio Incolarum, sed vel ex vitio loci, vel ex malo aere, vel incendio, vel terremotu, vt aduertit Cypyc. loc. cit. arbitrio tamèn Superioru.

Et nedum Vniuersitati, sed hominibus omnibus talis Vniuersitatis concedi solet, iuxta decis. Afflic. 377. ac doctrinam Robuff. de litterar. dilat. art. 1. gloss. 1. num. 13. potissimum alius artus, maxime Agricolis, Reg. Tap. de praes. Reg. Cancell. quibus multa concessa sunt priuilegia, nè à cultura distrahanur, de quibus Koppin. de priuileg. rustic. lib. 1. p. 1. c. 7. Rip. de rem. ad praesentand. p. 1. m. 186. Bouadel.

in polio. lib. 3. c. 12. m. 61. Iacob. Callianes in prag. rei fragment. Philippi II. Gloriosissimi Hispaniarum Regii lib. 1. integro cap. 1. ceterique apud Reg. Tap. de iure Regum lib. 7. de agricul. Apul. in Rub. & Pragm. Tremacing. lib. 2. praes. resolut. sit. de execut. resolut. 2. Horat. Carpan. Marc. Mam. Parlad. & alij adduci ab Osualdo Hilligero par. 2. in suo Donel. enucl. lib. 28. cap. 3. in not. lit. Q. Bald. in cons. 124. lib. 1. Tusc. lit. P. conclus. 960. Inde fit, vt nullo modo illi vinculis mancipari possint messium tempore, Gulielm. de Bened. in cap. Raynatus, verbo, & uxorem, num. 906. Callianes add. loca; & exequitio prohibetur super bobus aratorijs, & aratro, siue alijs instrumentis ad agriculturam pertinentibus, ex cap. 4. Caroli Primi, quod exornat Reg. Tap. mox add. loco, pag. 39. & merito dum annonae sunt, ex eruditissimo Goshfredo lib. 1. C. tit. 52. de annou. & capit. administrantium, quibus vitam nostram toleramus. Agricolis propterea multa leguntur priuilegia indulta, nè occasione aliqua segetes pereant, teste Iserm. de Stat. cont. liber. Eccl. vers. fin in verb. Agricultores in l. ne quis, C. ut rustici. ad null. obsequ. denoc. & Auth. Agricultores, C. res pign. oblig. post. ac in Auth. ad font. duae aliae Constitutiones in ipsorum beneficium, scilicet in Auth. vt nullus mutans Agricolae teneat eius terram, & in Auth. sequenti nullum credentem Agricolae tenere illi in terram, & quantum debeat usuram dare, in quo Auth. incip. rem duram, sunt aduertenda, & legenda verba satis concinna, quae suis coloribus adumbrant creditorum suauitatem aduersus massarios, quos ad viuum deglubunt tam grauibz vsuris, & anatocismis, interesse supra interesse imponentes, vt ne palea quidem miseris massarijs tandem superfit. Et Strobus in suis sent. ferm. 83. de anar. & improbis creditoribus, ex Basil. dicit: Agricolam cum semel spicam seminis receperit, iterum sub radice scrutari non solet, in verò fructus habes, nec tibi vnguiam fore dimittitur, incertum est cui coarctaret, ser-

inest, qui sanoribus pressus lacrimatur, & qui fruiturus sit isto modo comparatis opibus ambiguum est. Et in *Ausb. de quas. §. 1. & 2.* circa lites valde ipsi Agricultoribus fauendum esse dicit, ne propter litium moram agriculturæ vacatio damnum inferat. Sic etiam decernitur in *l. litibus, C. de Agric. & cens. lib. 10.* in quo tit. in *l. 1.* sancitur, quod tempore, quo Agricola sationi insisteret, ad munera extraordinaria non vocatur, & licet à contrario sensu dici posset, ergò illis temporibus à muneribus ordinariis non excusabatur. *Glos.* tamen necit, quod non: nam à contrario sensu semper argumentum non militat, vt *ibidem glos.* videnda in *verb. onera,* & quatuordecim restrictiones adducit *l. Campagn. de testib. reg. 129.* Et licet *Accursius* in *verb. satisfacere*, hanc legem notet in Italia non seruari; tamen satis est, quod Principes semper Agricultorum præsertim quodam eius fieri potuit, prospicere personis, subducendo illas ab oneribus, muneribus, aliisque vexationibus, quibus ceteri minimè releuantur, de quibus *Lyc. de Penn. in l. 1. C. ne opera coll. exig. de Benedict. citat. loc. à n. 307.* autoritate *Diodor. lib. 1. Reg. de Ponte tit. 7. §. 7. ex num. 43.* & ibi *Thor. Iode Lignan. de bello. qu. 41.* *Int. Ferr. de gabell. par. 9. princ. nu. 127.* *Io. Bapt. Lup. de vsur. §. 5. ex num. 2.* *Tirvaquel. de nobilit. cap. 32. Boer. dec. 322. à num. 10.* *Io. Anton. in cap. pridem, & alibi Surg. de Neap. illustr. lib. 1. c. 24.* *Io. Franc. à Sancio Nazari. in tract. de remed. ad conseru. vbertat. num. 2.* *Arnulf. de iur. Regal. prinil. 54.* *Theoph. 5. fin. instit. de liberi.*

Quibus in casibus nō erant citandi
87 interesse habentes: omnibus namque est inconfesso, vocari cum nō debere, quo invito actus expediri potest, *Brann. in cōf. 116. col. 2. Soccin. cōf. 4. n. 23. vol. 3. Decian. cōf. 544. Iafon. cōf. 86. vol. 3. n. 11.* *Gozad. cōf. 1. n. 28.* quos refert *Vrsill. ad Afflitt. decif. 178. nu. 8.* illius etenim communis, & veræ conelusionis, quod in omnibus actibus partis requiritur citatio, æquæ communis,

Tom. IV.

& vera est limitatio, illam non procedere, quando Aduersarius esset talis, qui etiam præsens non posset actum impedire, & contradicere, Ita per plura tenet *Alex. in l. recufarem, ff. ad Trebell. Paul. de Castr. in cōf. 34. 2. vol. Bald. in nec quicquam, §. vbi decretum, ff. de offic. Proconf. & ibi Iafon. in 4. vol. Dec. in cōf. 698. lib. 5. Alexand. in cōf. 230. lib. 1. & cōf. 6. lib. 3. Felin. in cap. cum olim, col. 6. in vers. non est citandus, extra de indic. Et cum hac fallentia iunge illam, nempe vbi certum est nullam Aduersario competere defensionem: potest enim actus expediri, eo non citato, vt notat plenè *Card. Alex. in cap. cum sit Rom. col. 2. de appellat. vbi multos allegat, Duen. lib. 1. regul. vtriusque iuris, regul. 94. vers. citatio, in prima fallentia, Gabr. de citat. cōclus. 1. num. 348. Afflitt. decif. 157. de arbit. quas. 17. num. 15.* Maxime *n. 2. & 3.* idque mihi persuadeo, quia in notorijs ista non debeat adhiberi, *Afflitt. decif. 182. num. 1. Gram. decif. 65. num. 29. Tapat. var. iur. sentent. tit. 29. Mynsinger. obseru. 6. num. 27. Menoch. cum vitur Princeps plenitudine potestatis, Paul. de Castr. cōf. 229. lib. 1. Gratian. cap. 458. num. 28.**

Illæ verò si extendantur ad debita
88 iurata? negant *Afflitt. decif. 5. Boer. decif. 196. Ferret. cant. 55. Gramm. decif. 12. Roland. à Valle cōf. 31. lib. 2. Ann. sing. 463. Guid. Pap. decif. 211. n. 1. Genna de script. prin. lib. 3. pagina 171. Christin. decif. Belgic. 70. num. 6. vol. 2. de Baldis tract. var. lib. 5. tit. de dilat. pag. 220. nisi consuetudo suppetere, defendit *Mastrill. in suis comment. de indult. cap. 46. num. 1. & obtema absolutione à iuramento consulit P. Diana par. 7. tract. 8. resol. 30. vers. vtrum obseruat, & vers. nota opinionem,* & de obseruantia in Gallia loquitur *Rebuff. ad illius Regn. Constit. sit. de litter. dilat. annal. num. 24. affirmat Garroa. ad Constit. Mediol. sit. de Senat. lib. 1. tit. 4. sub num. 255. & 256. Theaur. dec. 186. num. 60. Gallerat. de renunciat. c. 196. num. 8. post Carau. in hoc ritu, absque alia absolutione, Fab. defin. 23. cit. tit.**

S 2

C de

C. de precib. Imper. offer. Muscas. in prax. lib. 1. par. 4. glof. 5. petendo. n. 14. Brun. de cefi. honor. quafi. 16. num. 15. Gabr. lib. 2. commun. opin. concl. 3. n. 21. Menoch. de arbitr. lib. 2. caf. 337. num. 19. Reg. Ronit. in prag. 1. de cefi. honor. n. 10. Vrfill. ad Affict. decif. 5. num. 1. Capi-blanc. de Baron. prag. 8. num. 144. par. 1. Marant. in fingul. verbo Refcriptum, Annus mens ad Gramm. decif. 12. num. 1. ampliand. multo fortius in moratoria conceffa per maiorem partem creditorum, de qua infra, eum iuramentum à parte parti poſſe remitti, & colli, ex Caran. hoc in ritu n. 8. Galter. in prax. 3. par. 2. par. princ. rub. 1. num. 29. Roman. conf. 12. num. 2. & videndi Affict. in cap. unico, num. 149. qua ſunt regal. Roman. confil. 437. num. 10. Caſſan. in conſuet. Burgund. tit. des Droetz. & ap. par. genf. Mariet. rub. 4. num. 37. & 38. quem laudat Vrfill. cit. decif. 5. ſub n. 3. Scaglian. in prag. alleg. 5. nu. 38. Frenzon. ad Statuta Urb. cap. 161. num. 11. Rot. decif. 179. num. 68. par. 9. recent. & coràm Coccin. decif. 440 numer. 4. An verò Princeps remittere poſſit iuramenta? diſpungit poſt alios Conſilar. Arias de Meſa var. lib. 3. caf. 30. 31. & 32.

Hinc quævis in instrumento expreſſe eſſet moratoriz exceptioni renunciatum; debitor tamen illa vti poterit, ſi in petitione de illius renunciatione facta mentio ſit, ex Caran. notat Galter. ad d. par. 2. 3. par. princ. rubr. 2. num. 22. necnon Fuſc. ſing. 11. diſ. D.

Interdum verò, an corrente tempore, concurrant vſuræ, ſeu intereſſe diſtinguit Maſtrill. decif. 16. à n. 4. vol. 1. affirmat Theſaur. decif. 186. & confirmat Salgad. in labyrint. cred. cap. 30. nu. 49. & 50. par. 2. in moratoria Principis, non verò in illa conceſſa à creditoribus, dummodò non agatur de redditibus, ſeu annuis intoctibus ex ſtipulatione promiſſis, ac debitis, nec de intereſſe damni emergētis, ipſumque refert Gyp. ad Capys. Latr. dec. 114. n. 99. R. Capys. Latr. dec. 45. Negat Molier. 4. ſemeſtr. c. 6. n. 2. quem inſequitur 10. Coppen. obſerv. prag. lib. 2. obſerv. 34.

n. 7. Chriſtin. dec. Belgic. 170. in 11. vol. 2. & diſtinguit Diau. p. 7. ſtrat. 8. ref. 83. Nonar. ſuper prag. collect. 51. nu. 49. valdè durum, & inhumanum videtur, cum eiufmodi iudiciz non decoſtoribus, ſed illis tantum concedi ſoleant, qui abſque ſua culpa, vel naufragio, vel incendio, aut bello, aut alio quocumque caſu aducto eò tectadi ſunt, vt poſt elapſum tempus dilationis vix ſortes creditoribus ſoluere poſſint. Imò, & quando currunt, tunc eorum exactio non ſecus, ac debiti ſolutio differenda eſt ad tempus conſtitutum in literis ipſis, Fab. cit. lo. deſ. 8. qua de re Troyſ. in hoc ritu num. 29. Merol. in Theolog. moral. tom. 3. de prin. diſp. 6. cap. 8. dub. 4. 3. difficult. 3. quafi. 5. ex numer. 323. Hunn. in encyclop. iur. par. 2. tit. 28. caf. 5. Daniel. Moller. lib. 4. ſemeſtr. cap. 7. num. 2. Felician. de conſil. lib. 3. cap. ult. vol. 2. Apicell. tit. 1. n. 176. & tit. 2. num. 36. Staiban. de intereſſe, lib. 1. quafi. 2. ex nu. 61. Epiſcop. de Affict. contron. iur. cap. 21. num. 24. Galup. in prax. par. 1. cap. 6. nu. 11. & par. 2. cap. 22. num. 36. Paſchal. de paſt. poeſt. par. 2. cap. 9. num. 73. Boerius decif. 296. numer. 5. Riccius collect. 8.

Durante verò tempore ipſarum diſolationum vt nequeat debitor ipſe comvenire ſuos debitores, refert decifum Affict. decif. 66. ipſius autem nulla facta mentione contrarium tenet citatus Fab. deſ. 19. Obſervat tamen ad rem D. Prat. obſerv. 33. quòd ſicuti decoſus non tenetur ad intereſſe eius creditoribus, ſic non valeat illud ab eius debitoribus petere, & quòd opponens moratorio exceptionem contra ſuos creditores pati debeat, vt illa etiam vtantur ſui debitores, ex Felſc. conſult. 25. num. 6. Ripa in rub. de reſcrip. num. 24. & Conſil. de Anna ad Vincent. eius genitorem alleg. 75. nu. 1. vſq. vide, quod de æquitate non admittit Rebuff. ad Conſil. Gall. tit. de liter. dilat. art. 2. num. 9. quem laudat Anus mens ad Capys. decif. 101. ſub num. 2. & diſſerit Sarr. à Melo in citando tract. quafi. 33.

Præter moratorias pertinentes ad Prin-

91 Principis regaliam concedere, *Besold. in dissert. Politico-Iuridic. de iurib. Magistr. cap. 4. Mastrill. de Magistr. lib. 3. cap. 4. num. 434. Celer. de process. execut. cap. 9. num. 26. D. Conf. Altimar. de nullit. rub. 9. quast. 23. extant, & alia ex iustitia, quæ à Principe, vel alio Iudice inferiori conceduntur, & potissimum sunt induciæ quinquennales, quæ cessionis beneficio affines videntur, cū tendant ad subleuandos debitores à creditorum præssura, quamvis in aliquibus differant, ut obseruat Ludovic. Sanctius à Melo Lusitanus in tract. de induc. debitor. à credit. suis, alijsque person. conced. quast. 2. à num. 12. & quast. 12. num. 14. qui mira methodo ad rem plures dispungit quæstiones, quas in compendio reassumit Lagana ad Reg. Rovit. in rubr. de cess. bon. num. 11.*

At tunc maioris partis creditorum 92 omnino requiritur consensus, qui cōpellit minorem partem ad concurrendum, l. fin. vers. signidem, C. qui bonis ceder. passim, l. & suum heredem, S. bodie, cum l. seq. ff. de passis, Afflicti. & ibi Vrsilli. dec. 288. Strach. de Mercat. par. 6. sub tit. de decem. Trentacinq. var. res. sol. tit. de solut. resolut. 2. Caranit. in hoc ritu num. 4. & ibi add. Cartar. dec. Mag. dec. Florent. 100. Vin. dec. 38. Rota Genua dec. 52. Barz. dec. 78. Grassian. cap. 22. Grassi. except. 32. nu. 177. Roderic. de priuil. credit. par. 1. num. 6. & Salgad. in labyr. par. 2. cap. 30. ex nu. 53. quam dilationem à quocumque Iudice impartiri posse & probant Grassi. cit. loc. Apicell. in tutam. pauper. sit. 1. nu. 2. Capibl. in prag. 8. par. 1. num. 282. de Baron. idem tom. 2. cap. 42. Thor. 3. par. compend. verb. Dilatio quinquennalis, pag. 303. quidquid aliter mustitauerit Vin. mem. dec. 38. & differit Sanct. à Melo quast. 16. Gregor. Top. l. 5. tit. 15. par. 5. glos. 1. in fin. Suarez de Pax in praxi tom. 1. q. 4. par. cap. 6. num. 4. Curia Philipp. tom. 1. par. 2. §. 2. num. 4. de Franch. dec. 82. Cost. de port. rat. q. 139. Maufon. de caus. execut. quast. 5. lim. 6. num. 61. Cquali. tom. 5. par. 2. quast. 72. Gufman. de enit. cap. 7. num. 56. Duen. regul. iur. 279. regulæ septem limita-

tionem subnectens, Bruu. de cess. bonor. quast. 22. Thor. in supplement. compend. verb. executio.

Hoc autem induciarum tempus esse 93 habd posse maius, vel minus quinque annorum à principio, deducitur ex dispositione textus in cit. fin. C. qui bon. ced. possi. ibi: Vel quinquennale accipere spatium, vel bonorum accipere cessionem, Bart. in auth. si tamen. num. 3. C. de temporibus. appellat. Additio ad Speculator. tit. de appell. vers. nunc breuiter, Meniz. conf. 41. communem, & veram ex alijs proficitur Scaccia cod. tit. de appellat. quast. 15. num. 188. tempus enim à lege limitatum formam inducit, Roland. conf. 72. num. 71. lib. 3. Ofac. dec. 163. num. 9. & seqq. Tuschli. F. conclus. 14. num. 23. Farin. in fragm. 2. par. verbo Lex, nu. 203. vers. 6. Reinoso obser. 11. Mendex in praxi lib. 3. cap. 22. num. 54. aded quod induciæ illæ concessæ pro maiori tempore, scilicet ad septem annos, corruunt etiam quodam quinque, ex Paul. de Castr. in cit. precibus, in fin. Napod. in repet. l. fin. ff. de iurisd. omni. Ind. Afflicti. in Cons. ad offic. sub num. 9. Anton. Faber in Cons. de precibus Imp. offer. defunct. 17. quem laudat Prasal. Ricc. collect. dec. 393. par. 2. Apicella mem. tract. tit. 1. num. 39. & tit. 2. nu. 13. coarctans in Principe de plenitudine potestatis, cui licere vsque ad triginta annos concedere, affirmant nonnulli apud Reg. Capyc. Latr. dec. 192. nu. 21. lib. 2. Contrariam verò aleam: nempe à Iudice impartiri posse tempus maius, vel minus quinque annorum, sustinet Santius à Melo in citat. tract. de inducijs debitor. quast. 28. nu. 8. notans citat. l. fin. dispositionem haud ex se illud quinquennale spatium terminasse, neque illius legis verba dispositiua, ac præceptiua fuisse, ita quod ab ea pro forma fuerit introductum, qua ratione Thor. cit. loc. obseruat, illam aliquando ad annum, aliquando ad quinquennium, aliquando verò ad decennium impartiri, ex Mauro Aretino de fideius. par. 1. sect. 3. in præfud. 2. num. 7. & tangit Reg. Rovit. in prag. 1. num. 12. de cess. bonor. Imò, non tantum

tum semel, sed bis, ac etiam ter, concedi posse, instante maiori parte creditorum, idem *Thor.* decisum refert *par. 3. compend. verb. Dilatio quinquennalis semel concessa.*

Debet tamen constare de veritate, 94 ac realitate credituum: cum ut plurimum Mercatores decocti colludant in creditorum perniciem, *Stracc. de decollor. par. 3. num. 1.* nec sat est illorum confessio, nisi liqueat de causa, *Bald. conf. 432. lib. 1. & conf. 249. n. 1. lib. 1. alias conf. 400. lib. 3. Gratian. cap. 91. ex n. 12. Curia Philipp. par. 1. lib. 2. §. nu. 6. Stracc. cit. tract. part. ult. 2. par. n. 31. Salgad. cit. loco n. 77. & par. 346. 13. à n. 13. Sanctius à Melo add. tract. q. 11. notans num. 19. necessaria, ut privatæ scripturæ omnimoda fides tribuatur. Multantur propterea acriter ipsi, & creditor asserens, se talem, cum non sit, & si sit creditor, habuit promissionem resolutionis, ac assentitur, ad hoc, ut alios concurrant, *Reg. Ronit. in cit. prag. 1. num. 14.* Imò non valet prætextu alterius contractus, vel cuiusmodi repromissionis exigere durante dilatione, pro ut determinasse S. C. reperio in quadam apostilla manuscripta exinij I. C. sunt etenim similia pacta fraudolenta, & damnoſa acceris creditoribus, *Stracca par. 6. n. 18. Cur. Philip. lib. 12. par. 1. ex num. 6. & conferunt, quæ de cessione bonorum dixi supra num. 12. & distinctionem adhibet Sanctius à Melo integra q. 13. Inoleuit vnde mos ad fraudem remouendam, esse Iudicis decreto deferendum creditoribus concurrentibus iussurandum super vera, & realitate eorum ereditum.**

Maiorem autem partem intelligimus pro quantitate debiti, non pro numero creditorum, teste eod. *Feb. de fin. 6. num. 3. & decreuit Audientia Sardinæ relatore D. de Xarto ut ipse testatur ad cap. sen. acta Cur. Regn. Sardin. lib. 1. tit. 6. cap. 3. num. 10. etiam si concurrentes sint chyrographarij, recusantes, hypothecarij, Nouarii in pragmat. collect. 2. num. 32. de cess. bon. Thor. in supplem. compend. decis. verbo*

Dilatio quinquennalis. Imò, & si non maior, sed æqualis summa, & sic debiti dimidia tantum sit eorum, qui concurrunt, concedenda nihilominus sit dilatio, existimat *Vincit. decis. 38. num. 6. & declarant Stracc. de decoct. par. 5. num. 9. Farinacc. in repet. iudic. quæst. 95. num. 21. Reinard. Bacon. ad 1. par. pandect. tit. de pact. quamvis inter assentientes adfint creditores consanguinei, Bart. in l. Imperator, ff. de pact. Arcin. in l. pro hæred. §. sepulchri, vers. sic. Secundo limita, ff. de acquir. hæred. Anna alleg. 57. num. 28. idem *Stracc. de decoct. par. 6. num. 9. Gratian. disceptat. forens. cap. 222. Tiraq. de viroque tract. pag. 20. nu. 43. vers. Concinis, Farinacc. in repet. iudic. quæst. 95. num. 14. contradicit tamen Reg. de Marin. ad Renier. decis. 128. num. 8. tom. 1. decisum tradens in causa creditorum Ducis Ostuni Ioannis de Zcuaglios. At illud scitum manauit, quia maiorem creditorum partem faciebant vxor, & filij Ducis donatarij, cuius donationes à cæteris creditoribus infringebantur, vti in fraudem, teste *Consil. Rocco notab. 63. tit. de decoct. Mercator. tom. 2.***

Hinc quamvis in thesi apud Anton. 96 de Amat. resol. 22. sub num. 5. fuisset hæsitatum, præsumi crediti simulationem inter filium debitorem, & Patrem, concurrentem creditorem, ex *Asin. de exequu. §. 7. cap. 48. nu. 4. & §. attamen, quia de debito ante dilationem satis liquidò constabat ex verissimis causis, cessante omni simulationis præsumptione ex sanguinis coniunctione oritate; decisum fuit ad fauorem patris ventis iure suo, & facultate à iure concessa cuicunque vero creditori, aliàs deterior consanguineus, & fortius pater esset effectus, qui impie à paternæ pietatis subsidio excluderetur. Regulariter tamen in dubio non esse admittendos consanguineos, ob præsumptam fraudem, & collusionem, ex l. fin. C. de donat. scripsit *Decian. consil. 11. num. 116. lib. 1. & probauit Rosa coram Merlino decis. 13. num. 7. & iterum in Romana pecuniaria, seu dilationis**

tionis 1. Julij 1689. coram Rondinino
adhuc non impressa.

97 Nec receptum est effatum Reg. de
Marinis ad cit. obseru. 128. num. 7. Reg.
Reneter. quod ut maior pars minori
præiudicet, debeant omnes in vnum
congregari, omniumque voluntatem
ruminari; sed sat est, quod credito-
res plures solum, sed albaranum sub-
scribant, quemadmodum voluit Bald.
in cit. l. fin. Alex. conf. 205. lib. 2. Strac-
ca quæst. 7. num. 9. Frenzon. ad Sta-
tut. Urbis, cap. 161. num. 10. quæ in
re consuetudinem attendendam, idem
Gratian. à de Marinis laudatus discept.
forens. cap. 222. num. 3. aduertit num. 6.
& iterum dec. 186. obseruat Antonell.
de tempor. legal. lib. 2. cap. 62. num. 6. Pa-
ris. conf. 100. num. 5. lib. 5. & de nostri
Regi mox Rocca. cit. tit. de decolor. no-
tab. 73. num. 215. pag. 455. etenim cre-
ditorum maioris partis placita subsci-
buntur in albarano, nec in vno con-
ueniunt loco, & obseruari in Gallia,
Lusitania, & Hispania testatur Re-
buff. de literis dilat. annal. num. 54. San-
ctius à Melo cit. tract. de inducijs debi-
ti. integra quæst. 10. Villadiego in politica
cap. 2. n. 270. Pax in praxi tom. 1. par. 4.
cap. 6. num. 3. Coria Philipp. tom. 1. 2.
par. 5. 24. num. 2. Salgad. par. 3. cap. 30.
num. 76.

Omnibus licere inducias obtinere,
98 nisi expressè repertiatur prohibiti, cer-
tum est: cum remedium legale non
limitatione, sed generalitèr introdu-
ctum fuerit, post alios Brun. de cess. bo-
nor. quæst. 4. princ. num. 1. etiam mulie-
ris et si carceribus mancipari non pos-
sit ob æs alienum, Sanct. à Melo cit.
tract. quæst. 29. qui in quæst. 32. exten-
dit ad Iudeos, ut de cessione bonorum
diximus supra num. . idemque à Me-
lo in quæst. 5. examinat, an huiusmodi
beneficio gaudere possit debitor mu-
nitus privilegio nē conveniatur, nisi
in quantum facere potest.

99 Hæ autem quinquennales inducie
non subsistunt, si de persona tantum
concedantur, decusum memorat Presb.
de Franch. decif. 179. & insequitur ibi
Amendola, & non disscutis Reg. Rouit.

cit. pragmat. 3. num. 30. de cess. bonor
ac Decius Fanilla in add. manuscripta
ad eandem de Franch. decif. hæc no-
tat nu. 1. Pendet in facto in causa Her-
culis Mormilis, & quia variè suis de-
cisum, sunt iugenda aula pro decisione,
& creditores concurrentes allegabant
coram Domino de Franchis non obfere
hanc decissionem contrà eos volentes con-
currere de persona tantum, ex quo in
persona Herculis cessabat hæc ratio, nam
Hercules de presenti nulla bona habe-
bat, sed tantum sententiam, qua erat
declaratus creditor in magna summa,
ex qua omnibus creditoribus, etiam po-
sterioribus, poterat satisfieri, & sic ces-
sabat ratio huius decissionis, & absurdum
quod hic sequebatur. Exorto decissionem
qua postea de mense Iunij 1581. classi-
bus eiusdem Vincentij, & Cesaris Vi-
telli congregatis per viam legis sopinit
altercationem (de qua idem D. Pras-
de Franchis meminit in hac decissione
in noua editione cum additionibus)
ut nullo casu valeat dilatio concessa per
creditores de persona tantum, quia nun-
quam leges talem casum considerave-
runt, Commissarius Vitellus, licet in au-
la Cadena passim hodie contrarium ino-
lenerit, & malè.

100 Illasq; opitulati eidem principali de-
bitoribus, etiam in carceribus existèti, ut
illarum vigore dimitti debeat, Faber.
concludit in C. tit. 9. defuit. 2. in princ.
ac modò dum de debitoris excarcerati-
one eloquimur, duo notanda veniunt,
Vnum, quod si aliquis, debitorem ali-
cuius, qui propter æs alienum fuisset
in carcerem insecutus, & eodem carce-
re liberasset, liberans obstringitur in-
tegrè soluere omne debitum, quam-
uis talis debitor denuò apprehensus
in carcerem detruderetur, ex Benf. ad
Ladmonendi, num. 1083. pag. 505. notat
Ioan. Copen. obseru. practica lib. 2. ob-
seru. 18. num. 17. Alterum, Ioannem Pe-
trum Fontanell. decif. 406. nu. 10. lib. 2.
insequi aleam, de qua nos supra num.
64. non licere amplius creditori vin-
culis mancipare debitorem excarce-
ratum, ex quo renuit illi præstare ali-
menta, etiam illa offerendo, & de No-
bili

bili loquitur *Ricc. resol. 34. tom. 1.*

Postquam verò debitor inducias
101 in quinquēnales acceptauit, aut tempus
in eis expressum, lapsū est, nequit con-
uolare ad beneficium cessionis bono-
rum, tūm si a parte fuerint, ut
dicit *Affli. dec. 278.* tūm si a parte, ut ad-
uertit *de Franch. dec. 251.* Impeditque
instrumenti presentationē ad formam
Ritus, R. Cap. 6. L. 1. de dec. 45. num. 4.
dec. 64. num. 3. & dec. 114. ex Franc.
Anton. de Indice Roberto de liquidat. in-
strum. confid. 4. num. 66. Pando de pra-
sent. & exequent. instrum. par. 5. declar.
32. & 36. sed elapso dilationis tempore
integrum ius creditorum remanet,
Episcop. *Maran. contron. par. 4. resp. 75.*

Remotior præterea sententiæ, etiam
102 S. C. exequutionē, si fuerit illa coh-
cēssa ex geminato rescripto, vel cum
clausula motus proprii, siue certa scien-
tiæ, vel non obstante, Manrii. Apicell.
in add. ad tract. de dilat. quinquen. nu-
mer. 524. quamuis regularitèr non
impediatur, Theod. alleg. 45. num. 8. Apic-
cell. tit. 2. de merator. Princip. de Rosis
select. iur. obseruat. cap. 65. ex num. 47.
Verborum enim geminatio denotat
firmitatem propositi, voluntatis, &
consensus, inducitque diuersitatem iuris
ab actu simplici, text. est notabilis
in *L. quinquaginta, ff. de probat. l. balista*
iuncta Gl. ff. ad Trebell. si mulier. l. 2. &
Auth. siue à me, C. ad Velleian. l. cum si-
mus, & ibi Bartol. C. de agr. & cens.
lib. 1. & cap. eam te, de rescript. vbi Bal-
du necit, quòd verba geminata signi-
ficant præcisam intentionem; & hoc
ne frustra aliquid positum in lege vi-
deatur, ut dicebat Antonius Moccia in
Sylua casuum forens. cap. 21. num. 3. Nec
dixeris, hoc intelligendum de gemi-
natione facta ex intervallo per dictam
L. quinquaginta: nam idem est, quando
verba geminata sunt in scriptis in ali-
qua Lege, Canone, Bulla, vel Rescrip-
to; tunc enim videntur seriose, atque
cum mysterio reperta, non ex lubri-
co linguae, ita probant citari text. in
cap. eam te, & in l. balista.

Maiores autem pars adeo præualet, ut
203 vicinus ex maiore parte concurrens

potior in retractu sit eo vicino, qui pro
minori cōcurrit parte, *Affli. dec. 222.*
& in tract. de iure prob. §. in alio, dum-
modò ex minori parte vicinus non sit
emptor, qui hoc casu præfertur, tan-
quam duo habens vincula, & vicinita-
tis, & emptionis, 10: à Sande dec. *Eri-*
sc. lib. 3. tit. 5. de viroq. retract. de fin. 8.

Nec tantum cogendos esse credi-
104 tores ad dilationi assentiendū, verum
quoque remissioni partis debiti con-
sentendum, si maior remittat, nec-
dum in tribus casibus apud *Affli. de-*
c. 288. sed etiam in omni alio casu,
vbi creditores certant, quid facien-
dum sit super bonis debitoris à solu-
tione cessantis? *D. Conf. Roc. resp. 12.*
tom. 2. & notab. 65. & 63. de dec. mer-
cat. ex Angel. in l. 1. de priu. cred. vbi
Rip. nu. 18. Castren. in l. fin. C. qui bon-
ced. poss. Stracc. add. par. 6. nu. 21. Gra-
tian. discept. forens. cap. 222. Farinacc.
in reperi. Indic. cap. 95. Tiraquell. de
viroq. retract. pag. 18. num. 42. ac de-
mum si controuertant, numquid re-
cipere debeant bona insolutum? *Sal-*
gad. in labyr. cred. par. 2. cap. 2. num. 73.
qui adamussim occurrit *D. de Franch.*
add. dec. 82. illa præcipua ratione,
quia idem S. C. ultra casus per illum,
& *Affli. consideratos, ex text. in l. fin.*
C. qui bon. ced. poss. l. maiorem, & l. suum
haredem, §. hodie, ff. de pallis, quæ lu-
ra dixit non extendi ultra casus suos;
tamen S. C. in illa *dec. 288. Affli. 10.*
cutum fuit ultra prædictos casus in-
memoratis legibus expressos, quod
cum oculatè obseruasset idē *de Franch.*
pro tuitione decisionis, quæ erat
extra casus dictorum lutium, dixit sub
num. 5. id euenisse, quia nullum re-
sultabat damnum. Igitur semper, ac
nullum extat damnum, illorum dispo-
sitio ad alios casus trahi debet, quare
sufficere maiorem creditorum partem,
verius esse, & fauore liberationis pro-
cedere, ex *Glossa d. l. suum haredem,*
§. hodie, voluit, & benè rationibus
conuallat Hermann. *Mayr. in tract.*
de pign. lib. 2. par. 11. 13. ex num. 1. 10:
Gualtero in dissert. iurisd. sub tit. de
cens. & pralat. cred. lib. 1. n. 15. Fr. ac.

Bar-

Burfat.conf.224.num.14. & 15. lib.2.
hanc veriore præconizans opinio-
nem, ex *Stracc. acenon Paris.conf.100.*
nu.3.vol.2. Benedic. Carpzon. in tract.
Iurisprudenti. forens. conf.22. defn. inte-
gra 27. Rodrig. de concurs. & privileg.
credit. in gen. sub num.32. & seq. par.1.
Mari. de iurisdic. par.4.cent.2.caf.123.
num.1. de qua opinione (quicquid
dixerint *Cartar. decif.141.* & alij apud
Merlin. de pignor. lib.4. tit.5. quaf.176,
num.20.) in Regno dubitari nequit,
cum tot, tantisque nostri S. C. plu-
rius, atque plurius placitis reperiatur
fuffulta, & ultra adducta à *Conf. Roc-*
ca in fin. memor. respons. 11. determina-
tum etiam fuit in caufis *Cofmi Mazzi*
publici mercatoris huius noſtræ Ciui-
tatis, penès *Litum.* Creditorū patri-
monij *Ludouici,* & fratrum de *Colan-*
onio Ciuitatis Aquilæ, anno 1650.
relatore *D. Confil. Carolo Branca-*
cio, in Banca tunc *Borrelli.* Ac Credi-
torum patrimonij illorum de *Caro,* ad
relationem *D. Confil. Arias de Mcfa,*
in Banca *Vennitti* i dummodò tamen
fit par fortuna omnium creditorum,
decifum refert *Gipi. ad Gapy. Latr. cit.*
decif.114.num.8. lib.1.

Si autem creditores maioris fumme
105 concesserint huiusmodi dilationem,
ac petierint condemnari renitentes ad
concurrendum, atque isti feruatis fer-
uandis ab impetita dilatione fuerint
absoluti; illi ante quinquennium ip-
fum debitorem conuenire non valent,
quafi quodd dilatio effectum non ha-
buerit refpectu non concurrentium,
quia iam illi concurrerant; atque il-
la claufula, quatenus alij renitentes
concurrerent, non expreffa, & dum-
taxat in mente retenta, nihil operat-
ur, quantum ad inducendum dilatio-
nis reuocationem, vt ex *Iafin l.2. §. fi*
liber. ff. de condic. ob caus. nozat Apicell.
de dilat. quinquenn. tit. 1. nu. 185. quid-
quid contrarium verius putet *Carol.*
Anton. Moccia in fylla cas. forens. cap.
61. numer. 7. & fecundum mentem
concurrentium in dilatione fuit, vt
alij concurrerent; Erat autem tacita,
voluntas, quæ non præfumitur, vti nõ

exprefsa, in præiudicium tertij debito-
ris, ad notata per *Iaf. in l. cum quid,*
ff. fi cert. petat. & Rip. in l. fin. col. 3. Cude
reuoc. donat. illisq; amputandum, quod
initio sic exprefse non conuenierunt.

In hoc infuper concedenda dila-
106 tionis iudicio, Clericus citatus stare
debet coram laico Iudice, *Vrfill. ad Af-*
flic. dec. 380. n. 7. Aloyf. de Leo in l. cum
folito, nu. 11. C. qui bon. ced. poss. Pisan.
ad Gattam in Rit. R. C. in proem. n. 35.
Pafibal. par. 2. c. 9. num. 70. Gratian. di-
ſcep. forens. lib. 2. c. 22. num. 35. Mari ad
Gramm. dec. 61. num. 2. Maſtrill. decif.
Sicil. 79. num. 5. Borell. par. 1. summ. de-
cif. tit. 43. de for. compet. num. 155. Ma-
ſull. ad Gapy. decif. 197. num. 5. Vin. de-
cif. 38. num. 8. Thor. in compend. decif.
par. 1. verb. Dilatio, de Graſi. de effect.
Cleric. effect. 1. num. 475. Hipp. Mayn.
confil. ciuil. 1. par. confil. 20. num. 8. Pra-
ſul. Ricc. ad Franch. decif. 219. Salgad.
in Labyr. credit. par. 1. cap. 6. Noguero.
alleg. 19. num. 135. Carlen. de Indic.
lib. 1. diſputation. 2. num. 946. Aluarez
Pegaf. reſolut. forens. cap. 11. num. 147.
& hoc iure vtimur in Regno, teſte
Reg. de Marin. lib. 1. cap. 52. contrarium
ſciente, vbi non adest talis iudican-
di conſuetudo, *Franc. Cenſal. in obſeru.*
ad Peregr. de fideicomm. ad art. 48. verſ.
negiſcrmonem habens etiam in remiſ-
ſione partis crediti, *R. Sanfel. dec. 305.*
lib. 2. Canall. in tract. de cogni. per viam
violent. p. 2. q. 72. Caracciol. de for. priui-
leg. remiſſ. cap. 14. n. 1. Guſman. de emiſſ.
quaf. 7. ex num. 55. & decreuit S. C.
confirmando decretum M. C. qua fuit
excluſus Clericus à remiſſione in co-
curſu dilationis quinquennalis, rela-
tore *D. Iudice Golino* die 8. Maij 1673.
in cauſa *D. Leonardi Vittorelli* cum
creditoribus *Vincentij de Vito,* in
aula *D. Confiliar. Pauli Staibano,* cum
ipſo ſuffragia præſtantibus *DD. Con-*
ſiliar. Dura, Siſto, & Padilla, in Ban-
ca de *Bottis.*

Dilatio infuper tum à Principe,
107 tum creditorū conſenſu conceſſa, ad
debita inhiſta poſt datam ipſarum liti-
rarum, non extenditur, *Guid. Papa, &*
ibi Rancleim. decif. 119. Menoch. de ar-

bitr. cas. 336. Anna sing. 463. melius Barz. decis. Bonon. 78. num. 9. Surd. decis. 307. num. 13. Anchar. cons. 37. vers. tertio pro parte, Grasi. excepti. 32. num. 129. Galter. cit. rub. 2. ult. par. num. 30. vers. quinto, Manson. limit. 6. num. 82. Reg. Rouit. in prag. 3. num. 32. de cessi. bonor.

Sed si concessa dilatione, urgentibus
108 creditoribus noviter quæsitis, fuerint debitor vinculis coniectus, & bona vendita, an creditores, qui concurrerunt, vel ad concurrendum dampnari fuere, ut priores in tempore, valeant debitorem attestare, atque super pretio bonorum satisfieri, vel illis obstat exceptio rei iudicate in iudicio concurrenti, quasi quinquennio pendente acquiescere debeant? inquit Apicell. cit. itat. cit. 1. num. 150. & 151. & in gratiam priorum respondet, ac decisum refert: sed improbat Mocin sylu. cas. forens. cap. 60. At ipse non recederem ab Apicell. placito respectu pretij bonorum, quæ ve acquireret, fuit causa concedendæ dilationis, quia causa cessante, cessat, & illa, Alex. in l. si constante, num. 39. & las. num. 223. ff. sol. matr. V. asq. contr. usu freq. lib. 2. cap. 27. Maran. cons. 2. num. 13. Adrian. Negus in lib. respons. & disp. quæst. 51. num. 3. quæst. 155. num. 20. quæst. 474. num. 16. quæst. 498. num. 15. quæst. 545. num. 8. & quæst. 300. num. 33. & finita dilationis causa cessat dilatio, notat Clapper. decis. com. caus. 5. quæst. 1. ex num. 4. & inquit Castracan. de societ. cap. 39.

Hinc senex septuagenarius in vineis quamvis mancipari non debeat,
109 de Grasi. de except. exel. ad form. statut. preclud. num. 14. Gratian. discept. forens. cap. 328. num. 10. Amend. ad Franch. decis. 200. num. 7. Paschal. de pair. potest. par. 2. cap. 9. num. 63. Danz. de pugn. DD. tom. 3. de sen. in delict. excusat. Manson. de caus. execut. lib. 2. lim. 13. numer. 4. latè Communul. decis. Bononien. 41. Monath. decis. itidem Bononien. 68. Id quod nulla lege cautum esset, monent Cachetan. decis. 123. num. 3. Natt. cons. 319 num. 2. Menoch. cons. 916.

& de arbitr. quæst. 88. num. 15. & ad Principem duntaxat spectare, Gacciol. de deb. suspect. & fugit. quæst. 5. Roman. cons. 120. Consecrudo tamén inoluit, ut assignetur domus loco carceris, Luc. ad Franch. decis. 608. sed Reg. Rouit. in prag. 5. num. 3. de fid. mem. formam decreti rescribens censet, esse necesse, ut ille egressus sit annum septuagenariis, qui confutatur à R. de Marin. ad Rouit. decis. 306. etiam in sen. robusto sagaci, aduertit Thor. par. 3. comp. decis. verbo senex septuagenarius, prout Nouar. idem lentiens de election. fori, sect. 1. quæst. 20. num. 7. reprehenditur à Velasq. de priviul. mis. ab. person. lib. 2. q. 18. num. 14. quod ipse, me Iudice M. C. passim ampliabat ad totam Civitatem, ex Thor. in comp. decis. 100. 1. verbo. Senex septuagenarius, Lagana. ad Rouit. in pragmat. cit. 5. num. 1. Mari ad Grammat. decis. 334. Illa tamen prerogativa haud gaudet, si æs alienum contraxerit in dicta ætate, Gratian. add. cap. 328. num. 2. Anchar. quæst. 8. lib. 2. num. 9. quam aleam insectari noluit Senatus apud Stephan. Garron. ad Mediolan. Cons. lib. 4. tit. 7. artic. 4. sub num. 47. sed nostrum S. C. in causa Elionoræ Cicinello cum debitor septuagenario, tempore obligationis, reformando decretum Iudicis M. C. quod domum loco carceris teneret cum cautione, mandavit, quod valeat permanere in domo cordæ cum cautione, die 15. Maij 1625. in Banca Iacobi Pinti.

Nec huiusmodi exceptio dilationis
110 quinquennalis opponi licet contra creditores ex causa depositi, Præf. de Franch. decis. 151. ex l. si quis, vel pecunias, C. de positi. insequuntur Paschal. de pair. potest. par. 2. cap. 19. num. 67. de Grasi. ex cap. 32. num. 181. Nouar. dec. 4. num. 17. Boer. dec. 295. num. 7. & 296. num. 40. Conf. Roci. notab. 72. num. 211. de decet. Mercator. tom. 2. Manson. de caus. execut. ampl. 39. princ. ex num. 10. & lim. 6. num. 71. Regens Rouit. in cit. prag. 3. num. 31. Paschal. de pair. potest. par. 2. quæst. 9. num. 66. Carecc. de deposit. quæst. 3. num. 32. declarans, memorarum

raturum text. in add. l. si quis, vel pecunias. Contra quam opinionem insurgit Muscatell. in prax. S. C. par. 4. gloss. pendo, num. 18. notans de Franchis falli in intellectu cit. text. in l. si quis, loquentis in compensationibus, ceterisque exceptionibus, quæ omnino creditorum intentionem perimant, ac dilatio quinquennalis non est huiusmodi, sed tantum differt, & nullum incommodum creditoribus affert. At huic Muscatell. obiecto occurrit Luc. ad cit. de Franch. decis. 151. Quidam in deposito confessor restringunt Baldus consil. 187. lib. 3. Paul. de Castro in l. penult. C. de pos. Boer. decis. 295. Apieell. de dilat. quinquenn. num. 121. Aduersatur Roland. à Valle consil. 317. lib. 3. Natl. consil. 438. num. 17. lib. 1. Nig. de except. cap. 10. etiam quod depositum descenderet ex alio debito. Quidam cum depositum penes publicum Bancum factum est: Maria vot. 83. & de deposito irregulari, Cancr. lib. 3. tit. de de pos. num. 53. Gratian. discept. forens. cap. 728. num. 28. de quo deposito irregulari sermonem habent text. in l. Lucius 24. cum seq. S. pecuniam, ff. de pos. l. in nane Sauphey, 34. ff. locati, & in famigerata causa Illustris Ducis Apellusij, cum Gubernatoribus A. G. P. huius Ciuitatis, coram D. tunc Consiliario Regente Antonio Capiblanco dicebam, quod quicquid Iuris Interpretes insudarint in peruestiganda irregularis depositi natura, ad intellectum text. in d. l. Lucius, cum concord. adeo quod alij affirmant, transferri ex pecuniæ deposito solius rudis materię in depositarium dominium: pecuniæ verò animam, essentiam, siue valorem penes se deponentem retinere, vt tradit de Petr. festiu. lect. lib. 1. cap. 12. per tot. Alij procedere in deposito facto gratia mutui, vel ordinato ad mutuum contrahendum, Bart. in l. si quis, nec causam, in princ. num. 3. & 4. Alij præfata lura non probare, depositum esse irregulare per solam depositionem pecuniæ numeratæ, nisi constet fuisse etiam concessam licentiam vtendi depositario, Goffr. ibidem

Tom. IV.

num. 2. Ign. consil. ciuil. 49. num. 36. & Alij voluerint, quod si fiat depositum ad numerum, vel etiam ad mensuram, hoc expressè, vel tacite actò, vt tantundem reddere sufficiat, adhuc verum, atq. formale depositum dicatur, Rodrig. de ann. redd. lib. 3. quæst. 11. n. 7. dicens, quod licet transitus dominij, & periculi excedat terminos depositi strictè sumpti: ille tamen excessus, vt valdè modicus, non est considerabilis: tum quia non respicit substantiam depositi, sed accidens: tum propter naturam rei depositæ, scilicet pecuniæ, in qua ob innatam fugacitatem, non corpora, sed quantitas consideratur, l. in nummis de iur. iur. Pro eo tamen, quod ad hanc attinebat thesim, tres constitui conclusiones.

Prima, quod quando pecunia numerata cum onere illam implicandi æstimatur, ac fuisset in sacculo signata, & depositum in specie factum, cuius dominium, nec vltus non transit in depositarium, sed remanet penes deponentem, Hermosill. alios laudans ad l. 2. sit. 3. par. 5. gloss. 3. & 4. qui num. 14. & 15. tradit, quod quando deponitur numerata pecunia, non deponentis intentione, vt ea vti possit depositarius, sed vt eam solueret ipsius creditori, dominium non est depositarij, sequitur Salgad. in labyrint. cred. par. 3. cap. 11. num. 23. Altera etiam deducebatur euident conclusio, quod si fiat depositum apud depositarium generalem, celsi pecuniæ ad numerum deponantur, censentur depositæ, vt species, cum tale officium creatum fuerit, vt præstet munus custodiæ, Hermosill. loco citato numer. 9. Salgad. supra num. 24. Rursus verè depositum regulare inconcussè esse dicebam, si fuerit pecunia tradita, & numerata titulo depositi causa custodiæ, atque actum, quod depositarius illam consequeretur, Ruin. consil. 108. n. 2. lib. 1. Rodriguez. sup. num. 11. Hermosill. n. 5. Salgad. n. 25. Valenz. consil. 42. n. 28. lib. 1. Surd. consil. 391. num. 27. Barbof. in l. si uorato n. 84. solui. matrim. Ac tandem concludebam, vt quoties fiat depo-

T 2

situm

sic ad numerum, siue tantum sit data facultas utendi ratiōe per illam dispositionem ad numerum, siue sit data facultas utendi statim in ipso actu depositi, si illud depositum, & pactum factum sit gratia deponentis, id, quod dignoscitur ex qualitate personarum, si illud fiat penes diuitem, quem non est verisimile uturum dicta pecunia, nec dictam facultatem, vel minimè existimaturum, verum est depositum, & dominium in accipiētem non transfertur. *Bald. notabili conf. 355. lib. 3. ex Purpur. & Paris. Barbof. loc. cit. nu. 81. Mantica de contract. lib. 10. tit. 9. n. 19. & 31. Trentacinq. var. lib. 3. tit. de dep. resol. 2. nu. 7. vers. hic tertius, Gabr. de rebus cred. concl. 2. nu. 18. alios confirmat Grat. discept. cap. 174. num. 8. & comprobant Causar. lib. 3. var. resolut. cap. 8. de deposito, num. 15. qui concordat text. in dicta l. Lucius, & in l. certi conditio, & in l. fin. cum concord. Ciarlin. lib. 2. controuers. cap. 156. nu. 17. Gize. in obseru. ad Capyc. Laro dec. 48. nu. 5.*

Nūm verò amplectatur creditores ex causa dotis? inquirunt Iurisperiti. Affirmatiuam siquidem alean in dilatione concessa per viam iustitię insequitur *Prosper Caran. in hoc ritu num. 19.* dicens, non in illa gratiā, quam tamen pluries vidit ab Excellentissimis Dominis, eiusque Collaterali Consilio concedi anni cutriculo, etiam aduersus dotes, dummodò certum quid interim creditori soluereetur. *Caran. opinio innititur Glas. in l. si constante, §. quoties, vers. nec ferenda, in fin. ff. solut. matrim. & non dissentit Causar. in hoc ritu num. 12. ex lo. Baptista de Sancto Blas. in tract. de privileg. dot. priuileg. 279. necnon priuileg. 260. & articulum non decimum dispungit de Franch. decis. 129. in memoriam Caran. & de utroque memores sunt Visconti ibidem. Nunt. Pellic. in consuet. Aversan. cap. 9. num. 133. Muscatell. cit. praxi. §. lib. 1. par. 4. glof. petendo. n. 21. & in prax. fideius. quass. 9. par. 2. Galter. cit. loc. num. 28. Ricc. collect. decis. 8. Apicell. de dilat. quinquenn. tit. 1. nu. 63. latè, & de morat. Princip. nu. 19. San-*

Elins à Melo in tract. de induc. debitor. quass. 8. num. 17. Magressi in obseru. ad Const. pragmat. Duc. Sermonea, §. 26. obseru. 3. Genua de script. priuat. lib. 3. tit. de liter. iudicial. no. 63. Giurib. dec. 118. num. 12. Manson. de caus. execut. lim. 6. num. 73. Capibl. de Baron. pragmat. 8. num. 145. tom. 1. Reg. Tapia de iur. Regni lib. 4. rubr. 19. num. 7. vers. decimo quarto, ex Rebuff. ad Const. Gall. tract. de liter. dilas. 2. tom. ex num. 52. Modis. var. resol. §. lex est, disput. 43. lo. Coppem. obseru. pract. lib. 2. obseru. 34. sub num. 6. Merlin. de pignori. lib. 4. qu. 137. num. 22. resellens Coss. de portio. rat. quass. 139. num. 9. sustinentem simpliciter, non prodesse in debito ratione dotis, vel aliter privilegiato, cui Coss. inhærent Anna singul. 101. Berrell. ad pragmat. de compromiss. §. 2. gl. 1. n. 404. occurritque Merlin. Menoch. de arbit. cas. 303. num. 16. & 17. à Coss. adducto loqui, saluum conductum generale, ab omni debito à Principe concessum non extendi contra privilegiatū, iuxta Caran. sensum, quem tuetur Gratian. discept. forens. cap. 222. ex num. 32.

Quando causa dotis in Statuto cōprehendatur? *Scripti in Rit. 167. ex num. 16. lib. 2. examinans Salyc. axiom. in l. fin. C. de iur. dot. ab omni nempe generali dispositione dotis causas excepitas esse, quod præceteris memorant Prax. S. C. Camill. de Curte de feud. 1. par. cap. declarata, ex num. 38. pag. 70. Surd. decis. 160. 164. & 287. Gabriel. de legib. conclus. 1. ex num. 10. opiniones recensens Vinus opin. 784. par. 2. Maxill. ad consuet. Bari fol. 99. à num. 8. Barbof. in l. 1. par. 1. num. 17. solus. matr. latè Lelius Altograd. consil. 53. ex num. 39. lib. 2. Genuens. in pract. Eccles. quass. 446. num. 6. Imbriam. de primo, & secundo benef. confid. 5. num. 38. Mastrill. de Magistrat. lib. 3. cap. 6. num. 451. Barz. decis. 82. ex n. 7. confirmant Bursat. plenè conf. 120. ex num. 1. vol. 1. Marc. Ant. Eugen. conf. 9. num. 21. & conf. 14. Raudens. de analog. cap. 33. à num. 22. reprobant Tirag. de retract. consanguin. §. 1. glof. 14. n. 96. Vrsit. ad Afflic. decis. 111. sub num. 7.*

Natta

Natta conf. 52. post n. 16. Roland. conf. 81. num. 29. vol. 2. Suar. in comm. opin. lit. G. num. 15. Mascard. de probat. conclus. 160. & 164. Honded. conf. 14. num. 29. vol. 1. de Amatis decis. 24. col. 1. Quo in loco à num. 17. Animi ad Capyc. decis. 9. num. 6. & ad Gram. dec. 103. ex num. 14. 1. sententiam tuendo sustinuit refutationem feudi puram, ac simplicem, quæ fieret à parente in filium contemplatione matrimonij contrahendi, non indigere registro in quinternionibus Reg. Cameræ, iuxta pragmat. 20. de feud. me ipsum adducentes insequuntur Dom. Luca ad Franch. decis. 86. num. 5. & decis. 663. D. Confil. Altimar. ad Ronit. conf. 32. num. 29. lib. 1. & quòd dos, donatio; propter nuptias sint de lure ab insinuatione immunes, prout donatio contemplatione matrimonij, num. 34. scriptis, cuius loci memor est Prasul D. D. Francisc. Verde, vir summæ doctrinæ, lib. 2. Instit. lemm. 85. de donat. prop. nupt. §. est, & aliud genus, num. 770. confirmant Martin. Monier. decis. Aragon. 10. ex num. 1. iudicium si à patre fuerit facta, sed etiam si ab extraneo, dummodò causa certi matrimonij, decisum tradit Conf. de Xiaro decis. Sard. 40. n. 1. Lal. Altogr. conf. 7. ex num. 30. lib. 1. Tiraq. de reuoc. donation. in l. si unquam, verbo donatione largitus, num. 143. post Alex. conf. 113. num. 12. lib. 6. Molin. de Hispan. primog. lib. 2. cap. 3. num. 14. & in donationibus, quæ sunt gratia dantis, & accipientis, idem Tiraq. alijs relatis, cit. loc. num. 139. prout est in donatione contemplatione matrimonij: donat enim pater, vel alius, ad hoc vt dotem pinguem recipiat sponsus, & dotem pinguem dant vxor, & eius consanguinei, vt donationem ille recipiat, qua commodius viuere possit cum vxore, Rimin. inn. in §. 1. de donat. num. 1298. Soccia. inn. conf. 77. lib. 1. Menoch conf. 944. num. 10. & latius confil. 161. num. 10. lib. 3. Bologn. conf. 6. num. 49. Fontanell. de pact. claus. 4. glo. 29. n. 30. & ante eos Dec. conf. 414. num. 14. vers. Tertiò non obstat, & n. 15. ibi: Vterius dici potest, quòd in tali

donatione facta gratia matrimonij non requiritur insinuatio, Molina de ritu nups. lib. 3. quæst. 6. num. 104. Sord. de cif. 214. num. 16. vers. & idem est, Fab. nedum in defin. 2. à me adducta in cit. rit. 167. sub num. 33. C. de insinuand. donat. ibi: Eo quidem iure viuemur, vt donationem inter viros, qua in dotalibus tabulis fauore nuptiarum facta est, quantumque summa sit, insinuari nil sit necesse, non solum quòd fauorabilior esse, publicæque utilitatis annexam causam habere videatur; sed etiam, quia vix ulla falsitatis, aut fraudis suspicio in hanc donationis speciem cadere possit. Nec etiam dotales tabule fieri solent, vt nec ipsum matrimonium, quam rationem late prosequitur Castell. de donat. contempl. matrimonij tract. 1. disc. 3. p. 6. num. 17. discrimen adduens inter donationem factam à patre, & ab extraneo; sed repetit idem Fab. defin. 7. eod. tit. Cancer. var. resolut. lib. 1. cap. 8. n. 3. Peregr. de fideicom. art. 51. ex num. 65. Tell. Fernand. in l. 22. Tauri, num. 28. pag. 185. col. 3. Thomat. decis. Macerata. 77. num. 8. determinationes in vna Beneuentana donationis 11. Octobris 1581. coràm Gyptio, & coràm Eminent. Mellino in causa Spoletana Terrarum 21. Iunii 1599. & in alia Auximana bonorum 4. Martij 1604. & in altera Camerin. donationis de Oñonibus 17. Februarij 1623. coràm Rebolledo, sunt relatæ per Rotam Romanam in nouis. diuers. anni 1636. decis. 393. n. 4. Ludobio. Bell. conf. 125. n. 38. Capon. me adducens lib. 2. discep. 113. ex n. 28.

Mulier ob vergentiam viri ad ino-
114 piam assicurata fuit super territorio alienato per virum costante matrimonio, ad hoc vt de fructibus cum familia ali possit. Conuentus, ac simul possessor territorij offert mulieri soluere dotes, & pretium conuerti in emptionem. Replicatur per mulierem, non dari ius offerendi in iudicio assicurationis, cum non sit restitutio, sed positio dotium in tuto, ex dec. Afflict. 199. Ofas. dec. 135. de Franch. dec. 54. vbi extendit, etiam si pecunia conuer- ti possit in emptionem, quæ de facili
prop.

propter creditorum concursum posset cuius, & mulier indotata remanere.

Pro possessore dicitur, favore suæ possessionis esse admittendum ad ius offerendi, per eandem *Afflicti. dec. 199. in finalibus verbis*, ubi pro possessore asserit, fuisse aliàs per M.C. decretum, ex l. Paulus, §. qui pignoris, ff. quib. mod. pign. vel hyp. solu.

- Contrarium videtur magis Iuri cō-
 115 sonum, possessore scilicet esse exclu-
 dendum à iure offerendi. Regula
 enim posita per I. C. in add. §. qui pi-
 gnoris, quo decretum M.C. nititur,
 generalis est, quod possessor habet ius
 offerendi, plures habet limitationes,
 quas necit Capycin decif. 41. præfer-
 rim in 4. limit. fallit in muliere agen-
 te pro asscuracione docium, necnon
 ex alia etiam memorata Iuris regula
 in l. fin. vbi Salic. C. de iur. dot. quod in
 dispositione quantumcumque gene-
 rali non comprehendatur dos. Idque
 ex privilegio concedi mulieri in præ-
 missa casu asscuracionis contra regu-
 las Iuris, dicit Bald. Novel. in tract. de
 dote in 42. princ. 2. par. princ. Imò in
 favore mulieris talitèr agentis in-
 troductum etiam est, quod si bona
 per tertium possessa, super quibus con-
 cessa fuit asscuratio, plus valeret,
 mulier habet electionem offerendi sup-
 plementum valoris æstimati, & reti-
 nendi bona, prout concludit *Paris. de
 findi. in vers. publicatio bonorum, n. 4.*
 tanto magis, cum ratio, propter quam
 cessat ius offerendi in iudicio asscur-
 rationis, est, quia talis asscuratio non
 est restitutio, sed positio docium in-
 tuto pro alimonia coniugum, atq; fa-
 milia, quæ ratio militat, tam respectu
 creditoris, quam possessoris, vnde mi-
 litare debet eadè Iuris dispositio. Ad
 rem videndi *Morat. de iur. offer. num. 9.*
 ex vers. 6. Gallupp. post prax. de concurs.
 creditor. in fin. Reg. de Marin. lib. 12.
 quotid. cap. 20.

- Eodem modo in moratorij non-
 116 comprehendi debitum Regis, Ecclesiæ,
 minorum, venditionis bonorum com-
 mercialium, ex causa seminis, locationis,
 & conductionis, alimenterum, ac labo-

rum personalium, censent Boer. dec. 296.
*Theaur. dec. 186. Cassan. de glor. Mun-
 di par. 1. confid. 14. nu. 399. Pech. de iur.
 sistend. cap. 45. num. 20. lo. Copen. ob-
 serv. lib. 2. observ. 34. num. 6. Moller. 4.
 semestr. cap. 6. num. 2. Anton. de Ballis
 tract. var. lib. 5. tit. de tract. pag. 220. Vi-
 vian. decif. 72. Menoch. casu 203. Carol.
 de Grati. except. 32. n. 31. Genna lib. 3.
 de litter. dilat. vel morat. num. 67. Dia-
 na par. 7. tract. 8. resolut. 28. Gratian.
 cap. 236. Vrsill. ad Afflicti. decif. 5. nu. 2.
 Iodoc. in prax. civil. cap. 70. num. 9. quid-
 ue in causis criminalibus Franch. de-
 cif. 358. Sanch. à Melo cit. tract. qu. 30.
 Cappell. Tholos. decif. 28. num. 4. & de-
 cif. 134. loquens in debitore colle-
 ctarum, lo. Vincent. Cavalier. apud Reg.
 de Marin. quotid. resol. lib. 3. alleg. 29.
 sermonem habens de debitore fisci ex
 causa multatum in cessione bonorum
 cum ignominia, disermen adducens
 inter multam, & poenam. Iudica-
 uimus propterea in M.C. tutorè debi-
 torem ex causa tutelæ non admitti ad
 cessionem bonorum beneficium, ex Pa-
 pon. in tit. de cession. bonor. arrest. 13. &
 lib. 5. tit. 5. de tutor. arrest. 14.*

- Verum tuendo iura cuiusdam mer-
 117 catoris Veneti creditoris recusantis
 dicebam, illius creditum procedere
 ex causa venditionis rerum ad anno-
 nam pertinentium, sine quibus vix vi-
 uere possumus, ita vt vbi agitur de
 emptoribus rerum commestibilium,
 animalium, aliarumque rerum à ne-
 gotiatoribus, vel mercatoribus, qui
 ex varijs locis adducunt, & annonam
 ad Ciuitatem conflunt, nullo modo
 locus sit dilationi, nedum à Principe
 concessæ, de qua loquuntur Boer. de-
 cif. 296. cit. num. 6. Luc. Matth. Apicell.
 tit. 3. de morat. Princip. nu. 20. & Man-
 rit. filius in add. num. 542. Mansen. add.
 tract. de trans. execut. lib. 6. num. 54. Bo-
 nadil. in politic. lib. 2. cap. 16. num. 125.
 verum etiam si concedatur à maiori
 parte creditorum, vt lepidè obser-
 uat Apicell. tit. 3. de quinquenn. dilat.
 n. 120. prorepndens, si venditores dede-
 rint tempus emptoribus ad soluendū
 cum eorum obligationibus, ea quippè
 ratio.

ratione, quia non censetur à suis prae-
discessisse, nam si emptores tali gande-
rent dilatione, de cetero retraherentur
Mercatores ad ferendum victualia, &
alla deferentia ad victum, & semper
sine termino praesenti pecunia venderet,
quod redundaret in maximum ipsius Ci-
uitatis incolarum damnum, & praeiudicium
esset maximum, quod evitari de-
bet, quia praefertur publica utilitas pri-
vata. Hæc Apicell. Id quod probantur
in concurrentia creditorum lo-
quentes Rebuff. ad Const. Gallie. citato
tom. 2. tit. de litter. dilai. art. 1. num. 45.
ea fretus ratione, quia homines peri-
rent, non reperto venditore, Ludou.
Mesi. in pragm. taxa panis, conclusio 1.
nu. 165. Io. Vinc. Anna sing. 101. Alex.
Trentacing. lib. 3. var. resol. tit. de solut.
resol. 2. num. 15. Reg. Carol. Tapia alios
subnectens casus add. lib. 4. iur. Regu.
tit. de morat. num. 7. vers. 23. pag. 104.
Stephan. Graian. lib. 1. discept. forens.
c. 222. n. 34. Cōf. Philipp. Paschal. par. 2.
c. 9. n. 69. Anton. Fab. lib. 1. C. tit. 19. de
precib. Imper. offer. defen. 11. Gusman.
par. 1. quest. 44. num. 72. de privileg. pau-
per. Nec in dubium revocari potest,
quin appellatione victualium, & re-
rum commestibilium non veniant quo-
que res deferentes ad vestitum, casus
est in l. verbo victus, 43. ff. de ver-
bor. signific. in l. legatis alimentis, 6. ff. de
alim. legat. Beer. mem. decif. 296. col. fin.
Acedat, quod ille mercator erat ex-
terus, de proximo discessurus, nam
in hanc Civitatem venit animo rede-
undi, l. 1. & l. nihil, ff. de captiv. ex post-
limin. reuerf. huiusmodi enim merca-
tores affumiliantur peregrinis, Alex.
post Innoc. cons. 130. num. 7. lib. 7. Mesi.
cit. loco concl. 5. num. 138. & in gratiam
mercatoris exteri respondere Rebuff.
num. 35. Reg. Tapia num. 7. vers. 15. cit.
in locis. Eiusmodi autem rescripta,
notat Io. Papen. ad Consuetud. Burgun.
§. 67. in eos tantum ereditores exer-
ceri, qui onus moræ ferre possunt;
eos enim, qui non possunt, grauandos
non esse, aliàs videtur illorū ius ma-
gis euerti, quàm differri, quod Prin-
cipem velle, credendum non est, l. 1.

S. Neratius, ff. de aqua quotid. & asini.
cap. suggestum, extra de decim.

Nec iuuat, id procedere in merca-
tore transeunte, vt censent Aus. Fa-
ber. d. tit. 9. lib. 1. c. defen. 20. & Nouar. ad
Franch. decif. 15. 1. tum quia Rebuff. ser-
monem habet de mercatore extero
simpliciter; tum etiam, quia diceba-
tur ille transiens, dum animum ha-
bebat redeundi, ex deductis in facto,
atque ita eadem militat ratio, quæ in
mercatore transeunte, quia nō præsu-
mitur velle vendere merces, nisi pec-
unia numerata, vt valeat ad suam
patriam redire, vel alio, sua consilia
executurus; quod non sequeretur, si
stare cogeretur dilationi, & præbe-
retur ansa tollēdi commercia, & fran-
gendi fidem, qua inter homines nihil
debet esse illibarius, vt admonet Con-
f. Theodor. cit. alleg. 45. num. 4. Quod ta-
men obtinere non valui ratione de
qua infra.

Aduersus insuper Neapolitanos, 118
quod moratoria minimè concedatur,
potissimum pro pensionibus domorū,
adsunt gratiæ in c. 21. & 31. Regis Fe-
derici inter priuilegia Neapolis fol.
17. & 24. Magni Capitanei cap. 37.
pag. 36. Regis Catholici c. 64. pag. 47.
& Cæsareæ Maiestatis de anno 1554.
vt in cap. 18. pag. 134. ac in pragm. 1. de
cessi. bonor. de quibus aliqua meminit
Caraniti. in hoc ritu num. 20. & alia re-
fert Cestanti. Pap. ibidem, add. ad Afflic.
decif. 384. num. 8. Gram. cons. incul. 23.
Ricci. ad Franch. decif. 219. & collect. 8.
Galter. add. loco ex num. 16. ipsoque
Caran. relato, Apicell. cit. tract. de mora-
tor. Princ. n. 20. Muscatel. in prag. lib. 1.
gl. petendo; n. 20. & lib. 2. par. 3. gl. deti-
nebitur, n. 105. Gipi. ad Cypre. Latr. dec.
45. num. 10. Thor. par. 1. verb. dilatio.

Hac tamen in thi aduerit Decius
Fanilli. in add. manuscript. ad de Franch.
cit. decif. 179. his verbis: Adde quod
extat pragm. 1. & 2. sub titulo de ces-
sione bonorum, quas vide, quia duo re-
quiruntur copulatiue. Primo vt is, con-
tra quem petatur cessio bonorum, vel di-
latio sit Neapolitanus. Secundò vt sit
ex causa pensionis, his duobus concu-
ren-

rentibus non datur, sed altero sic: sed ego omnia ista limito, & intelligo, donec debitor in domo conducta, vel censuali habitaret, vel perciperet fructus, vel dolo faceret, quominus &c. Secus si finita locazione, vel bonis discussu vgeretur ad pensiones prateritas: tunc enim, & cessio, & dilatio quinquennalis locum haberent.

Aduertas tamen, quòd quæ diximus, procedūt in moratorijs gratiosis à Principe, vel Iudice impartitis, non de iustitia conceis: veluti in iustate maiore parte creditorum contra minorem perperam recusantē, de *Franch. dec. 179. n. 10.* decisionem in contrariū subnectens, quæ est eadem, quam refert *Additio ad Franc. Anton. de Indice de liquidat. instrum. consil. 4. sub. n. 66. pag. 79. in princ. Reg. Ronit. in prag. 1. de cess. bonor. in princ. Franc. Rumm.* loquens de priuilegio Venetorum (de quo *Gizzarell. dec. 70. in add. ad Affl. de iur. præt. homif. ad §. 7. 2. notab. n. 7. vers. licet* secus *pag. 251. de Angelis in prat. sup. d. l. quoties, n. 6. pag. 161.* Adeo quòd huiusmodi moratoria de iustitia indistinctè fideiussores comprehendere, etiam si renunciatum fuerit *Auth. præsente, C. de fideiussor. voluere Hering. de fideiuss. cap. 22. num. 83. & cap. 27. par. 4. num. 69. Muscatell. cod. tract. par. 2. quæst. 9. num. 8. Vinn. in iurisprud. contracta lib. 3. cap. 52. Manl. de cess. bonor. tit. 7. num. 22. D. Capon. de pactis, quæst. 1. n. 37. pag. 7.* improbens *Caran. in hoc ritm aliter sentientem,* sed nos infectis de hac materia plenè.

Propterea his diebus ad libellā reuocata fuit quæstio in S. C. referente M. C. nūm bonorū cessio ignominiosa afficiat Neapolitanos, & debita infra annum contracta? Etenim Dominicus Antonius Granello creditorum mole onustus, illis instantibus, in carcerem detrusus, prospiciens se ipsum in bonis nihil habere, ab inedia præfusus, ad miserabile, & acerbū cessionis bonorum beneficium admitti exposulauit in M. C. instruoque termino summario, vt mos est, M. C. sub die 9. mensis Decembris 1690. decreto fuit

admissus ad terribile cessionis bonorum beneficiū, expleto prius actū seruata forma Regiæ pragmaticæ. Doctor Hyacinthus Mariconda, vnus ex creditoribus vigore Apocæ Bancalis, & pro causā pensionis domus ipsi debitori locatæ, ad S. C. appellauit, obtinuitque fieri verbum à M. C. in mea Aula, opponendo esse Neapolitanum, tuendo se clypeo duarum *pragm. 1. & 2. cess. bonor. S. C. re maturè discussa,* ratum habuit M. C. decretum, & perpendens longuam debitoris carcerationem his verbis concepit decretum: *Die 15. Martij 1691. Remissa est causa eidem M. C. & adimpletis adimplendis per debitorem consignetur cartella pro excarceratione,* referente Doto, & Nobili Iudice Dom. D. Orazio de Gaeta, penès à Secretis S. C. & Actorum Magistrum M. C. de Ventre patrocinante eximio, & pio Aduocato D. Ioanne Lucchetti.

Perpensum fuit, binas fuisse formulas cessionis bonorū faciendas à debitoribus effectis casu, non autem culpa, non soluendis: Vnam introductam à Iulio Cæsare Imperatore, vt in l. legis 4. C. qui bon. ced. poss. *Sueton. Tranquill. in Iulium Cæsarem cap. 42. Petr. Greg. syntagm. iur. lib. 22. cap. 14.* quæ communiter absque ignominia appellatur, sinemque præcipuum, ob quem introductum, atque concessum fuit hoc cessionis beneficium, fuisse debitorem à carcere, & ab alijs iniurijs creditorum liberare, ex l. 1. C. qui bon. ced. poss. & testantur *Iacobus Gujac. in Paratit. Cod. tit. qui bon. ced. poss. Petr. Gregor. syntagm. iur. lib. 22. c. 13. num. 1. & cap. 14. Dionys. Gottofred. in nouell. 135.* Alteram originem habere ab Adriano Imperatore, vt aduertunt *Aelius Spartianus in Adriano, idem Petr. Gregor. c. 11. n. 11. lib. 22. ac etiam cit. Dionys. Gottofr. qui iussit, de cottores bonorum suorum in amphiteatro catamidiari: id est detidendos omnibus per theatrum præberi;* quam Doctores vnanimiter ignominiosam cessionem vocant, faciendam à debitoribus varijs formulis, vt diximus *nu-*

mero 22. Iridem debitorem effectum non soluendo, dolo, culpa, atque fraude, ad prædictum cessionis beneficium non admittit, l. fin. §. fin. ff. *quæ in fraud. creditor.* nemini enim dolus, & fraus patrocinari debet, l. 1. & l. ne ex dolo ff. *de dolo*, l. non fraudantur, ff. *de reg. iur.* ac illam absq; ignominia non eximere in totum debitore ab ære alieno, & à solo concedebatur Principe; cum ignominia verò in totum debitorem, quamvis pinguiorē nactus fuerit fortunam, vt diximus supra num.

Quin ex verbis eiusdem *prag.* 1. cō-
123 stat, Fredericum Regem eiusdē legis conditorem anno 1499. verbā tantummodò fecisse de cessione absque ignominia, dum loquitur, his verbis: *Come molti si hanno impetrati da Noi cessione di beni, &c.* De cessionibus impetratis ab ipso Rege Frederico, quæ neque ex parte debitoris impetrantis dici possunt impetrasse animo subiacendi aliquam ignominiam: nam illæ, quæ erant cum ignominia, tunc temporis fiebant in M. C. V. & ab illa admittrebantur, vt aduertit *prag.* 3. *de cessionibus*, sed dicendum est, impetrasse eo modo relato ab Imperatore Iustiano in *cit. l. cum solito more*, ibi: *Cum solito à Nostra Maestrate petiunt, vt ad miserabile cessionis bonorum homines veniant auxilium*: salua eorum videlicet existimatione, & omni corporali cruciatu semoto. Neque ex parte Regis concessisse eum ignominia, dum superuacaneum erat ad illum recurrere, & illa concessio facta à Principe, gratia amplius non esset, sed iustitia, vt notat *Præst.* alijque Doctores ab eo relati in *cit. decis.* 379. Postea ita, subdit: *Per non poter poi al tempo conseguire quello si dene.* Ecce quòd effatur de cessione absque ignominia: nam si aliter sensisset, frustra essent apposita præfata verba, quæ aliud non exprimunt, nisi quòd debitores obstrigebantur soluere debita, non obstante cessione facta, quoties ad meliorem peruenissent fortunam, ex eo quia, qui ignominiosè cedit, in totum liberatur, ita ut ad solutionē nullo vnquam

Tom. IV.

tempore teneatur.

Prætereà alia quippè ratione memoratam *prag.* minime verba fecisse de cessione ignominiosa dicendum salis enim debitor mendicus in carcerem detrusus, fame periret, ac animam esset, quod inhumanum est, atque inauditum, vt pluries supra in hoc *Rito* diximus, & hæc alicui in proprijs terminis memoratæ *pragm.* 1. sustinent *Ther. in compend. dec. tom. 3. par. 2. verbo Neapolitani Cines, & de Luca ad Franch. decis.* 179. num. 3.

Vltcrius adungebatur, non esse amplius ambigendum, quòd *pragmatica prædicta* sermonem contulisset de cessione absque ignominia, ex eo, quia idem Fredericus Rex anno 1496. inter priuilegia, & capitula concessa huic Ciuitati Neapolis, & propriè in *cap.* 33. expressis verbis statuit, quòd licet cessiones bonorum contra Neapolitanos effectum habere non deberent; tamen hoc coarctari, nisi cum ignominia fieret cessio, dum dixit: *Item, che tutte le dilazioni, e cessioni di beni, di quinquennali, non habbiano effetto contro Neapolitani, essendo quelli si faceffero con ignominia.*

Nec officit dicere, verba capituli
124 iam dicti ei non obstare, dum *citat.* *pragm.* 1. desumpta de verbo ad verbum à gratia Ciuitati Neapolitanæ impartita ab eodem Friderico Rege in anno 1499. tribus annis post capitulū 33. enarratum, in illa non legitur, solum dixisse de cessione absque ignominia, sed loquitur generalitèr de cessione, proinde tam absque, quam cum ignominia, & consequenter sit dicendum, capitulū prædictū fuisse ab eodem Frederico reuocatum, dum prius per posterius reuocatum censetur, *l. patet manifestissima, C. de pact. Infirmi. civil. lib. 2. tit. de testament. §. posteriore.* Etenim nō est simpliciter vera propositio illa, postiora derogare prioribus, sed intelligenda est, quatenus fuerit dictum, velle reuocare, ac derogare priora, vel essent inuicè postiora prioribus incompabilia, admonent perbellè *Alex. cōf.* 22. n. 2. vol. 2. *Decian. in l. patet* nouis.

V

novissima, num. 5. & 10. *C. de pact.* & subdit, locum habere in quacunque materia, quem insequitur *Natta consil.* 176. num. 5. & *Cancer. variar. resol. lib. 3. cap. 3. num. 311.* Et reuocatio generalis non sufficit, sed expressa, & specialis requiritur prioris legis, ad hoc ut illa reuocata, atque derogata dici valeat, *DD. apud Præsid. de Franchis*, & *add. decis.* 399.

Cum enim in supradicta Gratia, atque Priuilegio concessio à Rege Frederico anno 1499. nullum verbum dixisse legitur, neque generaliter, neque specialiter, de moderatione cap. 33. Ideo dicendum, prius priuilegium non fuisse per postcrius derogatum, sed in sua firmitate permansisse; id quod insinuas videtur *Decius Faulla in addit. manuscript. ad decis. de Franch.* 179. ibi num. 10. haec littera Regis *Friderici in anno 1599. sunt inter capitula Neap. fol. 31. à ter. ubi additio refert*, tribus vicibus esse decisum in S. C. sed per capitula præcedentia eiusdem *Friderici concessa Civitati in anno 1469. fol. 24. à ter. cap. 33. generaliter omnes dilationes quinquennales, & sessiones bonorum, nisi cum ignominia, sunt prohibita contra Neapolitanos, nec non Constant. Papa in hoc Rit.*

Aliud obiectum ex *pragm. 2. cod. tit. 125 de cess. bonor.* de qua memini supra num. 39. sua macerie diluitur: quamuis enim negari non possit, debitum prædictum fuisse contractum à Dominico infra annum; nihilominus perpendentes decidendi rationem legis enarrata, diximus non ob stare, etiam ex ipsa *pragm.* verbis: Per quanto siam informati, molte persone non temendo Dio contro della lor conscienza contrattano, e pigliano mercantie, & altre cose, cum animo defraudandi, fuit illa fraus præsumpta, quæ resultat, eo ipso quòd debitor admitti petit ad hoc beneficium cessionis bonorum infra annum. Voluit enim *pragm.* quòd illud onus probandi fraudem ad creditorem pertinentem, sit debitoris probandi illam non adfuisse, neque decoxisse dolo, aut supina negligentia,

sed tantum casu, & iudicibus fortunæ, ad hoc ut esclusa ratione legis, debitor ad cessionem faciendam admitti possit: satis hoc auctoritate *DD. perbellè ostendit Cancer. var. resol. lib. 2. cap. 9. num. 48.* his verbis: *Vnum tamen est, quod cum falliti, ut plurimum, & in xta cōmunem consuetudinem, sint fraudatores, ut notat Brun. à Sole d. n. 35. & Bald. cons. 382. lib. 5. ubi dicit, hanc esse optimam consequentiam, si fallitor, ergo defraudator, sequitur Natta consil. 361. nu. 7. cum presumptio sit contra fallitum, qui vult dicere vitio, & iudicibus fortuna se decoxisse, debere id probare, & ita in expresso tenent Brun. à Sole d. num. 35. & Matthæus Brun. de cess. quæst. 5.* In hac thesi fuit deducit, Antonium Graniello debitorem reddidisse se ipsi non soluendo, non dolo sed casu fortuito; non fraude, sed fortuna aduersa; adeoque in carceribus elemosynaliter viuit. Remota propterea fraude, & cessante animo defraudandi, cessat, atque remouetur etiam, & lex ipsa.

Et si tempore huiusmodi dilationis, siue etiam alterius à Principe concessæ, debitorum ipsum obire contingat, illius hæredes pro temporis refugio gaudere habere valere, sed compelli statim posse à creditoribus, decisum refert *Præsid. de Franch. decis.* 179. in hærede eum beneficio legis, & inventarij, confirmant *de Grass. excep. 32. num. 47. Thor. par. 3. compend. verbo hæres*, loquens in illa concessa ob incendium Montis Vesuuij, *P. Merell. tom. 3. Theolog. moral. disp. 6. c. 8. n. 321.* In qua *Præsid. decis.* anceps est *Muscatel. par. 4. glo. petendo, num. 22. ex afflic. decis.* 288. num. 3. qui voluit, hæredi esse impartendam dilationem, & *Muscatel.* insequitur *Apicell. tit. 2. de dilat. quinquenn. num. 136.* Quòd verò ad hæredem absque huiusmodi beneficio, nil decisum refert *cit. de Franch. num. 8.* sed in ipsius hæredis gratiam respondere videtur. Oppugnant *Apicell. cit. loco num. 24. Paschal. par. 2. c. 9. n. 66.* & utramque opinionem probabilem præconizat *Merell. tit. loc. n. 296.*

Tem-

Tempus quinquennalis dilationis, si
 127 quæritur, quando incipiat? currere
 dicat respectu non concurrentium à
 die interpositi decreti, *Cyn. Bald. &
 Jacob. in l. fin. de repud. hered. Alex. in
 l. 4. §. si quis condemnatus, ff. de re iudic.
 Guid. Pap. decis. 109. Carocc. excep. fin.
 num. 40.* respectu verò concurrentium
 à die oblatæ dilationis, nè repugnan-
 tia reluctantium eis noceat, arg. *l. intra
 utilem, ff. de minor.* An verò duranti-
 bus inducijs possit debitor alienare ex
 quocunq; titulo, tam lucratiuo, quàm
 oneroso, bona, quæ habet? & anter-
 tij possessores, qui vel scienter, aut
 ignorantè bona possident, tuti rema-
 neant? inquirunt *Oldrad. conf. 159.
 num. 8. Card. Tusch. lit. A. concl. 258. &
 lit. E. concl. 112.* amplians regulam as-
 firmatiuam, *Snarez de Pax in praxi 3.
 tom. cap. 2. §. 3. Peregra de Castro decis.
 Lusitan. 49. num. 4.* differentiam ne-
 cens inter actionem Paulianam, ac
 Fabianam, & fraudstorum edictum,
 ac perbellè dispungit *Sanctius à Melo
 citat. tract. de inducijs debitor. integra
 quæst. 23.* cuius meminisse *Lagunar. ad
 Rosit. in pragm. 3. lit. A. de cess. bonor.
 nosque supra num. 30.* tangimus in
 cessione bonorum.

Fideiussoribus autem nùm profinet?
 128 inquirir *Barz. decis. 78. à num. 4. &
 decidit negativè num. 15.* Sed contra-
 dicit *Eber. desin. 14.* cum tamen illis
 sunt conceptæ verbis, ut fideiussorum
 quoque mentio fiat, sicut ille declarat
 in *glos. num. 2.* alioqui personam debi-
 toris non egredi, ipse quoque probat:
 Sed indistinctè ad favorem fideiussoris
 determinavit Sardinense Prætorium
 die 20. Septembris 1632. teste *Consil.
 D. 10. de Xart. ad capit. seu acta Car. Regni
 Sardin. lib. 1. tit. 6. cap. 5. num. 11.
 pag. 217. Thor. decifum scribens par. 1.
 compend. verbo, Dilatio, & in supplem.
 decif. verbo Itidem dilatio, non dissen-
 tiunt Trent. par. 2. disp. 24. de benefi-
 cred. tit. 4. 10. Copen. cit. obseru. 34. sub
 num. 6. Card. Mantica de tacit. & ambig.
 ront. lib. 16. tit. 15. Vrsill. ad Afflic. de-
 cif. 288. num. 1. Barfat. conf. 214. n. 29.
 lib. 2. Fontanel. decif. Cathal. 471. 472.*

Tom. IV.

& 473. lib. 2. idque verum, quociens fi-
 deiussores condemnandi contra prin-
 cipalem essent habitori regressum, nè
 per indirectum ipse debitor moleste-
 tur, notant *Lasin. l. si cum procurator, ff.
 de re iudic. Felin. in cap. 2. num. 34.
 extr. de sponsal. Franc. Barfat. conf. 274.
 num. 29. lib. 2. Marc. Ant. Bard. in tract.
 de temp. util. & conti. num. 10. Hen-
 ring. de fideiussor. cap. 27. ex num. 69.
 par. 4. Apicel. tit. 1. num. 81. in fin. &
 non contradicere Carau. in hoc ritu,
 num. 16. indicat D. Reg. de Mar. ind. lib. 1.
 quosid. resol. cap. 133. sub num. 20. & ad
 Renert. decif. 406. num. 2. Card. 10. Bapt.
 de Luca de credit. disc. 98. Paschal. de
 patr. potest. par. 2. cap. 9. num. 7. Gallupp.
 in prax. par. 1. cap. 6. num. 24. Hodier. ad
 Sard. decif. 301. num. 2. D. Conf. Staiban.
 resolut. forens. resolut. 46. Auns nucus ad
 Gramm. decif. 82. num. 19. notans, fide-
 iussorem, sicuti hæredes, nõ posse con-
 ueniri ante exequias, & infra nouem
 dies à tempore mortis principalis de-
 bitoris, ad l. 2. C. de in ius voc. *Snarez
 ad lect. post rem ind. ampl. 5. num. 3. &
 ad text. in §. meminimus, Auth. vi cum
 de app. cogn. Macc. cap. 47. tradens, fide-
 iussorem hæredis cum beneficio. l. &
 inuentarij nomine proprio obstricti,
 absque renunciatione decreto gene-
 rali quatuor aularum, de quo Regens
 Capyc. Latro tom. 1. consil. 31. non te-
 nen, nisi in quantum facere potest, Ro-
 man. singul. 633. Iermocinans, si debi-
 tor promississet indemnitate fideiuf-
 fori; atque idèò traditur cautela, vt
 principalis sumat defensionè, quoniã
 tunc vterque gaudebit, *Gypt. ad citat.
 decif. 45. Reg. Capyc. Latro n. 5.* necnon
 latè *Tonduti de prauent. par. 2. cap. 18.
 num. 8.* loquens quoque de cessione
 bonorum facta per principalem, nùm
 inuict fideiussori? ex *Franc. Marco de-
 cif. 313. num. 2. par. 1. Donad. de renunc.
 lib. 1. cap. 2. num. 98. Ann. alleg. 17. Sal-
 gad. in labyr. cred. par. 2. cap. 30. ex n. 31.
 Vrsill. ad Afflic. dec. 5. n. 3. & dec. 206.
 num. 3. Trentacing. lib. 3. var. cap. de
 solut. resol. 1. ex num. 25. de Rosi select.
 inr. obseruat. cap. 65. memor Carau. in
 hoc ritu, Resignol. in praxi theol. le-
 gal.***

V 2

gal. in tit. de locat. & conducto, &c. con-
tract. 12. tit. de fideius. & affect. §. 9. in-
quirens, an principale debitore bonis
suis cedente fideiussor sit liberatus?
& quest. 10. an rei iudicatio exceptio
contra ereditorem profit etiam fide-
iussori? ac alias subnectit quæstiones
fideiussorum materiam tangentes.

Nil propterea mirum, si beneficium
 129 dilationis, quod obæratu captiuus
 concedi solet qualibet die Saturni in
 visitatione M.C. ut scilicet in fine cu-
 iuslibet mensis certam summam solu-
 vant eorum creditoribus, etiam Nea-
 politanis, *Thor. par. 3. verb. Neapolitani*
ad fideiussorem extendatur, teste eo-
dem Reg. de Marin. cit. cap. 133. nu. 20.
in fin. Et fideiussor adstrictus infra
 menssem de præsentando debitorem
 intrus carceres, habet tenetur, si intra
 menssem debitordilationem quinquæ-
 nalem obtinuerit, idem de *Marinis*
add. loco sub num. 11. vers. quibus ratio-
nibus. Sunt qui dixerunt, II. CC. dis-
 fidentium antinomias conciliari pos-
 se: nempe affirmatiuam procedere res-
 pectu creditorum concurrentium, ne-
 gatiuam verò non concurrentium, ex
text. 4. prætendente, §. Lucius. ff. mand.
Cremens. sing. 22. Matth. Vila sing. 204.
Grafi. cap. 32. n. 58. Fontanel. dec. 472.
n. 20. Sed non bene loquuntur: quem-
 admodum enim relucentes obserua-
 re obstringuntur dilationem à maiori
 parte creditorum debitori elargitam;
 ita pariter tenentur seruare fideiussor-
 ribus, dum in utroque eadem vrget ra-
 tio, l. illud, ff. ad l. Aquil. ac ubi militat
 eadem ratio, adesse dicitur eadem lex
 saltem comprehensiuè, l. his solis, vers.
satis etiam C. de renoc. donat. Tiraguel.
in l. si unquam, verbo libert. ex nu. 25.
C. eod. Surd. dec. 276. num. 8. Gutier.
pract. 3. quest. 17. ex num. 84. & notant
Saiban. 1. resolut. forens. cap. 46. & Sal-
gad. par. 2. cap. 30. à num. 26.

Enarratis concinit altera conclusio,
 130 huiusmodi fideiussorè exemptu esse,
 si præsentandus post cautionem præ-
 stitam, Clericus effectus esset, quam
 statuunt Bald. in l. si filius, ff. de tutel. &
 ration. distrah. Bos. sit. de carcer. fideius.

comm. num. 42. Farinacc. tit. de carcer-
& carcerat. quest. 34. num. 38. Reg. San-
felic. decif. 2. ex num. 20. ad 26. lib. 1. &
decif. 158. ac 159. lib. 2. Reg. de Marin.
indic. cap. 133. & ipse dixi in rit. 148.
sub num. 45. potissimum ex Guazzin.
in tract. ad defension. cap. 4. num. 47. qui
num. 6. dicit, contrarie alex fuisse in
tract. de caus. de non offend. par. 2. qu. 21.
num. 5. §. 3. Quidue in fideiussore de-
præsentando, vel de soluendo? inquir-
unt Ann. cons. 82. Muscatell. in prax.
fideius. par. 2. quest. 9.

Extendunt principalem conclusio-
 131 nem ad Concreum quoque; insolidum
 obligatum, vt moratoria Concrei frua-
 tur, *Conf. Staib. cit. resolut. 46. & Anich.*
de præsent. cap. 2. quest. 7. nu. 33. quosd
quidem alea simplicitè intellecta nō
attulit Bartol. in l. ex duobus, num. 22. ff.
de duob. reis, Francisco de Arce. cons. 33.
num. 3. Surd. cons. 327. num. 20. Fabr. de
conicell. lib. 11. cap. 14. Mart. decif. Pi-
san. vot. 44. num. 2. Conf. Arias de Mesa
lib. 2. variar. cap. 13. num. 14. Apicell. in
tract. tutamen pauperum, tit. 1. de dilat.
quinquenn. num. 45. versio & quædilla
sunt de duobus reis, & versio, & licet
Bartolus, & non videntur dissentire.
Sanct. de Mel. in tract. de induc. debiti.
quest. 25. sub nu. 15. & Salgad. in loby.
credit. par. 2. cap. 30. ex num. 3. Duo si-
quidem insolidum obstricti dicuntur
duo Concrei, & vnus obligatio mini-
mè est accessoria alteri; Hoc enim ius
duorum Reorum est, vt vnusquisque
insolidum deuietus possit ad solidum
cogi, l. 3. §. ubi duo rei, l. eandem 9. &
l. reos 1. §. cum tabulis, ff. de duobus reis.
 Proinde duo principales debitores
 meritò nuncupantur, & electio est cre-
 ditoris, quem eorum conuenire velis
 adducta l. 3. cit. §. ubi duo, plenè Alex.
 cons. 29. nu. 35. lib. 5. & alij apud *Conf.*
Arias de Mesa cit. cap. 13. nu. 20. Ideo-
 que exceptio, quæ vni competit (si
 tamen realis non sit) alteri non refra-
 gatur, l. tandem, 9. §. fin. ff. de duobus
 reis, Ronchegall. in l. si ex duobus, n. 12.
 ff. eod. tit. Mantica de tactis. lib. 15. tit. 3.
 nu. 28. Arias de Mesa cit. tract. variar.
 cap. 14. num. 8.

Hinc inter duos Reos debendi, si
 132. contra hunc sustineri non potest ex aliquo privilegio iuris in alterutrum personarum, valide sustinebitur quoad alterum, post *Narr. Canalic.* & alios; *Paschal. de patr. potest. par. 1. cap. 6. num. 17.* ibique *Conf. Pratus ad num. 15.* Indè est, quòd etiam ex Hispania *l. i. tit. 6. lib. 5. recopil.* sancitum sit, ultra legitimam, patrem filii in dotem dare non posse; contractus aliter nullos declarando, quæ quidem lex complectitur fideiussorem ex eius accessoria obligatione, per *l. cum lex 24. l. qui contra. ff. de fideiuss. l. fideiussor. ff. de donat.* attamen non complectitur principalem insolvidum adstrictum cum patre, ut aduertit *Baiezca de non melioran. cap. 35. num. 12.* ex dictis per *Enric. de fideiuss. cap. 11. num. 126. Sord. conf. 218. n. 16. & conf. 317. num. 32. Maria vos. 44. num. 2.*

Ex quibus liquidò constat, quòd
 133. exceptio vni ex Conreis competens, quæ non sit realis: nempe tangens quidditatem debitis vel nisi ipsi Conrei socij sint, nullo pacto alteri Conrejo opitulari potest, *text.* est peregrinus in *l. si duo, 10. ff. de duobus Reis;* confertque alter in *l. si duo Rei, 39. ff. de recept. arbitr. l. 4. §. nunc, ff. de liber. legat.* Socij autem in hac thesi non dicuntur, ex quo cõmuniter contrahunt, aliàs semper quidem Conrei socij dicerentur; sed sunt tales, quando antecedentem societatem omnium bonorum, vel eiusdem obligationis inijsissent, hoc expressè actò, ut omne commodum ex huiusmodi societate manans, commune sit, quia accipiebatur mutuo pecunia in causa ipsius societatis inter ipsos contractæ, *glos. in cit. l. 4. §. nunc, verb. socij, glos. magna in l. vir uxori, §. mulier, & Titius, verbo intercessionem. ff. ad Velleian. & Bart. in l. ex duobus, 16. n. 32. vers. 6. quare, de duobus Reis sermocinans, ait, pactum vni ex Reis debendi factum prodesse alteri, si socij sint, aliàs secus; notatque *Apicell. cit. loco, Bartol.* effectum intelligendum quoque fore, concessa, per sententiam dilationis: cum factum*

Iudicis dicatur factum partis, *l. si ob causam, & ibi Bald. C. de emi.* In duobus verò Reis non socijs, alter non potest aliquid ab altero petere, nisi soluat plus medietatis, quæ ad vnumquemque spectat, cum inter se fideiussores dicantur, *l. i. & 2. C. de duobus Reis, de Franch. decis. 476. num. 1. Reg. Ronit. decis. 47. num. 7. Reg. Capyc. Larr. consult. 89. à num. 5. lib. 2. Olea de cess. iur. tit. 5. à num. 6. Amat. variar. resol. par. 1. resol. 37. à num. 32.*

Hanc opinionem probauit noster
 134. Senatus: nam relaxatis literis exequutorialibus cõtra Antonium Passaro, & Nicolaum Celentano in solidum obligatos, instante D. Io. Baptista de Sãgro productis quatuor mille, & concessa à creditore dilatione ad soluendum Nicolao prædicto, petijt creditor cogi Antonium ad solutionem saltim portionis ad se spectantis, sicque obtinuit à M. C. V. Et relata causa appellationis in S. C. prouisum extitit, quòd pendente dilatione concessa Antonio non molestaretur Nicolaus in solidum obligatus; à quo decreto productò reclamationis remedio, relatore D. Conf. D. Fulvio Caracciolo, tunc ipsius M. C. Iudice, in Aula Dom. Consil. Erasmi de Pontecum interuentu Spectabilis Præsidis S. C. manauit scitum die 16. Februarij 1679. quòd *suspensò decreto S. C. exequatur decretum M. C.* penès à Secretis S. C. in Banca Bruni Aq. Mag. M. C.

Quòd si inducæ impetratæ forent
 135. post contractam moram à fideiussore, minimè eximitur per mortem, vel aliud principalls impedimentum, *Casberan. decis. 48. aliàs 49. & declarat Em. Card. de Luca de credit. dist. 94. num. 12. post Rotam decis. 224. par. 9. & decis. 346. par. 6. & refert D. Carol. Ant. de Luca in addit. ad obseru. decis. 400. Præs. de Franch. ac insuper Antonius Sousa decis. Lusitan. 99. decisum recenser in illo Consilio, fideiussorem deo representando debitorem filci satisfecisse tradendo carceratum mortuū, ex *l. si decesserit 4. ff. qui satisf. cog. Gnanzin.**

zin. ad defensor. cor. defens. 6. cap. 4. n. 44. Reg. Valenz. conf. 16. ex nn. 17. quamvis fideiussor fuisset representando infra menses, & representatus fuit mortuus longè post annos, dum non fuit interpellatus, ex *Roland. conf. 58. num. 14. vol. 1. & Guazzin. add. cap. 4. num. 213.* qui cum *Baiardo* occurrit obiecto regulæ, quòd dies interpellat pro homine, vt locum illa vendicet in iudicialibus, non in extraiudicialibus; cautiue propterea Iudices addunt cautioni clausulam, vt representet etiam irrequisitus, *Farinacc. in prax. trim. lib. 1. tit. 4. de carcer. qu. 34. ex num. 133.* & videndi *Anton. Gamsi. var. tam. 3. cap. 9. num. 9. Facchin. lib. 9. cap. 77. Gimb. conf. 33. ex num. 5. Noguerat. alleg. 6. num. 82. Cancer. variat. par. 2. cap. 5. num. 136. Pyyr. Maur. de fideiuss. 2. parte princ. sect. 10. §. 24. ex num. 33.*

Verùm in causa Venerabilis Monasterij Clericorum Regulariù Minorum Diuæ Mariæ Maioris, hæredis *Isabellæ Borrello*, cum Curatore, & Creditoribus hereditatis *V. I. D. Mutij Borrelli*, dicebàm, quòd licet in legato speciei à die mortis testatoris illius fructus debeantur, *Conarr. in cap. Raynaldus, §. 1. n. 3. & lib. 1. var. cap. 7. num. 5. Grafi. Sulegatum, quest. 71. Handed. conf. 62. num. 8. vol. 2. Surd. dec. 20. num. 19. Gratian. decis. 153. n. 8. Gimb. dec. 97. n. 1.* quoniam dominium rei legatæ ipso iure ab obitu testantis in legatariù transit, ex *text. in l. à Titio, ff. de furt. l. Herennius 42. ff. de usur. l. questum 40. ff. de acquir. rer. domin.* & adita per hæredem hereditate retrahitur actus ille ad tempus mortis, & sua primaui principia, censeturque à dicto tempore legatario acquisitum, *Mari. de success. legal. par. 4. q. 18. art. 8. num. 9. Gimb. cit. loc. nn. 7. & 8.* Attamen in legato ad certu diè, à die mortis sine interpellatione illud debetur. Quamvis enim à die litis contestatæ tantum nonnulli dicant, ex *l. 1. & 2. C. de usur. & fruct. legat.* si ante litis contestationem mora intercefferit, ab ea die illud debetur: præfata enim lura in *l. 1. & 2.*

accipiendi sunt, vbi nullam moram ante litis contestationem hæres interposuerit, *gloss. in cit. l. 1. verb. contestata*, vbi *Bart. Bald. & ceteri*, & *in add. l. 2. vers. post litem*, *Hottam. de usur. cap. 4. in princ. Ant. Fab. de canicellur. lib. 7. cap. 3. ex n. 1.* Ac propterea quando legatum certo tempore solui à testatore mandatum fuerit, absque litis contestatione, & interpellatione illud deberi statim atque cesserit præfinitu tempus, in illa hypothesi Monasterij respondebam, cum adueniente die constituitur hæres in mora, atq; ab ea interpellatur, vulgata *add. l. magnam, C. de contrahen. & committ. stipulat. ex Canalcan. dec. 28. num. 10. vol. 2. Carol. de Grafi. excep. 31. num. 137. Auo mo ad Gramm. decis. 27. num. 5. Marta de success. legal. par. 4. quest. 18. artic. 12. num. 152. Jo. Bapt. Staiban. de interest. lib. 2. tit. 5. quest. unic. num. 30. & Conf. Rocco par. 1. respons. 65. lib. 1. num. 1.* concinque *text.* expressus in *l. sancimus, 46. §. supra autem 4. C. de Episcop. & Cleric.*

Quibus non refragatur, quòd *Fa- 137 ber in sua Cod. desin. 10. lib. 6. tit. 26.* contrariam sedatus fuerit aleam: scilicet in legato in diem relicto non deberi interesse ex diei lapsu, sed dumtaxat ex die petitionis, quoniam non potest in legatis dies interpellare pro homine, & prius est, vt legatarius velit legatum agnoscere, quàm vt hæres sit in mora soluendi. Quandoquidem illius assertio communi repugnat sententiæ, nec rationes, quibus nititur, conuincunt: quod enim priori loco adstruit, in legatis diem haud interpellare pro homine, quasi in causis tantum fiscalibus, & poenalibus id constitutum fuerit, ex *dicta l. magnam*, salsum manifestè deducitur: cum generalitèr id vigeat in quocunque actu, & siue à contrahentibus, siue à Iudice, siue à lege diès adiecta sit, semper illius lapsu mora committitur, etiam non interpellante creditore, *l. vinum, ff. si cert. pet. l. pecunia, 9. §. usurarum; ff. de usur. l. 3. ff. de in lit. iurand.* Idquè procedere, tam in contrahibus stricti iuris

iuris, quàm bonæ fidei, & tam in obligationibus ad dandum, quàm ad faciendum, tradunt DD. in memorata l. vinum, Mascard. concl. 934. n. 35. Staiban. cit. tract. quæst. 21. num. 8.

Eodemque modo sua macerie di-
138 luitur aliud obiectum: constitui nempe in mora hæredem non posse, antequàm velle legatum legatarius declararet. Etenim cum legarum recta via à testatoris obitu in legatarium transcat, eique etiam ignoranti acquiritur, l. cum pater, 77. §. furdo, & muto, de leg. 1. l. filius familias, 16. ff. qui testam. facer. poss. l. si partem §. 1. ff. quem ad modum amittit. omnino dicendum consequitur, quòd quæsitum dicitur, ac verè est, nisi legatarius defuncti beneficam voluntatem repudiet, irritamque ac demortuum cum Domino velit, l. legatum, 81. de legat. 2. vbi satis perbellè Papinianus l. sic ait: *Quod si res purè relicta sit, & legatarius non repudiet, defuncti voluntatem, recta via dominum, quod hæreditatis fuit, ad legatarium transeat, & addit Vlpianus in l. servum filij, 46. §. 1. de legat. 1. Quia vbi legatarius non repudiavit, retro ipsius fuisse videtur, ex quo hæreditas adita est.* Ac propterea cum tradidisset idem I. C. in l. magis puto §. secundum autem, ff. de reb. cor. qui sub tutela, pupillum non posse repudiare legatum sine Pretoris autoritate, rationem subnectit: *Esse enim, & hanc alienationem, cum res sit pupilli, nemo dabit.* Nec aliud efficit agnirio, nisi ut acquiratur legatum irreuocabilièr, & nequeat amplius repudiari, Giurb. decif. 97. num. 7. Mart. cit. art. 8. num. 9. Staiban. mem. loc. ex num. 15. Mantie de coniect. lib. 7. tit. 10. à num. 3. Osuald. Hilling. ad Donell. cap. 18. & idem Faber. de coniect. lib. 8. cap. 19. explicat, non esse necessariam agnitionem legatario ad acquirendum dominium, sed esse necessariam repudiationem ad hoc, ut dominium ignoranti quæsitum, ab eo discedat, & ad hæredem recurrat. Eadem ratione in legato factio minori, Ecclesiæ, vel alteri piz causæ, interesse debere absque interpellatione, receptum

fuit, ex l. in minorum 3. C. in quib. caus. non est neces. in integ. restit. l. cum quidam, 17. §. si pupillo, ff. de usur. quia illorum fauore ipso iure mora contracta intelligitur, Menoch. post alios, de arbit. iudic. cas. 256. Mantie de coniect. lib. 7. tit. 10. ex num. 27. Giurb. dec. 97. n. 13. 10. Bapt. Staiban. tit. 5. quæst. unie. n. 31. idem Fab. in C. lib. 6. tit. de usur. & fruct. de fin. 12. & 14. & de legato ad pias causas defin. 3. & pro dote de fin. 8. R. Rouit. decif. 90. Rude Marin. ad Reuere. decif. 62. num. 2. & lib. 1. resolut. cap. 100. num. 2. ac pro legitima, Pras. de Franch. decif. 575. & 583. num. 3. Reg. Rouit. conf. 10. num. 8. lib. 1. Merlin. de legis. lib. 2. tit. 1. quæst. 1. ex num. 3. Pras. Merlin. cent. 2. controu. cap. 11. numer. 23. Reg. de Marin. loc. cit. Si igitur prædictis absque litis contestatione legati interesse debetur, quoniam mora ipso iure contracta censetur; cur non idem censendum in legato ad certam diem soluendo, cum ex lapsu diei, exploratum sit, debitorem in mora constitui, ex add. l. magnam, C. de contrah. & comm. stipulat. quam exornant Roland. à Valle conf. 98. num. 9. lib. 2. Giurb. post alios, obseru. 1. ex num. 1. Rot. lanuens. dec. 139. in princ. Gabriel. comm. conclus. lib. 3. tit. de solut. concl. 9. regulæ septem ampliationes, ac viginæ restrictiones subnectens, Antonell. de temp. legal. lib. 4. cap. 1. adeo quòd fortior sit dies ad constituendum in mora, quàm interpellatio, scripsit Ias. in l. si ex legati, num. 12. ff. de verb. oblig. quia dies non expectat post lapsum ipsum debitorem, interpellatio sic; & quia ignoratia diei non excusat, ignorantia verò interpellationis excusat, vt pulchrè scribit Card. Tusch. pract. concl. verb. dies interpellat. concl. 408. & propterea Mazol. conf. 15. ex n. 74. dicebat, quòd dies à lege præfixus nedum ita interpellat, sicuti expressus ab homine; sed etiam magis interpellat, etiam si dies sit incerta respectu quando, si modò sit certa respectu an, & ideo si quis promittat soluere mille, statim defuncto Caio, licet sit incerta dies mortis, quia tamè certa est mors,

exti-

extitura, statim mortuo Caio, & debitor sit conscius illius mortis, contrahitur mora, die interpellante, ex *Baldi conf. 479. lib. 1.* & ita re plenius ad libellam reuocata censuit Senatus in memorata Patrum causa die 5. Junij 1665. relatore D. Conf. & Præf. R. C. Ortesio Pepi, in Banca Clauelli.

Indè est, debitorem statuto tempo-
139 re haud solucentem ad interesse teneri, *Bartol. in l. 3. §. in hac actione, ff. commod. Feliuc. tom. 2. tract. 33. cap. 9.* etiam si elapso termino creditor non vrgeat: petit enim ipse terminus, *Bonacin. de contract. disp. 3. qu. 3. punct. 4. num. 4. P. Diana in summ. par. 1. verbo, Debitor, Antonell. add. cap. 3. notans num. 20.* quòd promissa solutione in Paschate, & abinde in antea ad creditoris petitionem, dies Paschatis interpellat, ac si simpliciter fuisset facta promissio, ex *Alex. in l. cum stipulatus, n. 6. ff. de verbor. oblig.* Vndè in nostris Tribunalibus inoleuit praxis eodemnandi debitores ad soluendū interesse à die effluxi termini, quod negare in praxi non valuit *D. Conf. Hodiern. controu. forens. cap. 16.* qui in illo casu in contrariam aleam calamum arripuit, inhaerens, præceteris, R. P. Iosepho de Iannar. in *Theolog. respons. cap. 9.* dummodo non sint diuersi fori debitor, & creditor, tunc enim interpellatio exquiritur, & quod in loco sit creditor tempore destinato, aliàs dies minimè interpellat, *Maxol. conf. 37. ex n. 15.*

Hinc fructus perceptos post ceden-
140 tem diem fideicommissi, & conditionis euentum, venire in restitutione fideicommissi, scripsere DD. in l. in fideicommissariam, ff. ad Trebell. *Cephal. conf. 215. num. 48. lib. 2. Bursatt. conf. 75. num. 25. lib. 1. Menoch. de arbitr. cas. 256. n. 25. Marz. in epit. de fideicommiss. par. 3. quæst. 63. Cras. §. fideicommissum, quæstion. 49. num. 4. de Præf. de interpr. ultim. voluit. pag. 347. num. 6. Peregr. de fideicommiss. art. 49. num. 85. par. 3. Fusar. de substit. quæst. 626. num. 46. id coartans, si hæres non fuerit in mora restituendi, sed fideicommissarius fuerit in mora petendi, ex *L. mulier, §. si ha-**

*res, l. postulante, §. 1. l. in fideicommissariam, cit. tit. ad Trebell. Bartol. conf. 53. Bardell. conf. 25. ex num. 1. Guid. Papa decif. 497. Vin. lib. 2. decif. 262. num. 26. Alex. Raudens. decif. Pisan. 22. num. 61. Rota Romana decif. 517. num. 10. par. 4. in nouis ac alijs, quam Fusarj limitationem locum minimè vindicare in fideicommissio inducto per prohibitionem alienationis, itaut alienatio esset ipso iure nulla, tuncquè fructus perceptos restituendos à die purificati fideicommissi, decreuit S. C. in celebri controuersia fideicommissi conditi per Alphonsum de summo (de quo scripsi in *Ritu 272. ex nu. 6. lib. 3.* & meminit *Luca de linea legali lib. 1. respons. 5.*) vertente inter Illustr. Principem Beluederij, ac Comitum Platti, & Creditores filiorum præfati Alphonfi, die 10. Ianuar. 1676. penès à Secretis S. C. & in Banca Speræ, suffragia præstantibus DD. Præfide S. C. Consil. Paulo Sraibano, causæ relatore, Illustri Duce Cæliarum D. Aloysio Sisto, & me ipso, præuio rescripto Excell. D. adiuncto, ex quo eram Caput Aule in M. C. in criminalibus, quæ peregrina *Surd. dec. 25. ex num. 21.* quidquid aduersus ipsum voluerit *Bardell. conf. 25.**

Fideiussoriam insuper cautionem
141 dandam esse à debitore inductas obtinente, noster *Ritus* statuit; Idque iuris esse, tùm si à Principe, tùm si ab eisdem creditoribus concurrentibus ad concedendam quinquennale, probant *Vermser. in præf. obseru. tit. 28. de cred. & debit. obseru. 28. n. 9. Rennig. in process. cap. 2. in add. num. 33. Copen. cit. cap. 34. num. 7. Boer. decif. 296. nu. 2. & 3. Guid. Papa decif. 109. num. 2. Fab. in C. de fin. 6. tit. 9. lib. 1. cumulatius autem, ac apertius *Cesar Barz. decif. Benon. 78. n. 2.* quibus adde, quæ *Gasp. Thesaur.* scribit in vltimis verbis *luz annotat. ad decif. Antonini patris 186. Vital. in tract. clausul. pag. 81. Borrell. par. 3. summ. decif. tit. 13. de fideiussor. num. 32. memor Caranis. in ritu 189. n. 5. & in hoc Ritu num. 5. & ibi Anibal. Treys. num. 2. Maxilla ad Consuet. Bari rub. de cessi. bonor. par. 4. quæst. 5.**

num. 1. quæ nec à Principe remitti potest, Abb. in cap. quidam consultationem, num. 23. extr. de re iudic.

Perpendenda sunt denique illa hu-
142 ius Ritus verba: *Ad munus ipsorum creditorum requisitione præstari de soluendo debitum*: illa namque præseferunt, dandam esse, si velint, atque insistent creditores, & miror, quoddam Dom. Conf. Mathæus de Afflict. non ea retulerit in decis. 378. plurimum siquidem fauissent conclusioni illi stabilis per S. C. contra debitorem, qui obtinuerat à Principe rescriptum quinquennale, quo elapso, intendebat uti beneficio cessionis, eo prætextu, quod fideiussione non vltus erat: namque id procedere alicuius Affl. cum creditores instant pro fideiussione, alioqui valeant illi renunciare, & propterea quia dilatione gauisus erat, admitti amplius nequeat ad cessionem. Petere propterea debet creditores ipsam satisfactionem, Accurs. Bald. & Castrensis in l. uniuersa, q. de precib. Imp. offer. ex text. in l. 2. §. 1. ff. quor. legat. ibi: *Non ergo offerre debes satisfactionem, sed pænti satis moram non facere*, Frecc. de present. instrum. par. 9. quasi. 3. D. Confil. Theodor. alleg. 45. D. Reg. Tap. in hoc ritu, ex Rebuff. cit. in loc. concilians hunc ritum cum cit. l. uniuersa, Galter. cit. par. 3. ult. par. princ. num. 20. Vin. opin. 176. num. 2. Gayll. obseru. 46. num. 14. lib. 2. de Marfil. sing. 341. Natta latè conf. 685. vol. 4. quibus oppugnat Guid. Pap. decis. 109. num. 2. Borrel. par. 3. summ. decis. cit. 13. de fideiuss. n. 15. 2. attenta sanctione text. in cit. l. uniuersa, ex text. in l. muto, §. sub conditione, ff. de tutel. & conferunt tradita à D. Confil. Hodiern. ad Surd. decis. 57. & 376. & à nobis in rit. 15. 2. nu. 8. lib. 2. & proxime ibi indicatam num. 11. insequitur me citato, D. Luc. ad Franch. decis. 603. num. 5. & in huiusmodi materia ex Franc. Arctin. in l. diuortio, col. 4. ff. solut. matrim. notat Index de Angel. in repet. mem. l. uniuersa, quæ quidè cautio præstanda est in loco iudicii, ex adductis à Rolando à Vall. confil. 58.

Tom. IV.

n. 19. lib. 1. Gratian. disp. forens. 6. 230. num. 2. D. Confil. Staiban. lib. 1. respl. 25. & eodem modo obstrictus ad implendum pretium rei venditæ in aliam emptionem, illa facere debet in territorio, seu Ciuitate, in qua contractus fuit celebratus, Boer. decis. 99. num. 4. Vrsill. ad Affl. decis. 137. num. 4. Gratian. mem. loco num. 1. declarans, ac restringens num. 3. 4. & 5. concurrente maxima difficultate faciendi emptionem, vel dandi cautionem in loco contractus, Ann. meus ad Capyc. dec. 85. n. 1.

Aduerte obiter, quod in causa An-
143 tonij de Ballis cum Francisco Pechia, me Iudice M. C. censui, sequendâ esse mensuram loci, non contractus, sed rei sitæ, vt decreuit Curia Provincialis Traiectina apud V. uilhelmum Radelauntium eiusdem Curie Præsidentem dec. 39. cum in hijs, quæ executionem contractus concernunt, attendenda sit cõsuetudo rei sitæ, ex traditis per Præsid. Euerard. conf. 78. qui quidem Radelaunt. nulla alia autoritate nititur, sed dumtaxat præfati Euerard. & tempore prælatæ decisionis ipse nihil aliud adduxi, nisi memoratum Traiectinum, scitum, motus quadam ratione æquieatis, quæ ad idem determinandû inductus fuit Senatus Subalpinus apud Cacheran. decis. 114. postea à me visa, à qua prorsus nihil dissidet obseruatio Ant. Sola in cõment. suis Allobrog. edit. quanàm sit rerû mensura scellanda? nec non Roland. à Valle conf. 13. n. 1. lib. 3. insequitur Mattienz in l. 1. sit. 13. gl. 2. num. 3. distinguens, quod in rebus mobilibus locus contractus attendatur, in immobilibus ille rei sitæ; sed videndû Bart. in l. semper in stipulationibus, ff. de regul. iur. 1. Bolognet. in l. vinum, num. 38. ff. si cert. petat. Affl. decis. 363. obiter loquens num. 5. Pißor. obseru. 36. Berlich. decis. German. 349. nm. 3. Cenallos latè pract. quæstion. 733. & doctus D. Carolus de Rosa ad Consuet. Neapol. tit. de contrah. empt. sub num. 9.

Cauere iterum, an quis teneatur
144 mortuo fideiussore, vel propter aduerfam fortunam effecto non solu-

X

do?

do p. In Prætoria, siue præiudiciali fideiussione affirmat de *Franch. dec. 480. Sord. conf. 18. Visconti in concl. iur. verbo fideiussor*, quamvis aliter sit in conventionali; distinguunt *Marfil. in rubr. de fideiuss. n. 24. Hercul. de cam. de non offend. c. 30. n. 24. Gomes. var. resol. lib. 2. c. 17. n. 7. de fideiuss. Gratian. discept. 8. num. 2. Tusc. lit. F. concl. 319. num. 10. Reg. de Marin. cit. cap. 133. lib. 1. & an dato novo fideiussore liberetur superstes ? inquiri *D. de Luca ad Franch. decif. cit. 480. num. 3.**

Quam quidem fideiussorem esse, 145 formaliter præstandam, etiam à diuite, & idoneo; id quod de iure tradunt *Rip. in rub. ff. de damn. infect. sub n. 9. Clar. §. fin. quæst. 47. n. 5. Vulpel. de promiss. quæst. 76. num. 2.* seruati in Umbria, & Piceno attestans, *Gnazzin. in strall. de cant. de non offend. par. 2. §. 3. quæst. 15. num. 6. Vwilhelm. Radelant. decif. Proninc. Traicell. 65. & 66. num. 2. & decif. 67.* notans num. 6. Ciuitatem non teneri ad satisfidandum, & in *cit. dec. 65.* improbat *Guid. Pap. decif. 189.* ac de cautione de non offendendo loquitur *Nonar. som. 2. de gram. vafal. gram. 139. num. 41.*

Contrarium verò. in locuplete facultatibus, & facilitate conueniendi, iudicant *Bart. in l. lillitas, §. n. potentiores, num. 4. ff. de offic. Præsid. Salyc. in l. denunciamus, num. 2. C. de his, qui ad Eccl. confuger. Petr. à Plaz. in epit. delict. lib. 1. cap. 7. nu. 2. vers. quod si is, Alex. conf. 37. lib. 2. Hercul. citat. cap. 4. num. 4. Merlin. de pignor. lib. 1. quæst. 4. Vrsul. ad Affili. decif. 171. Hondedens conf. 30. num. 33. Vin. decif. 137. num. 1. Giurb. decif. 113. num. 19. Ludouic. Paiselli ad patr. conf. ciuil. exp. 58. n. 15.*

Et in hac *Rit. materia* hanc cautio- 146 nem necessariam esse, cum à Principe dilatio conceditur ex alia causa, quam paupertatis, aduertit *Aloys. de Leo in dista l. vniuersa, num. 17.* Idoneus verò dicitur nōdum, qui possidet bona immobilia, *glos. in §. suscep. Auth. de exhib. reis, Alex. cōf. 160. vol. 5. Sord. dec. 195. num. 10. & 11.* sed etiam qui habet tot bona mobilia, quæ de

facili asportari nō possint, vt si magnā haberet apothecam, vèl multa debitorum nomina, *Clar. §. final. quæst. 46. num. 12. vers. dicitur autem, Farinacius quæst. 33. num. 79.* tradens, idoneum fideiussorem reputari, qui tantum habet in bonis, quantum valet id, pro quo fideiussit, insequitur *Gnazzin. cit. loc.* Idoneitas verò consideratur tempore fideiussionis, quod postea decoxerit, non refert, *Alex. conf. 60. volum. 5. Sordus conf. 18. vol. 1. Mazzol. conf. 26. num. 25. Bertazze. de clasf. instrument. clasf. 39. glof. 2. in fin.*

Proinde mediocris fortunæ Ciuem 147 non censi idoneū fideiussorem in causa magna, iudicauit Curia Traiectina apud *Radelant. decif. 66.* Censuit insuper M. C. me relatore, principalī diuite existēte, famulum fideiussorem datum idoneum iudicandum, ex *Bald. effato in l. mulier, C. de iur. dos. Jacob. in l. 2. lim. 2. ff. qui satisf. cogant. de Franch. cit. decif. 480. num. 6.*

Hinc excusari Magistratum, si non 148 receperit fideiussorem à principali idoneo, ex *l. 2. & ibi Bald. §. si Magistratus, ff. de Magistr. conuent. Caranis. in rit. 173. nu. 9.* scribit *Auus meus ad Gramm. decif. 33. num. 9.* à pœna immunem Syndicum respodens, qui non receperat ab Aduario, de stando syndicatui cautionem, illo præsentē tempore syndicatus, confirmat *Luca ad memor. decif. de Franch. 480. n. 2.* Nē non tutorem, qui licet lucro, & scœnori, secundum morem regionis, pecuniam pupillarem exponere, vèl in cemptionem prædiorum collocare teneatur, & si hoc neglexerit, vsuras, vèl id quod interest, pupillo refundere obstringitur, *Bart. in l. tutor, qui reperiuntur, §. si post depositionem, & §. fin. de administr. & peric. tutor. Paris. conf. 96. nu. 36. lib. 1. Soccin. conf. 2. nu. 16. vol. 1. Roland. à Valle conf. 49. num. 34. Decius conf. 179. n. 4. Gramm. dec. 103. num. 23. Roman. sing. 179. conf. 28. & conf. 139. Conar. lib. 3. var. resol. cap. 2. num. 2. Ioseph Ludou. decif. 67. num. 2. par. 2. Hart. Piff. par. 1. quæst. 49. nu. 24. Mugnoz. Escobar. de ratiocin. cap. 14. ex*

num. 7. *Conf. Roci. resp. 65. nu. 11. lib. 1.* excusari, si non adessent idonei, quibus crederet, vel prædia venalia non existerent, ex l. 12. *S. fin. de admin. & peric. tut. l. 3. C. de usur. pupill. notat Io. Copen. obseru. pract. lib. 1. obseru. 66. sub num. 12.* adiungens, pupillo incumbere probare, illa venalia fuisse, & idonea nomina inueniri potuisse, ex *Bart. in cit. S. si poss. in fin. & confirmant Surdus decis. 318. num. 8. Gratian. discept. forens. cap. 931. ex num. 7. lib. 5.* & excusari quoque, si mutuo pecuniam dedit cõmuniter idoneo reputato, scripsi in *Rit. 173. sub num. 18. lib. 1.* & addimus text. in *l. tutor. S. competis. ff. de administ. tutor.* cuius legis intellectum nouiter tradit *Aluarez Pegaf. contr. 3. ex num. 670. potissimum num. 677. P. Fragof. de regim. Reipubl. par. 1. lib. 6. disp. 17. ex n. 15. Guttier. de tutel. par. 2. capit. 1. D. Consil. Staiban. resolut. forens. lib. 1. resolut. 89. num. 17. Petr. de Vbald. de duob. fratr. par. 8. quæst. 3. n. 4. Ozafo. decis. Pedemont. 67. num. 3. par. 2. Surd. de alim. tit. 9. quæst. 40. num. 38. Galgagnet. de tutel. lib. 2. tit. 27. num. 49. Barbosa in collect. DD. lib. 5. in l. si pecuniâ, C. de usur. pupill. num. 4. si tutor eidem pecuniam quoque propriam credidit, l. a tutoribus, ff. de admin. tutor. Piagg. de tut. & cur. quæst. 7. num. 33. etiam si prius suum creditum exigisset, *Bart. in l. tutor. S. non est, ff. de administ. tutor. Ganale. de tut. & cur. cap. 1. nu. 114. in S. com. tract. par. 2. pag. 340. Galter. de tutel. par. 2. rub. 2. nu. 85. D. Staiban. citat. cap. 89. num. 19. & videndus seq. cap. 90. vel si mercator esset confuctus cum patre negotiari, Plot. de in lit. iur. S. 5. à num. 16. Lopez in cap. per vestras, vers. 7. insertur, de donat. inter vir. & vxor. Annus meus ad Gramm. dec. 103. num. 30.**

At debent Iudices, alijque, ad quos 149 pertinet, cautè aduertere, ac sedulò scrutari, an quis sit idoneus facultatibus? In dies enim pleriq; videntur opibus maximis affluere, remq; familiarem satis amplam habere: locupletissimosque se ostentant, cum ædes incolunt capaciores, trahant famulorum

comitatum, opum, diuitiarumque, quibus iam pridem caruerunt, testem splendide mendacem. Eorum enim prædia, atque bona adeo sunt obnoxia creditoribus, vel fideicommissis subdita, aut donationibus, vt plerumque creditores eorum exclusi remaneant, imò delusi: quod sanè quotidie in nostris Tribunalibus nostro malo experimur. Hoc ex *Cassiodor.* verbis: *Quid prodest, si quispiam videtur idoneus, & fieri non potest à contrahitis nexibus absolutus? Egenti similis est, qui reddere nequit alienum, nec dici potest proprium, quod liberare dominum non valet additum, lib. 7. var. epist. 47. pag. 263. commendat Salgad. in labyrinth. credit. par. 1. cap. 24. n. 117.* Quod pertinet illud *Senec. Laetè possides, sed multum debes: habes domum formosam, sed nummis alienis paratam: familiam nemo citò speciosiores producit, sed nominibus non respondet: si creditoribus solueris, nil illi supereris, refert Gothofred. in loci aureorum ciusdem in inuidiciis, tit. de rebus creditis, pag. 32.*

Vndè caueant Iudices, nè appro- 150 bent personam aliquam, cuiusque facilitationem recipi faciant ab Actorem Magistris iuxta stylum, ac consuetum. Tutores autem, atq; Administratores curè interponi decretum in hijs, quæ pupillorum, ac minorum intersunt, à Iudice, vt tutè, ac sine metu operentur. Et brocardicum illud, quod quis idoneus præsumitur, quod ad mores, non autem, quod ad alia intelligitur, l. cum quidam, 24. vbi *glof. Azonis, verbo, Qui non offenderint, ff. de legat. 2. glof. in l. si verò, S. qui pro rei, verba dubitetur, ff. qui satisd. cogant. Marc. Anton. Natta cons. 143. num. 11. vol. 1.* præsertim cū non præsumatur idoneus quod ad diuitias, *Alciat. de presumps. reg. 3. præf. 3. sub. num. 25. Cephal. consil. 227. num. 61. vol. 2. Henrig. de fideiuss. cap. 8. num. 19. Surdus decis. 320. num. 7.* nec si turpe nomen haberet, respondi, ex *Io. Andr. Cardin. & Imol. in cap. grauis, extra de depos. ac Vin. tom. 2. commun. opin. 540. num. 10.* qui multa de turpi nomine nectit.

R I T V S CCLXXXVIII.

Apitulum emanatum
à Duce Calabriae, Do-
mino Ioanni de Ha-
ia Regenti Magnam
Curiam, de supplen-
dis defectibus iudi-

ciorum. Item quod in decisione cau-
sarum civilium in ipsis Curijs, & qua-
libet earum agitarum, seruetur,
& seruari debeat litera Ducis Cala-
briae, & æquitas ipsius, cuius tenor
sequitur, & est talis: Carolus Illustris
Hierusalem, & Siciliae, Regis Rober-
ti primo genitus, Dux Calabriae, &
eius Vicarius Generalis. Ioanni de
Haia paterno Cambellano Magistro
Hostiario, Consiliario, & nostræ Ma-
gnæ Curie Regenti, & Iudicibus eius-
dem Curie Consiliarijs, & familiari-
bus paternis, nostrisque salutem, &
dilectionem sinceram. Detestantes,
quod plurimum, & magis per sophis-
ticas, quam veraces Aduocatorum
versutias, veritas iustitiæ lateat, & ce-
lerem executionem eius, cuius de-
bitores existimus, indefinitum litium
terminum non producat: de certa no-
stra scientia, & præsentis epigramma-
te declaramus, volumus, vobisque
committimus, & iubemus expressè:
vt signando processus causarum, de
quibus vos, vel vestrum alter in di-
cta nostra Curia, vt Ordinarij, vel
Delegati eisdem causis cognouistis,
vel in antea cognoscetis, vel quas ad
vos deuolui per quamcumque vram
contingat, vel contingeret, ex defectu
omissæ solemnitatis iudicialiæ, pro-
poni, allegari, dici, vel excipi contige-
rit esse nullos, dummodò aliàs debito

modo super negotio liqueat de pura
substantia veritatis, propositione, alle-
gatione, aut exceptione huiusmodi nõ
obstante, tunc ad finalem decisionem
causarum ipsarum, Deum, & ipsam
iustitiam habendo præoculis, proce-
datis, aliquibus legibus, seu consti-
tutionibus contrarijs non obstanti-
bus, quoque modo, illo, vel illis ex
vestris Iudicibus, qui præfens, seu præ-
sentes extiterint, executioni præsen-
tium vacaturis, aliorum absentia non
obstante; exceptis tamen priuilegijs
concessis Comitibus, & Baronibus,
tam generaliter, quam specialiter, quæ
ex vigore præsentium infringi nolu-
mus quoquomodo. Datum Neapoli
anno Domini MCCCXX. die vige-
sima octaua Decembris, secunda In-
dictione, Regnorum dicti Domini pa-
tris nostri, anno vndecimo. Quas
quidem literas declaramus, decerni-
mus, & iubemus, intelligi debere de
quacumque omissione, etiam substan-
tialis processus solemnitatis, dum-
modò aliàs ritè, & rectè sententia
proferatur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Aduocati cum camillationibus utuntur, Rempublicam ladunt.*
- 2 *Aduocati, qui lucri spe causas protrahunt, aut falsis defensionibus tuentur, prauaricatores denominantur.*
- 3 *Aduocati in causa iusta quibus fratagematis aduersus columnias uti valeant?*
- 4 *Aduocatus breuiter debet loqui, & breuitati tam in scribendo, quam loquendo studere.*
- 5 *Aduocati, qui in nostris Tribunalibus intercedunt, doctrina, & veritate, ac omnium virtutum genere pollent.*
- 6 *Iudex quando compellere soleat Aduocatum patrocinari pro vna parte.*
- 7 *Aduocatorum laudes, remissioni, & examina-*

- minatur, an expediat, creare Iudices, qui Aduocati fuerint?
- 8 Aduocati, qui in nostris Tribunalibus causas dicunt, apertissimi nectum sunt in illis dicendis, sed etiam in decidendis.
- 9 Aduocati nunc cogantur adire Tribunal ad campana sonitum, qua in Castro Capuano singulis diebus, festinis exceptis, in ingressu S.C. pueratur? & memoratur ad hoc editum per tunc Praesidem S.C.D.D. Bernardum Zuffa.
- 10 Adnotationis munus non est seruire; & traduntur multa de Adnotatorum dignitate, nobilitate, & praestantia.
- 11 Adnotatorum dignitas, & libertas non imminuitur ex eo, quod cogi possint à Iudice, ut patrocinium suscipiant; ubi declaratur text. in l. nec quicquam, §. Aduocatos, & §. final. ff. de offic. Pro-Conf.
- 12 Aduocatus cogi nequit ad suscipiendum patrocinium contra amicum, vel pro inimico, & in alijs casibus, de quibus ibidem.
- 13 Reg. Rouiti dictum super Pragm. 1. num. 6. de postul. elucidatur.
- 14 Aduocati huius Civitatis non solum in S.R.C. sed etiam in alijs Regijs Tribunalibus, & praesertim in Regio Collaterali Consilio occupantur.
- 15 Aduocati nostri temporis non differunt à praeis Iuriconsultis, unde frui debent omnibus illorum prerogatiuis, & reprobatur Io. Laganar. ad Rouit. super Pragm. 1. num. 18. de de custod. reor.
- 16 Omnis mutatio in Republica, adhuc in melius, est maximi detrimenti.
- 17 Iuramentum calumniae hodie sublatum est, & ipsius loco successit cautio expensarum.
- 18 Iuramentum calumniae quare fuit remissum ex cap. 1. §. Sacramentum, de consuet. rec. feud. & an sis idem, quod remittitur in cap. 1. §. si verò feudum, si de feud. fuer. contr. inuest.
- 19 Iuramentum calumniae an sit Domino remissum? ubi nonnulla eliciantur Iura feudalia.
- 20 Lectura Andreæ de Isernia in cap. 1. §. Sacramentum, de consuet. rec. feud. tanquam deficiens, supplenda est, & quomodo.
- 21 Iuramentum calumniae nunc de consuetudine tolli possit?
- 22 Decretum Pro-Regis, ac Visitationis iussu emanatum in anno 1630. quod Aduocati huius Civitatis calumniae sacramentum subire tenerentur, memoratur; & oar visum fuerit, ut illud suspenderetur? traditur.
- 23 Capitulum Detestantes, inter Ritum M.C.V. insertum, seruandum est in toto Regno.
- Rescriptum, tamen uni directum, cum positum est in volumine legum, facit ius quod ad omnes.
- 24 Causa in Regno cognoscuntur, & desiniuntur summarie, & de plano, ac sola facti veritate inspecta, vigore Cap. Detestantes.
- Barones in Regno committere valent causas summarie, simpliciter, & de plano.
- 25 Lites cum plurima mala producant, idcirco Legislatores, ut illis finem imponeretur, summopere incumbunt.
- Respublica laditur ex litium multitudine, ubi memorantur plura notabilia ad rem.
- 26 Veritas, & Aequitas in quibuscumque Curijs, & praecipue in M.C.V. ac in S.R.C. exuberare debent.
- 27 Civitas Neapolis, praeter cetera ornamenta, habet plura Tribunalia recte ordinata, multis legibus Municipalibus, ac Ministris munita.
- Collaterale Consilium est à latere Excell. Pro-Regis.
- 28 Sacrum Regium Consilium est Tribunal Supremum, & institutum fuit ab Alphonsi Rege Aragonum.
- Pragm. 6. de offic. S.R.C. male Ferdinando filio Regis Alphonsi tribuitur.
- 29 Rex Alphonsus semper praesuit S.R.C. Vnde idem Consilium Sacri praeomen habet, & libelli, qui offeruntur, hoc titulo: Sacrae Regiae Maestati, praenotantur.

- 30 *Iudex secretum serbare obstringitur, & in medium proferens arcana causa, qua paria afficiendus sit?*
- 31 *Supplices libelli, qui S.C. Praefidi dantur, inscriptione Sacrae Regiae Maiestati, praeantantur.*
Sacrum Regium Consilium Illustris tantum titulo exornat Pro-Regem; & cum in sententia nominat aliquem Cardinalem, quo titulo illum decorare debet.
Praefes S.R.C. quando causas Consiliarijs demandat, eis dat titulum Magnifici. Ceteri vero Tribunalium Praefecti, quando causas committunt, titulo Domini nuncupant.
- 32 *Praefes S.R.C. in suffragiorum paritate abire debes in sententiam eorum, qui fauent, in capitalibus causis, cum de morte agitur.*
- 33 *Praefes S. R. C. praedit Locumtenentem Regia Camera Summaria.*
- 34 *Sacrum Regium Consilium est Senatus praestantior, ac maior Tribunali Regia Camera Summaria; unde Consiliarij in cunctis confessionibus praecedunt Praesidentes, licet tempore adepti possessionis priores.*
Comprimitur, quando Consiliarij essent adiuncti in Regia Camera, & una illic conveniunt.
- 35 *Sacrum Regium Consilium, & Regia Camera Summaria, si simul conveniunt in Collaterali Consilio, S.C. dexterum occupat locum.*
- 36 *Iuncta Regia Iurisdictionis quando in Collaterali Consilio cogitur, Decanus Praesidens tantum sedes in latere laevo, & quomodo ibi praestetur suffragium?*
- 37 *Qui in dignitate constitutus est, si alia est adeptus dignitatem, non relinquit priorem, & illius praecedentiam in quolibet munere retinet.*
- 38 *Prærogativa consistit etiam in sedendo, ut honorabilior sit, qui primo loco sedet.*
- 39 *Altercatio pro dignitatum ordine spectat ad conservationem societatis humanae.*
- 40 *Dictum Iustiniani in Auth. de Monach. §. ordinationem, cap. 9. non*

vell. 5. explicatur.

Officialis nec debet, nec potest prauidicium inferre his, qua tendunt ad ipsius officij dignitatem.

Clausula Citra prauidicium fas est in controuersia de praecedentia, cum agitur de re graui, qua dilationem non patitur.

- 41 *Fisci Patronus M.C.V. quando est Regij Consiliarij dignitate praeditus, in Iuncta Regia Iurisdictionis coram Pro-Rege, sedes post Regios Consiliarios antiquiores.*

- 42 *Fisci Patronus M.C.V. debet loqui, ac sua iura proferre ante Fiscalem Regia Camera.*

- 43 *Praesidentes Regia Camera Summaria quando conveniunt in S.C. sedens in postremis locis post Regios Consiliarios in utroque latere adsidentes.*

- 44 *Praesidens Regia Camera quando eligitur Consiliarius, sedes ultimus, tanquam nouissimus.*

Praeditus aliqua dignitate quoties ad explendum aliud munus transferatur, ei seruetur locus.

- 45 *Adiunctio unius ad aliud, quando fit principaliter, quem effectum producat.*

- 46 *Regij Consiliarij, & Praesidentes R.C. quando conveniunt in Regia Camera, vel in Collaterali Consilio, tunc inspicitur incorporatio; sed extra dictos locos, Regius Consiliarius praefertur Praesidenti ante ipsum electo.*

- 47 *Quis dici valet maior, & minor diuersis respectibus.*

- 48 *Praesidens Regia Camera Summaria, qui uti Consiliarius refert aliquas causas sibi commissas in S.C. praedit omnes Consiliarios post ipsum creatos, etiam si esset Caput Aulae.*

- 49 *Procurator Fiscalis Reg. Cam. quando accedit ad S.C. ob impedimentum Fisci Patroni, pro aliqua causa, loquitur in Aula cooptus.*

- 50 *Regius Consiliarius Regens renunciat, si accedat ad S.C. licentiam petendo, quem locum obtineat.*

Visitor deputatus per suam Maiestatem in hoc Regno, quomodo ibidem recipiatur.

- 51 *Arma gestare in S.R.G. vetitum est; secus verò in Collaterali Consilio, & ratio traditur.*
Carcerari haud potest quilibet in Sala magna S.C. absque licentia D. Præsidis.
- 52 *Sacrum Consilium in causis litigantiis, etiam feudaliis, quosquomodo procedit; & quid de Magna Curia Vicaria.*
Iurisdicção censetur concessa cumulatim, non autem privatiue, quò ad ordinariam iurisdiccionem, nisi expressè de intentione concedentis constet. Sed limitatur, quando iurisdicção conceditur cum ipso feudo.
Barones de lure habent iurisdiccionem privatiue ad Regia Tribunalia.
- 53 *Articulus, an res sit feudalis, vel nò? etiam inter partes, ad Regiam Cameram remittitur.*
Causa quando expediatur in S.C. cum assistentia Regij Fisci.
Tribunalia S.C. & R. C. coniunguntur, quando agitur de interpretatione alicuius privilegij.
- 54 *Sacrum Regium Consilium est Superior Magna Curia Vicaria, & illius Consiliarius Decanus tradit possessionem Regenti ipsius M.C.*
Suspiciones, quæ proponuntur in personas Consiliariorum, qui assistunt in M.C.V. expediuntur in S.C.
- 55 *Pronotatio fit à M.C. ad S.C. & indifferenter procedit in causis civilibus; imò S.C. auocare potest ad se causam prius motam in M.C.*
Auocatio causarum à Senatoribus Supremis fieri non potest, nisi ex magna causa.
- 56 *Sacrum Consilium in causis criminalibus se tantum immiscet in gradu appellationis, quando M.C. procedit ordinariè.*
- 57 *Magna Curia quando capere debet informationem de re ab aliis civilibus S.C. dependente, non procedit, nisi obtenta prius venia ab eodem S.C. in ea Aula, in qua Commissarius causa civilis residet.*
Id ipsum, quando producti sunt falsi testes in processu S.C.
- 58 *Informatio capta à M.C. de re dependenti à processu S.C. non obienta venia inxtà stylum, nulla est.*
Stylus recipiendus est, quoties consuetudine est probatus, & uti lex est seruandus.
Sacrum Consilium admittere valet informationem captam à M.C. de re dependenti à processu eiusdem S.C. absque sua licentia.
- 59 *Regij Consiliarij qualiter præsentant suffragia, cum agitur de danda venia M.C. pro capienda informatione; & qualiter, cum aguntur causa in S.C. ad relationem M.C.*
- 60 *Aktor, vel Reus quis dicatur, ut proferri possit pro Reo paritas in causa vertente in Regia Camera Summaria, per dispositionem text. in linter pares, 38. ff. de re iudic.*
- 61 *Exceptio incompetencia est proprium Reorum remedium, estque merè incidens causa principalis, & exclusiua intentionis agentis.*
- 62 *Reus in exceptione nùm propriè Actor sit?*
- 63 *Text. in l. libertus, D. de in ius vocand. expenditur.*
Reus, non autem Actor, dicitur, quando quis non venit principaliter ad ius suum defendendum.
- 64 *Sententia licet in pari causa pro Fisco ferenda sit; secus tamen est, quando agitur cum persona privilegiata.*
- 65 *Sententia ut pro Reo feratur in pari numero dissidentium Iudicum, necesse est, ut Reus odiosam causam non habeat.*
- 66 *Causa diminutionis gabella dicitur fauorabilis, atq; pro eam dubio iudicandum est.*
- 67 *Possessorium, & petitorium simul cumulari possunt in iuribus, sive in rebus incorporalibus.*
- 68 *Possessio tempore litis mota attenditur in interdicto uti possidetis, & ille possessor, & Reus existimandus est, qui tempore mota litis possidebat.*
In interdicto uti possidetis, cum Iudicum vota sunt numero paria, non potest sententia pro vlla partium proferri; sed recurrendum est Principi

pro Iudiciis alimulit.

69 *Alter censetur ille, qui primus ad iudicium provocavit, ut adversus illum sententia pronuncietur, cum Iudices Ordinarii diversas, vel contrarias ferunt sententias.*

70 *Alter per accidens ut verè Reus sit, procedit in remedio l. diffamari. C. de ingen. & manumiss. non verò in iurisdictione uti possidetis.*

71 *Exaltio facta post litem motam dicitur attentata, & vitiosa, nec propere in iudicio possessorio manuteneunda attenditur.*

Possessio tempore mota liti necessaria est ad obtinendum.

72 *Scientia, & patientia adversarii exquiritur, ad obtinendum quasi possessionem iuriam, sine rerum incorporalium.*

73 *Votorum paritas orta inter Dominos Regia Camera in casu contingenti, recensitur, ad interpretationem text. in linter pares, 38. ff. de re iudic.*

74 *Senatores in suffragiis praestandis multo sese prosequi amore debent, tamquam fratres.*

Senator, qui diversa sentit à Collega, tenetur in Senatu suam sententiam promovere, & rationes pandere.

75 *Proclivitas ad dissentiendum facilis est hominum.*

76 *Vnusquisque suam sententiam veriorum putat.*

Ratio vera gubernandi ex diversis Senatorum sententiis colligitur.

77 *Dissentio suffragiorum minimè fieri debet, ut amoli fortasse sententia rejiciatur, sed ut nitidius veritas elucescat, consilijque praesentia colligatur. Ingenium perspicax ostenditur, tam in edendo, quam in sequendo bonum consilium.*

78 *Senator edendo suam sententiam ab alijs dissentientem, modeste id agere debet.*

79 *Consiliarius Aula Praefectus M. C. V. qualiter se gerere debeat, cum mane visitantur, qui die, vel nocte antecessit detracti fuerint in vincula infu Regentis ipsius M. C.*

80 *Votorum paritas cum accidit, quando*

moderatio praticari valet, ne petantur Adiuncti ad eam paritatem dirimendam.

81 *Fisci Patroni debet modeste pro Fisco querelas instituire.*

82 *Sacrum Consilium, aut quilibet ex Consiliarijs inebere valet, ut capiantur, si res toleret, in Aula ipsa adiun Vicaria, Scriba Fiscales, vel alias quilibet, & in vincula detrudantur, nulla data ab executoribus notitia, Regenti eam.*

Regens M. C. V. non parens decreto Praefidis S. C. potest carcerari, & ab officio suspendi, ubi adducuntur exempla, & recensetur id servatum etiam quò ad Indices eiusdem M. C. V.

83 *Sacrum Consilium non alligatur Ritibus M. C. V. verum observat Regni Sanctiones, si, & quando ei visum fuerit expedire.*

Leges Imperiales servantur, quando rationi serviunt, non ut leges, sed quia rationem continent.

84 *Pragm. vnic. ad S. C. Velleian. mandans, ut ipsam ad vnguem obseruet S. R. C. quomodo intelligatur quò ad alios Officiales Regni.*

Sacrum Consilium observare debet Ritum M. C. V. circa liquidationem instrumentorum, ac omnes alias Pragmaticas huiusmodi materiam concernentes.

85 *Sacrum Consilium saepe motum ab opinione clarissimi l. C. decrevit contra communem.*

86 *Sacrum Consilium quandoque in decretis solet addere: ex causis in S. C. discussis.*

Magna Curia Vicaria non valet in decretis his uti verbis: ex causis in Banca discussis.

Sacrum Consilium cum in decreto addit: ex causis in S. C. discussis, haud pati potest, ut illa causa exprimantur, & si quis declarari peteret, non lenem promeretur penam.

87 *Regij Consiliarij in decretis domi factis non valent addere: ex causis. Appellatio datur à decreto domi facto per Regium Consiliarium, ut in S. C. illius validitas differatur.*

88 Reclamatio denegatur à decreto lato ex causis, sed adversus illud impartitur restitutio in integrum.

Appellatione prohibita, non censetur prohibita restitutio in integrum, aut nullitas.

Restitutio in integrum non dicitur reiecta, exclusa qualibet exceptione.

89 Totus terrarum Orbis veneratur decisiones Sacri Regij Consilij.

Decisiones S.C. succedunt in causis dubijs loco Imperialis interpretationis.

90 Sacrum Regium Consilium verò Senatus appellatur, & Senatores, qui in eo resident, non sunt inferiores antiquioribus.

91 In Senatu optimè coniunguntur senes cum iuvenibus.

92 Qui ad Senatoriam dignitatem aduocantur, debent esse viri laurea Iurispergentia decorati, & docti; quicumque tamen electi sint, nemini licet de eorum sufficientia disputare.

93 Sententia S.R.G. ab iisdem Senatoribus renidetur, nec ab ea datur appellatio, sed reclamatio.

94 Reclamatio quando suspendat executionem sententia S.R.G.

Executio sententia in re vendenda quando differenda sit, pendente reclamatione?

95 Restitutio pretij rem non praestat. Locus pius quando careat privilegio cogendi vicinos ad vendendum in stipendio pradium, vel ades, pro constructione, vel ampliatione Templi.

96 Reclamatio absque clausula: exequuto decreto, qualiter à S.C. Praefide decernatur.

97 Reclamatio absque dicta clausula: exequuto decreto, num possit exerceri in sententij definitiis.

Decretatio D. Praefidis S.C. habito colloquio verbum faciat, quando locum habeat? & an procedat, quando Reo superest remedium nullitatum.

98 Sententia S.R.G. post instantia peremptionem valida est, etsi decreta ipsius S.C. & aliarum Curiarum, nullitati subiaceant.

Principes derogare potest Iuri Communi.

Rex Hispaniarum est Monarcha, & totum continens in suis Regnis.

Princeps tollere potest exceptiones alicui competentes de Iure Consilij.

99 Praefes S.C. absque ulla causa discussione insufflat vita spiritum instantia perempta, & hoc primum quò ad omnia Tribunalia, vel Curias Regni; exceptis Rigij Audientij Pydruntina, & Barenfi.

Pro-Rex insufflare valet spiritum vita instantia perempta, quamvis nullus Pro-Rex ea vti consueverit potest.

100 Spiritus vita insufflatio quando in actis non est praesentata, si partes de peremptione instantia opponant, vel causa Commissary id aduertant, num ad causa expeditionem procedi valeat.

Insufflatio, seu instantia restauratio fit causa cognita de Iure Communi: secus verò de Iure Regni.

In insufflatione spiritus vita quando apponatur clausula: solutis expensis.

Dictio, Nisi, post negatim negationem, oppositionem illam in affirmatiuam resoluit.

101 Instantia restauratur, quamvis ante illam restauratam pars de peremptione opposuerit.

102 Lex postquam lata est, iuxta ipsam, non autem de ipsa, indicandum est. Instantia non currit de Iure Canonico.

Statuta humana quandoque variantur secundum varietatem temporum.

103 Acta ordinatoria pereunt ex peremptione instantia.

Discrimen adest inter lucrum non facere, & damnum pati.

104 Oppositio de peremptione instantia, tam si voce, quam si in scriptis fiat, impedire nequit insufflationem spiritus vita.

Ea, qua in actis non reperiuntur, non adfuisse dicuntur, & extra Mundum diiudicantur.

Iudicialia non nisi per scripturam probari possunt.

105 Sacrum Consilium quinquaginta diebus elapsis, renidet sententias ex eis-

eisdem actis, etiam facta praeventio-
ne à parte adversa, petendo appella-
tionem declarari desertam.

Fatalia an currant in S.C.

- 106 Sententia non est exequenda, quando
evidenter apparet male lata, & in-
iusta.

Acta inducunt Iudici notorium, &
in notarijs Index supplere obstringi-
tur.

- 107 Sententia S.C. absque lecta lata hanc
est nullitati obnoxia.

- 108 Index ins reddere non valet super nō
petitis.

- 109 Sacrum Consilium discernere potest su-
per non petitis, & secundum conscien-
tiam iudicare valet.

Text. in l. habebat, de instit. act. est
correctus per Rit. 288. & seq.

Leges Iustiniani, ac aliorum Impera-
torum, ex consuetudine, & ex rati-
o nostrorum Regum consensu ser-
vantur in hoc Regno.

- 110 Sacrum Consilium an possit sententiā
proferre super non petitis?

- 111 Explicatur, quando S.C. ferre valeat
sententiam super non petitis.

- 112 Agens ex stipulatione, obtinere potest
ex confessione.

Sententia se referens ad instrumen-
tum inter partes mentionatum, quan-
vis in actis non productum, valida
est.

Confessio facta in Aula S. C. reuocari
non potest.

- 113 Index appellationis supplere valet in
sua sententia illud, quod ex facti
narratione colligitur, licet expressè
in libello non petito.

Adducuntur clausulae, qua operantur,
ut in accessorijs, & consequentis sat
sit generalis petitio.

- 114 Sacrum Consilium iudicare non potest
contrà liquidas probationes. Sed va-
let iudicare ex lato arbitrio, & adhi-
bere fidem hys, qua de per se fidem
non faciunt.

Verisimilitudo tollit suspicionem frau-
dis, & simulationis.

- 115 Testes non citata parte examinati nō
probant.

Testis simpliciter dicens, contenta in

articulo esse vera, eadem minimè spe-
cificando, non probat.

- 116 Testis nulliter examinatus, ut pro-
bet in depositione, debet per exten-
sum deponere.

Testis nulliter receptus quando possit
de novo recipi, & an etiam post didi-
cita testificata.

- 117 Probationes omnes sunt arbitrariae in
hoc Regno.

- 118 Sacrum Consilium neminem capite
damnare, vel absoluit, nisi prius Rens
statuatur ante oculos vocantium.

Physiognomia an sit facultas utilis?
examinatur.

- 119 Physiognomia non raro fallit.

Index quando niti valeat physiogno-
mia.

- 120 Recensetur sententia prolata coram
Rege Alphonso contrà Thomam Ca-
racculum, Marchionem Hieracij,
& Comitem Terra Nova.

- 121 Scriptura tum publica, tum privata,
recipiuntur in Regno instructo pro-
cessu, etiam tempore expeditionis cau-
sa.

- 122 Iuramentum suppletorium in defectū
probationum, post conclusum in cau-
sa, etiam Iudicis officio praestatur.
Sed cui non sit deferendum? enuclea-
tur.

- 123 Pactum, quod solutio debiti non pos-
sit testibus probari, sed per scriptu-
ram, num validum sit, & quando?
Ex hoc pacto non excluditur probatio
per praesumptiones iuris.

- 124 Excussio non requiritur in Regno vi-
gore Ritus M.C.V. 288. ex quo li-
mitatur text. in l. 2. C. de pignor.
Clausula, quod generalis hypotheca
non derogat speciali, nec è contra,
in omnibus instrumentis ap-
ponitur.

- 125 Clausula pradiſſa, quod generalis
hypotheca, &c. facit cessare dispo-
sitionem text. in l. 2. C. de pignor.
Clausula pradiſſa, etiam si in instru-
mento non legatur, apposta cense-
tur.

- 126 Assistentia contrà tertium possessorem
praestatur in Regno, nulla facta prius
discussione bonorum debitoris, licet

Comm. sup. Ritibus M. Curiae Vic. 171

- in instrumento non adfit clausula constituti, & praeary.*
- 127 *Dispositio text. in l. 2. C. de pignor. est exorbitans, nec propterea extenditur ad alios casus.*
- 128 *Dispositio diſta l. 2. procedit in ſecundo creditore pignus poſſidente.*
- 129 *Eadem diſpoſitio procedit in creditore, cui prius ſpecialis hypotheſa, & poſtmodum generalis ſuis conſtituta.*
- 130 *Idem procedit in beneficium ſecundi creditoris, qui ſibi de ſpeciali hypotheſa proſpexit.*
- 131 *Extentio ex rationis identitate an fiat in exorbitantibus, & correctorijs.*
- 132 *Text. in d. l. 2. aduerſatur pluribus Iuris principijs.*
Non eſt noſtrum leges extendere ſub aequitatis praetextu.
Poſſidens plus inris habet, quam qui non poſſidet, & poſſidenti facilis datur retentio, quam non poſſidenti actio.
Hypotheſa ſpecialis magis afficit rem, quam generalis.
- 133 *Creditor anterior eſt melioris conditionis, quam poſterior.*
- 134 *Text. in d. l. 2. non habet locum in instrumento publico.*
- 135 *Conſtitutum operatur, ut creditor agere poſſit ad bona obligata, nulla facta prius excuſſione.*
Fideiſſor conveniri poteſt, quando principalis eſt difficilis acceſſus.
- 136 *Pactum exequentium apoſitum in instrumento locationis an poſſit exerceri pro tacita reconduſtione? arguitur pro negativa.*
- 137 *Sed contrarium adducitur de ſumma S. G.*
Terminus prorogatus eſt idem, ac primus.
Locator in relocatione praefertur creditoribus, qui poſt inhiitum locationis contractum contraxerunt.
- 138 *Nonus emphyteuta teneatur ad canones decurſos, & debitos pro tempore praeterito, quo ipſe non poſſedit.*
- 139 *Ordo text. in l. 2. a Diuo Pio, ſi in venditione, ſervatur in exequutione facienda in civilibus.*
- 140 *Ordo praediſti textus quando non ſeruetur.*
- 141 *Executio pro maiori ſumma quantitati debiti, ſuſtinetur pro quantitate verè debita.*
- 142 *Reſciſſio contractus an locum obtineat, ſi res vendita pro franca, & libera, reperiat obnoxia?*
- 143 *Text. in l. congruit, C. de locat. praed. civil. lib. 1. 1. procedit in quolibet conductore antiquo.*
Aequitas ſpecialis praefertur regulis generalibus Iuris Communis.
- 144 *Conductor antiquus an praefertur novo?*
- 145 *Exceptio dominiſ motory in promptu contra ſpoliantem agentem ad reſtutionem admittitur in quocumque poſſeſſorio.*
- 146 *Exceptio praſcriptionis an locum obtineat in Regno?*
- 147 *Exceptio reſervata ad merita cauſa quando eſt compatibilis, ut de extraſcetur ſimul, & ſemel cum cauſa principali, tunc etiam de ea cognoſcitur.*
- 148 *Adducitur ſcitum S. G. quo expedita fuit cauſa principalis, & ſimul, ac ſemel declaratum, obſtare exceptionem ad merita cauſa reſervatam.*
- 149 *Cumulatio actionum admittitur in Regno.*
- 150 *Reus poteſt opponere plures contrarias exceptiones.*
Reus objicere valet, ut Actor declaret, qua actione experiri intenderet, alias ad iudicij limine excludatur.
- 151 *Actiones dicuntur contraria triplici modo.*
- 152 *Instrumentum continens repugnantiam viſitatur.*
- 153 *Actiones plures quando in eodem libello cumulari poſſunt? eſt iudicis arbitrio remiſſum.*
- 154 *Sacrum Conſilium compellere valet partes ad compromittendum.*
- 155 *Sed hoc limitatur, quando lis eſſet inter Magnates, ad evitandum ſcandalum, & ne quies publica turbetur.*
- 156 *Pro-Rex, ac etiam Iudex cogere poteſt ſubditos ad pacem faciendam.*
- 157 *Syndici Terrarum compellere valent cives*

- cines inimicos ad faciendam pacem coram Officiali.
- Summus Pontifex compellere potest Principes Christianos ad concordiam, irrequam, & inducias.
- 158 Officialis mandare valet, ne quis per plateam, & domum alterius transeat.
- 159 Familia conceditur alicui, ne à suo offendantur inimico, & ei impartitur licentia deferendi arma.
- Cantio de non offendendo quando praestari mandetur?
- 160 Sacrum Consilium tueri debet libertatem, etiam non petentis.
- 161 Sacrum Consilium fauet pia causa, & inquiri in eos, qui bona pauperibus diuidenda, vel eroganda usurpant.
- 162 Sacrum Consilium in tutorem, aut curatorem suspectum ex officio inquiri.
- Curator bonis datur, etiam parte non petente.
- 163 Sacrum Consilium an impartiri debeat curatori fatua potestatem erogandi decimam dotis in pia opera ad illius anima suffragium.
- 164 Curator cur fatua subrogetur.
- 165 Curator dare potest decimam dotis ei, qui fatum inseruit.
- 166 Procurator valet exigere pecuniam creditam ad soluendum a alienum, propter quod aliquis in carcere detinetur.
- 167 Hares, qui data opera impedit, quominus agrosus testetur, ne pjs legatis hereditatem minuat, peccat graviter.
- 168 Differens solutionem piorum legatorum, graniter peccat.
- 169 Voluntas virtualis, & interpretativa, quam habet homo circa beneficia sua salutis, fas est erga fatuos, & phreneticos.
- 170 In dubio tenenda est sententia, quam humanior, & benignior est.
- 171 Disponens ubicumque verisimiliter disposuisset pro anima sua, ita disposuisse censetur.
- Solutio decimarum est de Iure naturali, & Divino.
- 172 Fatua per fatuitatem de vinis discurrerepta.
- 173 Discrimen inter mortem naturalem, & civilem adducitur.
- Fatui, prout & pupilli, habet intergrum, ac plenum dominium suorum bonorum; & per curatorem acceptare potest hereditatem.
- 174 Episcopus Religiosus num testari valeat?
- 175 In dubio indicandum favore pia causa.
- Triens hereditatis pro anima morientis ab intestato disponi potest.
- 176 Sacrum Consilium quia Sacrum dicitur.
- 177 Injustitia sine misericordia crudelitas est.
- 178 Furiosus, aut fatuus nequit facere testamentum.
- 179 Nec per curatorem.
- Testamentum ex propria voluntate proficisci debet, nec in alterius voluntatem conferri valet.
- 180 Furiosus, aut fatuus non valet donare causa mortis.
- Tutor, aut alius Administrator largitionem sui principalis exercere non potest.
- 181 Nec etiam disponere ad plas causas.
- Iura favore pia causa supplent defectum inhabilitatis, secus vero in hijs, in quibus defectus est mentis.
- Bartol. dictum in l. 1. num. 16. C. de Sacros. Eccles. enucleatur.
- Pupillus testari non potest, etiam de auctoritate tutoris.
- 182 Curator fatui non potest manumittere.
- 183 Curator num aliquid pro anima donare valeat?
- 184 Baldi dictum in l. ab agnato, ff. de curator. furios. examinatur.
- Discrimen inter donare, & dedicare, iraditur.
- Dammum maius inferitur ex unius anima amissione, quam mille corporum.
- 185 Decisio S.C. in proposita hypothesis adducitur.
- 186 Plura de cumulationibus actionum, remissum.

Reipublicæ perniciosissimum est, Aduocatos euuillationibus uti, quibus Iustitiæ veritas obnubilatur, quasque detestatur Rex Carolus, Roberti filius, in *capit. ordine Reginæ Ioannæ*, hoc in *Rim* inserto. Expendebat fortasse id *Tertullianus*, eum plus à toga, quam lorica lædi Rempublicam, testatur est. Haud tamèn sic indefinitè respondit noster *Alphonsus* Aragonensis, huius Regni primus Rex, qui rogatus, plus nè armis, an libris deberet? elamauit, ex libris arma, & armorum iura se didicisse. Ex quo paruipendendum venit effectum apud *Franciscum de Mendoza in viridar. sacra. & prophana script. lib. 4. de florib. philos. problema 3. num. 15.* ipsum Regem, uti literarum audissimum, Regni eum non habuisse. Imò idem summæ prudentiæ Rex dicebat, Regem illiteratum (& Ego addo cū *Thoma Lansij in consult. de Principatu inter Provinc. Europa. in oratione contra Italiam pag. 936.* quemlibet Nobilem talem) nihil aliud effugisti asinum coronatum, *Aen. Sylu. in Paral. Alphonsi lib. 1. cap. 6.* atque asinum ferratum, ut utar verbis *Palacios in repet. cap. per vestras, §. 1. notab. 2. sub num. 13. in fin. de donat. inter vir. & uxor.* Vnde *Cicer. 1. officior.* Plus, inquit, agere, qui sapientia, & consilio Rempublicam dirigunt, quam qui iaculis hostium corpora exponunt. Qua de re *Barthol. Philipp. in tract. del Consejo, 3. Consejeros, discurs. 3. Saxornat, Bouadil. in polis. lib. 1. cap. 10. nu. 19. Ayala lib. 2. de iur. belli, & discipl. milit. cap. 2. num. 8. & 9. Galist. Ramirez de lege Regia, §. 8. ex num. 5.*

Quidam verò iniqui cū lucri spe
2. causas, vel protrahant, vel falsis defensionibus tueantur: Urbem subuertunt, Ciues spoliatur, & præuicacatores etiam denominari valent, ut habetur ex *Iudeo in prax. lib. 1. cap. 7. num. 6. & lib. 3. cap. 24. num. 3. Iodoc. in prax. civil. cap. 96. num. 22. Afflicti. in Tom. IV.*

const. Aduocatos; num. 4. Mascatel. in prax. S. G. lib. 1. par. 3. gloss. dilatorias, num. 11. Cassan. in catal. glor. Mundi, par. 4. confid. 5. 1. in fin. Hinc merito vereri possumus, ad Urbium nè uitam, an potius excidium, tam magnus Aduocatorum numerus in Orbe excreuerit: idemque dici nunc posset, quod & non multis ab hinc annis, quando detecta recens America libellus supplex Regi Lusitanie oblatu fuit, petens, ut decem millia Aduocatorum in nouum Orbem oblegaret: cumque Rex perquireret, quid tanta Causidicorum copia illic ageret? responsum fuit, quod numerus superstes adhuc sufficeret ad Lusitaniam opibus exhauriendam, diripiendamque: de qua re *Pegasom. 4. Comment. ad ord. Reg. Port. lib. 1. tit. 48. ad rub. num. 13.* eum quæ sibi profunt, non quæ iurgiam dirimant, aucupentur quidam ex libris, iuxta illud *Poeta* cuiusdam:

Iurisprudentes prudentes iure vocantur,

Tam bene cum studeant, provideant quæ sibi.

Non ingeniosi est, sed avari potius euuillationibus veritatem obtere, & ambagibus, ac stratagemate, quæ luce ipsa clariora sunt, intextere, quibus tamen in causa iusta aduersus calumnias uti valeant, notarunt *Cagnol. in l. ea potest, ex num. 12. ff. de regul. iur. Couarr. var. lib. 1. cap. 2. de Petris festin. lectio. lib. 2. cap. 4. n. 3. Vindecis. 122. num. 7. lib. 1. Reg. de Philipp. differt. fiscal. 9. ex num. 4. & de Iudice, post Angelicum Doctorem 2. 2. quasi. 55. loquitur Afflicti. in Constitut. inter cetera, ex num. 4. de Marsil. singul. 77.* Doctos non dixerim, qui verum non detegunt, nec exponunt: iuxta *Baldi sensum consil. 254. lib. 1.* Eiusmodi Aduocatis aptè diceretur, quod Academicus quidam Atheniensibus olim respondit: à quibus rogatus, cur veteres Athenienses, tam bene literis imbuti fuissent, recentiores verò tam stupidi, ac stolidi? nimirum, quia illi studebant scientiæ, vos opulentia, quibus linguam comparaturus

Z Marc.

Marc. Anton. Camos. in microcos. par. dialog. 17 pag. 204. Gregor. Savi. in Claudi Regia lib. 12. cap. 22. ex num. 10. Caspian. in Catalog. glor. Mund. par. 7. confid. 28. Bonadill. lib. 3. cap. 14. num. 55. Calist. Ramirez de lege Regia, §. 11. et 2. num. 21. pag. 99. lit. G. memor Caranit. in ritu 99. cum dub. seq. qui idem, si impij sint, nimisq. soletres absque lingua à seculo recedere solent, vt in eo plebantur, in quo peccauerunt, vt notat Accurs. in §. item sardus, verbo Amittunt, Instit. quib. non est permisi. facer. testam. Bussos in eius Rosar. serm. 8. par. 1. Burg. de Paz in proem. leg. Taur. num. 385. Franc. de Petr. festin. Ictien. lib. 2. cap. 9. sub nu. 9. vers. vt meriti. Et nimis verbosis officij priuationem indixit text. in l. ex ea ff. de postul. Roman. & Addit. sing. 746. & post Marant. Affin. de execut. cap. 86. 88. & 291. quos audire voce nolebat Pontifex Clemens IV. propter verba, aliquando impertinentia, teste Apostill. ad Lap. alleg. 55. ex Nenizan. in syn. nuptial. lib. 1. in proem. num. 18. contra quos inuehit Seneca apud Lap. cit. alleg. 55. & alleg. 58. v. Barclai in sua Argenti lib. 3. pag. 661. qui liburancem Consiliarium Regem moneterem introducit verbis, quæ rescribit Larrea alleg. ff. cal. 1. 18. n. 19. lib. 2. & dixerant Andr. de Ifern. & Affil. in Const. Regni rub. 44. de caus. in indic. cit. decid. num. 2.

Decet quidem Aduocatatum compendiosè, & Laconum more breuitè loqui, & breuitari tam in scribendo, quam loquendo studere: qui enim hac vitur verbositate, præsumitur malus, & inscius, Bartholem. Agricola. Bancornis de qualitat. & offic. boni Aduocati, in relect. l. Aduocati 14. C. de Aduoc. diuers. indic. & Rabulæ nomen non euitabit, vt quasi radat, & offendat audientium aures verborum multiloquio, Cuias. lib. 4. obseru. cap. 40. vel canis rabidi in Curia oblatrantis, Tiracquel. de nobil. cap. 29. ex num. 8. Gratian. cap. 186. à num. 59. Xamar. de offic. Indic. & Aduoc. par. 2. qu. 1. n. 27. & requisita Aduocati indicaui in Rit. 101. ex n. 56. lib. 1. & alibi, & tægit Decian.

in apologia pro Iuris prudentibus, impressa post tom. 5. consilior. Sed notandum, veluti frequens, Aduocato, quæ à Iudice impetrat, vt vnum verbum possit dicere, licebit infinita, quia intelligit vnum verbum, idest vnum factum, Rebuff. in l. si quando, C. de bon. vacant. lib. 10.

Doctissimi verò Patroni, qui nostris in Senatibus intercedunt, doctrina, veritate, ac omnium virtutum genere pollentes, & gloriose vocis consili munimine, laborantium spem, vitam, & posteros defendunt, quorum ocalorum pupillæ sunt Religio, & Veritas, ac Clientum iustitiam, tucri numquam deserunt, & si consilium dumtaxat in vnam partem præstiterit, ad alteram tuendam non accedunt.

Quamuis soleat quandoquæ Iudex compellere aliquos corum patrocinari pro vna parte, quando aduersa pars meliores, ab omnes Aduocatos præuenisset, vt diximus in Rit. 99. n. 3. lib. 1. addimus Guttier. lib. 1. pract. quasi. 30. num. 4. ex text. in l. providendum, in fin. C. de postul. ibique Paul. de Cass. Annum. & Grammat. decis. 103. num. 35. de Rubis forens. certam. 6. num. 57. perpendentem text. in l. 20. C. de probat. & l. 7. C. de postul. Nisi sit clara iustitia istius partis, & altera careret, fraude cessante, & præuio Aduocati iureiurando, declarat, & intelligit glossa in illo text. Guttier. cit. loco, Formosin. de Iudic. & for. compet. ad cap. pastoralis, 14. quasi. 10. num. 5. Quamuis si callidus lingator allecdo principali Aduocato, in principio cause, vt illius patrocinium contra se euitaret, illum deserat, & alterius vtatur opera: relictus absque nota præuicationis partem poterit aduersam tucri, vt decreuit Rota in Romana patrocinij 15. Decembris 1632. coram Coccino intervolantes, teste Camill. Capucio in prax. Indic. tom. 1. par. 3. cap. 5. art. 12. n. 323. A conuertiendi studio, quod frequentissimum olim fuit, ex Cicer. Tacit. Apuleio, Marcell. Cassiod. & alijs notat Marquadi. Freher. lib. 3. de astio. 17.

cap. 13. num. 4. nostri Neapolitani Aduocati prorsus se abstinere, nec ægrè ferunt, si quando in causa succumbunt, iuxta *Tiraq. monitum de nobilit. cap. 29. nu. 18.* exemplo Pauli I. C. qui in causa ab ipso postulata non obtinuit, eodem teste in *l. quæstum est, §. cum vir, ff. de leg. 3.* nec comprobatur *Philosophi effatum 7. ethic.* quòd vincentes tantùm gaudeant, & tristentur victi, & Iudices, si sententiæ eorum infirmæ appareant, & reuocentur, *D. Thom. 2. 2. quæst. 138. art. 3. Balzaran. ad Const. Regn. statuimus, nu. 28. de offic. maior Iustit.*

7 Quorum Aduocatorum laudes indicant *Vlu. opin. 27. num. 10. lib. 1. commun. opin.* à nobis adductus in *Rit. 99. n. 4. lib. 1. Tassan. de anteq. obser. 1. vers. 7. nu. 27. pag. 375. Reg. de Philipp. differt. ff. cal. 12. num. 78.* quosque immeritò carpit *D. Pref. D. Franc. Merlin.* quòd nihil ad rem pro decisione causarum allegent, *centur. 1. contron. 16. num. 11. & centur. 2. cap. 2. num. 10. cap. 3. n. 4. circa fin. cap. 32. num. 18. cap. 36. cap. 52. in princ. & cap. 53. num. 1. in fin.* notatus propterea ab *Alphonso de Olea* in subtili tractat. de cession. iur. tit. 5. qu. 11. n. 1. Ideirò ex his pleriquè passim ad summos Regios Magistratus euehuntur, paruipenso *Alciati* monito *lib. 12. parerg.* non expedire Iudices creare, qui Aduocati fuerit cuius effato dissentient *Cossa in domo supplic. ann. 17. num. 19. P. gas add. loco tit. 48. sub n. 4. pag. 152.* aliquè à me laudati in *Ritu 14. num. 9. tom. 1.* quin non sufficere, ait *Mich. Vulc. de regim. Mun. par. 4. quæst. 1. num. 11.* esse, qui ad iudicandi munus aspirat, laurea in aliqua publica Academia, Doctorumque insignibus decoratum nisi & in Aduocationis palestra optimum, exercitiumque Actorem se præstiterit, inuehens in eligentes ad Subsellia eos, qui in postulando se non probarunt expertos: cum ex mala hac electione pleaque mala erumpant, & ad hoc profectò respexisse *text. in §. 1. vers. vetus igitur, Auth. de iudic. ut nullat. vbi Iudices Iustinianus elegit, quos aduo-*

Tom. IV.

cationis munus eos iudicandi dignos demonstrauit. Et perperam nostros Aduocatos offendit *Consil. Paul. Staban. in obser. ad resol. 1. num. 71. lib. 1. & resol. 156. à num. 1. lib. 2.* quem scò ipsum potius lædere, aduertit *Carol. Ros. in add. ad Ruit. conf. 89. num. 3. lib. 1.* Doctorum enim Virorù propriù est, Aduocatos laudibus extollere, vt obseruat *Fontanell. decif. 392. nu. 79. tom. 2.* ibi: *Vt tradit Anton. de Gam. decif. Portugal. 185.* qui asserit: *Sic Sematui visum: & loquens de Aduocato, qui contradicebat, nihilominus doctum appellat: sic de Aduocatis loquuntur in segetissimi viri cum modestia, & laude.*

Inter ceteras autè illorù virtutes 8 illud mirabile cernitur, quòd qui in nostris Rostri causas dicere consueuant, aptissimi, & integerrimi neddum sunt in illis dicendis; sed in decidendis quoque. Nec militat, quòd *Mastrill.* ait ex *Thesaur. in prafat. deis. num. 26. de Magistrat. lib. 2. cap. 12. num. 3.* doctissimos à se multos viros in patrocinandis litibus semper laudandos, ad iudicandi tamèn munus euectos inhabiles euasisse, & è contra. Iphis namque quis non debitos perfoluat honores? de quibus in *tit. C. de Aduocat. diner. Iudic. Borrell. in summ. decif. tom. 1. tit. 65. à num. 1. Vela. de priuileg. pauper. cap. 3. quæst. 17. à num. 14. Salzedo ad l. non. Recop. l. 34. tit. 16. lib. 2. Parexa de edition. instrum. tit. 6. resol. 1. num. 6. Amaya in l. unica, C. de infam. lib. 10. num. 87. & in l. 1. C. de Aduocat. diuers. Iudic. Perez. de Lara in compend. vita homin. num. 14. Solorzan. tom. 2. de iur. Indiar. lib. 4. cap. 4. à num. 18. Ferdin. Addeus. lib. 2. explicat. pagina mihi, 165. Ioh. Rendinger. obser. 10. centur. 1. Christin. decif. Belgic. 99. & 100. vol. 2. Cuiac. lib. 16. obser. cap. 22. Fab. de error. pragmat. tom. 1. in epistola ad Ducem Sabaudia, Grinelli in salut. ad lector. in decif. Dolani Senat. Consal. ad l. unic. C. si quis Imper. maledix. ex num. 36. aliqùè à me ipso coaceruati in *Ritu 58. & 101. ex n. 1. lib. 1.* quem locum laudat *Luc. ad Gratian.**

Z 2

tian.

*tian. lib. 1. de septuaginta. cap. 186. n. 18. & à Reg. de Philippo fiscal. differt. 2. ex num. 1. & Carolo Rota in tract. 1. de muner. ex num. 46. ac tract. 2. ex num. 67. scientia nāque facit nobilissimos, Salys. in l. 7. C. de possim. inquiring, quōdā nobilitas sit ipsius scientiæ filia. Nequam proinde meritis, mulierem illam lanuensem nobilem omnibus infamæ pœnis dignam exiliumauit Alb. Gentil. de nupt. lib. 4. cap. 13. quæ vxori cuiusdam Doctoris nullis imaginibus claro, impurissimo, ac petulantis ore dixerat: *Non esse penam, quæ faceret nobilitatem, sed penem.* Rursus præterea perfoluuntur honoraria, vt dixi in Rota 58. ex n. 9. lib. 1. ac dicebat ad rem Gassen. in consuet. Burgund. des droicts, rub. 3. §. 2. 3. in princ. i. g. concil. n. 16. vt agnouit, quod tunc, licet, & nunc, volebant l. C. satisfieri in suis laboribus, nē ijs, qui nunc viuunt, in posterum vitio vertatur, si sine debitis stipendijs no- lunt labori incumbere: *Eui interrogatus his diebus, & ita dixit, et quia nulla erant pecuniæ, nihil scripsi, retere Fantanci. tom. 2. de pact. nuptial. claus. 7. glof. 4. par. 4. num. 35. pag. 3. 8. & indicauit etiam Rota. 58. n. 3. ex glof. in cap. infames, §. 1. quaf. 7.**

Hinc aduocare libet, quæ currenti
9 calamo scripti pro cetero ipsorum Ad-
uocatorum (inter quos ego tunc mi-
nimus) nè subleat ei cogentur Tri-
bunal adire ad campanæ sonitum, qua
in Castro Capuano singulis diebus,
festiuis exceptis, in ingressu S.C.pul-
satur, & est vocationis signum. *cap-
solent. 50. de consec. dist. 1. ac per illam
vocati in multis calibus, si non vene-
rint, graue pertrahant delictum, Me-
noch. lib. 4. præsumpt. 44. num. 1. Cypriae.
tom. 1. comenforens. 26. num. 2. & dicitur
ministrum lingua, Pater Her-
vera de orig. offic. diuinis, lib. 1. cap. 9. n. 7.
Pegas ad ord. Reg. Portug. lib. 1. tit. 5. §. 5.
glos. 50. Bonadi. in politic. tom. 2. lib. 3.
cap. 7. num. 61. & dixi in Ris. 2. lib. 1. nec
propterea nostri Aduocati poenis affi-
ciendi quod designata hora non adierint.*

Gaudebam mihi, congratulabar
Collegis meis, cum ea perlegerem,

quæ de Advocatorum dignitate, & præstantia honorificè scripticant eruditissimi Viri, idquæ mihi potissimum ad tam præclari muneris rectè obsequium amoris, stimulus admovebat, cum ex edicto, quo amplissimus Princeps S.C. (erat tunc D. Don Bernardus Zúñiga, de quo memini in *Ris. 1. sub num. 21. lib. 1.*) aliqui Senatores præstantissimi è coetu nostro, laureis nostris insigniti, ad eximia promoti muneris, optimi acerbissimè nos, quàm par sit, & veluti in servitutem redigi iubent, deturpari dignitatem omnem, & Iurisperitorum nobilitatem emancipari video, atque etiam dolere.

Equidem aduocatus inuoluitur, dum
to venale non est, quod maximis stu-
diorum laboribus, tot diuturnæ pra-
xis in foro exercitationibus ab incun-
tis ætate susceptis, vix senectutis æri-
nis cinitur, seruire illud munus exi-
stimo; quid est igitur, vt multatari po-
neat eos, qui sponte illud exerceant,
prædefiniri tempus, quo præstari Tri-
bunali, quouè accedant ad forum,
quam diu interfuturi sint ex inopina-
to decreuerint? Ad quid delatissent
Iura tantam Aduocatorum cœtui nobi-
lilitatem addentia, l. *providendum*, C.
de *posul.* tantam claritatem, l. 1. C. de
Adm. diuersi. Indic. dignitatem, l. *fin.*
C. de *offic. diuersi. Indic.* comparationem
que Stellarum, *cap. super specula*, extra
de *Magist. si vi seruus* lib. poenarum
vinculis mancipare præcipiat Sac. C.
Præses, adeoque eos exuat libertate
accedendi, vel non accedendi ad S. C.
que communi omnium viuendum vo-
to cæteris alijs bonis præteritur, l. *li-*
bertas, ff. de *reg. iur.* Ad quid tantam
titulorum congruem Aduocatorum
cœtui coadunare, de quibus *ll. GG.* à
nobis adducti in *Ritu* 58. & 101. *ex*
num. 1. lib. 1. quem pluries *Mudat D.*
Conf. Altimar. ad Romit. conf. 8. tom. 3.
diximus in hoc *Ritu num. anteced.* tan-
tasque præeminencias à Principibus
impartiri, quas indicauimus in *Ritu*
273. *ex num. 83. memores num. 88.* de
ductis Imperatoris Sigismundi, & Au-
gustini Suesiani: addimus Actium ve-

terè Poetam, qui valenti Iulio Cæsari ad Poetarum Collegiū nunquā assurrexisse fertur, non Maiestatis quidem eius immemorised quōd in comparatione omnium studiorum aliquanto se superiore esse existimavit, ex *Valer. Max. Cassian. in catal. glor. Mund. par. 7. consid. 36.*

Nec eorum dignitatem, libertatemque imminuit, quōd cogi possint à Iudice, vt patrociniū suscipiant, ex *leg. nec quicquam. §. S. Advocatos, & S. fin. ff. de offic. Proconsul. susceptumque explendum, l. i. in iuris, C. de procur. Intelligendus est enim text. ille in sensu, quo loquitur, quo fuit communiter ab omnibus intellectus: nempe, vel quando legitima subesset causa, *l. penult. §. qui autem, ff. de vacat. & excus. numer.* putā si quis per potentiam aduersarii non inueniri pro se Aduocatū dicat, citata *l. nec quicquam, §. sed et si quis, & parte ipsa iitante, §. Advocatos, eiusdem l. nec quicquam*, mediante honorario pro modo litis, proque Aduocati facundia, & fori consuetudine, *l. 1. §. in honorariis, ff. de var. & extraord. cognit. glos. in l. 1. §. ait Prator, verbo non habebunt, ff. de postul. sine quo Aduocatus non obstringitur*, neque tenetur pro eo venire ad locum iudicii, *Specul. in tit. de Aduocatis, §. obijciatur, num. 2. §. in fin.* Vel tandē in causis pupillorum, aliorumque debiliū, *titul. nec quicquam, §. obseruare, verbo Advocatos*, quibus etiam si non cogentur, teneantur prestare gratis patrociniū, *Sot. de inst. & iur. quast. 8. art. 1. ex pag. 488. secus, læthalem culpam incurrerent, D. Thom. 2. 2. qu. 7. art. 1. Gaill. pratt. obseru. 43. lib. 1. Connarr. pratt. 99. cap. 6. sub num. 4. opusque misericordiæ negligerent, Scacc. de appellat. quast. 15. num. 51. pag. 112. ex quo in adeptione lauræ Doctoratus egenibus patrociniā prætuturos iurisiurandi religione se obstrinxerūt, & dixi in Rit. 23. à num. 10. & 99. ex num. 6. lib. 1.**

Præter quā quōd multiplici ex causa nequit Aduocatus cogi ad patrociniū suscipiendum: nimirum

contra amicū, vel pro inimico, *glos. in l. 1. §. ait Prator, verbo, Non habebunt, ff. de postul. l. humanitatis, C. de excus. tutor. Tiraguel. de pen. temper. caus. 22. Bonadill. lib. 3. politic. capit. 14. num. 56. Azned. l. 13. tit. 9. lib. 3. num. 20. & l. 22. tit. 16. num. 1. lib. 2. recopil. vel contra clientem, quem solitus est tueri, Villadieg. in polit. cap. 5. num. 55. vel quando commodè accedere non possit, quia scilicet esset morbo correptus, *glos. in l. 1. §. Dimis Severus, in verb. repeti. ff. de var. & extraord. cognit. vel nequit valdè mane accedere, quia noctem insomnem traduxisset, quibus in casibus Doctores, Aduocatorum deferendum commoditati, dixerunt, præsertim Specul. in add. S. obijciatur, num. 25. ibi: Si commodè venire potest, vel si nesciret eam causam agi, in qua suo patrociniū opus sit, Specul. ibidem, ibi: si sciverit causam agi, Reg. Roit. in prag. 1. num. 7. de postul.**

Quapropter cum tot, tantisque ex causis non teneatur Aduocatus; non est cū hodiè mandetur ipsis genericè, nulloque habito discrimine causarum, casuum, & personarum, ac temporum, vt quotidiè, talique hora accedant. Quod verò Reg. Roit. tradidit in add. prag. 1. num. 7. de postul. licet potissimum Aduocatis fauere videtur, tamē hand officit: cum ex ipsius verbis non deducatur, quōd Aduocati susceptum munus explere, & in omnibus causis quouis tempore, & euentu, parte non instante, nec stipendiis constitutis, ad Tribunal accedere teneantur: quōd terminis habilibus insignis ille vir loquutus est his verbis: *Notā quid postquam Aduocatus seruatis seruandis: nimirum quōd vltro ad causam accedere teneatur, etiam non requisitus, quando nouit causam tractari ac clientis defensione sua opus esse, & in casibus videlicet, in quibus Aduocati munus suū susceptum explere debeat, & possunt, vt sentire videtur Specul. ab eodem Reg. adductus.*

Delendum insuper est dictū, quia Aduocati non solum in Supremo Sacro Consilio, sed in alijs Regijs Tribunalibus

bunalibus, in Supremo præsertim à Latere Consilio occupantur, in quibus, ut rerum necessitas petit, in dies intercesse cernitur. Nequit igitur vnus Tribunalis detrimento alteri opem ferri, cum in omnibus causis defensio spectanda sit, & clientum bonum procurandum; omnes sunt Curie Regis omnes subditi; & diu re. eptum est, ut Aduocati indiscriminatim, non ad vnum restricti, Curias omnes, & Tribunalia inuiserent, & quæ rerum fuisset necessitas, modò vni, modò alteri occurrerent.

Nec audiendus est *Io. Laganarius ad*
 15 *Ronit. in pragm. 1. num. 18. de custodia reor.* autumans, prærogatiuis prædictis minimè frui nostrorum temporum Aduocatos; sed priscis Iuris Consultis tantum indulta priuilegia, Imperatorumque tempore florentibus. Si quidem nulla inter veteres, & recentiores Aduocatos differentia ostendenda est, eadem vtriusque definitio competit; nempe, qui in iudicio apud eum, qui iurisdictioni præest, desiderium suum, & amicorum exponit, vel alterius desiderio contradicit, *Aloys. de Leo in l. 1. num. 2. C. de Aduoc. diuers. iudic.* Imò nostrorum magis temporum, Aduocati præstantioribus sunt priuilegijs vallandi, qui opus magis laboriosum agunt, voluminosos processus perlegunt, allegationes in iure, & in facto edunt, Iudices instruunt, in Aulis edisserunt, maiori labore, quam præfici Aduocati, ut adamussim obseruat *Fontanell. de pact. nupe. clausul. 1. nu. 24. lib. 1. pag. 16. & in dec. 155. ex num. 3. lib. 1.*

Quamobrem, nè editi huiusce no-
 16 uitate tam vtilis aduocandi modus, & ordo, nèue consuetudo hæc liberè in omnibus Tribunalibus causas defendendi diutius obseruata diluatur, (quod sanè non sine legum violatione fieret, cum omnis mutatio in Republica, adhuc in melius, maximi detrimenti sit, ut monent *Tertul. aduersus Marc. lib. 4. pag. 541. lit. D. S. August. epist. 118. tom. 2. lit. A. Angelicus Doctor par. 2. quæst. 97. art. 2. Marc. An-*

ton. Mureto ad l. 2. de constitut. Princip. pag. 153. Altamiran. in l. 3. C. de fl. Offic. Milit. cap. 21. ex num. 1. Philipp. Knipchilde de iur. & priuileg. Cinis. lib. 3. cap. 5. nu. 55. & alij nouitèr apud Reg. de Philippo fsc. differt. 2. 1. ex nu. 2.) nostræ supplicii assertioni Sacrum Senatuum annuendum fore, Aduocatos in pristinam libertatem vindicando, in spem ducimur; ex quo fiet, ut maiori animi conatu munus suscipiant, & alacrius exerceant, cum nobilitati suæ, & laudibus liberalissimè indulgeri viderint.

Memoratus ordo, benignitate mixta cum iustitia DD. Præsidis, & Senatorum, fuit reuocatus, vt egit tempore, quo illi præerat D. Regens, & Præficens D. Petrus Iordanus Vrsinus, calamumque pro totius Aduocatorum coetus tutela arripuit insignis *J. C. Antonius de Philippo, patet D. Regentis Io. Hieronymi, vt ipse Regens fateatur fsc. differt. 2. num. 4.*

An autem iuramentum calumniæ
 17 requisitum ex *pragm. 6. incip. si Rens, de ord. indic. sit sublatum ex cit. pragmat. dispendia litium, eod. tit.* attento quoque nostro Ritu? inquit *Caran. numer. 34.* illudque hodiè recessisse, & cautionem expensarum ipsius loco successisse, indicat *Mangrell. ad Bart. in l. qui bona fide, §. si alieno, ff. de damno infecto.* & absque illius propterea præstatione procedi in causa, monet *Reg. Ronit. in indic. pragmat. 6. nu. 1.* referens *Caran.* hoc differrentem; & miror cur *Reg. Ronit.* non meminerit de *Muscateh.* qui in sua *praxi* de huiusmodi questione dissentit, *par. 1. glos. contendat, ex num. 14.* & tuctur, quòd nè parte quidem expetente prestare teneatur, quòdque processus valeat, rationibus ductus sub *num. 17.* autoritate *Parif. de Pri. ac Vrsill. sub num. 17. & Marant. in cap. de inram. calumn. (quod quidem tempore suo fortè erat in vsu, teste Muscatell. sub num. 21.)* concludit, huiusmodi iuramentum à litigantibus temerè præstari, & parui pendii, ex *Bald. in l. si potest, C. de enist.* cum potius de calumnia committenda, quam vitanda

da iurent, & propterea penitus illud à iudicijs eliminandum, nè tot petitorum nexibus animæ litigantiū fœde illigentur. Vnde reiectis disceptationibus, an in Regno per huiusmodi *Ritum*, aliaque iura sit hoc iuramentum deletum? putarem fuisse obliuioni traditum, ac derelictum ex malitia, & litigantium proteruita, qui vt aucupentur sibi iura, foueantque, parui habent, vel millies peierasse.

Et quamuis *Regens Renu.* citat. loco 18 num. 3. dicat, huius iuramenti omifio nem fuisse introductam ex cap. 1. §. *Sacramentum, de consuet. rest. feud.* tamen remissio, de qua in cit. §. fuit obreuerentiam, quam Domino vassalus debet, fuitque statutum ad instar Patronorum in *litis iurandum*, 33. §. *qui ius iurandum, de iur. iur.* quam legem allegat *gloss. feudalis* ad ostendendum, quod in hoc Dominus est similis Patrono, & ista iura æquiparare, liberos vassallis, dixit ibi *Andr. & in tit. quib. mod. feud. amittit.* et si aduersus hanc æquiparationē arguatur ex multis, præsertim ex eo, quod si Patronus à suo liberto iuramentum exegerit, nequit libertus Patronum mutuo ad iurandum compellere, vt sustinet *Aluar. in indic. §. in quibus, sub num. 2. vers. apponitur ab extrâ,* & sub num. 3. vbi cum *Salys. in mem. §. qui ius iurandum*, aduersante dictis *Bart.* expressè recidet, prout etiam Domino ex eadem æquitate remittitur in cap. 1. §. *si verò feudum, si de feud. fuer. contr. inuest.* vbi *Ifern. sub num. 4.* profert rationem, quia Domino hoc iuramentum fuit remissum per *Fridericum* opud *Roncaliam*, vt dicitur in *addit. §. Sacramentum, de consuet. rest. feud.* sed tamen iuramentum, quod remittitur in cit. §. *si verò feudum*, non est calumniz, de quo loquitur memoratus text. in §. *Sacramentum, vers. in quibus*, sed Sacramentum litis decisorium, quod alio vocabulo dicitur de fensio in *101. memor. tit. & ibi DD.* ac præstat pro veritate detegenda, cum perpetuam veritas tegatur, tam à Vassallo, quam à Domino, vt in cap. 1.

vers. est Dominus, & ibi gloss. & Ifern. de contr. inuest. int. Domin. & vassall. ex quo text. Præsul *Liparuli* in add. §. *si verò feudum, verbo, Dominus iurare*, dicit, huiusmodi decisionem esse omnino veram, quatenus de iuramento eum duodecim sacramentalibus loquatur, qui sacramentales qui sint, & an à longobardis, vel Iure Canonico, aut Ciuili ortum habuerint? differit *Consilio. And. de Georg. in repet. cap. huius autem generis, in quib. feud. amittit. c. 19. & nos supra in Rit. 180. & infra 193.*

Quatenus verò simplex, & omnino iuramentum negaret, dubius existit de decisione per text. in cit. cap. 1. Et si *Liparuli* anceps sit, innuatque quod Sacramentum à Domino textus minimè tollat; tamen non discedendum, reor, à litera, quia esset destrueret text. & legendum intrepidè, quod à Domino omnem auferat iurandi necessitatem; atque hic casus longè distat à casu cap. 1. *vers. si verò Dominus, de contr. inter Dom. & vassal.* ac ab alijs iuribus, quæ iuramentum Domino deferendum sanciunt: nam cum in ijs casibus esset de feudo contentio, cum illo, qui vassallus declaratus adhuc non erat; hic verò ille à Domino Sacramentum petebat, qui iam vassallus erat pro feudo, de quo minimè controuersia extabat, & aliud petebat, de quo iuramento Domini stare volebat, & propterea sicuti Patronus in lite, quam cum liberto habet, iurare non tenetur, propter reuerentiam; ita pariter isti Domino: nam maior reuerentia est exhibenda illi, qui verè est Dominus, quam ei, quem adhuc Dominum esse non constat, vt arg. §. *primi, de mil. vassal. qui Cont. est;* dicit *Aluar. ibid.* & alium ponit casum, quando Dominus de calumnia iuramentum prestare se offerret, an tunc vassallum ad sibi iurandum adstringere posset? & contra opinionem *Jacob. de Beluis,* negatiuz incumbit sententiæ num. 3.

Vnde, vt ad *Ifern.* inceptus redeat 20 sermo, putarem, *Ifern.* lectionem, tanquam

quàm deficientem, esse suppleendam, videlicet, quia Domino similiter ius iurandum de calumnia renittitur, & sic *Ifern.* aliud ibi adducere voluit simile, in quo Dominus iurare non re-
necetur.

Proinde dicendum, quòd quamvis
21 nec de consuetudine huiusmodi calumniae iuramentum tolli possit, talisque consuetudo minimè valeat, ex textu in cap. constitutus, de fideius. & in cap. certum, de iuram. calumniae. quos recenset *Matthief. sing. 61.* *Roland. consil. 71. num. 10. vol. 1.* *Afflict. in pralud. constit. quast. 12. num. 8.* *Aus meus ad Cappel. decif. 207.* *Antoni. conf. 61.* memores *Carau. in hoc Rit.* etiam in causis summarijs, & in quibus proceditur sola facti veritate inspecta, *Menoch. de arbitr. lib. 1. tom. 1. integra quast. 26.* Tamen hæc toleratur consuetudo, cum animarum detrimentum ab huiusmodi iuramento praestando fieri in dies viderit. Et Gentiles hac perspecta temerè iurandi facilitare, ut peierandi ansam tollerent, solo ducti naturæ lumine, id lege vetarunt, quàm à Radamanto latam ferunt, qui propter incorrupta iustitiæ vitæ iudicia à Poeris vovs ex tribus Tartari Iudicibus fingitur, ut refert *Plato in libr. de legib. dial. 12.* de quo meminit *Confide Georg. cap. 17. num. 11.* qui docet, quid sit iuramentum? quare inuentum? quoruplex; & cur Ius sedudale potius, quàm Romanum, in causis decidendis iuramenti fidem sequatur.

Anno 1630. iussu Pro-Regis simul,
22 & Visitatoris prodijit decretum, quòd causarum Patroni huius nostræ Ciuitatis hoc calumniae iuramentum subire tenerentur. At adversus illud decretum iussurrexere Viri insignes, nempe *Franc. de Petris conf. 1.* *Camill. Tambur. in suo opusculo, Tasson. de antefat. vers. 3. obseru. 1. ex num. 11.* scribentes, non responsa dixerim legalia, sed penè tractatus integros, co refectos eruditionum, ac doctrinarum munimento, ut quamvis nostrum non sit, Principis actionum causas rimari, &

æstimare, cum summum Principi Deus iudicium dederit, nobisque obsequij remaneat cura. Visum tamen meritò fuisse, ut ordo suspenderetur ob consuetudinem tam vetustissimam, ac diuturnam in oppositum militantem, quæ in Aduocatis de non iurando de calumnia (quicquid sit in principalibus litigatoribus) introduci valide potuit, *glos. in l. rem non novam, §. Aduocati, C. de iudic. & Bald. in cap. ceterum, de fideius.* dicit, discrimen esse inter litigatores, & Aduocatos, quia non in causa, sed circa causam Aduocati iurant, & proinde in ipsis consuetudinem operari, & expressè ante *Bald. tenet Ifern. in pralud. feud. n. 27.* necens, quòd defuetudo legem abrogat, *l. de quibus, C. de leg. in fin. Inst. in proem. §. igitur,* & absque dubio rollet, & abrogabit, quando in contrarium actum est, & ponit exemplum in Sacramento Aduocatorum, *C. de iudic. citata l. rem non novam, §. Patroni,* quam in consuetudinem non vigere, dixit ex *Balg.* quia lites sine tali Sacramento agitantur. Maximè quia nostrorum Aduocatorum probitas his aculeis non eguit, ut bene operentur, & in iudicijs, ac causis agendis præ oculis habeant rectitudinem, quæ eis perpetuò præsto est; dirimunt enim ambigua facta causatum gloriose vocis, ac legum consilij munimine, non clypeis quidem calumniarum; tum, denique, quia vel sceluso Sacramenti vinculo exploratissimum est, eos, si qui fortè abiecti, ac degeneres, inter vilissimos quosque numerandi iniustas causas tuendas suscepérunt, turpe cõpendium, stipemque deformem potius, quàm laudis augmenta quaerentes, obstringi ad restitutionem, & damnorum omnium refectionem, si arcinæ animarum suarum beatitudini consulere velint, præter quod malè parca, quàm circissimè dilabuntur, cum lamentabili domorum excidio, & non sine dignitatis familiarum dedecore, concinitque apud *Dia. Io. Crisostom. effatum sup. 1. ad Cor. hom. 40. Qui plures quàm permiffum erat, colligebant, non*

mannu, sed verminum plus, & putredinis repleverunt.

23 *Istud autem Capitulum M. C. eiusque Regenti Joanni de Haia directum, & à Regina Ioanna presentes inter Ritibus institutum, nulli dubium est, instar coetereorum Rituum, servandum esse in toto hoc Regno, Andr. in reper. ad Coss. Regn. vers. Ritum. Conf. Cap. in inuest. feud. verb. Officialium, de Franch. decis. 143. n. 7. Alciat. coss. 25. in fin. lib. 5. Cap. pell. Tholos. decis. 115. Molin. lib. 1. primog. cap. 2. num. 18. Præterquam quòd ex regula à nobis constituta in Ritum 275. n. 36. lib. 3. rescriptum etià vni directum positum in volumine legum, facit ius quòd omnes. Addimus hanc regulam confirmantes Reg. Ronit. consil. 93. ex num. 1. lib. 2. Rebuff. ad constit. Gall. tom. 3. de salar. tax. per visit. process. art. 1. gloss. unic. nn. 1. 5. & 10. Conf. Carleval. tom. 2. de iudic. lib. 1. disp. iur. tit. 2. disput. 8. num. 10. memorem ad rem pragmat. nostræ, 40. §. 5. in fin. de off. S. R. C.*

24 *Ex hoc itaque Capitulo, eiusque verbis ibi: Ex defectu omiffa solemnitate iudiciaria, & ibi: De pura substantia veritatis, prodijte decantatum illud, in Regno causas cognosci, atque definiri posthabitis solemnitatibus, soli facti veritate inspecta, summarie, & de plano, quam notoriam cantilenam vocitat Muscatel. in praxi S. C. par. 1. lib. 1. gloss. libellus, num. 4. cuius meminit Mari ad Grammat. decis. 15. num. 7. Hinc fortasse in hoc Regno causas omnes summarias, præter feudales, iudicari, scripsit Jacob. Schultes Elbingensis observ. forens. 3. num. 249. qui latissime agit de causis summarijs, & in quibus neque libelli, neque litis concretatione opus est. Atque huius Capis. vigore valent Barones in Regno committere causas summarie, simpliciter, & de plano; quamvis iure Communi nequeant. Paris. de syndic. verb. sententia, vers. est tamèn, Ruend. in cap. 6. Prator. num. 3. Reg. Tapia lib. 2. in R. gn. rubr. de off. & author. Baron. num. 4.*

Porro Legislatores nihil aliud im-
Tom. IV.

25 pensibus optarunt, nisi finem imponere litibus, quæ domus perfundant, familias perdunt, odia, rancores, atque inimicitias pariunt. Utinam non, & animarum iacturam! Idquipsam summo perè fuit quoque cordi Regine Isabellæ, quæ dispositis in hoc Ritum robur addidit in sequenti Rit. 289. Regi itidem Ferdinando in prag. incip. Odiatium, de ord. iudic. nostrisque Serenissimis Austriacis Regibus. Quamobrem conditi fuere hic, alterque Rit. 289. & tot promulgata municipalia lura, ut observat Caraniz. in hoc Ritum ex num. 29. cuius meminit Domad. de renunciat. cap. 32. nu. 73. lib. 1. Cal. de modo articul. gloss. 1. §. 1. ex n. 4. Troy. in præm. mem. pragmat. sub nu. 15. Borrel. in prag. odia, de arbitr. in princ. Camp. in cap. frequent, num. 1. Idem. in prag. civil. cap. 27. in princ. Quin Caran. & Reg. Ronit. ille in hoc Ritum, alter in comment. ad mem. pragmat. multa ad illorum elucidationem congruunt, necnon Prax. Ricc. collect. decis. 1118. Muscatel. cit. par. 1. gloss. 1. ex num. 6. & gloss. peitur. à vers. secundo quaro, sub nu. 4. Regis enim est, lites rescare, l. prope-randum, C. de iudic. cap. finem litibus, de dolo, & contumac. Solorzan. de iur. Indiar. tom. 1. lib. 3. cap. 3. n. 7. & tom. 2. lib. 2. cap. 29. num. 82. ac emblem. 68. nu. 25. & tom. 4. in exor. ad Advocatos, numer. 27. ac Ioann. Nenizan. in syst. nupt. lib. 6. num. 8. Eman. Alvar. Pegas ad ordin. Regn. Portugall. tom. 1. ad præm. glossa integra 57. Beterlinch. in theat. vni. human. tom. 4. pag. 222.

Vndè Rex D. Iayme de Aragon litibus, & litigiosis semper infensus se præbuit, ac in exilium misit insignè & celebrem Advocatum, qui multas lites excitabat. Rex Gallie imposuit tributum depositandum à lites mouentibus, quod victoribus restituebatur, & si victi, acquirebatur Fisco. Hoc consuluit Mæcenæ Augusto, teste Dio lib. 52. his verbis: Optimum verò inimicitias omnes, & ambitiosa certamina prorsus excindere, atque aded nec nomina nova, aut aliquid, ex quo oriri discordia possit, illis permittere. Cla-

A a

nat

mat propterea *Cicero lib. 1. de legibus. Et ea salus. litium multitudinem, maxime per se latitur.* Nam clari iuris est, dicebat *Alex. conf. 171. lib. 7.* extinctionem litium ad conseruationem Congregationis humane pertinere, & saltem ob tempus amissum euenit, quod scribit *Synec. epist. 1. ad Lucil.* ibi: *Persuade tibi, hoc sic esse, ut scribo, quodam tempora surripiuntur nobis, quodam succedunt, quodam effluunt, & si volueris asserere magna pars vite elabitur male agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus.* Multi assimilantur Hyperbolo, de quo *Iacobus Coreno in Glycos Patientia, lib. 2. cap. 11.* sic loquitur: *Hyperbolus suis miram in modum appetens litium; hinc adagium, ultra Hyperbolum, quod de eo dicitur, qui causas, processusque, quos vocant, plusquam par sit, suscitatur, & qui similis est his, de quibus Hesiodus, multi inquit litigant in foro, non tam ut aliquid consequantur, quam alios venient, atque molestant.*

Quamobrem si veritas inspicienda 26 est, & æquitas in quibuscumque Curijs, ac Iudicijs, possumus in Subsellijs M. C. V. cui utpotè luminari maiori ex dictis à nobis in *Ritu 1. ex numero. 2. lib. 1. & in Rit. 278. ex numero. 6.* hoc 4. tom. quod oppressorum lacrymas excitat, iustitiaeque fonti, qui iniuriarum sordes detergit, directe loquutus est Rex Carolus in hoc *Ritu*; Eadem quoque fortius exuberare debet in supremo Sacri Consilij Senatu, qui, & Regem ipsum representat, iudiciaque iudicat, ut Deus, de quo infra. Vnde haud inuile duxi, hic perstringere nonnullos casus, effectus, & praerogatiuas erutas ab huiusce *Rit.* aliarumque nostrarum Sanctionum dispositione, iure Comuni, ac Praxi. Quorū plerique quia conueniunt non solum S. C. & M. C. verum & cunctis Curijs, Tribunalibus, ac Iur dicentibus. Nonnulli autē præcipui sunt S. C. Describam porrò eos ordine tumuluario. At quos, perspexero, speculare ad S. C. de illis specifica mentionem faciam, ut innotescat, eas praerogatiuas ad ipsū

Supremū Senatū priuatim pertinere.

Perspicuum quidem est, Partheno- 27 pem nostram, si iuste gloriari licet, tot, tantisque ornamentis, honoribusque à Deo, Natura, Regibus, & hominibus certatim ornata, in hoc potissimum suas glorias pandere, quod habeat tot Tribunalia tam recte ordinata, tot legibus municipalibus, tantisque Ministris munita, *Reg. de Philippo dissert. fiscal. 20. num. 14.* Etenim præter Collaterale Consilium, in quo Consiliarij à latere Excell. Pro-Regis resident, de recte administranda Republica statuentes, de quibus eloquuti sumus in *Rit. 1. ex numero. 7. lib. 1.* addimus *R. Sanfelix. dec. 233. lib. 2. Gize. ad Capyc. Laro dec. 187. lib. 2. D. Marchion. de Gentelles, Locumtenentē Regis Cameracensis controuersae honores, & precedencias sub numero. 57.* me citato, mea rescribentē verba. Est etiam pro administranda Iustitia Supremum omnium inter Magistratus Regni Subsellij: nempe S. R. C. *prag. 2. de offic. S. C. ibi: Igitur Sacrum eodem in Regno, Supremumque Consiliū ordinanimum, cuius tantus est dignitatis, auctoritatisque splendor, tantaque potentia, ut admiratores omnes ad sui laudes, ac debitam vndique reuerentiam concitet.*

Quantum enim decus (dissimulatis 28 consulens ceteris pluribus ornamentis) S. huic C. à solo sui Authore descendit? palam est, quia Institutorē habuit Alphonsum Aragonum Regem, semper omnibus commendabilem, de quo plene sunt Historie, & indicavi in mea *Paranesi Excell. D. Petro Antonio ab Aragonia, Regni tunc habenas sustinenti, de transferendis cineribus Alphonsi huius Regni Primi Regis à Neapolitana Vrbe ad Basilicam Maiorem tumulato.* Hic enim cum sibi Ditionem hanc: nempe rem suam, iustissime vendicasset, Renato Rege repulso, postquam tertia Iunii 1564. pompa triumphali in Cuiuitatem nostram exceptus est; Supremum hoc Consilium ordinauit eodem anno, Aragonium nempe regimen imitatus: probè enim intelligebat, non tam in præsidij, in-

pro-

propugnaculis, in copiarum, armorumque munimentis Regna consistere, quam in æquissima Iustitiæ administratione. Quare aduersus eos, qui Ferdinandum filium Sacri huius Consilij Authorem, & non verius Adversariæ faciunt, sexcenta Historicorum hominum grauissima testimonia palam reclamant, ac Diplomata in Regijs Archiuijs asseruata, necnon eiusdem S. C. forensia acta contradicunt, quæ ipsum amplificasse solum, non induxisse inter nos huiusmodi regimen, constantissimè comprobant. Hinc *pragmat. 2. de offic. S. R. C.* non Ferdinando filio; sed Alphonso Patri tribuenda venit, atque idem Typographi peccantis incuriam nomina perperam commutasse, censendum est: quomodo enim eiusdem *pragm.* sensus, ac verba Ferdinando accomodari valeant, cum tantum paterni Imperij hæres fuit? Alphonso certè patri congruentius quadrant: ipse enim rem totam armis confecit, Regnumque hoc legitimo, ac hæreditario iure sibi destinatum, pugna iustissimè assequutus est. Quò circa Nicolaus *Top. de orig. Tribunal. par. 2. lib. 1. cap. 2. ex num. 10.* solertissimè perspicit, eandem *pragm.* inter Constitutiones ab Alphonso post triumphalem ingressum, Regni què huius æquissimam consequutionem, sanctitas, primum locum tenere.

Non solum ergo Alphonso, potèntissimus æquè, ac sapientissimus, ad huius Civitatis, iam diu exulè tranquillitatem, totiusq; Regni optimum statum firmandum, infelicitissimis mille perturbationum motibus iam collapsum, huiusmodi Consilium instituit; sed eidem ipsemet semper præfuit. Quamobrem hæc cõsecrati Capituli Præfectura Consilij Sacri prænomen fecit: sicuti olim omnia Imperatores Sacra nuncupabatur, ut Sacrum Scrinium Concistorij; Sacra Cognitio, Largitio, Sanctio, teste Iurei, ad *Symmach. lib. 2. epist. 20.* cuius meminit D. Garcia Barionneuo Marchio Cusani in *pænegrico Excell. Lementium Comiti, pag. mibi, 178.* & merito vocatur S. C. non Tribunal,

Tom. IV.

quia illud Regem respicit, hoc Iudices inferiores; *Bonadill. tom. 2. lib. 3. cap. 14. num. 23. Conradin Temp. omn. Indic. lib. 2. c. 1. Tasson. de anteq. vers. 3. obs. 3. num. 36. & 72.* Ac præterea libellos, qui offerebantur, hoc titulo prænotatos voluit: *Sacra Regia Maiestati.* Sed cum Reges perpetuis curis detenti, varijsque magni ponderis negotijs præpediti, in hunc Senatum venire continenter non possent, egregios quosdã Viros perspectæ virtutis delegerunt, qui Regio nomine; Regiaque auctoritate inibi præsiderent, prout hoc tẽpore præsidet D. D. Felix Lanzina y Villosa, qui postquam magnificèntissimo quouis munere laudabiliter functus fuit, communi omnium plausu, & commendatione, incomparabilis prudentiæ suæ, integritatisquè meritis exigentibus, eximia hac dignitate, utinam perennatura, ornatus est: inter cõteras enim Virtutes illa est admirabilis, quod in eausis animi suorum non pandit linguæ aspectu, vel vultu, ut Consiliarij liberius suum proferant præcipuum sanè requisitum, testibus *Palcote de Sac. Concil. 5. p. q. 20. pag. 229. Michael Martine de Villar. in tract. de Iuncta Regni Aragon. fidelit. 5. 9. pag. 261. Petrus Callisto in analytico tract. de leg. Regia, 5. 10. num. 32.* Rara enim temporum felicitas, inquit *Tacit. lib. 1. hist. 5. ubi sentire qua velis, & qua sentias dicere licet.*

Hoc præcipue exquirunt in integro, rectique affectu Iudice: nempe continere secretum, adeo seuerè exigatum à Iure, tum Communi, tum Municipali; *pragm. 3. de offic. Indic. 17. de offic. S. C. 1. de caus. decid. & scripsi in Rit. 265. ex nu. 178. tom. 3.* Nec multa vlla excogitari potest, qua assidendum non sit Minister in medium proferens arcana causæ; cui rei seriò animum appellare debent Principes, eo enim in apertum ducto, quod præter perituri, maxima oriuntur incòmoda, ac detrimenta incenarrabilia, ad quæ reparanda Iudex tenebitur; Verum, quando, aut qua ratione huiusmodi reparaciones fieri vnquam poterunt?

A a 2

Dixi.

Diximus in *Ritu* 3. num. 10. lib. 1. ex *Borrell*. hanc ob causam *Marin. Frecciam* è Senatoria dignitate deturbatum fuisse, cui opponitur improbando *Jo. Bapt. Mucci* ad *Reg. Sanfelice*. dec. 79. num. 10. lib. 1. monens, quòd *Anna* in *singul.* 383. cum nomen non proferret, neque sermonem haberet de Senatore, quem fuisse *Frecciam* argui posset; sed de pluribus Senatoribus, qui proinde fabulam autumat traditionem: maxime quia id in historiis non legitur, ubi còmemorantur aliorum suspensiones, quorum non pauci in integrum restituti fuerunt, de quibus *Cossus* *part.* 3. lib. 3. *hisor. Neap. & Summonti.* par. 4. lib. 12. anno 1584. & 1587. At *Frecciam* dignitate denudatum fuisse prætextu, quòd suffragium palàm fecerit, vero verius est, adduciturque Arrestum R. C. latum anno 1560. die 1. Martij apud *R. de Marin. arrest.* 63. 10. 3. pag. 797. Equidem autè spero credendum fortè, notam *Freccia* immeritò iniustam fuisse, tùm quia Vir ille fuit qua morum integritate, qua Nobilitate originis, qua omni Scientiarum genere eximius; Trahit enim originem è Civitate Ravelli, Dominus Civitatis Litterarum, & Castri Abbatis, à Consilij Caroli Quinti semper Augusti, in hoc Neapolitano Regno, ac S. C. Pro-Praefidens egregius, Professor de feudis in publico huius Civitatis Lyceo, quòd idem ipse asserit in *praf. ad lib. de subfend. in cap. de feud. orig.* de rebus, quæ vetustatem præferunt, apprime edoctus, cui Antiquitas omnis, imò, & Iura ipsa quam maxime debent; tùm etiam quia, & integerrimi adhuc Iudices illi subiacente fato, vt sæpe scèpius calumniarum imber aggrediantur acriter, & quandoque etiam miserrime obruantur. Mirum enim videri non debet, si vbi è Solio imperat prauitas, sibi conculcetur integritas; & qui iniuriam pro quo facit, quid mirum, si iniuriam duxerit à quitatem: *Laudabiles, & probanda actiones, graves inuidias, & acres calumnias costare solent*, ait *Polyb.* 1. *hif.* & *Ann. Rober. verum iudic.* lib. 3.

cap. 2. An veluti Cantabrides, inquit, etiam florentibus rosis saepe innascuntur, sic, & calumnia, nè quidem à pietate abstinent, imò eam probris, & maledictis frequenter exagitant. *Luc. de Penn. super text. in l. si grauius, 16. C. de dignit. lib. 12. quia homines*, ait, *qui habent de alijs indicare, saepe propter iniustitiam multos aduersarios habent, vnde non est passim credendum contra eos.*

Prænotantur adhuc eadem inscriptione *Sacra Regia Maiestatis*, supplices libelli, quotquot S. C. Praefidi dantur, vtpotè qui Regiam adhibeat auctoritatem. Et hanc ob causam idem S. C. vt mos Regum est, Illustris tantùm titulos exornat Pro-Reges; quare quoties in Collaterali Consilio, Sacrum Consilium causam aliquam agit, seruare semper solet in sententijs hanc formulam: *Facta relatione coràm Illustri Vice-Rege*; quam causam si ageret idem Collaterale Consilium, magnificentius diceret: *Facta relatione coràm Illustriss. & Excellentiss. Vice-Rege*, vt dixi in *Ritu* 1. sub num. 2. 1. ex eadem ratione, cum in sententia nominandus fortè est aliquis Cardinalis, non alio titulo decoratur, nisi *Admodum Reuerendi*, quo cū ornatur Rex tam voce, quàm scripto, vt obseruat *Casar. in specul. peregr. questione* 12. num. 181. Hinc cum lecta fuisset coràm D. Andrea Marchesio Praefide S. C. supplicatio pro interesse Principis Italiae Superiorem (præter Imperatorem) non recognoscentis, cuius initium erat: *Exponit Serenissimus Dux*, fuit decretum: *reformatis titulis prouidebitur*, teste de visu *Casar. loco cit. nu. 21.* Propterea quando S. C. Praefes causas Consiliarijs mandat, dat eis titulum *Magnifici*, quo solet eisdem honorare Rex, de quo titulo nonnulla edisserui in *Rit.* 273. nu. 86. lib. 3. Quando verò cæteri Tribunalij Praefecti causas committunt scilicet Praesidentibus R. C. Iudices M. C. Auditores Prouinciarum, titulo *Dominus* nuncupant; etenim illa Tribunalia proferunt eorum, vel prouisiones: nempe R. C. sub nomine Magni Camerarij. M. C. sub M. Iustitarij.

tiarj. Quamvis enim sint Regia Tribunalia, Rex tamen illis non praesidet, neque ipse iudicium profert, sed vnus ex suis cōspicuis Ministris. Non sic S.C. cui Rex, eiusq; Praeses praesit. Ideo in suffragiorum paritate, Praesidentem, aiebam, debere in eorum sententiam abire, qui fauent, in capitalibus causis, cum de morte agitur, quia ipse Regem representat, ex cuius suffragio nemo debet vltimum supplicium petrimescere, exemplo Regis Ioannis III. de quo meminit F. 10. Marq. in *Gouernat. Christiana* lib. 1. cap. 19. & Regis Ioannis II. de quo testatur *Rezende in sua Chronica* cap. 99. quod ipsum indicauit de Pro-Rege in rit. 274. num. 154. lib. 3. et si displiceat *Pasqualino tom. 2. ad pragmat. Regni Neap. 1. de condemn. pro delict. nu. 27.*

Verum gaudeo summopere recepisse Authorem, qui hoc adamussim dixerit in Praeside, & is est Emanuel Alvarez Pegas in *Comment. ad ordin. Regni Portugall. lib. 1. tit. 1. §. 9. gloss. 67. num. 5. pagina mihi, 275.* qui quippe Pegas vitur verbo tenetur, quod importat praecisam obligationem, *Parisi. conf. 19. num. 21. & 131. lib. 2. Maria. conf. 104. num. 12. Ciarlin. controu. forens. 9. num. 56. & controu. 38. num. 25. Quiesada controu. 22. num. 25. Daniel de Nobilibus disput. 66. num. 24. Magon. decis. Florent. 7. num. 11. Barz. decis. 74. nu. 6. Franc. Ant. Tanchredini consult. 10. nu. 39. Fontanel. decis. 9. nu. 16. lib. 1.*

Antecedat propterea S. C. Praesidens Locumtenenti Regiae Camerae, & si ambo fuerint Consiliarij Status, Praesidens S. C. praecedit eundem, etiam electu Consiliarium Status ante ipsum, *Andr. de Georg. in alleg. 25. num. 11. Reg. de Ponte decis. 8. num. 15. Fab. de Ann. conf. 22. num. 43. Reg. de Marin. lib. 1. resol. cap. 202. num. 22.* Si verò ambo essent Regentes creati, ille praecedit, qui fuit primò Regens renuntiaturs, *Surg. de Neap. Illustr. cap. 37. sub num. 22. Reg. de Ponte in tract. de potest. Pro-Reg. tit. 5. §. 8. num. 35. tit. de elect. Official. pag. 125. Tasson. de antef. obser. 3. vers. 3. post num. 125.*

Exemplo Capitris, noster S. C. Senatus praestantior est, ac maior Tribunali R. C. S. atque adeò Dom. Consiliarij cunctis in actibus, confessibus, uè antecedunt Dom. Praesidentes, licet tempore adeptæ possessionis priores, *Surg. de Neap. Illustr. cap. 27. num. 24. in princip. vers. Regij Consiliarij, Reg. Constant. in repet. l. 1. C. de Consulibus lib. 12. num. 57. circa princ. Reg. de Pont. de potest. Pro-Reg. tit. 3. de elect. Official. §. 8. num. 35. vers. & maius est, Regens Rouit. conf. 102. num. 21. & 2. lib. 2. Reg. 10. Camill. Cacaclus inter allegationes à Regen. de Marin. collectas alleg. 85. n. 61. Casar. peregr. quast. 12. ex n. 22. Anich. de praesent. instrum. cap. 2. qu. 5. dubio vnic. num. 73. Carol. Rot. ad Rouit. conf. 102. num. 14. citans me ipsum in ritu 265. num. 118. tom. 3. & dixi in ritu 1. ex nu. 12. tom. 1. atque ita fuisse perpetuò seruatum in cunctis actibus, si vnum excipias: nimirum Consiliarios, qui in ipsa adessent adiuncti, & vnà conueniunt in Reg. Camera, considerare in laeva, Praesidentes in dextera, tanquam domi suæ, vt diximus citat. in ritu 265. & in ritu 273. num. 76. 10. 3. Aequum est enim, inquit Bodinus lib. 1. de Republ. cap. 7. pagina mihi, 70. lit. G. quemquè domi suæ Principem locum obtinere, & in dissert. de praed. addit: Neque enim absurdum est, in maiori dignitate constitutum ratione loci postponi minori, arg. capis à collatione, 11. de appell. in 6.*

Etiam si simul conueniunt S. R. C. 35 atque R. C. S. in Collaterali Consilio, S. C. dextero occupat locum laeuum R. C. Cum verò contenderent Dom. Praesidentes veterem hunc ordinem inuertere, cum accedunt domù D. Locumtenentis, vnà cum Dom. Consiliarijs datis adiunctis in causa vertente in R. Camera, Excell. D. Pro-Rex iussit, adiunctos praecedere, *Casar. peregr. quast. 12. lib. 1. ex num. 1. Roc. de offic. tit. de praed. §. 4.*

Ac ita seruatur, quando in Collaterali Consilio coràm Pro-Rege cogitur Iuncta Regiae Iurisdictionis, quæ constatur ex Dom. Regentibus, S. C. Prae-

Præsidente, Locumtenente Reg. Cam. quatuor aularum S. C. Præfectis, Reg. Consiliario Assessore Cappellani Maioris, Decano Præsidente Reg. Cam. utroque Fisci Patrono, tam Reg. Cam. quàm M. C. V. In ea enim Decanus Præsidentis dumtaxat in læuo sedet latere, qui ubi desierint loqui Fisci Patroni Reg. Cam. & M. C. V. qui & in læuo consedent, prius Præsidentis Decanus Reg. Cam. præstat suffragium, deinde Regij Consiliarij ex ordine proferunt suffragia, inchoante iunior in officio. Verùm in materia gubernij, & Status, antiquior incipit votum proferre, *Ann. sing. 6. in fine, Surg. de Neapol. Illustr. lib. 1. cap. 1. ex nu. 10. Reg. Sanfel. dec. 140. num. 1. tom. 1.*

Cumquæ suborta fuisset questio, 37 an & ego, qui non tanquam Regij Consiliarius, sed tanquam Reg. Cappellani Maioris Assessor aderam, prior Præsidente Decano deberem suffragium ferre, dixi, me retinere præcedentiam Reg. Consiliarij in quolibet munere, non enim poterat dignitas hæc à me abdicari, ex *l. 1. C. de Consul. lib. 12. Fab. de Ann. conf. 40. lib. 1. n. 43. ibi: Quia dignitas est inseparabilis à persona, & propterea, qui in dignitate est constitutus, si adeptus est aliam dignitatem, non relinquit priorem, & ob id alteri habenti aequalem dignitatem præferri debet, cum prior erat maior, quam secum habes annexam, licet in Consilio interveniat ratione secunda, & duo vincula magis, quam vnum, ligant, §. Sed hodie, Insist. de adop. Bald. in l. sed, & melius, in princ. ff. de excusator. Reg. Constant. in l. 1. n. 32. C. de Consul. lib. 12.*

Et si prærogativa consistit etiam in 38 sedendo, ut honorabilior sit, qui primo sedet loco, l. decernimus, & ibi Gles. C. de Sacros. Eccles. Anton. Quetta consil. 1. num. 4. Gama decis. 1. num. 2. Reg. Reut. dec. 77. num. 1. Reg. Sanfelice. dec. 140. de Pifa de Curia Pisana lib. 2. cap. 4. num. 2. & ibi Alphons. de Azcundo num. 10. Masfril. de Magistrat. 10. 2. lib. 3. cap. 4. num. 48. scilicetque ipse Consiliarius tanquam Assessor ad de-

xteram post quatuor DD. Consiliarios Aularum Capita; ad læuam verò D. Decanus Regij Cameræ; ebr petat prærogativam in loquendo, quando ea caret in sedendo. Quinimò monstruosum foret, sincere, ut non loquatur quintus Consiliarius, qui adest tanquam Assessor, & loquatur Præsidentis, qui sedet in minori loco, deinde regredi, ut loquatur Consiliarius Assessor, qui in sedendo præcedit, ut perpendit Francis. Bordonus *tom. 4. in theatro præcedentiarum: quæstion. 218. num. 259. pag. 601. his verbis: Unde ridiculum est, quòd quis sedeat secundo loco, & sententiam suam proferat tertio loco, & tertio loco sedens, prius loquatur, quàm habens priorem locum. Conferunt à me tradita in risu 267. n. 72. tom. 3.*

At quia eo die non venit Decanus R. C. D. Dominicus Petrone, deinde Regens, sitit controuersia, quæ si progredietur vltèrius, antequàm hæc typis mandentur, describetur; sed mecum ad præsens cessat, eum Dei summa benignitate in memorata Regia Iuncta interueniam, nedùm vti Consultor Regij Cappellani Maioris, sed etià vti Decanus vnus ex Aulis S. C.

Non æstimanda tamèn petitio hæc 39 ostentatio, sed necessaria tuus spectans ad humanæ societatis conseruationem: siquidem sicuti ordo concordiam parit: ita graduum diuisio vniouem, & pacem alit, *Menoch. conf. 51. ex num. 2. & conf. 126. nu. 1. Christian. sing. de promotionib. honor. capit. 5. num. 107. Feliman. de titul. honor. lib. 2. cap. 25. & num. 7. Discrimina Ordinum, Dignitatumque custodias, scripsit Plin. lib. 9. epist. 5. pag. 238. quæ si confusa, turbata, permixta sint, nihil est ipsa æqualitate inæqualius, vel Deus hierarchias, gradualquæ in Celis constituit, cap. fin. S. nouem, de puni. dist. 2. cap. in domo patris mei, de puni. dist. 4. cap. fin. 89. dist. 5. Grægor. lib. 4. epist. 52. & Din. Clemens Alexandr. in epist. 1. Diui Petri cap. 3. Hinc Theodor. Grafinckel in dissert. de iure præcedentia inter Sereniss. V. cnet. Rempubl. & Sere-*

niss.

nisi. Sabaud. Ducem, cap. 37. pag. 317. & ante ipsum Menoch. memor. conf. 51. num. 3. & conf. 126. num. 1. dixerunt, nil aliud efficere alitercantes pro dignitatum ordine, nisi feruare, quod constituit Deus, qui non minus in Caelis, quàm in Terra omnia voluit rectè ordinata, Quia excelso excelsior est alius, & super hos quoque eminentiores sunt alij Ecclesiastes, cap. 5. vers. 7.

Cū verò dixit Iustinianus in Auth. 40 de Monach. S. ordinationem, c. 9. nouell. 5. summum fuisse artificium Naturæ, vt non omnes forent inter supremos, neque omnes forent inter infimos, nil aliud dicere voluit, nisi hanc ordinum discretionem fuisse dispositionem Dei, Natura enim Deus est, Senec. lib. 4. de Beneficijs, cap. 7. Quid enim aliud est Natura, quàm Deus, & Diuina ratio toti Mundo, & partibus eius inserta? Hilligerus in notatis ad Donellum, lib. 1. capit. 6. lit. A. Maxime quia bis, quæ tendunt ad dignitatem officij, quo quis fungitur, nec debet, nec potest præiudicium inferre, tanquàm vi Iuris publici, & fundata in Iure Naturali, Diuino, atque Humano, quæ ad hoc insepserunt, disponennia, alios præesse debere, subesse alios, cap. 5. lit. a, de maior. & obed. cap. vt debitis, de appell. cap. ex arc. de prinil. tot. tit. C. vt dignitatum ordo seruetur, lib. 12. Iacob. Gothofr. in comment. ad C. Theodosian. 10. 2. lib. 6. tit. 5. fol. 69. Crusius in tract. de præemin. & præced. lib. 3. capit. 12. ex num. 12. Decian. resp. 19. à num. 40. volum. 3. Cephalus consil. 615. num. 86. Nolden. cap. 9. ex num. 9. Archiepisc. Germanus lib. 2. de Legat. Principum, cap. 13. num. 6. Anton. Faber definit. 16. in fin. C. de dignit. lib. 9. tit. 29. Simon. Maioli continuat. diu. canicular. tom. 5. colloq. 5. pagina 891. lit. C. Bodinus lib. 1. de Republic. capit. 9. fol. 144. lit. A. Hoc agnouit D. Reg. de Marinis quem redarguit D. Reg. Marchia Io. Anton. Gentili. in disceptatione legal. y historica, con el Reg. Donato Antonio de Marinis, m. 4. qui de Marinis in obseruat. ad decis. Reuert. 446. dixit, huiusmodi controuersias de prælatione

loci esse vanas, quando in illa, quam ipse habuit, de sua præcedentia cum præfato Marchione acerrimè disceptauit. Cum verò agitur de re graui, quæ dilationem non patitur, haud expedit, eam cum prærogatiuarum disceptationibus interuerrere, fatique est obstatio clausulæ citra præiudicium, & seruandum prudentissimum effatum Vlrici Ducis Vittenbergici ad Principes de sessione disceptantes: Collocate, aientis, me post fornacem, dummodo id efficiamus, ad quod congregati sumus.

Eadem mane in Regia luncta seruauarum etiam fuit, quòd Dom. D. Ianuarius de Andrea, nunc emeritissimus Regens in Supremo Italica Consilio, cum esset Consiliarius, & Fisci Patronus M. C. V. sedit post Regios Consiliarios antiquiores, instante Fisci Patrono R. Cam. Io. Baptista Rocco, quod sederet post ipsum in scabello in lauo latere iuxta solitum, vbi residet Decanus Præsidentes Reg. Cam. qui nunc non interfuit, atq; sufficere aiebat, quòd sederet ipse, qui tanquàm Fisci Patronus R. Cam. representabat illud Tribunal. Neque præcedere poterat ipse D. Consiliarius de Andrea Fisci Patronus M. C. sedendo à dexte-
42 ris cum cæteris Consiliarijs. Tamen quamuis indubitati sit, quòd Fisci Patronus M. C. V. debeat loqui, ac sua iura proferre ante Fiscalem Reg. Cameræ, Reg. Cacac. alleg. 85. recollect. à Reg. de Marinis tom. 3. & ante ipsum Tasson. vers. 3. obseru. 3. num. 145. ac dixi in ritu 2. num. 25. lib. 1. Rocc. de officiat. de præced. 8. 7. pag. 61. in eo autè congressu prior sermonem habuit Fiscalis Reg. Cameræ, quàm M. C. cum esset ille Senatoria Regij Consiliarij dignitate præditus.

Quoties verò in S. C. conuenirent
43 Præsidentes R. Cam. etiam Decanus sedet in postremis locis post Regios Consiliarios in vtroque latere adfidentes, vt seruauit fuit in causa Ducis Lauriti, in qua dari fuerunt tres Præsidentes ad dirimendam paritatem, de qua memini in ritu 265. sub nu. 68.

tom. 2. & testatur Rocc. in *tratt. de offic.* in add. num. 6. & 7. me adducens in eodem *ritu* num. 24.

Quamobrem si Reg. Camerae Prae-
44 sident eligatur Consiliarius, ultimus sedet, tanquam nouissimus, ut vidimus nostris hinc temporibus. At si quis ex Regio Consiliario renuntietur Praesidentis Reg. Camerae, occupat locum debitum ex die, qua Consiliarius electus fuit, praecedens omnes alios Praesidentes post ipsum electos, excepto Decano; nec immerito, quia quoties aliqua praeditus dignitate ad explendum aliud munus transfertur, ei tanquam veterem dignitatem praefertenti seruandus erit locus, per *text. in l. omnes priuilegia*, 2. C. ut dignit. ord. seruet. lib. 12. ubi, cum Germano vice Magisterij militum fuissent demandatae bellicae expeditiones: ac Propentadio loco Praefecturae commissae cura comitatum militibus in expeditione, ut Administratores habiti fuerunt, ibi: Et inter Administratores illos etiam numerari decernimus, quibus illustribus in Sacro nostro Consistorio cunctis aliquid ordinaria dignitatis, vel ante commissus, vel postea committimus peragendum, v. g. si vacantium Magistro militum belli cura committatur. Cur enim, aut vir Magnus Germanus Magister militum vacans appelletur, cui bellum contra hostes mandauimus? aut cur Excellentissimus Propentadius non egisse dicatur Praefecturam; cuius illustribus cunctis dispositionibus miles in expeditione copia comitum abundauit.

Hinc elegantèr Iacob. Cuiac. ibidem lit. E. vers. illustribus, inquit: Et illustribus Administratoribus adnumerantur vacantes, qui non sunt otiosi, sed ordinariam dignitatem aliquam gerunt, veluti Germanus Magister militum vacans, contra Vandalos Dux magna classe missus à Theodosio, tam non pro vacante illustri, sed pro Administratore habetur. Idque ipsum aureis quippe verbis exornat Dionys. Gothofr. in not. ad camd. l. 1. lib. 6. ubi: Illustribus adnumerantur vacantes, qui non sunt otiosi, sed ordinariam aliquam dignitatem ge-

runt, licet ea dignitas non sit illustris, sed clarissimus, vel perfectissimus, & tamen dignitates clarissimatus, ac perfectissimatus, illustrium dignitate inferiores esse, non ambigitur, ut ex Otom. Cuiac. Gothofr. aliisque probant Jo. Caluin. in *Lexic. verb. Dignitatum gradus*, Anton. Perez. in cit. C. de dignit. lib. 12. num. 3. cum seq. & Christin. decis. 103. num. 2. vol. 5.

Ratio autem, cur alijs non praecedant? est, quia sit quaedam per viam accessionis incorporatio, ex qua principaliter Reg. Cam. Tribunal aditur: ac proinde eiusdem legibus, ac priuilegijs, quibus Praesidentes reguntur, transmissos Consiliarios subijci oportet. Et sicuti inter Praesidentes temporis prioritas attenditur; ita pariter inter ipsos Consiliarios, eosdemque Praesidentes primo loco creatos, & in posterum renuntiandos, temporis ratio solummodo haberi debeat, ut post Bart. in *l. si conueneris*, Sunda. ff. de pignor. actio. cit. Reg. Rouit. cit. conf. 103. num. 16. & 17.

Itaque cum conueniunt in R. C. vel
46 in Collateralis, inspicitur incorporatio; attamen extra memoratos locos Reg. Consiliarius praefertur Praesidentem ante ipsum electo, quamvis in Tribunali hic illum praecedat, *text. in l. 1. vers. quod si quis*, C. de Consul. lib. 12. ubi *Glosin* verb. *Posthabitus*, l. vnicuique, vers. nisi, C. de proxim. sac. scrip. eod. lib. cap. statimus, de maior. & obed. *Glos.* in can. placuit, vers. prapoenemus, 16. dist. Luc. de Penn. in rubr. C. eod. lib. tit. ut dignit. ord. seru. Reg. de Pont. decis. 8. num. 5. Reg. Constant. in repet. cit. l. 1. C. de Consul. lib. 12. num. 33. & 34. Burgen. de Neap. illustr. cap. 27. num. 20. Tap. decis. supr. Conf. Ital. 21. num. 26. Reg. Sanfel. decis. 223. num. 9. cum seqq. tom. 2. Rouit. decis. 77. num. 3. cum seqq. Masfrill. de Magistr. lib. 5. cap. 4. num. 4. cum seqq. tom. 2. Ricc. collect. par. 4. collect. 1446. Ann. conf. 40. num. 14. & 17. Castill. quotid. contron. iur. lib. 6. cap. 4. num. 29. cum seqq. in specie Reg. Cacciacius allegat. 85. num. 61. Larr. alleg. 51. num. 8. par. 1.

Habund quidem implicat, in R. Cam.
 47 & Collaterali Consilio, incorporatos
 Consiliarios temporis ordinem sequi,
 in cœteris verò consensibus propriam,
 præcipuamque retinere dignitatem.
 cum valeat quis dici maior, ac minor
 diuerso respectu, l. inter officium, 54.
 ff. de rei vindic. l. autorem, 22. ibi: Dis-
 creta sunt enim iura, quæ plura in a-
 eadem persona denumerant, aliud tutoris,
 aliud legatarij. S. Augustin. in epist. 19. ad
 D. Hieron. ut in can. quancquam, 34. 2.
 quæst. 7. ibi: Quancquam secundum ho-
 norum vocabula, quæ iam Ecclesia usus
 obtinuit, Episcopus maior Præbiter sit,
 tamen Augustinus in multis Hieronymo
 minor est. Cœcinit can. quæritur, 36. eod.
 can. & quæst. vbi Glaf. verb. Non aqua-
 mus, ait: Item arguitur, quid aliquis,
 potest esse maior, & minor diuerso res-
 pectu, & confert Surg. de Neap. illustr.
 cap. 27. num. 23. vbi reddens rationem,
 eum in R. C. & Collaterali ita se res ha-
 bent, extra verò fecus, inquit: Et
 cerè potest quis diuersis respectibus, &
 locis maior esse, vel minor.

Præfex R. C. Summarie, qui uti
 48 Consiliarius refert aliquas causas sibi
 commissas in S. C. an præcedat omnes
 creatos post ipsum, etiam si Consilia-
 rius esset Caput Aula: controuersum
 fuit his temporibus, & nō decisum, ac
 affirmatiuè respondi ex decreto Col-
 lateralis Consilij.

Al Pro-Regente Diego Lopez Suarez del
 Consejo Colateral de Su Magestad,
 y Pro-Presidente del Sacro
 Consejo.

Haciendose tratado en Colateral sobre
 la pretension, que tenia el Consejero
 Salinas Presidente de la Regia Camera
 de precedencia con los Consejeros del
 Sacro Consejo, que han tomado poses-
 sion despues del, oydas las partes, se ha
 resuelto, que quando el dicho Conseje-
 ro Salinas fuere necesario en Consejo
 para la expedicion de las causas del dicho
 Sacro Consejo, que se le han cometido,
 preceda à todos los Consejeros, que han
 tomado la posesion despues del, aunque
 Tom. IV.

el Consejero sea Cabeça de la Rueda, y
 dandose parte desto à S. E. ha mandado,
 que así se execute, lo mismo à V. S. para-
 que de orden, que así se tenga entendi-
 do, y observe en este Sacro Consejo. De
 Concilleria à 22. do Setiembre 1625.

El Baron de S. Arcangel.

Quod quidem rescriptum asserua-
 tur à D. Francisco de Mercatis in lib. 1.
 de obseru. & stylo S. C. recollecto à tunc
 ipsius S. C. à Secretis, Francisco An-
 tonio de Mercatis, qui in obseru. 106.
 sic aduertit, notans in calce sua ma-
 nu: Et sic pro executione ordinis Suae
 Excellentia obseruauit, & vidi non so-
 lum præfatum Presidentem Regia Ca-
 mera Didacum Salinas retulisse aliquas
 causas in S. C. uti Regium Consiliarium
 præcedendo Regium Consiliarium Pe-
 trum Antonium Carautam, qui erat
 Caput Aula, sed etiam vidi Dominum
 Presidentem Regia Camera Scipionem
 Ronitum, qui fuit Regius Consiliarius,
 & multisies referebat in S. C. aliquas
 causas uti Regius Consiliarius, & sede-
 bat in sede Capitis Aula, qui erat Domi-
 nus Consiliarius Angulus, ex quo dictus
 Consiliarius Angulus erat Consiliarius
 creatus post ipsum. Pergit iterius in
 eadem obseru. Vidi etiam referre in d.
 S. C. Dominum Presidentem R. C. Ca-
 millum de Marra, & post eius mortem
 Dominum Presidentem dicta Regia Ca-
 mera Ioannem Vincentium Cercianum,
 causas Monasterij Montalium S. Clara
 huius Ciuitatis, uti Delegatos, qui sede-
 bant in dictis Aulis S. C. in ultimo loco,
 & decreta conscribuntur in forma S. C.

Procurator Fiscalis Regiæ Came-
 49 re quando accedit ad S. C. ob impedi-
 mentum D. Aduocati Fiscalis pro aliqua
 causa, loquitur in Aula coopertus, ut
 seruatum anno 1616. restatur idem
 Francis. Ant. de Mercatis lib. 1. de sty-
 lo S. C. obseruat. 173. qui obseruat. 237.
 meminit de titulo dando Electis hu-
 ius Fidelissimæ Ciuitatis in decreta-
 tionibus, quæ sunt à D. Præfide S. C.

Quem autem locum in S. C. obti-
 50 neat Regius Consiliarius Regens re-
 nunciatus, si accedat ad Sacrum Con-
 siliium licentiam petendo? notat Fran-

B b ciscus

ciscus Antonius de Mercat. cit. lib. 1. obseruat. 147. D. Reg. Io. Baptistam Valenzuola Regentem publicatum sedisse in sede Decani, & Illust. Conf. Frelicem de Ianuario Marchionem Sancti Maximi Decanum sedisse à sinistris in vnione quatuor Aularum, sicque fuisse obseruatum testatur in personis DD. Consiliar. Ferdinandi Branciar, & Io. Francisci Sanfelicii ad præfatum munus assumptorum. Idem de *Mercat. in obseruat. 119.* rescribit modum, & formam, quibus fuerunt recepti in S. C. DD. Visitatores deputati per Suam Maestatem in hoc Regno annis 1581. 1607. & 1628. ac huius nostris temporibus, & in *obseruat. 120.* modum, quo fuit receptus Visitator pro Regno Siciliæ, quando voluit videre hunc Senatorem.

In hoc verò S. C. cum iustitiæ causis dumtaxat peragantur, vetitum est, arma gestare, ex *pragm. 2. de offic. S. C. etiam Titularis, & Magnatibus, teste Ann. in repet. Consult. Regni si quis aliquem, num. 32. post 1. volum. Consult. Fab. de Anna, quem laudat Tasson. de anteq. vers. 7. obseru. 3. ex n. 68. & seruari in Regno Castellæ tradit Crisp. de Valderra obseru. 13. num. 65. ac de iure procedere conuincunt *Girba consult. 63. num. 22. Bonadill. lib. 3. capit. 7. num. 63. & cap. 1. n. 51. ac cap. 14. n. 25. etiam si haberet quis facultatem illa, gestandi propter inimicorum timorem, ex l. qui dolo, si item qui cutello, ff. ad l. lul. de vi publ. aduertit Pegas ad ord. Regn. Portugall. lib. 1. tit. 1. §. 38. gl. 133. num. 4.* Non ita in Collaterali Consilio, in quo agitur causæ status, *Ann. cit. loco num. 32. ex Frecc. de subfend. lib. 2. in 40. differ. feud.* Nec carcerari potest quilibet in Sala magna eiusdem S. C. absque licentia D. Præsidis, *Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resol. cap. 179. n. 9. Reg. Sanfelici. decis. 67.* qui testantur obseruatum anno 1618. & 1628. & alios casus rescribit de *Mercatis add. lib. 1. obseru. 331.**

Exploratum omnibus est, quotidiana experientia, & inueterata consuetudine confirmante, in causis liti-

gantium quoquomodo S. C. procedere, etiam feudalibus, quamuis hæc prærogatiua cognoscendi de feudo quaternario, vel de eius quota, M. C. antiquitus fuerit tributa, ex *Rita 50. & Consult. Dina memoria, Statutus vlt. magna, Consult. Præsident. Iustitiarum num. 8. & normam, ac Cap. Regni 258.* secundum ordinem *Nigri incip. Innuente*, quod sextam præminentiam ipsius M. C. præconizat *Caran. in cit. rit. 46. post Afflic. & Frecc. in thesibus ibidem num. 1. in fin. indicatis*, quibus addo *Andr. in cap. 1. §. propter si inter, n. 83. de probib. feud. alien. per Frederic. & ibi Liparul. in add. incip. in Regno, lit. A. Afflic. in memor. Consult. Dina memoria, num. 64. vbi Ann. num. 290. Cum id in rit. Sicil. cap. 76. ex num. 26.* Verum, quamuis *Caran. cit. loc.* placuerit asserere, ex *pragm. 3. §. 2. de offic. S. C.* causas de feudo inter partes cognoscere distaxat S. C. & minimè M. C. nisi feuda sint valoris minus quam vnciarum vigintiquinque, tunc namque vt etiam de causis huiusmodi feudalibus cognoscant ceteræ Regni Curie inferiores, neutrum illius essatum laudari potest; ex præfata enim *pragm. haud feudorum S. C. iurisdictioni priuatiuè conceditur, sed emulatiuè, vt inculentibus obseruari in eodem ritu 50. num. 3. lib. 1. quem locum laudat D. Altimari ad Reut. conf. 39. num. 11. lib. 3.* quotidie propterea M. C. de ipsis feudalibus causis inter partes pertractat, inhihetque inferioribus Curijs, quibus minime quoque licet procedere, si fuerit feudum minoris valoris, quam vnciarum vigintiquinque; quicquid aliter ex *Caran. voluerit Io. Bapt. Mucci ad Reg. Sanfelici. decis. 70. ex num. 5.* refellens mea dicta in memorato *rit. 50. neccens tunc nu. 7.* non mirari à me M. C. accerrimè tunc defensam; par enim erat, vt M. C. tunc me ipsum Iudicem haberet Aduocatum; sed certo certius est, non bene Mucci nos taxare, semperque vera existit regula à nobis in citato *Rit. indicata, & constituta in rit. 46. ex num. 9. lib. 1.* quod iurisdictioni censetur cumulatiuè

latiue concessa, non autem priuatiue, quoad ordinariam iurisdictionem, nisi expresse de intentione concedentis constet, siue concedatur generaliter, *Menoch. post alios de arbit. iudic. lib. 1. quæst. 40. num. 8. & præsump. 18. lib. 2. Surd. conf. 1. num. 74. conf. 56. num. 15. lib. 1. Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 154. num. 35. & lib. 2. cap. 270. nu. 13. Martin. tract. de claus. claus. 7. num. 17. par. 2. Reg. de Ponte de potest. Pro. Reg. sis. 2. §. 1. num. 15. Bursi. in conf. 391. n. 1. lib. 4. Mastrill. de Magistrat. lib. 4. cap. 16. Cane. var. resol. par. 2. cap. 2. ex num. 210. Reg. de Marin. lib. 1. resol. cap. 213. Castill. decif. Sicil. 39. in add. Giord. decif. 82. num. 6. siue concedatur specialiter in certum genus personarum, *Borrell. sit. 41. num. 76. lib. 1. Dec. post antiquiores in conf. 3. nu. 3. Cum in ritib. Sicil. cap. 92. num. 4. Gratian. & Maria in locis relatis, Farinac. conf. 51. num. 3. Siquereuocatur in dubium axioma Præf. de Franchis in decif. 417. & dec. 722 & 723. quod concessa iurisdictione in certum genus personarum, censetur concessa priuatiue, non cumlatiue: cum sit contra communem DD. aliam, quæ procedit etiam quod adessent clausulæ taxatiue, vt putat *Tu solus, & tantummodo cognoscas*, quia adhuc intelligitur iurisdictione cumlatiue, non autem priuatiue, vt scripsit originaliter Bald. quem sequitur *Dec. in cit. conf. num. 3. Surd. in memor. conf. 56. num. 18. communiorem dicit Bursi. conf. 391. num. 15. lib. 4. Reg. Reuert. in decif. quam de verbo ad verbum refert de Franch. in decif. add. 723. quæ in recolletis à Reg. de Marinis est decif. 526. Est tamen aduertendum, quod *Menoch. in addit. quæst. 10. num. 8. insequitur hanc magis communem*, deinde in citat. præsumpt. 18. num. 13. dicit contrarium, & propterea pro antinomia vitanda, est dicendum, quod memorata verba taxatiua excludunt iurisdictionem æqualem, non autem maioris Iudicis, & Superioris, respectu cuius censetur concessa iurisdictione cumlatiue; item dicta verba taxatiua includunt æqua-***

Tom. IV.

lem iurisdictionem concessam à lege, non autem ex consuetudine, *Gratian. sit. cap. 154. ex nu. 20. Restrigitur tamen eadem conclusio, vt non procedat, quando iurisdictione cõceditur cum ipso Feudo, seu Castro, quia tunc licet sit concessa specialiter in personas Feudi, vel Castri, censetur concessa priuatiue, non autem cumlatiue, Bald. Lauden. Abb. Folin. Curt. sen. Gramm. Socin. inn. Crauet. Rolan. & Thes. quos *Menoch. in cit. præsumpt. 18. num. 5. refert, Vrsill. decif. 41. num. 3. Regens de Ponte decif. 33. num. 7. Mastrill. citat. tract. lib. 2. cap. 2. n. 46. & lib. 4. cap. 16. num. 35. & propterea Barones de Iure habent iurisdictionem priuatiue ad Tribunalia Regia, de quibus diximus in memorato ritu 50. & alibi.**

Verum si agatur, an res sit feudalis, nec ne? hic articulus etiam inter partes ad Regiam Cameram remittitur, vt aduertit *Constans. Papa in add. ad Garam. in mem. ritu 50. & nos scripsimus ibidem num. 7. Si autem adsit interesse Regij Fisci, cognitio ad Regiam Cameram pertinet, & S. C. est Iudex penitus incompetens, ac propterea remittitur ad Reg. Cam. etiam Fisco non instante, de Franch. decif. 601. Reg. Sam. felix. decif. 292. ex prag. 61. & seq. de offic. Procur. Cesar. Si verò non adest interesse formatum Regij Patrimonij, sed potest pretendi aliquod haberi, expeditur causa in S. C. cum assistentia Regij Fisci, si velit, idem de Franchis decif. 116. num. 14. & decif. 117. num. 2. vers. nouissime, habet, quod quando agitur de interpretatione alicuius priuilegij inter partes, vniuntur Tribunalia S. C. & R. C.*

Sacer hic Senatus Superior est Magna Curia Vicarie, & illius Consil. Decanus tradit possessionem Regenti ipsius M. C. vt testatur *Franc. Ant. de Mercati tom. 2. manuscrip. de Stylo S. C. obseruat. 189. Et aduertendum, de quo præsentis die interrogatus fui, quod suspiciones, quæ proponuntur in personas DD. Consiliorum, qui assistunt in M. C. V. sunt expediendæ in S. C. sicuti seruatum testatur de Mer-*

B b 2

cati

cati in scopiis sit. *tom. 1. obseru. 69.* in suspitione propofita ab Oratio Prence Aëtorum Magiftro M. Càn D. Confil. Io. Thomam Vefpofio, & de hoc afcriptus refcriptum Excell. Comitib. de Oliuarez sub die 30. Octobris 1598.

Ab ipfa verò M. Cad. S. C. rectè fit
55 prouocatio, & in ciuilibus caufis indifferenter procedit, vel in prima instantia; imò tanquàm Tribunal Principis ipsum Supremum reprefentans, poteft ad fe auocare caufam motam prius in M. C. vt Iudice inferiore, fibique obfequente, etiam non iustificato grauamine, *Conf. Straibum. in obferuat. ad verfol. 134. num. 1. lib. 3.* quem laudat *Luca ad Gratian. difcept. forens. lib. 1. cap. 6. num. 6.* & de Stylo Rois Romanæ loquuntur *Vestrius in prax. lib. 3. cap. 9. num. 11.* Scaccede appellat. *quaff. 17. 1. mit. 47. num. 39.* Quod tamen elici debet maxima prudentia, ac modo; nec temperè, & absque folerti caufæ cognitione; agitur enim partium incommodum, quibus tolleretur appellationis beneficium ijs competens à M. C. decreto, cum nouo termino ad non pofita ponendum, ad text. in c. cum Ioannes, de fide instrum. *cap. fraternitatis, de testib. l. per hanc, c. de temp. appell. l. Scio, ff. cod. Roman. conf. 381. num. 3. Anan. conf. 26. num. 44. Albert. Olina in Rit. Cur. Archiep. Neap. 22. num. 22.* & ibi *Præful Campanil. ac in Rit. 36. sub num. 40.* & tollerentur emolumenta, Seribis, & Aëtorum Magiftris M. C. qui illud munus emeruerunt: nam si viderent se caufis, licitisque lucris exutos, ad meditandum illicita, eaque, quæ eorum officium exuperant, animum adijcerent. Vnde cum commiffæ fuiffent, experientibus Aëtoribus, qui in M. C. comparuerunt, ad multosque actus procefferant, mihi caufæ à Domino S. C. Præfide, vtgentibus Reis, vt procederetur in M. C. in qua fuerant prius introductæ, pluriès prouifum fuit, quòd M. C. procederet. Auocationem enim caufarum haud fieri, nisi ex magna caufa, iam à Senatoribus Supremis, quàm ab ipfo Principe, fatentur *Surd. conf. 32. num. 32. Tufco*

*lit. 1. concl. 87. Rebuff. in tract. de euocat. casar. quaff. 6. num. 57. & quaff. 7. num. 66. Conarr. prax. cap. 12. Auend. in cap. 10. Prætorum, nu. 2. Bonaditt. in pelu. lib. 2. cap. 16. num. 100. Mafrill. de Magiftraz. lib. 3. cap. 4. ex num. 122. Azened. in l. 6. cum fup. tit. 14. lib. 2. recap. Fabian C. lib. 3. tit. 1. def. 1. Castill. lib. 3. contro. uerf. cap. 25. num. 40. maxime quia, iniuria irrogatur Iudici, à quo illa auferretur, *Reg. Valenz. conf. 85. & confil. 171. num. 12. Peges ad ordinat. Reg. Portugall. tom. 2. ad Regim. Senat. Palatin. 5. 44. glof. 106. num. 18.* Et quando poffunt caufæ auocari pertractant *Solerman. de iur. Indiar. tom. 2. lib. 4. cap. 12. num. 9. Crefpi obferuat. 13. ex n. 75. Baron. de effect. inimic. post tract. ad reclamations, ex num. 89. & in 102. de citat. in princ. sing. 98. Phet. 1. par. arrefl. 63.* loquentur etiam de Iudicibus inferioribus.*

Quodam caufas autè criminales cul-
56 men S. C. non se immifcet in prima instantia; fed tantùm in gradu appellationis, de *Franch. decif. 358. num. 5. Reg. Capyc. Latro dec. 200. num. 4. lib. 30. Crisp. in prax. crimin. tract. 8. cap. 2. de Officialib. S. R. C. si proceditur ordinariè: etenim eùm M. C. procedit tanquàm delegata Principis, penitus se abftinente S. C. agitur reclamatio in Collaterali Confilio. Fateor tamèn, quòd in omnibus capitalibus caufis indiscriminatim deferenda effer appellatio, vt fieri antiquitè conftueuit, & de facto à tanto Tribunali aliquorū delictorum cognitio in gradu appellationis fuit auulfa, vt ingemit *Constant. Cafar. in spec. peregr. quaff. 12. §. 2. num. 33.* ac ita ipfo Regem noftm aliquando iufferum.*

Si quando deberet M. C. capere in-
57 formationem de re, quæ ab actis ciuilibus S. C. dependet, non procedit, nisi obtehta prius ab eodem S. C. in ea Aula, in qua Commiffarius caufæ ciuilibus refidet, venia, quæ interdum denegatur, interdum conceditur, vel fimplex, vel fub conditione, quòd ea capta, iterum referat, & tandèm aliquando decernitur, effer expectandum

exitum causæ civilis, de *Franch. decis.* 147. in fin. attestans, productis testimoniis falsis in processu S. C. non licere M. C. procedere, nisi prius impartita licentia ab eodem S. C. viens verbo *impartiendi*, vt facili intelligatur, non sufficere petitionem, sed impetrationem insuper requiri facultatis, ex *text. in capana*, ibi: *Accepta licentia, de Cleric. non resident.* vbi *Hoff. num. 1. verb. Licentia*, lo: *And. num. 2. verb. Accepta.* *Butr. num. 7. & Abb. num. 3.* excepto casu in cap. *licet*, de *regular.* vbi in transitu religionis ad ordinem strictiorum sat est, fuisse petitam licentiam. Conferunt disposita in l. 2. vbi *Gl. C. de in ius voc. cap. non oportet*, il primo, & ibi *glos. penult. de consecrat. distin. 5. cap. cum ex eo, de election.* in 6. quod pro regula memorat *Rip. in tract. de pfectis. de primil. contr. pest. num. 140. & seq.* Horum omnium rationem subducit *Abb. in cap. vi super, num. 12. extr. de reb. Ecclis. non alien.* quia vt Superioris requiritur licentia, videtur reuerata cognitio, an casus sit licitus, ne aliquid indiscretè agatur.

Informationem propterea à M. C. scripta de re dependenti à processu S. C. non obtema venia iuxta stylum, nullam S. C. declarauit, sub die 6. Octobris 1678. relator *D. Consil. D. Iosepho Ledesma Iudice M. C. & Aulæ Decano*, in causa Venerabilis Monasterij Virginis ab Angelo salutata, Civitatis Cosenis, Ordinis Carmelitani, hæredis *Io. Baptistæ Gabriellis*, cum *Philippo Lombardo*, & alijs, in Banca de Feo, decreuitque, quòd *suspensis omnibus actis, atq; signanter informatione capta, impartiatur licentia M. C. qua informationem capiat, qua capta, sterum referat.* Proinde si stylus, qui ordinem iudiciorum tangit, licet à Iuris Communis semitis abscedat, ne litium feges nascatur, recipiendus est, quoties consuetudine est probatus, & usu, *Ret. apud Farinac. vol. 5. decis. 225. à num. 2. Merend. lib. 19. contron. 40. à num. 2. Barbof. ad Ordalib. 3. p. 64. num. 4.* atq; vti lex seruandus, hancum *Leg. creator, ff. de legib. elem. cap. 2.*

de verbor. signif. cap. ex literis, 11. de constit. *Gratian. dec. 237. num. 18. Valenz. conf. 182. nu. 30. tom. 2. Fontanet. decis. 296. num. 5. Tapia decis. Suprem. Senat. 12. num. 6. Gressi de Valiaur. obseru. 10. num. 46. Afflict. & Vrsi l. decis. 799. idem Vrsi ad Afflict. dec. 135. de Marfil. sing. 118. Ludonici Dieber. disput. in augur. habita 215. 651. Arimim. Tepat. decis. tit. 57. Camill. Borrell. par. 1. decis. tit. 14. Martin. Vran. tom. 2. conf. 73. Ludoniz. dec. 30. Nebelkre dec. 1. par. 6. Guid. Papa decis. 30. 188. & 292. Ricc. par. 1. decis. 119. & 294. decis. 1608. Dom. Rodierius ad Reg. de Marinis resolat. cap. 71. num. 16. & 20 ipse in Rit. 1. num. 60. tom. 1. & consuetudine contra ordinem iudiciorum, vel lege præscriptum, vel consuetudine, qui est stylus, ex *Farinac. cit. l. q. sci iudicatz autoritatem non habent*, l. prolatam, C. de sent. & interloc. amb. Iudic. cap. cum dilecta, extra de rescript. *Petr. Greg. syntag. iur. lib. 47. syntag. 6. num. 6. Consil. Staiban. cent. 2. ref. 176. num. 108.* quanto maiori nullitatis defectu laborabit cognitio M. C. absque licentia S. C. contra stylum, & consuetudinem illius Tribunalis, qui à communi tramite non discedit, sed ad Iuris Communis sanctionem collimar. Licebit tamen S. C. si voluerit, admittere huiusmodi informationem absque sua licentia captam, & confirmare actum, quamvis nullum, arg. *text. in l. licet verum, §. ff. de l. i. l. leg. Barbarius, ff. de offic. Prator.**

Haud tamen hic omiserim, quòd quando de danda venia sit sermo, prius suffragium præstat in ea re Consiliarius Commisarius causæ Civilis, quamvis antiquior, licet alioquin, cum aguntur causæ in S. C. ad M. C. relationem, præstat prior, qui est in munere recentior, prout seruatur in decisione causarum in eodem S. C. in quibus prius suffragiū præstat Commisarius causæ, licet sit antiquior, dende sequuntur iuniores, vt diximus in *Ritu 98. à num. 1. ex prag. 13. de offic. S. C.* & seruati apud Hispanos, recte sunt *Bonadell. in polit. lib. 3. sup. 8. n. 179.*

Gabed.

*Cubed. par. 1. det. 6. m. 8. Goff. in trall. domus supplicationis. annot. 2. num. 15. Solerz. an. in polit. Indian. lib. 5. cap. 8. pagina 816. Pegas ad ord. Regn. Portugall. tom. 2. lib. 1. tit. 1. §. 9. glof. 66. num. 13. qui tit. 1. §. 6. 7. & 8. mirificè pertractat, qualiter reducenda sint ad concordiam discordantia Senarorum, Iudicum, Arbitrorum, & Arbitratorum vota? quidquid si sint paria? Et de votis ad diuersas summas, seu pœnas condemnantibus, ad exornatum eorum, quæ dixi in citato *Ritu* 98. lib. 1. & in *Ritu* 94. num. 137. lib. 3. perbellè agit Anton. de Senfa decis. Lusitan. 70.*

Qua in thesi, consultò memoro questionem, quæ iterum inter incudinem, & malleum erutina fuit, quis dicatur Actor, vel Reus, ut proferri possit pro Reg. paritas in celeberrima causæ discussione in Reg. Cam. videntis inter Venerabilem, ac Sacram Domum A. G. P. vñ cum Regio Fisco, ex vna parte, & Arrondissementum, vulgò, *del grano*, & mezzo à rolo, ex altera, cum in dicto Tribunali Regiæ Cameræ paria hinc inde extiterint vota. Vnaquæque partium in eiusmodi iudicio contendebat, se Ream esse, consequenter in pari calculo sententiam illam prævalere, quam sibi fauorabiliorem esse constitit, ex dispositione rñm Iuris Cæsarei in *Linter pares*, 38. ff. de re iudic. iñm Iuris Pontificij in cap. fin. de re iudic. de qua diximus in *Rit.* 53. ex num. 10. & in *Rit.* 98. nu. 5. lib. 1. ac in *Rit.* 265. num. 55. lib. 3. & facientur, præter Reg. Tap. in loc. ibi adduc. idem Tap. de iur. Reg. lib. 1. sup. prag. 22. de offic. Proc. Casar. Reg. Galeot. respons. fiscal. 39. num. 38. & noster passim: Tres etenim ex DD. abierunt in sententiam, scilicet: Are ad Sac. Domum exactionem derictus, & nullum ius Arrondissemento competere, salua provisione facienda quodam restitutionem, quantitarum exactarum. Tres autem in hanc dumtaxat, quòd partes adeant Collaterale Consilium, ut agnoscere habeat, si interesse Fisci in lite sit tanti momenti, ut Reg. Camera procedere debeat, vel remittenda sit ad Arron-

damenti Delegatum.

Pro parte ipsius Arrondamenti illud in medium afferebatur, se in principali iudicio Reum esse, vtpotè ab ipsa Sacra Domo A. G. P. conuentum, & aduersus Fiscum agentem, ut Arrondissementum ipsum damnaretur ad restitutionem eius, quod ampliùs vctigalis nomine prætendebatur exactum, in qua aduersus Fiscum proposuerat incompetentiæ exceptionem, quod proprium Reorum remedium est: excepcerat enim, probaueratque in termino, nihil Fisci hanc causam interesset, quapropter, illo excluso, causam, vtpotè vertentem, & à Delegato auocaram, eidem Delegato restituendam fore, eiusdemque Tribunali remittendam, tñm per regulam *leg. ubi capium*, ff. de iudicis, tñm etiam, quia Regiæ Cameræ Tribunal eatentis procedit in causis, in quibus de Regij Patrimonij agitur interesse: cum itaq; præfatam incompetentiæ exceptio aduersus Fiscum actionem proposita sit merè incidentis causæ principalis, & exclusiua inentionis agentis, ex *Vlpiani* responso in l. 2. ff. de exceptionibus ibi: *Exceptio dilata, & quasi quadam exclusio, qua interponi altius cuiuscumque Rei solet*, &c. & incidentia omnia, ac emergentia iudicij secundum sui principalis naturam regulentur, & omnium Interpretum doctrina post *Bartol.* in l. 1. & 2. C. de ordine iudicior. præsertim quando talia incidentia non sunt penitus separata; videtur affirmandum, & aduersus Sacram Domum, & aduersus Fiscum, præfatum Arrondissementum Reum esse, ac proinde ei in votorum paritate fauendum.

Et si autem quantum ad probationem ne suæ exceptionis excipiens sit Actor, ut est commune effectum, id tamèn non intelligitur, nisi minus propriè, ac largè, ut denotant verba text. in l. in exceptionibus, 19. ff. de probat. ibi: *Fungitur vice Actoris*. Similiter text. in l. 1. ff. de exceptionibus, ibi: *Agere etiam is videtur, qui exceptione vitatur*: nam, Reus in exceptione Actor est, vbi *ly videtur* à Consulto ponitur, ut demon-

stra.

Araret, improprie Actorem esse, pro
 62 egregie declarat *Glossa ibidem in
 verb. Videtur*: Dic ergo, inquit, agere
 officium Actoris exercere, non autem
 est Actor, ad quod Pauli verbum ad-
 ducit in l. verbum, §. 5. actionis, ff. de
 verb. signific. ibi: Actionis verbo non
 continetur exceptio, ibidemque eadem
Glossa in verb. Non continetur, itaque re
 vera excipiens semper Reus est, Reus
 que reputandus id quod consulatif-
 simè docuere Baldus in l. frustrà, C. de
 probationibus, Bart. in l. 1. in princip.
 C. de iuris, & factis ignorant. Alex. in
 l. liberus, ff. de in ius vocando, Decius
 in l. age, in princ. C. de transact.

Huiusmodi conclusionem satis cui-
 63 dentè confirmari dicebatur ex text.
 in add. l. liberus, ff. de in ius vocando.
 ubi si libertus conueniatur, licet ali-
 quas proponat exceptiones, in quibus
 Actoris vice fungatur, non per
 hoc veniam impetrare tenetur, quia
 re vera Reus excipiendo non nisi im-
 proprie dicitur Actor, alioquin venia
 per eum petenda esset, ad text. in l. 2.
 cum concordantibus, C. eod. tit. Indè
 egregie *Reg. de Ponte cit. decis. 3 r. n. 2.*
 & seq. hanc in iure certissimam deducit
 conclusionem, scilicet ut semper,
 nè quis veniat principalitèr ad ius
 suum defendendum, dicatur Reus,
 non Actor, idque sexcentis illustri-
 bus firmat exemplis, præsertim in ter-
 minis l. diffamari, C. de ingen. & ma-
 num. de qua dixi in Rit. 190. num. 4.
 lib. 2. quem locum adducit Luca ad
 Frauch. decis. 637. num. 1. cui confe-
 runt delineata per Menoch. in tract. de
 præsumpt. lib. 2. præsumpt. 90. num. 11.
 ubi probat, præsumptionem pro Reo
 locum obtinere etiam in illo Reo, qui
 per accensum est Actor, per rationem,
 quam innuit Abb. in cap. si quis contra
 Clericum, de ser. compet. dicens, causæ
 naturalis originem attendi debere,
 minimè autem, quod accidentalitèr
 contingit: nam causa naturalis acci-
 dentali superat, ad notata in l. qui
 habent, de tutel. cum alijs, de quibus
 Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 44.
 num. 4.

His adiungebatur, minimè esse
 64 omittendum, quòd scripserat *Pere-
 grin. de iure Fisci, lib. 7. tit. 3. num. 43.*
 quòd licet in pari causa sententia pro
 Fisco ferenda sit; id secus est, quando
 agitur cum persona priuilegiata: tunc
 enim ista præualet, ad quod ultra add.
 text. in l. inter pares, & cap. fin. ponderat
 text. in l. Julia, ff. de manumiss. &
 l. si pars ff. de inoff. test. Covar. var. lib. 1.
 cap. 6. num. 3. & tale in proposito specie
 considerandum esse dicebatur Ar-
 rendamentum ipsum, utpotè compre-
 hendens quamplures, vsque ad bis-
 mille priuilegiatas personas, quales
 sunt Viduæ, Pupilli, Ecclesiæ, & id
 genus aliarum; quapropter ijs Fiscum
 cedere, Iuri consonum est.

Ex diuerso verò, ex parte ipsius Sa-
 65 cræ Domus, ac Regij Fisci adduce-
 batur, quòd adhuc dato Arrendamen-
 tum Reum esse in principali negotio
 (id quod mordicus negabatur) nihilo
 secius in pari numero dissidentium Iu-
 dicum, ut sententia pro Reo feratur,
 minimè sufficiens est, utcumque Reum
 esse, & possessorem; sed ulterius opus
 est, ut odiosam causam non habeat:
 etenim si ex aduerso Actor fauorabi-
 lem præferat causam, tunc potius
 Actor fauendum est, quàm Reo in
 sententia ferenda, ac interpretanda,
 cit. l. inter pares, ubi *Glossa*, & Bart.
 num. 1. & 2. ac cum eo DD. commu-
 nitèr, ultra text. in cit. cap. fin. de sen-
 tent. & re indic. ibique *Glossa* singula-
 ris in verb. Proferentibus; qua de re
 Reg. Reuocet. omninò videndus in
 decis. 155. secundum ordinem Reg. de
 Marinis, & longè melius in manu-
 scriptis in decis. 145. alias 68. in fine
 2. vol. & Iura ad absolendum prom-
 ptiora sunt, tunc quando cessat causa
 fauorabilis ex parte Actoris, ut ex leg.
 Arrianus, 46. ff. de act. & obligat. cap.
 ex literis, 3. de prob. probat *Glossa* in
 dicto cap. ult. verb. Proferentibus, Dna-
 renus prælezione 31. ad d. l. inter pares,
 Zasius in l. duo ex tribus, num. 6. ff. de
 re indic. & in d. l. inter pares, qui nu-
 2. vers. præterea patet, aduertit, ac relin-
 quit cogitandum, quòd sententiæ,
 vel

vel probationum data paritate inter
perentem, se declarari de certa fami-
lia Nobilium, & eandem familiam ne-
gantem, pro eo esse iudicandum, qui
petit se censeri de familia, quia hu-
iusmodi fors habet maiorem fauo-
rem, cum ei profit, & alteri minimè
noceat.

Quod verò causa, de qua alterca-
66 batur inter dictam Sacram Domum,
& præfatum Attendamentum, sit ap-
primè favorabilis, nemo est, qui am-
bigat; Agchat enim de diminutione
Gabellæ, quæ præceteris favorabi-
lior videtur, hæc in dubio pro ea
omniò sit iudicandù, ex traditis à Bar-
tol. in l. si Populus, 21. in fine, ff. ad leg.
falc. cuius doctrinam communiter ap-
probaram esse testantur Aymon, Cra-
vetta in conf. 231. num. 17. in fin. Rim.
conf. 724. num. 102. Vinnius in Proce-
ssu Iudicariis, direct. 19. num. 56.

Vtcrius dicebatur, quòd adhuc si
67 dicta Sacra Domus A. G. P. & Regius
Fiscus favorabilem non agerent cau-
sam, neque etiam in releta paritate,
sententia pro Attendamento ipso fe-
renda, interpretandaque esset, et e-
nim in causa principali non poterat
Attendamentum considerari, reputa-
rique, ut Reus, nec fauoribus, ac
privilegijs gaudere Reis ipsis à Iure
concessis, quandoquidem iudicium
principaliter intentatum erat de pos-
sessorio manuteneandæ, & quamvis
Delegatus pro tempore dicti Arren-
damenti decessisset, ut caperetur sum-
maria informatio, & interim Guber-
natores dicti Attendamenti manutene-
rentur in possessione exigendi deri-
ctus ad dictam Gabellam spectantes,
pro cæcis, & reconditis; Nihilominùs
quia huiusmodi acta gesta fuere cum
conductore tunc temporis dictæ Ga-
bellæ, secus verò cum ipsa Sacra Do-
mo legitima Domina, fuit præfatum
decretum reuocatum, atque prouisum,
quòd Sacra Domus audiretur ex in-
tegro, & deinde fuit datus simplici-
ter terminus utrique parti ad proban-
dum incumbenti, ita quòd dictus ter-
minus æquè militauit super possesso-

rio, ac super petitorio, qui possunt
simul cumulari in iuribus, siue in re-
bus incorporalibus, ut explorati Iu-
ris est.

In quo interdicto *uti possidetis*, cum
68 attendatur possessio tempore litis mo-
tæ, adeò ut ille sit existimandus posses-
sor, & Reus, qui tempore motæ litis
possidebat, §. *retinenda*, *Institus. de in-
terdictis*, ideò semper, ac in eiusmodi
interdicto fiat votorum paritas, in-
certum redditur, quinam ex litiga-
toribus tempore motæ controver-
sæ possideat, & consequenter in eiusmodi
interdicto cum vota sint numero
paria, siue Iudices sint Delegati, siue
Ordinarij, hæc potest sententia pro v-
traque parti proferri, sed erit omniò
Superiori, seu Principi recurrendum
pro Iudicibus adiunctis, secundum
auream Glossam in l. duo Iudices, ff. *de
re iudicata*, cuius doctrinam commu-
niter approbati, ac mitum in modum
à DD. commendari testatur Benders
de reuisione, concl. 19. ex num. 30. qui
rationem reddit his verbis: Nam cum
dicta lex inter pares, 38. ff. *de re iudi-
cata*, c. d. cap. final. extra eodem, cessante
causa favore sententiam pro Reo latam
præualere velint; In his autem non ap-
pareat, quis verò Actor sit, quis Reus,
l. 2. post. prin. ff. *uti possidetis*, l. in tri-
bus, 13. ff. *de iudicijs*, utramque senten-
tiam in pendenti esse, neutrius partis
infinita, vel favore præponderante ne-
cessè est. Quod totum patet ex Ma-
tesii. singul. 109. Iason. in d. l. duo Iudi-
ces, num. 14. & forsàn melius in l. si
idem, §. fin. ff. *de iurisdic. omnium Iu-
dicum*.

Et si autem Petr. Barbof. in l. in tri-
69 bus, 13. ff. *de iudic.* verba faciens de
iudicijs duplicibus, in quibus uterque
Actor est, & Reus, opinauerit, etiam
quò ad hunc effectum, illum censeri
Actorem, qui primus ad iudiciũ pro-
uocauit: ut nimirum aduersus illum
sententia præualeat, cum Iudices Or-
dinarij diuersas, vel contrarias ferunt
sententias: & eandem opinionem ad-
uersus illum, qui primus prouocauit
ad iudiciũ, etiam in interdicto *uti*

possidetis.

possides tenuerit, Vmmim in processu iudiciali directi. 19. num. 56. circa fin.

70 Nihilominus etiam attenda isthac opinionione dicebatur, sententiam proferendam esse aduersus Arrendamentum, in beneficium dictae Sanctae Domus, & Regij Fisci, ex quo in probatis extat, quod Gubernatores eiusdem Arrendamenti quolibet tempore prius ad iudicium prouocarunt. Vnde in eum etiam redditur illud, quod de Actore per accidens, qui in origine Reus est, ex *Menochio* adductum est aduerso; Siquidem id nec intelligi valeret de interdicto *uti possides*; sed dumtaxat in eo, qui verè Reus est, ac possessor, & agit remedium *l. diffamari, C. de ingen. & manumissi.* veluti cum is, qui alioqui Reus esset, petit imponi perpetuum silentium alicui, qui se creditorem esse iactaret; aut si instrumentum cancellari peteret, sicuti expressè loquitur idem *Menochius in add. praesumpt. 90. num. 11.* ac itidem *Petr. Barfesa in cit. l. in tribus, num. 63. & 64.* In interdicto enim *uti possides*, ad hoc ut aliquis ex litigantibus, esse verum Reum, & possessorem, existimari valeat, id Iudicis decreto declarandum est, probata possessione tempore litis motae, siue litis contestatae; & dumtaxat dubia in re, siue cum possessionis probationes per idem tempus essent pares, incidit quaestio, an tunc proferenda sit sententia aduersus illum, qui primus ad iudicium prouocauit? de qua plenè agit *Menoch. de retinend. possession. remedi. 3. num. 759. & 760.*

71 Quibus, licet Gubernatores Arrendamenti actualitèr exegerint relationem Gabellae directae, nec quidquam obstat, ea etenim exactio facta fuerat post litem motam, litisque contestationem, quapropter attentata, ac violenta erat reputanda, & prout talis in iudicio possessorio manutenendae minimè attendenda, *Anna allegat. 65. num. 43. Res. Roman. decisi. 288. num. 1. par. 6. recentior. Fontanel. decisi. Cathal. 516. num. 3. & 5.* Atque eo fortius, quia nectum in interdicto *uti possides*,

Tom. IV.

quod est ordinarium; sed etiam in possessorio summarijssimo, quod *interim Hispani* vocant, necesse est ad obtinendum, ut quis motae litis tempore possideat, ita ut discrimen addit inter ea possessoria de probanda possessione tempore litis contestatae, ut scribit *Couarr. pract. quasi. esp. 17. num. 3. & 6. vers. duodecim*, ubi tamèn, quod in incorporalibus sat est, probare possessionem certi temporis, & proximi ante litem motam, ut ex alijs pluribus *Vinnius ad §. retinenda, num. 4. in fin.*

72 Quamobrem Arrendamentum ipsu, allegare non posse videbatur, se Reu, & possessorem esse, ut pro eo in dubio sit iudicandum; praesertim quia, cum agatur de re incorporali, ut posset Arrendamentum iudicari possessor, opus esset scientia, & patientia aduersarij, hoc est Fisci, qui potuisset eiusmodi exactiorem illi prohibere sine qua scientia, & patientia aduersarij non acquiritur quasi possessio iurium, siue rerum incorporaliu, ut in termino exactiorem Gabellae animaduertit *Afflicti. decisi. 400. num. 12. & clare Capyc. decisi. 57.* ac post alios tradit optimè *Natta conf. 408. num. 15. & 16.*

73 Haec sunt, ut cœtera mittā iura, & argumenta, quae ex aduerso pro veraque parte conferebantur, ingeniosa, quidem, & animaduersione non indigna in puncto difficillimae antinomiae ad interpretationem decantatae *Inter pares*. Super quo articulo iterum fuisse inter Dominos Regiae Camerae ortu, votorum paritas, ad quam dirimendam ab Excellen. Domino selecti sunt tres ex DD. Consiliarijs, pendetque decisio.

74 Et quidem in suffragijs praestandis quamuis Senatores mutuo sese prosequi amore debeant, tanquam fratres, atque ut ait *Cicero in orat. pro Plancio*: *Vetus enim est lex illa iusta, veraque amicitia, qua mihi cum illo iam diu est, ut idem amici semper velint, neque est ullam certius amicitiae vinculum, quam consensus, & societas, consiliorum, & voluntatum*, conscripiquæ ad vnam, eandemquæ, vel Reipublicae

Cc

publi3

publicæ gerendæ, vel cuique Iuris sui reddendi metam Patres vnanimi consensu vires intendere; quando tamen quis diuersa sentit à Collegâ, in Senatu suam sententiam promere, ac rationes, quibus ductus ita senserit, pandere tenetur, & ita seruatum preicis illis temporibus, de Vitellio dissidente ab Heluidio, testatur *Corn. Tacit. 2. hist. cap. 91.* inquit: *Nihil non accidisse, quòd duo Senatores in Republica dissentirent, solum se etiam Trassea contradicere.* Hoc enim, si contra dolum prauum, callidamque æmulationem fiat, non modò veræ amicitie vinculis non aduersatur, vt *Cic. in orat. de pro. Consul. de Iulio Cæsare ait:* *Postea quàm sum penitus in Remp. ingressus, ita dissensi ab illo, vt in disfunctione sententia. coniuncti tamen amicitia maneremus,* & de *Q. Fusio in Philip. 10.* *Amicitiam non minuebat perpetua licentia; & magis cum causa, quàm cum homine dissidebam.* Verum etiam vt potè Recip. proficuum iustitique administrandæ consentaneum commendandum est, vt annotauit *Apolon. Thian. referente Philostrato lib. 4. cap. 2.* ibi: *Album quidam, & nigrum vnum fieri idem nunquam possunt, neque amarum dulci rectè commiscetur. Concordia verò quandoque dissentiens salutem Cinitati offert.*

Facilis enim est hominum ad dissentiendū procliuitas: non rarò enim, quod vni commendabile videtur, alter reiiciendum arbitrator, vt inuuit *Horat. lib. 2. epist. 2. ad Flor.*

Denique non omnes eadem mirantur, amantque;

Carmine tu gaudes, hic delectatur Iambis,

Ille Biancis sermonibus, & sale nigro.

Tres mihi conuina propè dissentire videntur,

Pescicutes vario multùm diuersa palato.

Quid dem? quid non dem? rennis tu, quod inbes alter;

Quod petis, id sanè est inuisum, ac idemque duobus.

atque elegantèr in quodam Emblemâ *Iean. Sambucus pag. mihi 63.*

Quadam anus in sacrū portabat crania collem,

Offibus humanis nò minuat ho-

nos:

Sed stitubans agris pedibus, cum ver-

ticem adiret,

Concidit, ac varium crania ver-

sat iter.

Ille videns labi diuersè cūcta retror-

sum,

Quodque aded discors semita fer-

ret onus.

Quid mirum, si tot sensus, quos in

Orbe figura,

Sans, ait, in vinis? num offibus

vna via est?

& *Cic. 1. offic. dissimilitudines huma-*

porum corporum, animorum varie-

tates comparans, ait: Vt in corporibus

magna dissimilitudines sunt: alios enim

videmus velocitate ad cursum, alios vi-

ribus ad lucandum valere: itemque in

formis, alijs dignitatem inesse, alijs

venustatem sic in animis excitant etiam

maiores varietates: & Pers. Satyr. 5.

Mille hominum species, & rerum

discolor usus;

Velle suum cuique est: nec voto

vinitur vno.

& varietatem hanc persequens *Plin. in lib. 1. epist. 20. ait: Varia sunt ho-*

minum iudicia, varia voluntates: inde

qui eandem causam simul audierunt,

sæpe diuersum, interdum idem, sed ex

diuersis animi motibus sentiunt.

Quinimò, & vnus quisque suum

76 dictamen, suamque sententiam ve-

riorem putat, veritatique magis con-

cientem, vt ait Poeta latinus *An-*

thol. 1. Billg.

Nemo suos mentis motus non affirmat

aquos,

Quodque volunt homines, se bene

velle putant.

quæ de re *Pegas ad ord. Regn. Portugal.*

tom. 1. lib. 1. tit. 1. §. 6. gloss. 34. & §. 9.

gloss. 65.

Sicuti autem in humano corpore,

ex longè diuersis artubus decora ho-

minis species cõsurgit: ac demò in mu-

fica ex planis, acutis, aromaticisque vocibus dulcor harmonia exauditur; ita planè ex diuersis Senatorum studiis, ac sententijs vera gubernandi ratio colligitur, vt inuicem videtur Senec. in declam. & lib. 7. natur. quæst. c. 27. ibi: Totam huius Mundi concordiam, ex discordibus conflare. non vides quàm contraria inter se elementa sint grania, & lenia sunt, frigida, & calida, humida, & secca.

77 Fiat autem hæc suffragiorum dissensio, non quidem, vt æmuli fortasse sententia reiiciatur, vt de Cæsonio Petro ait Cornel. Tacit. 15. annal. qui ne aliena sententia indigere videretur, in aduersa, & deteriora transibat, & vberius in lib. 1. histor. cap. 26. de Lacoue, qui idè consilium quamuis optimum respuebat, quia non ipse illud attulerat; neque vt proprii ingenij acies ostentetur; satis enim, ait Sidonius Apollin. lib. 5. ep. 1. eminet ingenij proprii meritis, qui fuerit factor alieni; magnūque hoc est, & literarum viro conuenientissimum, cum studijs ipse maximis polleat, ea in alijs etiam minima complecti; ex quo ipso cumulatissima tibi gloria responderetur. Idem enim ingenium perspicax ostenditur, & in edendo, ac in sequendo bono consilio, vt Herod. lib. 7. testatur, dicens: Apud me, Rex, tantundem valet bono sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam accedere, quod comprobatur etiam Cic. lib. 1. de finib. & in præs. 2. ac 4. Tuscul. Sed cò debet vela dirigere hæc suffragiorum dissensio; vt nitidius veritas elucescat, consilijque præstantia colligatur, quod mouit Corn. Tacit. in dialog. de orator. dicens: Hanc esse huiusmodi sermonum legem, iudicium animi citrà damnum affectus proferre, & dictum Plinij lib. 7. epist. 17. veritate comprobatur: Opinor, quia in numero ipso est quoddam magnum collatum consilium, refert Snetbes consil. 4. num. 4. & cons. 28. num. 42. cap. semicent.

78 Debet tamen Senator suam edere sententiam ab alijs dissentientem modestè, pro vt potest, nè vel suam maximè extollere videatur, quod notant Tom. 1V.

Plin. in lib. 1. epist. 20. & Sidon. Apoll. in epist. vel oppositam aliorum contemnere. Idque maximè, quando Præfecti alienius Tribunalis sententia repugnaret; & si sequatur Commisarii sententiam, nihil aliud dicat, uisum, ita mihi videtur, nè tempus frustrà teratur in multiloquio, vt disponit pragmat. 13. de offic. S. C. & mirificè consulit Rebuff. ad leg. Gallic. tit. de supplic. num. 80. pag. 308. ac tradunt Petr. Greg. syntag. iur. par. 3. lib. 47. cap. 45. nu. 15. Branc. in Senat. lib. 2. c. 17. Pegas cit. loc. §. 13. gloss. 87.

Hinc disertissimus D. Reg. Carolus 79 Tapia lib. 2. iur. Regn. tit. de offic. Reg. M. C. V. in annot. ad rit. 39. sub num. 2. pagina, mihi, 284. aduertit, quòd cum mane visitantur, qui die, vel nocte, antecedenti detrosi fuerint in vincula M. C. & Consiliarius Aula Præfectus videt aliquos iussu Regentis ipsius M. C. leui ex causa coniectos in carceres, qui debet ea prudentia, ac moderatione, qua potest, maxima, Regentem monens, vt eos dimittat, vel aliud quidpiam suggerens, quod ipsi Consiliario videtur; nè si aerios se gerat, suboriantur inter ipsos discordia, vincula detetis protrahere, damnaque maiora parire. Hinc fiet, vt Regens mollibus verbis auditis, & re solertius perpenſa, biduo, vel ad summum triduo elapſo, illorum spontè permittat exarcerationem: Præstat enim quandoque in his, quæ parum damni inferunt tertio, conuientia, ac dissimulatio, aut aliquid de rigore flectere, quàm scrupulosi subtilitatibus odia, rixasque suscitare, ex quibus simultates oriantur inter Collegas, quæ eorum authoritati, & decori plurimum detrahunt, Luc. de Penn. in l. quicunque, C. de exat. & exeq. lib. 2. Magon. decis. Lucens. 56. num. 67. propterea cauenda nimia subtilitas, P. Ludovic. de Miranda de ord. iudic. quæst. 4. artic. 11. concl. 1. & quæst. 28. artic. 7. conclus. 5. vers. his omnibus, Pegas cit. loc. tit. 2. ad Rubr. gloss. 4. num. 3.

Addit idè R. Tap. ibid. n. 3. eandè sanè 80 moderationem necessariam esse, quando C c 2 pari-

paritatis votorum accidit casus; & quoddam expedit magis parit, aliquid ex sorte deperdere, quam lite dilata petere adiunctos ad dirimendam paritatem, itatur, & vitæ tempus interimitur, bonaque sumptibus litis insumat; non facile propterea dandos adiunctos monet *Afflict. in Const. Regni supè conting. ex num. 1.* iniquens: *Malus est mos addere Indices unius Tribunalis ordinariis constitutis, quia ex hoc causatur difficilis congregatio, ut docet experimentum, & sic causa prolongatur, quia de re Cassen. in addition. in fin. proem. consuet. Burgun.* Hæc tamen locum vendicant in ijs, quæ sūt Iudicium arbitrio remissa, atque dubia sint iura, non vero certa.

Id ipsum seruandum esse à Fisci patrone, pergit idem *Reg. Tap. cit. lib. 2. vir. de offic. Adnot. & Proc. fiscal. in annot. ad prag. 39. de offic. Mag. Iustit. pagina, mihi, 289.* ut curet semper cum Iudicibus concordiam, eorum dignitatem teneatur, querelas pro Fisco modestè instituat; & qua modestia, ac prudentia videbeant Senatores in suffragando coram Rege; eiusque menti resistendo ostendit *Splend. emblem. 49. ex num. 57. pag. 402.*

Sacrum præterea Consilium, aut 82 quilibet ex Consiliariis iubere valent, ut capiantur, si res tulerit, in Aula ipsa ædium Vicariæ, Scribæ Fiscales, vel alius quilibet, & in vincula detrudantur, nulla data ab executoribus notitia Regenti eam, qui vice Magni Magistri Iustitiarj residet. Sic in anno 1645. cum vnus ex Reg. Consiliarijs capi præcepisset, quemdam Scribam fiscalem in Aula magna M. C. V. conijciendum in vincula, nulla prius data de hoc notitia Regenti, qui tunc erat Aloysius Ponce de Leon, ira succensus Regens, executores capros damnauit, transmissitque ad Regias extremitates. Quæ de re S. R. C. iunctis omnibus Obiisibus elegit DD. Consiliarios D. Gasparem Sorum, & Antonium Miraballum, deinde Regentes, qui Pro Regem de ingenti absolutæ, omnimodæque ab omnibus independentia

S. C. docerent. Detulerunt potissimum ad Pro-Regem, quoddam S. C. in eo culmine constituit Alphonsus I. ut ipsum decreuerit Iudicem appellationum omnium suorum Regnorum: nempe Siciliæ ultra Pharam, Aragoniæ, Valentiniæ, Murcia, Insularum Maioriciæ, Minoriciæ, ac Sardinia, Comitatus Barcinonæ, Rusinonis, & Caritanis ostensis hac de re antiquissimis processibus, in quibus pro libito sententias Tribunalium prædictorum Regnorum S. C. irritabat, vel confirmabat. Hinc Pro-Rex, exceptis birruarijs à trezemibus per apparitores S. C. & capta informatione contra ipsum Regentem à D. Antonio Miraballo iussu D. Præsidentis, mandauit, quoddam idem S. C. prouideret super omnibus; ac de Regente M. C. carceribus mancipato, & suspeso ab officio, ex quo non paruit decreto S. C. Præsidentis, & Actuario denunciante respondit irreuerentè, meminit Tasson. de anteq. vers. 3. obser. 3. sub num. 116. vers. 10. Præsidentis, necnon Reg. Sanfelici. decis. 63. sub num. 5. vers. & obseruatum, lib. 1. & notatur plenè à Francisc. Anton. de Mercat. in lib. 1. manuscript. de stylo S. C. obser. 185. nam cum anno 1621. Spectabilis Regens M. C. V. noluisse obedire cuidam supplicationi expeditæ per Dom. Marcum Antonium de Ponte, Marchionem S. Angeli, Præsidentem S. C. Viceque Prothonotarium, fuit ei per actorū Magistrum S. C. Hieronymum de Amico iniunctum, ut pareret, cumque renuisset, certiorato Ill. Locumtenente Cardinali Zapata, & remisso negotio S. C. fuerunt congregatæ quatuor S. C. Classes post prandium, & emanauit decretum: Die 23. Martij 1621. Neapoli. Audita relatione Hieronymi de Amico Actuarij S. C. Decreto S. C. pronisum est, quod Magnificus, & Circumspectus Regens M. C. detineatur Domis, & suspendatur ab exercitijs, donec aliter per Ill. Dom. Locumtenentem fuerit mandatum. De Ponti Præfeti, & Viceprothonotarijs, Felix de Iannario, Casar Freccia, Iacobus de Franchis, Didacus Lopez, Snares, Pyrrus Paganus,

Prim.

Pomponius Saluus, Ioannes Andreas Georgius, Villaleobus, Didacus Salinas, Casar Alderisus, Alfonsus Vargas, Ioannes Baptista Melior, Ferdinandus Brancia, Ioan. Franciscus Sanfelicius, Franciscus Antonius de Mercatis Secretarius. Et alio decreto eiusdem S.C. sub die 26. Martij prædicti, fuit carceribus M.C. mancipatus Io: Baptista Innelli Aquarius eiusdem Regentis. Quæ suspensione durante idem D. Locumtenens hoc diplomate mandavit, quodd Decanus Consiliarius residens in M.C.V. in criminalibus fungeretur officio Pro-Regentis.

Al Conf. Pedro Antonio Garaniza.

EL Cardenal mi Señor dize que mientras dura la suspension del cargo del Regente de la Vicaria V. Suo como Consejero mas antiguo, que assiste en olla, fiera de Pro-Regente de la Vicaria hasta otro orden de Su Señoria Illustrissima, que para ello dà à V. Suada la potestad, que ha de menester. Dios guarde à V. S. Palacio à 25. de Marzo 1621.

Juan Beltran de Orasla.

Deinde S.C. visis suis decretis executioni iam ritè mandatis, suæ iustitæ aequitatis vestigia secundo, libertatem restituit Regenti, & munus pristinum; ad quod anouit D. Locumtenens hoc diplomate.

Al Marques de S. Angel Presidente del Sacro Consejo.

EL Cardenal mi Señor dize, que por la instancia, que V. S. de ha decho para que se alze la suspension, y prision del Regente de la Vicaria per. estar çierzo, que en lo venidero tendrà el Cuidado, que es raçon de haur, que es iusto para no repeder en cosa ninguna, que sea perjuicio de la auctoridad dello Sacro Consejo, ha tenido por bien Su Señoria Illustrissima de que sea suelto el dicho Regente de la prision en que està, y exerça su cargo, como hasta à qui, y me ha mandado auise dello à V. S. y que ya se ha enbiado la orden al Regente en esta con-

formidad. Dios guarde à V. S. Palacio à 29. de Marzo 1621.

Juan Beltran de Orasla.

Idem aliàs accidit anno 1637. & decreto S. C. fuerunt Iudices in suis Aedibus detentis, eisque interdictum iudicandi exercitum. Die 16. mensis Octobris Neap. 1637. Congregatis Regis Consiliarijs quatuor Aularum ordine Spoſſibilis Regentis Petri Iordani Vrsini Præsidentis S.C. Decreto ipsius Sac. Consilij prouisum est, quid Magnifici Thomas Brandolinus, Ioannes Arcamonius, & D. Aloysius Vargas, Iudices M.C.V. in Civilibus carcerentur Domi, & durante dicta carceratione non exerceant usque ad alium ordinem; verum ante executionem præsentis decreti certioraretur Illustrissimus D. Pro-Rex, hoc suum, &c. Vrsinus Præsident S.C. Didacus de Salinas, Petrus Antonius Garaniza, Ioannes Franciscus Sanfelicius, Varela, D. Thomas de Cardenal, D. Franciscus Sanius, Andreas Pronenzalis, Stipio Theodorus, D. Didacus Medietti, D. Flaminius Costantius, Andreas Marchesius, Franciscus Antonius Muscatula, Hector Cappeius Latrus, D. Didacus Soria Morales, Franciscus Antonius de Angelis, D. Franciscus Merlinus, Franciscus Antonius de Mercatis Secretarius.

Et mense Februarij 1677. me Aule Decano Præsfecto Consil. in M. C. V. cum vnus ex D. Consiliarijs mandasset, ut caperetur quidam Scriba fiscalis, & conijceretur in vincula, quia, durius responsum dederat euidam ordini ipsius D. Consiliarij, statim ei obtemperatum fuit, & captus, ut moris est, fuit descriptus in albo carceratorum, additumque, illum detineri ad dispositionem S.C. At vnus ex porterijs insolens, ac plus nimis loquax retulit S.C. non tam facillimè, ut decuit, per M. C. V. sibi licuisse carceribus mancipare Scribam. Quomobrem cum congregassent se se cunctæ quatuor S.C. Aule, me aduocarunt, retuli omnia, sicut gesta erant, & dixi, portarium rem longè aliter retulisse, quibus dictis S.C. acquieuit. Dum autem

paritatis votorum accidit casus, & quòd expediat magis parti, aliquid ex sorte depèdere, quàm lre dilatare petere adiunctos ad dirimendam paritatem, itaut, & vix tempus intermitterat, bonaque sumptibus litis insuamari non facillè propter dandos adiunctos monet *Afflit. in Const. Regni* *supèr conting. ex num. 1.* inquiriens: *Malus est mos addere Iudices vnus Tribunalis ordinarij constitutis, quia ex hoc causatur difficilis congregatio, ut docet experimentum, & sic causa prolongantur, qua de re Cassan. in addition. in fin. proam. consuet. Burgon.* Hæc tamen locum vendicant in ijs, quæ sũt Iudicium arbitrio remissa, atquæ dubia sine iura, non vero certa.

Id ipsum seruandum esse à Fisci patrono, pergit idem *Reg. Tap. cit. lib. 2. sit. de offic. Adm. & Procissal. in annot. ad prag. 39. de offic. Mag. Iustit. pagina, mibi, 289.* vt curet semper cum Iudicibus concordiam, eorum dignitatem reuocatur, querelas pro Fisco modestè instituat, & qua modestia, ac prudentia vti debeant Senatores in suffragando coràm Rege, eiusque menti resistendo? ostendit *Splor. an. emblem. 49. ex num. 57. pag. 402.*

Sacrum præterea Consilium, aut
82 quilibet ex Consiliarijs iubere valere capiantur, si res tulerit, in Aula ipsædium Vicariæ, Scribæ Fiscales, vel alius quilibet, & in vincula detrudantur, nulla data ab executoribus notitia Regenti eam, qui vice Magni Magistri Iustitiarj residet. Sic in anno 1645, cum vnus ex Reg. Consiliarijs capi præcepisset, quemdam Scribam fiscalem in Aula magna M. C. V. coniiciendum in vincula, nulla prius data de hoc notitia Regenti, qui tunc erat Aloysius Ponce de Leon, ira succensus Regens, executores captos damnauit, transfmisitque ad Regias tristes, Quæ de re S. R. C. iunctis omnibus Classibus elegit DD. Consiliarios D. Gasparem Sotum, & Antonium Miraballum, deinde Regentes, qui Pro Regem de ingenti absoluta, omnimodaquæ ab omnibus independentia

S. C. docerent. Detulerunt potissimum ad Pro-Regem, quòd S. C. in eo culmine constituit Alphonsus I. vt ipsum decreuerit Iudicem appellationum omnium suorum Regnorum: nempe Siciliæ ultra Pharam, Aragoniæ, Valentiniæ, Murcia, Insularum Maioricæ, Minoricæ, ac Sardinia, Comitatus Barcinonæ, Rusinoniæ, & Cæritaniæ ostensis hac de re antiquissimis processibus, in quibus pro libito sententias Tribunalium prædictorum Regnorum S. C. irritabat, vel confirmabat. Hinc Pro-Rex, erepris bierruarijs à tredecimibus per apparitores S. C. & capta informatione contra ipsum Regentem à D. Antonio Miraballo iussu D. Præsidentis, mandauit, quòd idem S. C. prouideret super omnibus ac de Regeate M. C. carceribus mancipato, & suspensio ab officio, ex quo non paruit decreto S. C. Præsidis, & Aduario denunciati respondit irreuerentèr, meminisse *Tasson. de antefat. vers. 3. obser. 3. sub num. 116. vers. 16. Præsidentis*, necnon *Reg. Sanfelix. decis. 63. sub num. 5. vers. & obseruatum, lib. 1.* & notatur plenè à *Francisc. Anson. de Mercat. in lib. 2. manuscripto de style S. C. obser. 185.* nam cum anno 1621. Spectabilis Regens M. C. V. noluisse obedire cuidam supplicationi expeditæ per Dom. Marcum Anronium de Pontre, Marchionem S. Angeli, Præsidentem S. C. Viceque Prothonotarium, fuit ei per actorum Magistrum S. C. Hieronymum de Amico iniunctum, vt pateret, cumque renuisset, certiorato Ill. Locumtenente Cardinali Zapatta, & remisso negotio S. C. fuerunt congregatæ quatuor S. C. Classes post prandium, & manauit decretum. *Dio 23. Martij 1621. Neapoli. Audita relatione Hieronymi de Amico Aduarij S. C. Decreto S. C. pronisum est, quòd Magnificus, & Circumspectus Regens M. C. derineatur. Domi, & suspendatur ab exercitio, donec aliter per Ill. Dom. Locumtenentem fuerit mandatum. De Pontre Præs. & Vice Prothonotarij, Felix de Iannario, Casar Ereccia, Iacobus de Franchis, Didacus Lopez Suarez, Pyrrus Paganus,*

Pom.

Pomponius Salus, Ioannes Andreas Giorgius, Villalobus, Didacus Salinas, Cesar Alderisius, Alfonsus Vargas, Ioannes Baptista Melior, Ferdinandus Brancia, Ioan. Franciscus Sanfelicius, Franciscus Antonius de Mercatis Secretarius. Et alio decreto eiusdem S. C. sub die 26. Martij prædicti, fuit carceribus M. C. mancipatus Io: Baptista Innelli Actuarius eiusdem Regentis. Qua suspensione durante idem D. Locumtenens hoc diplomate mandavit, quodd Decanus Consiliarius residens in M. C. V. in criminalibus fungeretur officio Pro-Regentis.

Al Conf. Pedro Antonio Caranita.

EL Cardenal mi Señor dice, que mientras dura la suspension del cargo del Regente de la Vicaria, V. S. como Consejero mas antiguo, que assiste en ella, firma de Pro-Regente de la Vicaria hasta otro orden de Su Señoria Ilustrissima, que para ello dà à V. S. toda la potestad, que ha de menester. Dies garde à V. S. Palacio à 25. de Marzo 1621.

Don D. Ioan Beltran de Orasla.

Deinde S. C. visis suis decretis executioni iam ritè mandatis, suæ infixæ æquitaris vestigia secundo, libertatem restituit Regenti, & munus pristinum ad quod anque D. Locumtenens hoc diplomate.

Al Marques de S. Angel Presidente del Sacro Consejo.

EL Cardenal mi Señor dice, que per la instancia, que V. S. de ba decho para que se alze la suspension, y prision del Regente de la Vicaria, per. estar cierto, que en lo venidero tendrà el Cuidado, que es rason de baur, que es justo para no repeder en cosa ninguna, que sea perjuicio de la autoridad desse Sacro Consejo, ha tenido por bien Su Señoria Ilustrissima de que sea suelto el dicho Regente de la prision en que està, y enserca su cargo, como hasta à qui, y me ha mandado anse dello à V. S. y que ya se ha embiado la orden al Regente en esta cen-

formidad. Dies garde à V. S. de Palacio à 29. de Marzo 1621.

Ioan Beltran de Orasla.

Idem aliàs accidit anno 1637. & decreto S. C. fuerunt iudices in suis Aedibus detentis, eisque interditi iudicandi exercitium. Die 16. mensis Octobris Neap. 1637. Congregatis Regijs Consiliarijs quatuor Aularam ordine Spectabilis Regentis Petri Iordani Vrsini Praesidentis S. C. Decreto ipsius Sac. Consilij pronisum est, quodd Magnifici Thomas Brandolinus, Ioannes Arcamonius, & D. Aloysius Vargas, Iudices M. C. V. in Civilibus carcerentur Domi, & durante ista carceratione non exerceant usque ad alium ordinem; verum ante executionem præsentis decreti certioretur Illustrissimus D. Pro-Rex, hoc sanum, &c. Vrsinus Praesidens S. C. Didacus de Salinas, Petrus Antonius Caranita, Ioannes Franciscus Sanfelicius, Varela, D. Thomas de Carleua, D. Franciscus Sanus, Andreas Prouenzalis, Stipio Theoderus, D. Didacus Medicea, D. Flaminius Constantinus, Andreas Marchesius, Franciscus Antonius Muscietula, Hector Cappicus Latrus, D. Didacus Seria Morales, Franciscus Antonius de Angelis, D. Franciscus Merulinus, Franciscus Antonius de Mercatis Secretarius.

Et mense Februarij 1677. me Aulæ Decano Praefecto Consilii in M. C. V. cum vnus ex D. Consiliarijs mandasset, vt caperetur quidam Scriba fiscalis, & conijceretur in vincula, quia, durius responsum dederat euidam ordini ipsius D. Consiliarij, statim ei obtemperatum fuit, & captus, vt moris est, fuit descriptus in albo carceratorum, additumque, illum detineri ad dispositionem S. C. At vnus ex porterijs insolens, ac plus nimis loquax retulit S. C. non tam facillimè, vt decuit, per M. C. V. sibi licuisse carceribus mancipare Scribam. Quamobrem cum congregassent se se cunctæ quatuor S. C. Aulæ, me aduocauit, retuli omnia, sicut gesta erant, & dixi, portorium rem longè alitè retulisse, quibus dictis S. C. acquieuit. Dum-

autem

autem S. C. properaret decernere, quæ poena puniendus foret ipsemet Scriba iam carceri mancipatus? oborta fuerunt quædam iurgia hæc super re inter apparatus, hinc S. C. inde M. C. V. de quibus nihil consilij fuerunt Iudices causarum capitalium M. C. cumquæ de prædictis capta esset informatio iussu S. C. annuente D. Pro-Rege, à Regio Consiliario Carolo Vergara, fuit præscripta duobus Iudicibus propria ipsorum domus pro carcere aliquos dies; mox cognita rei veritate, Iudicum innocentia, debitaque obedientia, quæ fuerat S. C. obsequiut à M. C. fuerunt Iudices dimissi, annuente S. C. iussu Excell. Domini Pro-Regis, mandatumque ut perpetuum imponeretur silentium. Demum S. C. decreuit, Scribam fiscalem in poenam auarioris calami quatuor torquentur ictibus torquendum, & eidem exercitationem muneris Scribæ fiscalis prohibendam; at summa ipsiusmet Senatus clementia factum est, ut dum ab Aedibus S. C. abiret domum D. Præfcs, iam iam fusi applicandum, iuberet per gratiam impunè dimitti, & mox paucorum mensium interiecta, fuit etiam Scriba in officio restitutus.

Uterius Sacrum Consilium non, 83 alligatur Ritibus M. C. V. ex *Ferris in stat. de presentat. instrum. par. 13. ex nu. 7. Tbor. par. 1. compend. decis. verb. Ritus M. C. V.* quippe M. C. V. cum sit Substitutum Magistris Iustitiarum, ac Vicarij Regis, nullatenus valet Vicarius legem imponere ipsi Regi, cuius est Vicarius, *Bald. in Auth. sed non in re, col. 2. C. de seru. fugit.* nè inducatur absonum illud, quod inferior Superiorem soluat, vel liget; & filius potestatem habeat in parentem, ut ait *text. in cap. cum inferior, 16. de maior. & obedien. & in elem. nè Romani, de elect.* ac innuit Regina Ioanna, dum præcepit Ritum seruandos à M. C. V. ut in *Rit. 1. ibi: Quod omnes infra scripti Ritus obseruantia in nostris M. C. V. Corijs, & qualibet eorum de cetero inuolabiliter obseruentur.* Verùm S. C. obseruat Regni sanctiones, si, & quando ei visum

fuerit expedire, prout de legibus Imperialibus dicunt Galli: hoc est, quando rationi seruiunt, tunc enim seruantur leges, non quidem ut leges, sed quia rationem continent, quæ suadet; Et hoc tam respectu Constitutionum Regni, quàm Rituum, ac Pragmaticarum, probant *Tasson. obseru. 1. ex nu. 21. Anichin. de prauent. instrum. cap. 3. quæst. 5. nu. 12.* & notauit ante ex *Alex. in l. 1. in princ. ff. quod quisq. iur. Ass. in Const. Reg. Duorum Principum, sub nu. 2. vers. & hoc idem, rub. 42. de expens. qua sunt in liti. Caser. quæst. peregr. 42. nu. 22.* & videndus *Reg. de Philippo differtat. fiscal. 4. ex nu. 58.* Quod quidem colligitur ex *pragmatica univ. ad Senat. Consult. Velleian.* quæ propè finem mandatur præcipuè S. R. C. ut ipsam pragmaticam ad vnguem, & inuolabiliter obseruare habeat, ac debeat, abdicando iurisdictionem in oppositum iudicandi, ac declarandi. Itaque si opus est, ut S. C. abdicetur iurisdicção per pragmaticam, nè in oppositum iudicet, declaretur, optimè arguitur, quod iurisdicção aderat; non enim potest abdicari, quod non inest.

Neque dicas, posse idem dici de 84 omnibus, & quibusuis Regni Officialibus, de quibus in eodem contextu fit mentio in *pragm.* nempe quod omnibus abdicata fuit iurisdicção in oppositum iudicandi, adeoque omnibus inerat ea iurisdicção; Etenim cum ibi Officialibus duo imponantur, & quod seruent sancita in ea *prag.* & quod oppositum non iudicent, abdicando potestatem; debent singula singulis referri: scilicet Officialibus, quod seruent; S. C. quod non iudicet in oppositum; secus superflua fuissent quod ad M. C. V. vel alios Iudices inferiores ea verba: *abdicantes iurisdictionem;* certò enim certius est, quod tam M. C. V. quàm cuncti Iudices inferiores hac iurisdictione carent, quippe qui iurant iudicatuos iuxta Pragmaticas, aliasque Regni Constitutiones. Id quod agnoscebat Cardinalis Zaparta Locumtenens Generalis in hoc Regno,

gno, anno 1621. mandauit S.C. quòd omninò obseruaret Ritum M.C. circa liquidationem instrumentorum, ac omnes alias Pragmaticas huiusmodi materiam concurrentes, vt ex diploma sub die 28. Septembris 1621. penes de Mercatis tom. 2. de stylo S. C. obseru. 188.

Non mirum S. C. sepe morum ab
85 opinione Prudentis, & Clarissimi I.C. Afflicti. dec. 1. 1. num. 4. Cappy. dec. 194. de Petris festi de lib. 1. cap. 6. num. 15. contra insulas DD. opiniones, licet communes, sepius decreuissè Afflicti. dec. 104. post num. 2. de Franch. dec. 30. & 49. de Petris add. cap. 6. num. 23. humaniorem insequendo sententiam, ad text. in l. proximè ff. de his qua in testam. delem. l. si fuerint, S. fin. l. quoties, ff. de reb. dub. de Petri lib. 1. cap. 6. num. 13. Theodor. alleg. 34. num. 9. in fin. Prati. discip. cap. 25. n. 10. Haud dubie enim Deus gubernat consilia eorum, qui clementem, & humaniorem discunt sententiam, dicebat Philipp. Comines lib. 2. commentar. Non est nouum, inquit Cassiodor. decis. 1. num. 26. de empt. & vendition. quòd Rota, & Signatura, quandoq; toneat contrà communem, quando contraria opinio est æquior: Rota enim ex laudabili stylo solet contrà communem opinionem habentem in se rigorem iudicare: cum æquitate potius, quàm rigorem soleat amplecti, Paul. Rub. in resol. pract. cap. 12. n. 5. & de validis legal. controu. forens. cap. 5. num. 46. & cap. 24. num. 39.

Propterea consuevit S.C. quando
86 que in decretis addere, ex causis in S.C. discussis, quia Regem representat: secus enim præter Principem vix vlli alteri, quàm Parlamentis, & Curijs Supremis licet vti his verbis in rescriptis, vel arreftis, Guilielm. Anson. de rescript. moras. conclus. 49. sub num. 119. lit. Q. 3. His autem verbis vti in decretis nequit M.C.V. putà: ex causis in Banca discussis, quia non est Supremum Tribunal, vt posset leges deferere: licet quandoque Iudices, huius clausulæ vim non perpendentes, pæfpecto vsu S.C. ea vsi fuerint.

Nec potest à S.C. expecti, vt exprimentur illæ causæ, Guilielm. Anson. cit. tract. concl. 49. sub num. 119. lit. Q. 3. post Georg. Acan. quem refert in tract. de privileg. lib. 1. cap. 9. num. 32. & lib. 3. cap. 4. à num. 6. & cap. 10. num. 9. lo. Ferrar. in comm. ad l. 3. vers. restit. itaque, ff. de reg. iur. quia potestatis plenitudo efficit, vt non sit exquirenda causæ in Principe, cùm ita agat? Marta de claus. par. 1. claus. 259. num. 1. Imò, & si quis causam sibi declarari peteret, non leuè promeretur poenam, sicut ait Maynard. decis. 85. lib. 3. num. 2.

Haud rectè tamèn hac clausula vte-
87 rentur DD. Consiliarij in decretis factis domi, longè enim alius honos est, qui debetur singulis Consiliarijs domi sedentibus, quàm simul in Aula, assidentibus, ibique vicem Præfeti Prætorio implentibus: tanto magis, quia cum detur appellatio à decretis factis domi, vt in S.C. differatur eorum validitas, debet vtique Consiliarius causam aperire, quæ cum impulsit ad ita decernendum, vt pæfecta causa S.C. confirmet, aut improbet decretum domi latum. Frustrà igitur tegitur, quod mox palàm reuelandum erit.

Ab huiusmodi verò decretis latis,
88 ex causis, reclamatio denegatur, ac proinde ratò inrerponenda (dicebat enim Franc. Marc. dec. 13. in fin. par. 1. quem laudat Ant. Sala in Const. nou. Sabaud. tit. de mod. & form. suppl. à sent. Senat. glof. 2. num. 6. orandum esse, vt Deus nos præseruet ab expeditenti Magni Consilij, & ab æquitate Parlamenti) Restitutionem tamèn in integrum imparciendam aduersus hæc decreta, respondimus D. Præsidi in Aula D. Consil. Muscettula, in qua tunc residebam, interroganti in causa Ill. Principis Hieracij, cum fratribus hæcudogenitis, in Banca de Martino: prohibita namque appellatione, haud prohibita censetur in integrum restitutio, & nullitas, Gl. in l. 3. C. si de m. poss. fuer. appell. Castr. in l. si finita, S. poss. quàm, ff. de damn. infect. Marfil. in l. unica, num. 168. C. de rap. virg. Rebuff.

buff. de rest. in integr. art. 1. glos. 1. in fin. & art. 2. glos. 4. num. 16. Putens de fin. dic. S. an si statuto, num. 4. pag. 55. etiam prohibita reclamatione, supplicatione, atque recurſu, Cyn. in l. 2. C. si pend. appell. Glos. in l. 4. in fin. C. de pact. Alciat. in l. cum filius, S. in hoc, num. 15. de verb. oblig. Bosſ. tit. si aduers. rem indic. num. 24. Tiraquel. de utroque tract. par. 1. S. 35. glos. 4. num. 42. Marſil. in pract. crim. S. opportuna, num. 58. Gram. sup. Conf. Regn. tit. de restit. minor. num. 12. & exclusa qualibet exceptione, restitutio in integrum haud est reiecta, las. in l. postquam liti, n. 58. C. de pact. Mangrell. ad Bart. in Rub. l. Prat. vers. legitiuè, ff. quod vi, aus clam, propterea quod restitutio est beneficium speciale concessum, quod generali legis sanctione auferri non diceretur, ex glos. in cap. coram felicis, de restit. in integr. & alijs Sfortia Oddus de restit. in integr. quaest. 15. artic. 2. ex num. 31. & art. 6. num. 44.

Hulus inquam Senatus decisiones
 89 totus terrarum Orbis veneratur, eiusque autoritas adeo est eminens, ut terruerit Decium Iuris Consultorum omnium, qui ea ætate floruerunt, facile Principem, ut ipse Dec. testatur conf. 379. & notant Prat. 10. 3. discep. 8. n. 1. & cap. 31. in princ. ac obser. 32. n. 1. Ruginel. de appellat. S. 6. glos. 7. capit. 2. num. 36. Magnum Consilium appellans: cum in eius hemicyclis continuò resederint Iuris Prudentiæ Coriphæi, legum Antesignani, æqui, bonique studiosissimi, qui spreto omni timore consuevere plus obedire Deo, quàm hominibus, seu Principibus, teste Vinio lib. 2. opin. 638. n. 9. qui opin. 461. ex n. 3. sic loquitur: *Decisiones S. C. Neapolitani, qua proferuntur sub nomine Regis, succedunt in causis dubijs loco Imperialis interpretationis, de qua in l. fin. C. de legib. us per Affl. dec. 166. col. fin. Et hinc est, quod Rota Neapolitana, tanquam Spiritus Sancti tuba, & vera legum mater, meritò in Regno generaliter nuncupatur refugium oppressorum, & lucerna supra montem posita, per quam tanquam mons montium*

totus Orbis illustratur, ut de Senatu Mediolanensi dicebat Casſal. conf. 364. in fin. & Pranciſc. Redenast. conf. 84. num. 16. lib. 1. Adeo quòd amplificatum dictionum eorum, qui sententias inter casus fortuitos crediderint recensendas, de quo ex nostratibus Reg. de Ponte decis. 24. de Petr. festin. lect. lib. 1. cap. 6. sub num. 3. & lib. 2. cap. 9. sub num. 7. Prat. lib. 1. cap. 27. num. 93. & cap. 1. tom. 2. Staiban. resol. 119. n. 3. & 5. & resol. 186. num. 60. cent. 2. Praſul Affl. controu. resol. iur. cap. 50. n. 8. & dixi in Rit. 269. num. 35. tom. 3. in his sententijs locum non habet; ut in simili dicebant Dec. conf. 7. num. 2. vers. nobis, & alijs penes Sebaſt. Medis. de fortuit. cas. par. 2. quaest. 12. num. 2.

Qui verò, & hoc tempore in nostro
 90 resident Senatu, antiquioribus nò sunt inferiores, ut de illis amplissimi R. C. Tribunalis loquitur D. Reg. de Philipp. dissert. fiscal. 9. num. 12. ita ut verè Senatus possit appellari, non Inuenatus, ut de Burdegalensi Senatu, & decisionibus Nicolai Boerij dicebat Paris. in tract. de diuid. vel indiuid. in 3. par. quem refert noster Praſ. Vinc. de Franc. lib. decis. 346. numer. 9. in fine. Quandoquidem licet ibi assideant nonnulli iuuenes; ac Senatus à Senibus, Patribusque nomen mutauerit; nihilominus quando iuuenes senectutem moribus præferunt, debent ad Subsellia admitti; quippè anni virentes alacriores eos, paratioresque pollicentur ad insanos fori labores ferendos, lenique animo sustinendas importunas litigantiù sollicitudines sub galli cantum, vel cum maxime calet meridies, ad text. in l. 37. de Aedil. edit. Quamuis autem ætatem Consiliarijs ferè annorum quinquaginta optare visus sit text. in l. 2. S. Seruius autem, prope finem, vers. ergò Sabino, de origin. iur. & Platon. tract. de Republ. lib. 5. de quo Conf. Staiban. cent. 1. resol. 100. n. 275. Carolus tamèn V. anno 1528. Cœsaraugustæ in for. Ar. cap. 2. trigessimum annum satis esse decreuit; vigesimum quintum sufficere, voluit Gubernat. Christian. lib. 1. cap. 5. Hinc
 104

Ioachim. Mynsinger. lib. 4. obseruat. 92. scribit, se anno vigesimo primo docuisse in Academia Ferrariensi. *Cicero in orat. pro A. Cæcio. circa final.* se adolescentulum eorâ hominem differtissimum Cottam publicè eausam egisse, & obtinuisse. *Kirchn. lib. 1. de leg. 4. num. 63.* meminit C. Valerij Petronium, qui non dum vigesimum tertium annum ætatis expleuerat, quinquies Legationis munere perfundum esse. Quod pertinet Venetorum exemplum, qui cum duos luvenes ad Cæsarem obligassent, & Cæsar hoc improbare; Legatos respondisse ferunt: Si Venetiarum Respublica sapientiam non in corde, sed in canis, & barba sitam esse credidisset, ad Cæsarem Maiestatem duos verulos, & barbatos hyrcos misisset. *Ampl. Dn. Arum. 1. P. p. 2. dist. 3.* Et indignante Turearum Tyranno Gallorum Legatis iunioribus, vnum ex his respondisse, refert citatus *Kirchn. 1. de legat. 4. num. 60.* non esse ex barba virum, nec piloso mento, mentem hominis iudicandam fore; alioquin cum barbariores hyrci sint, prudentiores etiam hominibus censerentur, *Christoph. Besoldi de legat. & legation. num. 30. pag. 17.* qua de re *D. Caietan. Ageta in fori feudal. epitom. in princ. in apologia pro iuuentute contra senectutem.* Vnde immeritò *Const. Staiban. ad resolut. 1. num. 57. cent. 1. ait,* fuisse hunc Senatum terrori; at olim dum vigeat Afflictus, cœterique nostri maiores ius dicebant. Præsenti enim ævo minimè defuncti Ministri, ex quorum præiudicijs, vera desumi potest iudicandi methodus. Optimè igitur coniunguntur senes cum iuuenibus, vt iuuenilis feruor senili gravitate temperetur, & senilis tarditas iuuenili alacritate promoueatur, *Kirchn. 1. de legat. 4. num. 67. Menoch. de arbit. cap. 540. num. 13. Xamar. de offic. Audic. 1. par. quæst. 1. num. 23. Portugal. de donat. reg. par. 2. lib. 1. cap. 12. num. 32. Gizez. ad Capyc. Laro dec. 199. num. 27. lib. 2. de Petr. festin. lect. lib. 3. cap. 5. num. 2.*

Hinc non inuiciliter adsunt in Co-
Tom. IV.

92 iunioris suffragia laturo iuniores cum senibus; celeres, præcipientesque cum cunctatoribus copulati; ægmatici cū colericis: hic enim præceptis alterius cunctationem stimulat, cunctator perniciosam illius festinationem compescet, atque ita extremis, viciosisque hinc inde temperatis, atque vt ita dixerim, cōcordatis discordibus, exurgit virtus vtrinque reducta, ad eòque consilia salutaria Reipubl. vt obseruat *Marques. lib. 1. cap. 5. §. 2. pag. 26. Saavedr. embli. 30. pag. 104.* Non enim omnes debent esse ingenij ignei: hæc enim ingenia sunt, veluti cultri acuti, qui faciliè scindunt, faciliè hebescunt, *Varian. in orat. de Legat. & dum nimis properant, ac ingenij dotibus cōfidunt, faciliè in errorum scopulos impingunt, ex Curt. Schonhorn. 3. polis.* Non tardi ingenij, quibus res arduas solum demandare, idem esset, ac alino chordam committere, *Christoph. Besold. tract. de Legat. & Legation. num. 50. pag. 23.* Et etiam expedit iuxta annos arbores alias implantare ætate minores, vt post interitum illarum inveterem succedant locum, *Cruger. disput. polis. 6. sh. 10.*

Debent tamèn esse viri lautea Iu-
92 risprudentiæ decorati, docti, graves, seueri, infonates, mites, iusti, faciles, lenesque, vt dicitur in *pragm. 2. n. 4. de offic. S. R. C.* qui eiusmodi honoris apicem non ambitione cōquisuerint, sed probatæ vitæ testimonio promeruerint, *Isancimus, 6. C. ad l. l. re. pet.* Docti inquam sint, oportet, qui ad hanc Senatoriam dignitatem aduocantur, in eorum cœniti manu sunt vita, & opes hominum. Quicunque tamèn electi sint, nemini licet de eorum sufficientia disputare: *sacrilegij enim instar est dubitare, an is dignus sit, quem Rex elegerit?* inquit *textus l. disput. 3. C. de crimin. sacrileg.* concepit *l. sacrilegij, 5. C. de diner. rescripti. Andrin. cap. 1. n. 5. qui success. teneant.* licet si qui suam inhabilitatem, impetritamque nouerint, debeant vitrò hac se dignitate abdicare, *Gubernat. Christian. lib. 1. c. 6. col. 7. pag. 33.* Sciant

D d ad

ad ipsos confugere, tanquàm ad Iustitiae Templum, ex semotissimis Regni partibus homines recta iudicia sperantes, *Arist. 5. Ethic.* In iudicijs exercendis non precibus, non pretio, non amicitia, non odio, non denique vlla re corruptantur, vt ab æqui, reliqui; deiciantur sede, memor. *pag. 2. de offic. S. R. C.* Exuunt priuatum, veteremque hominem, priuatas affectiones, propensionesque, & cum toga, induunt publicum, cui nihil magis sit curæ, quàm Reipublicæ salus, *Plat. in Euthyd.* & redditio vnicuique iuris sui.

Inter prerogatiuas verò, quibus 93 præexcellens Senatus hic effulget, ca est, quòd eius sententiæ, quæ nomine Regio proferuntur, ac decreta, ab iisdem Senatoribus reudentur; neque datur appellatio, sed reclamatio, eaque semel tantum, deinde perpetuum causæ imponitur silentium; imò neque reclamatio admittitur, nisi exequuta sententiâ, vel decreto, dummodò sine, monitis, auditisque partibus, prolata, *pagum. 79. §. 9. de offic. S. C.* cui collimat edictum Iustiniæ S. C. *in leg. fin. C. de leg. ibi: Quis tanta superbia fastigio tumidus est, ut regalem consensum contemnat Marant. conf. 25. num. 2. Imbrian. de 1. & 2. benefic. confid. 2. m. 4. 1. Prat. tom. 3. cap. 17. num. 62. Statban. cent. 1. resolut. 50. & num. 3. & cent. 2. resol. 154. num. 19. Cappc. Laino decif. 72. num. 17. lib. 1. Reg. de Philippo differt. fiscal. 3. num. 5. & 12. num. 58. Casar. quæst. 12. m. 35. Ego in Rit. 250. ex m. 1. quem locum laudat D. Luca ad Franch. decif. 642. num. 6. in fin. & iterum Ipse in rit. 252. tom. 2. adductus ab eodem de Luca ad Franch. decif. 603. num. 5. D. Conf. Altimare ad Rout. conf. 15. in fin. lib. 3. & D. Caietano Ageta in epis. for. feudal. affert. 11. num. 119. pag. 232. idem Dom. Conf. Altimare de nullis. rub. 4. qu. 39. ex num. 16. me citans etiam in rit. 6. num. 5. D. D. Raphael. Vilosa differt. 6. §. 7. m. 42. ac vnanimi consensu ceteri nostrates, & ex exteris Guid. Papa quæst. 50. & 534. Cassan. in proum. Con-*

uet. Burgund. verb. De noz. partimen. de Grassali. de regal. Franc. lib. 1. §. & quia, pag. 166. Ofusc. decif. 1. num. 44. Gemia. conf. 34. Menoch. conf. 53. lib. 1. Gamm. decif. Portug. 228. num. 1. qui de sententijs eorum Senatum fidem adhibent, & Regens Valent. conf. 40. num. 55. loquens de illa Reg. Audientiz, & Senatus Valentini.

Dummodo tamèn sententiâ, vel 94 decretum non sit irretractabile: secus enim reclamatio eorum executionem suspenderet, quod fieri ait Conf. Statban. resol. 50. lib. 1. ex m. 39. & antè Pres. de Franch. decif. 139. Theaur. decif. 181. num. 3. Anna alleg. 63. lib. 1. & sing. 179. in causis capitalibus, vel in ciuilibus, si agatur de exequenda persona, subdens, quòd si de re vendenda agatur, quæ vendita non posset redhiberi, retractata sententiâ, licet super sit actio ad pretium, iuxta decif. S. C. apud Franc. decif. 660. non ideo impediendam fore venditionem. Idque summa veritate inniti, fatetur Presul de Afflict. controuers. cap. 1. n. 8. in rebus venundari solitis, in quibus nulla potest perpendi ratio peculiaris affectus, propensionisque. At verò, si res vendenda in iudicati executionem, vel speciosa, speculabilisque foret, quippè quæ antiqua alicuius familiaris, eius nobilitatem, antiquitatemque ostendat; vel feudum antiquum, decoratū titulo; vel demum locus delictijs affluens, ac famosus: tunc differendam, pendente reclamacione, executionem sententiæ in re vendenda, vel vendendam, addito pacto de retrouendendo, si quando sententiâ retractaretur.

Atque optimo quidem iure, cum 95 sit actus irretractabilis, restitutio enim pretij rem non præstat: At quis compescat lacrymas, vel certe summa non afficiatur tristitia conspiciens rem suorum maiorum ad exteras familias proptasse, ad sext. in lilex, quæ tuorum. Cide administratur. cuius similem eorum vel etiam maiori pretio emi foret impossibile, ac conferunt scripta à Conf. Statban. mem. cap. 50. num. 57. & huc sem-

semper Iura tantoperè respexere, vt Interperres denegant locis etiã pijs priuilegium cogendi vicinos ad vendendum iusto pretio, pro constructione, vel ampliacione Templi, prædium, vel ædes, quæ fuerint Magnatum, aut antiquæ. *Rot. Rom. decis. 372. par. 1. tom. 2.* apud *Farinac. Reg. Sanfelix. decis. 413. nu. 16. Nouar. quæst. forens. 32. num. 1. lib. 1.*

Non rarò, petentibus partibus, re-
96 clamacionem absq; clausula: *exequuto decreto*, consuevit S. C. Præses id proponere in Aula, in qua lis agitur, atque audito Consiliarium sensu, quid dicendum? deecnere: *habito colloquio cum DD. Consiliarijs de Aula, verbum faciat loco reclamacionis*, neque addit: *exequuto decreto*. Quamque praxim etiã reprehendat *Episcopi. Afflict. cit. cap. 1. ex num. 15.* inquiens, non posse fieri, perpenſis verbis *pragmaticæ*, omnimodam inducentibus impossibilitatem, atque resistentiam actus, omnem potentiam auferentibus, omnemque modum remouentibus, quo effici res prohibita posset, & nequire Consiliarios, neque vna simul, neq; scorsim dispensare *pragmatica*, qui si velent aliquod declarare motiuũ, quod ipsos impulit ad ita decernendum, subdit, ijs obſtare dispositionem Iuris: nimirũ Iudicem nequire suam sententiam reuocare, nec declarare, quando declaratio non concernit res substantiales: neque posse dicere, ipsos non intellexisse illum articulum decidere, vel huiusmodi, vel alia ratione nixos esse, vt perpendit *Reg. Galeota controu. 35. lib. 2. nu. 18. & ex nu. 41. ad nu. 47.* Nihilominus hanc eiusdem *Episcopi Afflict.* hætitationem iamdiũ conspicio inoleuisse, atque oppositum praxi inducũ, quod nec ipse inficiatur in *additionibus ad cit. cap. 1. pagina 457.* ac meritò propter tanti Senatus præexcellentiã, & vniti cum Præside: tũ quia casus hic non fuit à *pragmaticis* prouisus, tũ etiam quia, quoties de iniustitia constat, remoranda est exequutio, vt pluries in his *Comment.* diximus, & notat *Nig.*

Tom. IV.

Cyriac. controu. 187. num. 10. lib. 1. & controu. 416. ex num. 41. tom. 3.

Difficultas verò magis vrget, an
97 & in sententijs definitiuis id ipsum possit exerceri? Accidit hoc disceptandum, in causa D. Hieronymi de Constantio, cum Don Caietano Bonito. Hic enim damnatus ad relaxandos aureos quatuor mille sortis, super vectigali, quod aiunt (boni numeri) cum fructibus, vrpote re supposita fideicommissio condirò à D. Reg. Fuluio Constantio, alienataq; ab Ostauiò, qui quidem Fuluius suo vltimo in elogio reliquerat Ostauiò aureos decem mille pro omni portione legitimarum, deinde corrigens elogium in codicillo, vinculum fideicommissi imposuit aureis quatuor mille, ad quos suos descendentes in infinitum vocauit. Hic inquam Caietanus aiebat, quòd non poterat damari: tũ quia omne vinculum respuit legitimatũ etiam, quia afferebatur, distractos fuisse, vrgentibus fideicommissi creditoribus, aureos bis mille, & quingentum sortis prædictæ aureorum decem mille, atque adeò non poterat ad peius damari ad relaxandos omnes integros aureos quatuor mille, quia debebant superesse liberi aurei sex mille legirimæ, quos non receperat propter distractionem aureorum bis mille, & quingentum; vel saltẽ faciendam deductionem pro rata. Quapropter cum proposuisset D. Præses nostra in Aula, an posset dari: *habito colloquio verbũ faciat?* Dicebatur, praxim, qua in decretis vrimur inrerlocutorijs, vel vim definitiuũ habentibus, non posse exerceri in sententia definitiuã, quæ nomine Regio proferretur, quando Iudex Commissarius, ea prolata functus est officio suo, *Franch. decis. 398. nu. 2.* reclamacionem, licet illa reuideatur ab iisdem Senatoribus, committi alteti eiusdem Aulæ Ministro, *Franch. decis. 665. num. 5. Conſil. Staiban. centur. 2. resolur. 154. ex num. 1.* Commissionem hanc non posse fieri, nisi exequuta realitèr sententia, ideoque dici: *notetur dies, & facta*

D d 2

exc-

exequutione providebitur. Dicebatur insuper, non admittendum, quando Reo supererat aliud remedium remouenda exequutionis sententiæ: nempe nullitatum hoc irregulare, atque exitiosum, cum sit prægrauis, ac lamentabile, quod quando litigator tandem aliquando post casus varios, post multa rerum discrimina, ubi annos, ac lustra, nè dicam penè sæcula, insudasset, salutem, opesque profundisset, aliquam sententiam fortitus est, notoriæ iniustitiæ prætextu, obtineantur huiusmodi decretationes, vt plurimum parte inaudita, & cum credat vicisse, litem inchoat, quo nihil foediùs, exitiosius nihil, vnde exclamat *Conf. Staihan. resol. 156. ex num. 1. cent. 2.* post *Prasid. Merlin. contr. 52. in princ. lib. 2.* in mores, temporeque præsentia. Antiquitus enim obtenta sententia, cane-
bat quisque, non modò victoriam, sed triumphum; hac tempestate, obtenta sententia, tantum abest, quòd victoria litigator possit gratulari, quinimò ex tunc incipiat litem inhire. Et si autem, quando notoria est iniustitia, exequi non debeat, & possit, vel ex officio Iudex præpedire, idem *Staihan. obseru. ad resol. 50. à num. 5.* & ceteri nostrates; Si hoc potest terminis habilibus fieri, cur debet aditus ad singularia referari? Neque prodest, nullitates à *Pragmatica* ad duos casus contrahi: nempe si fuerit decisum, vel contra expressum textum; vel contra documentum publicum; ex hoc enim non excluditur iniustitia notoria, quæ evidenti nullitati æquiparatur, ex dictis à *Conf. Staihan. cent. 2. in obseruat. resol. 107. ex num. 96. & obseruat. 154. num. 50.* declarando quæ perfunctoriè scripsit *resolut. 114. num. 51. eadem centur. 2.* His quidem rationibus nixi sunt Domini S. C. die 24. Iulij 1681. ad denegandâ prouisionem super supplicatione porrecta, & ad decernendum, adesse satis, abundèque efficacem remedium nullitatum, in quibus haberetur ratio oppositorum, an militarent, nec ne? in Banca de Neapoli.

Huiusmodi prouindæ Sententiæ pro-

98 late post instantiæ peremptionem nullitati minimè subiacent, vt ediscutauimus in *ritu 248. sub num. 3. lib. 2.* & me citato, scribit *de Luc. ad Franch. decif. 643. num. 4.* Decreta verò S. C. & aliarum Curiarum, nulla esse, *ibidem* indicauimus, & notat *Crauet. consil. 270. num. 7. Gram. decif. 81. num. 4. Marant. in prax. par. 4. dist. 16. num. 49.* Sententia siquidem nomine Regis proferretur, & illam promulgando derogare videtur Iuri Comuni, quod Principi licet, *l. digna vox, C. de legib. l. Princeps, ff. eodem*, qui & supra leges est, *Auth. vi propon. num. Imp. circa med. licet sub pedibus Iuris Gentium*, dicat *Barb. in cap. 1. vers. simile, col. 2. de Const.* quæ Iura, & si de Imperatore sermocinentur, ac propterea hanc facultatem Regibus, Ducibus, aliisque inferioribus denegat *Conf. Roger. de legis potentia, par. 3. num. 12.* attamen cum Rex Superiorem non recognoscat, omnia Imperatoris Iura in suo exerceat Territorio, *Panorm. in cap. qua in Ecclesiis, num. 6. de consil. & esse ipsum in Regnis suis, tanquam Imperatorem, monet Rosental. de feud. cap. 10. concl. 1. num. 6. & in cap. 5. conclus. 10. Glos. A. dixit, plus iuris habere, quam Imperator in Imperio, ex Frecc. & alijs, sed non est Imperator, qui vnus est, idem Rosental. cap. 8. conclus. 15. lit. E. vers. quia Monarcha, Crot. in tract. de test. par. 9. num. 75. vers. ex pradiitis*, & in specie quòd Rex Hispaniarum est Monarcha, & totum continens in suis Regnis, aduerit *Cerres. in tract. de potest. & excell. Regu. qn. 45.* quem ad hoc laudat *Lo. Redin. de Maieft. Princip. cap. 1. num. 7.* & nos infra, ac de *Franch. in memor. decif. 643.* pluribus ductus auctoritatibus necit, posse Principem exceptiones alicui competentes de Iure Ciuili tollere.

Instantiæ autem preemptæ, absque 99 vlla causæ discussione, vitæ spiritum insufflat D. Preses S. C. & tunc instauratur instantia, ac reuiuiscit, de *Franch. decif. 230. in fin. & decif. 643. sub nn. 5.* priuatiuè quò ad omnia Tribunalia, vel Curias Regni. Nec ab ipso Præside

fide confuetum esse potestatem hanc delegari, aduertit *Frecc. lib. 3. de subfeud. cap. 1. num. 8.* Idque quia representat Regem, *Franch. dict. decis. 643. num. 5. Tasson. in obseru. vers. 3. obs. 3. num. 62.* cui soli competit ex peculiari potestate, *Afflict. in cap. 1. nu. 96. tit. qua sint regal. Tusch. lit. l. concl. 215.* (exceptis R. Audientijs Hydruntina, & Barenfis, ratione à me adducta in memorato ritu 248. nu. 43, quem locum ad hoc laudat *D. Scoppa in add. ad Nicolim. in prax. civil. pag. 127. num. 140. & in annot. ad Sarn. in prax. civil. p. 1. §. 18. sub num. 8.*) quia cum periissent ipso iure acta, instantia perempta, Regali beneficio opus est, ut reuiuifcant ea, quæ sunt ipso iure nulla, *l. sed hic uidetur, 2. ff. de reb. cor. l. adoptio, ff. de adopt. can. hoc quippe 3. quast. 5. can. in primis 2. quast. 1. cap. 1. 19. quast. 1. cap. ad petitionem de accus. Glof. in l. Aemilius Largianus, ff. de minorib. Afflict. in tit. qua sint regal. num. 41.* Licet etiam Pro-Regibus insufflare spiritu, *Franch. decis. 250. sub num. 5. in fin. Tasson. loc. cit. num. 212. & vers. 2. obser. 2. num. 45.* etenim in commissis hoc habere solent à Sceniffimis nostris Regibus, ut liquet in commissionibus datis olim Duci Ossunæ, apud *Tasson. dicto vers. 2. obseru. 1.* quamuis nullus Pro-Rex ea potestate vti consueuerit sed semper aditur Præses S. C. ut indicauit eodem in *Rit. 248. num.*

Dum verò *D. Præses de Franch. in 100 mem. decis. 643. sub num. 5.* subiungit, quòd quando partes de peremptione opponunt, vel causæ Commissarij id aduertunt, ad causæ expeditionem non procedunt, nisi præfata spiritu vitæ insufflatione in actis præsentata: videtur esse opinionis, quòd quamuis partes de peremptione opponant, adhuc ipsæ insufflationem obtineant, ut ad causæ expeditionem procedi poterit, ut aduertit etiam *Reg. de Pont. cons. 143. num. 3. vol. 2.* ex eadem *decis. de Franch. & dicit hoc ex Prag. 1. de instat. caus. res. super qua Troy. notat, ex ipsamet Pragm. in hoc Ius Commune corrigi: nam licet illo Iure in-*

insufflatio, seu instantiæ restauratio causa cognita fiebat, *l. sed si per Prætorum, cum seq. ff. ex quibus caus. maiores, de quibus causis videndus est Paris. de syndic. in Rub. sententia, cap. 6. à num. 5.* Attamen de lure *pragm. ista,* restauratio, etiam sine causa, imò data negligentia impartitur, quod idem ante *Troy. dixerat Paris. cit. loco n. 6. vers. ubi autem, & isthæc causa, vel non causa, aduertit ipse Paris. deferuere potest, ad hoc, ut cum causa illam impetrans expensas solutionem cuitate possit: cum è conuerso sine causa impetrata, ad expensas parti aduersæ reficiendas impetrantem, cogit Iudex, arg. *l. properandum, & l. cum qui temerè, & ita seneire notat Ifern. in Constit. spontè volentibus à lite discedere, atque consueuiffe Regiam Curiam istas restorationes concedere, & hodiè expresse cauetur in citata, pragm. ac in insufflationibus semper ista apponitur clausula: solutis expensis, & Paris. allegat, ac insequitur Marant. in prax. in verb. Et omnia fiant durante instantia, à num. 32.* ubi est adnotanda *Foll. additio,* dum restatur, temporibus suis semper fuisse illis personis, quibus beneficia conceduntur, restorationem concessam absque expensarum solutione. Tales enim insufflationes fiunt in forma solita, non aduerentes Magistris actorum, quòd nõ cum omnibus eadem est obseruanda decretationis forma: & clausula, *solutis expensis,* habet tacitam conditionem, si ad earum condemnationem tenetur, ex præsumpta Principis voluntate, quæ contra ius rescripisse non præsumitur, *l. rescripto, & l. damno, C. de precib. Imp. off. & in l. humanum, Cod. de leg. & circa illud Dom. de Franchis effatur, ut haud obstante partis oppositione de peremptione instantiæ, possit spiritus vitæ insufflari, perpenditur ipsamet *pragm.* dum mandat, quòd instantia, quæ ex negligentia fuerit decursa, non nisi resecis expensis, restaretur. Legislator igitur eius est mentis, ut instantia, ob negligentiam decursam, restaretur, solu-**

tis

tis tamèn expensis: dictio enim *Nisi* post negatiuam negationem, oppositiònè illà in affirmatiuam resoluit, *Lacob. de Nouell. de lure pruthomis in verb. Quod si forte*, ex num. 261. usque ad num. 270. ubi de Gerard. in sing. 46. de alijs Doctor. mentionem facit; ac proinde ad nihilum deferuire partis oppositiònem de perceptiòne, ex mente ipsius *Pragmat.* clarè dignoscitur, atque ità illa insufflatione in actis presentata, potest, & debet Iudex ad vltiora procedere; maximè cum Iudicis non nisi obsequij cura relicta sit.

Vndè semper anceps extitit de theoria apud Reg. Rouis. in *ci. pragmat.* 1. num. 7. & eius Affectas, ubi singularitèr nectit, quòd si ante restauratam instantiam pars de peremptiòne opposuerit, non possit vltioribus restaurari, ductus ex similibus, quæ adducit *Canale. de Tm. & Curat. n. 21. & Alex. conf. 237. num. 13. vol. 6.* ad quod possem multa plura exempla, & auctoritates de his similibus adducere, sed nil ad hypothesim, cum illi casus sint prorsus impertinentes ad thesim nostram, in qua legem claram habemus, vt in restauratione instantiæ, causæ cognitio minimè sit adhibenda, quodque etiam ex negligentia sit concedenda, & ita DD. interpretati fuere illam consuetudinem, stylum, ac ordinariam praxim sic vigete; & quid, tego, hoc denotet? nisi quòd quauis pars negligentiam opposuerit, aliasque narrasset causas, ob quas instantiam instaurandà non esse, exponeret, adhuc, quo minus concedi deberet, nõ impediret, cum sine causa, vel ex negligentia impetrata restitutio, non nisi ad expensarum condemnationem impetrantem deuictum reddat.

Nec est quærendum de ratione, cùr ita ex memorata *prag.* fuerit dispositum? nam leges postquàm sunt latæ est iuxta ipsas, non autem de ipsis, iudicandù, vt notat *Lancell. Gall. de Stat. prefat. 3. n. 3.* & eruditè tradit *Vasq. contron. illust. cap. 46. num. 1.* ex *texin capit. erit autem lex*, ubi hoc decidiuit

ad literam, 4. *dist. ex sententia D. August. de vera religione*, & Iura adducit *Michael. Vleari. de regim. Mund. par. 1. quæst. 4. num. 34.* eo magis, quòd præfata *pragm.* est iuxta stylum antiquum R. Curia; quinimò de Iure Canonico instantiam non currete, firmat *Guttier. de actib. iuram. capit. 3. num. 3. Prosa. de Comit. de differ. Iur. Canon. & Civil. num. 46. Vermigli. conf. crim. 144. num. 12. Guazzini. ad defens. reor. defens. 2. cap. 6. num. 3. Melchior. Clinch. in cap. venerabilis, de Iudic. Episc. Campanil. in diuersor. Iur. Can. Rub. 8. cap. 3. n. 7. pag. 170. & dixi cit. cit. num. 13.* ibique etiam *Guttier. num. 4.* monet, quòd hodiè de consuetudine ista instantiæ peremptio sit ab omnibus Cutijs deleta, auctoritate *Gregor. Lopez.* in pluribus ibi citatis locis, & testatur de praxi Placentiæ, ubi Aduocati munereungebatur, ac nectit, hoc benè fuisse introductum, cum per hoc partium laboribus, atque expensis pareatur, & breuiori via Iustitia administretur, & verè illa utilitas, de qua in *l. prope-randum, C. de indic.* cum fuisset postmodum, non utilitatem, sed damnum affecte visa, cum licum renouationem inducat, meritò potuit per sequentes leges noua, circa ipsam instantiam, promulgari sanctio: non enim debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum, Statuta quandoque varientur humana, præsertim cum vrgens necessitas, vel euidentis utilitas id exposcat, quoniam ipse Deus ex his, quæ in Veteri Testamento statuerat, nonnulla immutauit in Nouo, vt in *cap. non debet*, cuius sunt formalia verba, *de consanguin. & affin.* & lex quæ utilis non est, noxia est, clamat *Vasq. contron. illust. cap. 29. num. 22.* & concinunt ea, quæ adducit in *disto capit. 46. num. 15. in fin.*

Nec est attendendum, quòd ex illa instantia ad a ordinatoriæ peremptiàm luerum, quod ex illorum peremptiòne Reus consequitur, nullum ipsi damnum infert, cum acta probatoria remaneat, vt dicit *Marant. loc. cit. num. 55. Lancell. de attent. cap. 20. lim. 3. num. 10.*

& Mar. Soc. de Indic. nu. 39. ac dixi in eodem Ritu 248. ex nu. 39. & proinde in nihilo laedi Reus dicitur: cum aliud sit lucrum non facere, & damnum pati, l. Proculus, de damno. infest. & ibi gloss. necis, leges dicentes, non esse eandem rationem de lucro non facto habendam, sicuti de damno, licet adducat Iurā dicentia, damnum pati, qui lucrum non facit, l. 2. S. meritis, ff. ne quid in loc. publ. & dispungit in lucro cessante Anton. Fum. in tract. de eo, quod interest, cap. 1. nu. 9. vers. Alciatus, & aliqualem de lucro distinctionem facit, ut damnum non sit, Roland. à Vobl. de dot. quast. 39. nu. 16. & maxime cum ista instantia peremptio ex dolo, & Rei dilationibus causetur, non ideo lucrum consequi debet, ut dicit An. in cap. cum olim, nu. 8. de off. deleg. cap. 2. de cogn. spir. nu. 24.

Atque ex his occurri potest obiecto, 104 quod Routhibidem dedit præfatæ de Franch. decisioni, quod scilicet ibi de Franch. de illa oppositione, quæ voce fit, non autem de ea, quæ sit in scriptis, intellexit, siquæ voce se explicasse secum D. Præsidentem: nam præfata distinctio amplexa à nobis minime fuit in citato Ritu 248. ex nu. 48. siquidem, si sine causæ cognitione, si data negligentia, si indistinctè hæc spiritus vitæ insufflatio concedatur, sequitur, quodd, vel in scriptis, vel voce, oppositio illa insufflationem impedire nequeat, & de oppositione in scriptis intelligere oporterebat ille oculatus Præsidentem: nam obiectio, ut de ea ratio haberi possit, opus est, ut nedum sit in scriptis redacta, sed penes acta præsentata; ea enim quæ in actis non reperiuntur, non adfuisse dicuntur, ac extra mundum diudicantur, Prat. resp. crim. 32. ex nu. 76. & non nisi per scripturam ista iudicialia probari possunt, ut scribunt Vit. de claus. in verb. De errore Notarij, nu. 6. & DD. quos allegat Mand. de inhi. quast. 43. nu. 2.

Concunt à nobis tradita in se- 105 pius citato Ritu 248. ex nu. 25. quod præeminentia S. C. revidendi sententias ex eisdem actis, quinquaginta diebus

elapsis, de qua est memor quoque, Consil. Carlenal. tom. 2. de indic. in add. ad primum tom. cap. 8. pag. 17. se extendat, etiam facta præventionē à parte aduersa, petendo appellationem declarari desertam, ex Reg. de Marinis ad Reuer. decif. 535. nu. 3. dummodò tamen interim super opposita fortassis desertione pronunciatum non fuerit, ut me insequendo firmat D. Reg. de Philippo fiscal. differt. 12. sub nu. 13. his verbis: D. Iudex Petra, distum D. Reg. de Marinis in obseru. cum decif. D. Reg. Reuer. 530. in fin. alioguin infirmum, in hunc sensum rectissime distinguens in Ritu M. C. 260. nu. 28. lib. 2. confirmat D. Consil. Staib. in obseru. ad ref. 94. nu. 7. lib. 2. Luc. ad Franch. decif. 643. nu. 4. qui in decif. 646. nu. 5. non approbat effatum Reg. de Marinis ad Reuer. decif. 535. nu. 1. sententiam, nempe latam post reclamationem desertam esse nullam; & de fatalibus si decurrant in S. C. scriptis in citato Ritu 248. ex n. 34. quem locum adducit idē D. R. de Philip. dist. fiscal. 12. sub n. 15. Typographi errore in Ritu 248.

At hæc omnia intelligenda sunt, si 106 sententia euidenter nō appareat male lata, & iniuste, ut sentit idem Staib. nu. 8. ex Sigismund. Scacc. de appellat. quast. 15. nu. 205. memoræ praxis nostrorum Tribunalium, quem refert de Leo decision. 107. nu. 14. Etenim, ut pluries dixi, si nullitas, vel iniustitia appareat euidenter, constetque ex actis, debet Iudex ipse nullitatis exceptionem pandere, atque executionem denegare, si victor exequi expolcat, victuique nullam sibi nullitatem opem prodesse sciat, ut in l. vbi passum, 40. C. de sentent. Bald. in l. unica, C. ne liceat in una eademque caus. Lanfranc. ab Orian. in tract. de interloc. & appell. vers. videamus de aliquibus, nu. 7. quia dum ex actis constat, acta inducunt Iudici notorium, Imol. in cap. per tuas, de testib. cap. in sinuatione, de appell. l. Sancimus, vbi Gloss. verb. Contumacia, G. ad Trebell. & in notorijs obstringitur Iudex supplere, l. fin. ff. appell. l. bonem, & aliquando, ff. de adilit. edit.

edit. Innoc. in cap. per tuas, de testib. & in cap. ex insinuatione, de appell. Angel. in l. si quis ff. de inoff. testib. & in leg. planē, ff. de petis. hered. Afen. de execut. cap. 359.

Quin sententia S. C. vii Regia, si non
109 appareret de lecta lata, nullitati non
est obnoxia, *Ann. singul. 73.* quamvis
enim sint de stylo, talis stylus est iuris
positivi. Immo illis ommissis sententia
non diceretur contra stylum, sed
sine stylo; at quantum sit discrimen inter
vnum, aliterumque casum? *Muscatell. non cognovit, notatque Gratian. discept. forens. cap. 33.* cum alioquin
aliæ sententiæ absque lecta lata sint
nullæ, ut dixi in *Rit. 76. num. 2.* quem
locum adducit *Maïoran. in Opespraxi criminal. cap. 14. sub num. 3. Scialoy. in prag. forindic. cap. 12. num. 5.*

Providentia huius Ritus, & *prag. 1.*
108 *de ordin. iudic.* (quam præter *Ronit. Treysius, & Berard. Pandi.* exornant
Palm. in divers. iur. Comm. & Regni, Marell. Calà in tract. de modo articul. in 1. qui super ea illum edidit tractatum, & in §. 1. *glof. 2. num. 14.* declaratur, in quibus causis mixtis hæc *Prag.* admittatur, de quo etiam *Marant. in in specul. par. 4. num. 94. vers.* ubi pariter istam *Pragm.* intuetur, & *par. 5. sub num. 50. ac Campan. in cap. Item statimus, quod iam iustitiarj, sub n. 48. & in cap. de violentijs, num. 19. Alb. Olinu in Rit. 23. Cur. Archiepisc. & ibi Episcop. Campanil. in addit. Muscatell. lib. 1. par. 1. glof. libellus, in princ. & lib. 3. glof. partis, ex num. 45.) multi pro bono Reipublicæ exoriuntur effectus, quorum nonnullos enarrabo, potissimum, quod licet nequeat Iudex super non petitis ius reddere, *Aym. Graues. conf. 271. nu. 6. Berous conf. 48. num. 11. vol. 5. Corn. in l. quoniam, n. 2. C. ut in posses. legat. Bald. in l. vicini, ff. si cert. petat. & in l. hunc titulum, n. 6. de postul. quia ultra id, quod in iudicium deductum est, Iudicis potestas excedere non potest, inquit *Tabolenus in l. ut fundus, 18. ff. comm. diuid. secus sententia nullitatis labem oleret, cap. Heli, de simon. elem. sup. de verb.***

signif. add. l. ut fundus, & Iudex tanquam stultus argueretur, l. fin. C. de fideicom. liber. Abb. in cap. licet causam in 4. col. vers. ultimo nota, de probat. Andr. Barba in cap. nisi speciali, col. 6. de offic. Deleg. Aznued. in l. 10. ex n. 115. tit. 17. lib. 4. recopil. Barbosa in l. si cum dotem, num. 44. ff. solut. matrim. Barz. decif. Bonon. 33. num. 9. Afflic. dec. 32. num. 10. Valasc. de iur. emphit. quæst. 6. num. 12.

Attamen nostris Tribunalibus, ex
109 hoc *Ritu*, alijsque municipalibus Iuribus, licere decernere super non petitis, scriptum *Afflic. decif. 95. in fin.* notans, esse Iure Ciuili sancitum, ut factum narrare sat sit, ex *l. penult. ff. de author. tutor. & de Iure Canonico, ex cap. dilecti, de iudic.* quibus probatur, sufficere super facto narrato petere iusticiam: nam intelligitur omni modo meliori, ac via sibi spectante; quinimò subdit plus, quod si fuisset vnū petitum, & aliud inter partes discussum, valeat super illo discussio, & non petito, pronunciari, auctoritate *Innoc. & Abb.* ibi adductorum, quod tradit quoque *Reg. de Pente conf. 137. num. 12. lib. 2. & de Curijs Supremis loquens, Franc. Mare. decif. Delph. 13. lib. 1.* hocquæ maximè in Regno verum esse ex hoc *Ritu, & seq.* fatetur *Gramm. decif. 15. num. 2. & in decif. 19. vbi sub num. 12.* (cuius nostrarces memores sunt, præsertim *Præs. Merlin. c. 34. lib. 1. contr. Prat. lib. 4. discept. for. cap. 12.*) plura adducit de autoritate S. C. prout etiam dicit in *decif. 62. à num. 20.* subdens sub *num. 32.* quod S. C. secundum conscientiam Iudicare poterit ex adductis à *Bart. in l. unica, C. ut qua defuncti Admo. & si aliter faceret, peccaret, iuxta Theologos, & ex hoc *Ritu, ac sequenti, satis clarè sanciri, veritatem rei in iudicio deductæ esse per Iudicem prospiciendam, ex quibus *Ritib.* esse correctam habebat, de iustit. alt. qua deciditur, quod qui se ad vnam causam petendi coarctatur, si non probat, succumbit, ut notat *Marant. in 4. par. diff. 9. num. 17.* cuius meminit *Anus meus ad Gramm. diff. 19.***

decis. 19. nu. 1. qui sub nu. 33. correctas
nequit ex clausula, sola facti veritate
inspecta, vt in Regno nostro, citat.
l. vt fundus, Com. diuid. & l. fin. C. de fi-
decomm. lib. respectu regule, quæ ex
hiscæ Iuribus eruitur: nempe senten-
tiam conformem libello esse debere;
nec mirum, quod hi Ritus potuissent
corrige leges: nam Reges in hoc Re-
gno sunt Monarcha, Iuraq; Imperialia
habent, & ab Imperio sunt exempti,
Bald. in cap. Imperialem, S. fin. ult. col.
Jacob. in pralud. feud. 31. col. Cypri. in
inuest. feudal. verb. Reges etiam in feu-
dis, pag. 151. Casar. in spec. peregr. qua-
stion. 12. num. 36. quest. 18. sub num. 21,
& quest. 50. num. 24. Thomas Maulius
in tract. de homag. tit. 11. n. 5. & isthæc
leges Iustiniani, ac aliorum Impera-
torum, ex Consuetudine, & ex tacito
nostrorum Regum consensu seruan-
tur; ac de dignitate huius Regni vi-
deas Andr. relatum per Parid. de syn-
dic. verb. Sententiam, cap. 4. vers. final.
vbi subdit, idem illas Imperatoris le-
ges abrogare, & illis derogare Reges
posse, ac decernere super non petitis,
Afflict. decis. 95. in fin.

Negant verò alij, & colligi aiunt
 110 ex decisione eiusdem Sacri Consilij,
 apud Gramm. citat. *decis. 15.* vbi licet
Grammat. ex num. 3. contendat, hanc
 præminentiā venerando Senatui S.
 C. appingere, atque in hac sententiam
 abierit ipse cum duobus alijs Consi-
 liarijs; cæteri tamen oppositum sen-
 serunt, qui & obinuerunt, reuocata
 sententiā, per quam decreuerat S. C.
 super petitorio non petito; & ita re-
 ceptum in Regno Franciæ ex hac de-
 cisione refert Boer. *decis. 42. à num. 13.*
 ac adnotauit Mascartell. in *prax. par. 1.*
Glof. petiitur, num. 55. & 56. necdum,
 numquam consueuiffe, neque S. C.
 neque Collaterale, proferre senten-
 tiam super non petitis, quamuis *nu-*
mer. 66. sentiat, id licere Consilio Col-
 laterali, sicuti, & Principi, cui assen-
 dit, liceret, *Specul. tit. de act. seu petis.*
Suuper, vers. sed quid, Bart. in l. Aem-
ilius, ff. de minor. Franc. Marc. dec. 13.
par. 1. num. 5. & 6. qui num. 8. ita iu-

Tom. IV.

dicatum, ait, si plenitudine potestatis
 vis velle, quæ par est vtrique,
Reg. de Ponte in tract. de potest. Pro-
Reg. tit. de legat. caus. num. 18. Reg. Tap.
de prastan. Reg. Cancell. tit. de preroga-
tina Reg. Cancell. num. 3. Nemo verò
 est, qui meminerit, quod hac potes-
 tatis plenitudinæ vsum sit vnquam,
 neque Sacrum, neque Collaterale
 Consilium, vt iudicauerint vltra pe-
 tita. Imò est, si quando fuisset vltra
 petita iudicatum, tam Domini Consi-
 liarij, quam Regentes, admissa hac
 nullitate, retractarunt semper, quod
 decreuerant, atque exequutionem
 denegarunt. Et D. Reg. Tap. recensens
 omnia, quæ ad Regiam Cancellariam,
 adeoque ad Collaterale Consilium
 pertinent, nè vllum quidem verbum
 effundit de hac potestate iudicandi vltra
 petita; fortasse quia nunquam ea
 DD. Regentes vtantur. Potest autem
 suum officium impetiri, & procedere
 sola facti veritate inspecta, ac sententiā
 ferre ex causa non deducta, neque al-
 legata, sed probata, si de re viduarum
 agatur, *Alex. in l. stipulatus, S. Griso-*
gonus, ff. de verb. oblig. Socin. sen. con-
sul. 11. num. 12. vol. 3. vel aliarum mi-
serabilium personarū, l. nec quicquam,
S. fin. ff. de offic. Procons. Bart. in l. 4. S. hoc
autem iudicium, & ibi Ripa num. 40.
ff. de administ. tutor. Alex. consil. 121.
num. 5. vol. 1. Franc. Vin. in comm. opin.
vers. Index non potest, num. 6. Mon-
tan. in specul. in 6. & ult. par. num. 109.
Nomar. de grauam. vassal. tom. 2. gra-
nam. 125. & de priuileg. miser. person.
prin. 149.

Hæc tamen omnia intelligas, quan-
 111 do causa, quæ de nouo pendente
 iudicio deducitur, omnino noua est,
 nec vllam connexitatem habet cum
 his, quæ in libello expressa sunt, sed
 in totum sit omiffa, nec sit proposita
 in tempore, quo pars poterit se tueri,
 tunc non valebit super ea ferri sen-
 tentia, nisi super ea nouo dato termi-
 no Reo ad se defendendum; secus ve-
 rò si nona causa, pendente iudicio in-
 ducta, dici possit aliquo modo in
 primo libello contenta, vel quia ille

E c

fit

fit generalis, vel vigore verborum, vel quia causa noua veniat ex eodem fonte, cum ea deducta in libello, siue virtualiter in ea comprehensa, siue connexa, tunc probata, sequi potest condemnatio, & sic conciliantur decisiones *Affili. & Reg. de Ponte conf. 36. ac conf. 137. num. 12.* maximè quando Reo nulla omninò conipetere defentio aduersus nouam causam in libello non expressam, vti perpendit idem *Affilius in cit. decif. 372. n. 8. & Guttier. pract. 99. cap. 206. sub num. 8. lib. 1. & ante Corn. in cit. l. quoniam, num. 2. ex text. in l. si quis missum, 17. §. Iudex, ff. de damn. insect. Soccin. consil. 160. num. 21. vol. 2. Ramon. conf. 50. nu. 34. memor Affili. decif. 204. num. 5. & attempto simili Statuto Anton. de Virgil. de legitimat. person. cap. integr. quasi. 3. & id quod mirificè explicat, attentis nostris municipalibus iuribus, *Præf. Merlin. lib. 1. contron. cap. 34. Conf. Vargas Machuca decif. 55. Franc. Maria Prat. integra obseruat. 67. expendens Jo. Vinc. de Anna sing. 322. & decif. Affili. 23. 60. 83. & 272. & Gramm. decif. 15. 19. 62. & 103. & ipsemer Prat. teigit ad Muscat. in praxi, glos. Petitior, & num. 54. Consil. Hodiern. contron. 12. Consil. Ioseph de Rosa consultat. 23. ex nu. 24. Danz. tom. 2. de pagu. DD. cap. 1. & 2. de sentent. an debeat esse conform. libello. Vnde si in libello fuerit vna via actum, & alia in articulis probata, quæ forsàn fuerint notificati, quia in M. C. & S. C. minimè noti fiunt, nec eorum copia darur, poterit proferri sententia, ex quo se rueri poterat, vt iudicauit M. C. ex conf. Lessred. 29. num. 9. & Claud. in l. 1. ff. de offic. Assess. & ad rem Muscatell. cit. glos. petitior, ex nu. 42. & hoc casu articuli habentur loco petitionis, adeò vt non solum in illis possit actor petitionem suam plenibz explicare, sed etiam nouam deducere, ex qua poterit obtinere, *Merlin. contron. 34. nu. 6. & Canens. in comment. ad pragmat. dispensat. Amme. dec. Bonac. 16. n. 1.***

Ac insuper si petita sunt talia, quæ

112 procedunt ex eodem fonte cum ex-

pressis, pronunciari potest, ac si petita essent, ex aurea Baldi doctrina in l. 1. C. de sent. qua pro eo, quod inter. arg. l. contra negantē, C. ad l. Aguil. D. Conf. Marcian. consil. 4. num. 15. Camill. de Medic. conf. 150. Regen. Galeus. respons. fiscal. 30. num. 22. & contron. 34. lib. 2. Fontanel. decif. 126. num. 27. Salgad. de retem. Bull. cap. 12. n. 22. Caspill. lib. 5. cap. 104. num. 28. Quo fit, quòd si quis agat ex stipulatione, obtrinebit ex confessione, *Alex. conf. 176. in fin. lib. 6. facta viua voce coràm Iudice, Marfil. sing. 266. ante ipsum Bald. in l. 1. col. vlt. vers. quaritur numquid, C. mandat. Cotta mem. verb. Iudex debet indicare, Auns mens ad Gramm. decif. 19. num. 9. nectens conclusionem, quòd valeat Iudicis sententia se referens ad instrumentum scòpius inter paries mentionatum, quamuis in actis minime productum, de qua Salyc. in l. 3. C. de sent. ex breuil. recit. & de effectu confessionis, idem Auns mens ad Capyc. decif. 179. Reg. Galeota lib. 1. contron. 6. ex num. 40. Barbagal. ad Rit. Sicil. capit. 8. pag. 94. & coràm Iudice incompetenti, Marfil. sing. 274. & 310. ac norandum quòd licet confessio verbalis non redacta in scriptis statim reuocari valeat, non ramen illa facta in Aula S. C. Ann. sing. 67. Auns mens ad Capit. decif. 71. n. 3. quidue si in ea nõ assistant omnes, sed duo comitaxr Consiliarij responde ex dictis per de Marfil. sing. 309. Si agat ex mutuo, & probet ex còmodato, obtinebit, arg. l. bona, §. alin. quando, ff. de Aedil. edi. Bald. in l. 1. C. de usufruct. Roman. conf. 2. Boer. decif. 42. Capyc. decif. 10. ex nu. 2. notans, quòd quando ex facti narratione plures elici possunt actiones, quarum vna sit apta, & alia inepta, poterit super apta sententia proferri, etiam deficiente clausula: *ius, & iustitiam ministrari*, maximè existente illa: *omni meliori modo*, ex Iason. in §. omnium, Instit. de action. qua de re Muscatell. in praxi par. 7. glos. condemnando, ex num. 67. Et Iudex valet condemnare partem in fructibus, interesset, & expensis, licet illa à partibus non petantur, & hoc saltè*

saltem ex memorata clausula: *ius, & iustitiam ministrari*, notauit *Guidon. Papa dec. 405. Ricc. collectan. dec. 1019. Mynfinger. obseru. 55. cent. 4. Bernard. Greu. ad practic. Camer. Imperial. lib. 1. conclus. 61. consider. 3. num. 4. Boer. decis. 18. Magon. dec. Lucens. 53. num. 18. Cappella Tholos. decis. 194. & sufficit rem petere, ut Iudex valeat condemnare in rescissionem contractus, ex *Glof. Virgil. cit. quast. 3. num. 12.**

Hinc Iudex appellationis, vel alius
113 quivis, ex suo officio poterit supplere in sua sententia illud, quod licet non fuerit petitum expresse in libello, colligitur tamen ex facti narratione: tunc enim non corrigeret primi sententiam, sed illi adderet, finitque hoc legum autoritas, ut in *robr. & l. 1. C. ut qua defunt Advers. cap. cum dilectus, de consuetud. cap. bona memoria, il. 1. de postulat. Pralat. Imol. in cap. ex tenore, de script. Angel. conf. 123. Et si in libello fuerit facta mentio de actione hypothecaria, & personali, si solum sit conclusum in vna, videtur etiam in alia conclusum, *Cavale. decis. Finiz. 3. ex nu. 20. & de clausulis: Petens ius, & iustitiam ministrari; Deducens omne ius: Omni alio meliori modo, loquuntur Muscatell. lib. 1. par. 1. glof. libellus, ex num. 17. Ludovic. decis. Perus. 112. num. 2. & 30. de Rubens de Val. legal. cap. 48. num. 114. in fin. 283. Beretti. conf. 5. num. 6. de Ponte conf. 2. vol. 2. Tapat. lib. 1. var. sentent. tit. 125. Anus meus ad Capyc. decis. 96. Borrel. in summ. decis. tit. 23. num. 7. par. 2. Sesse decis. Aragon. 27. Gallup. in prax. par. 2. cap. 1. num. 40. & de illa: *Sine figura indicij, & sola facti veritate inspecta, Roman singul. 792. nu. 2. Marant. par. 4. dist. 9. sub num. 11. Galé glof. 4. num. 45. quæ quidem clausulae operantur, ut in accessorijs, & consequutivis sit sit generalis petitio, Rot. Roman. dec. 247. par. 1. divers. Nouar. in collect. sup. pragmat. 174. num. 4. Mari ad Gramm. decis. 15. num. 6. Monacac Minad. decis. ult. nu. 16. Episcop. Marant. tom. 4. ref. p. 76. num. 21. Ann. conf. 45. num. 49. & illam: *Omni modo meliori, esse hinc*
Tom. IV.***

ham bethonicam, quæ omnibus prodest, ex *lason. in l. petens, C. de pact. & Vrsill. ad Afflictum decis. 144. aduertit Anus meus ad Gramm. decis. 62. nu. 11.*

Propterea ex dicterio, quod S. C.
114 iudicet secundum propriam conscientiam (de quo dixi in *Rim 284. ex nu. 11. hoc 4. tom.*) non sequitur, quod possit iudicare contra liquidas probationes, *Prat. cit. obseru. 67. à num. 35. atque Muscatell. cit. glof. petitur, par. 1. num. 45. vbi plurà ad materiam, & num. 62. dicit, quod iudicare debito modo secundum veritatem, prout requiritur ex huius c. detestantes, dispositione, S. C. nullum potest Parti præiudicium contra probationes, & defensiones inferre: nam tunc Iudex legitimis argumentis, & coniecturis animi sui motum confirmare valet; quando liquidò, & directè deficiunt probationes, ex sententia Iurisconsulti in *hoc carmen, S. fin. ff. de testibus, ad tradita per Præsid. de Franch. decis. 105. à num. 13. vbi num. 14. dicit, Iudicem absque probatione, licet aliud efficiat, absolvere non potest; & tamen causa illa adhuc in S. C. agebatur: quia S. C. principaliter ad veritatem attendit, non ad inuestigationem, vel subtilitatem indagandam, prout sententiæ Reg. Lanar. conf. 6. num. 80. & 81. Prat. mem. obser. 67. num. 39. Hodiern. cap. 25. Quotiam iudicare ut Deus, nihil aliud est, quàm Ius Divinum, humanumque attendere, soli innitendo veritati, prout satis dilucidè fatetur *Vinius decis. 340. num. 1. & ex dispositione nostri cap. detestantes, nil aliud Iudicibus tribuitur, quam non servare iudicium ordinem, recte Muscatell. in citat. glof. petitur, nu. 58. vbi notat, per clausulam sola facti veritate inspecta, tolli rigorosum processum de Iure introductum, & illum modum procedendi secundum Iuris apices, non autem substantialia indicij, prout sunt probationes, defensiones, &c. Marant. conf. 34. num. 10. Consil. Hodiern. controu. forens. cap. 12. à num. 7. Marott. discip. forens. cap. 38. num. 46. Mari ad Gramm. decis. 62. num. 7. Pratus in cit.*
Ec 2 obser.**

obferuat. 67. num. 43. à quo non diffen-
tit Confil. Staiban. refol. 1. 12. num. 1. pro-
bans, S. C. vti Supremum Tribunal,
non iudicij ordinem, fed iusticiam,
proficere: quod idem ratum habet
refol. 5. 5. num. 51. Ex quo Iudex, quæ
in factio confiftunt, de iuris cenfura,
fcire non præfumat, Vinus. decif. 44.
num. 4. nec potest fupplere ea, quæ
sunt facti, Bald. in l. 1. Cod. qua Aduoc.
def. Ind. fuppl. quod fallit, fi concernat
publicâ vtilitatem: post Barr. Vilhelm.
Radelantius decif. Traict. 97. num. 36.
& 37. nec licet fidem Testium dimi-
nuere, nifi quando ex actis notoriò,
& manifefte aliquid talitèr conftaret,
ita quòd fides diminuenda efferet, ex
fenfentia Angeli in Auth. de Testibus,
S. faucimus, col. 1. Lanfranch. in repet.
cap. quoniam, in verb. Testium depofi-
tiones, extra de probat. Vnde non im-
merito tradit Reg. Capyc. Latr. dec. 179.
num. 59. quòd quis non potest iudica-
re, quod nunquam vidit: & in hunc
fenfum moralem putò intelligenda,
quæ ex Decio conf. 632. in fin. arguit
D. Reg. Fab. Capyc. Galeota lib. 1. contro-
uerf. 37. num. 67. & 68. S. C. iudicare,
ex lato arbitrio, & poffe adhibere fi-
dem etiam ijs, quæ de per fe fidem
non faciant, & fic vltime testamento
etiam non folemni, ac fecundùm con-
fciètiâ ius dicere, & fcripfere Franc.
de Petris conf. 34. & 62. Staiban. in ob-
feru. ad refol. 87. cent. 2. & obferu. 150.
num. 67. cent. 2. ac difcrim. illud, quòd
Senatus, qui procedit ex æquitate,
ualeat iudicare fecundùm verifimile,
Aretin. conf. 126. qui enim habet ver-
ifimilitudinem, dicitur habere cafum
legis pro fe, Capbal. conf. 287. num. 23.
Bec. conf. 101. num. 46. Crauet. conf. 61.
num. 9. Caduer. decif. 170. num. 8. &
ante eos Oldrad. confil. 13. quem fe-
quitur Riminaldian. conf. 362. nu. 18.
& in dubio Iudex debet applicare ani-
um ad id, quod effer verifimile, Bald.
in l. fcriptura, col. 2. C. de fide inftrum.
& conf. 61. lib. 3. Dec. conf. 11. num. 5.
quod debet haberi pro probato, Bal-
dus conf. 180. lib. 5. Oldrad. cit. conf. 13.
Verifimilitudo propterea omnem fi-

mulationis, & fraudis fufpicionem,
tollit, Capbal. conf. 325. num. 25. lib. 3.
aliofque parit effectus, Card. Tufib.
in concluf. 161. & feq. Dicebat propterea Fab. in C. plus valer.
quòd agit, arbitrarîù effer Iudici quan-
tum, & quibus coniecturis tribuen-
dum fit, pro perfonarum, rerum, ac
temporum varietate, Gofhoft. in l. 114.
de regul. iur. Afflicti. decif. 13. & dixi in
Rit. 265. num. 26. lib. 3.

Hinc testes parte non citata exami-
 115 nati, non probant, etiam coram Iu-
 dice sine strepitu, & figura iudicii, ac
 sola rei veritate inspecta, & eius arbi-
 trio procedente, Roland. conf. 12. n. 35.
 lib. 3. Marfil. conf. 12. ex num. 6. Gram-
 mat. vot. 30. num. 8. & conf. 15. num. 3.
 nam Iuris Civilis, haudque Diuini,
 & naturalis solemnitas remissa cenfe-
 tur, Cafar Barz. latè decif. Bonon. 144.
 Sic non irati non probant, Marfil.
 conf. 2. num. 25. Menoch. de arbitr. lib. 1.
 quæft. 26. num. 2. Mascard. de probation.
 concluf. 1362. num. 4. lib. 3. Scacc. de in-
 dic. lib. 2. cap. 8. num. 412. cumque ex
 eorù depositione damnum non fequi-
 tur, non puniendos poena leg. Cernu-
 lia de falſis; fed extraordinariè dum-
 taxat ſtellationatus, pluries iudicauit
 M. C. ex Bald. in l. iuris iurandi, C. de
 teſt. Plot. de in litem iurand. 5. 43. ſub
 num. 11. Gabriel. in concluf. lib. 7. tit. de
 malefici. com. 5. ſub num. 17. & alijs re-
 latis Scacc. lib. 2. de iudic. cap. 8. nu. 464.
 qui contrarias ſententias refutat. Te-
 ſtis ſimpliciter dicens, contenta in ar-
 ticulo eſſe vera, eadem minimè ſpecifi-
 cando, non probat, vt voluere Iacob.
 Aegid. de teſtib. num. 25. Benachin. in
 repet. verb. Teſtes, Piſanel. in rubr. de
 reſerat. teſt. verſus examinationem, pag. 434.
 aſſerens, nec probare, ſi ſe referat ad
 proximam alterius teſtis deſinitionem.
 Oppoſitum verò ſuſtinet Bald. conf. 10.
 num. 6. lib. 5. Soccin. conf. 56. n. 12. lib. 4.
 Gregor. XV. decif. 578. nu. 3. Burat. de-
 cif. 817. num. 4. maxime ſi ſui dicti ra-
 tionem reddat, Farinaccius de teſtib.,
 quæſt. 80. num. 102. qua de re de An-
 gel. ad Gliz. arel. decif. 53. de Luca ad
 Franch. decif. 668. & decreuit M. C.
 me

me relatore. Hinc deponens, contra-
ta in apoca sibi ostensa esse vera, probat
*Angel. conf. 25. num. 4. Card. Tusc. con-
clus. iur. verb. Testes deponentes, con-
clus. 190. ampliaciones, & restrictiones
subiungens si deponat ultra arti-
culum, an fidem faciat? Manr. iun. al-
leg. 57. Deponens de muruo, quam-
vis de tempore non dicat, intelli-
gitur deposuisse de tempore conten-
to in libello, & bene probat *Jaco-
bin. in l. testamenti fides, num. 29. ff. de
testib. Ann. singul. 14. Si examinatus
dicar nescire, vel nō recordari, & coa-
ctus dicere veritatem in secundo exa-
mine dicar scire, & recordari, probat,
valerque suum dictum: stant enim ista
simul, quod hodie nesciam, vel non
recordor, cras sciā, & reminiscar, *Bar-
tol. in l. qui bona fide, §. si quis stipula-
turns, ff. de damn. infect. latē Tusc. de-
clarans conclus. 258. Verb. Testis, qui
examinatus, & nūm probent testes sin-
gulares? Gratianus decis. 68. numer. 8.
& 16.***

Nullitèr aures examinati, vt pro-
bent in depositione, nō sat est, quòd
se referant primæ inualidæ, & nullæ,
simplicitèr, sed debent deponere,
per extensum, ex *Garant. in rit. 72.
num. 14. dixit Anus meus ad Gramm.
decis. 60. num. 29. ac decis. 103. ex n. 33.
& notavi in eodem Rit. num. 5. quem
locum citat de Luc. ad Franch. dec. 668.
sub num. 6. Quia in re aduertit idem
Anus meus in cit. dec. 103. sub num. 54.
quòd in Regno ex dispositione nacta
ex hoc nostro Rit. testes in monito-
rijs inducunt animum Iudicis, licèt
non repetantur cum iuramento, qua
de re *Regens Sanfelix. in prax. quast. 9.
Viscont. ad Franch. decis. 366. Fab. in
Cist. de testib. definit. 40. Andreol. qui
Anum meum laudar contron. 270. Episc.
Campanil. in dinerf. iur. Canon. rub. 12.
cap. 15. num. 121. Danz. de pugn. DD.
tom. 1. tit. de testib. cap. 2. & tom. 2. test.
repet. cap. 4. & quando testes nullitèr
recepti possint de nouo recipi? *Fari-
nacc. de testib. quast. 66. num. 304. Fon-
tanell. de pact. nups. claus. 4. glos. 18. p. 4.
num. 105. Tesaur. decis. 28. testaturque***

determinasse suum Senatum, posse re-
peti, etiam post didicita testificata,
quamvis alij de nouo misceantur in-
sequitur *Fontanell. citat. loco num. 115.
Cons. Hodiern. ad Sord. decis. 59. nu. 12.
quod vltimum displicet Reg. Rom. in
pragm. 2. de test. refren. & refert de Luc.
ad Franch. decis. 371. & 716. ac ex of-
ficio Iudex poterit semper testes in-
terrogare, dixere *Cappycius decis. 61. de
Franch. decis. 371. Reg. Sanfelix. dec. 313.
num. 6. & in hac re valdè periculosa dat
suum iudicium *Casar. quast. peregr. 47.
in quastioncula, num. 24. & confert
Faber in Cist. de testib. definit. 2. & 32.***

Verum vbi proceditur sola facti ve-
ritate inspecta, vt in hoc Regno,
præsertim in S. Comens probationes
esse arbitrarj, & in manu Iudicis
extare, ex *Scaccia de mercat. tit. quam.
in caus. mercat. proced. sit. sub rubr. de
probat. & Reg. Cappyc. Latro decis. 60. ex
num. 6. aduertit Staiban. in obser. ad re-
sol. 132. num. 18. & 19. cent. 2.*

Hinc non nisi laudabile sanè vide-
retur, si S. C. capitis causam alicuius
non ageret, nisi eum Aulæ in medio
prius constitutum aspiceret, intentis-
que oculis contemplaretur: nam cum
verè sit subsellium Regis, suadet rati-
o, vt Rex sciat, quem damnet, nè
damnet, quem noster. Senatus enim
hic, ad instar ipsius Regis, non se
astringit necessariò ad allegatas, sed
secundum conscientiam, solaque facti
veritate inspecta iudicium proferre,
aliquàdo valet, modo quo tam supra,
quàm in add. *Rit. 284. insinuauius.*
Foret proinde hæc specialis pietas Sa-
cri huiusce Senatus, vt scrutetur vul-
tum, qui, heu quàm difficile est, quòd
crimen non prodar, colligat prauos,
vel bonos Rei mores ex aspectu, tre-
pidationem cordis, vel truditatem
consideret, ac demum omnia ad con-
demnationem, vel absolutionem ma-
gis impulsura; potissimum animi in-
dicem extrinsecam artuum physio-
nomiam, quæ, iuxta lo. Baptistam Porta
in peculiari tract. de ea agentem, est
morum inspicendorum natura ratio ex
ijs, qua corpori insunt fixis signis, &
ac-

accidentibus, qua signa mutant. Quam non omnino vacuum, ac futilem facultatem debemus appellare, si de ea differit *Aristot.* cum quo conueniunt Hippocrates, atque alij Physici fatentes, ex corpore pieraque inspicere, quæ morum qualitatem in animo indicant. Vnde legitur, quòd Zopirius physiognomus profitebatur, mores hominum, ac naturas, ex oculis, fronte, vultu, corporeque dignoscere. Et *Paris de Puteo in tract. de syndic. verb. Maudan.* col. 8. *vers. quando delictum,* dicit, his se iudicium fecisse ex physiognomia: nempe censuisse bona prædium physiognomia innocentem, praua verò nocentem, & furem. Inde est quòd mala parit præsumptionem in Reum de procliuitate ad malum, in genere saltem, licet non in specie, puta de speciali, ac determinato delicto, *Bald. in l. 2. verb. Quia autem, quor. appellat. non recip. in l. Moyses, cap. 19. Ecclesiast.* ibi: *Ex visu cognoscitur vir, & cap. 3. Isaia,* ibi: *Agnitio vultus eorum respondet eis.* Inde est, quòd si paria indicia sint contra duos Reos, alterum placidæ, tranquillæque, alterum truci physiognomiæ, debet primò quaestionibus subijci ille, qui truce, ac ferocem præferebat vultum, propter præsumptionem, quæ cum vrget, *Franc. Caseni de indic. & torment. tractat. 1. cap. 6. de physiognom. num. 2.* vti dicendum de hominibus natura signatis, qui frequentèr pessimi sunt, ac vulgò circumferteur: *Ab homine signato libera nos Domine, & si sapias semper canito, Albert. Bruni in tract. de forma, & solemn. actus, rubr. de generali cognis. forma. S. xerem, vers. & hic etiam, Rebuff. in l. essentia, de verb. signif. p. 287.*

Veruntamen, sicuti artes omnes 119 coniecturales fallere posse, exploratissimum est: ita & physiognomiam non raro fallere, ambigere non debemus: sæpe numero enim experimur oppositum, quia vilis hilaris feritatem tegit, & ferus hilarem animum, ex *tex. in cap. 16. Reg. 1.* ibi: *Nè respicias vultum eius, quoniam abieci eum, nec iuxta intuitum hominis ego indico,*

Et licet proditum sit, Magnum Nanzianzenum ex inspectis Iuliani Apostolatæ artibus, perperam, dissonumque in modum cogulatis, exclamasse in sua 4. *orat. Ob! quodnam monstrum alit Roma;* iuuat tamèn credidisse, ex moribus potius (nisi malimus dicere ex coelitus inmisso flamine) motum fuisse illum ad huiusmodi exclamationem proferendam. Dicamus igitur, Iudicem, vt errorem caueat, non posse nisi physiognomia, etiam vt aliqualis mala præsumptio deducatur, nisi & ea cum praua ante acta vita, malique moribus consentiat, vt lepidè perpendit *Anton. Crespi,* à Secretis Sereniss. Ducis Hetruriz, in opere: *Il Giudice Criminalista, lib. 2. cap. 34.*

Hæc quippè prærogatiua S. C. vsum 120 fuisse, innuit mihi adhuc puero quidam Aduocatus senex, qui interrogatus à me (cum viderim aliquando quemdam vincum compedibus per magnam Aulam S. C. duci) quid hoc esset, quòd captiuus illac duceretur? respondit: Huius fortasse capitalis causa trahenda erit à S. C. & quia consuevit iste Senatus neminem capite damnare, vel absoluerè, nisi prius Reus statuatur ante Consiliarium votantium oculos, puto idcirco duci ad Aulam. Nusquam verò auctoritatem vllam, qua eiusmodi Aduocati effatum niteretur, inuenire potui. Ac ad rem profectò videtur illud, quo vsus est Alphonsus huius Regni Primus Rex, Aragoneus V. in sententia contra Thomam Caracciolum Marchionem Ciuitatis Hyeracij, & Comitem Terræ Nouæ, sub die 13. Decembris 1758. prolata coràm ipso Rege in Solio Maiestatis pro Tribunalis sedente in Castro Novo huius Ciuitatis in æde Turris, dicæ, Aureæ, à suis Consiliarijs, & Baronibus, non modò præfente Rei Patrono, sed etiam ipsomet Reo. Quod tanquam rem dignam, quæ annotetur, & vt nihil antiquitatis penitus ignoretur, ex qua vsus hic, prærogatiua, ac specialitas incrementum recipiari & conspiciatur, qua vigilantia, qua rectitudinis cupidita-

ditate, ac Dei timore fierent iudicia, eiusdem sententia nonnulla verba hic subtexenda, censui, à me excerpta, ex privilegio concessionis factæ Cinitatis predictæ, aliorumque feudorum, à Rege Alphonso, Marino Curiale, die 6. Ianuarij 1458. transcripto ab originali regeſto R. C. Summariz, ubi inscriptio est: *Quinternionum quintus*, fol. 192. cuius quidam privilegij copia authentica fuit exhibitæ in S. C. die 13. Iulij 1567. penes acta causæ inter Buldaxarem Milanum, & Ducem Sueſſæ, in Banca Actorum Magistrj, tunc Io. Petri de Capua. Visi, &c. *Advocatis, & Procuratore praſati Thomæ Caraccioli, per Maiestatem nostram publicè a. praſente nostro Sacro Consilio, in conspectu Comitum, & aliorum Baronum huius nostri Regni ibi existentium in multitudine copiosa, pluribus diebus, & ad plenum auditis in his, qua dicere, & allegare voluerunt, & signanter ſciscitatur, audito Magnifico Antonio de Casarellis, Cive Romano V. l. Doctore, praſati Thomæ Advocato, cuius allegationes in scriptis data fuerunt, illis de nostro Sacro Consilio, facta plurius relatione in conspectu Maiestatis Nostræ de processu inde confecto, & de omnibus, & singulis in eo contentis, per prænominatum Nicolaum Sillach alterum ex Commissarij prædictis, auditis per Maiestatem Nostram votis Magnificorum Consiliariorum Nostrorum in utroque Iure peritorum, nec non Ducum, Comitum, & Baronum ibi existentium, Dominum Deum præoculis habentes, eiusq; Sacrosanctis quamplurimis Evangelij coram nobis positis, & per nos reverenter inspectis, ut de ipsius vultu nostrum rectum procedat iudicium, & oculi nostri videre valeant, quod est iustum, instante dicto Procuratore fiscali, necnon ipso Thomæ Caracciolo praſente, ad nostram diffinitivam sententiam procedimus in hunc modum. Quia non solum per merita, & acta dicti processus, qua sufficiunt, sed etiam alia, de quibus Nostra Maiestatis, ac multis eorum de nostro Sacro Consilio constat, quæ bonis moti respectibus hic exprimere,*

omittimus, clare constat, & evidenter apparet, intentionem dicti Procuratoris fiscali, & Goadiutoris, ac Curia nostra, fundatam, & probatam fuisse, & esse, & praſatum Thomam Caracciolum multa enormia, gravia, & deestabili prapraſſe, tractaſſe, conspiraſſe, fecisse, commiſſe, & perpetrare aduersus, & contra Maiestatem Nostram, honorem, statumque prosperum nostrum, ac in offensam Maiestatis Nostræ, ex quibus apertissime inferuntur, & resultat natura, conditione, & qualitate criminis laſa Maiestatis, & eius privilegij, & prerogativis inspectis, ipsum Thomam Caracciolum laſa Maiestatis crimen contra Nos commiſſe, & perpetrare, &c. Sic Pitagoras ex faciei inspectione discipulos admittebat, ac repellabat, Anl. Gell. lib. 1. Noſti. Att. cap. 9. Torreblanc. latè lib. 1. de magia diuinatrice, cap. 9. de diuinat. physiognomica.

Hinc ex hoc *Ritu* recipi scripturas
 211 tum publicas, tum priuatas, siue per Actores, siue per Reos exhibitas instructo processu, tempore quoque expeditionis causæ, deducit de Luca ad Franch. decif. 631. ex num. 1. Noſtates adducens, & me ipsum in *Ritu* 238. Imò Iudex ex officio valebit semper recipere probationes sigillorum, & scripturarum in actis existentium, ex de Franch. decif. 371. & Ranchin. ad Guidon. Pap. decif. 204. notant Regens Sanfelix. decif. 312. ac Luc. ad eandem decif. de Franc. 631. sub num. 3.

Iuramentum quoque suppletorium
 212 in defectum probationum post conclusum in causa, etiam Iudicis officio præstari, aduertunt DD. à nobis laudati in *Rit.* 240. num. 4. lib. 2. & notat Dom. Carol. Rota in florileg. pract. abili. conclus. 24. in feudis itidem, si causa sit modica, Afflit. lib. 3. feud. rubr. 19. de controu. inter mascul. & fem. versic. item est faciendum, num. 5. Quod non deferendum verisimiliter perieraturo, & sic aliàs periuro, ex Ripa resp. 119. aduertit Anus meus ad Cypre. decif. 35. num. 1. & sic nec vsurario, ex eodem Anus meo ad Grammat. decif. 60. num. 4. scribit Nonar. par. 2. quaſt. forens. 43. latè

latè *Barbagallo super Rit. Regn. Sicil. tit. de inram. eius differ. & usu* pag. 294. Hac eadem ratione crederem, non esse huiusmodi iuramentum præstandum ei, qui barbam, & capillos sibi inficit, siue tingit, tanquam infidus, indignusque videatur, cui fides adhibeatur. Vnde Iudex, qui hoc facit, (quod vulgò *sarsi la testa*) iuste venit à Iudicum numero removendus, iudicandique munere repellendus, *Jacob. Simanc. de Cathol. instrum. tit. 46. nu. 59.* ubi ex *Plutarc.* refert, Philippum Alexandri Magni patrem, Iudicem hac de causa officio priuasse, quòd diceret, eum, qui in capillis infidus esset, dignum non esse, cui in negotijs fides haberetur. Simile est, quod Archidiaconum Lacedemoniorum Regem dixisse, testatum reliquerunt *Aelianus*, alijque ab eodem relati. Quid hic sani dicet, cuius non solum animus; verum etiam caput lucis contaminatum est. Id ipsum post *Simanc.* commemorat *Scaccia in tract. de indic. Causarum Civil. Criminal. & heretical. cap. 101. num. 22. in fin.* Hodie verò eò iam per summum cui infortunium, nec dicam, vitium & deuentum est; vt è sepulchris ipsis inuenta capitis emendicentur; nec pudet mortuum eradere, vt viuat in fronte luxuries; iam caput, imò inons supra caput geritur, vt altior emineat, aut species sanè indecora, aut capillata superbia; & vt illud tandè clarum, apertumque sit, quòd nesciat humana stultities superbire, nisi alieno.

Pactum, quòd solutio debiti non
123 possit testibus probari, sed per scripturam, minime sustineri, vt contra omnem æquitatem, dixere *Consil. Florent. ad Sord. decis. 277.* & alij à me laudati in *Rit. 166. num. 168.* & in *Rit. 175. num. 6. lib. 2.* adeò quòd valeat Iudex, illo minime refragante, ex officio testes examinare, voluerit *Galler. de renunc. cent. 2. ren. 16. 1. num. 7.* Oppositum tamèn placuit *Alex. in l. iubeamus, C. de indic. nescitè modum probandi per testes, Aym. conf. 2. 16. ex text. in l. 1. §. si conueniat, ff. de posu. Vrsill.*

ad Affl. de decis. 398. num. 4. Apostill. ad Frecc. in tract. de present. instrum. fol. 97. Franc. de cis. 361. num. 4. Regens de Marinis ad Reuert. decis. 445. num. 2. & alij ibid. à me adducti. Quod coarctat idem *Freccia in eis. tract. par. 26. qn. 3. fol. 197. num. 3.* non procedere, vbi testes essent legalissimi, ex *Bars. & Imola*, videndi *Theaur. & Addit. dec. 260. num. 5. Sesse decis. Arag. 28. tom. 1. Ruiz decis. Lusitan. 4. & D. Consil. Altimar. ad Ronit. conf. 13. lib. 2. num. 50.* loquentes de testibus Sacerdotibus; maximè si fuerint numero quinque, vel recepti parte minime contradicente, *Anus meus ad Gramm. decis. 89.* Haud autem ex hoc pacto excludi probatione per præsumptiones iuris, decusum tradidi in memorato *Rit. 175. sub num. 7.* quod insequuta fuit M. C. sub die 6. Iulij 1669. in causa Francisci Sica cum eius creditoribus, meum Commissario suffragia præstantibus DD. tunc Iudici bus, D. Petro Cortes, D. Fulvio Carracciolo, ad præsens Consiliarijs, & D. Camillo Barone, in Banca Ardzia, qua de re *Afin. in prax. indic. §. 19. capit. 2.* Ac etiam posse solutionem probari testibus, & scripturis publicis simul, quia est casus mixtus, aliis iudicauimus ex *Vrsill. ad Affl. dec. 271. num. 2.* Quia ad rigorem *Ritus 166.* & liquidationis iudicium temperandum, pœnamque remorandam, productis testibus Curia pro Tribunali deponentibus de solutione, recipi, vt agatur ordinariè, scripsit *Casari per egr. quæst. 47. num. 11.* & in hæret de Luca ad *Franc. dec. 366. sub num. 4. vers. conuenio.*

Item ex huiusce *Ritus* dispositio-
124 ne coarctatur Sactio text. in l. 2. C. de pignor. vt notat *Consil. Staiban. ref. 67. ex num. 27. & resol. 96. ex num. 20. Reg. Capyc. Latr. consil. 142. num. 3. & consil. 148. ex num. 13. lib. 2.* Marotti, *discept. forens. cap. 28. ex num. 47. Donad. lib. de renunc. cap. 29. num. 24.* & in Regno Sicilia affirmat *Casill. decis. 98. num. 4. ex pragm.* id ipsum disponente, qui propterea inquit, quòd vbi sic agitur, excussio non requiritur, ex *Mynsing. Duen. Iosiph. Ludon. Canale.*

& Roland. ibi adductis, *Mastrill. decis. 109 n. 4. Graff. de except. except. 10. n. 49.* Qua de re dici valet cum *Fontanell. de pact. dotal. claus. 4. glossa 18. num. 86.* legis huius observantiam à Palatijs relegandam esse: cum vix sit, quòd possit in praxi contingere, de hoc dubitari: in omnibus enim obligationibus, & instrumentis semper apponi solet clausula, quòd generalis hypotheca non deroget speciali, nec è contra; prout hanc clausulam passim à Notarijs adhiberi solitam, nedùm testes sunt *Grimellin. dec. 79. n. 6. & Rodrig. de prinil. cred. par. 2. art. 1. n. 5.* qui eam appellat ordinariam clausulam Notariorum, sed Tabellionum, qua protestantur, nolle partes hypothecam specialem derogare generali sed etià scribit *Fab. de error. pragmat. dec. 6. err. 2. num. 9.* necnon *err. 3. num. 7.* ac paritèr *Coss. de remed. subf. remed. 121 num. 5.*

Cumquè apud omnes inconfesso
125 sit, huiusmodi clausulam operari, ut non sit locus dispositioni legis prædictæ, prout in S. C. decisum testatur *Præf. de Franch. in decis. 5.* In Senatu Pedemontano *Casberan. in decis. 156.* In Senatu Dolano *Grimellin. in decis. 79.* qui refert, ità eius Senatui iudicasse concordari omnium suffragio. In M. R. C. & Tribunali Consistorij Regni Siciliae *Castill. in cir. decis. 98.* De iure eadem clausula, vti passim adhiberi solita, etià si in instrumèto ponatur, censetur appositæ: sic namque colligitur ex *Vlpiani* responso in l. quod si nolit, §. quis assidua, ff. de adil. edit. ubi hæc habentur: *Quia assidua est dupla stipulatio; idcirco placuit, etiam ex empto agi posse, si dupla venditor mancipij non cuneat: ea enim qua sunt moris, & consuetudinis, in bona fidei iudicijs debent venire.* Cui convenit etiam *Imperatoris* rescriptum in l. fin. C. de fideiuss. ibi: *Si enim in pactis convenitis hoc fieri conceditur, & in usu quotidiano semper hoc versari aspiciamus, & ibi Bald. ex eo text. expresse notat, illud, quod quotidie consuevit apponi in instrumentis, debere*

Tom. IV.

haberi pro appposito; & merito: Notarius enim censetur rogatus de apponendo in instrumento omnes clausulas consuetas, adeò ut si per illius simplicitatem non sint appositæ, æquè habeantur, ac si essent appositæ, vix *Memoch. alijque* ab eo adductis, tradit *Cancer. lib. 1. var. cap. 14. num. 42. & seq.* & comprobatur ex ferè innumeris DD. relatis per *Tiragnell. de consil. poss. par. 3. lim. 31. num. 7.* quem refert, ac insequitur *Surdus decis. 265. n. 63. & dixi in Ris. 166. n. 11. tom. 2.*

Id quod in praxi in S. C. servatum
126 agnoscimus in clausula constituti, & præcarij, quæ licet præcisè necessaria sit in instrumento, ad hoc ut illius vigore assistentia contra tertium possessorem, nulla facta priùs discussione bonorum debitoris, præstari possit; nihilominus quia passim à Notarijs apponi consuevit, tametsi in instrumento non legatur, pro opposita nihilominus habetur, atque idèò atq; clausula prædicta fuisse per S. C. præstitam assistentiam, referente illius Præsede Severino, in anno 1553. testis est *Vrsill. ad Afflitt. in decis. 139.* quod comprobant *Præf. Merlin. lib. 1. contr. cap. 35. Consil. Marcian. cons. 65. lib. 2.*

Quatenus autem fortè hæsitari posset, an clausula prædicta censeri debeat pro apppositæ, atque idèò possit esse locus dispositioni prædictæ *leg. 2. C. de pignor.* In dubium tamèn reuocari non valet, ut huius legis dispositio vti exorbitans sit restringenda in proprio casu, in quo loquitur, nec villo modo veniat extendenda: utpotè quæ ab Imperatoribus benigna interpretatione magis, quàm ex Iuris ratione fuerit constituta, ut inquit subtilis *Fab. lib. 8. Cod. tit. 8. de fin. 27.* quod & idem *Fab. testatur lib. 6. coniect. capit. 13.* Quare *Paulus in l. quod verò, ff. de legib. inquit: Quod verò contra rationem Iuris receptum est, non est producendum ad consequentiam.* Hypotheca enim specialis, quæ in creditoris fauorem, & pro eius vberiori cautela fuit adiecta, in illius odium retorqueri non debet, ut in *l. quod famo-*

Ff

re,

re, C. de ill. nec ad augendum indòcta operari debent diminutionem, vt in l. legata inutiliter, ff. de adimen. legat. Quibus cum aduersetur dispositio legis prædictæ, vtique tanquàm exorbitans, non est trahenda extrà suos terminos, nec extendenda ad alium casum, sicuti in puncto docuerunt Soccin. conf. 198. col. pen. vers. præterea arbitror, vol. 2. Paris. conf. 51. num. 29. vol. 1. & conf. 103. in princ. vol. 3. Negusant. de pignorib. in 2. membr. par. 5. num. 51. Conarr. lib. 3. var. cap. 18. n. 2. Cacher. in dist. de cis. 159. num. 4. Surd. in decis. 44. num. 11. Merlin. de pignor. lib. 4. quaest. 21. num. 23. Roland. à Valle conf. 36. nu. 4. lib. 4. & Gutier. conf. 50. num. 6.

Atque hinc, si prædicta l. 2. est in-
128 telligenda strictè, & in casu suo, in quo formalitèr loquitur, quoties the-
sis, de qua agitur, est diuersa, in ea
lex habere locum non potest. Hinc
cum aliàs de hoc disceptari contin-
gisset in factò, diuersitatè adducebam
ex pluribus, & signantèr ex eo, quia
dispositio adductæ legis procedit in
secundo creditore pignus possidente,
quod ei interim à primo creditore au-
ferri, non facta priùs excussione spe-
cialis hypothecæ, prohibet Impera-
tor; prout hoc in casu legem prædi-
ctam locum habere, apertè suadent
illa eiusdem Imperatoris verba: *Ea,*
qua postea ex iisdem bonis pignori ac-
cepisti, interim tibi non auferri, Pra-
fes Provincia inebit. Quæ verba cum
dirigantur ad secundum creditorem,
cui interim auferri prohibet ea, quæ
ex iisdem bonis pignori accepit, non
obscurè indicat, à secundo creditore
pignus possideri; alioquin ei à primo
creditore auferri non posset; sicuti in
specie legem ipsam intelligunt Cuiac.
in commentar. ad d. leg. lit. D. Faber de-
fin. 27.

Itidemque ex eo, quia Imperiale
129 rescriptum adductæ l. 2. processit in
creditore, cui priùs specialis hypo-
theca, & postmodum generalis fuit
constituta, vt patet ex illis eiusdem
legis verbis: *Quamuis constet speciali-*

ter quadam, & vniuersa bona genera-
liter aduersarium tuum pignori accepis-
se. Qua proinde eadem lex nequit lo-
cum obrinere, vbi priùs appositæ fue-
rit generalis hypotheca, ac postmo-
dum specialis, prout expresse aduer-
sit Cuiac. in comment. ad l. prædictam
l. c. & priùs etiam docuerunt Petrus
de Bellapertica, Alberic. & Angelus in
d. l. 2. ac Cremenf. in sing. 34. reddentes
diuersitatis rationem inter vtrum-
que casum: nimirum, quia quando
præcedit specialis hypotheca, & sub-
sequitur generalis, videtur quodam-
modo, quòd ea fuit contrahentium in-
tentio, vt ex hypotheca speciali primò
apposita creditori satisfiat, & sequens
hypotheca generalis postea addita, vi-
detur conditionalis, & subsidiaria, si
ex speciali hypotheca priùs appositæ
creditori satisfieri non possit, quando
verò præcessit generalis, non potest
censeri appositæ in subsidium, & in
defectum specialis; dum generalis ipsa
hypotheca priùs appositæ fuit, ante-
quàm specialis subijceretur.

Altera præterea aderat diuersitas,
130 etæque potissima, inter facti speciem
contentam in dicta l. 2. & eam, de qua
in illa hypothecæ disceptabatur; siquid-
em lex prædicta procedit in benefi-
cium secundi creditoris, qui sibi de
speciali hypotheca prospexit; quæ spe-
cialis hypotheca in beneficium poste-
rioris creditoris in illa facti contin-
gentia non aderat, prout sic legem
ipsam explicat Accursius ibi in verb.
Quamuis, & iterum in verb. *Accepisti*,
vbi explicat: *Specialitèr tu secundus*
creditor, sic etiam expresse in figura-
tione casus legis prædictæ declarant
Bald. & Salycet. in ead. l. 2. & eodem-
modo adductam legem intelligit Do-
nell. in d. l. 2. num. 3. & Ant. Fab. lib. 6.
coniel. cap. 13. & ad rem Surd. dec. 44.
Magon. dec. 124. Ricc. collect. 73. & 198.

Et si autem nonnulli DD. contra,
131 l. c. præceptum in liquidò verò, ff. de
leg. haud negare valentes, prædictam
l. 2. esse exorbitantem; extendere eam
conentur, etiam in casu, quo secun-
dus creditor, nec pignus possideat, nec
super

super eo specialis hypotheca fuit constituta, sub prætextu, quod etiam in exorbitantibus, & correctorij, ex identitate rationis fiat extensio.

Hæc tamen opinio sua diluitur ma-
 132 cerie: Tum quia extensio hæc iure non probatur; præsertim cum præfatum Imperiale rescriptum pluribus iuris principiis aduersetur, & signanter auferat priori creditori arbitrium à iure concessum, ex *Modestini responso in leg. creditoris arbitrio, ff. de distr. pign.* & idco rectissime præcitat DD. rescripti illius extensionem clamant esse prohibitam. *Qua enim à iure Communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda, cap. qua à iure, de reg. iur. in 6.* Tum etiam, quia altera opinio illud extendi permittens, infirmo satis nititur fundamento: nempe quod eadem ratio vigeat, & proinde ipsamet æquitatis ratio, qua Imperatores ducti ad rescribendum in favorem posterioris creditoris specialem hypothecam habentis; nos pariter impellere debeat ad extensionem prædicti rescripti, etiam si posterior creditor speciali hypotheca sit destitutus, & soli generali innitatur. Constat hercle præfatum fundamentum in utraque parte citabare, & dum supponit, licitam esse Imperialis rescripti extensionem; ac etiam dum affirmat, eandem rationem concutere ad extensionem prædictam. Primum namque maximam patitur antinomiam, cum non sit nostrum sub æquitatis prætextu leges extendere; nec liceat à iure scripto recedere ob æquitatem non scriptam: id enim soli Principi reservatur, prout apertè *Constantinus* rescriptis in *l. 1. C. de leg.* Alterum verò: nempe, quod hoc in casu eadem æquitatis ratio pro extensione concutatur, est omnino negandum. Acquitatis namque ratio, quæ Imperatores movit ad rescribendum in beneficium posterioris creditoris ea fuit, nimirum, quia posteriore creditor pignus possideret, quod est eidem specialiter hypothecatum, videtur quodammodo secundus creditor

Tom. IV.

in pignore prædicto ius quoddam præcipuum habere, magis quam primus, qui eandem rem in genere tantum habet hypothecatam: nam ut *Faber dicta defin. 27.* aduertit, semper plus iuris habet, qui possidet, quam qui non possidet. Facilius siquidem est, ut possidenti detur retentio, quam ut non possidenti actio, *l. 1. ff. de pignor.* Nec non specialis hypotheca magis tem afficit, quam generalis, adeò quod *Merlin. cit. lib. 4. quaest. 21. num. 23.* tradit, specialem hypothecam afferre plus iuris, itaut habens specialem, & generalem hypothecam, censeatur habere in re specialiter hypothecatam, duplicem obligationem, ac duo vincula magis stringere. Aequum igitur Imperatoribus visum fuit, nè hoc in casu priori creditori liceat, posteriori in pignore eidem specialiter hypothecato molestiam inferre, si ceterum sit, priori creditori posse satisfieri.

Quæ quidem æquitatis ratio pro-
 133 tus deficit, cum secundus creditor nec pignus possidet, nec illud citi sibi in specie hypothecatam; sed utique eiusdem pignoris simplicem, ac solam habet generalem hypothecam; tunc enim cum in pignore prædicto nihil specialius secundo creditori competat, quam primo; quænam æquitatis unquam ratio suadere poterit, ut prior creditor posteriori in pignore utriusque in genere tantum hypothecato cedere teneatur? nulla profecto. Imò maxima inde resularet iniquitas, maximumque pariter sequeretur absurdum: nempe quod cæteris paribus, contra notissima iuris principia, deteriotis conditionis esset prior creditor, quam posterior, quod scribente *Fabr. in sup. cit. defin. 27. iniquum sanè foret, & ab æquitatis perinde, atque à iuris principij alienum.* Ut proinde contruente hoc fundamento, contruat quoque opinio fauens extensioni prædictæ *l. 1.*

Cœterum quatenus dispositio præ-
 134 fæta legis extendi posset extra terminos, in quibus loquitur, nec etiam in illa facti specie locum sibi vindicare poterat, ex pluribus restrictioni-

Ff 2

bus

bus à II. CC. eandem legem communem consensu traditis, præsertim, ut non habeat locum in contractu guaranteegiato, sed in formæ Camere, quæ in Regno sunt instrumenta publica, ut observat *Castil. decif. 98. num. 3. ex Paris. conf. 103. num. 3. lib. 3. Affin. dicto §. 7. cap. 7. & Card. Tusi. concl. 117. in verb. Hypoteca, vol. 4. num. 13.* addens, ut licet *Surd. in decif. 44. nu. 18.* dicat, quod *Paris.* nihil allegat, & dura aliquibus forasse videatur hæc restrictio: nihilominus ipse *Surd.* eam confirmat, & licet *num. 19.* annuat, cum casus evenerit, esse melius hunc articulum examinandum; attamen in *conf. 513. post prædictam decisionem confecto, n. 30.* simpliciter adductam limitationem admittit, quam probat *Consil. Statib. in resol. 71. num. 11.* ubi id procedere affirmat in quocumque instrumento habente executionem paratam, ut est in Regno nostro, necens sic dictum per Rotam Romanam, & servari.

Insuper coarctatur, ut lex prædicta non procedat, quoties in instrumento adeit constitutum, cuius virtus operatur, ut possit creditor agere ad bona obligata, nulla facta prius excussione, *Bald. Angel. Imol. Alex. Negus. & alij relati per Surd. in dicta dec. 44. num. 12.* & in terminis, quod non requiratur excussio stante constituto, etiam ubi res agitur inter duos creditores, tradunt *Paris. conf. 103. num. 8. vol. 3. & Cranes. conf. 892. num. 4.* Et quamvis *Surd. ibidem* asseruerit, huic limitationi eum non facile acquiescere, ex rationibus hæsitandi ab eo allatis; illis tamen satisfaciunt *Merlin. in mem. 90. n. 1. num. 30.* & limitationem prædictam probat *Consil. Statib. cit. resol. 71. ex num. 15.*

Ad materiam obiter nota *Glos. celebre dictum in l. 2. ff. qui satisfac. cogant.* quod si principalis sit difficilis accessu, fideiussor prius conveniri potest, & præposterior ordo iuris, quod refert *Pyrrhus Englebermens ad Consil. Aurelianas, tit. de feud. cap. 12. in fin. pag. mihi, 92.*

Pañum executivum appositum in

136 instrumento locationis nuni exerceri possit pro tacita reconductione, & Accidit questio in S. C. Locuit enim Franciscus Ponti per annum officium Apparitoris S. C. Andreæ Stella, medio publico instrumento, omni solemnitate vallato; permansit deinde Andream in eodem officio, absque scriptura, anno altero sequenti. Quamobrem cum Franciscus, adito Specabili Præsidente S. C. commissaque causa, Dom. Consiliario D. Antonio de Ponte, Duce Casæ Massimæ, institisset pro petitione alterius anni tacite relocationis, vigore pacti executivi apppositi in instrumento locationis; excepit debitor nonnulla, petijtque terminum ad ea probandum, dicens, pactum executivum primi anni, quod profluxerat à garantigia, ac pactis infitis in instrumento, non extendi ad secundum annum tacite relocationis, in quo nulla adfuit scriptura, ex *Bald. in l. legem, C. locat. Caroc. de renovat. locat. quest. 14. Affin. decif. 165. n. 15.* & expressè de instrumento garantigiato non extendendo ad alterum annum, *Cavale. decif. 44. num. 82. Mangia. de civil. quest. 185. num. 28. & 29. Boer. decif. 284. numer. 14. Menoch. lib. 3. de præsumpt. præsumpt. 85. num. 46.* Sicuti nec forma Camere adhibita pro primo protrahitur ad secundum annum per modum tacite relocationis, *Secc. de appellat. lib. 3. cap. 1. quest. 17. limit. 9. num. 17.* etenim cum relocatio sit novatio primæ locationis, tacito consensu, *l. legem, 16. C. de loc. & cond. ibi: Eandem locationem renovare videtur, exurgit in novatione nova obligatio perempta prima, l. 1. ff. de novat. ibi: Nova constituitur, ut prior perimatur, atque hanc sententiam esse veriorum, tuctur *Reg. Rot. in pragm. 1. num. 4. de locat.**

At ea in hypothese Senatus censuit, 137 cogendum esse debitorem ad exolvendum sine mora pensionem, die 10. Maii 1680. in Banca Lombardi; cum in relocatione perduret pactum executivum appositum in instrumento locationis, si causa præsertim agatur in Supre-

Supremis S.C. Subsellij, alijsque, in quibus æquitas, solaque facti veritas inspicitur, ita *Rebuff. tit. de liter. obligat. art. 3. glof. 1. num. 92. Paschal. parte 4. cap. 6. num. 70. in fin.* atque adeò si in locatione adfuit obligatio in forma Camerae, persistere in relocatione, videtur sentire *Reg. Ronit. in d. prag. 1. num. 90.* cum relocatio sit idem contractus locationis continuatus, seu idem confirmatus, & prorogatus, vt colligitur ex eadem *l. legem, 16. ibi:*

*Eandem locationem renouare, & censetur ab initio vnus, sed est manente, ff. de pracar. sicuti terminus prorogatus, censetur idem, ac primus, Card. in Clem. 1. §. nos itaque, col. fin. versio. quarto quintò, de iure iur. Bald. in cap. quintanallis, de iure iur. Glof. in Const. Regn. pecuniarijs, vbi Afflict. num. 46. Rot. decis. 30. in nonis. & officium prorogatum esse idem, ac primum, voluit Bald. in l. observare, §. proficisci, quasi. 19. ff. de Offic. Prae-Conf. Bart. in l. 4. ff. de dam. infect. Corn. consil. 435. lib. 2. ac in terminis Vin. lib. 3. commun. opin. 534. Mocc. in syn. cas. forens. 58. notans, quòd conductioni, & reconductio, se habeant tanquam pars homogenea ad aliam (vt aiunt Philosophi de aqua succedente ad aquam) & late D. Io. Milazzo Miscellan. integra assert. 46. Vnus etiam ex Dominis addebat, dari quoque in relocatione, praelationem locatori aduersus creditores, qui, post inhiutum locationis contractum, contraxissent, ex text. in §. qui impleto, add. leg. legem, illis perpenis verbis: *Durare obligati, de quo Domini non disceptarunt, quia de hoc non rogabantur de colligantibus.**

Tertius possessor rei emphyteuticæ, seu nouus emphyteuta tenetur ad canones decursum, & debitos pro tempore præterito, quo ipse non possedit, nulla facta excoffione contra primum, *Mastrill. decis. 171. num. 2. lib. 2. Fulgencius in tract. de iur. emphyt. quasi. 31. ex num. 7. notans num. 13.* hoc maximè locum vindicare, quando Iudici licet procedere sola facti veritate inspecta, ex *Afflict. decis. 95. in fin. & Sord. de-*

cif. 32. nn. 9. id quod adamussim Mastrill. iudicatum tradidit in illis Supremis Tribunalibus Siciliæ; maiori ratione seruandum in nostro S.C. habete maiorem auctoritatem, quam memorata Tribunalia, aduertit Conf. Paul. Stalham. in obseru. ad resol. 176. ex num. 62. lib. 2. amplians ad laudemiam, quoque num. 75. ex de Franchis decis. 430. quam examinat Luca in eius addit.

In exequutione facièda in ciuilibus, seruandus est ordo text. in l. 2. Diuo Pio, §. in venditione, vbi Io. de Imol. & Alex. in cap. quòd consultationem, col. 9. de re iudic. non obstante opinione Abb. in dicto cap. quòd consultationem, in fin. & Bart. in dicto §. in venditione, dicentes, valere exequutionem, nisi appelleretur: nam text. in mem. §. in venditione, formam ponit, à qua recedere non licet, secundum Imol. & Alex. ac Foel. & ex decis. Afflict. 358. quam allegat Maranta ciuidem opinionis in 6. par. in verb. de exequutione, sub num. 9. et si aliter de Franch. decis. 441. de quibus dixi in Rit. antecedenti sub num. 75. notans huius textus dispositionem non vindicare locum in Regno, vbi proceditur, sola facti veritate inspecta.

In hac materia notandum, quòd in exequutione agenda vigore sententiæ in contumaciam, talis ordo nō est seruandus, quando exequutio non est facièda vigore sententiæ interlocutorie, vt ibidem *Marant. num. 14.* vbi exemplificat contra contumacem, ex *Glof. in §. si verò, Auth. de exhib. Reis, & ex Bald. in l. 2. vers. 3. quaritur, ff. si ex noxal. caus. agat. & in l. 2. col. 1. in fin. vers. deinde reuoco, Quando Fisco, vel prin.*

Exequutio pro maiori summa, & quantitatibus debiti, sustinetur pro quantitate vera debita, *Andreol. controu. 159. & 160. sermonem habens de simili Statuto, ex Manson. de caus. execut. ampliat. 23. num. 6. Cost. de portion. & rat. quasi. 138. nn. 17. Mart. vot. 79. num. 6. Visconti. in concil. iur. verb. Captura, & verb. Tenuta, Conf. Hodiern.*

ad *Surd. decif. 65. Præf. Merlin. cent. 1. controu. 88. num. 14. de Marin. ad Reuerter. decif. 72. num. 3.* ex quorum dictis refoluitur titubatio D. Carol. Anon. de Luca ad Franch. decif. 630. num. 4. aduersus à me scripta in *Rit. 134. num. 22.* nempe exequutionem factam contra Nobilem ante ostensionem litterarum exequutorialium iuxta mandatum sustineri, & ipsemet de Luca hanc agnouit veritatem ex dictis per ipsū, nedum in *mon. cit. decif. 630. sub nu. 5. vers. nisi dixeris: sed in add. ad decif. 630. 415. & 441.*

Impositio censu super re, quam de-
143 bitor assuevit esse liberam, si deinde cuiusda fuerit, vel reperta obnoxia, siue fideicommissio subiecta, ex quadam æquitate à nostris Tribunalibus recepta, admittitur ad subrogandum alium fundum liberum, capacem, & idoneum, etsi stricto iure competeret rescisso contractus, ex *Lex hys, C. de enitl. Gratian. discept. forens. cap. 175. ex num. 5. Caren. refolut. 210. Card. de Luca de censib. discurs. 31. num. 9. Reg. de Marin. refolut. 195. lib. 1. Conf. Prat. obseru. 28.*

Dispositionem text. in l. congruis, C.
143 de locat. prad. civil. lib. 1. intelligi in quolibet conductore antiquo, qui debeat præferri nouitè conducere volenti, si offert quod ab alio offertur, voluit Paul. de Castr. conf. 4. num. 6. par. 1. insecantur Rebuff. in comp. alien. rer. Eccles. num. 62, Roman. consil. 22. nu. 5. vers. contrarium, Sarmienti. lib. 3. select. cap. 7. num. 1. Guillelm. de Ludon. singul. 65. Greg. Lopez. in dicta gl. 3. in medio. Et hoc quippè, quia æquitas specialis semper præfertur regulis generalibus Iuris Communis, Canalc. decif. 44. num. 36. par. 1. & præter alios æquitatis effectus mirabilis est, quòd dispositio, quæ nititur ipsa, vti est d. l. congruis, extendatur ad omnes casus similes ex identitate rationis, l. l. lud. 31. ff. ad l. Aquil. Bald. in l. precipuis, in princ. C. de inoffic. donat. Siraccha tit. quomodo in causis mercatorū sit procedendum? ultima particula, num. 6. & 7. Morla in emporio iuris, par. 1. tit. 1.

ff. de legibus, Bald. in l. si quis, num. 3. C. de interd. matrim. dicens, quòd vbi est eadem æquitas, semper debet eadem ius, lo. Andr. Georg. alleg. 18. n. 4. & 5. Reg. Valenzuela conf. 75. ex n. 17. lib. 1.

Potissimum in colono Ecclesiæ,
144 cuius Administratores habere debent æquitatem præoculis, vt minime expellant veterem pro eodem pretio, Canalc. quæst. 756. num. 61. Gamm. decif. 299. Gratian. discept. 715. nu. 20. in fine, Reg. de Ponte conf. 23. lib. 1. Reg. Sanfelice. decif. 109. num. 3. Donad. de renunciat. cap. 30. nu. 88. & concinit Valasco. consil. 40. Oppositum verò aleam, antiquum nempe conductorem minime præferri nouo, sustinent de Pont. citati conf. 23. Ann. decif. 77. Boer. decif. 107. num. 4. nullo interiecto discrimine inter prædia rustica, & vrbana, vt censuit Carthar. decif. Genuens. 7. firmat Gratian. cit. discept. 357. num. 3. Nisi casus esset in hac Ciuitate, in qua iure consuetudinario, in prædio rustico antiquus præferret nouo, Afflit. decif. 238. Staiban. refolut. 42. de Marin. ad Reuert. decif. 539. num. 3. ac etiam in Fisco, ex cit. l. congruis, quod tamen non vendicat locum in gabellis, Giarzarella. decif. 27. Reg. de Marin. add. loc. & lib. 1. refolut. 147. qua de re Reg. Cap. 7. Latro decif. 159. Luca ad Franch. obseru. 406. num. 3. qui num. 2. extendit quoque in rebus Ecclesiæ, ex Riccio decif. 184. par. 3. Tapp. decif. S. C. 59. Card. de Luca lib. de seruitiis tit. de locat. discurs. 50. num. 10. & taxat suum Antefignanum Stephanum Gratianum cit. loc.

Quoniam verò in Regno procedi-
145 tur sola facti veritate inspecta, admittitur absque dubio exceptio dominij notorij in promptu contra spoliatum agentem ad restitutionem in quocumque possessorio, ex solemne Decij conf. 449. vbi peculiaritèr n. 20. cum hoc prius probauerit in terminis Iuris Communis, addit, tanto magis procedere attentio æquali Statuto, de quo in casu suo, ac Ludon. decif. 17. num. 2. Menoch. remed. 15. in casu simili

Chi copia questo
cap. dice a qui in
molti d. h.

dice l'istesso a qui
sta nobi d. h.

lis Statuti num. 477. conferunt, quæ idem *Menoch. conf.* 180. num. 7. *Alex. conf.* 4. num. 3. *Natta confil.* 3. *Cranetti. conf.* 299. num. 8. *Berazol. conf.* 31. vol. 1. *Reg. Ronit. conf.* 100. num. 9. lib. 2. tradunt, & in eisdem terminis *Regens de Ponte dec.* 40. num. 47. qui ex *Menoch. cit. loco*, laudat *Franc. Sarmien. lib. 2. select. interpret. cap. 13. num. 50.* scribentem, quod in foro poli peccat, nedum possessor, sed etiam Iudex, si restituat rem in possessorio contra euentem iustitiam in petitorio, *Ant. Faber in G. tit. quor. bonum. def. unig. Argel. de acquir. possess. quest. 2. art. 10. num. 433. Cane. var. resol. tom. 2. cap. 18. ex num. 28. Peregr. de fideicom. art. 46. num. 35.* ampliantes, si posset probari in continenti, ex *Glas. in l. si de vi, 37. circ. finem, vers. item quare, de indic. & ibi Bart. numer. 2. Castr. num. 75. Afflict. decis. 24. numer. 41.* Hinc licebit Principi mandare, quod spoliatus non restituatur in possessione, sed tam causa petitorij, quam causa possessorij, simul, & semel iudicetur, *Capyc. in cap. Imperiali, fol. 32. col. 2. vers. decimo notandum, D. Reg. Merlin. contron. lib. 2. cap. 27. num. 32. & seq.*

Præscriptionis exceptionem effe-
146 sublatam in omnibus Tribunalibus, in quibus proceditur sola facti veritate inspecta, & non attendi in Delphinatu, testatur *Guid. Papa decif.* 483. nec in Regno Siciliae *Cassill. decif.* 194. nec in nostro S. C. dixit *Vrsill. ad Afflict. decif.* 3. & in *decif.* 37. *Reg. Ronit. conf.* 40. vol. 2. eo enim ipso, quod illa deducitur, ostenditur mala causa, *Reg. Ronit. conf.* 14. vol. 2. dicitur enim impiissimum refugium, *Afflict. cit. decif.* 13. *Menoch. præsump.* 33. num. 45. lib. 6. & ideo proponens huiusmodi exceptionem assimilatur piscatori anguillarum, qui ob earum lubricitatem semper est incertus; dicebat perbellè *Plotus conf.* 59. n. 3. & ad rem *Cranetti. conf.* 1. n. 37. Sed aduersus hanc propositionem inuicatur *Pras. Anellus Amatus conf.* 96. num. 20. empiricos potius, quam iura callentes, appellans sustinentes, illam non dari in Reguo ex eo,

quod sola facti veritate inspecta proceditur, & scripserat in *conf.* 38. insequitur *Conf. Franc. Maria Prat. obseruat.* 25. dispungens *Ronitum, & Amatum* ex diametro dissidentes, & confirmant *Conf. Staibam. cent. 1. resol.* 5. ex num. 51. & *resol.* 404. num. 34. *Prasul de Afflict. contron. iur. cap. 49. de Medicis conf.* 131. *Theodor. alleg.* 78. scribentes, præscriptionem, nempe, bona fide, & requisitis à lege suffulcam, admittendam esse.

In nostris Subsellij non prænalet
147 distinctio *Conf. Afflict. in Const. exceptionem filiationis, num. 9. vers. Teritiò nota*, quod si exceptio sit reſeruata ad merita causæ, debeat, instante parte, ante causæ expeditionem explicari si verò sit reſeruata in calculo ferendæ sententiæ, possit simul exceptio cū sententia determinari: quam distinctionem videntur inſequi *Anna singul.* 446. & 605. sermocinans de exceptione rei iudicatæ ad merita causæ reſeruata, vt liquet ex eiusdem *Anna. allegat.* 48. in causa Vniuersitatis Lauri, *Muscattellin prax. par. 5. glos. reſeruatis, num. 27. Carlenab. de iudic. lib. 1. tit. 2. dispnt. 1. num. 28. Reg. Sanfel. decif.* 88. num. 15. *Thor. in compend. parte 1. tom. 3. verb. Reſeruatio exceptionis, Luc. ad Gratian. cap. 170. num. 8.* quibus consentit *D. Conf. Altim. ad Ronit. decif.* 21. & ex ceteris *Trinif. decif.* 2. *Giurba decif.* 21. *Anton. de Amat. resol.* 80. num. 15. *Salgad. de Reg. protest. par. 2. cap. 18. ex num. 62.* Siquidem regulariter attentata natura, & qualitate exceptionis, ac quando sit compatibile de ea tractari simul, & semel cum causa principali, tunc etiam de ea cognoscitur, & in eadem sententia proferatur, non obſtare; idque iure merito, nè ab eodem termino plura decreta diffinitiuè emergant; potissimum ex huiusce *Ritus* dispositione, qua Iudex pronunciare non cogitur super emergenti, seu incidenti, sed simul cum principali negotio incidentia, ac emergentia decidere poterit, *Bald. in Lais Prator, S. permittitur, num. 1. ff. de minor. Afen. in indic. prax. S. 3. cap. 15.*

ita declarando, *Afflict.* discernen suffi-
cient *Reg. Rouit. in pragmat. de ordin. iur.*
dec. & decis. 21. num. 13. Reg. de Marin.
ad Renert. decis. 108. Conf. Hodiern. ad
Surdum decis. 36. num. 4. Thor. par. 2.
comp. verb. Exceptio aliqua reservata,
Gallup. in praxi par. 2. cap. 10. num. 10.
Reg. Sanfelici. in praxi, sect. 43. num. 3.
Mucci ad memorat. decis. Sanfelici. 88.
num. 2.

Id quod insequutum fuit S. C. in
148 celebri causa D. Philippi Viuas de
Cañamas, cum Illustri Marchione
Serra, & hæreditare Ginnesij Sanguinetti.
Etenim cum petiisset de mense
Februarii 1658. D. Maria Castellan-
co mater, & tutrix D. Michaelis Vi-
uas de Cañamas filij D. Iosephi, in in-
tegrum restitui aduersus sententiam
latam iunctis duobus S. C. classibus in
Collaterali, coram Pro-Rege, sub die
2. Iulij 1647. qua fuit absolutus præ-
fatus Marchio, de qua re decisionem
compilauit D. Reg. Capp. *Latro dec. 96.*
tom. 2. tùm ex edicto minorum, tùm ex
clausula generali ex capite scripturæ
nouitèr repertæ, qua constabat, ven-
dicionem partæ annuorum ducaro-
rû bis mille, præiua cessione iuris luẽ-
di, fuisse simulatam, ac pignoris loco
datam, proponens quoque pignoratitiam
directam pro satisfactione credi-
ti duearorum viginti mille cum inter-
esse super dicta re specialitèr hypo-
thecata, possessa per Marchionem, &
etiam pignoratitiam contrariam ex iu-
ribus Ginnesij Sanguinetti debitoris
ex quo dicebatur, Marchionem Serra
fuisse satisfactum de suo credito, & pro-
inde competerè actionem ad restituẽ-
dum pignus, his verbis proposita: *In-*
uentando omnem actionem in rem scrip-
tam, & anomalam, quæ verba coarctari
non possunt ad solam pignoratitiã cõ-
trariam, quæ est personalis, non realis,
Azo in summa C. de pignorat. act. in
fin. Bartol. in l. si Titio, ff. de pignor. 10.
Bapt. Spada consil. 340. num. 2. tom. 3.
A Curatore hæreditatis Ginnesij San-
guinetti fuit opposita exceptio rei iu-
dicatæ, initio litis, & impartito termi-
no, exceptione rei iudicatæ ad merita

causæ reservata, illoque compilato,
contendit Curator, vt antequàm ad
diffinitiuam sententiã progrediretur,
de exceptione rei iudicatæ pronun-
ciaretur, tùm ex verbis ipsius decre-
ti, atque ex formula reservationis ad
merita: tùm quòd rectus iudiciorum
ordo non patitur, vt præposterè aga-
tur, sanaque iuris ratio requirit, vt
ante omnia pronuncietur de illa ex-
ceptione, cuius ea vis est, vt si obstat,
& aditum ad diffinitiuam sententiã
claudat, ac quicquid vsque eo in iu-
dicio actum sit, reddat inutile. His ta-
men minimè refragantibus fuit iunctis
Aulis S. C. DD. Scipionis de Martino,
& D. Michaelis Muscertola, me rela-
tore, sub die 7. Martij 1687. expedita
causa principalis, & simul, ac semel
declaratum, obstat exceptionem rei
iudicatæ, & fuit absolutus Marchio
conuentus à nouitèr deductis, in Ban-
ea Andreæ de Martino.

In hacmet thesi S. C. ratum habuit,
149 porissimùm in Regno, admitti sem-
per cumulationem actionum, ad hoc
vt quis omni via, qua melius potest,
consequatur id, quod sibi deberur, ex
Reg. Sanfelici. decis. 92. num. 20. nisi ta-
men actiones essent omninò repugnã-
tes origine, vel exereitio, vt idem
Reg. Sanfelici. explicat, post Bologniet. in
l. edita, num. 136. C. de edend. Carle-
nal. de indic. tom. 2. tit. 2. disp. 2. num. 10.
Cardinal. de Luca tom. 15. de indic. disc.
curf. 3. discurs. 15. nu. 10. & discurs. 44.
Canon. de Luca ad Franch. decis. 582.
Monac. ad Minad. decis. 31. num. 3. Con-
sil. Ioseph Rosa consil. 23. num. 31. Ho-
diern. controu. forens. cap. 18.

Reo verò licitè est plures contrarias
150 exceptiones inter ipsas opponere, ex
text. in l. cum de indebito, ff. de iure iur.
Afflict. decis. 234. num. 3. l. 2. Hodiern.
cit. controu. forens. 18. Reg. de Marin.
resol. iur. tom. 2. cap. 106. num. 4. Reg. Ca-
ppe. Latr. consil. 114. num. 9. de Luca
cit. tom. 15. de indic. disc. 15. num. 1. Scat-
lon. tract. de testam. lib. 4. c. ult. ex m. 12.
Aloys. de Leo in l. 3. num. 39. C. de eden.
vol. 2. Consil. Marci. conf. 1. num. 12.
tom. 2. Donad. de renunc. tom. 2. cap. 50.
num. 79.

num. 79. Ego super Riur 129. num. 6. & refert, quia si Actor plures non possit cumulare actiones; valet & eius obijcere, vt Actor deelararet, qua actione experiri intenderet, aliàs excludatur à iudicij limine? Angel. in l. Papinianus, §. si quis initium, ff. de inoffic. testam. Arcin. in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. possess. Anton. de Virgilio in tract. de legitim. person. cap. 28. num. 24. Hodieru. & Rosa citat. in loc. memores huiusce nostri Rit. & decreuit S. C. in causa D. Sebastiani de Saucedra, Aledo, & Auellana, cum D. Augustino Escouedo: etenim cum præfatus D. Sebastianus petiisset in S. C. declarari nullam transactionem inhitam inter ipsum D. Sebastianum, & D. Aloysiam Garrillo, ac dictum D. Augustinum de anno 1663. ex causa fideicommissi, seu maioratus instituti à D. Ernando Aledo, & Auellana, ac simul instituisse pro executione contentorum in ipsamet transactione, impartito termino super omnibus hinc inde prætenis, D. Augustino expetente, prodijt è S. C. scitum, relatore D. Consil. D. Ioanne Brauo de Sobremonte, cū interuentu D. Præsidis, sub die 23. Iunii 1686. quod suspensio decreto lato per S. C. sub die 21. Maij instantis anni quodam caput, quod procedatur ad ea, quæ incumbunt in causa, oppositis non obstantibus, D. Sebastianus Saucedra Faxardo, nomine vt in actis, deelararet, atque eligat actionem, quam prosequi intendit in iudicio moto aduersus D. Augustinum de Escouedo conuentum, & confirmatum extitit in gradu reclamationis sub die 17. Decembris 1686. in Banca Liciti. Quod si non opponeretur, ad vltiora procedendum esset, cum in non petitis iudex mutus esse debet, Prat. obseru. 67. n. 58. Escob. de ratiocin. cap. 38. num. 9. parte enim non contradicentes multa valent, etiam inualida, Alex. Rauden. decis. Pisani. 39. num. 348. Fontanell. decis. Gabalen. 1. numer. 10. tome 1.

In cumulationis materia triplex decet sumitur cōtrarietas, originis nempe, exercitij, & executionis. Actiones

Tom. IV.

origine contrariæ dicuntur, quando vna actio alterius natiuitatem impediret, quia nempe esset impossibile, vt veraque actionis causæ, seu fundamentum, eodem tempore verificetur; exemplificatur in eo, qui testamentum falsum dixit: nam eodem tempore illud vti inofficiosum allegare non potest: quia docens testamentum falsum, negat esse testamentum; dicens verò inofficiosum, affirmat testamentum adesse, sed rescindi debere, de quo Cancr. var. resolut. par. 1. cap. 6. tit. de hys, quibus, vt indig. ex nu. 21. Buttig. dissert. forens. 2. Amat. resolut. 36. num. 26. Barry de success. lib. 1. tit. 9. cap. 19. Card. de Luca tom. 9. de testam. discurs. 55. V. fill. ad Af. filit. in decis. 53. num. 3. Contrariæ exercitio sunt, quando pro vna res plures dantur actiones, sed ea lege conceduntur, vt qui vnā elegerit, altera vti prohibetur, ex eo quia vnus electio, altera amittitur. Contrariæ verò executione sunt, quando executio facta vigore vnus, impedit executionem alterius, quia facta in vna, ab alia liberatus remanet, vt dispungunt Laderch. conf. 93. Surd. decis. 327. num. 24. Honded. consil. 44. num. 36. Conf. Rosa cit. loc. 23. num. 28. Hodieru. mem. cap. 18. num. 17. ac 109. & isti in casibus cumlatio fieri prohibetur, ratione repugnantiz.

Hinc est, quod instrumentum con-
152
tens repugnantiam, vitiat, vt ait Natta conf. 673. num. 5. & in conf. 245. num. 5. repugnantia enim fidem scripturæ abstulit, Gargiar. patrocin. 87. numer. 8. par. 2. ex text. in l. ubi repugnantia, ff. de reg. iur. Andreol. consil. 15. num. 19. & ad rem scribit contron. 34. Sed Papiens. in sua prax. tit. de form. libell. in actione hypothecaria, in epitome, num. 1. hac vtitur distinctione, aut plures actiones ita se habent, quod sententia lata in vna, in alia rei iudicatz exceptionem pareret, & tunc in eodem libello, eodemq; tempore regulariter proponi non possunt, sed erit electioni locus, ex text. in l. quod in heredem, §. eligere, ff. de tribus. & l. cum filijs, §. varijs, ff. de leg. 2. Aut

G g

ita

ita se habent, quod sententia lata in vna, in alia exceptionem rei iudicatae non induceret, & tunc cumlatio, plurimumquæ adionum propositio simul fit, l. si idem, ff. de iur. omni. iudic. l. heredes, §. de plurib. ff. fam. ercisc.

Quod totum discreti Iudicis arbitrio 153 remitteretur, qui amplissimam haberet potestatem procedendi, reiectis subtilitatibus vigore huius Rituum, & Pragmaticæ, de quibus memores sunt Consil. Hodierni. Rofa cit. in loc. & alij nostrates, ac simili existente Statuto, Sard. consil. 129. num. 45. quem refert Anton. de Virgilio de legitimat. person. cap. 28. sub num. 23. vers. si plures actiones. Adeo ut nouissimè intrepidè, his patriis luribus perpensis, iudicauimus sententiam nullam posse cognosci simul cum meritis, & declarari validam, stante iustitia, etiam si nullitas exoriat ex iurisdictionis defectu, ex Consil. Staiban. resol. 55. ex num. 47. & in obseruat. ad resol. 64. num. 3. Consil. Ginzarell. dec. 68. Reg. de Ponte consil. 1. num. 104. Consil. Altim. de nullit. tom. 1. rub. 3. quest. 12. tit. coram quo poss. nullit. propon. & ex ceteris Gratian. cap. 206. num. 4. Cancr. var. lib. 1. c. 57. num. 63. Castill. decif. 48. Camuncul. decif. Bonon. 16. num. 8. ac in suo Senatu decif. meminit Vilhelmus Radelantius decif. Traiect. 45. & 96.

Potest S. C. compellere partes ad 154 compromittendum, Reg. de Ponte de potestas. Pro-Reg. cap. 1. tit. 1. ex num. 6. amplians, etiam in compromisso uisum, non iuris; quod quidem non est aliud, nisi vni demere, & alteri dare, ut communiter huiusmodi extenduntur compromissa, & de praxi testatur Gram. dec. 9. Carrab. sing. 98. Capyc. decif. 176. Mascatell. in prax. lib. 1. par. 7. gloss. Condemnando, n. 49. ac decisionem compilauit Reg. Rouis. decif. 95. in fine, n. 19. notane, peculiaribus ordinibus, hodiernis esse vetum temporibus.

Quod non admitterem, quando lis 155 esset inter Magnates, ad cuiusmodi scandala, & ne quies publica turbetur, ex Afflict. in decif. 49. sub num. 6. qui sub num. 5. cum anceps extitisset,

an S. C. compellere posset partes ad compromittendum? & respondendo Officiali, regulariter hoc non licere, frater Glossæ, ac Bart. doctrina, & ad eum Add. in l. furti, §. qui inssu, ff. de infam. & alijs DD. ibi relatis, necesse sub numer. 6. hanc coarctari regulam pro scandalo vitando, & ne quies publica turbetur, alijsque ex causis, teste Bart. in cit. §. qui inssu, multaque Vrsill. 2. num. 8. ad Afflict. cit. loco, firmatque regulam ex text. in Auth. ut litig. l. 1. d. §. fin. Iudices de lure ad compromittendum, & ad concordiam partes compellere nequire, sed debent solum ad pacem monere, cui sex adiungit restrictiones, potissimum in Regno nostro. Ad rem Vilhelm. Radelant. decif. Traiect. 122.

Indubitari tamèn est, nedum Pro- 156 Regi, & Iudici in summa potestate constituto, pro bono pacis, subditos ad pacem faciendam cogere licere, Reg. de Ponte add. cap. 1. n. 22. sed cuiuslibet etiam Iudici inferiori, ex Glossæ, in Consil. pacis cultum, quæ postquam dixit, satis Regi conuenire, ira prouidende, ut omnes in pace, gratia Dei, & Regis, viuere valeant, laudans legem Longobardam, subiungit: Et hoc etiam spectat ad officium cuiuslibet Iudicis, ut ff. de iur. iur. l. si cuius, §. si inter duos, aliàs allegatur, l. agnissimum, & sic illa Glossæ. sentire videtur, quod hic quoque Iudex inferior posset, mota ex cit. l. agnissimum, ubi duobus fructuarijs contendentibus, pati minimè debet Prætor, ad arma, & rixam procedere, idemque sentire videtur Glossæ. ciuilis in dicto §. si inter duos, in verb. Iurisdictione, dum dicit, ex memor. §. argumentum sumi, quod Potestas, & Iudex, ad pacem, transactionemque faciendam cogere litigantes possunt. Quinimo ex eod. text. in §. inter duos, dixit Montanar. in Pragm. 2. de admin. Vniuers. num. 48. & 49. quod Syndici Tetrarum rixantes, vel Cives inimicitias habentes, ad pacem faciendam cogere possunt; sed quod ex eorum propria auctoritate hoc facere nequeant, negat, prout licet in hac Ciuitate-

uitate Neapolis Sex à Sedilibus deputatis, qui Sex Sedilium vocantur: illi enim, etiam nē à domo discedant, donec pacem faciant, mandant, teste *R. de Ponte cit. loco n. 6.* ac huiusmodi Sex auctoritas fulciri potest doctrina *Bart. in Lambitiosa, col. 4. vers. declaramus, ff. de Decur. ab ordin. faciend.* notantis, quòd parres ad pacem cogere possit Ordo Decurionum, aut is, cui ipse bonum publicum committeret.

Syndici autem Terrarum, inimicos
157 ciues ad pacem faciendam coràm Officiali compellere possunt, ut ipse *Montan.* subiungit *ibid. sub num. 49. vers. sic ad praesens*; & ad Capitaneos Terrarum hoc quoque spectare, dicit *Thor.* in addit. ad de Pont. cit. loc. ex *Intrig. in sing. 45. Caball. cent. 3. cas. 219. Guaxzin. defens. reor. 12. cap. 10. num. 12. & de pace par. 2. §. 3. quast. 28.* quamque alcam amplexus fuisse videtur *Barth. de Capua in praef. Const. pacis cultum*, ubi referendo hoc solum *Glos.* dictum in relato §. si inter duos, scilicet, hoc etiam spectare ad cuiuslibet Iudicis officium, scribit illis Iuribus esse dicendum, Papam ad concordiam, treguam, & inducias Principes Christianos compellere posse, ac debere, & arguit de minori ad maius, quòd si inferiores Magistratus hoc possunt, & debent, *distinct. 19. cap. praprimus, & cap. attendendum, & cap. Pralatam*, tanto magis Pontifex, de quo expressim hoc idem ait *Card. in Clem. 2. de reg. Iur. in 6.* & dicit probari *ex text. in capit. novis, de iud. & Belluc. in spec. Princip. rub. 11. §. compendiosus, num. 6.* laudat *text. cum Glos. in cap. placuit, 90. distinct.* dicitque, non esse aliud probandum, quòd ad pacis concordiam, etiā excommunicationis cruore, compelli possunt, ubique demùm refert dictum *Card. de quo supra*, de Summo Antistite ad pacem Principes compellente, & quòd alij ad hoc per suos Iudices coguntur. Sed *Luc. de Penn.* videndus hoc non sine difficultate transiit, & huiusmodi nebens quaestionem, illam ad veramque partem discessit in *tit. de Irenarch. lib. 12. in fin.*

Tom. IV.

post *Iacobum de Butr.* quem odio factis Iura Canonica habuisse dicit, distinguentem, & decidentem, quid in criminalibus? quid verò in civilibus?

Multa namque, quae aliàs sunt pro-
158 hibita, ob scandalum vitandum, conceduntur, & proinde licet Officiali mandare, nē quis per plateam, & domum alterius transeat, *Glos. & Bart. in l. quod iussu, de re iud. Paris. de Put. in cap. si sunt duo, in princ. de synd. Vin. decis. 341. Reg. de Ponte cit. loc. num. 13. & Afflict. in Const. cultus Iustitiae, nu. 4.* adducit, quòd sicuti propter populi quietem Iudex certum locum interdiceret valet, *Bart. in l. 1. C. de pign. vers. sequitur in dispositione, ex l. 1. §. 1. seu melius, in fin. ff. de offic. Praefect. Vrb.* ità propter quietem iudicij, Causidici nē postulcentur, perpetuò etiam interdici possunt, ac *Paris. in cit. §. si sunt duo*, dicit vnum ridiculum, quòd si quis scholarem suspectum habet, nē eius curbiter vxorem, à Iudice inhibitionem impetrare potest, nē per eius domum transeat, ex *Auth. si quis eis, C. ad l. l. de adult.* ubi si quis ei, quem de sua vxore suspectum habet, ter in scriptis sub trium testium fide dignorū praesentia denunciauerit, & postea cū cōuenientem vxori suae in domu sua, vel vxoris, vel adulteri, vel in popinis, aut in suburbanis eum sine periculo perimat, fretus deinde *text. in l. 1. C. de Summ. Trinit. & fid. Cath.* perperam adducto, nisi aliter sentiant, qui acutiorem visum in Iuribus legendis habent, laudat quoque *text. in dicta l. aequissimum.* quem dicit, esse huius materiz Achillem pro subditorum quiete, atque pace. Ad quod videnda *Const. Regn. in quaestionibus.*

Hinc alicui, nē à suo offendatur
159 inimico, conceditur familis, sumptibus illam petentis, *Paris. cit. loc. nu. 1. Felin. in cap. in praesentia, col. ult. vers. postremò de probat. Ann. singul. 30. Gomez. lib. 2. de iust. cap. 6. & Oñan. Vulp. in tract. de tregua, & pac. tit. de promiss. de non offend. quast. 77. num. 5.* notat, quòd si offensae timor, & suspicio vigeat, poterit militaris custodia con-

G g 2

cedi

cedi, etiam concussoris expensis, si sibi videatur, ex notatis ab *Alci. in l. si super possessione, C. de transf. ac demum ipsi licentiam impatiri arma ferendi, armatosque secum ducendi, l. fin. C. de erog. mil. ann.* ut scribere nectit *Salyc. in l. denunciaminus, n. 3. Vinc. de Ann. sing. 302. Gomez. var. lib. 3. delict. 5. 6. in fin.* Cautio inquam de non offendendo, si petitur, præstari mandatur, ut aduertit de *Ponte ibid. sub n. 8.* ac *Parisi. videndus sit. loc. sub num. 1.* optimè docens, quando sit præstanda? verba faciendo de cautione respectu timoris personæ, vel rerum, & de timore iusto, atque vano, ac post eum ex nostratibus *Muscatel. in pract. fid. mod. 15.* atque ante eum *Herculin. in tract. de caus. de non offendend. cap. 1.* quæ omnia etiam ad rem, dicunt *Nicol. Moren. de fide, treg. & pac. capit. 169. sub num. 7. Clar. lib. 5. sentent. 5. fin. quæst. 41. & Bardi. ad ipsum, quæst. 47. num. 17. & 21. memor de Franch. decis. 359. num. 1. Farinac. in pract. crimin. quæst. 107. ex num. 11. eundem de Franchis allegans Conf. Prati. obs. 57. n. 61.* Et non solum quando expetitur, Iudex cautionem præstandam, mandat verum si differat, Iudex multare potest, teste *Nicol. Moren. cap. 170. num. 4.* & an pro se, suisque filiis, consanguineis, & familiaribus? *Oban. Vulp. ibid. in cap. 83. & Moren. in cit. cap. 170. num. 8.* vbi sub *nn. 9.* exornat, qui concurrerentur appellatione familiarium? Nec præterea tantum parte instante, sed etiam ex officio Iudex ad huiusmodi cautionem compellit, ut affirmat *Vulpell. in quæstione 73.* & propriè sub num. 4. improbens illorum opinionem, qui solummodo ad partis instantiam præstandam esse credunt. Hinc nostra *M. C. V. & S. C.* in dies seruant, etiam ex officio decernere, præstandam esse cautionem de non offendendo quærentem offensum, quamvis sententia fuisset in gratiam inquisiti prolata; iusta tamen concurrente causa, ex decisione *Bari. in l. illicitas, §. n. potiores,* & ibi *DD. de offic. President. necnon Præs. de Franch. decis. 359. n. 1.*

quem, præterea, infestantur *Reg. Sanfelice. decis. 142. num. 10. & 13. Prati. ad Paschal. de patr. potest. par. 4. capit. 7. vers. non insulz quæritur,* optimè de cautione ad inuicem præstanda sermonians; ita quod si condemnatus ad illam præstandam fuisset, sit quoque decretum, quod altera reciproca præstetur, aliàs prima habetur pro irrita, ac sub num. 3. idem *Prati.* subdit multa pro ista reciproca præstanda, cautione, prout *Moren. cit. c. 169. n. 9.* atque decusum arctiori casu à *S. C.* testatur de *Franch. decis. 418.* vbi pater, cui filius naturalis hanc fideiussionem præstitit, fuit & conuerso, ad eandem filio præstare, iure coactus, licet maior in filio, quam in patre offensionis timor consideretur; inde cautionem, quam præstare obstringitur extraneus, non tenetur pater, *l. fin. §. hoc proculdubio, de bonis, quæ liber. & in mem. decis. 359. idè de Franch. explicat restrictionem supradictæ regulæ de reciproca fideiussione præstanda, quando scilicet est vapus timor, nè offendatur ab illo, à quo reciproca petitur cautio, & decusum meminit in alia causa sub numer. 6. ac benè dicit, & confirmat *Franc. Herculin. in tract. de caus. de non offendend. cap. 47. nn. 10.* Sed ex hoc de *Franch. dicto* reuocari in dubiis posse censo, illam ibi relatum determinationem ab eo factam, de superfedendo in accusando poenam fideiussionis præstitæ ex causa sequuntur offensionis.*

Ex officio *S. C.* tueri debet liber-
60 tato tatem, etiam non petentis, *l. mulie-
rem, 2. C. si mane ita veni, nè prostit.*
ibi: *Mulierem, quam ita venisse alle-
gat, nè prostitueretur; aut si prostituta
fueris, libera esset per officium militare
exhiberi apud Tribunal oportet.* *Ma-
rant. in specul. in 6. & ult. part. princ.*
in 2. cas. num. 108. quod, & ad alimen-
torum confectionem protrahit *Rip.*
in l. obligatione, num. 31. ff. de pignor.
& *hypoth. ex text. in l. Dini Severus, &
Antonius, ff. ad leg. Falcid.* maxime si
alendus reperiat ob æs alienum for-
tasse vinculis mancipatus: tunc enim
nisi creditor alacrum dimitteret Iudex,
Rip.

Rip. loc. cit. nu. 32. gloss. in l. fin. in verb. Agnoscere, C. de erog. milit. ann. libro 12. A fin. de via exequutina, c. 204. 220. & 301. & ad rem scriptum in Rit. in 283. ex num. 60. hoc lib. 4.

Faut S. C. p. x. causæ, arque ex of-
161 ficio inquiri in eos, qui bona pau-
peribus, & miserabilibus diuidentia,
vel p. ijs aliorum locorum v. sibus ero-
ganda v. s. parant, *Bart. in l. vacantia, Cod. de bonis vacan. lib. 10. & in l. nec
quicquam, §. fin. de offic. Pro-Cons. & in
l. seruo alienos in princ. ff. de legat. 1. Ale-
xand. in l. 4. §. hoc autem iudicium, n. 4.
ff. de damn. infect. dicitur enim S. C. lu-
dex veritatis, maximè in causis p. ijs,
de Ecclesiariarum, de Franch. decis. 163.
num. 10.*

Cumq; maximè interst pupillorum
162 opes custodiri, ex officio in tutorem
suspectum inquiri, ex disertissimis ver-
bis text. in l. tutor quoque, 3. §. prate-
rea, ff. de suspect. tutor, ibi: Praterea
videndum est, an sine accusatione pos-
sit suspectus repelli? Et magis est, ut
repelli debeat, si Pratori liqueat ex aper-
tissimis rerum argumentis, suspectum
eum esse, quod favore pupillorum acci-
piendum est; licet alioquin pro priua-
ta alicuius vtilitate inquisitio non ad-
mitteretur, ex *Bart. in dista l. 3. §. prate-
rea, & in l. si vacantia, C. de bon. va-
cant. lib. 10. Angel. in tract. de malefic.
vers. incendiario, col. 2. DD. in cap. exhibi-
ta, de iudic. Marant. in specul. aur. in 6.
& vlt. par. princ. in 2. cas. princ. n. 119.*
Id ipsum, quod de tutore, dicendum est
de curatore furioso, per text. in l. nec
quicquam, §. Aduocatos, ff. de offic. Pro-
Cons. ibi: Aduocatos quoque debet in-
dulgere, plurimumque faminis, vel pu-
pillis, vel aliis debilibus, vel ijs, qui sua
mentis non sunt, si quis eis petat; vel si
nemo sit, qui petat, vltro eis dare debe-
bit, *Bart. & DD. in tit. l. nec quicquam,
§. Aduocatos, & in l. 1. §. si Prator, ff. de
posul. Marant. loc. superius mem. n. 158.*
& proinde datur, etiam parte non pe-
tente, curator bonis, *Iacob. à S. Georg.
in l. si omnes, Cod. si minor ab hered. se
abst. Alex. conf. 100. num. 16. vol. 5.
Cassan. super consuet. Burgund. rubr. 1.*

*Messiers, & sergens sunt cruc. §. 6.
num. 86. col. 261. maximè si quis bona
sua proieceret, dissiparetque, Amanell.
de claris agnis, in not. 214. & datum re-
uocare, iusta causa interueniente, at-
que alium substituere, Abb. conf. 91.
num. 6. vol. 1. ex text. in l. 3. §. praterea,
ff. de susp. tutor. nec obstringitur, obla-
tum à consanguineis recipere: cum
magis sit remouere, quam non reci-
perc, iuxta illud: Turpius eijciuntur, quam
non admittitur hospes. Ad rem *Afin.
de via exequut. §. 3. cap. 103. 104. 105.
220. 272. & 301.**

Vade in S. C. acerrimè hæsitatum
163 fuisse, nùm debeat ipse Senatus impar-
tiri curatori fatu potestatem erogan-
di decimam dotis (mulieribus de-
dētibus cū filiis, iure nostro consuetu-
dinario permittitur disponere, ex *Con-
suet. si qua moriens,) in pia opera ad
eius animæ suffragium? cum enim pe-
tiisset in S. C. Antonia Pistacchi, quæ
germana soror simul erat, & curatrix
Dorotheæ Pistacchi fatu viuentis fa-
cultatem sibi concedi posse, ut de
decima dotis eiusdem fatuæ dispone-
ret pro anima illius; quin etiam, ut
alienaret, ac disponderet inter viuos;
præsertim quia ipsamet Dorothea,
dum mentis esset compos, non semel
expressit, velle in animæ suæ suffragiū
Missam perpetuā constituere; ac pro-
indè effragitasset, ut saltim Missam hæc
perpetuam super eius dotis decimam
firmare posset. Dicebat curatrix, ma-
ximum pondus habere rationum mo-
menta, quæ, partem affirmantem, ut-
potè veritati, & æquitati consonam,
suadent.*

Primò enim curator fatu ipsi sub-
164 rogatur, ita scilicet, ut quod fatuæ,
si mentis compos esset, integrum foret,
illud liceat curatori quodam bono-
rum illius dispositionem; fatuæ autem
integrum esset de dotis decima dispo-
nere; licebit itaque illud, & curato-
ri mentem fatuæ interpretanti.

Deinde curator iuste posset deci-
165 mam dotis dare ei, qui fatuæ infer-
uisset, et nùm dignus est operarius mer-
cede sua. Magis autem quilibet debet
pro

pro debitis apud Deum vindicem, quàm apud homines cōtractis rependere; quod ergò curator famulis erogare posset, ut eorum famulatui satisfaceret, poterit erogare pro animarum fatuæ, ut eius grauioribus debitis satisfaciatur.

Accedit, quòd Procuratori inter-
166 grum est pecuniam creditam exigere ad soluendum æs alienum, propter quod aliquis in teterrimo carcere detinetur; curatori ergò paritèr licebit decimam dotis fatuæ exigere ad suffragandum eius animæ, nè purgantibus flammis excrucietur, donec reddat usque ad nouissimum quadrantem; Ecquis enim mundus à sordē, quando Deus in Angelis suis reperit prauitatem? Dignus profectò animaduersione D. August. serm. 44. ad fratres in eremo, qui dicebat: Ecce Patrem bonum, piū, humilem, misericordem, castum, & omnibus virtutibus ornatum habui, & cum esse beatum non dubito: cūr ergò orare pro eo uolo? cūr elemosinas dare? In hunc inuehitur Præsul Hipponensis per hæc uerba. O homo, hæc, quæ dicis, ego nullo modo tibi negare audeo: consulo tamen, ut pro defunctis exorare non desistas. Multi enim reputati fuerunt Sancti, & tamen in conspectu Dei, non boni, sed mali inuenti sunt. Nemo sine crimine uiuit. Hæc Augustinus concinens uerbis D. Iacobi dicentis epist. 2. cap. 1. Si dixerimus, quoniam peccatū non habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est, uti enim docet D. Thom. in 3. dist. 12. art. 1. Apostoli uiatores existentes, quamuis peccare mortalitèr non potuerunt, potuerunt tamen peccare uenialitèr. Vnde S. Ambrosius serm. 20. super Psal. 118. elamat: Omnes oportet transire per flammam, siue ille Ioannes Euangelista sit, quem dilexit Deus, siue Petrus, qui clauem accepit Regni Cælorum. Omnes oportet, ut dicant: Transiimus per ignem, & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Ex quibus aperte constat, Purgatorij flammam euadere esse perquam difficile. Ut ijs itaque fatua quantocitiùs eximatur, par est ut

curatori liceat pro eius animæ decimam dotis disponere.

Et sanè hæc, qui data opera im-
167 pedit, quominus ægrotus testetur, ne pijs legatis hereditatem minuatur, peccat grauitèr, ex D. Thom. 2. 2. quæstione 10. art. 2. cap. 2. Nau. cap. 14. n. 3. Reginal. lib. 26. §. 1. num. 9. Bonac. sem. 2. in 4. decal. præcepti. dist. 6. quæst. unic. par. 5. & alij; peccaret ergò patitèr is, per quem stare, nè curator pro anima fatuæ decimam dotis disponeret.

Peccat etiam, atq; grauitèr peccat,
168 ex eorundem Doctorum sententiâ, qui piorum legatorum solutionem nimis differt: cum id sæpe numero in causa sit, ut testatoris anima diutius in Purgatorio crucietur. Deceuit proinde Conc. Cartheginense IV. cap. 45. ut qui oblationes defunctorum, aut neque Ecclesijs, aut cum difficultate tradunt, tanquàm necatores animarum, excommunicentur. Quanto itaque grauius peccaret, qui curatori fatuæ dictam dispositionem denegaret; non differendo solum, sed penitus adimendo suffragium animæ illius. Quinimò si Parens pietatis Ecclesia instituit Tribunal, quod ad piorum legatorum solutionem lentos hæredes compelleret. Sacrum Consilium, quod paritèr pietatis est Parens, curatorem fatuæ ab hac dispositione remouere non debet, quin & uigere, ut illam à Purgatorij ardoribus, quodam eius fieri potest, liberet; cum D. Cyrillus ad D. Augustinum scribens asserat, à quadam anima Purgatorij sibi reuelatum esse, quamlibet illarum Malle patius omnibus excruciaci panis, quas omnes homines ab Adam huc usque tulerunt, quàm uno die in Purgatorio morari. Et D. Thom. in 4. dist. 25. qu. 1. art. 1. par. 3. ostendat, damni poenam, qua animæ in Purgatorio torquentur, esse infinitam, quia est amissio boni infiniti.

His adde, receptum communiter
169 esse apud Doctores, quòd erga fatuos, ac phreneticos sufficiat uirtutis, & interpretariua uoluntas, quam quilibet homo habet circa beneficia,

fatuæ

sue salutis. Hinc permittitur, Sacramentum Confirmationis illis administrare, & in mortis articulo absolutionem Sacramentalem sub conditione impetiri, ac sacro ferculo citra periculum vomitus, aut contemptus, illos munire, ac demum Extremam Vnctionem illis conferre, adeo ut si furiosus illam renueret, etiam vinculis comprimendus esset, ut illam reciperet: habd enim præsumi potest, quod ante dementia non voluerit in mortis agone Ecclesiæ Sacramētis destitui, quod notatur D. Thom. 3. par. quæst. 80. art. 1. Suar. in 3. par. tom. 3. dist. 33. sect. 3. Zambran. de casib. temp. mort. cap. 2. dub. 5. num. 3. Pitignan. 4. sentent. tom. 1. dist. 7. quæst. 1. art. 8. alique, & colligitur ex Concilijs Cartheginensi IV. cap. 49. Arausicano 1. cap. 3. & Tolet. XI. cap. 1. 1. ac ex Can. Hic qui, & Can. qui recedunt, 26. quæst. 6. Quare cum nec præsumi possit, voluisse fatuam de decima dotis sibi permitta aliter disponere, quam pro anima sua; satis erit ea virtualis, & interpretatiua voluntas, ut curatori integrum sit eadem dispositionem statuere.

- Verum omisso, non tamen dato, 270 quod dubium sit, num fatua, si mentis compos esset, pro se de sue dotis decima decerneret? dubium sit etiam, num id liceat curatori? profecto in dubio ea tenenda sententia, quæ humanior, & benignior est, l. Nullo iuris, 25. de legib. & l. si fueris, ff. de rebus dubis, quod etiam communiter Doctores docent cum D. Thom. 2. 2. quæst. 60. art. 4. Henric. l. 14. cap. 3. Layman. lib. 1. cap. 5. §. 4. num. 39. & alijs; humana autem, ac benigna sententia, curatori dispositione de decima dotis ad eius animæ suffragium, permittit: si enim curatori permittitur, ut corporalibus fatuæ necessitatibus consulat, quantum magis spiritualibus? In magna autem necessitate versatur anima fatuæ: experientia namque Magistra didicimus, hæredes plerumque animæ decedentis ab intestato obliuisci; cum enim piorum legatorum solutio sepiissime differatur, ac non raro etiam iniuste

negetur; quotusquisque inter hæredes erit, qui animæ ab intestato morienti suffragetur? D. Thomas explanans verba illa psalm. 48. *Relinquent alienis diuitias suas*, ad rem nostram aduertit, eatenus Prophetam dixisse, *Relinquent alienis*, quamuis diuitiæ filijs, & nepotibus relinquantur, quia filij, & nepotes tanquam alieni nihil faciunt pro mortuis. Idem Angelicus in expositione psalm. 30. ubi dicitur: *Oblivioni traditus sum*, tanquam mortuus à corde, eius rei rationem reddit subdens: quia homo quantumcumque diligat aliquem, ille post mortem tradet enim oblivioni. Quare animæ fatuæ summa indigentia laboranti nemo subueniet, ni curatori detur, decimam saltem dotis pro illa disponere.

Hactenus dictis robur non exiguum 271 addit, quod ex l. Titius, §. Lucius, ff. de lib. & posth. arguitur: nempe vbi cumq; aliquis disponens verisimiliter disposuisset pro anima sua, ita censetur disposuisse, & l. son. conf. 5. 1. col. 2. ac Bartolus aduertunt, in dubio fauendum esse pæ causæ, l. sunt personæ, ff. de relig. & sumpt. funer. Bart. in l. 1. C. de Sacros. Eccles. & Alexand. conf. 4. num. 12. lib. 4. & conf. 190. & 204. m. 17. lib. 6. ostendit, in diuersis opinionibus illam præualere, quæ fauet pæ causæ; quod etiam docent Roman. in authen. similiter, C. ad legem falcidiam, Asinius in d. l. sunt personæ, Covar. in cap. relatum, num. 20. de testam. Burgos de Paz. ad l. Tauri, par. 1. l. 3. concl. 2. num. 24. 1. Reg. Capp. Castro decis. 140. num. 8. lib. 2. Merlin. de legit. lib. 5. tit. 1. qu. 2. Est autem inter pia opera pientissimum, animam inter Purgatorij flammæ æstantem, vel tantisper leuare; quapropter, ut dubia esset talis curatoris facultas, nihilominus iudicandum est in fauorem fatuæ, quippe quæ verisimiliter ita disposuisset pro anima sua. Præsertim, quia ad solutionem decimarum homines iure naturali, & Diuino tenentur, ut pluribus ostendit D. Th. 2. 2. qu. 87. art. 1. constat autem, decimas hæc ad aliorum non summè indigentium temporale subsidium soluendas esse; quan-

to forrius itaque naturali, ac diuino iure tenetur quilibet, quam potest, decimam solvere, vt sibi summè in Purgatorij cruciatibus indigenti consulat? cum autem fatua de decima sibi iure permiffa disponere non possit, danda profecto, eodem naturali, ac diuino iure, facultas de ea disponenda, curatori, vt illi in summa necessitate constitutæ opem præsentissimam ferat. Quis autem inficiari possit, fatuam, si mentis esset compos, de dotis decima in fauorem suæ animæ disposituram, quando Sanctus Iob aperrè testatur, *Cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima sua*? Negotiator, inuenta vna pretiofa margarita, vendit omnia, quæ habet, & emit eam; quoniam autem margarita pretiosior anima? quâdo anima pretiosior est toto mundo, si D. Ioannem Chrysostomum audiamus *Orat. 3. aduers. Iud.* Quare decimam suam fatuam non aliter, quàm pro sua anima disposuisset; pro eadem ergo illam disponere tenetur curator; atque illi facultatem hanc denegare, est prorsus in mortuam sequi: cum enim fatua mortuæ comparatur; si illi debitam opem subtrahimus, profectò in mortuam sequimur.

Iaculum verò illud in intorquendum tñ retorquetur. Fatua habetur pro mortua; si ergo curator de rebus minoris disponere neutiquàm potest, post eius obitum, nec poterit curator fatuæ, si per fatuitatem illa veluti è viuus erepta est.

Verùm dum iaculum retorquetur, hebetatur, & frangitur. Multum enim interest quoad rem hanc, inter mortem naturalem, & ciuilem, quam patitur fatuus: cum enim hic verè vitam viuat, integram, ac plenum habet dominium bonorum suorum; non secus, ac pupillus, qui vt loquitur *Apostolus ad Gal. 4.* Dum paruulus est, nihil differt à seruo, cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus, & actoribus est. Rursus, si fatuo hereditas de nouo descendat, poterit illam per curatorem acceptare, & sic acquirere, ex l. finali, ff. de curatore furioso. Ac demum, quæ-

cumque curator potestate sibi facta à S. R. C. de rebus fatui disponit, valide disponit, & contractus per curatorem inhihi eam vim habent, quam haberent, si per ipsum fatuum, mentis tamen compotem, celebrati essent; quæ tamen omnia cum mortuo nostro competant, in comperto est, non in omnibus mortuum fatuo comparandum esse; quod apertè docuit *Alex. conf. 139. n. 4. lib. 2.* dicens: mortem ciuilem non æquiparari morti naturali, dum non operatur idem, quod mors naturalis, quia mortuus morte ciuili, retinet naturalia, nec amittit vsumfructum suorum bonorum; nec habetur pro mortuo quodam acquirendum, tam sibi, quàm filiis, ac alijs, & *Calder. conf. 3. & 26. de rescriptis.* ostendit, mortuum ciuili morte non æquiparari mortuo naturali in eo, quod voluntas eius dicatur finita per mortem ciuilem, sicut per mortem naturalem. Quare vt rationabiliter velit, quæ sibi expediunt, curatore opus est, per quem instrumenta, & contractus ineat de S. R. C. autoritate. Quid autem magis expedit fatuæ, quàm vt decimam dotis iure sibi permiffam pro anima sua disponat; poterit ergo curator, annuente Sacro Consilio, de talis dotis decima ad eundem effectum valide disponere.

Luculentius discrimen inter naturalem, & ciuilem mortem patefier, si aduerratur, Episcopum Religiosum ita haberi pro mortuo, vt non possit, sicut Episcopi seculares, testari, ne de bonis quidem patrimonialibus, & propria industria acquisitis; siquidem quicquid acquirit Episcopus Religiosus, Ecclesiæ acquirit cum sola sui administratione, vt constat ex c. unico, 18. quæst. 1. & fuse ostendit *D. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 8. ad 3.* ac alij apud Sanchez lib. 6. decal. cap. 6. ex num. 8. quod autem propria autoritate testari non potest, illud poterit potestate sibi facta à Pontifice, vt idemmet *Angelus ibid.* ostendit, *Turrecrem. in cap. de Monachis, quæst. 1. num. 1. ad 3. D. Antoninus 3. par. tit. 20. cap. 2. §. 7. & alij.* Quilibet

bet etiam Religiosus Professus, quamvis pro mortuo habeatur, poterit iustus de causis assensum Pontificium obtinere ad testandum, vt notant Baldus in l. quando, 35. in fine principij, C. de inoffic. testam. & l. unica, num. 5. C. si servus exter. Dec. in Authen. ingressi, num. 12. C. de Sacros. Eccles. & ibi lason num. 11. Bertrand. consil. 116. & alij apud Sanchez in decal. lib. 2. cap. 9. numer. 45. Quamobrem etiam fatuus civiliter mortuus, poterit per curatorem, facultate à S. C. accepta, de suis rebus disponere, quia præiudicium vltimum hæredi inferitur, quippe qui, fatuo superflite, ius nullum in eius bona acquisiuit.

175 Illud denique obijci posset, nunc quàm à S. C. definitum, quod fatui curator possit pro eius anima disponere, ac testari. Sed nec oppositum definitum est; quòd si eatenus res in dubio posita esset, protritum, atque peruulgatum est, vt in dubio semper iudicandum sit in fauorem pie causæ. Mirum tamen esse non debet, quòd hæc tunc talis causa fatuis adiudicata non sit, quando fatuus ab omnibus deridetur, ac veluti peripetema derelinquitur, vt cum Propheta psal. 87. conqueri possit: *Factus sum, sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber.* Cum verò, inter eos, qui mortui reputantur, suam vitam etiam despiciatissimam viuet. Cum autem non sua culpa fatuus id patiat, commiserationem à S. C. expostulat, vt tandem aliquando illud sanciat. Præsertim, quia in Constitutionibus huius Regni Gulielmus Rex summa cum pietate, ac laude decreuit, quòd si quis sine hærede, & sine testamento decesserit, eius hæreditas publicè subhastata vendatur, & tertia pars pretij, pro quo vendita fuerit, pro morientis animæ pauperibus erogetur; & residuum prænominati Secreti, & Quæstorij officio nostra Curia referretur, in Const. præsentis lege, de officio Secreti. Constitutio profecto digna, quam pietas celebret, & æternitas veneretur. Hinc si iustissimus, ac piissimus Rex, trientem hæreditatis vo-

Tom IV.

luit pro anima morientis ab intestato disponi; quanto magis æquum erit, decimam tantum dotis, fatuz propriam, pro eius anima à curatore decerni? & meminit Afflict. sup. cit. Constit. lib. 1. rub. 59. num. 12.

176 Sacrum itaq; Consiliū, cum Sacrum sit, ab eo statuendo discedere non debet. Est enim Sacrum, quia Sacrosanctū Diuine Iustitiæ Tribunal adumbrat, eiusque Iudices sunt Assessores, & Iudices Tribunalis Dei, cum Prou. 8. dicatur: *Per me legum conditores iusta decernunt.* Quòd si vt notauit D. Tom. in cap. 2. l. 1. aia: *Diuina misericordia mensuram non habet, sed semper superexaltat iudicium.* Si Christus Redemptor, vt animabus Purgatorii validiora conferret subsidia, præter eleemosynas, orationes, ac ieiunia fidelium, instituit Venerabile Misse Sacrificium, ac indulgentiarum thesaurum reserauit. Sacrum Consiliū, quod Diuinam Misericordiam, ac Iustitiam imitatur, decernet profectò, vt decima dotis pro anima fatuz per curatorem disponi possit, vt inter Purgatorii ardores aliquod saltem habeat leuamen.

177 Nec poterit non decernere, si mentis aciem in duo illa præcepta Charitatis etgà proximum intendat, Alterum naturale: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Alterum à Chr. Ito Domino exaggeratum Matt. 7. *Qua vultis, vt vobis faciant homines, & vos facite illis.* Quisnam veller occurrere, districto Iustitiæ ensi, quem non moderetur Misericordia? quando Iustitia sine Misericordia crudelitas est. Vt illum itaque euadamus in tremendo iudicio, morem geramus Misericordiz: testatur enim Dominus: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* & Aug. serm. 44. ad Fratres in eremo: *Cupis è homo, vt tui misereatur Deus? fac ut proximo miserearis.*

178 Oppositam autem aleam sustinebante venientes ab intestato, quoniam in Iure firmum est, furioso neutiquam testari licere, S. præterea, 2. l. Instit. qui-

H h bus

*bus non est permiffum facere testamen-
tum, l. in aduerfa, 170. qui testamen-
tare poffit, furiofum, 9. C. cod. l. 2. ff. de
inoff. testam. ea quidem ratione, quia
testamentum est quafi mentis testatio,
fiue voluntatis noſtræ iuſta ſententia,
l. 1. ff. qui teſtam. facere poſſi. furioſi au-
tem, ac dementes mente carenti atq;
ided quomodo teſtari poſſint?*

Nec poteſt furioſus, aut fatuus te-
179 ſtari per curatorem: pugnat enim
hoc cum ipſa teſtamenti definitione,
quæ eſt voluntatis noſtræ iuſta ſen-
tentia, ex adducta l. 1. vbi illud *noſtra*
notandum eſt; quippe teſtamentum
ex propria dumtaxat voluntate pro-
ficiſci, nec in alterius voluntatem
conferri debet, illa inſtitutio, 32. ff. de
reſ. inſtituen. Quod autem directe ſci-
ri nefas eſt, illud non licet fieri indi-
rectè, l. 2. l. ſeius, & Angerius, vbi
Bart. ff. ad l. falcid. l. ſi re oportet, §. ma-
ter, ff. de tutor. & curator. & quod vna
via prohibetur, non permittitur alie-
ra, l. quod dictum, ff. de paſſ. l. etiam hi,
§. ſi cum ijs, ff. de tranſact. & quidem
iure merito: nam ſi curatori liceret,
quod ſaruo ipſi leges denegant, non-
ne rectiſſimè earumdem legum ſan-
ctiones indirectè eluderentur?

Nec præterea valet cauſa mortis do-
180 natione quidè aduerſus teſtamentum,
& hanc donationè eadem prorsus mi-
litar ratio, l. tam is, 35. vbi gloſ. verb.
Non facis, ff. de mortis cauſa donation.
A fortiori nec poterit fatui curator
donare inter vivos: cum neque tutor,
nec ullus adminiſtrator, largitionem
exercere valeat ſui principalis, ex
text. in l. ult. ff. de curat. furioſi, l. tutor
ad uilitatem, l. huius, §. ultimo, ff. de
adminiſtrat. tutor. l. pactum curatoris,
C. de paſſ. Eſcobar. de ratiocinijs, ca-
pit. 24.

Nec tandè poteſt ad pias cauſas,
181 ac pro ànima diſponere, aut ipſe fu-
rioſus, vel fatuus directè, aut indirectè
cius curatori: quamuis enim iura, vt fa-
ueant pijs cauſis, ſæpè numero ſup-
pleant defectum inhabilitatis; nun-
quàm tamen ſupplent in hijs, in qui-
bus defectus eſt mentis, vt in furioſo,

inſaute, necnon in pupillo; quod ſan-
nè in eodem textu habetur l. 1. C. de
Sacros. Eccleſ. in verb. Indicijs, & in verb.
Voluntatis, quæ quidem non cadunt
in huiusmodi perſonas, vt in hiſcè ter-
minis piarum cauſarum, & animæ lo-
quitur, ac ſequitur Tiraquell. de pri-
uilegia pia cauſa, priuileg. 79. verſ. ſed ſi pri-
mum ſequaris. Apertior eſt ratio, quam
adducit Arpet. ad Iulium Clarum, q. 5.
lib. 3. §. teſtamentum, in addit. lit. D. verſ.
ſed an furioſus, quia ſcilicet teſtamen-
tum furioſi videtur eſſe contra legem
ipſam naturalem: cum deſit illi vo-
luntas libera: etenim legata pia iure
naturæ, ac gentium ſtabiliuntur: vnde
ſi baſis voluntatis liberæ, qua ſuſti-
netur, tollatur, ruant neceſſe eſt.
Hæc primus omnium docuerat Bart.
cit. l. 1. num. 26. C. de de Sacros. Eccleſ.
dicens, quòd quamuis per eius legis
verba videatur in quacunque inhabi-
litate diſpenſari, dùm cuilibet fit po-
teſtas diſponendi; nihilominus in eo
ſenſu accipienda ſunt, vt ſolùm intel-
ligatur diſpenſatum in inhabilitate,
quam inducit lex civilis, non verò
quam lex naturalis, vt accidit in fu-
rioſo: tuctur ſententiam Paul. de Caſtro
in cit. l. 1. poſt n. 5. verſ. ſed ſi eſſent
defectus prouenientes à iure naturali,
vel gentium, circa illos non cenſetur
diſpenſatum. Idèd carentes intellectu,
vt furioſus, non poſſunt teſtari, relin-
quendo etiam Eccleſijs. Ratio vte-
rior, quam aſſert Pichard. lib. 2. Inſtit.
ſit. quib. non eſt permiffum facere teſtamen-
tum. §. præterea, quærens, quare pupillus
non poſſit tutoris authoritate teſtari
eſt, quia diſpoſitio prouenire debet
ex arbitrio teſtatoris, qui pro libito
donat, cui magis arridet; atque adèd
in teſtatore requiritur ius iudicandi,
quare potius extraneo, quàm conſan-
guineo, aut affini relinquit bona ſua?
ſi tamen optio talis permitteretur tu-
toribus, procul dubio illos ſemper
facerent hæredes ex aſſe, à quibus
lucrum aliquid, ac remunerationem
ſperarent.

His accedunt aliæ *textuum* diſpo-
182 ſitiones, ex quibus habetur, curato-
rum

rem fatui manumittere non possent, l. 12. ff. qui, & à quib. consonat text. in l. 13. ff. de manumiss. & consert Reg. de Pont. conf. 149. n. 1. sem. 2. Ratio demum veluti à priori, quæ vniuersim casus omnes curatoris complectitur, est, quia curatori non nisi administratio permittitur, ac proinde qualitercumque disponat, iam non administrat; sed alienat, atque adeo præscriptos sibi fines administrationis prætergreditur, cum alienatio extrâ administrationem sit, illique repugnet.

Tandem concludebant ex Baldi verbi: 183 bis in l. ab agnato. ff. de curat. fur. ibi: Curatores non possunt aliquid pro anima donare, 1a. tamen, & Pet. dicunt, quod possunt solvere votum factum pro recuperanda sanitate Domini, arg. l. consilio sup. cod.

Verum huiusmodi Baldi dictærum 184 oppugnare videtur eidem text. in l. ab agnato, siquidem I. C. Marcellus, legis Author, vritur verbo Dedicari, sed necnon importat donare, sed consecrare, iuxta §. Sacra, Inst. de rer. diuis. ibi: Quæritur ad ministerium Dei dedicata sunt, & concinunt text. in Auth. ingressi, Gde Sacros. Eccles. l. 9. §. 1. ff. de rer. diuis. l. 3. ff. de furt. & proinde minime deduci potest ex illo textu ab agnato, vetitum esse curatori donare, sicuti, & dedicare: proprium enim est donationis, reddere locupletiores donatarium, secus vero dedicationis, quæ efficit, ut res fiat in bonis nullius, eis. §. Sacra, cum duobus seq. Eo magis quod Marcellus Gentilis, & stoicæ sectæ Professor, etsi immortalitatem animæ fatebatur, non tamen suffragia pro animabus defuncti admittere, & sic minus rectè deducit Bald. ex add. text. non licere curatori aliquid pro anima donare. Fortius quod Gaius in l. consilio. 7. ff. de curat. furios. ait: Consilio, & opera curatoris tueri debes, non solum patrimonium, sed & corpus, ac salus furiosus. Er indubitari est, animæ salutem præferri illi corporis, imò omnibus, l. sancimus, C. de Sacros. Eccles. Idemque Gaius in l. Curator furiosus ff. de cod. tit. concludit, quod quauis

curator donandi causa alienet, neque traditio quisquam valebit, nisi ex magna utilitate furiosus, hoc cum cognitione Iudicis fiat, & proinde ut lura iuribus concilientur, fatendum, Marcellum, vel non cogitasse de salute animæ, vel loquutū quidem fuisse de donatione; Iudicis tamen decreto haud intercedente, de quo sermonem habuit Caius in cit. l. curator, quæ quidem donatio dicitur esse in administratione patrimonij propter animæ utilitatem, quam plūs, quàm corpora nostra, diligere tenemur, ut debitum seruauerit charitatis, ac diligenter modus, S. Thoma 2. 2. quæst. 26. art. 2. 3. & 4. S. Anton. par. 4. summ. tit. 6. cap. 3. in princ. & §. 8. ad secundum, Nauar. man. cap. 14. n. 23. Præsul Marani. lib. 1. resp. 3. num. 25. respons. 4. num. 67. respons. 9. à num. 36. respons. 10. num. 41. & resp. 20. ex numer. 54. ac lib. 2. respons. 26. num. 31. maiusque damnum inferret ex vnus animæ amissione, quàm mille corporum, inquit Gles. in can. ille, qui hominem, §. 22. quæst. 5. ex can. si habes, 1. §. unde, & si vna anima, 24. quæst. 3.

Pacta re in S. C. sub die 16. Martij 185 tñ 1879. relatore D. Consil. Paulo Iannettasio, manauit scirum: Non esse locum petiti, salua prouisione faciendi respectu suffragiorum sequentia morte D. Dorothea Pistacchio. Et facto iterum verbo in S. C. loco reclamationis, iunctis eiusdem Aulis, sub die 15. Nouembris 1880. fuit prouisum, quod Capiatur informatio super omnibus hinc inde pratensis, & in eodem termino committatur relatio Mag. Secretario S. C. quantitates patrimonij, & fructuum, & procedatur coram Commissario computorum in actis deductorum ad rationem illorum, ad finem prouidendi, in Bāca Figliolæ, & deinde nil aliud actum.

De cumulationibus actionum, præ-

186 ter à nobis adducta supra ex n. 149. pertrahit Cbrist. dec. Belg. 154. vol. 2. Ricc. collect. 636. & 935. Mars. in sum. 1. ff. tit. cumulatio. c. 1. cum seq. Roibach. in proc. ciu. tit. 34. & alij penes Io. Jacob. Speidelij sylloge 99. iurid. & polit. lib. 1. verb. Concursum, cumulatio, & libellus.

H h 2 RI-

R I T V S CCLXXXIX.

ISABELLA Dei gratia Hierusalem, & Sicilia Regina, Andagauia, Bari, Lotoringia Ducissa, Pontis Marchionissa, Pro-
uincia Zenomania, Folquarquerij, ac
Pedemontis Comitissa: necnon, &
pro Serenissimo, & Illustrissimo Prin-
cipe, & Domino coniuge Nostro Re-
uerendissimo Domino Raynato ead-
em gratia dictorum Regnorum Re-
ge, &c. Vicario generali, Magnifico
Raymundo de Vrsinis, Nolano Pala-
tino, ac Sarni Comiti, Magistro Iu-
stitiario Regni Siciliae Collaterali, &
ararij Locumtenenti, necnon Regenti
Magnam Curiam nostram Vicarij,
praesenti, & successuique futuris, Con-
siliariis fidelibus Regijs, nostrisque
dilectis gratiam, & bonam volunta-
tem, &c. Quantum est possibile cordi
nobis est, lites minuere, & eisdem
breuem sine imponere, expensis, dam-
nis, ac interesse nostrorum fidelium
poscitenus obuiare; qua de re calum-
nias litigantium, subterfugia, & pro-
telationes postulatum ex debito no-
stri officij amputantes, hac lege no-
stra, Deo auctore perpetuo valitura,
omnes causas, lites, quaestiones, pro-
cessus, seu controuersias, quae in no-
stra Magna Curia Vicariae Neap. or-
dinariae, siue iure delegatae, aut per
modum recursus, querelae, nullitatis,
supplicationis, seu appellationis, tra-
ctari, moueri, aut ventilari, ciuilitèr,
aut criminalitèr contingat: non ob-
stantibus quibuscumque libelli inep-
titudine, ac nullitate: etiam si totum

processum respicerent: quae personas
litigantium, aut iurisdictionis, seu lu-
dicis non concernant: dum tamen in
processibus ex articulis, positionibus,
capitulis productis, aut probatis, seu
confessis, narratis, aut conclusis, de
veritate illorum, de quibus, seu pro
quibus agitur, constet, & appareat se-
cundum veritatem, & ipsa sola veri-
tate dumtaxat inspecta, & considerata
decidi, diffiniri, & determinari sancimus:
quoniam scriptum est (veritati
semper locum fore.) Super expensis
verò processus vobis, & cuilibet ve-
strum, vt bonis viris, ac vestrorum arbi-
trio duximus relinquendum. Quae
omnia seruari iubemus, non solum
in causis futuris, sed etiam in penden-
tibus de praesenti: Praesentes autem
litteras magno nostro pendenti Vica-
riatus sigillo munitas vobis duximus
dirigendas, & concedendas, in testi-
monium praemissorum; quas pro ipsa-
rum validiori robore dedimus, & sub-
scripsimus manu propria Nostra. Da-
tum in Regio, Nostroque Castro Ca-
puanae Neapol. per manus Nostrae
praedictae Isabellae Reginae anno Do-
mini MCCCCXXXVI. die decima-
quarta mensis Aprilis, quartadecima
Indict. Regnorum verò dicti Domini
Regis II. De mandato Reginali cum
deliberatione, & praesentia Consilij.
Vitalis loco Protho. Angelillus Mi-
les.

S V M M A R I V M.

- 1 Lites minuere, eisdemque breuem sine imponere, mandat praesens Ri-
tus.
- 2 Cogitatio eius, qui lites excratur, ve-
recunda reputatur.
- 3 Advocati cauillofi non gaudent priui-
legio II. CC. impartito, de eiciendo
vici-

*vicinum fabrum malleatorem obstre-
pentem.*

*Prout nec tali privilegio fruuntur in-
dofsi, de quibus multa subuectuntur,
& de Notariis ignariis.*

4 In iudicijs criminalibus qualiter pro-
cedatur.

*Quinam ordo attendatur in iudicio
criminali? & in quibus causis talis
ordo non seruetur.*

5 Ordo iuris est multiplex in causis cri-
minalibus.

6 Dispositio text. in l. libellorum, ff. de
accusato. seruatur in Regno, non ob-
stante Ritu 288. & alia ad rem.

7 Libelli definitio describitur.

*Conclusio præceteris in quolibet libello
attenditur, & ex ea actio intentata
cognoscitur.*

8 Libelli quid continere debeat.

*Verba libelli sunt latè intelligenda, ut
Actoris intentionem includant.*

9 Libelli vales interpetrare, mutare,
emendare, & corrigere sum libel-
lum.

*Verum etiam illum renocare, usque
tamen ad litem contestationem.*

10 Potestas declarandi libellum libellanti
tantum conceditur, non autem eius
heredibus. Procuratori quoque lici-
tum est ex speciali mandato.

11 Obscurus libellus rejicitur, qui quin-
que modis dicitur obscurus.

12 Libellus ineptus non admittitur, tan-
quam nullius reboris; etiam parte
non opponente.

*Sed limitatur in Regno, ubi non ad-
mittuntur huiusmodi exceptiones.*

13 Multa de libellis, eorumque formulis
remississe.

Decordis fuit Regi-
nae Isabellæ, sed po-
tius Isabertæ, lites
minuere, eisdem-
que breuem finem
imponere, ut mini-
me voti compos de
dispositis in antecedenti Ritu, iterum
atque iterum, veritatem præoculis
habendam, amputandaq; litigantium
versutias, audacter mandet hoc in Rit.

sive in civilibus, sive mixtis causis, nec
non criminalibus, de quibus victimis
antecedens Ritus sermocinatus mini-
mè fuit: litium enim immortalitatem,
dispendia, & odia, deplorant Ecclesiæ
Patres, Philosophi, Historici, Politici,
Poetæ, Medici, Legumque Consulti,
quos congerit Dominus Nicolaus Ioan.
Abruzzi in tract. fax gemina, prior pro
iure possessionis, ex num. 4.

Verecunda namque reputatur co-
gitatio eius, qui lites execratur, &
non vituperanda, aiente Consulo in
l. 4. §. hoc enim, ff. de alien. indic. mutan.
caus. fact. Dicebat Diuus Yuo, Aduo-
catorum optimis, quod qui sæpe cre-
dunt obtinere, frequenter succum-
bunt, & si obtinent, computatis la-
boribus, & expensis, nihil acquirunt,
revertit Rebuffi. ad Constitut. Gallican. in
prom. gloss. 5. nu. 154. Valenz. conf. 72.
ex num. 42. de Ponte conf. 137. num. 16.
lib. 2. Prat. tom. 1. quæst. forens. capit. 19.
num. 49. cap. 50. à num. 26. & pract. ob-
seruat. cap. 69. num. 9. Caucant propte-
rea uè prauorum Aduocatorum prom-
issione decipiantur, vt S. Gregorius
verba effudit in cap. Paulum, q. 3. sed
opera eorum, qui iusti, & pii sunt, vti-
tur. Impij enim, & cauillosi, qui negat
piper esse nigrum, niuemque albam,
Gramm. decis. 104. num. 1. Larrea lib. 2.
alleg. ff. cat. 118. num. 2. minime gau-
dent privilegio II. CC. impartito, de
eijciendo vicinum fabrum malleato-
rem obstreptentem, Conf. Staiban. cen-
tur. 2. resol. 142. n. 101. nec illo fruun-
tur indocti, Alciat. de verb. signif. lib. 1.
pag. 6. vers. cui non absumit, Roland. à
Vall. conf. 66. num. 41. lib. 1. multa de
imperitis subnectens, quos taxat Vent.
de Valent. in part. litig. 2. c. 7. & Dond.
1. com. 1. ex Bartolo dicit, eos verba
fundere in magna copia, vt capra ster-
cora; quinimò allegant leges, quas
non intelligunt, ex repertorijs, locis-
que cõmunibus Doctorum: fieri enim
per rerum naturam haud potest, in-
quit Angel. conf. 259. col. pen. quòd in-
capaces auribus capiunt ea, quæ sunt
de Iuris apicibus, quoniam de subtili-
bus, & speculatis non gustat asinus,

Bald.

Eald. in cap. licet, de elect. Neuz. in syn. nupt. lib. 5. num. 44. loquens de imperitia Notariorum, qua Mundus destruitur, & bonorum virorum causa in pericula coniiciuntur, V. Wilhel. Antonij de rescript. morat. conclus. 71. nu. 17. & refert Angel. conf. 250. quod cum Notarii nesciant quod scribunt, testatorum voluntates inde pervertunt, iuxta tritum illud: Quod non est, fingunt, & quod est, depravant, quorum felix scelus, Vtrius, Ripa in l. 15. num. 83. de subst. vulg. Menoch. conf. 62. vol. 1. & conf. 37. num. 136. vol. 2. & refert Christoph. Crisij de indic. delict. par. 1. cap. 56. num. 3. ad 17. Peck. in reg. iur. can. pag. 72. & videnda, quæ exarauimus in rit. 161. num. 6. lib. 1. ac ritu 166. num. 22. & 188. num. 5. lib. 2.

In iudicijs autem criminalibus criminalitèr intentatis, proceditur ordinariè, delatiuè, hoc est per quærelam, probatiuè, id est quando delata, inuestigatione, vera probantur, ex ordinariè verò in cognitis simpliciter, cum res vrget maturationem, vt optimè dixit Iodoc. in prax. crim. cap. 3. in princ. Hinc colligitur, ordinem esse attendendum in tali iudicio, iuxta talem iudicij traditam per Foller. in eius prax. crim. Tamen in multis causis ordo talis non seruatur, & primò quando de leuioribus causis ageretur, Foller. in prax. cit. rubr. fiat lit. contest. numer. 30. Secundò in enormibus, vbi nullus ordo Iuris seruatur, hoc est in venenatione, idem Foller. in rubr. item quod soror. venen. nu. 11. Item in crimine assassini, Grammat. vol. 8. num. 5. & vol. 9. nu. 17. Contra notorios proditores publicos, Campag. in cap. nuper ad vindictam, num. 13. & 46. In crimine læsæ Maiestatis, Mar. Laud. in tract. de crim. læsæ Maiest. quasi 47. In capto in fragranti crimine, Foller. in rubr. item quod fuit in frag. crim. nu. 3. In notorio crimine Grammat. dec. 36. num. 45. & 55. Hypol. conf. 5. num. 2. Dec. conf. 606. num. 4. Iodoc. mem. nu. 6. And. Gayl. prax. obseru. lib. 1. obseru. 77. n. 8. Sic in confesso non requiritur ordo iuris, Afflic. in consil. pacis cultum,

num. 49. alios casus subnectens nu. 50. In casu violentiæ illaræ viduis, & miserabilibus personis, & in Consil. Iustitiarum non per calendis, num. 9. Contra hæreticos Afflic. cit. Consil. pacis, num. 49. in fin. Contra famulos latrones, vt in Capit. iuris censura, & ibi Campag. Similiter aduersus exules, & bannitos incedentes per campaneam, lo. Grand. de bell. exul. in spec. 55.

Ordo insuper Iuris quis sit? notat Campag. in cap. item statimus, nu. 3. & 5. ac multiplex est in causis criminalibus, Afflic. in consil. causas alias, num. 4. quinimò Iudices in causis criminalibus ordinem iudicarium seruare debent, monet quoque Afflic. ibi n. 3. qui in mem. Consil. pacis cultum, sub numer. 49. censet, hodie vigore antecedentis Rituum, ac Cap. Detestantes, Iudices procedere posse ad sententiam, dummodò constet de veritate, etiam omiſſa liti contestatione, qua de re agunt Marant. p. 6. mem. 10. n. 2. Troyf. sup. prag. 1. incip. adia litium, de arbit. in specie Foller. in prax. verb. Audiatur exceptiones proponenda, ex nu. 12. Episcop. Campanil. ad Olinam in Rit. Cur. Archiep. 23. ex num. 3. lit. A.

Attamen, quò ad solemnitatem libellorum in causis criminalibus, non obstante cit. Ritum 288. in Regno est in more dispositio libellorum, ff. de accusat. quia in eis neciuntur omnes solemnitates; & quòd prouisio Regine Isabelle sit localis facta respectu solius M. C. quinimò, nec in M. C. seruari, post de Nigris in cap. Reg. frequens, sub nu. 62. in fine, obseruat Carau. in hoc Ritum in fin. Sed contradicte Cauenſis in commene. ad mem. pragmat. dispendia, in verb. Sine figura, testans, hunc Ritum vbique seruari, & ex illa Pragmatica minime esse sublaui propterea in dictis causis proceditur cum solemnitatibus ordinarijs, vt ait Paris de Puseo de syndicat. in verb. sententia, cap. incip. An per dictum capitulum, idem de Afflic. decif. 250. & iterum in Consil. lite legitime contestata, nu. 10. notab. 6. quem laudat idem Carau. in hoc Rit. Vrsill. ad Afflic. desif. 250. Ac propterea

rea in causis criminalibus regularitèr libellus debet esse omninò specialis, & claris conceptus verbis certi criminis, loco, ac tempore circumscripti, vt reus negatiuum coarctatam loco, & tempore verificare valeat, alioquin auferretur illi defensio, atque ita se habere communem opinionem testatur *Soccin. conf. 109. num. 2. vol. 3. Boer. decis. 321. num. 2. Clar. S. fin. quast. 12. num. 6. & quast. 31. num. 11.* Idque pro indubitabili asseuerandum, & tenendum addit *Bellam. conf. 63. num. 2.* nec non *Roman. conf. 191. ex n. 1.* Vnde illud cõceptum non seruata forma cit. libellorum, esse ineptum, & iudicium indè nullum, ex nostratibus fatetur *Marant. in specul. iur. 16. disp. 3. nu. 70. & 31.* & ex exteris *Gaill. lib. 1. obseruat. 66. nu. 1. Reusner. decis. lenenf. 18. ex num. 4. lib. 3.* alique, quos laudat *Camill. Borrell. par. 2. summ. dec. tit. 49. de libell. & illius oblat. ex num. 7.* hoc perbellè declarans, *P. Fragof. de regim. Reipubl. par. 1. lib. 5. disput. 12. de form. & partib. iudic. §. 2. num. 58.* & de *Ritu 188.* ac *Garant. in hoc Rit. meminit Praeful Campanil. ad Olin. super rit. Cur. Archiep. Neap. 23. ex num. 3. lit. A.* & in materia syndicatus dicam in *Ritu 195.* quinimò in dictis causis sit litis contestatio, teste eodem *Garant. sub numer. 1.* cui partes renunciare nullo modo possunt, *Capell. Tholos. & ibi late Aufser. decis. 352.* Quid autem dicendum, cum agitur ciuilitèr ex crimine? DD. non fuisse vnanimis aduerto, quippè intèr affirmariam conclusionem amplexantes sunt maximè *Gomes Inst. de act. in princ. post nu. 44. Roman. consil. 191.* quo loci *Mandos.* adnectit, hanc esse communem, & veram sententiam, quam ipse libentèr amplexaretur, quàm alteram commendatam à *Soccin. conf. 109.*

7 Occasionem nasci ex huius Ritus verbis: *Libelli ineptitudines*, aliqua breuitèr de libellis in causis pecuniarijs adijcere censuimus. Libelli itaque optimam, ni fallor, definitionem scripsit *Petrus Gregor. Tholos. lib. 5. partit. Iuris Canon. tit. 7. cap. 1. num. 2.* vt sit

certa petitio, seu intentio actoris, vel accusatoris in iudicio scriptis concepta, & proposita, aliaque rescribunt *Ioannes Monachus in defensor. iur. in multis. 8. num. 4. Petr. Terminatus in processu iur. script. cap. 20. Herman. Vultei in iur. script. Roman. lib. 2. cap. 29. Hieronym. Treutler. disput. select. par. 1. disput. 4. thesi 10. Fragof. de regim. Reip. cit. disp. 12. §. 2. num. 48.* In quolibet autem libello conclusionem præceteris attendendam esse, atque ex ea diiudicandum, quoniam actio intentata sit? docet *Hartbam. quast. 44. n. 22. vol. 1. Ias. in l. 1. num. 14. de edend. & §. 1. num. 116. Instit. de action. Mathesil. & addit. singul. 9. Franc. Marc. decis. 195. lib. 1. Fragof. citat. loc. num. 54.* adeoque verum erit, conclusioni standum esse, vt subsistat, etiam si præcedentia contradicerent, per *Iason. in S. omnium, num. 130. Instit. de action. & Minadous assentitur decis. 1. num. 5.*

8 Libellus autem regularitèr continere quippè debet ordinem: scilicèt, prius petitionem condemnationis, & negotij principalis, deinde executionis: nihilominus si præpossetur, subsistit, quandoquidem intelligitur facta prius petitio negotij principalis, & deinde executionis, ex *text. in cap. 2. de offic. Deleg. inibi que Dec. addente, communem esse sententiam, cuius etiam testis est Soccin. in cap. significans, num. 68. de libell. oblat.* Quapropter eius verba latè intelligenda esse, vt Actoris intentionem includant, inquit *Mynfinger. obseru. 5. lib. 1.* etiam si prorsus veniret in improprian-
da, ex *Bart. in l. sed si possessori, §. item si iurauero, num. 5. ff. de iure iurando,* quin si verba ipsa repugnantiam aliquam præferrent, essent talitèr interpretanda, vt illam poenitèr excluderent, teste *Soccin. consil. 50. num. 4. lib. 4.*

9 Quare libellanti fas esse, suum interpetrari, mutare, emendare, & corrigere libellum, præfatus *Hart. eadem quast. 44. sub num. 26.* docet, citatusque *Tholos. eod. tit. 7. cap. 2. num. 3.* nec non, & reuocare, ab eoque retroce-

dere, ipsumque agentem omnino prae-
nitere, iuxta *Glos. in l. unica, C. de pe-*
cent. plus debet. & *Glos. in cap. unic.*
cod. allegat. tit. Quod verum, usque ad
litis contestationem, monet *Tholosan.*
Ipse per text. in *cap. libellorum, 2. qn. 8.*
& *l. 3. C. de eden.* deinde verò nequa-
quam, ex *l. non potest, de re iudic. l. c. q.*
& *l. cum quaritur, ff. de except. rei iudic.*
saltem sine noua citatione, per eam-
dem *l. non potest, in c. l. heredem, S. eli-*
gere, ff. de tribut. act. in c. de Franch. de-
cis. 193. n. 13. Si tamen ad finem defen-
dendi fiat declaratio, etenim postea, si
ad finem deliberandi, ut probat *Ann.*
sing. 316. quādo etiam mutatio permit-
titur, si non actio, sed persona mutetur,
ex *Bart. in l. edita, n. 7.* in ibique *De-*
cis. num. 45. C. de eden. & Magon. decis.
Florent. 117. sub num. 53.

At eiusmodi declarandi potestas, ut
libellanti dumtaxat concedatur, non
eius heredibus, atque hanc esse com-
mune opinionem, quidquid *Dec.*
senferit, affirmant Io. Bolognet. in l. edita,
n. 80. C. de eden. & alij; non secus
ac, & procuratori quoque non licet,
nisi speciale habenti mandatum, & se-
quitur *Granat. ad Vestrum in praxi*
lib. 5. cap. ult. post num. 20.

Obscurum, & incertum libellum,
non admittendum, deducitur ex *Soc-*
cini in cap. 2. de libell. oblat. Capyc. de-
cis. 10. num. 21. & ceteris. Verum ut
quinque modis dicatur obscurus li-
bellus, reminiscor, sequens *Marcum*
Mantuanum sing. 531. scilicet ratione æ-
quiocationis; item ratione genera-
litaris; nec non ratione alternatiue,
sive altercationis; præterea ratione
loquutionis non coarctatæ; ac de-
mum ratione indefinitatis; quas easdem spe-
cies obscuritatis libelli iterum tradit,
easque sigillatim exemplificat idem
Mantuan sing. 273. Quamvis autem in-
ter adductas species numeretur gene-
ralitas; nihilominus in iudicio vni-
uersali; scilicet, petitionis heredita-
tis, atque in alijs consimilibus, suffi-
cere libellum generalem, probat *Glos.*
per celebres in l. 1. vers. ut perinde, ibi-
que Alex. num. 20. ff. de eden. & Andr.

Gaill. observ. 68. num. 1. lib. 1. Item in
summarijs causis etiam subsistat, ad-
huc si pars opponat, præsertim cum
generalitas non est tanta, quæ Reo
impediat deliberationem, iuxta *decis.*
Rota Gennens. 91. in causa, num. 20.
& *las. in l. vinum, ff. si cert. petat. atque*
in l. 1. num. 5. ff. de eden.

Ineptus autem libellus reiiciendus
est, tanquam nullius roboris, sicuti
esset sententia, omneque aliud, quod
ex eo prodiret, *Curtianior. conf. 163.*
num. 2. Menoch. conf. 361. & si num. 8.
vol. 4. quamvis à parte aduersæ mini-
me fuerit oppositum, *Andr. Gaill.*
ceteros cumulans, *observ. 66. num. 1.*
lib. 1. Mathesl. & addit. cit. singul. 9. Ac-
tento quidem Iure Communi, non
autem Regni, vigore nostrorum mu-
nicipalium Iurium, quibus isthæc rei-
citur exceptio obscuri libelli, ac inepti-
tudinis, ad tradita à *Reg. Merlin. li-*
bro 1. controu. forens. 34. Conf. Hodiern.
controu. 11. & 12. & colligit Regens
Sanfelix in prax. sect. 2. nu. 1. Reg. Tap.
lib. 3. iur. Regn. tit. de indic. summar. ad
Cap. nostrum detestantes, pagina 233.
Palm. in diuers. iur. fecerit per totum, Do-
mad. tom. 2. de renunc. cap. 41. ex n. 280.
huius Rit. memores, & alij à nobis ad-
ducti in antecedenti Rit. ac senten-
tia sustinetur non conformis libello,
ut ibidem explicauimus, & præter no-
strates laudatos, exteri fatentur, ut
Fermosin. de indic. & for. compet. lib. 1.
ad cap. examinata, 15. qnast. 1. pag. 393.
Io. Baptisl. Asin. in prax. indic. 5. 3. in-
tegro cap. 6. qui quadraginta capita re-
scribit circa clausulas summarie, ac de
plano, & sola veritate inspecta, mul-
taque obseruat quod libellorum ma-
teriam in *cit. prax. in indice verb. Libel-*
li, qui quidem *Asin. in tract. de execut.*
5. 3. trecentum viginti octo mira me-
thodo enumerat casus, in quibus lu-
dex potest ex officio procedere. Mul-
ta alia de libellis explicat *Borrell. parte*
1. summi. decis. tit. 49. & quomodo
conciendi in diuersis causis narrat
ex num. 192. nec non *Gigala 5. 16. ex*
num. 22. Inst. de act. & in indice, verb.
Libellus.

RITVS CCXC.

 Item quod nullus admittatur iure cesso, nisi fuerit causa necessaria, & ex causa non lucratiue facta.

SVM. MARIVM.

- 1 Dispositio presentis Ritus, ut nullus admittatur iure cesso, nisi fuerit cesso ex causa necessaria, & non lucratiua, in rigore verborum, vetat fieri donationes, aliosque actus voluntarios.
- 2 Huius Ritus verba intelligenda sunt in genere subalterno, quod explicatur.
- 3 Curiales, esse privilegio trahendi aduersarios sint muniti; non tamen ex iure cesso, etiam ex causa onerosa.
- 4 Reliqui privilegiati, & cessionarii ex causa lucratiua veniunt trahere aduersarios ad M. G. non autem ex causa onerosa.
- 5 Quidne in Neapolitanis, & miserabilibus personis differitur, & examinatur decisio Præf. Vinc. de Franchis 195. & ratio ab eo adducta.
- 6 Neapolitani non vigore Rit. 228. & presentis 290. habent ius trahendi ad M. G. debitores, sed Ritus 301. de specificis eorum privilegio loquentis.
- 7 Perpenditur decisio Matth. de Affl. 74.
- 8 Hodiernis temporibus cuilibet privilegiato licet eligere forum, ac variare pro causa etiam lucratiua, hoc non obstante Ritu, aliisque relatis, & sit mentio de attestazione Decij Fauilla in add. inuscriptis ad adductam decis. de Franch. 195.
- 9 Neapolitani, aliique privilegiati hanc careant prerogatiua, si frans intercesserit in lucratiua cessione.
- 10 Cedens non transmittit hoc privilegium cessionario.
- 11 Scholares, qui inter miserabiles adscri-

Tom. IV.

buntur, trahunt exteros ad nostrum Tribunalia.

- 12 Iure proprio agens, & alter iure cesso, ille præferitur.
- 13 Privilegiatus quando, quibusque in casibus uti valeat privilegio contra quem privilegium? & de maiori, ac minori prerogatiua agitur remissimè.

Schæze Ritus verba:

- 1 Item quod nullus admittatur iure cesso, adeo genericè, actorem quemcumque ex iure cesso à iudicio penitus rejici videntur, quouis in Tribunali comparentem, nisi fuerit causa necessaria, & ex causa non lucratiua facta cesso, atque ideo donationes fieri, implicite vetent, aliosque voluntarios actus, dum illis nequiret donatarius, atque cessionarius uti, si veniendo ad iudicium admittendus haud esset, & audiendus, prout in rigore verborum prohibendo cõcludere oportere. Verum si lura iuribus cõcilianda sunt, si omnium intellectus ad hunc Ritus recipiendus est, vtiq; non illa erunt in genere generalissimo intelligenda: sed in genere subalterno, neq; quod nullus eligendo forum admittatur in foro, quem eligit, ex iure cesso, nisi fuerit causa necessaria, sicuti, & Rit. 228. vbi latè scripsi, apertè fatur, alioquin esset destruere tot leges, easque perdere, de actibus voluntarijs, ac de cessionibus ex causa lucratiua, verba facientibus. In eum itaque sensum si recipimus, aduertimus, primitus neque in omni privilegiato subsistere, quandoquidem Curiales, tamen privilegiati in trahendo aduersarios reperiuntur virtute eiusdem Rit. 228. non tamen ex iure cesso, quamvis cesso prodierit ex causa onerosa, ut prætestunt illiusmet Ritus verba, & tradit Reg. Capp. Later. decis. 54. lib. 1. Consil. Carlenal. de indic. tom. 1. disp. 2. nn. 589. Ricc. collect. 3312. Reg. Tap. in consil. statimimus, nn. 14. Consil. Patin. apud
- 11 Reg.

Reg. Ronis. in prag. 15. num. 26. de milit. Thor. part. 1. compend. verb. Fori privilegio. & par. 3. sect. 1. verb. Curialis, Calà de modo articuli. gloss. 1. num. 90. limit. 17. Tasson. de antefat. vers. 3. obseru. 3. num. 176. & alij laudati in eodem Ritu 228. num. 9.

Reliqui autem privilegiati, & cessionarij ex lucratiua causa verantur quippè illo, & præfenti nostro Ritu eligèdo trahere aduersarios ad M. C. si iura habeant ex causa lucratiua, non autem si onerosa, ob quam quippè causam veriusque Rit. virtute trahunt, quod in tuo casu decimus tradit Fab. in Calib. 3. defn. 22. sub titul. 17. atque in Neapolitanis speciarim verba faciens, admittit *Affliet. decif. 74.* Sed contrarium in more est, non tantum quodam Neapolitanos, verum alios quosdam privilegiatos, qui quidem suos aduersarios aduocant ad M. C. quamuis donatarij, ac cessionarij ex causa lucratiua: cuius quippe consuetudinis fauentis Neapolitanis, testis quonque *Muscatell. in prag. civil. par. 2. gloss. competentes. sub num. 89. & decif. in S. C. meminit Vrsill. in Neapolitanis verba faciens, super adducta decif. Affliet. 74. sub num. 6. Anus meus ad Gapp. decif. 21. num. 6. & ad Grammat. decif. 21. num. 3. Carlenal. de iudic. tom. 1. ex num. 668. Thor. par. 3. compend. dec. verb. Neapolitanus, & sect. 3. verb. Remissio causa intentata in M. C. V. ad instantiam cessionarij, fol. 97. remissio causa intentata in M. C. V. per cessionarium, & verb. Remissio causa intentata in S. C. ad instantiam alicuius, pagina 111. & 112.*

Quin in gratiam pupillorum, & viduarum decidisse idem S. C. auctoritate *Isern. & Affliet. testatur Praef. Vincent. de Franch. decif. 195.* Verum Praef. ille meritisissimus, si tantum ita decidisset in pupillis, eo quia casus euenisset in illorum persona, faueret potius, nec obstarè alijs gaudentibus eodem privilegio *Lonica, C. quando Imper. inter pupill. & vid. nam, & illis quoque idipsum determinasset, si in eis accidisset casus. Attamen ratio,*

qua fuleitur, indicat, contrarium sentisse in alijs: quandoquidem inhians ille respondere *Ritu 228.* nec non præfenti *Ritu 290.* prohibentibus privilegiatis omnibus pro iuribus cessis ex causa lucratiua trahere, dicit, non procedere, quando cessio est facta miserabilibus personis, quia *And. & Affliet.* ita firmant in *Constit. statimus, ut Magna,* adnectens eos dicere, prædictos *Ritus* non obstarè, quia non comprehendunt has personas privilegiatas; quæ verba paululum ampliora videntur, vt comprehendant omnes ita privilegiatos, nisi articulum illud obset, *has*, & consecutiue referatur ad has personas privilegiatas, quarum antea meminerat, scilicet ad miserabiles, & sequitur *Marcell. Calà cit. loc. num. 95. Capibanc. de Baron. prag. 8. sub num. 171. in 1. edit. in 3. verò sub num. 351. ac in vltima fol. 192. par. 1. & Menoch. de arbitr. cas. 66. n. 43.* quorum sententia si veritate niteretur, cum stricte reciperetur, proculdubio Neapolitani, cum donatarij sunt, in M. C. iustitiam petere, nequirent aduersus alienigenas suos debitores, virtute donationum, eo quod Neapolitani, non omnes sunt miserabiles personæ, & sic non omnes gauderent privilegio illo, sed tantum miserabiles, quia miserabiles, non quia Neapolitani, & nihilominus omnes eo frui, ea dumtaxat ex causa, quia Neapolitani, constat in more esse.

Quare aduertendum monemus, rectè sentisse de *Franch.* eius autem intellectum non aduersari Neapolitanis, quia non vigore nostri *Ritus*, & alterius 228. prætereundè possunt lus trahendi debitores ad M. C. sed *Ritus 301.* de specifico Neapolitanorum privilegio loquentis, & concedentis, cuius verba, maxime postrema, adeò generica sunt, tamque ampla, vt eos excludere à tali fauore pro causa lucratiua, nedum suspicari minimè possimus, at citius includere, & trahere posse, eo quoque in casu insinuent, additis præsertim privilegijs amplissimis Neapolitanorum, quorum illic memi-

meminit *Caran. sub num. 5.* de quibus copiose agemus & Nos in eodem *Ritu* 301. Perflit itaque, & in suo permantet robore generica horum *Rituum* conclusio, vt priuilegiati nequeant suos aduersarios conuenire in Magna Curia. Perflit etiam replicatio, atq; restrictio de *Franch.* nò militet in priuilegiatis miserabilibus. Nec nou, & assertio altera, quòd Neapolitani adhuc pro cessione procedente ex causa lucratia valeat iura eorum in eadem Curia proponere, & exteros eorum aduersarios vocare. Neque impugnatur *Afflit. in add. decis. 74.* non enim restringend Neapolitanorum fauorem ad cessionem tantum ex causa onerosa, illius decisionis scripsit verba, sed casum referendo, qui tunc enumerat illius Notarii Neapolitani agentis vigore cessionis ex causa onerosa, nihil inuestigando, si ex causa lucratia; & milles defendimus, similes leges non restringere ad expressum dumtaxat casum, vt subsistere in alijs non possint; quin probauimus, quòd in alijs ita pariter respondissent, quemadmodum fecerunt in eo, qui enenit.

Hæc scripsimus, vt quid virtute *Rituum* dicendum sit? non ignoretur. Ceterum cuiquam cessionario, adhuc non priuilegiato, licere eligere forum, & variare pro causa etiam lucratia, minime dubitamus, hoc non obstante *Ritu*, alijsque relaxis, quos propter contradicentem praxim vsque ad nostra tempora in desuetudinem abiisse, testatur *Caran. in add. ritu 228. sub num. 9. & Ioan. de Amicis conf. 24. verum sicul. non obstat, sub num. 7.* Gallupp. in *prax. par. 1. cap. 5. num. 43.* huius *Ritus* memor, Muscatell. in *prax. par. 2. gloss. competentes, num. 89.* Reg. *Capyc. Latr. decis. 54. Carlenal. mem. sect. 7. nu. 615.* Thor. *tom. 3. compend. decis. par. 1. verb. Curialis*, atque decem memorat *Manfrella ad cit. Capyc. Latr. decis. 54. num. 11.* et si autem *Decius Fauill. in add. manuscript. ad eundem Præs. de Franch. citat. decis. 195.* hæc scripserit: *In fine. Cum ista decisione concordat Caran. Tom. IV.*

ranit. rit. 228. sub num. 5. & 6. cum seq. & sub num. 9. tradit, ex generali obseruantia M. G. admitti generaliter omnes priuilegiatos non miserabiles: puta Neapolitanos trabentes ex iure cesso, ex titulo tamen donationis irrevocabilis inter viuos, & sic illa obseruantia contraderet huic decisione, qua admittit miserabiles tantum ex iure cesso ob causam lucratiam, & dicta per Caran. vidi in viridi obseruantia usque ad annum 1584. postea vidi seruari secundum notatam in hac decisione; sic perspete mutatur consuetudo; & quod dicitur in d. ritu, quòd Curialis non trahat in re cesso ex causa lucratia, idem in quolibet simplici Procuratore, vel Advocato; etiam si cesso fiat ex causa donationis irrevocabilis, & si seruetur, etiam si essent Neapolitani.

Non tamen negamus, etiam Neapolitanos ipsos, aliosque miserabiles iam dicto priuilegio cedere, si fraus intercesserit in lucratia cessione, ex eadem *decis. de Franch. 195. Feller. in Constit. Regn. statumimus, sub num. 74. Marchis. in Comment. sup. commiss. auocat. caus. par. 2. §. 2. & alijs, quos laudauit in ritu 228. num. 11.* quem locum adducit *Manfrel. ad Reg. Capyc. Latr. cit. dec. 54. m. 10. & scribit Thor. loc. cit. verb. Curialis, Reg. Tap. tom. 2. iur. Regn. pag. 255. num. 23. & tom. 3. pag. 2. Burg. in tract. de laudem. p. 3. inspect. 4. num. 9. Nouar. de elect. & var. fori. §. 4. sect. 2. Ricc. hunc *Ritum* exornans col. lect. 2102. & de hoc etiam *Ritu* meminit *Paschal. de patr. potest. par. 2. c. 2. sub num. 91.**

Insuper addimus, quòd si cedens priuilegio isto fruatur, in cessionarium haud transiret illius fauor, vt in hoc eodem *Ritu* admonet *Caran. numer. 15.* ex ratione illa, quòd eiusmodi priuilegium est personale: nimirum propriam insequi personam, atque ab ea non egreditur, ex regula *text. in cap. priuilegium, de regul. iur. in 6. qua de re Olea de cessi. iur. tit. 6. qu. 11, ex num. 38.*

Scholares propterea, qui inter miserabiles adscribuntur personas, Re-

buſſin traſſ. de ſent. pron. art. 3. gloſ. ult. Vin. deciſ. 65. Anus meus ad Grammat. deciſ. 20. ſub num. 9. poſſe vti actores trahere reum exterum ad Tribunalia huius Ciuitatis, nedum Iure Communi, ſed Ritibus attentis, deciſum tradit Conf. Staiban. obſeru. ad reſol. 92. ex num. 66. maximam connexitatem perpendens num. 74. inter Curialem, & Scholarem, confirmat Horat. Luc. de priuil. Schol. in preſat. ex num. 13. Menoch. conf. 66. nu. 26. Carlenal. add. ſect. 7. num. 573. qua de re P. Benediſt. Pereyra de iure Accadem. lib. 3. diſp. 4. tit. de priuil. quaſt. 1. ex num. 392. Reg Galeot. lib. 1. controu. 52. num. 73.

- Quòd ſi alter ex miſerabilibus per-
- 12 ſonis proprio, alter iure ceſſo ageret, fauore quippe ſuo ille vteretur, *Aluar. Velaſc. de priuil. pauper. quaſt. 52. num. 60. Baron. de eſſect. minor. atas. eſſect. 41 ſub num. 52. verſidem dicendum.*

- Quando verò priuilegiatus, ac qui-
- 13 bus in caſibus valeat vti priuilegio aduersùs alium priuilegiatum, & de maiori, ac minori pærogatiua ſcriptum in titulu 228. & in rit. 233. ex num. 5. addimus Reg. Capyc. Latr. deciſ. 191. & 196. lib. 2. Reg. Sanſelic. deciſ. 358. tom. 3. ac videndus P. Pereyra de iur. Accadem. cit. tit. de priuil. lib. 3. q. 3. ſcribens, qualiter ſe habeat in foro Accademico priuilegiatus contra parem priuilegiatum.

R I T V S C C X C I.

Tem quòd pupillis litigantibus in eiſdem Curijs, ſeu altera ipſarum, aſſerentibus ſe carere curatoribus: Curia ipſa dat curatorem ad litem, abſque aliqua difficultate, & cauſæ cognitione.

S V M M A R I V M.

- 1 Minor, eſſi contrahere valeat nulla accedente Curatoris authoritate, in iudicio tamen ſine illo eſſe non poteſt,

aliqui iudicium nullum.

- 2 Sed procedit inſtante minore ſecus ipſo contradicente.

- 3 Ad recipiendum curatorem compellitur, ſed non extra licem.

- 4 Etiam ſi ſit filius familiaris, in his, in quibus patri non quæritur ſaltem uſufructus.

- 5 Praxis noſtri Regni indicatur, etiam quò ad infantes.

- 6 Si tamen minor ſit Rens, quidue ſi Actor.

- 7 Debet perſiſtere ſub eadem cura uſque ad maiorem aetatem.

- 8 A quo Iudice ſit dandus? inquiritur.

- 9 Curator ad lites ſatisfacere cogitur, etià data curatela, non autem inuenta-rium cauſificare.

- 10 Minor veniam atatis impetrà à Principe, curatore non indiget, nec reſtituitur in integrum, ſi ladata in contractibus. Aliquare tamen ſtabilia non poteſt abſque Iudicis decreto. Nec donare, etiam cum Iudicis decreto, & curatoris authoritate.

- 11 A quo die currat quadriennium? quaque atas attendatur decem, & octo annorum, iuxtà noſtram Conſtitutionem? vel viginti quinque, aſſentò Iure Communi, in alienatione immobilium abſque decreto Iudicis? & quando currat quinquenni tempus, ac alia ad rem adducuntur ad reſtrictionem, & exornatum text. in leg. ſin. C. ſi maior fact. alien. ſine decret. Sec.

- 12 Iudicium agitatum cum procuratore à minore cum iuramento conſtituto, an ſuſtineatur?

- 13 Aetas minor an probetur ex curatoris deſtinatione.

- 14 In cauſis criminalibus ſi non fuerit curator conſtitutus, alla ſunt nulla, & an conſeſſio minoris ſubſiſtat.

- 15 Incurrat nò in penam mandati, quo minor ſe obſtrinxit abſque curatore.

- 16 Conſeſſio à minore facta in iudicio cum authoritate curatoris plenè probat in ipſius præiudicium, ſicnti facta à curatore.

- 17 Quando conſeſſio facta à tutore, vel curatore præiudicat pupillo, & minori? remiſ-

remissum, & de scito Rota Rom.

- 18 Adducitur decisio S.C. qua fuit declaratum, confessionem à nutrice factam, quod census constitutus pro certo capitali fuerit pro minori summa, non subsistere possit in quaestum pupillo.

- 19 Axioma legale, quod mater arceatur ab intestata filij successionem ob tutorem in eius transitu ad secundas nuptias non petitorum plures habet restrictiones, potissimum existente persona, ad quam legitima tutela deferri poterat.

- 20 Perpenduntur textus in l. omnem, C. ad Tertullian. in l. legitimus, C. de legit. tutoribus, & in l. eum iure, C. qui petant tutores.

- 21 Occurritur obici, quod mater obstringatur declarare apud Iudicem, se nutricem amplius non futuram, ut sit locus legitimo tutori.

- 22 Legitimi tutores an subintrent ipso iure, vel exquiratur Iudicis decretum? inquiritur.

- 23 Examinatur, num in tutela, qua deferretur matri, & ania, extraordinaria, vel legitima dicatur.

- 24 Puna periculationis matri inflitta ob tutorem non petitum, cessat non superstitibus filijs liberis.

- 25 Cui incumbat onus probandi, tutorem à matre non fuisse petitorum, & sua culpa in dubio presumendum est, petitionem adfuisse, & indicandum pro ipsa matre, ac decisio S.C. adducitur.

- 26 Quomodo detur curator? & quid in hereditate iacentem numme possit dari creditor? ac alia ad materiam.

Inor cōtrahere, nulla accedente auctoritate curatoris, quāvis possit in iudicio tamen sine illo esse non valet, aliqui iudicium nullum,

l. de his, & inibi DD. C. de administr. tutor. l. minor. ff. de procur. l. clarum. C. de author. pass. deducit Oddus Sfortia in tract. de restit. par. 1. quast. 3. art. 5. n. 24. Felin. conf. 17. num. 3. Gaill. lib. 2. observ. 108. nu. 17. Petr. Gregor. syntagm. tur. lib. 49. cap. 2. num. 11. Marant. in

prax. par. 4. diffini. 16. num. 80. Peres de Lar. in compend. vit. human. cap. 2. n. 28. Affili. decis. 266. Narbon. de atat. ad om. hum. all. requir. ann. 21. quast. 24. num. 27. Clar. quast. 30. num. 1. & sententiam inde nullam, clamant lura in l. cum minores, C. si advers. rem iudic. Menoch. conf. 110. ex nu. 120. Valenz. conf. 182. lib. 2.

- Instante tamen minore, secus ipso contradicente, monent Fontanell. decis. 273. ex num. 8. Rub. prax. cap. 19. à num. 675. Cancer. var. cap. 12. de cent. num. 237. & alij apud Franc. Baron. de effectib. minor. atat. effect. 1. ex num. 1. Ideo illi curatorem dandum ad lites, lura mandant, & praesens Ritus approbat, super quo Ritu scripsit Ricci. collect. 2314. etiam non petenti, Mynsinger. observ. 3. cent. 2.

- Quinimò ad recipiendum compellitur, Boer. decis. 92. Gratian. discept. forens. cap. 225. num. 28. & dec. 27. Giur. decis. 109. Fontanell. decis. 775. ex n. 1. insinuans praxim; ad rem Faber in C. tit. de iudic. defin. 33. Guttier. de tutel. cap. 19. num. 17. lib. 1. Masfrill. dec. 174. Borgn. de tutor. & curat. num. 281. Ricci. collect. decis. 843. adeo quod minor inuitus extra litem subdere se curae non cogitur, V. o. f. d. de author. tut. nu. 5. Copen. lib. 1. observ. 62. sub nu. 7. etiam

- 4 si minor ipse esset filius familiae in his tamen, in quibus nil patri quaeritur, saltem quoad vsumfructum. Morem vero nostri Regni indicat Caran. nempe, si sint maiores infantibus, dari curatorem, quem petierint, sin autem, Iudex eligit, & constituit eum, & aliquando coguntur ad petendum, Muscatell. in prax. lib. 1. par. 2. gloss. intimato, num. 48. & 57. Vrsill. ad Affili. decis. 256. & conferunt Gaill. lib. 2. observ. 108. num. 2. Gramm. conf. civil. 124. num. 2. si verò sine infantibus, vel à Iudice constituitur curator, vel vocantur eon sanguinei, qui possent patetèr cogi, Verall. decis. 158. part. 1. Gaill. lib. 2. observ. 107. num. 8. Vrsill. cit. decis. 256. Mynsinger. cent. 2. observ. 135. num. 1. Muscatell. loc. cit. ex num. 42. Regens Samfeli. remissive ad Caran. hoc in

in ris. in prax. sect. 5. Afflict. cit. capit. 1. num. 30. de mili. vofal. qui contrā est, *Mynsing. obfern. 35. ex num. 2. Ann. singul. 394. Ricc. collect. 1887. Vant. de nullit. rubr. de nullit. ex defect. inhabilis. num. 13. Verum D. Conf. Altimare tom. 2. de nullit. rub. 11. quast. 4. ex n. 31. haud assentitur Garauit. nec putat ex hoc Ritū esse concessum dari curatorem infanti: loquitur enim de pupillis assentibus, se carere curatoribus, quæ assertio ab infante minime fieri potest. Cerrum tamen est, licere Iudici dare curatorem, quando pupilli, & infantes tutore earent; vel habent, ac sit absens; vel non adimpleuerit solemnia.*

Si tamen minor ipse sit Reus, si vero Actor, non cogitur præcisè ad recipiendum curatorem, sed causatiuè, post alios *Galter. in prax. tutel. par. 2. vers. quod non est, Carem. resoluit. 100. num. 13. Carpan. ad Statut. Mediol. c. 34. num. 21. lib. 1. Baron. mem. loca, n. 144. Minor autem postquam perijt curatorem, nūm obstringatur sub eadem cura vsq; ad maiorem ætatem permanere, affirmatiuum infectantur aliam *Abb. conf. 91. lib. 1. Guttier. de tutel. par. 1. cap. 91. num. 18. Spin. in specul. testam. glos. 29. num. 21. Baer. de decim. tut. c. 3. num. 16. Escob. de ratioc. cap. 6. num. 20. & Paschal. remissiuè de patr. potestat. par. 3. cap. 9. num. 507. ille verò simpliciter ad lites datus, ad omnes causas datus constituitur, *l. qui habet, §. si pupillus, ff. de tutel. Oldrad. conf. 19. lib. 2. Virgil. de legitim. pers. cap. 1. num. 9. & capit. 6. num. 14. Baron. add. capit. 1. ex num. 86. & constitutus generaliter ad omnes causas, an desistat primus ad certam litem datus? *Carpan. Inrispr. for. par. 2. conf. 15. de fin. 29. & ad rem Altim. add. quast. 4. à num. 146.****

Virum verò Iudex domicilij, vel originis, an liris, seu causæ illum det, & dari ab illo, coram quo litigium vertitur, videntur sentire *Bald. in l. fin. C. de administ. tutor. Schrad. de feud. quast. 10. sect. 19. num. 165. loquens num. 160. in feudalibus, Tnsch. verb. Tutor con-*

*clus. 431. nu. 5. Mart. de iurisdic. par. 4. cent. 2. cap. 120. sub num. 12. explicatque Barbof. in l. ad mone, num. 6. C. qui pet. tut. & in l. sancimus, §. sed quis, num. 4. & 9. C. de admin. ac post alios Baron. cit. effect. 1. ex num. 76. Clarius tamen concludit *Mynsing. cent. 1. obfern. 87. si ad vnam duntaxat causam dandus sit, liris Iudex id facere debeat; si tamen talis sit, cui de liris competat; sin autem simpliciter detur ad lites, dandum esse à Iudice domicilij, vel originis, insequitur *Coppen. cit. lib. 1. obfern. 61. num. 2. atque hic non solum lites, quæ sunt inradantis provinciam; sed & quæ sunt extra illam, tractare potest, *Gloss. in l. propter litem, §. licet, ff. de excof. tutorum, D. Altim. cit. qu. 4. ex num. 154.****

Qui quidem curator ad lites, ad instar aliorum, satisfacere compellitur, *Oldrad. conf. 59. in fin. Tnsch. pract. concl. 1108. n. 1. Galganet. de tutel. lib. 2. tit. 1. num. 11. & non feruari de stylo Rotæ, monet *Ridolphin. in prax. par. 1. cap. 5. ex num. 57. prout in more non est in nostro Regno, & in multis Regionibus, Ludovic. decif. Perus. 48. de Amat. dec. 63. Gratian. decif. March. 75. Ac quid in curatore bonis dapo? *Fab. in C. lib. 5. tit. 40. de f. 10. Sed an Iudex, qui curatorem dedit sine satisfactione, eam postea ex intervallo possit iniungere? *Faber inquit in rutor. de fin. 1. C. de magist. conven. & negatiue, nisi parte expectare, censet, insequitur *Christin. de c. Belg. 182. n. 1. vol. 3. inuictarium tamen conficere non tenetur, Gl. in l. de creationibus, v. Conscriptio, C. de Episcop. aud. Vant. de nullit. rub. de nullit. ex defect. inhab. num. 146. Anus meus ad *Gramm. decif. 55. num. 15. Valenz. conf. 14. Coppen. obfern. 14. lib. 1. qu. 63. num. 11. cum eius officium non consistat in administratione, nec ei certè soluitur, *Gall. lib. 2. obfern. 118. num. 11.*******

Si autem minor impetrauit à Principe veniā ætatis, curator non egens, potest agere, ac conveniri in iudicio sine illo, & si in contractu lædatur, non valet petere restitutionem in integrū, nē

nè contrahentes cum eo, beneficio legis, & autoritate Principis decipiuntur, ac in omnibus alijs actibus pro maiore reputantur. *l. 1. C. de his, qui ven. atat. impetr.* At id comprimitur in alienatione rerum immobilium, ubi opus est decreto Iudicis, cum in ea vice minorum fungatur, *l. 2. in fin. cum l. seq. ci. tit. de his, qui ven. atat.* & proinde Collaterale Consilium, in huiusmodi dispensatione, solent adiungere: Verùm non valeat alienare, nec hypothecare bona immobilia, absque decreti interpositione, teste Reg. Sanfelici, in *prax. scilicet. 2. ex num. 11.* Eò minus poterit donare, etiam accedente Iudicis decreto, curatoris suè autoritate, *l. fin. C. ex quibus caus. maior. fact. & c. l. fin. C. de reb. alien. non alienand. l. tutor. ff. de admin. tutor. Menoch. conf. 344. num. 18. lib. 4. Gratian. discept. 781. ex num. 34. tom. 4. Cusell. de donat. tract. 1. disc. 1. à num. 137. Merlin. decis. Rota Roman. 745. num. 13.* Donando enim, minor dicitur lædi, *Theaur. decis. 66. Fab. de error. Pragm. decad. 46. error. 10. ante num. 19. Cyriac. controu. 258. n. 37. lib. 2. & controu. 508 num. 75. lib. 3. Antonell. conf. 60. num. 17. Reg. Valenzuel. conf. 148. num. 29. lib. 2. Casar. Caren. resol. 6. num. 1. Baron. de effectib. minor. atat. circa contract. effect. 3. nu. 205. accedente quoque iureiurando, Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resol. cap. 136. de Grosi. ad c. 78. Caroli V. inspect. 3. integra quasi. 8. Lara de vita homin. c. 22. num. 19. Gratian. discept. cap. 233. n. 16. Scacc. de indic. lib. 2. cap. 12. ex nu. 288. Pereyr. decis. 28. num. 1. Hermosill. in l. 1. tit. 4. partit. 5. glof. 5. num. 2. cit. Pereyr. in l. si curatorum. verb. Contractum cessit. num. 37. Douin. Antunes Portugal. de donat. Reg. lib. 1. pralud. 2. n. 56. coarctantes, in donatione remunerationis causi, in bonis tamen mobilibus, quæ seruando, seruari non possunt; non verò in immobilibus, vel eorum, quæ illis equiparantur. Et ad materiam venia ætatis, nonnulla obseruat idem Portugal. par. 2. lib. 1. c. 19. potissimum, huiusmodi curatores ad lites minimè legitimis diiudicari ad*

minorem authorandum, sed esse specifice dandum ad contractum perficiendum, ex *Gama decis. 37. Valeron. de transact. tit. 4. quasi. 1. ex num. 56.* & quadriennium ad petendam restitutionem aduersus actus gestos ante veniam, ad *text. in l. 1. & 2. C. si maior. fact. rat. habuer. currere minori* à tempore, quo veniam fuit adeptus, & eam Iudici insinauit, ex *l. ea, qua C. de tempore. in integr. restitut. deducit Affl. lib. 2. Constit. rub. de restit. minor. nu. 4. Raudens. conf. 8. num. 14. & consil. 10. num. 127. vol. 1. Sforz. de restit. par. 1. quasi. 23. art. 9. num. 41. Fontanell. de pact. claus. 3. glof. 3. num. 60. Portugal. cit. tract. par. 2. lib. 1. cap. 19. num. 39. Sicuti, & lapsum quinquennij tempore minoris ætatis, vt minor censetur, ratum habere cōtractum à se inhitum tempore minoris ætatis, ad *text. in l. fin. C. si maior fact. alien. fact. sine decret. rat. habuer.* Quod currit, non à tempore præfixo annorum decem, & octo à nostra *Constit. minorum iura*, ad maiorem ætatem complendam, sed Iure Communi annorum vigintiquinque præcluso, vt, expulso Menochio, sustinet Simoncell. lib. 8. de decr. inspect. n. 2. & ex de Franch. decis. 650. obseruat Moccia in *Splna cas. forens. cap. 64.* ac discrimen inter duos memoratos tit. *C. si maior factus rat. & si maior factus alien.* indicat Menoch. in 15. *remed. recuper. posses. quasi. 15. n. 105. pag. 487.**

Quam quidem Iustiniani Constitutionem in memorata *l. fin.* coarctandam ad alienationem nullam, ob defectum decreti Iudicis, vel ob alium iustæ causæ defectum, vel si dolus in venditione interuenerit, scribitur *Cremens. lib. 2. C. de rescind. vend. Corn. conf. 207. num. 6. lib. 3. Paris. conf. 49. lib. 1. num. 18. Cephal. conf. 31. num. 3. lib. 1. Canalcan. de tutor. num. 146. Menoch. disto. remed. 15. num. 132. Cacher. decis. 58. num. 3. Trentacinq. d. resol. 10. num. 8. Gratian. cap. 513. num. 12. Cenc. de cens. par. 1. cap. 2. quasi. 1. art. 2. n. 26. Marcabrun. conf. 51. num. 130. & 132. Illamque sanctionem iure Pontificio abrogatam fuisse, præconizant Bu-*

trius

*trius conf. 45. col. 3. vers. nō obstat, Nat-
ta conf. 295. vers. non omisso, tom. 2.
& 162. num. 34. lib. 1. Surd. conf. 49.
num. 46. vers. postremò, Becc. conf. 176.
num. 11. Craueti. conf. 160. num. 4. Cor-
nazzan. dec. 99. num. 34. de Leon. resp.
iur. cap. 5. num. 216.*

- Iudicium tamen agitarum cum
12 Procuratore ab ipso minore constitu-
to intermedio iuramento utique sub-
stineret, ex *decis. Guid. Pap. 35. Boer.
91. & Balb. 68. Actus autem minor*
13 an probetur ex curatoris assignatione
ne? duz extant ad inuicem contradi-
centes sententia, quas *Oddus Sfortia*
*memorat eodem adducto tract. qu. 37.
art. 11. num. 90. eas insuper ex alio-
rum auctoritatis concilians, ipse*
verò neutram recipit, sed tantum
transfere onus probandi contrarium
in aduersarium admonet, idque pro-
cedere etiam in fisco, tenet Rot. Aue-
nion. Laurentij, 63. Quin, & illi si non
14 fuerit constitutus curator, sint in cau-
sis criminalibus nulla acta, atq; pro-
fus inualida, probant *Guid. Papa con-*
sil. 130. num. 2. Aut. del Rē de inram. ca-
lumn. cap. 15. num. 102. Montan. de in-
tel. cap. 4. num. 61. Anendi. resp. 4. nu. 1.
Afflicti. in cons. minorum iura, Vinus
decis. 86. num. 2. Addens. ad Afflicti. de-
cis. 208. Marant. in prax. par. 4. dist. 16.
num. 70. Clar. in prax. quæst. 15. S. fin.
num. 2. Baron. cit. effect. 1. num. 212. ac
cumulata per Ricc. collect. 4. 184. & in
prax. cap. 594. vbi speciatim inquiri,
si tortura inferri illi possit, absente
curatore, & confessio nec nē subli-
stat, cum actui tormenti non interfuit
iam dictus curator? & declarant Anus
mens ad Gramm. decis. 23. num. 10. D.
Conf. Altini de nullitat. tom. 2. rub. 11.
quæst. 6. etiam si per inquisitionem,
idest ad indagacionem veritatis con-
tra impuberem, vel aduultum iudiciū
agitetur, Cyn. & Bald. in l. clarum, C.
de auctor. præs. 10. And. ad Speculat. tit.
de primo, & secundo decreto, S. restat
videre, Marant. conf. 144. Contradi-
cti Narbon. in cit. tract. de atat. ad om-
nes hum. act. requis. ann. 25. quæst. 34.
num. 5. laudatus ab eodem Baron.

- num. 213. & obseruantiam Tribunali-*
um indicat Barbos. in citat. clarum,
num. 13. Incurrat nē in poenam minor,
15 *qui præuio iureiurando in re criminali*
absque curatore se obstrinxit de
tenendo palatium loco carceris, si
extra illud deliquit? pertrahant Reg.
Sanfelix. decis. 146. Thor. par. 2. comp-
pend. verb. Minor condemnatus, & to-
mo 3. sect. 2. verb. Minor pro delicto, &
videndus Grossi Siculus in Commens.
ad capit. 78. Caroli V. de contract. per
minor. celebr. absque auctoritate cura-
toris, vel Iudicis, sect. 3. quæst. 41. cum
seq. multa ad rem subnectens, & in
quæst. 47. ex Scaccia de iudic. lib. 2. c. 7.
num. 738. & Virgil. de legitim. person.
cap. 3. num. 23. aduertit, confessionem à
16 *minore cum autoritate curatoris in*
iudicio factam plenè probare in ipsius
præiudicium, sicuti & aduersus ipsum
benè probat curatoris confessio in li-
te, donec non doceatur de errore, Per-
ces de Lara de compend. vit. human.
cap. 20. num. 8. & 21. Baron. de effect.
minor. atat. effect. 14. num. 20. Grassi.
quæst. 44. num. 13. Quando verò con-
17 *fessio à tutore, vel curatore præiudi-*
cet pupillis, & minoribus? inquirunt
Mascard. de probat. conclus. 361. nu. 55.
& 370. nu. 1. Tiraguel. de retract. conu.
S. 4. gl. 6. num. 12. Surd. decis. 229. Tho-
mas. de tutor. & curat. tract. 8. tit. 19.
cap. 19. num. 3908. Christoph. de Medic.
decis. 71. exam. 45. ex num. 2. Io. Petr.
Altolini res. forens. 69. Gratian. tom. 4.
discepi. forens. cap. 766. num. 36. & ca-
piti. 796. nectens Rotæ Romanæ sei-
rum, quo fuit diffinitum, declara-
cionem, seu confessionem administra-
toris, quòd census præuio instrumen-
to constitutus pro capitale ducentorū
mille, non fuerit, nisi pro sorte du-
catorum quingentum, nullius fuisse
roboris, illamque minimè, post ius
quisitum Ecclesiæ, dandum inferre
potuisse: quod indiuidualitèr in se-
quitus fuit noster Senatus in simili
confessione à tutrice facta, in causa
creditorum Iosephi, & Francisci Ca-
rissimo, sub die 15. Ianuarij 1663. re-
latore D. Consiliario Erasmo de Pon-

te, in Banca tunc de Vennicio.

Subnectam controuersiam strenuè,
19 & eurossè discussam in S.C. dum hæc
pagella prælo traditur, de matre, quæ
transiens ad secundæ vota, filio tutoris
non petiit. Vrsula enim della Mura,
vidua, & hæres Matthiæ Surrentini,
per intermedium personam Antonia
Surrentini, vnica filia, in infantili æ-
tate defunctæ, inierit in S.C. condem-
nari Nicolaum Margarita, & Iosephum
Cuallo ad relaxandum nonnullam
bona stabilia, quæ fuerunt præ-
fati Matthiæ; instructoque processu,
obieiebant Conuenti, esse arcendam
matrem ab intestata filij successione,
ob tutorem in eius transitu ad secun-
das nuptias non petitum, ex l. *sciant*,
C. de legitim. hered. l. *omnem*, l. *mater*,
inibi; DD. C. ad S.G. Tertyll. §. *hinc*
nobis, Auth. de nupt. Socini. in. conf. 75.
Boer. decis. 185. Christin. decis. Belgic.
34. vol. 3. Vin. decis. 464. lib. 1. & alijs.

Atrix autem replicabat, memoran-
tum legale axioma nonnullis coarctari
restrictionibus, potissimum existen-
te persona tempore secundarum nup-
tiarum, ad quam legitima tutela de-
ferri poterat: existerat enim Gratia
Nastaro, Matthiæ mater, ipsiusque
Antoniz auia paterna; quo quippè ca-
su mater, nec tutorem petere obstrin-
gitur, nec per omisam illius petitionem
depelli iure potest, *Surd. conf. 175.*
num. 26. Gabriel. com. concl. lib. 3. de sec.
nupt. concl. g. num. 28. Bald. in l. omnem,
col. 2. num. 11. C. ad Tertyll. Hodiern.
ad Surd. decis. 48. num. 3. Glosin l. ma-
tres, versic. plures, circa medium, C. ad
Tertyll. Conf. Altimar. ad Rouit. conf. 98.
num. 15. tom. 1. Prasol. D. Franc. Verde
Inst. lib. 1. num. 473. Gratian. cap. 219.
num. 9. & 17. Sfort. Odd. conf. 58. n. 40.
& idem Bald. conf. 232. num. 1. tom. 5.
his verbis: *Nec obstat, si dicatur, quòd*
ipsa non petijt tutorem: quia si essent
masculi agnati, quibus legitima tutela
deferretur, non habuit necesse petere tu-
torem. Matrem enim, tutorem non pe-
tito, ad secundas nuptias transeun-
tem duplici ratione successione priuari
i, legibus sancitum fuit: quia scilicet

eet contra præstitum in susceptione
tutelæ, de non iterando nuptias, iustu-
randum faciebat: & quia filios inde-
fensos relinquebat, *Faber in Iurispr.*
lib. 13. princip. 5. illat. 8. cumque Iu-
stiniani Constitutione huiusmodi iu-
ramentum ampliùs non exigatur, *Ne-*
nell. 94. seu Auth. Sacramentum, C. quan-
do mul. illa dumtaxat ratio filiorum,
absque defensione relictorum locum
legibus facit; & idè toties harum
legum dispositio cessat, quoties præ-
fata ratio non militat: ipsam verò,
existente persona, quæ legitimi tuto-
ris locum tenet, locum non habere,
in aperto est: eo namque casu habent
filij, à quo tueri possunt nec sine tu-
tore dicuntur, quippè legitimus tu-
tor, nec petitione, nec datione egens,
ipso iure subintrat, vt optime *Cuiac.*
in tit. C. de legitima tut. his verbis do-
cuit: *Testamentaria tutela succedit legi-*
tima, hac non datur, sed lege defer-
tur ipso iure, & deficientibus testamen-
tarijs tutoribus, pupillo tutores existunt
statim, idest apparent, vel sunt ipsi iam
re. Acque hoc est discrimen inter da-
tivos, testamentarios, & legitimos,
quòd nempè datui, & dentur, & pe-
tantur; testamentarij dentur, & non
petantur; legitimi verò nec dentur,
nec petantur, sed ipso iure subintrant,
vt idem *Cuiac.* aduertit *in tit. C. qui pe-*
tant tutores. Qua de re, cum existen-
te persona, ad quam legitima tutela
deferretur, filij defensorem habeant, ces-
sat horum absque defensione relictorum
ratio, & conseruet *Matute disquis.*
legal. 34. num. 7.

Quod euidentius elucescit, si verò
20 ba legum, necessitatem tutorem pe-
tendi matris imponentium, perpendan-
tur: etenim in *l. omnem*, 6. C. ad
Tertyll. dicitur: *Tutorem alium fece-*
ris ordinari, & in l. 3. *C. qui petant tu-*
torem, scriptum est: *Alium dari tuto-*
rem filijs tuis idoneum ex eadem Provin-
cia à Iudice competente possula. Quæ
verba de legitimis tutoribus intelli-
guntur, certum est; *Vlpianus* siqui-
dem in l. *legitimos*, 5. ff. de legitim. tu-
tor. nos docuit, quòd legitimos tuto-

res nemo dat, sed lex duodecim tabularum fecit tutores. Perneceffe indè faciendum est, matrem eo tantum casu tutorem petere debere, quo, utpote deficientibus legitimis, de dativo providendum esset. Concinit *text. in leg. cum lures, 9. C. qui petant tutores*, eius enim verba sunt: *Cum iure habenti tutorem, tutor dari non possit, intelligis, matrem non officium pietatis in petendo tutore deferuisse, sed iure munitam merito filio suo tutorem non postulare.* Hic autem, cum dicitur: *habenti tutorem*, de existentia personæ, ad quam legitima deferri posset tutela, loqui, & *Gottfred. docet ibid. & in l. si sororis, C. qui dare tut.* & clarè colligitur ex clarissimis verbis *l. si sororis, C. qui dare tut.* ibi: *Si sororis tua filij tutore legitimo patruo constituto, nec ullo excusato privilegio tutor datus es: cum habenti tutorem, alium dari, iura prohibeant; necessitatè administrationis ad eum pertinere, nec te datione teneri, non ambigitur.*

Nec obex officit, matrem nempe
 21 debuisse saltim declarare apud Iudicem, se tutricem amplius non futuram, quasi quod non possit adesse legitimus tutor, nisi mater, se tutricem esse nolle, explicet. Si quidem huiusmodi declaratio tunc requireretur, quoties non versaremur in casu secundarum nuptiarum, sed in casu, quo defuncto viro, vxor in viduitate permaneret: tunc enim, quia mater omnibus in tutela præferretur, ut legitimi ad illam admitti possent, illius declaratio, nolle tutelam suscipere, requireretur; at in casu, quo mater, quæ filiorum tutelam susceperat, ad secundas conuolat nuptias, declaratio prædicta minime requiritur, cum etiam inuita, legis dispositione, ipso iure tutela priuetur, *Novell. 94. scilicet Auth. Sacramentum, C. quando mul. tutela offic.* Idcirco hacin te docuere. *II. CC.* quod si mater ad secundas nuptias conuolare ambiens, coram Iudice id declarans, tutorem peteret, locus esset tutori dativo; si verò nihil dicens secundo nubere, locus esset le-

gitimo, ipsa à tutela ipso iure cessante, ut *Gattieræ* perpendit *consil. 52. num. 9. & 10. Fab. de Anna consil. 50. num. 8. & 10. Ruin. consil. 125. num. 7. vol. 5.*

Minusque officit, legitimus tutor
 22 res non subintrare ipso iure, sed Iudicis egere decreto. Sat etenim ex superius adductis liquet, legitimis tutores ipso iure, & absque vlla Iudicis datione subintrare, nec DD. id in dubium vnquam reuocauerunt, utpote tot munitionum Iuribus; sed ex aduerso scribenti hoc affirmandi occasionem credimus fuisse illorum effectum, decretum Iudicis, ut legitimus tutor administrare possit, requiri. Quod quidem veritate nititur; sed longè differt ab eo, de quo noster sermo est: decretum vnquam hoc in themate, non facit tutorem, sed tantum cum legitimi quoque tutores satifdare causa cognita debeant, rem pupilli saluam fore, *l. legitimus, §. 1. ff. de legitim. tutor. declarat.* solemniter tutorem adimpleuisse, & propterea ad tutelæ exercitium admitti debere. Idcirco illud Iudicis decretum, non facit tutorem, cum Iudicis ministerio non indigeat, qui lege ipsa tutor factus iam est, sed tantum administrandi facultatem tribuit, ut perpendit *Montan. de iure tutel. & curat. cap. 14. num. 6.* quapropter tutorem legitimum ipso iure non subintrare, nec eo colligi potest, nec villo modo admitti debet.

Tandem nec turbat, præfata mili-
 23 tare nequire in ea specie, in qua paterna tantum auiæ secundarum nuptiarum tempore aderat, & tutelam, quæ auiæ deferretur, extraordinariam, non legitimam esse, vel vocari posse: cum etenim tutela non nisi à lege matri, & auiæ deferatur: nempe ex *Nomella 118. cap. 3. siue Auth. vi mariti, C. quando mul. tutela offic.* quomodo legitime vocari non debeat? comprehendendi non potest: extraordinaria siquidem vocatur, tùm quia mulieres tutoris officium exercere nequeunt, *l. 1. C. quando mul. tut. offic.* cum antiquitus ipsæ perpetuæ tutelæ subijcerentur, ut

Re-

Renard. lib. 2. variar. cap. 10. Gaiac. in tit. C. de legat. tut. ubi & de cessitia tutela loquitur; tñ etiam, quia officium tutoris non nisi volentes exercent, l. 2. eod. tit. non autem ex hoc oritur, ipsarum tutelam legitimam nō esse, imo illam sic DD. indistinctē nuncupauere, vt post Dec. Corn. Bart. aliosque per ipsum laudatos, testatur Montan. de iur. tutel. & curat. cap. 15. num. 24. sic de matre, & auia loquens: Diciturque earum tutela legitima voluntaria tantum.

Addebatur in beneficium Vrsulæ; 24 quòd, cum & ex Matthea non alius, præter Antoniam, adfuerit filius non defuerint Doctores priuationis poenam, alijs non superstitionibus filijs, cessare, docentes, Anchar. Bart. Salycet. relati per Sfort. Odd. conf. 58. num. 50. cumque probatum non sit ipsam tutorē 25 non petiisse, quod omnino, à parte ex aduerso id opponente, probandum erat: in exceptionibus namque Reus Actoris vicem sustinet, & idcirco illarum probatio ad ipsum pertinet, in exceptionibus, 19. ff. de probat. cumque etiam mater fundatam intentionem, in hæreditate filij habere dicatur, Cephal. conf. 529. num. 1. tom. 4. & regulam pro se habeat, rem certam habere existimatur, & onus probandi, locum limitationi esse, alleganti incumbit, Natta conf. 199. num. 8. Imò hac in re DD. ultra progredientes, matrem à filij successione arcendam non esse, docuerunt, nisi probatum sit, & non petiisse tutorem, ac sua culpa non petiisse, atque filium mortuum post annum matri ad petendum tutorem concessum, & matrem tempore transitus ad secundas nuptias, minorem non fuisse, Hodiern. ad Surd. decif. 48. num. 11. & 12. Præsul Ricc. ad Franch. decif. 167. in princ. Bursat. consil. 80. nu. 10. tom. 1. Sfort. Odd. conf. 58. n. 33. Catheran. dec. 57. num. 8. Porti. Inst. ad Tertullian. in fin. nu. 9. Paschal. de viribus patr. pot. par. 3. cap. 10. num. 38. & Gratian. cap. 668. num. 1. & seq.

Demum dicebat Vrsula, quòd cum ex scripturis per ipsam Reos pro-

Tom. IV.

ductis apertissime constet, Gratiam auiam, post Vrsulæ ad secundas nuptias transitum, tutelam Antonia gessisse, vel præsumendum est; petitionem adfuisse, ipsiusque vi Gratiam ad tutelam admissam fuisse, vt benignior interpretatio sumatur, & delictum, siue culpa excludatur; vel saltem si vergat dubium, an illa adfuerit, vel non? in anceps pro ipsa matre iudicandum esse, scribunt Gozad. Cephal. Angel. alijque relati à Consil. Hodiern. ad Surd. cit. dec. 48. n. 11. & 12. & Gratian. cap. 668. n. 2. His discussis in S. C. prodijt sententia die 27. Aprilis instantis anni 1691. Condemnentur conuenti ad relaxandum bona in alius deducta in beneficium matris, cum fructibus, pro tempore, & quantitate liquidandis. Suffragia, mecum causæ Commissario, presentibus DD. Consiliarijs D. Petro Antonio Chiauri, Duce Insulæ, & D. Nicolao Planelli, ac confirmata, extitit in gradu nullitatum, die 9. Iulij eiusdem anni. In Banca de Alezio.

Ceterum quomodo detur curatio 26 tor, & quibus? tangit D. Altimar. de nullit. tom. 2. rub. 1. 1. quæst. 4. num. 160. Ille verò etiā datur hæreditati iacenti, & probè confertur creditori, vel debitori, ex tex. in l. debitor, ff. de negot. gest. quod singulare præconizat Roman. singul. 13. 1. insequitur Vrsill. ad Affl. dec. 13. nu. 19. necnon Auz mens ad Grammat. decif. 55. num. 12. Quæque exquirantur, vt rectè dari possit? quibus instantibus? & ad quæ obstringatur? Granet. conf. 740. Capp. decif. 87. & melius Cornazzan. decif. 143. sex enarrans requisita, quæ expungit Ant. de Virgil. in tract. de legitimat. personar. cap. 11. Franc. Marc. decif. 27. p. 1. nūm. verò detur hæreditati iacenti, instituto hæredē sub conditione casuali? Rotæ Roman. par. 1. decif. 40. & 42. Rubei, & an plus iuris habeat huiusmodi curator datus, quàm constitutus bonis absentis, & in quo? examinat Faber in C. lib. 5. tit. 40. definit. 11.

Rk 2

RI

R I T V S CCXCII.

Tem quòd Curie ipsę, & quęlibet ipsarum, dent mulieribus Longobardo iure viventibus, in singulis causis singulos Mundualdos, sine difficultate, & causę cognitione.

S V M M A R I V M.

- 1 *Ius Longobardum, à Longobardis conditū extitit, qui sic dicti à longis barbis, profecti fuere à Scandia, seu Scandinavia, Italiam Orbis dominatricem ferè subiegerunt.*
- 2 *Quando fuerunt expulsi, & nostra iura renouare cepimus.*
- 3 *Leges ab ijs condita, vti irrationalibiles, ab Aula recesserunt.*
- 4 *In dubio in Regno iure Romano, & Francorum, bandque Longobarda vincere præsumitur.*
- 5 *Ius Francorum in Regnis Sicilia ex Const. vt de successione, suis introductum, & cur vocetur Ius primogeniturę ac quare vocetur Ius Francorum? & multa de HERNIZ laudibus, ac Fabij, & Andreę Marchesij.*
- 6 *Tria in Regno habentur nomina, Balins nempè, Tutor, Mundualdos.*
- 7 *Balins datur filio Baronis titulati, vel non titulati, & primogenito in Feudis, in quibus vivitur iure Francorum, & omnibus, si omnes succedunt, dummodò feudum sit quaternatum.*
- 8 *Quare hoc nomine Balij potius, quam Tutoris, seu Administratoris, Legislator vsus fuerit? & an magis ad naturam Tutoris, seu Curatoris, quam Gubernatoris, seu Administratoris accedat?*
- 9 *Dispungitur dictum HERNIZ in Const. minoribus, lin. 8a. sub num. 6o. & Capyc. in inuest. feud. ac illud essatum, Feudatarius non habentem impuberem in potestate non dare*

Balium, seu Gubernatorem, & Administratorem, qui Gubernator excludat patrem impuberis ab administratione, & perpenditur Cap. Feudatarius.

- 10 *Balins à patre datus, an iure legitimus fuerit appellatus ab HERNIZ dissensit.*
- 11 *Capycij dictum ad concordiam reducit.*
- 12 *Balins à patre in testamento relictus filio in potestate existenti, nūm adstringi debeat ad præstandam cautionem, sicuti quando de Balio provideri ab intestato contingit.*
- 13 *Ostenditur, non esse dandam cautionem à Balio testamentario.*
- 14 *Casus non decisis à Iure Communi feudali, & nostri Regni, potest determinari iuxta Ius Commune, & Balias, qui nil aliud est, quam intela, ex testamento datus non exigit cautionem ad instar ipsius intela testamentaria.*
- 15 *Dictum Glos. in Const. minoribus, siue potius Andreę de Barulo insignis l. c. non posse patrem suo filio Balij in testamento relinquere, examinatur, & ostenditur, non esse verum, ac perpenduntur memorata Constitutiones, & Cap. Feudatarius, conditum tempore Caroli II. post Andreę de Barulo, qui fuit Advocatus Fisci, tempore Imperatoris Frederici.*
- 16 *Ex dispositione Cap. Regis Caroli potest pater Balium relinquere, qui confirmatione non eget.*
- 17 *Ex dicto Glos. esse confirmandum Balium testamentarium, non deducitur, obstringi præstare cautionem, maxime quòd teneri ad inventarium conficiendum dixerit.*
- 18 *Occurritur text. in leg. pater, seu in l. cum à patre, de testam. tutor. & alijs à citata Glos. adductis.*
- 19 *Solutio Cap. si Feudatarius, quòd feudatarius valeat relinquere filio illum Balium, quem voluerit, est magis ampla, quàm illa Imperatoris in S. permissum, Inst. de tutel.*
- 20 *Ex verbis præfati Cap. sublata fuit difficultas olim exorta, nūm Balias à Re.*

à Rego pendeat ? & rejicitur dictum Marin. Frecc.

- 21 Requiritur nō, ut Balio relinquatur sub nomine Balij, vel sufficiat curatoris, aut executoris ? & an unicuique dumtaxat concedatur ? & possit esse Ecclesiasticus, vel Religiosus.
- 22 Pupilli expensis nutrirī debet Balio, & salarium illi debetur. Quidne in tutore ? & an possit in amplo patrimonio constitui administrator.
- 23 Pro huiusmodi salarij consequutione, an praelatio concedatur ?
- 24 Balio magis prouisum est ex Constitutionibus Regni, quam tutori per Ius Commune ; & persona Balij fuit reputata eadem cum impubere ; sed an hoc idem seruetur in Parliamentis ?
- 25 Baro filio sui subfendatarij ab intestato decedentis, an de Balio providere possit ?
- 26 De Balio, seu Curatore Regi minori dando remissive.
- 27 Tutorum, qui dantur Burgensibus, tres sunt species.
- 28 Mundualdi, de quibus noster Ritus agit, dantur mulieribus inferioris gradus vinentibus iure Longobardorum ; sed an mulieribus nobilibus ? & alia.
- 29 Potestas Mundualdorum antiquissimo iure fuit inuenta apud Romanos.
- 30 Mundualdi expressus nō singulis quibusue in actibus requiritur consensus, an tacitus quoque sit satis ?
- 31 Mulieri vinenti sub Mundualdo, utrum competat restitutio ?
- 32 Reliqua de Mundualdis relinquuntur, ut minus utilia in Regno.
- 33 Nonnulla de curatore mulierum, & contractibus ab ipsis confectis.

uegia, Suediaque diuisa est, recte Philip. Clauer. introd. in Geograph. lib. 3. cap. 1. Incredibili hominum inundatione, Orbis dominatricem Italiam ferè totam subiegerunt, Albuino Duce, quem ad hoc aduocauerat Narfes, cum clauum Imperij retineret Iustinus II. Iustiniani ex filia nepos, secundum Loden. Dolce in vita Imperat. Iustiniani, in fine, vel nepos ex sorore, iuxta Chronol. Imper. Iustiniani, in princ. Codicis, consensu Niceph. lib. 17. cap. 33. Ac ea Regio, quæ paulò ante deuictis, quæ patent, Terris, Terrarum inceserat Regina, tacuit demum deuicta. Ea, quæ ceteris Nationibus dulcissimo dominatu dabat Iura, victoris nouas, asperitimasque viuendi leges subire coacta est : fugato, suppressoque nostro Romanorum Iure, quod recens, & digesserat, & condiderat Iustinianus Imperator, eiusdem Iustini auius, vel auunculus. Barbarics morum huius gentis transfusa cernitur in leges, quas tulerunt, & in vnum colligere, facta compilatione à quodam Carolo, testate Glos. capit. 1. 33. questio. 1. & tangit Alex. in l. pro herede, §. fin. de acquir. hered. quarum liber nūcupabatur Capitularium Caroli, Glos. in cap. quicumque, 12. questio. 1. Aluar. in pralud. feud. col. 5. 4. questio. princ. adco, quod non defuerunt, qui vocitassent Ius illud, Africanum, irrationabile, scæcem potiùs, quam legem, And. Isern. in c. 1. de controu. int. do. & fide. de inuest. & in cap. 1. §. fin. de no. feud. Afflict. cap. 1. num. 14. de feud. cognis. Luc. in cit. loc. Bald. in anth. dos. data, C. de donat. ante nups.

Regnauit in Italia annis CCIV.

- 2 Tandem circa annum partæ Salutis DCCLXXVII. ut videre est apud Loden. Dolce in vit. Imp. Constantini V. propè finem, eos expulit Carolus Magnus Francorum Rex, annuente illius rēporis Pontifice Hadriano. Qui quidem Carolus, Desiderium XXXII. ac vltimum eorum Regem, apud Ticinum obsessum, captiuum cum vxore, & filijs duxit in Galliam, cap. hortatus, 23. questio. 8. cap. Hadrianus, 63. diff.

Post

Vs Longobardum, à Regibus Longobardis conditū extitit, qui sic nuncupati à longis barbis, quas ferebant, profecti ad querēdas nouas sedes à Scandia, seu Scandinauia, Peninsula Septentrionalis Oceani, omnium Peninsularum maxima, ut ait Plin. lib. 4. cap. 13. quæ hodie in Regna Nor-

- 3 Post exactam eorum tyrannidem, leges ab ijs conditæ, utpotè irrationabiles, ac asperæ, in defuetudinem abiierunt: cum leges debant esse honestæ, ac possibiles, ex *cap. erit autem lex, dist. 4.* neque rationi obnitentes, *l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de leg. 2. l. si re oportet, §. sed, & si maxime, ff. de excus. tutor. ac nostra* Civilia Iura, quæ hostium incurfione in Cunis ferè epressa siluerant (vix enim illis ad quadraginta annos obtemperatum fuerat) reuiuiscere cœperunt. In Regno Neapolis recessisse eas prorsus ab Aula, suadent *Marant. in prax. par. 3. num. 126. versic. 5. & disp. 2. Consil. de Georg. alleg. 30. num. 1. col. penult. in fin. cti Luc. de Penn. in l. quicumq; G. de re milit. lib. 12. in l. 1. C. de cond. & procur. lib. 11. testetur, vigere in Apuleæ oris.*
- 4 In dubio propterea in Regno præsumendum, quem viuere Iure Romano, non Longobardo, nescit *Marant. cit. loc. num. 127. & dicunt Vrsill. ad Afflict. decis. 120. num. 4. Maxill. ad cons. Barenf. in proem. ex n. 225. Thor. par. 1. compend. verb. Ius Longobardorum, Anna cons. 28. Prat. disceptat. forens. lib. 1. cap. 37. ex num. 1. quidquid contra autumauerit Caneus. hoc in rit. num. 2. quem insequitur Rota de priuileg. mulier. cap. 1. inaduertentèr tamèn, ut obseruat D. Altimar. tom. 2. de nullis, rub. 11. quæst. 19. num. 58. quod Caneus. effarum insequitur à Perna cons. 1. in Regno Siciliæ reiicitur à Siculis, præsertim à Cannet. in extrauag. si aliquem, cap. sed præstat querere, pag. 271. Intrig. de feud. cent. 1. quæst. 6. num. 25. & sic potius Iure Francorū, quàm Longobardorum, ut dicam infra. Et in Regnis Siciliæ fuit hoc Ius Francorū inducitur ex *Const. ut de successione*, licet consuetudine fuisse illud introductū, dicat *Petrus de Greg. de concess. feud. par. 4. quæst. 2. in princip. de quo nimis largè per Minad. in Const. in aliquibus, in princ. num. 25.* Hinc miror, cur hoc Ius Francorum, Ius primogenituræ appelleretur: cum penes Hispanos sub nomine Maioratus sit ferè vniuersale, ut apud *Molin. de Hispan. primog. &**

alios, inter quos *Tiraquel. amplè de Iure primogenitura*, & duo Iura Canonica mentionem faciunt de primogenitura in Regno Vngariæ, *cap. licet, extr. de vot. & de Regno Lusitanic. cap. Grandi, de suppl. neglig. Prælat. in 6. & alia* quamplurima de diuersis Nationibus, & ex quampluribus vetustioribus, ac recentioribus historijs hoc colligit *Cannet. in cit. c. si aliquem, in text. in verb. Francorum, pag. 267. & num. 4. nescit, ex eo Ius hoc primogenituræ, Ius Francorum vocari, quia in Gallia isthæc viget generalis Consuetudo, præsertim inter Nobiles; sed apud alias Nationes hoc ex specialissimis Constitutionibus, vel alijs priuatis contractibus, testamentis, aut dispositionibus. Et quamuis ex ista, sic generali Consuetudine fuisse Ius Francorum vocatū, dixerit Cannet. Non tamen transit sine anxinomia, an in Regno nostro præstatur quis viuere Iure Francorum, vel Longobardorum? de quo per *Cannet. in eod. cap. si aliquem, vers. sed præstat querere, fol. 271. qui sub num. 3. dicit, opinionem Andr. & aliorum dicentium, Ius Francorum esse Ius speciale in Regno, esse penitus falsā, & post eos R. Cypy. Galeot. q. 1. par. 2. controu. & de qua Petra ad Cypy. dec. 4. Sed in hac controuersia, adhuc puer, audini, D. Præsidem S. C. Andream Marchesium, insignem Iuris feudalis in nostro publico Gymnasio interpretem, contrariam opinionem sustententem, iuxta aleam *Andrea*, cuius sententiam ipse passim in lectionibus sectabatur, sui in hoc, sicut in cæteris, Genitoris immensis virtutibus sectando vestigia Fabij Marchesij, qui tanquam secundus *Isern.* suis temporibus venerari potuit (de cuius laudibus *Reg. de Ponte cons. 23. vel. 2. Consil. Pronenzal. in obseru. ad consuet. si quis, vel si qua, de success. ab intest. obseru. 16. num. 12. & de illis D. Andree filij, Top. par. 2. de origin. Tribun. lib. 3. cap. 1. num. 35. scriptumque reliquit Camill. de Curt. in diuers. feud. fol. 2. n. 16. qui post Vinc. de Ann. in rep. 6. 12 de vassal. decrep. at. n. 122. refert, ipsum***

ipsum Fabium Marchesum dicentem, quicquid dixisse Iferniam, benè dixisse, atque quicquid alij dixere contra And. malè dixere, & de encomijs Andree, vltra Nostrates: nempe *Afflicti. Camer. Cappy. Loffred. Luc. de Penn. &* alios in mille locis, testatur *And. Barb. in tract. de prastantia Card. par. 1. quaest. 5. num. 7.* vocans Ifern. excellentem feudistam, *Soccin. conf. 87. num. 3. lib. 3.* Ifern. Aurigam feudorum præconizans, *Iason in l. generaliter, §. cum autem, num. 10. c. de Instit. & Cutil. Costa in verb. Emphyteusim non venit,* qui ambo, cum summum feudistam appellat, & *Intrigl. in 1. sua centur. quaest. 4. num. 10.* Aurigam nuncupat, ac ipsemet *Cann. in extranag. volentes, vers. sed opere pretium, fol. 163. n. 16.* aduersus opinionem aliorum Doctorum opponendo solum *Ifern.* dicit, contra eos est Andreas, qui solus, eos omnes, qui tenent contrarium, excederet, & in *cod. capit. fol. 151. num. 76.* necit, tantam esse eius auctoritatem, vt non de facili quis ab eo recedere possit, & vt alios reticere, ex exte-
ris adduco *Alex. Turanum in l. non puto, C. de Iur. Fidei. lib. 10. num. 24.* dicentem, *Ifern.* Iureconsultorum verè Principem, & alibi, feudorum Evangelistam. Indubitati tamen est, in nostro Regno in dubio præualere Ius Francorum, vt decimus testatur *Reg. Cappy. Laro tom. 1. consult. 3.* qui aduersus *Reg. Cappy. Galeota* in illa thesi calamum arripuit, & meminit *D. Reg. Constant. in comment. ad l. 1. C. de Consulib. lib. 12.* vnus de suffragia præstantibus in causa prædicta.

Dum verò præsens *Rit. de Midual-*
dis meminit, memoro, tria nos habere
in Regno nomina eundem habentia,
effectum: Badium nempe, Tutorem, &
Mundualdum; quamvis certis in quibusdam conditionibus inter se distet.

Badius datur filio Baronis titulati,
vel non titulati, ex *Consit. minoribus, rubr. 27. lib. 3.* Vnde si pater habeat plures filios, tunc Rex solum illi primogenito de Balio prouidet, qui ad feuda de Iure Francorum solus suc-

cedit, si autem omnes succedunt, prout de Iure Communi seu fororum, *cap. 1. Somnes filij, si de feud. def. mil. fuer. cont. inter Dom. & Agnat.* præterquam in feudis dignitatum, *cap. Imperialem, §. præterea Ducatus,* vbi notat, hoc esse hodie, etiam usurpatum, vt feuda dignitatum diuidantur, & esse morem succedendi de Iure Longobardorum, atque in Regno adhuc multos extrare locos, & in specie in Prouincia Apurtina, in qua omnes succedunt filij; & tunc Rex omnibus Badium dabit, modo tamen feudum sit quaternatum, nam in alijs feudis Rex non se intromittit, vt per *Const. si quando,* dixit *Afflicti in 2. notab. de feudo autem quaternato intelligas, siue feudū sit quaternatum simpliciter, siue secundum quid, Camill. de Curte resol. feud. cap. 3. num. 95.*

Quare autem hoc nomen Balij potius, quam Tutoris, siue Administratoris assumpserit Legislator? non inueni Doctorem ex ijs, quos legerim, hoc dicentem, & prouidè puto fuisse ad placitum, vt sicuti feudatarij, atque feuda quaternata, sunt alijs personis, ac rebus digniores, & dignior: cum feudum paradoxium, idest nobilitatem conferat, *cap. 1. quis dicat. Dux, & March. ac Afflicti in cap. 1. num. 6. an ille, qui interfecit, & per eundem Afflicti.* latè differentem, an per infeudationem infeudatus nobilitatem nanciscatur ibique largè de nobilitatis generibus, in *dicto tit. quis dicat. Dux, cap. 1. à nu. 7.* qua de re nos in *Rit. 50. n. 18. lib. 1.* ita illis feudatarij, & rerum feudalium administrator dignius, atque elegantius nomen sortitur: prout est istud nomen, Badius: non enim est Latina, sed Aetruria vox, & propriè dicitur Altus, siue Nutricius: quemadmodum Aletix, & Nutrix dicitur Balia. Vnde ex hoc magis ad naturam tutoris, seu curatoris, quam Gubernatoris, seu Administratoris accedere puto, sicuti etiam dixit *Ifern. in dicta Const. minoribus, lin. 80. sub num. 60.* vbi querit, num aui, vel alius feudatarius, qui cum, cui feudum reliquit.

quit, in potestate non habet, Balium relinquere possit? & firmando quòd sic, quia cum *Cap. Regni* incip. *Fendatarius*, loquitur per verbum *Fendatarius*, masculinum concipit foemininum, & sic includitur feudataria, quæ filium in potestate nō habet; ac propterea miror, quòd *Cappc. in inuestit. feud. in verb. Feudatarii* Balij, *vers. incip. Balium licet simpliciter*, & propriè *in vers. At non habens*, dixerit, feudatarium non habentem impuberem in potestate, etiam hodie non dare Balium, sed Gubernatorem, & Administratorem, qui Gubernator excludet Patrem impuberis ab administratione, & dicit hanc esse opinionem *Ifern. in dicta Constit. minoribus*, cum si benè legatur *Ifern.* dicit, quòd feudataria, vel avus maternus, vel pater, qui filium in potestate non habet, Balium dare potest; & anceps est solùm, an sine Iudicis confirmatione administrare valeat? & firmat, quòd confirmari debeat ad iussu tutoris, vel curatoris dati ab illis, qui impuberem in potestate non habent, per *ll. de confirm. tut. in ff. & G. minime* refragante, quòd in *Cap. Regni Feudatarius*, dicatur, licentia non impetrata: nam dictū *Capitulum* loquitur in patre filium in potestate habente, vbi *num. 70. vers. sic. ille ergò*, sunt advertenda illa *Ifern.* verba: *Ille sine licentia curatoris administrabit, qui legitimus Balius est*, & in primis est corrigenda, litera: nam dum dicit, sine licentia curatoris, debet legi, sine licentia Curia, & per Curiam intelligit Regiam Curiam, à qua emanant prouisiones pro Balijs dandis, præferendis, vel confirmandis, vt in toto ibi *Ifern.* contextu, & ex *text. in dicto Cap. feudatarius*, ibi: *Nulla de hoc à nobis, vel à nostra Curia*. Secundò notandum, quòd Balium à patre datum, legitimum appellat, quod est aduersus terminos, quibus vtuntur Iurisconsulti, qui legitimum dicunt eum, qui ab homine non datur, ac existit ex ipso Iure, & dicitur legitimus tutor, *l. legitimus, de legit. tutor.* prout legitimus

hæres, qui ex legibus ad hæreditatem vocatur, *l. 2. §. ult. ff. unde legit. cum similibus*; & datus à patre dicitur testamentarius tutor, & quando est testamentarius, sed confirmandus, dicitur datiuus, vt ipsemet *Ifern.* docet, ex *text. in §. fin. in Glos. Inst. de tutel.* & DD, probant in *l. neque, G. de confirm. tut.* vbi communis opinio videtur esse conformis cum illa *Ifern.* quòd semper dicatur datiuus, verùm quòd aliqua de testamētario retineatur, vt ibi *Alber. & Salyc.* ostendunt, licet alij dixerint, esse anomalos tutores, compositos ex testamentario, & datiuo, præcipue *Bart. Angel. & Bald.* ibi, ac in *l. 1. de confirm. tut.* sed ipse *Ifern.* idèò à patre datum, legitimum Baliū nuncupat, quoniam loquitur de patre impuberem in potestate habente: tunc enim legitimè est constitutus: id est secundum legem, de qua in dicto *Cap. Regni Feudatarius*, vbi disponitur, quòd pater Balium relinquere potest, nulla de hoc à nobis, vel Curia nostra licentia impetranda: secus autem si impuberem in potestate nō habeat, quia tunc Balium legitimè non dat, vt ibi *Ifern.*

Est autem verum, quòd *Cappc.* effectū comprobare veritate potest ex sequentibus verbis, quibus dicit, quòd talis Gubernator excludere patrem ipsius impuberis habeat, ad mentem *Ifern.* qui istam questionem mouet in *vers. quid ergò si Gubernator*, & arguendo prius, quòd patre administrare volente, non administrabit Gubernator, sic illegitimè datus; postea sustinet contrarium in *vers. contra*.

Præterea *Cappc.* in illam potuit ire aleam, quia *Ifern.* non clarè, sed obscurè suam innuit sententiam, ita quòd modò affirmatiuæ, modò negatiuæ inhæret, & dum videtur pro affirmatiua concludere, statim reddit ad talia proferenda verba, ex quibus negatiuam sustinuisse videtur, & *Cappc.* pro sua opinione potius allegare debuisset *Glos. in cit. Const.* quàm *Ifern.* nam *Glos.* ibi paulò super *num. 50.* dicit, quòd minor, qui est in potestate pa-

tris

eris, vel aui paterni, Balium habere nõ potest, argumẽto Iuriũ ibi adductõrũ.

Sed quicquid sit de *Capit. dictorio*, 13 puto, satis viliitẽ differẽre, an Balius à patre filio in potestate existenti relictus, adstringi debeat ad præstandam cautionẽ? nam affirmatiuam insectantes aleam feli sunt obseruantia, quæ forsàn antiquitũs vigeat, quando omnes Balij per Regem, vel Regiam Curiam deputabatur, & etiam patri hæc Balium constituendi potestas denegabatur, vt ex cit. *Const. in aliquibus, vers. si verò minores*. Præterea hoc idem habetur ex altera *Const. si quando, de pen. foriudic. ac demũ ex altera Const. minoribus, de iure Balij*. Si ergo à Rege, seu Regis Curia impuberi Balius est dandus; infertur, benẽ fuisse obseruatum, vt cautionem Balius præstare debeat, ad instar tutoris, qui à Iudice cum datur, satisfidare obstringitur. *Inst. de satisfid. tutor. exceptis tamen testamentarijs*, & datis à Iudice per inquisitionem.

Sed, meo iudicio; videtur dicendum, talem obseruantiam vigere potuisse respectu illorum Baliorum, qui per Regem, vel Regiam Curiam illis impuberibus dabatur, qui non à parentibus in eorum elogio constituebantur: haud enim præfatæ *Const.* apeririunt, quod Balius à patre datus non sit validẽ constitutus, & quod à Rege, vel eius Curia, etiam tali casu sit dandus, & potissimũ *Const. prædicta in aliquibus*, vbi fingitur casus, in quo filij ab intestato supersint, iuxta vniuersalem illius *Const.* functionem, prout idem de filijs post foriudicationem remansit, de quibus in adducta *Const. si quando*, idemque in indicata *Const. minoribus*, ex illis verbis: *Si quando Balium gerendum concesserit*. Quæ verba casum ponunt particularem, quando scilicet ipse Rex Balium daret, vt tunc ea obseruari deberent, quæ ibi fanciuntur, & est monitum, quod ibi scribit *Afflic. sub num. 2.* quia illa verba: *si quando*, conditionem important, l. 1. & ibi *Bart. de condit. & demonst.* quæ conditio in-

Tom. IV.

telligi debet verificata, quando ab intestato succeditur, vt tunc Rex Balium det, atq; *Afflic.* ita annuit loqui d. *Const. in aliquibus*, & *Const. si quando*. Quinimo ibidem subiungit *Afflic.* quod ex adducta *Const. minoribus*, arguitur, Legislatorem tacitẽ voluisse, quod Balius posset per eum, qui feudatarium in potestate retinet, relinquì. Si igitur temporibus illis lura, præfatarum *Const.* nullam de Balio per patrem in testamento dato, mentionem fecerunt; sed de Balio dando in casu superexistentiæ ab intestato, qua in thesi, cum Rex Balium constituat, poruit illa vigere consuetudo de satisfidatione præstada, tanquàm de Balio datiuo, ad instar tutoris datiuo, vt supra diximus. At temporibus Capitulorum Regni, in quibus adest *Capit. incip. Feudatarius*, per Regem Carolum II. promulgatum, in quo nedum parti permittitur, Balium, quem velit, posse in testamento relinquere; sed subiungitur, quod ille Balium suscipere valeat sine licetia Regis, vel eius Curia; non vtq; in Balio; per patrem dato ista est requirenda cautio.

Quemadmodum enim de lure Comuni, iuxta quod decidi debet casus, 14 qui à Iuribus feudatilibus, & nostri Regni decisus non reperitur, cap. 1. de feud. cognit. Ann. cons. 50. de Pont. decis. 15. & 20. & de potest. Proreg. tit. 10. de Balio, §. 1. R. Salern. dec. 55. *Præf. de Franch. dec. 340. Reg. Sanfelix. dec. 367. Theodor. allegat. 71. Nouar. collect. 3. in prag. 2. de minor. non à Tutore*, qui est testamentarius, exigitur cautio, *Inst. qui satisfid. cogant.* cum sufficiat paternum consilium, vt dicit *Glos. de consuet. vbi cõcord. adducit, in l. qui à Patre*, ita, nec à Balio, qui à patre in testamento relinquitur: cum Baliatus nil aliud sit, quàm tutela, *Ifern. in Const. Regni in aliquibus, vers. si verò minores filii, Casar. q. 19. n. 43.* Ad rem *Bernard. Argentran. in patris Brittonum legibus tit. 2. des droits du Prince art. 74. verb. Bail. lit. B.*

Exi autem *Glos. in dicta Const. minoribus* (quæ *Glos.* non est *Marin. de*

L1

Cara-

Caramanico Glosatoris Constitutio-
num, sed *Andr. de Barulo*, ut dicit *Ifern.*
in princ. ubi ipsum appellat moder-
num, & valenticum Doctorem, & *Mant.*
de viris Illustr. num. 29. ait, Andream
de Barulo pluries à *Barolo* citari, &
propterea insignis, famosiq; Doctoris
nactum nomen dixerit *num.* 30. quòd
quamvis illa *Const.* loqui ab intestato
videatur, non tamen potest pater suo
filio Balium in testamento relinque-
re, sed quando fuerit relictus, debet
per Regem, causa cognita, confirma-
ri, ex iuribus ibi adductis.

Nihilominus istius *Glos.* effectum,
puto, non esse verum, nec illis tempo-
ribus, nec postea tempore Regis Ca-
roli II. in relato *Cap. feudatarius*. Nam
cum præfatæ *Const.* etiam ad mentem
ipsius *Glos.* loquantur ab intestato,
erit dicendum, tacite voluisse, quòd per
testatorem Balium dari potuisset, ut
ex *Afflict.* nos supra firmavimus, &
Iura, quæ ibi allegat *Andr. de Barulo*
non probant, debere à Rege confir-
mari; sed tantum, quòd quando da-
tur tutor ab illo, qui tutorem relin-
quere nequit, prout est mater, tunc
per Iudicem confirmari debeat; &
ipsa *Glos.* supponit, patrem Balium
relinquenti, non habere licentiam,
quod quidem non esse verum, iam di-
ximus, eademque *Glos.* gratis hoc
supponit; quemadmodum nec etiam
inspecto tempore adducti *Cap. feudatarius*,
quo attentio, nullum est dubiū,
hoc sibi patri licere. Eo fortius, quia
Andr. de Barulo de hoc *Capitulo* men-
tionem non fecit, nec facere potuit,
ex quo ipsum fuisse Aduocatū fisco-
lem tempore Imperatoris Friderici,
& sic per multos annos, prius quàm
dictum *Capit.* fuisset per Regem Ca-
rolum sancitum, atque ipsius *Andr.*
de Barulo Glosam imprimi impresso-
res curarunt, post *Glos. Marini*, aduer-
tit ibidem *Afflict. num.* 1. ubi ipsum
Andr. de Barulo magnum Iuristam fuisse,
affecit.

Quodvè ex dispositione memorati
16 *Cap. Regis Caroli*, possit pater Balium
relinquere, atque ille non indigeat

confirmatione, ne dum ex ipsius *Ca-
pitul.* tenore dignoscitur, ibi: *Qui*
*Baliatum suscipiat, nulla de hoc à no-
bis, vel à Curia nostra licentia impetrā-
da*; sed etiā id expresse affirmat *Capyc.*
in dicta Inest. in verb. *Balijs feudatari-
orum, fol. mibi, 68. in verb. Balium*,
ubi de hoc *Glos.* dictā mentionem fa-
cit, & est secundum interpretationem
Ifern. in d. Const. minoribus, in princip.
dicentis, hanc Regis confirmationem,
de qua per ipsam *Glos.* esse hodie per
dictum *Capit.* Caroli II. abrogatam, &
innovatam, idemque scatur *Afflict.*
loco cit.

Quinimò ad mentem ipsiusmet *Gl.*
17 *ibidem*, dicere possumus, quòd licet
ipsamet dixerit, esse confirmandum,
non propterea ad satisfidandum talis
Balij tenebatur: nam ibidem *Glos.*
sub num. 20. dicendo ea, ad quæ iste
Balij obstringitur, ait, quòd tenetur
inventariū facere ad instar tutoris, &
curatoris, per Iura, quæ ibi allegat,
nec subiungendo, quòd satisfidare te-
neatur, coniecturam facit, ut ipsa opi-
nionis fuisset, ut non satisfidare tene-
atur: aliter enim notam non effugeret,
cum de inventario dixit, de quo nul-
lum esse peterat probabile dubium,
& reliquisset dicere de satisfidatione,
de qua dubitari poterat, ex quo si
Balij est ipse Rex, ut in allegat. *Const.*
*in aliquibus, in verb. Si verò mino-
res*, quando postea hanc Balij curam
alijs committit, non debet iste alius
ad aliud adstringi, nisi ad illud, quod
ipse Rex tenebatur: ea enim nostra
facimus, quibus nostram authorita-
tem impartimur, *leg. 4. C. de verbor.*
encl. & qui per alium facit, per se
ipsum facere videtur, *l. si per alium,*
ff. ne quis cum. cum concord. sed Rex
ad hanc satisfidationem non tenetur:
igitur nec ipse Balij. Ac propterea
Capyc. ubi supra, verb. Solemnia debet
observare, annuit, quòd quidam hoc
tenent, ut satisfidare non debeat, & for-
sàn intellexit de ipso *Andr. de Barulo*,
quem retulit paulò superius, non lo-
qui, nisi de inventario. Ad effugien-
dam igitur dignam notam aduersus
ipsum

ipsum *Andr.* à quo benè glosatam præfatam *Const.* dicit *Ifern.* possumus dicere, ipsum *Andr.* eius fuisse opinionis, ut *Balius* à patre datus, licet à Rege, secundum eius opinionem, confirmandus, non ad satisfaciendum adstringi valeat.

Quamobrem si ipsa *Gl.* hanc fuerit
18 opinionem sectatus in præfata *Balii* speciei, quanto magis est credendum, ipsam huius opinionis fuisse in *Balio* per patrem dato: nam dum ipsa *Glos.* ad probandum, quod *Balius* à patre datus est per Regem confirmandus, allegat *text. in l. pater*, quæ lex non est in *tit. de tutel.* ubi allegat, sed in *tit. de testam. tut. §. cum à patre*, necnon adducit *text. eod. tit. in l. qui tutelam*, quæ lex facit ad suum propositum in *§. impuberi*, allegat quoque *text. in l. mater*, quæ non est in *tit. de tutel.* verum est in *Codice de testament. tutor.* in quibus benè probatur, quod tutor à matre dari nequit, quia filios in potestate non habet, ut dicit *Glos. ibidem in verb. Non potest*, ubi concord. meminit sed datus confirmari debet. Cum autem *Glos.* ibi subsequitur dicendo, *propter consilium, & testimonium paternum*, & allegat *text. de curat. fur. l. & furioso*, & credo voluisset dicere, *si furioso*: nam ibi in fine notatur de paterni testimonij autoritate, ut per *Glos. fin. in verb. Vitium*, allegat etiam *C. de Episc. aud. l. declarationibus*, quæ legi debet de *Creationibus*, 20. nam ibi etiam de paterno testimonio. Si ergo postquam dixit, *Balius* à patre datus esse per Regem confirmandum, illa deinde subiungit verba, *propter consilium, & testimonium paternum*, necdens dicta Iura; sequitur affirmandum, quod sicut cum datur à patre filio, cui tutorem dare nequit, quia forsàn sumus in casu, in quo filium in potestate non habet, debet à Iudice confirmari, per Iura Communia, in quibus habentur duo, ut scilicet confirmari debeat, necnon isto casu propter consilium, & testimonium paternum, ad fideiussionem præstandam congi nequeat, ut in specie in *dist. l. de Tom. IV.*

creationibus, quam allegat in *tit. C. de Episcop. audien.* ibi: *Fideiussionem cessare necesse est, paterno testimonio pro eius satisfactione sufficiente.* Sequitur idcirco dicendum, ut *Glos. Andr.* dictum intelligatur secundum legem, cui innititur: ut nimirum confirmari debeat, & quod ad satisfaciendum non cogatur: sicuti quoque colligitur ex *text. in l. qui à patre, ff. de confirm. tut.* ubi quod datus à patre, licet inualidè, sit confirmandus, & quod satisfactio remitti debeat, quia paternum testimonium sufficit, ut ibi in *Glos. in verb. Remittitur.*

Atque *text. iste in l. qui à patre, de confirm. tut.* ad hoc demùm adducitur per *Ifern. ibidem sub lin. 70.* ubi agitatur quæstionem, de qua nos supra, an avus maternus, mater, vel pater, quando filium in potestate non habet, *Balius* dare possit? & firmando quod sic, dicit, eum tamen confirmandum esse à Rege, qui in casu iste *Balius* est tutor darius: cum confirmandus dici testamentarius nequeat, ut *Inss. de tutel. §. fin. ubi Glos.* subiungit inde, quod respectu satisfactionis præstandæ, perinde est, ac si esset testamentarius, per *text. in dist. l. qui à patre*, quem *text.* vñ cum alijs Iuribus, hoc idem firmando, allegat *Afflict. num. 5.* atque propterea cum *Balius*, qui est confirmandus, dum à patre datur, qui filium in potestate non habet, vel à materno avo, & alijs impuberem iu potestate non habentibus, satisfaci non utique tenetur: tanto magis *Balius*, qui à patre datur filio in potestate, existenti, & quem non esse confirmandum, nostri de Regno affirmant; possumus audaciter asseuerare, non esse ad hanc satisfactionem præstandam, compellendum.

Quod quidem erit extra omne dubium, si attendamus, prout debemus, & nosstrates benè aduertunt, dispositionem adducti *Cap. si feudatarius*, ibi namque duo principalitèr, quæ ad nostrum quæritum spectant, clarissimè sanciuntur. Primum, scilicet quod feudatarius decedens, suo po-

est filio illum Balium, quem voluerit, relinquere; & in hoc dum vult, quod possit eum relinquere, qui sibi placuerit, est magis ampla Sanctio, quam ea, quæ ab Imperatore in *Inst. de int. S. permiffum*, disponitur, ut possit pater filio sibi in potestate existenti tutorem dare: ibi namque hæc ista leguntur verba, de dando tutorem, quem vult, prout in dicto *Cap. leguntur*, quasi quod non modò æqualem potestatem habet in dando tutorem respectu allodialium, sed maiorem respectu feudalium, ut aliquid aliud operetur expressum, quàm tacitum; atquidè sicuti tutor ab ipso patre datus in allodio cautionem prestare minime obstringitur, ita nec in feudalibus; & propterea Balium tutori, & curatori æquiparari, diximus, ac ex *Isern. & Afflic. loccit.* hoc firmantibus in eadem *Constit. minoribus*, tradit *Is. Ant. de Nigr. in dist. cap. feudatarius, n. 12.* & verè nullum est, nisi nominis discrimen: nam in alijs Regionibus, præter, tàm in feudalibus, quàm in allodialibus, tutorem relinquit, quia tutorem dando, nihil de feudo disponit, *Resent. de feud. cap. 12. conclus. 10. num. 11. fol. 357. ex d. S. permiffum, de intell. & alijs iuribus*, & DD. allegatis *lit. L.* subiungens sub *num. 12.* quod de iure feudali circa tutorem testamentarium nihil immutatum legitur; idemque, etiam si à patre esset inutilitèr datus, & confirmandus, ex DD. & iuribus in *lit. H.* & prosequèdo sub *num. 63.* innuit ea, quæ adimplere debet tutor in feudis, pendere ex decisis à iure Communi.

Alterum principale est, quia Inclutus Rex vult, ut iste Balium per patrem relictus suscipiat Balistum, nulla de hoc à nobis, vel nostra Curia licentia impetranda, quibus verbis illa subblata sunt antinomia, per prius exortam, nùm Baliatus à Rege pendeat? vel à Rege sit confirmandus? ita quod absque hæsitacione à patre datur Balium, & à Rege non est confirmandus, ut *Isern. ac Afflic. in loco citat.* monent. Hinc est cauendum à dicto Ma-

rin. Erecia de subfeud. 39. autoritat. sub num. 3. in Regno non dari Balium in feudo, nisi ab ipso Rege, ex *Constit. in aliquibus*, cum hoc eius dictum corruat ex abrogatione, & innouatione per dictum *Capit. Regis Caroli*, ut dixerunt *Isern. & Afflic. loccit.* ex quo quidem Regis Caroli *Cap. idem Isern.* in adducta *Constit. minoribus, lin. 8c.* scribit, quod ista datio Balij valebit omni iure, quo melius valere potest, *l. 3. in fin. de appellat. & l. quod favore, C. de legibus*, maximè ex illis verbis: *Sine licentia Curie administrat*, & propterea cogitare haud possumus rationem concludentem, siue coloratam, quare adstringi possit? nisi dicamus, hoc in mare esse: nam constituto curatore à Pro-Rege, eiusque Collaterali Consilio, & testamentario confirmato absque inquisitione, remittitur ad Reg. Cameram, ut ibi adimplenda adimpleat, & quamquàm sit testamentarius, prestare obstringitur cautionem, *Reg. Curie citat. cap. 3. num. 90. Mantam. de regalib. in fin. tract. pag. 351. Reg. Sanfelix. decis. 281. lib. 2. & decis. 367. lib. 3. D. Consul. Marcian. cons. 39. D. Consul. Theodor. allegat. 71. & D. Aget. visioni. iur. feudal. rub. q. vision. 5. de iure Balij notit. pagin. 275. ex Reg. de Ponte de potest. Pro-Reg. tit. de diuersis. prouis. num. 6. Reg. de Marin. ad Reuert. decis. 562. num. 1.* qui quoque loquuntur de Balio vnus ex Proceribus, & Magnatibus Regni, si satisfacere obstringantur, ac pro qua summa, & si fuerit Balium constitutus magnus Princeps.

Sed nùm in specie requiratur, ut præfati Balij relinquantur sub nomine Balij? an verò sat sit sub tutoris, vel curatoris, seu Gubernatoris? Videas *D. Reg. lo. Franc. de Pont. decis. 20. à num. 7.* relegans se in *tract. de potest. Pro-Reg. tit. 10. cap. de Balij*, & ibi *Thor.* qui optimam suam additionem adiunxit. Ut autè non nisi vnicus concedatur, decifum fuisse ostendit *Prasul Ricc.* causas speciatim memorans *collell. 1382. verùm Camill. de Car. cit. cap. 3. num. 94.* hoc interpretatur, pos-

se

se scilicet plures dari. Et an proximior successurus eligi debeat ad iuram tutelam? de Luna *conf.* 19. n. 8. *Reg. Tap. decis.* S. C. 3. n. 1. *Ant. Perez. in manip. iur. lit. A. num.* 16. *Reg. Valenz. conf.* 17. ex *num.* 1. *Pras. Merlin. cent.* 1. *cap.* 9. *Senerin. ad Reg. Sanfelici. cit. decis.* 367. *vers.* Insuper est observandum. Num verò mater excludat a iure paternum? discutit de *Franch. dec.* 10. quam decisionem expendit *Reuenter. decis.* 354. & de Luca in *observation. ad eundem de Franchis*, improbens *num.* 2. *Rot. de privileg. mulier. capit.* 2. *num.* 78. & *Carus in syn. termin. arbor.* 27. *num.* 14. in conuersu aui, & matris in tutela, de qua *Thorus par.* 3. *verb. Tutela*, *Reg. de Marin. lib.* 1. *resol.* 54. *Valeron. de transact. tit.* 3. *q.* 41. *num.* 18.

Ecclesiastici autem constitui possunt Balij suorum agnatorum, & cognatorum, ut aduertit *Carolus Rosa ad consuet. Neapolit. tit.* 13. *quib. reb. hab. loc. quari. ad sol.* 301. *lit. A. sub num.* 46. *pag.* 242. notans *Constantin. Casar. in specul. peregr. quast.* 19. sermonem habere de tutela extranei. Clericis enim licet, si ipsi velint, tutelam, aut curam assumere, ad quam iure agnationis vocantur, non verò Monachi, Episcopi, alique Religiosi, *Atcurf. in Auth. Prasbyteros, C. de Episcop. & Cleric. ac ante eam Anon. in summ. C. lib.* 1. *cod. tit. num.* 10. & *lib.* 5. *tit. qui dar. tut. poss.* *num.* 11. *Cuiac. ad Nou.* 123. ex qua sumpta fuit *mox cit. Auth. Prasbyteros, C. de remed. subsid. rem.* 72. *num.* 7. ex *Rot. Roman. decis.* 772. *par.* 1. in *nou. Aretin. conf.* 26. *num.* 3. *Gutierrez. de tutor. par.* 1. *capit.* 1. *num.* 20. *Craus. de effect. Cleric. effect.* 16. *num.* 20. *Squilleus. de priuileg. Cleric. cap.* 14. *num.* 7. *Ansaldo. de iurisd. par.* 2. *tit.* 1. *cap.* 28. *num.* 13. *Molin. de iust. & iur. disp.* 221. *num.* 8. *Sanch. in praecept. Decalog. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 14. *num.* 25. *Barbosa. in cis. Auth. Prasbyteros, num.* 4. & de *iur. Eccles. capit.* 39. *S.* 5. *num.* 73. *Cassill. decis.* 82. *Larrea alleg. fsc.* 82. *num.* 3. *par.* 1. *Guarb. obseru.* 23. *num.* 1. *Alba conf.* 755. *num.* 18. *Marcabrun. conf.* 37. *num.* 82. *Gregor. Lopez*

in l. 14. *tit.* 16. *par.* 6. Cumquinter Monachos accesserint, & connumerari Milites Hierosolymitanos, scripserint *Cassan. in cathal. glor. Mundi. p.* 4. *cõsid.* 64. *Tufsch. concl.* 107. *lit. N. Tap. in anthem. ingressi, in glos. Sna, cap.* 73. *num.* 19. *Menoch. conf.* 54. *num.* 17. *Vasq. controu. iur. lib.* 3. *cap.* 105. *num.* 49. & 50. *Azor. Instit. Moral. lib.* 12. *cap.* 12. *par.* 5. *Ricc. collect.* 216. *Franc. decis.* 479. *Molfes. conf.* 33. *de Pont. consil.* 14. *lib.* 1. *Gratian. discept. forens. c.* 257. *nn.* 24. & *seq.* & *cap.* 880. *Caball. resol. crim. cas.* 64. *de Franch. decis.* 479. *Guazzin. ad defens. reor. def.* 1. *c.* 23. *Camill. de Medic. conf.* 719. *R. Sanfelici. dec.* 25. *ideò* tutelam, Balia tumq; gerere, omnino prohiberi, in consensu Doctissimorum Virorum fuit responsum. Ac quid de Militibus Cruciferis cuiusq; Ordinis? scribunt *Gratian. c.* 880. *Flor. Diaz lib.* 2. *var. quast.* 21. *S.* 4. *ex n.* 174. *Reg. Reu. in prag.* 1. *num.* 4. *de Eccles. person.* & de illis Sancti Iacobi de Spada, Alcantaraz, & Calatrax, *Mastrill. decis.* 290. *Reg. de Marin. lib.* 1. *quotid. cap.* 44. *Bel-lug. in spec. Princip. rub.* 11. *S. videndum*, à *num.* 16. *Consil. Carleual. de indic. lib.* 5. *disp.* 2. *quast.* 6. *sect.* 3. *num.* 435.

Insupèr *Cappyc. in ciuit. inueff. col.* 2. *22 vers.* *Regi pupillo*, multa de Balio profert, vnumque adducit admodum singulare, ut scilicet pupilli expensis nutrirì debeat Balius, ex *Consil. Minoribus, circa medium*, & ibi *Glos. in verb. Vestim*: quia Rex pro persona substituta per ipsum pro seruitio potest de feudi fructibus retinere tantum, quantum sufficit, *Andr. in cap. si quis defecerit, col.* 1. *si de feud. fuerit controu.* & in *S. si quis in feudatus, col.* 4. *vers.* *quinto*, notandum addens *Cappyc.* quod ultra victum, & vestitum, salarium consequi habeat, ac necesse obseruatum in Baliau Comitis de Castro, & decisionem refert de *Franch. decis.* 122. *Bilotta. concl. feud.* 83. *Anni menti ad Grammat. decis.* 103. *num.* 136. etiam facta renunciatione salario tutelae, non includitur illud baliatus pro feudalibus, de quo debet fieri specialis mentio, vt in *alleg.* 27. *tom.* 3. *Reg. de Marin.* sicuti & tu.

& tutori salariū à Iudice constitui potest, nil refragante, illud gratū esse debere, ex *Bart.in Leo, ff.de tutor. & conf. 82. vol. 2. vt aduersus deductum apud de Franch. citat. decis. 122. Monter. decis. Arag. 29. num. 21. Menoch. de arbitr. cas. 512. Guttier. de tutel. par. 3. cap. 2. Reg. Reneri. decis. 571. & ibi Reg. de Marin. tuctur Conf. Prat. lib. 2. discept. forens. cap. 5. ex Valenz. conf. 179. num. 61. & repetit ad Paschal. de patr. potest. par. 1. cap. 3. vers. curiosa in primis, & haud dissentiunt Papon. de arrest. Franc. lib. 15. tit. 5. arrest. 12. idem Menoch. conf. 228. lib. 3. Altogr. ad conf. 57. necnon Cyriac. lib. 3. contron. 503. num. 43. Camer. var. lib. 1. cap. 7. num. 48. Bacc. de decim. ius. cap. 2. sermonem habentes in tutela laboriosa, & tutore prapere, Borgn. in tractat. de tutor. & curat. num. 710. post Aretin. in tract. de testam. glos. 96. & Iudici arbitrium, notat Anton. Piagg. in tract. de ius. & curat. quast. 3. num. 24. & 25. pagin. 727. in 8. vol. tract. Ancharim. conf. 61. lib. 2. Christin. dec. Belgie. 153. vol. 3. Jo. Vincent. Canaler. alleg. 27. in tom. 3. quot. resol. Reg. de Marin. Adeo quod Balius propter amplum patrium, sicuti tutor, possit constituere vnum administratorem in certis bonis cum solario, vt dixere Bart. Io. de Plas. & Rebuff. in l. 2. G. de conditis in publ. her. lib. 10. Afflict. in rub. Constit. de iur. Balij, col. 2. ad medium: Illud tamen nūm debeat patri Balio sui filij? negativē decisum memorat idem de Franch. decis. 340. quia nec filio gerenti patris negotia debetur. Contra quam decisionē, etiam pro patre, quam pro filio, arguit de Luca in add. ibidem ex Eschob. de ratiocin. cap. 28. num. 36. & dissidentes Consil. Roci. respons. 81. à nu. 15. tom. 1. & Conf. Prat. ad Paschal. de patr. potest. par. 1. cap. 3. recenset.*

Sed competat nē pro huiusmodi salarii consequtione praelatio coeteris creditoribus? differt Consiliarius D. Ioan. Dexart ad Capit. Regni Sardin. lib. 3. tit. 11. de salar. & diet. capit. 64. num. 7. pag. 938. optimam adhibens distinctionē inter creditores genera-

li, & speciali cantos hypotheca.

Necque mirum, si Balio sit magis 24 prouisum ex Constitutionibus Regni, quam Tutori per Ius Communiā dicitur plusquam Tutor, D. Roder. ad Reg. de Marin. quot. resol. cap. 30. & hæc persona Balij in contingentia facti fuit reputata quasi eadem cum feudatario impubere; prout seruatum in Parlamento, in quibus hæsitatum extitit, an locum sui feudatarij tenere potuerit? & D. Reg. de Ponte decis. 14. nu. 9. decisum memorat negativē, pluribus rationibus, quarum præcipuum elicit D. Reg. Tapp. in decis. suprem. Ital. Consil. 21. num. 36. & 37. quia ius illud honorificum, & speciale, personæ, & ossibus feudatarij est adeo annexum, vt ab eo euelli non possit; tamen ibidem Reg. Tap. rescribit decisionem. D. Reg. D. Anibalis Moles, tunc manu scripam, nunc cū alijs typis editam, tit. de exact. function. fiscal. §. 3. quast. 7. pag. 46. concludentem. Balium vti Baroem suffragium protulisse, non autem vti procuratorem, haud refragante, quod non esset Baro, licet vt Baro existimaretur, & aliud est esse tale, aliud verò haberi pro tali, iuxta Bart. in gl. in l. mera appellationis, ff. de verb. signif. ac monet, tam fuisse illius conclusionis rationem: quia Balius habet omnimodam iurisdictionem, imperijque exercitium, proprio iure, non autem procuratorio, ex DD. in mem. constit. minoribus, & Capyc. cit. loco, verb. Feudatarij.

Notabile quoque videtur, vt Baro, 25 filio sui subfeudatarij ab intestato decedenti, de Balio prouidere potest, licet de hoc nullam legem loquentem habeamus, Freccia, latē hinc indē differens, author. 29.

De Balio autem, vel Curatore Regi 26 gi minori dando, sermonem habent Reg. Tap. de iur. Regn. lib. 6. tit. 17. ex nu. 9. Antunez de donat. Regijs, par. 2. lib. 1. cap. 24. num. 67. Gratian. discept. forens. cap. 225. Oldrad. conf. 53. Cald. Pereyr. in l. si curatorem habens, verb. Hunc contractum, num. 45. Parlador. lib. 1. rer. quotid. cap. 12. num. 11. Molli-

nam

naus, damnatae memoriae, ad *Consuet. Paris. tit. 1. §. 29. ex num. 2. Galganci, de iutel. lib. 1. tit. 12. num. 16. Giurb. de successi. feudal. pralud. 3. num. 13. Merend. contron. lib. 6. cap. 46. num. 3. Valenz. conf. 198. ex num. 80. Vela dissert. 3. num. 11. Afflict. in consuet. minoribus, n. 14. Zeschninus in vindic. Daniel. Ostonis de iur. public. cap. 17. fol. 405. Armonius de iur. public. 10. 2. dist. 33. cap. 31. D. Reg. D. Marcell. Marci. de Ballat. Regn. Neapolit. in fin. oper. legal.*

Tutor præterea datur alijs Burgen-
 27 sibus ad certam vsque ætatem, inde verò curator, donèc maior fiat, vt in adducto loco dicit idem *Afflict.* secutus inibi *Barolum*. Illius verò tres sunt species ex vulgata Iuris assertione, alijs quippè test. anentarius, alijs legitimus, alijs denique datiuus; & quando vnusquisque eorum vendicet sibi locum, exclusis alijs? in sinuat citatus *Anna conf. 50.* At horum tutorum materia cum latus habeat habenas, eorumque non sit propria sedes in hoc *Ritu*, illorum propterea tractationem silentio hoc in loco inuoluere, existimauimus. De curatore autem nonnulla diximus in antecedenti *Ritu*.

Atque hinc tantum ad tertiam in su-
 28 perioribus memoratam speciem petransire decreuimus: scilicet ad Mundualdos, de quibus noster *Ritus* agit. Itaque quis erit legitimus Mundualdus? *Luc. de Penn. in l. quicumque militum, C. de re milit. lib. 1. tit. 1.* cuius memor est *Affl. decis. 260. in fin.* quorum meminit *Cauensis in Ritu 291. sub num. 5. Giurb. ad consuet. Messan. cap. 1. glos. 9. par. 1. num. 27. Mosef. ad consuet. Neapol. par. 4. tit. de renunc. quasi. 19. n. 11.* Varii mulieribus inferioris gradus viuentibus tamèn Iure Longobardorum, docet *Glos. super eadem consuet. minoribus, versic. & vestitu suo*, quæ negare videtur in mulieribus Nobilibus, Iure Longobardorum viuentibus, & apertè firmat in *vers. nam propter Nobilitatem, Capiblane de Baron. prag. 3. nu. 110.* Contradicit tamen generica tripartita distinctio *Baroli* per eundem *Afflict. sub dicto num. 3. commen-*

data. Neque habent mulieres in potestate, sed dumtaxat mundium earum, quandamque autoritatem, curatoris instar, *Maxill. ad consuet. Barcusi. mulieri nulli licere, num. 33. pag. 239.*

Hæc autem Mundualdorum authoritas, non sola Longobardorum legum adinuenticio est, cum, & eam antiquissimo Iure fuisse apud Romanos, testetur *Boet. in Ciceronis topica, lib. 2. Antiquo*, inquit, Iure mulieres sub perpetua tutela continebantur, & cū recedebant à tutoris potestate, quæ in manu viri commeniebant, capite diminuebantur, itaque fiebat eis prioris status mutatio.

Mundualdi tamèn expressus nè fin-
 30 gulis, quibusque in actibus requiratur consensus, an tacitus quoque sic satis? si quis recogitet, adeat *Arnon. in commentat. 60. & sing. 5.* hunc non sufficere aientem; at *soliloq. 91.* sibi ipsi fortasse contradicentem. Ille verò debet esse in ipso actu, nec sat est superuenire post illum factum, *Alex. in l. 1. §. fuit quæstum, ff. ad trebell. in l. cū dotem, §. eod. autem temp. ff. solut. matrim. Vr. fill. ad Afflict. decis. 260. n. 11. & 12.* indicans, quòd renuente Mundualdo assentiri, Iudex suas interponit partes. Ad rem *Tiraguell. ad ll. conubial. q. 7. Berlic. lib. 2. concl. 18.*

Mulieri verò restitutio, vtrum de-
 31 tur, & beneficium competat viuenti sub Mundualdo? annuo, si Mundualdus ipse haud soluendo sit; dissentio tamèn, cum soluendo est, iuxta *Consuet. obscuritatem, & Ioann. Andr. notat in reperi. verb. Minoribus, versic. nota ex Glos. Ricc. videndus collect. 186. & 1936.* Rationem verò diuersitatis inter Tutorem siuè Curatorem, & Mundualdum, exquirat *Glos. in ead. Consuet. versic. si autem quæris*, latiusque explicat *Imbrian. de 1. & 2. benef. confid. 2. à num. 107. & ex exteris conueniunt exarata à Besc. conf. 149. num. 2.*

Reliqua de Mundualdis subiecto,
 32 tanquam minus vtilia in Regno, vbi pettaro, vt diximus, viuunt Longobardorum more, & telego ad ea, quæ post *Blasium de Morconibus*, breuiloquo, tenebrioso tamen, longè que obscuro

scuro sermone congerit Pandus in suo tractatulo de presentat. infirm. par. 2. deylatione 18. à num. 48.

Coetèrùm, qui, & à quibus curatores mulieribus dari possint? exquirat quoque Berlich. 2. conclus. 18. loquens de eorum officio, & autoritate; ac quando sine illorum consensu, efficaciter, contrahendo, obligari possint? discutit idem Berlich. antecedenti concl. 17. & an contractus, vel transactio à solo curatore celebratus subsistat, muliere illum ratificante, pretiumque recipiente idem Berlich. tract. 1. decis. 148. quidue in contractu iuretor? Vrsill. ad Afflict. citat. decis. 260. num. 9. Caenen in rit. 291. vel in sui fauorem. Gomes in l. 34. Tauri, numer. 2. Marant. par. 4. dist. 16. num. 4. idem Coners. citat. loc. Peir. Peckius in tract. de testam. coniug. lib. 2. cap. 13. n. 3. vel finore puz causa. Corn. consil. 256. num. 6. lib. 4. & si contrahat per procuratorem, Soc. consil. 112. & consil. 32. lib. 1. qui fatur etiam in aditione hereditatis, & de compromisso loquitur Marant. part. 6. verb. Compromissum, num. 11. necnon Garauin pragmat. 1. do S. C. Macedon. S. 11. num. 39. & si age-ret nomine alieno, & non suo, Vrsill. cit. loc. num. 10. Marant. in spec. par. 3. num. 124.

R I T V S CCXCIII.

Item Curia ipsa, etiam inter Longobardos, repulsationem sacramentalium non admittit.

S V M M A R I V M.

1 Sacramentales, qui, & quot esse debeant? ac de illorum usu.

Sacramentales, de quibus hic R. alterque 280. qui idem disponit, sunt testes compurgatores, teste Afflict. in Consuetud. bra, rubr. 57. sub num. 1. Imbrian. de

repulsa, part. 3. considerat. 2. num. 61. non minores duodecim, Afflict. in cap. Sacramentum, in initio, arque §. si à Iudice, de consuet. testis fendi, quique iurare debent de veritate, iuxta Gl. 2. in cap. unico, de controu. inter mascul. & femin. si possunt, aliàs de credulitate, addit inibi Afflict. num. 49. Horum autem Sacramentalium lus Longobardorum etiam meminit, illisque utebatur, iuxta l. qualiscumque, sub tit. qualis. quis se defendere debeat; item, & ius feudorum in cap. 1. de consent. int. Domin. & vasa. de inuest. feud. & cap. 1. §. Sacramentum, de consuetud. restis fendi, ac demum Consuetudo Barenis in Rubr. cum quibus sit indicandum, §. cum ob hominum, ubi Maxilla testatur, usum hodiernum contradicere. Ius autem Canonicum quinquam Sacramentalium nomen non admittit, testes tamen compurgatores recipit, totis de purgat. canon. in omnibus quippe delictis; verum usus restrinxit ad crimen tantum heresis, Pegna ad directores. Eymerici, par. 3. Comment. 28. versic. & cum in omnibus. Sed quales? quotque esse debeant? quibus in casibus? & quomodo recipiantur? tractant Locat. in suo opere inquis. verborum Purgationes, & Pegna ad idem directorem Inquisit. par. 2. comment. 14. lit. C. & D. idemque Eymer. par. 3. numero 182. Et de his aliqua dixi in citat. Rit. 280. & in Rit. 288. sub num. 18. vers. & quamvis ibidem Reg. Ronit. in fine, hoc som. 4.

R I T V S CCXCIV.

Item seruat ipsa Curia, quod cum aliquis tutor, vel curator, tutorio, vel curatorio nomine, contestatur litem in iudicio, siue conueniti, siue conuenientes nominibus quibus supra, admittuntur per ipsam Curiam,

riam, etiam quod non habeant instrumentum tutelæ, vel curæ, siue veniant etiam cum pupillis, siue sine; verum facta litis contestatione, & iuramento de calumnia, & dato termino ad probandum, datur vnus alius terminus ad docendum de solemnibus: idest de curis, & tutelis, infra quem si non docent, non recipiuntur iura ipforum tutorum, vel curatorum, nominibus quibus supra.

S V M M A R I V M.

- 1 In omni iudicio legitimanda est Actoris persona.
- 2 Qua legitimatio fieri nō debeat ante contestationem litis, vel satis sit in termino probatorio? & quid de productione scripturarum?
- 3 Non exilis distantia consideratur inter verbum exhibere, & edere.
- 4 Editum de edendo, an fueris supersuum? & satis sit titulus ad exhibendum? ac qua sit inter hostitulos differentia?
- 5 Quando edenda sint instrumenta, & scriptura, tam ab Actore Reo, quam Actori à Reo ad finem probandi? & de obseruantia nostri Regni.
- 6 Scripturas ad finem deliberandi cogitur Actor exhibere ante contestatam litem ad petitionem conuenti, si de illis meminerit in libello.
- 7 Non inuas, si dicas postmodum, illas deperdisse, nisi amissionem probationibus confirmaueris, vel aliquis deduceretur casus.
- 8 Regula memorata, exhibendas esse scripturas in libello mentionatas, an procedat, si fias de illis mentio, tam limitatim, quam assertiuè? & adducitur exemplum.
- 9 Actor si compareat vis cessionario seu donatarius, Reusque infet pro cessionario, seu donationis exhibitione, non teneatur.
- 10 Ante litis contestationem non sunt admittenda probationes in causa prin-

Tom. IV.

cipali, quidnē si sit facta mentio in libello?

- 11 Si aliquid alicui competat tanquā heredi, sit nē exhibenda scriptura hereditatis, vel praeambulum? quid in filio tam respectu patris, quam matris?
 - 12 An facienda exhibitio alterius instrumenti nominati in scriptura ipsa mentionata in libello.
 - 13 Instrumenta si vna cum libello producuntur, facta litis contestatione, non potest ex illis instrumentis ferri sententia pro Actore, nisi ab illo fuerint reproducta in vim probationis; Sed quid in Regno.
 - 14 Attento hoc Ritu, ut agens nomine alieno teneatur probare, se talē qualem asseris post litem contestatam, an semper sit verum? & datur illi intellectus.
- Exceptio in iudicio, tu non es procurator, est dilatoria, & alia remissive.
- 15 Constitut. Regn. Exceptionem filiationis, dispositio, atque distinctio inter agentem nomine proprio, & alieno, memoratur.
 - 16 Adducitur notabilis S.C. decisio innētis Aulis à Reg. Rouito manuscripta, qua explicatur adducta Constit. Exceptionem filiationis.
 - 17 Tutor agens teneatur ostendere solemniam, & qua sint? ac cuius expensis dari debeant? & an sat sit dicere, ubi sunt?
 - 18 Inventarij exceptionem opponens, an teneatur illud exhibere, vel sufficiat indicare Notarium.
 - 19 Cedens non obstringitur tradere instrumentum crediti cessionario, quando originale existens penes Notarium haberi potest, & memoratur Scraphini decisio 1477.
 - 20 Cuius sumptibus sit danda copia scripturarum in libello enunciarum? remissive.

Um actus agentium sint in-patiente benè disposito; in omni iudicio, siue civili, siue criminali, siue ordinario, siue exequutiuo, & summario, esse
M m legi-

legitimandam Actoris personam. Iura clamant, *cap. querendum*, *cap. alicui*, *cap. sunt qui*, 2. *quasi*, 7. *l. qui stipendia*, 9. *l. licet*, 24. *C. de procurat. l. non ignorat*, 9. *l. si quis*, 20. *l. si liberti*, 21. *C. de his, qui accus. non poss.* & DD. aduertunt, *Brannor. à Sole in quaest. legal. quasi*, 11. *Carolus de Grassis de exception. exception.*, 4. *ex num.*, 88. & latè *ex num.*, 95. *Vant. de nullitat. tit.*, 1. *de nullitate ex defectu inhabilitatis, seu mandati comparientium*, *ex num.*, 1. *Ronit. in pragm.*, 5. *num.*, 10. *de ord. indic. Cassill. quotid. controuerf. lib.*, 3. *capit.*, 24. *num.*, 130. *Antonin. de Amato variar. resol. lib.*, 2. *resol.*, 78. *ex num.*, 1. *Gregor. Lopez. in lib.*, 3. *tit.*, 10. *par.*, 3. *glos.*, 1. *Marantia in praxi par.*, 4. 20. *distin.*, 16. & *par.*, 6. *tit.*, de except. 9. *membro indicij. num.*, 3. & 4. *Carlenal. de indic. tom.*, 2. *lib.*, 1. *tit.*, 2. *disp.*, 4. *ex num.*, 1. *Reg. Sanfelix. decis.*, 338. *à num.*, 1. *lib.*, 3. *Consil. Prat. discept. forens. cap.*, 24. *ex num.*, 1. *Pras. de Franch. decis.*, 692. *Reg. Ronit. in pragm.*, 1. *m.*, 2. *de ord. indic.* Quæ quidem inhabilitatis personæ exceptio nunquam exclusa censetur à Statuentibus, tam in iudicijs, quam in cœteris actibus, *Menech. de presumption. lib.*, 2. *presumpt.*, 33. *num.*, 1. & 2.

- Antinomia verò inter DD. extat, an id fieri debeat statim initio litis, & ante ipsius contestationem, vel sat sit legitimare Actoris personam in probatorio termino? anuè deuinciatur nonnunquam ipse Actor, seu libellans, exhibere scripturas, aut instrumenta, quæ memorat in libello? quod ex scribendis patebit; sed antea ignorare nefas est, distantiam haud exilitem cōsiderari inter verbum *exhibere*, & verbum *edere*, nec immeritò legi in libro ff. & *C. titulum de edendo*, aliūque *ad exhibendum*. Et licet inter se tantam præferant similitudinem, vt nedum discerni vix possit, quid inter se distent; verum etiam complures existimauerint, edictum *de edendo* ferè superfluum esse, tanquam satis nobis sit titulus *ad exhibendum*.
- Attamen inter alias consideratur illa dissimilitudo inter verba ipsa, & re-

liquis fortasse vtilior, quæ depromitur ex *Castrens. in l. quadam ff. de edendo*, quòd qui edere compellitur, tradendo exemplum, suum persoluat munus, *l. x. S. edere, & l. Argentarius, S. edi, ff. eod.* Sed qui exhibere cogitur, rem ipsam solum, non eius exemplar, aut imaginem consignare potest.

Itaque dum de scripturarum exhibitione loquimur, ipse produci, non earum exemplar potest: tùm, quòd exhibere, est præsentiam corporis præbere, *l. plus est, & l. locum, S. hoc interdictum, ff. de tabul. exhib. tùm*, quòd actio ad exhibendum datur ei, qui aliqua acturus est actione in rem, vel in personam, cuius petitur exhibitio, *l. 3. S. est autem, & l. Iulianus, S. quantum, ff. ad exhib.* quare non exemplar, sed res ipsa exhibenda est. Reliquas duas differentias coacervat *Alfan. in rub. C. de edend. à n. 3.* quamuis sciam, neminem lætere, talia verba aliquando confundi, sæpèq; exhibere pro edere sumi, & è contra.

- His consideratis, regulam nunc constituo, ex *Vlpiani l. C. sententia, edenda esse omnia, qua, quis apud Indicem editurus est*, in *l. 1. S. edenda, ff. de edend.* vbi etiam *Glos.* cœterique scribentes explicant, edenda esse omnia instrumenta, tam ab Actore Reo, quam Actori à Reo, & post litem contestatam tantùm: namque lite contestata, vsque ad causæ conclusionem, cum Iudici edantur instrumenta, *cap. cum dilectus, de fide instrum. & cap. cum causam, de testibus, Abb. Fel. & alij in eod. cap. cum dilectus*, necnon *Bart.* & reliqui in *l. admonendi, ff. de iur. iur.* idcirco etiam aduersario ea edenda esse post litis contestationem, vsque ad conclusionem, videtur dicendum. Opinatur tamèn *Specul. in tit. de instrum. edit. S. nunc dicamus, num. 1.* licere Iudici statuere terminum vtrique parti, infra quem vniuersa instrumenta producantur, & eo casu non ampliùs debeat vsque ad conclusionem dare, & præscripto tempore elapso denegatur exhibendi facultas, & commentant

dant *Gulielm. & Bald. super ipsomet*
S. edenda. Hactenus de scripturis con-
 signandis ad finem probandi, quas ne-
 mo compellendus est presentare, nisi
 post contestatam litem, & de stylo no-
 strorum Tribunalium, quandocum-
 que vsq; ad senrentiam exclusiue pro-
 ducere partes valent, vt plurius dixi,
 præsertim in *Ris. 138. lib. 2.*

Cum verò de illis quaeritur ad fi-
 nem deliberandi, cogendus est Actor,
 etiam ante contestatam litem, exhi-
 bere ad petitionem conuienti, ex *l. 1. ff. de edend. Specul. loc. cit.* & propterea
 si producus libellum in eo memine-
 rit alicuius scripturæ, tunc illam co-
 gitur edere, *Succin. in n. conf. 134. post*
num. 3. volum. 2. Purpur. conf. 8. & 11.
vol. 1. Borga. Canal. decis. 38. num. 5.
vol. 1. Innoc. de Abb. cap. 1. de probat. &
Felin. n. 26. Aret. conf. 68. num. 1. Viu.
decis. 11. num. 12. decis. 358. par. 2. Can-
cer. var. resolut. par. 1. capit. 19. num. 15.
Muscastell. cit. glof. comparentis, nu. 14.

Idque adeò, quòd si postmodum
 deperdisse iuret, non sit eius assertio-
 ni standum, nisi eiusmodi amissionem
 alijs confirmauerit probationibus,
Ruin. conf. 69. num. 4. & 5. vol. 2. & Plot-
us in l. si quando, num. 541. C. unde vi,
 vel aliquis deduceretur casus: veluti
 incendij, sacco mani, inundationis,
 vel casuatis, &c. *Glof. in cap. quantum*
contrà, verb. Præsumatur, de probat. ex
l. 1. C. locat. Afflict. decis. 13. Farinas.
de simulat. & falsitat. quæst. 154. 3. par.
num. 40. Surd. conf. 145. num. 3. vol. 2.
Tepat. var. sentent. tit. 323. cap. 9. vol. 1.
Gratian. cap. 262. nom. 2. & cap. 468. nu-
mer. 30. 10. 3. Thesaur. quæst. forens. 94.
lib. 3. Thor. par. 1. compend. verb. Pro-
batio scriptura deperdita, Cacheran. de-
cis. 96. Carocc. decis. 11. Rota Pernsin.
dec. 100. Ricci. collect. 2053. par. 5. Præf.
Gananerro conf. 6. art. 4. num. 31.

Quamquam autem permulti dixe-
 rint, non omnium scripturarum in
 libello mentionatarum faciendam es-
 se editionem ante litem contestatam;
 sed earum dumtaxat, quæ per modum
 limitationis, non autem assertionis,
 mentio facta est, inter quos extat præ-

Tom. IV.

cipue *Bart. multis in locis*, ac potissi-
 mum in *l. postquam*, §. si dies, ff. de le-
 gat. sine fideicom. nom. caneat. de cum-
 que *Rot. Rom. decis. 34. de probat. Guid.*
Pap. dec. 116. Francisc. March. dec. 557.
num. 10. ex Felin. in cap. 1. num. 26. de
probat. Gabr. Sarain. in suis annot. ad
Mathefl. sing. 40. num. 5. Nihilominus
 tutiorem reor opinionem, vt omnes
 teneantur exhibere, ex *Aretin. in ca-*
p. 1. de probat. Ranchin. ad Guid. Pap.
 qui præterea ita seruatum vidisse re-
 statur, adducta *decis. 116.* estque com-
 munis practica, si *Follerio* assentimur
 in *addis. ad Marant. in suo specul. par. 6.*
alieu 10. num. 9. Muscastell. par. 3. glof.
mentionatorum, num. 3. & Confl. Car-
leual. cit. 10. 2. de iudic. lib. 1. tit. 2. disp. 3.
num. 18. exemplificans, si diceretur,
 Titius vendidit mihi fundum, proue
 constar ex instrumto manu talis No-
 tarij, tunc fit relatio ad instrumen-
 tum limitariue. Fit in libello mentio
 assertiue, cum proposita narratione,
 petitionis clara, & aperta, subiun-
 gitur, & de hoc factum est instrumen-
 tum manu talis Notarij, subnequit
 que *num. 20.* huiusmodi quaestionem
 videri redactam ad vanam verborum
 formulam ex adducto *Ranchino.*

Veritatem si Actor meminerit ali-
 cuius scripturæ facientis ad probatio-
 nem petitionis, causæque decisionem,
 & Reus petierit illius exhibitionem;
 nempe, si comparuerit tanquam ces-
 sionarius, siue donatarius, illeque in-
 stiterit pro fide cessionis, & donatio-
 nis, tunc deneganda esse exhibitionem,
 scripsit *Specul. in adducto §. nunc di-*
damus, versic. sed quid, num. 4. & se-
quutus est Bald. in l. 1. §. editiones, ff. de
edend. Marilian. decis. 7. & Osafchus
 10 *decis. 57.* Nam ante litem contestatio-
 nem non sunt admitteudæ probatio-
 nes in causa principali, etiam si ille
 velit, *cap. exhibita, de iudic. & toto ti-*
tulo, vt lite non contest. Boer. dec. 10.
 loquens in cessionario, & hærede,
Thomas. decis. 100. ex num. 1. Mastrill.
decis. 258. à num. 1. de donatario ser-
monem habentes, Thor. 3. par. compend.
verb. Cessionarius, Olea de cession. inr.

M m 2

tit. 1.

tit. 1. *quall. 5. num. 9. & tit. 7. quall. 1. ex num. 2.* Verum cum eius sit facta mentio in libello, illius fieri debet exhibitio, ut scripsit idem Bald. in l. qui stipendia, in fin. C. de procurat. Dec. conf. 301. Guidon. Pap. singul. 245.

- Si verò aliquid competens alicui
11 ranquam hæredi contineat, sit nè exhibenda scriptura hæreditaris, vel præambulum? tractant Vinus decif. 374. vol. 1. de Gama conf. 8. ex num. 29. Zucc. decif. 1. à nu. 1. Schauin. dec. 100. num. 2. quidue in filio respectu patris, siue Actore, siue Reo? norant Palma in diues. lur. Comm. & Regn. gloss. 8. ex num. 15. Gullupp. in praxi S. C. par. 1. cap. 6. ex num. 8. Ricc. decif. 142. par. 1. Gratian. tom. 2. cap. 230. Anus meus ad Capyc. decif. 70. num. 1. meminit Caran. in hoc ritu, Mauson. de caus. exequut. ampl. 16. num. 6. & quid quò ad matrem, in qua nulla consideratur suitas? dixi in Rit. 178. num. 2. lib. 2. & agunt Chartar. dec. Gen. 54. n. 21. R. Capyc. Latro decif. 117. num. 3. & 4. Sener. ad adduct. decif. Reg. Sanfelix. 338. tom. 3.

- Immo exhibitionem alterius in-
12 strumentum nominati in scriptura ipsa memorata in libello esse faciendam, affirmat Dec. in Auth. si quis in aliquo, num. 4. C. de edend. & citat. conf. 301. num. 3. Cranet. conf. 112. num. 15. & Gloss. in cap. Abbate, versic. fiat fides, de verbor. signif.

- Sed quia isthæc præsentatio ante
13 litis contestationem facta, èt tendit, ut deliberet Aduersarius, si velit cedere, vel contendere, ex adducta l. 1. ff. de edend. & citata decision. Rotal. 34. idèo intentionem Actoris haud quaquam probabis, nisi causus sit ipse producens, eamquè reproduxerit in vim probationis post litem contestatam, Butr. in cap. cum venissent, num. 20. de ressit. in integr. & cap. 1. post num. 16. de probat. Matheff. sing. 40. Mynsing. adiungens ita seruatum, in obseruation. 53. centur. 1. omnesque fulciuntur auctoritate Federic. de Senis conf. 160. num. 2. Quod minimè locum vendicare in hoc Regno, credimus ex Cap.

detestantes, in Rit. 288. potissimum in S. C. ex Bald. in l. eos, S. syn. autem, in pen. col. C. de appellat. dicente, quòd post litem contestatam non est opus reproducere exceptiones peremptorias oppositas ante litem contestatam, quia scriptura semel producta semper loquitur, & pro absoluto habuit S. C. in causa S. Montis Pietatis huius Fidelissimæ Ciuitatis cum Barone Calsis Noui. Commissario D. Consil. D. Io. Francisco Marciano, in Banca. Ianuarij de Licto.

- Hæc adnotare placuit, quibus no-
14 stra municipalia iura optimè collimare videntur, siquidem præfens Rit. de cuius dispositione prolixè factur Muscatell. in prax. S. C. par. 3. gloss. comparentis, à n. 16. & concludit etiam post litem contestatam, teneri quem probare se talem, qualem se dixit, cum nomine alieno egit, attenta dispositione præfentis Rit. quauis attenta dispositione Iuris, teneretur antea docere, se tutorem, aliumuè, quem se esse asserit, ac propterea ratio ab ipsomet relata in cit. praxi, parte 3. gloss. termini, sub num. 3. (quòd per litis contestatione purgatur eiusmodi exceptio procuratoria, & similis, iuxta l. Pomponius, §. ratihabitis, ff. de procur. Gloss. in l. dicit, C. de procurat. quandoquidem cum fiat Dominus litis Procurator, ampliùs aduersùs illum opponi nequit exceptio, si non es procurator, quæ est dilatoria, ex doctrina Matheff. sing. 98. incipiente Nota Textum, & ibi Addit.) procedat tantum de lure, non autem vigore nostri Rit. aut potius, & mea quidem sententia, crederem, Ius Comune loqui, vbiuque ante litem contestatam opponere tur exceptio legitimisationis personæ, & unque teneatur statim docere, nulla data licentia legitimandi postmodum; Ritum verò nostrum cum nulla fuit proposita exceptio, qui tunc admitti ad liticandum patitur, etiam non legitimata persona, ob terminum peculiarem, quem cõcedi mandat post terminum in causa datum, ita quòd, opposita excep-
tione

tione prædicta ante terminum, fortasse non procederet dispositio præsentis *Ritus*, atque ideo non daretur terminus ad decendum de solemnibus, quia debuisset probare ante breuem terminum in causa, quo in casu locum habere verba præsentis *Ritus* non videntur. Conferunt exarata à Bald. & Salycet. in *citat. l. non ignorat*, Balb. decis. 513. *Glos. And. & Afflict. in mem. Const. exceptionem*. Et an, ac quando procurator post litem contestatam teneatur exhibere mandatum, si illud negeretur, & vsque ad quod tempus possit produci? ad exornatum mem. text. in *l. Pomponius*, §. *ratihabitionis*, lepidè examinat D. *Consiliar. Altimar. tom. 2. de nullitat. rub. 11. integra quaest. 23.* & reiterat prius *quaest. 20.* potissimum ex *num. 25.*

Iure verò *Const. Regn. Exceptionem* 15 *filiationis*, constitutum est, ut qualitas ad agendum requisita in eo, qui agit nomine proprio, minimè probanda sit ante litem contestationem, sed in eius processu, alioqui, Actori obiecta exceptio carentiæ similis qualitatis ad merita referatur causæ, non remota litem contestatione, ut exponit *Glos. ibid. verb. Filiationis, l. fern. & Afflict. ibid. Caraut. in Rit. 191. num. 7. Muscatell. in praxi lib. 1. par. 5. glos. re-fermat. num. 8. lo. Arnonus* Constitutionis memor *In pract. iud. c. 9. diff. 42. & diff. 95. Scialoya de for. comp. cap. 33. num. 438. pag. 186.* Quòd si agat alieno nomine, tanquam procurator alterius, vel ut tutor, seu curator, in initio litis, & ante illius contestationem mandatum exhibere, suamque legimitate personam obstringitur, alioqui obstat exceptio *tua non interest*, & à Iudice, uti actione carens, ex officio repellitur, ut diximus, & notant *Pacian. de probat. lib. 1. cap. 57. num. 28. & seq. Menoch. consil. 1244. num. 59. lib. 13. latè Gutier. de tutel. & cur. par. 3. c. 8. Christin. decis. Belgic. 153. n. 7. lib. 2. Golin. de procur. par. 2. c. 3. inquirens, an acta interim facta sine nulla?*

Ad exornatum autè adductæ *Const. Exceptionē filiationis*, D. R. Scipio Roni-

ur in margine eiusdem propria manu hæc scripsit, quæ hic adnotare libet.

Adverte tamen, quòd hodie 25. Octo-
16 bris 1613. iunctis *Consiliariis* duarum Aularum, ad relationem perspicacissimi, & doctissimi lo. Andrea de Georgio Reg. Consil. fuit iudicatum, hanc Constitutionem esse intelligendam in exceptionibus exemplificatis in textu, quæ sunt exclusivæ intentionis agentis; non autem in exceptionibus, quæ sunt exclusivæ actionis, in quibus remanet firma dispositio Iuris Communis, ut scilicet, quando impromptu constat, Actori non competere actionem intentatam, impediatur processus ad ulteriorem, ex regula text. in *l. si pupilli*, §. *videamus*, ff. de neg. gest. ubi DD. quos latè recenset Menoch. de arbit. iud. quæst. 16. Et ideo dum Ottavio Tuttanilla, qui habebat infolidum obligator Comitum Sarni, & Pompeium Tuttanilla pro ducatis quatuor mille, & octigentis, donatis eius patri contemplatione matrimonij, egisset pro medietate, contra Comitissam Sarni, heredem Comitum, & declarasset, ab eis non prætendere, nisi suam medietatem tantum, & sic diviserat obligationem, iuxta text. in *l. Reos*, ff. de duob. reis, & creditores Comitissæ ex iuribus illius petissent, cōdemnari Prosperum Tuttanillæ filium, & heredem Pompei, ad contri- buendum in hac medietate pro sua rata, opposita per Prosperum adversus Comitissam, & eius creditores exceptione incompetentiæ actionis, habuimus pro vero, stante divisione actionis infolidum, non competere conreo conventio pro sua medietate actionem contra conreum, & diximus, non esse procedendum in causa contra Prosperum. *Alvarius Figliola.*

Tutori verò agenti in iudicio, ut
17 se talem qualeme ostendat, sat non est, de decreto tutelæ docere, sed & de satisfatione, & inventario, quæ duo sunt præcipua requisita pro legitimanda eius personâ, atque ita ostendere principium, & finem inventarij, notat Caraut. in hoc *Ritu*, cuius memores sunt *Viscont. in concl. iur. verb. Tutor*, pag. 278. Anus meus ad *Capyc. decis. 50. num. 1. in fin. Afflict. & Vrsill. decis.*

decif. 297. Muscatel. Glos. competentes, ex num. 10. Merend. cor. f. 42. num. 7. Errat. decif. 526. num. 8. tom. 2. Crasf. excep. 25. num. 94. Ludonif. decif. 574. Causal. de int. & curat. num. 2. Galtier. in prax. instrum. 1. par. 2. par. rub. 2. n. 2. Mynsinger. cent. 2. obseruat. 37. num. 2. Afflict. in cap. 1. de milit. vafal. qui con- sum. ex num. 38. Cappell. Tholosan. decif. 288. vbi Ausfer. triplicitèr coar- dat, Gramm. in Rit. 42. incip. item ser- uat, attestans nullum declaratum fuisse iudicium, Calà de mod. artic. glos. 3. §. 1. nu. 67. Videndi Arnon. folioq. 99. Franch. dec. 206. Thor. par. 1. compend. decif. verb. Processus, Palma in diuers. iur. Comm. & Regn. glos. 14. Ritus, & Caran. memores, nescientes, quòd iure Communi attento adimplementa, expensis pupilli dari debeant, ex Aretiu. in S. praterca, num. 35. Inst. de excep. Vant. de nullitat. ex defect. mand. nu. 149. & mos Regni admittit, asse- rere, vbi sunt? Vrsill. ad Affl. dec. 177. Marta vot. 87. Muscatel. glos. compa- rentis, num. 18. Glau. Tut. alleg. 23. num. 1. Prat. obseru. 95. ex num. 6. ex- tricans Vrsill. effat, & explodens vul- gatam controuersiam, nùm opponens
18 inuentarium, ad illud exhibendum obstringatur, an verò satis sit indica- re Notarium, penès quem existere dignoscitur? in ea, sat esse indicare, concludit.

Confert, cedetèr minimè obstrin-
19 gi tradere instrumentum crediti ces- sionario, quando originale est penès Notarium, à quo haberi potest, Se- raphin. decif. 1477. qui num. 10. infert ad heredem obstrictum dumtaxat da- re legatario instrumentum fundi le- gati, Bald. in Instrumonta, Cade fidei- comm. ex text. in l. creditor, ff. de ali. empt. & vend. ibi: Respondi, posse em- ptozem iudicio consequi, ut instrumen- ta, de quibus quæreretur, exhibeantur, quando tamen penès ipsum originale asseruatur, insequitur Visconti in con- clus. iur. verb. Cedens, fol. 24. qua de re Surd. decif. 54. Hermosill. in l. 3. tit. 5. par. 5. glos. 2. num. 2. Nouar. de dation. in solus. quast. 12. num. 5. sect. 2. Man-

gil. de euict. quast. 81. num. 1. Rota de- cif. 104. penès Verall. Reg. de Marin. lib. 1. resol. cap. 42. num. 9. Olea cit. tract. de cefs. iur. tit. 7. quast. 1. dispuñcns num. 13. add. decif. Seraphin. conciliat, ac declarat dissidentes DD. senten- tias, ex Cenc. de censib. quast. 72. n. 32. Pacific. de saluan. interditi. inspect. 5. cap. 4. à nu. 208. & eiusdem Seraphini dec. 1477. meminit D. Carol. Anton. de Luc. in cessionis iur. & action. labyrinth. ianna, via 69. num. 3.

Cuius autem sumptibus sit exem- 20 plar, seu copia danda scripturarum in libello enunciarum? inquirunt Vin. decif. 11. & 358. part. 2. Muscatell. in glos. mentionatarum, aliqñe cit. in loc. Asia determ. 153. Senerin. ad Sanfelis. cit. decif. 338. vers. verum si alior. 10. 3.

R I T V S CCXCV.

Tem quòd quilibet Officia-
lis, Iudiciarius, Capitaneus,
Iudex, Assessor, in Regno
in fine sui officij, debeat
syndicari, prout Constitutio, & Ca-
pitula Regni iubent, & mandant, &
nisi demonstrent literas sui syndica-
tus, non possint assumi, nec admit-
tantur ad aliud officium.

S V M M A R I V M.

- 1 Optimus gubernanda Reipublica mo-
dus est, subere, ut Ministri, obito iam
munere, reddenda ratione se submit-
tant.
- 2 Non aliam ob causam Imperia tueri, &
nisi quia plus nimio Administrantiū
libertati indultum est.
- 3 Minis inquisitionis, & residentia cotr-
centur Officiales.
- 4 Hoc optimè intuens Regina Ioanna, ut
omnium somnos sua vigilantia, tuer-
retur, quod proprium est Regum; hoc
Ritu canit, omnes Officiales syndica-
tui stare debere, quòd iure Dinino,
&

& positino sancitum est.

- 5 Numerantur aliqui, praesertim Actu-
rij (qui large Officiales dicuntur) qui
sine syndicali obstringuntur, hanc
obstante immemorabili consuetudine
in contrarium.
- 6 Lex per contrarium usum ut tollatur,
qua exquiratur? cuique incumbat
probare abrogationem.
- 7 Durante syndicato debet Actuarius ab
officio desistere, illoque completo, &
obtentis literis liberatorialibus potest
ad munus redire.
- 8 Magistratus, Principis rescripto, non
excusatur in syndicato, nisi à culpa
leni, ac lenissima, & statutum, aut
consuetudo in contrarium minime ad-
mittenda.
- 9 Officiales perpetui, siue ad beneplacitū,
qui his acquiparantur, etsi non com-
prehensī in hoc Ritu, alijsque Regni
sanctionibus, neque excusantur, sed
visitationis sunt obnoxij, qua quando
soleat fieri.
- 10 Pro-Reges contra Officiales perpetuos
carent iurisdictione, nominant dum-
taxat illos Potentissimo nostro Regi.
- 11 Ha nominationes unde ortum habue-
runt?
- 12 Primo loco nominatus frequentius eli-
gi conuenit, ut dignior.
- 13 Recensetur nominatio facta in forma
sphaera à Patribus Minoribus, nō no-
minans ex ordine scriptura indices
digniores, ac adducitur responsum
Pontificis, & praefata cautela etiam
usus fuit Gaius I.C.
- 14 An dignum nominare valeat, relicto
digniori?
- 15 Officia indigenis collata vilescunt, &
decolorantur.
- 16 Gradatim conferri debent officia, scitu
oner a distribuenda.
- 17 Aliquando, Rex noster destinare solet
Officialē alterius Regni ad capiendū
informationem contra Ministrum per-
petuum, vel mandat, causam videri
per Officialē huius Regni destinan-
dos à Pro-Rege, & casus memoratur.
- 18 Capitanei, exhibitis literis parentalibus,
teneantur praestare insinrandum
de fideliter iustitiam ministrando, &

de alia observando.

- 19 Quin, & iurare debent, quod integra
perlegerint Regni iura; sed an pro-
cedat in omnibus Officialibus, siue
Regijs, siue Baronialibus.
- 20 Insinrandum praestari debet die non
feriato, & non complectitur, nisi ob-
servantiam insinorum, & alia ad rem.
- 21 Iudex habens potestatem procedendi,
prout volueris, ordinem tamen iuris,
statuta, ac consuetudines observare
tenetur.
- 22 Praefatum iuramentum non compre-
hendit observantiam eorum, qua con-
traria consuetudine abrogata sunt.
- 23 Vestigal, si venditur à patris vecchi,
e modi vsati, intelligitur de pactis
ac modis in usum deductis, honestis,
& licitis.
- 24 Recensetur celebris causa decisa in
S. C. inter Gubernatores Arrenda-
menti ferri, &c. ac conductores,
& subconductores eiusdem Arrenda-
menti.
- 25 Locator tenetur praestare rem locatam
absque vitio, & liberam, ut valeat
conductori illa frui.
- 26 Arrendamentum ferri consistit in iure
prohibendi ferrum, azzarium, &c.
- 27 In Regia Sile non licet facere picem
albam, nec incidere arbores.
- 28 Provisiones, quod observetur solitum,
intelliguntur de solito iusto, atque li-
cito.
- 29 Vendens rem, censetur vendere ius,
quod habet in re, & sermo intelli-
gitur secundum suam naturam, & coar-
ctatur ad ius respectu rei, de qua agi-
tur.
- 30 Iuramentum in ingressu officij semel
praestitum, sat est etiam pro tempore
confirmato.
- 31 Officiales praestare quoque tenentur cau-
sionem in loco administrationis de
parendo syndicali, completo munere.
- 32 Si verò in illo loco non inuenerint fide-
iussorem, admittuntur illam praesta-
re in Regijs Tribunalibus, & an te-
neantur satisfacere de indicatum sol-
uendo? remissum.
- 33 Interposita appellatione per querelan-
tem syndicatus cogitur ad praestandū
cautio-

- cautionem de soluendis, & resarciendis damnis, expensis, ac interesse.
- 34 Satisfactio si ex aequitate illorum de Regimine, non fuerit data, ultra interesse, ad quod tenentur, obtinere possunt Regio ordines, quod dent idoneam cautionem, vel desistant.
- 35 Deliquant ne hi de Gubernio, si Officialem dinitem admiseris absque huiusmodi satisfactione?
- 36 Actorum Magister excusatur recipiens fideiussorem minus idoneum in partis presentia, non reclamantis, vel de mandato Iudicis.
- 37 Syndicus praeterea immunis est à pena, quia fideiussorem non recepit ab illo, qui aderat tempore syndicatus.
- 38 Fideiussores Magistratum non tenentur ad gesta extra officium, etsi fideiussio generalis sit, & in omnem casum concepta.
- 39 Numquid verò generaliter praestiti teneantur ad penam corporalem, & subsistat obligatio taliter facta?
- 40 Fideiussores si decesserint ante sententiam condemnatoriam, possunt ne eorum heredes conveniri?
- 41 Ratio ab Officialibus in loco administrationis reddi debet, & in loco scilicet maiori, at non in omnibus locis illi adiacentibus, praeter huiusmodi in locis praedictis.
- 42 Non possunt discedere à loco, nisi praestito syndicato, etiam vocati à Principibus si fuerint tamen accusati de crimine, pro quo venires imponenda, pena corporis afflictiva.
- 43 Lices Principi iubere, quod pendente syndicato in uno loco, valeat exercere aliam officium in alio, qui aliquando indulgere solet, ut praestetur syndicatus per Procuratorem.
- 44 Officiales non obstruuntur praestare syndicatum in loco administrati officij, quando ibi inimicitias contraxerunt, & praxis indicatur.
- 45 Officialis si aufergerit timore alicuius factionis contraria, nulla ex fuga oritur contra ipsam praesumptio.
- 46 Vniuersitas retinet ultimam tertiam salarij partem dandam post finitum syndicatum, & absolutionem obtentam.
- 47 Syndicabantur olim à Praefecto Pratorio, hodiernis tamen temporibus secundum consuetudinem locorum.
- 48 Non requiritur interuentus successoris, quidne si eligatur pro syndicator?
- 49 Syndicatus Regentis, ac Iudicum Magnae Curiae, recipitur ab Electis huius Cinitatis taxatim, & committitur alicui Cinitatis Consultori.
- 50 Hic Consultor habet potestatem absoluerendi, vel condemnandi, à cuius decretis, etiam nostris temporibus, ad S. G. appellabatur, in quo, coperto capite stans, relationem faciebat, ipsoque absente, dabatur suffragia.
- 51 Quo titulo Electi decorentur, in decretationibus à Praefide S. G.
- 52 Hodie à Consultoriis decretis, appellatur ad Collaterale Consilium.
- 53 Acta syndicatus gratis, & sine mercede tradi, ac fieri debent, tum querelante, tum syndicante instante.
- 54 Ratio praxis, quod ad Collaterale Consilium deferatur, appellatio, indicatur.
- 55 Quod declarauit idem Collaterale Consilium locum habere in Officialibus Regijs, non autem Baronialibus, & Diploma rescribitur.
- 56 Demones, atque adeo lamiae, magi, ac venefici, homini insipienti non possunt nocere, & incarcerati maleficia non possunt euadere.
- 57 Nedium Iudices M. G. biennales, sed etiam perpetui à S. M. electi, sunt syndicati, & ratio adducitur.
- 58 Regens M. G. dum praestat syndicatum, tenetur exire Palatium M. G. si ibi habitat.
- 59 Vigiles Pro-Reges syndicatus ratione à Iudicibus relata, & nulla detecta labe, confirmant illos, donec ad maiorem gradum ascendant, monita R. Caroli Tapiae insistentes, eiusque Regentis verba rescribuntur.
- 60 Qua monita obseruauerunt Eminentijs. Cardinalis ab Aragonia, & Excell. Marchio de Astorga, ac memoratur eorum humanitas in Authorem.
- 61 Debent eligi syndicandi non suspecti.

62 Illorum suspicio proponenda est in Regij Tribunalibus.

63 Duo Cognati non possunt simul eligi Syndicatores.

64 Contentiones, & ira fratrum sunt acerbissimæ, & qui se nimium diligunt, idem se nimium odio habent.

65 Duo Cognati in eadem causa Indices affidere non debent.

66 Pater, & Filius an possint in uno, eademque Tribumali ius dicere.

In Sindiorum, & Virtutis Palestra, nulla agnoscitur patria potestas, nulla vincula finitatis.

67 Adiuncti cum publicati sunt ex rescripto ad S. C. transmissio, inibi agendum est de removendo altero ex cognatis, remediis suspicionis.

68 Duo Cognati votum in eadem causa dare non valent.

69 Text. in l. 3. §. si quis, ff. de condi. caus. dat. ubi Celsus Genitorem in iure correxit, enucleatur.

Filius in iudicijs ad irritum renovare non valet, quia à Patre geruntur, imò illius sententiam tueri obstringitur.

70 Pater, & Filius non possunt una insimul administrare bona Vinerisitat.

71 Pater in causa filij indicare valet, quando partes non repugnant.

Filius minimè licet intervenire in causa, in qua pater, vel indicavit, vel suspectus allegatus fuit.

72 Iura Civilia ubi non habemus, recurrere debemus ad leges Castella, qua magnum pondus habent ad causas decidendas.

Viri duarum sororum sunt suspecti, ut unus patrocinari non possit eoràm altero.

73 Praefides S. C. in morte habent, Consiliarios germanos, cognatos, aut aliquo etiam fudere inter se coninnctos, sciungere, ac diversis Rotis addicere. Stylus vim legis habet.

74 Consanguinei qualiter se innegendi non sint à ferenda in eodem Tribumali sententia.

75 Decretum Regij Collateralis Consilij, quo in causa, de qua hic, in locum cognati demùm additi, iussu suis dandum esse alium Ministrum inter

adiunctos memoratur.

76 Praefes S. C. cum votum protulit in ea causa, in qua par numerus suffragiorum factus est, sicuti non ab ipso, sed à Prælege dandi sunt adiuncti, ita ille non potest super hoc consilium dare Prælegi.

77 Facta suffragiorum paritate, ubi Praefes ipse votum fert in incidenti causa, quando idem Praefes possit illicd, & clam advocare Consiliarium ad paritatem dirimendam.

78 Modus quismò obferuatur in dandis adiunctis, tam in causa paritatis, quam defectus numeri Iudicum?

79 Officialis obstringitur obferre literas liberatorias, & nisi illis ostensis, ad aliud officium assumi non potest. Extenditur etiam respectu officiorum extra Regnum administratorum.

Et hoc à nostris Iuribus requiritur de forma, cuius omissione nullitatem actus inducit.

80 Officialis tunc dicitur stitisse syndicatui, cum realitèr fuit ab eo expeditus, & licentiatius, obtenta, & ostensa litera testimoniali.

Legatum alicui factum, si studuerit, intelligi debet, si ad Doctoratum peruenierit. Sed explicatur ut ibi.

Bona fideicommissio abnoxia vendi possunt in subsidium pro studio. Sindium an praeferatur doti?

81 Officiali, quod non obtinuit literas liberatorias, obijci potest, nedum ad instantiam Vinerisitatis, & loci, ad quem destinatur, sed etiam illorum de loco, in quo de praterito minus exercuit.

Effatum Praef. de Franchis in decil. 479. in dubium renovatur.

82 Forma literarum liberatorialium, qua Magistratibus dantur à Syndicatoribus, in testimonium probitatis, & integritatis, traditur remissivè.

83 Officialis non acquirit possessionem officij, post electionem, & acceptationem, nisi ingrediatur Palatium, & ibi per Consilium recipiatur.

Ex duobus Officialibus ad idem officium promotis, ille praefertur, qui possessionem adeptus est.

- cautionem de solvendis, & resarciendis damnis, expensis, ac interesse.
- 34 Satisfactio si ex aequitate illorum de Regimine, non fuerit data, ultra interesse, ad quod tenentur, obtinere possunt Regies ordines, quod dent idoneam cautionem, vel desistant.
- 35 Deliquant ne hi de Gubernio, si Officialem dinitem admiservit absque huiusmodi satisfactione?
- 36 Actorum Magister excusatur recipiens fideiussorem minus idoneum in partis presentia, non reclamantis, vel de mandato Iudicis.
- 37 Syndicus praterea immunis est à pena, quia fideiussorem non recepit ab illo, qui aderat tempore syndicatus.
- 38 Fideiussores Magistratum non tenentur ad gesta extra officium, nisi fideiussio generalis sit, & in omnem casum concepta.
- 39 Numquid verò generalitèr praestiti teneantur ad penam corporalem, & subsistas obligatio salitèr factat?
- 40 Fideiussores si decesserint ante sententiam condemnatoriam, possint ne eorum haeredes conveniri?
- 41 Ratio ab Officialibus in loco administrationis reddi debet, & in loco scilicet maiori, at non in omnibus locis illi adiacentibus, praenys hannis in locis praedictis.
- 42 Non possunt discedere à loco, nisi praestito syndicato, etiam vocati à Principe, si fuerint tamen accusati de crimine, pro quo vniuers imponenda pena corporis afflictiva.
- 43 Licet Principi iubere, quòd pendente syndicato in uno loco, valeat exercere aliud officium in alio, qui aliquando indulgere soles, ut praestetur syndicatus per Procuratorem.
- 44 Officiales non obstringuntur praestare syndicatum in loco ad ministrati officij, quando ibi inimicitias contraxerunt, & praenys indicatur.
- 45 Officialis si auferat timore alicuius factionis contraria, nulla ex fuga oritur contra ipsum praesumptio.
- 46 Vniuersitas retinet vltimam tertiam salary partem daendam post finitum syndicatum, & absolutionem obtentam.
- 47 Syndicabantur olim à Praefecto Pratorio, hodiernis tamen temporibus secundum consuetudinem locorum.
- 48 Non requiritur interueniens successoris, quidne si eligatur pro syndicato?
- 49 Syndicatus Regentis, ac Iudicum Magnae Curiae, recipitur ab Electis huius Cinitatis taxatiue, & committitur alicui Cinitatis Consultori.
- 50 Hic Consultor habet potestatem absolvendis, vel condemnandis, à cuius decretis, etiam nostris temporibus, ad S.C. appellabatur, in quo, coperto capite stans, relationem faciebat, ipsoque absente, dabatur suffragia.
- 51 Quo titulo Electi decorantur, in decorationibus à Praefide S.C.
- 52 Hodie à Consultoris decretis, appellatur ad Collaterale Consilium.
- 53 Acta syndicatus gratis, & sine mercede tradi, ac fieri debent, tùm querelante, tùm syndicando instante.
- 54 Ratio praxis, quòd ad Collaterale Consilium deferatur, appellatio, indicatur.
- 55 Quòd declarauit idem Collaterale Consilium locum habere in Officialibus Regijs, non autem Baronalibus, & Diploma rescribitur.
- 56 Damones, atque adeo lamia, magi, ac venefici, homini ius dicenti non possunt nocere, & incarcerati maleficii non possunt euadere.
- 57 Nodum Indices M. C. biennales, sed etiam perpetui à S.M. electi, si à syndicato, & ratio adducitur.
- 58 Regens M. C. dum praestat syndicatum, tenetur exire Palatium M. C. si ibi habitat.
- 59 Vigiles Pro-Reges syndicatus ratione à Iudicibus relata, & nulla detecta labe, confirmant illos, donec ad maiorem gradum ascendam, monita R. Caroli Tapiz instantes, eiusque Regentis verba rescribuntur.
- 60 Qua monita obseruauerunt Eminentissimi Cardinalis ab Aragonia, & Excell. Marchio de Astorga, ac memoratur eorum humanitas in Aushorem.
- 61 Debent eligi syndicandi non suspecti.

62 Illorum suspicio proponenda est in Regis Tribunalibus.

63 Duo Cognati non possunt simul eligi Syndicatores.

64 Contentiones, & ira fratrum sunt acerbissimæ, & qui se nimium diligunt, idem se nimium odio habent.

65 Duo Cognati in eadem causa Indices affidere non debent.

66 Pater, & Filius an possint in uno, eademque Tribunali insidere.

In Sindiorum, & Virtutis Palestra, nulla agnoscitur patria potestas, nulla vincula suavitatis.

67 Adiuncti cum publicati sunt ex rescripto ad S. C. transmissio, inibi agendum est de remouendo altero ex cognatis, remediis suspitionis.

68 Duo Cognati votum in eadem causa dare non valent.

69 Text. in l. 3. §. si quis, ff. de condit. causat. ubi Gelsus Genitorem in iure correxit, enucleatur.

Filius in iudiciis ad irritum renocare non valet, quia à Patre geruntur, imò illius sententiæ tueri obstringitur.

70 Pater, & Filius non possunt una simul administrare bona Vniuersitatis.

71 Pater in causa filij iudicare valet, quando partes non repugnant.

Filio minime licet intervenire in causa, in qua pater, vel iudicauit, vel suspectus allegatus fuit.

72 Iura Civilia ubi non habemus, recurrere debemus ad leges Castellæ, quæ magnum pondus habent ad causas decidendas.

Viri duarum sororum sunt suspecti, ut unus patrocinari non possit coram altero.

73 Praefides S. C. in more habens, Consiliarios germanos, cognatos, aut aliquo etiam fudere inter se coniunctos, se iungere, ac diuersis Rotis addicere. Stylus vim legis habet.

74 Consanguinei qualiter se iungendi non sint à fereuda in eodem Tribunali sententia.

75 Decretum Regis Collateralis Consilij, quod in causa, de qua hic, in locum cognati demum additi, iussu fuit dandum esse alium Ministrum inter

adiunctos memoratur.

76 Praes S. C. cum votum protulit in ea causa, in qua par numerus suffragiorum factus est, sicuti non ab ipso, sed à Prorege dandi sunt adiuncti; ita ille non potest super hoc consilium dare Proregi.

77 Facta suffragiorum paritate, ubi Praes ipse votum fert in incidenti causa, quando idem Praes possit illic, & clam aduocare Consiliarium ad paritatem dirimendam.

78 Modus quismodum obseruetur in dandis adiunctis, tam in causa paritatis, quam defectus numeri Iudicum?

79 Officialis obstringitur obtinere literas liberatorias, & nisi illis offensus, ad aliud officium assumi non potest. Extenditur etiam respectu officiorum extra Regnum administratorum.

Et hoc à nostris Iuribus requiritur de forma, cuius omisso nullitatem actus inducit.

80 Officialis tunc dicitur stetisse syndicali, cum realiter fuit ab eo expeditus, & licentiat, obtemperans, & offensa litera testimoniali.

Legatum alicui factum, si studuerit, intelligi debet, si ad Doctoratum peruenierit. Sed explicatur ut ibi.

Bona fide commissio abnoxia vendi possunt in subsidium pro studio. Studium an praefatur doti?

81 Officiali, quod non obtinuit literas liberatorias, obijci potest, nedum ad instantiam Vniuersitatis, & loci, ad quem destinatur; sed etiam illorum de loco, in quo de praeterito munus exercuit.

Effatum Praef. de Franchis in decis. 479. in dubium renocatur.

82 Forma literarum liberatorialium, quæ Magistratibus dantur à Syndicatoribus, in testimonium probitatis, & integritatis, traditur remissimè.

83 Officialis non acquirit possessionem officij, post electionem, & acceptationem, nisi ingrediatur Palatium, & ibi per Consilium recipiatur.

Ex duobus Officialibus ad idem officium promouis, ille praefertur, qui possessionem adeptus est.

- cautionem de solvendis, & resarciendis damnis, expensis, ac interesse.
- 34 Satisfactio si ex aequitate illorum de Regimine, non fuerit data, ultra interesse, ad quod tenentur, obtinere possunt Regios ordines, quod dent idoneam cautionem, vel desistant.
- 35 Delinquant nō hi de Gubernio, si Officialem divitem admiserint absque huiusmodi satisfactione?
- 36 Actorum Magister excusatur recipiens fideiussores minus idoneum in partis presentia, non reclamantis, vel de mandato Iudicis.
- 37 Syndicus praterca immunis est à pena, quia fideiussores non recipit ab illo, qui aderat tempore syndicatus.
- 38 Fideiussores Magistratum non tenentur ad gesta extra officium, etsi fideiussio generalis sit, & in omnem casum concepta.
- 39 Numquid verò generaliter praestiti teneantur ad penam corporalem, & subsistat obligatio taliter facta?
- 40 Fideiussores si decesserint ante sententiam condemnatoriam, possint nō eorum heredes conveniri?
- 41 Ratio ab Officialibus in loco administrationis reddi debet, & in loco scilicet maiori, at non in omnibus locis illi adiacentibus, prout bannis in locis praedictis.
- 42 Non possunt discedere à loco, nisi praestito syndicato, etiam vocati à Principe, si fuerint tamen accusati de crimine, pro quo venires imponenda, pena corporis afflictio.
- 43 Licet Principi subdere, quod pendente syndicato in uno loco, valeat exercere aliud officium in alio, qui aliquando indulgere solet, ut praestetur syndicatus per Procuratorem.
- 44 Officialis non obstringuntur praestare syndicatum in loco administrationis officij, quando ibi inimicitias contraxerunt, & praxis indicatur.
- 45 Officialis si auspexerit timore alicuius factionis contraria, nulla ex fuga oritur contra ipsum praesumptio.
- 46 Universitas retinet ultimam tertiam salarii partem dandam post finitum syndicatum, & absolutionem obtentam.
- 47 Syndicabantur olim à Praefecto Pratorio, hodiernis tamen temporibus secundum consuetudinem locorum.
- 48 Non requiritur interveniens successoris, quidne si eligatur pro syndicator?
- 49 Syndicatus Regentis, ac Iudicum Magnae Curiae, recipitur ab Electis huius Civitatis taxatim, & committitur alicui Civitatis Consultori.
- 50 Hic Consultor habet potestatem absolvendi, vel condemnandi, cuius decretis, etiam nostris temporibus, ad S. C. appellabatur, in quo, coperto capite stans, relationem faciebat, ipsoque absente, dabatur suffragia.
- 51 Quo titulo Electi decorentur, in decorationibus à Praefide S. C.
- 52 Hodie à Consultoris decretis, appellatur ad Collaterale Consilium.
- 53 Acta syndicatus gratis, & sine mercede tradi, ac fieri debent, tū quere-lante, tū syndicando instante.
- 54 Ratio praxis, quod ad Collaterale Consilium deferatur, appellatio, indicatur.
- 55 Quod declaravit idem Collaterale Consilium locum habere in Officialibus Regijs, non autem Baronialibus, & Diploma rescribitur.
- 56 Damones, atque adeo Lania, magi, ac venefici, homini ius dicenti non possunt nocere, & incarcerati malefeci non possunt evadere.
- 57 Nodum Iudices M. C. biennales, sed etiam perpetui à S. M. electi, sunt syndicati, & ratio adducitur.
- 58 Regens M. C. dum praestat syndicatum, tenetur exire Palatium M. C. si ibi habitat.
- 59 Vigiles Pro-Reges syndicatus ratione à Iudicibus relata, & nulla detecta labe, confirmant illos, donec ad maiorem gradum ascendant, monita R. Carol. Tapiz insectantes, eiusque Regentis verba rescribuntur.
- 60 Quae monita observarunt Eminentiissimi Cardinalis ab Aragonia, & Excell. Marchio de Astorga, ac memoratur eorum humanitas in Authorem.
- 61 Debent eligi syndicandi non suspecti.

62 Illorum suspicio proponenda est in Regij Tribunalibus.

63 Dno Cognati non possunt simul eligi Syndicatores.

64 Contentiones, & ira fratrum sunt acerbissimæ, & qui se nimium diligunt, idem se nimium odio habent.

65 Duo Cognati in eadem causa Indices affidere non debent.

66 Pater, & Filius an possint in uno, eademque Tribunali ius dicere.

In Studiorum, & Virtutis Palestra, nulla agnoscitur patria potestas, nulla vincula suitatis.

67 Adiuncti cum publicati sunt ex rescripto ad S. C. transmissio, inibi agendum est de remouendo altero ex cognatis, remedio suspicionis.

68 Dno Cognati votum in eadem causa dare non valent.

69 Text. in l. 3. §. si quis, ff. de condic. caus. dat. ubi Celsus Genitorem in iure correxit, enucleatur.

Filius in indicij ad irritum reuocare non valet, quia à Patre geruntur, imò illius sententiam iuri obstringitur.

70 Pater, & Filius non possunt una simul administrare bona Vniuersitatis.

71 Pater in causa filij indicare valet, quando partes non repugnant.

Filio minimè licet intervenire in causa, in qua pater, vel indicauit, vel suspectus allegatus fuit.

72 Iura Civilia ubi non habemus, recurrere debemus ad leges Castellæ, quæ magnum pondus habent ad causas decidendas.

Viri duarum sororum sunt suspecti, ut unus patrocinari non possit coram altero.

73 Praefides S. C. in more habent, Consiliarios germanos, cognatos, aut aliquos etiam fudere inter se committos, sciungere, ac diuersis Rotis addicere. Stylus vim legis habet.

74 Consanguinei qualiter se iungendi non sunt à ferenda in eodem Tribunali sententia.

75 Decretum Regij Collateralis Consilij, quo in causa, de qua hic, in locum cognati demum additi, iussu fuit dandum esse alium Ministrum inter

adiunctos memoratur.

76 Praefes S. C. cum votum protulit in ea causa, in qua par numerus suffragiorum fallusest, sicuti non ab ipso, sed à Prorege dandi sunt adiuncti: ita ille non potest super hoc consilium dare Proregi.

77 Ecce suffragiorum paritate, ubi Praefes ipse votum fert in incidenti causa, quando idem Praefes possit illic, & clam aduocare Consiliarium ad paritatem dirimendam.

78 Modus quisnam obseruetur in dandis adiunctis, tam in causa paritatis, quam defectus numeri Iudicum?

79 Officialis obstringitur obtinere literas liberatorias, & nisi illis offensis, ad aliud officium assumi non potest. Extenditur etiam respectu officiorum extra Regnum administrationum.

Et hoc à nostris Iuribus requiritur de forma, cuius omisso nullitatem actus inducit.

80 Officialis tunc dicitur stesisse syndicali, cum realiter fuit ab eo expeditus, & licentiatus, obientis, & offensa litera testimoniali.

Legatum alicui factum, si studuerit, intelligi debet, si ad Doctoratum peruenierit. Sed explicatur ut ibi.

Bona fide commissæ abnoxia vendi possunt in subsidium pro studio. Studium an praferatur doti?

81 Officiali, quod non obtinuit literas liberatorias, obijci potest, medium ad instantiam Vniuersitatis, & loci, ad quem destinatur; sed etiam illorum de loco, in quo de praterito minus exerceat.

Effatus Praef. de Franchis in decif. 479. in dubium reuocatur.

82 Forma literarum liberatoriarum, quæ Magistratibus dantur à Syndicatoribus, in testimonium probitatis, & integritatis, traditur remissiuè.

83 Officialis non acquirit possessionem officij, post electionem, & acceptationem, nisi ingrediatur Palatium, & ibi per Consilium recipiatur.

Ex duobus Officialibus ad idem officium promotis, ille praferitur, qui possessionem adeptus est.

62 *Illorum suspicio proponenda est in Regijs Tribunalibus.*

63 *Duo Cognati non possunt simul eligi Syndicatores.*

64 *Contentiones, & ira fratrum sunt acerbissimæ, & qui se nimium diligunt, idem se nimium odio habent.*

65 *Duo Cognati in eadem causa Iudices affidere non debent.*

66 *Pater, & Filius an possint in uno, eademque Tribunali ius dicere.*

In Studiis, & Virtutis Palestra, nulla agnoscitur patria potestas, nulla vincula suitatis.

67 *Adiuncti cum publicati sunt ex rescripto ad S. C. transmissio, inibi agendum est de remouendo altero ex cognatis, remodis suspicionis.*

68 *Duo Cognati votum in eadem causa dare non valent.*

69 *Text. in l. 3. §. si quis, ff. de conduct. caus. dat. ubi Celsus Genitorem in iure correxit, emancleatur.*

Filius in iudicijs ad irritum renocare non valet, quia à Patre geruntur, imò illius sententiam tueri obstringitur.

70 *Pater, & Filius non possunt una simul administrare bona Vniuersitatis.*

71 *Pater in causa filij iudicare valet, quando patet non repugnant.*

Filio minimè licet intervenire in causa, in qua pater, vel iudicauit, vel suspectus allegatus fuit.

72 *Iura Ciuilia ubi non habemus, recurrere debemus ad leges Castellæ, quæ magnum pondus habent ad causas decidendas.*

Viri duarum sororum sunt suspecti, ut unus patrocinari non possit coram altero.

73 *Præsides S. C. in more habent, Consiliarios germanos, cognatos, aut aliquo etiam fadere inter se coniunctos, se iungere, ac diuersis Ritibus addicere. Stylus vim legis habet.*

74 *Consanguineis qualiter se innegendi non sint à sententiâ in eodem Tribunali sententiâ.*

75 *Decretum Regij Collatoralis Consilij, quo in causa, de qua hic, in locum cognati domum additi, insum suis dandum esse alium Ministrum inter*

adiunctos memoratur.

76 *Præsides S. C. cum votum protulerint in ea causa, in qua par numerus suffragiorum factus est, sicuti non ab ipso, sed à Prorege dandi sunt adiuncti: ita ille non potest super hoc consilium dare Proregi.*

77 *Facta suffragiorum paritate, ubi Præsides ipse votum fert in incidenti causa, quando idem Præsides possit illic, & clam aduocato Consiliarium ad paritatem dirimendam.*

78 *Modus quisquàm obsecratur in dandis adiunctis, tam in causa paritatis, quàm defectus numeri Iudicum?*

79 *Officialis obstringitur obtinere literas liberatorias, & nisi illis ostensis, ad aliud officium assumi non potest. Extenditur etiam respectu officiorum extra Regnum administratorum.*

Et hoc à nostris luribus requiritur de forma, cuius omisso nullitatem actus inducit.

80 *Officialis tunc dicitur stetit syndicus, cum realiter fuit ab eo expeditus, & licentiatas, obtenta, & ostensa literarum testimoniali.*

Legatum alicui factum, si studuerit, intelligi debet, si ad Doctoratum peruenierit. Sed explicatur ut ibi.

Bona fide commissio abnoxia vendi possunt in subsidium pro studio. Studium an praferatur doti?

81 *Officiali, quod non obtinuit literas liberatorias, obijci potest, nedum ad instantiam Vniuersitatis, & loci, ad quem destinatur; sed etiam illorum de loco, in quo de prætério munus exercuit.*

Effatum Præs. de Franchis in decis. 479. in dubium renocatur.

82 *Forma literarum liberatarialium, quæ Magistratibus dantur à Syndicatoribus, in testimonium probitatis, & integritatis, traditur remissimè.*

83 *Officialis non acquiris possessionem officij, post electionem, & acceptationem, nisi ingreditur Palatium, & ibi per Consilium recipiatur.*

Ex duobus Officialibus ad idem officium promotis, ille praferatur, qui possessionem adeptus est.

- 84 *Officialis posterior in data privilegij, & anterior in possessionis adeptione, praefertur habenti dumtaxat privilegium anterior.*
Privilegium absque possessione non prodest.
- 85 *Matricula absque actuali exercitio non sufficit pro declinatoria fori.*
- 86 *Officialis, si nemine discrepante, ad idem officium reformatus fuerit, in fine biennij reddere debet rationem villicationis suae.*
- 87 *Officialis, qui annalis esse debet, cum reformatur, ultra alium annum fieri non potest.*
- 88 *Reformatio locum habet, non solum in Officialibus instituta; sed etiam in Administratoribus Vniuersitatis.*
- 89 *Reformatio Officialis ut valida sit, omnium consensus requiritur, ita ut valeat unus ex Civibus reluctare, dummodo reluctatio fiat tempore electionis.*
Electio nullitatem illi tantum allegare possunt, qui electioni interfuerunt.
- 90 *Confirmatio Officialis an fieri possit per Regimen particulare.*
- 91 *Electi, siue Decuriones Civitatis nominè electi pro anno sequenti, antequàm sint in officio, intervenire valent cum Electis veteribus, & valide aliquid deliberare, & statuere.*
- 92 *Electorum, aut Consiliariorum numerum integrum adfuisse censendum est, cum aliquo in actu, Syndicum, & Electos, aut Praesidem, & Consiliarios intervenire assumatur.*
Instrumentum cum narrat, Abbatissam cum Monialibus transgisse, satis intelligitur, integrum Monialium numerum interfuisse.
- 93 *In electionibus, illos, qui maioribus est manibus suffragijs, electus dicitur. Sed declaratur ibidem.*
Numerus maior in electionibus non attendendus sit physicè.
- 94 *Dignus à paucioribus coopatus praefertur indigno à pluribus electo.*
Electio de indigno ipso iure est nulla. Error in quolibet facto de sui natura innotuit, & obscuro excusat.
- 95 *Fideiusor praestitus in principio officij non tenetur de gestis pro anno reformato.*
- 96 *Officialis, qui ultra annum exercuit, pro rata temporis dilatarum non debet tempus syndicus.*
Tempus prorogatum infra fines primi termini, censetur unum, idemque tempus respectu prorogantis, non autem respectu tertij.
- 97 *Tempus syndicus non consideratur respectu Baronis confirmantis; sed respectu Vniuersitatis, & aliorum particularium, de quorum interesse agitur.*
Doctrina Bald. in l. observare, §. proficisci, quæst. 19. nu. 12. de offic. Froconsul. declaratur.
- 98 *Officialis quando est toleratus cum prima commissione ad exercendum officium maioris temporis interstitio, tunc pro rata temporis dilatandus est syndicus.*
- 99 *Tempus syndicus coartari debet, quando minori spatio anni exercuit.*
- 100 *In syndicato datur instantia, atque illius peremptio. Et quanam sit hac instantia?*
Terminus syndicus quantus sit.
- 101 *Terminus syndicus currit de momento ad momentum, nec prorogari valet.*
Feria in honorem Dei non servantur in termino syndicus.
Officialis cum syndicatur, debet esse cantus, ut statim lapsus termino ad porrigendum, rescatis subterfugijs, curet sibi licentiam contestari.
- 102 *Instantia syndicus non incipit à die litis contestationis, sed ab illo actu, qui primò post terminum ad porrigendum transactum, perficitur.*
- 103 *Terminus syndicus currit successivè absque ulla temporis praesensione, & adducitur peculiaris Sanctio in Pragm. 6. §. 3. de composit.*
- 104 *Gloss. in l. 1. verb. Ortz, C. ut omnes Iudic. quæ ratione nitatur, eruditur, & illius explicatio, uti rigida, & legibus exosa, improbat.*
Rigor equitati cedere debet.
- 105 *Lis incipit à citatione, cum agitur de ali-*

aliquo liberando, & sic favore liberationis.

106 Id quod pluries insequutum fuit Sacrum Consilium in causis, qua hic adducuntur.

107 Tempus Statutum ad Syndicandum Officialem non labitur, quousque non sunt acta pendencia compilata, & consignata successoris.

Acta custodienda sunt per Actuarium.

108 Mandatum speciale, & individuum ad quarclandum, in syndicato requiritur.

Nec releuat ratificatio mandati ad quarclandum facta post terminum viginti dierum.

Quarclans, cui haret alicuius, tenetur in termino ad prosequendum producere fidem praambuli.

109 Executio decreti Syndicatorum non resardatur ex appellatione; nisi Reus protenderet nullitatis causam probabilem notorid ex ipso actis.

110 Appellatio ab incidentibus non impedit cursum causa syndicatus.

111 Sententia syndicatus prolata post terminum effluxum est nullitati obnoxia.

Syndicatores elapso tempore statuto, ulterius non valent se intromittere.

112 Causa syndicatus non expedit infra viginti dies ad prosequendum praescriptos, quando valeat infra alios dies viginti expediri.

Officialis syndicans non tenetur praestare fideiussorem de iudicio sisti, & indicatum soluendo.

113 Officialis fugiens a syndicato habetur pro conuicto, & confesso; & procedi potest, ipso non interrogato; ac die feriata condemnari valet, tanquam latro.

Iuramentum conquerentium de Officiali aufugiente sat est, ut contra eum censetur plene probatum de furtis, & extorsionibus factis.

Sed limitatur, si Officialis reuertatur, vel si ex iusta causa aufugerit.

Timor sanitia Iudicis dicitur iusta causa fuga, & nullum indicium parit.

114 Index, qui vel acris ingenij, vel rudis animi, severa, aut morosa indo-

lis est, regis potest.

Pulchritudo corporis est praesumptio bona indolis.

Forma corporis denotat naturam hominis.

Anima pulchra residet in corpore pulchro.

115 Caute Parid. de Puteo adducitur in beneficium Officialis aufugientis.

116 Minor, Vniuersitatis, & alij privilegiati quarclantes, num aduersus temporis lapsum ad quarclas praesentandum, vel prosequendum, cui valeant beneficio restitutionis in integrum.

Quidne hoc circa statutum sit ex dispositione Pragm. 15. de suspic. Official.

117 Recensentur Doctores firmantes in gratiam privilegiati in propria syndicatus materia.

118 Syndicatus cum praestari debeat in M. C. V. vel Regij Audiensij, ibi praesentanda sunt quarclae; sed tunc duplex terminus distinguitur.

Iudex in qualibet causa statuere debet competentem terminum, habita ratione, tam qualitis causa, quam distantia locorum.

Terminus brevis, & impossibilis non arctat citatum, quin comparere valeat etiam post terminum.

119 Terminus dierum viginti ad quarclas porrigendum tunc attenditur, quando recidit syndicatus in loco administrati officij; & quid, cum syndicatus datur extra locum administrati muneris.

120 Syndicatus quando datur in M. C. V. pro officio gesto in Prouincijs, prorogari possunt viginti dies ad prosequendum, habito respectu ad distantiam locorum.

121 Audiencia testium cum in causa syndicatus demandatur in partibus, tunc assignandi sunt termini competentes pro eorum examine, atque eorum depositione exhibenda.

122 Terminus syndicatus nullo modo prorogari potest a Syndicatoribus.

Iurisdicctio Syndicatoris, termino elapso, expirat, ita ut recte proferre sententiam non possit.

123 *Qua de prorogatione termini syndicati dicta sunt, procedunt, quando causa syndicatus deducta est apud Iudices Ordinarios; non verò apud Syndicatores.*

124 *Principis proprium est, refecatis partium calumnijs, gloriosos indicare Iudices in conspectu populi.*

125 *Syndicatores nullo modo valent inrursu prorogare, etiam ex causis, & neque partium consensu accedente.*

126 *Decisio per Syndicatores fieri debet cum voto Assessoris, seu Consultoris non suspecti; etiam si Syndicatores sint Iuris laurea decorati.*

Syndicatores omnes interesse habent in prolatione sententiae, aliàs illa est nullitati obnoxia, nec inuat ratificatio absentis.

Vnus Syndicator subscribere valet banna, & illa emanari facere potest.

127 *Officialis semel in syndicatu absolutus, an iterum de eadem administratione impetiri possit? negativè respondetur, sed limitatur in pluribus casibus.*

128 *Officialis si conveniatur coram aliquo Ordinario suo pro gestis in aliquo officio, si ipse sit de aliqua Civitate habente privilegium primarum causarum, an possit illum declinare, & petere, se remitti ad propriam Civitatem vigore privilegiorum.*

Foras si vearet in Civitatem, & audiret banna Officialis syndicandi, ac elapsum esset tempus, num audiretur post tempus?

129 *Dictum, quod elapso syndicatus tempore, nemo audiendus est, procedit in loco officij, non verò in propria patria. Officialis si praecedentibus proclamationibus fuerit absolutus in contumaciam non comparentium, an possit ex novitè deductis molestari?*

Littera liberatoriales hoc casu confignantur, salvis inruius quarelantibus in indicio ordinario.

130 *Contrà Officialem syndicandum procedi potest per inquisitionem.*

Anuè per inquisitionem tam spectialem, quam generalem.

Regni Cap. Generales inquisitiones, & Cap. Ut delatae, non comprehendunt causas syndicatus, in quibus adsunt peculiares sanctiones.

131 *Officialis si durante officio coram Superiore conveniatur, excipere valet, expellendum esse syndicatum.*

Sed limitatur, si pro delicto imponeretur poena privationis officij, ut tunc conveniri possit durante officio.

132 *Officialis durante officio conveniri valet, & remouetur, si incurrat in crimen magna negligentia, barattaria, furti, corruptela, extorsionis, & concussionis.*

Hocque extenditur in alijs casibus.

Barattaria, extorsio, & concussio quandam sunt.

133 *Extorsionis crimen, quamvis poenitentiam non admittat, si tamen poenitentia addatur restitutio, reintegra, purgatur.*

An idem sit in crimine barattaria, & ceteris atrocioribus.

Verum ex his remanent indicia quò ad casus similes.

Poenitentia post consummatum flagitium nihil ad poenam remissionem confert. Fur restituens Domino rem furtivam, non evitat poenam ordinariam.

134 *Officialis si durante officio non fuisset de delicto inculpatus, sed ipso munere iam obito, quia illius privationis poena imponi non valet, declaratur, ut ei ulterius non sit officium concedendum.*

135 *Inquisitione pendente, an Officiali durante officio convento, suspendenda, ac interdicenda sit illius administratio.*

Suspensio ab officio cum soleat fama proborum virorum praedicium inferre, maxima adhibita prudentia decernenda est.

136 *Suspensio decernenda est parte audita.*

137 *Suspensio fieri debet ante dationem termini.*

138 *Suspensionis decretum, ut legitimo iure procedat, hoc praecipuum exquirat, ut iudicium intenetur per Fiscum ante dationem termini.*

Officium Iudicis conquiescit dilatione pendente.

- 139 *Instantia Fisci pro suspensione sat est, si fiat immediatè post terminum, & incontinenti, siue in calce decreti, aut illius notificationem.*
Compromissum licet petendum sit ante terminum, petitio tamen admissitur post illius dationem, dummodò non sit ulterius processum.
- 140 *Suspensio locum habet non tantum aduersus illos, qui propriè, & strictè dicuntur Officiales, sed etiam contra Administratores iurisdictione carentes.*
- 141 *Recessetur casus, ubi idem articulus in Regia lunella fuit ad libellam renocatus.*
- 142 *Culpa inferiorum Ordinum ad nulos magis referuntur, quam ad defectus, & negligentes Rectores.*
- 143 *Delictum in officio commissum dicitur, quando favore, praeceptu, consensu, vel colore officij quis deliquit.*
- 144 *Pena privationis officij locum obtinet in culpis vulgaribus.*
Fraus modica sat est in committendo.
- 145 *Pena non vulgari coercendus est, qui dignitatis auctoritate fretus, ad grania delicta gradum fecit.*
- 146 *Pena suspensionis duplex habet causatum.*
Delicta multiplicata licet singula seorsum capitalia non fuerint, capitibus tamen iudicio plectenda sunt.
Reiteratio delictorum adeò est odiosa, & à legum pietate aliena, ut quandoque delictum non capitale reiteratum, puniatur pena capitis.
- 147 *Regia lunella quid primò iussit in relato casu.*
- 148 *Probationes tales, quales haberi possunt, sufficiunt in Officiales accusatos de excessibus in officijs.*
Testes singulares plenam fidem faciunt contra Officiales respectu criminum in officijs commissorum.
Delicta in officijs per Officiales patrata probari possunt coniecturis, & praesumptionibus.
- 149 *Falsitas dicitur maximum, & horribile delictum, & est detestabilius homicidio, & veneficio.*
- Falsitas committitur, non tantum in dicendo, vel scribendo falsum, sed etiam omitendo dicere, vel scribere verum, quod dici, & exprimi debebat.*
- 150 *Iudices, Actorum Magistri, & similes prohibentur negotiari cum subditis.*
- 151 *Iique actione etiam fortuna tenentur.*
Publicanus si aliquam speciem, vel pecuniam per vim abstulit, fortuna actione tenetur.
- 152 *Minister, explorationem iustitia significans alij, in prauaricatoris crimen incidit.*
Actuarius offendens, ante publicationem, aduersa partis, alterius partis articulos, pena falsi mulcatur.
Sic demum offendens processu informatiuo, ac reuelans probata in inquisitione.
- 153 *Officialis dicitur committere concussionem, quando ultra debitum, metum, vel vi iurisdictionis, aliquid exigit.*
Sola officij auctoritas in indebitis exactionibus concussionem inducit, quamvis nullus inensus fuerit metus.
- 154 *Extorsio perpetratur, quando Officialis, ultra ei debitum, aliquid accipit, etiam à sponte dantibus.*
Prohibitus exigere nec valet exigere à sponte soluente.
- 155 *Officialis exigens ultra pandellam, extorquere, & concutere videtur.*
Pena corporalis, arbitrio D. Proregis, statuta est contra Officialem ultra pandellam exigentem.
Actuarius nec à sponte dantibus exigere potest ultra summam, atque, vnum obstringitur exigere divitià, quamvis decretum plura capita, vel plures personas contineat.
- 156 *Officialis non observans instructiones sui officij multari debet.*
- 157 *Officialis non valet emere, vel vendere ex eo officio, quod ipse gerit.*
- 158 *Omnis illicita usurpatio rei aliena sub nomine furis intelligitur.*
Fortum committit, qui scienter retinet, & contrahit apud se rem alienam, qua ad eum bona fide peruenit.
Retentio huius pecunia publica capitis pena plectitur.

- 159 *Officialis dicens subdito: carcerabo te, seu grauabo te, si non dederis mihi pecuniam, dicitur committere concussionem.*
- 160 *Solutio sportularum sit nē voluntaria, an potius coacta exaltio, atque adeo concussio?*
- 161 *Probationes leniores, & testes non integri sufficiunt, quando urget mala fama inquisiti.*
- 162 *Delicta, de quibus quis fuit delatus, licet absolutus, augent malam famam, & opinionem.*
Præcipue si delatus fuerit agratiatus, cum remaneat in corde consuetudo committendi fraudem.
- 163 *Recensentur alia facinora patrata per inquisitionem inibi relatum.*
- 164 *Officialis inops si rependenda fuerit opibus assensum, habet presumptionem iuris contra se.*
- 165 *Officialis si aliquid iniuriarum fecerit fiducia officij, iniuriarum actione tenetur.*
Officialis, qui in officio superbo, & insolenter se gerebat, ante tempus finiti honoris de gradu deiecebatur, Caesarum temporibus.
- 166 *Officialis non debet se præbere contumeliosum, sed moderatum, benignum, & humanum.*
- 167 *Index quibus testibus ad defensionem adductis nimium credere non debeat.*
- 168 *Negligentia Officialis num satis ad officij iacturam? & quid sitam alia comitantur delicta?*
- 169 *Officialis pro excessibus in officio commissis, non tantum officij iacturam, sed penis etiam corporalibus affligi potest.*
Pena arbitraria extendi potest usque ad mortem.
Cap. Reg. Vulgaris famæ proloquium, fuit temporale factum ad Regis beneplacitum, non sub Regia dignitate, & propterea Regis morte extinctum.
- 170 *Recensentur plures nostrorum Supremorum Tribunalium decisiones, quibus Officiales pro criminibus in officio commissis damnati fuerint ad penam corporalem, & ad officiorum prinationem.*
- 171 *Officiales, etiam iurisdictione non viuentes, penis corporalibus, & prinationis officiorum ab extorsionibus puniri possunt.*
- 172 *Actuarius dicitur Officialis, exercens quodammodo aliqualem iurisdictionem, estque de substantia iudicij, & comprehenditur in nostris luribus municipalibus in Officialibus loquentibus.*
Notarius Regia Curia sub Officialis nomine continetur.
- 173 *Actuarius, ceterique Curiales in officiis delinquentes subsumunt penis iuris Communis, puniendi ad instar graffatorum.*
- 174 *Pena prædicta possunt etiam esse capitales.*
- 175 *Officij prinatione in adductis casibus locum obinet, tam si illud emptum sit, quam si gratuitum.*
Emptio officij illius naturam non mutat. Officium emptum, quod ad facilitatem remotionem, est inferioris conditionis, quam officium gratuitum.
Fendataris quando cogatur vendereendum.
- 176 *Fiscalis muneri inunctum est, ut diligentissime lites persequatur, & nullam moram, vel dissimulationem contrahat in discutendis, & persequendis iuribus fiscalibus.*
Munus Fiscalis est malum necessarium, & eius officium dicitur sanctum, utile, & necessarium.
- 177 *Reipublica interest, ne delicta impunita remaneant.*
Crudelis non est, qui crudeles ingulat, & iustitiam facere contra criminosos, inter elemosynarum genera connumeratur.
Veritas diu celari non potest.
- 178 *Probationes contra Officiales liquido ex testibus omni exceptione maioribus requiruntur.*
Limitatur, cum Officiales laborans mala fama, vel officium emertans.
Emertans officia censentur habere animum malefaciendi, ac indebitum laudandi.
- 179 *Perniciosum est, dignitatem quassam, & Ordinem præijci metiri.*

- Magistratus ementes qualiter irrideant Sapientes.*
- 180 *Contra promotos ad Magistratus mediante pecunia, adducuntur, ac declarantur versiculi David. Psalm. 113. n. 4. & 5.*
- 181 *Officialis syndicare de quibus possint?*
- 182 *Officialis an syndicare valeat de sententia malè lata?*
Annullentur pro sententia prolata contra communem?
- 183 *Officialis minime syndicanus est in re dubia, nec cum eo est rigidè agendū.*
- 184 *Gubernator imperitus excusatur, si voto Assessoris aliquid decreverit; & illius consilium omnino sequi obstringitur.*
- 185 *Assessor dicitur frater, & socius Potestatis.*
- 186 *Consultor Cappellani Maioris habere debet omnia privilegia, qua ipsi Cappellano Maiori clargita sunt.*
Assessoribus debentur immunitates, qua Magistratibus, quibus assident, spectant.
- 187 *Lex, quamvis particularis, cum inserta reperitur in volumine Iuris communis, dicitur generalis.*
- 188 *Assessoribus Potestatis idem ferè honor debetur, qui ipsi principaliori Magistrati.*
- 189 *Consultor Cappellani Maioris alter Maximus Sacellanus est, & olim vocatus fuit Particeps.*
- 190 *Ad officium Consultoris Cappellani Maioris assumendi sunt viri dotibus egregijs, ac insigni eruditione, & prudentia pollescentes.*
- 191 *Consultor Cappellani Maioris censetur ad Vicary dignitatem euectus.*
- 192 *Auditor Generalis Exercitus gaudet privilegijs suorum Militum quò ad forum, & exemptiones.*
- 193 *Consultor Cappellani Maioris est Socius, ac penè Collega illius.*
- 194 *Socij sociorum privilegijs perfruantur.*
Socij Emin. Cardinalium gaudent privilegio recitandi officia brevia, quo ipsimet Emin. Cardinales potiuntur.
- 195 *Privilegia subditorum permittuntur Iudici, non uti hominib, sed uti munus Iudicis exercenti.*
- 196 *Assessor pertinaciter resistere debet Potestati, desatlo facere aliquid volenti.*
- 197 *Resistentia ab Assessore Potestati facienda qualiter fieri debeat.*
Assessor non contradicens Potestati consentire videtur.
- 198 *Potestas cum sententiam tulit, de Assessoris consilio fecisse præsuntur.*
- 199 *Libellus contra Officiale porrectus insyndicatū absque solemnitate prodita in libellorum, ff. de accusat. nūm admitti debeat.*
- 200 *In causa syndicatus an requiratur petitio in scriptis.*
Solemnitates dicta libellorum, inducuntur favore Rei.
Nullitas non attenditur, quando merita causa aliter suadens.
- 201 *Quarela in syndicatu exposita nūm valida sit, si præsentata non sit facta per extensum, sed per abacum.*
- 202 *Alnus non extendens præsentatas in scripturis punam incurrit, sed alnus validus est.*
- 203 *Regula, quòd alnus factus contra legem prohibentem sit ipso iure nullus, multis patitur restrictiones, ut ibi.*
- 204 *Leges cum alnus nullitatem desiderat, ultra punam, expressè illa statuant.*
Mandatum præsuntur ex temporis longitudine in processu diu compilat.
- 205 *Procurator constitutus ad exigendum, censetur etiam constitutus ad defendendum redditū quem percipere debet.*
Mandatum præsuntur, vel ratificatio principalis sat est, etiam in terminis Statuti requirentis registrationem mandati in actis.
- 206 *Syndicatores nūm tanquam Delegati habeant merum, & mixtum Imperiū.*
- 207 *Syndicatores possunt exequi facere sententiam ab eis latam; sed quid existente appellatione?*
- 208 *Barones non possunt se ingerere in causis syndicatus, nec in praestando patrocinium; nec tamen.*
Appellatio à sententia syndicatus interponenda est ad M. C. V. sine ad Regia Audiencia.
- 209 *Magna Curia Vicaria dumtaxat cognoscit de delictis Officialium, etiam tem-*

- tempore syndicatus patris.
- 210 Injuria facta Officiali in syndicato sustenti dicitur atrox, ac si in officio actu existeret.
Officialis coram Syndicatoribus, non stare, sed sedere debet.
- 211 Officialis in syndicato portare valet arma.
- 212 Cedens Comitatum, Ducatum, &c. post cessionem retineat eisdem honores, & prebementias.
- 213 Condemnatus extra poenam corporalem à Syndicatoribus, nunc pendente appellatione liceat fiduciaribus relaxari.
- 214 Syndicatores an possint mulctare testes eorum mandato citatos, & non venientes.
- 215 Quid si testis coram eis falsum depofuerit?
Delegatus procedere potest in causa falsitatis coram eo patrata.
- 216 Index causarum criminalium cognoscere valet incidemèr de articulo civili, & à contra.
- 217 Ad Doctoratus gradum nemini ascendere licet, nisi per quinquennium studuerit in legali disciplina.
- 218 Casus proponitur de eo, qui matricularum fidem Regij Cappellani Maioris adulteravit.
- 219 Tribunal Regij Cappellani Maioris habet iurisdictionem super Studiis, & Bidellis, ac Scholaribus.
- 220 Tribunal pradictum cum habeat iurisdictionem distributivam in certum genus causarum, & personarum, habere illam dicitur priuativè.
- 221 Textus in l. nullum, C. de testib. non habet locum, ubi iurisdicção tributa est cum clausula abdicativa.
- 222 Annè procedat respectu Baronum, & illorum, qui iurisdictionem habent in proprietate distinctam.
Dispositio text. in d. l. nullum, quando cesset.
- 223 Tribunalia quando plura sunt distincta in exercitio, unum faciunt Tribunal, & quilibet Forus cognoscit de ibi commissis priuativè.
- 224 Alumnus Collegium DD. habet iurisdictionem limitatam in Senatores.
- 225 Index causarum civilium nequit criminaliter mulctare delinquentem in causa civili.
- 226 Sic pariter non valet Delegatus.
- 227 Dispositio text. in d. l. nullum, procedit non solum in teste, sed in omni alia persona falsum deponente.
- 228 Index incompetens, in terminis dicta l. nullum, mulctare non potest, nisi extraordinaria poena.
- 229 Falsitas non notoria, non indigens processu, puniri non potest à Iudice non suo.
- 230 Index intempestivè suum propaleus votum, suspensus redditur.
- 231 Quid in relata causa determinatum fuit, notatur.
- 232 Iurisdicção Regij Cappellani Maioris recensetur.
- 233 Eius officium quomodo regatur.
- 234 A decretis dicti Cappellani Maioris qualiter appelletur.
- 235 Consultor Regij Cappellani Maioris cum refert in Collaterali Consilio, an praestet suffragium?
- 236 Reipublica interitus in munus perturbatione consistit.
- 237 Consuetudo non solum est Iuris interpretis, sed etiam conditrix.
- 238 Adducitur observantia, qua ostenditur, Consultorem Cappellani Maioris tulisse in Collaterali suffragium.
- 239 Cappellanus Maior à Domino Prorege honoratur titulo: Dominationis vestre.
- 240 Consultor Cappellani Maioris quod decrevit, idem Cappellanus Maior subscribere obstringitur.
- 241 Conceptum mentis, vel scripto, vel lingua declaratur.
- 242 Appellatio à decretis Regij Consiliarii cognoscitur, & indicatur cum eius interventu, & suffragio.
- 243 Regis Consiliarius, vel Praeses R. G. referens in Collaterali, ipsemet scribit votum in processu.
- 244 Recensetur Diploma emanatum in relata causa.
- 245 Querelantes, vel Officialem syndicatam, succumbentes condemnandi sunt in expensis.

Primus gubernandæ Reipublicæ modus est, eos iubere Ministros, qui, obito iam munere, reddēde rationi spontē se se submittant, quid-

que singuli in susceptis Prouincijs, vel boni, vel mali patrauerint, Maioribus suis perpendantur tradant. Equidē si deuastatas Vrbes, & diruta, penē Regna conspicio, Magistratuum libertati tribuere audeo, qui quod suo magis ardet arbitrio, vel fauere commodo, non quæ ad communem spectant fœlicitatem, & Principis honorem exequuntur, si iudicandos se in hys non fore prouideant. Legite, quæso, & Veterum, & Recentium Historiarum monumenta, ex quibus facili quæ percipiet, non aliam ob causam euerfa tuncdus Imperia, nisi quia plus nimio Administrantium libertati indultum est, ex quibus pro administratis Prouincijs rationes reposcere, nemo contendit. Quot alligeret ad honestè agendum, ad iustè causas tractandum, amor honoris, quo apud Principes afficerentur, si eorum gesta recenseri scirent, tot etiam ad iniquè iniustèque gerendum eiusdem Principis iniuria impellit, & cum certò sciant, examini se nunquam obnoxios fore, quod singulis lubet, magis constanti animo prosequuntur. *Quis enim, inquit Imperator, sine periculo non furetur? quis non latrocinabitur sine reatu ad Administratorem respiciens? in Auth. ut iudic. sue quoque suffragio & Glof. addit. l. X. Administratorem: scilicet malum: nam malus l. d. ex absoluit omne, per pecuniam.*

Hac reddit responsum illud, quod vnus ex septuaginta Interpretibus Prologo AEgyptiorum Regi tradidit, vt scribit *Ayrtea in sua historia*, dicens: *Inquisitionem aduersus Iudices, ut iustitiam administrarent, & neminem lædant rem esse quæ valde Reipublicas, & Monarchias conseruat, quia eo timore (vt dixit Cicero pro Sexto Roscio Amerino) audacia exercetur, & nē lo-*

dices suorum magistratuum imperio superbiunt, insitiamque, & urbeuitatem in insolentiam, & tyrannidem detorqueant, & ut sic intelligant, se posse priuari suis magistratibus, vel officijs, & pro suis excessibus puniri, sicuti de Consulibus Romanis dicebat Eutropius lib. 1. rerum Romanarum. cauti enim ex hoc reddantur, & non ignari, se non ita multo post rationem reddituros. Vnde

3 *Titus Liv. aiebat, quod his minis inquisitionis, vel residentie, Tribuni plebis coercabant, & temperabant Manlium Consulem in suis magistratibus, suisque ambitionibus, & seueritatibus. Arist. lib. 6. polit. cap. 4. commodum est (inquit) ut animi Magistratuum pendente, nec eis quidquid velint efficere, liceat: nam licentia, quidquid libet agēdi, non potest malum, quod est in quoquo homine, cauēre. Causam propterea syndicatus, digestionem officij, nuncupat Bald. conf. 178. lib. 1. in fin. quia tunc Officialis digerit, quod antea deglutit.*

4 Quod optimè inuens Regina Ioana, vt omnium somnos sua vigilantia tueretur (Regum enim est, pro subditorum salute assidue vigilare: proinde AEgyptijs, Osirim Regem, & Dominum suum, oculi, sceptrivè effigie expriment, *Plutarch. in Isid. & Osirid. Regum vigilantiam, & moderationem ostendentes: oculo enim vident, scepro regunt, quæ prouiderunt.* Perunt in Cypria Insula, in tumultu Regali Herniæ, iuxta cerarias, marmoreo Leoni fuisse inditos oculos, ex smaragdis ita radiantibus, etiā in gurgitem, vt thynni, ceterique pisces terrore afflarentur, *Plin. lib. 37.* Leo typus est Regis Maiestatis, cuius smaragdini oculi longè, latèque radiantes in gurgitem diffusam vbique partium Regum in populares prouidentiam cum horrore quodam Maiestatis significant, *Horus Hierogly 16. lib. 1.*) Ludabiliter, inquam, Regina hoc in Ritu sanxit, Officiale quemlibet in fine officij syndiceari stare debere, cum syndiceatus, quasi de querelis singulorum dieatur sermo, *Pas-*

in prax. tom. 2. par. 8. *in proem.* num. 6. *vers.* unde finita. Id quod sancitum legimus de Iure Diuino, ut *Eccles.* cap. 9. 1. Reg. cap. 12. apud *Luc.* cap. 16. ibi: *Redde rationem villicationis tuae, si enim non poteris villicare, habetur in cap. qualiter, & quando, il. 2. de accusat.* ibi: *Quid est, quod audio de te? redde rationem villicationis tuae, & probant Luc.* de Penna in l. per hanc, C. de numerat. lib. 12. Bonatili. lib. 5. capit. 1. num. 22. *Parisi de Puteo in princ. tract. de syndic.* verb. Syndicatus, nu. 4. pag. 3. *Reg. Rouit.* in prag. 1. num. 61. de syndic. contra Capibland. de Baron. pragmat. 5. num. 186. lo. Franc. de Leonard. in tractat. var. iur. decis. cap. 3. n. 10. itidemque de Iure Civili in l. 1. C. ut omnes iudices tam civiles, quam militares, & necessarios, *Auth. ut sine quoque suffragio, & concordant alia iura Regni in Cap. Item statimimus, quod tam Iustitiarum, & in Cap. Item, quod predicti Officiales, Iustitiarum scilicet, & Capitanei, necnon Regni Pragm. 1. sub tit. de syndic. Official.* (quam praeter ceteris examinat Campagno in cit. Cap. Item statimimus, ex num. 3. in add.) extendentes ad Regentem, & Iudices M. C. V. Locumtenentes Capitaneorum, Camerlingos, Prothomedicos, & alios. Conueniunt *Glof. & DD.* communiter in cap. cum in Iure peritus, de offic. Deleg. & in cap. ut debitus, de appell. Felini in cap. ceterum, de rescriptis, Muta in cap. Capit. Regni Sicili. tom. 4. cap. 22. Franc. de Vico ad pragmat. Regni Sard. tit. 8. n. 5. Larrea dec. 98. *Senatus Granat.* tom. 2. *Mastrilli de Magistrat.* lib. 6. cap. 1. *Carabado de syndic.* par. 1. in princ. num. 37. *Parisi de Puteo, & Amod.* in fin. in eorum tractat. similiter de syndic. *Belugui in Specul. Principat.* de grauam. Ciuitat. rub. 15. §. post militaris, *Beriaz.* cons. crim. 71. 81. & 91. *Cumia in prax. syndic.* cap. 17. num. 44. *Muta in cap. 7. Regis Martini, sub num. 101. tom. 3. Menoch.* de arbitr. quest. 76. num. 4. & 24. *Thor. Caran.* in hoc Rit. memor. in compend. decis. par. 3. sect. 2. verb. *Officiales, qui officia.* Hinc *Plato, lib. 6. de leg.* cui accidet *Symane.* de Repub. lib. 6.

cap. 23. *Nemo,* exclamat, *Index, Magistratus* sit, qui gesti officij rationem sui non referat: cum summa aequitate, ac ratione statutum sit, ut quisque eodem Iure utatur, idemque Ius sibi dicat, quod ipse alijs dixerit, aut in alterum statuerit, l. 1. quod quisque iur. l. cum eo ff. de pact. l. cum hereditas, ff. de administ. tutor. Nam quid, ait *Ioan. Coras.* lib. 4. miscell. iur. Civil. capit. 4. per Deum immortalem turpius est homini, quam sua lege damnari, & in alijs reprehendere, quod ille ipse committat, memor *Appij Claudij, & Cai Licinij Stolonij,* ex *Plinio lib. 18. nat. histor. cap. 3.*

Baiuli etiam obstringuntur praestare syndicatum, ut declarat *R. Tap. de iur. Regni lib. 2. de offic. & num. Baiulor. in Consist. locor. sub num. 19.*

Actuarij quoque, ad text. in l. 3. C. de assessor. ubi *Glof.* exponendo illud verbum Cancellarius, notauit, & suos Notarios, & cit. cap. Rego. nouas format, ibi: *Assessores, Camerarius Notarios, & Cap. item quod predicti Officiales,* ubi *Nig.* num. 2. & ex *Caran.* obseruat *Anus meus ad Cypri.* decis. 127. sub n. 3. nec non de *Angeli ad Gizzarelli.* decis. 24. & *Visconti.* in conclus. iur. verb. *Actuarius,* dixerant *Anna allegat. 15. num. 6. Reg. Rouit.* in prag. 1. num. 10. de offic. Iudic. *Ric. collect. 1358.* & videndus *Carabado de syndic.* par. 2. num. 147. & par. 1. num. 164. & 165. ibidem sermocinans de *Actuarijs S. C. ac R. C. & M. C. V.* quia large Officiales dicuntur, *Anna singul.* 369. & proinde eos offendens per M. C. recognoscitur, de *Franch. decis. 407. Anus meus ad Cypri.* decis. 124. Quj quidem Actuarius, ad instar Officialis, non potest quis esse in propria patria, *Pras. de Franch. decis. 98.* quem laudauit in *Rit. 63. n. 13. lib. 1.* & me addueit *D. Reg. lo. Hieronymus de Philipp. diffinit.* fiscal. 29. n. 145. Qua in re non piget rescribere, quod *Dec. Fanilla* annotauit in addit. manu script. ad memor. decis. 98. de *Franch.* his verbis: *Aduerte, quod post istam decisionem de anno 1581. de mense Ianuarij, Regens Salernitanus Regius Delegatus determinauit contra hanc deci-*

fi.

sonem, scilicet, quod Magister actorum possit esse de patria, eo prae-textu, quia non habebat iurisdictionem, & suum decretum confirmatum fuit in Collaterali Consilio, quod cum fuisset nuntiatus Authori harum decisionum in audientia publica de die, valde turbatus est, & excauduit contra Regentem, dolens contra suam decisionem fuisse decusum in maiori Tribunali. Sed possumus concordari, ut decisio Salernitani procedat in parvis Castris, ubi non possunt fieri copia exterorum, l. certa forma, C. de iure Fisci, lib. 10. & praticari dixit Fabius Iordanus in addit. ad Constit. Iustitiarum per Provincias. In magnis, ubi potest haberi copia exterorum, procedat ista decisio.

A quo syndicatu consuetudo in contrarium non excusat Actuarius, Affist. in Const. Regni Minoribus, nu. 25. quidquid dicant Capiblan. in prag. 5. num. 178. lib. 1. de Baron. & Didac. de Mari ad Gizzarell. cit. decis. 24. num. 7. & proinde, haud obstante immemorabili consuetudine allegata per Illustrum Ducem Ielzi, ut pareret syndicati Actuarius Terrae Campi-Bassi, ipsa Vniuersitate instare, decreuit S. C. me uti Iudice M. C. referente in Aula D. Consiliarii Marchionis Latertiae de mense Iulij 1673. in Banca Albani. Et obiecto, legem contrario usu tolli, ad text. in l. de quibus, C. de legib. cap. cum persona, de primil. in 6. l.acob. de Beluifin Auth. de hered. & falc. Roland. de lucr. dot. quasi. 99. Valenz. conf. 54. nu. 23. tom. 1. Mastrill. dec. 96. occurrebatur, assenti onus incumbere probandi legis abrogationem, quae non praesumitur, Decianus consil. 449. Honded. conf. 4. num. 91. tom. 1. Menoch. conf. 461. num. 4. & 718. nu. 1. Masciad. de probat. conclus. 339. num. 3. etenim ad abrogationem plura concurrere necesse est, de quibus Bursat. conf. 339. num. 16. Add. ad Gaill. obseruat. 60. ex nu. 5. Salas de legib. disp. 19. sect. 12. & 13. Borrel. conf. 65. non enim quod fit, sed quod fieri debet, attendendum, l. obseruare, ff. de offic. Praefid. l. verum, ff. de furt. multaue tran-

Tom. IV.

seunt, quae non opponuntur, l. Patre furioso, & ibi Iafon. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. l. circa, ff. de ineffic. testam. concinitque text. in Authen. vs nulli iudic. ibi: Male enim adinuentia, malaque consuetudines, neque ex longa consuetudine, nec ex longo tempore confirmantur, necnon alter text. in l. quod non ratione, ff. de legib.

Imò durante syndicatu debere ab officio Actuarius desistere, iudicauimus, nè Ciuibus libera querelandi facultas auferatur, contra dispositionem cit. Capitem quod praedicti Officialiter: etenim videntes Ciues, illum in eodem officio assidue in Curia conuersari, Gubernatori assistere, formidant contra cum querimonias proponere, verentes, nè ab illo, & Gubernatore delictum aliquod eis imponeretur, contra text. in l. 1. C. ut omnes Iudices, quo circa in syndicatu omnis occasio, vel suspicio cessare debet, quae forte iniudicio Ciues reddi possunt ad proponenda grauamina. arg. l. aperitissime, ibi: Tamen quia sine suspitione omnes lites procedere, nobis cordi est, C. de iudic. §. quoniam, Auth. de trient. & semis. dista l. 1. §. nec villam, Fel. in cap. Ren. Canonici, de offic. Deleg. & in cap. attendens, il secundo, ut lit. non contest. Franc. Arerin. in l. 4. §. si ferunt, ff. de acquir. hered. Paris. de Puri. tit. de syndicator. officio, quod fit. fol. mibi 144. cap. 8. num. 3. & 4. Neque solum eo tempore non debet morari in Palatio Curiae, sed nec citra in officium se ingerere, vel adhaerere, Auth. multo magis, C. de Sacrosanct. Eccl. & Auth. quanto magis, C. de iur. iur. Verum expleto syndicatu, literisque obtentis liberatorialibus, valet iterum Actuarius munus continuare, Rouin. in prag. 5. num. 19. de Baron. Nouar. de granam. vassall. lib. 1. gran. 188. num. 6. Mele ad Gizzarell. dec. 24. sub num. 3. de Angelis in tract. de Officialib. Baron. cap. 13. ex num. 1. & dixi in Rit. 2. num. 61.

Adco quoddam Magistratus, Principis rescripto à syndicatu exemptus, non excusatur, nisi à culpa leui, & leuif-

O o 2

lima

limas, ac huius tantum conceditur venia, si dicat, non obstante tali lege, absoluatori à syndicato; Baldus in l. si seruus vetitus, ff. de leg. 1. de Marfil. singul. 595. cum, ex dictis, syndicatus à Iure Diuino originem trahat, Aulex. de syndic. cap. 22. num. 4. Azened. lib. 3. tit. 7. in princ. nu. 3. Sesse dec. 3. 14. vol. 4. Affili. in Const. volumus, nu. 4. Campagin. cap. item statimur, num. 4. Mauson. de caus. execut. ampl. 28. nu. 17. Nonar. granam. 280. Festay allegat. 15. num. 78. Ronis. in pragm. 1. num. 61. de syndic. Capiblauc. pragm. 5. de Baron. num. 180. vol. 1. Ricc. sollet. dec. 3684. Girb. videndus consil. crim. 72. Reg. de Pont. de potest. Pro. Reg. iii. de elect. official. §. 6. num. 17. Canalcan. de brachio Regio. par. 5. num. 18. in fin. uans, Statutum, quod Officiales syndicati non subeant, nullum esse, nec consuetudine contraria admittendum, sequitur P. Fragor. de regim. Reipub. par. 1. lib. 7. disp. 23. §. 1. de necessu. offic. syndic. nu. 7. nec pacto remitti potest, Paris. verb. Electio Officialium, num. 5. Redin. de Maies. Princip. verba sed etiam per legimos tramites, num. 173. Mastrill. de Magistrat. lib. 6. cap. 1. Salern. Syculus conf. 7. num. 1. uti contra bonos mores, Canale. de brachio Regio. par. 5. numer. 18. quia procul dubio Iudices sine syndicato in causis redduntur promptiores, ut obseruat Tusc. in concl. verb. syndicatus, conclus. 274.

Nec Officiales perpetui, siue ad
9 beneplacitum Regis creati, qui perpetuis equiparantur, ne dum Iure Regni, ut deducitur ex Cap. Regis Caroli 11. cap. 173. Reg. Lap. lib. 2. in. Regni, tit. de Officiali, in Regno, in comment. prafati cap. sed Iure quoque Comuni, Bart. in l. de pupillo, §. si quis ipsi Pratori, num. 9. ff. de non. oper. nu. ex text. in l. Iuris peritos, in princ. ubi idem Bart. ff. de excusat. iutor. quamuis amoueri non possint absque legitima causa, Cancer. var. resol. par. 3. c. 12. ex n. 197. Gratian. decept. forens. cap. 169. Boer. de anther. Magn. Consil. num. 154. & decif. 154. Larrea decif. 2. Thor. in

compend. decif. par. 2. verb. Officiales an possint, Montan. de Regalib. pag. 137. ex nu. 16. Reg. Sanfelici. in prax. fest. Tasson. de antefat. vers. 3. obser. 3. num. 94. Barbof. in l. quia tale, num. 85. ff. solut. matrim. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 2. num. 2. Cassan. in consuet. Burg. rub. 1. §. 5. num. 129. Osaf. decif. 144. & notauimus in Rit. 2. sub num. 60. lib. 1. ab hoc excusantur: siquidem, etsi non comprehendantur sub hoc Rit. alijsque Regni sanctionibus, & temporalibus Magistratibus syndicandis, sermonem habentibus; nihilominus visitationi subijciuntur singulo triennio, secundum Caroli V. Cosaris Inuictissimi Sanctionem, quod postmodum singulis quindecim annis plus, & minus obseruari vidimus, & scripsit Surgens in sua Neapoli illustrata, lib. 1. cap. 17. sub num. 24. nec non Tasson. add. loco vers. 2. obser. 2. ex num. 1. iuxta Regis placitum, ex Gloss. in §. si quis, verb. Durante, Auth. ut ludices sin quoque suffrag. quam in id allegat Bald. in l. obseruare, §. proficisci, n. 270. in fin. ff. de offic. Proconsul. & de qualitate, ac conditione eligendi ad visitandum, agunt Azened. lib. 3. tit. 7. l. 20. num. 6. Simancas de Cathol. in fin. tit. 41. num. 27. & 28. Mastrill. de Magistrat. lib. 6. cap. 1. num. 15. Cabed par. 2. decif. 68. num. 1. & quod precedat omnia capita Tribunalium, aduertit idem Tasson. vers. 3. obser. 3. sub num. 136. vers. 25. Prapidens, & vers. 7. obser. 3. num. 90. Et proinde contra huiusmodi Officiales, Pro-Reges omni carent Iurisdictione, ex l. unica, C. de Praepositi. labor. lib. 12. & l. 2. C. de Agentibus in rebus lib. 12. Luc. de Penn. in l. c. nra publicam, vers. 66. C. de re militar. lib. 10. notat Reg. Tapia dec. Supremi Consilij 3. Mastrill. de Magistrat. lib. 5. c. 6. ex num. 134. Tasson. vers. 2. obser. 2. 38. & 39. Topp. de orig. Tribun. tom. 2. pag. 506. Reg. Sanfelici. decif. 62. referribentes Regia, ac rigorosa mandata Pro-Regibus, qui dumtaxat nominant Officiales Potentissimi Nostro Regi, illisque electis, nil contra ipsos agere possunt absque Regis licentia,

Hæ autem nominationes ortum habent ex Sæcos autem, vers. quis enim, ibi: Testimonium quidem habens, quia sit optimus, Auth. de Iudicib. & ut nullo latens, & ex S. vetus igitur, Auth. de Iudicib. ibi: Eligere verò perspeximus in rebus utilibus habentes attestatorem.

12 Nominari enim solent à Pro-Rege tres ad vnum quodque officium, quorum primo loco nominatus frequentius eligi conuenit; idque iure, ex priore namque nominatione alter altero maior, dignior, vel superior arguitur, *Glof. in cap. bene quidem, verb. Mediolanensis, 96. dist. in cap. sed ex Apostolica 2. glof. de rescript. alijque à Tir. & quell. collecti de iure primogen. quæst. 19. ex num. 2.* Nè autem nominans ex ordine scripturæ indicet, quæ digniore iudicet, posset nominare scribere in forma spheræ, siue circulari figura, quo artificio fuisse quandoque vsos Fratres Minores, quibus Urbanus Pontifex Maximus mandauit, ut tres Sodalitij sui viros nominarent, ex quibus vnum in Cardinalium numerum adsciberet, memorie prodiderunt *Card. Alexand. in cap. Nicolao, 1. col. de appell. Felini in cap. cum dilecta, col. 4. vers. prima ipsam regulam, de rescript. Tiraguel. cit. loco, n. 6. ac Pereyra de nominat. emphyt. qu. 10. n. 49.* Sed Pontifex respondit Sodalitio Franciscano: *Ordinem peruertistis, & ego Ordinem peruertam*, omisque à Sodalibus ita designatis, Præfectum Ordinis, quem Generalem vocant, Cardinalem creauit, ut iidem DD. aduertunt, necnon *Iac. Gothofredi de iur. præcedent. par. 3. §. 4. de Erematicis, seu Cantellis, lit. 1. pag. mibi, 176.* Verùm isthæc cautela non fuit ab his primum excogitata, sed à Caio I. C. *Infl. lib. 1. tit. 2. quem Tirag. & Pereyra notant.*

Quas autè personas nominare ob-

14 stringatur? obseruat *Tasson in tract. de anteq. vers. 2. obser. 2. n. 102.* scriptique auris verbis *Reg. de Ponte de potest. Pro-Regis. de elect. official. §. 5. n. 6.* quæ exscribit *Reg. de Marin. ad Reg. Reuerter. decis. 114. num. 2.* cuius me-

minit *Gabriel Berart. in specul. vifitat. cap. 19. de illustr. & Excell. Pro-Rege, nu. 19. & aduertit Ammian. Marcellin. lib. 23.* Sed an dignum, relicto digniori negatiue respondere *Principes Arch. & Honor. in leg. contra publicam, C. de re milit. lib. 12. ibi: Quia honoris augmentum, non ambitione, sed labore ad vnumquemque conuenit deuenire. Imperator Constant. in text. in l. 2. C. de veteran. lib. 10. Qui protectoria dignitate cumulati, aut honores varios pro meritis suis consecuti sunt, & in l. 1. C. de diuers. offic. eod. lib. ibi: In reiecti verò locum is potissimum destinatur, cui meritorum ad stipulantur insignias in l. ad subeunda, C. de Curiorib. lib. 10. ibi: Ad subeunda Patria munera dignissimi eligantur in l. vnicuique, C. de prox. Sacr. Scrib. lib. 12. ibi: vnicuique, qui in Sacris Scribis militat, sui loci merita seruari oportere, constitimus, in l. nemo, C. de offic. Magistr. Officior. ibi: Vt is gradu ceteros antecedit, quem stipendia meliora, vel labor prolixior fecerit antecere, & Iustinianus in Auth. de Monach. S. ordinationem, ibi: Qui verò prior mox inter numeratos optimus apparuerit, is Abbas fit, & ordinem simul, & virtutem suffragantem habeat, & post alios Tirag. de primogen. quæst. 17. op. 3. num. 2. necnon P. Diana par. 1. tract. miscell. resol. 66. insequitur Villalob. in summ. tom. 2. tract. 8. diff. 6. ex num. 8. quamuis contrarium probabile præconizet, & Vafqu. Turrian. in select. disput. cent. 2. sens. Theolog. dub. 87. quod post Sanchez. opus. tom. 1. lib. 2. c. 1. dub. 36. declarat idem Diana, & pro digniori conueniunt etiam Politici, *Mabrin. Rosens in tract. de Princip. cap. 31. Eurius Cerialus in tract. de Consiliar. Princip. pag. 102. Hieronym. Perbonius lib. 5. de inclyto Principe. fol. 4. & inter Religiosos religiosissimus Petrus de Ribedeneyra in tract. de relig. Princ. lib. 2. cap. 6. fol. 191. & lib. 2. cap. 9. pag. 311.* Si enim pro venatione ferarum anxius est Princeps, desudat, cruciatur, ut meliores cæteris canes habeat, & pro cura Populi non eligendi erunt insigniores homines*

- mines, qui cæteris doctrina, & vitæ integritate antecellant? ut dixit venerandus senex *Sæffanus de Princip.*
- 15 *capit. 2.* & merito: dignitates enim, aut iustitiæ officia indignis, & inscien-
tibus collata vilescunt, ac decoloran-
tur: scribebat propterea *S. Hieronym.*
in epist. ad Pammachium: Quamvis cla-
rus honor vilescit in turba, & apud vi-
ros bonos, indignior sit ipsa dignitas,
quam multi indigni possident. Quod in-
ge-me-bat mortæ optans *Caullus*, dum
in Nonium Struam carminibus sty-
lum strinxit *epigram. 53.* & querimo-
niam prosequuntur *Petrus Gesta. in*
Pegm. pag. 102. petdolens, Bacchum,
necdum in Templis, ut olim apud In-
dos; verum in Tribunalibus positum
esse, carminibus in simulium Electo-
res insurgens, *Solorzan. emblem. 52.*
num. 16. & de mun. & honor. ex n. 131.
Bonadill in polit. lib. 1. cap. 6. & 7. Ma-
tien. in dialog. 3. par. cap. 7. Marg. Gu-
ber. Christ. lib. 1. cap. 4. quæ gradatim
16 conferri debent, *Solorzan. emblem. ci-*
cit. 52. ex nu. 35. & monet *Arist. lib. 3.*
de Republ. cap. 8. his verbis: *Omni con-*
servanda Reipublica ratio est, nem-
inem ornare supra modum; sed exigues
potius, & diuurnos honores tribuere,
quàm celeritèr magnos. Quare Guber-
nator *Christian. F. lo. Marg. lib. 2. c. 10.*
pag. 118. ad rem aduertit, labores in-
ter Ministros diuidendos, & non vnũ
dumtaxat grauandum, iuxta *Taciti*
monitum lib. 1. annal. capit. 4. Ne ad
vnum omnia deferrent, plures posse fa-
cilius munia Reipublicæ societatis labo-
ribus exequi, *Tasson. de anteq. vers. 3.*
obseruat. 3. sub num. 42. loquens de
Præfide S. C. in distribuendo causas.
- Aliquando, vltra Visitatore[m] gene-
17 ralem, vidimus seruatum à S. M. de-
stinari Officialem alterius eius Regni
ad capiendam informationem contra
Officialem perpetuum, pro illa traf-
mittenda ad Curiam Matriti, quam
obseruantiam memorat *Tap. cit. dec. 3.*
Et aliquando eadem Maiestas man-
dat, causam videri per Ministros, no-
minandos à Pro-Rege; qui nomine
Regio usque ad sententiam, cuiusque

exequutionem proctendant, ut accidit
in Frânciscum Corradum Rationalem,
vi Regij diplomatis sub datam Ma-
trithi die 23. Ianuarij 1676. & ab Ex-
cell. Marchione de los Velez, Regni
habenas moderante, fuit erecta lun-
cta, rescripto directo D. Reg. D. Di-
daco Soria, Marchioni Crispanti, te-
noris sequentis.

Habiendo dado quenta a Su Magestad
el Marques mi Señor de la causa
pendiente contra el Racional Francisco
Corrado (motuada de haber hecho co-
meter un homicidio), y de quedar preso
en el Castillo del Obo desta Ciudad, como
tambien la presençion de la Camara para
proceder en este negocio. hà tenido por
bien Su Magestad de ordenar a Su Ex.
con Real despacho de 23. del mesero pro-
ximo pasado por el Supremo Consejo de
Italia forme una junta de Ministros, y
Fiscal de su mayor satisfaçion, entere-
ça, y independençia, para que en ella se
vea, y sentencie la referida causa, assi
por lo que mira a la persona del Racio-
nal Francisco Corrado, como de otros
qualesquiera sujetos que refutaren cul-
pados en ella, y que si tambien los tubie-
re el dicho Racional por otros cabos, y
delitos, se examinen, y sentençien por
la mesma junta, declarando Su Mage-
stad, que esto se execute no obstante quales-
quiera prohibiçiones, y ordenes que
haya en contrario, a las quales deroga
por esta vez, de, andalos para en lo de-
mas en su fuerza, y vigor. I siendo tan
preciso el cumplimiento de la citada
Real orden de Su Magestad, ha conside-
rado S. E. se forme esta junta de V. S. por
cabo, el Conseyero D. Fernando Ramirez
por Comissario, rescripto de tener indipi-
duals notiçias de la causa, por haverla
manejado por luex, para el conociem-
to, y voto a los Presidentes Duque de
Isa, y D. Manuel de la Escalera. y al
Conseyero D. Carlos Petra, y por Fiscal
el Conseyero Iñacio Pronençal para que
desde luego se proceda al conocimiento, y
sentençia de la causa pendiente contra
el Racional Francisco Corrado, y sus
complices, y demas delictos que hubiere
cometido, segun Su Magestad ordena.

convocando V.S. la junta en su Casa todas las veces que fuere necesario: T de lo que en ella se fuere obrando, yrà V.S. ausiando a S. E. para que pueda dar quenta a Sn Magestad. Guarde Dios a V. S. Palacio 23. de Febrero 1676. D. Mathes Roman. Con rubrica de S.E. Señor Regente Marques de Crespino.

Exitu huiusce causę scripsi in Rit. 269. ex n. 50. quę locū laudat D. Gaf. Nicol. Pisanus ad Gact. in rit. R. C. S. *de fundic. flagelli rub.* 3. sub n. 123. & plenius dixi in Rit. 274. a n. 121. 123.

Obstringitur itaq; Capitanei, aliiq; 18 Officiales exhibitis literis patetalibus coram Syndicis, & Electis loci, sine quibus non potest eis consignari possessio, *Glos. in cap. cum iure peritus, verb. Cament, de ejus. & potest. Iulic. deleg. Anna alleg. 143. n. 2. Guazzo. ad defenf. ror. def. 1. c. 1. n. 6.* ante officii adeptam possessionem, coram decem hominibus, Sacramentum prestare, tempore eorum ingressus, de benę, & fideliter iustitiam ministrando, ex *text. in cap. 1. de iur. iur. in 6. & Glos. in cap. Caroli I. Regis, Item, quod iustitiarj col. 2. n. 10. Const. Regn. cum iusta providendum*, excusante Officiale controvenientem a periculi poena, *Affl. in Cōstit. Bauli locorum, n. 1. & Prag. 4. de Official. Ricc. collect. 1002. p. 4.* ac nonnulla alia exequi, registrata in Cap. Regni, Item recipiant, collocato inter Regias Constitutiones, ac omnes Leges, potissimum municipales, Capitula, Constitutiones, Statuta, Stylis, & Consuetudinem Regionis servando, ad *text. & Glos. in l. diligenter 5. ff. mandata, l. si itaque 19. ff. de iur. iur. And. in cap. Pra. or. 1. verbo on los casos, num. 2. Cancr. lib. 3. variar. resol. c. 13. n. 338. Gaill. observat. 36. n. 13. lib. 1. Mastrilli. de Magistrat. lib. 2. cap. 2. n. 52. Quin & 19 iurare deberent, quod omnia Regni iura perlegerint: quid enim prodest, quod illarum observantiam iurent, si earum plenam, & distinctam notitiam non habeant, ut aduertit R. Tapia lib. 1. iur. Regn. tit. de legib. super cap. Caroli 1. l. 138. n. 5. pag. mihi 83. Quod an indistincte in omnibus Officialibus, et*

Regiis, cum Baronalibus locum habeat inquit *Danza de pugna DD. tit. de official. in gener. c. 8. n. 30.* Hocque iusiurandum prestari debet die non feriato, *Fontanell. de pasc. nuptial. p. 1. claus. 4. gl. 10. nu. 114. tit. 1. de Marfil. singul. 624. & videndi Mancin. de iuram. art. 17. nu. 9. p. 2. Canalcan. dec. 9. n. 31. p. 1. idemq; Fontanell. tit. loc.*

Hud autē cōplectitur, nisi observantia iustorum, *Ang. in l. omnes populi, in fin. ff. de iust. & iur. R. Valenz. conf. 34. nu. 135. vol. 1. Amod. de syndic. n. 250. Novar. de granam. Vassall. to. 1. granam. 178. n. 6. ac to. 2. gran. 40. & gran. 178. Cancr. var. resol. lib. 3. cap. 13. nu. 324. Becc. conf. 51. ex n. 1. Marfil. conf. 10. n. 54. Roman. sing. 512. Tusc. conclus. 14. & 394. nu. 1. l. 1. Burg. de mod. proced. ex abrupt. q. 36. num. 16. Aus. menad Gram. dec. 65. n. 12.* adiungens, dato mandato de capiendo possessionem bonorum alicuius, intelligi, non existente eorum possessore, ex *Natta cōf. 538. n. 13.* & proinde superflua esse illa verba in provisionibus expediri consuevis, ut aliquis immutatur in possessione, non existente legitimo contradicte, quę tamē apponuntur ad maiorem cautelā, ne fiat error, & ego, cum essem Iudex M. C. V. ad evitandum litigantium astutias, ac calliditates, adiungebā, *possessione existente vacua, & non aliter.* Vnde data libera

21 potestate Iudici procedendi, prout voluerit, vel sibi videbitur iuris tamē ordinem, statuta, ac consuetudines observare obstringitur, *Bald. in l. 1. in 2. col. C. si propt. peritat. de Marfilis singul. 328. quę vide singul. 695.* Et Principis mandatum, ut contra aliquem inquiratur, vim habet, roburq; quatenus de delicto constet, *Vermigli. conf. 159. n. 16. Censal. post tract. ad l. unica. C. si quis Imper. maledix. vot. 7. n. 2.* Insuper nec ad observantiam eorum adstringitur, quę contraria consuetudine abrogata sunt, nec de illis servandis iuratum intelligitur, *Natt. conf. 19. n. 7. Censal. conf. 115. n. 17. Alderan. Mascard. de gener. statim. interpr. concl. 6. n. 86. Guisier. de iuram. confirmat. par. 1. c. 38.*

638. n. 14. *Xamar de offi. ludic. & Ad-
not. p. 1. quast. 19. ex nu. 46. & post D.
Anton. alioq. Theologos, de Velasco
de Iudic. perfect. rub. 9. annot. 6. n. 27. &
Propterea si veditur veqigal, sed ga-
33 bella a patti vecchi, e modi vsati, intel-
ligitur de pacis, & modis in vsu de-
ductis, honestis, licitis, & à Statutis
permisissis, & non prohibitis, *Altograd.
conf. 1. n. 29. vol. 1.* Hinc, cum fuisset
locatum integrum Arrendamentum
Ferri, Picis, Piculæ, Chalybs, siue Az-
zario vlgariter, & ab illius Guberna-
toribus, Alexandro Guidetti, & aliis,
34 expressis verbis, cum iuribus, & actio-
nibus, pro ut tennere, & gauisi sunt, no-
uissimus conductor, eiusque prædecesso-
res; à quibus Conductoribus fuit su-
blatum illud Calabriz Cirra, An-
tonio Scarpello, cum eisdem condi-
tionibus, & verbis; cumq. ordine R.
Camera, fuisset renouata prohibitio
confectionis picis albæ in R. Sile, quã
indubium est, nouissimum Conducto-
rem; eiusq. prædecessores in ea stru-
xisse, penijt Subconductor coram Ar-
rendamenti Delegato, concedendam
fore retentionem estalei, vel teneri
35 locatorem ad id, quod interest, dese-
cti substantiam partis rei locatæ; & re-
vera, contemplatione emolumentum sa-
bricæ picis albæ in Sile, tanti subcon-
duxit, aliàs si notum foret vitium rei
locatæ, & se se fortasse, non potuisset
illa frui, prout antecessores, tot non
obtulisset, ad celebrem text. in l. si fun-
dus 36 ff. locati, Bart. in l. si vno, S. item
cum quidam ff. eod. Capill. controu. tom.
3. cap. 3. n. 30. Reg. de Marin. lib. 2. resol.
cap. 137. *Consil. de Rosa consil. 39.
tom. 1. Surd. dec. 326. Masrill. dec. 299.*
His tamen vnicò verbo occurre-
bant Gubernatores, autores lauda-
36 ti à Conductoribus, præfatum Arren-
damentum consistere in iure prohi-
bendi ferrum, azzarium, & omne aliud
id concernens, teste quoq. Dom. Reg.
Moles in decis. tit. de iurib. que habet
Rex, §. 20. Rub. de iure ferri. n. 5. f. 221.
nec inquam fuisse in affctu deductũ,
licere in R. Sile facere picem albam,
27 nec arbores incidere, id expressè*

vetantibus, vti de Regis patrimonio,
R. Prag. 2. de incis. arbor. de anno 1614
instructionibus, & bannis singulis an-
nis publicatis, concinunt qualiter Prag.
1. de arbor. antennar. & ram. non ven-
dend. Cap. Regi incip. Agendum, &
Ius commune in l. in fraudem 45. S. fin.
ff. de iure Fisci, l. insignis, C. de pasc. pu-
blic. lib. 11. vbi Rebuff. n. 3. l. 1. & 2. C.
de suppress. lib. 11. Casan. in catal. glor.
Mand. rub. 1. S. 6. num. 3. Boer. dec. 177.
& 178. Apostill. ad Bald. in l. 1. de com-
mun. fern. manumiss. Tirag. de retract.
lignag. ad finem tituli, num. 38. Reg.
Constant. in l. unica, ex num. 152. C. de
classific.

Quod si ab alijs id fuit actum, hoc
38 iniuria, & non iure fecere, Et prouisi-
ones per Delegatos demidatas, fer-
uari, nempe, solutum, intelligendas fore,
de solito iusto, recto, licito; non
iniusto, & à iure prohibito, ve obser-
uat Altograd, mox citatus, & ante ipsũ
Paul. de Castrogno, §. 59. num. 2. lib. 1.
quem refert Tuschus lib. 5. concl. 334.
39 num. 1. Vendens enim rem, censetur
vendere ius, quod habet in re, legi
tabernas, 32. vbi Bald. de contrahend.
empt. l. si ita, ff. de vsu, & habitatione
cap. pastoralis, de donat. cap. quod autem,
S. 1. de iure patron. Gomez. variar. 10. 2.
cap. 2. num. 19. Tusch. lib. 5. concl. 520
num. 5. & conclus. 308. & sermo intel-
ligitur secundum suam naturam, ac
coiungatur ad ius respectu rei, de qua
agitur, spectantis ad concedentem,
& non de iuribus extra rem ad alios
pertinentibus, Cephal. lib. 2. conf. 288.
Fabian. de Monte instruat. de vendit.
num. 9. & 10. Prasol Barboza de clas-
sific. 34. nu. 1. Larrea alleg. 13. & 14.
Anna allegat. 53. nu. 23. Rouit, in pra-
gram. 4. num. 44. de possesi. non turban.
Reg. Renertes. & ibi Reg. de Marin. de-
cis. 172. par. 1. Quibus nixus Senatus,
re plurimum ad libellam reuocata,
die 20. Aprilis, instantis anni 1690.
decreuit, quod soluat contentus inte-
grum estaleium, saluis iuribus in iudicio
ordinario, & confirmatum extitit, in
gradu nullitatum, & reclamationis,
suffragia præstantibus D. Præsede S. C.

& Mecum DD. Confiliarijs D. Petro Antonio Chiauari, Arrendamēti Delegato, Duce Insulze, D. Dominico Garofalo, & D. Nicolao Plancelli, penēs Ianuarius Cecere, Actuarium in R. C. patrocinate pro Arrendamento, docto viro, Salvatore Ciauairelli.

Quod quippē iuramentum in ingressu officij semel præstitum, sufficit etiam pro tempore confirmato, *Hest. & And. in cap. prateria requisiti, de appell. Bald. in cap. Venerabilem; col. pen. de elect. Bart. in l. 1. §. & post operis, ff. de non. oper. nunciat. Mart. Laudem. de offic. domini. §. 67. Cephal. conf. 74. n. 25. vol. 1. Bertrac. conf. 63. num. 13.*

Præterea præstare quoque tenentur 31 cautionē de parendo syndicatui, completo munere, vt in *Pragm. 42. de Offic. Procur. Casar. Paris. de Puteo de syndic. verb. Fideiussor*, & seruari fere in toto Orbe, notant *Clar. §. fin. quæst. 35. latæque Muscat. videndus de fideiuss. par. 1. mod. 14. Capiblane. de Baron. in Pragm. 5. num. 178. Nouar. de granam. vassall. gran. 286. num. 3. & gran. 287. ex numer. 1. Mansf. de caus. exequut. ampl. 28. num. 3. qui inde deducit, Officialem completo officio non esse vinculis mancipandum, si cauit in principio, *Anichin. de prauent. instrum. cap. 2. quæst. 1. num. 79. Borrell. de magistr. edit. lib. 1. cap. 15.**

Quod si in loco administrationis 32 non inuenerint fideiussorem, admittuntur illam præstare in Regia Provinciali Audientia, vel M. C. V. ex text. in *L. fideiussor*, & si necessaria, ff. qui satisfat. cogat. & ita interpretatur sanctio *Pragm. 41. de offic. proc. Casar. Capibl. de Baron. pragm. 5. num. 178. vol. 1. & ante dixit Paris. de syndicat. verb. Fideiussor*, *Nouar. de granam. vassall. cit. gran. 286. num. 3. Nicol. Carbin. prax. lib. 3. cap. 7. num. 6.* Sed an teneatur satisficere de iudicatum soluendo? *Reg. de Marin. lib. 1. quot. resol. cap. 284. n. 12.* Quidē interposita appellatione per querelantē, nūm teneantur syndicatores constringere syndican- 33 dum ad præstandum fideiussionem de soluendis, atque etiam rescacien-

Tom. IV.

dis omnibus damnis, expensis, & interesse? scribit *Amod. Iustinus de syndicat. vers. sed pone, quod in causa, sub numer. 137.* & post ipsum affirmatiuē respondet *Vinius decif. 47. num. 10. lib. 1. & tangimus infra.*

Si autē eueniat, quod æquitate illorum de Regimine, qualem non præstiterit cautionem, & malè se gerat in illius exercitio (vltra quod illi de GuBernio ad interesse tenentur, *Capiblane. de Baron. Pragm. 4. num. 5.*) praxis est, vt Ciues procurent prouisiones à M. C. V. ipsi Officiali directas, vel vt dec. idoneum fideiussorem, vel vt ab officio desistat, ex dictis per de *Franchis decif. 409. Paris. de syndic. verb. Fuga, col. 2. vers. si verò erat.*

An verò delinquant hi de Regimine, 35 ne, si Officialem diuitem admiserint absque huiusmodi cautione? resoluas ex dictis ab *Affist. in Const. nolumus, num. 4. Ianuar. regul. 109.* cum aliàs Magistratus obstrictus idoneam cautionem recipere, excusatur, si illam non receperit à principali idoneo, *l. 1. & 2. vbi Bald. §. si Magistratus, ff. de Mag. conu. Caran. in Rit. 173. num. 9. & ipse ibidem dixi, necnon Valasc. decif. 11.* tuncque principalis satis idoneus diudicatur, si res suæ tantum valent, quantum est quantitas promissa, *Prasul. Ricc. decif. Curia Archiep. Neapol. 29.*

Excusari propterea Actorum Magistrum recipientem fideiussorem minus idoneum, in partis præsentia minime reclamantis, decreuit M. C. me relatore, ex *Rota Lucens. scito apud Ioseph Lud. decif. 33.* quod de *Put. laudat de synd. cap. 3. num. 3.* & aliàs prodijit determinatio, excusari, quia de iudicis mandato fideiussorem minus idoneum recepit, ex *Antonij Fabri auctoritate in des. 1. C. de Magistrat. conuen. necnon Ricc. collect. 1258.* Excusari 37 fari præterea Syndicum, qui fideiussorem non receperat ab illo, qui tempore syndicatus iam aderat, deduxit *Anus meus ad Grammat. decif. 33. sub num. 9.*

Qui tamen Magistratum fideiussores

P p

38 forces non tenentur ad gesta extra officium, sed tantum pro male gestis, vel male ministratis circa ipsum officium, *Bart. in l. 1. ff. de Magistrat. conven. & in Auth. Hoc ius porrectum, C. de Sacros. Eccles. de Marfil. in Rub. de fideiussor. num. 182. nisi, & fideiussio generalis, & in omnem causam concepta esset, Gonzal. de Pax in sua practica, tom. 1. par. 8. in proam. nu. 4. Carrab. syndic. verb. I. de iussor, Caluin. de acquit. lib. 2. cap. 185. ex num. 85. quod feruari in Cathalonia, norant Mier. cap. 7. tit. de tabul. num. 38. par. 1. coll. 4. & Cance. variar. resol. lib. 3. capit. 12. à num. 130.*

Numquid verò fideiussores tali modo largè, & generalitèr præstiti, teneantur etiam ad poenam corporalem? negatiuam alean sussincit, ex text. in l. fideiussores Magistratus, ff. de fideiuss. & in l. 1. C. de peric. eor. qui pro Magistrat. lib. 11. Mier. loc. cit. Cance. ad loc. num. 134. & 135. & lib. 2. cap. 5. ex num. 70. quos laudat Caluin. alleg. loco, nu. 89. Larr. alleg. fiscal. 112. num. 34. lib. 2. Amaya in l. 5. num. 27. C. de Decurion. lib. 10. la Ratha conf. 42. num. 4. D. Confil. Altimar. ad Rouit. confil. 84. num. 8. tom. 2. Crespi à Valdan. obseru. 83. ex num. 30. Salgad. in labyr. credit. par. 2. cap. 27. num. 71. tom. 1. D. Anton. Fernandez de Otero de Official. Reipubl. cap. 18. num. 15. Quinimò si se obligauerint pro delictis Officialiū etiam ad poenam corporalem, eiusmodi non tenet obligatio, Matth. in l. 10. tit. 16. lib. 5. Recopil. gloss. 1. nu. 20. Farinac. de carcer. & carcerat. quass. 33. num. 49. Decian. in tract. crimin. tom. 2. lib. 9. tit. de eo, qui sibi manus infert, num. 35. & latè Amosca de potest. in se ipsum, lib. 1. cap. 14. num. 6.

Verum si fideiussores isti decesserint ante sententiam condemnatoriam, an possint eorum hæredes conueniri? anceps est inter DD. questio: nam nonnulli in gratiam hæredum respondēt, relati à Farinac. mox add. tract. qu. 34. nu. 12. Pyrr. Maur. de fideiussor. cap. 17. Crinell. decis. Dolan. 6. n. 12. Alij contrarium sentiunt, laudati ab Amaya

memor. loco, num. 45. qui per pulchra, videnda, vtitur distinctione.

Quæ ratio in loco administratio-
41 nis reddi debet, ex text. in l. 1. C. ut omnes Iudices, ibi: *Andeas excedere de locis, quos rexisse nescitur, & ex pragmat. 1. de syndic. Official. ibi: In locis: ubi administrauerint, & altera 6. cod. sit. ibi: Donec hanc anno exercitate loco officij; Affiliat. in Consil. volumus, post Caranit. in Rit. 49. num. 26. Mastrill. de Magistrat. lib. 6. cap. 4. sub num. 15. Ioseph Comia in pract. syndic. cap. 17. n. 4. Carrab. in sua praxi de syndicat. par. 1. num. 49. Paris. de syndic. verb. visa, pag. 108. stans palam, & publicè ante faciem omnium, quos rexerat, non in domo potentis, vel in Ecclesia, Cristoph. Cruy de indic. par. 3. cap. 21. num. 13. in loco tamen maiori, ubi iusticiam administrat, & non in omnibus locis illi adiacentibus, emanatis tamen proclamationibus, scđ banis in locis Ciuitatis publicis, & consuetis, & in ipsius Villis, Paris. de Præ. de syndic. 6. 5. n. 1. & 6. Thor. loquens de Iudicibus M. C. par. 3. sect. 3. verb. Terminis statuti, Capibanc. de Baron. prag. 5. num. 181. idem Thor. in Crer. indicat. civil. cap. 60. miscell. 15. n. 105. Id quod, confirmando decretum M. C. inspecti fuit in S. C. referente D. Iudice Rocco, in syndicatu Gubernatoris Ciuitatis Cayatij, in Banca Pennellæ. A quo loco discedere non
42 posse, nisi prius steterit syndicatui, Foller. notat 5. par. print. sua prax. criminal. num. 2. pag. 345. & vique dum discussæ querelæ non fuerint, etiam si fuerit à Principe vocatus, si Reg. Ramit. vcrā fatetur in cit. Pragm. 20. nu. 64. Si tamen extiterit ille accusatus de crimine, pro quo venire imponenda poena corporis afflictiua: nam aliàs relicto procuratore, licebit ad Principem proficisci, DD. in cap. item statuimus, num. 45. & 46. Affiliat. in Consil. occupatis, num. 11. Paris. verb. Procurator, col. 2. Verum licere Principi
43 iubere, quod pendente syndicatu in vao loco, valeat exercere aliud officium in alio, scripsere Affiliat. in Consil.*

fit. acceptatis, num. 12. *Nigr. in capit.*
stem statutus, num. 6. & quandoque
 Excell. Regni Pro-Rex indulgere so-
 let, vt Officialis per Procuratorem
 syndicatui pareat, vt mandasse Excell.
 Lemmensem Comitum in syndicato
 Didaci de Varela, tunc Auditorem
 Regie Dohane Mcnepecudum Apu-
 leze, deinde Regium Consiliarium,
 memorat Auuus meus, electus pro illo
 syndicando, ad *Grammat. decis.* 40. sub
 num. 18. in fin. & confirmatur ex di-
 ctis ab *Afflic. in prauid. Const. Regni*,
 num. 32. de Ponte de *potest. Pro-Reg. tit.*
de don. & expens. uniu. num. 24. *Ann.*
alleg. 49. num. 10. *Azen. l. 23. tit. 7. n. 8.*
lib. 3. Mastrill. de Magistrat. lib. 6. cap. 2.
 n. 43. De Calà de *visit. Magistr. c. 11. n. 5.*

44 Sed contracta inimicitia cum ciui-
 bus, vel aliquo ipsorum, iure ibidem
 syndicatui parere non compelluntur.
 Vnde in dies obseruatur in M. C. V. ac
 Regijs Audiencijs, confitio de inimi-
 citia, vt Officiales pareant syndica-
 tui in ipsis Tribunalibus, prauio res-
 cripto Excell. Vice-Regis, quod de
 iustitia provideant, & notant de *Ni-*
gris in cap. statutus, num. 49. *Carrab.*
de syndic. par. 1. ex num. 35. *Aloys. de*
Leo in l. 1. G. vt omnes iudices, num. 4.
de Angelis in Praso super cod. sext. n. 5.
Thor. par. 3. compend. decis. sect. 1. verb.
Inimicitia, & *sect. 2. verb. Officiales*,
qui officia, & in *C. ver. indic. civil. cas. 8.*
D. Consil. Altim. de nullis. vol. 1. rub. 9.
quasi. 26. ex num. 56. Inimicitia enim
 potentiorum alicuius loci iustam me-
 tus causam præbet, cap. ad *supplicationem*,
extr. de renouac. ex parte, de ap-
pell. Franc. Marc. decis. 883. nu. 4. *Gal-*
lesij de rest. in integr. cap. 8. num. 103.
 Et aliquando idem Excell. Pro-Rex
 mandat simpliciter, quod stet syndi-
 catui in M. C. vbi in syndicato morige-
 ratissimi Equitis D. Francisci Dentice
 Gubernatoris Terræ Summæ, in be-
 neficium cuius, me referente, per
 M. C. fuerunt expeditæ literæ libera-
 toriales, & confirmatum extitit de-
 cretum per S. C. in Aula D. Consiliar.
 Iouini, vt ex actis in Banca Calua-
 nici, & alijs in casibus.

Tom. I. V.

Hinc Officialis si aufugerit timore
 45 alicuius factionis, seu coadunationis
 contrarie, aut capitalis odij dicen-
 tium, deposito officio contra ipsum
 syndicandum se male acturos, nulla ex
 fuga mala oritur præsumptio, *Amed.*
de syndic. in parte, item in eo. quod di-
cta potestas, curs. tertio, Auilez. in cap. 1.
Pratorum, num. 24. *glos. Dadinas*, &
cap. 4. glos. Entregare, num. 17. col. 4.
 pag. 120. quando alijs ipsa fuga dice-
 retur crimen in Officiali, *Loffred. decis.*
 102. post *Bart. in l. Consiliarios*, & de
Afflic. in l. Cornelia, §. 1. ff. ad *Syllan.*
Vin. cōmun. opin. 343. n. 32. verb. Fuga,
R. Tap. de iur. Reg. tit. 49. de quasi. prag-
mat. 1. n. 45. Reuenter. decis. 25. ibique
Reg. de Marin. inquirens generaliter,
 quam probationem faciat delinquen-
 tium fuga? & de illa Officialis à syn-
 dicatu, sermonem quoque agunt *Fa-*
rimac. quasi. 48. & num. 81. *Bonadill.*
tom. 2. potest. lib. 5. cap. 1. num. 117. ac An-
ton. Scapp. de iur. non script. lib. 5. cap. 1.
 num. 117. & cautelam ad adiungendi
 amicis, contra quem est indicium
 fugæ, ex *Catalan. in tract. de syndicat.*
vers. 542. incip. quia saepe, & alijs, in-
 dicat de *Marsyl. in singul. 115.* & con-
 ferunt ab ipso tradita in *repet. Rub. C.*
de probat. in 54. col. & à Martibell. ibi-
que add. singul. 145. necnon à *Danza*
de pugna DD. som. 3. cap. 3. de indis. ex
num. 1.

Et ad hoc vt cautius in iustitia mi-
 46 nistranda Officiales procedant, voluit
 Regni sanctio registrata in *Pragm. 1.*
max. cit. de synd. Official. quod de vlti-
 ma tertia salarij ipsorum (etenim il-
 lud soluitur tertium, *Caran. in Rit. 9.*
num. 2.) nihil percipere possint, nisi
 post finitum syndicatum, & absolu-
 tionem obtentam, quæ est in viridi
 obseruantia, roborata decisione S. C.
 referente Domino Consil. Staibano, in
 causa Vniuersitatis Afragole cum D.
 Carolo Capuano, in Banca Speræ,
 adeo quod vassalli grauameq. recipie-
 rent, si Barones partem tertiam sala-
 rij Officialibus ante redditam ratio-
 nem soluerent, teste *Novar. de graua-*
min. vassall. graua. 149. tom. 2. nec-

Pp 2

non

non *Carolo Rota conel. 14. num. 40.* & ante ipsos *Campagn. cit. loc. sub nu. 53.* ac notat *Duen. in reg. 63.* minime illud soluendum Alliciori ante officij finem.

Syndicabantur olim Officiales à
47 Præfecto Prætorio, *l. si quis, C. de offic. Præf. Prætor. orient. Mastrilli. lib. 6. cap. 1. num. 18. Menoch. de arbitr. Iudic. cap. 518. num. 2.* Hodiernis verò temporibus quilibet Prouincia, ac Ciuitates sua habet Statuta, & Consuetudines, *Guazin. ad defens. reor. defens. 1. cap. 23. num. 3. Clar. 8. final. quæst. 35. num. 15. Paris. de syndic. verb. Iudices ad syndicandum qui sint, cap. 1. num. 1.* quarum nonnullas recenset *D. Police in tract. de praeem. Reg. Audient. tit. 8. cap. 3.* & ante *Sarg. de Neapoli illustrat. cap. su. num. 43.* qui suffultus consuetudine, ac tacita *Pragm. 2. cap. 18. sub num. 30. de syndic. de Præsidum, & Auditorum Prouinciarum syndicatorum quoque sator, memoratque complures ad inuicem pugnantes consuetudines Prouinciarum super earum Præsidum, & Auditorum syndicatorum.* Quamobrem recessisse ab usu *Pragm. 3. de offic. Iustit. mandantem, deputari Commissarios à Pro-Rege, quorum iustitiae, & syndicatorum stare debeant, cuius vigore id ipsum conclusit Reg. Reu. in Pragm. 1. num. 6. cit. Rubr. de syndic. Offic.* fortasse, quia mox relata locorum obsecurantia ei non dum innotuerat, & approbat Excell. Comitibus Lemos iunioris *Pragm. 118. 43. de offic. Iudic. addens, ad quem appellandum à decreto interlocutorio Syndicatorum dictorum Auditorum, ad quem verò à definitiuo.*

Et quamuis ex Regni *Constit. Volu-*
48 *mus, & cap. Item statuimus, quod tam Iustitiarum, deducatur, Iudices competentes Officialis syndicatorum esse successores, tamen vigore Prag. 1. eod. tit. de syndic. Official. & Prag. 5. de Baron. electio Syndicatorum fit ab Vniuersitate loci, in quo quis officium exercuit, ab his necessarii iuriscructu successoris, ut notant Carau. in Rit. 295. num. 15. Carrab. de syndic. par. 1. n. 33.*

Capiblan. de Baron. cit. prag. 5. m. 179. quicquid scripserint *V. fill. ad Afflic. decis. 1. num. 6.* & Aduocati illius temporis insignes apud *Reg. Rouit. in citat. prag. 1. ex num. 13.* quos insequutus, *Carau. sententiam improbat idem Rouit. num. 2.* laudans quoque *Maxill. ad Consuet. Bar. incip. Neque à Comitibus, tit. de immunit. nostra Ciuitatis, post num. 34. D. Calà cit. cap. 11.*

Quod intellige absolute, & de per se, ut successores non valeat interuenire in syndicatorum prædecessorum; secus autem si eligatur forsàn pro Syndicatore per Electos Vniuersitatis, *Constit. de Bottis in citat. capit. item statuimus, verb. Successoribus, col. 1. in princ. f. 341.*

Neapoli verò eius Decuriones (E-
49 lecti vulgò appellari) constituti sunt ad syndicandum Regentem M. C. Vicariarum, illiusq. Iudices omnes, tum ciuiles, tum criminales, vigore *cap. 66. Regis Catholici, inserti inter capitula, & gratias largitas, & concessas Ciuitati, pag. mibi 67.* Adestque confirmatio per Cæsaream, & Catholicam Maiestatem Caroli V. die 12. Martij 1550. redacta in *vol. prag. sub rubr. de syndic. Official. prag. 2.* vbi apparet, quod expectentibus Electis confirmationem gratie concessit à Rege Catholico circa syndicatorum Regentis, & Iudicum M. C. recipiendum ab eisdem Electis tantum, absq. interuentu Officialis Regij, habd obstant clamore Reg. Fiscis contrarium, auidacè, in iudicio effragitantis, Cæsarea Maiestas annuit Electorum supplicationi, & sic usu fuit receptum ad hæc vsque tempora, *R. Rouit. in cit. prag. 1. n. 21. cit.*

Habent itaque ipsi Electi tantum potestatem recipiendi syndicatorum Regentis, & Iudicum M. C. V. ex clausula taxatiua in supplicatione contenta, ut in citata *pragm. 2.* ibi: *Si continui (syndicatorum scilicet) à far solamente per li Magnifici Eletti della Città, quæ dictio, solamente, in latinum verba ditioni, tantum, congruit, quæ rei taxatiua præter personas, & casus admissos, cæteros excludit. l. obas, vbi Gloss. verb. Tantum, C. de prad. mi-*

mor. l. cum testamento, ff. de verbor. signific. l. armorum, l. appellatione parentis, l. prope modum, l. si à te, l. ut bona pradia, ff. cod. l. cum Titio, ff. de adim. legat. l. rationes, C. de probat. Caphal. conf. 158. num. 4. tom. 2. Reg. Valenzuel. conf. 74. num. 16. tom. 2. Et dictio taxatiua adeo dispositum affirmat, ut omne aliud neget, l. qui sella 7. l. inter altum, 12. l. Lucius, 37. ff. de seruit. rustic. l. si quis, 18. §. si cum ius habuerit, quemad. seruit. amitt. l. qui aliena, 32. aliàs l. liberto, 31. §. liberto, 4. de negot. gest. l. 3. §. cum Titio, ff. de adim. legat. l. fin. C. de patr. potest. Esobar. de puris. & nobilit. proban. par. 1. quast. 9. §. 4. num. 40. Tiraguell. de retract. conuict. §. 1. glof. 6. ex n. 2. Gabriel. comm. conclus. lib. 6. tit. de verbor. signific. conclus. 5.

Illorum itaque syndicatus recipitur in cōcūsē ab huius Ciuitatis Electis, à quibus committitur cognitio alicui V. I. D. seu Consultori, à Pro-Rege, eiusque Collaterali Consilio approbato; qualem, D. Dominicus Nicolaus, meū filium, prout a conclusione, DD. Electorum humanitas elegit; ac indicibilis munificentia Excellentiss. D. Matchionis de los Velez confirmavit, diplomate Collateralis Consilij, sub die 17. Augusti 1677. penes Lombardum. Qui quidem huius Ciuitatis Consultor (Petiti enim interuentum exquirunt omnia Iura Communia, ac Municipalia, ut infra dicemus) procedit seruatis seruandis in condemnando, vel absoluendo syndicatum; à cuius decretis, nostris quoque temporibus, appellabatur ad Sacrum Consiliū, in quo faciebat relationem stans, licet coopto capite, teste *T. assen. cit. vers. 3. obseru. 3. num. 230. et l. Reg. Sanfelici. decis. 381 in fin. lib. 3. de capite coopto mentionem non agat; accandem, ipso absente, dabatur suffragia, semperque consensum fuit in supplicationibus grauaminum ab huiusmodi, alijsque decretis latis per hunc Consultorem, à D. Spectabili S. C. Præside fieri decretationem, videlicet: Magnifici Electi huius Fidelis-*

sima Ciuitatis per Consultorem eligendum, partibus non suspectum, verbum faciat in S. C. Anno verò 1646. intuitu syndicatus Io. Baptista de Stephano Iudicis M. C. in criminalibus, præscriptam solitam decretationem, Electi admittere renuere, prætendentes, deberi titulum Spectabilium, & ita dari iniunxit Pro-Rex, quin si inter eos adesset aliquis titulo decoratus, addendum esse titulum: Illustri, suo diplomate proscripsit à Collaterali Consilio sub die 5. Septembris 1646. à Secretis existēte D. Consiliatio Donato Coppola, confirmaro die 12. eiusdem mensis, & anni, penes Franciscū Antonium Lombardo, Reg. à mandatis Scribam, & de hoc testis est quoque Franciscus Antonius de Mercatis, qui diligentissimè fuit à Secretis S. C. in obseruationibus confecti styli S. C. manuscriptis, quæ penes V. I. D. D. Franciscum de Mercatis eius nepotem, accuratè idem officium exercentem, asseruantur, obseru. 237. ibique idem Franciscus Antonius testatur quoque de praxi, fieri nempe in S. C. relationem per Consultorem stantem in Aula, sed coopertum.

Hodiè tamen Iudex appellationis ab illius decretis est Consilium Collaterale; & Ciuitas in scriptis relationem facit status, ac meritum causæ, & cognitionis factæ; quamuis interdum, si ita Collaterali visum fuerit, transmittantur acta; à quo non raro vidimus reuocata decreta facta à Ciuitate.

Quæ quidem acta gratis sine mercede tradi, & fieri debent, *Amod. de syndic. num. 219. Aub. in cap. 11. Iudic. susp. glof. directos, Guazzini. ad defens. reor. def. 1. cap. 23. num. 13. Canale. de brach. Reg. par. 5. num. 119. tum facta, instante querelante, tum syndizando, declarat Reg. Rouit. in prag. 1. num. 2. de syndic. Official. decisumque scribit in actis transmittendis ad M. C. vel Regias Audientias, Augst. Caput. de regim. Reipubl. §. 7. cap. 9. num. 69. cuius meminit Thor. part. 3. compend. decis. sect. 1. verb. Acta, ex text. in S. necessitatem*

sem. *Anth. J. lenia, ff. de accusat. & in l. in sacris, propè finem, C. de proxim. sacr. scri. malatium namque ipsi Syn- dicatoribus ab Vniuersitate exsol- uendum esse, eadem Pragm. 1. de syn- dye. statuit, ibi: Vnde salario compe- tenti per Vniuersitatē loci pradiū pro- nideatur, Paris. de Puteo expressè in verb. Robaria, cap. 4. num. 2. vers. an Syndicatores, sub num. 4.*

Hæc autem praxis, quod ad Col-
54 laterale deferatur appellatio, orta est
fortassè, quia cum agatur causa gu-
bernij, ac Ministrorum à Pro-Rege
electorum; par est, quod ipsemet cor-
um qualitates, ac progressus cognos-
cat. Hinc itaque Collaterale causas
Officialium demandauit M. C. præci-
piens, quod procedat vt potè delega-
55 ta, ablata via ordinaria. Quod decla-
rauit Collaterale, locum habere in Of-
ficialibus Regijs, non autem Barona-
libus. Quapropter cum grauatum se
sentiret Dominicus de Concilijs, Gu-
bernator Terræ Toraldi, à decreto à
me facto, cum resciderem Consiliarius
caput Aulae in M. C. V. causarum ca-
pitalium, nempe: *Quid citetur, & ca-
piatur*, obtento, verbum fieri in S. C.
introduita causa à me in Aula Dom-
Consil. D. Ioannis Vargas Machuca,
Viri doctissimi, atque integerrimi,
insistit Fisci Patronus, quod non po-
terat appellatio prædicta agi in S. C.
at quod oportebat reclamari ad Col-
laterale, procedente M. C. vt dele-
gata. Ac addente Inquisito, delega-
tionem non loqui de Officialibus Ba-
ronalibus. Sactum Consilium consti-
tuit, quod Egomet consulercm de-
hoc Pro-Regem, à quo habui respon-
sum, tenoris sequentis.

CAROLVS DEI GRATIA REX.

*Mag. Vir. Reg. fidelis dilecte, Hæcemo ri-
cunto la vostra relatione del tenor se-
guente, videlicet: Eccellentissimo Si-
gnore. Stando inquisito nella Gran Cor-
te della Vicaria Domenico de Concilijs
Capitano del Fendo di Toraldo, di stu-
pro, adulterio, & efforsioni, e venendo
quasi conuito, & indiziato di detti de-*

*litti, rispettinamente, mi parse ordina-
re, quod citetur, & capiatur, dal qual
decreto essendofene per parte di detto
Domenico portato supplica da farsene
parola nel S. C. & introdotta la causa
nella Rota del Consigliero Vargas Ma-
chuca, doppo lunga discussione, opo-
se l' Auocato Fiscale, che trattandosi di cau-
sa di persona, che hà amministrato giu-
stitia, la Vicaria proceda come delega-
ta di V. E. e non competat al reo l' appel-
latione al S. C. dalli decreti di Vicaria,
mà la reclamatione in Collaterale, da
concederli dall' E. V. al che replicaua l'
Auocato dell' inquisito, che l'ordini dati
da V. E. parlauano solamente d' Officiali
Regj. e non Baronali; e hauendo il S. C.
riconosciuto in tal materia li disposti
del Collaterale di Ottobre 1665, e di
Gennaro 1667. e vigilio del Sig. D.
Pietro d' Aragona delli 28. Aprile 1667.
(de quali rimetto le accluse copie) m' hà
comandato l' istesso S. C. lo rappresentas-
si, come s'ò all' E. V. acciò si serua dichia-
rare, se in detti ordini sono cõpresi l' Of-
ficiali Baronali, hauendo in tanto il S. C.
alfato la mano in procedere, aspetta-
dosi l' ordine di V. E. di quello s' haue-
rà da eseguire, & à V. E. s'ò riuerenza.
Casa 26. Giugno 1667. di V. E. Humi-
liss. Seruitore D. Carlo Petra. Quale
relatione viffa, e considerata da Noi nel
Regio Collateral Consoglio, in risposta
ci è parso far la presente, per la quale
dichiaramo, che l'ordini dati non par-
lano dell' Officiali Baronali; mà sola-
mente si dero tali ordini, acciò Noi co-
noscessimo, e fusimo intesi del procedere de
Ministri Regj. Datum Neap. die 31.
mensis Augusti 1677. El Marques de
los Velez, V. Galeota R. V. Carrillo R.
V. Valero R. V. Calà R. V. Soria R. Io.
Bapt. de Afffio Secres. Chiocca. In Cu-
ria 34. fol. 50. Locus sigilli. Al Regio
Consigliero D. Carlo Petra V. E. in ris-
posta di sua relatione dichiara, che l'or-
dini dati circa le cose sudette, non par-
lano d' Officiali Baronali, mà solamen-
te si sono dati detti ordini, acciò l' E. Sua
conosca, e sia inteso del procedere de
Ministri Regj, vt supra.*

Pro cuius Rescripti executione,
pro-

proposita causa huius Gubernatoris in S. C. in eadem Aula, in qua tunc existerat Decanus D. Consil. Paulus Innettafio, à Consiliariis D. Joseph Ledesma, Milite Hispano, Viro præclarissimo, atque integerrimo, qui in locum mei successus fuit Prepositus Aulæ Vicariæ Criminalis (cum ego redissem ad S. C. adimpleto biennio die 12. Octobris anni 1677. ita iubete Regio diplomate registrato in *prag. 4. c. 5. de visit. captiu.*) Inter cetera, quæ dicitur ab Gubernatore, ad ostentandam, tùm suam innocentiam, tùm querelantiũ prauitatem, id erat, quòd homines illius Oppidi quemdam suum filium veneficijs exagitassent. Tunc Spectabilis Dominus S. C. Præses, Vir sanè doctrina, vitæque probitate nemini secundus, qui Aulæ præfesse contigit eo die; in sermone, qui hac de re habebatur, nequam, ait, Demones, atque adeò lamæ, magi, ac veneficæ homini ius dicenti possunt nocere, quod docet Nicol. Remigi in *tract. de Demonolatria, libr. 1. cap. 2.* & post ipsum Antonio Maria Cespi, Secretario del Gran Duca di Toscana nella sua opera intitolata, il Giudice Criminalista, par. 2. cap. 51. qui superstitionem putat cautionem, quam dant nonnulli Iudicibus, vt quando examinanda foret aliqua maga, iubeant, eam in locum examinis retrorsum ingredi, ita vt Iudex prior eam, quàm ea Iudicem aspiciat; idque ne illius veneficijs affici possit. Malefici propterea incarcerati euadere non possunt, eò quòd Deus habet permittit, Demones hoc casu suam potentiam exercere, vt ex S. August. lib. 3. de Trinitat. in 10. de Civitate Dei, & Divo Thoma in *tractat. 9. 1. par. quæst. 3. titul. de mirac.* obseruat Paul. Ghirland. de *fortileg. qu. 3. incip. Nonò quæro, nn. 4. pag. mihi, 126.*

Ac nedum Iudices M. C. biennales coguntur dare syndicatum, sed etiam à Rege creati perpetui, siue ipsius beneplacitum, idque vigore aouarum gratiarum ab eo huic Fidelissimæ Civitatis concessarum; ac ita seruatur: namque in fine cuiuslibet biennij Iu-

dex creatus à Rege, præuio S. E. diplomate, se syndicatui submittere, deposita iudicandi potestate, retenta tamen toga. Quandoquidem cum debeant illi esse biennales, atque adeò à Pro-Rege creandi; si eligantur à Rege, Rex non censetur velle præiudicium Ciuitati inferre quòdà syndicatum. Nunquam enim Princeps velle præsumitur iuri alterius præiudicare, l. 2. S. si quis à Principe, & S. merito, ff. ne quid in loc. public. cap. super eo, de offic. Delegat. V. alase. consulo. 72. num. 10. & de partitione, cap. 13. num. 73. Phabus decis. 92. num. 3. Cabed. part. 1. decis. 1. num. 6. & par. 2. decis. 5. num. 3. Gratian. cap. 167. num. 49. Soloz. de iur. Indiar. tom. 2. l. 62. cap. 26. nn. 62. Cyriac. controu. 59. num. 6. & controu. 205. numer. 39. Menoch. consil. 1007. num. 74. Giurb. de feud. §. 1. glof. 3. num. 28. Valenz. consil. 69. num. 15. Reg. Cap. Lauro decis. 174. num. 2. proinde Annual. leg. 53. ex num. 26. dixit, priuilegijs Vniuersitatum minimè derogatum censeri, quamuis de eis facta sit generalis mentio.

Quin, & Regens ipse M. C. V. qui obstringitur semper commorari in Palatio eiusdem, vt ex *Constit. statimms*, eruit Reg. Tap. super eadem, sub tit. de offic. Mag. Instit. lit. T. lib. 2. inr. Regn. (quod hodie minimè seruatur) & vnus ex Iudicibus eiusdem M. C. qui inhabitat loco illius, syndicatui patentes, tenetur exire Palatium prædictum, ac ad priuatam accedere domum, nè Prouinciales, & Regnicolæ perhorrescant, Paris. de *syndic. verb. Viso modo procedendi*, num. 3. ac conserunt tradita supra num. 7.

Vigiles scèpissimè Pro-Reges, syndicatus ratione à Iudicibus relata, nullaque, non modò labe, verum etiã nè vlla directà labis quidem suspicione, à qua immunis quoque esse debent (sicque ostendendi, ac suadendi gratia apud Romanos illos præfatos, qui Magistratus petebant, albis vestibus inducantur, candidique probabant, teste *Blodius lib. 3. triumphantis Roma*, cum hic purus color, non-

alio

alio extraneo, quàm albo naturali infectus, quandam animi integritatem, & perfectionem representet, sicut, & lib. 4. decad. 2. l. in. prodit, & ex utroque *Petrus Gregor. in pralud. optimi Iuris consulti. lib. 2. cap. 35. num. 1. Deciam. tract. crim. tom. 2. lib. 8. c. 22. n. 1.*) tùm ob alium illorum integritatem, tùm ob doctrinam, qui ad huiusmodi dignitates euehuntur, eorundem officia ad alterum prorogant biennium. Et licet aliquando eis crimina obijciantur, à potentibus præsertim (qui vel leuiter lasos se credentes, plumbeas iras data occasione gerunt, ad instar Aquilæ, quæ si incidat in multitudinem cornicum, aut psittacorum, adhuc imbecillior, ab ijs se deplorari patitur quidem, vel iniuria: at meminit iniuriæ, dataque postea occasione, obuias perimit, teste *Alberto Magn. Anim. lib. 8. cap. 11.*) quia tamen iustitiam, & virtutem ex animo coluerunt, fraude statim detecta, iterùm confirmant, donec ad gradum ascendant altiorē, consummatissimi *Reg. Caroli Tap. monitis inhzrendo: nempe lib. 2. iur. Regn. tit. de Official. in Regno const. super Pragm. 5. de offic. Judic. vers. Item quia, pagina mihi, 121. illis verbis: Hoc non seruat, & bene: nam sicut Reipublica commodum est, Officiales esse annales; ita periculosum, eorum, qui apti sunt, opera non uti. Nec enim possunt reperiri tot homines officij apti, sed ij, qui semel probati sunt, semper debent admitti; & in rubr. eiusdem tit. de Official. in Regno const. num. 17. pagina, 98. monet: Sunt etiam eligendi ad officia, qui particularem habent ad huiusmodi exercitium aptitudinem, non enim singuli homines ad omnia nascimur, perrare enim accidit, ut unus pluribus sit aptus rebus; ideoque *Plato lib. 2. de Republ. inquit: Nascimur quidem non admodum similes, sed differentes inuicem, singulosque ad singula opera promptius natura producit, & eod. lib. 2. iur. Regn. super prag. 1. de offic. Magistris Iustit. sub num. 2. pagina 272. aduertit: Est enim officium M. C. Vicaria tanquàm lapis, qui dicitur index,**

vulgò de paragone, qui enim in utrinque Magna Curia Vicaria officio bene se gerunt, absque dubio erunt optimi Consiliarij; ideoque à Magnis Viris accepi, quod & ipse aliquibus Pro-Regibus tradidi, optimum fore, si antequam, vel Prouinciarum Auditores, vel Advocati, promouerentur ad Sacrum Consilium, vel ad Regiam Cameram; exerceant, vel utrumque officium, vel alterum ex eis, & me experientia docuit, id multum negotiorum expeditioni conferre, sicut, & multum etiam, atque multum confert, si saltem Auditoris munere in una ex Regijs Audijs fungantur. Qui ulterius Author notabilitate subdit ibidem vers. mense Maj: Hoc etiam non seruat, quia mutatio fit, quando Pro-Regi videtur, sed debet haberi ratio, ut non mutantur omnes uno, eodemque tempore; sed maneat semper aliquis ex eis, qui experientiam habeat Tribunalis.

Quæ monita Eminentiss. Dom. D. 60 Paschalis ab Aragonia, & Marchio de Astorga Excellentissimus (qui omnino lacrymis è vita cesserunt) tunc temporis Pro-Reges vigilantissimi, & lepidissimi (Principes enim quam maxime decet humanitatem, *Zenophonis* præceptum obseruantes: In omnibus temperantia uti debere Principes, præterquàm in humanitate cum maiestate iungenda, *Alexandri Severi* exemplo, teste *Iansen. in prouer. capis. 20.* qui eam sententiam de hac re protulit: De Seuero Imperatore traditur, quod cum *Mamea mater, & uxor Memia* ei obijcerent, qui nimia ciuilitate potestatem redderet molliorem, respondit: sed securiorem, ac diuturniorem) in me metipso obseruauerunt, quoniam ex Patronorum S. C. coetu, omnium me minimum, ac postremum, M. C. V. in causis pecuniarijs octauo Idus Iunij 1665. Eminentissimus elegit Iudicem, quem meritorum ope planè destitutum, ad hunc dignitatis gradum vna Principis benignitas euexit; in eo enim Principum Magnitudo Diuinitati sese ostendit affinem, quod tunc maxime elargiendo præmia, ponat merita,

cum

Comm. sup. Ritibus M. Curiae Vic. 301

cum minimè supponit; quo Iudicis munere, cum annis circiter octo continuis functus esset, Excell. Marchio de Astorga, qui antea maxima cum laude, ac magnificentia, ordinarius Suae Maiestatis Legatus morà Romae traxerat, Pro-Rex ipse deinde suo iussu, Iudices omnes M.C.V. Civilis pariter, ac Criminalis, postridie nonas Aprilis 1673, iudicatu priuavit ob tempus iam diu completum, sic mandante Regio Diplomate, meque vnum, magna omnium admiratione, orbare noluit, imò eo loci huius ergà me Principis peruenit beneuolentia, vt apud Catholicam Maiestatem me perpetuo honore exornandum proponeret, neque vnquam destitit, donec Regina Mater Augustissima, die 24. Ianuarij 1675. loco Illustris D. D. Didaci de Soria Morales, Marchionis Crispani, me Consiliarium S. Clarae sufficeret; qui verò Marchio ex eodè Consilio, atque à Seratied Mellanæ Vrbis, summam propter prudentiam, doctrinam, aliaque animi ornamenta, hoc in Regno, cōmuni omnium plausu, Regens creatus fuit, cui sic praeclat, vt omnibus gratissimam sit eius integritas. De hoc summo viro scripsi in Rit. 260. num. 19. lib. 1. quem locum, alia cumulas, laudat Dominicus de Rubéis in specim. certam. forens. certamin. 12. num. 108.

Syndicatores autem sunt eligendi
61 non suspecti, & proinde infra breuem terminum dari debet lista suspectorum, ex Glos. in cap. statum, §. Assessorum, verb. Suspectum, de rescript. in 6. Capyc. decis. 138. in fin. Ann. singul. 161. quos refert Garraabb. de syndic. par. 1. num. 35. notans ex eodem Ann. singul. 276. non admittendam generalem suspensionem. Electis autè
62 Syndicatoribus, illorum suspicio non est proponenda coràm Syndicis, nec in Curia Baronis, etiam secundarum causarum, sed in Regijs Tribunalibus, Bonadill. polit. lib. 5. cap. 1. ex num. 236. Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 3. num. 22. Garauit. in Rit. 265. num. 2. Causas verò suspicionum collige ex dictis à me
Tom. IV.

in Rit. 265. tom. 2. & 3. Garb. conf. 9. Guazzin. ad defen. reor. def. 2. cap. 19. ex num. 55.

Proinde cum fuissent electi Syndicatorum duo cognati, relictante Gubernatore, non posse eligi, quia erant cognati; Ego vti Iudex M. C. iudicauit, esse faciendam electionem alterius, ex quo erant incompatibiles.

At huiusmodi articulus acriter in Collater. Conf. disceptatus fuit; cum enim in incidenti causae vertentes in S. C. inter D. D. Antonium de Ianuario, Loricorum Equitum turmae Ductorem, meum generum, & D. D. Franciscum de Ianuario, Militum Tribunalium, fratres vtrique coniunctos:
64 (Prouerbio enim dicitur, quòd fratrum contentiones, & irae, sunt acerbissimae, & qui se nimium diligunt, hi se nimium odio habent. Vnde Plutarchus clamat: *Nostro tempore fratres, & cognati, nisi Regionibus flumini, murisque communia bona distinguant, longoque à se inimici sunt remoti spatio, altercandi finem non faciunt, in vita Aemilij Pauli de quo latè Christophorus Forstnerus in notis ad Tacitum, lib. 2. annal. illis in verbis: Gener inuisus, inimici faceri, pag. 80. 10. Collier in Thesaur. polit. aphorism. lib. 5. cap. 10. & ex iuristis Bald. in l. cum oportet, nn. 17. C. de bon. qua liber.) super successione fideicommissi condici per Archiepiscopum Rhegij, orta esset paritas, & par hinc inde esset numerus suffragiorum, illa praesentibus, D. Praeside S. C. & septem DD. Consiliarijs, & (vt circumfetur) quatuor in illam abierunt sententiam, confirmando scitum per idem S. C. latum, demandans, sequestrum fructuum bonorum fideicommissi, impartito termino in causa. Alij verò quatuor ratum habentes terminum, tolli interrim sequestrum, cum cautione, iudicauerunt in beneficiu D. Antonij primogeniti, & legitimi possessoris.*

Ad hanc suffragiorum paritatem dirimendam tres alij superadditi sunt Consiliarij, ab Excell. Regni clauum Moderante, quorum duo inter le Leuiri erant, & cognatione coniunctis-

Q q

fini.

simi. Vnus enim alterius sororem in uxorem habebat.

Institit D. Antonius coram Pro-
65 Rege, nullatenus licere, quod duo in-
ter se Cognati in eadem causa iudi-
ces assiderent, & in locum vltimò co-
gnati dati (erant enim prius tres de-
stinati, & non publicati, vnus dein-
de remotus) alterum iudicem esse
deputandum.

Altera Pars nullatenus hoc repu-
66 gnare aiebat, ac nullo iure id veti-
tū esse quinimò ipsa iura permittere,
neddū cognatos, & consanguineos;
sed parentē, & filium posse in vno, eo-
demq; Tribunali ius dicere, vt apertè
colligitur ex text. in l. 3. §. si quis, ff. de
condict. caus. data, vbi Celsus, Celsum
genitorem in iure correxit, & serua-
tum tradidit Regens Sanfelix. decis. 77.
lib. 1. anno 1620. quo fuerunt in M.
C. V. causarum capitaliū, Regens Scio-
pio Rouitus pater, tunc vti Reg. Con-
siliarius, & Ferdinandus Rouitus fi-
lius, & Iudex annalis, Matheus de syn-
dic. tom. 2. par. 6. confid. 23. n. 37. nam, vt
notat R. Marciā in op. legal. excerpt.
ff. de exheredit. c. 9. hæc adest in Studii-
rū, & Virtutis Palæstra, longo vlu præ-
scripta libertas, vt nulla agnoscat
patris potestas, nulla vincula suicitatis,
& pendunt Paulus de Castro in l. lili-
lus, ff. quod cuiusque vniuers. nomin.
& Auend. in cap. 19. Prat. num. 23.

Addebatur, quod facta iam Adiun-
67 ctorum publicatione, Regio rescripto
ad S. C. transmissa, esset agendum in
eodem Senatu, de remouendo altero
ex cognatis, suspensionis remedio, aut
saltem decernendum esse, suffragium
vniū ferendum à Ministro inter co-
gnatos officio antiquiore, iuniori
amoro, ex doctrina Cortiad. dec. 36.
ex num. 19. dicentis, in Regno Valen-
tiæ ita in more esse.

Institit D. Antonius, ab vtroque
68 votum dari neutiquam posse, etenim
in tam arcta sanguinis cognatione,
vnus est in vtroq; animus, vna mens,
vnum votum, vt penè solæcismus sit,
duo ab ijs suffragia ferri, aptèque
hic apponeret Martialis,

Vnus cum sitis, duo Gallidore so-
detis,

Surge, solacismum Gallidore facis;

Potè Celsus Genitorem, non ius
69 dicentem, sed scribentem dumtaxat
in iure emendauit, & Glos. in cit. §. si
quis, apud animaduertit, nullam in eo
casu notam genitori inusitam, nullam
esse iniuriam itrogatam: cum potius
filiorum sapientia, in gloriam, ac de-
cus Parenrū maximè redundet, Gram-
mat. decis. 71. Mastrill. decis. 151. n. 23.
Id quod indicauit altera Glos. in l. is
qui 12. ff. de iuror. ibi: Item Dini Fra-
tres rescripserunt, etiam filium si sibi
vinat, Patri curatorem dandum magis,
quàm extraneum, ibiq; Glos. in S. dan-
dum: Sic, & in iura corrigis filius patrē,
vt supra de condi. 3. ob caus. dat. l. 3. §. si
quis. In iudicijs enim non decet, quæ
à patre geruntur, ad irritum reuoca-
ri à filiis, l. ea, quæ à patre, G. de res-
cript. milit. sententiamque illius tueri
obstringitur, vt consultiuè Cassius fe-
cit in l. dicere, ff. de recept. arbit.

Sicut enim in consensum est, bono-
70 rum Vniuersitaris administrationem
parenti simul, ac filio demandari non
posse, ex Pragm. 17. num. 16. de admi-
nistrat. Vniuers. Montan. in pragm. 5.
§. 16. num. 3. cod. tit. & ibi Rouit. nu-
mer. 27. & Nouar. num. 213. Ita extra
dubitationis aleam paritèr positum vi-
detur, eosdem in vno, eodemque Tri-
bunali ius dicere nequaquam posse,
cum istud potiori discrimini obno-
xium sit.

Nec in oppositum vrget Consiliarij
71 Rouiti exemplum, apud R. Sanfel. cit.
decis. 77. tū quia partes non repu-
gnarunt, quo casu etiam patri in cau-
sa filij iudicare licet, vt dixi in Ritū
265. numer. 70. lib. 1. tū etiam quia
filius in inferiori Tribunali iud ex as-
sidebat; & sanè quàm ægrè ferrent
homines hanc iudicandi rationem,
quæ malorum lliadem secum addu-
ceret, nemo non videt: quapropter
iure meritò vnanimitèr Doctores, hu-
iusmodi vniōnem non esse permitten-
dam, putarunt, Bonadill. in polit. lib. 3.
cap. 8. de los officios, y poder de los Regi-
dos 113.

dores, sub num. 55. tom. 2. pag. 197. his quippe notabilibus verbis: *7 por que en las cosas de la Republica no son reputados el padre, y el hijo por una misma persona, como en las cosas priuadas, y domesticas, y se presume que se moueran en ellas por el bien publico, mas que por aficion de la sangre: pero no he visto correr esta razon tan justificadamente, antes he conocido, y visto, que de ordinario andan agregados los votos de padre, y hijo, y se corresponden como Eco en todo lo que se les ofrece, y asiduria prohibirse, que como en una Chancilleria, o Consejo, no concurren a ser jueces dos hermanos, ni padre, y hijo (segun esta ordenado en Francia para el Parlamento de Paris, y en el Consistorio de los Cardenales) no concurren tampoco en los Regimientos, porque no se confederen y acabilden inseparablemente. Garia Pisan. lib. 2. cap. 12. & lib. 4. cap. 1. num. 2. & ibi Azu. in add. & in l. 34. tit. 6. lib. 3. Rec. in princ. Langens semestr. lib. 7. cap. 33. Fontanell. decif. 367. num. 15. loquens de duobus fratribus in officio Cancellarij, D. Laurent. Matthæ de regim. Regni Valent. cap. 4. §. 9. num. 21. attestans, Regis iussu anno 1617. filium ad aliam Aulam ciuilem migrasse; & non repugnanti, si bene penduntur, quæ idemmet Matthæ scripsit in tract. de re criminal. controu. 65. num. 34. & 35. pag. 479. & ex nostratibus D. Consil. Altimar. tom. 2. de nullit. sent. rubr. 10. quæst. 13. ex num. 21. ad 23. in fin. de Angelis in tract. de Official. Baron. c. 14. in fin. Consil. Prat. arguens hinc inde ad Paschal. de patr. potest. par. 4. cap. 10. ad num. 1. Mucci ad cit. decif. 77. notans, filio non licere interuenire in causa, in qua pater, vel iudicauit, vel fuit allegatus suspectus, & me adducit in Ritu 165. num. 102. tom. 2. Imò ex l. 4. & l. 5. tit. 3. lib. 7. Recopil. expressè prohibetur, quòd pater, & filius idem officium in Concilio habere possint, vt aduertit Azu. in add. loco, 72 num. 2. & Nos, ubi lura Ciuilia non habemus, recurrere debemus ad leges Castellæ, Capon. tom. 3. discip. forens. Tom. IV.*

c. 194. num. 35. quas magnum pondus habere ad decidendas causas; scripsit Consil. Carlenal. tom. 2. de iudic. lib. 1. tit. 3. disp. 8. sect. 7. num. 132. & nostralia municipalia statuit, sororios, nempe viros duarum sororum, esse etiam suspectos, vt vnus non possit patrocinari coràm altero, sicuti habetur in Prag. 4. de suspic. Official. qua de re Fontanell. decif. 8. lib. 1.

Proindè in more antiquissimo positum est à Dominis Præidentibus pro tempore S. C. germanos, cognatos, & similes inter se aliquo etiam fœdere coniunctos Consiliarios, sciungit, ac diuersis Rotis addici, imò ijs Rotis, quæ nunquam ad litum diremptionem in vnum conueniunt, iunctis Aulis, vt liquet ex fide à Secretis S. C. qui quippè stylus vim habet legis, vt dixi in Ritu 188. num. 58. potissimum introductus coràm Principe, ad notata à Bald. cons. 45. & 46. num. 1. vol. 1. Sol. ad Consil. Sabaud. in proem. gloss. 4. num. 40. Cassan. in Consuet. Burgund. rub. 4. §. 7. gloss. in verb. Suppose que les dist. contrain, num. 55. Possint propterea pater, & filius duas habere Rectorias in eodem Concilio diuersas, & distinctas, ita quòd Rectoria patris non sit illa, quæ est filij, nec è contra, dixerit Franc. Marc. decif. 629. num. 2. lib. 1. Azu. loco cit. num. 2.

Hac de causa consanguinei à ferenda in eodem Tribunali sententia sciungendi non sunt, per viam suspicionis à S. C. extimandæ; sed ratione incôpatibilitatis inspicandæ ab eodè Principe, qui eos ad iudicandum adiunxit. Ad hunc quippè pertinet, remouere cognatum, aut affinem, ab ipso additum postremo loco ad suffragium ferendam, quamuis in officio antiquiorem, vt idem Cortiad. citat. loco num. 55. aduertit, commissione nempe duobus eadem die facta, antiquiorem in dignitate procedere, nisi appareat de prioritate, decifumque refert, ac confirmant Rot. decif. 1. de consil. & 8. de rescript. in antiq. Sarauia de inu. dist. adiunctior. quæst. 35. §. 10. vers. si aliqua, Tonnat. de prauent. part. 2.

cap. 3. num. 8. & ex nostratibus Capit-
blanc. de Baron. tom. 2. cap. 43. num. 14.
Thor. tom. 2. compend. decis. verb. Index.
Scialoja de for. compet. cap. 7. num. 25.
D. Consiliar. Altimar. tom. 1. de nullis.
rub. 10. quæst. 15. num. 32.

Cum hæc agerentur, & plurimè in
75 utramque partem dicta essent in Col-
lateralis coram Exceellen. Domino. de-
cretum fuit, in locum cognati demùm
additi, quamvis antiquioris, alium
dandum esse Ministrum inter adiun-
ctos, qui tamen hæcens non est da-
tus, penès à Regni Secretis.

Deniquè duo hic notanda censeo.
76 Primum, quòd cum Dom. Præsidens
S.C. vetum in ea causa protulit, in
qua par numerus, factus est, suffragio-
rum, sicuti non ab ipso, sed à Pro-
Rege addendi sunt, qui suffragium
ferant, ex Prag. 1. §. 6. de cons. decid. ubi
Ronit. & de Franch. decis. 252. num. 6.
Tasson. de antef. vers. 3. observat. 3.
num. 112. quæst. 14. Gallup. in praxi
S.C. in pralud. ad 3. par. num. 10. ita
non permittitur illi consilium super
hoc dare Pro-Regi, cum eadem, imò
piora inde in cōveniētia oriri pos-
sint à Iure perpenfis, & à P. Molfes. in-
dicata in Consuet. Neap. par. 7. quæst. 2.
num. 13. de quæ memores sunt Gizz.
ad Reg. Cap. 7. Latio decis. 63. num. 6. &
Luc. ad Præs. de Franch. observ. 106.
num. 6. hoc quippe casu partes suum
ius tueri non possunt.

Alterum est, quòd quamvis Reg.
77 Ronit. post Præs. de Franch. cit. in lo-
cis, debeat, facta suffragiorum pati-
tate, ubi Præsides ipse votum fert
in incidenti causæ, posse hunc illico,
& clam alium Consiliarium ad pari-
tatem dirimendam aduocare; illud
tamen intelligendum est, quando in-
cidens, quòd vertitur, non magnum
habet momentum; & præterea quan-
do suffragiorum paritas statim dirimi
potest; secus verò, ubi, aut incidens
non parvi penditur, aut paritas in-
aperto est, & publicata: tunc enim
Præsidenti alium, vel alios addere,
qui sententiam ferant, integrum esse
non potest, cum id Pro-Regi compe-

tat, & servatum fuit hac in causa, ac
in alijs in more fuisse vidi, & audiui.

Quis verò modus obseruetur in
78 dandis adiunctis, tam in casu parita-
tis, quàm defectus numeri Iudicum,
& à quo concedendi, ac ex qua Aula
sumendi, & infra quem terminum
sint petendi in causis, ac observan-
tiam in adiuncto secreto? petenda est
Franc. Ant. de Mercatis lib. 3. manu-
script. de observant. & stylo S.C. obser-
vat. 18.

Ne dum itaque Officialis tenetur
79 stare syndicatui, sed etiam literas li-
beratorias obtinere obstringitur,
adeo quòd ad aliud officium assumi
non posset, nisi talibus literis ostensis,
Bart. in l. rescripto, §. debitorum, ff. de
muner. & honor. Roman. cons. 492. &
addunt Regni Consil. volumus, Capit.
Veterum, Capit. item statimus, & præ-
ter hunc Rit. Pragm. volumus, de Ba-
ron. & 1. de syndic. Official. & Prag. 1. t.
de Capit. & alijs Offic. Borrell. de Magi-
strat. edit. lib. 1. cap. 16. Reg. Ronit. hu-
ius Ritus memor in prag. 5. num. 19.
de Baron. Nonar. granam. 287. Capib-
lant. prag. 4. num. 6. & num. 162. de
Baron. Indignus est ad maiora promo-
ueri, qui in minoribus malus est in-
uentus: nam semper talis præsumitur,
Franc. Cason. de indit. num. 12. Marfil.
cons. 15. num. 9. & singul. 74. & 217. lo.
Arnon. dialog. 66. Marant. in sing. verb.
Regula. Et è contra, qui benè se ges-
sit, ratio petit, vt ad maiora euolet,
& administrationis optimè gestæ præ-
mia consequatur, Bald. in Auth. ha-
bita, notab. 2. C. de filiis pro patre, Ca-
rol. Sigonius de Republ. Atheniens. lib. 2.
tit. de Senat. Arcopagitarum, & lib. 4.
c. 1. Landens. de Official. Domin. §. 114.
Nonar. de granam. vassalor. tom. 3. gra-
nam. 60. extendens etiam respectu of-
ficiorum extra Regnum administra-
torum. Hocque requiritur à Ritu no-
stro, alijsque Iuribus de forma, cuius
omissio nullitatem actus inducit, con-
stitutionibus, in fin. ff. ad municip. l. Ju-
lianus, §. si quis nemo, ad fin. ff. ad exhi-
bent. l. 1. C. de Decurion. cap. quæ contra,
de reg. iur. in 6, & formæ renunciari
mini-

minimè licet, *Bart. in l. 1. C. qui admitt. eo magis quòd Ritus utitur verbo negatiuo, ibi: Nisi demonstret literas syndicales, quæ dictio negatiua adiuncta verbo potest, inducit nedùm impotentiam, sed etiam ahus nullitatè, Glof. in cap. 1. de reg. iur. in 6. Bart. & Bald. in l. Gallus ff. de liber. & posthum. Afflict. decis. 307. num. 5. Gizzarelli. decis. 19. num. 26.*

Proinde *Caranit. in hoc Rit. nu. 13.* 80 notat, vigore huiusce dictationis *Nisi*, tunc dici Officiale m fterisse syndicali, cum realitèr fuit ab eo expeditus, & licentiatu, obtenta, & ostensa litera testimoniali nonnulla ad ornatum adducens, potissimùm quòd legatum alicui factum, si *studueris*, intelligi debeat, si ad doctoratum peruenieris, quod, *Caranit. laudato*, infertur *Anus meus ad Cypre. decis. 204. num. 3. & diximus in rit. 101. nu. 29. lib. 1. quem locum laudat Præf. D. Franciscus Verde Institution. Civil. libro 2. tit. de legatis pjs, sub numer. 1506. confirmant Vezin. inter comm. opin. lib. 6. tit. de condit. infert. num. 60. Paschal. de patr. potest. par. 1. c. 3. n. 84. ex Decio conf. 177. Hieronym. de Laurentiu repet. l. si emancipati, num. 292. C. de collat. Thor. allegat. 16. num. 23. post Scaglion. super pragmat. Verba namque semper intelliguntur eum esse, *Tirag. in l. Bonis, §. hoc sermo. ne, 6. limit. nu. 4. & 6. de verbor. signif. de Franeh. dec. 341. n. 3.* Verum tamen ipse hoc discreti Viri arbitrio remittit, qui attendat verba, atq; voluntatem disponētis, ac pietatis rationem, si nempe donans, vel testator habuit respectum ad studiorum perfectionem, vel in casu *Bald. conf. 184. lib. 2.* vel si dixerit, lego ex causa studij, sat enim tunc est, quòd scholaris studeat, & mediocrem obtineat scientiam, *Barbof. in l. 1. num. 65. ff. solut. matrim. Gratian. lib. 2. discept. cap. 217. num. 15.* qua in re vidèdi sunt *Felin. in proom. decretal. verb. Gregorius, col. 11. n. 38. Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 291. nu. 59. Mascard. de probat. concl. 2296. ex num. 4. Rebuff. de priuileg. scholar. 136.**

*Pereyr. de iur. Academ. lib. 9. de discipul. num. 1533. & 1657. ac Tauchredin. consult. 9. & 10. differens, si testator heredi faciat substitutionem cù qualitatibus, vt vocati studeant, & lauream doctoratus suscipiant, quid sibi velint huiusmodi qualitates & an sint modus, vel conditio, intra quod tempus adimpleri debeant? de requisitis studij, & doctoratus, ac de Doctoribus habitis à Comitibus Palatinis. Et nonnulla pro studio exarauit in Rit. 172. ex num. 61. lib. 3. signatèr, posse pro illo in subsidium vendi bona fideicomisso obnoxia, ad quod addo *Horat. Lucium priuileg. scholar. 17.* licèt ab hac opinione discedat *Anson. de Padill. in Auth. res. qua. n. 91. quem laudat Paschal. de patr. potest. par. 1. cap. 3. num. 19.* Ibidem etiam ex n. 62. exagiteui quæstionem, si præferatur studium dotti quàm, me citato, differit *Pisan. ad Gaetam sup. Rit. R. C. tit. de fundico flagelli, rub. 3. ex n. 160.**

Quod obiici Officiali potest, ne dum 81 ad instantiam Vniuersitatis, & loci, ad quem destinatur, sed etiam illorum de loco, in quo de præterito munus exercuit, vt ampliat *Caranit. in hoc Rit. num. 9.* insequiturque *Nonar. cit. tract. de grauam. vasall. grauam. 63. tom. 3. ex Plat. in l. neminem, C. de suscept. lib. 10. cuius Carau. meminit, & (quod summè notandum) insinuat ibidem Carau. dato syndicato, dispositionem Capit. 283. incip. Item, quòd prædicti Officiales Institutiary, nunquam in vsu fuisse. Vnde effatum *Præf. de Franch. in decis. 479.* quem insequuntur *Reg. Rom. in prag. 6. de offic. Iudic. & Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resolut. cap. 284. num. 8.* redditur dubium, quia illud Capitulum procedit, quàsdo Officialis prætextu assùptionis ad aliud officium, intendebat differre syndicatum; & propterea sicut præfesto syndicato non prohibetur in eadem Provincia aliud officium anno sequenti exercere; sic paritèr illo dato, & obtentis literis liberatorialibus, aliud officium in eadem Terra habere, vt individualitèr obseruant *Anus meus* ad*

ad Capyc. decif. 121. num. 3. in nou. & Danza de pugna DD. lib. 1. tit. de offic. in gener. cap. 6. num. 10. Quem vltum non improbat Mastrill. decif. 288. Capiblane de Baron. pragmat. 5. num. 134. Thor. par. 2. compend. verb. Officialis, qui in aliqua terra, Luca ad mem. decif. de Franch. 479. num. 5.

Formam autem huiusmodi literarum liberatorialium, quæ Magistratibus dantur à Syndicatoribus in testimonium probitatis, & integritatis, rescribit Caravit. in hoc Ritu, num. 30. expeditam anno 1560. in personam D. Marij Pepi, ex Batonibus Contursij, tunc Auditoris, & deinde Iudicis, & Fisci Aduocati in M. C. ex maioribus D. Consiliarij, & Presidentis R. C. Hortensij Pepi, mei Soceri, de quo Mario memini in Ritu 258. ex n. 27. lib. 2. Aliam formam posuit Carra. de syndic. par. 2. num. 192. necnon Galima cod. tract. par. 2. c. vnico. n. 122. pag. 125.

Verum illud sciri omnino dignum 83 adnectimus, quod ad acquirendum possessionem officij, post electionem, ac acceptationem, requiritur ingressus Palatij, & quod ibi recipiatur per Consilium, vt tradit Lixen. de Pisa in Decuria Pisana lib. 1. cap. 13. & conueniunt tradita à Cabed. decif. Lusitan. 4. 5. 30. & 31. par. 1. Berrell. de Magistrat. edit. lib. 1. cap. 1. ex num. 43. latè Reg. Capycius Latro decif. 154. num. 25. lib. 2. adco quod duobus ad idem officium promotoris, præfettur, qui possessionem adeptus est, illi, qui primo obtinuit expeditionem literarum commissionalium, Boer. decif. 150. num. 6. quem insequitur Regens Ronit. in add. pragmat. 5. num. 12. cū contrarium sustineat Franc. Marc. decif. 621. num. 2. part. 1. Ronit. insequitur Amend. ad Franch. decif. 409. num. 21. Masull. ad Capyc. decif. 179. n. 10. Officialis postea

84 prior in data priuilegij, & anterior in possessionis adceptione, præfettur habenti dumtaxat priuilegium anterius, Camill. Laratba conf. 2. Molfes. conf. 15. Reg. Valenz. conf. 34. num. 36. lib. 1. Reg. Tapp. decif. Supr. Ital. 21. num. 15. Reg. Constant. in l. 1. num. 25. de Consul. Con-

fil. Arias de Mesa var. resol. lib. 3. c. 41. ex num. 28. Casar Frezza in responsa à D. Reg. de Marinis impresso, tom. 3. alleg. 30. Ann. confil. 42. Confil. Theod. alleg. 84. sub num. 19. & indicaui in Ritu 101. num. 34. lib. 1. Priuilegium enim nunquàm prodest absque possessione, Franch. decif. 62. num. 10. Fresco. de subfend. lib. 2. tit. quis dic. Dux, n. 52. Forum quis propterea declinare non 85 potest intuitu alicuius exercitij, si solum matriculam habeat absq. actuali exercitio, Castill. decif. Sicil. 39. num. 4. Franch. decif. 481. Ricc. collect. 1829. Capiblane. pragmat. 8. num. 239. de Baron. & benè concinunt termini text. in l. 2. ff. de except. rei vend. l. qui sibi, C. de hered. vel actiō. vendit. & in l. quoties, ff. de rei vendit.

Sed si ad idem officium, necmine re- 86 lucante, fuerit refirmatus, in fine biennij reddere debet rationem villitionis suæ, vt ex text. in cit. pragmat. 1. in fin. de syndic. Official. deducunt Regens Ronit. ibidem num. 10. in antiquis, in nouissimis autem num. 29. & Capiblane. de Baron. pragmat. 5. sub num. 69. Rondinel. de syndic. ex num. 122. Anton. de Ball. cod. tract. quæst. 3. num. 4. Castald. & de Pnt. cod. tract. ille, num. 47. hic verb. Reformatus, cap. 1. cum seq. ac decisum tradit Conf. de Xiarto videndus ad Cap. Regni Sard. lib. 3. tit. 13. de syndic. Official. num. 2.

Cum verò refirmatur Magistratus, 87 qui annalis esse debet, ad text. in l. neminem, C. de suscept. lib. 10. & à nobis tradita in Rit. 2. num. 52. lib. 1. vltra alium annum fieri non potest, Novar. quæst. forens. 85. num. 15. refellens Gratian. discip. forens. 184. & Novar. alē insequuntur Capiblane. de Baron. pragmat. 5. num. 131. Caput. de regim. Rei. publ. cap. 12. num. 11.

Quæ quidem refirmatio licitè pro- 88 cedit, nedum in iustitiz Officialibus, de quibus sermonem habent de Franchis decif. 2. num. 2. Cancer. lib. 3. var. cap. 12. num. 158. & 171. sed in Administratoribus Vniuersitatis, Romanus sing. 96. Thor. par. 1. compend. verb. Officialis, Capiblane. in cit. pragmat. 5. num. 126.

& in

& in singul. 136 num. 82. ex *Carau. in hoc ritu num. 26. Reg. Ruit. in pra. 5. de offic. iudic. Caput. citat. loco, num. 11. Nonar. add. quast. 85. num. 4. Borrel. de Magistrat. cap. 12. n. 28. Anus meus ad Capyc. dec. 4. sub n. 1. P. Frago. de regim. Reipubl. par. 1. lib. 7. disp. 21. de aditib. num. 5. Luc. ad Franch. decif. 609. sub num. 4. me in ritu 2. num. 58. adducens obseruatque Nonar. quast. forens. 85. par. 1. scripsisse contra ea, quæ ibidem ipse respondi cuidam Canonico.*

In qua reformatione omnium con-
89 sensus exquiritur, itaut valeat vnus ex Ciuibus reluctare, & *fin. Auth. de defen. Ciuit. Bartin leg. omnes populi, quast. 2. ff. de iustit. & iur. Felin. in cap. cum omnes, col. 12. de constit. dummodo reluctatio fiat electionis tempore, l. pen. ff. de Decur. Caput. & Capib. cit. in locis, ille num. 2. iste num. 125. Gancer. mem. loco, num. 160. & qui non interfuere, electionis nullitatem allegare, dumtaxat possunt, eodem in ritu. 2. numer. 59. diximus, quem refert D. Consil. Alimari ad Ruit. cons. 35. num. 5. lib. 3.*

Suborta autem fuit disceptatio in-
90 90 S. C. an confirmatio Officialis fieri possit per Regimen particulare? Item conuocato per Vniuersitatē Plani de Ciuitate Surrenti, Generali Consilio ad sonum campanæ (vt de more) in loco solito congregatis Ciuibus, fuerunt per Consilium prædictum electi viginti quatuor homines ad faciendum Syndicum, à quibus fuerunt confirmati Syndicus, & Electus anni præcedentis, & articulus non fuit decisis, & *Caput. de regim. Reipubl. capit. 12. num. 12. negatiue inhæret alex., & distinctionem adhibet Luc. ad Præsid. de Franch. dec. 609. qui Præf. decisionem compilauit in causa Plani Ciuitatis Surrenti.*

Hoc in loco plura obiter notanda
91 91 puto. Quòd nempe si Electi, siue Decuriones Ciuitatis nouitè electi pro anno sequenti, antequàm sint in officio, interueniant cum Electis veteribus, & in fine eorum officij, cum ijs aliquod deliberent, ac statuant, va-

let deliberatio, & statutum, nec nullum redditur ex eo, quòd fuerint admisi in statuendo Electi, vel Decuriones noui non habentes adhuc vocem, Bald. ex illo text. in l. Item veniunt, §. pridie, ff. de petitionib. hered. vbi monet, esse valde menti tenendū, tanquàm vtile, & quotidianum.

Syndicus, & Electi, Præfès, & Con-
92 siliarij cum aliquo in actu, eos interuenire affirmatur, censendum est integrum Electorum, & Consiliariorum numerum adfuisse, qui præsupponitur, illum fuisse eo in loco sub titulo dignitatis; simpliciter cum instrumentum narrat, Abbatissam, cum Monialibus transsegisse, satis intelligitur, integrum Monialium numerum interfuisse: cum Abbatissa, velut caput, cæteras tanquàm corporis sui membra adfuisse præsupponat, *Menech. consil. 73. num. 17. vol. 1. Quod notabile mihi videtur pro ijs adibus, si fortè ita conscripti reperirentur, in quibus non expressis Consiliariorum, vel Præfidentium nominibus, vel non expressa solita clausula, per S. C. vel Reg. Cameram, simpliciter esset enunciatum D. Præfès, & cæteri Consiliarij.*

Insuper in electionibus, et si ille,
93 qui maioribus est munitus suffragijs, obtinere debeat, *Reg. Ruitus in pragmat. 3. num. 49. de administ. Vniuersit. Muta post alios sup. cap. Sicil. 92. nu. 3. tom. 6. Danc. de pag. Q. D. tom. 1. tit. de privileg. Baron. cap. 1. num. 10. tamen, si ex triginta Nobilibus fuerit quis electus, & à quinquaginta, vel pluribus ignobilibus electus fuisset alter, à quibus omnibus facienda esset electio, præfertur ille, qui à Nobilibus esset electus, licet paucioribus: nam in electionibus nō maior numerus physice attendendus est, sed qualitas personarum, ex text. in cap. audientiam, de elect. in 6. gloss. in rubr. C. quemadm. ciuil. mund. lib. 10. Phab. decif. Lusi. 66. num. 19. Rodoe. ad Reg. de Marin. capit. 229. num. 5. Indeque indigno à
94 pluribus electo præfertur dignus à paucioribus coopatus, *Panorm. in cap. dudum, si primo, de elect. V. asquin opus.**

de benef. capit. 2. §. 4. dub. 3. num. 100. Borrell. ad Bellug. in spec. Princ. rubr. 6: §. sciunt, num. 12. Ricc. tom. 4. resol. 300. num. 4. Portell. in dub. reg. in verb. electus, num. 6. Præf. Merlin. contr. forens. cent. 1. cap. 50. num. 10. Cardin. de Luca tom. 13. de iur. patron. disc. 34. num. 9. Tondut. quasi. civil. tom. 1. par. 2. cap. 62. num. 23. Rodier. cit. capit. 229. num. 3. & 4. huiusmodi enim electio de indigno, ipso iure nullitati subiecta, habetur, ac si acta non esset, vel nulla declarata, cap. congregatio, verb. irritum, de elect. Glof. in cap. cum Vintonienfis, verb. scienter, cod. sit. Vgelin. de offic. & potest. Episc. cap. 50. §. 13. nu. 8. Sbrozz. de offic. Vicar. lib. 3. quæst. 109. Vafq. cit. loc. par. 2. §. 5. dub. 1. Prat. tom. 1. discept. cap. 34. num. 38. atque S. C. apud Reg. Sanfelice. decis. 149. esse iterum faciendam electionem decrevit, quia causa indignitatis erat aded anceps, quod aliqui Regij Consiliarij in sententiam ibant pro validitate electionis factæ à maiori parte, & etiam quia probabilis aderat error ob iuris dubietatem, sic advertente præfato Reg. Sanfelice. num. 4. nam in quolibet facto de sui natura inuoluto, & obscuro, quis nedum in alieno, sed etiam in proprio excusatur, Reg. Galeoti. controu. tom. 1. contr. 32. num. 29. Sed ubi abesset error, aliter esset determinandum, iuxta scitum eiusdem Senatus, apud Merlin. cit. cap. 50. ubi cum Vniuersitas sibi iudicem eligendi facultatem haberet, dum ex tribus, vnus sex habuit vota, alter quinque, & alter duo, fuit admissus ille, qui maiora habuit suffragia, sed cum iste alterius administrati officij syndicati non paruit, fuit remotus; ob quod Vniuersitas petijt decerni, sibi licere denud electionem facere; cui se opponens ille, qui quinq; habuit suffragia, excipiens, quod, electione semel facta, Vniuersitati non est amplius locus, nouiter eligere; eo magis quia scienter indignum elexit, præualere propterea electionem factam à minori parte celsiue Senatus. Decisio verò apud Reg. Sanfelice. sustineri etiam potest ex exar-

tis à Lesco de iur. Vniuers. par. 1. cap. 3. num. 53. ac Tondut. add. tom. 1. par. 2. quæst. 62. ex num. 26.

Numquid verò fideiussor præstitus 95 in principio officij teneatur de gestis pro anno reformato? Negatiue respondet Bald. in l. si cum heredes, in princ. C. locati, Angel. in l. legem, C. coditit. Vin. decis. 129. decifum tradens, Reg. Rouit. in cit. prag. 1. num. 32. Caball. resol. crim. cap. 59. nu. 6. Afflict. dec. 392. num. 15. Cenciol. rer. crim. verb. Fideiussor, resol. 6. cap. 3. Cancer. var. lib. 2. cap. 2. nu. 297. Sed Muscatell. in prax. fideiuss. par. 1. mod. 14. num. 13. & 16. huic inhæret alca, necdens teneri, si taciè permisso Domini, Gubernator, assentientibus Ciuibus, permanserit citra nouam commissionem.

Quin in casibus, in quibus vltra annum nō exercentur iurisdic. & pro rata temporis dilatarī nō debeat tempus syndicator, censet Caraniz. in hoc rit. sub num. 30. quæst. 9. Reg. tamen Rouit. in prag. 1. sub num. 30. de syndic. Official. acerrimè Caraniz. impugnat, censetque pro rata temporis dilatarī, & aduertit, quod doctrina Bald. in l. obseruare, §. proficisci, quæst. 19. num. 12. de offic. Proconsul. quam simpliciter adducit in hoc Ritu Caraniz, sit intelligenda, prout declarat idem ipse Bald. in l. AEmilius, in repet. §. not. num. 19. ff. de minor. qui licet in versic. quid de syndicato, videatur simpliciter transire cum sua opinione in dicto §. proficisci; tamèn rectius intuendo ex præcedentibus, & subsequētib; hæc est intentio Bald. quod licet tempus prorogatum infra fines primi termini censeatur vnum, & idem tempus non autem diuersum; tamèn id veritate nititur respectu prorogatum, non autē respectu tertij. Quod quidem aff. 97 fabre collimare videtur hoc quæsitū: quia tēpus syndicator non consideratur respectu Baronis cōfirmantis; sed respectu Vniuersitatis, de cuius interesse agitur, & aliorum particulariū; licet prorogatum commissionis fiat à Barone, quantumvis infra fines anni, tempus prorogatum respectu Vniuersitatis.

fitatis, & Civium, non potest dici vnū, & idem, sed omnino diuersum: & proinde terminus syndicatus debet etiam prorogari pro rata temporis: nec obstat doctrina Baldi, quoniam ex ratione, quam allegat ibidem: *quia inter prorogantes est vnū, & idem*, patet, quod questio Baldi, est, quando Officialis confirmatur ab ipsa Vniuersitate, ac Ciuibus: & sic non agitur de interesse tertij; non item, si confirmaretur à Barone, sed ab alio Iurisdictionem habente, quia tunc cum agatur de interesse Vniuersitatis, incuius beneficium præstatur syndicator, secus est: & propterea subdit Baldus, quod si Potestas A'lisij debeat alibi syndicare, & fuerit confirmatus, debebat bis syndicare. Cumque verba Cap. Regis, item statuimus, quod iam Iustitiarj, sint satis clara; idcirco Rouit. improbens Carautam, necesse, Iustitiarum verborum destruxisse; sed ad Rouiti alex enucleationem sunt subtiliter perpendenda exarata à Glos. Paris. tit. 1. §. 4. quæst. 9. num. 38. & quæ in simili tradit cod. tit. 1. §. 23. quæst. 14. num. 44. necnon Antonel. conf. 83. memorie Carauti. in hoc rit. & scripsit Afflict. in mem. r. Const. volumus, sub n. 3. in fin. At pro opinione Caran. relege lectorem ad Natl. conf. 57. & 58. vol. 1. quæ in praxi cit in moie, Carrab. de syndic. par. 1. num. 41. Nouar lib. 1. granam. 142. num. 2. Calim. de syndic. Official. par. 1. cap. 4. sub num. 96. in fin. de Angelis de Official. Baron. cap. 57. nu. 7.

Quando tamen Officialis est toleratus cum prima cōmissione, ad exercendum officium, maioris temporis interstitio: cum tunc vnicum dicatur officium; vel si fuerit à lege prorogatum, nempe aduentum successoris expectando, prout de Iure obstringitur, ex prag. 4. & 10. de offic. Iudic. & alijs iuribus apud D. Conf. Altim. tom. 2. de nullis. rub. 10. g. 12. n. 29. & dixi in Rit. 25 lib. 1. n. 55. militat Caran. sensus; inō verò si fuerit renouatū officij elapso anno: nam tunc prorsus est diuersum, & procedit Rouiti effectum: quam distinctionem adhibet Carrab. ceteriq;

laudati DD. & non dissentit Mastrilli. de Magistr. lib. 1. cap. 2. nu. 74.

Hinc coarctari debet syndicatus 99 tempus, si minori spatio anni exercuit, vt monent Carrab. cit. loc. num. 41. Scialoja de for. compet. cap. 33. num. 29. Confil. Altim. cit. tract. rub. 9. quæst. 363. num. 105.

In syndicatu propterea dari instantiam, atque illius peremptionem, trium est; vtque illa sit terminus datus in bando syndicator, qui dicitur comminatio, & interloquutoria, ex Baldi in litem nulla, C. de Episc. & Cleric. & in l. 1. de hered. instit. ac in l. certa razione, ff. quando pronotare non est necesse, Anil. cap. 3. syndicator, nu. 8. Troys. super Pragm. 38. de syndicator, num. 6. Paris. de Punde syndicat. in tit. Iudices ad syndicandum qui sint, cap. 1. 10. & 11. Mastrilli. de Magistrat. lib. 6. cap. 1. num. 35. Omnes conueniunt. Qui terminus, atque instantia, quamuis brevis esse debeat, ex l. unica. C. ut omnes Iudices. & l. 2. C. de reis postul. lib. 10. Nihilominus de Iure Communi fuit dierum quinquaginta. Iam meminisse, in princ. ff. de offic. Proconsul. l. 1. C. ut omnes causa, l. 2. §. instantia, C. de Assess. Successuatem. Anil. ut Iudices sine quoque suffragio, Baldus in tract. de syndic. num. 24. Mastrilli. citat. loco. Ferret. ciuel. 14. num. 10. & quod libelli debeant intra octo dies presentari, quibus elapsis, infra alios dies causa expediatur, habetur ex l. 2. ad l. Int. repetund. Bald. de syndic. nu. 3. Cui termino Iuris Communis consonat Ius Regni Siciliae, iuxta Confil. volumus, similisque terminus statuitur in Ducatu Mediolani, testis Horat. Carpan. super Statut. cap. 34. & in Hispania est dierum triginta ad comparandum, vt ex Anil. Bonadil. Cancer. notat Mastrilli cit. n. 2. in fine. In Regno verò nostro, ex text. in cit. Cap. Regis item statuimus, & Pragm. 1. de offic. Iudic. Pragm. 3. de offic. Iustitiarj, Prag. 1. de syndic. Official. & 6. §. 3. de composis, terminus dumtaxat est dierum quatragesima: dierum scilicet viginti ad portigendum querelas, & viginti ad

prosequendum, *Carrab. de syndic. par. i. Mastrill. cit. loc.* quidquid sit de distinctione Officialium maiorum, & minorum, de quibus *D. Carolus Rota conclus. 14. num. 3. D. Altimar. ad Ruit. cons. 37. lib. 3. & de nullit. rub. 9. tit. 36. de nullit. ex defectu iurisdic. num. 94.*

Qui terminus adeo est privilegiatus, ut curret de momento ad momentum, ex *Salycet. in l. fin. C. de dolo, Bald. in anth. Clericus, C. de Episcop. & Cleric. neque vllō modo prorogari possit, l. fin. ff. de furtis, l. 1. ff. de dilation. Rondinell. de syndic. nu. 101. & 185. Canalian. de brach. Reg. par. 5. num. 4. Mastrill. add. loc. nu. 6. nō dicens, non licere Iudici impedimentū adhibere, quōd terminus statutarius non currat, ex *Vincent. de Franch. dec. 250. num. 4. Cum in pract. syndic. cap. 17. num. 19. Canalcian. n. 10. & 11. Arpenned. l. 11. num. 1. tit. 7. lib. 3. nou. recopil. nisi aliqua adesset iusta causa, secundum Bart. Garait. Bonadill. Cum. Anil. Cancet. apud Mastrill. mem. loc. nu. 9. in fine, qui laudato semetipso lib. 3. cap. 4. num. 377. & 378. docet, hoc fieri minimē posse, nisi Principe consulto; ea propter in banno syndicus consuevit apponi hora, teste *Gabriel Berart. ex infinitis, de visit. c. 4. d. n. 14.* Imō nec ferīe ad honorem Dei in coferuantur, *Aniles in cap. 2. Iudic. syndic. num. 14. Paris. verb. instantiam, cap. 1. ex num. 2. & verb. Feria, Amod. de syndic. ex. num. 132. Mastrill. cit. lib. 6. c. 3. num. 14. Reg. Ruit. add. loc. num. 8. Rota in floril. pract. conclus. 14. nu. 59. Thor. in C. rer. iudic. cap. 8. num. 10. licet sint, qui dixerint, dies illos viginti ad prosequendum assignatos, non nisi à die litis contestationis incipere, ex *Carau. in hoc rit. num. 21. addente, cautos esse debere huiusmodi Officiales, ut statim lapsō termino ad porrigendum, reseratis subterfugijs, eurent sibi litem contestari, Carau. insequitur Carrab. par. 2. num. 102. ex text. in l. 1. ibique Glos. verb. orta, C. ut omnes Iudic. Scialoja de for. compet. capit. 33. num. 25.****

Verūm hoc *Carauit.* effatum, ad

102 libellam deductum, insectatum minimē fuit à S. C. in causa syndicatus Philippi de Amato, olim Gubernatoris Terræ Baldedī: quamvis enim à Magna Curia prodicrit decretum: *Terminum non esse elapsum.* Attamen S. C. illud moderando sanxit, literas liberatorias consignari, sub die 21. Octob. 1687. referēte D. tunc Iudice, nunc emeritissimo Consiliario, D. Roderico Mellis, y Prado, in Banca Izzi, ex memorata regula, terminum prædictum currere de momento ad momentum. Vndē ex hoc fatendum vtique erit, instantiam ad prosequendum minime incipere à die litis contestationis, sed ab illo adu, qui primo post terminum ad porrigendum transactum, perficitur; aliās enim absurdum sequeretur, quōd nimirum Syndicatorcs, cum querelātibus colludentes, litem cōtestari vnquam permetterent, & sic syndicanus absolutionem obtinere non valeret.

Non abs re igitur ad hoc inconueniens vitandum, peculiari sanctione, nouam Rex Noster Inuicibilissimus, super termino syndicatus legem statuit inuolabilem in *Pragmat. 6. §. 3. de compositionib. ibi: En el tomar de lo sindicados de los Gobernadores, y Capitanes del Reyno se usa segun entendemos muchas complacencias, y alargan, y abrenian el tiempo de los dichos sindicados, los Eleitos, y syndicos de las Vniuersidades, que los toman, segun el odio, d'afesion, que los tienen, & infrā: Ordenamos, y mandamos, que la Pragmatica, y Capitulos, que sobre esto disponen, se guarden inuolabilmente.* Si proinde syndicatus terminus de momento cutrit ad momentum, quomodo in duas diuiditur instantias? & posito, quōd bona sit diuisio, quomodo sit asserendum, illos non currere successiue, absque vlla temporis præfixione? cum terminus dierum viginti ad prosequendum, sit sequela immediata termini dierum viginti ad porrigendum, adeo quōd minime deatur actus medius inter vnum, alterumque terminum. Id quod liquidō trui-

eruitur ex verbis *l. unica, C. ut omnes Iudices, tam civil. quam milit. ibi: Si infra quinquaginta* (iure patrio quateraginta) *dierum numerum fueris foris pulsatus*, & sic numerus dierum ab unico comprehenditur termino; atque horum dierum distributio fauorem syndicali respicit, quoniam si in termino ad porrigendum, querelæ non sunt porrectæ, illicò expediuntur literæ liberatoriales, minime expectata conclusione termini ad prosequendum, pro complemento integri termini à legitimis constituti.

Obiecto verò ex *Glos. in citat. verbo* 104 *Orta*, cui *Caranis*, & alij inniuntur; facile occurritur: licet enim *Glos. prædicta l. 1. verba, ibi: lite orta*, pro litis contestatione intelligat; tamen, cuius intellectus aliqua non nititur ratione, nisi illa regularitèr à II. CC. decantata: nimirum, litem à die contestationis incipere, & sic ex generali huiusmodi doctrina, idem in syndicatus materia *Glos. prædicta* statuit, quod accidit se opinor, ex quo illius author nunquam syndicati stetit, videtur: quia si paruisset, alitèr verba prædicta interpretatus esset, & inde dicendum, illius explicatione adeo rigidam, legibusque exosam, vt ab ea recedendum, doceat primò *Glos. in leg. 1. ff. de testib. vers. litibus*, cuius verba hæc sunt: *Est enim causa res, quæ habes in se controuersiam in dicendo possiam cum ceterarum personarum interpositione, sed lis est ante litem contestatam, & post*; idque probat *extant. in auth. qui semel, C. quando* & *quando Iudex*, ex qua apertè eruitur, litem incipere à citatione, cum inibi Author ad prosequendam litem cogatur, conuentione iudiciaria tantum Reo notificata. Insuper aliam addimus *Glosam*, magis in puncto, in *cap. cum olim, de test. & attestation. in verb. Receptura*, ibi: *Est sic iste est vnus casus, in quo fauore libertatis recipiuntur testes lite non contestata*. Ex quibus verbis quare modò dicendum non est, *Glos. in dicto verb. Orta*, interpretationem non esse nimis amaram?

Tom. IV.

& cur verba *cit. leg. 1. ibi: Lite orta*; secundum Iura, & *Glosas* prædictas, & prædicta congruentius interpretari non debeant? cum illorum interpretatio æquitatem foueat; dictæ verò *Glosæ* rigorem contineant, quem rigorem æquitati cedere debere, annuit *text. in l. placuit, C. de Iudic.*

Vndè cum quæstio nostra, de alii 105 quo liberando sit iure meritò concludere, non erit absurdum, opinio nem dictorum *Carrab. & Caranis* non esse Iuri consonam (sed traditam per modum consilij, optimam esse) prout colligere est ex insignis *Canonistæ Faelini* doctrina in *cap. super questionum, column. 4. de offic. & potest. Iudic. deleg.* vbi quatuor modis regulam suprapositam de exordio litis coarctat, inter quos ille est modus: nimirum, quando agitur de aliquo liberando, & sic fauore liberacionis, litem à citatione incipere, statuit, quam doctrinam noster amplectitur *Marant. in suo specul. par. 5. rubr. & omnia fiant durante instantia, num. 65.* & inscriptus fuit alcam *Novar. contra Caranis. citat. loc. lib. 2. quæst. forens. 11. quem refert D. Altimar. lib. 1. de nullit. rubr. 11. q. 36. num. 99. qui num. 103. insequitur dictum Caran. à quo videtur dissentire Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resol. c. 284. sub num. 9.*

Hocque pluries insequutus fuit not 106 ster Senatus, reformando M. C. decreta, potissimum in causis syndicatus D. Antonij Chioza, Regij Capitanci Terræ Maiuri, referente D. Iudice Antonio Golino, Actuario Pennellæ; & solemnitèr prius in causa syndicatus D. Hieronymi Afnar, Gubernatoris Civitatis Tarenti, in Aula D. Consil. Io. Baptiste Iouino, relatore, tunc Iudice, deinde Consil. D. Aloysio Maria Macedonio, sub die 20. Februar. 1659. & confirmatum extitit in gradu petitionis restitutionis in integrum, dicendo: *Non esse locum, nec esse deferendum*, proponente, tunc Iudice, D. Consiliari. Hyacinto Cangiano, sub die 13. Martij sequentis, & eodem referente sub die 24. Aprilis eiusdem anni prouisum;

R r 2

Nul-

*Nullitates propositas pro parte Vincer-
fratis Civitatis Tarenti, & querelan-
num non obflare, penes à Secretis S.
C. in Banca Marci Aucufana.*

Cumq[ue] in ea hypothesi ad confirmā-
107 dam nullitatē esset additum, ter-
minū ad porrigēdum non cucurrisse,
quia exhibitū non erant processus, &
scripturæ penes Successorem, prævio
inventario, ut lura exquirunt, præ-
fectum Cap. Regu. Caroli III. 226. ac
farentur *Parif. de Puteo in verb. Officia-
lis, cap. 8. sub num. 8. ibi: Quiterminus
non currit, nisi à die consignationis acto-
rum, ut in Cap. eiusdem Caroli III. be-
nè ordinatis, qua assignatio actorum,
una cum residuis, & actis pendentibus
suis, & antecessoribus debet fieri per in-
mentarium cum sigillo, & paulò infe-
rius idem de Puteo, ibi: Quod tempus
statutum ad syndican-dum Officiales non
labatur, nec finietur, quo usque non
fuit acta pendentia compilata, & confi-
gnata successorī, & interim ipsi Officia-
les permanent ad syndicatum. Seba-
stian. de Neapol. in cap. item statuimus,
num. 5. & 6. Campagn. ibidem, & in
cit. cap. Caroli, pag. 197. laudans Luc.
de Penna in cod. cap. num. 4. & 5. de quo
Cap. memor est Reg. de Pont. decif. 26.
sub num. 3., necnon *Consil. Altimar. lib. 2.
de nullitat. rubr. 9. quæst. 36. num. 100.
confir. quæ Cumia super Rit. Sicil. 78.
num. 66. in rubr. ut infra quinquaginta
dies. Hoc in puncto iuris, S. C. habuit
pro absoluto; in facto tamen consti-
bat, dolo nonnullorum Civium lati-
tasse Actuarium, cuius onus est acta
custodire, Præf. Merlin. lib. 1. contro-
vers. cap. 88. num. 10. ex Paul. de Castr.
in l. fin. 1. nos. C. de fid. instrum. Cachet.
decif. 16. Treys. super prag. 14. num. 13.
& 26. de ord. iudic. Thor. vot. 39. n. 56.
tom. 1. Ego in ritu 24. & 26. n. 2. lib. 1.**

Hinc cum quidam procurator abs-
108 que specialis, & indiuiduo mandato
ad querelandum, prout in syndicatu
requiritur, l. 1. in fin. C. ut tam civil.
quàm crimin. Aretin. Instit. de bis, per
quos agere possunt, num. 3. & 19. Moxi in
tract. de contr. tit. de mand. S. 2. num. 40.
quæst. vicesimus nonus casus 2. pag. 177.

*Ludou. Comman. conclus. 30. illat. 42. &
Hieron. Giach. in consil. de syndic. post
Iulij Clari præf. num. 38. querimonias
porrexisset contra Officiale, infra
hunc terminum viginti dierum, iudi-
cavit M. C. me Iudice relatores nullam
de eis habendam rationem, haud re-
levante mandati ratificatione ad illū
querelandum post terminum viginri
dierum fisset, ex text. in l. bonorum,
ff. rem. rat. hab. Giachar. cit. conf. nu. 52.
Rot. Roman. decif. 290. num. 1. in nonis,
Corneo conf. 190. in fin. lib. 1. Sur. de-
cis. 111. num. 2. Merlin. decif. Lucen. 1.
num. 16. His consonat, quod aduertit
D. Police de præf. R. Audient. tit. 8.
cap. 7. num. 3. querelantem, uti hære-
dem alicuius, teneri in termino ad
prosequendum producere fidem præ-
ambuli, nec sat esse, si eam præstet,
termino elapso.*

Quorum syndicatorū decreti exe-
109 cutio nō retardatur ex appellatione,
nedum Iure Communi artento in l. 3.
C. quor. appell. non recip. Lancell. de ar-
tent. l. im. 26. princ. ex n. 1. Vin. opin. 181.
& 423. n. 1. Scaci. de appell. l. 7. dim. 16.
Mastrill. de Magistrat. lib. 6. cap. 12.
nu. 12. Bonadil. in politic. cap. n. 123.
Guazzini. de defen. 30. cap. 10. num. 2. Fa-
rinac. quæst. 101. num. 89. Fontanel. de-
cis. 259. num. 14. sed vigore eiusdem
Pragm. 1. necnon cit. Cap. item statu-
mus, Enst. singul. 74. lit. A. cum cau-
tione, Tartagl. in prax. iust. c. 6. col. 6.
vers. duodecim, Marant. in specul. an-
pag. 6. d. appell. num. 302. Carrab. sin-
gul. 16. & de syndic. par. 2. num. 15. Nisi
tamen nullitatis causā prætedat Reus
probabilem, notoriè ex ipis actis,
Parif. de syndic. vers. passim, in fine,
Christoph. Cruij. de indi. par. 4. cap. 48.
num. 23. Carraba citat. par. 2. num. 120.
Colima de syndicat. par. 2. num. 127. D.
Altimar. tom. 1. de nullit. tit. de nullitat.
sentent. rubr. 5. quæst. 27.

Appellatio etiam ab incidentibus,
110 siue à querelantibus, siue syndican-
do facta, non impedit cursum causæ
syndicatus, illaque minimè obstantes
proceditur, Anna alleg. 99. nu. 4. Car-
rab. de syndic. par. 1. num. 167. Imò si in,
appl-

P appellatione ab huiusmodi decreto succumbentur querelantes, euenisse terminum in eorum damnum, deducitur, ex *Ronis. decis. 18. & de Marin. lib. 1. resolut. cap. 330.*

Quod si sententia fuerit prolata post
 111 terminum effluxum, evidenti nullitate pollet, *Magon. dec. 90. & post alios notat Carrab. de syndic. par. 2. ex n. 102. & de praem. M. C. V. pag. 51.* quæ insequitur *Tbor. par. 1. compend. decis. verb. Instantia, & Pan. de nullit. ex defect. iurisdic. ordin. nu. 120. & 121.* elapso enim tempore, vltimius illi nequeunt se intromittere, expirata iam eorum potestate, *Bar. in l. omnes populi, in qu. 1. ff. de iustit. & iure, Alex. cons. t. 38. Lam. ellot. col. 2. lib. 2. argumento l. 2. & si ludez, ff. de iudic. Cancr. par. resolut. lib. 1. cap. 12. num. 78.* In terminis similis Statuti in syndicato, respondent *Iorland. in tract. de syndic. c. 15. Ferdin. Bonioun. decilum tradens in cap. Regis Alphonsi 363. Anton. de Balis tract. var. lib. 6. de syndicat. Official. quæst. 2.* qui validis medijs hanc alcâ sustinet, explosis in contrarium exco-
 112 gitatis à *Cumia de syndic. capit. 17. sub num. 18. Intr: gl. sing. 599. & Catalan. de syndic. col. 6. pag. 3.*

Sed ex nostratibus *Iean. de Amicis*
 112 *conf. 139. in fin. & Troys. in prag. 1. num. 12. de syndic. Official. Insequuntur Cumia alexam; atque præterea Io. Ant. de Nigr. in cit. cap. item statumimus 132. num. 66. & Aloys. de Leo in cit. l. unica, num. 20. C. ut omnes iudices, tam ciuiles, quam milites. voluere, causam syndicatam non expeditam infra illos viginti dies ad prosequendum præscriptos, posse infra alios dies viginti expediti, & quod tamen duret instantia, quod admittit *Carau. in hoc Ritum,* quando causa nõ fuerit expedita per dilationes, procrastinationesque partis querelantis; secus si ipsius Officialis syndican-
 113 di, vt si aufugerit, vel alio modo per eum steterit, quo minus causa non fuisset decisa; & cum *Carauit.* ipso relato, conuenit idem de *Balleit. loc. num. 27. Vrsill. ad Affict. decis. 124. num. 3.* laudans *Parif. verb.**

Instantia, atque determinatum per M. C. V. in causa Capitanei Terræ Calatri, testatur Carraba citat. tract. et de prahemiu. M. C. V. sub num. 225. vers. presentatis retroscriptis pag. 55. quem laudat *Mari ad Gramm. decis. 91. nu. 2. & D. Reg. de Marin. lib. 1. quotid. resolut. cap. 284. sub nu. 10.* qui num. 11. testatur, nullam, tanquam prolata perempta instantia, declarata in fuisse per M. C. V. sententiam latam per Syndicatores, elapsis septuaginta diebus, sub prætextu, quod syndican-
 114 dus depolito officio voluit fideiussorem præstare, petitam à querelantibus, de iudicio liti, & iudicium soluendo, quasi quod propter hoc impedimentum infra quatragesima dies non fuerit causa syndicatæ terminata, eo quod querelantium instantia impertinens fuerat: nullo enim iure cauetur, ad id Officiale syndican-
 115 dum teneri, ex dictis per Reg. ipsum ibidem num. 12. quod indicauimus supra sub nu.

De fuga autem Officialis à syndi-
 113 catu loquuntur *Farinac. quæst. 48. num. 81. Bonadil. tom. 1. politic. lib. 5. capit. 1. nu. t. 17. Corron. conf. 5. Mascard. concl. 166. Larrea lib. 1. alleg. fi. cal. 48. nu. 32. Anton. Scapp. de iure non script. lib. 5. cap. 104. num. 5. Alex. Raudens. respons. 28. num. 101.* quod tali casu habeatur pro conuicto, & confesso, credit *Balb. decis. 500. & ante ipsum Iafon. in l. unica. C. ut omnes iudic. n. 3.* ac posse procedi ipso non interrogato, scribit *Fontanell. decis. 499. nu. 17. lib. 2.* & die feriata condemnari tanquam latronem, notat *Amedeus de syndic. num. 187. vers. si Officialis aufugit,* sed an gaudeat Ecclesiæ immunitate? post *Parid. de syndic. s. viso, de modo proced. nu. 6. Consal. de Pax. 5. 3. num. 179. Anlez. in cap. Prætorum, 1. verb. Dadias, numer. 25. fol. 64.* qui num. 17. obseruat, sat esse iuramentum eorum conuenientium de Officiali aufugiente, vt contra eum plenè probatum censetur de furtis, & extorsionibus factis, quæ aliàs fuga non facta plenè erant per testes probandæ, *Iafon. in l. admonendi, ff. de iur. iur.*

num.

num. 145. Didacus Perez in l. 6. tit. 16. lib. 2. ordin. col. 625. ex Glos. in §. necessitatem, & §. & quis antem. Anthen. ut Indic. sine quoq. suffrag. Quod tamen restringitur, si Officialis reueratur, etiam si inuitus redeat, lason. in cit. l. admonendi, num. 145. Marfil. in prax. crim. §. diligenter, num. 45. Azened. num. 9. add. loco, Bonadil. lib. 5. polit. cap. 1. ex num. 118. Mustrill. de Magist. lib. 6. cap. 8. ex num. 50. vel si auferat ex iusta causa: puta metus illati à Syndicatoribus, ad text. in l. Cornelia, ff. ad Syllan. qui essent nimium crudeles: cum timor fecit iudicis sit iusta causa fugæ nullumque pariat indicium, Luc. de Penn. in l. si coloni, C. de agric. & censit. ac de Iudice sæuo, & crudeli, ut non nisi scititia, & crudelitas sit præsumenda, est text. in l. si per impressionem, ff. quod met. caus. & de habente malam gratiam, loquitur R. R. an. adductus à Mucci ad Sans. dec. 77. n. 3. vel malam phyfiognomiam, de qua Paris. de syndic. verb. Mādani, Blanc. de indic. in l. fin. de qq. n. 406. Zanger. de qq. & tortur. c. 2. Crusij de indic. par. 1. cap. 22. ex num. 1. & par. 3. cap. 2. n. 92.

Vnde facilius Iudicem, qui vel
114 acris ingenij, vel rudis animi, seuere, aut morose indolis esset, reijci posse, censent Vmmis in process. indic.ario, direct. 1. ex num. 55. Apicell. de suspic. à num. 99. ex text. in §. illud quoque, vers. sancimus, de ex lib. reis. Quod Iulij Cæsaris exemplo roboratur, qui admonitus à quibusdam, ut sibi caveret à Dolabella, & Antonio: Non istos, inquit, Ego metuo, obesos, & rubicundos, sed graciles illos, & pallidos, ostenso Bruto, & Cassio, notans, eos, & liuore macilentos, & metu liuidos esse, ac pallidos, eaque de causa sæuos ingenio, & natura crudeles, Rensnerus class. 2. symbolo 29. in fin. Homo totus in capite, vultuq. cōstitit, ut scripsit Varemund. ab Erenberg. in tract. de fader. par. 1. pag. 244. ex Apul. apolog. 1. Corporis enim pulchritudo ingens bonæ indolis, mentisque est præsumptio, Alphons. Testat. Abulen. in Paradox. num. 3. & corpo-

ris forma despecta, & turpis, turpem, prauamque denotabit naturam hominis, Bald. in l. non ignorat, C. qui accus. poss. & in l. 2. C. quor. appell. non recip. de Puteo de syndicat. verb. Tortura, & verb. Mandani, Blanc. de indic. in l. fin. num. 406. Zanger. de quæst. & tort. c. 2. de Marfil. in l. criminibus, num. 39. ff. de quæst. & in prax. crim. §. expedita, num. 52. Carer. in prax. crim. pag. 64. Franc. Vales. de Sac. Philosoph. cap. 32. Crusius de indic. citata par. 1. cap. 22. ex n. 1. Dicebat propterea Luc. de Penn. in l. 2. vers. secundum quæritur, col. 1. C. de atat. vel profess. se excus. lib. 10. & leg. 1. C. de Profess. qui in Vrbe Constant. lib. 12. non satis idoneum esse, studijs liberalibus eom, qui phyfiognomiam non præfert honestam, & decentem: & in pulchro corpore pulchram quoque recludere animam, scripsit Cyn. in leg. 1. quæst. 3. ff. de iurisd. Alex. conf. 211. col. 2. lib. 6. Abb. in capit. quia diuersitatem extr. de concess. prob.

Propterea Paris. de Pnt. de syndic.

115 pagina 435. eiusmodi cautellam tradit, ut fugiens in loco iudicij relinquat Procuratorem, atque extra carceres causam suam dicat, introducatque coram Superiori, ut vel inhibeatur Iudici, vel adiungatur fortè Iudicibus Assessores ex Aula, vel Camera, discreti, & ab omni suspitione remoti, vel causam cum omnibus pertinentijs ad se reuocet, trahatque Superior. Qui idecirco, quasi in specula collocatus, super inferiores cminet Magistratus, ut omnem concussionem, & libidinem grassandi in eis, & sanguinem tenuiorum inhibeat, sistatq; Frider. Mindan. lib. 2. de process. cap. 12. num. 11.

Minor verò, Vniuersitas, & alij
116 priuilegiati querelantes, an aduersus temporis lapsum ad querelas presentandum, vel proseguendum, beneficio restitutionis in integrum uti valeant? interrogatus in confessu Doctissimorum Virorum, respondi, ex Iuris brocardico, huiusmodi remedio priuilegiatum non esse spoliandum, nisi in casibus, in quibus nominatim

lege

lege caueretur, *Glof. in cap. coram felicis, de restitut. in integr. & in capit. 1. S. praterea, si quis, verb. Annus, de prohib. alienat. feud. per Federic. DD. cōmūniter adducti à Grassò de except. except. 34. qui cum ipsis idem firmat, etsi Sratutum loqueretur verbis prægnantibus, Fontanell. decis. 22. num. 5. lib. 1. Bonadill. 2. part. polit. lib. 3. c. 8. de los officios, y poder de los Regidores, num. 210. Reg. de Ponte decis. 19. nu. 8. Sigismundus Dispuis. in indice suarum materiarum singularium, in verb. Restitutionis in integrum remedium, Sforz. 1. Odd. de restit. in integr. par. 1. q. 15. ex num. 44. & in roto titul. de syndic. Official. & Regn. Constit. & Capit. hoc restitutionis remedium querelantibus non denegatur, & propterea necesse fuit promulgari *pragmat. 15. de suspic. Official. ad expressè denegandam in integrum restitutionem in Officialium recusariōnibus, quando etiā attentis verbis alterius Pragm. 5. ead. rubr. de suspic. non veniebat tale remedium denegatum, Reg. Tap. lib. 3. Inr. Regni, pag. 187. num. 1. de Fraach. decis. 421. & Christoph. de Paz. de temuta, cap. 14. num. 14.**

Insuper adduxi *Thom. Mier. in 2. 117 par. Comment. Cathal. tit. Petrus Tertius Rex, in proam. Curia Generalis celebrata in Villa Montiffoni, capit. 9. num. 95. & Cancer. var. lib. 3. capit. 12. de offic. Iudic. abul. quem laudat Fontanell. dec. 501. num. 10. lib. 2. constanter firmantes, in materia syndicatus in gratiam privilegiati, & concinit Bald. conf. 136. lib. 1. ac Boer. decis. 140. num. 3.*

Obserua insuper in hac specie, quòd 118 quando syndicatus præstari debet in M. C. V. vel Regijs Audientijs, ex dictis à nobis supra num. 44. ibique, habito decreto Iudicis, præsentandæ sunt querelæ (nam multoties interponitur decretum, quòd illæ in partibus recipiantur per Commissarium deputandum) tunc distingui debet pro querelantibus duplex terminus: Vnus nempe intrinsecus, qui est, attento iure municipali illum conce-

dente, quadraginta dierū ad verumque munus complendum; Alter verò extrinsecus, pro quo intelligimus rebus illud à Iudice dandum, ut pars querelans se asporare valeat, quò à Principe destinatus fuit locus parendi syndicatui. Erenim indubitati est, tum de Iure Communi: rùm huius Regni, in qualibet causa statuendum esse à Iudice compererem terminum, habita neddum ratione qualitates causæ, sed etiam locorum distantia, l. 1. C. de dilation. & expressius in Rit. M. C. V. 69. vbi nos latè, lib. 1. ibi: *Inter materiam causæ, & locorum distantiam, & in Const. Regn. Except. tit. de except. dilat. vbi Afflic. num. 24. expressim exarat, quòd Iudex, qui statuere vult terminum ad probandum, considerare debet locorum distantiam, qualitatem causæ, & conditionem personarum, nè captiosa, aut impossibilis reddatur dilatio concedenda: terminus enim brevis, & impossibilis citatum minime arctat, quin comparere valeat etiam post terminum, prout scire adnotat Abb. in cap. cum dilecti, col. 8. extr. de dolo, & contumacia.*

Amplius, terminus dierum viginti 119 ad libellos porrigendum, siue minor secundum ratam gubernij à lege statutus, tunc attenditur, quando redditur syndicatus in loco administrari officij, ut dilucidè ostendit *textus in l. unica, C. ut omni. Iudic. ibi: Audeat excedere de locis, quos rexisse noscitur, antequàm quinquaginta dierum constitutus terminus finiatur. Quando igitur datur syndicatus extra locum administrati muneris, nè absurda sequantur, contra text. in l. Ratas, C. de rescind. vend. & alios adductos à Belono inter commun. Inr. sentent. lit. A. pag. mibi, 10. à terg. duplicitas illa terminorum intrinseci nempe, & extrinseci, concedenda erit. nam supposito, quòd Scius officium exercuisset per menses tres in loco ab hac Civitate Neapolis distante per novem dieras, seu plus, qui decum obtrunisset, ex causis, parere syndicatui in M. C. V. vbi secundum ratam detur*

terminus ad querelas præsentandum dictum quinque; posset nè iuste dici, querelas esse respondendas, tanquam extra terminum præsentatas, si à querelantibus porrigantur in M.C.V. post lapsum tempus illorum dierum quiaque? ceterè, quòd non: esset enim omnino impossibile, quòd querelantes cum suis inflàtjjs, tam pauci temporis interstitio tale possent adire Tribunal ex loci distantia.

Demùmque in medium adamussim
 120 affertur *Præf. Battagli. in addit. ad Cynum in cit. l. unic. C. vi omnes Iudices, pag. mihi, 61. hisce verbis aiens: Bene tamèn verum est, quòd quando datur syndicus in M.C. pro officio gesto in Provincijs, prorogari possint viginti dies ad prosequendum, habito respectu ad distantiam locorum, prout indicari vidi per S.C. in Aula doctissimi, & perspicacissimi Dom. Nicolai Antonij Ginzareli, in causa syndicus Ioannis Baptista Salomonis, cum Vniuersitate Aquila, in Banca de Guido, ad relationem Marci Antony Morra, Iudicis M.C.V. viri quidem non minus in iure consumatissimi, quam optimi, in qua causa terminus ad prosequendum suis prerogatis in triginta dies. Hæc ille, & de Battagl. meminit Thor. part. 1. compend. p. 3. sect. 3. verb. Terminus.*

Vnde si in huiusmodi syndicus
 121 causa demandaretur in partibus testium audientia (quod licere voluit *Amod. Iustin. de syndic. num. 75. quidquid cõtratiu scripserit Carrab. singul. 20. positum est post tractatulum de præm. M.C. ex Masull. ad Cappel. de eis. 90. qui minime hoc dicit, circa tamen calumniam*) tunc sunt assignandi termini competentes pro eorum examine, & eorum depositione exhibenda, interimque terminus non currit, *Parif. de Pnc. cap. 4. num. 3. Affin. in prax. 5. 2. cap. 2. ex num. 26. lo. de Amic. consil. 6. num. 10. post alios Curia Pisan. lib. 4. cap. 6. num. 88. ac Reg. Rouit. loquens in terminis suspicionum, in præm. 7. ex num. 28. de ordin. iudic.*

Qui quidè terminus nullo prorsus
 122 modo prorogari potest à syndicato-

ribus, qui, illo effluxo, earent iurisdictione, quæ suam habet metam, & proinde omnia gesta, vltra præfixum tempus, sunt nulla, *Glos. in l. properandum, C. de iudic. verb. triennij, vers. item quid si sententia, Scacc. de indic. lib. 2. cap. 2. n. 709. vers. capio primum, & videndus de appell. q. 15. ex n. 351. Carol. Antonell. de tempor. legal. lib. 2. cap. 51. à n. 16. Vnde non conueniunt dicta à Dyno, & Cyno, quos pet verbum credo, prosequitur *Panorm. in cap. venerabiles de indic. num. 10. affirmantes, facta nominatione testium vltra mare, adhuc termino expirato ad proferendam sententiã, rectè posse pronuciari: quoniam locum obinet eorum dictum, quoties terminus licet, siue actioni præfigitur; secus verò si ipsi iurisdictioni præfigatur, dùm prorsus, termino elapso, expirat iurisdictione, prout notabiliter docuit in syndicus quæstione, Cataldin. tract. de syndic. q. 78. n. 45. vers. adde, ibi: Adde, quòd si Statutum dicat, quòd infra tres menses omnes causæ decidentur, quòd si aduersarius causa testium producendorum, qui sunt in longinquis partibus, petat dilationem, qua vltra tres menses protenditur, an, non obstante Statuto audiatur? & sic post tres menses de causa cognoscatur? dic. quòd sic, secundum Dynum, & Cynum in l. final. C. de adult. Adde quòd notatur de offic. delegat. cap. de causis, per Innocent. Sed istud, quòd dicit Dynus, habet locum, quando terminus præfigatur liti, secus si meta præfigitur iurisdictioni: nam tunc non potest prorogari per huiusmodi dilationem.**

123 Dicta propterea Battagl. in suo casu & Iustin. de nominatione, merito procedens deducta causa syndicus apud M.C. & S.C. Iudices ordinarios, atque inlimitatam iurisdictionem habentes: non verò procedentibus Syndicatoribus; idque decisum fuit in causa syndicus D. D. Horatij Apicella, tunc Iudicis M.C. in capitalibus causis, deinde Consiliarij electi existètis in Madrita, qua dignitate ibi morte præuentus, frui non potuit: nam cum

per

per Syndicatores huius Civitatis fuisse promissum, sub die 26. Febr. 1676. quod valeret querelantes producere testes, qui debebant in Provincia Calabriae citra, infra mensem, & interim, quod terminus (iam elapsus) non curreret deducta reclamazione in Collaterali Consilio, manavit decretum: *Quod stantibus granaminibus causa remaneat*, & deinde fuit absolutus. Proprium enim est Principis, 124 refecatis partium calumnijs, gloriosos in conspectu Populi, Iudices indicare, ne alias ex nimia deiectione frangatur autoritas, vt ex *Dino Augustino*, advertit *Neotericus Anthor lib. de regim. Princip. cap. 22.* de quibus *Laeræ alleg. 101.* & timidius ius dicendum notata per *Bart. cōf. 172. lib. 1.*

Quibus Syndicatoribus nullo modo 125 licet iurisdictionē prorogare, vt diximus supra n. 101. etiam ex causis. *l. si cum dies, §. finis, ff. de arbitr. l. 2. §. sed & si Iudex, ff. de iudic. Scacc. de appellat. cit. q. 15. n. 299.* neque accedente partium consensu, *Catald. de syndic. m. 69. q. 127. de Pateo cap. 5. m. 7.* conferunt tradita à *Cumia in prax. syndic. cap. 17. n. 33. Guttier. de inram. confirm. p. 3. cap. 5. n. 14.* Tenentur siquidem partes instructe accedere ad querelas proponendas, vnā cum testibus promptuarijs, ratione breuitatis iudicii syndicatus, ex dictis per *Anil. lib. de iudic. syndic. cap. 3. m. 15. Catald. cit. tract. q. 76. n. 46.* & alios.

Decisio emananda per Syndicatores, 126 fieri debet cum voto Assessoris, seu Consultoris non suspecti, *Francisc. Marc. decis. 456. num. 11. Paris. de syndic. quaest. 28. in fin.* etiam si Syndicatores sint Iuris laurea decorati, cum utroque officio fungi prohibeantur, *Carrab. de syndic. nu. 225.* Qui quidem Syndicatores omnes interesse debent in illius prolatione, aliās nullam declaravit *S. C. teste Vrsill. ad Afflict. decis. 1. num. 6. Carrab. par. 2. num. 116.* ex text. in cap. cum plures, de offic. delegat. in 6. cap. prudentiam, eod. tit. l. dno ex tribus, ff. de re iudic. l. cum Magistratus, C. quando pronoc. non est necesi. Nec

iuuat ratificatio absentis, *Marfil. consil. 81. n. 34. Nouar. quaest. forens. 51. p. 2.* Poterit verò vnus Syndicator subscribere bñas, & illa emanari facere, *Bart. in l. si vnus ex pluribus, ff. de re iudic. Paris. cap. 1. n. 16. Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 1. n. 35. & 36. Polit. de praeminent. R. Audient. tit. 8. cap. 12. n. 7. & explicat tit. 9. cap. 9. n. 12. ac tit. 10. cap. 53.*

Nūm verò semel absolutus in syn- 127 dicatu, possit iterum de eadem administratione impetiri? negatiuè deducitur ex text. in cap. de his, de accus. l. penult. §. fin. ff. mant. cap. stabul. l. quid de crimine, C. de accusat. l. sepulchri violati actio, ff. de sepulchri. viol. l. §. cni, §. ijsdem, ff. de accus. l. fin. C. de custod. reor. l. 2. C. de except. rei indicat. l. 1. C. quando pronoc. non est necesi. *Angel. de malefic. verb. Comparent dicti inquisiti, num. 16. vers. quid si opponitur, Bald. in l. observare, §. proficisci, ff. de offic. Procons. Alex. ad Bart. in l. 2. ff. ad l. iul. repetum. Boer. decis. 289. num. 9. Paris. de syndic. verb. Officialis, cap. 1. Covarr. lib. 1. var. cap. 10. in princ. Clar. in prax. crim. quaest. 57. in princ. Foller. in prax. crim. Canon. cap. 35. num. 3. Farinac. in prax. crim. quaest. 4. de inquisit. ex nu. 1. pluribus exornant *Berart. in specul. visitat. cap. 25. rubr. de defens. Magistrat. num. 6. vers. prima excusatio, Bos. de Official. corrup. pecun. num. 32. Aniles in cap. 3. syndic. num. 11. Bonadil. in polit. lib. 5. cap. 1. num. 59. Surd. conf. 561. num. 29. vol. 4. Mastrill. de Magistrat. lib. 6. cap. 6. à num. 20. Cancer. var. res. sol. lib. 2. cap. 2. n. 165. & lib. 3. cap. 12. n. 42. & Reg. Rouit. in prag. 1. n. 25. de syndic. notat, contra Officialem absolutum non posse amplius per Curiam inquiri, etiam ex officio; quando tamē Syndicatores processerunt per viam generalis inquisitionis, *Reg. de Ponte solemn. decis. 26.* cuius meminit *Auus meus ad Gramm. decis. 40. n. 6.* necnon *Muta dec. Sicil. 5.* idemq; de *Ponte de potest. Proreg. tit. de diuers. promiss. Rubr. potest. sub. in offic.* quod mirificè enucleant *Io. Baptist. de Leonard. apud Reg. de Marin. alleg. 39. so. 3. & Muta dec. Sicil. 5.* Dummodò no-**

uz non supervenerint probationes, *Farinac. de inquis. q. 1. n. 1. Clar. g. 57. R. de Ponte cit. dec. 26. n. 15.* Vel si per Syndicatores collusivè fuerit processum in liberando, *Farin. ibidem n. 2. Brun. à Sole quest. legal. 57. n. 52.* Vel si syndicanus fuerit condemnatus ad minorem poenam delicto cõdignam, *Bossin pract. crim. tit. de sentent. n. 79. Caran. in ritu M. C. 272. n. 24. post medium, vers. etiam si minus sufficienter punitus esset, Boer. dec. 289. Eugen. cõf. 64. ex n. 12.* Vel si de aliquo delicto in syndicatu non sit cognitum: nam benè poterit de illo cognosci, etiam in syndicatu novi officij, vt observat *Danza de pugn. DD. tit. de Official. in gener. cap. 6. sub n. 5. tom. 1.* Et extat *prag. 7. de syndic. official. sanciens, omnes Officiales post redditum syndicatam, & obtemperas literas liberatorias posse à quocumque Tribunali, etiam ex officio, inquiri de malè gestis in officio, non tamen cognitis in syndicatu præstito, & ad hoc videas Par. cit. loc. verb. Iudices ad tyrdicandum n. 3. & 4.* Vbi examinat, *codicem* nam quo Iudice inde cõvenitur? & *num. 5.* quid si Officialis conveniatur ceram aliquo Ordinario suo pro gestis in aliquo officio, si ipse sit de aliqua Civitate habente privilegium primarum causarum, an possit declinare illum, atq; petere, se remitti ad propriam Civitatem vigore privilegiorum? & in *verb. Officialis finito*, censet, quod possit perpetuò conveniri in sua patria pro suis excessibus, & delictis; & licet absolutus semel non deberet iterum molestari, coarctari, nisi ratione ignorantie, vel prævaricationis; adeoque si forensis veniret in Civitatem, & audiret banna Officialis syndicanus, ac esset tempus elapsum, audiretur post tempus, idem in *verb. deinde verò. n. 4.* & videndus *D. Calà de visit. Magistrat. dissert. 10. & 11.*

Dictum verò, quod elapso tempore *129* re syndicatus, nemo audiendus erit, procedit in loco officij, secus in propria patria, qua de re *Ferret. in caut. 14. n. 10.* ubi necit cautelam de hoc;

sed tutius videndus est *Paris de synd verbo an si potestas, ex n. 13.* & *verbo Officialis finito, Bonani in lib. 2. com. opin. tit. de syndic. male iud. n. 16.* & sic intelligenda dicta à *Bossin tit. Code sent. n. 80. & in tit. de Official. corrupt. pecun. n. 32. Canale, de brach. Reg. p. 5. n. 11. Guazzin. ad defens. reor. def. 1. cap. 23. n. 10. ex text. in l. sic tempore, Code remis. pignor. & in l. si ea qua, C. qui accus. non poss. vt nullus deinde audiri possit ad querelandum elapso termino præfixo ad recipiendū querelas, *Danza cit. loc. n. 6.* novitèr inquiri, qua poena multari Officialis debeat, si in loco, in quo administravit, aut domicilij, vel originis? Quin si præcedētibus proclamationibus fuerit Officialis absolutus in contumaciam non comparentum, haud poterit ex novitèr deductis molestari, præterquā, quod à legitimè querelare impeditis, vel absentibus, ex *Alex. ad Bar. in l. 2. ff. ad l. Iulian repetun. Par. cit. verb. Officialis finito offic. n. 1. & Ross. cit. loc. scribit Flan. Cherubini in compend. Bullar. tom. 1. in Bull. Clem. VI. 25. incipit. Onus Pastoralis Officij, verb. Quaro. pag. 114.* Vnde pluries in *M. C. & S. C.* decrevimus, hisce incasibus consignari literas liberatorias, salvis iuribus querelantibus in iudicio ordinario, & nunquam in iudicio syndicatus absentes admittuntur Bannis publicatis, potissimum in hac Civitate, quæ ibi publicata dicuntur in quolibet alio inferiori loco, *P. de Franch. dec. 360. n. 3. & scientia omnium præsumitur, Tbor. p. 3. comp. sect. 3. verb. terminus statutus in syndicatu.**

Hinc contra Officalem syndicanum *130* dū procedi possit, etiam per inquisitionem generalem, & specialem, de Iure communi, tradunt *Eald. in l. observare, §. proficisci. n. 4. g. 5. ff. de offic. Procons. Angel. in l. si vacantis, Cod. de bon. vacanti. lib. 10. Anil. cap. 4. de synd. verbo Pesquiza, in princ. reprobatò Amedeo Iussino de Castell. de syndic. verb. materia inquisitionis, num. 25. P. Fragos. add. dispnt. 23. §. 2. ex num. 28.* Et de Iure Regni insinuant *text. in Consf.*

Consl. volumus, vers. nec minus contra ipsos, & in Cap. itz statumimus. Sed quia in predictis iuribus non aperiebatur, si poterat procedi solum per inquisitionem specialem, vel generalem, fuit edita *pragm. 1. de syndic. Offic.* qua expressè cautetur, quòd procedatur utroque modo, & hoc idem confirmatum extitit altera *prag. 5. Sitem ut Officialis, de offic. iudic. & affirmant Paris. de syndic. verbo Officialis, cap. 7. Bernard. Bombin. Cosentinus dub. 9. post eius consilia. Nihil refragantibus Cap. Generales inquisitiones, & Cap. vi de latis, quorum prouisiones generales haud porriguntur ad causas syndicatæ, in quibus adsunt peculiares sanctiones, etiam nouèr emanatæ, Paris. d. verbo Officialis, cap. 8. in fin. Camp. in d. cap. Item statumimus, ante n. 44. vers. superuenit. prope finem, & cit. cap. Generales inquisitiones, nn. 7. & 8. Marant. in spec. verbo, & peruenitur aliquando per viam inquisitionis, n. 8. inquirens, an requiratur infamia? de Leonard. in add. alleg. 39. (n. 8. aduertens, huiusmodi inquisitionem esse faciendam infra terminū, in quo durat Syndicatorum potestas, ac determinationem subnectit n. 10.) & ita iudicatum per bñia decreta S. C. in syndicato Alphonū Bernardi de Casio, Capitanei Terræ Styli, scribit Reg. Ronit. in cit. prag. 1. n. 25. qui R. Ronit. in conf. 37 lib. 3. aliud notabile recenset S. C. feitura.*

Quòd si Officialis durante officio
131 coram Superiore cōueniatur, valeat excipere, expectandum esse syndictum, decisum in M. C. V. memorat *Mari ad Gram. dec. 40. n. 9. & notant Curnia de syndic. c. 17. n. 10. de Ballis tract. vari. tit. de Syndic. Official. q. 3. n. 8. & deducitur ex text. in l. nec Magistratus, ff. de iniur. & in l. pars literarum, ff. de iudic. Multis verò in casibus durante officio conueniri ille potest, vr si pro delicto imponeretur pœna priuationis officij, quia tunc frustrà finis officij expectatur, *Affli. in Const. Eos tantum, Anus mens ad Gram. dec. 40. n. 4. & ad Cypc. dec. 121. à nn. 6.**

Tom. IV.

de Ponte decis. 28. Caball. resol. trimini cas. 76.

Insuper conuenitur durante officio
132 cio, & remouetur, si incurrat in crimē magnè negligētis, barattariæ, fortis, corruptelæ, extorsionis, & concussionis. ad text. in l. 3. C. de offic. Prefect. Prator. orient. Paris. de Pateo de synd. verbo. Barattaria, cap. 1. n. 2. Muscat. in pract. crim. tit. de iudic. corrupti. n. 46. Franc. Marc. dec. 107. Cypc. dec. 121. Mastrill. dec. 188. ampliand ad crimen stupri, adulterij, inobedientie, negligentie in arduo delicto, ac etiā si cognouerit meretricē, extendend *Marsil. singul. 150. Foller. in pract. crim. tit. vel carcerentur. n. 5. & videndi Caball. cas. 283. Batard. ad Clar. S. fornicatio, vers. cum carcerata, Capibl. in prag. 5. n. 37. & 38. de Baron. p. 1. Tusc. lit. N. concl. 33. arque ob nimiam fauiciam, notat Guid. Papa. decis. 62. quo casu posse cogi ad vendendum officium, vendibile, ex R. de Ponte, iudicatum tradit *Mari ad Gramm. dec. 40. sub n. 9. Dama de pugn. DD. addit. de Official. in gener. cap. 5. qui ex n. 16. latè inuestigat, quānā sint barattariæ, corruptelæ, extorsio, & concussio? quomodo committantur? & an differant? necnon Boer. dec. 523. Ricod. dec. 239. p. 4. Castill. dec. 164. & 167. p. 2.**

Extorsionis verò crimen, quam
133 vis pœnitentiam nō admittat, *Paris de synd. in princ. n. 3. pag. mibi 72. Batard. ad Clar. S. fin. q. 73. n. 2. si tamen pœnitentiæ addatur restitutio, re integra, purgatur, Vin. dec. 146. Mari ad Gram. dec. 40. n. 18. notantes, aliud esse in crimine barattariæ, & coteris atrocioribus; sed Boer. dec. 153. hoc declarat, & limitat, necnon Roman. sing. 332. Menoch. de arbitr. cas. 342. n. 32. Sebenardus conf. 1. n. 55. p. 2. Giurb. conf. 72. n. 41. Caball. cas. 56. Negari tamē non potest, remanere indicia quodam casus similes, sic notante *Farinac. de testib. 3. q. 67. §. 7. tit. 7. neque enim est facilis, naturæ sceleratæ mutatio, Tiraquel. de pen. caus. 51. ex nn. 18. In genere autem pœnitentia, qua crimen committendum omittitur, in**

Se a ca

ea causa est, nè reus poena l. plebaturi nisi impedimento facti, nè delinqueret, reuocatus esset, *Farinas. de homicid. g. 129. tit. 19. p. 2.* post consummatum flagitium poenitere demum nihil ad poenae remissionem confert, *l. qui ea mente 67. ff. de furt. nec. n.* fur furtiuam rem restituens Domino, inde poenam euocat ordinariam, *l. non predest 5. ff. de vi bon. raptor.* Audiendi non sunt, qui asserunt, purgari inde affectum delinquendi, quasi fur praesumptus non id machinatus fuerit, rem animo furtiuo contrectandi; sed saltem Domino fortasse annuente, eam ad tempus usurpandi: protestatio equidem facto contraria in nullo poenitens furem releuat, post *Farin. cit. loc.* scribit *Christoph. Cras. de indic. p. 3. cap. 24. n. 82.* Anus mens ad *Cypic. dec. 155. n. 6.* Afflu in cõst. In cõst. de heret. v. 40.

Idcirco si de eo delicto inculpatus 134 haud fuisset officio durate, sed ipso munere iam obito, quia illius priuationis poena imponi nequit, declarabitur, vt vltiori non sit ei officium concedendum, *Maring. dec. 74.*

Interim pendente inquisitione, an 135 sit Officiali, durante officio euento, suspendenda, ac interdicenda illius administratio? affirmatiue respondet de *Franch. dec. 8. ex tex. in l. cum, C. de suspect. tutor. ex quo tex. Bart. in l. libertus, §. in questionibus, ff. ad municip. hanc constituit thesim, insequuntur *Franc. Marcus dec. 54. vol. 1. Caball. add. cas. 76. Const. de Georg. alleg. 42. n. 2. Gram. cons. 10. Reg. Renu. in prag. 5. n. 19. de admin. Vinter, in prag. 3. de milit. n. 20. & in prag. 13. de offic. 6. & dec. 62. & 64. Paschal. de pat. potest. p. 3. cap. 9. n. 83. Prat. ad Muscat. in prax. crim. rubr. de Indic. corruptel. concussion. extorsion. & barapt. pag. 663. col. 1. vers. quarta nec erit, Bonadill. lib. 2. polit. cap. 11. & lib. 5. cap. 1. ex n. 191. Gutier. lib. 1. qq. pp. q. 39. & de tutel. p. 2. cap. 13. Anus mens ad *Cypic. cit. dec. 121. n. 6.* de Ponte, multa ad materiam subnectens, dec. 7. & 25. Camill. de Medic. cons. 143. Azuved. lib. 3. cap. 7. 14. Aul. in cap. 7. syndic. Cassil. dec.**

166. p. 2. *Mastrill. dec. 188. n. 19. & de Magistrat. lib. 6. c. 5. Surg. cit. loc. n. 37. Caball. resol. crim. n. 76. Ann. sing. 370. R. Galeot. resp. fiscal. 14. & 15. R. Sanfel. dec. 61. p. 1. Thest. allegat. 9. Galwin. de acquit. lib. 2. cap. 104. Conf. Racc. tom. 2. respons. 65. n. 5. R. Reuert. dec. 2. n. 3. & ibi *Reg. de Marin. & dec. 301. R. Renu. cons. 85. tom. 1. & ibi D. Conf. Altum. n. 15. R. Tap. dec. 17. R. Moles dec. 6. tit. de poen. latet Berari. cit. tractat. tit. de suspens. Official. pend. inquisit. 7. ex n. 5.* aduertentes quasi omnes, minimè suspendendum aliquem ab officio pendente inquisitione, nisi plenè per testes integre opinionis, & famae probatum fuisset, illum plura, & grauiora delicta in officio perpatrasset, itaut vix ab eis se tueri posset. Qua in re cum suspensio soleat famae proborum Virorum prauiudicium inferre, prudenter procedendum esse, monet *Griuell. dec. Senat. Dolan. 60. n. 13.**

Aduertit proinde *R. de Ponte mem. 136 dec. 25.* ad actum suspensionis procedi debere, parte audita, ex *Salyc. Bah. & alij in l. fin. C. ubi Senat. vel Clarif. ex illo text. quibus contradicunt Aulies cit. cap. 7. Indic. syndic. necens, illam fieri sine monitione, ex *Innoc. de excess. Pralat.* illoque suspensio, procedi ad multam, vel veniam, ipso audito.*

Regula tamen sit perpetua, huius 137 modi suspensione fieri debere ante dationem termini: postea verò non, licere: pendente enim termino Iudicis officium quiescat. Verum in Regia Iuncta fraudum Arrendamenti vini ad minutum, de qua eloquuti fuimus in *princ. Rit. 265. tom. 3.* delatis Andrea de Angelo, & socijs, Officialibus Arrendamenti vini ad minutum, vulgò *Mazzacogna, & Contissi,* de venditione vini vitra assisiam in loco immuni contra formam pragmatiarum, necnò bannorum, alijsq; criminibus intuitu officij, capta informatione, manauit decretum Regie Iunctae, quo fuit illis impertitus terminus ad se defendendum in domo loco carceris, ex causis in ipsa R. Iuncta discussis. Illico Ipse, vt Aduocatus fisci, intersti pro

suspensione officiorum, lite pendēt.

- 138 Aduersus huiusmodi petitionem, inter alia, duo opponebāt Rci: alterum non fuisse intentarum iudicium suspēsiōis per fiscū ante ipsā dationem termini, nec praeessisse instantiam: alterum, suspensionem non posse procedere, nec vēdicare locum in Officialibus iurisdictionem non exercentibus. Etenim vnum de requisitis ad hoc vt decretū suspensionis legitimo iure procedat, illud est, quod iudicium intentetur per fiscum ante dationem termini, prout memorant *Affid. dec. 357. n. 6. Præs. de Frach. cit. decis. 8. Capib. de Baron. prag. 5. n. 77. R. Tapia ad Const. statimus. n. 38. de Offic. Magistr. iussit. Cuncer. var. ref. tom. 3. cap. 12. n. 214. Præs. Merl. contr. forens. centur. 2. cap. 28. sub n. 12. Conf. Franc. Maria Prat. resp. fiscal. 2. n. 51. R. de Marin. ad Remert. dec. 2. sub n. 3. R. Sanfel. add. dec. 61. sub n. 11. Barra. contron. forens. 3. 2. n. 5. ex communi, & trita regula, quod pendente dilatione iudicis officium conquietit, l. siue pars, C. de dilat. c. significante de appellat. Glos. in clem. sapē, in verb. post dationem de verb. signif. in c. ubi periculum, in verb. decem, de elect. 6. & in c. commissi, eod. tit. l. 2. ff. de re iudic. Anchar. conf. 36. in fin. quam regulam exornat Gabriel. comm. concl. lib. 2. de dilat. concl. 1.*

- Hanc partis assertionem veridicam 139 asserēbāt, & in praxi seruari: sed lat esse, eundemq; operari effectum, si fisci instantia fiat immediatē post terminum, & incontinenti, siue in calce decreti anre illius notificationem: vt dicimus de compromisso, quod quāuis peti debeat ante terminum, ammiritur tamen petitio post dationem termini, dummodō non sit vltcrius processum, ex *Glin l. Pomponius, §. rat. ff. de procur. Capyc. dec. 48. nu. 4. Barbat. decisum ne cēns, de assis. gl. 4. n. 47. Aff. & ibi Vrsill. dec. 185. Tbor. p. 1. compend. dec. verb. compromissum an peti possit, qua de re Muscate. l. in prax. S. C. lib. 1. p. 2. glos. gradum nu. 4. & 12. Ricc. collect. dec. 2071. Borrell.*

de compromiss. §. 2. glos. 2. n. 31. & explicat Ludon. Paitell. in add. ad Rutil. Paitell. conf. civil. 94. 2x n. 10.

- Dicebam vltcrius, suspensionem; 140 nō solum locū vendicare aduersus illum, qui propriē, ac strictē dicitur Officialis, sed etiam contra administratores iurisdictione carentes, sicuti post Io: Fabr. in §. si quis autem, Inst. de suspect. tutor. notat R. Sanfel. dec. 61. lib. 1. pluries obseruatum memorās, & aduertit R. Galeot. resp. fiscal. 15. n. 16. confertq; Glos. dictū in l. si emptione, §. si. ver. non potest, ff. de contrab. empt. atq; iuxta prædicta in Reg. luncta obtinui: Verū principalis causa fuit transactione terminata, solutione duatorum nouem mille, & trecentum Regiæ Curia, penes Leonardum de Viuo, Actorum Magistrum S. C. & Actuarium assumptum.

- In eadem luncta iterū hic articulus, ad libellam reuocatus, fuit 141 decisis, in causa Iacobi Spiritio, in qua à me exarata pro Reg. Fisco, vt huic materię multum conferentia, subnectre non erit incongruum.

Iacobus Spiritus, Actuarium in vendigalibus vini minutatim venalis, oblitus omnia, & quæ deberet suo Regi, quippe qui munus ei contulerat, & quæ suę existimationi cōsentanea forent, immisiss habenis effragno sensui, voluntateq; proterua aduersus rationem conceitata, tot, tantaq; flagitia patrauit, vt non immeritō in ipsum iactari posset, quod in C. Verrem Siciliæ Prætozem, Tullius effudit: *Facilius, nimirum, esse, delicta nō attentata, quā cōmissa scelera recensere.*

- Ex antiquis processibus, Iacobus 142 plurium scelerum vinculis irretitus inspicitur, & ex recenti processu septem, & viginti delictorum capita prodeunt, vno ore contra ipsum conclamantia, ex quo percruit maxima, publico statui pernicies, non leue subditis detrimentum, & iniuria Superioribus, ad quos referuntur quodammodō Ministrorum culpæ, si condignē in eos non animaduertant, vt

inquit S. Leo Papa *epist. 1.* Aquilienti Episcopo : *Inferiorum Ordinum culpe ad nullo magis referenda sunt, quam ad desides, negligentesq; Rectores, qui multam sapē nutriendam pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere medicinam, ut habetur in Decreto dist. 86. cap. 2. & D. Berard. de confider. ad Engen. lib. 3. ait Impunitas incuria sobiles, insolentia mater, radix impudentia, transgressionum nutritrix, ac confert Cicer. in verrem, action. 5. dicens : O consuetudo peccandi quantam habes incuranditatem in improbis, & audacibus : cum pœna absuit, & licentia consequuta est.*

Credibile est, Iacobum plurima fa-
143 cinora perpetrasse, non probata, sed nē tacta quidē in processibus ob eius calliditatem, versutiamq; incusso cordibus omnium ingenti metu pro auctoritate officij, quo fugitur, nē quis de ipso, licet malemeritis, & iniurias passus, conqueri auderet.

Septem, & viginti delicta, ut afferrentur, cuncta in ipso officio commissa dici possunt, ut præclarissimorum Doctorum scitis innixa iudicavit *Rota Rom. apud Farinac. in conf. 5. n. 11.* delictum in officio committi, quando favore, prætextu, contemplatione, vel colore officij quis deliquit, & sic quoties auctoritas officij est in causa, extatq; *Bald. theorica in l. 2. in fin. C. quor. appell. non recipiunt. & obseruant Paris. de Pnt. de syndic. tit. Iudices ad syndicandum, qui sint. cap. 1. n. 8. pag. 129. & verb. Officialis offensio, vers. Nisi adulterasset. fol. 350. Girb. conf. 65. n. 47. Ricc. de cis. Cur. Archiep. 292. p. 4. Præf. Merlin. lib. 2. controu. cap. 28. n. 3. Conf. Rocc. in discurs. de delict. percep. num. 155.*

Scæpe hic accusatus, carceribus mancipatus, scæpius vastè iudicium elusit, pœnas effugit, erupit, euasit. Postremò cum praua eius opera, & iniquitates perculissent aures Excell. D. Petri de Aragonia, in hoc Siciliæ Regno citrà Farum vigilàrissimi Proregis, huiusmodi causam delegauit pijs Viris, præstati ingenio, iusticiæq;

simul zelo æstuantibus.

Selectissimus igitur istorum Cætus, quibus causæ cognitio est demandata, iure optimo posset Iacobo dicere, quod puer Daniel *cap. 13. vers. 52.* Sancti Spiritus afflari suscitatus, senibus illis innocentem Susannā falsò accusantibus, inquit : *Inmeritate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operaberis prius.*

Propter eiusmodi nequitias nemi-
144 ni dubium est, Iacobum, iuxta iuris dispositionem, & axiomata, ciuilibus regiminis officio, omniq; priuilegio esse denudandum. Verumtamē cum pœna priuationis officij locum habear in culpis vulgaribus : ut ecce, si ille, cui munus aliquod incumbit, paulò ab eiusdem officij religione declinaret ob magnam negligentiam, vel etiam culpam, *text. est in l. si quis, C. de offic. Præf. Prator. ibi : Vel propter negligentiam, Girb. conf. 44. ex n. 14.* extendens ad omnem administratorem, officialcm, aliamq; personam, *R. Lannar. conf. 22. n. 20. Iosue de regal. offic. quib. mod. offic. extinguitur, n. 13.* & in committendo modica fraus sufficit, *Luc. de Pen. in l. si aliquid, C. de suscep.*

Si quis ergò dignitatis autoritate
145 fretus ad grauius delicta gradum fecerit, non vulgari coercionē compesci debet, at flagris, plūbatarumq; acerrimè cedi eū oportere, probè *Diui Theod. Valer. & Archad.* constituerūt in l. quilibet, verbo plūbatarum, in fin. C. de Decur. lib. 10. & ibidem aduertit *Bartol.* nec non *Anand. de exequenda. mandat. Reg. p. 1. cap. 2. sub n. 3.* hisce verbis : *Et tanta posset in Indice inueniri malitia, & consuetudo delinquenti sub obtentu officij, quod delinquens saluè posset percuti ictibus plūbatarum.* Ea verò erat plūbatarum pœna, ut damnati tam diu contundebantur, donec spiritum exhalassent, ut aduersus *Accurs.* benè probat *Camill. Borrell. de Magistrat. ad l. lib. 2. cap. 8. ex num. 291. ad 297.*

Huius aures pœnæ rigor duplex
146 causatiuum, quasi geminum parentem agnouit : quorum alterum fuit, nē

nè Ministri, quibus aliquod munus demandatur, subditos plus æquo pregrauant; alterum fuit, deprauata, & execrabilis in huiusmodi sceleribus frequentia. Hinc eruitur generalis regula, quòd delicta multiplicata, licet singula seorsum capitalia nò fuerint; capitis tamen iudicio plecti oportet, vt *Barr. autoritate notantur Angel. & Luc. de Pen. in l. 1. C. de super exaltationibus, lib. 10. Anton. de Ball. var. tract. lib. 49. n. 15. Paris de Put. de syndic. pag. 235. col. 3. Delictorum enim reiteratio adeò odiosa est, & à legum pietate aliena, vt quandoq; delictum non capitale reijteratum, puniatur capitis poena, *Papon. arrest. Fran. lib. 24. tit. 70. arrest. 8. & 9. Martil. sing. 378. in princ. Auz. mens ad Gram. decis. 94. n. 1.**

Magistratus ergo Reg. Iunctæ, præ-
147 factum Iacobum comprehendi iussit, & in carcerem detrudi. Demùm decreuit, ut è vinculis se defenderet, & inter hæc ab officij administratione suspenderetur.

Is autem nihil intentatum reliquit, vt ipsa expeditionem dilaret. Quapropter à dicto decreto reclamauit, licet pensatis hinc inde omnibus fuerit deindè confirmatum. Repetitionem testium tandem efflagitauit, petitionique fuit indultum, vt repetere-
148 rentur coràm Commissario; & dùm ex parte Fisci intenderetur talis repetitio ad sexaginta ferme testium, iussit semel, atque iterum, vt repetere-
149 rentur coràm omnibus Regiæ Iunctæ Dominis, quod fuit reiectum.

Itaq; Reg. Iuncta verum duxit, delicta Iacobi esse talia, quæ officij suspensionem mererentur. Enim verò re ipsa officij suspensionem decreuit; & compilato processu antequàm ad definitiuam sententiam deueniatur, operæ pretium est inquirere, an flagitia sint ad sufficientiam probata, & prolata? quibusnam poenis, tam in-
150 gres quàm in corpore forent expianda? & an exceptionibus per ipsum propositis locus sit contra Fisci intentionem?

Hoc Iuris ordine vsus est *Conf. 16. Andreas Georgius*, partes Reg. Fisci defendens, contra Magistros Rationales Regiæ Siclæ, de negligentia, alijsq; excessibus in officio accusatos, in alleg. 42. qui in eadem alleg. nu. 3. quòd ad probationes testium reliquit, ne quicquam requiri eas plenas, conuincentes, luceq; meridiana clariores; sed esse satis tales, quales haberi possunt, in Officialibus accusatos de excessibus in officijs, autoritate, *Ioannis de Platea in l. Iudices, C. de dignis. lib. 10. Ploti conf. 94. n. 21. et Hectoris Emil. de testib. verb. Index baratariam. Addo Glos. notab. in auth. vt Index sine quoq; suffragio, §. necessitatem, verb. Ostenditur, ubi Angel. in §. oportet, n. 5. Hypopolit. de Marfil. in l. Cornelia 4. n. 4. ff. ad l. Corn. de Sicar. Auend. de excep. mandat. Reg. p. 1. cap. 2. n. 18. Reg. Ronit. decis. 36. nu. 15. Pras. Merl. lib. 2. cap. 29. n. 3. & testes singulares plenam faciunt probationem, *Farinat. de test. quæst. 64. n. 16. Azened. lib. 2. recomp. leg. 6. tit. 9. Larrea alleg. fiscal. 48. n. 14. concludentes propterea, huiusmodi delicta probari coniecturis, & presumptionibus, Gram. conf. 35. n. 34. Paris de syndic. verb. testis cap. 2. n. 7. quæ cum palàm non fiant, sed clam, maximisq; adhibitis cautelis, impunita remanerent, si omnino plenam requirerent probationem, vt præcæteris obseruant *Præs. Merlin. cit. loc. n. 3. Reg. de Marin. ad Reueri. decis. 46. lib. 1.***

Quod dictum est, patebit inferius, quammaximè ex informatione delictorum, quam Domini Regiæ Iunctæ habuerunt per capita: de falsitatibus nempe, reuelatione secretorum, concussionibus, extortionibus, & alijs, quæ sequenti methodo, iuribus comprobata, ostendimus.

Falsitas enim maximum, & horribile est delictum, detestabilius homicidio, & veneficio, *Angel. in Auth. de nupt. Gram. conf. 109. nu. 11. Menoch. conf. 422. n. 1. & conf. 338. n. 1. Gotofr. Abauo in prax. & theoric. crim. lib. 2. §. falsum, n. 37. Farinat. q. 150. nu. 15.*

Mari

Mari ad Gramm. decis. 2. nu. 13. quæ committitur, non solum in dicendo, vel scribendo falsum, sed omitendo dicere, vel scribere verum, quod dici, & exprimi debebat, *cap. 1. de crim. falsi. Bart. in l. si quis abrepserit, num. 3. vers. quanto cam pars. ff. de falsis. Giurb. decis. 88. n. 6. & 11.*

Iudices, Actorum Magistri, & alij
150 prohibentur cum subditis negotiari sub pœnis indictis ex *pragmat. 1. de mercat. Offic. prohib. pag. 14. §. 2. & 5. de Official. prag. 1. §. 5. de offic. procur. Cef. prag. 9. §. 4. de trigefim. ca. potissimum ratione, quam recensent Danz. de pug. D.D. tot. 1. tit. de Official. in gener. cap. 8. n. 9. Scialoja de foro compet. cap. 33. nu. 344. nam aliàs induceretur timor in subditos, & possent vilibus emere, & carius vendere in damnum subditorum, & contra publicam utilitatem.*

151 Actioe quoq; furtiva tenentur, *Bald. in l. etiam, n. 1. C. de furtis*, ibique *Bart. aduertit*, quod si publicanus aliquam speciem, vel pecuniam per vim abstulit, tali actione tenetur, notatq; *Farinac. de furt. q. 170. n. 39. p. 2. & conferunt tradita à Parid. add. tract. verb. Iudices, cap. 7. Mastrill. de Magistrat. lib. 7. cap. 8. n. 29. Menoch. de arbit. cas. 342. n. 37. lib. 1.*

152 Minister explorationem iustitiæ significans alijs, in prævaricatoris crimine incidit, *l. 1. & 2. ff. de prævaric. l. 1. §. prævaricatorem. ff. ad Turpill. arg. l. 3. ff. de crim. Stell. Bos. de prævaric. à n. 1. Giurb. cōf. 44. sub n. 18. à simili, Aduarij, parti aduersæ, alterius partis articulos ostendentes ante publicationem, pœna falsi mulctantur, *Parif. de synodic. sit. de excess. Advoc. c. 1. n. 9. Graph. decis. aur. lib. 2. de falsis. cap. 35. n. 9.* & processus informatiuos ostendentes, ac probata in inquisitione reuelantes, *Annus meus ad Gram. decis. 103. nu. 35. & decifum memorat R. Sanfelice. decis. 60. cuius, post alios, memini in Rit. 3. n. 18. lib. 1.**

Concussio dicitur, quando vltra
153 debitum, metu, vel vi iurisdictionis, Officialis aliquid exigit, *l. 1. verb. Ra-*

*pueris, C. ad l. Italian. repet. Bal. & Odo. fred. in l. iubemus, C. eod. l. 1. ff. de concess. Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 8. n. 29. Gram. conf. 51. Capibl. de Baron. prag. 4. n. 29. Rocc. in libello de delict. Percep. n. 41. extendens n. 43. ad alios inferiores Ministros, ex Gl. in cit. l. 1. de concess. Farinac. pract. crim. p. 3. qu. 111. art. 3. n. 45. ac D. Reg. Galeot. resp. fiscal. 15. nu. 106. & quamvis nullus fuerit incussus metus, verbis, aut factis quia tamen interuenit officij auctoritas, ea sola in indebitis exactionibus inducit concussionem, ex *Glof. in cap. statum notorium de rescript. in 6. Farin. conf. crim. 5. n. 5. tit. 1. Galeot. cit. resp. 15. n. 104. Rouit. in prag. 3. de mil. n. 38. Viscont. in cōf. verb. Concussio.**

Crimen extorsionis perpatratur,
154 quādo iustitiæ Minister, vltra ei debitum, aliquid accipit, etiam à sponte dantibus, *Auth. sed nono iure, C. de pan. indic. qui male iudic. l. omnes, & l. fin. C. ad l. lul. repet. Dec. in tract. crim. lib. 8. cap. 35. Mastrill. cit. lib. 6. cap. 8. n. 29. Canale. de brach. Reg. p. 5. n. 22. Capibl. de Baron. prag. 4. n. 26. cum alijs notatis à Confil. Rocco de delict. Percep. n. 28. qui enim exigere aliquid prohibetur, nec etiam exigere potest à sponte soluente, *cap. exigit, de censim 6. Bald. in auth. sed hodie, C. de Episcop. & Cleric. Aniles tract. Prag. cap. 1. n. 3. cum non præsumatur, aliquem pecuniam non debitam sponte dare, sed ex incusso timore sibi auferri, permittente, Cammerat. respons. dec. 48. art. 2. num. 25.**

Extorquere, & concutere videtur
155 Officialis exigens vltra pandectam, *Canale. d. p. 5. n. 2. 1. Mandel. conf. 33. q. n. 1. Bertan. conf. crim. 61. lit. A. vol. 1. Mastrill. cit. lib. 6. cap. 11. Alfar. de offic. fiscal. gl. 2. §. 10. n. 454. Gram. conf. 35. Menoch. de arbit. lib. 1. cas. 345. n. 36. Nouar. in prag. tit. de Aduar. collect. 11. n. 10. Danz. de pug. D.D. lib. 1. de Official. in gener. cap. 8. n. 23. quin contra exigentem vltra pandectam, statuta est etiam pœna corporalis, arbitrio D. Proregis, in *cap. ultimo, de gratijs concessis per Ducem Oslunæ, anno**

1585. inter *cap. & privilegia Neapol.* pag. 176. Obseruat propterea D. Reg. Ronit. in prag. 36. n. 2. de offi. Magistr. Iustit. ut hi Actuarii, nec à sponte dātibz valeat exigere ultra summam, & n. 5. aduerit, vnicum exigendum, dirictum, quamvis decretum plura, capita, vel plures personas cōtineat, ac ex S. *sportularum, vers. si verò pro una, Auth. de sacros. Episcop. & lo: de Platea in l. ut autem, in princ. vers. ex hoc inferunt, C. de re milit. lib. 12.* hūc ad adiuvante consuetudine incontrariū, indicat Bonadill. in *polit. lib. 2. cap. 12. n. 19. 20. & 30.*

Non observā instructions sui officij mulctari debet, Bellug. in *spec. Princ. rubr. 12. S. magis his igitur, n. 6. fol. 38. & ibi Borrelli lit. C. Pegner. in prag. crim. p. 9. Cum. de syndic. cap. 18. n. 30. Aulies ad cap. Prator. gl. mandamentis, Nouar. collect. 210. n. 12. Giurb. conf. 72. n. 51. Masfrill. d. lib. 6. cap. 8. n. 109. ad dentes, mulctandū quoque esse poena privationis officij.*

Non licet Officiali emere, vel vendere ex eo officio, quod ipse gerit, ad *tex. in l. nō licet, ff. de contrab. empt. nec per interpositam personam, neq: familiaribus, Peregr. de iur. fisci lib. 4. tit. 7. n. 5.*

Pœna furti tenetur, cuius nomine intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienæ, *cap. penult. 15. q. 5. Luc. de Penn. in l. Iudices, col. 1. C. de dignit. lib. 12. siue clām, siue palām, l. 2. vbi Glos. & Luc. C. de his, qui ex public. ration. lib. 10. Furtum quoque est, dūm quis scienter retinet, & contrāctat apud se rem alienam, quæ ad eum bona fide peruenit, Luc. in d. l. 1. C. de his, qui ex public. coll. lib. 10. Heit. Fellic. alleg. 32. n. 5. & huiusmodi pecuniæ publicæ retentio capitis poenam exigit, *l. coges, Auth. de mandas. Princip. Soccin. conf. 46. vol. 1. Reg. Renort. dec. 14. p. 1. in manuscrip. Capiblan. de Baron. tit. 1. sing. 147. n. 135.**

Officialis dicens subdito: *carcerabo te, sed granabo te, si non dederis mihi pecuniam,* dicitur committere concussionem: idest per vim pecuniæ ex-

concessionem, *Gram. cons. crim. 51. n. 15. & 16. & deducitur ex text. in l. 6. ff. ad l. l. repet. & l. 2. ff. de concuss.*

Persecutentur, & expendant sanè Domini R. Iundæ, si solutio sportularum sit voluntaria, an potius cōcta exactio, atq: adeo concessio? neque unquam me hercules erit, quodd istas de more, ritē, rectēq: exigere, potuerit, docentibus oppositum iuraris testibus per ipsummet de Spirito productis ad sui defensionem.

Accedunt periti mores Iacobi, fama durior, & grauis opinio, quæ in similibus casibus sūt porissima. Quādo enim urget mala fama inquisiti, leuiiores sufficiunt probaciones, & testes non integri, Mascard. de probat. conclus. 1137. Farinac. de var. & diuers. crim. q. 121. n. 267. Villadiæg. in sua *polit. cap. 6. de la instrucion, §. 3. n. 19. R. de Pont. decif. 16. ex nn. 11. Præf. Merlin. cit. cap. 29. n. 11. cent. 2.*

Adsunt alij processus inquisitionū contra eum, deinde delicta, de quibus quis fuit delatus, licet absolutus, augent malam famam, & opinionem; quorum nouorum delictorum respectu, cum producantur alij processus, indicium faciunt pro noua imputatione, vt ex Gelfo *Vgoue conf. 85. probat Baiard. ad Clarum in §. furtum, n. 65. multo magis, si fuerit agratiatus, quia, inquit Afflict. in consil. ad legitima pondera, n. 1. remanent in corde reliquæ fraudis, idest consuetudo committendi fraudem, & notant Menoch. de arbitr. cas. 295. n. 18. Gomif. §. furtum, n. 9. Farinac. in consil. 30. num. 67. 72. & 76. Auz. nuns ad Gram. decif. 16. num. 4.*

Præterea iidē Governatores eiusdem vedigialis vini, annis elapsis supplicem libellum porrexerūt Eminentiſſ. Dom. Cardinali de Aragonia, tunc temporis huius Regni clauum tenenti, dicentes, quod dictus Iacobus, præter inquisitiones contra ipsum pendentes, & capita deducta, usurpauit, in administratione ad emanium, nonnulla aureorum millia, ab interceptis, visitationibus pera-

Ætis, & pluribus patrimonijs decocto-
rū, aufereus aurū, argenrum, gemmas,
aliaq; mobilia, depredans deposita,
committens furta multifaria qualifi-
cata, & improbissimos quæstus exer-
cens, post tot, innumeraq; flagitia in
officio commissā, de quibus omnibus
Ius, & lustrum experebant. Quini-
mō cum præfessent lacobum regio-
nibus, seu tribubus, vulgō quarterijs
huius Ciuitatis, quibus Ianuarius
Trullius præerat, spe decepti, præ-
uio consilio, grano falis habito, inter
ipsos, omnium calculis, eundem, tan-
quā seruū nequam, deposuerunt,
dicentes, ex quo multos excessus, &
crimina in demandato sibi mūnere
commiserat.

Sic mense Aprilis 1659. Gubernato-
res farine deciderunt eundem ab
rationibus exercendis, quibus præ-
fuerat in dicto vedigali, ob eius fac-
inora.

Insup̄ Iacobus fuit inops, vnde
164 quæiegenus, ac repente euasit opi-
bus affluens: quadrigis vsus est, ac fa-
molis, & in domoq; magnas migravit:
Idq; non sua frugalitate, virtuteque
singulari; at cum primō ad hoc offi-
cium conscendit, vt Iuris est præ-
sumptio, *Caroc. sing. 141. Reg. de Ponte
de preest. Proreg. tit. elect. Official. 5. 7. n.
2. Dantz. de pugn. DD. 10. 1. tit. de delict.
Offic. cap. 10. n. 30. Mastrill. de Ma-
gistr. lib. 6. c. 10. n. 6. R. Ronit. decis. 38.
num. 4. in prag. 1. num. 18. de maner.
Official.*

Imperiosus, vnicuiq; pessimē mora-
167 tus, omnes apud sua acta cōfugien-
tes conuicijs exagitans: Itadr, vel in
ipso Prætorio scripturarum fascicu-
lum in ora cuiusdam, conditionis in-
ter Ciues optimæ, vibrare ausus fue-
rit: Vocitans plerosque alios homines
verbis scæm, domestico meretricio,
non laborantes modō, at lætantes.
Quæ omnia prolapsa sunt ex ore te-
stium per ipsummet productorum.
Non enim licet Officialibus aliquid
iniuriōsē facere, quod si iniuriam
fecerint fiducia officij, iniuriarum
actione tenebuntur, *l. nec Magistrati-*

bus 32. ff. de iniur., & in Regno stat
*Consist. incipiens, Ets tantum, sub tie.
de repuls. Official. vbi priuatio officij,
& publicatio bonorum. Coesarum tē-
poribus, si quis in magistratu, anarē,
superbē, & insolentē se gesserit, ip-
sū ante tempus finiti honoris, impe-
rio destitit, & de gradu deiici, iube-
bant, Alex. ab Alex. genial. dier. lib. 4.
cap. 6. fol. 182. Bonadill. polit. cap. 22.
lit. 2. sub n. 76. pag. 499.*

Quin alij eius testes asseuerāt, quod
166 impulerit quosdā tabernarios, vt se
perderent vsq; ad exitialem exitum,
& internicionem, contra text. in l. si
benē 33. ff. de vsur. ibi: *Dum modō non
acerbum se exaltorem, nec contumeliosum
præbeat; sed moderatum, & cum
efficacia benignum, & cum instantia
humanum.*

Toto conatu Iacobus hanc verita-
167 tem cōregere, testibus emendicatis
ad sui defensionem, & ad testium Re-
gij Fiscij repulsam exoptauit. At oleū
perdidit, vt ita dixerim, cum sibi
probenit nihil: aliqui namq; inueri-
similia deponunt, falsa, & auditu as-
pra: nonnulli sunt contrarij, & inqui-
siti: reliqui contra ipsummet testimo-
nium protulerunt. Quamobrē haud præ-
tereundum est illud doctissimum Do-
ctorum placitū. Iudex nimium, nē ere-
dat testibus, sic ad defensionem addu-
ctis; & notat Perr. in fasciculis. *5. de
fensiones. pag. 416. quem refert, & se-
quitur Ther. vot. 3. n. 27. p. 2.*

Hæc est epitome flagitiorum, quæ
vsq; adhuc in Iacobum Spiritum cō-
stant. Quasnam ergo pœnas subire,
sit cogendus? periclitari oportet.

Regius Fiscus instat, deponi ab
officio, & beneficio avariatus, cogi
sarcire damna passis iniusta, & con-
demnari corporalibus pœnis, quas
gestis æquas arbitrabitur Reg. Iudex.

Quodad officij iacturam, parū est,
168 imō facilissimū, quod exposuit. Ete-
nim si Doctores, & Nostates, & Ex-
teri dicunt, solam negligentiam esse
satis ad illam: Nunc age porro, quan-
to fortius in re nostra, quam, ror, tan-
taq; delicta comitantur, non omisso-

ne, modò, sed opere, falsitate, furtis, corruptelis, extortionibus, concussionibus; prout in pari facti specie per Suprema nostra Tribunalia fuit vsquequoq; adamussim obseruatum, ex l. si aliquis, C. de Suscep. & Arcad. lib. 10. l. Indices, C. de dignit. lib. 12. l. 2. C. de Palatinis sacror. largit. lib. 11. l. Ordinariorum, C. de cohortal. eod. lib. l. si quis, C. de offic. Presb. Prat. Giurb. conf. 44. n. 1. Farinac. de delict. & pæn. q. 13. ex nu. 42. Afflit. in Constit. Regn. Offic. Reipubl. n. 1. vers. canent, Cap. decif. 121. n. 17. Lessred. conf. 11. n. 11. Lamar. conf. 21. n. 20. Casar. in specul. peregr. q. 2. §. 1. Reg. de Pont. dec. 7. 16. & decif. 25. R. Ronit. in decif. 36. & conf. 104. tom. 2. & in prag. fin. n. 12. de offic. ex Plat. Bart. & alijs Pras. Merlin. lib. 1. c. 28. num. 6. D. Reg. Galeot. respons. fisci. 15. Georg. alleg. 42. Caball. conf. 76. C. Reg. Reuert. decif. 2. 46. 226. 259. 260. & 301.

Præter officij iacturam, fas est, vt 169 affligatur pœnis corporalibus, quæ per Capitula Regni, ac Statuta municipalia non moderantur, quippè, quæ, quodam pœnas corporales nihil noui nacta sunt, loquentia dumtaxat de pecuniaria multa peculatus, quæ à quadruplo ad nonuplum progressa est; Idq; quando ciuilitèr experimur, non quando criminalitèr, quod notaui apud Accurs. in l. 2. verb. omnibus, C. de his, qui ex publication. lib. 10. quæ sequuntur DD. qui in indiuiduo loquuntur de materia dicti Cap. Regn. *Vulgaris samps proloquium*, & cœterarum legum municipalium, ex Cap. Carol. II. Ad hoc volentes, quod dat pœnam pecuniariam vltra corporalem arbitrio Regis, quæ potest extendi vsque ad mortem, de Pont. de potest. Proreg. tit. de prouis. f. solit. §. 2. n. 14. Giurb. conf. 6. n. 12. Farinac. q. 17. n. 60. Marant. dispnt. 3. nu. 12. concordant Cap. item quod Insitiarij, Conf. apud Insitiarios, Conf. corruptela crimen, & Conf. Officiales Reipublica, quod due adducta iura ita sint vsu recepta, expressè tradunt Afflit. in Const. Officiales, n. 3. Reg. de Pont. decif. 7. n. 31.

Tom. XV.

decif. 16. & de potest. Proreg. tit. de regal. impos. §. 3. num. 4. R. Ronit. in prag. 3. de milit. n. 34. Gram. conf. 35. n. 12. de Franch. decif. 457. Capib. 10. 11. Jung. 55. n. 103. & sup. prag. 4. nu. 30. de Barvon. Reg. Sanfel. decif. 270. Montan. de regal. tit. de regal. offic. n. 70. col. 1. in fin. Mustell. in prag. crim. tit. de Indic. corrupt. n. 54. idem Reg. Sanfel. dec. 45. tom. 1. Pras. Merlin. tom. 2. cap. 29. num. 16. Reg. Reuert. decif. 14. 40. 46. 56. 226. & 260. vbi aduertit, Cap. prædictum vulgaris fama proloquium, fuisse temporale factū ad Regis beneplacitum, non sub Regia dignitate, & propterea Regis morte extinctum; quicquid in contrarium dixerint Gamill. de Medices conf. 143. n. 11. & D. Conf. Prat. respons. fisci. 2. in Regno posnam cœtra extorquentem esse dumtaxat pecuniariam: nam ipsi obstant iura, rerumq; iudicarum authoritates.

In causa Regij Fisci cum Thesaurio Principatus citrà, postulato de mala administratione, & fiscalibus exactis, Regiæq; Curie non persolutoris, qui fuit damnatus ad priuationem officij, & ad relegationem per lustrum, vt decifum refert R. Reuert. decif. 40.

In causa Mazzoli Custodis portus, inquisiti de indebitis exactiõibus, & potestate per ipsum data ad extrahenda victualia, damnati ad inferuicium Regijs triremibus, idem R. Reuert. decif. 14.

Bartholomæus de Peris, Quæstor Capaniæ Foelicis, accusatus de fraudibus, & extortionibus, fuit damnatus, vt persolueret R. Curie aureorum quinque millia, redderet Vniuersitatibus pecunias extortas, ac per septennium in Regijs triremibus inferuieret, Reg. Reuert. dec. 60.

Io: Baptista Gazzella, Brutiorum Portulanus, inquisitus de prauo regimine sui muneris, & nonnullis culpis, officij ademptione simul, & deportatione castigari meruit, R. Reuert. decif. 64. quam etiam rescribit Reg. Ronit. in fin. 2. vol.

Petrus Pyrrus M. C. V. Actuarius
T t 2 in-

inquisitus, quòd accepisset pecunias, quas daret iudici, litigatori ideò pollicitus hilarem litis euentum, cecidit officio, & fuit relegatus, *Reg. Sanfel. decis. 45. lib. 1. qui decis. 166. num. 20. alium refert casum, nec non Reg. de Marin. lib. 1. quotid. cap. 291.*

Iulius Cæsar Guadagna Reg. Curiz Notarius, conuictus, quòd in officio commississet criminum, fuit per Regiam Iunctam, die 5. Decembris 1628. referente *D. Reg. Ronis*, condemnatus ad subeundas poenas corporales, & priuationis officij, ut ipsemet *R. Ronis. testatur conf. 104. in princ. vol. 2.*

Paulus Oliva Telonarius Ciuitatis Caierz, pariter conuictus, de delictis commissis in officio, à Reg. Iuncta fuit per decennium relegatus, ac officio, & beneficio orbatus, *Præf. Merlin. tom. 2. contron. cap. 28. n. 13.*

Contra Ioseph Raparum Thesaurarium Apuliz Peneentiz, officij publicatio fuit decreta, & illius applicatio Regiz Curiz, ob delicta in eo commissa, *Capyc. Latr. consulti. 33. in princip.*

Ex quo euidentèr colligitur, de-
171 cipi dicètes, poenas priuationis officij, & personales ob extorsiones, habere locum tantummodò in Officialibus iurisdictionem exercentibus, quàdò oppositum, tam sospissimè decisum inspicitur. Itaq; temeritatis nota inurendus esset ille, qui ab hac veritate gratis deficeret, quæ eruitur ex verbis *text. in l. 1. ff. ad l. l. repet. ibi: Quo alio officia, munere, ministerioque publicæ, ac ex nostris legibus municipalibus, in Cap. Caroli II. ad hoc volentes, cum cæteris supra indicatis. Idcirco non immeritò pluries decisum, quòd Officiales, etiam iurisdictione non vrentes, officium ademptum defecerit pendente inquisitione, R. Sanfel. dec. 61. tom. 1.*

Præterea Aduarius est Officialis, &
172 quodammodo aliqualem iurisdictionem exercet, etq; de substantia iudicij, & comprehenditur in *Rit. M. C. 49. & in Const. Regn. scire volumus, vt notant Gizzarelli. decis. 24. Thor. 20. 1.*

*comp. decis. verb. remissio vasa. Danz. lib. 1. de pugn. D. D. tit. de Officiis in gener. cap. 3. num. 4. & de offic. Aduar. cap. 1. num. 1. & alij, quos adduxi in d. rit. 49. n. 9. lib. 1. Reg. Ronis. decis. 71. n. 49. Deniq; si ita est definitum in Notario Regiz Curiz, qui vt dicit *Lamar. cit. conf. 22.* non habet officium; enimvero tantum dicitur, & scribit; quanto fortius in Aduario; præsertim vini, cui totum incumbit, vt patet.*

Quinimò *l. Berard. Muscatell. om- 173* niu praxim scribentium faciliè Princeps, in *prax. crim. tit. de cognit. sed probat. delict. rubr. de indic. corrupt. nu. 54. pag. 661.* aduertit, poenas statutaras constitutionum, capitulorum, & pragmaticarum, non comprehendere Actuarios, cæterosque Curiales, vtpotè qui delinquentes in officijs, extorsiones, corruptelasq; committentes, subiunt poenis iuris communis, puniendi ad instar grassatorum, *l. 3. ad l. l. repet. l. 2. de concess. l. 1. §. 1. de fals. l. 1. in princ. de scar. quæ iura refert *Glosin indic. l. 3.* ac dicunt nonnullæ *Prag. sub tit. de commiss. non desin. & concinit *Pragm. 5. de Aduari. incip. Ferdinandus, in fin. ibi: Nec minus extraordinaria iuxta nostrum possit puniri arbitrium, & mirificè obseruat *Muscatell. loc. mox cit. n. 5. R. Sanfel. decis. 45. n. 3. lib. 1.* ac memini in *rit. 14. n. 11. lib. 1. & re vera, quodcumq; vel graue supplicium appellari debet mite huiusmodi hominum generi, qui atrociori grassantur, quia, tuti Iustitiz galea, elypeoq; autoritatis legum defensi, in ipsa Vrbe, coràm Principe, Patribusq; quæ prædones, qui in syluis, nemoribusq; non equidem citrà inèmodum, periculaq; delinquant, l. 1. §. 6. de dinerf. Official. lib. 12. l. Iudices, C. de dignis. cod. lib. *Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 8. n. 44. D. Reg. Galeot. respons. fiscal. 15. n. 152. Girrb. conf. 44. n. 16.*****

Quæ poenæ possunt etiam esse ca-
174 pitales, sicut historici meminèrunt de ijs, quibus in huiusmodi delinquentes vti fuisse Cambyfes, Darius, Alexander Stuerus, & alij, *Valer. Max.*

lib.3.cap.3. *Alex.ab Alex.dier.genial.*
 lib.3.cap.5. *Balduin.in l.25.legum duo-*
decim tabularum, Menoch. de arbitr.
Judic.cent.4.lib.2. cap.342. Surgens de
Neapol.illusr.cap.17.n.20.& nonnul-
la scripsi in indicit. t.4.n.10.lib.1.

Nec distinctio officij empti, vel
 175 gratuitati, tradita à *Crauet.conf.6.* cui
 adherent *Roland.conf.18.vol.3. Me-*
dic.cii.loc. quos refert *Prat.mem.loc.n.*
50. Gabriel.conf.171.n.4.vol.2.apud
Giurb.conf.44.n.34. Farinac.conf.5.
vol.1. & conf.111.vol.2.in fin. Franc.
Marc.dec.199.n.3.p.2. & à Rota Rom.
 pluries decifum fuit in *dec.769.n.1 t.*
p.1.in nonifi. diuersi. & dec.812.n.19.
 Obicé ponit. Quandoquidè in vtroq;
 inest claufula: *dandè fidelitèr se gesse-*
rit. Emptio enim essentias rerum, at-
 que adeo naturam officij non mutat,
 vt cōtra *Crauet.cōmunis* dimineat opi-
 nio, quæ est vsu recepta pro quolibet
 officio in Regno, *Francis.de Amicis de*
his, qui feud. dar.pesi. n.1. pag.6. ac
 expulso memorato *Crauet.conf.6.*
 notat *R.Ronit.conf.103.n.14.* ibi: *Al-*
legare, quod hac facultas nominandè
non fuit gratiofa, & propterea cessu il-
lius ademptio ex culpa nominantis,
Truffa est: nam non propterea efficitur
alterius nature, quam si officium gra-
tiosè concessum; & Aymonem fuisse
lapsum, do& dissimè, ac solidissimè iux-
tà morem, scripsit R. Galeot. respons.
Fiscal. t.5.n.130. notans, in dies sic
 determinari per Reg. Iunctam Iudi-
 cum Delegatorum, & n. 131. deter-
 rioris esse eorundem illum, qui emit
 officium licet à Principe, quod facili-
 orem remotionem, illo, qui gratis
 accepit, *Merlin.cap.28.* inuehens cō-
 tra memoratas Rotæ decisiones, &
 post alios *Casar. in specul. qq. peregr.*
q.2.ex n.17. qui n.23. tuetur Aymon.
Crauet. benè loquutū, nempe in casu,
 quo feudatarius non delinquit in es-
 sentia essentiali feudi, hoc est in fide;
 sed quando vassallos grauat, cogitur
 feudum vendere iure accepto pretio,
 & proindè malè fuisse inductum ad
 excusandum Officalem, qui in essen-
 tia essentiali cuiuscunq; officij deli-

querit, quique basim, donec benè, &
 fidelitèr se gesserit, euerterit, vel
 concusserit. Quæ quidem ratio militat,
 tam in officijs emptis, quàm gratio-
 sè, siue ex meritis concessis, quibus
 pretium non est pretiosius.

Hæc dicta esse profectò recrude-
 176 scentis animi furores, putabunt nō-
 nulli, non equidè qualia sunt, ob-
 sequia voluntatis obsequentis. Ne-
 quit Fiscalis absq; eo, quod trusem
 vultum simulet, præferatq; Regia-
 rum causarum, vel elypeus icibus
 adesse, vel vulneribus dictamnum;
 veluti, si idem esset cōtra Reos cala-
 mum acuere, ac humanitatem exue-
 re; quando decet, operariq; pretium
 est, veritate, fidelitateq; perspectis
 officio satisfacere, tacita quadam vi
 vrget, vel synderesis. Planè credat
 quisq; si ob muneris quo fungor, re-
 ligionem, & obtemperantiæ necessi-
 tatem calamus sequitiam redolet; cor
 ob naturæ propensionem, & liberam
 voluntatem, electionem, lenitatem
 sapit, & iucunditatem. Si enim liti-
 gator, vel Reus fastidiat nimiam di-
 ligentiam, & sedulitatem Fiscalis, scia-
 eius muneri iniunctum, vt diligentis-
 simè lites persequatur, & nullam mo-
 ram, vel dissimulationem contrahat
 in discutiendis, & persequendis iu-
 ribus fiscalibus, & quicquid in hoc
 exequeretur, etsi nimis rigidè circa
 id se haberet, suæ obligationi cohz-
 ret: nām eius munus, indè malum ne-
 cessarium, indixit Alexander Seue-
 rus, teste, post alios, Fisei patrono, *Is.*
Bapt. Larrea allegat. fiscal. 2. n.8. & 9.
 qui *ibidem, & alleg. præced. t. n.10.* no-
 tat, Fiscalis officium, sanctum, vtile, &
 necessarium esse, & diximus in *rit. 2.*
n.3 t. lib.1. interest nāmque Reipubli-
 177 cæ, nè delicta impunita remaneant,
Lita vulneratus, ff. ad l. Aquil. Annaus
Robert. lib.2. ver. indic. cap.19. non nō
 est crudelis, qui crudeles iugulat,
cap. non est crudelis 23. q.5. & delin-
quentes muldare, atq; iustitiam fa-
cere contra criminosos, inter elec-
mosynarum genera connumeratur,
cap. tria sunt genera, dist. 45. Audiatur
 Pe.

Pelagius Summus Pontifex, scribens Iudicibus delegatis per Sedem Apostolicam in *Epist. in cap. qua nos*, 23. q. 5. his verbis: *Nec quidquam maius est, vnde Deo Sacrificium possitis offerre, quam si id ordinetis, ut hi, qui in suam, & aliorum perniciem debachantur, compentis debeamus rigore compesci.* Omnia tamen cum veritate, conscientia, & fidelitate animadvertere debet Fiscalis, *Esiobar. de purit. proband. par. 2. q. 3. n. 20. & 21.* nam veritas semper amplectenda est, *l. pen. ff. de probat.* quæ celari diu non potest. Neap. 9. Augusti 1667. Discusso plenius imminentis lurgij discrimine in Regia Iuncta deputata per S. E. & in ea suffragia præstantibus Spectabili Dom. Regente D. Francisco Ortiz, Cortes, & DD. Consiliarijs Francisco Rocco (qui & Commissarius) Io: Baptista Hodierna, & D. Præsidente R. C. D. Emmanuele Alvarez Scalera, me Iudice M. C. V. Iura Fisci sustinente, ordine Excellentiss. Domini, manavit scitum. *In causa Regij Fiscij cum Iacobo Spirito, inquisito de pluribus excessibus commissis, etiam cum fraudibus, & extorsionibus, insinuat Officij. Die 13. mensis Aug. 1667. Neap. Fallo verbo.* Per Regiam Iunctam delegatam per S. E. fuit pronisum, & decretum, quod supradictus Iacobus pro Capitis quarto, quinto, septimo, decimotertio, decimoquarto, decimoquinto, vigesimo secundo, & vigesimoquarto, exolet per biennium ab hac Civitate, eiusq; districtu; nec non condemnatur ad privationem officij Astuariatus Arrendamenti vini, & dictum officium applicetur in beneficium Regie Curia, & pro capite vigesimotertio sint salva Iura Regij Fiscij, & Arrendamenti vini, dispositis rationibus. Pro ceteris verò Capitis liberetur, prout præsentis decreto liberari mandatur cum cautione unitarum auri 50. de stando Iuri in forma; verum sint salva Iura Regie Fisco super prætensa exactione in futurum contenta in sexto Capite; hoc sumpt. Penes eundem Leonardum de Vio.

Hinc affabrè notandū, probationes,

178 quæ aliàs liquidò ex testibus omni exceptione maioribus requiruntur contra ipsos Officiales, *Amod. de syndic. n. 168. Paris. eod. tract. in verb. probatio, cap. contra Officiales, Bertaz. tom. 2. conf. crim. 71. n. 11. & alij penes Larream alleg. ff. c. 43. n. 36. admittit leuiiores, & rectes quocumque non integros, cum Officiales mala laborant fama, vel emerunt officium, Mascard. de probat. concl. 1137. Decian. tit. de repet. cap. 38.* Ementes enim officia censentur habere animum malefaciendi, ac indebitè lucràdi, siue retrahèdi pecuniam erogatam per corruptelas, *Bart. in l. 2. ante n. 1. & 2. C. de marilegal. lib. 11. Paris. de syndic. vers. dicitur, pag. 25. & vers. & primò, pag. 111.* ac conferunt à nobis tradita in *Rit. 14. ex nu. 18. lib. 1. Addimus Christoph. Crusj de indic. p. 3. cap. 21. ex num. 1.* qui ex *Bart. de officiorum emporioribus* air, quòd pecuniam expendentes pro officijs, præsumuntur indebitè lucrandi, & malefaciendi, & quòd pecuniam acceptantes plus peccant, scilicet furandi occasionem præbentes, & *Angel. de Aretin. in Nouella 8. cap. 1.* eiusmodi venditores, & mercatores appellat baraprios, qui alijs iustitià vendunt, & innocentem gregem lupis deuorandam exponunt: cum impossibile sit, ementes officia per simoniam acquisita, sordidus, & residuis non esse plenissima, *D. Ant. nez. Portugal. de donat. Reg. lib. 1. p. 2. cap. 14.*

Quocirca *Senec. lib. 1. de benefic. ap. 179* tē dicebat: *Provincias spoliari, & nummarium Tribunal, audita vtrinq; litatione, alteri addici, non mirum quādoque emens vendere, gentium ius est.* Nihil namque absurdius, ac perniciosius est, quàm dignitatem quaestui, ordinem pretijs metiri, cum scèpe, aut furtis, & rapinis, aut casu quodam fortune dentur, & eripiantur, *Bedin. Andegauensis lib. 3. de Republ. cap. 8. pag. 356.* quia non tanquàm ad Nundinas, & Mercatum, ad Reipublicæ Gubernaculum est accedendum, *Plutarch. in præcep. gerend. Reipubl. Quarè etiam Salomon in proverb. 17. nu. 16.*

ictri-

irridebat aliquando stultos, dicendo: *Quid prodest stulto habere divitias, cum sapientiam emere non possit?* Sed emētes Magistratus irridebunt pauperes Sapientes, aiendo: quid prodest Studiosis habere scientiam, cum Magistratus emere nō possint. Hinc Barib. *Fumo in summ. an. ver. officium*, eruit: *Omnis ratio virtutum, & studiorū tollitur ex eo, quod non nisi pecunia habentur officia, & plerique, aut adolescentēs, rerum imperiti, aut opulentiores, quamvis imprudentes, Senatores sunt.*

Iis quippē, qui pecunia ad Magistratus promoti sunt, affabrē concinunt versiculi Serenissimi Psalmēsis Prophetæ psalm. 113. v. 4. & 5.

Simulacra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominū, Os habent, & non loquuntur. Oculos habent, & non videbunt.

Qui ad hanc rem sic explicari possunt: Simulacra gentium, Magistratus, vt Simulacra Diuum à Gentibus venerantur. Argentum, & Aurum, qui argento, & auro promoti sunt. Opera manuum hominum, quorum fauore, & suffragio promoti sunt, non opera manuum Dei. Os habent, & nō loquuntur, hi sunt, qui nec Populum docent, nec crimina corrigunt, de quibus conqueritur Diuus Bernardus de consid. ad Eng. quos Propheta Isaias cap. 56. n. 10. appellat, canes mutos non valentes latrare. Oculos habent, & non videbunt, cum impios, sezelstosq; homines delinquere viderint, & muneribus obeccati, quasi non videntes, impunitos prætermittunt.

Insup̄r aduertendum dīcterium. 181 illud decantatum, de generali consuetudine non posse Officiales syndicare, nisi de barattaria, furtis, illicitis extorsionibus, & cōcussionibus, apud Guazzin. ad dīctensam reor. def. 1. cap. 23. n. 8. Io. Laurenti, de Rogerio, virum ingenij, atque eruditionis laude florentissimum, (cuius encomia recenset Aulus meus ad Gramm. dec. 103. n. 94. & 95.) in responsō scripto à Lagau. ad Rouit. cit. sec. in princ. Bertaz.

conferim. 71. n. 3. lib. 2. Clar. q. 73. Rebuff. de appell. in prasat. n. 24. tom. 3. quam consuetudinem validā aduersus Carrab. præconizat Calima de syndic. cap. 4. n. 15. Tapp. de iur. Regn. tom. 5. in Const. si iudex fraudulenter, n. 6. Varg. Machin. de synd. iustis. Arag. p. 4. lib. 4. consider. 11. ex num. 18. simpliciter, & absolute intellectum non esse totum: nam syndicanatur etiam de negligentia, atque de retardata, & male administrata iustitia, ac de iniuria, & iniusta sententia, Paris. de syndic. verbo negligentia, cap. 1. & seq. Amod. eod. tract. ex n. 69. Farinac. q. 111. n. 390. Affl. in cons. volumus, n. 12. Scacc. de appell. q. 19. rem. 4. Giurb. conf. 71. n. 42. quod expressē nostra municipalī lege caueri videtur in prag. 1. de syndic. Official. his verbis: Parati ostendere quibuscumque querelis contra eos propositis ciuilitē, vel criminalitē, sine mixtis, de commissis, & omīssis in eorum officio.

Veruntamen hic in casibus cum 182 prudentia summa procedendū monemus, talitē quod simili existente Statuto in Republica Luenſi, in more ibi positum est, vt syndicantr solum de delo, & barattaria, teste Scacci de appell. q. 19. memb. 4. maxime quādo sententia à pluribus in Collegio dicta est. Non inquam syndicari debes de sentētijs malē latis, nisi euidentē constet, aut odio, aut quæstus gratia ab illo sententias, aut decreta minus iusta pronneciata fuisse, vel cum causis in Collegio referret, relationem veritati aduersam dolo malo fecisset, siquidem hic in casibus, haud ob sententiā non iure prolatam, sed ob eius iniquitatem, turpitudinemque in syndicato tenetur, sicut latē probat Gramm. qui in propria causa calamū arripuit, in cons. 54. n. 3. & sequuntur Berart. cit. tract. specul. vifit. cap. 24. n. 55. Mastrill. de Magistrat. lib. 6. cap. 10. ex n. 159. Bonadil. lib. 3. cap. 5. n. 55. & lib. 5. cap. 4. n. 60. Larrē dec. 98. n. 59. Simac. lib. 6. de Republ. c. 24. num. 4. Soloz. de iur. Indiar. lib. 4. cap. 3. n. 55. & in polit. Indiar. lib. 5. cap. 10. Paris.

ma. conf. 64. ex n. 10. Glac. in consil. syndicat. num. 46. R. Rouit. in prag. 1. de syndic. n. 30. D. Calà de visit. Magistr. integra obseruat. 8. de Angelis de official. Baron. cap. 270. An verò teneantur pro sententijs prolati contra communem Ludon. dec. 7. & pro delictis familiarum Balb. dec. 500. ac dicam. in rim.

Ideoq; in re dubia non syndicaui-
183 dū Officialem, scripsere Saccin. *conf. 132. n. 5. tom. 1. Giurb. conf. 72. n. 21. Turrel. conf. 4. n. 39. nec fieri debere scrupulosas inquisitiones, admonent Paris. de syndic. in princ. Clar. q. 73. Testay alleg. 9. n. 201. Gramm. conf. 59. nec rigide agendum, Bec. conf. 1. n. 17. Turrel. conf. 4. n. 89. Bertanz. conf. 38. n. 10. conf. 50. n. 13. & conf. 62. n. 28. nec denique minutis, & leuibus eurandis, Tirag. de rebz exig. n. 13. Glac. post Clar. in consil. syndic. n. 44. Sessin quast. de syndic. n. 6. post tractatum de inhibit. Alex. Raudens. videndus tom. 1. respons. 50. num. 510. quod exarauit ad inquisiti Officialis defensam, per numeros 721.*

Potestas praeerea, seu Capiteanus
184 imperitus excusatur, si voto Assessoris aliquid decreuerit, atque Assessor ille stare debet syndicatui. Gubernator enim omnino obstringitur sequi illius consilium sub poena nullitatis actuum gestorum, l. 1. ff. de offic. Assessor. Speculat. in tit. de Assess. in princ. Azzo in sum. Cod. tit. eod. Dec. conf. 7. Curt. conf. feud. 2. col. 2. Archidiacon. cap. statum, n. 13. de rescript. & Cagnolin. l. diem functo, n. 12. ff. de Assess. ad quod etiam notabilis est textus c. nouit, sub tit. de his qua sunt à Pralato sine consil. Capituli. Nouit tua discretio- nis prudentia, qualiter tu, & fratres tu. unum corpus sis. itaq; tu caput, & illi membra esse probantur, unde non licet te, ommissis membris, aliorum consilio in Ecclesia tua negotijs rtr, cum id non sit dubium, & honestati tua, & Sanctorum Patrum constitutionibus contra ire, & anquon Bart. in l. Titium, aut Menium, vers. & eundem, ff. de administrator. tutor. Luc. de Pennin l.

omnes Indites, C. de Decurion. lib. 10. lo. Anton. Niger in cap. Regn. Item, quod praedicti, Vant. de nullitas. tit. de defectu iurisdic. 22. 151. vers. si igitur, Canez. 3. Variar. cap. 17. ex n. 387. de eisdem refert Fontanell. de pact. nupt. glos. 10. claus. 4. n. 162. Reg. de Pens. de poss. Prereg. tit. de delegat. causar. n. 25. Capibanc. de Baron. p. 2. cap. 17. n. 2. quod etiam dixerit consilium Paris. de Pot. de syndic. verb. in princ.

Assessor proinde frater, & socius
185 Potestatis dicitur. Hinc mihi, vel Consultori Ill. & R. Regij Cappellani Maioris, debent immunitates, quae ipsi conceduntur, scripti sequenti responso. Cum iussu Excell. Dom. Proregis munus obesi Consultoris penes Ill. & Reu. Cappellanum Maiorem, instaurer petij, ut immunitates, & exemptiones mihi concederentur, ab omnibus huius fidelissimae Ciuitatis oneribus, quae ipsi Regij Sacelli Praefidi, atq; ipsi Regio Sacello indulgentur.

Primo itaq; adduxi, mihi tanquam
186 Sacellani Maximi Assessori, & Consultori, omnia ea priuilegia deberi, quae Assessoribus, & Consultoribus elargiti sunt, ut Henricus, & Theodosius Imperatores rescripserunt in l. nō minus, alijs l. non parum 11. Cod. de Assess. ibi: Ab omni iudictionis onere prorsus immunes esse, praecipimus. Deinde, quia citrà controuersiam positum est, Consultoribus, & Assessoribus eas deberi immunitates, quae Magistratibus, quibus assident, spectant: cum in add. l. non minus, aperte dicatur: Non minus Assessoribus maiorum Magistratuum, quam ipsi Iudicibus, &c. Perspicuum autem est, Cappellanum Maiorem (cuius Assessor est, & Consultor, Reg. Consiliarius) ab omnibus oneribus huius Ciuitatis eximi: quare Ipse etiam Consiliarius ab ijs eximendus sum.

Neq; obijciatur, memoratam le-
187 gem, & pro quibusdam dumtaxat Ministris latam esse. Nam primò nō derogat vniuersalitati legis, quod ibi teratur, & ad eos dirigitur, ubi, & in qui-

quibus difficultas suborta est. Deinde cum lex ista in volumine Iuris communis inserta reperitur, liquidò constat, non particularem, aut localem, sed generalem, omnino dicendam esse, ut notauimus in *Rit. 288. n. 23. hoc 4. tom.*

Præsertim, quia omnes Iuris Interpretes generaliter illam semper interpretati sunt, cum inde tanquam axioma inconcussum apud omnes illud emanauerit: Assessoribus Magistratuum prærogatiuas omnes, ac exemptiones deberi, nihilo secius, quam ipsi Magistratibus, quod accuratè aduertit *Christophorus Lanfranc. in tract. de prinil. Doctor. tom. 18. num. 44. fol. 22.* per hæc verba: *Maximè, quia Iure canonicum est, quòd Assessoribus Potestatis idem ferè honor: & eadem immunitas debetur, qui, & qui ipsi principaliori Magistratui, casus est in l. non parum. C. de Assess. Haënenus Lanfranc.* Idemq; adnotauit *Xamar de offic. Iudic. & Aduoc. l. p. q. 2. nu. 20.* ac rectè primam hanc sententiam, *Paris. de Puteo tract. de syndic. verb. Assessor. n. 6. vers. privilegium*, disertis hinc verbis confirmat: *Privilegium concessum Potestati, extenditur ad Assessores, qui sibi subsum, Glos. in l. res sitmenda, Cod. de Aduocat. diuers. l. iud. verb. facundissimi, Glos. in l. & suum, S. ult. D. de pact. secundum Aug. ibi, & equalis honor debetur Assessori, qui debetur ei, cui assidet in causis peragendis, l. 2. D. de offic. Assessor. quia est Socius, & Consiliarius, l. 1. C. de his. qua nota ad multa. Haënenus Paris de Put.*

Hoc enim declarauit Inuictissimus 189 Philippus, nulli Secūdus, nisi nomine tenus: scribens enim anno 1569. Duci Cöplutensis, in hoc Regno Proregi, præcepit, ut eas ipsas honorum, ac immunitatis prærogatiuas Consultori tribuat, quæ ipsi Regij Sacelli Præsidi tribuenda sunt, ut videre est in Indice librorum Regiæ Iurisdictionis. Et quidem iure merito: erenim, ut legitur in vna *Novella Theodori, & Valentini Imperatorum, de postulando*, rescripta in l. fin. C. de Ad-

Tom. IV.

noc. diuers. Cappellani Maioris Consultor, alter Maximus Sacellanus est, ut ea verba aperte innuunt: Praefectorum vices agit Assessor, & quæ subduntur: Vicarij vices agit, Vicarij dignitatis Assessor. Quòd autem præcipuè muneris particeps sit Consultor, ostendit *Sidonius epist. 3. l. 2.* his verbis: *Vnde te etiam par fueris privilegio uti Consiliarium Praefectura, in quam participandam deposceris.* Ac multis exornat *Iulius Caesar Bulerger. tract. de Imperatore, & Imperio, l. 2. c. 21. de Amiciis, & Assessorib. fol. 147.* vbi fusè, ac solidè docet, Assessores olim vocatos fuisse Participes, ex l. 2. C. si Rector Prouinc. ibi: *Participes, id est Consiliarios, & Domesticos, & ex Ansonio in l. dyl. 2.*

Hinc Philippi Secundi mens fuit, 190 assumendos esse ad hoc officium exercendum viros dotibus egregijs, ac insigni eruditione, & prudentia, pollentes: nam ex *Primoribus Advocatorum sumebantur Assessores*, dicit *Sidonius Apollinaris lib. 1. epist. vlt. & lib. 5. epist. 10.* vbi multa eruditissimus *Ioannes Sano in notis, Cassiodor. lib. 8. epist. 12.* dicens: *Decet tractatores habere doctissimos, quibus potestas summa committatur:* cum in eo munere illud apprimè pensitandum sit, quod *Cassiodor.* subdit: *Quando illius consilio te vides esse spectatum, qui nostri Imperij tractat arcana.*

His adde, Cappellani Maioris Cō- 191 sultorem, etiam antiquis tēporibus Vicariorum priuilegia habuisse: in eo enim munere cooptatus, censetur ad Vicarij dignitatem euectus, si audiamus *Iulium Cæsarem Bulergerum d. lib. 2. cap. 21. fol. 147. dit. F. verb. prarogativa*, vbi *prarogativa*, inquit, *Consiliarium*, qui illis tribus assidebant, erat, ut *Vicaria dignitatis priuilegio gauderent.* Quis autem ambiget, quòd si Regij Sacelli Præses Ministro vteretur, qui Vicarij non munus dumtaxat, sed & nomen haberet, ijs immunitatibus, & exemptionibus frueretur, quas expulso, Consultoris quidem nomine insignitis, sed tamen

Vv

Vi-

Vicarij munus plenissimè obiens : siquidem in ea Vrbe, in eo Regno degimus, vbi Vicarij omnes ad vnum, suorum Prælatorum immunitatibus fruuntur.

Accedit demùm, quòd Regium
193 Sacellũ, cuiusq; Clerus, cui Consultor vice Iudicis ordinarij fungitur, gaudet omninò immunitatibus, quæ postulantur. Quòd si Auditores Generales Exercituum, suorum Militũ priuilegijs gaudent quòd forum, & exemptiones: vt potè qui Iudicis ordinarij munus exercent, vt aduertit, & solidè probat *Conf. Patign. in comment. quæ inferuit Reg. Roust. in prag. 11. de milit. n. 26.* & quòd exemptiones citra omnem dubitationis aleam positum est: potiori iure Cappellani Maioris Consultor exemptionibus ipsius Clero concessis frui paritèr, & ipse debet, quando fori priuilegium, quod Auditoribus Exercituum participatur, longè maius est priuilegio immunitatũ. Nec Auditoribus Exercituum dumeaxat, sed & Castellorum Auditoribus immunitates, & fori priuilegium, quæ ad Milites in hijs Castiris commorantes, spectant, in hac fidelissima Vrbe, ac Regno permittuntur, quod omnibus perspicuum est.

Consultor tamen, non Iudex dum-
193 taxat est, vt Exercituum, & Castellorum Auditores; sed etiam Cappellani Maioris Socius, ac penè Collega, vt ex *Codice Theodosiano de Comitibus: Qui lilestribus agentibus adfuerunt, & ex tit. de Assessioribus*, animaduertit Iulius Cesar Bulinger. loco laudato, fol. 147. lit. C. ibi: *Comites dicuntur, & lit. D. in Codice Theodosiano: Consiliarij nuncupantur Administrantium Socij*, eleganter Cuias.

Quod autem focij, sociorum pri-
194 uilegijs perfruantur, nò solum docemur ex *text. in l. 1. C. de Assess.* cum doctrina Paridie de Puteo supra laudata; sed etiam ex *text. in Clem. vlt. de celebrat. Missar. & confirmat.* Gaudent enim Emin. Cardinalium socii priuilegio, quo ipsimet DD. Cardinales potiuntur: recitandi scilicet of-

ficia breuiora: quod notauit *Gloss. vlt.* quam cõmunitèr DD. sequuntur apud *Suar. lib. 8. de leg. c. 11. n. 7.*

Illud hic obijci posset, Sacellum, 195 & Clerum, quibus talis Sacerdos præstet, frui quidem immunitatibus, & exemptionibus; sed titulo Clericali, cuius profectò particeps esse, nullatenus potest Consiliarius, vt potè Laicus. Verùm inficiari nemo poterit, in Iure, Iudici munus Iudicis exercenti; non Iudici vt homini, priuilegia subditorum permitti: etenim Exercituum, & Castellorum Auditores priuilegijs Militum gaudent, cum Milites ipsi non sint: munus etenim, & non personæ dotes, & insignia spectanda sunt. Hæc, vt meo muneri satisfacerem, dixi.

Cõterum Potestati, atque Prouin-
196 ciarum Præsidibus, de facto facere, aliquid volentibus, Assessores perinacitèr resistere debent, ex *text. in l. quoniam, la. 2. C. de appellat.* quem laudant *Gloss. in l. prohibendum, verbo resistentibus, C. de iur. fisci lib. 10. Ass. dec. 265. n. 77.* & diximus in *ritu 39. lib. 1.* quem locũ refert de *Angelis de official. Baron. cap. 11.* Ad quod concinunt Iura Regni in *Cap. incip.* Item *caneant*, vbi sic dicitur: *Et nisi Iustitiarij excedentibus prædictum modũ perinacitèr resisterint, teneantur pena prædicta.* in *Cap. incip. In accusatis*, & *Præses absque Iudicis, & Assessoris consilio ad tormenta prædicta processerit, Præsidente punito, excusetur Assessor, & Index à pena, si fuerit inficius tormentorum, aut si sciuit, & perinacitèr resisterit Præsidenti, ad euine Iudicis, & Assessoris instantiam suam, resistentiam pertinacem, quam Notarius actorum audierit, ipse Notarius ad eandẽ penam in altis redigere teneatur, & in Cap. incip.* Item quòd prædicti Iustitiarij, vbi sic delineantur: *Et vbi Iustitiarij, & Capitanei prædicti non seruauerint, Iudices teneantur resistere, eisdem, & si eie resistentibus nihilominus Iustitiarij, & Capitanei contra fa-*
re

re hac Domina Regina, & ultimam ad presentiam eius personaliter se conferre.

197 Quæ quidem repugnatio ab Assessore, vel Iudice facienda, non manibus, sed verbis fieri debet, ut dicitur in proximè citato Cap. Item quod prædicti Iustitarius, n. 9. & in Cap. in accusatis, nu. 17. ibique de Nigris laudat hoc asserentem Lucæ de Penna in l. omnes, C. de Decur. lib. 10. sub n. 18. in verb. Inferre, subnectens sufficere, si Præsidi legis annunciet consilium: Præsidi autem non leue inminet periculum, si consilium, quod debet audire, motus vitio despicit. Omnia verò agat lepidò modo enarrato à D. Reg. Tapia, loco à me adducto in cit. rit. 39. n. 11. lib. 1. & iterum in rit. 288. num. 79. hoc 4. tom. Plures autem quaestiones circa Assessores, & Præsides, ac de sequendis eorum consilijs, alijsque scitu dignis, videas ibi apud Lucam de Penna, qui satis doctè, & eruditè, præter alios, illam legem interpretatur; & rationem, quare pertinaciter resistere debeat? adducit ipsemet l. a. Ant. de Nigris in mem. cap. Item cantant, quia si minime contradicit, consentire videtur, & in dubio Assessoris consilio factum fuisse presumitur, ex Bart. in l. diem functo, C. de offic. Assess. num. 4. quia omne factum, ab Assessoris gestum esse intelligitur, iuxta Gloss. & Cyn. in cit. l. diem functo. Hinc infert Paris in verbo, Assessore, cap. 2. n. 1. quod Potestas

198 si de Assessoris consilio sententiam tulisse alleget, ad hoc probandum, probatione minime indiget, ex quo de Assessoris consilio semper facere, lex præsumit, ex Cyn. in indic. l. diem functo, & Lud. in l. hoc addito, ff. quod quisque iur. admonente, quod si Magistratus iniquam sententiam tulerit, quod tunc Assessor ibi assistens protestari debet, ut minime teneatur, l. quoniam Iudices, C. de appell. quam exornant Boer. dec. 153. ex n. 4. Lancel. de attron. app. pend. ampl. 15. n. 16. Menoch. de arbit. lib. 1. centur. 4. cas. 368. Stafil. in tract. de iur. instit. vers. di-

cendum est modò, n. 26.

Quis verò teneatur de defectibus Assessoris? alibi scribimus.

Libellus autè porrectus contra Officialem in syndicato, absque solennitate prodita in libellorum, ff. de accus. an debeat admitti? R. Tap. de iur. Regum tom. 5. sir. de accusat. sub n. 8. recenset affirmatiuè decisum, & reiectas fuisse querelas, in causa Syndicatus Doctoris Salamone cum Civitate Aquilæ, hancque gleam tuetur Navarra. dec. Apul. 234. ex Masson. de caus. execut. ampl. 28. sub n. 20. conferuntque tradita à Campag. in Cap. item statumini, quod Iustitarius, n. 40. ex Ang. in Successuatem, Auth. ut Iudices sine quoque suffrag. Paris de syndic. verbo sententias, 5. Amad. Iust. in cod. tract. in princ. Marant. in prax. par. 6. vers. & quandoque, n. 35. Cumia in præf. syndicat. integro cap. 24. Contrarium tamen obseruatum vidi in M. C. V. ea, quippe ratione, quia in causis proceditur sola facti veritate inspecta, ex Cap. detestantes, inserto in Rit. M. C. 288. quo casu cessare dispositionem mem. libellorum, monuit Marcell. Calz. de modo artic. gloss. 4. n. 24. censentur enim sublata omnes iuris positivi solemnitates, Mynsing. singul. obseruat. cent. 7. obser. 44. Ioach. Scain. dec. Bonon. 75. sub n. 19. Propterea Anson. Rondinell. in tract. de syndic. Official. scripsit, in huiusmodi syndicarum

200 causa vigore memoratæ clausulæ, minime requiri petitionem in scriptis, nec seruari ferias, quinimò agi sine strepitu, & figura iudicij, serijs quoque in honorem Dei non attentis, & non dissentit Barbos. in tract. de clausul. claus. 101. n. 7. ipsique relatis decisum memorat Thor. p. 3. compend. decis. sect. 2. verbo libellus porrectus, & addo Bald. cons. 178. n. 3. lib. 1. quem laudat Purpuratus Tuscu. verbo syndicatus causa. concl. 275. notantem, admitti libellum generalem, minimeque requiri loci, neque temporis specificationem, dummodo specificatio non fiat, quæ facta probari debet. Quin, ipsemet Paris de Purco, qui in suo

sæpius *mem. tract. de syndic. cit. verbo sententia. cap. 3. num. 2.* voluit, solemnitates *cit. libellum*, fuisse favore Rei indultas, ipsoq; neq; opponente iudicium reddi nullum, illis non servatis, & non dissentit *Carraba de syndic. p. 2. n. 6. in fin.* excitans quæstionem de eo, qui libellum sine memoratis circumstantiis in causa syndicati porrexit, opposita inepitudine libelli, si fuerit in iudicio probatum de criminum substantia, concludit, illum contrariū minime probantem pœnis fore multandum: non enim attenditur nullitas, quando merita causæ aliter suadent, ut in arctiori rhemate iudicavit Curia Traiectina apud *Vithelmum Radelantium decis. 45. & decis. 96. n. 1. & 3.* & fusè indicavi in *cit. rii. 288. & 289.*

His motus dicebam, minime tuta
 201 seita S. C. apud *Carol. Rota in floril. pract. cõd. 14. n. 60. & Thor. p. 3. comp. sect. 3. v. scriptura presentari*, definiti-
 cia, quærelas expolitas in syndicato nullius ponderis esse habendas, si præsentata scripturarum non fuisset facta per extensum, sed per abacum, in scribendo diem, mensem, & annū, contra sancita in *frag. 10. §. 80. & in frag. 79. §. 8. sub tit. de offic. iudic.* Nec eiusmodi quæstio decisa fuit in *M. C.* me relatore, in hypotesi syndicatus *D. Francisci Iesualdi* Gubernatoris Civitatis *Cauz*, in *Banca Pennellz*, ut censet *Marcus Antonius Celima de syndic. Official. cap. 3. n. 30.* & repetit *cap. 4. n. 33.* nec non *p. 2. cap. vñc. n. 5.* quem probè, ac affabrè collimat, quæ in *Thor.* aliosque attestantes emanatas è Senatu decisiones, qui non interfuere, in illis, invehunt *Pras. Merl. controuers. forens. cap. 69. sub n. 10. lib. 1. Reg. Capye. Lat. decis. 11. v. 7. dec. 91. n. 13. dec. 111. n. 40. dec. 136. sub n. 27. R. Ronit. dec. 49. n. 12. conf. 88. n. 25. tom. 1. Gaii. de cred. in append. p. 4. n. 231. 232. & 245. & notavi in rii. 244. num. 39.*

Non enim hoc perpendimus, sed
 202 alia, quæ in illo facti themate concurrebant, potissimum lapsum tem-

poris post capitum exhibitionem: ridiculum namq; esset, quæ aliquando sunt magni momenti rejicere, hoc parvulo prætextu, atq; errore *Aduarij*, non extendentis præsentatas in scripturis; maxime cum præfata *frag. actus* nullitatem non minetur; sed tantum pœnam, multatamque ipsi *S. Aduarij* imponat. Regula enim, quod
 203 actus factus contra legē prohibentem sit ipso iure nullus, ad *text. in l. non dubium C. de legibus*, quam extrinsecant *Dec. conf. 129. & 360. n. 46. vol. 3. Costa de ration. rata, q. 82. n. 5. Lupus alleg. 87. Mascard. in conclus. statut. cõcl. 6. n. 38. Ferdin. de Mendoza lib. 1. de pact. cap. 4. n. 39. Anguian. de legibus lib. 2. controu. 28. & lib. 3. controu. 5. n. 10. Suarez lib. 5. de legibus, cap. 28. n. 9. Larrea decis. Granat. 7. n. 27. par. 1. & alleg. fiscal. 29. ex n. 26.* multas patientis restrictiones, potissimum, quod actus valeat, quando certa adest pœna, *l. asen. in l. Prator ait. ff. de non oper. nunc. occurrens Bart. & alijs contrarium sentientibus, idemq; Bart. conf. 206. lib. 1. qui repetit conf. 26. lib. 2. parū sibi constans, & l. asen. in l. asen. infestantur Feli. in cap. 2. de testib. Apost. ad Roman. conf. 336. Abb. conf. 91. lib. 1. advertitq; *Castr. conf. 62. lib. 2.* quod regulariter, quando adest pœna, actus valere debeat, ut sit locus pœnæ, cui non esset locus, data actus nullitate; maxime, si actus nullitas tenderet in præiudicium alterius, quàm eius, cui pœna imponitur, ex *l. filius familias. §. fin. ff. de fals. Alex. & Addit. A. conf. 24. vol. 6. Dec. conf. 17. idem Caprensi. conf. 325. vers. obstat lib. 2.* loquens de pœna imposita Notario cōtrafacienti, *Farinac. dec. 324. sub n. 6. in posth. tom. 2. Burat. decis. 688. ex n. 12. tom. 3. Canaler. dec. 7. n. 3. Feriz ad Statut. Urb. cap. 49. n. 21.* quæ de re Cardinal. *Tusch. pract. conclus. iur. verbo alius contra legem, concl. 141. verbo actus nullus, vel prohibitus, concl. 143. verbo lex prohibens aliquod fieri, concl. 269. Alex. Trentacini. conf. 28. p. 1. & conf. 13. par. 2. Teri. ad Stat. Pap. sub. 48. n. 91.**

Nostrarum enim municipalium le-
 204 gū Conditores, desiderantes actus
 nullitatem, vltra poenam, expresse
 illam indixere, vt in *prag. 79. cap. 5. de offic. S.R.C.* demandant, quod A-
 quarij non procedant, nec pro Acto-
 re, nec pro Reo, nisi exhibitis man-
 datis Procuratoris, sub poenis &c. vltra nullitatem omnium, actorum ipso iure incurrendam. Et tamen opposita hac nullitate per Ill. Marchionem Serra, compilato processu, in causa cum D. Philippo Viues de Canamas, in Banca Lici, iudicauimus iunctis Aulis S.C. illam minimè ob stare, libantes, mandatum in personā V.I.D. Vincentij Lebossé præsumi exitisse, amissum ex tēporis longitudine absq; vlllo conquestu, in processu diu compilato, ex his quæ tradit Reg. Ronit. in Rubr. de procurat. nu. 32. & 33. & notant *Vant. de nullit. qualis sententia*, n. 103. *Lancellos. de attentat. p. 1. c. 1. num. 63. Beltramin. ad Ludouif. dec. 176. n. 13. Thefaur. dec. 7. Gard. Cauder. dec. 41. Fōtanell. dec. Cathal. 199. ex n. 8. ex productione scripturarum, & impensis in actis factis ab eodem Vincentio, Bart. in l. vulgo, in fin. de administrat. tutor. in l. maritus, n. 3. C. de procur. Alex. in l. cum seruus, ff. de verbor. obligat. Cassador. decif. 3. ex n. 4. Putus dec. 209. lib. 2. Scacc. de Indic. cap. 11. n. 35. lib. 1. Roman. conf. 486. n. 31. Ludouif. dec. Rot. 44. qua de re Gratian. discept. forens. cap. 90. à nu. 13. ac fuisse mandatum nouitè exhibitum ex tunc, actum in personam eiusdē Lebossé, et si limitatū ad causas actiuas, & ad certum tempus. Hinc similia mandata ab exteris facta existimātur à S.C. etiam ad defendendum, aliās enim Reus, qui dumtaxat procuratorem constituit ad agendum, fieri posset contumax, & in contumaciam condemnati, iuxta text. in cap. constitutus 12. de procurat. ibiq; Glos. verb. Ad agendum, lit. D. & ad certum constitutus tempus, lite contestata, & prosequi iudicium potest, etiam illo effluxo tempore, *Riminald. iunior. conf. 71. n. 13.* Maxime, quia constitu-*

tus ad exigendū, censetur etiā constitutus ad defendendum rediit, quæ percipere debet, atq; ita potest conueniri actione reali, *Reg. Ronit. cit. loc. nu. 42. post Pras. de Franch. decif. 177. n. 5. Reg. Renet. dec. 374. Reg. de Pont. in conf. 91. n. 4. & 5. tom. 1. illis verbis: Poteris etiam principalem defendere, tanquā necessarium antecedens exactionis faciende, quia nisi defendat, non poteris exigere, & ad finē, vt exigit, censetur mandata omnia ea, per qua ad illud peruenitur, ex Castrensi, & aliis in l. ad rem mobilem, ff. de probat. *Riminald. iun. conf. 11. n. 8. & videndus Thor. p. 2. compend. decif. verb. Procurator absentis.* Et tandē in terminis Statuti requirentis productionem mandati, aliās quod nullus admitti possit in iudicio, & acta sint nulla, sufficere mandatum præsumptum, vel ratificationem principalis, non obstante quod Statutum requiret registrationem mandati in actis, adducuntur *Ferenill. ad Buxart. decif. 593. n. 15. Ludouif. decif. Rot. 44. num. 6. Rot. Bonon. decif. 116. n. 42. in Statuarijs diuersorum.**

Nūm autem Syndicatores merum,
 206 & mixtum Imperiū, tanquā Delegati, peculiariter habeant? Antinomiam est inter *Campag. & R. Ronitum.* Ille enim in *cit. Cap. 18* statuitur, cogitat, quod rale retineant Imperium, tanquā Iudices ordinarii, & cum eo residere videntur *Carauit. in rit. 295. n. 23. & 24. & Paris de synd. verbo an Syndicatores debeant habere salarium, n. 1. in fin. Berart. in specul. visci. c. 3. ex n. 5. Surg. de Neapol. illustr. cap. 17. num. 32.* Sed *Reg. Ronit. in prag. 1. n. 11. de syndic.* contrarium censet, post *Bart. & Innoc.* affirmatque, illos vti Delegatos à Principe procedere per Regias Sanctiones, ex quibus est eis Regia facultas impartita procedendi contra syndicanos; & Iura, quæ in contrarium adduci possunt, sermociantur non de Delegato à Principe, sed ab inferiore, qui strictiorem habere videtur potestatem, *Abbin cap. significasti, de offic. Delegat. & in cap. si quis*

quis contra Clericum, col. fin. de foro
competenti, Alex. in l. à Dino Pio. ff. de
re iudic. atq; Rostin. insequuntur Carol.
Rota in florileg. pract. conclus. 14. n. 5. 1.
& Thor. in C. rer. indic. in l. & mixtor.
cas. 66. n. 5. q. fol. 241. Hinc Mastrilli
de Magistr. lib. 6. cap. 1. n. 31. affirmat,
Visitatores à Principe electos esse
Delegatos ad vniuersitatem causa-
rum, post Menoch. de presump. lib. 2. q.
16. n. 36. 3. quibus discessit P. Fragos. de
regim. Reipub. p. 1. lib. 7. disp. 23. de offic.
Syndicar. §. 1. n. 17.

Postunt itaque ab eis latam sen-
tentiam exequi facere, vt in prag. 1.
de syndic. official. non verò mortis, vel
membri mutilationis, M. C. V. incon-
sulta, Anton. de Nigris in mem. cap.
Item statim n. 22. Rota cit. locum.
52. quidue existente appellatione?
Vin. dec. 188. n. 1. Aniles in cap. Prator.
cap. 10. glos. appella sub n. 2. Thor. add.
cas. 66.

Cum ergo Syndicatus iurisdic-
tio ab ipso fluat Rege ad M. C. siue
ad Regias Audientias, & non ad Ba-
rones primas, vel secundas habentes
causas (quibus non licet se ingerere
in his syndicatibus, nec in præstando
patrocinium, nec tutamen, Capib. de
Baron. prag. 5. ex n. 95. Nouar. de gra-
uam. Vassall. grauam. 290. tom. 1. Thor.
p. 1. compend. dec. verbo Barones an pos-
sint) appellandum est ab illorum
sententia, vel decreto, argumento
eorum, quæ dicunt Capp. decif. 9.
Gramm. dec. 46. Cumia in pract. de syn-
dic. c. 14. n. 28. Magar. dec. Florent. 87.
n. 1. Card. Tust. pract. conclus. 543. n.
35. lit. I. & hanc aleam sustinent Ca-
ranit. in hoc Rit. ex n. 23. ductus ratio-
ne à Gramm. adducta in cit. dec. 46. n.
4. vt ibi obseruat in annot. vers. adda
Caran. Praef. de Franch. dec. 51. sub n.
2. (& ibi Amend. n. 6. ceteriq; Adden-
tes) dicens, contrarium obtinere non
potuisse D. Federicum Longum, Ad-
uocatum sua tempestate nemini se-
cundum, & postea integerrimum
Fisci Patronum, Borrell. consil. 85.
Mari ad Gramm. post Caran. dec. add.
46. n. 11. Carrab. de syndic. p. 1. n. 24.

& p. 2. n. 118. & sing. 180. Aff. in Con-
stit. Magistrorum, prim. notab. Franc.
Pand. de syndic. q. 81. quidquid, repro-
bato Caranitis, dicat Anton. de Ballis
tract. var. lib. 6. tit. de syndic. Official. q.
8. qui loquitur de obseruantia Regni
Siciliæ. Maxime cum de delictis Offi-
cialium nulla cognitio ad Barones,
siue in prima, siue in secunda instan-
tia, spectet; sed ad M. C. Franch. dec.
274. in fin. & 407. num. 1. Amend. ad
Franch. in cit. dec. & latè diximus in
Ritu 49. lib. 1. & Regias Audientias,
si Capibanc. ex Reg. Tapia lib. 2. inr.
Regn. sup. rin. 48. n. 8. de offic. Magist.
Iustit. vera fatur, in prag. 5. n. 70. de
Baron. 1. 1. etiam tempore syndicatus
patratis, S. illud. secundum Glos. in
verbo mortis, Auth. vi Iudices sine quo-
que suffrag. Cotta in memor. verbo Di-
gnitas, Farinac. de delict. q. 17. n. 38.
quod declarat Anus meus ad Capp.
dec. 27. n. 6. & Siste de inhibiti. cap. 30.
§. 1. ex n. 163.

Iniuria propterea facta Officiali in
syndicatu sistenti atrox dicitur, ac si
in officio actu existeret, Marfil. sing.
179. Farinac. de delict. & pan. q. 17. n.
38. de Franch. dec. 403. num. 1. & dec.
713. n. 6. Paris de syndic. cap. incip. An
se Potestas, pag. 21. n. 16. & verbo Offi-
cialis durante officio, vers. Statutum
puniens, pag. 120. Cahall. resol. crim.
cas. 111. Mastrilli in tract. de indultu,
cap. 36. n. 9. Petr. Callisto in analytico
tract. de lege Regia, §. 7. num. 12.
Pater Fragos. de regimin. Reipublica
Christ. p. 1. lib. 4. disp. 10. n. 155. exten-
dens ad offendentes familiam illius,
tempore syndicatus, Gram. ad Gayll.
ad pract. Camer. Imperial. lib. 1. concl.
39. a n. 5. Raudens. respos. 50. num. 81.
vol. 1. Arnon. singul. 13. Cateldin. de
syndic. q. 281. n. 185. Bouadill. lib. 5.
cap. 1. à n. 50. Thor. vot. 87. n. 53. Gas-
sol. de visitat. cap. 28. n. 2. Alfar. lo-
quens de Aduocatio Fiscali, de offic.
Aduoc. Fiscal. glos. 31. n. 13. Bellon.
de his, qua sunt in continui, lib. 2.
cap. 7. Olea de cessu iur. tit. 3. q. 3. n. 27.
Ann. sing. 13. Franc. Maria Prat. ad
Pasch. de patr. potest. p. 1. cap. 10. vers.

An autem de Luc. ad Franch. dec. 403. adeo quod eorū Syndicatoribus, dum interrogatur ille, non stare, sed federe debet, *Mastrill. de Magistrat. lib. 6. c. 2. n. 55. Cyriac. lib. 2. controuerf. 202. n. 14.* conferunt tradita à la. de Solorzana in discursu de honoribus debitis Senatoribus honorariis, & emeritis, à n. 113. & de lure iudiar. tom. 2. lib. 4. cap. 9. n. 70. Larrea alleg. 105. & Osuald. ad Donell. lib. 24. com. cap. 22. tit. O. qui de Aduocato deposito officio sermocinatur, *Thor. vut. 87. ex n. 53.* Bellon. de his, qua sunt in continent. lib. 2. cap. 7. Olea de cess. iur. lib. 3. q. 3. n. 27. Quorum potissima est ratio, quia remanent reliquiae dignitatis, *l. fin. ff. de Decurion.* Et ex hoc nonnulli dixerunt, Officiali in syndicatu licere arma portare, & ex Bal. doctrina in l. obseruare, *S. praefici, q. 7. ff. de off. proc.* insequutus est *Episcop. Ricc. collect. 1. 132.* quibus contradicit *Auuisius cit. loca. in nanis*, adiungens, huius etiminis cognitionem non ad Syndicatores; sed ad nouum Officiale spectare, post *Campagn. in cap. vi inter subiectos, de prohib. aspart. arm. & Fabium de Anna ad Patrem in Cōstit. si quis aliquem*, & redarguit *Afflicentem in Constit. intentionis, n. 12. & 18.* hanc questionem non fuisse tactam à *Parid. in sue tract. de syndico.* quando suam sustinet aliam in verbo *Officialis finito officio.* verum distinguit *Dano. tom. 2. de pugn. DD. cap. 14. de armat. per campan. ex n. 14.* Confert tamen ad cōstemendam *Praefulius Ricc. 9.* & aliorum aliam, quod cedens

212 *Comitatum Ducatum, & c. post cessionem, nedum nomen, sed eisdem honores, & praeherentias retinet, Reg. de Ponte de pōest. Prereg. tit. de elect. Offic. q. 2. n. 19. R. Ronit. in pragmat. tit. de abusu sublat. à n. 24. Gratian. 10. 4. discept. 834. n. 28. Giurb. de fend. 5. 2. glos. 13. n. 63. Cyriac. lib. 1. controuerf. 26. ex n. 20. Borrell. de Magistrat. edict. lib. 4. cap. 9. n. 69.* Qua ratione maritus uxoris Comitissae, qui constanter matrimonio Comes cognominari debet, *Cyriac. lib. 3. controuerf. 401. ex n. 1.*

Mastrill. cit. lib. 4. cap. 12. à n. 24. Solorz. can. de iudiar. iure tom. 2. lib. 2. cap. 20. n. 15. Guttier. de intel. p. 1. cap. 18. num. 40. Ther. p. 1. compend. decis. verb. Femina simulata; Garcia de Nobilit. glos. 1. 5. 1. n. 45. quibus contradicunt *Aniles in cap. Prator. in proem. num. 1. de Parte cit. tract. tit. de diuer. promiss. S. 1. n. 16. Giurba ad consuet. Messan. 1. par. cap. 1. gl. 13. num. 91. Reg. Galea. lib. 1. controuerf. 55.* talis etiam appellatur mortua uxore, *Garcia add. loca. n. 45. Thor. lec. cit.* quamuis de iure aliud sentiant *Thefaur. lib. 1. q. 5. ar. 90. n. 40. Mastrill. cap. 12. n. 38. R. Galea. cit. controuerf. 55.*

Condemnatus extra poenam coram Syndicatoribus, an liceat fideiussoribus relaxari, pendente appellatione? inquit *Mastrill. decis. 162. lib. 2.* quem laudat *Ricc. collect. 247.* Et quid si damnatus fuerit ad poenam arbitrandam per Proregem? idem *Mastrill. dec. 162. Ricc. collect. 47.* Quod verò *Garania in riu. 295.*

214 *q. 6. post n. 26. ait,* nequire Syndicatores multare testes eorum mandato citatos, non venientes, improbat *Borrell.* stante dispositione *Reg. Pragmaticae, caus. 85.* quem insequitur *Reg. Ronit. in cit. prag. 1. n. 12. de Marfil. singul. 175. Cœmia de syndico. 6. n. 16. Leganar. ad Ronit. in pragmat. 9. vers. Syndicatoribus. de ord. iudic. conferuntq; tradita à Marani. in specul. p. 4. dist. 6. n. 35. Carrah. de syndico. p. 1. n. 13. 1. & quæ de Arbitris necessarijs tradunt *Garani. max. adducta loco, Clapper. caus. 109. q. 1. Borrell. de comprom. in prag. 1. de arbit. 53. gl. 2. n. 5. & S. 4. glos. 4. n. 5. & Praepos. in cap. 1. propè finem, vers. Neta sextum*, ibi: *Compellantur, si de inuest. feud. lis oriat. in sub. feud. à quibus recedit R. Ronit. in ead. prag. 1. de arbit. ex n. 64.**

At, si testis deposuerit falsum eorum Syndicatoribus, ab eis multari posse, voluit *Garani. in hoc ritu n. 27. Capiblanco de Baren. prag. 8. n. 224. p. 1.* nec non *Reg. Ronit. in prag. 1. n. 9. & 10. de syndico. Official.* laudans *Borrell. cens. 78. ex n. 9.* confirmantem, *Iudicem*

cem delegatum posse procedere in causa falsitatis coram eo patrata, *Berart. in specul. visitat. cap. 3. sub n. 14. Capib. de Baron. prag. 8. n. 244. p. 1. Laganar. ad R. Rouit. in cit. prag. 1. vers. An autem Iurisdictionis, & dixerat in prag. 9. vers. in Syndicatoribus, de ord. iudic. Luca ad Franch. dec. 582. n. 3. & nūm valeant eos guidare, seu saluum conductum concedere, si fuerint inquisiti, vt secuti ad deponendum veniant? Idem Berart. inquit add. c. 3. n. 11. habens enim Iurisdictionem in causa principali, habet quoque in dependente ab ea, *Clemēt. dispensat. de iudic. Menoch. de arbitrar. q. 45. n. 13. ratione connexitatis, Farinas. de inquis. q. 1. n. 3. & conf. 216 69. n. 2. Quarē Bart. doctrinam in l. interdum, §. qui furem, n. 4. ff. de furt. communiter receptam apud Roland. à Valle conf. 30. vol. 2. Caball. resolut. crim. 32. p. 1. Grassi. de effect. Cleric. effect. 1. n. 155. de Franch. dec. 460. Iudici nempē causarum criminalium, licere incidenter cognoscere de articulo ciuili, & è contra, procedere etiam in Syndicatoribus Officialium, scripsere del Castillo de syndic. n. 216. Balde Perus in simili tractatu n. 35. 2. vol. tract. & Fouanell. dec. 562. n. 16. lib. 2. Et Ipse vti Aduocatus Fiscalis Curie Cappellani Maioris, ad tuendam eius iurisdictionem, ac Curie cognitionem in Scholare, qui fidem matricularum falsò obsignauit, prorsus explosa præensione Almi Collegij Neapolitani, ad exornatum text. in l. nullum, C. de testib., edidi respōsum, quod imprimendum hic duxi.**

Summi, sapientesque Reipublice
217 Administratores, intelligētes ipsius salutem, ex Iustitiæ integritate totam pendere, quam non nisi per plenam Iuris eruditionem peritiores quique tuentur: opportune satis edixerunt, nè in Iurisconsultorum Subsellij quispiam consideret, nisi in perfectam legum intelligentiam, prauo quinquennali studio, ac labore defatigatus, vt in *Promie Digestorum*, ibi: Et in quinto anno. Ve-

rum cum nonnulli, vel otium igna-
uiter diligentes, vel publicæ rei ne-
goria turpiter negligentes, edictam
hanc literariam operam re ipsa non
præmitterent; sed vt plurimum, sub-
ornatis quibusdam mendaciorum,
architectis committerent simulandam,
declaram, ac dilaudandam,
Inuictissimus Rex Dominus noster,
eiusque vices in hoc Regno sustinen-
tes, vt tantum Reipublicæ dispen-
dium prorsus conuellerent, pluribus
Sanctionibus statuerunt, nè quilibet
Iuris prudentiæ Candidatus ad Do-
ctoratus insignia admitatur, nisi stu-
dio peracto per quinquennium: idque
non alia probatione, nisi ex fide af-
firmatiua matricularum Regij Cap-
pellani Maioris, Rectorum Prædicti,
de cursu prædicti studij, in *prag. sub
die 31. Decembris 1629. registrata
in prag. 7. de scholar. doctor. & altera
sub die 9. Octobris 1651. cuius præ-
scripti, iustitiæ luem coercentis, opti-
mas opportunitates quis non videat,
suspiciat, atque summis laudibus non
extollat?*

Elapsis diebus N. N. Pegasiano-
218 rum Iuris prudentum scēte certè
adscribendus, (de qua *Pompeius in
l. 1. de origin. iur.*) non firmo doctrinæ
gradu, sed velut volatilis Pegasus,
leuibus arrogantæ alis ad forensis
authoritatis culmen ascendere medi-
tatus est. Hic Doctoris lauream,
fronde magis insignem, quàm fructu
dinitem, ostentandam cum affectaret,
nec constitutas annuas probationes,
seu matriculas D. Regij Cappellani
Maioris haberet, suæ literæ nimium
fusus, ambitiosa quadam improbate
ductus, matricularum fidem dicti
Cappellani Maioris adulterauit, il-
lasque ipsemet manus, subscriptione-
que supposita nefarius obsignauit.

Hanc Iuris Antistitem Iulius Cui-
tatis Collegium, exhibitam cognouit,
credidit, approbavit; quare cœ-
teris, quæ præscribuntur per acta fir-
matæ fidei præsentis, atque per-
spectis, de ipsius eruditione pericu-
lum facturi, Iuris problemata, vulgò,

punita, dilucidanda assignarunt. Sed hominis falsarii malis artibus detectis (miraculosè creditur, dum illicò fuit, factò deposito) è suggestu, quem ad proposita responsurus iam subibat, vt corruptoicem, ac deprauatorem publicæ fidei in secretos carceres detruserunt, pecunia ab ipso prius in depositum pro munusculis constituta, sibi met ipsis adiudicata. Quod cum Regio Cappellano Maiori innotesceret (vt potè sui Iuris) decreuit Dominus Consil. Franciscus Roccus Consultor ab Excellentissimo Regni Prorege electus, Reum eius nomine esse detinendum, capta prius informatione. Causamquæ à Regio eius Consultore esse cognoscendam, & non alièr à Collegio, demissè ab Exe. Dño, R. Cappellanus Maior cum postulasit, negotium demandatum fuit eius Collaterali Consilio. Postulati verò Ius, & AEquitas ex adiectis probationibus clarè liquet.

Itemque ex pluribus huius Ciuitatis Tribunalibus, quæ ordinata sunt ad eiusdem Ciuitatis ornatum, & Regis potentiam, teste *Mut. Surgente de Neap. illustr. in annot. ad Patr. sub num. 14. pag. 334.* vnum est Cappellani Maioris, qui cum voto Consultorum à Dño Prorege, tam in prima, quam in secunda instantia destinatorum, habet iurisdictionem super Studiis, & Guidellis, seu Bidellis, ac Scholaribus quarumvis scientiarum, intuitu Studij, & illius exercitij delinquentibus, tam in causis ciuilibus, quam in criminalibus, vt liquet ex Statutis, & ordinibus Studiorum Ciuitatis, conditis tempore gubernij Excell. Ducis Ossunæ, sub die 30. Nouemb. 1616. & testatur Iudex olim M. C. *Io. Dom. Tasson. de anteq. ver. 3. n. 271.* Ex quorum Tribunalium diuisione non constituitur diuersa iurisdicção, sed vnica penes Regem existens distributa, in quod exercitiu est concessum in genere causarum, & personarum, nè vicissim per concursum eiusdem cause, & personæ se se impediatur, ac promiscuis actibus officia turbentur, & qui-

Tom. IV.

libet ex Magistratibus, iuxta facultatem, & potestatem sibi tributam limitatam iurisdictionem exerceat; ita ut vni credita iurisdicção, alteri non subtrahatur, ad text. in l. *consult. vers. absurdum est, C. de testam.*

Cum modò hoc Tribunal habeat iurisdictionem distributivam in certum genus causarum, personarum, & locorum, certo certius in Iure constat, illam dici concessam priuatiuè, & abdicatiuè, vt probant *Angel. in l. testam. omnia, C. de testam. Franch. decif. 142. num. 1. Anna singul. 631. Gram. decif. 30. num. 12. Cartar. decif. Gen. 4.*

Ex quo fit, vt vulgata regula *text. 221 in l. nullum, C. de testib.* (quo Alimnum Collegium nicitur) locu non vendicat, vbi iurisdicção est tributa cum clausula abdicatiua, & priuatiua: quia tunc ille subditus abdicatus efficitur omnino exemptus, & Iudex offensus omnino incompetens, ad instar Clerici, *Alber. in l. Prabyteri, num. 1. C. de Sacros. Eccles. Salycian d. l. nullum, num. 4. in fin. Afflic. decif. 130. num. 1.* qui de communi testatur, vbi *Vrill. n. 1. & 2. sequitur Bess. in de falsum. 110. Clar. S. fin. q. 38. vers. Sed hic quæro, Farin. q. 8. num. 26. Cappel. decif. 122. de Pont. decif. 13. num. 7. & 8. & tradunt decifum in Magno Admirato, *Franch. decif. 722. Reg. Tap. decif. S. C. 13. & de iur. Reg. in tit. de offic. Mag. Admir. nu. 4. Ann. cons. 107. nu. 23. Reg. Saoselic. dec. 419. num. 36. Capiblane de Baron. 10. 2. cap. 37. num. 11. Thor. in compend. par. 1. sect. 3. verb. Remissio.**

Ei quamuis ex sententia aliquorum hæc non procedat respectu Baronum, & illorum, qui iurisdictionem habent in proprietate distinctam, erga quos etiam, quòd sit concessa iurisdicção cum clausula priuatiua, non sit remissio, in terminis *d. l. nullum*, vt sentite videtur *Theaur. in dec. 266.* quem laudat *Annus meus ad Cappel. decif. 57. num. 2.* (quamuis *Theauri decisio* nequaquam officiat, & simpliciter intellecta suos habeat scopulos: nam aduersus illam decifum refert *Episc. Campanil. in diuers. Iur. Canon. rubr.*

X x

11.

11. & 28. n. 13. quem refert *Thor. par. 2. compend. de. verb. Falsarius, Ricc. decis. 119. n. 4. to. 4.* attamen ubi iurisdic-
 tio est diuifata ratione Magistratus, non est, qui dubitet, definere dispo-
 sitionem d. l. nullum, quia tunc penitus
 ab vno Magistratu est exemptus sub-
 ditus alterius, & respectu illius habe-
 tur Iudex offensus, ut priuatus homo;
 & tali casu vnum Tribunal non con-
 currit cum alio, prout in hac Ciuitate
 diuifa sunt Tribunalia. Quando-
 quidem ubi est distinctio Magistratus
 in exercitio, tenetur regulariter re-
 mittere nulla prerogative attenta,
 ex *tex. in l. 1. §. final. col. seq. ff. de suspic.
 tutor. l. si quid 1. 1. §. de offic. Proconsul.
 Glos. in cap. 3. de offic. Vicar. in 6. n. 1.
 notab. & in terminis d. l. nullum*, ubi
 adeft distinctio Magistratus, quod re-
 mittendus sit subditus illi Curie, cui
 competit cognitio illius, est *Textus*
*apertus in l. 1. Ditus, in fin. & ibi Bart.
 in fine, §. de falsis, Marfil. in l. 1. §. pra-
 terea, nu. 27. ad l. Corneliam de Sicar.
 DD. in cap. 1. ubi Anchar. n. 9. de crim.
 fal. Angel. de malef. verb. Falsario, nu.
 36. Roland. à Valle conf. 11. lib. 2. num.
 1. 2. Guaz. in ad. defens. 1. cap. 27. n. 2.
 & cessat omnis prouentio inter hos,
 quia vnus Magistratus respectu cau-
 sae spectantis, & personae alterius sub-
 diti, est tanquam priuatus, *Gramm.
 decis. 30. in fin.**

Et ratio est: quia quando plura sit
 223 Tribunalia distincta in exercitio,
 vnum faciunt Tribunal, & quilibet
 forus cognoscit de libicommisfis per-
 sonis, causisque priuatiue, ex doctri-
 na *Castr. in cit. Aulib. si qua in Prou. n. 4.
 ubi de crim. agi oportet*. iurisdic-
 tio namque ex se indiuisa, potest respectu exerci-
 tii in certas personas, & causas distri-
 bui, ita vt vnus de commissis penitus
 alterum non cognoscat, vt colligitur
 ex *Roland. à Valle conf. 189. num. 7. vol.
 1. & Bald. in l. testam. omnia, num. 5. C.
 de testam. & Hieronym. de Men. de
 finib. regen. cap. 11. num. 7. & 8. dixit
 Rec. Merlin. cens. 2. cap. 72. num. 6.*

Hinc inquisito Iosepho Viggiano;
 224 aliàs Musico Regie Cappellae, de

homicidio satellitis Campaniae, petita
 remissione ad Curiam R. Cappellani
 Maioris, obistente Commissario Cam-
 paniae, vti offenso ex militis nece, in
 terminis add. *l. nullum*, facta relatio-
 ne in Collaterali Consilio, fuit causa
 remissa Cappellano Maiori, vt testa-
 tur *Thor. par. 3. compend. decis. sect. 3.
 verb. Remissio causa alicuius rei*, ad
 quem etiam fuit aliàs remissus sub-
 ditus inquisitus per M. C. de seductio-
 ne, *Tasson. de amesat. vers. 1. 2. obseru.
 1. allegat. 26. Thor. add. sect. 3. vers.
 Remissio causa*. E contra verò, Almu-
 Collegium, quamuis vigore priuile-
 gij impartiti à Rege Roberto, confir-
 mantis illud Caroli II. & ampliati, in-
 stante Oñino Caracciolo, à Regina,
 Ioanna II. de anno 1428. cuius nos
 ipsi meminimus in *Commentar. ad Rit.
 M. G. V. in pro. m. n. 9. to. 1.* habeat iu-
 risdictionem nulla est limitata in Sena-
 tores tantum, *Parisi. de Syndic. verbo,
 Iurisdic-
 tio, & ver. Arbitrium, Aff. El.
 decis. 41. Gramm. decis. 30.* quo casu
 cessat dispositio *tex. in l. nullum*, defi-
 cienti iurisdic-
 tione in habitu, & po-
 tentia in alios, vt in terminis perpen-
 dit *Capitulum de Baronib. prag. 8. par. 1.
 num. 118. & 119.*

Hinc fit, quòd Iudici ciuilem tan-
 225 tum Iurisdictionem habenti, haud
 licebit delictum falsitatis coram se
 patratum in causa ciuili, criminaliter
 mulctare, vt iurisdic-
 tione careant crimi-
 nali in habitu, vt ex *de Franch. dec.
 721. n. 4.* firmant *Capitulum add. loco, sub-
 nectens, causa remissionem hoc in-
 themare omni Iure ad Baronem spe-
 ctare, quidquid voluerit aliter Ricc.
 collect. 243. in fin. par. 1.* quem refert
*Tasson. de amesat. vers. 3. obseru. 4. n. 62.
 & 155.* nam Riccius contrarium nota-
 uit in *decis. Cur. Archiep. 119. n. 3. p. 4.*

Iudici propterea delegato hac ra-
 226 tione isthuc facultas denegatur,
*Marfil. l. 1. §. praeterea, n. 27. ff. de Sicar.
 Marcus Ant. Blac. in tract. de compromiss.
 in q. 8. vers. testes, n. 19. fol. parno 165.
 Conarr. pract. qq. cap. 18. n. 8. Menoch.
 de arbitr. Iudic. lib. 1. q. 9. 1. Capitulum
 add. loco, sub num. 119. & ante ipsos
 Bald.*

*Bald. in l. Diuus Pius, ff. de falsi, per sex-
ibus: Vbi probatur hac incidentia crimi-
na in iudicio puniri non posse ab eo, qui
erret ordinaria iurisdictione.*

Sed pergamus vltra. Adducta l.
227 nullum, dispositio maiores dicto
Cappellano Maiori, quam Almo Col-
legio, copias præstat auxiliares: ete-
nim offensio, quam illa considerat,
primò, & principalitèr facta dicitur
Cappellano Maiori, cuius manus sub-
scriptio, ac sigillum à scholare, subdito
ratione stultij, & rei ad eius officium,
& iurisdictionem pertinentis, sunt fal-
sò assignata; quam Almo Collegio,
coram quo falsa fides est edita, & cer-
tum est, memoratum sex. locum vindic-
care nedum in teste falsum depone-
ntes, verum etiam in omni persona,
quæ quouis modo iurisdictionem Iu-
dicis offendit, *Mastrill. decis. 147. nu.
18. lib. 2.* tradens, fuisse illum semper
intellectum quomodo cumque Iudex
offendatur, laudans *de Franch. decis.
722.* non solum falsitate, sed etiam
fraude; & non solum verborum im-
probitate, sed etiam rei qualitate; &
falsitas nedum offendit, & lædit par-
tes, sed etiam Iudices, *Muta ad prag.
Sicilia, tit. 35. num. 1. Thorin Cod. rer.
iudic. cas. 45. nu. 6.* & maius etiam est
falsificare acta, quam inducere testes
falsos, *Bertazol. conscrip. 218. nu. 17.
tom. 1.* Et quòd dictus Cappellanus
sit acriter iniuria affectus ex illo actu
subscriptiois sui nominis, in termi-
nis, ex *Caball. resol. crim. cent. 3. cas.
217. nu. 6.* notat *Reg. Rouin. decis. 2.
sub n. 7. in fin. & iterum super prag.
4. de falsar. sub num. 36.*

Quin, & ipsi Cappellano Maiori;
228 vti Iudici Ordinario ratione studij,
& exercitij, puniatio cõpetit ad pœnam
ordinariam, etiam dato, extraordina-
riam pœnam Collegio competere,
cum in terminis l. nullum, Iudici in-
competenti, coram quo scriptura fal-
sa est deducta, non licet mulctare, nisi
extraordinaria pœna, & Iudici loci,
vbi est fabricata falsitas, ordinaria,
graviore, *Bess. in tit. de fals. n. 103. at-
testans de commun. Clar. prati. sen-
Tom. IV.*

cent. lib. 5. quæst. 38. n. 13. & antè ipsos
Glof. final. in fin. d. l. nullum, vt ibi
*Abber. & Bal. ac idem Bal. in l. vbi, C. de
fals. in fine*, ea ratione, quod hic sunt
duæ personæ iniurijs affectæ; Primò,
Iudex loci (sed atrociori iniuria) in
quo adulterata fuit scriptura, vel te-
stis productus; Secundò, Iudex, coram
quo est producta, atq; hæc etiam ad-
mittit *Thezaur. in cit. dec. 266. in fin.
vers. Senatus*. Et tamen ibi agebatur
de scriptura præsentata coram Prin-
cipe in Senatu Supremo, à quo erat
in causa præuentum, & interesse Cu-
ria: Baronis, ad eò inferioris, erat tan-
tùm pecuniarium de apoca falsificata
in illius Castro, sed non de falsa Offi-
cialis subscriptione, quæ maiorem af-
fert iniuriam, & offensionem. Imò
pœna pro parte in thesi *Thezaur.* fuit
Baroni applicata.

Vltèrius, non concedenda huius
229 falsitatis cognitio Collegio, vtpotè
ex eisdem actis non constans, sed
nouum oportet inchoare processum,
& ad reum conuincendum, necessaria
sunt Capellani Maioris subscriptio,
eius Actuarij depositio, & quod mag-
is, matricularum libri; & absurdum
est dicere, illos ex Tribunali Cappel-
lani Maioris, vbi adseruantur, esse
producendos, ad falsitatem detegen-
dam, in Almo Collegio. Huic con-
clinit Iuris axioma, falsitatem non noto-
riam, nouo processu indigentem, haud
à Iudice non suo puniri, in terminis
ad d. l. nullum. *Bertazol. conscrip. 72.
n. 13. & 14. Eymer. in direct. inquis. par.
3. q. 73. n. 4. Farinac. q. 188. n. 4. in fin.
Marta de iurisd. cas. 128. nu. 27. par. 4.*

Et tandem, in hoc facti themate,
230 prorsus illa est deneganda Almi
Collegij Patribus interesse proprium
habentibus, vtpotè, qui ante falsitatis
cognitionem, ante sententiam, imò
ante processum inchoatum, parati
criminis in partem pœnam exegerut,
depositum ipsismet ex abrupto, absq;
causæ cognitione adscribentes, & vti
eorum voti intempestiuè propalato-
res suspecti etiam redduntur, ex à no-
bis adductis in *Comment. ad Rit. M. C.*

V. 3. n. 11. & de interesse proprio agitur: necpè, de depoliti restitutione, *Vr. fill. ad Affid. dec. 41. n. 7.*

Hæc habui, quæ pro munere, pro-
231 quæ meis viribus in tanta temporis angustia impolite exararem. Ceterum, quas non implevi meas partes, integra, absolutissimaq; Supremi Senatus sapientia certè supplebit, cui illa passim corrigenda, mequè ipsum totum erudiendum libens offero, & committo. Neap. 10. Januarij 1664.

Relata causa in Collaterali Consilio à D. Consiliario Francisco Rocco tunc Consultore Cappellani Maioris, terminata non fuit, renouente vno ex DD. Regentibus, vt suffragium præstaret Consultor præstaret, cumque tempore meo fuerit decusum, votum esse quoque proferendum à Consultore, libet à me scripta, & scitum inde emanatum, vt notabile, hoc in loco referbere.

Inter cæteras, quibus gaudet, Re-
232 galias, Inuictissimus Rex noster, quem Deus seruet incolumem per sæcula totius terrarum Orbis felicitati, ea est præcipua in hoc Regno, quod suum eligat, atque habeat Cappellanum Maiorem, institutum, penè dixerim, ab immemorabili æcum vel præfiscis temporibus Regum Rogerij, Ladislai, Friderici, Caroli I. Roberti, & aliorum, de eo habeatur mentio, & vocatur Magister Secretæ Cappellæ, & Magister Realis Cappellæ. Munus profecto eximium; exercet etenim iurisdictionem in Musicis, Scholares, & alios, iuxta tradita à *Marin. Frecc. de subfend. lib. 1. m. de Offic. M. Cancell. num. 24. Tass. de antefar. vers. 3. obseru. 3. n. 233. R. de Ponte in tract. manuscrip. de iurisd. tit. 14. de iurisd. Capell. Maior. num. 3. R. Tap. lib. 2. iur. Regu. tit. de Offic. M. Cancell. num. 9. & de prastan. R. Cancell. tit. de prarog. R. Cancell. n. 1. R. Consant. in l. vnic. C. de class. lib. 11. num. 16. & 17. R. Renert. & ibi Reg. de Marin. dec. 495. R. de Curt. in diuersor. iur. fend. lib. 2. cap. 2. n. 78. Paul. Fusc. de visit. lib. 2. c. 11. num. 1. Praful Ricc. in prax. Eccles. lib. 4.*

resol. 493. 495. & 498. Nonar. de elect. & var. for. sect. 4. q. 58. num. 15. & dixi in rit. 265. n. 70. lib. 3. nec non Barbosi in collat. iur. canon. tom. 3. in cap. cum Cappella, n. 3. de priuil. memor huiusmodi Cappellani Regis nostri, & auctoritatis ipsi à Summis Pontificibus elargita, & in genere de Cappellanis Maioribus Regum sermonem habent Cabed. in patron. R. Corona c. 13. Renat. Chop. pin. lib. 2. de sac. poli. tit. 5. num. 5. Vinc. Tartarel. de Cappell. & Cappellan Reg. in fin. oper.

Regitur hoc officium, cum consilio, & voto decisiuo Regij Ministri (in quo magis, atque magis elucescit Regia prærogatiua) qui primis appellabatur Generalis Auditor, hac tempestate Ordinarius Consultor. Hic autem eligi consuevit ab Excellentissimo Domino Pro-Rege, accitus, vel ex actu S. C. S. Claræ, vel Regiæ Cameræ Summarie, exercetque iurisdictionem in singulis quibusq; actibus iustitiæ, subscribit decreta, & relationes faciendas Pro-Regi.

A decretis Cappellani Maioris, vo-
234 to huiusmodi Consultoris roboratis, fit ad Vice-Regem appellatio, qui modò alium eligit Ministrum, ex cuius voto Cappellanus Maior causam renideat, etiam cum voto alterius in tertia instantia, attento Iure Canonico: modò iubet, quod Ordinarius Consultor rem referat in Collaterali Consilio, & ad hoc expeditur rescriptum à Secretis Regni, pacta die ad faciendam relationem.

Quocumque autem modo referat
235 in Collaterali Consilio prius suffragium præstat, tanquam causæ Commissarius, suaque manu votum exarat in processu, quod deinde extenditur ad Actuarius Curie sub nomine Excellentiss. Domini, & Collateralis Consilij ad relationem Consultoris, qui demum illud, post Spectabilium Domini Regentium subscriptiones, subscribit. Et cum diutissime praxis hæc stetit, rumor surrexit, ambiguous licet, velle huius cædidissimæ veritatis luminis umbras, fucosq; induci.

Hinc

Hinc ego, qui fungor munere hoc
 236 Consultoris, egregia Excell. Dom.
 munificentia, quæ merita, ubi non in-
 venit, progignitine mihi defuisse vi-
 deat, memor *Tholesani* verborum
lib. 4. de Republ. cap. 10. nu. 11. de quo
memini in Rit. 9. sub num. 11. lib. 1.
nec non Osgy lib. 1. de Regis institut.
Omnis Reipublica interitus in mun-
rum perturbatione consistit: dum enim
quisque suum negotium non facit, sed
aliorum officium, atq; munus, & locum
usurpat, nihil rectè nihil ordinatè fieri
potest, sed omnia perturbari, & permi-
sceri, necesse est; & Cicer. lib. 1. de offic.
Et Magistratus munus proprium sit, in-
telligere, se gerere personam Civitatis,
debereque eius dignitatem, & decus su-
stinere, servare leges, & iura describe-
re, atque fidei sua commissa meminisse.
Quod dixit Callistratus I. C. in l. obser-
vandum, 16. ff. de offic. Præsid. Cum ius
ita reddi debeat, ut quisque Iudex au-
thoritatem dignitatis ingenio suo au-
geat. Cogor, veritatem hanc conspi-
ciendam omnibus pandere, mutuatus
vires, opemque tum ab actibus pos-
sessivis, tum à iustitia.

Actus quamplurimi ad sunt posses-
 237 sivi, qui nullam admittentes hæsita-
 tionem, plurimum in huiusmodi thesi
 valent, & non exiguum dant robur;
 cum semper inspicenda sit consuetudo,
 longævaque observantia, iuris
 huiusmodi non interpretis modò,
 sed conditrix etiam, cum dilectus, de
consuet. l. si de interpretatione, ff. de legi-
b. Multa, inquit Seneca, lib. 5. de
officiis, cap. 1. legem non habent, nec actio-
nem, ad qua consuetudo visa humana,
lege omni valentior, dat robur, & ti-
tulata, seu iudicata ut inducatur, nulla
temporis intercapedo requiritur: sed
solum, quòd ita pluribus vicibus fue-
rit iudicatum; & licet quatuor vices
oportere, dicat Gratian. cap. 441. nu.
24. Consil. Strabon. resol. 98. à nu. 144.
tres Neapod. in prowm. ad consuet. Neap.
nu. 42, duas tamen satis esse, censuit
Præses de Franch. dec. 238. n. 3. & dec.
722. nu. 11. Alex. Monet. post alios, in
tract. de distribut. p. 2. q. 12. n. 11. etiam

quòd non fuerit in contradictorio iu-
 dicio, ut, reprobatis *Grato, & Mas-*
cardo, firmant Gutier. de tutel. p. 2.
cap. 1. nu. 32. Noguero. alleg. 6. nu. 31.
Salgad. in labyrinth. credit. c. 1. 8. 2. nu.
60. quos laudo in Rit. 1. nu. 1. lib. 1.

Sic profectò, ne dicam ter, & qua-
 238 tuor; sed sæpissimè, & millies sanè
 servatum fuit: nimirum ut Consultor
 Cappellani Maioris prior suffragium
 ferat in Collaterali, scribat, atque
 subscribat decretum, prout in anno
 1580. referente Præside R. C. Francis-
 sco Antonio David, in causa Alphonsi
 Viues cum Priore Ecclesiæ Diui Nicolai
 Barenfis. Die 21. Iunii 1625. rela-
 tore D. Reg. tunc Consiliario, Scipione,
 Rovito, in causa Io: Christophori
 de Franco cum Io: Baptista
 Grimaldo, & eodem referente, die 1.
 Iulij eiusdem anni, in causa hæredum
 Petri Lunelli. In altera Principis Bi-
 siniani cum Cardinali Brancaccio, die
 17. Martii 1639. proponente Consil.
 Andrea Provenziale. In altera Agnelli
 Cigliano die 17. Octobris 1645. rela-
 tore Consil. D. Ferdinando Arias de
 Mesa. In causis Io: Donati Montesu-
 scola, & Io: Laureti anno 1647. Com-
 missario D. Reg. tunc Consil. D. Be-
 nedictò Trelles. In causa Procura-
 toris Fiscalis Regij Patrimonij cum
 Abbate Regalis Abbatie S. Petri de
 Laureto, die 27. Ianuarij 1653. rela-
 tore tunc Consiliario, D. Thoma de
 Aquino. In altera Prælati de Gaeta-
 no cum Duce Laurenzani, referente
 Consiliario Aloysio Gamboa, anno
 1657. in qua relatio fieri demandata
 S. M. fuit acta propria manu ipsius
 Consiliarij. In causa Cardinalis Ra-
 gij die 20. Maij 1665. D. Consil. Rocco
 referente; & (cæteris consultò
 omis) die 15. Ianuarij 1661. rela-
 tore Consiliario Francisco Rocco, in
 causa inter D. Petrum Zeuallos, &
 D. Io: Monterum.

Accedant ad saturitatem, iustitiz
 239 rationes. Piceceteris, Cappellanus
 Maior accersitus fortassis in Colla-
 terali Consilio, quando res agitur,
 pertinens ad suum munus, non modò
 à Pro-

à Prœrege secum alloquente, inxtà solitum, honoratur titulo *Dominatus vestra*, quo DD. Regentes; verùm coràm Prœrege in sella simillima sedet in vltimo loco post illos, & votum præstat, auditum, vel probatum à Consultore Ordinario, qui confidet in scabello, in quo assidere solent Consiliarii, vel Præsidentes. Idem propterea iuris erit in voto, si referat solus Consultor, qui illius organum, vox, & lingua est. Secùs sequerentur inconueniens, absurdum, & imminutum decus Cappellani Maioris, eiusq; Consultoris, qui vocati quandoque ad Collaterale pro rebus, quas non ipsi, sed à Secretis Regni, vel vnus ex D.D. Regentibus referant, si nullum ferrent suffragium, deberent segnè obmurescere.

Neque hic Consultor est simplex, 240 gregariusque (ità fas sit dicere) Affessor: etenim, præter quòd est Minister tam supremorum Tribunalium: videlicet S. R. C. de cuius Supremi Senatus præstantia edidit scriptũ doctissimus D. R. Anton. Mirolla, exscriptum ab Altimar. in add. ad dec. R. Roman. 65. n. 25. in alleg. post add. vel R. Cameræ, pro cuius amplitudine eruditũ ealamũ de more arripuit Ill. D. Carolus Calz., Dux Diani, Vir omnibus numeris absolutissimus, & responsum rescribit *Topp. de Orig. Tribun. p. pag.* ac ipse memini in *Ris. 1. n. 2 lib. 1.* vtitur iurisdictione, & facultate dirimendi lites, causas definiendi, omnesque agendi actus iuridicos, tũ in rebus ciuilibus, tũ criminalibus, & mixtis, quæ in sua Curia agitantur. Imo Cappellanus Maior obstringitur, nec vno quidem verbo addito, vel denupto, adamussim subscribere, quod ille decernit: eum iurisdictionis actus, iustitiæque administratio pendeat tantummodò à voto Consultoris, ita quòd decreta authenticet tantum subscriptio Cappellani Maioris; sub cuius nomine, utnloque prouisiones expediuntur. Quin cum exactis temporibus remissent aliquando Cappellani Maiores decreta à Consultore prolata

subscribere, decreuit Collaterale Consilium, quòd (velint, nolint) subscribant, die 24. Septembris 1623. in causa inter Fiscum Regalis Cappellæ, & R. D. Fabricium Ruffo, vt ex archiuio Cappellani Maioris, & in actis reſultat visitationis S. Nicolai Barenſis factæ per Archiepiscopum Brîduſinum, expeditæ anno 1663. habentur plura reſcripta id palàm demandantia.

Cũ à Cappellano Maiori, eiusq; Consultore hunt relationes in scriptis Collaterali Consilio, de more consuevit scribere: *Adhibito voto mei Ordinarj Consultoris, ita sentio*. Enquis non videat, quòd in scriptis dnm dicit, *ita sentio*, proſert suffragium? Cũ ergò hic idem cõtescat, quando non in scriptis, sed viva voce refert?

Idem enim est quod sentis, 241 scripto, vel lingua; & què vtrumque conceptum mentis declarat, & què dicentis voluntatem demonstrat: literis ad absentem scribimus, quod vocis ministerio pandimus præſenti, & verè qui scribit quod sentit, dicit quod sentit, teste *Celsio* in l. *Labro 7. ff. de suppell. legat.* & dicebat Turpilius apud Hieronymum *epist. 46.* quòd epistola sola homines absentes facit præſentes, quia *audiri absentium verba non poterant* (inquit Hipponensis Antistes) *illa ratio peperit literas, notatis omnibus oris, ac lingua sonis, atque discretis*. Quæ autem ratio subest, vt concedatur Cappellano Maiori, eiusque Consultori scribere, quòd sentit, non dicere quod sentit? l. *de quibus, ff. de legib.* cum non minus valeat quod vocibus, quàm quod scriptura significatur, in l. *non figura, ff. de oblig. & act. Barre. in summ. dec. p. 3. tit. 1. nu. 218.* quãdo eadem voluntas, quæ pluribus modis potest indicari, quod luculentè expressit Leo Imperator, *Novell. 26.* & in quadam causa Archiepiscopi Barenſis, cũ manasset sciendũ subscriptum à D. D. Regëtibus, & Cõſiliar. Don Thoma Carauita Cõſultore, ob suspiciõẽ deducam in Cõſil. Franciſcum Roccum Ordinarium Cõſultorem, cumque fuisset die 8. Octobris eiusdem anni

anni mādatur, quōd iterūm p̄fatus
Conſiliarius Caravina faceret verbum
in Collaterali Conſilio, cum adiunctis
datis, prodijſe Senatū reſcriptum,
tenoris ſequentis:

*Sa Exc. es fernido, que el Miércoles 16.
del corriente venga V. S. en Colateral
à referir, y votar en la Cauſa entre el
Arzobispo de Bari, y el Principe de
Aguanina, ſobre el Baldaquin, que el
Principe ha pueſto en aquella Igleſia.
T me ha mandado le auiſe à V. S. para
que lo tenga entendido, y execute. Guar-
de Dios à V. S. Palatio 12. de Enero
1669.*

D. Frantiſco Ortiz Cortes.

Sig. Conf. D. Thomas Caravita.

Inſuper D. Reg. Io. Fratiſcus Sanſel.

242 in p̄ax indic. ſeſſ. 24. ſub n. 24. Vir
expertiffimus, utpote qui tot annis
adſtitit in illo Senatu, recenſet formā
decreti lati in cauſa Archipreſbyte-
ratus Altamuræ, referente Conſul-
tore, ab eodemque ſubſcripto. Ex
quo luce clariùs emergit, quōd ſuf-
fragium tulit, dum ſe ſubſcripſit. Imo
hæc p̄rogatiua ſtatuta fuit Regijs
Conſiliarijs: nimirū quōd appella-
tio ab eorum decretis in cauſa grana-
minis ſit cognoscenda, & iudicanda
cum interuentu, & ſuffragio eiufdem
Conſiliarii, qui decretum iuſſit, Prag.
41. §. 2. de offi. S. C.

Et demū in medium deducun-
243 tur literæ S. M. in reformatione Tri-
bunalium anni 1655. Pragm. 84. §. 8.
de offi. S. C. quibus p̄cipit, quōd Cō-
ſiliarius, vel P̄ſes R. Camera refe-
rens in Collaterali, ipſemet ſcribat
votum in proceſſu. Quapropter ne-
quiret votum extendere, niſi adſeſſet,
non adſeſſet, niſi ſuffragium ferret.
Quod idem in dies ſeruari perſpicim-
us in Delegatis, & Conſultore P̄ſ-
fecti annonæ, qui quando referunt,
votum proferunt. Dandam propterea
ſuffragij p̄ſtationem putabimus
Delegatis, & Conſultori P̄ſfecti an-
nonæ, & denegandam Regio Conſi-
liario Conſultori Cappellani Maioris,
qui ex Regia Delegatione ſuum
habet Tribunal, ſic hæc Curiam nun-

cupat Marin. Frecc. cit. traſſ. de ſub-
ſeud. lib. 1. de offi. M. Cancell. n. 28. cum
Fifcali, & actorum Magiſtro, paſſim à
Rege vita durante collato, & quitam
p̄cellenti iuriſdictionis apice efful-
get, tot p̄rogatiuarum inſulis co-
ruſcat, & in luncta Regiæ Iuriſdictionis
indemnitati p̄poſita, quæ ex D.
D. Regentibus, P̄ſide S. C. Locum-
tenente R. C. quatuor Aularum S. C.
P̄ſectis, R. C. Decano, cum fiſci Ad-
uocatis R. C. & M. C. coram Principe
conſtat, ipſe Conſultor ſuffragium
nouiffimus p̄bet.

Tibi augetur, Excellentiffime Do-
244 mine, Tibi imminuitur Cappellani
Maioris authoritas, ac potestas: Tuus,
enim eſt Cappellanus, de Tua familia,
non quidē alterius. Tuere igitur
quod tuum eſt. Te vnū ſectus iu-
ſtitia ſuæ cauſæ ſibi Patronum eligit,
qui Iudex eſt, p̄terea neminem. Te,
inquam, qui vno, ſimplicique obtutu
probè intelligis, quid vel nutibus
proponat, quid ſuadeat ratio, quid
iuſtitia poſtulet? Si potestas hæc Cap-
pellani, & iuriſdictionis non creſcat, ut
deberet, in dies ſingulos; at non de-
creſcat cum dedecore, & inuidiorum
hominum cachinno. A Te igitur,
Supremis, ac integerrimis Sena-
toribus, qui Tibi adſident, p̄ſtola-
tur leuamen, opem, & p̄ſidium.
Tuus Cappellanus Maior. Supplex
ſcribebat die decima tertia Kal. No-
uembris MDCLXXX.

D. Carolus Petra R. Conſiliarius, &

Conſultor Regij Cappellani Maioris,
Qua in re Excel. Dom. Marchio de los
Velez, & Integerrimi Senatores Su-
premi Collateralis Conſilij, maxima
qua p̄ſtante benignitate, iuxta exa-
rata ſtatueret, ſequenti diplomate.

Habiendo viſto S. Ex. en Colateral
el eſcrito, que V. S. ha hecho, fundando
las razones, que le aſſiſten para votar
en Colateral como Conſultor del Cap-
pellan Mayor, quando ſe ofreſce referir
en el las cauſas concernientes a aquella
Corte: T aplaudiendo eſtos Señores el
ſalento de V. S. en las doctrinas ade-
guadas a la materia, me manda S. Ex.
de-

decirle, que el Iuebo 5. del entrante mes Diciembre venga a referir, y votar la causa entre los Canonigos Lateranenses de la Isla de Tremisi con los herederos del qu. Iusepe de Santis. Dios guarde a V. S. Palacio 19. de Noviembre 1680. Participando esta resolusion a las partes.

El Marques del Olineto.

Señor Consejero D. Carlos Petra.

Cumque iterum in dubium reuocata fuisset ea praxis, de qua memini in rit. 165. sub n. 78. vers. semper verò, nempe, quod sua manu Consultor, referens causam in Collaterali Consilio, sententiam in processu, & votum supra processum conscribat: idem fuisse productæ fides facta ab Actuario Officij Cappellani Maioris de hæc obseruancia, ac relatio acta D. Pro-Regi per D. Ioannem de Salamanca Regiū Cappellanum Maiorem, sub die 27. Ianuarij 1661. & tunc per Collaterale Consilium fuit resolutum, quod obseruetur solitum, sub die 11. Februarij eiusdem anni, vt liquet ex fide dicti Actuarij de ordine Ill. Ducis Canzani Secretarij Regni, penes Lanzam in libro inscripto: *Fasciculus diuersarū scripturarum pro iurisdictione Cappellani Maioris* fol. 500. sub diebus 27. Ianuarij. & 11. Februarij 1661. ac ita obseruatum fuit, me referente causam Spectabilis D. Regentis D. Stephani Carrillo, cum D. Dominico Chiantera, penes Leonardum de Aloyso.

Ac tandem aduertimus, motu eodem 245 demnados in expensis querelantes, vel Officiale syndicatam, succumbentes, & obstringi Syndicatores in eadem sententia hoc explicare, minime valentes illas reseruare, quin Officialis absolutus agere poterit iniuriarum actione coram Iudice ordinario pro iniusta querela, *Paris verbo expensis, num. 4. Cancr. var. lib. 2. cap. 2. n. 165. & lib. 3. cap. 12. ex n. 45. Ronit. in cit. prag. 1. n. 58. Bortax. conf. 91. n. 8. Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 11. num. 19. R. Sanfelix. dec. 346. & latè dicemus infra in Rit. 297.*

R I T V S CCXCVI.

Tem quod in quibuscunque causis ciuilibus, quæ in præfata Cutia pro tempore agitantur, post conclusionem factam in illis, per dictos actores, vel conuentos, aliqua petitio restitutionis in integrum offerri non possit.

S V M M A R I V M.

- 1 *Restitutio in integrum, sic à Iure Communi appellata, de Iure Regni Beneficium nuncupatur.*
- 2 *Restitutio prædicta, siue beneficium post publicationem conceditur.*
- 3 *Sed an concedenda sit post conclusionem in causa?*
- 4 *Primum, & secundum beneficium, statim nulla probata lesione impartitur.*
- 5 *Beneficium prædictum intra quod tempus post publicationem in causa peti debeat.*
- 6 *Mora modica an præiudicet in casu prædicto? adducitur scitum S. C.*
- 7 *Mora modica post elapsos tres menses statutos hæredi ad consiliendum inuentarium ei non obstat.*
- 8 *Mora modica post elapsos dies quinquaginta præiudicet appellanti, non præcludit ei appellandi facultatem.*
- 9 *Mora modica quando verificetur.*
- 10 *Circa mora purgationem adducitur notabilis casus controuersus in venditione feudi cum pacto de retronendendo intra præfixum tempus.*
- 11 *Annus naturalis, qui dicitur legalis, est dierum trecentum sexaginta quinque, atque currit de momento ad momentum.*
- 12 *Promissa legem accipiunt ex forma contractus.*
- 13 *Permissum intra certum tempus, post illud intelligitur prohibitum.*
- 14 *Adiectio temporis apposta censetur causa*

sa limitanda obligationis.

- 15 Tempus habet vim renunciationis ; atque ipsa tacita renuntiatio orta ex temporis lapsu , magis nocet , quàm expressa .
- 16 Venditor , ut admitti possit ad reemendum , tenetur offerre pretium intra tempus in pacto expressum .
- 17 Dicitio illicò quid operetur ? & quid dicitio confestim ?
- 18 Purgatio mora fit de legis aequitate . Assensus ad tempus non extenditur .
- 19 Mora ut parigari possit intra modicum tempus , quomodo intelligatur .
- 20 Mortuus quis non dicitur illo actu , quo moritur , sed cum primò desinit esse in vita .
- 21 Depositum fieri non potest in die festivo .
- 22 Dicitio statim quot dies admittat post tempus completum .
- 23 Purgatio mora admittitur ex iudicandi consuetudine , etiam si ei fuerit renuntiatio , sed quando procedat ?
- 24 Purgatio mora locum habet in feudis ; atque in contractibus pariter attenditur .
- 25 Decilio 142. Reg. Reuert. & Consilium 129. Reg. de Ponte enucleantur .
- 26 Appellatio admittitur ab indebita citatione super tenore instrumenti , licet à condemnatione rejiciatur .
- 27 Ablatium absolutum inducit conditionem .
- 28 Una determinatio respiciens plura determinabilia , habet aequaliter determinare .
- 29 Purgatio mora admittitur ad beneficium citati super tenore instrumenti , qui prestare potest cautionem de parendo mandatis , per totas tres horas sequentis diei post restam Curiam .
- 30 Causio praedicta , iudicis arbitrio , praestari potest , etiam post dictum tempus , si per eum non steterit , quo minus non fuerit praestita , & adducitur scitum S. C.
- 31 Regia Pragmat. 16. de ordin. iudic. circa temporis spatium in beneficijs petendis , procedit tam in Actore , quàm in Reo .
- 32 Reipublica interest , celeritatem causis impertiri ; ubi plura notata digna

Tom. IV.

recensentur .

- 33 Contentionibus , sine litibus statuendus est modus .
- 34 Leges celeritatem litium precipientes , tam ad Actorem , quàm ad Reum attingunt . Actor , & Reus non debent ad imparia indicari .
- 35 Regia Pragm. 5. de offic. S. C. sciens , non esse recipiendas nullitates adversus decreta S. C. nisi factò deposito , non includit Actorem , & adducitur nonissimum scitum S. C. emanatum in celebri causa .
- 36 Ratio primò in ordine posita , est prius in intellectu .
- 37 Nominatio extra Regnum exquirat depositum .
- 38 Pragm. 3. de dilat. procedit tam in Actore , quàm in Reo .
- 39 Nominatio testium per nomina , & cognomina faciendae est intra quinque dies .
- 40 Audientia testium quibus in causis denegatur .
- 41 Ratio est anima legis , & ea deficiente cessat lex .
- 42 Sententia continens repugnantiam quando fit nullitati obnoxia .
- 43 Formula sententiae : Ob stare exceptionem rei iudicatae , & absolui ab impetitis , in iudicijs recepta est .
- 44 S. C. arbitrare valet summam , quando rationum dispensatio nimis dubia est , & difficilis .
- 45 Minor , qui successit maiori , an valeat petere beneficia , perempta instantia compilato processu , & insufflato vita spiritu ex Principis gratia , Actore supplicante ?

Istha restitutio in integrum , de qua noster Ritus , à Iure Communi sic appellata , Iure Regni beneficium nuncupatur , ut diximus in Ritu 71. & post Imbrian. tradit R. Capyc. Latino decis. 91. n. 4. in fin. notans n. seq. ex interpretatione Regni Prudentum ita appellatum esse , defumendo nomen ex Consist. Regni incip. Beneficium resti-

Y y

tu-

tutionis, alijsq; *Constit. & Pragm.*

- Ipsam verò, & consecutiue beneficii prædicti post publicationem concedi, docet *Abb. Bell. Arz. Boich. Soccin. &* alij in *cap. fraternitatis, de testib. Oddus in tract. de restit. in integr. p. 2. q. 65 arti c. 11. nu. 51.* de communi, acque in praxi commendata opinione attestans, vt etiam testatur *Afflit. decis. 116. nu. 2. Cachet. decis. 86. nu. 2. & 3. Cappell. Tholof. decis. 249. & Farinac. q. 76. nu. 444. & 446.* Non autem postquam fuerit in causa concludum, considerata dispositione præsentis *Ritus*. Verum concedendam esse, tùm attentio Iure Communi, Canonico, & Cæsareo; tùm Constitutionis, Pragmaticarum, & Rituum Regni, *Maranta* copiosissime defendit *cons. 25.* & decisionibus Sacri Consilij, nempe *Afflit. 15. & 114.* addo alteram *Minadoi 15.* neq; ob stare verba præsentis *Ritus*, adiungit *sub nu. 7.* Eius autem replicationem contradicere verbis *Ritus* in nigro positus, patebit vnicuique legenti horum *Rituum* impressionem iuxta ordinem *Caravita*; arbitror tamen eius conclusionem verissimam, quam etiam *Imbrian.* cutatur in *tract. de 1. & 2. benefic. consil. 5. à nu. 2.* paruipensia eiusdem contradicente, & simpliciter relata sententia in *consider. 2. nu. 56.* nihil etiam refragante dispositione huius *Ritus*, quæ, vt ille inquit, *sub num. 12.* iudicalem obseruationem, nunquam degustauit, quod etiam *Caravita* hoc in *Ritu* aduertit, & non dissentit *Afflit. in mem. decis. 114.*

- Vfus verò seruat in Regno, vigore
4 *Pragm. 16. de ordin. iudic.* dari primum, & secundum beneficium, quæ est duplex restitutio in integrum concessa personis priuilegiatis ad probandum incumbencia, quæ petentibus, statim, nulla probata lésione, impartitur *Cappc. decis. 109. num. 10. Franch. decis. 398. Ricc. collect. dec. 186. R. Ronit. in prag. 11. nu. 25. de ord. ind. Gallup. in prax. p. 2. c. 28. Pratus ad Muscat. gl. f. In integrum, vers. Iudicat auctor, R. Marcan. disp. forens. lib. 1. cap. 19. sub nu. 1. & dixi in *Rit. 71. nu. 4.* quem locum post alios prosequitur*

D. Scoppa ad Sarn. in prax. civil. p. 1. §. 16. de beneficijs, nu. 11.

- Primum verò beneficium petitur intra triginta dies post publicationem, & quando hæc non fit, vt si probatio per testes deficiat, intra dies triginta à conclusione. Secundum autem peti debet intra alios dies triginta sequentes, *Cappc. Latro decis. 91. nu. 7. lib. 1. vbi Gizz. nu. 1. Sanfelice. decis. 144. lib. 1. Præsul D. Franc. Verde lib. 1. Instit. tit. 21. de auctor. tutor. lemm. 27. ex nu. 587. memor mei in indicato rit. 71.*

Hinc cum orta fuisset controuersia in S. C. in causa Viduæ Camillæ Carissimæ, cum Iosepho Rotondo, & Anna de Gracia coniugibus, quæ petierat secundum beneficium, elapsis mensibus duobus, & diebus tribus: Coniuges Actores negabant concedendum, ex *mem. pragm. 16.* quam esse in viridi obseruantia, non hæsitabatur; sed re peracta in S. C. decretum fuit, die 18. Ianuarij 1680. referente Ill. Duce Cæliarum, esse procedendum ad vltiora petito beneficio non obstante, penes Figliolam; At causa iterum proposita in gradu reclamationis, die 13. Maij eiusdem anni, censuit Senatus, vno ex Dominis dumtaxat renitente, esse illud concedendum, his verbis: *Visti supplicationibus fol. 49. & 50. per S. C. pronisum est, quod suspensio decreto lato per S. C. sub die 18. Ianuarij currentis anni, Camilla Carissimo infra dies quindecim valeat examinare testes, tam in causa repulsa, quam secundum beneficij, vota præstantibus mecum DD. Comitæ Legardi, Aulæ Decano, D. Antonio de Ponte (qui & Commissarius) D. Io: Baptista de Afflitto, & D. Luca lacea, nunc Regente emeritisimo.*

- Perpensum fuit, hic agi de modica mora, de qua ratio minimè habetur à DD. in plerisque casibus: vt in tempore statuto heredi mensium trium ad consiciendum, absolueundumque inuentarium, ait R. *Cappc. Latro. decis. 121. num. 30.* & latius scribit in *decis. 129.* atque eicdem in appellatione, in qua cum sint præstituti quinquaginta dies appellanti, vt transmittantur

acta ad Iudicem ad quem, secùs red-
ditur appellatio deserta, ex *Const. ap-
pellationum tempora*, modica trium, vel
quatuor dierum mora post dictum
terminum elapsam, non præcludit fa-
cultatem appellanti, *R. Reut. in prag.
1. n. 21. de appellat. ex Gama dec. Lusit.
132. conferuntque tradita à Vin. opin.
524. Gratian. cap. 307. n. 30. Mauson.
de caus. exequ. ampl. 5. nu. 25. Costa cons.
56. n. 27. ex text. in l. si post tres ff. si quis
can. vbi Bald. nequit, modicam verifi-
cari moram in tribus, vel quatuor
diebus, Barz. decif. 50. nu. 57. Menoch.
de arbit. cas. 7. num. 13. & secundùm
Thesaur. in diebus octo, decif. 77. n. 3.
ex l. si debitori, ff. de re indic. siue quin-
decim, iuxta Cashev. decif. 48.*

Imò nec propriè commissà mora af-
firmari potest in his, quæ sunt modici
temporis; idèòque purgatur, attente
modicitate, etiam post diem statutum,
& tempus præfixum, siue à lege, siue
ab homine. l. si debitori, ff. de indic. l.
quoties. C. de precib. Imp. offer. Glos. Bal.
& ceteri, quos Sord. secatur cons.
558. ex nu. 11. *Verfill. ad Affl. decif. 3. &
decif. 73. Tiraz. de retrat. consang. 1. i.
glos. 11. num. 22. Anus mens ad Cappc.
decif. 81. n. 2. notans, paria esse, aliqua
fieri in termino, vel paulò post, ex Glos.
in l. Pomponius, §. ratihabitionis, ff. de
procur. idemq; Anus mens ad Cappc. dec.
167. & ad Gramm. decif. 45. sub n. 6. ac
peregrinum casum recenset Gramm.
consil. civil. 95.*

Idque maximè vendicabat locum
in hac causa, quippè mulieris viduæ,
exteræ, minùs cautè defensæ à procu-
ratore; ac nullo quidem pacto sinere
debebat æquitas Senatus, vt alterius
incuria ei prorsus noceret, vel termi-
ni defectus ob minimam moram de-
fensionis ansam eriperet, & ad produ-
cendas probationes aditum referaret;
idque potissimùm, quia in hoc appare-
bat adfuisse color industriæ partis ad-
uersæ.

Hæc inquam de parvæ moræ purga-
tione, fuerunt perpena in iurgio in-
ter Ducem Oratini, & D. Scipionem
Moccia. Vendidit enim Dux Scipioni
Tom. IV.

die sexta mēsis Ianuarij 1677. Terram
Ferrazzani pro ducatis septem mille,
cum pacto de retrouendendo infra
annos sex, conditione adiecta, nè re-
trouenditio exerceretur, nisi comple-
tis dictis annis sex à die contractus,
quibus annis sex statim elapsis, arque
reemptione non facta, Terra prædicta
haberetur illicò libera à pacto de re-
trouendendo. Completis annis sex ad
reemendum sub die 6. Ianuarij anni
1683. Dux Oratini deposuit ducatos
7000. die 7. eiusdem mensis, &
anni, fuitq; depositum notificatum D.
Scipioni die 9. memorati mensis.

Renuebat D. Scipio illud recipere,
vti factum elapso idem tempore: an-
ni enim sex, incepti die sexta Ianua-
rij, fuerunt completi die quinta Ia-
nuarij. Annus siquidem naturalis,
qui dicitur legalis, est dierum trecentum
sexaginta quinque; *Bald. cons. 457. n.
4. l. si in §. rursus, n. 60. Instit. de action.
Cassan. in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 8.
in text. dedans l'an. Carpan. ad Statut.
Mediolan. cap. 109. lit. B. verbo annus,
qui currit de momento ad momētum,
Bart. in l. ita vulneratus, notab. 2. n. 3. ff.
ad l. Aquil. & in libellorum, in princ.
n. 15. ff. de accusat. Carpan. dist. cap. 109.
lit. C. verb. incipere, & proinde sunt
12 obseruanda promissa, quæ accepe-
runt legem ex forma contractus, &
dum dies est adiectus gratia limitan-
dæ obligationis, non tenetur emptor
ad retrouendendum post diem contra
formam contractus, & promissionis,
*Angel. de Pernis. cons. 109. ac si emptor
teneretur post terminum elapsum
recipere pretium, & retrouenditionem
facere, actus agentium operaretur
vltèrà eorum intentionem, cum
tamen contractus ex conuentione le-
gem accipiat limitatam, & causa limi-
tata limitatum producat effectum,
aliàs frustratoria fuisset adiectio tem-
poris, & nihil operaretur, si emptor
post terminum elapsum teneretur ad
retrouenditionem; & tamen permif-
sum intrà certum tempus, post illud
intelligitur prohibitum, l. si in l. Scia
cauit, num. 10. ff. de verb. oblig. Roland. 2**

Y y 2 Vall.

Vall. conf. 10. nu. 12. vol. 2. ex text. in l. 2. C. de pact. inter emptor. & vendit. um etiam, quia promissio censetur facta sub conditione, si intra illud tempus voluerit venditor reemere; & qui labi patitur tempus, videtur iuri reemendi
 14 *renunciasset, cum ipsum tempus censetur adiectum causa limitandæ obligationis: nam aliàs fuisset inutilis illius adiectio, Alex. conf. 117. n. 3. lib. 3. Borrell. conf. 73. n. 3. Bursat. conf. 12. nu. 1. & 9. lib. 1. Surd. conf. 52. n. 23. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 32. ex n. 17. Hartm. Pistor. obseruat. 23. n. 3. habet quipsum*
 15 *tempus vim renunciationis, quæq; tacita renunciatio orta lapsu temporis, magis nocet, quàm expressa, Tiraque. de retract. couent. tit. 2. §. de temp. glo. 2. n. 52. ex celebri textu, à nemine, vt inquit, adducto, in l. si creditor 7. §. illud, ff. de distract. pignor. Gratian. disp. lib. 4. cap. 710. ex nu. 18. Antonell. de tempor. legal. lib. 1. cap. 11. num. 13. Cartar. decis. Gen. 85.*

Quod adeò veritate nicti addebatur, vt neq; post lapsum vnus diei admitatur venditor ad reemendum; nam pro implenda conditione necesse erat offerre pretium intra tempus in pacto expressum, alioqui non potest dici impleta conditio, neque post tempus impleri valet, Card. Mantica. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 3. n. 48. Hartm. Pistor. obseruat. 23. ex nu. 7. & seq. lib. 5. qui propterea subdunt, communiter esse reiectum, ac errorem fuisse passum

Decianum respons. 84. num. 2. afferentem, venditorem post vnum diem admitti ad exercendam facultatem reemendi, testibusq; egisse Arbitros non admitrentes moræ purgationem, insequitur Prasol Ricc. collect. 2456. vers. amplia 2. nam ad quid prodesset præfigere terminum, si illius lapsus venditorem non excluderet? Paul. de Castro. conf. 351. lib. 2. Tiraque de retract. lig. 2. §. 1. glo. 10. n. 120.

Potissimum ex ditione in contractu
 17 *adiecta illi, quæ id ipsum operatur ac protinus, & sine cunctatione, l. distingeribus, C. de appell. Menoch. de recuper. rem. 1. num. 252. & importat idem*

quod statim, & incontinenti, vt ex l. 7. l. 3. Si in amittenda, ff. de acquir. poss. Tiraque. in l. si vnquam, verb. reuertatur, n. 122. C. de reuoc. donat. Cotti in memorab. verb. protinus, fol. 715. Octavian. Vulpell. de preposit. & adverb. signif. sub dict. propriè, vers. protinus, pag. 84. Barbof. de dicti. 295. nu. 1. siquidem dictio statim, idem operatur, ac dictio eo ipso. Glosan §. 1. Instit. quib. non est permiff. facer. testam. verb. statim, ex text. in lex morte 9. C. de pact. conuent. Succesen. conf. 66. n. 17. lib. 2. Surd. decis. 57. n. 9. & decis. 211. n. 31. vers. quartò non resistit. Prout de ditione concessim, quod sit eiusdem naturæ, & significationis, nec momentum quidem aliquid patiatur, ex l. placet, ff. de acquir. hered. Tiraque. ad dictam l. si vnquam, verb. reuertatur, num. 113. & ex eius propria natura significat sine interuallo, ac nullo actu intermedio, Tiraque. nu. 114. & 116. in ditione Statim.

Atque proinde cum moræ purgatio
 18 *non fiat, nisi de legis æquitate, non potest agi in feudis de moræ purgatione. Hinc etiam assensus ad tempus nõ extenditur, & in casu pacti reuenditionis Dominus, qui consentiit vsque ad certum tempus, eo elapso censetur prohibuisse, quia omni tempore contractus in scudo est prohibitus; vnde statim elapso termino succedit dispositio prohibitoria, & est absolutum, minime posse partes post lapsu pacti dare nouâ dilationem, nec infra tempus pacti posse prorogare; & vbi potest considerari contemptus legis, vel maiestatis Iudicantis, non datur moræ purgatio; ideoque considerando contemptum Dominis, & interesse voluntatis ob non factam reemptionem in tempore, non potest mora purgari; maximè cum elapso tempore, etiam per momentum, remansit dominium illud liberum, quo effectus libertatis consumato, non potest dari per purgationem moræ reacquisitio iuris per momentum extincti, & in ijs, quæ momento expediuntur, momentum multum operatur, ita quod nec ea, quæ incontinenti fiunt, censentur inesse hoc*

19 casu nam quod mora possit purgari intrā modicum tempus, quia, quæ incontinenti sunt, censentur inesse, intelligendum est, quādo actus sit ab habentibus potestatem de nouo inchoandi; secus verò quando actus sit ab illo, qui nō valeat de nouo actum facere; & propterea cum nullum possit de feudo fieri commercium, vanum est tractare de moræ purgatione, & sic post lapsum temporis, remansit dominium liberum.

Clamabat ē contrā Dux Oratini, nullam fuisse contractam moram, nec quidem momentaneam: nam anni sex fuerunt completi die sexta Ianuarij 1683. & die quinta Ianuarij minimè erat completus annus sextus, quoniam adhuc durabat. Dicitur enim quis mortuus non illo actu, quo moritur, quia cū moritur, viuī; sed dicitur mortuus, cum primò non est, hoc est, cum primò definit esse in vita.

Nec obstringebatur facere depositum die sexta Ianuarij, uti dies festus: nempe Epiphania, text. est in l. datio, §. si per venditorem, ff. de action. empt. & vendit.

Neque ipsi obesse, sed prodesse ditionem statim, & similes, quæ ad minus tempus decem dierum admittunt post completum tempus, l. quod dicimus, ubi Gloss. verbo intelligendum est, ff. de solut. l. promissor, §. si sine, ff. de constit. pecun.

Addebat, purgationem moræ, etiam si fuerit ei renunciatum, admitti ex consuetudine iudicandis, dummodò ius partis non sit effectum deterius, ex Vinc. de Franch. dec. 482. Capyc. Latro decisi. 30. & 160. Masfrill. decisi. 259. Sanfelix. dec. 114. Prat. lib. 1. discept. cap. 27. Ann. singul. 663. & ex adductis à me in Rit. 163. ex n. 13. explosa decisi. Affili. 174. uti nimis duras teste Vrsill. ibidem, de qua meminit R. de Marinis occurrens decisi. Renner. 142. qui R. de Marin. ad rem scripsit lib. 1. quotid. cap. 271. maximè modica existēte mora, l. si ita quis, §. Si ea canit, ff. de verbor. oblig. l. si debitori meo 21. ff. de iudic. ubi Gl. medicum f. decem dierū, l. si in lege, 27.

§. colonus, ff. locat. l. ab hostibus, §. si in ex quib. caus. maiores, l. 1. ff. de verbor. obligat. l. 2. §. qui præsens, de verbor. oblig. ex quo tex. colligit. Alberic. parum moram, moram non esse, l. duos Reos 6. §. duo Reis, ff. de duobus reis, l. plerique 33. ff. de ritu nuptiar. l. etsi post tres. D. si quis cautionibus, & aduertunt Angel. & Aretin. ibidem, Nig. Cyriac. cōtrou. 459. n. 11. lib. 3. Decian. conf. 84. ex nu. 24. lib. 2. Verall. dec. 231. p. 2. Pegner. dec. 229. Ricc. collect. 245.

Etiam in feudis, Affili. in cap. 1. §. sed 24. me alias, n. 79. quā sit prim. caus. benefic. amit. Scrad. de feudis par. 9. cap. 9. in 41. caus. prin. n. 8. R. Capyc. Latro cit. dec. 30. nu. 13. nequid hoc casu si extensio de tempore ad tēpus, prohibita in feudis, nam quæ in continenti sunt, censentur inesse; Ac in contradibus etiam attenditur rigor, l. quid perstringenda, de verbor. obligat. & tamen admittitur purgatio moræ, ut obseruat idem R. Capyc. Latro cit. decisi. 30. num. 16. & ibi Glaz.

Hinc in thesi cit. decisionis R. Renner. 25 142. mora fuit duodecim dierum, & in casu consilij Reg. de Pont. 129. fuit vnus mensis, postquā emptor isteterat, declarari nullum ius competere venditori, & impartito termino, instructoq; processu, comparuit venditor pro mora purganda.

His iunctiū perpenfis, decreuimus sub die 20. Decembris 1683. referentē D. tunc Consiliario, D. Ianuario de Andrea, nunc in Supremo Italix Arcopago Regente emeritissimo, cum interuentu nostri Præsidis, quod D. Scipio Moccia restituat Terram Ferrazzani in beneficiū hodierni Ducis Terra Oratino, D. Antonio Vitagliano, unā cū fructibus à die 9. mensis Ianuarij instantis anni, seruata forma pacti de retronuendo in instrumento venditionis appositū, & depositum factum sit risico, & periculo dicti D. Scipionis. In banca Iordani.

Cum modò sermo moræ incidere, 26 liceat mihi recensere factum, quod accidit, me Iudice M. C. V. dignum sanè, quod hic non abuoluatur silentio.

tio. Citatus quidam in M. C. super
tenore instrumenti, appellauit ad S. C.
ab indebita enim citatione potest ap-
pellari, licet non à condemnatione,
vt alibi diximus; obinuicq; à D. Præ-
sede S. C. solutum rescriptum, scilicet:
*Comparetis personaliter, & præstite cau-
tionem de parendo mandatis S. C. de sup-
plicatis M. C. V. verbum faciat in S. C.*
Comparuit debitor, Curia pro Tribu-
nali sedente, exhibens supplicationem
cum memorata Regia decretatione,
& è M. C. fuit decretum, quòd adim-
pleat, & sic discessit Curia. Cumque
ille non præstitisset demandatam cau-
tionem, hæsitatum fuit, an potuerint
expediri litteræ exequutoriales eadem
die, vel die sequenti, vel vsq; quo ad-
mitteretur ad præstandam cautionem?
& hac in re perpendo, quòd illa ver-
ba: *Comparetis personaliter, & præsti-
ta cautionem de parendo mandatis S. C.* im-
portant veram conditionem, perinde
ac si fuisset dictum: *Si comparuerit per-
sonaliter, & fueris præstite cautio de pa-
rendo mandatis* patet ex eo ablatiuo
absoluto, qui conditionem inducit,
& in futurum tempus resoluitur, *Bar.*
in l. à rex. nu. 1. ff. de condit. & demonst.
Paul. de Castro in l. 2. §. ames. nu. 2. ff.
ad l. falci. Galber. conf. 1. in iis. de verb.
signif. Maran. in specul. p. 6. vers. citat.
nu. 57. circa med. Cypre. dec. 128. & alij
penes Rip. respons. 5. nu. 2. de pact. respõ.
21. de probat. lib. 2. Socin. l. un. in l. gal-
lus, §. & quid si tantum, nu. 48. ff. de liber.
& posthum. Si igitur illud de præstando
cautionem, est conditionale, & desi-
gnat futurum tempus post compari-
tionem, quæ vt præcedit in ordine
scripturæ, ita debet præcedere in or-
dine actus, & executionis; debet
Reus prius comparere in Curia, &
deinde præstare cautionem; tempus
cautionis in Regio rescripto non præ-
scribitur: ideo remittitur arbitrio Iu-
dicis M. C. Nisi dicas, quòd tempus,
licet non exprimitur, contineatur: si-
quidem, cum ibi dicatur: *Comparetis*
personaliter, quod intelligitur, Curia
pro Tribunali sedente, quo tempore
citati comparent, etiam Curia pro

Tribunali sedente, obstringitur præ-
stare cautionem de parendo mandatis;
etenim vna determinatio respiciens
28 plura determinabilia, habet æquali-
tèr determinare, *l. cum hoc iure*, & ibi
Consultiss. *de vulg. & pupill. minimèq;*
officit, quòd illa regula vnius deter-
minationis, non habeat locum, quādo
diuersa adest determinandi ratio, *l. mol.*
in l. Cains, ff. solut. matrim. Rip. in l. re
coniunctis, n. 215. in fin. ff. de leg. 3. com-
muniem autumat Menoch. conf. 198. lib.
1. vii videtur diuersa hic inter vnum,
& alterum casum, cum comparitio il-
la necessariò debeat fieri Curia pro
Tribunali sedente, ex natura, & qua-
litate actus, non autem ex rescripti vi,
quod non viget in præstatione cautio-
nis de parendo mandatis: siquidem
licet sit verum, comparitionem esse
faciendam Curia pro Tribunali se-
dente, ex natura, & qualitate actus;
tamen rescriptum illud videtur præ-
ferre illam eandem qualitatem, etiam
in alijs expressis; ac propterea quan-
do Reus comparet, vt præstet, oportet,
cautionem illam; quam si non præ-
stiterit, statim erit condemnatus, re-
laxatis contra ipsam litteris exequuto-
rialibus. Verum dicas, competere
29 purgationem moræ, & ità comuni
calculo obsecratur, possè præstari cau-
tionem per totas tres horas diei se-
quentis post ream Curiam, in quibus
adest de mane Tribunal M. C. ex me-
morata regula, infra modicum tempus
licere moram purgari etiam post diem
statutum, siue à lege, siue à homine;
quod modicum tempus in hoc the-
mate seruatur in illis diei sequentis
tribus horis.

Quin, & Iudicis arbitrio poterit
30 post dictum tempus admitti ad illam
præstandam cautionem, si per eum
non steterit, quominus non fuerit
præstata, & ita vidi obseruatum: nam
cum fuisset præsentatum huiusmodi
Regium rescriptum, & statim post re-
eam Curiam fuisset oblata cautio, at
per Aduarium steterisset, quòd non fuisset
accepta, ex eo quia non erat ipse
competens illorum actorum Aduar-
rius,

rius, sed alter absens, & deinde postero die iterum oblata fuisset, ac successissent duo dies feriati, quarta demum die, stantibus prædictis, fuit admissa, cautius. At cum M. C. processisset ad relaxationem literarum exequutorialiū, habito recurſu ad D. S. C. Præſidem, ſtātibus atteſtatis factis per Aduarios M. C. emanauit Regia decretatio, quod *M. C. faciat verbum de ſupplicatis in S. C. qui quidem Senatus ratam habuit præſtitam cautionem, ſuſpenſus exequutorialibus licetis.*

- Sed vt ad beneficij matriciam ſe ſe 31 deſceſcit ſermo, dicimus, eandem Pragm. 16. de ord. iudic. circa temporis ſpatium in beneficijs petendis complecti, tūm Auctorem, tūm Reum, ſicuti noſter Senatus cenſuit apud Reg. Caſp. Latro dec 91. lib. 1. qui eandem deciſionem reſcripſit in deciſ. 136. lib. 2. vt obſeruat quoq; Ginz. ad mem. deciſ. 91. n. 7. & de quibus memini in indicato Rit. 71. nu. 8. proſuſis expoſitis, ſcito à Thoro adducto, ac dictis ab eo excoꝑitatis p. 2. compend. verbo beneficia. Ex primis enim verbis Pragm. *Per he una delle cauſe, &c.* ac ex ſubſequentibus: *Per remediare à tali inconuenienti, & abbreviare, quanto ſia poſſibile il corſo delle liti, &c.* vtrumque amplecti coniugio: etenim Iuris Conſulti, ac legum Authores in id toto animo, ac velis, remiſq; vt aiunt, incubuerunt ad celeritatem nempe cauſis impertiendam, *l. non diſtinguemur, §. quaſitum ſſ. de arb. l. terminato, C. de fruct. & lit. expenſ.*
- 32 Cum celer cauſarum exitus, non Auctorem, & Reum modò, ſed & Rempubliacam inuēt, Bald. in *l. fratris, C. de tranſact.* nec niſi publico fauet emolumento, lex celeritatem contentionibus præcipiens, *Bar. de nou. Cod. fac. S. hac igitur, n. 22.* ac rationem faciendi ſinem controuerſijs, atq; contentionibus, publicum reſpicere bonum, ſuſe ſcribunt *Imol. in c. ſinem litiſus, de dol. & conſum. Falin. in c. nonnulli, col. 2. de reſcript.* & poſt alios, *Surd. deciſ. 120. n. 8.* atq; ex *text. in l. ſi quis in gran. S. in ciuilibus, ſſ. de capti. & poſſim. reuer. & Bald. ad ſpecul. de appellat.* palamq; de-

ducitur, Ciuium diſcrimina plurimam afferre perniciem, atq; ex ijs incommoda pleraq; proſiciſci, dixit *Ariſt. lib. 1. methaph. & Chilonis ſapientis* inter tria dicta, *l. teris aureis Delphi conſeruata, videlicet: Noſce te ipſam: Ne nimium cupias, adeſt etiam tertiu: A Eris alieni, atq; litiſis miſeriam fac effugias, ex Stob. lib. 3. cap. 28. & memini in ritu 10. ſub nu. 11. lib. 1.* Nec exiguum Rei emolumentum ex contentionis celeritate extat, *Abb. in cap. Quintanallis, de iure iur. Gloſ. in c. pen. verb. Reſtituere, de empt. & vend. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 117. n. 17.* Propterea *Specul. de præſcript. indic. ante lit. n. & in tit. de inquis. §. 4. verſ. quid ſi pendente*, ſuadens inquit, à fraude, & iniuſta poſſeſſione, minimè deſtituiſſe eum, qui ad contentionem effugiendam aliquid eſt impertitus, necnon *Falin. in cap. illud, de præſcript. ait, quod litem deſerens non dicitur de iure ſuo diſſidere, ſed tamen lites execrat, cauſarumq; moras indignari.*

- Cum autem ex legibus habeamus, 33 ſtatuendū contentionibus modum, nouimus id tam pro ipſo Auctore, quam pro Reo ſancitum eſſe, ex *citat. text. in cap. ſinem litiſus, de dol. & conſum. & text. in l. properandum, C. de iudic. ad Actoris incuriam, atque moram quoque reſpexit, dum peremptionem inſtantiæ intra triennium in ciuilibus præcepit, nè cauſe in æternum profluere, tempus, hominumq; vitam excedere, videantur, ibiq; *Gloſ. in verbo, immortalis, dixit, cauſarum cunctationes vel ab Reo, vel ab Auctore, vel ab Aduocato, vel demum ab Iudice emahare, & Gl. in l. litiſus, C. de agric. & conſ. lib. 11.* (In quo *text.* identidem modus litiſus præcipitur) notat, contentancum *text. in l. quidam. ſi cert. pet.* vbi Iuris Conſultus, nè Auctor Reum contentionum vinculis implicaret, ſtatuit, cogendum Auctorem, vt debiti partem recipiat, ſi partem dumtaxat confeſſus fuiſſet, licet Auctor mutilatam ſolutionem recipere nequaquam teneatur. Omnia itaq; incommoda, & mala, quæ ex litiſis mora, ac protelatione proſiciſcunt,*

ciscuntur, ut disertissimè ex more recenset *Luc. de Pennin mem. l. litibus*, ex n. 1. tùm in Actorem, tùm in Reum cadunt. Iura propterea omnia litium celeritatem præcipientia ad utrumque attinent, ac peculiaritèr ex apertissimis nostræ *pragm.* verbis, & mente, utrumque includi, perspicuum est. Præterquàm quòd vulgata Iura præcipiūt, non impari more, modoque cum Reo, ac cum Actore in cōventionibus agendum, l. *fin. C. de fruct. & lit. exp. p. cap. 2. de mut. pet. cap. novit. de iudic. Carleual de iudic. tom. 2. tit. 2. disp. 8. sub num. 17. Caran. in rit. 46. nu. 13. & Ipse ibidem nu. 4. & in rit. 281. n. . . hoc lib. 4. Prat. pract. observ. 59. n. 3. R. Cyp. Latro cit. decis. 71. n. 12. & decis. 136. n. 15.*

Quod ut validius constet, in eius-
35 modi *pragm.* de beneficijs sermonem habèrè, Actorem nequaquam includi, *Thor. in cit. verb. beneficia, seu restitutiones*, retulit S. C. scirum, ex quo apparet, *prag. 5. de offic. S. C. sancientem*, non esse recipiendas nullitates adversus decreta S. C. nisi factò deposito, non includere Actorem, cui licet sine deposito rem proponere, ut laudè idè *Thor. prosequitur ead. p. 2. verb. depositum pro pena nullitatum*.

Hæc tamèn questio fuit ad libellam reuocata in celebri causa D. Philippi Vines de Castanas, cū Ill. Marchione Serra. Etenim prolata sententia, me referentes, iunctis duabus Classibus S. C. nempe DD. Consil. de Martino, & Muscettula, cum interuētū DD. Consil. de Ponte, atque Caracciolo, & Præsidētis R. C. Secondito, sub die 8. mensis Martij 1687. qua fuit sancitum: *Oppositam exceptionem rei indicatæ, tam pro parte Ill. Marchionis Serra, quàm Curatoris Patrimonij Ginesij Sanguineti, obflare, & proinde non esse locum, neque esse defendendum petita in integrum restitutioni; nec non tam dictum Ill. Marchionem, quàm Curatorem prædicti patrimonij absolvendos esse, & absolui debere, prout præsentis nostræ diffinitiva sententia absoluitur, absolui volumus, & mandamus, ac penitus liberamus ab omnibus petitis, ratensibus & deductis per D. Ph.*

lippum Vines, nomine, ut in actis. Verum ex causis in S. C. discussis dictus Ill. Marchio soluat dicto D. Philippo ducatos septem mille, quibus solutis, sequæstrum factum super annuis ducatis bis mille Arrandamenti Olei, & Saponis tollatur, facta obligatione per dictum D. Philippum de eximendo indemnes, & illatos dictos Curatorem, & Marchionem ab omni molestia forsân inferenda vigore testamenti qu. Ioannis Vines pro dicta summâ ducatum septem mille. In Banca de Martino.

Actor produxit nullitates, quas absque deposito discutiendas decreui, sub die 28. Nouembris 1688. non obstante Marchionis cōuenti instàtia pro deposito, ex *pragm. 5. anòx memorata*, tria nempe continente capita. Primum decernit, nefas esse dicere quodam sententiam S. C. de nullitate, idque duplicem ob rationem; tùm quia à Supremo Tribunali profecta sit, tùm nè tantæ authoritatis, & iurisdictionis decreta executione celerè situantur. Secundum caput declarat, id intelligi, quando nullitas probationem extrinsecam, vel aliam indaginem requiret, secus cum nullitas ex eisdem actis proponitur. Tertium verò præcipit, depositum ijs, qui in eiusmodi decreta nullitatibus inuchi ausi sint. Quomobrem si prima *pragm.* pars expendatur, minimè dicendum, cessare in Actore rationem *pragm.* nimirum de Tribunalis præminencia, const. rqi; quòd illa attenda, sicuti Reo non licebat de nullitate dicere absque deposito, sic & Actoris si de secunda ratione sit sermo, videlicet, nè protrahatur executio, patet, tùm Actorem includi, tùm Reum.

Maximè quòd ratio appareat præcipua, magis illa, quæ à Tribunalis Supremi authoritate ducitur, tãquàm
36 prima in ordine posita, & sic prius in intellectu. *Bald. in l. si duas, §. 1. de escusat. tutor.* quem ad hoc probè laudat *Guliel. de Benedict. in cap. Raynutor, verb. testamentum, el. 2. un. 28. de testam. Tiraguel. in tract. cessante caus. limit. 22. Sord. decis. 62. atque ad hanc eandem tuen-*

tuendam regulam, *Aluar. in cap. 1. S. hoc autem, num. 10. de his, qui feud. dar. poss. laudat text. in l. cum hi, S. si Prator, de transact. & quod notatur in l. diurnio, ff. solut. matrim.* Hinc, cum agatur de nominatione extra Regnum, quæ exquirat depositum, iuxta *Pragm. 3. de dilat. & quæ nos scripsimus in Rit. 140. ex n. 1. lib. 1. cum expensum esset, an Actori depositum constituendum esset. S. C. decreuit contra Actorem, quâ decisionem in quadam causa contigisse accepi ex D. Petro Antonio Comité, amicitiæ nexu mihi coniuncto, quem discretissimum causarum Patronum, & Iudicem M. C. V. nouimus. Licet hoc dubium carebat difficultate: nam præfata *Prag. 3.* videtur verbo: *Quibus*, quod ad omnes litigatores spectat, & sicuti *Quisquis*, ut potest distributum, non potest de proprietate sermonis ad vnum dumtaxat referri, *Gloss. in l. 34. S. filium, de vulg. & pupill. in verb. Patris quæque, & ibi Arct. n. 6. & ex toto illius Pragm. cõtextu, vbi nulla decisionis ratio, vel causa exprimitur, liquidè cõstat utriusq; cõprehendere voluisse, & R. Rouit. ibid. n. 5. de quo memini in mem. rit. 140. n. 7.* offert aliam S. C. decisionem, qua cautum fuit, Actori nominationem extra Regnum omnino denegandam, eo quòd*

39 quinque diebus, post constitutum terminum, elapsis, depositum facere minimè curauit, tradèdo ibi ex *Præf. de Franch. dictis*, depositum vnâ cum nominatione testium per nomina, & cognomina esse agendum intra quinq; dies, ad instar Iuris Communis dispositionem de faciendo deposito pro salario testium, de quo *Gloss. in cap. statum, S. fin. iuncto tex. in verbo expensum, de rescript. in 6. & cautelam ad eundem depositum indicauimus in cit. rit. 140. sub num. 9.* quem locum expendit *Luca ad Franch. decis. 67. Thor. in luper 2. par. compend. verb. Testium audientia*, conclusionem

40 constituit, non aliter, ac in causa civilis ardua, alexque prorsus plena; sicuti in criminali causa, vbi testium audientia nequaquam committitur, vt diximus in *Rit. 156. & 158.* & extenditur etiam in causa repulsæ, vt notauius in *Rit. 146.*

Tom. IV.

lib. 1. vbi non solum Actore, sed Reo etiam petente, denegatur audientia: cum in iudicijs æqualitatis iura seruanda sint. Sacrum tamen Consilium, iunctis Aulicis nempe meæ, in qua præfideo, & D. Consiliarij D. Petri Cortes, cum interuentu DD. Specabilis Regentis D. Stephani Padilla, eiusdem S. C. Decani, & aliorum Adiutorum, Commissario D. Consiliario D. Roderico Messia y Prado, sub die 16. Septembris 1691. ratum habuit in gradu appellationis, quod ipse decreuerat, æquiores, ac mitiores inscctando sententiam, quia in ea *Pragm. 3.* cum de deposito agitur, finem ad eius executionem habuit, ibi: *Ex quadam abusione introductâ, aduersus omni ferè sententias eiusdem S. C. de nullitate opponi ad impediendam, & protrahendam ipsarum sententiarum executionem, & inferius: Quòd sit, ut nonnulli litibus, ac expensis fatigati, derelictis causis suis, iustitiam consagui desperent.* Et cum ratio,

41 quæ legis anima dicitur, l. cum ratio, ff. de bon. damn. *Bärhofst. R. num. 3. d. ficiat*, non mirum, si ipsa lex cessare debeat, exequuta iam sententia, qua Marchio fuit absolutus, & retinet quantitates soluendas vigore sententiæ, vt perperdit *Thor. cit. loc. & ead. p. 2. verb. depositum pro pena.* & scripsimus in *Ritu 257. ex n. 2. lib. 2. & Rit. 269. num. 10. lib. 3.*

Discussis propofitis nullitatibus, ad

42 duas in summa redactus: nempe sententiam continere superfluitatem verborum, imò, & manifestam repugnantiam, atq; implicantiã, dñm declarat, exceptionem rei indicatæ obstat, ac absoluit Marchionem Serra, & Curatorem patrimonij Ginefi Sanguinetti ab omnibus petitis, prætensis, & deductis per D. Philippum Viuos, & simul condemnat Marchionem ad soluendos D. Philippo ducatos septem mille, & sic prædicta sententia in secundo iudicio est nulla, tanquam contra *tex. in l. vbi repugnantia, ff. de regul. iur. Dec. in cons. 8. num. 7.* & frustra ad saluandam præfatam quãtitatem addita fuit clausula: *Ex causis in S. C. discussis*, quia nec Princeps, nec Legislator valet actum

Z z

re-

repugnantem in esse producere, vt in *add. l. ubi repugnantia, cum S. seq. & ibi Dec. n. 3. notat Angel. conf. 187. circa finem*. Nec non esse nullam sententiam, dñm productis partitis solutionum, & illarum ordinata discussione, ea non facta, nec discussis singulis partitis: minimè in confuso, non seruatō ordine cognitionis, mandari poterat, soluendos esse ducatos septem mille, contrā *text. in l. prolatam, C. de sent. & interloc. omniū l. indic. cap. cum dilectis, de rescript. Cranes. conf. 592. ex n. 27.*

Decreto Senatus, yisdem Iudicibus ius dicentibus, sub die 20. Septembris 1691. fuit prouisum: *Nullitas dñs. re, & sententia suam habuit exequutionem*. Obiectis autem occurrebatur, nouam non esse huiusmodi prolationis sententia formulam: nempe ob stare exceptionem rei iudicata, & absolui ab impetitis, vt legitur apud *Gram. decis. 688. sub n. 7. ibi: Fuerunt conueni. absoluti, & exceptionem rei iudicata obstitisse*, porriusimū hac in thesi, in qua fuerunt deducta alia in primo iudicio minimè producta. Quò vērò ad liquidationem non factam, fuit perpensum, rationes dispungendas nimis esse dubias, inuolucas, & difficiles, litem fuisse diū, atque diū agitam, quæ difficillimè expediri poterat, & proinde licuisse S. C. summam arbitrari, ex traditis per *Escobar. de ration. cap. 32. n. 25. & Marlin. decis. Rot. Roman. 678. n. 9.*

Nup̄r discussum fuit, an perempta 45 instantia compilato processu cum maiore, cui minor successit, insufflato vitæ spiritu ex Principis gratia, Actore supplicante, valeat minor beneficia petere? & quidē, minorem ipsum non esse audiendum, voluit *Affli. decis. 212.* quia beneficia ipsa conceduntur ob probationes omittas, propterea cū processus fuit compilatus, minor, qui maiori successit, non restituendus est aduersus factum maioris, iuxta *decisionem de Franch. 647. ea quippè ratione*, quia lis cum sit contestata, & probationes receptæ, quæ perempta instantia non percunt: sed tantūm adā

ordinatoria: prout libellus, litis contestatio, sed terminus, satisfactio expensarum, calumniz iuramentum, & similia, vt post alios obseruat *Confl. Staiban. resol. 191. n. 55. 192. 2. cum enim minor iure suo non vratur, ex quo cum eo nil gestum est, non est restitutioni locus, insequitur Fontanel. decis. 103. n. 13. & in trad. de post. nupr. claus. 5. glos. 3. n. 59. sui Senatus decisionem negens, de Luca obseru. ad eandem decis. de Franch. 647. n. 1. & 2. ex text. peculiarit in l. A. Emilius Largianus ff. de minor. & dixi in ritu 234. n. 19. tom. 2.*

Contrarium verò decisum fuit de anno 1622. in causa Ill. Ducissæ Gravinæ, cum Bartholomæo, & Victoria de Marino, in qua causa minori fuit concessum primum beneficium, prout etiam fuit elargitum apud R. Sanfel. *decis. 145. n. 10. tom. 1.*

Nos autem vtriusque decisionis vtrā dicimus, quia decisio *Affli. 212.* manauit ex eo, quia instantia non erat perempta, & minor maiori successit tempore, quo erat elapsus terminus beneficia petendi: In casu verò *Sanfel.* instantia fuit perempta, ex Principis benignitate restaurata, & tunc nouum dicitur iudicium, *Staiban. resol. 134. n. 5. & obseru. 140. n. 5. Luc. ad Franch. dec. 473. n. 2. Cōfl. Altimar. de nullit. rubr. 9. q. 36. ex n. 8. Hieron. Cal. de resp. an integ. q. 28. ex n. 28. & q. 33. n. 32. Gab. lup. in prax. p. 2. cap. 3. n. 10. & dixi in ritu 234. n. 2. 1. tom. 2. atq; ita decreuit S. C. me referente, in causa Hæredum Io: Ambrosij Spinola cum Ill. Ducissa Andriæ. In Banca de Fusco.*

R I T V S CCXCVII.

Tem seruat ipse Curia, in prima causa, nec in ciuilibus, nec in criminalibus, aliquem condemnare in expensis.

S V M M A R I V M.

1. Regula statuens, Victum Victori, in

ci-

civilibus in expensis condemnandum, ampliationes habet, & limitationes, ut per DD. ibi.

- 1 *Victus, qui habuit iustam litigandi causam, an excusetur ab expensis?*
- 3 *Adducitur distinctio praesentis Ritus circa huiusmodi expensarum condemnationem.*
- 4 *Quam tamen rejiciunt alia Iura Regum, quorum dispositio in praxi servatur, & recenseitur usus apponendi in fine sententiarum clausulam: Neutram partem in expensis condemnando.*
- 5 *Usus, ut convento instante, Actor obstringatur in principio litis praestare cautionem de reficiendis expensis, ex quo inolevit.*
- 6 *Fideiussor nūm teneatur ad huiusmodi expensas, si Actor, pro quo cauit, in causa succumbuerit: Veluti si instantiam peremptam pronunciatum sit?*
- 7 *Sententia an continere debeat expressam expensarum condemnationem, aut absolutionem?*
- 8 *Quidē, si pars iustam litigandi causam habuerit?*
- 9 *Statutum dictans, expensarum condemnationem, an comprehendat iustam causam?*
- 10 *Statutum quando interpretari debeat, ut aliquid Iuri Communi addat?*
- 11 *Iusta causa ab expensarum condemnatione excusat.*
- 12 *Expensarum condemnatio ita demum fit, si à parte sint petita, & declaratur remissivè.*
- 13 *Expensarum condemnatio si in sententia omissa sit. Victor valet illas petere, etiam post sententiam.*
- 14 *Causa iusta litigandi excusantes ab expensis, quam sint?*
- 15 *Opinio Doctoris releuat ab expensis.*
- 16 *Ab expensis excusatur, qui motus fideiussor plurimum testium extra iudicium se instantium, deponere pro illo, eos examinari fecit, quamvis illi contrarium testificati sint.*
- 17 *Ab expensis etiam excusatur, qui instructus fuit à viris fide dignis.*
- 18 *Homo magnae, & approbatae fidei minime condemnandus est in expensis.*
- 19 *Error Iuris dubij, & intricati ab ex-*
Tom. IV.

pensis excusat.

- 20 *Victus, ratione sanguinis, condemnari non debet in expensis in beneficium Victoris consanguinei.*
- 21 *Succumbens ex defectu testium repulsatorum ab expensis excusatur, nisi eos scienter produxerit.*
- 22 *Reus in expensis non condemnatur ob petitionem plus debito ab Actore factam.*
- 23 *Legatarius, cui in testamento relicta est aliqua quantitas, qua moderata fuit in codicillis, rectè petere valet totum legatum in testamento relictum, & sit ademptio ope exceptionis.*
- 24 *Obtinens ex iuramento suppletorio ob defectum semiplena probationis non exigit expensas à Victo.*
- 25 *Victoria quando est promiscua, cessat expensarum solutio.*
- 26 *Si quis in prima instantia habuit sententiam fauorabilem, & in secunda succumbit, quando condemnatur in expensis.*
- 27 *Index secunda instantia confirmans sententiam primi Iudicis, & condemnans Victum in expensis, de quibus expensis intelligatur?*
- 28 *Iusta causa excusat ab expensis usque ad publicationem in Iussum.*
- 29 *Condemnatio expensarum locum habet tam in diffinitiva, quam in interlocutoria sententia.*
- 30 *Expensa in interlocutorijs statim ante sententiam reficienda sunt: & quando Victor eas repetere non valet? cum alijs ad materiam.*
- 31 *Iusta causa excusans Victum ab expensis, procedit in Reo, non autem in Actore, & traditur ratio.*
- 32 *Sententia si dicat: Victum Victori in expensis, nec addat aliud verbum: Condemnantes, nūm valet quò ad expensas, ita quòd in ea verbum illud: Condemnantes, intelligatur?*
- 33 *Sententia non habens verbum: Condemno, nulla est: secus verò, cum verbum illud virtualiter intelligi possit per aliquod equipollens.*
- 34 *Sententia redditionis computorum tribuitur ad reliquorum restitutionem.*
- 35 *Sententia declarans aliquod deberi,*
Z z 2 pra-

- presupponit condemnationem ad solvendum, & adducitur Scitum S.C.*
- 36 *Iudex declarans, Alloremius non fovere, tacite videtur imponere silentium.*
- 37 *Instantia si pereat facto illius, qui restitutionem impetravit, debet rescire expensas, & quid, si in rescripto Principis, instantiam restituentis, nulla de expensis mentio facta sit.*
- 38 *Discrimen adducitur inter litis expensas, in quibus quis per diffinitivam sententiam condemnatus est; & expensas propter desertam instantiam.*
- 39 *Expensa litis propter desertam instantiam taxatur in penna summa ex inveterato stylo, qui servandus est.*
- 40 *Expensa ob instantia peremptionem soluta minimè repetitur.*
- 41 *Aktor in expensis condemnari debet, cum quis absolvitur ab observatione indicis.*
- 42 *In liquidatione expensarum litis veniunt tantum necessarij erogati, non verò voluntarij; & quid de damnis, aut lucris amissis.*
- 43 *Absolutio ab expensis an comprehendat damna?*
- 44 *Expensas litis si quis propter aliquod peculiare privilegium solvere non obstringatur; neque adversarius victus eas solvere tenetur.*
- 45 *Plures victi colligantes si ad expensas simpliciter condemnati essent, unusquisque pro sua rata tenetur. Intellige, dummodò petitio non fuerit infolidum.*
- 46 *Expensa in priori instantia non debentur in criminalibus.*
- 47 *Condemnatio expensarum an locum obtineat respectu Fisci? & quid, cum indebitè, iniusteque aliquem vexavit?*
- 48 *Accusator, qui succumbit, in expensis non condemnatur.*
- 49 *Ad quod recensetur nuperimus casus in S.C. dispositus.*
- 50 *In obligationibus descendentibus ex delicto, & quibus, quò ad interesse partis, omnes infolidum obstringuntur.*
- 51 *Ratibabitio aequiparatur mandato, etiam in delictis.*
- 52 *Penna cum omnia est in sententia, absolutionem operatur.*
- 53 *Dispositio presentis Ritus an sit emen-*

- data à Regia Pragm. 1. de expensis.*
- 54 *Calumniatores ut minimè supplicio afficiantur, nedum corporis, sed etiam expensarum, nulla communi, aut municipali lege cautum est.*
- 55 *Condemnatio expensarum semper, & indistinctè sit contra succumbentes in causis syndicatis; & tali etiam causa competit actio iniuriarum.*
- 56 *Expensa iure actionis, & conventionis solvitur etià post sententiam, & in sua causa non excusatur, maxime Allorem.*
- 57 *Discrimen adhibendum est inter querelas, quæ porriguntur contra priuatos, & eas, quæ exhibentur adversus Officiales.*
- 58 *Administratores, qui temerè Vniuersitatum nomine quarrelas porrexerunt, & succumbuerunt, an proprijs nominibus teneantur ad expensas, & damna exolvenda?*
- 59 *Tutor, aut Curator instituens calumniosè actionem, ipse, & non minor, expensas solvere obstringitur.*
- 60 *Nimia populi audacia adversatur aequitati legibus, & illas retardat.*
- 61 *Respublica ut bene geratur, dandus est aquè penna, ac prævio locus; ad quod recensentur nonnulla eruditiora loca.*
- 62 *Decretum: Esse deferendum, quid operetur.*

Dispositio huius Ritus, pugnat cum communi Doctorum conclusione, ac Iuris regula faciente, Victum Victoris, in Civilibus, in expensis condemnandum, de qua in cap. olim, et 2. de primil. cap. finem litibus, de dolo, & contumacia, & l. properandum, si finem autem alterutra, C. de indic. quàmque exornant, dilatant, & ardeant Gratian. Reg. 486. Vin. decis. 47. lib. 1. Conarr. pract. quass. cap. 27. Barts. in l. si postulantur in princip. nu. 1. §. fin. n. 1. ff. de adulter. & in l. 1. in princip. num. 12. 13. ff. ad Senat. Consult. Turpillian. Bald. in l. non ignorat, in princip. C. de fructibus, & lit. expens. Andr. Gail. practicar. observat. lib. 1. observat. 15. 1. Theaur. dec. Rodemont. 67.

n.1. *Franc. Marc. decif. Delphinal. 191.*
 n.1. vol. 2. de *Amatis decif. 24. num. 14.*
Fontanel. dec. 98. n. 1. Ricc. collect. 2247.
 par. 6. *Ripobfer. n. 47. R. Valenz. cōf. 50.*
 lib. 1. *Carocc. fingul. 28.*

Qui quippè DD. potiffimum Co-
 2 uarr. nu. t. fcripfit, præfata lura inniti
 calumnia, ac propterea communior
 eft fententia, Victum, qui iuftam liti-
 gandi caufam habuit, excufari ab ex-
 penfis: quam multis Doctõibus probat
Carthar. decif. Genuenf. 1. nu. 3. Ver-
 ùm in dubio præfumptionem vrgere,
 quòd non habuerit Victus iuftam liti-
 gandi caufam, adiungit *Conarr. fub n.*
3. amplexaturq; Guttier. pratt. quæft. lib.
1. cap. 13. fub n. 5. & Menoch. non im-
merito recitauit caufas, easq; iuftas liti-
gandi, in tract. de arbitr. lib. 2. cent. 2.
caf. 177. & Nos infra ex num. 14.

Ab ea ramèn præfumptione defci-
 3 fcens nofter *Ritus*, obferuantiam re-
 cenfet, non damnandi in expenfis
 Victum in prima instantia, nec illam
 corrigit *Ritus* 310. vt opinatur *Cauenf.*
ibidem, & in hoc Ritu, fi quidem ille
 haud exprimit, in prima, an in fecunda
 caufa? ob quod, vt correctio euietur
 (quæ non ita de facili, nec per fubaui-
 ditos intellectus. eft inducenda, de
Franch. decif. 435. nu. 17. & 25.) in fe-
 cunda caufa debet intelligi, vt notat
Caran. hoc in loco num. 2.

Sed *Pragm. 1. incip. Temeritatem li-*
 4 *tigantium, fub tit. de expenf.* lura com-
 munia, ac noftri Regni *Conftit. incip.*
Diuorum Principum, imitans, contra-
 rium fanxit fimpliciter, cum nulla de
 instantijs præmiſſa diftinctione, man-
 dauit, in expenfis victum damnandum,
 quod feruatur in praxi, vt, *Caranit.*
laudato, obferuant Mafcatell. in praxi.
lib. 2. p. 3. glof. reformando, nu. 51. verf.
Demum queramus, necnō Aus meus ad
Gramm. decif. 83. num. 1. Reg. Rouit. in
prag. 1. de expenf. Oliua, & ad eum Epi-
fop. Campanil. fuper Rit. Cur. Archiep.
Neap. 4. Vin. dec. 47. R. Tap. 3. tom. Iur.
Regn. pag. 129. Viſconti in concluf. iur.
verbo Victus Victori, notans, in S. C.
 femper victum ex caufa iufta abfolui
 ab expenfis, & ideo *Conftit. prædicta*

Diuorū Principum, ligari omnes Iudi-
 ces, fed non ipſum Regem eiusq; S. C.
 ex *Affliſſ.* ſenſu in eadem *Conft. Diuorū*
Principum, n. 2. Vt propterea inoleuit
 vſus in ipſo Senatu, apponendi in
 fine ſententiarum clauſulam: *Neutrā*
partem in expenſis condemnando, Conſt.
Staiban. cēt. 2. reſol. 176. n. 100. Huiusq;
 demum *Pragm.* vigore inoleuit uſus,
 vt, conuenio inſtante, Actor obſtrin-
 5 gatur in principio litis cautionem de
 reſciendis expenfis præſtare, *Minad.*
dec. 4. etiam ſi litigās ſit Clericus, Ma-
rian. Soccin. in cap. quòd Clericis, col. 2.
poſt. nu. 5. verſ. ex prædiſtis, de for. com-
pet. Percir. dec. Inſtit. 109. R. Rouit. in cit.
prag. fub nu. 1. lepidè notans nu. 32. ex
text. in Auth. libellum, C. de litis conteſt.
 contra huiusmodi fideiuſſores nō poſſe
 expenſas à Iudice taxari vltra aureos
 triginta ſex, quod minimè ſeruatur.

* An verò hic fideiuſſor, ſi Actor, pro
 6 quo cauit, in caufa fuccumbuerit: ve-
 luti ſi inſtantiā preterpſit pronun-
 ciatum ſit, ad expenſas teneatur? Non
 teneri cenſet *Bald. conſ. 106. vol. 2. ca*
 quippè ratione, quoniam fuccumbere
 non dicitur, quia caufam adhuc reafſu-
 mere poterit, & fideiuſſor ſtricti iuris
 locum vendicat in caufa principali,
 non autem in emergenti, ſcilicet ſu-
 per inſtantiā.

Adiſigit inſupèr memorata *Pragm.*
 7 1. quòd ſententia proferenda continere
 debeat expreſſam illarum condem-
 nationem, vel abſolutionem.

Idque adeò verum, vt ſi iuſta cau-
 ſa vetaret iam dictam condemnationem,
 illam apponi, atq; exprimi in ſen-
 tentia debere, probat *Vin. decif. 67. nu.*
12. lib. 1. & ante ipſum notarunt Bald.
in Auth. generaliter, C. de Epiſcop. & Cler-
icis. Specul. tit. de expenf. §. nunc viden-
dum, verſ. quidam, per text. in S. por-
tet, Auth. de indic. quod tamen Praxis
 non ſeruatur, teſte *Ventrigh. in praxi lib.*
1. annot. 21. §. unic. n. 41.

Hinc, vt vltra diſpoſitionem Iuris
 8 Communis, aliquid hæc *Pragm.* illi
 addat, condemnatio fieri debeat, quā-
 uis pars iuſtam caufam litigandi ha-
 beat, voluere, in terminis ſimilis Sta-
 tuti,

tuti, *Alberic. de Rose in 2. par. Statutorum, quæst. 191. Ioan. de Sylva in tract. de benefic. p. 1. q. 13. nu. 14. Crem. singul. 120. Marfil. singul. 207. & in pract. crim. S. opportune, n. 43. & alij apud Gabriel. commun. opin. lib. 2. conclus. 2. n. 2. tit. de expens. Angel. Gambil. conf. 140. n. 11. Roland. à Vall. conf. 62. n. 12. vol. 4. Cremens. & Add. singul. 121. ex Glos. singulari in S. sancimus, Auth. de exhib. & introreis, quum magnificauit Angel. in l. non solùm, ff. de reuend. Mihael. Grass. in tract. Commun. opin. 22. quæst. 5. Capucius in prax. indic. tom. 1. q. 3. cap. 1. artic. 9. n. 123. testificans n. 129. de stylo Rotæ Romanæ, & cum eiusmodi expensæ debeantur iure actionis ex vi Statuti, seu Pragmaticæ, iusta causa non excusat: vt dicitur de expensis promissis in instrumento, quæ, vt debet iure actionis, soluuntur, iusta quoque causa existente, Canalcan. decif. 15. n. 29. & in tract. de usufruct. mulieric. n. 205. Anna singul. 183. Marfil. in l. patre, vel marito, ex n. 22. ff. de quæst. Francisc. Marc. dec. 927. p. 2. Affin. constit. cit. Dinorum. n. 4. R. Ronit. cit. sub n. 3. Surd. de alim. singul. 6. q. 3. n. 28. decif. 261. n. 9. & decif. 274. nu. 6. Grat. dec. 83. n. 2. Capuc. cit. loc. n. 133. Quin si quis expressè absolutus sit ab expensis, non censetur liberatus ab expensis debitis iure actionis, *Arel. in in S. hac autem, Instit. de pœn. semier. litig. Reg. Ronit. in mem. prag. 1. n. 4.**

- Contrarium tamèn, vt Statutum dicitur talem cõdemnationem minimè comprehendat iustam causam, scribunt Bald. in cit. terminato, n. 21. in fin. vers. Porro, ut illud Statutum, C. de fructibus, & lit. expens. & in l. eos, S. causione, sub num. 2. vers. si vers. petuntur, C. de appellat. Fulgos. in conf. 140. incipient. Præsuppositis dubijs, col. 2. vers. ad verum de Statuto, Berous conf. 150. n. 18. vol. 1. Io. Bapt. Affin. in prax. indic. §. 32. cap. 2. limit. 1. sublimit. 3. num. 5. Nicol. Vig. II. dec. 35. cent. 2. & ex Nostratibus, post alios, Muscatell. in prax. p. 7. glos. condemnando sub nu. 30. vers. aliqui tamèn: nam, licet Statutum interpretari

debeat, vt aliquid Iuri Communi ad-

dat; hoc tamèn ita verum est, si indebitè quis damnum non pariat, aliàs secundùm Ius Commune interpretandum est, etiam si Iuri Communi nil adderet, & frustratorum redderetur, Paul. de Cast. in l. 2. C. de noxal. Raph. Comens. conf. 173. Tirag. in tract. Le mort. saist le vis. p. 4. decl. 2. Menoch. de arbit. cap. 177. n. 17. Ludovic. dec. Perns. 52. ex n. 2. & post alios Berrell. p. 2. dec. sit. 39. de expens. nu. 176. & 178. quorum nonnulli id coarctant, si Statuto expressè caueretur, vñum teneri, etiam si iustam causam haberet, & in nonnullis locis addit statutum, vt in illo Politiano, & in Republica Genuens. lib. 3. cap. 5. quod etiam si Iudex eum absoluerit, ab ipso Statuto condemnatus intelligatur. Quod Statutum seruandum, quamuis asperum, decifum indicat *Affin. in prax. cit. §. 32. cap. 2. lim. 3. prima limit. nu. 7. Chazar. dec. Gen. prima nu. 7. ad tradita à Tiraguel. in l. si unquam, verbo liberis, sub n. 4. C. de reuoc. dent.*

- Horum aliam, nempe iustam causam excusare, prorsus Ipse insequor, quia non sumus in meris terminis Iuris Communis, cui, vt aliquid adijceret, ita decreuerit iam dicta Pragmatica. Sed vt contradicentem huius *Ritus* aboleret obseruantiam, vtriusq; Iuris Interpretum opinioni contrariam, R. Sanfelice. in prax. secl. 61. nu. 1. maximè cum Statuta aliter disponentia iniqua appellet Paul. de Cast. conf. 16. sub n. 10. vers. Dico quod non, vol. 1. & in genere similia Statuta esse odiosa, notat *Affin. cit. §. 32. cap. 28. n. 1.* Absurdum etenim est, aliquem poenæ metu perterritum bona sua indefensa relinquere, prout eueniret, si iustam litigandi causam habens in expensis etiam condemnandus esset, quamuis in iudicio superatus, & sub iusta examinatione conuictus, impensas, quas immerito lites pulsatus substinuit, meritò exolvere debeat: Hoc enim remedio fiet, ut in mala causa nullum litigare delectet, ait Teodoricus, apud Cassiod. in edictis, n. 11. quia hinc dantur fometa deestabilis iurgij, cum improbi vincuntur illas, nec de-

dolet calumniaribus pudoris damnum, si eaferent pendenda facultatum, ut dicit Aribalaricus apud eundem quast. variar. epist. 18.

- Harum verò expensarum condemnationis ita demum fit illæ à parte sine petita, post alios Paris de Puteo de syndicas. verbo *expensæ*, verbo *potestas*, n. 4. & declarant *Borrel. cit. cap. 39. n. 13.* & *Caran. in hoc Rit. n. 8. Granat. ad Vess. lib. 8. cap. 2. n. 15. Ronit. in prag. 1. de expens. m. 9.* quæ hodie semper censetur petita, maxime ex vi clausularum in libello deducarum, præsertim, *ins. & iustitiam ministrari*, *Gail. pract. observ. 151. lib. 1.* Illarum proinde condemnationis, attentis nostrarum *Constitut. & Pragm. expressis* sãctionibus, si ommissa sit in sententia, earundem condemnationis bene valet Victor petere, etiam post sententiam, contra *text. in cit. l. terminatio. C. de fruct. & lit. expens.* tanquàm debitas inter actionis, conditione ex Statuto, *Thor. vot. 28. n. 10. lib. 2. Marant. in singul. verbo expensæ, & filius familias, Alex. Trentacinq. var. res. lib. 2. tit. de expens. res. l. 1. n. 14. Bernard. Gran. pract. cõcl. som. 1. concl. 151. confid. 2. ex n. 3. Card. Tusc. comel. 629. n. 19. Add. Guid. Papa dec. 55. R. Sanfelice. cit. loc. sub n. 4. Girb. dec. 81. n. 3. R. Ronit. cit. loco sub n. 38. Caran. in hoc rit. sub n. 5. & memorant decifum, in Regno Germaniæ *Berlich. dec. 127. ex n. 3. Siciliæ Catill. decif. 86. n. 8. som. 1. Genuæ Caribar. decif. 1. n. 2. in Senatu Sabaudie Bened. Carpzov. Proc. iur. tit. 24. artic. 2. n. 28. in respons. iur. tit. 8. lib. 1. res. 79. n. 16. & 17. Fab. in C. lib. 7. tit. 18. defn. 82.**

- Quæ verò sint iustæ causæ ab expensis ita excusantur à Iudicis arbitrio remittitur, *Affl. in cap. 1. n. 2. ex quib. conf. feud. amitt. Raim. conf. l. lib. 3. & nonnullas libet recensere.*

- Opinio Doctoris releuat ab expensis, *Guid. Papa decif. Gratianopol. 178. Franc. de Petr. sessum. lect. lib. 1. cap. 6. num. 15. Bart. in l. qui solidum, S. etiam, ff. de legat. 2. & in l. bonorum ff. de bon. poss. Bald. in autb. generaliter, C. de Episc. & Cleric. Alex. in l. iuris, C. qui adm.*

Alciat. de presumpt. regul. 1. presumpt. 51. Matthæi. singul. 81. Borrell. cit. cap. 39. n. 69. notans, necesse esse, ut sit Doctor magnæ auctoritatis, *Affynius in prax. cit. §. 32. in limis. 3. & 4. qui in cap. 35. extricat quæstionem, si in expensis condemnandus sit contra communem opinionem litigans* ? de quo de Petr. cit. loc. n. 14. vel si fuerit frater consilium plurium Doctorum, saltem duorum, idem *Borrell. nu. 79.* dummodo litem agitas non sit Doctor, *Bart. in l. in bonorum, ff. de bonor. poss. Menoch. add. cas. 177.*

- Excusatur is, cui plures testes extrã iudicium se iactabant, posse iustificari, ac deponere pro illo, qua fiducia motus illos examinari fecit, & tamen contrarium testificati sunt, quorum incuitur iuste litigavit, ut habetur in *cap. Pauli 22. p. 3. Panorm. in cap. 2. n. 5. & ibi Felin. notat extra de calum. & Menoch. cit. 177. n. 11. & cas. 321.*

- Similiter quando quis à fide dignis viris instructus fuit, ut ait *Bart. in l. 1. in princ. n. 6. ff. ad Senat. Cõsult. Turpill. arg. Glof. si in l. Titio fundus 72. ff. de condit. & demonstr. quam singularem præconizat Bald. in iudicia, sub n. 5. C. de reinendic. ne dens ex illo text. dicat Nobilis Viri inducere iustitiam credulitatē, *Menoch. cit. cas. 177. n. 12.**

- Homo insuper magnæ, & approbatæ fidei non est condemnandus in expensis, *Hoff. & alij in cap. finem litibus, in pen. col. de dol. & contumac. Borrell. cit. cap. 39. n. 152. Sanfelice in prax. sect. 61. n. 26. Speckan. cent. 3. cas. 39. n. 22. n. 15.*

- Excusat demum Iuris dubij, & in triecati error, qui æquiparatur errori facti, *Curt. in consil. 28. n. 9. Barfat. conf. 9. num. 59. vol. 1. Borrell. cit. 39. n. 83. & varietas rerum, S. oportet autem, Auth. de iudic. Gl. in l. 4. vers. sustinebis, C. de fruct. & lit. exp.* Hinc est immunitas, si ageretur de interpretando statuto, cõstitutione, vel pragmatica aliqua adhuc nõ decisa, hinc inde à partibus multum cõtrouersa, allatis rationibus vtrinque ambigua in arbitrio Iudicis resideat, *Abb. & alij in cap. finem litibus, de dolo, & contumac. Rebuff. ad consil.*

fit. Gallia tom. 3. artic. 1. glof. unic. n. 37.

Ratione sanguinis, victus non debet
20 condemnari in expensis, in beneficium
victoris consanguinei, notabiliter *Fa-
ber in C. tit. de lit. expens. definit. 63.*
Fontanell. decif. Cathol. 95. n. 25. Rumm.
in add. ad Affli. de iur. prohom. in rubr.
in add. n. 16. ex n. 23. neftens, falarium
patrocinij, & procuracionis cenferi si-
militer remiffum ob sanguinis con-
iunctionem, ficuti ob amicitie nexum,
ad tradita à *Bald. in l. 2. n. 20. C. de iur.*
dos. Rmin. conf. 100. n. 25. lib. 4. contra-
ria enim sunt in officio merces, & ami-
citie merces, *Ludou. decif. Peruf. 111.*
n. 50. Caroc. de locat. p. 1. tit. de fruct. &
lit. expens. q. 8. n. 42. etiam si aduocasset
pro persona coniuncta Amico, *Ludo-*
uic. decif. 192. nu. 6. Galgancet. ad statut.
Verb. lib. 3. cap. 92. nu. 10. Menuch. de ar-
bitr. caf. 88. nu. 6. quod expliat *Capou.*
tom. 3. difcept. forenf. cap. 109. n. 24.

Succumbens ex defectu testium re-
31 pulfatorum excufatur ab expensis, nisi
scienter eos produxerit, *Menoch. de*
arbitr. caf. 177. num. 30. Auns meus ad
Gramm. decif. 87. & determinauimus
in M. Cin causa Capitanei Pauli Pila-
ni, cum V. I. D. Iosepho de Leone, die
9. Iunij 1670. In Banca Testa.

Ob petitione plus debito ab Actore
32 facta, Reus in expensis non condemna-
tur, *Menoch. cit. caf. 177. n. 15. Guid. Pap.*
dec. 77. Tap. de iur. Regn. tit. de expen.
Garpan. de Angel. ad Ginzar. dec. 20. quo
eas excufari etiam à mora partis de-
bita, censent DD. apud *Gabr. lib. 2. tit.*
de expens. concl. 4. n. 4. & condemnan-
dū Actorem ad expensas, placuit *Guid.*
Pap. cit. dec. 77. sed non eius *Addent.* &
re vera constitui in mora, ac obstringi
debitorem offerre partem veri debiti,
scribunt *Bart. in l. 1. §. si stipulanti, ff. de*
verbor. obligat. vbi *Alex. Cagnol. in l.*
non potest videri, nu. 7. ff. de regul. iur.
Ioseph. Ludouic. decif. Peruf. 51. n. 2. de
communi fauentur *Gabriel. lib. 2. Cōm.*
conclus. tit. de expens. conclus. 1. n. 1. Ro-
land. conf. 62. nu. 5. lib. 4. & determina-
tum in Senatu Pedemontano tradit
Thefaur. decif. 231. num. 1. iudicatum
alias refert *Papon. lib. 8. tit. 1. arref. 2.*

& in eius Senatu *Faber. in suo C. lib. 3.*
tit. 9. de plur. petit. defn. 1. R. Capyc. La-
tr. decif. 133. nu. 43. lib. 2. & decif. 153.
sub. nu. 1. subnectens, hoc potissimum
procedere in nostro Senatu, & coram
Principe, vbi Reus non debet simpli-
citer negare, sed cum qualitate, asse-
rendo factum prout verè est, ex *lason.*
in §. si quis agens, n. 13. Papon. l. b. 8. tit.
1. add. arref. 2. Tepas. in tit. 127. de
plur. petit. cap. 4. Conarr. Var. resol. lib.
1. cap. 2. sub 5. tradente, teneri debito-
rem interrogatum sub peccati reatu
partem, quam ex toto petito liquido
debet, propria assertione fateri, ex
text. in *l. qui seruū, §. si finif. de inter. act.*

Dicebam propterea in consensu
23 Doctissimorum Virorum, quod mor-
ram Caroli Mazzella hæredis Niccolai
Mazzella, non tollebatur petitiõ leg-
gati ducatorum viginti mille in testa-
mento ipsi à prædicto Carolo relictis à
præfato Nicolao, etsi in Codicillis
moderati in ducatis sexdecim mille,
quo casu ademptio non fit in ipso iu-
re, sed tantum ope exceptionis, *L. Militis*
Codicilli 37. §. Veteranus, ff. de milit.
testam. Gilin l. fideicom. C. de fideicom. &
l. datum C. de legat. & obferuat in ter-
minis Petr. Barbos. in tract. posthum. ad
rub. ff. de legat. 1. num. 13. & sic poterat
petere ducatos viginti mille, sed ope
exceptionis replicare tenebatur hæres,
in partem legatum fuisse in Codicillis
adimpleum, & proinde excusabatur
Antonellus à culpa ob petitionem totius
legati, iuxta tradita ab *Erul. in l.*
2. §. si stipulanti, col. penul. vers. non da-
ta autem culpa, ff. de vulg. notante, de-
bitorem imò in mora constitui, ac
magis communem opinionem esse, firmat
Alex. in Lex facta, §. ita quare, ff. de
vulg. papill.

Obtinens ex iuramento suppleto-
rio, ob defectum semiplenę probatio-
24 nis, non exigit expensas à Victo, *Alex.*
conf. 183. n. 17. vol. 6. de Marfil. singul.
485. Balb. dec. 171. Thefaur. aliquo mo-
do distinguens in probate vltra semi-
plenam probationem dec. 236. quem lau-
dat *Auns meus ad Capyc. dec. 35. sub n. 1.*

35 Quando victoria est promiscua,
Gaill.

Gaill. obseru. 110. n. 6. lib. 1. *Nicol. Vigelius dec.* 36. *centur. 2. Zuccar. decif.* 13. 23. 59. & 67. in *fin.* in *civil. Gyp. decif.* 22. in *fin.* & in *civ. decif.* 94. n. 15. & ibi add. ac in *decif.* 104. n. 4. *Magon decif.* Lucen. 18. & 50. *Anus meus ad Grām. dec.* 83. quod declarat *Borrell. add. tit. de expens. ex n.* 169.

Si quis in prima instantia habuerit
26 sententiā fauorabilem, indequā secūda succēbuit, & sententia reuocata sit ex iisdem actis, condēnatur in expensis, *Gyp. decif.* 140. n. 58. coarctatur, si casus esset dubius, *idem in decif.* 138. n. 131. & 132. *Monac. in decif. Rot. Luc.* 13. n. 55. & 56. *Viu. dec.* 47. *Francif. Vegy conf.* 43. lib. 1. *Thesaur. dec.* 201. & 71. *Anus meus ad Grām. dec.* 83. n. 4. & alij DD. apud *Fermosin. in cap. fin. de del. & contum. in princip. n.* 8. & 9. multos enarrans casus, quos epilogat *Pegas resol. forens.* 16. ex n. 79. *Ventrigl. cit. ann.* 21. §. unic. n. 13.

Iudex secunde instantiæ cōfirmans
27 sententiā primi iudicis, & condemnans Victum in expensis, intelligitur tam de expensis primæ, quā secunde instantiæ, nisi Victus habuisset iustam litigandi causam, *Gratian. decif.* 10. n. 11. *Garamit. in hoc rit. n.* 16. *Mata ad cap. Sicil. tom. 4. caput.* 188. n. 30.

Insup̄ iusta causa excusat ab ex-
28 pensis vsq; ad publicationem inclusuē, quia tunc panduntur, & patefiunt lura partiū, *Caluin. de aquis. lib. 1. cap.* 45. n. 81. *Garz. de expens. cap.* 23. n. 14. & si postquā Reus est certioratus de iuribus Actoris, instrumentorum productione, vel publicatione testium, litem prosequitur, condemnatur ad expensas, tam ante, quā post publicationē factas, *Intrigui de cōsib. q.* 72. n. 5.

Hæc expensarum cōdemnatio pro-
29 cedit, tam in diffinitiuā, quā in interlocutoria sententiā, *Carpan. ad Stat. Mediol. tom. 1. cap.* 55. n. 6. & seqq. *Cumia ad Rit. Sicil. cap.* 93. n. 12. & seqq.

Ac resciti debent in interlocutoria
30 statim ante sententiā, *Carpan. ibidem n.* 7. & seqq. & si in interlocutoria Victor non consequeretur expensas, & postea in diffinitiuā succumberet, illas

Tom. IV.

repetere non posset, *Carpan. ibidem n.* 12. etiam si Iudex interlocutoriam reuocaret, *ibidem n.* 11. & expensas refe-ctas in interlocutoria, non repetit Victor in diffinitiuā, *Carpan. ibidem n.* 12. ac potest Iudex hanc cōdemnationē in interlocutoria facere etiam in diffinitiuā, dummodō Victus in interlocutoria, sit victus etiam in diffinitiuā, *Carp. ibid. num.* 11. & *Sola ad decre. Sabaud. tit. de excep. gl.* 4. n. 1. fol. 350.

Quæ iam diximus de iusta causa
31 excusante Victum ab expensis de plano quidē, proacēdit in Reo, nō autem in Actore: quia nō ita simpliciter ex iusta causa excusatur ab expensis, cum enim sit in eius potestate venire ad iudiciū, debet adesse instructus, & prouisus, aliās sibi prorsus imputādum est, ac proinde tanquā succubens in facto proprio, in quo error prætendi non potest, debet condemnari in expensis, siue sit in causa principalis, siue appellationis, vt dicunt *Bald. in l. cas. §. cautionem, 2. ff. de appellat. & Paul. de Castr. in l. desitisse, ff. de iudic.* & quia non inuestigari omnia, quæ debuit antequā perueniret ad iudiciū, vt notauit *Dec. in capit. interposita. §. ille denique, 1. col. de appellat. Borrell. cit. cap.* 39. & dicam infra.

An verò si sententia dicat: *Victum*
32 *Victori in expensis*, nec addat aliud verbum *Condemnantes*, iure valeat quod ad expensas, ita quod in ea illud verbum *Condemnantes* intelligatur? inquirat *Garamit. hoc in Rit. n.* 18. ac 19. & affirmatiuam aleam sustinere videtur. Quamuis autem contrariū indicet *R. Sanfelice. dec.* 51. n. 12. lib. 1. ex *Bart. in l. Præter, C. quomodo & quādo Iudex, Bal. in l. 1. §. fin. ff. de hered. inst. l. §. in S. curare. Inst. de act.* Nihilominus à prima opinione non recedo, quam iisdem *Bart. & Bald. ipsis aduersantes*, sustinet in l. 1. §. fin. antem ff. de hered. inst. & ibi *Castr. n.* 3. *Cuman. & Imol. n.* 97. *Nicol. de Mata in l. errore, C. de testam. & rationibus comprobatur Honufr. Cigala in tract. ad titul. Inst. de action. in §. 24. curare autem, ex n.* 38. potissimum n. 55. quæ de re *Muscatell. par. 7. gl. con-*

A 22 dem.

demando, nu. 76. *Boer. conf.* 27. nu. 16, inquirens, an expensæ futuræ lubin-
telligantur in sententia?

- Hinc quomvis sententiæ non habens
33 verbum *Condemno*, nulla sit, *Glos. in cap. fin. verb. sententia*, de re iudic. in 6, DD. apud *Marant. in specul. p. 6. verb. & proferitur sententia*, nu. 122. *Caroc. de except. except.* 139. n. 1. tamen sat erit condemnationem prædictam in sententia supplere, & virtualiter intelligi per aliquod equipollens, *l. in summa*, ff. de re iudic. ubi *Glos.* nam quod virtualiter ex verbis resultat, aut per necessarium consequens supponitur, vel intelligitur, habetur pro expresso in qualibet stricta materia, ut ex DD. apud *Gratian. discept. forens. lib. 3. cap. 444. nu. 45. & Cane. var. resol. lib. 3. cap. 16. de sentent. n. 415. & 416.* Exem-
34 plo eius, quod dixit *Afflict. decis.* 157, de sententia redditionis computorum, ut trahatur ad reliquorum restitutionem, & in alijs pluribus casibus, Quod verbum *condemno* suppleatur, & intelligitur in sententia, tradidere Scribentes adducti quoque à *Vant. de nullis. cap. de nullis. ex defect. process. n. 90. 91. & 92. & Caroc. adduct. except.* 139. à nu. 3. Et in sententia declarante
35 aliquod deberi, intelligi, ac præsupponi condemnationem ad soluendum, respondit fretus autoritate *Cuman. conf.* 75. n. 8. *Granet. conf.* 79. n. 4. *Ruin. conf.* 12. nu. 5. lib. 4. *Magon. dec. Florent.* 3. n. 23. & *decis.* 133. nu. 13. & *Grat. discept. forens. lib. 1. cap. 40. num. 15.* Ac propterea sententiam declarantem deberi alimenta Illi, Principissæ Scillæ D. Isabellæ Aquavivæ ex toto Patrimonio qu. Principis D. Fabricij Russo testatoris, pro portionibus hereditarijs, virtualiter in se continere condemnationem Illi. D. Ioannæ Russo Principissæ Scillæ, hæredis conveniæ ad soluendum pro sua parte, declaravit S. C. iunctis Aulis de mense Novembris 1642. in Banca Borrelli pro Cioffo. Sic Iudex, qui declarat, Acto-
36 rem ius non fovere, tacite videtur silentium imponere, *Bald. ex eo text. in l. quod tamen, §. si arbitrator, n. 1. ff. de ar-*

bitr., quod est notabile, & conferenda à nobis tradita in *Ris.* 255.

- Clari quoque iuris est, quod si instan-
37 tia pereat factio illius, qui restitutionem impetrauit, expensas rescicere debet, nec aliter, nisi illis rescatis, agere possit, ut dixi in *rit.* 248. ex n. 53. Etiam si in rescripto Principis resiliuentis instantiâ, nulla de expensis mentio facta sit, parte tamè expectare, *Flamin. Carthar. Ros. Genus* 24. nisi tamen ex iusta causa spiritus infunderetur, *Rice. collect.* 89. p. 1. *Annus meus ad Gramm. decis.* 91. num. 1.

- Inter litis verò expensas, in quibus
38 quis per diffinitivam sententiâ, quia non probavit, inepteq; egit, vel iustitiam non fouebat, condemnatus est; & expensas propter desertam in instantiam, valde interest: nam primo casu, omnes ab initio, usque ad finem litis virtualiter factæ veniunt; at in secundo, ordinatorij tantum iudicij expensæ coram Iudice factæ continentur: id est expensæ illorum actorum, quæ per instantiæ desertionem perierunt, huiusmodi rescici debent, novum iudicium inchoando, quæ si perempta non esset, rescicere non teneretur, *Borgnin. Genualean. decis. Pinizan.* 17. p. 1. quam insensatus fuit noster Senatus in causa, D. Ioannæ Laudati Ducissæ Marzani, cum D. Iosepho Laudati: cum enim illa prætendisset, ob peremptionem instantiæ, rescissionem expensarum factarum in illo iudicio in summa maxime quantitatæ, sup die 15. Aprilis 1680. fuit, iunctis Aulis, provisum, *Quod solutis carolenis tresdecim, procedatur ad ea, qua incumbunt in causa*, suffragia præstantibus Spectabili Præsidente, & vna inueterato DD. Comite Leardi, D. Antonio de Sylva Commissario, & D. Michaeli Muscettola. In Banca Liuti. Maxime existente stylo con-
39 sueto, & inueterato taxandi huiusmodi expensas in parva summa, qui stylus est servandus, *Reg. Moles*, præter alios, in *dec. tit. de exact. funt. fiscal.* §. 3. q. 5. num. 40. pag. 44. & in proprijs terminis styli Curie in taxatione expensarum, ex *Guid. Pap. decis.* 625 aduertit *Cane. variar. par. 2. cap. 6. de so-*
lu-

lution. nu. 32. ex verbis in cit. l. *propetrandam*, §. *est quidem*, C. de iudic. ibi: *Qua consuetudo modo*, & ibi *Glos. verb. Aliter*.

Istæ verò expensæ ob, huiusmodi
40 peremptionem solutæ, minimè repetuntur, *Franch. dec. 331. Anus meus ad Gramm. dec. 191. nu. 6. & ad Capyc. dec. 165. sub n. 1. Muscatell. p. 7. lib. 1. glos. sententiam*, in add. sub n. 13. lit. E. *Sola in suis comment. sup. Decret. ad caus. tit. de iudic. glos. 3. Paschal. de patr. potest. p. 1. cap. 8. nu. 113. de Laurent. de iudic. cap. 14. n. 108. Borrell. cit. tit. 39. n. 232. p. 2.*

Si quis absoluitur ab obseruatione
41 iudicii, debet Actor in expensis condemnari, *Mari. conf. 39. n. 17.*

In hac autem expensarum liquidatione
42 ne venire tantum eas in lite necessariò erogatas, non verò voluntariè, & propria culpa, decisum attestantur, ex èpla adijcetes, de *Franch. decif. 331. atq; Sord. decif. 274.* quemadmodum, neque damna, nec lucra, quæ amittit: putà Faber operas, & Advocatus honorariùs, utiq; tamen personales sumptus, quatenus plus foris expendit, quàm domi fecisset, vt tradunt *Innoc. Abb. & alij in cit. cap. finem litibus*, & *l. eod. cit. §. fin. autem*, n. 13. quamvis moris esse, vt actorum tantum (portulæ penditur, addiderit *Parladi. in add. §. 18. sub nu. 11.* quod prouidè diuturni inuexit consuetudo, (vt ille ait) nè alioqui grauiù impensarum timore deterreretur homines à iure suo prosequendo, qua de re *Gratian. d. sept. cap. 3. n. 45. Gregor. Lopez in l. 8. tit. 22. p. 3. glos. 1. Valenz. conf. 50. Zacch. de salar. q. 109. & 110. Pegas resol. 16. ex nu. 102. Theaur. dec. 67. Gayll. lib. 1. obser. 151. Cum. super Rit. Sicil. cap. 73. n. 19. Menoch. iudicis arbitrio relinquens, de arbit. lib. 2. cas. 154. ac attingimus in rit. *leg. 298. & 310.**

Absolutio ab expensis verùm com-
43 prehendat damna? negatiuè cum distinctione resoluit *Sord. decif. 261. ex text. & Glos. in l. si tuor. de author. tutor. Roman. singul. 3461.* Quòd si quis non obstringatur expensas litis solus-
44 te propter aliquod peculiare priuilegium, aduersarius victus neque tene-
Tom. IV.

tur, *August. Barbof. in cap. calumniam, de penis, nu. 211.* quem insequitur *Pegas resol. forens. add. cap. 16. nu. 12.* inquirens, an Fisco, & Regis Procuratore non soluente expensas, sit etiam immunis altera pars? & explicat *Fountainel. decif. 424. ex n. 2.* de quo nos infra loquentes de criminalibus causis.

Si plures essent victi colligantes
45 condemnati ad expensas simpliciter, vnusquisque tenetur pro rata sua, l. 1. C. si plurib. vna sententia. si mandato Titij, §. Paulus. ff. mand. l. Paulus respondit, l. 2. ff. de re iudic. Affl. decif. 215. *Caputaq; dec. 343. p. 1. Canal. dec. 15. num. 31. Tiber. Decian. inter conf. Menoch. 123. nu. 10. lib. 2. Mari. ad Gram. decif. 68. n. 4. Ad rem Insigni. decif. Sicil. 3. n. 28. Anna singul. 539. de Franch. dec. 680. Thor. p. 1. compend. verbo Rei quatuor comment. Giorb. dec. 46. ex n. 1. Caribar. dec. 28 à n. 2. & alij apud Borrell. mem. tit. 39. ex n. 135. p. 2.* dummodò petitio non fuerit insoludum, & prolata fuerit sententia simpliciter, ex *Bart. post med. & Bald. n. 3. in add. l. 1. ac dec. Rota in Bononiensi pecuniaria 28. Iunij 1602. coram D. Coccino*, deducit *Ventriglia in prax. cit. ann. 21. §. unico. sub nu. 33.*

Nec vterius in criminalibus debe-
46 ri expensas in prima instantia, sancit præsens Rit. cui etiam Ius commune refragatur, quo Iure, denunciantem, & accusatorem condemnari in expensis, plenè deducitur ex *text.* secundum vnā lectionem in l. fin. C. de fruct. & lit. expens. *Glos. in cap. finem litibus, in verb. expensas, vers. sed in criminali causa, de dolo & contumac.* & altera *Glos. in cap. cum dilecti, extra, eodem titulo, in verb. expensas*, quam extollens, & claram non reperiri alibi, monet *10. de Amici in conf. 51. col. 2. Cataldin. de Boncompagni §. 85. & 86. Bald. in l. non ignorat, in princ. C. de fruct. & lit. expens. Bart. in l. 1. in princ. n. 12. & 13. ff. ad Senat. Consult. Turpillian. in l. si postulauerit, in princ. & §. fin. nu. 1. ff. ad l. 1. de Adult. Alberic. in l. cum quem temere, in princ. nu. 3. ff. de iudic. Hieronym. Gratos in conf. 97. n. 1. vol. 1. Angel. in l. si vacantis, in fin. C. de bon. va-*

cans. lib. 10. Angel. de Aretio in S. hac autem omnia, col. fin. Inst. de pena temerè litigante eos Specul. in tit. de expens. S. nunt de expens. ex n. 4. vers. sunt, Hippolyt. de Marfil. in pract. crim. in S. superest, nn. 1. & in l. patre, vel marito, nn. 18. ff. de quasi. Franc. Vinus in commun. opin. in verb. iudex tenetur condemnare, vers. Ampliatur prædicta, Conarr. pract. quasi. cap. 27. n. 2. Marian. in iur. in conf. 36. n. 14. vol. 2. Paris. de Puteo in tract. Syndicatus, in verb. expensa, cap. Potestas, circa fin. & Bertazz. in conf. crim. 81. n. 19. vol. 1. & in conf. 404. n. 6. vol. 2. Bernard. Diaz in pract. criminal. canonic. cap. 144. Lanfranc. de Orian. in cap. quoniam contra, in verb. expensa, n. 28. & probatio. Lancellos. Conradus de offic. Patronis in causis criminal. S. 3. tit. de sententia deffinit. criminali, nn. 5. 10. Millens in pract. crim. in formula denunciationis, in verb. bonis publicatis, n. 14. fol. 13. necnon in S. hoc extracto, sub verbo Cōquerentibus, & Procuratore Fisci, n. 38. fol. 41. & in S. conuocato consilio, in verb. expensæ, n. 8. fol. 116. in parvis, Claud. Baitandier regular. crim. regul. 37. nn. 5. & regul. 150. ac 158. Guid. Pap. in decis. Delphinal. 269. n. 1. Imbertus in iur. forens. lib. 3. cap. 1. Mandell. conf. 5. Petr. Rebuff. ad consil. Galliz tom. 3. tit. de expens. art. 1. gloss. unica n. 17. Aui. Faber in Cod. lib. 7. tit. 17. de fin. 8. nn. 7. & de fin. 50. n. 1. Coleris decis. German. 182. tom. 1. Thom. Gramm. dec. 39. quem insequuntur Cappell. Tholos. decis. 7. Petr. de Rauenn. singul. 393. & mille alij, quos recenset Aſym. in prax. cit. S. 32. cap. 1. n. 1. Hieronym. de Cenagl. quasi. commun. à n. 5. tom. 1. Valenz. conf. 50. nn. 7. nec non Caball. cas. 166. n. 14. aduertens, ab expensis non excusari, quamuis exculetur à calumniæ pena: cum sufficiat temeritas, & iterum cas. 205. ex nn. 3. Guaz. in ad defens. reor. defens. 3. cap. 13. nn. 8. Caluin. de aquis. lib. 2. cap. 171. n. 5. Conciol. alleg. forens. 100. n. 20. & resolut. crim. verbo accusatio, nn. 3. Simon. de Petr. conf. 7. nn. 7.

Sed non esse locum condemnationi
47 expensarum respectu Fisch, et ceteris Boer.
decis. 324. n. 1. Verum decisio 16. Lucen-

sis diuers. in fin. inquit, non consueuiffe
Fiscum in illis damari, maximè in
causa appellationis, Reo absoluto, ex
nouitèr adductis. Sic Vinus etiam sim-
plicitèr annuit dec. 479. vol. 2. & Cappel-
Thol. inibi; Aufer. decis. 6. Guid. Pap.
decis. 269. sub n. 2. assentitur de iure, nō
consuetudine; quāuis, & in Thesau-
rario Delphinatus, vsu quoque obtentum
memoret. De his atrem omnibus fu-
lissimè agit Gaspar. Thesaur. quasi. fo-
rens. 45. subiectis n. 6. in inquisitis tor-
mētis, quia suppositus, absoluti meruit,
expensas pendat, & de Senatu Delphi-
nali Franc. Marc. dec. 776. n. 1. vol. 1. &
decis. 191. n. 2. vol. 2. & quod Fiscus nec
soluat, nec rēpetat expensas vincēs, vel
victus, aduertunt quoque Anus meus ad
Gramm. decis. 39. nn. 6. Peregrin. de iur.
Fisc. lib. 7. tit. 4. Mandell. conf. 5. n. final.
Faber in C. lib. 7. tit. 17. de fruct. & lit.
exp. diff. 33. Alfar. de offic. Fiscal. gloss. 16.
spec. 70. n. 216. & gloss. 18. spec. 23. ex n.
30. Larrea p. 1. alleg. Fiscal. ex nn. 28.
dummodò indebitè, iniuste; aliquid
non vexet: nam aliàs expensas de suo
soluere tenetur, tanquā priuata perso-
na, quoniam cum euidentissimis ca-
lumniator appareat, priuato quolibet
deterioris cōditionis exiit, Viu. mem.
dec. 479. Boer. add. decis. 32. & Danza
explicat, tūm in Fisco Regio, tūm in
Baronalis Curie Coadiutore, ad Gramm.
dec. 39. n. 39. ex eodē Gramm. dec. 60. n.
21. ac Farinac. quasi. 16. ex nn. 20.

Quod verò accusator, qui succum-
48 buit, minime in expensis condemne-
tur, voluit Alberic. de Rosate in l. athle-
tos S. calumniator, in fine, ff. de his, qui
notantur infamia, Bald. in l. qui crimen,
sub n. 28. C. qui accusar. non poss. quibus
frētus Clar. q. 62. sub nn. 4. clamat his
verbis: Per experientiam, & per practi-
cam vidit Baldus, quod nō consueuerunt
in criminalibus victi victoribus cōdem-
nari in expensis; atq; exploto Gramm.
dec. 39. confirmat Garauin hoc risu, n.
4. cui adhæret Anus meus ad Gramm.
in eadem dec. 39. n. 4. ac affirmant Buc-
char. de differ. int. indic. et civil. & crim.
diff. 54. nn. 6. Prat. resp. crim. 15. nn. 3. &
indicaui in rit. 47. vers. & eandem ad-

uerimus, ex n. 17. tom. 1. & in rit. 199. tom. 2. ac in rit. 172. n. 8. tom. 3. necnon Mucci ad dec. Sanfelici, 54. sub n. 10. citato me, in mem. rit. 199. n. 7.

Hæc nupèr di spuncta fuere in S. C. 49 etenim anno 1679. porrectis Excel-
lentissimo runc Proregi nōnullis que-
relis contrā D. Iosephum Grassi, Gub-
ernatorem Ciuitatis, & Insulæ Ischæ,
ab illis de Regimine, nomine Vniuer-
sitatū, vocato in hac Ciuitate D. Iose-
pho, demandata fuit illarū informatio
Dom. Conf. D. Ignatio Crofatti, tunc
Auditori Generali Exercitus, quacapa-
ta, ac trāsmissa ad M. C. Delegatam, &
opponente Gubernatore, informatio-
nem nullam, vti non peractam instan-
tibus Vniuersitatibus præuio publico
Parlamento vi Regni Pragmaticæ. E-
dem Vniuersitates, in publica forma,
rata habuerunt porrecta capita, & M.
C. crescente Dom. tunc Iudice, Io: Bap-
tista Rocco, decreuit in nōnullis capiti-
bus, quōd *Non molestetur*, in alijs *Non
procedatur*, necnon in alijs *Agatur ci-
uilitur, & se abstineat*. Quamuis autem
super quatuor querelis M. C. decre-
uisset, quōd *Reducatur in promissionem*;
atque inde, suspensio decreto respectu
duorum ex dictis capitibus, in vno
mandasset, quōd *Non molestetur, & in
altero, quōd Renouetur mandatum ad
omnem ordinem*. Attamen per Collate-
rale Consilium fuerunt omnia mode-
rata, & pronisum, *Bene fuisse reclama-
sum, & proinde tollatur mandatum*, sub
die 10. Decembris 1680. Tandemque
in Generali Visitatione die 24. eius-
dem mensis pronisum fuit, quōd *De-
leatur titulus, & cassetur à registro*.

Præuio rescripto Proregis, remisso
ad S. C. petijt D. Ioseph. condemnari
prædictas Vniuersitates, & particula-
res ad ipsi soluendum, & reñciendum
omnia damna, expensas, ac interesse,
50 & hoc quippè insolidum: in obliga-
tionibus namque descendentibus ex
delicto, & quasi, quōdā interesse partis
omnes insolidum obstringuntur, l. 3.
*ff. de his qui deiecer. l. 4. §. his quoque. ff.
de act. & ibi Bars. l. 1. §. si plures. ff. de eo
per quem factum erit, l. item met. l. 1. §.*

*sed si plures, l. si ita vulneratus. ff. ad l.
Aquil. Huiusmodi, dicebat D. Ioseph
Grasso, actionē ciuilem oriri ex crimi-
nali, illiusque propterea sortiri naturam,
l. Imperator. §. fin. ff. de leg. 2. l. 1. §. hac
autē actio, ff. si quis testam. lib. esse inssus
erit. l. si cum, §. qui iniuriā. ff. si quis cas-
tio, l. si donat. §. 1. ff. de donat. inter vir-
& uxor. vt obseruant Boer. dec. 310. R.
Ronit. super prag. 1. ex n. 66. Carol. Ros.
in floril. iur. conclus. 6. n. 75. Lesens de
iur. Vniuers. p. 4. cap. 1. sub n. 93. loquēs
de Vniuersitate, quæ in hac thesi, etū
ab initio non porrexerit capita, Con-
cilio conuocato; tamen rata illa habuit
51 in Parlamento: ratio habitio enim equi-
paratur mandato, etiam in delictis, l.
fin. C. ad Maced. imō sola patientia Vni-
uersitatis habetur loco mandati, l. qui
patitur. ff. mandati, Ossetus dec. 138. n. 4.
Mynfinger. obseru. 79. num. 4. §. 6.
cent. 4. dicens, quōd ex ratificatione
delicti tacita, vel expressa tenetur Vni-
uersitas, etiam si delictum nullo con-
uocato Concilio, & præcedente deli-
beratione sit patratum.*

Compilato itaq; processu, sub die 8.
Aprilis 1688. manauit sententia, vno
ex Dominis dumtaxat contradicente:
*Viso memoriali porrecto Illustri nostro
Proregi pro parte D. Ioseph Grassi, ac
supplicatione Maiestati nostræ pro parte
Vniuersitatis, & particularium Ciniatis,
& Insulæ Ischæ, Condemnentur Vni-
uersitates, & Particulares, Ciniatis, &
Insulæ Ischæ, in actis deductis, ad solu-
dum D. Ioseph Grassi expensas, & dama-
na liquidanda, salua promissione facienda,
an dicti conueniri teneantur insolidum,
vel pro rata, viso exitu liquidationis
prædictæ* Suffragia mecum præstanti-
bus DD. D. Ioseph Ledesma, Aulæ
Decano, D. Ioanne Brauo, D. Io: Fran-
cisco Marciano Commissario. Aduer-
sus quam sententiā perita ab Vniuer-
sitate in integrum restitutione, fuit sub
die 27. mensis Ianuarij 1689. declara-
tum: *Esse deferendum restitutioni in in-
tegrum petita pro parte Vniuersitatum
Insulæ Ischæ; Vota mecum præstanti-
bus DD. Spectabili Regēte D. Srephano
Padilla, S. R. C. Decano, Adiun-
cto,*

do, D.Ioanne Brauo, & D.Io:Francisco Marciano Commissario, ac D.Roderico Messia, duobus contradicentibus. In Banca Lombardi.

Pugnabant pro querelantibus aleam
 32 sustinentes, nedum talionis, sed solutionis expensarum poenam diu ab Aula recessisse, & in de fuerunt abiisse, ac proinde iure, in Collateralis Consilij scito, fuisse illarum solutionem omisam, quæ omisso absolutionem operatur, *terminato cum, C. post absolutum enim, ubi Bart. & ceteris, C. de fruct. & lit. expens.* Saltem expensas compensari ad inuicem, ac confundi cum capitibus, in quibus M. C. mandauit, *se abstineat*, non moderatis à Collaterali Consilio. Non plenam Rei innocentiam sic à M. C. cognitam in decretis à Collaterali suspensis. Bonam, & optimam fidem Vniuersitatù, varietatem rerù, diuersitatē opinionum, & alia similia iustas quidem inducentia easus, ipsas excusare, calumniamque euidentem exigi, vt auctoritatem temerarius arguatur, ex *Cuiac. tom. 3. in l. qui solidum 78. S. etiam, de legat. 2. col. 1392. lit. C. & tom. 2. p. 1. lib. 12. obseru. col. 332. sub lit. G. Fab. defm. 36. lib. 7. tit. 17. & tit. 18. defm. 41. & 50. pagin. 862. & alijs.*

Ceteri verò dicebant, quòd quam-
 53 uis nonnulli iuxta constitutum in hoc *Ritu* censuerint, in Criminalibus non damnari in expensis ratione victoriæ inquisiti liberatitamen non modò hic *Ritus* emendatus fuit à *Prag. 1. de expens.*, nec iam obseruari; sed specificè in Syndicatu Officialium hoc fuisse prouisum in *Prag. 1. de syndic. Offic.* Imò nunquàm in hoc *Ritu*, & alijs lustris comprehensam esse, nec posse comprehendì calumniam, ex qua ingens damnum partibus inferatur: huiusmodi enim calumpniatores plectendi sunt, non solum poena refectionis expensarum, sed etiam corporis; & habendi velut Basilisci, vt ex Aegyptiorum hieroglyphico compertum est, etenim nullo morsu infixò, elàm in Principis aures insulurando viam diluendi obiectis maculas alijs præcipiunt, Charondas suis Cathinensibus, &

Thurijs præscripsit, quòd si quis alium falsò, & per calumniam conuictus esset detulisse, eum hac poena affici voluit, vt Myrica coronatus, per Vrbis vicos, ac plateas incedere cogeretur: tùm deinde exilio muldaretur, vt Respublica hac peste liberata, tranquillitate frueretur, teste *Diodoro Siculo lib. 12.* Quin quodam expensas præsumptus calumniator si excusatur à poena corporali, ex *Cons. poenam calumniæ* (quam exornat, præceteris, *Arnon. differ. 35. ac R. Tap. lib. 5. iuris Regu. tit. 29. de calumniat.*) damnatur nihilominus in expensis, & obseruat *Luc. in l. unica, C. de sumpt. recuperat. lib. 10. circa finem num. 19.* his verbis: *Nota, quòd ad cõdinationem expensarum est regula vera, vt eo ipso quòd litigator non probat, præsumitur calumniare, nec ex iuramento calumnia releuatur, quia sufficit temeritas, Gabali. casu 166. nu. 14. & cas. 205. & Boff. tit. de accusat. n. 19. & in iure de Officiali corrupti, in fine, clamatur quòd quidam Advocatus qui fuerat instigator, vt plures querela contra bonum Officiale porrigerentur, & non probaret eas, fuit iussus exulare perpetuò, & condemnatus in omnibus expensis, & interesse.*

Neq; ad rem conducit, quòd iam-
 54 diù obsoletum sit, calumniatores supplicio afficere, nedum corporis, sed expensarum quoque. Nam id nò est in more positum, cum, qui poenà huiusmodi ab illis expectat, nemo. Illi enim, postquàm caluniam sibi eluit maculam, (elapsa adhuc aithis in iurià) de repetenda iniuriæ poena non est sollicitus. Non verò, quia Communis aliqua lex, aut Municipalis extaret, quæ tam talionis poenam, quàm omnes alias, quæ in imposteriores insignuntur, obliterasset. Meiurò *Didacus de Mari* addens ad *Grām. dec. 39.* vitur verbo raro, ibi: *Sed hodie raro, aut nūquàm accusatores ad expensas condemnantur, nò terreatur querelantes, atque ab accusando desinant.* Non dissentit de *Angelis ad Foller. in fragm. tit. de accusat. sub n. 147. & Musci ad Salsed. cin. dec. 54. n. 10.* indicatam rationem prius à *Mari*, & pòtea à *de Angelis* adductam, explanans.

camq;

eamq; indicauit *Tort. ad Stat. Pap. in crim. Stat. 4. n. 3. & Camill. Borrelli* vir doctrina eximius, & Iudex M. C. V. sit. tit. 39. p. 2. *sum. dec. n. 31.* attestatur, pluries vidisse in illo Tribunali, victos, in criminali iudicio, fuisse ad expensas condemnatos, vltiā multam corporalem, asstetur *Reg. Tapia lib. 3. iur. Regni tit. de expens. sup. cōst. Reg. Dinorū Principum, n. 3.* qui postquam dixerit, hunc Ritum nullatenus seruari, rescribendo casus recentissos à *Carpano ad Stat. Mediol. cap. 55. ut 56.* probat regulam, Vidum Victori condemnari in expensis, etiam in criminalibus, *Prasul. Ricc. collect. 1275.* laudabilem præconizans obseruantiam, ac proficuum, vt calumniosæ euitentur inquisitiones, & scripserat *collet. 1218.* necnon *Thor. in C. rer. iudic. cap. 39. n. 8. R. Sanfelice. dec. 54. lib. 1.* Potissimum in causa 55. syndicatus, ex mem. *Prag. 1. de syndic. Official.* cuius vigore idem *R. Sanfelice. dec. 346. tom. 3. in fine.* attestatur, ortam esse quotidianam peaxim, quòd semper, & indistinctè in causis syndicatus fiat cōtra succumbentes expensarum condemnatio; conveniunt *Carrah sing. 200. Tort. ad Stat. Pap. Stat. 66. ex nu. 63. Cionag. conf. 43. n. 11. tom. 1. Berraz. conf. 71. n. 63. conf. 81. n. 19. & conf. 91. n. 8.* Quin agi potest iniuriarū actione, arbitrio Iudicis, *iniuriarum, §. per iniuriam. litem apud Lakeonem, §. ait Prator, ff. de iur. Gomez lib. 3. var. cap. 6. & 7. Boss. tit. de accus. n. 20. & tit. de pte. ar. nu. 8. Guazzin. ad defens. reor. def. 3. cap. 13. lib. 1. nu. 60. Toumen. cant. 15. ex n. 2. Baïard. ad Clar. q. 62. n. 34. Turrett. conf. 21. nu. 8. lib. 2. R. Sanfelice. cit. dec. 54. & dec. 374. nu. 6.* notans, arbitrium posse vsque ad mortem extendi, atrencia qualitate, & grauitate imputati criminis, quod attestantur quoq; de *Franch. dec. 504. n. 10. & ad cum de Luca. Clar. q. 62. n. 13. Tasson. de anteq. vers. 1. obs. 1. alleg. 24. num. 13. Thor. vol. 13. tom. 2. & memini in rit. 199. num. 4.* In qua iniuriarum actione necum iniuriæ æstimatio continetur, sed omnia expensæ, & interesse per iniuriarum passæ, cit. l. item apud Lakeonem, §. si quis seruo, *Comar. var. lib. 2. cap. 10. n. 7. Gomez. cit. cap. 6. n. 9. Alex. conf. 11. n. 4. vol. 2. Baïard. ad Clar. §. iniuria, n. 44. Corn. conf. 49. n. 17. vol. 2. Cranetti. conf. 320. col. 1. Dec. Gen. 87. n. 6.*

Accedebat, agi de expensis iure ac 56 tionis, & vi *Const. Regni, ac duarum Pragmaticarum* imo ex conuentione, & stipulatione debitæ, (fuit enim per querelantes, vrgente d. Iosepho, prestita in actis cautio expensarum) illæq; proinde omni iure peti possunt, etiam post sententiā, & tradunt ex *Bari. Glos. in prag. temeritatem, de exp. condem. non reternatis, Maria consil. 26. n. 10. dec. sum memorat D. Cōst. Hgdiar. ad Surd. dec. 261. n. 6.* ad eò quòd Iudicis sententia absoluens ab expensis, conuentionales expensas minimè comprehendit, *Marsil. sing. 237. Arum. dec. Iteus. 9. ex num. 4. lib. 1. & supra diximus,* cum de causis pecuniarijs egimus, quæ in hoc æquiparantur criminalibus, *Aym. conf. 178. nu. 10. Conrad. in prag. crim. tit. de sent. diffin. & crim. nu. 6. vers. limitatur primò. Benint. dec. Bonon. 46. n. 6.* Eoque fortius, quoniā ab harum expensarum solutione neque iusta causa (quam omninò in hac re abesse audacter dicebant, nec decreta M. C. quòd *absint*, illam inducere poterat, nec compensationem operari, vt potè quia minimè criminalitatem olebant) immunes reddit, *Cancer. resol. lib. 2. cap. 1. tit. de solut. nu. 33. & tom. 3. tit. de inuent. n. 142. Surd. conf. 142. & dec. 274. Comm. ad Rit. Sicil. cap. 73. ex n. 4. Berlich. dec. 127. p. 1.* præsertim Actorem, scū querelantem, in quo error prætendi non potest, atq; sibi imputandum, quare ad iudicium instructus nō venerit, ideòq; succumbens, tanquā temerarius litigator, in expensis condemnandus esset secus verò in Reo, quoniā in eius potestate non est, quādo conueniatur. Iusta enim causa litigandis, Reum à pena conuentionali excusat, Actorem autem non releuat, *Thom. Gramm. hæc perpendens, dec. 83. Speckan. quæst. iur. cent. 3. clas. 3. q. 12. n. 20. & specificè in causa syndicatus, R. Sanfelice. add. dec. 346. num. 14.*

Di-

Discrimen quidē, addebatur, om-
 57 nino habendum esse, inter querelas,
 quæ portriguntur contra priuatos, &
 aduersus Officiales, ad *tex. in l. 1. C. ut
 dign. ord. fern. Arist. lib. 5. ethic. cap. 5.
 Cassiod. lib. 9. var. cap. 14. Melch. Junior.
 3. par. 99. polit. cap. 97. Nicol. Boll. de sta-
 tu polit. lib. 3. dist. 14. Bouadil. lib. 5. poli-
 tic. cap. 2. n. 73.* & maius discrimen esse
 inter postulationes in syndicato op-
 portunè propositas, & inter illas, quæ
 dum adhuc muneris administratio
 exercetur, apud Superiores exhiben-
 tur: istæ enim Superiores impellunt,
 ut Officij Administratorem reuocent
 Magistratui, qui aliter suo restituunt
 muneri, quia cæsi crimine liber sit, atq;
 absoluitur; à Principis tamen animo
 non omnis omnino criminatiois est
 delecta suspicio; hinc, ut bono caueat
 regimini propter adnatas similitudines,
 illud prorsus abdicat officio. Ad rem
 vidēdus *Carol. Bardellon. cōf. 52. & 53.*

Pergebat vltro alter ex DD. expen-
 58 sas, & damna exoluenda esse ab Ad-
 ministratoribus proprijs nominibus,
 qui temerè Vniuersitatem nomine ca-
 pira porrexerunt, & succumbere, deci-
 sumq; aliàs ipso interveniente in cau-
 sa Syndicatus attestans; adinstar Tu-
 59 torum, siue Curatorum, actiones ca-
 lumniosè insituentiū, qnq; & non Mi-
 niores, expensas soluere obstringitur,
*non est ignotum, C. de administ. tutor. l.
 meminerint, in fin. C. unde vi, Mencaq.
 canon. usu freq. lib. 1. p. 9. n. 10. Borrell.
 add. cap. 39. n. 40. Fab. in C. lib. 7. tit.
 18. def. 69. nec dissentit Menoch. conf.
 145. n. 15. Sord. de aliment. tit. 1. q. 48. n.
 32. quos laudat Præsul Barbof. in collect.
 DD. in lib. 5. C. in l. si tibi pater, 6. n. 2.
 & 3. de testam. tutel. imò condemnata
 Vniuersitas, vel pupillus, contra quos
 esset faciēda exequutio, liberantur,
 cedendo actiones, ex Bart. doctrina in
 l. qui solidum, S. etiam. n. 3. de legat. 2.
 Marc. dec. 490. n. 13. vol. 2. Borrell. cit.
 loc. n. 37. Confert Cæsar. dictum var.
 cap. 2. de inuent. tom. 3. hæc edem teme-
 re litigantem non releuari ab expensis
 beneficio inuētarij, verum de proprio
 teneri, ex Bald. conf. 73. vol. 3. & Casar.*

Barz. decis. 13. Maximè, hac in thesi
 quòd illi de Regimine proprio Marte
 querelas porrexerunt, non adhibitis
 cōditionibus constitutis in *frag. 3. S. 4.
 & 5. de procur.* Et simè inter alias Regni
 nostri sanctiones, hæc maximè eminere
 videtur, summamq; sapientie laudem
 Legislatori suo parere: nam si inter
 familiarium cōgressus a laterius nomi-
 ne detrabere non licet *Summa iniqui-
 tas est, ait text. in cap. summa, 6. q. 1. fra-
 tres detrabere, & accusare;* quanto gra-
 uior erit eorum culpa, qui Ministrum
 à Principe designatum, apud ipsum
 met Principem falsò accusare non ve-
 rentur, *l. Prætor edixit, fide iunior.*

Nec quidquam aliud est, quod ad eò
 60 æquitatis legibus aduerferetur, illa que
 retardet, quàm nimia populi audacia,
 quæ Principum Administratos absterret.
 Etenim cū magni à Principibus fieri
 huiusmodi accusationes videant, non
 leui errore conculsi, dexterritate qua-
 dam potius se tuerunt, ac minuit,
 quàm iustitiæ telum intineant. Vnde,
 & ergà Iudices, & ergà Iustitiam, om-
 nis penè sublata est reuerentia. In ex-
 tremam autem Reipublicæ perniciem
 cedit, homines nonnullos reperiri, qui
 in Iudices, ac Magistratos inouantur,
 quin possint se ipsi vllarenis coerceri;
 quoniam ceteri, eorum exemplo, in
 eosdē maiori audacia idem peragere
 audent. Ita sanè se res habent, vbi ca-
 lumnia tyrannidem exercet suam, &
 Principes faciles præbent aures Syco-
 phantis. Ex opposito autem, si Prin-
 cipibus pateat suo defecisse muneri ius-
 titiæ Administratores, puniendi seu-
 61 ximè enim Principi ad bonè geren-
 dam Rempublicam est curandum, vt
 suus æquè sit pœnæ, ac præmium locus.
 (Democritus propterea duos tantum
 Deos credidit: Beneficium, & Pœnam,
Plin. lib. 11. cap. 17. Recedè in argumen-
 tum cadit Summi Aristotilis Pij IV.
 Symbolum, in quo lauri, & virgæ pin-
 guntur, hoc lemmate: *Præmium, &
 Pœna*) Nec magis Reipublicæ excidium
 timendum est à calumnia, quæ Iudices
 deterret, quàm à Principum socordia,
 quæ

quæ Iudicibus quilibet audendi facit potestatem. Calumnia sanè timidos, Superiorum incuria audaces reddidit Magistratus; utrunque Reipublicæ subitam auersionem parat.

Post hæc, quia expetiuit D. Ioseph, iterum procedendum esse ad expeditionem causæ principalis; fuit proinde dispositus articulus; an delata restitutione in integrum petita per Minorem, vel alium privilegio munitum, videatur rescissa res iudicata, & privilegiatus virtualiter absolutus? an verò solummodo suspensa sit iudicati executio, ita ut de nunc causa principalis peragenda sit? Quod circa dicebat D. Ioseph, decretum: *Esse defendendum*, nihil aliud agere, quam reponere ipsas partes in pristino statu: nempe in illo, in quo reperiebantur ante iudicatum: cum restitutio rescindat id, per quod læsi sumus, habilitando partes ad producendum non producta ante sententiam, ex *Cardin. in cap. 1. col. fin. quæst. 6. de restit. in integr. Præpositum in cap. ex ration. nu. 70. de appell.* qui notat, operari prioris status, vel iuris, vel audientiae reintegrationem, *Bart. in l. quod si minor, §. restituito, num. 1. ff. de minorib. & in l. si ab hostibus, §. sed quod simpliciter, num. 5. ff. ex quibus causis maior, ac in l. interdam, num. 3. ff. de condit. ind. Alberic. in mem. §. restituito, num. 6. in l. quæ res, §. Arcam, num. 2. ff. de solutio. in l. 1. num. 8. ff. de condit. ind. & in l. minori, num. 3. de fideiuss. Rebus. de restit. in integr. quæst. 4. & 5.*

His tamen minimè refragantibus, eodem D. Consiliario Marciano relato, succubuit D. Ioseph, sub die 10. Aprilis 1690. eiusmodi S. C. Scito: *Visa supplicatione perrecta pro parte D. Iosephi Grassi, debita executioni demandetur decretum latum per S. R. C. sub die 27. mensis Ianuarij 1689. oppositis non obstantibus per dictum D. Iosephum.* Etenim sicuti quando defertur remedio ordinario appellationis, reuocatur sententia; eodè modo impartita restitutione in integrum: quòd remedium est extraordinarium aduersus iudicatum, & utroque casu videtur Reus condem-

natus, & sententia deinde liberatus, per text. in l. *Præf. ff. de minor. ibi: Præf. Provincia minorem in integrum restituere potest, etiam contra suam, vel prædecessoris sui sententiam. quod enim appellatio à maioribus interposita præstat, hoc beneficio atatis cōsequuntur minores.* Et quemadmodum si aduersus sententiam fuerit dictum: *Nullitates obstatæ*, Reus videtur virtualiter absolutus, ex text. in l. 1. c. si aduers. libert. idem in restitutione in integrum. Nisi fortè nullitas, vel restitutio in integrum, fuerint ex defectu iurisdictionis, legitimæ personæ, aut ex alia causa, quæ non respiciat iusuriam: tunc enim sententia rescissa liberationem minimè operatur, ut benè fatetur *Conf. Roccus to. 2. cit. respons. 24.* Si verò fuerint oppositæ in vim exceptionis peremptoriæ, tunc indubitati est, rescisso Scito, Minorem, vel aliter privilegium virtualiter esse liberatum: ea facilissimè ratione, quia sententia nouat contractum, & obligationem, quapropter creditor, qui obtinuit sententiam, non valebit amplius agere vigore contractus: si solum virtute sententiæ, ex l. *fin. §. & idem, C. de usur. rei iud. ibi: Si enim nonatur iudicatio a tione prior contractus, necesse est, usurarum quidem, quæ anterioris contractus sunt, usum suum post sententiam inhiberi.* Rescissa proinde sententia, creditum in ea contentum videtur sublatum, & debitor absolutus, quæ de re *Consil. Garlenal. disput. 6. ante n. 29. tom. 2. de iudic.* Quod comprobatur *R. Ronis. effatum in dec. 62. vt, creditore absoluto, videatur debitor virtualiter cōdemnatus, & concinunt adductæ ab Auo meo ad Capyc. decis. 1. 44. & 169.*

Iique seruatum memorat *Consil. Prat. lib. 2. discip. forens. cap. 33. nam* condemnato per S. C. Sacro Hospitali Incurabilium ad relaxandum nonnulla bona in beneficium Io: Iacobi Coppula, qui obtinuit possessionem, fuit deinde sub die 28. Martij 1634. delatum per S. C. restitutioni in integrum ab Hospitali petiti, pro cuius decreti executione exstitit prouisum quòd restituantur bona Sacro Hospitali.

Verum tamen erit, licere parti reclamare à decreto, quo fuit delatum restitutioni in integrum, *D. Cōfil. Altimare de nullit. sem. 1. rub. 5. quæst. 47. n. 1.* prout etiam admittitur reclamatio à decreto mandante, nullitates obstat, iuxta disposita in *pragm. 4. §. 23. de dilation.* idem *D. Altimar. cit. loc. quæst. 48. & 49. Cōfil. Carlen. add. disp. 16. num. 28. R. de Marin. cap. 200. sem. 2. & conueniunt tradita à R. Nouit. in *prag. 1. ex num. 30. de minorib. & quæ de iure communi scribunt Statil. Paais. de salu. interdi. in specul. 4. ex cap. 3. Baltram. ad Ludouif. decis. 459. nu. 11. Barz. dec. 109. Fontanel. decis. 114. & 115. & alij.**

Sed an isthæc reclamatio deberet proponi incidenter coram eodem Commissario, vel principaliter committi alteri ex DD. Consiliarijs eiusdem Aulæ, iuxta morem S. C. in sententiæ reclamatione? Nouitèr hæsitatum fuit in causa Ill. Principis S. Agatæ, cum Ill. Principe Bonifati, qui condemnatus vi decreti M. C. sub die 2. Martij 1689. & sententiæ S. C. sub die 18. Aprilis 1690. ad soluendum præfato Ill. Principi interesse tertiarum, proposuit nullitates aduersus memoratam sententiam, & decreto S. C. sub die 14. Martij 1691. referente D. Conf. Carolo Antonio de Rosa, cum interuentu D. Præsidis, fuit pronisum: *Nullitates obstat.* In Banca Figliolæ. A quo decreto, admittente nullitates, obtinuit Ill. Princeps S. Agatæ verbū fieri in S. C. loco reclamationis, de qua Regia decretatione habito recursum per Principem Bonifati in Collaterali Consilio, prætextu, quod erat committenda formiter reclamatio, iuxta praxim, & Regias Pragmaticas, factaque à D. Præsidente relatione in scriptis (iuxta consuetudinem) S. E. in Regio Collaterali Consilio, decreto eiusdem Supremi Senatus, re plenius discussa, fuit declaratum: *Benè fuisse, & esse pronisum per Spectabilem Reg. Præsidentem S. R. C. penès Thomam Cuomo scribam à mandatis.* Ratio, quia sicuti restitutio fuit proposita incidenter, ita etiam poterit reclamatio incidenter proponi, nè Ac-

tor, & Reus ad imparia iudicentur, & si fuerit confirmatum decretum, haud excluditur pars succumbens à remedio ordinario reclamationis, quæ impartitur ad non probata probandum; quemadmodum è contra, si minor succumbat, in remedio extraordinario restitutionis in integrum, poterit à decreto, illam denegante, appellare, seu reclamare, l. 1. C. si sup. in integ. rest. post. exequuto tamen decreto, vti Præfati Prætorio, *Franch. decis. 702. & ibi de Luca, Staiban. resol. 55. Altimar. add. 9. 47. neccēs, licere proponi etiam nullitates, ex Nonar. lib. 1. quæst. forens. 24. num. 15. Merlin. controu. forens. 49. in fin. cent. 2. intelligendo ex eisdem actis, reseruato remedio ordinario reclamationis.*

R I T V S CCXCVIII.

Tem seruat ipsa Curia, quòd quando expensæ fiunt ante sententiam in aliquo casu: sicut cōtingit in multis casibus: tunc Curia committit taxationem expensarum ipsarum Magistro actorum, & facta taxatione, si dictæ expensæ veniunt resciciendæ propter contumaciam, per l. sancimus. C. de iud. tunc non auditur in iuribus suis, nisi eis rescitis: si alia de causa veniunt, tunc facta taxatione, & inquisitione ipsarum per dictum Magistrum actorum, ab eius Procuratore, & Aduocato & Commissario, qui dicuntur recepisse dictas expensas, sit executio per Curiam, sicut sententiarum executio.

S V M M A R I V M.

- 1 *Expensa rescinditur, quando contracta est contumacia, & quippè ante sententiam.*
- 2 *Intelligitur tam in Reo, quàm in Actore.*
- 3 *Contumax persoluit integras expensas.*

ses; & ibi nonnulla de contumacia, eiusque incusatione, tam in causis civilibus, quàm criminalibus, notantur remissimè.

4 *Contumax persolvit expensas, quando liquida sunt, aliàs satisfaciendo pro expensis condemnatus auditur.*

5 *Expensa prædicta debentur Iudicis officio, & proinde etiam parti non petenti rescindienda sunt, & in eis iusta litigandi causa non excusat, neque compensatio admittitur.*

Contumax à quo tempore multandus sit pena expensarum?

6 *Contumax si sit Minor, aut Ecclesia, Vniuersitas, vel Collegium, nùm audiatur non reuocetur expensis?*

7 *Expensa persona Procuratoribus, & Advocatis, veniant in liquidatione faciendi expensarum.*

8 *Victor si sibi ipsi patrocinium præstiterit, non valet consequi salarium ab adversario condemnato in expensis.*

Sed restringitur, ubicunque operam dando propria liti, aliàs tueri neglexit; & quid in causa communi?

9 *Nemo inuitus litigare cogitur, & propterea ad contribuendum in expensis non obstringitur, & quid cum lis competit Collegio?*

10 *Salarium patrocinij præstiti an repeti valeat in refectione expensarum, ubi causa gratuita, vel propter amicitiam, ab Advocato defensa fuit?*

11 *Quid in expensis, quas Victor ex privilegio non erogavit.*

12 *Advocatus partis vicentis nùm adversus Victum in expensis condemnatum, recta via agere possit pro patrocinij salario?*

13 *Doctores in causa propria Advocatum querere debent; verum valens in scriptis sua magnificare iura.*

14 *Iudex non parum deferre debet Advocatorum causis, & in eis procedere debet cum Epicheia.*

15 *Nonnulla de Epicheia, & distributione iustitia aequa lauce.*

16 *Notabile Responsum. P. Rutilij recensetur.*

Xpensas rescit, eo præsertim in casu, cum contumacia contracta fuit, & quippè ante sententiam, ex hoc Ritum apertè deducimus, & de Iure

Communi ex l. Sancimus, C. de iudic. ac tradunt Michael Grass. inter comm. opin. de fruct. & lit. expens. n. 28. Plot. in l. si quādo, C. in vi. §. 38. n. 2. Vaz. in inter comm. opin. eod. tit. n. 78. Grauat. ad Vest. lib. 4. cap. 4. n. 20. Menoch. de arbit. iudic. q. 36. & cap. 15. 3. ac 154. Muscatellin. prax. S. Colib. 1. par. 2. glof. venient, n. 4. Rive. collect. decif. 571. Conar. pract. cap. 27. n. 3. Tirac. cessante caus. par. 1. n. 6. Marant. 6. p. membr. 27. tit. de contumac. n. 18. Farinac. q. 11. n. 69. & conf. 85. n. 47. & 169. Ofasc. decif. 2. n. 12. Specken quast. iur. cent. 3. clas. 3. q. 22. n. 14. Velasc. de privil. pauper. p. 2. q. 65. §. 1. n. 131. Baron. de effect. minor. atat. effect. 32. Fermosin. in cap. finem lib. 6. q. 10. de dolo, & contum. & in cap. fin. de libell. oblat. q. 4. §. 1. ex n. 9. qui pluribus modis hoc ampliant, restringunt, & intelligunt nedum in Reco, de quo in text. in cit. l. Sancimus, C. de iudic. vbi Barbof. in collect. cap. quoniam frequenter, §. in alijs, ut lite contestata, cap. pastoralis, §. præterea, de offic. Ordin. cap. Venerabilis, §. porro, de sent. excomm. lib. 6. l. si pupillus 17. §. 1. ff. privil. credit. Sed in Actore quoque, ut in Auth. qui semel, C. quomod. & quando Iudex, l. properandum, C. de iudic. ibiq. Barbof. n. 24. l. 3. C. de his qui accusat. l. cum 79. ff. de iudic. cap. 1. de dolo, in 6. Quin ex Ritum 18. Archiepiscopalis Curia Neapolitana, in ea Curia admitti constat, vbi, tametsi brevibus; vtilibus nihilominus verbis ibi n. 12. Præful Campanilis aliquos addit casus in praxi peritiles, illos præsertim, ut contumax integras persolverit expensas, nec quidèmissio obulo, easque re ipsa petuicnifse ad manus partis, in nihilum suffragante deposito facto per contumacem, quod antea docuere Bald. & ceteri in add. l. Sancimus, & in cap. conquerente 1. col. de respo. l. in Auth. qui res, post

Glof. C. de Sacr. Eccl. Decis. confil. 34. in fin. Leon. de prepar. ind. part. 2. prag. 17. nu. 13. qua de re Menoch. de arbit. quafi. 36. num. 3. Borrell. p. 2. summ. decif. tit. 39. a. num. 108. qui par. 1. tit. 36. non aginta octo poenas contumacie refcripfit, & nonnulla de contumacia, eiusque infulione in caufis ciuilibus, notauit in rit. 28. ex num. 5. rit. 95. ac rit. 123. num. 38. lib. 1. & in capitalibus caufis, in eod. rit. 28. & in rit. 169. ex num. 29. lib. 3.

- Dummodò . expenfe fint liquidæ,
 4 aliàs fatifcandopro expenfis, cõdem-
 natus auditur, Bald. in l. eif. poff. tres. ff. fi quis cant. & in Auth. qui femel, C. quom. & quando, Fernofin. cit. quafi. 10. num. 8. Baron. memor. effect. 32. num. 6.
 5 Quæ quidem expenfe, vti debitz officio Iudicis, & in eius contemptum, etiam parti non petenti refici debent, Iaf. in cit. l. Sancimus, nu. 4. Capbal. conf. 770. num. 18. Affyn. indit. cap. 32. nu. 35. Baron. mox cit. num. 7. & in eis iufta caufa litigandi non excufat, Comarr. pratt. quafi. cap. 27. nu. 2. neque admittitur compensatio; nec reperuntur, licet cõtumax obtineat in caufa principali, Marfil. in l. patre, vel marito, num. 17. ff. de quafi. Carpan. ad Statut. Mediol. cap. 10. ex nu. 116. R. Tapia lib. 3. Iur. Regn. tit. de purg. contumac. fup. Conftit. clementia, nu. 2. & poffententiam fieri valet illarum condemnatio, vt ex Carauit in hoc rit. num. 13. 14. & 15. fcribit Ventrigl. in prax. rer. notat. tit. de expenf. annot. 22. §. 1. num. 11. inquirens num. 12. à quo tempore cõtumax multandus fit poena expenfurum, fi à die citationis, vel à die præteriti termini ad comparendum?

- Adductam regulam, ad Minorem
 6 contumacem, Ecclefiam, Vniuerfitatem, vel Collegium, extendunt Iaf. in cit. l. Sancimus, Bart. in l. fi finita, §. fi forte, num. 5. ff. de damn. infect. Speculat. tit. de locat. §. 6. verf. 14. Decis in cap. caufam, de ind. Quibus tamen competit reftitutio aduersus Tutorem, atq; Adminiftratores, vt aduertit Bart. in l. contumacia, nu. 4. de re iudic. & notae Ventrigl. cit. loc. nu. 4. ac notauimus in

anteced. Rit. num. 59. & addimus Borrellum summ. decif. tit. 39. num. 37. & num. 401. cum feq. part. 2. Baron. de effect. minor. atq. effect. 13. ex num. 2. qui effect. 32. num. 2. regulam confituit contrariam; nempe audiri minorem, mulierem, & rusticum contumacem, non reftectis expenfis, ex Marfil. fingul. 377. nu. 2. Peres de Lara in compend. vit. hum. cap. 28. num. 95. Nouar. fuper prag. 3. collect. 3. nu. 6. & fe refere ad exarata ab ipfo in effect. 9. verf. eff. verum, ac verf. non obftat, in effect. 19.

- Verba infupèr Ritus: Procuratore,
 7 & Aduocato, actiue poffent intelligi; nempe, quas fecerunt Procurator, & Aduocatus; nifi alia adnecteretur, illa fcilicet: Qui dicuntur recepiffe dittas expenfas, quæ profectò infinuant, paffiue tantum intelligenda effe; excusum demõftrant, expenfis perfolutis Procuratoribus, & Aduocatis venire in liquidatione faciendâ expenfarum, quod iure infupèr probant Veftrius in prax. lib. 8. §. 2. circa finem, & Bellam. decif. 437. Cum in ritib. Sicil. cap. 25. nu. 27. Fauffad Panciroli in prax. p. 3. pag. 207. Alberis Olinia, & ibi Epifcop. Campanil. in cit. rit. Cur. Archiep. in add. num. 20. Gratian. lib. 2. difcept. cap. 56. num. 10. ex l. eum qui temere ff. de indic. Sed Cardinalis de Luca de iudic. difcurf. 79. nu. 77. aduertit, in Curia refici expenfas viuas erogatas pro actis iudicialibus, & Rotam pro fumptibus Aduocatorum, Procuratorum, & Copiftarum imparciei dumtaxat ducatos decem. In Senatu autem Cathalonie, non comprehendi falaria Aduocatis foluta, reftantur Monter. decif. 36. Cancer. var. cap. 16. num. 32. p. 2. Fontanell. decif. 93. num. 14. & decif. 423. nu. 18.

- Cum verò idem Victor fibi ipfi patrociniũ præftiffet, haud quaquam poffet falarium confequi ab Aduerfario condemnato fibi in expenfis, quia verè non expendit, Iaf. in l. propterandum, §. fin. Auth. a ftegrata, nu. 14. C. de iudic. aduertit, neq; non Boer. decif. 201. Minfing. fingul. obfer. 2. cent. 1. ac Rosa Roman. decif. 533. f.ue 47. de feni. & re iudic. in antiq. cuius non meminit Par-
 la-

lador, cum eadem statuit conclusio-
nem, lib. 2. *rerum quotidian.* cap. fin. 5.
§. 18. num. 14. *Gravens concl. pract. con-*
clus. 151. *confid.* 1. num. 18. & post *Ca-*
rauit. in hoc rit. adnotat *Golin. de pro-*
cur. par. 3. cap. 5. num. 25. & *Thor. vot.*
33. num. 26. cui insignem adnectunt
restitutionem, vbi cuncti operam dando
propriæ liti, illiusque defensionis, negle-
xisset alias tueri: eo quod illud iuste
peteret, & consequeretur, *Isf. & Min-*
synger. cit. obseru. 2. imò, & pro causa
communi habebit pro portione socij,
& coheredis, expensas, siue salarium,
vt idem *Minsynger* adiungit, impulsus
doctrina *Boer. in mem. dec.* 200. necnon
Paul. Christinus decif. 102. vol. 2. &
decif. 98. num. 8. vol. 4. *decif.* 169. nu. 17.
vol. 5. & *decif.* 9. num. 28. vol. 6. *Caroc.*
de locat. & conducl. p. 1. tit. *de fruct. &*
lit. expens. quast. 8. ex n. 23. *Lanfranch.*
Zacch. de Salar. & Merced. quast. 109.
num. 16. de *Xarto ad cap. Regn. Sicil. lib.*
3. tit. 11. *de Salar. & diet.* cap. 59. nu. 17.
Marc. Anton. Sabelli in summ. dinerf.
tract. §. *Aduocatus* 17. num. 7.

Vtrum hic est notandū, quod litigare
9 nemo inuitus cogitur, & propterea,
neque ad contribuendum in expensis
nisi lis competat Collegio, & renuens
sit vnus de Collegio, non si conueniant
vtri singuli, l. fin. C. *arbitr. autel. Petr.*
de Antibolo in tract. de munerib. & ho-
nor. C. q. n. 76. & 77. *Seraph. decif.* 1012.
n. 2. vol. 2. & nisi obtenta sententia vel-
lit ille vti beneficio illius, vt eadem
decif. adiungit num. 4. ex doctrina *Isf.*
in l. diuortio. num. 4. ff. *solut. matrim.*

Pro Aduocato verò, qui causam
10 gratuitò, & propter amicitiam defendi-
dit, haud reperit salarium, nisi re-
munerationis ob causam Clienti re-
misisset illud, ex altera eiusdem *Rota*
decif. 534. siue 38. & 48. *de sent. & re*
iudic. in antiq. quæ verior est sine dubio,
cum altera relata per eundem
Parlador. num. 12. *Guzm. de euist. quast.*
5. sub num. 95. *Stacc. de sent. gl.* 15. nu.
27. Vtrumque verò, duobus recensitis
casibus, nempe proximo de eo, qui
gratuitò aduocauit, & primo de eo
qui propriam defendit litem, rursus

admisit eadem *Rota*, teste *Bisignetto*
dec. 5. *de procurat.* necnon *Rota Perusi-*
na, apud *Ioseph. tract.* *Ludov. in illius*
Rotæ decif. 301. insequitur *Guzm. cit.*
tract. de euist. q. 5. sub n. 95. Stacc. add.
gl. 15. nu. 27. *Gratian. discept. forens.*
cap. 36. nu. 4. *Monter. decif. Aragon.* 14.
Marta in compil. decif. 100. i. verbo, *ex-*
pensa, cap. 57. & cap. 58. *Christin. lib.* 2.
decif. Belg. 102. & 103. *Trentacing. lib.*
2. tit. *de postul. resel.* 3. *Carpczin in lu-*
ris pr. for. p. 1. conf. 31. *de fin.* 12. & 13.

Sed an expensas recuperet, quas ex
11 privilegio Victor non erogauit? ne-
gariuè *Caroc. singul.* 680. Contrarium
scribit *Baldax. de Angelis in pract. C. de*
Sacrof. Eccl. ant. sed hodie. num. 3. vi-
deas *Benincas de pauper. quast.* 7. *spec-*
ial. num. 20.

Aduocatus autem partis vincentis,
12 aduersus victum, & in expensis con-
demnatum, an pro honorario, siue pa-
trocinij salario, recta via agere possit?
Martin. Monter. decif. Aragon. 36. ne-
gatiuam insequitur *aleam*; aduersus
quem scripsit *Fontanella dec.* 93. num.
14. & *decif.* 423. num. 18. vbi decifum
testatur; qua de re videndi *Gratian.*
cap. 49. nu. 8. & cap. 302. nu. 30. *discept.*
forens. idem *Fontanell. de pact. nuptial.*
clausul. 6. *gl.* 1. par. 1. num. 18. *Dom. de*
Luca ad Gratian. cit. cap. 49. num. 9. *Olea*
de cess. iur. tit. 4. quast. 10. *Miscell.* num.
36. *Sesse decif.* 336. num. 16.

Iuris Consultis tamen haud licere
13 proprias tueri causas, ob animi per-
turbationem, monent *Petr. Greger. lib.*
49. *syntagm. de action.* num. 35. *Faber in*
rationalib. ad l. 1. §. 1. *de postul.* *Narbon.*
de atat. anno 17. quast. 2. *Bonadill. lib.* 3.
polit. cap. 14. num. 62. *Borrell. p. 2. summ.*
decif. tit. 39. ex num. 258. *Prat. som.* 2.
discept. forens. cap. 14. & 15. & alij, vul-
gato dicto: *in causa propria Aduocatum*
quare. Propterea dicebat *Roland. in ciss.*
12. num. 62. *in fin. lib.* 3. quod Doctores
in causis proprijs minus sciunt, quàm
alij, refert *Paul. Rubens de validit. leg.*
alij. contron. forens. cap. 17. num. 63. &
ex *Cicer.* apud *Dionem Cassium, lib. hi-*
stor. 31. eruitur ratio in illis verbis:
Verum animus, vbi quis morbus cum oc-
cu-

cupaverit obinditor, caligat offenditur, ita ut nihil idoneum excogitare possit. & dicebat *Quintilianus. Civ. l. lib. 7. histor. Alex. Magni.* nempe: *Obstat namque alijs metus, alijs cupiditas, nonnunquam naturalis eorum, quæ cogitaverit, amor.* Lieet tamen, imò debent, in scriptis sua magnificare iura, sicuti insignes Viri egerunt: nempe Aymon Craueita pro eius Genero, ut in fine suorum *cõsultorum*, lo: Vinecius de Anna alleg. 57. & Reg. Fabius Galeota, qui exquirit in causa propria iuris responsa à R. de Pöte ut in *cõsult.* 157. ac 158. vol. 2. & à *Consil. de Georgio*, ut in alleg. 18. 19. & 20. de quibus meminit *Præf. obser. 90.* & post ipsum Capon. *contron. forens.* 18. num. 2.

Ad quod tamen advertimus, quòd
 14 in Aduocatorum causis per Iudicem non potum deferendum est, ut monet *Bonadilla cit. tom. 2. politic. lib. 3. cap. 14. tit. de la Audienzia publica. num. 62.* hisce verbis: *7 quando se les offresieren pleytos proprios, bagantes toda gratificación, 7 buena correspondencia en caso ygual, viendo sus causas con brevedad, 7 oyendolos, 7 estudiandolas con ellos, de manera que echen deuen, que dessean aueriguar su iusticia, 7 haçerle plazer.* Quod idem firmat *Petr. Gregor. cit. lib. 49. num. 45.* Nam Iudex in Aduocatorum causis debet procedere cum
 15 epicheia: nempe existimando, sua propria autoritate, legis rigorem cum ipsis esse mitigandum: de qua læt Eques *Thesaur. Phylosoph. Moral. lib. 16. cap. 4.* & ex *Legistis, Costa de remed. subsid. remed. 35. num. 14. Casar. specul. peregr. quæst. 9. §. 2. Molfes. tom. 2. quæst. 16. Diau. tom. 4. tract. 3. resol. 23. Reg. de Philip. differ. fiscal. differ. 20. nu. 62. Roi. Roman. post Oleam de cesi. lur. decif. fin. num. 96. Rificat. tom. 1. tit. de epicheia, Pasquali. in comment. ad prag. 18. num. 100. in fin. de admin. Vniuers.*

At id, ut idem *Bonadilla* annuit, summa cum prudentia agendum, nè præiudicium alteri parti inferatur, inter quas seruandam æqualitatem, iura statuunt in l. petenda in fin. C. de tempor. in integr. rest. l. fin. C. de fruct. & lit. expens. Hoc enim Iudici præcipitur, ut

causas partium examinet ante iudicium, semoto in totum respectu personarum, siue sine ciues, amici, domesticæ: siue è contra, inimici, alieni, ex-reri: nè qua vel beneuolentia, vel odio cognitionem impediatur, *Phil. de Indice.* Iudicia in quemuis, siue amicum, siue inimicum, ex legibus æqualia fiant, *Anonym. in Aphor. Polii. Sylua ex Agapeto Diacono.* Atque quemadmodum is, qui sagittam ad metam dirigit, nec ultra, nec citra, nec vtroque errado à via proposita excidet; ita rectus Iudex facitabit, nec in iudicando personam accipiat, *Bassilius in princ. Prou.*

Vtantur opportunè Iudices respon-
 16 sio P. Rutilij, qui amico cuidam, rem iniustam petenti, pernegabat, quumq; is commotus per summam indignationem diceret: Quid ergò mihi opus est tua amicitia, si quæ abs te rogo, non facis? Imo, inquit Rutilius, quid mihi opus est tua amicitia, si me vrgeret cupis, ut in iustitia leges tua causa peccem? *Erasm. lib. 8. apoph.*

R I T V S CCXCIX.

Tem seruat ipsa Curia, quòd quando datur aliqua petitio: putà, Clericatus, vel similis, in processu inchoato, vel non inchoato, vbi non requiritur libellus, non fit aliquis actus, nisi quia datur terminus ad probandum, si expedit, & alius actus non fit in ea petitione per ipsam Curiam.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericatus exceptio in quacunque parte iudicij opponi potest etià lita sententia.
- 2 Privilegio fori nec expressè, nec tacitè renunciari potest.
- 3 Neque cum consensu Episcoporum.
- 4 Quidam concurrente consuetudine in contrarium, vbi traduntur alia remissum.
- 5 Princeps an, & quando habeat iurisdic-

- ditionem in Clericos, Ecclesiasticosq; personas? Quod ratione feudi affirmatur, dummodò feudalis causa civiliter, non autem criminaliter agatur.*
- 6 *Concessione etiam plenaria Ecclesia facta, semper reservatum censetur ius superioritatis Principis recognoscendi granamina, ita ut appellatio ad ipsum interponi debeat.*
- 7 *Clericorum appellatione qui veniant? & an comprehendantur Monachi?*
- 8 *Ingressu Congregationem, in qua collegialiter, & religiose vivitur, gaudent prerogativis, exemptionibus, ac immunitatibus, quibus Religiosi fruantur.*
- 9 *Sed an acquirat velictum, si Religionem ingressus fuerit? recensetur casus nuperioribus annis ad libellam revocatus.*
- 10 *Conditio ingrediendi Religionem solo ingressu non purgatur.*
- 11 *Nonitius an liceatur Consuetudine Civitatis Neapolis, qua incipit, Et si restator, & per simplicem ingressum feudum amittat, ac valeat, emissa professione, suam declarare dispositionem?*
- 12 *Clericus, qui ob non incessionem cum habitu amittit fori privilegium, an perdat cetera Clericalia privilegia, & prerogativas.*
- 13 *Clericus non servans requisita Sacri Concilii Tridentini, non est obnoxius Consuet. Et si testator.*
- 14 *Clericus non incedens in habitum, licet fori privilegio non gaudet, non tamen amittit privilegium Can. Si quis suadente diabolo.*
- 15 *Nec amittit privilegium exemptionis à gabellis, & alijs impositionibus.*
- 16 *Iurisdicctio Episcopi in Clericos non pendet ab ipsorum facto, sed à Characterē, quod est indelebile.*
- 17 *Clericus reassumere potest habitum propria auctoritate, absque Episcopi licentia.*
- 18 *Clericus non incedens in habitum gaudet beneficio cap. Odoardus, ac fori electione, & D.D. adducuntur id sentientes.*
- 19 *Beneficium amittitur ex collatione in alterius personam, & taciturnitate.*
- 20 *Primogenitus si passus sit, secundumgenitum recognoscere feudum à Domino; eique solvere debita feudorum iura, tunc iuri primogenitura renunciasse praesumitur.*
- 21 *Quis tacite renunciare potest suo beneficio sine Superioris licentia.*
- 22 *Text. in cap. admonet, de renunciati. explicatur.*
- 23 *Clericus, qui per multos annos dimisit habitum, ac tonsuram, & exercet officium Regium, fori privilegium amittit.*
- 24 *Clericus non incedens in habitum, & tonsuram, ut amittat Clericalia privilegia, non exquiritur hodie trina monitio à suo Praefule.*
- 25 *Epistola, qua in hac materia circumferitur, scripta P. Comitolo à Cardinale Antonio Carrafa, non est vera, sed apocrysa.*
- Declarationes S. Congregationis non faciunt ius in Orbe, si à Summo Antistite non sunt approbata, ac confirmata.*
- 26 *Sensus Reg. de Martinis circa Clericum, qui dimisit habitum, & tonsuram, an liceatur nostris Consuetudinibus, adducitur, & refellitur.*
- 27 *Fori sortiri, & Statutis ligari, à pari procedunt.*
- 28 *Clericus filius familias non observans regulam S. C. Tridentini, an spoliatur potestate disponendi de bonis profectiis?*
- 29 *Ad quod adducitur discrimen, quod extat inter modum acquirendi bona, & in potestate illa disponendi.*
- 30 *Privilegium Clerici filij familias in acquirendo bona tempore Clericatus, in hoc totum absoluitur: nempe in acquirendo sibi, & non Patri, ac sub titulo peculij quasi castrensis, non verò profectiij.*
- 31 *Leges permittunt filijs familias dispo-
nere de eorum peculio castrensi.*
- 32 *Clericus filius familias, abiectis Clericatus insignibus, disponere potest de bonis tempore Clericatus acquisitis.*
- 33 *Quid ubi Clericale privilegium non consistit in acquirendis bonis antiquis tanquam nonis? ubi plene trinitatur.*

- itur argumentum Reg. de Marinis.*
- 34 *Recessetur Scitum S. R. C. in adducta hypothesis immanatum.*
- 35 *Adducitur aliud Scitum eiusdē S. R. C. in alia notabili causa promulgatum, ubi fuit decisus arculus de Clerico, licet aliās dixerit D. de Luca.*
- 36 *Testes aduersus probationem affirmati-
nam reijciuntur, nisi probata negati-
ua, loco, & tempore coarctata.*
- 37 *Filia naturalis capax est successionis,
tam ex testamento, quā ex contra-
ctu inter vivos, non existente legiti-
ma sobole.*
- 38 *Naturalis qualitas, ut adesse possit, plu-
ra requiruntur, in qua tamen de aequi-
tate Canonica non seruantur.*
- 39 *Publicus concubitus est prohibitus,
& legitima concubina nuncupatur
illa, cum qua legitime matrimonium
contrahi valet.*
- 40 *Ius Civile sequitur Ius Canonicum quod
ad successionem filiorum naturalium.*
- 41 *Legatum spuria relictum, si illa pra-
moriatur, an transmittatur ad spu-
ria filiam?*
- 42 *Filia spuria an legitimari possit per
subsequens matrimonium?*
- 43 *Beneficium non inducit impedimentum
ad contrahendum matrimonium, et
illud, nuptijs contractis, amittitur.*
- 44 *Legatum à patre clerico relictum filio
tam procreato eo tempore, quā idem
pater ultra Clericatum, beneficium
quoque Ecclesiasticum possidebat, eidem
deberi, declarant S. C. in casu occur-
renti.*
- 45 *Tale legatum etiam cedere potest in
causam alimentorum, & dotium fi-
liarum.*
- 46 *Dos habet diuersam naturam ab ali-
menti, & quare?*
- 47 *Dos filia spuria aliquando potest esse
aqualis doti solita impartiri filia le-
gitima, & aliquando potest esse maior.*
- 48 *Bulla B. Pij V. ad materiam expendi-
tur.*
- 49 *Clericus laicus effectus amittit omnia
privilegia, & eximitur à memorata
Bulla B. Pij V.*
- 50 *Testamentum factum tempore inhabi-
li, susinetur deinde tempore habili,*
- cum sumat vires tempore obitus.*
- 51 *Legitimatio inualida à Clerico facta,
cessante Clericatu, valida est.*
- 52 *Filij nati ex matrimonio clandestino
num admittantur ad successionem in
bonis patris, & ad honores & in ter-
minis Const. Regn. Sancimus, de
matrim. publ. contrah. non firm.*
- 53 *Causa petentis manuteneri in possessio-
ne fruendi prerogatiuis Sedilis, num
decidenda sit iunctis duabus S. C.
Classibus in Collaterali Consilio, cum
intervenit Fisci Patroni eligendi à
S. E.*
- 54 *Manutentio inserim non habet locum,
quando possessorum dependes à peti-
torio.*
- 55 *Filij nati ex matrimonio clandestino
sunt incapaces honorum, & successio-
num.*
- 56 *Fendatarij an valeant contrahere ma-
trimonia absque Regis permissu?*
- 57 *Possessio patris ad filios legitimos, &
haredes sanguinis transfertur.*
- 58 *Episcopus, accedente iusta causa, re-
mittere potest denunciations, & non-
nulla de memorata Cōst. Sancimus,
& an sit in usu.*
- 59 *Litera S. M. memorantur dantes regu-
lam, quomodo, & à quibus Iudicijs
sint expedienda causa reintegratio-
nis ad Sedilia, & an procedant in
Iudicio possessorio?*
- 60 *Filij legitimi per subsequens matri-
monium an comprehendantur sub ap-
pellatione filiorum de legitimo matri-
monio procreatorum, ita ut admitti
possint ad prerogatiuas Montis, quan-
do Testator in illius erectione voca-
uit descendentes per lineam masculi-
nam tantum, & de legitimo matri-
monio tantum?*
- 61 *Adducuntur DD. exclusivam senten-
tiam annuentes.*
- 62 *Recessuntur alij oppositam sententiam
amplectentes.*
- 63 *Matrimonij vis omnem maculam ab-
stergit, ubi ponderatur verbum Sint,
quod veritatem praefert.*
- 64 *Penditur casus extinctionis familiae
ab Institutore Montis contemplata,
veluti si vocati, qui superius de fa-
milia,*

milia, nec masculos habent, nec moraliter posteriores filias habere sperarent.

- 63 *Propensio conseruationis familia cuiq; innata est, unde ut maioratus conseruetur, deficientibus agnatis, admittitur ad illum legitimatus per Principis rescriptum, aliis exclusus.*
66 *In dubio est proli legitimitas sanendū.*

Vocumque tempore, etiam lata sententia, opponi posse cuiusmodi Clericatus exceptionem, præter Canonistas, dicunt etiam Ciuillistas, atq;

Decisiones Senatuum diffiniunt, sicuti præsertim habetur apud *Præf. de Fræch. decif. 400. num. 1. Gramm. vol. 27. & Guid. Pap. decif. 450.* Illa siquidem est tanti roboris, ut à se ipsa proponatur, ac propterea, acta facta, ante quàm citatus venerit, eamque opposuerit, invalida omnino esse, docet idem *Præf. de Franch. in indic. decif. 400. & antea Afflic. decif. 85. nu. 1. & Gramm. decif. 61.* illamque posse opponi etiam post sententiam, DD. monent, inter quos idem *Gramm. vol. 17. & vol. 27. Vrill. ad Afflic. decif. 2. Conarr. præf. 99. cap. 33. Valenza in libell. contrà Venetos, 4. par. à num. 31. Anus meus ad Gramm. decif. cit. 61. num. 5. & ad Capyc. decif. 9.*

- Huic enim fori priuilegio, nec tacite, nec expressè renunciari potest, post *Clar. q. 46. vers. 2. infertur, & alios Præf. tom. 2. discept. cap. 3. ex n. 6. Donad. de renunciat. cap. 28. n. 85.* neque cum cōsensu Episcopi, *Gallef. tract. de oblig. in form. Cam. p. 2. q. 2. n. 2. Scacc. de iudic. p. 1. c. 1. n. 38. Sord. dec. 26. n. 4. Sbroz. de offic. Vicar. lib. 2. q. 103. num. 4. & 50.*

Verba in *Rim. Processu inchoato*, intelliguntur: nempe, exequuta citatione, quæ initium est cuiuscumque iudicii, ac processus, & non antea, ex notatis à nobis super *rit. 67.* & alibi, nec non tradunt *Vant. de nullit. ex defect. citat. nu. 1. in suo tract. de nullit. Marant. in specul. p. 6. 1. memb. de citat. num. 1. & Farinac. in fragm. typis datis Tom. IV.*

eum *tract. de Immunit. Eccl.* inibi enim *lit. La num. 367.* de hac re agit, copiosèque materiam extricat, ac cius itaque scripta relegamus auidum Lectorem. Attamen sola oblatione libelli, ad supplicationis, vel insuper impetratione rescripti, non dicitur incohatus processus, quia lis minime dici possit pendere, extricauerat antea ipsemet *Farinac. à nu. 357. Rota decif. 695. num. 5.* inter congestas ab eodem *Farinac. p. 2. tom. 2.* imò nec dicatur lis introducta, deciditur in *decif. 601. nu. 11.* cum lis probetur excitatione exequuta, iuxta *decif. 736. num. 1. eiusdem vol. & suffragantur aperta verba Auth. litigiosa, C. de litigios. coniunctim requirunt preces Principi, Iudici insinuatas, ac Reo cognititas, quorum virtute, oblationem, impetrationem, præsentationem, citationemq; concurrere, oportere, dixerint in eo *sex. Buirig. Bellaper. Cyn. num. 2. & alij, quos idem recenset Farinac. n. 359.* ac rei veritate requiri citationem subdit *nu. 362. Hodiern. ad Sord. decif. 110. num. 18. Sanfelix. decif. 2. Carus. ad prag. Duc. Sermone. §. 8. gl. 1. num. 22. Carleual. de iudic. dispo. 2. quæst. 5. num. 309.* Ex quibus cum accidisset, ut quidam Ecclesiasticus offerret supplicationem D. Præsidi nostri S. C. ab eoq; decreta, & cuidam meritissimo Consiliario commissa causas dictæque supplicatione iuxta solitum remansit apud vnum ex Actuarijs, illaq; minime consignata præfatorum supplicanti, (quamuis si fuisset consignata, non propterea obfuisset, nisi etiam decreta citatio, & Parti notificata) volens Reus illum reconuenire, reculante reconuentioni, tandem Aduocatorum monitu quieuit ille, nec vltro progredi, ausus est.*

Rex verò Iurisdictionem habet in Clericos, & personas Ecclesiasticas ratione feudi, si illud habeant à Rege, cap. item statimus, sub titul. de non trahend. Cleric. ad seculi iudic. ubi Campagnac Petr. Follet. sub tit. de Episc. & Cleric. Caranitin tit. 23. nu. 19. in fin. 1o. Franc. de Leonar. tract. de Magistrat.

Ccc Regn.

Regn. num. 59. Gramm. decis. 29. nu. 13. & cons. 1. num. 31. Ann. in reper. Const. Diva Memoriam. n. 33. Borrell. in summ. decis. tit. 33. nu. 1354. Marta de iurisf. p. 1. cap. 17. num. 5. Gaspar Theaur. lib. 2. quest. for. 15. sub num. 9. Bonadill. lib. 2. politic. cap. 18. num. 61. Glor. respons. 13. num. 29. dummodò feudalis causa civiliter, non autem criminaliter agatur, Paris de Pnt. de reintegr. feud. cap. 198. num. 4. Marchesani de commiss. p. 2. cap. 4. num. 61. Borrell. de prastant. Reg. Cathol. cap. 7. à num. 75. Molfes. in addit. ad consuet. Neapol. p. 2. quest. 7. num. 8. Mari. ad Gramm. decis. 61. num. 6. Quod si concedatur directum, & vile dominium, res allodialis dicitur, Capyc. in inestit. ver. fundo allodialia, Mascard. de probat. concl. 79. & 206. ac potius donatio, quàm feudum nuncupatur, Gentilis meus Petr. Ant. Petra de potestat. Princip. cap. 2. ex num. 31. Semper verò reservatum censetur ius superioritatis Principis ossibus insitum recognoscendi gravamina, & proinde appellatio ad Principem fieri potest, quamvis concessio plenaria Ecclesiæ facta fuerit, Iacob. vers. feudales appellationes, de diff. sen. nob. & de tabul. diff. 26. Capiblan. de Baron. tom. 1. prag. 1. ex num. 41. & prag. 8. à num. 33. p. 1. & Ego dixi in ritu 52. ex num. 9. tom. 1.

Qui autem veniant appellatione

- 7 Clericorum? de quo inquit Caranis. in hoc rit. num. 6. scribunt Campagn. in cap. item statuimus, quòd Clerici, num. 7. Marant. in specul. p. 6. distinct. 11. nu. 3. Vin. in syla. com. opin. 107. An Clerici in minoribus constituti? Gramm. vot. 33. nu. 20. Cepoll. cons. 11. nu. 15. An vè habentes primam tonsuram? Conar. pract. q. 9. cap. 31. num. 6. Gratian. discip. forens. cap. 35. ex num. 48. An Monach. Caccialup. in consil. unico nu. 16. Colleg. Ferrar. pariter in consil. unico num. 33. de precedent. Monachor. An Conuerſus, de quo loquitur tex. Feudalis in cap. vnic. de Vassall. milit. qui arm. bell. deſ. pos.

An Canonici Regulares? Tangredi consil. 44.

An ingressi Congregationem, in qua collegialiter, & religiosè viuunt: ut putà Oratorij S. Philippi Neri? & affirmatiuè respondit Reg. de Marin. lib. 2. resol. 100. nu. 4. nempe illos gaudere prægatiuis, exemptionibus, ac immunitatibus, quibus Religiosi fruuntur, & acquirere relictum, cum conditione, si Religionem fuerit ingressus, ex Citerabin. in Scholys Bullar. Const. 22. Leon. X. Pontio de imped. matrimon. caus. 27. cap. 19. §. 5.

Hic autem articulus ad libellam reuocatus fuit in M. C. in causa successione Francisce Menhart, instituentis hæredem Andream Paschalem suum Virum, expetente medietatem bonorum antiquorum Io: Baptista Castell, cui oppugnabat Andreas, ex quo reperiatur inter Patres dicti Oratorij Ianuæ, etsi non in sacris, & quamvis M. C. annuisset Andream, impartiendo in eius beneficium præambulum totius hæreditatis; tamen in gradu appellationis, referente tunc D. Consil. D. Ianuario Andream, nunc emeritissimo, & præclarissimo Regente in Supremo Italici Consilio, S. C. declarauit sub die 22. Nouembris 1683. Béné appellatum, & malè iudicatum, ac proinde medietatem bonorum matronarum quondam Francisce Menhart spectasse, & spectare Io: Baptista Castell, oppositis non obstantibus. In Banca Lauiani.

Etenim Io: Baptista Castell persona non erat Ecclesiastica, quæ illa dicitur, quæ aut per Ordinis susceptionem, aut per Religionis alicuius approbatæ ingressum, præcipuo quodam modo ad seruendum Deo se dicat, Cam. duo sunt genera, 12. quest. 1. & quis dicare se Deo dicitur, quando professionem emittit, Gloss. in cap. 1. de Religiosis domibus, propterea conditio ingrediendi Religionem, solo ingressu minime purgatur, nisi sequatur professio, Bart. in l. si quis post hæredem, n. 2. C. de instit. & substit. & ante illam Monachus non vocatur, Gloss. in cap. 1. vers. dedicanda, extra de Religiosis domibus, cum perfectio ingressus professionem expectet, Calcan. de condit. & demonstr.

p. 2. cap. 90. num. 1. & de Nouitio ante professionem, loquuntur *Virgil. de legitimat. personar. cap. 23. nu. 48. Camill. Salern. in consuet. si moriatur, Glos. quid si ingressus, lit. F. fol. 65.* cui ratione habitus, & propter spem professionis emittendæ, impartitum est priuilegium canonis, & fori, non quodd sit perfectè religiosus, *Reg. Tapp. in Ansb. ingressu, C. de Sacrosan. Eccles. cap. 2. num. 13. Costa de retract. cap. 9. cas. 3. ex num. 17.* In Congregatione verò prædicti Oratorij non emittuntur professio, neque vota: sed tantum comprehenditur sub nomine Religionis in fauorabilibus, vt in themate exarato à *Reg. de Marin. in adduct. cap. 100.* Vnde cum ligari nostro Statuto esset in memorata thesi laico degenti in præfata Congregatione Oratorij fauorabile; propterea absq; hysiratione aliqua iudicatum, medietatem bonorum maternorū deberi.

His concinit quæstio, an Nouitius 11 ligetur præfata Consuetudine? Affirmant Nostrates, quodd scilicet ante emissam professionem, seruata forma S. C. Tridentini disponens, non valeat à medietate bonorum antiquorum debita vigore Consuetudinis, proximiores excludere, excepto tamen instituto Monasterio hærede, ex DD. nouitè apud *Pansut. controu. 40. tom. 2.* Dicitur namque, præter priuilegium fori, & canonis, laicus, *Horat. Mandos. in tract. de priuileg. ad instar, glos. 7. nu. 32. Portell. de dub. regular. verb. nouitij annus, num. 54. Suarez. de legib. lib. 8. cap. 16. num. 14. Lassari. de decim. vend. cap. 19. num. 50. & in addit. eund. numer. Gutierrez de Gabell. quast. 95. num. 29. Rodrig. qq. regul. tom. 2. quast. 47. art. 8. ad fin. nec non tom. 3. quast. 74. art. 9. Ripoll. var. resol. cap. 13. de testam. num. 438. Peregr. de fideicom. art. 28. nu. 60. vers. quo circa, Consil. Paschal. de virib. patr. potest. p. 1. cap. 3. num. 8. Fontanell. decif. 531. num. 7. Reg. de Marin. lib. 1. resolut. 120. num. 2. & lib. 2. cap. 50. nu. 3. Bostilier. de success. ab intestat. theor. 72. num. 3.*

Retinet proinde feudum, & dominium suorum bonorum, *Bambacar. in Tom. IV.*

comment. ad tit. si de feud. defunct. content. sit inter Dom. & Agnat. cap. qui Clericus, num. 12. quast. 3. Præf. Vrsin. in tract. de success. feud. p. 1. art. 1. concl. 2. & 3. & in Nouitia scriptis D. Reg. D. Marcell. Marcian. excerpt. fiscal. exercit. cap. 6. nu. 15. qui alia adnotat cap. 18.

Etiā si dispositio fieret adu irrevocabilitèr inter viuos, qua de re latè *Montan. cit. contr. 46. Molfes. ad consuet. p. 3. de success. ex testam. quast. 7. Caput. ad Consist. si moriatur. p. 3. §. 1. num. 12. Reg. Rouit. conf. 27. num. 1. lib. 2. Pansut. contr. 41. lib. 2. Carol. de Rosa ad consuet. Neapol. tit. de success. moriens. sin. filijs ex testam. in consuet. Et si testator, ex num. 47. taxans n. 27. Reg. Rouit. cit. conf. 27.*

Licere tamen dispositionem ante professionem confectam Professo declarare, si illa dubia, & ipsa declaratio conueniens sit, *Reginal. lib. 8. cap. 27. n. 387. Roder. in comp. qq. regular. resol. 135. num. 3. & alij apud D. Altimar. ad Rouit. cit. conf. 27. num. 12. & in fideicomisso, ac maioratu scripsere Soccin. conf. 102. lib. 3. Gramm. conf. 105. num. 167. Burgos de Paz. in proem. ad ll. Tauri, num. 109. Castill. lib. 3. controu. cap. 10. Mieres de maioratu par. 1. quast. 44. num. 2. ex tex. in Lex facto in punci. de vulg. & pupill. in cap. cum venisset & ibi Gl. de iudic. Reg. Capyc. Latro consul. 85. num. 24. lib. 2. Consil. Ioseph de Rosa consult. 69. ex num. 98. maxime personæ nobilitate, & virtute claræ, in qua non præsumitur mendacium, *Cas. Bargal. de dolib. 5. cap. 12.**

Affinis excitata in eodem nostro Senatu fuit accerrima controuersia. Etenim diem fundito Marco Piccarello, filio, & hærede Benigni, instituta hærede Venerabili Archiconfraternitate Sanctissimæ Trinitatis Peregrinorum huius Ciuitatis, institit in S. C. Lucretia Piccarello, Soror vtrunque coniuncta præfati Benigni, declarari ad ipsam spectare, & spectauisse medietatem bonorum antiquorum. Obstat auctor Oratorium, dicens, Marcum fuisse Clericum, & beneficium, minimeque obstructum Neapolitanæ consuetudini, *Esq. testator, ac haud*

officere, fuisse à Marco beneficio renunciatum, nec incedisse in habitum, & tonsura: nam hoc, uti parui temporis spatio, & rationabili ductus causa excusat.

Vtteriùs etià amisso ipso privilegio
11 fori ob non incessionem cum habitu anni curriculum, ad tradita à *Reg. Samfel. decis. 13.* & ibi *Mucci addens*, memor eorum, quæ scripti in *rit. 235. num. 13.* non amittit tamen cœtera clericalia privilegia, ac prærogatiua; pro quarum amissione quatuor exquiruntur: quod nempe non incedat in habitum, & tonsura, enormibus se ingerat; in illis deprehendatur; perstiterit, & fuerit tertio monitus à suo Præfule, ac post tertiam correctionem fuerit incorrigibilis, *Anan. in cap. 1. de apost. Reg. de Pont. conf. 24. num. 36. Foller. in prax. p. 1. 3. p. audiantur excusatores, un. 47. Belleit. disquisit. cleric. sit. de favor. Cleric. personal. §. 7. num. 3. vers. 1.*

Ex his dicebat *R. de Marinis* quotid.
13 *resol. lib. 2. cap. 47. n. 11.* se consultum respondisse, Clericum non seruientem S. Tridentinæ Synodi requisita, nostræ Consuetudinis, *Esti testator*, legibus obnoxium non esse, ac proinde minime teneti sanguine sibi propinquiore ex illa linea suorum hæredes antiquorum bonorum instituire pro mediocritate, nixus individuali declaratione peracta à Sacra Congregatione præfati S. C. Tridentini, cuius dispositio, uti correctoria Iuris Communis, ac odiosa, loquens in vno dumtaxat casu, nempe de amissione privilegij fori, in reliquis remanet sub Iuris Communis sanctione, *Nonar. quest. forens. 7. un. 17. Sánchez. tom. 2. summ. lib. 7. cap. 13. n. 33. Nanar. lib. 5. const. tit. de prinil. consil. 24. Molin. de inst. & iur. lib. 3. disp. 671. Squillant. de prinil. Cleric. cap. 12. dubit. 1. num. 8. Capbal. conf. 361. num. 16. Natt. conf. 469. num. 9. Magon. decis. Florent. 147. num. 5. Menoch. conf. 147. num. 7.* Inclusio enim vnus, est exclusio alterius, vulgata *l. cum Prator, de indic. l. cum marito, ff. de procurat. l. quamvis, ff. de pignoris. cap. nusse, de presumpt. Lanar. conf. 61. un. 6. decis. 66.*

Statutum seruandum esse, prout iacet, nec attenditur ratio Statuti, sed casus formalitèr dispositus, & minime potest fieri extensio ob æqualem rationem, cum sit mixti iuris communis, strictè debet intelligi, *Sard. conf. 418. num. 6.*

Quod adèò veritate nititur, quòd
14 quamvis Clericus non incedens in habitu fori privilegio non gaudeat, attamen non amittit privilegium Canonis, si quis suadente diabolo, ut Sacra Congregatio declarauit, teste *Comitol. respons. moral. lib. 6. quest. 26. P. Dian. in tract. de immunit. Eccles. resol. 50. Ricciul. de iur. personal. lib. 7. cap. 6. num. 11. Nonar. in prax. de elect. & var. for. sect. 2. quest. 52. num. 11.* prout antea sancitum erat à Sacris Canonibus, *Glof. in cap. fin. de vit. & honest. Cleric. in verb. tertio, Gonzal. in reg. 8. Cancell. gl. 5. §. 5. num. 7.* nec amittit priui-

15 legium exemptionis à gabellis, & alijs impositionibus secularibus, vt decreuit Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium, die 14. Ianuarij 1631. restantibus *Barbosa. sup. Concil. Trident. sess. 23. cap. 6. n. 34. Nicolao in suis opusculis, verb. Clericus, num. 27.* Propterea nisi fuerit ter monitus, non eximitur à potestate Episcopi, qui ante trinam monitionem, & declarationem, etiam si Clericus habitum reliquerit, poterit inuitus ab illo cognosci, cuius iur-

16 risdicção à facto Clericorum non pendet, sed à Characterè, qui est indelebilis, *Sperell. decis. 131. num. 20.* qui pluries ita decitum per Sacram Congregationem vidisse testatur, & refert *Tasson. de antephat. vers. 1. obseru. 3. num. 24. Ricci. in prax. Eccles. res. 330.*

17 *un. 3. lib. 3.* diuulque Character adèò est indelebilis, quòd Clericus habitum reassumere propria auctoritate potest absque Prælati licentia, *Vindecis. §. 12. Ricci. decis. Cur. Archiep. 235. num. 7. p. 3.*

18 Gaudere præterea *Cap. Odoardus*, beneficio, *Zipens. in suo Iur. Pontif. non. lib. 2. sit. de for. comp. num. 32.* Squillant. de prinil. Cleric. cap. 10. num. 12. *Sanch. in sum. Theolog. moral. lib. 7. cap. 13. un. 35. tom. 2.* & Fori electione, *Nonar. quest.*

- quast. foren. 7. num. 17. & quast. 52. n. 9.*
 Ex aduerso dicebatur, Beneficium
 19 quidem Marcum Piccarello amisisse
 ex collatione facta in alterius perso-
 nam; & taciturnitate, *Mascard. de pro-
 bat. in 3. volum. conclus. 1263. num. 18.*
 vbi tuerur, quod ex signis certis, &
 coniecturis renunciantis mens colligi
 potest: tunc enim renunciatio præsumi-
 tur, ex *Bald. in l. habet, §. 1. ff. de pat.*
 quod quoties de mente, & voluntate
 renunciantis apparet, dubium non est,
 quod, & ipsum Beneficium renunci-
 atum præsumatur, *Natt. conf. 626. in fin.*
 20 vol. 3. & inter ceteras coniecturas nu-
 25 25. necit, quod si primogenitus pas-
 sus sit, secundogenitum, feudum à
 Domino recognoscere, & iura debita
 feudorum Domino soluere, ceteraq;
 onera subire, tunc iuri primogenitu-
 ræ renunciassè præsumitur, post de Be-
 nedictis in cap. Raynantis, vers. eodem
 testamento relinquens, il primo, num.
 146. de testam. & nu. 18. eiusdem con-
 clusionis subdit ipse *Mascard.* hæc
 alia verba: *Qui patitur beneficium ab*
alio, etiam per biennium possideri, iuri
suo renunciare præsumitur, post Imol. in
cap. ex ore, de his, qui sunt à maiori par-
te Capituli: ex ipsa quidem diuturni-
 tate temporis tacite renunciavit Bene-
 ficio, *Paris de renunciat. beneficior.*
quast. 1. num. 23. ex Gloss. in cap. benefe-
verb. assensu, de Regular. in 6. Gardin.
Alex. in cap. quamvis, num. 1. 7. quast. 1.
Abb. in cap. ex ore, nu. 5. & 9. de his, qui
sunt à maiori parte, Rota Rom. decis. 3.
de renunc. in nou. nam videtur illud
 haberi pro derelicto. Imò *Abb. Pa-*
norm. in cit. cap. ex ore, sub num. 10. di-
 cit, esse notabilem *Glossam*, quod quis
 21 tacite potest renunciare suo Benefi-
 cio sine licentia Superioris, cuius
 satis sit tacitus consensus in accep-
 tando renunciationem. Vnde ex quo
 Superior non contradixit, vi. letur ta-
 cite acceptasse, atque sub *num. 5. eius-*
dem cap. in verb. reuerentiam exhibuit,
 subdès: *Tene menti super istum tex. quia*
est valde singularis, quod si pretendens
habere ius in aliqua dignitate, vel offi-
cio, exhibet reuerentiam, intruso tanquam

legitimè constituto in illa dignitate, vel
officio videtur tacite renunciare iuri suo.
 Neq; refragatur *text. in cap. admonet,*
 22 *de renunciat.* nam ibi agitur de ex-
 pressa renunciatione, in qua adesse de-
 bet licentia Episcopi; at in hac tacita
 renunciatione, quæ sufficiens est, nec
 in ea requiritur licentia Episcopi, vt
 notat singularis *Gloss. iuncto text. in cit.*
cap. ex ore, verb. renunciaffe, vbi Abb. ex
num. 8. Anna alleg. 98. num. 8. Gratian.
discept. foren. tom. 5. cap. 814. plura ad-
notat videndus, ac confirmant Reg. de
Pont. decis. 4. num. 15. Reg. de Marin.
quot. resol. lib. 2. cap. 5. num. 7. clarius
Garfias de Benefic. p. 1. cap. 3. de renun-
ciat. num. 242. hisce verbis: Et in hoc
existimo, non requiri licentiam, sed ap-
probationem Superioris, cum ab ipso iure
inducatur, & procedit sententia Glossa,
& Host. in cap. admonet, num. 15. cum quo
S. Congreg. Concilij visa est inclinare,
cum in ea ista questio proponeretur, cuius
solutionem ad se non pertinere dixit,
sed petendam esse ex disp. sione iuris
communis.

Exarata verò à *Consil. Rocc. responf.*
 37. tom. 1. non refragantur ex lucide
 varijs facti circumstantijs.

Quod ad habitum, fuit deductum, per
 23 multos annos dimissum, ac tonsoram,
 existimarumq; laicum, & in officio Re-
 gij Numeratoris defunctum, ac proin-
 de fori priuilegium iam diu amissum,
Barbos. in collect. ad Conc. Trid. sess. 23.
cap. 6. num. 22. ex Cuch. instit. mor. lib. 3.
tit. 9. de priuileg. cler. num. 66. Let. Zech.
de Repub. Ecclesie. de Cler. num. 6. Mar.
Anton. var. res. 530. num. 4. in 2. edit.
Prospero de Agostino in add. ad Quaram.
in summ. Bull. vers. Habitus clericalis,
 & alijs. Quodque hisce temporibus
 24 trina monitio minime exquiratur, di-
 lucide statuit Clemens VII. de anno
 1524. in *clen. de vita, & honest. Cleric.*
 expetente Excell. Ludouico de Cordoua
 Duce Sueffæ, Principe omni æuo
 immortalī laude celebrando, Anteces-
 fore Excel. Dom. D. Felicis Fernan-
 dez de Cordoua, Folch, Cardona, &
 Aragon, Ducis Sueffæ, Regis Ca-
 tholici ex Supremis Camerarij, & in
 Ma-

Mati Oceano, & Bæticis Mediteranci Oris utriusq; Militiæ Generalis Præfecti, ac Magni Admirati huius Regni, in quo Principe bona sua omnia Natura, Prudentiaq; Deo ipso, cumulasse certatim videntur; Huic Excell. domui mea obsequiosissima viuit: Prosper namque Petra Baro Vasti Girardi Aulus meus anno 1591. cum tres, & viginti annos ageret, Gubernator, & Iudex fuit in Cuitate Sueffiæ, teste *Episcopo Campanili ad Rit. Cur. Archiep. Neap. 33. lit. A. in fin.* & D. Dominicus meus filius, illius iura tuetur, uti Advocatus Fiscalis Curie M. Admiratiæ, electus, Ducis placito, à Dom. D. Andrea Guerrero, y Torres, Equite Ordinis Alcantaræ, Præsidente Regiæ Cameræ, Viro integritate, literis, ac omnium vitum genere celeberrimo.

Quod Pontificium Diploma publicarum fuit hic Neapoli à Nuntio Apostolico, & est impressum in *fin. Comment. Capitul. Regni à Io. Ant. de Nigris* in postrema editione de anno 1594. qui quidem de Nigris notat, ex illa Bulla alijs Constitutionibus antiquis Ecclesiasticis derogatum fuisse, insequitur *Reg. Tappia in Const. Regni incip. de personis, sub num. 26. vers. 6. limitatur, sub titulo de Sacrosanct. Eccl. Vrsill. ad Affl. decis. 24. num. 7.* notans, adesse prouisionem etiam Pauli III. communem facetur *Præsul. Alex. Sperrell. decis. fori Eccl. 26. num. 3.* Minime propterea gaudens privilegio fori, subiaceret quidem Statutis laicorum, & Patrijs, text. est notabilis in *cap. ex literis, de vis. & honest. cleric. cum paria sint, subijci iurisdictioni, & forum fortiri, ac statutis ligari, & è contrà, Episcop. Sperrell. decis. 2. num. 23. P. de Iannar. lib. 1. resol. moral. 63. à num. 3. Prosp. Fagnanus in cap. canonum statuta, ex num. 79. tit. de consuet. Alderam. Mascard. in tract. de general. statut. interpret. concl. 1. num. 100. Gratian. discip. 9. num. 2. de Grassi de effect. cleric. effect. 2. num. 1. Menoch. conf. 350. n. 47. vol. 3. Carlenal. de indic. disp. 2. quæst. 6. sect. 1. num. 394. Carol. de Rosa ad consuet. et si restator, num. 49. fol. 179.*

Epistolam insuper, quæ circumscripta, scriptam ab amplissimo Purpurato Antonio Carrasa, P. Comitolo, & ab ipso rescriptam *resp. moral. lib. 6. quæst. 20.* quam memorat *Reg. de Marin. add. cap. 47. num. 9.* & in qua enunciatur, S. Congregationis declaratio, quam ex eodem de Marinis, rescribit *Mucci ad Sanfelice. decis. 13. num. 9.* veram non esse, sed apogrypham, ab omnibus explosam, & in nullo authentico libro exaratam, monent, post alios, *P. Thom. del Bene de immunit. & iurisd. Eccl. cap. 1. dub. 5. sect. 4. pag. 25. P. de Iannar. cit. resol. 63.* Imò *Fagnanus in cap. Odoardus, num. 24. de solut.* omnibus prorsus priuilegijs exuit, tradit, Clericum omnia Concilij requisita negligentem, ac qui se tanquam laicus gerit, sicque publicè æstimatus, & indicat *Squillant. de priuileg. cleric. cap. 6. num. 10.* atque annuit *Pignatell. Romanus lib. 3. consuet. 7. ex num. 42.* sibi ipsi parum constans in *consuet. 2. lib. 4.* Imò declaratio Sacre Congregationis, si à Summo Antistite non apparet confirmata, minime ius facit in toto Orbe Terrarum, sed dumtaxat, uti doctrinalis amplectenda, *Diana resol. moral. p. 1. tract. 10. resol. 29. & par. 1. tract. 2. resol. 32. Meroll. de legib. cap. 4. dub. 12.*

Atque ex his sua macerie diluitur, 26 ac de facili refellitur altera ratio à priori à *Reg. de Marinis* adducta, Imò ipsemet *Reg.* hoc explicuit iuxta germanum citatæ propositionis intellectum, his ipsissimis verbis: *Item Clericus sine habitu, & tonsura incedens, nec diuinis inferniens, adhuc alijs priuilegijs à Sacris Canonibus Ordini Clericali indultis gaudere debet* (nota casuale) *ex quo illa nullam habent dependentiam à fori priuilegio.* Agnouit igitur ipse, ac fassus est, quòd scilicet ea priuilegia, quibus Clericus non excidit, habitu dimisso, ea solùm sint, quæ à fori priuilegio non pendunt, inquam sententiam exempla etiam adducit ex priuilegio electionis fori ipso Actore, ex alio *Cap. Odoardus, de solut. & Auth. Præsbyteris, C. de Episc. & Cleric.* quæ re vera minime dependent

ex privilegio fori passui.

At si *Regent. Donati Antonij de Marinis* mens fuit, ex his præmissis inferre, nè privilegium quidem amittere immunitatis à Statutis secularibus, ac proinde nec nostræ Consuetudinis legibus tenerinecesse est, ut ipse secundum ea, quæ ipsemet fateatur, pro comperto supponeret, privilegium hoc immunitatis minime pendere à Fori privilegio; hoc tamen, quo nititur tota ratiocinatio, erroneum est, atque aperte legibus repugnat, & communi DD. sensui, tum antiquorum, tum recentiorum, ut ostensum est: nam dato, quod dimittens habitum cæteris privilegijs Clericali Ordini indultis minime destituatur; quod tamen amittens privilegium fori Statutis laicorum ligetur, præter adductos, necno *Philip. Dec.* doctrinam ad cumulum *conf. 639. num. 10. & in cap. Ecclesia Sancta Maria. nu. 17. de consuet. loquentis; Secundò præmitto, quod persona, & loca, quæ sunt de foro Ecclesiastico, Statutis laicorum non subjiciantur, quia forum sortiri, & Statutis ligari, à pari procedunt, ut notant Innocentius, & alij, idem Alex. *conf. 110. num. 3. lib. 2. lib. 2. ibi: Procedunt à pari, forum sortiri, & legibus, & statutis subijci, & post alios, de Luca de lin. legah. art. 3. sub num. 16. notantem D. Altimar. ad Rouit. conf. 27. nu. 6. lib. 2. discriminem inter forum, & consuetudinem, quando edisserit, novitium esse personam Ecclesiasticam quodam forum, non quod ad Consuetudines.**

Nec omitam id, quod Nostrates ad vnum omnes animaduertere, cætenus videlicet, vsu receptum, Clericos minime teneri ad observantiam nostræ consuet. Essi Testator, quatenus Iurisdictioni laicali non subiacent, ac simul laicorum Legibus, & Statutis, de quo *P. Molfes. p. 2. de person. quæst. 7. num. 17. in hunc modum concludit: Quia omnes isti sunt extra iurisdictionem laicorum, nec illorum possunt ligari statutis, & consuetudinibus.*

Cum igitur privilegium laicali statuto minime subiacendi, à fori privi-

legio dependeat, imò vnum, & idem sint, qui niti poterit *Reg. de Marinis* lapsus periculum?

Altera ratio ab exemplo, & pari, quæ 28 inititur *Reg. de Marin.* vibrantius questionis iugulum petens, in hoc sita est, quod sicuti Clericus Concilij requisita non obseruans, potestate non possitatur disponendi de bonis profectiis, ex *Squill. de priuil. Cler. cap. 12. post Sanch. in summ. tom. 2. lib. 7. cap. 13. num. 33. Nanar. conf. 24. de priuil. Gonzal. in regul. 8. Cancell. gl. 5. §. 5. n. 6. & 7. addo DD. quos recenset D. lo. Dominic. Pansuti contron. forens. 6. ex num. 24. lib. 1. ità pari ratione videtur alio consimili privilegio spoliandum non esse, de antiquis videlicet bonis disponendi.*

Verùm mirum sanè videtur, tanti nominis Iuriconsultum non attendisse discrimen, quod inter vtrumque casum intercedit. Esto vera sit laudatorum opinio Doctorum à *Squillante*, & alijs adductorum, Clericum nempe filium familias, abiectis Clericatus insignibus, posse de bonis Clericatus tempore acquisitis disponere (quamuis cæteroque profectiis debuissent regulariter nuncupari) ut tamen inter hunc casum, & nostrum, expositum discrimen deprehendatur, illud accuratè animaduertendum est, in quo nam Clerici consistat privilegium, & quid potissimum spectet in utroque casu?

29 Clerici privilegium in casu *Squillanti* consistit dumtaxat in modo acquirendi bona, non verò in potestate disponendi contra regulas iuris; secus in nostra thesi Clericale privilegium consistit in libertate disponendi de bonis antiquis contra leges nostræ Consuetudinis, Et si testator, non verò in modo acquirendi.

Ad vberiorē huius rei intelligentiam, in memoriam reuocabimus ex *Constit. Leonis Imp. relata in l. Sacrosancta, 33. C. de Episc. & Cleric.* confirmata deinde à Iustiniano in *Auth. Præbyteros, C. eod.* in speciale privilegium Clericorum filiorum familias statutum fuisse, quæcumque bona quo-

quocumque nomine à Clericis acquisita tempore clericatus, haberi ipsis dumtaxat acquisita, minime verò suis Parentibus, aut alijs Ascendentibus, sub quorum sine potestate; itaut non ut profectitia, quo ceteroqui titulo acquiri debuissent, sed quasi castrensi sub titulo acquisita habeantur. Priuilegium igitur Clerici filij familias, in hoc totum absoluitur, in acquirendo scilicet sibi, non Patri, & sub titulo peculij quasi castrensis, non verò profectitij. Hinc colligitur, quod innui in ante laudatis legibus potestatem de illis disponendis ad ipsorum libitum, id non fuisse priuilegium, sed simplicem cōsequutionis declarationem, quæ ex proposito priuilegio oriebatur ad normam receptarum vsu regularum nostrarum legum, quæ semper filiis familias disponendi de eorum peculio castrensi permiserunt, l. fin. cum concord. C. de inoffic. testam. Atque in hunc finem adduntur illa verba in allegata Anib. Præsbyteris: *Es donare cui volunt secundum leges, & in his testari.*

Si res ita se habet, non ab re sensentia 32 re *Squillant. & alij*, etiam abiecto Clericali habitu, posse Clericum filium familias disponere de bonis comparatis tempore Clericatus, ut enim possit disponere, satis, superque est principio ea nomine quasi castrensis peculij sibi comparauisse, non verò aduentitij, abundèque est, quòd semel consumatus sit acquisitionis actus prædicto modo ex Clericali priuilegio, ut semper dici valeat, bona acquisita esse quasi castrense peculium, nec requiritur, ut etiam postea Clericus filius familias gaudeat Clericali priuilegio; Inconfesso sit, Clericale priuilegium in actu ipso consumata acquisitionis vim suam obtinuisse, atque ad rem fuisse perductum, nec retractari posse, cum fieri nequeat, bona iam Clerico acquisita, tanquam peculium quasi castrense, non verò, ut profectitium, mutant deinde conditionem. Fixum enim, ratumque est, cessante causa, nō cessare effectum iam consumatum.

Secus se res habet in mox excitato 33 articulo, ubi Clericale priuilegium non consistit in bonis antiquis acquirendis tanquam nouis; Vnde deduci posset, satis esse ab initio ea tanquam noua acquisiuisse, ut hac veluti inusta penitus nota insignita semper talia perseuerent, ac proinde posset de ijs disponere etiam Clericalis priuilegij vsu, atque à Statutis immunitate cessante, abiecto scilicet iam habitu. Ac verò totum Clerici priuilegium in hoc situm est, ut libera gaudeat potestate disponendi de bonis antiquis, quantumuis antiqua sint, nihil obstant, quod id nostra veter Consuetudo; cum Clericus minime secularibus statutis obnoxius sit, iuxta adducta à *Præs. de Franch. decis. 285. nu. 6. decis. 911. nu. 5. Reg. de Marin. lib. 1. resol. cap. 55. nu. 18. Reg. Rosin. conf. 44. nu. 11. lib. 1. Conf. Hodier. ad Surd. decis. 20. ex nu. 10. Let. Caput. in 53. pral.* qui occurrit obiectioni excitatis ab *Vrsif. ad Afflict. decis. 310.* & nouitèr, ac post alios à *Pansato contron. 38.* præcipuè ex n. 19. tom. 2. & de Luc. de linea legal. art. 3. ex nu. 10. Hæc tamen immunitas, & libera potestas subinde procedit, vique sortitur suam continenti temporis ductu. Quamobrem, si à clericali priuilegio pender, locum habere non potest, nec durare, nisi durante ipso priuilegio clericali: cum in confesso sit regula illa, quòd cessat effectus, qui habet tractum successuum, sublata sua causa, sicut sublato Sole deficit lumen. Ac proinde dimisso habitu non poterit liberè permanere, in eo liberæ potestatis vsu, atque immunitatis à nostra Consuetudine, amissis iam clericalibus priuilegijs. Hinc fit quòd tunc benè procederet argumentum à pari *Reg. de Marinis* cum priuilegium Clerici filij familias non consisteret in acquirendis bonis nomine, quasi castrensis peculij, sed tantum in legalis præcepti immunitate, quod vetat filium familias posse de peculio profecticio, & aduentitio disponere: vel cum Clericale priuilegium circa liberam potestatem disponendi

de bonis antiquis consisteret in modo acquirendi : cum scilicet in Clericis grariam statum esset, antiqua bona, quae ipsi ex agnatis, cognatisque proueniunt, noua iuris fictione ab ipso acquirit, non sub titulo, & antiquorum attributis, verum sub opposito titulo recentium bonorum ab ipso sua industria acquisitionum. At cum secus res procedunt, non video, quoniam modo locum habeat paritas adducta à Reg. de Marinis, nec quòd sustineri possit eiusdem opinio, quae in errore nititur iam superius demonstrato.

Hæc agnoscens noster Senatus, sententia decreuit, medietatem bonorum antiquorum spectauisse, & spectare Marco Salice, donatario Lucretiæ Picarello Aëtrici, sub die 20. Decembris 1687. penes Licetum, confirmata in gradu restitutionis in integrum, & nullitatum, referente D. Consil. D. Io: Francisco Marciano, Viro ab omni parte laudis florentissimo, minime ab Auito suorum Maiorum splendore degeneri.

Ad rem aliud memorabo forensis diffidium : nam expetente Anna Maria de Rugerio, filia naturali Clerici Ioseph de Rugerio, præambuli decretum ex testamento dicti Ioseph, opposuit se Andreas de Rugerio frater confobrius testatoris, aiens institutionem nullam, vti factam à Clerico, & beneficiato compilatoque processu, decreto M. C. V. sub die 19. Octobris 1663. fuit interpositum decretum præambuli in beneficium dicta Anna de Rugerio filia naturalis quondam Clerici Ioseph de Rugerio ex testamento: mecum dijudicantibus DD. Iudicibus D. Antonio Golino, & D. Ioanne de Durai: deductaque causa in S. C. appellationis remedio, accedenteque partium consensu illam reuideri ex eisdem actis, sententia S. C. sub die 8. Februarij 1666. relatore D. Consil. Francisco Rocco, ac cum eo ius dicentibus DD. Consil. D. Antonio Nauarrete, D. Ioanne Vallenilla, & D. Thoma Carauita, fuit declaratum: *Bene fuisse appellatum pro parte V. I. D. Andrea de Rugerio, atq; male indicatum per M. C.*
Tom. IV.

atq; proinde institutionem factam per Clericum Ioseph de Rugerio esse nullam, & inualidam, & hereditatem dicti Iosephi spectare ad dictum Andream de Rugerio proximiorum ab intestato, cum onere tamen dotandi Annam Mariam de Rugerio tempore matrimonij, & interim præsset ei alimenta, declaranda per S. C. Marcello Figliola aëtorum Magistro; & alio decreto S. C. sub die 14. Maij 1666. eodem referente, fuit prouisum: *Non esse deferendum restitutioni in integrum petita per Antoniam Galiste matrem, & intricem Anna de Rugerio Verum declaratio facienda per S. C. tam pro dote, quam pro alimentis, stat pinguius habito respectu ad quantitatem patrimonij;* quod decretum sub die 15. Decembris 1666. Comissario eodem D. Rocco, fuit confirmatum in gradu nullitatum, de quibus M. C. V. & S. C. Scitis memores sunt D. de Luca in appendice ad 1. tom. dec. de Franch. obseru. 27. & D. Consil. Aliumar. ad Roni. conf. 74. num. 25. tom. 2. anhelans reclamationis exitum; quæ reclamationis causa demandata D. D. Thomæ Carauita, Consiliario residenti in eadē Aula, cū ipso suffragia præstatis DD. Dominico Petrone, ac D. Sancio Loffada, instructo processu, manauit à S. R. C. sententia, sub die 14. Nouembris 1668. *Bene reclamationem, & proinde decretum M. C. latum sub die 19. Octobris 1665. in beneficium eiusdem Anna Maria de Rugerio fore, & esse executioni de mandandum, quam sententiam memorat idem D. de Luca in noniss. appendice ad decis. de Franch. obseru. 645. dicens: Licet contrarium in reclamatione fuerit decisum in S. C. id processit, quia pater habitus fuit pro laico. Verum D. de Luca hoc asserit, nescius eorum, quæ in Iudicio aguntur, stando alterius assertioni: siquidem, re vera fuit decisus articulus de Clerico, id quod eadem verba decreti M. C. lucide ostendunt ibi Clerici, & in actis fuisse productæ clericatus, ac beneficij Bullæ, ac quòd aliàs fuit remissus ad Curiam Archiepiscopalem huius Civitatis vigore decreti M. C. in capitalibus causis, sub die festa*
Dd d Fe-

Februarii 1662. penès Bartimelli.

Quod quippè decretum M. C. ratum
 36 habitum à S. C. iure factū dicebam, ac
 ex deducis in factō innoscere, quod
 Antonia Galise fuerit retenta domi à
 Iosepho de Rugerio, omnia, quę erant
 sibi necessaria, subministrādo suo pro-
 prio zre, ac sub promissione ducendi
 eam in vxorem, ex qua postmodum
 orta fuit Anna de Rugerio communis
 filia; quę quidē probationes nulla-
 tendis elidi, aut aliquo modo debili-
 tari possent, ex probationibus in con-
 trarium productis, ne dum quia sunt
 istę valdē generales absque vlla tem-
 poris distinctione, imò etiam contrā
 affirmatiuam attestacionem, aduersus
 quam testes reijciuntur, nisi probata,
 negatiua, loco, & tempore coarctata,
 vt iure constitutum est; maximè quia
 probatio affirmatiua est roborata (vltra
 fidem baptismatis) specificè, cum no-
 minatione factā ab eius Patre in testa-
 mento, in quo vocando eam filiam;
 instituit in omnibus eius bonis hære-
 dem vniuersalem. His quidem præ-
 37 existentibus, negari nequit, quod ista
 filia naturalis dicatur, atque proinde
 capax successione, tam ex testamento,
 quā contractū inter viuos, non exi-
 stente legitima sobole, iuxta *text. in*
Aust. licet, C. de natural. liber.

Et quamvis obijceretur ex aduerso,
 38 non adesse probata omnia requisita
 naturalitatis de iure Civili, eum inter
 alia intercedere debeat protestatio,
 scilicet, vt in schemate concubinę te-
 neatur; quę protestatio fieri debet in
 principio, & non post, vt animaduertit
 inter alios D. Reg. Marcian. *disput. 29.*
ex num. 15. & vol. 1. & ante cum Rota
diuers. vol. 2. decis. 254. idque amplexus
 fuit, & noster Senatus in causa Io: Pe-
 tri de Ecclesia, eum Eleonora de Ec-
 clesia, parrocianę ex aduerso Dom.
 Reg. Ronit. in cuius thesi exarauit
consilium 74. vol. 2. vt tellis est idem Reg.
Marcian. mem. loc. num. 25. ex eo quod
 stuprum, quod committitur, tam in
 Virgine, quā in Vidua, non purga-
 tur de iure Civili, nisi accedat pro-
 testatio, vt eam in concubinā detineat,

ad *text. in l. in Concubinatū, iuncta Glos.*
ff. de Concubin. Atamen videtur dicen-
 dum, quod absque alia protestatione
 dicatur filius naturalis, & vt talis ca-
 pax successione: quoniam naturales
 filij non solū dicantur, qui ex concu-
 bina sunt nati, sed generalitēr omnes
 qui nati sunt ex soluto, & soluta, cum
 quibus poterat inhiri mærimonium,
 etiam si amplexu furtiuo primo loco
 cum ea rem habuerit, *text. est expres-*
sus in cap. innotuit, iuncta Glos. de elect.
 quem insectantur Abb. & ceteri Ca-
 nonistę; & dicuntur isti naturales se-
 cundū antiquam consuetudinem, &
 communem vsū loquendi, Reg. Ma-
 rin. *quot. resol. vol. 1. cap. 154.* Et pro-
 inde vñanimi consensu II. CC. faten-
 tur de æquitate canonica id esse abso-
 lutum, quos longa serie recenset Reg.
 Capyc. *Litr. decis. 164. num. 95. lib. 2.*
 & nouissimè D. Scoppa in *Scholjs ad*
Controu. forens. Reg. Merlini, sub præ-
lo existentibus, tom. 1. cap. 1. num. 8.

Hinc etiam inquirunt, protestatio-
 39 nem minime necessariam, neque per-
 missam hodie, cum publicus concu-
 binatus sit prohibitus, & legitima con-
 cubina nuncupetur illa, cum qua va-
 let contrahi legitime mærimonium,
 potissimum procreatis filijs, Reg. de
 Marin. *lib. 1. quotid. cap. 255. num. 16.*
 necens *num. 17.* huiusmodi protesta-
 tionem apud Christicolās oboleuisse ex
 Reg. Ronit. Reg. Marcian. & alijs quod
 propterea huiusmodi filij naturales
 sint capaces successione iuxta consue-
 tudinem vsu receptam, testatur Reg.
 Capyc. *Litr. decis. 14. vol. 1. à qua*
 consuetudine haud recedendum, imò am-
 plecti, hanc aliam, vt humaniorem,
 & æquiorē, olamat Merlin. *de legi-*
tim. tit. 2. quæst. 5. num. 5. post Bald. &
 alios, quos enumerat, & à Senatu Sici-
 lię amplexā, testatur *Mastrilli. dec. 152.*
nu. 18. vol. 2. maximè addit Mastrilli. in
 Regno, in quo proceditur sola facti
 veritate inspecta, & lude, vt Deus iu-
 dicare debeat, ac in casu fortiori nem-
 pè orta ex meretrice, à Rot. Rom. in p.
 3. *diuers. dec. 1168. R. Sanfel. dec. 245.*

Nec discrimen vllum adest inter fi-
 lium

40 lium naturalem de iure stricto, & naturalem secundum usum loquendi, loci consuetudinem, ac canonicam equitatem; nec etiam hæsitatur Ius Civile sequi in hoc Ius Canonicum in specie quodam successione filiorum naturalium, quod iterum confirmavit *Rota decis. 54.* & apud *Farinac. in posthum. lib. 2. dec. 600.* in Senatu Valli Soletano *Suarez in l. 1. tit. 4.* post suas allegationes ex *nu. 5.* in Regnis Imperij, *Peregr. de Iur. Fife. lib. 3. tit. 18. num. 10.* & apud Venetos, idem *Peregr. mex cit. loc. nu. 30.* confirmant *Hieronym. Gabr. conf. 39. lib. 1. & conf. 140. nu. 22. The-saur. quæst. forens. 22. num. 2. Verschiede.*

Occurrebatur *Dom. R. Marcian. disp. 41* 9. illa in thesi adesse filiam legitimam, & naturalem institutam in testamento, ac legatum tantum spuria relictum, quæ cum esset præmortua, fuit hæsitatum, si legatum transmittendum erat ad spuriam filiam, quod est extra huiusmodi quæstionem: cui non refragatur alia *decis. Rot. Rom. 254.* laudata ab eodem *Dom. Reg. Marcian.* quoniam loquitur in soluto minime habente voluntatem contrahendi matrimonium, sed dumtaxat exercendi coitum libidinis causa, ut ex confessione Amasidis constabat: imò contra ipsammet *Rota* decisionem iudicavit eadem *Rota Rom.* apud *Farinac. cit. loc.* pro absoluto tradens, sit esse, quem procreatum à soluto, & soluta.

Minus officiebat alterum obex, fuisse Clericum in ordinibus minoribus Ioseph de Rogerio, & beneficiatum, ac proinde, Annam Mariam orcam non potuisse legitimari per subsequens matrimonium, uti spuriam, & non naturalem, ideoque paternæ substantiæ incapacem: erit enim *Bart. in l. in concubinato. 5. ff. de concub. lit. G.* attitit hanc sustinuerit aleam, quam communiter amplexatam scribit *Fusar. de fideicom. quæst. 409. num. 102. Nicol. de Vbald. in tract. de success. ab intest. in 6. specie filior. col. 2. num. 6. Bart. c. xplians.* Tamen *Io. Andr. in cap. sine culpa, de regul. in 6. col. 2.* contrarium firmavit, communiori *II. CC.* sensu, ac cal-

Tom. IV.

culo insequutus contra *Bartolum*, *Io. Andr.* sectantur *Sanchez. conf. moral. lib. 4. cap. 3. dub. 3. Parlador. quotid. diff. 145. §. 2. num. 9. The-saur. lib. 1. §. forens. quæst. 22. num. 29. & lib. 2. quæst. 26. nu. 8. Paschal. de patr. potest. lib. 2. cap. 1. nu. 45. de Franch. decis. 47. An. Pichard. instit. lib. 3. tit. 1. §. 9. post Couarr. in 4. lib. decretal. cap. 8. §. 2. num. 5. Didacus Perez lib. 1. tit. 3. l. 22. vers. quaritur, Gregor. Lopez art. 4. lib. 1. verb. se casa con ella, vers. procedit, *Io. Royas in epitom. success. cap. 27. ar. 1. Tellus Fernandez in l. Tauri 9. num. 34. vers. Et ista, ita loquens:* Et tota hac quæstio pendet in verificatione huius præmissi, *Io. Andr. in regul. sine culpa in mercurialibus* latius hæc quæstionē tractant *5. col. um. ver. ad primum quæst. dubium,* ubi definit post longam disputationem, quod si Clericus in minoribus habens beneficium, filios procreavit ex concubina, talis filius est successibilis Patri, & Matri duplici ratione; primò quia illis coitus non est punibilis de iure Tori; secundò quia inter illius Parentes poterat contrahi matrimonium, & *D. Auend. de exequ. mand. cap. 26. 2. par. infra n. 18. Hodier. ad Surd. dec. 249. nu. 5. Lessius de iust. & iur. tit. de testam. & legat. lib. 2. cap. 19. dub. 6. Sanctarel. var. resol. quæst. 24. tit. qui dic. filij naturales. n. 15.**

Beneficium enim non inducit impedimentum ad contrahendum matrimonium; bene tamen illud, nuptijs contractis, amittitur: Hanc opinionem agnoscens veram, idem *Bart. in l. 1. & si contra, in fin. C. de nupt.* acquievit: nam dicendo *Bart.* quod non possit legitimari, inquit: *D. Io. Andr. ponit istam quæstionem in suis mercurialibus, & determinavit contrarium, & in prædictis standum est determinationi Canonistarum.*

Atque *Io. Andrea* opinionem nostræ *44* Senatus canonizavit, declarando debeti legatum domus, & ducatum novum mille, relictum filijs, & filiabus à Nobili eo tempore procreatis, quo, ultra clericatum, beneficium quoque Ecclesiasticum possidebat, sub die 8. mensis Augusti 1690. suffragis præstantibus *DD. Præfide S. C. & me-*

Ddd 2 cum

cum Duce Insulæ, D. Nicolao Planellis (qui & Commissarius) & D. Carolo Antonio de Rosa Adjuncto, in Banca de Neapoli.

Addebatur, quod attentis qualitatibus Nobilium personarum, aliisque concurrentibus circumstantiis, etiam si spurij filij essent (quod auctor negabatur) adhuc illud legatum cedere deberet in causam alimentorum, & dorum filiarum, ex Bart. effato in l. fin. de his, quib. vs indign. num. 6. quem refert, & insequitur *Marbefil. sing.* 146. & ibi *Gabriel. Sarayna in add.* necens num. 3. *Bal. conf.* 456. vol. 5. dicentem, Ius civile tantum amasse castitatem, quod destruxit pietatem, *Crauet. conf.* 210. in 4. dub. *Sim. de Prat. cent.* 1. *conf.* 18. *Præf. de Amat. conf.* 82. *Theaur. decif.* 211. & in specie *Dec. conf.* 511. asserit, dorem à Viro patritio constitutam filiz spuriz valoris aureorum 3500. non esse excessivam, quem laudat *Paleott. de noth. cap.* 10. num. 2. & proinde posse dari excessum in dote supra alimentorum metam, si huiusmodi excessus fuerit necessarius ad inveniendum honestum, ac condignum Virum pro filia spuria: dos namque 46 diuersam ab alimentis habet naturam, illa tribuitur foeminis, necdum pro ipsis, sed ad sustinenda onera matrimonij, & familie splendorem asseruandum; illa verò deseruiunt ad vitam simpliciter ducendam, de *Franch. decif.* 283. *Beia in respons. cas. conscient.* iuxta Venetam impressionem de anno 1621. per. 2. pag. 273 & 274. col. p. Conueniunt *Peregr. de iur. fisc. lib.* 3. tit. 18. sub num. 78. *Cancer. var. resol. p.* 3. cap. 21. num. 21. *Surd. de aliment. tit. 1. quæst.* 10. ex num. 19. *Bencini. de contract. disp.* 3. quæst. 11. p. 2. sub num. 12. *Lup. de illeg. com.* 2. §. 1. nu. 45. *vers. vel quæst.* *Michalor. de fratrib. p.* 3. cap. 21. sub num. 10. *Barbof. in l. 1. per.* 5. nu. 65. & nu. 70. in fin. *ff. solut. matrim. Rebell. de oblig. inst. lib.* 5. quæst. 8. sub num. 6. *Fab. in C. lib. 4. tit. 9. de fin.* 3. num. 8. 10. *Nicolans Lucidor. in tract. de illegitim. Cleric. & Regn. cap.* 21. ex num. 17. no-

remittendam arbitrio boni Viri, cui quâdoquid licebit etiam tradere filiz spuriz æqualem dorem solitam impartiri legitimæ, imò interdum maiorem, vt condignum inueniat Virum, plurimū quidē abhorrentem illegitimitatis notam, cōpensatam cum dote pinguiori, et si aliter dicat *Giarba ad Cōf. Messan. cap.* 3. gl. 3. p. 1. nu. 20. in specie filiarum Clericorum. Atq; etiam considerata sãctione 120. Summi Pontificis Beati

48 Pij V. quæ nihil disposuit circa id, quod Ius commune quocumque modo habilitat illegitimos; sed tamen abstulit ijs id, quod iure speciale: putã legitimisationis facultatis testandi poterat eisdem filijs accretcere patris dispositione ultra Ius commune, *Nannarr. de spolijs Clericor.* §. 19. num. 9. *Quarant. cit. verb. illegitimi. §. quomais, Surd. conf.* 509. lib. 4. *Campanil. in diuers. lar. Can. rubr.* 11. cap. 13. num. 35. & 36. *Costa de remed. subsidiar. illat. ad remed.* 66. num. 1. *Ricc. in prax. Eccles. par. 2. resolut.* 32. num. 2. *Cyrac. contron.* 79. num. 3. *contr.* 436. num. 29. & *contr.* 42. num. 3. *Sperell. decif.* 73. num. 11. *Azor. institt. moral. tom.* 2. lib. 2. cap. 4. quæst. 7. & quæst. 20. *Fillinc. quæst. moral. tom.* 2. tract. 28. p. 2. cap. 2. num. 34. *Nannarr. de testam. conf.* 4. & 5. num. 4. *Theaur. de penis p.* 2. *ver. illegitimi. cap.* 3. *vers. aduertentiam, Marti de success. legal. p.* 1. quæst. 17. art. 2. num. 9. latè *cit. Lucidor. cap.* 26. *per tot. & cap.* 27. nu. 2. occurrens contrarium opinantibus, confirmat *Roi. Roman. diuers. dec.* 487. num. 1. & *decif.* 505. nu. 1. p. 2. apud *Seraphin. decif.* 478. num. 4. & 1358. n. 1. & inter recentiores *decif.* 319. p. 3. & *decif.* 114. p. 7.

Perpenſum quoque fuit, legatum 49 factum tempore, quo disponens redierat ad laicalem statum: Clericus enim laicus effectus omnia prorsus amittit privilegia, *Sanch. de matrim. lib.* 8. disp. 8. n. 11. *Garz. de benef. p.* 7. cap. 10. n. 90. & eo magis eximitur à memorata odiosa lege *Piana, Lucidor. cit. tract. de illegit. cleric. cap.* 28. nu. 31. & 32. cessat quippe potissima ratio scandali, qui oriretur Ordini Clericali, quòd Cle-

ricus

ricus legando filio illegitimo, quasi recordaretur de actu fornicationis patratō, *Nanar. de spol. Cleric. §. 19. num. 3. ex cap. principē 11. quaf. 3.*

Quin si dispositio fuerit in Clerico cali statu acta, dum tamen suum clauferit diem laicus, illa reconualefcere et habilitari superuena: sicuti vltima elogia facta tempore inhabili, susinuntur tempore deinde habili, cum suas fumant vires tempore obitus, ex *l. si quis filio exheredato, §. irritum. vers. qua actione, ff. de in iust. rupt. testam. & in specie docent Bar. in add. l. si quis filio, in fin. Nanar. comment. 2. de regular. num. 57. de Grassi. de effect. Cleric. effect. 1. num. 1191. loquens de facultate obrenta ab Equite Hierosolymitano post conditas tabulas, *Gratian. dispens. forens. cap. 895 num. 15. Barbof. de offic. & potest. Epis. p. 3. alleg. 114. num. 27. & de iur. Eccles. lib. 1. cap. 42. ex n. 216. Gionagn. cons. 16. num. 57. lib. 2. ne-*
 51 *gens*, legitimationem inuolidam à Clerico factam, cessante clericatu, validam esse, & DD. ad *l. Gal'us, §. quod si tantum, ff. de liber & post. lib. 2.* scribunt, dispositionem factam fauore spurij incapacis, reddi validam ex legitimatione superuena, vt indiuidualitèr in supremis tabulis factis tempore clericatus à mortuo postea laico, *Lucidor. notar. add. cap. 28. num. 24.**

Dùm de illegitimorum re agitur, 52 libet inquirere. nùm Regni Constitutio edita anno 1118. à Rege Rogerio in cap. *sancimus, tit. de matrim. public. contrab. confirm.* qua exprèsse cõstitutum fuit, quòd filij nati ex matrimonio clandestino, quamuis sint legitimi, & naturales, vtpotè nati ex vero, & legitimo matrimonio, minime tamen admittantur ad successionem in bonis Patris, neque ad honores, sit seruanda, sitque in vsu?

Accidit quæstio trutinanda inter Nobiles cuiusdam Sedilis, petentes manuteneri in possessione fruendi prerogatiuis Sedilis, prout eorum pater gaudebat.

Sedile obfisteat, dicens, causam 53 decidendam iunctis duabus S. C. Claf-

sibus in Collaterali Consilio, cum interueni Fisci Patroni eligendi à S. E. in vim literarum Regalium pro Regis interesse, pèpento à *Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit. 1. de delegat. caus. num. 2. & Reg. Rott. cons. 31. num. 3. lib. 2.* haud refragante agi de mra causa, possessorij, quæ venit abforbita ab illa petitorij, cum omninò cognoscendum sit, an Actores sint filijquod respicit petitorium, *cap. 1. de caus. poss. §. 4. & propr. & proinde*, quando possessorium dependet à petitorio, siue quando pendet à negotio, & articulo principali, vel habet admixtam causam proprietatis, vel quando est possessio, quæ petitur ex assistentia Iuris communis, priùs fundari, & cognosci debet illud ius, à quo pendet possessio, & interim non est locus manurentioni, vt latè *Possus de manurentend. obseru. 43. num. 9. Seraphin. decis. 1278. num. 1. & 4. Beltramin. ad Ludonif. decis. 283. num. 8.*

Quòd aurem incapaces reddantur 55 bonorum, & successionum, vti nati ex matrimonio clandestino, denunciationibus omis, quamuis facto coram Parocho, & restibus, dicebant ex *Basil. Ponce de Sacram. Matrimonij, lib. 5. cap. 47. Sanchez de matrim. lib. 2. disput. 1. Gutierrez de matrim. cap. 55. num. 5. Molin. de Ritu nuptiarum lib. 2. differ. 1. num. 40. Didac. Perez ad l. re. compilac. l. 1. tit. 1. lib. 5. fol. mibi 38. vers. plura tamen*, quod indubitatum esse in Regno ex memorata *Constit. Rogerij sancimus* confirmata à Rege Roberto in *Cap. Regn. vt sine mortalis*, potissimum in Nobili sanguine genitis ibi: *Et nobilibus maxime*, & summa ratione, de qua *Asslit. in mem. Consil. Sancimus, vers. sed hic cadunt. & num. 2.* concurrente Regis interesse, cuius interest non ignoret successores legitimos, & naturales ex publico, ac legitimo matrimonio ortos, nè post feudatarij mortem admittantur filij inogniti, ac illegitimi ad successionem feudorum; quaproinde Rex Federicus post adductam *Constit. sancimus*, aliam edidit *incip. honorem*, prohibendo feuda-

56 datarijs contrahere matrimonia absq[ue] Regis permisso. Quæ quidem *Constitutio* fuit deinde moderata à Carolo II. & reuocata à Summo Pontifice Honorio, testè *Afflicti. in ead. Const. honorem*, nu. 3. ipseq[ue] Pontifex in capitulis, quæ egit in hoc Regno, non oblitterauit *Const. sancimus*, vti non contrà libertatem matrimonij, dum legem rebus imponit, non personis, publicoq[ue] quàmmaximè necessariam, & de iure illam validam notant *Campagn. in cap. vi fin. mortalis peccati*, num. 69. *Vin. dec. 39. Reg. de Marin. lib. 2. quotid. resol. cap. 132. nu. 9. R. Tap. in eadem Const. sancimus, verbo, nostram Regale edictū*, lit. T. cuius Cōstitutionis meminit *Didac. Perez. ad l. 1. tit. 1. lib. 5. ordination. pagin. mihi 1235. & 26. Rosent. de fend. tom. 1. cap. 7. conclus. 18. num. 14. in fin. post alios*, *Petr. Cened. in coll. Iur. Canon. ad decret. p. 2. coll. 58. nu. 5. Molin. de Hisp. primog. lib. 2. cap. 16. ex nu. 9.* In Hiberia magis rigorosam adesse, sanctionem, nempe *l. fin. tit. 3. p. 4. l. 49. Tauri l. 1. tit. 1.* scribit *cit. Covarr. in cap. fin. 5. sanè de clandest. dispns. & in 2. par. de matrim. cap. 6. num. 17. & 20.* memor nostri *Afflicti. Mediolani, Menoch. de arbitr. Iudic. cas. 398. nu. 47.* ac in *Galilia, Ant. Concins in comm. ad edict. Reg. Gall. de clond. matrim. & concinunt verba Purpurati Pallaniciui tom. 2. hist. Concil. Trid. lib. 22. cap. 4. num. 5.* ibi: Il Cardinal di Loreno, la cui voce era la prima, rinolto à Padri sopra l'annullamento de' Clandestini, disse, quantumq[ue] non fossero considerate l'offese, le quali seguinano à Dio, mà solo i donni dello stato ciuile, apparirne solo euidente l'utilità, mà estrema la necessiua, senza ciò perdersi tutti i beni, che ridopdano alla Republica dell' institutioni de legitimi matrimonij, e dalla prohibition de vagabondi, perdersi il bene della prole, quando spesso interuenie, che i figliuoli legitimi fussero regeitati come bastardi, & i bastardi esser anteposti quasi legitimi. Confirmant exarata à P. *Erago. de regim. Reipub. tom. 3. disp. 3. de patropot. 5. 3. n. 68. Tranchedino consuli. 33.*

Auctores clamabant, indubitaran-

57 possessionem patris, quæ ad ipsos filios legitimis, hæredesq[ue] sanguinis transfertur, & in quam competit immissio, *l. 1. & ibi Bari. l. Senator. l. ff. Senator, G. de dignat. lib. 12. Castr. in l. fin. num. 6. de edic. D. Adr. Arg. de legis. contradic. quast. 4. art. 1. num. 21. Reg. Rouit. conf. 80. num. 1. lib. 1. & vti tales obtinuissè præambuli decretum à M. C. Nec hæsitari posse de validitate Matrimonij sic declarati per Curiam Episcopalem, defecumquidenunciationum (quæ induxer anno 1202. sub Innoc. III. ex Concilio Lateranensi, cap. cum inhibitis de clandest. dispns. Pont. cit. tract. lib. 5. cap. 1. R. Tapia in add. conf. 58 sancimus, si possunt à Præfule validè, accedente iusta causa, remitti, post alios *Ant. de Passentibus singul. 185.* loquens in admodum simili casu) minime obesse, *l. gen. Lep. ad Diac. cap. 75. adit. 2. verb. suspendatur ab officio, vers. 1. ante omnia, Nauarr. in Mannal. cap. 22. n. 70. Mascard. de probat. vol. 2. conclus. 1035.* & præsumi factas, etsi in libro non reperiantur, scribit *Ricc. decif. 151. p. 3.* & proinde haud adaptari posse memoratam *Constitut. sancimus*, editam ante Concilium Lateranense, quam sanctionem nullius esse roboris, tradunt *Molin. de iustit. tract. 2. dispnt. 136. Matshienf. lib. 5. recap. l. 1. gl. 7. num. 2. vbi Azened. nu. 40. & 46. Ledesma de Matrim. dub. 24. cōcluf. ult. Barbof. in l. 1. p. 4. n. 39. ff. solut. matrim. Alder. Mascard. de stat. interpret. concl. 1. n. 174. Grassi de effect. clericat. cap. 2. à nu. 81. Corseti in singul. incip. statuto canes. & plenè dixerat *Felin. in cap. Ecclesia Sancta Maria, ex n. 56. de const. Clar. S. fin. quast. 83. nu. 10. & 11.* Imò *Blasius Lancea* inter seclèta *consti. dinerf. fiscal. in conf. 1. nu. 34.* mirificè monet, illam Constitutionem nō fuisse, neq[ue] in more esse in illo Regno, imò nec receperat, & confirmat *Addit. ibidem. Ad rem videndus Dom. Iul. Capon.* qui responsa exarata in simili thesi rescribit *tom. 4. discept. forens. 266. cum pluribus seq. capit.***

Notandum, quòd literæ S. C. Maior. 59 statis, confirmantes modum, & à quibus ludicibus sint suffragia præstanda

in

in causis reintegrationum ad Sedilia, fuerunt renouare sub diebus 5. Decembris 1665. & 30. Decembris 1666. *Madrita in par. Neapolit. 12. folio 48. & quauis eadem Maiestas in mox memorata thesi manutentionis mandasse sub die 12. Aprilis 1690. causas manutentionis, uti breuis, facilisque determinationis, non esse tractandas cum circumstantijs in suis prius ordinibus contentis, etiam si incideret articulus filiationis legitimæ; tamen Ciuitate obsistente Rex noster sub die 12. Februarii currentis anni 1692. iterum demandauit D. Proregi, ut relationem faceret de statu causæ, atque de omnibus per ambas partes præsentis, ad finem determinandi magis iuri consentaneum: penes à Secretis Status, & Regni.*

Non prætermittam determinationem nostri Senatus in causa illorum de Diamati cum Gubernatoribus Montis de Diamati, admittendo illos ad prerogatiuas Montis, quamuis opponeretur natos ex Clerico, & Montis constitutione fuisse exclusos filios etiam per subsequens matrimonium, Erexit enim Montem anno 1597. D. Fabritius de Diamati Curatus Ecclesiæ Cathedralis Ciuitatis Campanæ pro suæ familiæ conseruatione, & decore, vocando descendentes per lineam masculinam tantum, & de legitimo matrimonio tantum, & plurimum dixerat de legitimo matrimonio procreandos.

Et fore excludendos, Gubernatores clamabant: eum minime legitimati per subsequens matrimonium comprehendantur appellatione filiorum procreatorum de legitimo matrimonio, ex *Peregr. de fideicomm. art. 24. num. 39. Fusar. de substit. quæst. 409. n. 47. Mantie. de coniect. ultim. volunt. lib. 11. tit. 12. num. 17. Merend. contr. iur. lib. 4. cap. 17. Garlin. contr. iur. lib. 1. cap. 111. num. 3. Cyriac. contr. iur. contr. 21. num. 11. & 12. lib. 1. Cald. de iur. emphyt. lib. 4. tit. 62. §. 6. quæst. 21. num. 33. Hodierna. ad Sarr. decis. 319. Theaur. decis. 196. & Inn. quæst. forens. lib. 3. quæst. 80. n. 8.*

Altobrandin. conf. 115. num. 1. Ludovic. Casanat. conf. 34. nu. 17. Aut. Faber de error. Pragm. decadi. 35. error. 6. in fin. fol. 660. num. 10. & lib. 6. tit. 23. C. definit. 19. pag. 202. Angel. Meheau. de legat. fideicomm. lib. 3. cap. 21. Reg. de Marin. lib. 1. res. fol. cap. 226. qui negatiue respondit in monte erecto ab Episcopo contra huiusmodi legitimarios, Redenasc. conf. 84. ex nu. 15. occurrens Noguerol. alleg. 23. & 24. ac conf. 6. lacob. Gall. conf. 30. à num. 61. Capand. de vit. & milit. quæst. 9. num. 14. Trentacinq. lib. 1. tit. de legis. res. fol. 1. n. 28. Præf. de regim. Reipubl. disp. 6. q. 1. n. 33. Carem. res. fol. 212. Mans. consulti. 224. & 225. lib. 2. decisum è Lucensi Rota memorans, ac respondet Altograd. conf. 93. lib. 2.

Contrariam verò sententiam sustinent *Andr. de Ifern. in cap. 1. §. naturales nu. 8. & si de fundo defuncti contron. fuerit inter Domi. & Agnat. Laderich. cõf. 24. Lelins Altogradus cõf. 93. n. 2. Noguerol. alleg. 23. & 24. Præf. Vrsin. de success. feud. p. 1. quæst. 4. art. 2. à num. 5. Lupus comm. 4. §. 3. num. 14. Horstman. Pistor. lib. 2. p. 2. quæst. 41. num. 13. Clar. S. feudum, quæst. 82. vers. sed quid, ubi Harprell. num. 23. & 24. Blasius Michalovius de fratribus, p. 3. cap. 24. num. 24. Vis. comm. opin. lib. 2. verb. filij nati, Baldassar. Thom. in tract. de legitimat. tit. 9. num. 68. & 77. Merlin. de legit. lib. 1. tit. 2. quæst. 1. num. 11. Girbadi. consuetud. Messana cap. 1. gl. 4. nu. 121. Carpan. da Status. Medialan. par. 1. cap. 114. num. 47. & 89. Reg. de Pont. lett. 1. feud. num. 108. Molfes. ad consuet. Neapolit. p. 12. de personis, quæst. 10. nu. 11. Episcop. Campanil. in diuers. iur. canon. rubr. 11. cap. 13. num. 128. Gratiaam, forens. cap. 46. num. 53. Marescotti. 3. variat. cap. 18. num. 50. de Luca de linea legal. art. 4. num. 17. Tiraq. de primog. quæst. 34. num. 48. Consil. Paschal. de patr. potest. p. 2. cap. 4. num. 61. Gayll. practicar. obseru. lib. 2. cap. 141. Gensal. ad Peregr. de fideicomm. art. 24. fol. milib. 221. vers. q. obseru. Andreoli. contr. 277. num. 39. Larrea decis. Granatens. 8. Farinas. decis. 600. nu. 3. p. 1. Episcop. Ricc. de-*

decif. 137. num. 3. p. 3.

Inter rationes præcipua fuit, quòd
63 tanta est matrimonij vis, ut omnem
maculâ proesùs abstergat, & nò habe-
tur pro legitimo, at re veta est, ac exi-
stit legitimus, quia *rubr. cap. tanta*, oon
dicit, qui filij fingantur legitimi, sed
qui filij sùt legitimi. Verbum quidem
illud *sunt*, veritatem præsefert, non fic-
tionem. *l. ussa. §. fin. ff. de relig. & sumpt.
funer. Comar. in epit. de spons. p. 2. cap. 8.
num. 82.* vti ex legitimo matrimonio
natus vsque ab initio, quasi extunc
processerit maritalis affectus inter pa-
rentes, notabilis *text. in l. cum quis, in
fin. C. de nativ. liber. & lex partii. 1. tit.
13. p. 4.* hoc amovit dubium: nam ver-
bum *habeantur eis*, *cap. tanta*, & scripsit
sub verbo *Son legitimus*, ibi: *Otrofi son
legitimos los hyos, que hombre ha en la
muger, que tiene por Vanagana, si de-
spues de esto se casare con ella.* Vnde
Greg. Lopez ibi, verbo *legitimos*, exami-
nâdo verbum illud substantivum *sunt*,
sic loquitur: *Nota hoc verbum, & sic
verè, & realitèr sunt legitimi, & non
per fictionem*, ac repetit in *l. 4. tit. 15.
par. 4. gl. 9.* Faxard. de legitim. per sub-
seq. *matrim. ex nu. 8. Roxas de incompati-
tib. p. 4. cap. 4. n. 2. Noguerol. cit. alleg. 23.
n. 58. tom. 2. D. Panf. contron. 36. a nu.
48. tom. 2.* nulla habita ratione gemi-
nationis verborum, quæ sunt syno-
nima, idem significantia, posita potiùs
gratia hæsitacionis tollendæ, quàm
augendæ dispositionis.

His omnibus hinc inde plenius in
S. C. trutinatis, censuit Senatus, esse
admittendos ad Montem familia Dia-
mati, sub die 14. Maij 1687. quod ratum
habuit in gradu restitutionis in
integrum, sub die 8. Iulij 1689. ac nul-
litatum sub die 20. Decembris eiusdem
anni. Suffragia præstitere DD. Præses
S. C. Reg. & Consil. D. Stephanus Pa-
dilla (qui & Commissarius) D. Pe-
trus Cortes, D. Aluatus de Quadra,
D. Franciscus Raetanus de Aula, Don
Io: Franciscus Marcianus, præclarissi-
mi Senatores, & Ego adiuncti. In Ban-
ca Custoli, patrocinante doctissimo
Viro Thoma Mazzaceara.

Perpendit Iosupèr S. C. iam extin-
64 gui familiam ab Institutioribus Mon-
tis contemplatam: etenim vocati, qui
superfunt de familia prædicta, nec ma-
sculos habent, nec moralitèr, vte-
riores filios habere sperant, nec al-
ios superesse, per quos finis tam èxi-
xè ab illis Fundatoribus intentus ob-
tineti posset; Et fratres Actores, etsi
illegitimè genitos, motum decorari
honestare, & vitio minime decolorari:
*Quia decus virtutis gemitura maculam
abstergit in filijs, & pudicitia morum pu-
dor originis aboletur.* Verba quidè sùnt
Summi Antistitis Pauli II. in brevi le-
gitimationis, transcripto ab *Vbald. de
success. ab intest. num. 116.* Quippe in-
terrogati Fundatores, si viverent,
quidnàm potiùs vellent, Montem ex-
tingui in hodiernis ius habentibus,
an verò conservari per fratres Acto-
res de eadem familia legitimatos per
matrimonium subsequens, bonis im-
butos motibus? dubio procul vellent,
potiùs pet hos conservari, qui dicun-
tur de eadem familia Patris, *Angel.
conf. 17. num. 6. vol. 1. Raim. conf. 145.
num. 3. vol. 1. Intrig. decif. 5. num. 4. lib.*
1. Est cuique innata propensio con-
65 servationis familie, per quam motui
in alijs viuius, iuxta illud: *Mor-
tuus est pater, quasi non esset mortuus:
similem enim reliquit sibi post se, Man-
tic. de comit. ult. volun. lib. 6. tit. 15. nu.*
1. Quinimò deficientibus agnatis, ad-
mitti legitimatum Principis aliàs ex-
clusum, ut ab illo, vti de familia, ma-
ioratus conservetur, scripserit *Molin.
de primog. lib. 1. cap. 4. num. 44. Peregr.
conf. 1. num. 12. vol. 3. Lap. de illegit.
comm. 3. §. 2. num. 44. Menoch. conf. 827.
Præf. Merlin. lib. 1. contron. forens. cap.
1. num. 26. vbi D. Scoppa in eius Scholys
& tandem pro legitimato, vti æquo-
rem opioionem insequendam, *Castill.
Setemayor tom. 5. contron. cap. 75. agno-
vit, indicans ab ipso exarata lib. 4. con-
tron. cap. 31.* locum vendicare in acta
iuris disputatione: tantus enim est ma-
66 trimonij fauor, ut in dubia interpre-
tatione huiusmodi proli fauendum,
Mater Ecclesiæ suadeat, Iura mandent,
& DD. clement.*

RI-

R I T V S CCC.

Tem seruat ipsa Curia hanc practicam iuris inter Conuentum rei uendicatione, & Actorem: nam si dico, te indebitè, & minus iustè tenere, & possidere talem domum, seu dolo malo defuisse possidere, primò, & ante omnia interrogaberis à Iudice, ante litem contestatam, an teneas, & possideas? & si dixeris tenere, & possidere iustè, & rationabiliter, nec negas, tunc procedit libellus, quia intentatur directæ rei uendicatio; Si dicis, te non tenere, tunc etiam procedit libellus, quia intentatur utilis rei uendicatio, & prædicta probantur in l. rem, & in l. qui petitorio, ff. de rei vendi. Vbi verò in libello non dicitur, seu dolo malo defuisse possidere, tunc non procedit libellus. Quod hic dicitur, non procedere hoc casu libellum, verum est, si Actor velit, quòd ulterius non procedatur in rei uendicatione, sed vult dare libellum de mendacio; Sed ubi Actor velit renunciare beneficio l. fin. de rei vend. quia non vult dare libellum de mendacio; sed vult terminum ad probandum contra negantē se tenere, & possidere, procedit libellus, & proceditur in causa usque ad decisionem causæ, & hoc est de lure, & hoc etiam ipsa Curia seruat, & propterea in ipso instanti debet interrogari Actor, an velit dare libellum de mendacio; iuxta formam l. fin. ff. de od. titu. & si dixerit ita, statuatur ei dies, quo veniat cum libello mendacij, & Reo vt veniat eodem die ad recipiendum eundem; si dixerit non, tunc Curia licentiat ab illa instantia Conuentum, & seruat ipsa

Tem. IV.

Curia, quòd quando proceditur in utili rei uendicatione, quando dico, te dolo malo defuisse possidere, non cōpellitur Reus, nisi diceret possidere, vel non, & seruat etiam ipsa Curia sic interrogare Procuratorem Conuenti, quando comparet per Procuratorem, scilicet ante litis contestationem (vt dictum est) vtrum tenet, & possidet, deinde contestando litem, potest respondere ipse Procurator, cætera verò in dicto libello ignorat, prout posita sint, litem contestando super causa prædicta. Et nota, quòd in causa rei uendicationis prædictæ, quando Actor vult conuincere Reum de mendacio, libellus rei uendicationis remanet in Curia, & scribitur in eo actus interrogationis ante litis ingressum, si tenet, & possidet, dixit quòd non, præfente tali Actore, Reum de mendacio conuincere volente, & nullus actus fit in dicto libello, nisi quia datur terminus Actori, vt veniat cum libello de mendacio, & Reo de mendacio.

S V M M A R I V M:

- 1 Reinendicatio, vt proponi possit, duo requiruntur.
- 2 Agens succumbit, si non probes dominium. Quod cum sit difficilis probationis, probari valet coniecturis, & indicij.
- 3 Liber Aestim, Massariorum, Communis, & Ecclesiarum, probat dominium.
- 4 Emen rem nomine proprio, si illam describi faciat in Catastro, tam nomine suo, quam fratrum, vel sociorum, dominium etiam illis acquiritur.
- 5 Possessio probata de præterito, & præfenti, dicitur quoque verificata pro tempore medio.
- 6 Reinendicatio competit venditori, cui pretium rei vendita non fuit persolutum, si dominium sibi retinuerit.

E c c Sed

Sed limitatur, quotiescumque venditor pretium peteret.

- 7 *Dominij reservatio nūm illius retentionem operetur?*
- 8 *Rei venditio non datur pro substitutione facta in contrahū.*
- 9 *Rei venditio proposita, si conventus alienaverit, iudicium cum alienante finitur, & exequutio fit contrā possesorem.*
- 10 *Rei venditionis quatuor sunt species, & quando dicatur intentata, cum petisum est, rem sibi dimitti, & relaxari.*
- 11 *Alterum rei venditionis requisitum est, ut Reus sit in possessione, vel dolo desit rem possidere post litem contestatam.*
- 12 *Ad quod fat est, ut Reus solam tennam habeat.*
- 13 *Conventus rei venditione non valet obycere, ut non possit molestari, quia fit infra tēpus cōficiendi inuentariū.*
- 14 *Index in iudicio rei venditionis ante omnia interrogare debet Reum, si tenet, & possidet.*
- 15 *Reus si tali casu neget possidere, & communicatur de mendacio, spoliatur ipsa possessione, & datur Actori.*
Quid si esset Rusticus? ad Procursatorē
- 16 *Recensentur alij casus, in quibus propter callidam negationem amittuntur beneficia, vel privilegia alioquin competentia.*
Positiōibus quando quis respondere obstringatur?
- 17 *Actor cum interrogatur, quo remedio uti intendit si replicet, velle uti beneficio l. fin. C. de rei vendicā imparetur terminus.*
- 18 *Qua statuta sunt in rei venditione, locum habent in Publiciana.*
Actio Publiciana quando sit?

E rei venditio, ut proponi, & intentari possit, duo necessariū requiruntur, & probanda sunt: dominium scilicet, vel quasi ex parte Agētis, & possessio, seu detentio ex parte

Rei, ex text. in l. 1. C. de alien. iudic. mutan. cons. falsi. ac in l. officium iudicis, ff. de rei vendicā. & notant omnes in cap. examinata, de iudic. Carthar. decif. Gen. 42. ex num. 2. Scurf. cons. 32. nu. 1. 2. conf. 9. num. 9. & conf. 33. num. 4. cmt. 3. Soccin. cons. 89. sub n. 9. vol. 1. Bellac. int. commun. opin. lib. 7. de rei vendicā. nu. 17. Mascard. de probat. conclus. 537. nu. 1. & seg. Costa l. iculus cons. 40. num. 1. Giurb. decif. 74. num. 8. Cyriac. contron. 285. num. 44. & contr. 300. nu. 15. Cammarat. resp. 25. num. 1. Censal. decif. 80. Noguierol. alleg. 20. num. 70. Medic. cons. 9. num. 1. Georg. alleg. 10. num. 2. lib. 2.

- Aded quod succubat Agens, si non
- 1 probeat dominium, Ruin. cons. 54. num. 3. lib. 4. quod est difficilis probationis, DD. in l. cum res, C. de probat. Mascard. de probat. conclus. 536. Reg. Reuert. decif. 88. & decif. 64. & ibi de Marinis, Roc. resp. 43. nu. 46. lib. 2. Cerd. Tusc. pratt. concl. lib. D. concl. 611. Affl. decif. 40. nu. 2. & decif. 277. num. 1. Staiban. resolut. 193. num. 10. Scoppa ad decif. Gratian. obseru. 192. num. 11. & alij, concludentes propterea, illud probari posse coniecturis, & indicijis; ac nonnulla hanc dominij probationem concernentia, tangit D. Confil. Altimar. ad Ronis. cons. 30. num. 3. lib. 3. potissimum si probeatur ex affictu, quod notat Cbrisfin. dec. Belg. 18. tom. 2. Reg. Reuert. d. dec. 64. tom. 1. & de libris AEstimi. Massariorum, Communitarum, & Ecclesiarum, si probeant dominium, lepidè tangit Anus meus ad Cappy. decif. 107. nu. 43. notabile obseruans, quod emens rem nomine proprio, si illam describi faciat in Catastro, iam nomine suo, quàm fratrum, vel sociorum, dominium etiam illis acquiriur, & de illis Ecclesiarū in possessorio, scribit Moscia in sylua casuum forens. integro cap. 32. Aliundque notabile, obseruat idem Anus meus ad Cappy. dec. 37. nu. 1. extremis nempè probatis in possessione, dici probatū media, & proinde probata possessione de præterito, & præsentis, esse quoque; veritatem pro medio tempore, ex Pratt. Papiens. in for. respons. rei, verb. præscriptio, ex nu. 19. Alciati. de

de *presumpt. regnl.* 2. *presumpt.* 22.

- Eamque actionem propterea competere etiam venditori, cui pretium rei venditæ perfolutum haud fuit, si dominiū sibi retinuerit, affirmat *Magou. decis. Florent. 91. nu. 7. & decis. 92. num. 12.* ac post alios *Surd. decis. 157.* quod coarctatur quotiescumque venditor peteret pretium, quo casu non licet ad rem agere, *Paul. de Cast. in l. 1. sub n. 9. C. de pact. Mansent. conf. 129. ex nu. 7.* impreso post suas decisiones.
- Huiusmodi tamen reservationem dominij illius retentionem non operari, sed dumtaxat specialem reiuēditę hypothecam, scribit *Conf. Hodierna decisum attestans ad Surd. decis. 157.* et si aliās dicat *Carlenal. tom. 2. de indic. tit. 3. disp. 8. sect. 5. n. 57.* cui contradicūt *DD.* quos sequitur *D. Scoppa ad decis. Gratian. observat. 13. n. 10.* Haud autem dari reiuēdicationem pro substitutione facta in contractu, scribit *Guid. Pap. decis. 312.* & docent *Bellam. Alciat. Tiraguell. Conar. & Menoch.* quorum meminit *Surd. decis. 144. num. 22.*

- Proposita verò ista rei vendicatione, tūm licet contestata, tūm quasi, si Conuentus alienauerit, finitur iudicium cum alienante, & exequutio fit contrā possessorem, ex *Regni Constit. Eorum fratribus & Cap. 15* incipiente *Conuentus*, atq; *Foller. ad Marant. par. 4. distict. 3. num. 4.* nisi tamen possessor iam dictus esset Clericus, iuxta decisionem de *Franeb. 545.* quam referunt *Castil. post tom. 3. decis. in add. ad decis. 2. Barbat. de assiscent. gl. 3. num. 10. Molles. ad consuet. Neap. 2. qu. 18. nu. 22. Rasehal. de patr. possess. p. 1. cap. 8. num. 217.* quæ de re *Vrsil. ad Affl. decis. 331. Carlenal. de indic. lib. 1. disp. 2. quæst. 7. sect. 3. num. 934. Mastrell. decis. 79. de Marin. lib. 1. resol. 54. Diana tract. 1. de immun. Eccles. resol. 4. Reg. Sanfel. decis. 2. Salgad. de protect. Reg. tom. 2. p. 4. cap. 14. nu. 96. Fernos de for. compet. in cap. proposuisti, quæst. 13.*

- Rei vendicationis quatuor esse species, rescribit *Caran. in hoc Rit. nu. 6.* & tangunt *Io. Crisp. de Montib. in cit. nomenclat. rub. de rei vendic. Marant. in Tom. IV.*

fugul. verbo rei vendicatio, & formam libellandi in huiusmodi rei vendicationis actione, tangit remissuē idem *Caran. num. 14.* & ante *Speculat. in tit. de cons. possess. & propr. §. 4. num. 5.* ac quod intermata dicatur, cum peticum est, rem sibi dimitti, & relaxari, indicat quoque *Caribar. decis. 42. ex num. 1.*

- Reum insuper in possessione esse, vel rem dolo desisse possidere, constare debet, *l. qui seruum, §. in iure de interro. action. & l. Iulianus, §. quid sit, ex quibus causis in possess. eat. Vin. comm. opin. lib. 7. tit. de reiuēdic. ex n. 1. aliās in *synta comm. opin. 18. Io. Crisp. de Montib. in sua nomenclat. action. rub. de rei vendic. in prin. Giurb. decis. 1. num. 51. & dec. f. 74. num. 8. Vrsil. ad Affl. decis. 343. ex num. 3. Menoch. de adipisc. possess. remed. 1. num. 64.* si tamen dolo desijt possidere post litem contestatam secus si ante: tunc namque competit actio in factum ad interesse, ex titulo de alien. iudic. mutandi causa facta, ut notat *Caran. in hoc rit. sub n. 2. vers. secus. Venzin. int. commun. opin. eod. tit. de rei vendic. 12 num. 9.* Et ad hoc sufficit, quod Reus solam tenutam habeat, quamvis non veram possessionem; si tamen facultatem rem restituendi teneat, *l. Officium, de reiuēdic. Hostiens. in cap. cōtingit, de dolo, & contumac. Abb. conf. 109. col. 2. vers. sed diligenter, lib. 2. Innoc. in cap. quoniam cōtra, de prob. Ederic. de Sen. consil. 212.* quos refert *Ciga. in comment. ad tit. de action. §. 1. incip. omnium autem actionum, num. 51.* Conuentus autem rei vendicatione nūm obicere valeat non posse molestari, quia sit infratempus conficiendi inuentarium, ad text. in *l. fin. §. donec. C. de iur. deliber. negatiuē* responderet *Caran. hoc in rit. n. 15.* quia nou conuenitur, ut hæres, sed uti possessor, ex *Alex. Paul. de Castro, & Roder. Snar. & confirmant Porcellin. de inuent. cap. 4. num. 9. Phaucc. eod. tract. de inuent. in 4. par. nu. 1. de Monticul. in add. l. fin. C. de iur. deliber. num. 161.**

- Uterius ex verbis huius *Ritus* ibi: *14 Primò, & ante omnia, confirmatur luris Communis dispositio in l. qui petitorio, ff. de rei vendic.* quod in huiusmo-

di iudicio, ante omnia iudex debet interrogare Reum, si tenet, & possidet, qua de re *Maras. in pract. p. 6. membr. 7. num. 3.* Iulius Ritus memor, & multa ad hanc declarationem spectantia, congerit, & copiosè tractat *Alusci. ell. in praxi civil. par. 3. gloss. hereditaria.* Ipseque scripsi super *Ritu 70.* quid in re feudali? quidque in Actore? tractat etiam *Cappi. decis. 97.* & super ea addit multa verba *Aous meus*, ac aliqua *Reg. Ronis. super prag. 6. à num. 5. de ordin. iudic. Marchi. ell. quass. 17.* Quòd si neget possidere, & conuincatur de men-

- 15 dacio, spoliatur ipsa possessione, & datur Actori, quamuis non probet, rem esse suam, ex *l. fin. de rei vendic. Lopus alleg. 54. num. 2.* & clarius *alleg. 63.* re utrobique *Additio Mandos.* etiam si negasset possidere nomine proprio, affirmasset autem nomine alieno, *Affliet. decis. 18.* quamuis Rusticus esset, qui negasset possidere, *Sard. decis. 237.* & de Rustico nonnulla notat *Guliel. de Benedict. in cap. Raynatus, verbo, & Vxor. nom. Adel. de testam. pag. 141.* Quid verò si procuratori *Ioseph Ludonice.* alia præterea cōgerens vitia dec. *Lucens. 50.* & in habente speciale mandatum diuersimodè respondit *Ricc. col. 16 lect. 2. 10.* Similiter Emphyteuticam, vel Ecclesiasticam, discutit *Ias. in l. 2. num. 8. C. de iure emphyteutico*, qui ulterius alios casus enarrat, in quibus propter callidam, seu calumniosam negationem, atque mendacium, nonnulla amittuntur beneficia, vel privilegia alioquin competentia, in *l. quod re. ff. de re iudic. Rem. consil. 59. nu. 9. & consil. 70. nu. 4. Marfil. Rub. ff. de fideius. quass. 46.* & Ipse eomplura in hac materia declarationis, enarraui super *ritu 70. & 120.* & an, & quando positionibus quis respondere obstringatur? *Praxi Ricc. tangit par. 6. collect. 2083.* & signanter criminalibus, nempe si dolo desijt possidere, *Granat. ad Vestr. lib. 5. cap. 14. num. 18. Troysi. in prag. 5. de ord. iudic. ex nu. 10. R. Sanfeli. in prax. sect. 48.*

Cum verò interrogatur Actor, negante Reo, quo remedio uti intendit?

si replicet, velle uti beneficio *cit. l. fin.* impartitur terminus Actori ad producendum libellum de mendacio, & Reo ad illud recipiendum, ut distinctè *Caranis. declarat. in hoc ritu. vers. quinto nota*, monens, ut Actor non eligat remedium *cit. l. fin.* id quod multa requiruntur, atque enarrant *Gabriel lib. comm. opin. tit. de acquir. poss. conclus. 5. num. 27. Michael Grass. lib. 3. commun. opin. tit. de reinvendic. num. 10. Marcell. Calà de modo articul. §. 2. gloss. unica, nu. 132.* Vrsili. ad *Affliet.* tria requisita necessaria recensens, *decis. 18. ex num. 1.*

- Cœterum, quæ locum habent in rei
18 vendicatione, procedunt in Publiciana, & Iura de vna loquentia, de altera etiam loqui censendū est, ex *l. eum qui, §. in Publiciana, ff. de Publiciana, l. officium, §. finali. ff. de rei vendicatione*, adeò quòd inter se æquipollentes esse, voluere nonnulli, quorum antinomiam conciliat *Cigala §. 4. Instit. de action. est namque Publiciana, actio in rem competens alicui ratione iuris sibi bona fide quæsitam rem, vel ad rem, commercio hominum non exemptam, non prohibitam vsu cap. propter vitium, traditione, vel quasi, sequuta ex causa habili ad translationem dominij contrā habentem facultatem restituendi, ad declarationem sui Iuris, Alex. in l. 3. §. ex contrario. in fin. ff. de aqua pluvia arcend. consil. 118. in princ. lib. 2. & consil. 182. col. 2. lib. 7. Suarez de Pax. in pract. tom. 3. cap. 2. integro. §. 1. Cigala addit. loc. num. 5. qui nu. 41. refert ibi formam libelli in huiusmodi Publiciana.*

R I T V S C C C I.

Oanna Secunda, Dei gratia Vngariæ, Hierusalem, Dalmatia, Croatia, Romæ, Seruiæ, Galitiæ, Lodomeriæ, Romanæ, Bulgariæque Regina, Provinciæ Forcalquerij, ac Pedemontis Comitissa. Vniuersis, & singulis præ-

sen-

sentis literas inspecturis, tam presentibus, quam futuris.

Concessionibus, & gratias benemeritis fidelibus nostris gratiose concessas, licet perpetua firmitate consistant, plerumque ad maioris cautelę pręsidium, non solum nostrę confirmationis munimine roboramus; sed libenti animo de nouo concedimus, atq; damus: sanę motę nouitę supplicationibus vniuersitatis, & hominũ Ciuitatis nostrę Neapolis nostrorum fidelium dilectorum per eorum speciales Syndicos, ad nostrę Maiest. presentiam destinatos, humiliter cum deuotione porrectis, volentesque eum eis benignę, & gratiose agere, eisdem Vniuersitati, & hominibus prefatę Ciuitatis nostrę Neapol. omnes, & singulas franchitias, immunitates, exemptiones, priuilegia, gratiose factas, & factas, ac concessas, & concessas eis per elaros memorię Domini Reges, & Reginas pędecessores nostros, a tempore scilicet Domini Regis Roberti Octauı nostri citra, per eorum literas, & priuilegia, & omnia singula in eisdem literis, & priuilegijs contenta iuxta earum, & eorum continentias, & tenores, quos haberi volumus, de certa nostra scientia presentibus, pro sufficienter expressis, specificę declaratis; necnon, & omnes consuetudines, statuta, ritus, & obseruantias, & capitula antiquata tempore Regis Roberti, & successiuę vsque ad pęterita tempora obseruata in dicta Ciuitate nostra Neapol. eius Casalibus, & pertinentijs omnibus, quę hic etiam haberi volumus pro sufficienter expressis, in quarum, & quorum possessione, seu quasi, ad pęsens existit, tenore pęsentiu de certa nostra scientia, specialique gratia confirmamus, & ad maiorem cautelam de dicta certa

nostra scientia, de nouo concedimus, atque damus. Declarantes tamen expressę, ac eadem scientia certa nostra, earundem tenore presentium, quod per huiusmodi nostrę confirmationis, & nouę concessionis dictorum priuilegiolorum, franchitiarum, immunitatum, & exemptionum, & omnium aliorum superius expressorum literas, seu priuilegium eisdem Vniuersitati, & hominibus per Nos factas, siue factum, Nos, & nostra Curia, nostriq; in dicto Regno hęredes, & successores, non teneamur, nec teneantur ad solutiones prouisionum quarumcunq; pagamenti, seu solutionis, alterius cuiuscunq; nec etiam per eas, vel ea volumus aliorum iuribus quomodolibet derogari, cõfirmantes, ac de nouo concedentes earundem tenore presentiu de dicta certa nostra scientia, iam dictis Vniuersitati, & hominibus pęfatę nostrę Ciuitatis Neapol. infra scriptas alias gratias, & priuilegia: videlicet, quod Ciues nostrę Ciuitatis Neapolis, & habitantes in ea, & eius districtu, non possint vocari, vel ad iudicium trahi ciuilitę, vel criminalitę, etiam ex delegatione, extra Ciuitatem Neapolis ratione rei, ratione contractus, & ratione delicti.

S V M M A R I V M.

- 1 Neapolis celeberrima Ciuitatis inter alia encomia tanguntur nonnulla.
- 2 Huic Ciuitati, eiusque Ciuibus, multa elargita sunt priuilegia, quorum illud potissimum, quod Neapolitani, ac Incolentes Neapolim, non possint ab alijs Tribunalibus cognosci, sed tantum a M. C. V. tam in causis actiuis, quàm passiuis, atque ita ut trahant, & non trahantur.
- 3 Quod priuilegium locum obtinet, tam in ciuilibus, quàm in capitalibus causis,

di iudicio, ante omnia l. u. lex debet interrogare Reum, si tenet, & possidet, qua de re *Marant. in pract. p. 6. membr. 7. num. 3.* Iulius Ritus in eum, & multa ad hanc declarationem spectantia, congerit, & copiosè tractat *Musca. ell. in praxi civil. par. 3. glossa hereditaria*, Ipseque scripsi super *Ritu 70.* quid in re feudali? quidque in Actore? tractat etiam *Capp. decis. 97.* & super ea addit multa vetula *Avis meus*, ac aliqua *Reg. Renu. super prag. 6. a num. 5. de ordin. iudic. Marchisell. quass. 17.* Quod si neget possidere, & conuincatur de mendacio, spoliatur ipsa possessione, & datur Actori, quamvis non probet, rem esse suam, ex *l. fin. de rei vendic. Lapsus alleg. 54. num. 2.* & clariùs *alleg. 63.* ac utrobique *Additio Mandos.* etiam si negasset possidere nomine proprio, affirmasset autem nomine alieno, *Affili. decis. 18.* quamvis Rusticus esset, qui negasset possidere, *Rust. decis. 137.* & de Rustico nonnulla notat *Guliel. de Benedic. in cap. Raynuntius, verbo, & Vxorrem nom. Adel. de testam. pag. 141.* Quid verò si procurator? *Ioseph Ludomicalia* præterea congerens vetula *dec. Lucens. 50.* & in habente speciale mandatum diuersimodè respondit *Ricc. col. 16. l. 2.* Similiter Emphiteuta negante non esse Emphiteuticam, vel Ecclesiæ, discutit *l. fin. in l. 2. num. 8. C. de lure emphiteutico*, qui ulterius alios casus enarrat, in quibus propter callidam, seu calumpniosam negationem, atque mendacium, nonnulla amittuntur beneficia, vel priuilegia alioquin competentia, in *l. quod res. de re iudic. Rom. consil. 59. num. 9. & cons. 70. num. 4. Marfil. Rub. ff. de fideiuss. quass. 46.* & Ipse complura in hac materia declarationis, enarraui super *ritu 70. & 120.* & an, & quando positionibus quis respondere obstringatur? *Præf. Ricc. tangit par. 6. collect. 2083.* & signantèr criminalibus, nempe si dolo desijt possidere, *Granat. ad Vestr. lib. 5. cap. 14. num. 18. Troy. in prag. 5. de ord. iudic. ex nu. 10. R. Sanfel. in prax. sect. 48.*

Cum verò interrogatur Actor, negante Reo, quo remedio uti intendit?

si replicet, velle uti beneficio *cit. l. fin.* impartitur terminus Actori ad producendum libellum de mendacio, & Reo ad illud recipiendum, ut distinctè *Carran. declarat. in hoc rit. vers. quinto nota*, monens, ut Actor non eligat remedium *cit. l. fin.* id quod multa requiruntur, atque enarrant *Gabriel lib. comm. opin. tit. de acquir. poss. conclus. 5. num. 27. Michael Grass. lib. 3. commun. opin. tit. de rei vendic. num. 10. Marcell. Calà de modo articul. §. 2. gloss. unica, num. 132. Vrsill. ad Affili. tria requisita necessaria recensens, decis. 18. ex num. 1.*

Cøterùm, quæ locum habent in rei 18 vendicatione, procedunt in Publiciana, & Iura de vna loquentia, de altera etiam loqui censendi est ex *l. eum qui, §. in Publiciana, ff. de Publiciana, l. officium, §. finali. ff. de rei vendicatione*; addèd quòd inter se æquipollentes esse, voluere nonnulli, quorum antinomiam conciliat *Cigala §. 4. Instit. de action. est namq; Publiciana, actio in rem competens alicui ratione iuris sibi bona fide quæsitæ in rem, vel ad rem, commercio hominum non exemptam, non prohibitam vtiuapi propter vitium, traditione, vel quass. sequuta ex causa habili ad translationem dominij contrà habentem facultatem restituendi, ad declarationem sui Iuris, *Alex. in l. 3. §. ex contrario. in fin. ff. de aqua pluuiæ arcend. cons. 118. in princ. lib. 2. & cons. 182. col. 2. lib. 7. Suarez de Pax. in pract. tom. 3. cap. 2. integro, §. 1. Cigala adduct. loc. num. 5. qui nu. 41. rescribit formam libelli in huiusmodi Publiciana.**

R I T V S CCCI.

Oanna Secunda, Dei gratia Vngariæ, Hierusalem, Dalmatia, Croatia, Romæ, Seruiæ, Galitiæ, Lodomeriæ, Romanæ, Bulgariæque Regina, Provinciæ Forcalquerij, ac Pedemontis Comitissa. Vniuersis, & singulis præ-

sen-

sentis literas inspecturis, tam presentibus, quam futuris.

Concessionibus, & gratias benemeritis fidelibus nostris gratiose concessas, licet perpetua firmitate consistant, plerumque ad maioris cautelę pręsidium, non solum nostrę confirmationis munimine roboramus; sed libenti animo de nouo concedimus, atque damus: sanę motę nouitę supplicationibus vniuersitatis, & hominũ Ciuitatis nostrę Neapolis nostrorum fidelium dilectorum per eorum speciales Syndicos, ad nostrę Maiest. presentiam destinatos, humili cum deuotione porrectis, volentesque cum eis benignę, & gratiose agere, eisdem vniuersitati, & hominibus prefatę Ciuitatis nostrę Neapol. omnes, & singulas franchitias, immunitates, exemptiones, priuilegia, gratiose factas, & facta, ac concessas, & concessa eis per claros memorię Dominos Reges, & Reginas predecessores nostros, a tempore scilicet Domini Regis Roberti Octauı nostri citra, per eorum literas, & priuilegia, & omnia singula in eisdem literis, & priuilegijs contenta iuxta earum, & eorum continentias, & tenores, quos haberi volumus, de certa nostra scientia presentibus, pro sufficienter expressis, specificę declaratis, necnon, & omnes consuetudines, statuta, ritus, & obseruantias, & capitula antiquata tempore Regis Roberti, & successiue vsque ad preterita tempora obseruata in dicta Ciuitate nostra Neapol. eius Casalibus, & pertinentijs omnibus, quę hic etiam haberi volumus pro sufficienter expressis, in quarum, & quorum possessione, seu quasi, ad presens existit, tenore presentiu de certa nostra scientia, specialique gratia confirmamus, & ad maiorem cautelam de dicta certa

nostra scientia, de nouo concedimus, atque damus. Declarantes tamen expressę, ac eadem scientia certa nostra, earundem tenore presentium, quod per huiusmodi nostrę confirmationis, & nouę concessionis dictorum priuilegiolorum, franchitiarum, immunitatum, & exemptionum, & omnium aliorum superius expressorum literas, seu priuilegium eisdem vniuersitati, & hominibus per Nos factas, siue factum, Nos, & nostra Curia, nostrique in dicto Regno hæredes, & successores, non teneamus, nec teneantur ad solutiones prouisionum quorumcunque pagamenti, seu solutionis, alterius cuiuscunque; nec etiam per eas, vel ea volumus aliorum iuribus quomodolibet derogari, confirmantes, ac de nouo concedentes earundem tenore presentiu de dicta certa nostra scientia, iam dictis vniuersitati, & hominibus prefatę nostrę Ciuitatis Neapol. infra scriptas alias gratias, & priuilegia: videlicet, quod Ciues nostrę Ciuitatis Neapolis, & habitantes in ea, & eius districtu, non possint vocari, vel ad iudicium trahi ciuilitę, vel criminalitę, etiam ex delegatione, extra Ciuitatem Neapolis ratione rei, ratione contractus, & ratione delicti.

S V M M A R I V M :

- 1 Neapolis celeberrima Ciuitatis inter alia encomiatur nonnulla.
- 2 Huic Ciuitati, eiusque Cinibus, multa largita sunt priuilegia, quorum illud potissimum, quod Neapolitani, ac incolentes Neapolim, non possint ab alijs Tribunalibus cognosci, sed tantum a M. C. V. tam in causis actiuis, quam passiuis, atque ita ut trahantur, & non trahantur.
- 3 Quod priuilegium locum obtinet, tam in ciuilibus, quam in capitalibus causis,

- sis, licet causa ab Excell. Prorege delegata sit.
- Princeps causam committendo, quando delegare videatur.
- 4 Privilegium huiusmodi procedit, tam si conueniantur Regnicola, quam si exteri extra Regnum habitantes; etiam si fuerint authores laudati.
- 5 Mulier externa nupta Neapolitano gaudet hoc privilegio; ad quod recensentur plura notabilia.
- 6 Praefatum privilegium intelligitur non solum de ordinario foro, sed etiam de concessio viris ratione personae, officij, vel artis.
- 7 Imò procedit in bonis extradotalibus ex generalitate dispositionis Iurium, qua dum non distinguunt, nobis distinguendi facultatem occludunt.
- 8 Regula adhaerendum est, & erubescere debemus, dum sine lege, aut DD. auctoritate loquimur.
- 9 Bona uti accessoria ad personam, cancella proinde exempta sunt à iurisdictione, à qua persona eximitur.
- 10 Maritus constante matrimonio dicitur dominus, & possessor bonorum dotalium.
- 11 Adductum privilegium locum obtinet, etiam si uxor ex contractu paterno conueniatur; sed limitatur, ut ibi.
- 12 Prorex assensum praestare potest alienationibus feudorum possessorum in Regno per Mulierem exteram Cui Neapolitano nuptam.
- 13 Vxor mariti gloria & ipsa elucet, ac illius honore erigitur, & genere nobilitatur.
- 14 Filius, patre nobili, matre verò ignobili ortus, nobilis existit. Verum in Regno ex peculiari lege, filius ex matre nobili, quamvis patre plebeio, Nobilitatis insulis decoratur.
- 15 Nobilitas Neapolitana quamlibet notam, etiam lenissimam excludit.
- 16 Femina ignobilis Nobili nubens fit Nobilis.
- 17 Femina naturalis nubens legitimo efficitur legitima; & quid in spuria?
- 18 Vxor arma viri deferre, praeterquam si ille Maiestatis, vel haereticis crimine damnatus sit.
- 19 Mulier propter matrimonium suo Viro copulatur, atque una cum eo efficitur caro.
- 20 Vxor praesumitur conscia secretorum Viri.
- Testimonium Viri, & Vxor pro unico habetur.
- lulus transeundi per ades, Vxori reliquum, competit etiam Viro; ubi adduntur alia illationes.
- 21 Privilegium Mulieri ex Viri persona impartitum, nùm illo defuncto extinguitur? recensentur contraria opinionones, & probatur alea pra Vidua.
- 22 Vidua contribuere non obstringitur, sicuti neque eius Vir in vita tenebatur, & recensetur scitum Collateralis Consilij in terminis Pragmaticae sancientis, ut forensis pro bonis in Regno possessis solueret quartam partem.
- 23 Vidua dicitur esse in primo matrimonio, & est imago viri praemortui. Dummodò lectum viduilem seruaerit, & castè vixerit.
- 24 Mater mortuo secundo Viro, reassumere non potest tutelam filiorum ex primo matrimonio.
- 25 Vidua sequitur Virum etiam quodam tumultum, ut in eo humanda sit.
- 26 Liberalitas Munificentissimi nostri Regis largiri solet Vxoribus Magistratum defunctorum partem pensionis, qua Viris in vita praestabatur.
- 27 Vxor Officialis praedefuncti nùm valeat multos post annos petere pensionem pro annis praeteritis?
- 28 Vidua nùm Neapolitano Viro, qui ab oueribus pro suis, & suae Vxoribus bonis alibi sitis immunis erat, non fruitur eodem privilegio pro suis bonis.
- 29 Vidua ex Viro Clerico non gaudet immunitate vestigalium, aliorumque onerum, quibus gaudebat eius Vir Clericus.
- 30 Famuli Scholarium tandiù gaudent privilegio, quandiù in eorum famulatu existunt.
- Vidua nùm continueatur sub privilegio Statuti disponentis contra lulas Commune? late expenditur ex Tiracuello pluribus in locis.
- 31 Privilegium Neapolitanis concessum, ut non cogantur subire onera pro suis

- rebus, nùm sit Iuri Còmunis conforme.
- 32 *Viduas gaudere Viri privilegys, qualiter intelligatur.*
- 33 *Mulier Neapolitana extero nupta, qua in Viri Patriam commeanit, huius Ritus prerogativa non gaudet.*
- 34 *Privilegium Nobilitatis Vxor et largitum non extenditur ad Virum.*
- 35 *Ad dotem lucràdam quãdo attendendũ sit Viri domicilium, eiusquẽ Statuta.*
- 36 *Bona mobilia domi reperta præsumentur Viri, sed limitatur, quando Maritus ad Vxoris lares se recepit.*
- 37 *Privilegium de quo in l. unic. C. quando Imper. inter pupill. vel vid. sub quocumque privilegio, alteri sub quibusvis clausulis concessa, nunquã comprehensum intelligitur, nec illi derogatum censetur, nisi specialis, & expressa derogatio intervenierit.*
Locum tamen non obtinet contrà Neapolitanos.
- 38 *Id ipsum est quò ad Cines Capuanos, & Cosentinos, qui licet non ab simili fruantur prerogativas indistinctè tamen trahuntur, quotiescumquẽ à Neapolitanis ad iudicium vocantur.*
- 39 *Extenditur etiam quò ad Mercatores ratione mercium, licet aliis conveniri non possint, nisi coràm suo Iudice.*
Aliòdè servatur contrà eos, qui lancea, aut serica Artis privilegij potiuntur.
- 40 *Neapolitani gaudens privilegio huius Ritus, etiam adversus Locatos Regia Dobana Menepedum Apulea.*
- 41 *Privilegium in Corpore Iuris clausum nunquã per posterius privilegium derogatum censetur.*
- 42 *Privilegium Regia Dobana non derogat privilegio Neapolitanorum.*
- 43 *Sacrum Consilium est in quasi possessione cognoscendi remissiones in gratiam Neapolitanorum, ut trahant Locatos Regia Dobana, & non trahantur.*
Sylus concedit iurisdictionem procedendi in similibus causis.
- 44 *Reg. de Ponte in tract. de potest. Proreg. tit. de Regal. imposit. §. 8. num. 49. penditur.*
- 45 *Baro Neapolitanus, si de actu ad Baronis officium spectante conveniatur, fori privilegio non gaudet.*
- 46 *Conventus ad reddendum rationes ad instantiam Neapolitani trahi non valet, sed illa reddenda sunt in loco administrationis.*
- 47 *Neapolitanus habitans in aliquo Oppido, si ibi delictum patruerit, fori privilegio non gaudet.*
- 48 *Neapolitanus, sine velit, sine nolit, prorogare non valet iurisdictionem Iudicis nõ sui in Civitatis prajudicium.*
- 49 *Regula, ut cum Reus plures Iudices, sit in Actoris electione, coràm quo illum convenire velit, comprimatur, quando Reus haberet plures Iudices ex privilegio.*
- 50 *Neapolitanus damnificans quo in loco conveniendus sit? & pro oneribus?*
- 51 *Privilegium prædictum locum obtinet, etiam si Neapolitanus agat ex iure cessis, dummodo non concurrat frans, ad quod recensetur scitum S.C.*
- 52 *Similiter procedis, si post delictum, vel contractum abijtum esset huiusmodi privilegium Neapolitana Civilitatis, sed intelligitur, dummodo non sit ad hunc effectum procuratum.*
Qualitas, aut dignitas superveniens, quandoque operatur, ut quis valeat se excusare ab eo, quod promissit.
- 53 *Privilegium huius Ritus nũm extendatur ad homines Casalium Neapolitis recensentur contraria opiniones, & enucleantur eiusdem Ritus verba.*
Neapolitanus propriè dicitur Cinis, qui Neapoli nascitur, ex Anagrammate puro, quod hic adducitur.
- 54 *Urbis appellatione quid veniat? & nũm Urbs, & Civitas idem sint?*
- 55 *Legatum factum de eo, quod est in Urbe, nõ extenditur ad ea, qua reperiuntur in alijs locis extrà Urbem posita.*
Privilegia quando sint strictissime intelligenda?
- 56 *Privilegium Civitatis concessum nũm etiam eius Casalibus impartitum censetur? & quid in iure congrui?*
- 57 *Cinis si concurrat cum aliquo de Villa in iure prothomisco, præfertur, eumq; trahit ad hac tribunalia.*
Consuetudines Neapolitanae ligant Casalenses Civitatis Neapolis.

- 58 *Texus in S. si quis igitur, Auth. quib. modis natural. efficitur, plenè enucleatur.*
Modus legitimandi per oblationem, recensetur.
Civis appellatur etiam ille, qui natus est in Terra, Oppido, aut Villa.
- 59 *Prinilegium Casali impartitum, non censetur concessum Civitati, cui subest.*
- 60 *Quod statutum est pro Civitate, ad Casalia non porrigitur in pœnalibus, & odiosis.*
- 61 *Iurisdictio concessa de Civitate, nãm concessa intelligatur etiam de Castris ipsius, adducitur distinctio inter delegatam, & ordinariam.*
- 62 *Prinilegium Neapolitanis indultum, ut non torqueantur ex processu informativo, nisi ex speciali Principis dispensatione, amplectitur homines Casalem.*
- 63 *Id ipsum affirmatur de altero prinilegio Civitati Neapolis concessò, quòd Studentes non possint expelli à vicino honesto.*
- 64 *Prinilegium huius Ritùs completitur, Casalem Neapolis, licet Casalia divisa sint quò ad iurisdictionem. Legatum alicui relictum, ut habitet in Civitate, debetur habitanti in Casali.*
- 65 *Prinilegium presens Ritùs impartitur quoque habitantibus Neapoli.*
- 66 *Discrimen inter habitatorem, & habitantem.*
- 67 *Peregrinus non dicitur habitare.*
- 68 *Habens apothecam, in qua de die artem exercet, sed de nocte recedit, clausis iannis, habitare non dicitur.*
- 69 *Decisio relata per Consil. Hadierna ad Surd. decil. 319. num. 2. sustineri non potest.*
- 70 *Consuetudines Neapolis locum habent inter Cives, & habitatores eiusdem Civitatis.*
- 71 *Fugitivus non dicitur habitare.*
- 72 *Orti in Civitate Neapolis per accidentem, prinilegio huius Ritùs, neque alijs fruuntur.*
- 73 *Civis quibus modis quis efficiatur, latè exponitur.*
- 74 *Domicilium consideratur tripliciter: nempe Naturale, Commune, & Accidentiale.*
- 75 *Civilitas, qua acquiritur ex prinilegio, vera, & non ficta Civilitas est.*
- 76 *Maximè, cum in concessionis prinilegio dictum est, ut in omnibus habeatur pro originario.*
In concursu numeris ininanti in loco originis, & domicilij, iste preferitur, secus verò si diversis temporibus.
- 77 *Expositi in Xenodochio D. Maria Annuntiata gaudent prinilegijs Civitatis Neapolis.*
Sed restringitur in eorum filijs, si extra Civitatem nascantur.
- 78 *In fideles baptizati in hac Civitate gaudent oisdem prinilegijs.*
- 79 *Baro dicitur Civis sua Baronie loci, in quo possidet feudum.*
- 80 *Scholaris statim, ac Scholaris efficitur, sortitur forum loci studiorum, & gaudet Civium prinilegijs, at non oneribus.*
- 81 *Indices omnes, & illi, qui honorem, ac dignitatem in hac Civitate adepti sunt, quamvis exteri, huiusmodi fruuntur prinilegio.*
- 82 *Idemque Doctores exteri conducti ad legendum in Amplissimo Studio eiusdem Civitatis.*
- 83 *Rector, vel Prælati alicuius Ecclesie eodem gaudent prinilegio quò ad forũ.*
- 84 *Monachus, aut Monialis Monasterij in hac Civitate fruitur eodẽ prinilegio. Sed quid de Clericis?*
- 85 *Clericus beneficiatus efficitur Civis loci, in quo beneficiũ possidet, & recipere valet Ordines ab Episcopo illius loci.*
- 86 *Cives Neapolitani non gaudent immunitatibus, & prinilegijs, nisi obtineant civilitatis Neapolitana.*
- 87 *Illud verò forũ, ut habeant, fas est, quòd constet de habitatione, vel civilitate, & proindè solet inserponi decretum: stante notoria habitatione.*
- 88 *Mandata iustificata contrà exteros, & Vasallos Baronum, non possunt expediti à Regijs Tribunalibus, ad instantiam quorumlibet, nisi sint prinilegiata persone, & constet de prinilegio. Quod restringitur in Neapoli habitante.*

Rhem Neapolim cō-
ditam, si Straboni
credimus, à Cuma-
nis, ab Euboea In-
sula aduenis, ante
Annū reparati Or-
bis M. C. LXVIII.

vel à Parthenope, quidam maluerūt,
Eumeli filia, à Chalcide ad Euripi are-
nas sita, nemo vnus est, quin miretur.
Ea siquidem est, quam in amoenissima
Campania idcirco felici ora residen-
tem, velūt gemmam feliciorē, æterno
Veris honore, æterna Autumnī vbertate
donauit Natura; adeo vt Floram, Po-
monamq; Ciuēs dixeris Neapolitanas,
quæ semper hilari vultu, ac pede in-
defesso per eius plateas obambulant.
Exul hinc hyems, qui vix illā proculq;
salutat; Sirij latratibus surda est; Nul-
los Eruat Boreas flatus, qui Sironiam
inducant niuem; Nec Notus madidas,
humentesque nubes conuocat, quæ
purissimam aeris temperiem labefac-
tent. Semper eadem Cœli clementia,
immutata eadem à nimia caloris,
ventorumq; molestia Vrbe hanc Orbis
delicium ostentat, vt iure merito
Sirenis illi nomen indiderint Poetæ,
quandoquidem Sirenis more extre-
mos Orbis accolat, qui in semotissi-
mis Sarmatiæ Regionibus, qui in vl-
tima Thule degunt, ad se sua pulchri-
tudine, tanta Vrbs, inter præclaras
Telluris Vrbes præclarissima, aduocat,
cantuque allicit, cogitque. Perpetuis
vallata spectatur Collibus, qui circum-
ductis, nexisque vericibus Regium
Regiæ Vrbi necentes diadema, Vrbi-
um Reginam proclamant; perque an-
gusta Capreatur, semperque virentis
Pausilypi freta ingressum Neptunum,
quis non mancipium huius Vrbs di-
xerit? dum Montium hinc inde con-
strictus compeditus, ad eius sese pe-
des, cognatarum alioqui irarum ex-
pers, humillimè prouoluit; & piscosi
maris delicias in tributum desert. Nemo
est in historiis adeo petegrinus, &
hospes, vt nesciat, Neapolim fuisse
semper Heroum altricem inuidiosam;

Quos, qui scire velit, Libyci velit

aquoris idem

Discere, quam multa Zephyro tur-

bentur arena;

Aut ubi nauigjs violentior incidit

Fœrus,

Nosse, quot Ionij veniant ad litora
fluctus.

*Virg.
Mær.
Georg.
2.*

Non vnus ex illa Alexandrum Exer-
citus sentire; Plures Vaticani Purpu-
ra; Plurimos Sacræ Tiaræ ornarunt, &
nonnullos etiam Summi Sacerdotis In-
sulæ. Quos rerum gestarum monumēta
passim cōmemorant. Inter eos tamen,
velūt inter ignes Luna minores, longè,
latèque emicat, ex splendidissima Pi-
gnatellorū familia, INNOCENTIVS
XII. nulli sanè secundus, (cuius com-
memorato nomine, magnum excelsi
animi, vigilantia; ac pietatis incremen-
tum audientis animo oboritur) qui nō
sine Numinis prouidentia id temporis
ad Reipublicæ Christianæ clauum
seder, vt dū Europa tot insanis bello-
rum fluctibus agitur, tanto sub Hie-
rarcha maliciā assequatur suā; & Ortho-
mana tyrannis in profundū mergatur.

Hanc igitur Vrbe (de qua dixi-
mus in præm. ad hos Rit. n. 33 lib. 1.)
maximè præceteris insignem, præcæ-
teris etiam maximè priuilegijs orna-
runt Reges, qui longo ordine in ea
vixere, præsertim Regina Ioanna Se-
cunda, quæ, viso cōcursu Gentium, vn-
dequaq; conuenientium, vt eas ad hanc
inhabitandam alliceret, hoc *Ritu* de-
creuit, quod Neapolitani, ac incolen-
tes Neapolim fruerentur priuilegio,
vt, & conuenirent, & conuenirentur in
M. C. V. Priuilegium sanè eximium, ac
amplissimum, quod secum grande fert
beneficium. Quandoquidem ex Iuris
dispositione, Actor sequi debet forum
Rei. Hinc non leuis commodi est,
quod Actor in Tribunali illius Vrbs,
quam colit, Reum trahat, eundemq;
cogat, vt relictis propria domo, ac Pa-
tria, incumbat ad litem in foro Acto-
ris. Quod Regiæ rescriptum, Ferdin-
nandj I. anno 1459. 1462. & 1476.
& Catholici Neapolitanorum Regum
pluries speciali gratia cōfirmatum est.

F f f

ten.

tendit *Carleual de indic. tom. 1. tit. 1. disp. 2. quæst. 6. sect. 8. num. 652. adclq; Pragm. de immunit. Neapolit.* Idque ita passim seruari, & communis stylus nos edocet, ac notant *Carau. in hoc Rit. num. 5. Campagna in cap. pridem. nu. 10. Cappy. decif. 59. num. 1. Gramm dec. 87. in princ. Præf. de Franch. decif. 382. nu. 3. & decif. 416. Reg. Rouit. in prag. 5. nu. 3. ubi de delict. quis conuen. deb. Præf. Merlin. tom. 1. contron. forens. cap. 99. in prin. Nouar. in prag. 2. de immunit. Neap. num. 2. & in prax. elect. & variat. fori quæst. 63. Capiblan. de Baron. prag. 8. p. 1. nu. 343. Ricc. collect. 38. Thor. in compend. decif. tom. 1. verb. Neapolitani Cines, & in Cæter. indic. cas. 24. nu. 5. Muscatell. in prax. lib. 1. p. 2. glos. competentes, nu. 6. Gallup. in prax. p. 2. cap. 6. nu. 61. Pisan. ad Gaet. super ritib. R. Cam. rubr. 1. num. 256. & rubr. 10. num. 13. Scialoja de for. compet. cap. 13. Reg. Sam. sceltic. decif. 73. num. 10. Reg. Cappy. Lairo consil. 130. nu. 34. lib. 2. Anell. de Amat. consil. 31. nu. 2. Siue in ciuilibus, siue in capitalibus causis, quamuis sit ab Excecll. Pro-Rege causa delegata, vt ex *Carauit. in hoc rit. nu. 5. Danz. de pugn. DD tom. 2. tit. de immunit. Neapolit. cap. 2. num. 11. & 3n. ac quando Princeps causam committendo videatur delegare, vel iurisdictionem excitare? quibusque clausulis delegatio inducatur? perbellè examinat *R. Consil. Ioseph de Rosa consil. 48. ex nu. 12. & tetigi in rit. 187. nu. 24. cum seq. hoc 4. som.* Tàm si conueniatur Regnicolæ, quàm extrà Regnum habitantes, *Præf. de Franch. cit. dec. 416. qui dictione omnes ytitur, qua nil excluditur, cap. solita. de maior. rit. & obed. & verb. quoscumq; ac decereuit S. C. teste Thor. p. 3. compend. decif. verb. Remissio petita per conuentum ad soluendum paragium, etiam si fuerint auctores laudati, Ann. singul. 45. in fin. Donad. de renunciat. lib. 1. cap. 29. nu. 16. in fin. & lib. 2. cap. 15. num. 24. memor Ani mei ad Gramm. decif. 21. nu. 6. qui idem dixerat ad Cappy. decif. 59. num. 1. in fin. Muscatell. in prax. part. 3. lib. 1. glos. nomen. Montan. contron. 84. num. 7. Hodiern. ad Sord. decif. 110. num. 15.***

Thor. par. 1. compend. verb. Neapolitani, Scialoja de for. compet. cit. cap. 18. ex num. 3. Quo quidem privilegio gaudet negotiorum gestor Neapolitani pro sua negotiatione, Ann. singul. 401. Capib. de Baron. prag. 8. p. 1. nu. 132. & tom. 2. cap. 53. nu. 25. Ricc. decif. 69. nu. 8. p. 1. Nouar. sup. prag. 2. nu. 6. de immunit. Neapolit.

Mulier insuper extra Neapolitano nupta, quòd huius Ritus gaudet privilegio, *Carau. scripsit hoc in Rit. nu. 25. cui adherent Carleual. cit. loc. sect. 2. nu. 560. Nouar. add. tract. sect. 4. quæst. 62. nu. 8. Scialoja de for. compet. cap. 18. nu. 14. conferunt tradita à Caracciol. de for. prinil. remis. quæst. 14. nu. 1. Sperelli. decif. 157. Donad. de renunciat. lib. 1. cap. 24. ex nu. 50. Vxor ceterni forum Viri sequitur, l. quadam puella, ff. de iurisdic. omni. iudic. l. ea quæda 2. ff. ad municip. l. fin. §. item rescripserunt, ff. eod. l. mulieris, & l. vlti. C. de incol. lib. 10. l. 1. C. de dignit. eod. lib. l. vnic. C. de mulier, & in quo loc. num. lib. 10. Bart. in cit. §. item rescripserunt, num. 4. & 5. Præf. de Franch. decif. 363. num. 1. & decif. 416. Rouit. decif. 76. ex nu. 3. Carol. de Grass. de effect. Cleric. effect. 1. nu. 178. Thesaur. decif. 123. Offnad. lib. 17. cap. 12. lit. H. Montalegre lib. 1. prax. cap. 9. num. 291. Mier. p. 1. quæst. 51. num. 323. Azened. lib. 9. tit. 11. nu. 4. lib. 2. recopit. Præf. Ricc. collect. 251. & 269. p. 2. Capib. de Baron. prag. 8. par. 1. num. 247. Consil. Staiban. in obseru. ad resol. 92. x num. 58. cent. 1. notans, esse verè Ciuem loci, in quo Ciuis est Maritus, & comprehendì sub Statuto loquente de Ciue, ex *Gratian. post alios, dysepf. forens. cap. 623. num. 11. Nouar. de elect. for. p. 1. quæst. 63. num. 8. & 78. dicens, ligari cõsuetudinibus huius Ciuitatis, prout obstringuntur cõteræ Mulieres in eanate, quod confirmat R. de Marian. lib. 2. quotid. cap. 56. nu. 13. Oppugnat verò Reg. Galea. a lib. 2. contron. 30. ex nu. 43. memor, non sine ratione Særum Consilium insequi noluisse Thesaur. decif. 123. apud Præsidentem de Franch. decif. 546. quod nostri Senatus scitum adco veneratus fuit Thesaur. filius lib. 2. 99.**

2. 99. *forens. cap. 6. vt lectorem ad memoratum Prafid. releget, & faris ad hanc quaestionem in genere conferunt adducta à Paride de reintege. fend. cap. quarto Dominus, & Menoch. de prafump. lib. 6. nu. 1. prafump. 42. fuaderque Euripides: Mulier, inquit, egressa paternis adibus, non amplius est paremum, sed coniugis: Masculum vero genus perpetuè manes in adibus Deorum paternorum, & sepulchrorum limites honorat, vt refert Philipp. Matib. 3. Marpug. cōf. 125. n. 3. in fin. & Philipp. Knipschist. de fideicom. famul. Nobil. cap. 1. n. 184.*

Quod non solum de ordinario foro, sed de concessio Viris ratione personæ, officij, vel artis, intelligunt Iura in l. 1. C. de vxor. milit. & ibi Bald. l. 1. cōf. & l. penult. vbi Gl. C. de Fabricen. lib. 11. ac in l. nē ad diuerfa, C. de silentiar. lib. 11. quorum Iurium duo dumtaxat memorat R. Reners. decif. 7. nu. 6. & illud in cit. Leo, extollit Marian. Soccin. de for. compet. num. 66. Comprehensionis vi, non extensionis, vt declarat Reg. Galeat. add. loc. post Sord. dec. 330. & iterum contron. 55. num. 20. R. Tap. in l. ultim. C. de Constit. Princip. cap. 3. num. 6. Paschal. de patr. potest. p. 4. cap. 2. num. 8. Praef. Merlin. contron. 94. nu. 2. cent. 1. Fab. defun. 3. C. ubi Senat. Danz. de pugn. DD. tom. 2. tit. de elect. for. cap. 5. n. 17. R. de Marin. lib. 1. resol. 23. n. 6. Tirag. de Nobilit. cap. 18. & ad LL. conubial. glos. 2. nu. 14. Barbof. in l. quia tale, nu. 23. ff. solus. matrim. Quicquid velint Gratian. discept. forens. cap. 623. n. 7. ac Pereya de instr. edit. tit. 2. resol. 6. special. 6. num. 49. reproband. Cusell. ad l. Sicil. contr. 9. nu. 6. exquirentem, quod Vxor exerceat artem Viri, & Merend. lib. 19. contron. cap. 39. sustinentē contra Vxorem, prætenu, quod priuilegium sit personale. De Vxoribus Clericorum coniugatorum loquuntur Capyc. decif. 161. Milan. decif. 10. nu. 9. lib. 1. de Grass. cit. effect. 1. num. 135. & 182. ac effect. 3. num. 187. Auendan. de exeq. mandat. cap. 22. R. de Marinis lib. 1. cap. 350. Gize. ad Capyc. Latro decif. 198. num. 11. lib. 2. & Ipse in rit. 66. num. 19. lib. 1. Officialium Regia Cameræ, Ga-

Tom. IV.

lent. in respons. fiscal. 1. in calc. nu. 111. de Vxore Doctoris Barbof. cit. loco nu. 33. Boer. decif. 260. & aliorum Officialium, Gize. ad Capyc. Latro decif. 181. ex nu. 9. lib. 2. Famulorum Sanctæ Inquisitionis, de Grass. d. effect. 1. nu. 186. & Locatorum Regia Dohanæ Apulizæ, scribit Danz. cit. loc. Thor. in C. alleg. 49. n. 27. Nautarum, Luca ad Fräch decif. 363. num. 2. sermonem habens de privilegio, ratione artis Patris, & Domini, quod filio, & seruo competat, quamuis isti non sint in matricula descripti, sed tantum Pater, & Dominus, ex l. de Platea in lin. filijs, num. 4. C. de Decur. lib. 10. & decifum refert Reg. Sanfelice. decif. 21. lib. 1.

Vel in bonis extradotalibus, si eē contrarium autumauerint aliqui in cōfessu doctissimorum Virorum, quorum sermo fuit contra expressa adducta Iura generaliter, nulla adhibita distinctione, loquentia, quæ dum non distinguunt, nobis distinguendi facultatem ocludunt, l. de pretio, ff. de publican. l. 2. & ibi Bart. ff. de offic. Prafid. Gl. in l. prospexit. ff. qui, & à quib. l. 3. §. si liber homo, ff. de condit. ob caus. l. adingere, §. quamuis ff. de iur. patron. Bart. & ceteri in l. 1. §. idem ff. de iur. & fact. ignor. de Marfil. conf. 3. n. 28. conf. 71. num. 12. & conf. 136. num. 35. vol. 2. & concinunt lex. in l. fernum, vers. non dixit Prator, ff. de acquir. hered. l. liberto §. largius, de ann. legat. Soccin. regul. 12. Et regulæ in beneficium vxoris adhe-
rendum, fretiq; limitatione aduersus regulam, illam deducere obstrangebantur, vt fides adhiberetur, Roman. & Salyc. in l. quod si, ff. si cert. petat. Curt. conf. 11. vers. ultimo faciant, & cōf. 73. in princ. quandoquidem erubescere debemus, dum sine lege, aut DD. auctoritate loquimur, Tuse. pract. concul. E. concl. 33. etenim huiusmodi priuilegium cum sit in persona vxoris, quam principaliter respicit, & non in bonis, omnes res indiscriminarum debent comprehendere: vt in simili mercia fori, respectu Clericorum, & omnium eorum bonorum, indicauit Speculat. in sua pract. tit. de foro compet. §.

Fff 2

110

1. in addit. vers. 27. num. 27.

Bona quippe veniunt necessariò accessoria ad personam, & proinde cuncta sunt exempta à iurisdictione, à qua persona eximitur, ut in Clerico arguit *Grassic. effell. 1. num. 13. & 14.* Quin frustratoria foret harum legum dispositio (à quo Iura tantoperè abhorrent, ad text. in l. quod Labeo. ff. ad Carbon. Bal. in l. voluntas. C. de fideicom. Specul. de Aduocat. §. 6. vers. porro, de iuram. calumn. Tufc. pract. concl. lit. L. concl. 520) si coarctaretur tantummodò in bonis dotalibus, quorum Vir Dominus est, ac possessor, constante matrimonio, l. doce antillam, C. de rei vendic. l. in rebus, C. de iur. dot. quinque legibus, ff. de bon. damnat. contrà quem, & non contrà vxorem, iudicium concipitur, Iul. Capon. in tract. de dote, quass. 5. ex nu. 19. & hanc opinionem sectatur Thor. bis determinatur notans in compend. dec. tom. 3. p. 2. verb. *Mulier nupta.*

Etiam si ex contractu paterno conueniatur, Fab. in C. lib. 2. tit. 2. de in ius vocat. definit. 5. ex l. 3. & 4. l. adsumptio 6. §. filius Civitatem, ff. ad municip. quod coarctatur, si sis ante matrimonium fuerit coepta in alio Tribunali, cum Vxore, Roquier de iurif. lib. in exempt. 1. quass. 29. num. 6. Escobar. cap. 36. n. 6. Perey. cit. loc. nu. 357. vel cum defuncto, l. si is, qui Roma, 34. ff. de iudic. ex regula l. si quis 7. & l. ubi testatum 30. eod. tit. & conferunt tradita à Fabr. definit. 4. & 5. de iudic. Hinc potissimum est, quòd Prorex, cui est interdicta potestas assensum præstandi alienationibus feudorum possessorum per ex-
11 teros Regni, ex prag. 17. subsit. de feud. poterit assentiri Mulieri exterræ Ciui Neapolitano nuptæ, feuda in Regno possidentis, R. de Marinis lib. 1. resol. cap. 22. ex num. 3. quem insequitur D. Altimare ad Rouit. decif. 75. ad num. 10. & confert consilium Menoch. 667. Vxores enim maritorum gloria, & ipsæ elu-
13 centur, radijs consulant, l. fin. C. de nupt. ac illorù honore eriguntur, & genere nobilitantur, Impp. Valenti. Theodos. & Arcadi. in l. mulieres 3. C. de dignit. l. fin. C. de incol. Fontanel. de pact. nupt. tom. 2.

claus. 7. gl. 3. ex num. 44. Gabed. decif. 98. Milan. decif. 10. num. 6. Garlin. lib. 2. contron. iur. lib. 2. cap. 119. nu. 32. Gyria. contron. 273. nu. 40. & 41. Carpan. ad statum. Mediol. cap. 454. num. 5. & cap. 295. num. 47. Gratian. tom. 4. disp. forens. cap. 623. Surd. decif. 330. cui in illa thesi contradicere videtur Thesaur. ad Patrem decif. 123. Adcò quòd Liberi
14 Patre nobili, Matre verò ignobili orti, patris sequuntur conditionem, nobilesq; existunt, Kripschiff in tract. de ordin. Equestr. iurib. & privileg. lib. 1. cap. 9. Quod nò raro euenit, egregiam, ac maximiè conspicuam Nobilitatem Venetum, magnum robur, & incrementum sibi adsciuisse, quòd ex moribus, & legibus connubialibus, egen-tes Patrij locupletes plebeciorum filias sibi despondere poterint, testatur Bodin. de Republ. lib. 5. cap. 2. At in Regno Neapolis, in quo Patritiorum Nobilitas, qua vetustate, qua opibus, qua ingenua viuèdi ratione, qua proavorum, domi, militæque gestis, nulli totius Orbis Ordini non comparanda, præfulget: progenitum ex Matre Nobili, quamvis Patre plebeio, Nobilitatis infulis decorari, legem reliquit Carolus Andegavensium Rex Primus, ut in Archid. lib. 1267. fol. 14. & lib. 1283. 11. iudi. F. fol. 13. teste omnigenæ eruditionis Viro Francisc. de Petris festin. lect. lib. 1. cap. 7. num. 40. & conf. 35. nu. 36. Idemq; usu esse in Gallia, in Campaniæ Comitatu, refert Cassan. in Catal. glor. Mund. p. 8. confid. 8. neque dissentiant exarata à Nenizan. in sylv. nupt. verbo Non est nubendum, ex num. 26. Licet ceteroquin, quòd solidior, clarius, & illustrior sit Nobilitas, si ex parte quoque Matris Nobilitas præclara accedat, nemo dissentiat, Natr. conf. 638. ex nu. 18. Decian. respons. 19. num. 237. vol. 3. Cranetti. conf. 982. num. 5. p. 6. Noïden. de stat. Nobil. cap. 11. num. 17. addens n. 19. Germaniæ consuetudinem, Nobilitatem probandi, Bonde Cortil. de Nobilit. p. 4. n. 29. Tirag. add. cap. 18. num. 26. de Nobilit. Kinschiff cit. tract. de fideicom. fam. Nobil. cap. 7. num. 53. Maximiè hoc in Regno, in quo
15 in-

15 interemerata, semperq; augusta Nobilitas vera quamlibet, vel leuissimam noram excludit.

Imò Fœmina ipsa ignobilis Nobili
16 nubens fit Nobilis, ex l. *famina* 8. ff. de Senator. cum concord. post alios Guid. Papa consil. 217. decif. 190. 349. & 359. Petr. Friz. de Nobilit. concl. 7. lit. C. Hoping. de iure insign. cap. 7. n. 345. Tiraq. add. tract. de Nobil. cap. 18. ex num. 1. Kuipfchiff cit. tract. de fideicommi. fam. nobil. cap. 8. num. 174. atque adeò na-

17 turalis nubens legitimo legitima efficitur, Dec. in l. *famina*, num. 7. ff. de regal. inr. Sylva nup. lib. 1. nu. 27. Cassan. ad consuet. Burgun. tit. de success. des Baillard. rubr. 8. §. 3. nu. 13. Surd. mem. decif. 330. ex nu. 18. & laudato Marsilio singulari. 501. obseruat Auns meus ad Cappy. decif. 76. nu. 2. & de spuria loquentes, scripsere Gramm. voto 40. num. 20. nec non Arnon. folioq. 25. R. Cappy. Latro decif. 99. num. 19. & 30. lib. 1. Thor. p. 3. compend. decif. 100. 1. verb. *Filia naturalis*, vnum Arnonum memoratum referens, quamvis ipse contrarium decifum testetur ex facti varietate, quòd non constiterit, filiam illam, de qua disceptatio habebatur, fuisse naturalem, sed spuriam, sicuti apud cit. decif. Reg. Cappy. Latro, non fuerant probata requisita ad constituendum filiam naturalem. Notatque Bald. in l. *si quis naturalem*, C. de natur. liber. his verbis: Nota, capacitate Viri porrigi ad Vxorcm, & eam fieri capacem per eum, insequitur Angel. in §. *quantum verò*, in fin. Auth. quib. mod. natur. filij efficitur legit.

Arma Viri desert, quod minimè si
18 necetur, fit ille Maiestatis, vel hæresis crimine damnatus sit: sicuti vidisse in quadam Comitissa, cuius maritus confugerat ad Turcas, meminit Rebuff. in l. *malum*, ff. de iuram. pag. 1077. de verbor. signific. etenim hoc nequissimo facinore conuicti post memoriam damnatam, ædificia solo adæquantur, & gentilitia insignia perpetuo ignominie studio tolluntur, ac deiiciuntur, l. *corum* 24. ff. de pun. Farinac. in pract. crim. p. 5. de crim. læsa Maiest. quæst. 16. num. 6. Sixtin. 2. de regal. cap. 20. num.

48. de quo plenè dixi in rit. 274. som. 3.

Liquet hoc fœlissimè, quia per ma-
19 trimoniū Mulier Viro copulatur, atq; vna efficitur cum ea caro, ita vt ellos duos in carne vna, scripserit Gregorius Pontifex Venerio Celaritano Episcopo, in cap. *fraternitatis vestra* 1. 35. quæst. 10. nec non Innocentius III. Meten: Episcopo, in cap. *debitum Pastoralis officij* 5. de bigam. non ordin. cap. *neg non*, cap. *hac imago* 33. q. 5. cap. *Agathos* 27. q. 2. l. 1. §. *vir* ff. ad syllan. Hinc sanè est, quòd Isidorus lib. 2. de offic. cap. 19. in can. *famina* dùm maritatur 730. quæst. 5. post principium infert: Item quòd nubentes post benedictionem, velle inuicem, quasi uno vinculo copulantur: videlicet idè sit, nè compagem coniugalitatis unitatis dirumpant. Id quod perpendens Dñus Paulus in re maioris, 1. ad Corinth. 6. clamat: An nescistis quoniam, qui adhaeres meretrici vnum corpus efficitur. Erunt enim duo in carne vna, inferens: Qui autem adhaeret Domino, vnus spiritus est. Quem locum Ioannes à Gorgum, ex Efstio, & Cornelio à Lapide, sic illustrem, ad hanc thetism efficit, inquires: Vnum corpus per corporum unionem, & commixtionem: Vt sicut Mercatores in societate vnus habens opes, quia communes, sic Fornicarij vnum habens corpus, quia vtrinq; corpus est vtrinque commune, ait Caetanus: & sic sunt duo in carne vna: idè duo sunt vna caro, quasi dicitur: E duobus fiet quasi vnus homo, non spiritalis, sed carnalis, & quasi totus caro.

Hinc ad rem proinde traditum est,
20 quòd Vxor præsumitur conscia secretorum Viri, vt scribitur Tiraquell. lib. 12. conuub. gloss. 1. par. 12. R. Gal. 01. lib. 2. contron. 60. num. 5. & lepide dicebat Auns meus ad Gramm. decif. 34. nu. 20. testimonium Viri, & Vxoris pro vnico haberi atque Anton. Faber Iurispr. Papin. tit. de nup. princ. 3. ex principio, consortium esse omnis vitæ, diuini, & humani iuris cõmunionem, ad sex. in l. 1. ff. de rit. nup. viginti quinque uic illationes, & in illatione 5. docet, ius transeundi per aedes esse personale, imò personalissimum; tamen si fuerit

vuxori relictum, competere, etiam viro. Quia, inquit, non alia mariti, alia uxoris: sed una, eademque persona utriusque esse intelligitur, nec eantum mera iuris fictiones, ut de hærede dici solet, sed etiam re vera, & in illat. 9. addit: Nihil fieri contra rigorem, & proprietatem verborum, cum persona uxoris accipitur pro persona viri, aut contrà. Siquidem utriusque persona una, & eadem esse creditur, infertq; Vt ex duabus personis, & carnibus, velut unam personam, carnemque unam efficiat. Et quod futurum erat consequens, unus carnis una subinde voluntas efficitur: à contrario, diuorsium à mentium diuersitate dictum fuisse, Caius scribit in l. 2. ff. de diuors. quod optimè explicuit Connan. lib. 8. comment. iur. civil. cap. 4. in princ. his verbis: Quemadmodum humida corpora tota in totis miscentur, & confunduntur. Ita coniuges, & animo, & corpore, & bonis, & amicis, consanguineisque omnibus quadam iuris, & amicitia temperatione commiscuntur.

- An verò huiusmodi priuilegia, de-
 21 fundis maritis, extinguantur? In antiqui versantur DD., absolute enim affirmatiuam sustinet aleam Barbofin l. quia tale ff. soluto matrim. quam acriter reprehendit Escob. add. cap. 36. num. 2. & 21. illam falsam præconizans, adductèq; tuetur, viduam gaudere priuilegijs viro concessis, dum ante viduitate, etiam si iure speciali, & ratione ministerij personalis marito competere, quod multis comprobant Mier. de maior. 1. par. 9. §. 1. ex n. 322. Didac. Perez l. 1. tit. 3. lib. 1. ord. glof. 1. col. 7. vers. uxors, latèque defendit obiectis occurrens, P. Pereyra add. tract. de iur. Accad. lib. 3. de priuilegijs. 3. ex num. 359. Guid. Papa decif. 379. sui Senatus adducens determinationem, vt Vidua
 22 Doctorum, Consiliariorum, & Regentium in Parlamento Delphinatus contribuere non obstringatur talcis, neq; alijs Patrie subsidij, sicuti neque eius Vir in vita tenebatur, quam decisionem laudat Gulielm. de Benedic. in cap. Raynuius, 3. part. vers. qui cum alia matrim. contrah. num. 140. de testam. me-

mor quoque Mansuer. de talcis, §. item Vxor Militis, quos Conf. Fab. de Ann. adducit conf. 108. lib. 2. camque approbasse videtur Supremum Collaterale Consilium, apud Reg. Ronit. decif. 76. pro D. Lucretia Feltria de Ruere, vidua ex Marchione Vasti, ddm prætendebatur, ipsam, tanquam exteram, esse inclusam sub Pragmatica anni 1622. qua sancitum fuit, vt forensis pro bonis in Regno possessis solueret quartam partem: nempe vigintiquinque pro centenariis; & quamuis in primo decreto fuisset contra ipsam pronunciatum; tamen in reclamatione, suspensio decreto, fuit declaratum, ipsam vti Marchionis Vasti Regnicolæ viduam, non esse inclusam in memorata Pragmatica loquente de exteris, & forensibus, quamq; Roniti decif. laudant Reg. Galeota controu. 13. lib. 1. Thor. in supplem. compend. decif. verb. Mulier. Nouar. in obser. ad l. Mulieris, n. 2. C. de incol. lib. 10. Ricc. ad mem. dec. de Frach. 416. Donad. cit. tract. de renunciat. cap. 24. ex num. 61. lib. 1. Moser. ad consuet. Neap. p. 2. tit. de bon. quass. 12. num. 18. Nouar. de elect. for. lib. 1. quass. 6. num. 7. Carol. Rota de priuileg. mulier. cap. 1. num. 44. 83. & 87. & cap. n. 5. ac speciali 6. Capon. discept. for. cap. 90. n. 78. to. 2. & ad rem latè Henric. Nouennanus de priuileg. viduitat. memb. 3. integra sect. 6. pag. 102. de Marinis lib. 1. quotid. resol. cap. 22. num. 5. & 6. & lib. 2. cap. 350. qui audacèr sustinet, vxorem Militis, seu alterius personæ, à muneribus patrimonialibus immunem, si vidua euaserit, gaudere priuilegio, etiam in collectis, alijsque vnuerfalibus oneribus, Reg. Moles tit. de immun. 5. 7. quass. 8. notās, matrem viduam viuente in communi cum filiis frui immunitate concessa patribus onustis numero duodecim liberorum, etiam si filij partim essent ab ipsa procreati, & partim à viro ex prima vxore suscepti, Vidua enim dicitur esse in primo matrimonio, l. fin. C. de bon. matern. Viri præmortui est imago, in qua viuere maritus censetur, Bald. in l. voluntas, C. de fideicom. Marsil. in l. unic. C. de rapt. virg. num.

215. *Eglu. in cap. super eo. col. de testif. de Laurent. decif. Anonien. 145. nu. 13. Caball. conf. 125. nu. 10. Sord. decif. 65. num. 6. notans, ex hoc esse locum dispositioni Anth. praterea. C. unde vir, & Vxor, quam exornant Gratian. discep. forens. cap. 120. Casta de remed. sub. fidiar. remed. 2. de Franch. decif. 318. nu. 4. 410. nu. 2. & 489. nu. 2. Praef. Merlin. cap. 42. tom. 2. explicans dec. Reg. Ronisio 46. Tiraquell. in tract. cessante causa, limit. 4. Sord. de aliment. tit. 9. quast. 35. num. 21. Molin. de primog. Hispan. lib. 4. cap. 2. num. 15. Polyd. tipa obseru. 384. num. 4. Fontanel. de pact. nuptial. claus. 5. gloss. 8. p. 7. nu. 52. Rot. Roman. in decif. 173. apud Pacific. impressa post tract. de Saluian. interdic. lit. A. & B. Dummodo lectum viduile seruauerit, & caste vixerit, Paul. 1. ad Timoth. 5. Viduas honora. qua verè vidua sunt: nam si impudicè, desinit esse de domicilio viri, Pinell. in l. fin. num. 4. C. de bon. matern. Mari ad Grawm. decif. 54. nu. 6. & decif. 107. num. 8. Imbrius in tract. de primo, & secundo benefice. ex nu. 87. de Franch. decif. 233. num. 2. Qua maximè ratione
24 mater tutelam filiorum ex primo matrimonio reassumere non potest, mortuo secundo viro, quia dùm est vidua, videtur esse in secundo matrimonio, Sord. notabiliter decif. 206. num. 2. ex l. fin. C. de bon. matern. vbi Pinel. num. 3. adducit Bar. Alber. Cast. Alex. Iaf. & Tiraquell. necnon Menoch. conf. 278. nu. 20. & confirmant Mynsing. obseru. 83. cent. 3. Pegner. decif. 166. Fab. in Culib. 5. tit. 2. quond. mul. intel. offic. fung. poss. defin. 2. Guisier. de tutel. cap. 9. p. 1. Montan. de iur. tutel. cap. 15. & alij apud Coust. Hodiern. ad cit. Sord. decif. 106. limitationes regulæ subnectens, & videndus ad materiam mulieris viduæ Capon. discep. forens. 194. & 195. to. 3.*

Sequitur Virum, vel quò ad tumu-
25 lum, in quo est humanda, & in vltimi, si plures habuit, Glossim cap. vnag. aq. 13. q. 4. Alex. in l. penul. ff. de iurisdic. om. iudic. Guid. Papa decif. 349. sub nu. 2. Cypri. & ibi Anus meus, decif. 84. Ricc. in prax. var. resol. 46. sub nu. 4. Barbos. de Parecho, cap. 26. num. 29. Dilacch. Pi-

gnarelli consult. 17. nu. 13. & 19. Rum-
mus ad Affl. de iur. probromis. in rubr. ad vers. item ratione sanguinis, num. 3. lo. Dilect. de art. testand. cont. 4.

Quapropter incomparabilis Muni-
26 ficentissimi Regis nostri liberalitas solet elargiri Vxoribus Magistratuum defunctorum partem pensionis, quæ Viris in vita præstatur, quæ practica à iure communi ortum ducit in l. 1. C. de filijs Official. lib. 12. sicuti Mulieribus Imperialibus, ex Theodosij instituto, ab AErario Fisci mense dabantur Regales, Carol. Sigon. de Imper. occident. lib. 10.

Ex quo fuit mihi quandoque quæ-
27 situm, an Vxor cuiusdam Officialis prædefuncti, quæ iam pridem, vix iustis Viro persolutis, secundo nupserat, posset multos post annos petere pensionem pro annis præteritis, quasi læsa, & iniuria affecta non consequendo, quod alijs conceditur, l. 1. §. permittitur, ff. de aqu. quod. asin. Quæ consultatio prorsus insulsa mihi visa fuit, tum quia pars stipendij donatur in solatium amissi viri, l. de de Plat. in add. 1. C. de fil. Official. lib. 12. atque adeò non competit actio, quæ præteritis prospiciat, Ann. conf. 93. num. 10. tum quia, præsertim in hoc casu attentari posset, hoc priuilegiū Viduis tantum competere, non autem conuolantibus ad secunda vota, Ann. cit. conf. 108. lib. 1. D. R. Constant. in C. de fil. Official. lib. 12. à nu. 4. subiungens, vt quando in Vxores hæderiatur largitiones, semper clausula apponi soleat: Donec lectum viduile seruarent, ex dictis per lo. Garon de secund. nupt. nu. 4. inter tract. tom. 9. pag. 118. T. bom. Alf. de ludo scacc. quast. 5. princ. num. 79.

Ipse verò sustinui nō semel, Viduam
28 ex Neapolitano Viro, qui ab oneribus pro suis, & suæ Vxoris bonis, alibi fisis, immunis erat, non frui eodem priuilegio pro suis bonis; aliorum insequutus opinionem: viduam nempe minimè gaudere priuilegio reali, quod datur rebus intuitu personæ mariti, ex regulâ, de qua Gynim l. 2. C. de Episcop. & Cler. num. 3. quod quoties alicui

cui personæ competit privilegium ratione alterius personæ, tamdiū habeat illud, quandiū illa persona vivit; quam regulam probat. ex *tex. in l. si tibi, §. pactum, de pact. & l. fin. C. de iur. sc.* quiturq; *Cyno* relato, *Bald. ibidem* *nu. 7.* atque ambo illam tradunt super decisione quæstionis, an Vidua ex Viro Clerico gaudere debeat vectigalium, & aliorum onerum immunitate, quibus gaudebat eius Vir Clericus? iuxta *tex. in cit. l. 2. C. de Episcop. & Cleric. quem textum, dicunt, loqui in Clericis orientalibus, quibus matrimoniū contrahere non est interdictum. Tandem præfati isti Iuris doctissimi Interpretes resolvunt non gaudere, & est decisio, quam retulisse ante eos *Gles. in eod. tex.* refert ibidem *Cyn.* adducens, quia cessante causa, cessat effectus, *l. generaliter, eod. tit. & Bald.* advertit, huiusmodi decisionem elici ex litera *text.* subnebens, quòd fundamentum istius privilegij, vel istorum privilegiorum, de quibus in dicto *text.* consistit in Clerico, quo vivente, ad vxorem extendebantur; destructo propterea fundamento ex Clerici morte, ruit quæ ad eius vxorem viduam extensio inde fieri debebat.*

Quam *Bald. theoricam, Cyno* habd
30 adducto, laudat *Reg. de Pont. de potest. Præreg. tit. 10. §. 1. n. 30.* & innixus memoratæ regulæ, aliud exemplum adducit: nempe de privilegio Famulis Scholarium, ut tandiū gaudeant, quandiū in eorum famulatu existunt, quia non sui causa, sed Dominorum favore privilegium habent, ex *Ias. in l. cum aliquis, C. de iur. delib. multa;* observat *Tiraq. cess. caus. num. 107.* & esse generale inquit ex *text. in l. in omnibus, de regul. iur.* his verbis: *In omnibus causis id servatur, ut ubi persona conditio locum facit beneficio, ibi ea deficiente, beneficium quoque deficiat,* qui et si sub *num. 18.* tradat, vxores, etiam mortuo viro, in viduitate existentes maritorum privilegijs gaudere; tamen in fine istiusmet *num.* adducit *Alex. in conf. 107. lib. 6. col. 2. vers. Quinto quia dato, & col. 5. vers. Non obstat quinto, &*

se ipsum dixisse in *tratt. de Nobilit. cap. 18. num. 8.* ubi *Alex. theoricam* refert, atq; sequitur in calce illius numeri, quibus in locis *Alex. sub num. 9. cit. vers. Quinto quia dato. Ludovic. Roman.* laudat in *l. 1. C. und. vir. & vx.* quòd licet mulier, quæ est vidua, cessatur esse in priori matrimonio; tam in quando lex de vxore sermonem habet, de ea intelligi debet, quæ verè, durante viri vitæ, est in matrimonio, non de ea, quæ in matrimonio fingitur esse. In *vers.* verò, *Non obstat quinto, supra nu. 21.* occurrendo quinto argumento, quo arguebatur in thesi sua, quòd licet non posset dici, esse verè in matrimonio, sed fidei tamen in Statuto casus verus extenditur ad casum fictum, quando eadem est ratio, ac Iuribus, & *DD.* ex aduerso adductis, sub *nu. 4.* respondet ipse, quòd hæc theoricæ procedere potest, quando Statutum disponit de casu, qui est præter, vel secundum Ius Commune, tunc enim sit extensio de casu vero, ad casum fictum; non verò si Iuri aduersatur Comuni. Præterea idem *Tiraq.* magis in specie sub eodem *nu. à vers.* *Sic dato,* subsequitur inquires: *Ex sic dato, quòd in casu nostro Iura Communia quandoque velint privilegiare viduam in retentione domicilij, & dignitatis maritalis, & similibus casibus; sicut erat privilegiata constante matrimonio; tamen quòd ea, qua sunt indulta ex privilegio Statuti contra Ius Commune, non gaudebit Mulier vidua privilegio concessò à Statuto Mulieribus sistentibus in matrimonio, & prosequendo theorematice explicationem, usq; ad finem cessat, acerrimè sustinet, Viduam hanc contineri sub privilegio Statuti disponentis contra Ius Commune, & propterea in illo casu, in qua hæsitatio fuit, an causa inter Viduam, cum affinibus Viri, deberet compromitti, prout compromitteretur, vivente Viro, vi Statuti resolut, non esse compromisso locum.*

Cum igitur nostra in thesi privilegium Neapolitanis concessum, ut nō
31 cogatur sufferre onera pro suis rebus, pro-

prout alij sustinent Cines, in loco, ubi ea sita sunt, aduersetur Iuri Communi, quo statuitur, ut Vir pro rebus dotalibus onera publica subire debeat, *l. utque stipendium ff. de imp. in reb. dot. sal. Paul. de Castro conf. 329. num. 1. lib. 1.* hoc aduertens notari in *C. de mul. & in quo loc. lib. 10. & l. si pendentes, §. si quid Cloacarij. ff. de usufruct. Antib. de muner. 3. par. prin. de excus. muner. n. 26.* Vidua hoc privilegio frui non valet.

32 Ac ita idem Alex. cum. 22. vers. & sic dato, intelligit axioma illud, Viduas gaudere Viri privilegij, in hijs scilicet casibus, qui de Iure Communi sunt Viris elargiti, & *Paul. de Castro cit. cōf. 329. n. 3.* dicit, illud esse verum, his verbis: *Quantum ad forum & quantum ad dignitatem, & alia suam personam concernentia; non autem quantum ad concernentia patrimonialia, quia hoc non reperitur.* Quod inconcuse facitur *Reg. de Ponte add. loc. n. 33.* hisce verbis: *Esquod dicitur, quod durante viduitate vxor gaudet viri privilegij, procedit in privilegij honorarijs, & ut dicatur de foro viri, & similibus, &c.*

Huius est opinio, si propugnator excipit *AEgid. Thomasi de collect. inter tract. diversif. 1. cap. Medici verb. n. 15. pag. mihi 145.* perperam, salua pace, à *D. Rode Marinis* adductus pro aduersa sententia, in *cit. cap. 250. n. 5. lib. 2.* siquidem *AEgidius* questionem excitans de Vidua Senatoris relicta, an sit immunis, defuncto Viro? dispunctis utriusque partis rationibus, concludit pro negatiua opinione, ut à *vers. Mihi tamen videtur, & liberis habentis* satisfacti adducti *decif. 379. Guid. Papa* omnia enim Iura ab ipso *Guid.* adducta ferme cinantur de privilegij, atq; prerogatiuis, quæ honorem, dignitatem, forum, & domicilium respiciunt, ut in *l. cum te, C. de nupt. l. famina, de Senat. l. mulieris, C. de dignit. lib. 12. & l. fin. C. de incol. lib. 10.* de quibus memor est *Guid. Papa cit. loc.* nec non alia Iura ab ipso *Guid.* non adducta in *l. filij, §. vidua, ad municip. cap. 3. §. 1. de sepulch. in 6.* licet, fori privilegium datum Senatoribus, ad eorum Viduas, & li-

Tom. IV.

beros non transmitti, notet *Fab. desin. 3. C. ubi Senat. vel Clarificatione* peculiariter ab ipso adducta. Hisque conchit, & non obstat scitum Collateralis Consilij, apud *Ronit. cit. decif. 76.* siquidem ibi agebatur articulus, an Vidua origine extera potiri valeret eadem ciuilitate Viri, qua, durante matrimonio, fruebatur de quo loquitur *Gratian. discept. forens. cap. 76. ex n. 3.* & in ea verbum nullum de muneribus patrimonialibus; de quorum exemptione ex Viri premortui persona leges non reperiri, scripsit *Paul. de Castro in cit. conf. 329. num. 3.* quem Doctorem aureum appellat *Cott. in mem. Iuris perit pag. 392.* ac recenset *Card. Tufsin conclus. iur. verb. Vidua, conclus. 204. & verb. Vxor, conclus. 387. & Additio ad eundem Castrenf. laudat Soccin. conclus. 81. lib. 3.* sed de ijs, quæ ex Viris acquisita à Viduis retineri; memorata Iura docent, quæ nil commune habet cum fructione privilegiorum respectu munerum, ut obseruat *Thomasi cit. loc. qui multa cumulat pro illis inter se discriminandis, AEgidium* insequitur *Gasp. Thesaur. quæst. forens. lib. 1. q. 90.* quos laudat *Consil. Paschali de patr. potest. p. 3. cap. 10. num. 64. Annus mens ad Gramm. decif. 10. n. 3.* & confirmant bina Arrecta Regis Cameræ Summaria, inter collecti à *D. Regente de Marinis tom. 2. decif. Reg. Reuenter, nempe Arrect. 525. & 658.*

33 Mulier verò Neapolitana extero nupta, quæ in Viri Patriam commeuit, quod non gaudeat huius Ritus prerogatiua, cum *Pras. de Franch. decif. 416. cum Reg. Ronit. in prag. 1. n. 5. de cesson. bonor. defendunt ex Peregr. conf. 55. n. 13. vol. 1. Guid. Papa decif. 349. Gratian. discept. forens. 886. Capitulant. de Baron. prag. 8 p. 2. n. 192. loc. de Amic. conf. 20. ex num. 1.*

Quidquid contradicant exarata à *Tiraquell. ad LL. Communal. glos. 1. p. 1. num. 30. Thesaur. decif. 123. num. 14. & Aut. Merend. lib. 6. cōtrun. cap. 30.* quos laudat *de Luca in obseru. ad mem. de Franch. dec. 416.* Magni enim interest, si Vxor Neapolitana ad Viri Patriam

Ggg

mi-

migrat, an vir exterius ad Neapolitanam vxoris aedes se recipiat.

- Colligitur etiam, quia priuilegium
34 Nobilitatis Vxori elargitum non extenditur ad Virum, qui Nobilitatis nihil acquirit ex illa Vxoris, vt eruitur ex text. in l. vlt. C. de nupt. in l. mulieres, C. de dignit. lib. 12. Tirag. add. cap. 18. de nobil. num. 158. Meroll. tom. 3. disput. 6. de priuileg. cap. 3. dab. 7. num. 206. Imò Nobilis ignobili nuptia efficitur ignobilis, post Tiraguell. & Meroll. cit. in l. c. Glaz. ad Cypri. Latr. dec. 187. num. 33. Barbus. in cap. ex parte, in print. de fer. compet. tradens exemplum de nupta nobili, qui postea nubat plebeo, nobilitatem amittit: perdit enim primi viri priuilegia, & acquirit illa secundi, eiusque domicilium, Bart. in l. quoniam, C. de priuileg. lib. 12. & in l. si. s. idem rescripserunt. ff. ad municip. Tusc. in conclus. iur. verbo Vxor. concl. 387. dummodò non sit in praiudicialibus honoris Vxoris, & præterea non posset torqueri, Glaz. cit. loco, & de contra, Viduus ignobilis, si nubat secundo viro nobili, amissam recuperat nobilitatem, Papou. lib. 5. Arresfortit. 1. ar. rest. 27. Amend. ad Franch. dec. 416. n. 7. & multa notat Lucide Pennin l. unica. C. de Mulier.

- Vt propterea, quamuis ad lucrandam
35 dorem attendatur Viri domicilium, eiusque Statuta, DD. in l. exigere dotem, ff. de iudic. Bart. in l. cum llos populos, C. de summo Trin. & Fid. Cathol. Dec. cōf. 19. Affl. dec. 226. tamen quādo Vxor ad suas aedes Virum ducit, inspicitur Vxoris domicilium, Bald. in l. si. C. vbi ad comp. iud. Quod intelligas, vt per Cremonens. & add. sing. 67. dummodò appareat animus perpetue habitationis, insequitur de non. epitom. 28. Costa memor. dos repetitur, in fin. quos Anus meus refert ad Cypri. decif. 135. vers. fin. & decif. 176. nu. 1. & declarat Cassil. Staiban. in obseru. ad resol. 92. num. 61. cōt. 2.

- Hinc Iudex dū esset M. C. iudi-
36 cium quoddam exi bona mobilia domi repperita Viri presumantur, Bald. in l. ob maritum, num. 3. vers. Reuoca in du-

binum, C. de vxor pro marit. si Maritus tamen se receperit ad Vxoris lares, presumuntur Vxoris, ex Bald. doctrina in cap. iuratus, de probat. & in cap. ex parte, de consuet. Ano. mo ad cit. Cypri. decif. 135. in fin. Sarr. de aliment. tit. 1. quest. 123. num. 24. Fontan. de pall. nupt. claus. 6. glof. 1. p. 3. num. 39. tom. 2. pag. mibi 275. decifum per illum Senatū. subnectens aduersus Viri Creditores. Singulare tamen Roin. aduertit conf. 58. nu. 4. necnon Passet. conf. 163. nu. 13. quod ad effectum, vt mulier fruatur Statui priuilegijs, sub quibus Vir eius cōprehenditur, tñquā cuius loci habitantis, nō est opus, quod sit ad viri reſum traductus, cum sit fin. quod, marito volente, sit parata ad accessum, & perpendere illam eundi potētiā.

- Illud præter priuilegiū pijsimū
37 atque Imperiali lenitate procedens, quod pupillis, viduis, diuturnoque morbo fatigatis, seu aliter fortunæ iniurijs afflictis conceditur, nō inuiti trahantur, ad Iudicem, quem ipsi non elegerint, de quo in l. unica. C. quando. Imp. int. pupill. vel vid. quāuis pietate suadente, maxime omnium fauorabile fin. ad cō vt ex quocunque priuilegio alteri sub quibusuis clausulis concessio, nunquam illi derogatum, censetur, nisi specialis, eaque expressa derogatio interuenerit, vt communiter sentiunt DD. in add. l. unica, & ostendit Pras. de Franch. decif. 192. nu. 3. necnon Reg. Cypri. Latr. decif. 68. ex num. 7. lib. 1. Scialoy. de foro compet. cap. 15. ex num. 102. Attamen nullas vires obtinet, quotiescumque cum Neapolitanis questio firnam coeseriam contra miserabiles, suo amplissimo priuilegio potiri, non ambigitur, vt obseruant Coran. in hoc. rit. ex nu. 5. Tartagl. in prax. M. C. can. civil. cap. 2. nu. 23. Visconti ad Franch. decif. 416. Marcell. Calā de med. aris. 8. 1. glof. 1. num. 93. Anus meus ad Cypri. decif. 59. Nonar. in pragm. 1. de immuni. Neap. & cit. prax. elect. forens. tom. 1. sect. 4. quest. 62. Confil. Carlonel add. sect. 8. nu. 678. Capib. de Baron. cap. 53. nu. 25. tom. 2. Scialoy. de foro competant. cap. 18. num. 7. Confil.

Recc.

Rocc. lib. 2. resp. 79. nu. 13. Pras. de Amat. conf. 31. num. 2.

Eadem ratione, quamvis Capuani

38 Cives non absumili fruuntur prærogatiua, nè extra proprios fines iudicium vllum suscipere cogantur; eos tamen indistinctè trahi constat, quotiescumque à Neapolitanis ad iudicium vocantur, vt decisum refert *Vrsill. ad Affl. dec. 133. n. 8. Carlenal. cit. disp. 2. n. 677. Nouar. in pragm. 1. collect. 3. n. 8. de immuni. Neapolit.* Idemq; in Cosentinis, qui paria; Capuani, priuilegio fruuntur, nè istud aduersus Neapolitanos obijcere possint, scripsit *Thor. p. 1. compend. decisum. verbo Neapolitani Cines.*

Quinimò; etsi in hijs, quæ ad merc-
39 cium rationem spectant, peculiare sit, vt non nisi coràm suo Iudice possint Mercatores conueniri, & ad illum alios trahant, vt obseruat *Soccin. verbo Actor, regul. 10. limit. 7. ex Paul. de Castro in l. fin. col. 1. ff. de iurisdic. omni. Iudic.* Quod in hoc Regno pluribus priuilegijs Venetis, & Raguseis Mercatoribus concessum est. Adhuc tamen cessare illorum priuilegia, si cum Neapolitanis concurrant, pluries S. R. C. decreuit, teste *Thor. 2. part. Cõpend. verbo; Remissio causæ*, qui ibidem discriminis rationem ostendit, eorū non idem seruetur contrà eos, qui lanceæ, aut sericæ artis priuilegijs potiuntur: nempe quia, cum ij, siue originis, siue incolatus, iure eodem, quo, & ceteri Neapolitani priuilegio fruuntur, iniquum esset, ius ipsorum fauore introductum cõtra eorundem eõmodum exercere.

Istha; immunitate Neapolitani an
40 etiam aduersus Regiæ Dohanæ Locatos fruantur? acerrima est inter Nostros dissensio (Cuius quidè Dohanæ Menepecudum, celebris fama est, vtilitas maxima, vt potè quæ Reges, Catholicum, & Christianissimum, diuisione vnitos, vnione diuiserit; nostrisq; temporibus eiusdè Dohanæ machina incrementum suscepit ex solertissima Regiæ Cameræ diligètia (in ea enim semper alter illius Tribunalis Præses residet) ad eò, vt inter non minimos Regiæ Curia; introitus cõnumeretur.

Tom. IV.

Quod non est mirum; si vetera secula animaduertamus, quidò pecus ab eo, quod perpascat, denominatum fuit, à quo pecunia dicebatur vniuersa, quod in pecore tunc omnis pecunia cõsistebat, *Varro lib. 4. de lingu. Latin.* etenim pecuniz appellatione rem significari, *Proculus ait, l. pecunia appellatione 4. ff. de verb. signif. &* pecuniz verbum nõ solum numeratam pecuniam cõplectitur; verum omnem omninò pecuniam, hoc est omnia corpora: nam corpora quoq; pecuniz appellatione contineri, nemo est, qui ignoret, *l. pecunia verbum 178. ff. cod.* Demum pecuniz nomine non solum numerata pecunia, sed omnes res, tam soli, quam mobiles, & tam corpora, quam lura continentur, *pecunia nomine, 223. ff. cod.* Dohanæ igitur Menepecudum pecunia, vt par est, in pecore consistit, *Blond. lib. 8. Roman. triumph. super pecunaria agriculturas*, innuit originem Menepecudum, & ante *lib. 5. sub vestigali pecuario, Sallust. in Catilina*, meminit de Catilina, quimissit ad sollicitandos Pastores in Apulia, atq; *Horatius lib. 2. O. 6. & l. 3. O. 4. ac Martialis. lib. 2. epigr. 46.* memores sunt de pecoribus Apuliæ, de quibus *Garfias de Barionovo pag. 105. Frecc. de subfend. antiberit. Baron. 46. Panciroli. lib. vlt. var. lett. cap. vlt. de tributis pascuor. & Faber semestr. lib. 2. cap. 25. in fine*, ait, antiquitus Romanis omnem publicum redditum fuisse in pascuis, *Ionius l. 4. histor. Reg. Moles decis. quæst. 6. ex S. 1. de dob. Menep. Apulia.*

Atq; Neapolitanis, vti potiori priuilegio, ac maiori munitis, palmā dandam contrà Locatos, verius videtur: Regina enim Ioanna nullam Regni Magistratibus iurisdictionem ademit, cum ab eorum cognitione Neapolitanos subtraxit; aut vllum Neapolitanis priuilegiū priuatum concessit, sed sibi ipsi tantum in suis Tribunalibus Neapolitanorum cõgnitionem reseruauit, ceteris Iudicibus penitus eorum cognitione denegata, ita vt verius nõ cõprehensib, quam ab aliorum iurisdictione Neapolitani exempti censentur, vt primus docuit *Garau. in hõr. ris. n. 7. Nouar. cit. q. 63. n.*

Ggg 2. 2. Car.

2. *Carlenal. q. 6. sect. 8. n. 780. Præf. Merlin. cap. 99. n. 2. lib. 1.* Modò huiusmodi ius, quod abusuè priuilegium appellamus, cum à Regina Ioanna sit indutum, siq; sit antierius priuilegium Regiæ Dohanæ, quod ab Alfonso Primo vires accepit, vt post *Fress. scribit R. de Ponte de potest. Prærog. tit. de regal. imposit. §. 8. num. 56.* siue à Ferdinando Primo, vt censet de *Rosis secl. iur. obseruat. cap. 35. num. 11.* qui nonnulla de pascuis in partibus Apuliz recenset. Inò inter Regni leges adnumeretur, cū nedum sit in hoc Ritu M. C. inferum, sed & in Pragmaticis Regni. Vtrique erit præferendum cunctis cœteris priuilegijs. Nec ex Locatorum priuilegio fuit vlla ex parte derogatum: quandoquidem priuilegio, vt aiunt, in corpore Iuris clausum, nequaquam per posterius priuilegium derogatum censetur, quominus etiam contra priuilegiatum locum habeat, ni specialis, expressa; quihuiusmodi derogatio haberetur, vt tradunt DD. in *Auth. qua in Prouincia, C. ubi de crim. agi oportet*, idè, vt neque generalis clausula huiusmodi priuilegijs obstat: cum ea non ad priuilegia in corpore Iuris clausa; sed ad ea dumtaxat referatur, quæ priuata sunt, & extrà Iuris corpus vagantia, vt docuerunt *Gloss. in add. Auth. qua in Prouincia*, & ibidem *Bart. Bald.* & alij, *l. 1. n. 16. ff. de consuet. Princip. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 49. nu. 13. Reg. Reuert. decis. 97. Ann. alleg. 53. num. 25. alleg. 56. num. 23. alleg. 64. num. 16. & allegat. 69. nu. 33. Carlenal. de indic. lib. 1. disp. 2. quæst. 6. sect. 7. nu. 579. Capibl. de Baron. tom. 2. pragmat. 3. cap. 12. num. 3. Thor. p. 3. compend. decis. sect. 2. verbo Neapolitani Cines, Reg. de Marin. ad Renert. dec. 215. ex n. 3. lib. 1.*

Insupèr non modò priuilegium Regiæ Dohanæ illi Neapolitanorum nō derogat; sed ex subsecutis Regum confirmationibus, de quibus supra in princ. per illorum priuilegium cunctis alijs derogatur. Cum igitur aperissime omnes exteros, quamuis priuilegiatos, Neapolitani trahant, non est ratio, cur Regiæ Dohanæ priuilegium,

quod in corpore Iuris clausum est, sub amplissimo illo Neapolitanorum non comprehendatur. Hancq; aleam in gratiam Neapolitanorum, quod trahant Locatos, & non trahantur, insectantur *Thor. in compend. des. 10. 3. sect. 2. verb. Neapolitani, & sect. 3. verb. Remissio.* quinquies in S. C. decisum notans, *Gallupp. in prax. S. C. p. 2. cap. 6. nu. 92.* nec non *Constant. Casar. in specul. peregr. 99. quæst. 15. ex num. 42.* determinatum subnectentes, atque pluries S. R. C. decreuit, mecum suffragia præstantibus DD. Consil. Marchioni Lateriæ, Scipione de Martino, & Carolo Vergara (ex quibus liquet, non solum S. C. in quasi possessione esse, vt super huiusmodi remissione cognoscat, & iure ex traditis à nobis in *rit. 265. num. 73. tom. 2.* Vnde non est amplius hæsitandum: Stylus enim ita seruatus concedit iurisdictionem procedendi in similibus causis, *Gloss. in l. 1. verb. Dnum iuris, C. de emancip. liber. quam insequitur Gratian. discip. for. cap. 154. num. 18. tom. 1.* & vnicum actum sufficere in iuribus incorporalibus, maxime si sit vltimus, ad huiusmodi iurisdictionem acquirendam, notant *Anna alleg. 151. num. 1. Gomez in l. 45. Tauri, num. 42. Masprill. decis. 12. num. 3. Reg. Capyc. Latro decis. 77. num. 12. lib. 1.*

Contrariam verò partem, nempe in fauorem Locatorum contrà Neapolitanos, ex *Reg. de Ponte cit. §. 8. nu. 49.* sustinent *Consil. Carlenal. add. sect. 8. n. 687. Nouar. cit. prax. de elect. for. tom. 1. sect. 4. quæst. 47. num. 3. & quæst. 62. in fin. Danz. de pign. DD. tit. de immuni. Neapol. cap. 1. num. 11. Scialoja de for. compet. cap. 18. num. 19. & cap. 20. nu. 9.* qui ampliant, quòd habeat Regia Dohana iurisdictionem in Neapolitanos ad instantiam Locatorum; cui sententiæ fauere videtur scita eiusdem S. C. Anno 1644. relatore D. Consil. Muscettola, contrà Donatum Antonium Grimaldi Neapolitanum, instante Io: Petro Manzella Locato. Anno 1655. eodem referente, in causa hæredum Amati de Alexio, cum Hieronymo Le-

Letitia. In Banca de Martino, & decimum quoque memorat Gizz. ad Cappye. *Latro decif. 54. num. 13. lib. 1.* quem refert, & insequitur *Coda in sua praxi cap. 3. num. 2. vers. fidatur namque, Securin. ad Sanfelice. decif. 400. vers. limitatur tertio, Capon. lib. 2. discept. forens. 90. num. 71.*

Quibus quidem vires auxiliares 44 non præstant exarata à Reg. de Pont. cit. loco, qui huius opinionis Achilles præconizatur. Nihil enim ibi à Regente adducitur ad hanc speciem pertinentis: quippe cum egisset de pascuorum Custodibus, qui vulgò *Canallarij*, appellantur, ut in ijs custodiendis diligentiam adhibeant, subdit: *Qui omnes gaudent fori privilegio, ut cognosci non possint de quocunque delicto, nisi à Dohanerio, cui concessum est merum, & mixtum Imperium super omnes Locatos, seu Dohana subditos; in tantum quod fuit decifum, habere iurisdictionem etiam contra Neapolitanos.* Quibus verbis id solum docet, ut pascuorum Custodes, seu alij Dohanæ subditi, possint, si in officio delinquant, à Dohanerio puniri, etiam si sint Neapolitani: nec ideo sequitur, in ijs, quæ ad Dohanam non spectant, in Neapolitanos censerì privilegium ademptum, prout ita eundem Regem explicant *Carlenal. d. num. 687. & Thor. cit. loco*, quo casu cum Neapolitanus in officio delinquit, videtur iuris ratio postulare, ut officij ludex ipsum delinquentem cognoscat: *Periniquum enim esse, exclamat Imperator in l. periniquum, C. de iurisd. omn. iudic. eor. qui professiones aliquas, seu negotiationes exercere nesciunt, iudicium ad quoscunque professionum, & seu negotiationum cura pertinet, iurisdictionem declinari conari.* (de quo text. aliqua apud Hyppol. de *Marfil. singul. 560. Versill. ad Aff. decif. 41. num. 5.*) Ut proinde quamquam ex prædictis Neapolitanus Dohanæ subditus, si circa illud munus delinquat, cognoscatur à Dohanerio; non ideo sequitur, ut in cæteris quoque actibus minimè suo fruatur privilegio.

Ex quo text. in *l. periniquum, & in*

45 *cap. 1. §. fin. de primil. in 6. tradidere.* Nostrates, Neapolitanum Baronem, si de actu ad Baronis officium spectante conveniatur, siue civiliter, siue criminaliter agatur, minime gaudere privilegio fori, *Caran. in hoc rit. num. 30. in fin. Cappye. decif. 59. & ibi Anus meus, Borrel. ad Bellac. in specul. Princ. rub. 11. §. videndum, lit. F. vers. exemplo, R. Tap. in l. fin. 1. par. cap. 5. num. 15. ff. de Constit. Princ. Capiblan. in pragm. 12. num. 2. & num. 3 de Baron. lib. 1. & tom. 2. cap. 85. nu. 2. Ann. sing. 57. Novar. cit. quæst. 63. num. 27. Carlenal. m. m. sect. 8. num. 681. Scialoja de foro compet. cap. 35. num. 5. quibus Neapolitanis Baronibus in ijs, quæ ad Baronis munus non spectant, integrum, illibatumque privilegium custodiri, decrevit Collaterale Consilium, recte Gallup. in prax. S. C. p. 2. cap. 6. num. 93. in fin. Huiusmodi verò DD. antinomiam conciliat *D. Altimar. cit. tom. 1. de nullit. quæst. 30. sub num. 54. vers. Verum ego scito S. C.* quo fuit remissa causa Matthei Sanfone Neapolitani Actoris, ad Regiam Cameram Summariz, cum Iacobo Casio indohanato, & sic satisfactum huius Ritus Sanctioni. Quod tamen non semper, sed perpensis causarum figuris, ac circumstantijs infectum.*

Concinit, conveniunt ad instantiam 46 Neapolitani ad reddendum rationes non posse trahi, sed illas reddendas in loco administrationis, ut post alios, in praxi servatum ostendit *Novar. in prax. elect. fori sect. 4. quæst. 34. ex num. 1. & de granam. V. all. gran. 26. nu. 3. & 4. inlequitur Gizz. ad Cappye. Latro decif. 113. num. 5. lib. 1. ex text. in l. 1. & 2. C. ubi de ratiocin. Eschob. de ratioc. cap. 7. Aenda. de exeq. mand. cap. 1. num. 16. Gratian. dec. 180. Cõsil. Paschal. de patr. potest. p. 2. cap. 2. num. 108. & in add. post dict. 1747. num. 11. Cõsil. Rocc. de societ. mercat. notab. 100. n. 211 & D. Nicolaus Vincent. Scoppa, vir eruditus, in observ. ad Gratian. decif. 108. nu. 5. qui me allegat in ritu 230. num. 32. lib. 2.*

Fuerit qualia de ciso relata per Gizz. 47 ad Cappye. *Latro decif. 54. num. 11. Neapolitanum nempe habitatem in aliquo*

Op.

Oppido, si ibi deliquerit, non gaudere fori privilegio.

Sed his obstant, cum minime Neapolitani, siue velint, siue nolint, valcāt, neque tacite, neque expresse, prorogare iurisdictionem Iudicis non sui in præiudicium Ciuitatis, *Carau. in hoc rit. nu. 7.* cuius rationem, quam habuit à Federido Longo Fisci Patrono, perpendit *Casar. in spec. q. 9. peregrin. quæst. 23. §. 1. num. 18. & 19.* & memorati Federici iuris responsum rescribit *Novar. de elect. fori. quæst. 69. vers. quam retinendo, Schrader. conf. 17. col. 23. vers. similiter, & ciuibz pag. mibi 110. in ser. consil. Porcholt. par. 2. Vrsill. ad Affl. dec. 41. sub num. 9. decusum tradens, Anus meus ad Capyt. decif. 9. nu. 4.* & ibi *Masull. nu. 16. Thor. in C. rer. indic. cas. 60. miscell. 21. ex num. 162. R. Ronit. prag. 5. ubi de delict. quis conuen. deb. Paschal. p. 3. cap. 3. num. 28. Reg. Sanfelice. decif. 400. p. 3. Consil. Roc. resp. 79. n. 12. lib. 2. declarat Casarius add. specul. quæst. 15. ex num. 39. Capon. discept. forens. 90. nu. 62. to. 2. & conferunt tradita à Bald. in cap. Imperialem, §. fin. col. ult. de prohib. feud. alien. per Fed. Gulielm. de Benedict. cit. loco, verbo & uxorem nominat Adelsiam, decif. 2. num. 54. quos refert Reg. Sanfelice. cit. decif. 400. num. 4. lib. 3. illam præbens cautelam, quod Procurator Ciuitatis instet procedi in M. C. vigore privilegij Ciuitati impartiti, quæ suum Ciuem reuocare, & vendicare potest, si alibi se transferat, ex *Gl. & Bart. in l. 1. §. per hanc, ff. de rei vendic. non verò Incolam, cui libet privilegio renūciare, ut in terminis Incolæ, & habitantis Neapoli scribunt DD. apud Thor. in C. rer. indic. alleg. 15. n. 11. Cōfertq; quod peculiaritèr aduertit Affl. 49 in consil. si quis in posterum, n. 56. dicēs, regulam, Reo plures Iudices habente, electionem esse Actoris, coram quo cum conueniat, non militare, quando Reus haberet plures Iudices ex privilegio: nam tunc Rei esse electionem subnectit, & post eundem Affl. decif. 257. n. 5. *Carleual. de indic. disp. 2. quæst. 6. sect. 6. nu. 479. & sect. 7. nu. 608. docet Fermesin. de indic. p. 2. ad tit. de for.***

compet. cap. ex parte, quæst. 12. ex nu. 5. & proinde contumacia inculcata contra Neapolitanos nulla redditur, exequutiq; restituitur, Grām. vot. 27. Anus meus cit. loc. Carau. in hoc ritum memor.

Singularitèr præterea hic venit notandum, quod Neapolitanus damnificans conuenitur in loco damnificato, dummodò tamen animalia, damnum dantia ibi reperiantur, vel aliàs reperitur ipse Dominus, *Capiblan. loco cit. Altimar. de nullis. rubric. 9. quæst. 26. num. 68. Sanfelice. in prax. sect. 19. num. 1. nec pro solutione bonatenentis, à qua nullus possessor excusatur, Campag. in cap. Rego. In kalendis Maij, num. 13. de appres. fol. 182. Indonif. decif. 279. Nicol. Marotta de collect. seu bonaten. cap. 3. num. 3. nec Neapolitani, prag. 4. ubi Ronit. de immuni. Neapol. & Moler. decif. 5. de succ. fiscal. Capon. discept. forens. 90. nu. 19. & 46. to. 2. sicuti possunt conueniri ad solutionem salarij Medicorum, & familiarum, *Novar. sup. prag. 1. de cess. bonor. collect. 2. num. 13. & p. 1. quæst. forens. 75. Capiblan. de Baron. prag. 11. num. 7. Senerin. ad Reg. Sanfelice. dec. 400. vers. limitatur quinto.**

Uterius privilegium huiusmodi locum cum obtinet, quamvis Neapolitanus agat ex iure cesso, siue ex causa onerosa, siue lucratiua, *Affl. & Vrsill. dec. 74. num. 6. Paschal. de patr. potest. p. 2. cap. 2. num. 91. Capiblan. cit. cap. 53. nu. 25. Thor. p. 1. compend. verbo Gessionarius, Novar. cit. in loc. necnō Scialoya num. 10. Carleual. mem. sect. 8. nu. 661. Gallapp. in prax. p. 2. cap. 6. n. 64. Consil. Roc. respons. 79. to. 2. Donad. lib. 2. de renunc. cap. 16. sub nu. 35. & dixi supra in rit. 290. ex num. 5. Dummodò cesso sit facta bona fide: nam concurrente fraude, huiusmodi cessat privilegium, ut si acta fuerit, lite iam à cedente mora in foro conuenti, *Thor. in compend. decif. to. 3. sect. 3. verbo Remissus; vel contra viduam, idem Thor. in supplem. compend. verbo Remissus; vel absq; causa, quod fraudem arguit, ad tex. in l. per diuersas, C. mandat. Cald. Perey. de empt. & vendit. cap. 24. num. 34. Novar.**

*Nonar. de priuil. miser. pers. cap. 17. D. Luca ad Franch. decif. 195. num. 1. Prop-
terea S. C. reformando decretum D.
Iudicis Golino, remisit causam Rev.
D. Antonij Ciaccone, Neapoli habi-
tantis, cessionarij D. Vincentij Ciac-
cone, cum Vidua Catharina Alfione,
ad Curiam Cafalis Toraldi, ex quo
agnouit, cessionem factam in fraudem,
vti sine causa, die 5. Iunij 1675. con-
firmavitq; in gradu reclamationis die
30. Ianuarij 1676. suffragia praestanti-
bus DD. Confil. Erasmo de Ponte, Au-
læ Praefecto, Paulo Lannettasio, Aloy-
sio Maria Macedonio, D. Michaeli
Muscettula, & D. Antonio de Sylua,
penes Carolum Ardia Aduar. M. C.*

Eriam si post delictum, vel contra-
ctum, obtentum esset priuilegium Ci-
uilitatis Neapolitanæ, extendit *Ca-
ren. in hoc rit. num. 6. Masall. ad Cappc.
decif. 86. in fin. Giurh. decif. Sicil. 13. num.
4. dummodò non in fraudem contra-
ctus, vel delicti, l. fin. C. de bon. cor. qui
sibi mort. conficiunt. Oldram. conf. 4. de
Franch. decif. 209. Reg. Tapia in Confil.
Regn. De personis. num. 33. Reg. de Ponte
de potest. Prærog. tit. 7. §. 7. num. 16. Ca-
ball. refol. crim. cas. 108. Ann. sing. 140.
Forinacis in pratt. crim. de inquisit. quæst.
8. ex num. 105. Carocc. de except. quæst.
3. excep. 22. Vt propterea si lite pen-
dente superueniat priuilegium, itaut
non sit ad hunc effectum procuratum,
sed ex accidenti, vel motu Principis,
Reus forum immutat, ad text. in l.
idem Vlpianus 14. ff. de excusat. iuror.
de Franch. decif. 144. num. 5. & 17. Ca-
bed. decif. Lusit. 14. Capiblan. de Barom.
pragm. 8. num. 3. & 8. Masall. ad Cappc. dec.
51. num. 13. Giurh. decif. 13. num. 4. &
decif. 82. num. 7. Nonar. in cit. poen. delict.
& variar. foris. quæst. 13. num. 2. & 11.
litt. 3. Luc. ad Franch. decif. cit. 544. n. 4.
memores ambo Caran. in hoc rit. decisi-
um refert Grass. de excep. excep. 3. num.
28. Praef. Merlin. lib. 1. cap. 8. num. 6.
Gravian. discept. forens. cap. 421. num.
96. & 28. Quæque velint indistinctè
Fermosini in cap. ex parte, de foro compos.
quæst. 8. Carlenal. de iudic. lib. 1. disp. 2.
quæst. 6. sect. 7. num. 635. Merend. lib. 24.*

*contron. cap. 38. ex num. 67. Vnde
Mulier, mortuo viro, & impubes, de-
functo patre, viduale, & pupillare pri-
uilegium quò ad lites inceptas etiam
obtinet, Balb. dec. 70. Licellor. de antem.
lim. 20. n. 21. Aufrer. ad Tholos. dec. 147.
Nonar. fess. 4. quæst. 13. add. et ait. Praef.
Merlin. loco cit. num. 8. de Pagano effe-
cto Milite loquuntur Mantua de pri-
uileg. Milit. prin. 30. Decian. tract. crim. 10.
1. lib. 4. cap. 24. Caball. refol. crim. centur.
1. cas. 147. num. 7. & de effecto Clericos
pendente iudicio, Felin. in cap. ex tenore,
col. 10. fallent. 21. de rescript. Ga-
briel. concl. 2. num. 29. de iudic. Alex. in
l. cum quadam puella, na 3 ff. de iurisd.
omn. iudic. Bortin 1. 1. ff. de pan. Qua-
litas enim adueniens crii, nouum eas
constituit, & reponit illud in diuer-
sam naturam, cap. statum. de elect. in
6. Masfil. singul. 520. Menoch. lib. 1. de
arbitr. quæst. 11. num. 13. & de recup.
possess. remedi. 6. num. 8. Surd. de alim. tit.
5. quæst. 4. num. 21. & tit. 9. quæst. 19. n.
12. Vnde Bonus de Curtili in tract. de
Nobilit. p. 3. num. 114. scilicet, qualita-
tem, aut dignitatem superuenientem
quandoque operari, vt quis valeat se
excusare ab eo, quod promissit, inse-
quitur R. Valenz. conf. 34. num. 107. lib.
2. ex Iacob. Butricin. inquisit. in fin.
C. de Episcop. & Cleric.*

Ad homines verò Casalium Nea-
polis hoc fori priuilegium minime
extendi, ex Angel. in Auth. quib. mod.
natur. effus. suis. si quis igitur, el 2. n. 1.
& 10. Angel. Pisanell. ad Afflict. dec. 74.
in fin. obsecurat Auz meus ad Gramm.
decif. 21. num. 10. confirmantq; Praef.
Ricci. decif. 84. num. 18. p. 3. & D. Carolus
Rota ad Rouen. conf. 60. num. 11. lib. 1.
notans, Neapolitanos propriè dici Ci-
ues, qui nascuntur Neapoli, non in-
cius Casalibus, ex anagrammate puro
nempe: *Neapoli natus*, & propterea
non deberi legatum, puellis Neapoli-
tanis relictum, Casalensibus, quibus
Casalensibus non competere priuile-
gium Neapolitanis cessionariis im-
partitum, quod trahant, & non trahan-
tur (de quo nos supra) ex Reg. Cappc.
Lavr. decif. 54. concludit. Licet aurem
huius

huius opinionis sectatores, ac sigillatim *Anum meum*, improbent *Consl. Carleval. add. loco nu. 673. Consl. Franc. Maria Prat. lib. 1. discip. forens. cap. 16. & lib. 3. cap. 18. Nouar. in prax. elect. for. quast. 63. num. 4. Luca ad Franc. decisi. 316. nu. 4. Donad. de renunc. tom. 2. cap. 16. nu. 22. de Angelis ad Giuzar. decisi. 71. nu. 8. D. Consl. Altimar. cit. tom. 1. de nullis. rub. 9. q. 30. n. 10. & 11. cui non arridet. distinctio ex verbis *Ritus* excerpta, de qua infra. Nihilominus, & *Ani mei*, & cœterorum opinio rectè tueri potest: etenim eorum sermo versatur de privilegio ab hoc *Ritu* impartito dumtaxat Neapolitanis, quod trahant, & non trahantur, & non generatim, quod privilegia non extendantur ad Casaliam, (de quo videndus *Cap. 10. 2. discip. for. 115.*) idque eiusdem *Ritus* verbis. Hic *n. Ritus* in prima parte, loquens de privilegiis immunitatum, & exemptionum, comprehendit etiam Casaliam voluit, in eorumque beneficium illa cōfirmauit ibi: *In diſta Ciuitate noſtra Neapolis, eius Caſalibus & pertinentibus*. In ſecunda verò parte, cum de foro loquitur, memorat, tantum Cives Neapolis, & habitantes in ea, cuiusque diſtriſuſibi: *Quod Ciuēs noſtra Ciuitatis, Neapolis, & habitantes in ea, & eius diſtriſum*, ut notat *Scialoja in cit. tract. de foro compet. cap. 18. sub num. 6.* relato *Ano meo in dict. loco*, qui propterea *Anus meus nu. 11.* ſtat in ſubſequit: *Licet alia privilegia, illis ſcilicet Caſalibus, competant.* Id quod deducitur etiam ex *textu l. 2. ff. de verb. ſignific. l. pupillus, §. Vrbis, ff. de vbi Vrbis appellatio muris finitur, in cap. Ego Ludonicus 63. diſtinct.* in quo in donatione Ciuitatis Romanæ facta Eccleſiæ, fuit expreſſè dictum, cum Ducatu Vrbis, & territorij, concinunt *Gloſ. in l. ſi finita, §. ſi de veſtigal. verb. per longum. ff. de damn. infecti. Caſtrenſ. in l. 76. §. 1. num. 2. ff. de leg. 1.* Inſuper Vrbis, & Ciuitas vnum, & idem ſunt, *l. ſi quis, l. ſingularum C. de adific. priuat. l. præſcriptio, C. de oper. publicis*, ſed certum eſt, appellatione Vrbis non contineri Caſtra, & Villas ei-*

dem Vrbis adiacentes, *l. nam quod ſta quiddè, §. ſi ſiſſe de p. nu. legat. nec proinde appellatione Ciuitatis*. Tanto magis, cum in legatis fiat plena interpretatio, *l. in teſtamenti, ff. de regal. iur. & tamen legatum factum de eo, quod eſt in Vrbe, non extenditur ad ea, quæ reperiuntur in alijs locis extrâ Vrbem, poſita*, licet ſint eidem Vrbis adiacentia, *ad l. nam quod liquidè, §. ſi. Menoch. lib. 4. præſump. 126. & conſ. 498. nu. 34. Tuſc. tom. 1. concl. 280. Odrad. conſ. 12. Azuned. ad Cur. Piſan. lib. 2. cap. 5. nu. 2.* Igitur multo magis hoc erit in privilegijs, conceſſis Ciuitati, ut non extendantur ad Villas adiacentes: cum privilegia ſint ſtriſſiſſimè intelligenda, quādo ſunt contra ſus commune, *l. ſi quando C. de inſtr. teſtam.* Propterea dicit *Additio Alex. conſ. 27. Odrad. dictum Angeli in cit. 8. ſi quis igitur, eſſe vetius in privilegijs, quæ ſunt contra ſus cōmune, & obſeruat R. de Ponte conſ. 55. n. 35. lib. 2. Mari. Laud. in tract. de privileg. quast. 99.* expreſſè notat, privilegium conceſſum Ciuibus, vel Ciuitati comprehendere Comitatenſes, niſi cōtrarium de mente Concedentis appareat, & pro opinione *Angeli ſcripti Specin. ſen. conſ. 86. n. 1. vol. 4. poſt Bald. in cap. 1. num. 10. de capi. qui cur. vend.*

Sed quæſtionem ſimpliciter, an privilegium conceſſum Ciuitati, etiam eius Caſalibus impartitum cenſeatur? ſatis doctè inueſtigat *Felin in cap. Rodolphus, col. 9. de reſcript. Bald. autem in l. ut inter Diuinum, C. de Sacroſanct. Eccl. cleſ. n. 8.* opinionem affirmatiuam quocumque amplectitur, licet ſubneſcat, *Gloſ. aliter ſentire, atq. vna leſtura, quam ipſe non approbat, ſed Galietum.* affirmatiuè ſentientem, ſecutur, & idem prorsus ſignat *Alex. cit. conſ. 27. vol. 6. num. 10. ex Bart. in l. 2. de verb. ſignific. & in alijs locis, per text. in l. qui ex Vico, ff. ad municip. & Anchar. in cap. ſalicis, de pan. in fin. & in cap. Canonici ſtatuta, de Conſ. & in conſ. 437. ff. de iur. prothomiſ. in princ. l. ſancimus, num. 1. & 2. concludens, etiam Villis, & Caſtris ſub Ciuitate ſiſtentibus, illud ius*

men

men singularitèr, quòd in hoc iure, prothomifcos, si concurreret aliquis de Villa cum Ciue, præferri Ciuis debeat, ex hijs, quæ notat *Iacob. Nouell. de iur. probom.* §. 7. num. 38. sicuti, admissa sententia, quòd Casalensis gaudeat prærogatiua, quòd trahat, & non trahatur, Ciuis, & habitator Neapoli trahit Casalensem, vt decisum tradit *Carol. de Rosa ad cõsuet. Neapol. in princ. ex num. 30. pag. 5.* quem *Gulielmum*, aliosquè insequuntur *Guid. Papa dec. 365. & conf. 134. num. 1. Franc. Marc. dec. 365. par. 1. Borrel. de Magistr. adit. cap. 5. num. 3. lib. 1. Conar. pract. qq. cap. 37. num. 7. Girond. in tract. de priuileg. cap. 2. quæst. 4. num. 54. Anil. in cap. Prætorum. cap. 6. glos. verb. *Fierra*, num. 6. *Valenz. conf. 2. num. 87. Nomar. lib. 1. quæst. forens. 130. & cit. tract. de elect. fori, quæst. 63. sect. 4. Reg. Sanfelice. decis. 189. lib. 2. de Georg. alleg. 15. Trentacinq. conf. 3. num. 21. alijsq. apud *Donad. add. cap. 16. ex num. 10. Costa Siculus conf. 1. nu. 3. Melfe. ad Consuet. Neap. p. 2. tit. de person. quæst. 9. nu. 7. ne dicens, Neapolitanas Consuetudines etiam Casalia ligare, Caput. in pralud. ad prad. Consuet. §. 4. de loc. & district.***

Intellectus verò citati §. si quis ignorans, cuius litteræ *Angel.* innuitur, & ante ipsum *Iacob. de Belaisio*, teste *Alex. in Rubr. ff. solut. matrim.* in affirmando priuilegium, vi legis, vel statuti, Ciuibus Ciuitatis concessum, ad Comitatus non porrigi: cum variè à DD. adducatur, idèò aduertendum puto, quòd Imperatores cum perspexissent Curialium Ordinem satis diminutum, penèque destitutum, dum inter alia onera, quæ subibant, id erat præcipuum satis onerosum, ferèq. intolerabile, exigendi nempe tributa, eaq. à subditis non soluendo, vel difficile exigendis, vel conueniendis, si exigere nequibant, ea de suo soluere adstringebantur: hinc ad inopiam isti Curiales versabantur, idèò, vt illum amplissimum Curialium Ordinem, tam Imperiali AERario proficuum, seruarent, multa in eorum beneficium Cæsares statuere, præcipuè, vt naturales filij,

Tom. IV.

si ipsi per patrem, vel ipsimet mandato patris in testamento Curia Ciuitatis offerrent, ad natalia pristina, ac si legitime nati fuissent, restituti erant censendi, quamuis pater alios liberos legitimos, & naturales haberet, vt ex *Aldob. Inst. de nupt. §. aliquando*, recenset *Caluin. lex. iur. verb. Oblati Curia*, & ex traditis per *Mynsing. Inst. de hered. qua ab intest. deser. §. quibus*, ex num. 4. ibidemq. per *Franc. Brocun in §. intestatorum*, pag. 502. & 10. *Bercolten. sub n. 5. cod. loc. ex Cassiod. alijsque*. Et propterea in memor. §. si quis ignorans, il t. faciendo hunc legitimandi modum per oblationem, Curia cum hæsitatio oriri potuisset, an solum illi, qui sunt in Ciuitate orti, illum nanciscerentur: ad hoc dubium rescandum subsequitur Imperator in adducto §. si igitur, il secundo, dicens: Si verò nec Ciuis ipse consistat; sed ex Villa quadam, seu Vico sit oriundus, illi à patre offeratur Ciuitati, aut semetipsum offerat, sub qua Ciuitate, Villa, aut Vicus tributa persoluit. Et sic quando ex his verbis inferre voluit *Angel.* quòd natus in Villa non dicatur Ciuis illius Ciuitatis, sub qua subest Villa, dum Imperator dixit: Si verò non Ciuis ipse naturalis consistat, sed ex Villa oriundus, quæsi quòd expressè ibi narum in Villa, dicat Imperator, non esse Ciuem; est aduertendum, Imperatorem sub illis verbis: Si verò nec Ciuis, non hanc voluisse decidere quæstionem, neq. hanc tradere theoricam; sed voluit explicare, quod in præcedenti §. seu præcedentibus verbis dixerat de facultate concessa illi, qui ex qualibet oriatur Ciuitate, offerendi filios illius Curia; per quæ verba si Imperator idem dixisset respectu illorum, qui ex Villa sunt oriundi, poterat rationalitèr dubitari, quòd solum ijs, qui ex Ciuitate sunt orti, hoc priuilegium esset concessum, & proinde illa verba: Si verò nec Ciuis ipse consistat, debent intelligi, ac si dixisset: si verò non in Ciuitate esset ortus. Id quod liquet etiam ex sequentibus eiusdem §. ubi generalitèr per verba generalia dicit,

H h h

quòd

quòd si quis se offerat Curia, hoc nan-
ciscitur beneficium, vel si ipse oriatur
ex Maxima Ciuitate Constantino-
polis, vt explicat *Glof. aut ex Seniore Ro-*
ma; & sic id quod per verbum *Cinis*
supra dixerat, variat loquendi modum
dicens: *Si oriatur,* & paulò inferius su-
biungit: *Aut ex Ciuitate ipsa, sub qua*
orti sunt, aut sub qua Villa, aut Vicus
sributa persoluit, & sic illa verba: *Orti*
sunt, demonstrant, & declarant per il-
la verba: *Si verò nec Cinis,* voluisse di-
cere, si verò nec ex illa Ciuitate sit or-
tus, prout in dies Ciuem illum appel-
lamus, qui non solum est in Ciuitate
natus, sed qui in Terra, Oppido, Cas-
tris, & Villa: Cines namq; vocari di-
cit *Isidor. de cibimol. tit. de jis, qua ad*
person. cap. 4. in princ. quòd in vnum
coeuntes viuunt, vt vita communis,
& ornatio fiat, ac tutior; quod qui-
dem non perpendit *Angel.* dum ex di-
cuis verbis in *cit. vers. si verò,* in illam
iuerit opinionem. Aliqua ad rem di-
xi in *rit. 85. tom. 1. & in rit. 216. tom. 2.*

Priuilegium autem Casali impartiri-
59 tum minimè censi concessum Ciui-
tari; cui subest, concludunt *DD.* apud
D. Reg. de Ponte conf. 51. nu. 33. lib. 1. &
in l. ex papilli. ff. de vulg. & pup. substit.

In poenalibus tamen, & odiosis, quòd
60 statuitur pro Ciuitate, minimè com-
prehendere Casalia; sed tantum in fau-
orabilibus, & beneficialibus, *Bar.* tradi-
dit in *l. 2. ff. de verb. signific.* nec non
Alex. in Rub. ff. solut. matrim. multa; quo-
tauit *Gratian. discip. forens. cap. 217. ex*
nu. 1. reprobaus in illa thesi adducta à
Iacob. Nouell. de iur. probom. in princ. n.
111. haud refragante, quòd *Bar.* in
cit. l. 2. num. 6. ex text. in l. Ciuitatibus,
de leg. 1. & l. Ciuitas, quod quis Vniu.
nom. dixerit, vt condemnatis Ciuibus
videantur etiam condemnati Comi-
tatiui; cum illius effatum locum ven-
dicet, vel quando Comitatusenses de il-
lo facinore sint participes; vel quando
res, etsi odiosae, omnibus etiam con-
gruat quòd *Gratian.* inquit, declarari
per *Felin. in add. cap. Rodolphus, nu. 9.*
concl. 4. de rescript. Rebuff. in memor. l.
2. col. 5. vers. denegatur in materia con-

gruenti, de verb. signific. & Lancellos.
Galian. latè de Stat. in prefat. 8. ex nu.
59. idèq; Gratian. in cap. 383. sermonè
61 *habens de iurisdictione concessa de*
Ciuitate, an intelligatur etiam concessa
de Castris ipsius; & negatiuè sentit
quòd ad iurisdictionem delegatam; as-
firmatiuè verò sub *nu. 18.* quòd ad or-
dinariam, tanquam fauorabilem, &
ampliatuam, & confirmant *Ann. alleg.*
27. Reg. Cappi. Later. consuli. 69. num.
19. lib. 1. Gramm. conf. 48. & ceteri à
Donad. adducti cit. cap. 16. num. 20. &
21. qui in vers. & respectu ciuium, no-
tat, in odiosis damnato Ciue, compre-
hendi dumtaxat originarium, ex Are-
tino conf. 77. Gaphal. conf. 451. num. 10.
alijsq; & non ex priuilegio, post
Gramm. consil. ciuil. 5. nu. 7. & Paschal.
de patr. potest. p. 3. cap. 2. num. 34. & an
valeant Casalia à Ciuitate dismem-
brari, & separari? pertrañant de Georg.
alleg. 15. Consal. ad l. vnic. C. si quis Im-
per. maledix. §. 8.

Hinc priuilegium Neapolitanis in-
62 dultum; vt non torqueantur ex testi-
bus ad informationem Curie receptis,
sive, vt Nostrates dicunt, ex processu
informatiuo, nisi ex speciali Principis
dispensatione, amplectitur homines
Casalium, de *Franch. decif. 143. 216.*
& 459. Camill. de Medic. conf. 149. nu.
34. Reg. Tap. decif. S. C. q. num. 4. Pras.
Merlin. lib. 1. cap. 100. num. 4. & memi-
ni in rit. 54. nu. 9. lib. 2. quem locum
laudat de Rubis certum. 12. num. 23.
Quòd ampliatum fuit ad Regni Baro-
nes, siue illi sint, siue non Neapolita-
ni, *Reg. Ronit. in prag. de immu. Nea-*
pol. concess. num. 17. cum alijs, quos se-
quitur *D. Scoppa in annotat. ad Sarn. in*
prax. crim. part. 2. formul. 47. num. 17.
qui potissimum Nos laudat in *rit. 259.*
num. 15. tom. 2. & diximus cit. rit. 54.
quo se decepit *Capiblan. dum in prag.*
12. nu. 2. de Baron. asseruit, Baronem,
quamuis exterum, ciuilitate Neapo-
litana gaudere, ipsumque insequutus
fuit *Thor. p. 1. compend. decif. verb. Baro*
extera nationis, quos repellunt *Pras.*
Merlin. controu. 79. à nu. 17. lib. 1. Reg.
Sonfelice. decif. 65. num. 15. tom. 1. ex
Gen-

Consil. Carleual. de indic. dispr. quast. 6. sect. 8. num. 697. vers. dum verò, & dixi in ritu 49. sub num. 8. lib. 1.

- 63 Alterum præterea privilegium huic Civitati concessum, quod Studentes, & exteri sine mulieribus expelli possint à conuicinio honesto, ex *Cap. Regis Catholici 66. de quo Tasson. de antef. vers. 3. obser. 3. num. 233. Consil. Roca. de offic. tit. de pot. & offic. elect. num. 32. & 121. (quod restringitur si habitent simul cum Neapolitanis, vel alijs personis honestis, etiam si pensionem solverint, vel si lauream Doctoratus susceperint, ex adductis per Ann. sing. 338. idemque de Scholari Clerico, & licentiato notarius, sicut interpretatū fuit non amplecti Studentes Neapolitanos: sic nec illos Casalium, ex cit. qui ex Vice, ad municip. de Franch. dec. 316. num. 3. Ann. cons. 59. R. Ronit. in prag. de Scholar. doctor. num. 4. Medic. cons. 149. num. 33. Consil. Prat. cit. cap. 16. num. 8. lib. 1. & cap. 18. lib. 3. ac respons. crim. 24. num. 13.*

- 64 Dubium tamen exortum fuit, an eodem privilegio gaudeant Casalenses, si Casalia sint diuisa quò ad iurisdictionem à Civitate Neapolis? & affirmatiua prodijte determinatio, apud *Pras. de Franch. cit. dec. 316.* quia illa iurisdictionis separatio solum quò ad ipsam iurisdictionem effectum fortitur; in coeteris autem Civitatis remanent, prout per prius, l. 1. *C. de Metrop. Beryp. lib. 10. Reg. de Pont. cons. 51. vol. 1. Ginzar. dec. 71. Reg. Ronit. cons. 10. num. 10. lib. 2. ibique D. Altimare, Reg. Sanfelice. dec. 50. num. 1. & dec. 327. tom. 3. Pras. Merlin. cent. 1. cap. 99. Consil. Prat. add. cap. 16. Tasson. cit. tract. de antef. vers. 13. obser. 1. n. 92. Reg. Galeot. lib. 2. controu. 10. restringens num. 33. si Casalia sint separata à Civitate quò ad omnia, quia separatorum separata est ratio, & separata separato iure censetur, cui limitationi contradicunt *Castrenf. cons. 307. lib. 2. Lanar. in repet. cap. 1. de his, qui in feud. dar. pot. nu. 42. Lanar. ad Ronit. in prag. 1. de Militib. D. Luca ad Franch. dec. 316. num. 5. aduertens num. 7. legatum**

Tom. IV.

relictum alicui, ut habitet in Civitate, debet habitanti in Casali, *Thor. in compend. dec. p. 3. sect. 3. vers. remissio alicuius Casali, rescribens iuris responsum V. I. D. 10. Antonij Parisij Baronis Casalis Panicoeoli: qua de re idem Thor. p. 2. compend. verb. remissio delinquentis pro delicto, recolligens labores Alexandri Palmecij, Reg. Marinis. tom. 2. quotid. resolut. cap. 115. Agat. Asfantus inter alleg. eiusdem Reg. tom. 3. alleg. 33. Camill. de Medic. cons. 118. Reg. Valenz. cons. 79.*

- Huiusmodi fori privilegium Ritus 65 noster impartitur, nedū Civibus Neapolitanis, sed & Neapoli dumtaxat habitantibus, & proinde eo ipso, quò quis habitat, trahit, & non trahitur, ut obseruat clarè in hoc Ritu *Caran. num. 34. & tradunt Gramm. dec. 87. Annotatio ad Cap. 53. in lib. privileg. pag. 46. vers. Nota, Muscatel. in praxi p. 2. glos. competentes, nu. 76. Consil. Carleual. add. sect. 8. num. 655. Thor. compend. dec. 10. 3. sect. 2. verbo Neapolitanus. Coeteris verò privilegijs, ut gaudeat, necesse est, quòd sit Civis, de quo infra. Lapsi propterea fuere *Gallup. in cit. prax. p. 2. cap. 6. ex nu. 64. & Nonar. add. tract. sect. 2. quast. 39. num. 4. autumantes, non gaudere præfato privilegio, nisi qui per habitationem facti fuerint ciues. Sufficit enim attenta Ritus sanctione, quòd habitet, scilicet, quòd tantum stet in Civitate absque vxore, & familia, Aff. in Consil. Regni quisquis, n. 6. qui differentiam notat inter habitatorem, & habitantem: nam habitator ille censetur, qui vxorem, & familiam habet; habitans verò, tantum stans in loco, absq; vxore, & familia, ex text. in l. est differentia, ff. in quib. reb. tacit. hypoth. contrah. Tirag. in tract. de retract. consang. 9. 9. glos. 2. verb. Sui domicilij, pag. 149. Vrsil. individualitèr ad Aff. dec. 33. sub n. 5. quem laudat *Giustin. controu. forens. cap. 37. num. 46. à qua differentia non recedit Gorpan. ad Consil. Mediolani, cap. 375. num. 97. tom. 2. necnon Cancr. p. 3. vlt. cit. de convent. iurisdic. nu. 42. & 43. Consil. Carleual. de indic. tom. 1.***

H h h 2 lib.

lib. 1. tit. 1. disp. 2. quæst. 1. nu. 10. latèq;
Int. Capon. tom. 4. discept. forens. 295.
art. 2. ex num. 6. & de exerceute taber-
nam scripsere Anus meus ad Gramm.
decif. cit. 87. num. 9. vbi Mari, post Ga-
ran. in hoc ritu. num. 30. & 31. Muta dec.
81. num. 20. Apicell. alleg. 19. num. 10.
Reg. Sanfelice. decif. 68. num. 9. vol. 1. de-
clarans in illa thesi num. 19. de exer-
cente fundacum, seu apothecam. Alex.
conf. 50. lib. 1. & de famulis, quod di-
cantur habitare, quia non dicitur ibi
tantisper hospitari. Bart. conf. 42. vol. 1.
Bonacof. de famul. quæst. 176. & quæst.
237. Mollignat. in tract. de appellat. v-
triusque iur. extens. num. 519. meminit
Danz. de pugn. DD. tom. 3. tit. de pra-
uent. cap. 2. sub num. 1. Caran. in hoc ritu
memor. & ante cum norauit Bart. conf.
42. nu. 2. vers. secundò quia, lib. 1. quem
laudat Tusc. in conclus. iur. verbo, habi-
tatio. concl. 7. & in terminis huius Ritus
decisum refert Thor. in famulo, in sup-
plem. Compend. verbo Cinis Neapolita-
nus, & prius Gramm. cit. decif. 87. nu. 4.
quem laudat Garpan. ad cit. Const. cap.
1. nu. 16. Carocc. de loc. p. 1. tit. de famul.
nu. 43. Cancr. var. res. sol. tom. 3. cap. 10.
num. 42. & 43.

Propterea Peregrinus non dicitur
 67 habitare, quia in Hospitio habitat ani-
 mo statim recedendi, l. 1. §. penul. fide
 jñ, qui deie. vel effice. & videndi Affl. in
 Const. quisquis, num. 6. Camill. Salern. in
 add. ad proemium ad Consuet. Neap. in-
 cip. Ad hoc, ut quis sol. 1. 57. Apostill. ma-
 gna ad Roman. conf. 624. verb. requi-
 runtur, & verb. secundò quare, & qui
 habitat ob negotia sua tractanda, re-
 cessurus illis cōpletis, eadem Apostil-
 la cit. loco, quam refert Tusc. A. concl. 7.

Nota tamen, quod habens merito-
 68 rium, videlicet apothecam, in qua
 exercet de die artem, sed de nocte re-
 cedit, clausis ianuis, non dicatur ha-
 bitare, Bald. cit. conf. 234. in fin. vers.
 Nec dicitur istud lib. 1. Non enim dicitur
 habitare, momentaneè habitans,
 Fanus de moment. tempor. cap. 31. n. 29.
 Paul. Bellon. de potest. cor. qua in contin.
 sunt, lib. 2. cap. 96. num. 3.

Ex quibus vacillat decisio, apud

69 D. Consil. Hodiern. ad Surd. decif. 329.
 sub num. 2. cuius meminit Francisc. de
 Petris conf. 15. nu. 17. & Thor. in com-
 pend. decif. p. 3. verb. Remissio causa pra-
 ambuli, meritò in gradu reclamationis
 reuocata, & DD. allati non loquun-
 tur in terminis Ritus: Etenim Napo-
 dan. in Consuet. Papillus, num. 10. de in
 integrum restitut. eandem traditam ab
 Affl. distinctionem confirmat, his ver-
 bis: Aliud est dici habitatores, quàm ha-
 bitantes, quia habitatores dicuntur, qui
 habent domicilium; habitantes verò, qui
 non habent, cum ferri dicantur habitan-
 tes, & Napodani sermo est de Consue-

70 tudinibus, quæ habent locum inter
 Ciues, & habitatores huius Ciuitatis,
 idemque Napodanus firmat in consuet.
 vbi domus, verbo suus, num. 61. ibi: Ita
 enim vult dicere, siue habitator, & in
 vers. qui non sit, num. 62. ibi: Et sic suf-
 ficit, quod sit habitator, siue incolæ, de-
 nique idem subiicit in vers. contra Ci-
 nem, num. 71. non legas hanc litteram
 coniunctim, ut requiratur, quod sit Ci-
 nis, & habitator, sed separatim, quasi
 dicat, rusticus non habet ius congrui con-
 tra Cinem, nec contra habitatorem, se-
 quitur Lelius Caput. in consuet. si mo-
 rietur, in praladio, §. 5. num. 8. P. Mol-
 fes. par. 2. tit. de personis, quæst. 1. nu. 3.
 Reso ad consuet. Neap. in princ. ex n. 49.
 pag. 6. de eadem questione latè agit,
 Capon. videndus in mem. discept. 295.
 ac de Napon. meminit quoque, prout
 & de Caran. in hoc ritu, Thor. in sup-
 plem. cōpend. verbo Cinis Neapolitanus,
 decisum refert, nulla habita ratione
 sciti per D. Hodiernam relati, & in
 his terminis videtur loqui Capiblanco
 tom. 2. de Baron. prag. 8. cap. 60. sub nu.
 14. qui perperam laudat Reg. Ronis.
 in pag. 1. nu. 9. de immuni. Neapolit. cuius
 sermo non est respectu huiusmodi pri-
 uilegij, sed aliarum immunitatum, ma-
 ximè cum sit loco, & non personis
 clargitum, Fontanet. de pass. nuptial.
 claus. 3. gl. 2. num. 77.

Atque idem Capiblanco in add. prag. 8.
 71 cap. 53. num. 20. loquitur de inquisito
 in Curia Baronis, qui aufugerat ad
 hanc Ciuitatem, & vult fugitiuus non
 di-

dicebatur habitare, ex *Mascard. de probat. concl. incip. domicilium*, num. 26. & addo *Rip. de peste*, de *primil. contr. causam pest.* ex num. 180. notantem, fugituum in tertij peiudicium non dici abesse, ac discrimen inter habitantem, & habitatorem, de quo *Caran. in hoc ritu*, num. 32. præter *Napod. & Affl.* aliud scribit *Vrsill. ad Affl. decis.* 384. num. 6. S. C. scitum necens, & *Capibl. cit. tract. de Baron. prag.* 8. n. 257. p. 1.

Hinc orti in Ciuitate per accidens
72 neq; hoc, neq; alijs fruatur priuilegijs:
nempe si pater prægnantem vxorem
in aliquem locum transtulerit, ibique
vxor, partu edito, statim ad propriam
Patriam reuertatur, *Ripa de peste* p. 2.
ex num. 182. *Boer. decis.* 13. à num. 51.
& alij apud *Visconti ad Franb. decis.*
197. vers. *Cinus ad hoc*, D. *Reg. Moles*
in *decis. tit. de ciuil. Neap. acq.* §. 8. *quasi*,
2. *decisum* testatur *Franco de Petr. cit.*
conf. 15. & post *Anum mem.* ad *Grām.*
decis. 103. num. 94. obseruat *Consil. Ho-*
dier. ad cit. Surd. decis. 329. sub num. 5.
fraus enim ab omni excipitur dispo-
sitione, & in nulla vnquam latitudine
includitur, *num. solū*, S. *fin. l. Anrelio*,
§. 1. ff. de *liber. caus.* *Bald. conf.* 40.

Pluribus tamen modis dicitur quis
Ciuis: Primò enim Ciuis efficitur per
originē, & est, qui nascitur in Ciuitate,
in qua Pater domicilium habet, ex
text. in l. Cines, C. de *incol. lib.* 10. l. 3. C.
de *municip. lib.* 10. l. *assumpta*, 6. §. 1. ff.
ad *municip. Carleual. cit. disp.* 2. num.
50. *Renit. conf.* 85. num. 3. tom. 1. *Mut.*
Surgens de Neap. illustr. cap. 27. num. 15.
ibiq; *Marc. Ant. frater in add. pag.* 41.
conf. 1. *Antunex de Portugalia in tract.*
de donat. Reg. tom. 1. lib. 2. cap. 15. ex num.
13. qui strictè loquendo venit appella-
tione Ciuis: nempe Ciuis per exten-
sionem, non per comprehensionem,
Reg. Tap. decis. *Collater.* 3. n. 79. & *dec.*
14. num. 5. *Rot. ad Renit. cit. conf.* 60. num.
23. lib. 1. Quæ quidē ciuilitas origi-
nis an admittatur, si quis recedens à
Patria, alibi domicilium transferat? in-
quirunt idem *Carleual. add. loc. ex* nu-
124. *Saderin. respons.* 1. à num. 2. *Gaua-*
ner. decis. 41. *Denari. decis.* *Sardin.* 67.

Sanfel. decis. 74. n. 6. *Nonar. sect.* 2. q. 39.
Marcian. disp. 43. ex n. 8. lib. 1. & pe-
ritus, ac omni Magistratu dignus, D.
Caictanus Ageta in tractatu, sub prælo
existente, *Annot. pro Reg. A. Erario*
ad Dec. Reg. Moles §. 8. de *ciuil. Neap. q.* 1. n.
11. qui sub n. 16. sermonem habet de
Nobilibus Sedilium huius Ciuitatis
extrà Regnum domicilium cōstituen-
tibus. Secūdo Ciuis efficitur per incol-
latū, & domicilium, iuxta *text. in l. im-*
cola 29. ff. ad *municip. & l. 1. C. de incol.*
lib. 10. & tradunt *Renit. in prag.* 1. num.
2. de *cessio. honor. Statib. obseru. ad resol.*
92. à num. 8. *Brill. ad consuet. Neap. tit.*
28. cap. 2. ex num. 108. *Reg. Moles in add.*
§. 8. à nu. 20. *Consil. Altimar. ad Renit.*
in mem. conf. 48. n. 26. qui in omnibus,
& per omnia verè Ciuis est, *Statban.*
cit. resol. 92. num. 24. Quod hodie est
indubitatum per *Pragm. primam*, de
immunit. Neapol. (de qua meminit *Ca-*
ran. in hoc ritu ex num. 32.) conceden-
tem, alienigenis vxorem Neapoli du-
centibus, & domum ementibus, vel
ædificantibus, vt habeantur tanquā
oriundi, & gaudeant, *Vrsill. ad Affl. &*
decis. 384. num. 5. *Gramm. decis.* 87. &
consil. ciuil. 159. num. 30. *Ann. alleg.* 74.
Pisan. ad Gact. rub. 27. num. 8. *Camilli*,
de *Medic.* memoratam Pragmaticam
interpretans, *conf.* 80. num. 4. l. *Franco*,
de *Leonard. in tract. de Magistrat. Regn.*
cap. 1. num. 61. *Thor. p. 1. compend. verbo*
ciuis, Anuè requiratur continua habi-
tatio, vel sufficiat pro maiori parte
anni? *Roman. singul.* 676. nu. 1. & ad rem
Besi. de Princip. n. 371. Tertio demū
per allectionem, quando in loco, vbi sit
Ciuis, cōmoratur: nam etiam verè Ci-
uis dicitur, & gaudet omnibus priuile-
gijs, prærogatiuis, exemptionibus, ac
immunitatibus, prout gaudet verus
originarius, & naturalis Ciuis, *Paris de*
reintegr. feud. cap. quare Dominus, *Me-*
noch. lib. 6. presumpt. 42. *Pisan. ad Gac-*
tam in ritib. R. C. rub. 10. ex n. 19. *R. Ro-*
nit. add. conf. 48. & seq. & idem *Renit. sa-*
2. *conf.* 62. à nu. 1. vbi dissert etiam pro
Ciue vigore Statuti, ibiq; D. *Altimar.*
qui requisita, & attinentes quæstiones
necit, *Reg. de Marin. obseru. ad Reg. Re-*
uersi.

nert. in decis. 297. & alios modos, quibus quis efficiatur Civis, tradit adductus Reg. Rouit. tom. 1. conf. 48. ac ibi D. Altimar. ceteros cōtrectos casus, & alia tradit Gardin. de Luca tom. 3. trall. de praeem. disc. 37. Reg. Moles tit. de immunit. §. 8. quast. 1. cum seq. & praecipue quast. 7. Landolf. de Aquino apud Reg. de Marin. lib. 3. alleg. 102.

Quod autem domicilium confideratur tripliciter: nempe Naturale, Commune, & Accidentale, optissime monent Gayll. 2. *obfern. 36. num. 3. Firminac. in fragm. verb. domicilium, num. 194. Menoch. lib. 6. praesumpt. 42. nu. 3. & alij, quos laudat D. Ageta cit. loc. ex num. 37. potissimum allectione, vel ex privilegio, quibus competit prerogativa, sicuti & originarijs, ut mox diximus: nam Civilitas, quae ex privilegio acquiritur, vera, & non ficta Civilitas est, Honded. *conf. 5. num. 8. vol. 1. Rom. conf. 62. n. 9. Reg. Sanfel. dec. 74. & 75. lib. 1. Hypollitus Vannius apud Rouit. conf. 49. lib. 1. Quod fortius ven- 76* dicat locum, si in privilegio concessionis fuisset dictum, ut habeatur in omnibus pro originario (sicut fieri solet) quia tunc quod ad iuris effectum in nihilo ab originario differt, Cyriac. *cit. contron. 303. nu. 32. & contron. 205. nu. 56. lib. 2. Decian. conf. 16. nu. 79. vol. 4. Boer. decis. 260. Menoch. conf. 738. n. 6. vol. 8. Costa inter conf. eiusd. Menoch. conf. 678. num. 1. vol. 7. Sese decis. 90. n. 2. & scripsi super rit. 85. num. 3. Quam conclusionem Nouar. *gran. 32. n. 7. extendit ad Civium filios in alio loco habitantium, & Sord. conf. 65. num. 7. lib. 1. de quo D. Altimar. cit. obfern. 48. num. 19. Et si eodem tempore in loco domicilij, & originis alicui iniungantur munera, tenetur potius subire id, quod in loco originis ei fuit iniunctum, ex Glos. ult. in l. 1. C. de municip. & orig. ubi Placca, & comprobatur ex sex. in l. libertus, §. praescriptio ff. ad municipal. de Marin. lib. 1. resol. 63. num. 5. Nouar. *sup. l. originem, C. de municip. lib. 10. Capiblan. de Baron. prag. 10. n. 75. Manr. allegat. 4. nu. 3. Lucin trall. de pluralitate legalit. cap. 70. nu. 4. Mon-****

tanar. de administrat. Vnin. pragm. 2. ex num. 334. Dominic. Homen. de Almeida Media in analysi excellentiarum in lure numeri quinary, cap. 5. num. 15. secus autem notat, si diversis temporibus munera conferantur: nam tunc prius iniunctum subeundum est, ex l. si pluribus, in fin. de leg. 1. ubi praefertur, qui praevenerit.

Expositos in Xenodochio D. Mariae 77 Annunciatæ, gaudere privilegijs Cinitatis Neapojs, decisum indicat D. R. Moles mem. §. 8. quast. 3. & comprobant Montan. *contron. 30. num. 19. cum* enim ignoretur eorum origo, ex loco, in quo sunt expositi, illam sumunt, Vinc. de Ann. *singul. 185. Eorum ta-* men filij si extra nascantur Civitatem, illis non fruuntur: cum prerogativa gaudendi civitate originis paternæ, à lure est elargita veræ origini paternæ; origo autem vera expositorum ignoratur, Montan. & Moles *cit. in loc.*

Quibus quoque gaudent Infideles baptizati in Civitate: per Baptismum enim dicitur homo renasci, Reg. Moles *cit. tit. & 8. quast. 3. Montan. mem. loc. num. 20. Quod Gratian. limitat tom. 1. discip. forens. cap. 75. num. 16. Praesul Rocca disput. iur. tom. 1. cap. 83. n. 4. Tan-* taque est vis Sacri Baptismatis, ut si Turca Christianam Mulierem in concubinam habuisset, postea ad Fidem conversus, illam in uxorem ducat, filij interea ex concubinato nati legitimantur propter Matrem fidelem, & conversionem ad Fidem, Adam Kell. *de iur. success. ab intest. tit. 7. num. 18.*

Baro dicitur Civis suæ Baronie loci, in quo possedit feudum, ut insinuat Capon. *discept. for. 55. ex n. 1. 10. 1. & obtinet, uti Primus Civis, usum ven-* tendi pascuis vniuersitatis, uti habent duo ex Civibus ditionibus: quæ de re Capiblan. *in pragm. 10. de Baron. n. 28. & ibi Rouit. & Nouar. de Franch. & ad eum Luca decis. 197. Consil. Ioseph de Rosa consult. 9. ex nu. 23. lib. 1. Gapaner. decis. 37. Consil. Altimar. ad Rouit. conf. 62. n. 18. 10. 2. Carleual. cit. loco nu. 656. & 697. Reg. de Ponte de potest. Prærog. tit. de elect. Offic. §. 2. nu. 1. Thor. add. p.*

3. *sect. 2. verb. Officialis, Praef. Gamanerr. dec. 38. n. 12. quod explicat R. Galeor. lib. 2. contron. 37. adeoq; possit ordinari ab Episcopo loci feudi, Capon. ibid.*

Scholares etiam statim, ac Scholares efficiuntur, fortuitum forum loci Studiorum, idq; ex speciali privilegio in *l. 2. C. de incol. lib. 10. & in Aurb. habitas. C. nē filius pro patre, Fernosin. de iudic. p. 2. ad cap. ex parte 15. de for. compet. quast. 14. Thor. p. 1. compend. decif. verb. Habitans, Pereyra de iur. Accadem. lib. 3. disput. 4. ex n. 392. Coler. de process. execut. p. 2. cap. 1. n. 40. & alijs medijs, Consil. Staiban. in observ. ad resolut. forens. 92. ex n. 66. cent. 1. Luc. ad Gratian. cap. 181. & in Regno adclt Cap. incip. Inter virtutum, versic. volumus, discernimus, & mandamus, Reg. Rouit. in rub. prag. de Schol. doct. gaudentque privilegij Civium, & non oneribus, Dec. in *l. si Rusticus, n. 13. C. de testam. Milit. Tiraquel. de Nobilit. cap. 6. num. 49. Praesul D. Franc. Verd. in proom. Instit. lib. 1. lemm. 8. n. 48. implians sub n. 52. vers. 14. ad electionis fori beneficium, ex Novar. in prax. elect. for. sect. 2. quast. 15. num. 1. Vin. decif. 55. n. 1. Rydolf. in prax. p. 3. & 4. num. 118. Salgad. in labyr. cred. p. 1. cap. 7. n. 40. tom. 1. Solorz. de Indiarum iure lib. 2. cap. 25. n. m. 117. tom. 1. Mart. de iuris d. p. 3. cent. 1. casu 39. Bened. Carp. in prax. crim. p. 3. quast. 110. num. 8. Scialoya de for. cūp. cap. 16. Quidē si elapso quinquennio, habitaverit, recipiendi causa proximab Aduocatis aduertit Amaya in citl. Cines, num. 106. Novar. in *l. nec ipsi 2. C. de incol. lib. 10. Consil. Altimar. ad Rouit. conf. 48. num. 38. P. Mendo de iur. Accadem. lib. 1. quast. 42. vel extra Studium reperiantur, vti in propria Patria, vel alibi solatij causa, Carleual. lib. 1. tit. 1. disp. 2. quast. 6. sect. 5. num. 496. Novar. de elect. for. sect. 2. quast. 15. num. 3. tom. 1. Pifan. ad Gact. in Rit. R. C. S. tit. de fundic. flagell. ex num. 184. qui in n. 173. cum seg. extricat quastionem à me excitatam in Rit. 272. ex n. 62. & scitum S. C. quo fuit data, in concursu cum Studio, doti prelatio.***

Omnes Iudices, & illi, qui hono-

81 rem, & dignitatem in hac Civitate adepti sunt, etiam exteri, hoc fruuntur privilegio, ex Caran. in hoc ritu. n. 21. & 23. notat Consil. Carleual. cit. loc. num. 656. Guid. Papa decif. 631. Donad. tom. 2. de renunc. cap. 16. ex num. 26. etiam Milites Hispani, nedum qui in eadem Civitate stipendia merent, sed qui in ea morantur, Thor. in supp. em. comp. d. verb. Milites, Reg. Sanfelice. decif. 74. to. 1. & vti habitantes, & vti Cives, Novar. de elect. sect. 2. quast. 38. nu. 7. Ann. sing. 365. Ricc. collect. 169. Scialoya de for. campet. & cap. 18. n. 4. Franc. Marcus decif. 713. num. 26. p. 2. Paris de Puteo de syndic. verb. Cinitas Officialis, cap. 1. & 2. Mut. Surgen. ad Marc. Ant. Surgen. de Neap. illustr. lib. 1. ad cap. 16. n. 25. Tasson. de antefat. vers. 3. observat. 3. n. 171. latē idem Thor. relato quoq; Caran. p. 3. compend. decif. sect. 2. verbo Officialis quammis, in quibus, an teneantur ibi solvere gabellas? quod tangit Anus meus ad Capyc. decif. 205. n. 6.

82 Eodem modo Doctores exteri conducti ad legendum in hoc amplissimo Studio, ex Caran. in hoc ritu. num. 22. vers. intelligendo pradiſta, Reg. Sanfel. add. loco n. 4. Ann. singul. 365. Reg. Tap. decif. Snpr. Senat. Ital. 14. nu. 4. Lenand. tract. de Doct. p. 2. §. 29. D. Bened. P. Pereyra de Accademia, lib. 8. tit. de Doct. orib. n. 1411. Idq; Aduocatos excēdit Narban. in *l. 20. glos. 2. tit. 1. lib. 4. rec. n. 194. & ad Officiales Accademiz, ac Tribunalis Studij publici, P. And. Mendo de iur. Accadem. lib. 1. g. 42. n. 481.*

Reſtor itidē, vel Prelatus alicuius
83 Ecclesiz, Innoc. in cap. ex ore, vers. Item in casibus, de primil. Glos. in cap. omnes Principes, de maior. & obed. Bald. in *l. 2. C. de infant. expof. & in tract. feud. cap. 2. qual. dom. propr. feud. priu. et. Reputantur enim, & ipsi tanquam Cives, Loffred. conf. 4. ex nu. 7. Bellet. disquis. Cleric. p. 1. tit. de disciplina Cleric. §. 2. num. 17. Rota decif. 380. apud Farinac. p. 1. recent. & videndus Donad. cit. tract. de renunc. tom. 2. cap. 16. num. 29.*

Monachi etiā, Monialesq; Monasterij
84 in hac Civitate dicuntur enim serui, & filij Monasterij, in quo sunt ingreſſi,

Apo.

Aposill. ad Abb. in cap. postulasti, num. 5. de for. compet. incip. Illius Civitatis, Thor. p. 3. compend. decif. sect. 2. verbo Moniales, fol. 104. Carol. de Grassi de eff. Cleric. effect. 1. num. 99. & 100. & Cives propterea loci, ubi degit Monasterium, ex Caran. in hoc rit. num. 24. Thor. p. 3. compend. decif. sect. 2. verbo Moniales, versùs med. Capib. tom. 2. de Baron. cap. 57. num. 2. & aduersantes sententias conciliat Molfes. ad consuet. Neap. p. 2. quast. 7. num. 27. ac dispungit Boer. dec. 260. num. 31. & an Clerici? Velsi. consulti. 100. Sard. decif. 120. Carol. de Grassi. cit. tract. in pralad. num. 381. Oter. de pasc. cap. 8. Nouar. cit. loc. num. 8. loquens de Monasteriorum animalibus

85 Quod, & in Clerico habente Beneficium in aliqua Ciuitate, intelligunt quoque; *Amaya in l. Cives, num. 62. C. de incol. lib. 10. Reg. Galest. contron. 67. num. 8. Rodero. ad Reg. de Marin. resol. 220. num. 1. lib. 1. & proinde ipsi liceat recipere Ordines ab Episcopo loci Beneficij, licet exigui, aduertunt Reg. de Marin. lib. 2. resol. 152. Consil. Altim. ad Ronit. conf. 48. num. 39. in fin.*

Tàdem pro coronide notandum est, 86 quòd quamuis Reus extrahi nò possit à proprio incolatu pro primis causis, nè subditi depauperentur, vt aureis verbis rescribit Imperator in *S. vnam quidem, vers. quid enim, Auth. vt omnes obed. Indic. &c. in S. 1. Auth. cit. diff. ind. coll. 6. S. si tibi quoque, Auth. de mandat. Princip. & de iure Regni sancitum est in prag. 8. de citation. prag. 2. ubi de delicto, prag. 3. S. 3. & prag. 79. S. 6. de offic. S. C. ac seruari Panormi indicat Caracciol.*

87 dec. Sicilia 38. n. 2. & 3. ac proinde non possint mandata iustificata, nec primæ citationes relaxari, nisi expressa causa priuilegij, cuius vigore Actor valeat trahere Reum extra proprium larem, *Capiblan. de Baron. prag. 3. post num. 194. & prag. 8. cap. 55. num. 14. tom. 2. Annus meus ad Capp. dec. 18. n. 1. Nouar. decif. Apul. 216. Scialoja de for. compet. cap. 2. de for. domicilij compet. n. 5. Quò*

88 verò ad Neapolitanos, & habitantes, far est, quòd habitatio innotescat, & sit decretum, stante notoria habitatione, absq; vilo priuilegio.

R I T V S CCCII.

Tem, quòd Curia Capitaneæ Ciuitatis nostræ Neapolis, non possit cognoscere de causis ciuilibus, nec super tenoribus instrumentorum; sed tamen habet cognoscere de causis criminalibus, iuxta antiquum ordinem antiquitùs obseruatum.

S V M M A R I V M.

- 1 Ex Rituum ordine indicatur, an Veritati congruat effatum Carauinæ infinnans, Capitaneam Ciuitatis Neapolis præfuisse M. C. V.
- 2 Causa liquidationis instrumenti eff criminalis, & id latè probatur.
- 3 Iudicium aliquod, vt dyndicetur, an ciuile sit, vel criminalis? qua sint inspicienda.
- 4 Instrumentum an liquidari valeat ad instantiam matris aduersus filium?
- 5 Indicandum non est exemplis, sed rationibus, nec debet attendi illud, quod fuit decissum, sed quod de iure decidè debeat.
- 6 Patrum, vt filius accusari possit de perurio ad instantiam patris, vel matris, vti contrà bonos mores, non est seruandum.
- 7 Mater liquidare non valet instrumentum contrà filium.
- 8 Filij, & Parentes non tenentur ad inuicem, nisi in quantum facere possunt.
- 9 Index ex officio repellere potest Actorem sine actione agentem.
- 10 In iudicij quasi contrahitur.
- 11 Contractus non potest pro parte valere, & pro parte non valere. Et quid in sententia?
- 12 Purgatio mora semper admittitur de agnitate, tam Canonica, quam S. R. C. quando int. patris aduersa non fuit effectum deterius.
- 13 Renunciatio purgationis mora non valet in Regno.
- 14 Advocatus an liquidare valeat instrumentum.

- mentum contra Clientem pro palmario promisso?
- 15 Beneficium, quod teneatur in quantum facere possint, certis tantummodo personis concessum est, qua enumerantur.
- 16 Doctrina Consil. Paschal. de patria potestat. 7. art. 2. cap. 9. num. 42. perpenditur.
- 17 Rit. M. C. V. 166. tribuens paratam executionem instrumento gaudenti, comprehendit omnes personas.
- 18 Quisquo locuples, & soluendo praeferuntur.
- 19 In iuramento excludit beneficium, ne quis conveniatur ultra quam facere potest.
- 20 Beneficio, ne conveniatur ultra quam facere potest, non renunciari possit?
- 21 Renunciatio proprii iuris expressa, vel tacita fieri potest.
- 22 Renunciatio generalis cum iuramento facta est, ubi specialis exigitur.
- 23 Advocato ob causam orandam, quam pecunia summam dari permittitur sit? & qualiter Index in palmario ei taxando versari debeat?
- 24 Summum ius, summa est iniuria; unde S. R. G. consuetudine aequitate, in iudicando, Dei vestigia nititur imitari.
- 25 Index cum taxare intendit palmaria Advocatis, quid attendere debeat?
- 26 Advocatus prestare tenetur patrocinium gratis Clienti pauperi.
- 27 In dubijs questionibus pro Reo iudicandum est, & adduntur alia notabilia.
- 28 Citatio nulla convalidatur per comparitionem citati.
- 29 Quid, si vitium consistat in forma, etsi comparueris animo dicendi de nullitate?
- 30 Instrumentum liquidari minime valet, non facta requisitoria in loco destinato ad solutionem, vel in loco contractus, licet in instrumento ad sit pactum, ut liquidari possit in omni Curia, loco, & foro.
- 31 Quod declarat non militare, comparente debitore, & non docente de pecunia in loco destinato existente.
- 32 Notario afferenti in instrumento in publicam formam redacto, se habere
- licentiam Principis instrumenta scribendi, & reassumendi per alios, an, & quando credatur?
- 33 Haeres creditoris an possit liquidare instrumentum, quando creditor non est stipulatus, & promissio solutionis nequidem creditori, eiusque haeredibus facta est?
- 34 Actio accusandi de perimio commisso in persona testatoris, non transit ad heredem, si ipsi haeredi non est irritum solui.
- 35 Occurritur Regenti Rouito decis. 26. & Consiliario Prato obseru. 63. pro haerede alean sustentibus.
- 36 Regula, quod persona haereditis est eadem cum defuncto, ipsamque representat, suas habet limitationes, inter quas est restrictio in delictis primatis.
- 37 Effatum, quod nominato creditore in contractu, censetur nominatus eius haeres, restringitur in casu hic adducto.
- 38 DD. per Rouitum, & Peatum adducti dissonantur.
- 39 Ad libellam ostenditur, decisionem 26. Reg. Rouit. esse infamam, & prolatam in diverso casu.
- 40 Stylus Notariorum, quod intelligatur stipulatus pro creditore, & haeredibus, & proinde ex praesumptione iuris intelligatur, ac si esset nominatus haeres, non vendicat locum in liquidatione instrumenti.
- 41 Perpenditur decisio Praef. de Franch. 325.
- 42 Clausula &c. non extensa in instrumento reassumpto, partique consignato, non potest amplius extendi.
- 43 Instrumentum non continens obligationem personalem debitoris an liquidari possit?
- 44 Tria sunt, qua liquidationem instrumenti promouent: nempe obligatio personalis, debitum liquidum, & iuramentum de facie ad faciem.
- 45 Liquidatio instrumenti multoties fit quod ad distractionem bonorum tantum, suspensa distractione persona.
- 46 Actio realis oriri non valet absque personali obligatione.
- 47 Venditio annuorum introituum non

- feri possit ex interesse tertiarum :
- 48 Pecunia numerata non requiritur ad constituendum capitale census, sed sat est aliquod debitum verum servata forma Bulla Nicolai Papæ V.
- 49 Tertia decursa an constitui poterint in novum capitale, & in emptionem annuorum introituum.
- 50 Interesse debetur pro annuis redditibus non solutis.
- 51 Textus in l. fin. C. de vsur. declaratur, & discipatur, an locum obtineat in interesse.
- 52 Interesse quando est certum, & debetur iure actionis, parit aliud interesse.
- 53 Opinio, quod interesse converti possit in capitale, ex quo aliud interesse permanet, quomodo procedere debeat.
- 54 Annuus redditus debentur tanquam fors, cum eorum capitale censeatur demortuum.
- 55 Accessus accessus non dicitur, quoties interesse exiit naturam interesse, & induit titulum alicuius sortis.
- 56 Interesse parere potest aliud interesse, quando illud deducitur in alium contractum, per quem extinguatur, ita ut incipiat deberi ex nova causa.
- 57 Idque eo fortius procedit, cum debitum extinguatur à viribus contractus censualis.
- 58 Maxime accedente relaxatione facta in contractu venditionis annuorum introituum.
- 59 Magna Curia Vicaria an sola cognoscat de presentatione instrumentorum, etiam primatiuè quò ad Barones? adducitur casus superioribus annis in eadem M. G. V. controuersus.
- 60 Actor sequitur forum Rei in qualibet actione, tam reali, quam personali.
- 61 Iura generalitèr loquentia, generalitèr intelligi debent; & cum non distinguunt, neque nobis distinguere licitum est.
- 62 Locus idoneus ad conueniendum Remm est Forum Rei.
- 63 Concessa cognitione delictorum laici Maiestatis, non venit illud in primo capite.
- 64 Cognitione indicij exequutiuum tantum tributa sit M. G. V.
- 65 Clausula abdicativa, & primatiua redditus privilegiatorum similes Clericis.
- 66 Vna causa excepta, regula aliarum causarum fundatur in contrarium.
- 67 Pactum exequutiuum est iudicium extraordinarium, & summarium.
- 68 Barones cognoscunt de liquidatione instrumentorum, & de uocis Banci.
- 69 Recensentur plures differentia inter iudicium liquidationis instrumentorum, & illud pacti exequutiuum.
- 70 Apoca Banci verificata equiparatur instrumento liquidato.
- 71 Adducitur sciunt M. G. V. confirmatum per S. R. C. quo denegata fuit Baroni remissio cognitionis in pacto exequutiuo.
- 72 Stylus, etiam contra Ius Commune, vim legis obtinet.
- 73 Pactum exequutiuum assimilatur causa liquidationis instrumenti, recognitionis apocarum, obligationum pendens acta, & literarum exequutiorum vigore consuetudinis, in quibus nulla datur remissio Baroni petenti.
- 74 Ratio ubi est eadem, licet non expressa, habetur pro expressa, etiam in Statuto condito contra Ius Commune.
- 75 Pactum exequutiuum ex quibus oritur.
- 76 Partes pacisci possunt, ut processum choetur ab exequutione.
- 77 Preceptum Iudicis, quod soluat, equiparatur mandato de parendo.
- 78 Remissio post sententiam non est concedenda Baroni illam petenti.
- 79 Concessio cognitionis causarum ad casus non expressos extendi non debet.
- 80 Clausula, quod debitor conueniri possit in omni Curia, loco, & foro, opponi potest in contractu censuali.
- 81 Debitor, qui certo loco se soluturum pecuniam obligauit, si solutioni satis non fecerit, conueniri potest in quocumque alio loco idoneo.
- 82 Baro remissionem petere non potest, cum Vassallus artatus est ad soluendum in loco destinata solutionis.
- 83 Officialis Regia Camera Summaria non potest alibi conueniri, nisi in Regia Camera.
- 84 Pactum exequutiuum non est causa.
- 85 Proctio est de Regalibus maioribus, qua

que Regi competunt in signum Supremæ potestatis, nec alteri concedi, aut communicari potest, neque in generali donatione inuifditiõnis concessa intelligitur.

- 86 Princeps si Superioritatis ius abdicat, non à se concessisset, diceretur homicida sua dignitatis; nec tali casu obstringeretur ad obseruantiam talis concessionis.
- 87 Autoritate propria quod facere licet, multo magis licet autoritate Iudicis incompetens.
- 88 Praxis de expediendis literis exequiariis vigore Consuetudinis, unde ortum habuit, & alia notabilia ad rem.
- 89 Pactum ingrediendi propria autoritate num valeat creditor exercere contra debitorem, eiusque heredem, petendo familia associationem, absque partis citatione?
- 90 Dominus directus an possit apprehendere possessionem propria autoritate, siue nota turbationis, neque citato Utili Domino rei emphyteutica propter emphyteusm finitam, vel alijs in casibus?
- 91 Quidam existente pacto, ad Domini directi beneficium, ingrediendi possessionem propria autoritate.
- 92 Ac quid si adit Iudicem.

Sic Rituum præcedentiam deducere vellemus ex illorum ordine, utique faciemur, ante præsentem Ritum, videri fuisse Magnam, & Vicariæ Curias; tùm quia Ritum complures hunc nostrum antecedentes, de illis coniunctim verba faciunt; tùm præsertim ob Ritum 54. speciatim dicentem: Nè vlla altera Curia, præter Magnam Vicariæ, cognoscere valeat causam liquidationis instrumentorum. Qua stante conclusione, cessabit Caranæ explicatio, tùm in præsentem, tùm in altero Ritum 55. ut Capitaneus; de quo loquuntur, intelligatur de eo, qui præsidebat Curia Vicariæ: nam Magne

Tom. IV.

præerat Magister Iustitiarius; tùm præsertim, quòd tempore, quo prædictæ Curia distinctæ erant, qui præsidebat Curia Vicariæ, Regens Curia Vicariæ appellabatur, ut fuit Ioannes de Hayz, cuius meminit Cap. Regni Si cum seculeratis, alterumque Delespantes. Deumque haud subiceo, quòd si noster Ritum intelligeretur de Curia Vicariæ, dedecet fateri, non potuisse in eo Tribunali tractari instrumentorum liquidationem. Ita quoque credere oportet, aliam tunc fuisse Neapoli Curiam à Capitaneò gubernatam, atque in ea agitari causas super tenoribus instrumentorum, non potuisse: quod etiam tetigi in rit. 1. num. 22. ac rit. 55. in princ. tom. 1. & hoc tom. 4. rit. 278.

- Igitur non eruitur ex hoc Ritum, causam liquidationis instrumenti esse civilem, tùm Gubernator non cognoscebat de illa, et eam esse criminalem, deducitur quia vires sumit à periurio. Prius enim tempore inoleuit poena, quæ debitorem perituum manus mutilatione plestebar; inde in eius locum, successit multa pecuniaria Fisco applicanda, ad rationem ducatorum decem pro centenarius, ut per Assl. in Const. Regni, Statuimus in 17. notabili, ac per Caran. in Ritum 133. & 171. num. 2. & 109. num. 1. At licet illa poena corporalis fuerit transfusa in pecuniariam; non propterea dici debet mutata causæ natura, & origo sed remanet causa adhuc criminalis: ita perpendit Caran. in Rit. 109. num. 2. & 3. cum ad dijudicandum, sit nè iudicium aliquod civile, an criminale? inspicere debeant modus agendi, causa, principium, & origo, text. in l. qui id quod, ff. de donationib. & in l. illud fuit, ff. de his, qui notant infam. Unde, quòd causa sit criminalis, censuere Frecc. de præsent. instrument. par. 5. num. 1. & par. 1. 1. quæst. 3. num. 4. Assl. decis. 64. un. 2. Caran. in Rit. 182. num. 9. Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de assens. Reg. 5. 7. un. 47. Præs. de Franch. in decis. 162. num. 5. & 15. & ibi Addentes, Galier. de præsent. instrumentor. in verb. Audiantur excusatores, num. 1. Ricc. in decis. 170. par. 3.

III 2

Mi-

Minad. in decif. 2. Nouer. quæst. forens. quæst. 79. num. 6. Reg. de Marin. resol. quotid. cap. 58. num. 15. Reg. Galeot. contr. 54. num. 17. Reg. Capyc. Latr. decif. 45. nu. 17. & decif. 58. n. 5. Præf. Merlin. tom. 2. cap. 21. num. 2. & cap. 24. num. 16. & 17. Conf. Staiban. resol. forens. tom. 2. resol. 109. num. 58. Muscatell. in præf. fideiuff. par. 2. quæst. 2. num. 12. Confil. Præus in addition. ad Paschal. de patr. potest. p. 2. cap. 9. fol. 420. & 421. & difcept. 15. Borrell. in summ. decif. tom. 2. tit. 19. de instrum. liquidat. n. 9. Reg. Sanfel. decif. 84. n. 8. & decif. 189. Rota Roman. in dec. 96. n. 28. post tract. Merlin. de pigmentis. mémor. dec. de Franch. 162. notat, hoc iudiciū esse famosum, & non posse exerceri contrā Patrem. Camill. Villan. apud Tapp. de iur. Regn. lib. 3. rubr. de instrum. liquid. ex. n. 6. improbens Rouiti opinionem, iudiciū nempē esse ciuile, in prag. 1. de off. Bainl. qua de re idem B. Sanfel. dec. 203. n. 6. Marott. difcept. 9. R. Capyc. Latr. consil. 48. à n. 57. lib. 1. Præf. Afflict. contr. 48. nu. 49. Iul. Capon. lib. 5. difcept. 401. in 6. concl. loquēs in cōcl. 3. 4. & 5. de Clerico coniugato.

Ex his Fabricijs Guardati, Eques

4 Militaris Ordinis Calatræ, aduersus quem, instantibus Liuiā Ambrosini eius matre, & Carolo Guardati fratre, liquidatum fuerat instrumentum pro ducatis quingentum capitalis, ac ducatis viginti quinque tertiarum, expeditisq; literis exequutorialibus: aiebat, liquidationem esse nullius roboris, vpotē expēcitam aduersus filium instante matre, Etenim cum causa liquidationis sit criminalis, quippē quæ vertetur circa periturij delictum: cuius immanitatem exitio plectit Diuinum Ius, Humanum dedecore, vt ait *Cicero lib. 2. de Legib. & grauiorem ipsomet homicidio, censet D. Thomas*, quem sequuntur communiter DD. apud *Menoch. de arbit. iudic. cas. 319. ex num. 1. & dixi in rit. 270. ex num. 1. tom. 3. nullo pacto pōterit filius contrā patrem, vel matrem liquidare instrumentum, Præf. de Franch. in decif. 162. qui licet annuat in decif. 366. circa finem, vnum ex Consiliarijs dixisse, quod ipse vi-*

derat liquidari instrumentum, petentē D. Carolo de Aualos, contrā Marchionissam Vasti eius matrem; non tamen rectē inferitur, ergō filius potest liquidare contrā matrem, & mater contrā filium; cum non sit iudicandum exemplis, sed rationibus; nec debeat illud attendi, quod fuit decifum, sed quod de lure decidi debuit, l. nemo, C. de senten. & interloc. omn. iudic. Reg. Rou. dec. 9. num. 39. *Carlen. tom. 2. de iudic. disp. 29. num. 11. & iudicari in rit. 1. n. 17. & alibi: cum illud potuisset forsitan accidere, quia mater non se defendisset. Ex Iuris enim dispositione contrarium erat decidendum, iuxta latē tradita ab eodem Præf. de Franch. in add. decif. 162. ac in specie, quod dicta liquidatio facta à filio contrā matrem non potuisset iure fieri in eo casu, notat Paschal. de virib. patr. potest. p. 2. cap. 9. num. 21. circa finem, his verbis: Præf. de Franch. in decif. 366. qui etiam in finalibus verbis asserit, vnum ex Dominis dixisse, vidisse liquidari instrumentum contrā matrem; quam quidem de cisionem fateor per supradicta nimis durum mihi videri, eique nullo modo acquiescere vales, Reg. de Marin. lib. 1. cap. 190. Thor. p. 3. compend. verb. Liquidari an possit, Præf. Rocca tom. 2. dispnt. iur. select. cap. 182. ex num. 20. loquens etiam in Socero, quod extrincant Minad. decif. 2. & Thor. max cit. loco, Danz. de pugn. DD. tom. 3. tit. de instrum. liquid. nu. 27. Luca ad Franch. cit. decif. 366. Pactum præterea, vt possit filius ad instantiam patris, vel matris, accusari de petiuri, abominabile, ac execrandum putat Ricc. ad Franch. in d. decif. 162. atq; aded, vpotē contrā bonos mores, non esse seruandum, cap. non est obligatorium, de reg. iur. in 6. Quæ Iuris conclusio procedit, non solum in Patre, verum etiam in Auo, & omnibus alijs Ascendētibz veriusque sexus, l. sunt qui in id. ff. de re iudic. nam veniunt appellatione Parentum cuncti Ascendētes veriusque sexus, Appellatione, ff. de verb. signif. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 78. num. 4. Et quod dixeret Præf. de Franch. & alij in filio con-*

contrà patrem, vel matrem : procedit etiam in matre, vel patre contrà filios; cum correlatiuorum eadem sit ratio, ac disciplina, idemque iudicium, vel in materia correctionis, ac pœnali, prout ex *Paul. de Casir. l. f. Salys. Surd.* & alijs probat *Gratian. tom. 1. discept. for. cap. 27. num. 14. & 15.* Ex in specie, quòd mater nequeat liquidare instrumentum contrà filium, aduertit *Reg. Sanfel. in nouiss. additionibus* per ipsum factus in *decis. 230. fol. mihi 371. num. 4.* ante *Prasf. Battaglini. in addit. ad Cyn. in l. qui in potestate, C. de in ius vocand.* quem refert *Thor. cit. tom. 3. par. 2. in verb. liquidari fol. 37.* Filij enim, & Parentes non tenentur ad inuicem, nisi in quantum facere possunt, deducto nè egant, *l. inter eos. ff. de re indic.* quapropter cessat liquidatio, & carceratio: prout optimè probat *Paschal. d. cap. 9. par. 2. num. 13. cum seqq.* Imò liquidatio, & carceratio non veretur solum matri contrà filium, sed & fratri contrà fratrem, iuxta latè tradita à *Theaur. in decis. 119. Paschal. ubi supra, & Ricc. in addition. ad Prasf. de Frauch. in d. decis. 162.* & dixi in rit. 166. ex num. 84. tom. 2. & aduertit *Olea de cess. iur. tit. 6. quæst. 11. num. 41.* quāuis abnuat *Girond. de primil. quæst. 88. num. 715.* Idem dum prædicta mater, & eius filius non poterant accusare filium, & fratrem de tam graui crimine periurij, ex *text. in l. si magnum 13. & l. si porem 18. C. de his, qui accusari non poss.* dicebat, nullitatem decreti liquidationis interpositæ, tanquàm decretum latum in beneficium illius, cui de iure nulla competeat actio, ad *text. in l. si pupilli, §. videamus, ff. de negot. gest. l. qui habebat, in princ. ff. de insti.* & poterat iudex ex officio, etiam parte non opponente, Actorem sine actione agentem repellere, DD. quos refert *De-xart. in decis. 100. num. 19. & Prat. tom. 3. cap. 1. num. 83.*

Discussis propositis nullitatibus in M. C. V. dictum fuit : *Illas non obflare, & littera exequutoriales executioni demandentur, citrà distributionem personalem, die 9. Iulij 1668.* suffragia præ-

stibus mecum Iudicibus Iohanne Baptista Altuto, & D. Aloysio Socampo, Commissario.

Ab hoc decreto appellauit debitor ad S. C. à quo obtinuit, quòd M. C. verbum faceret; ac aiebat, decretum M. C. neque in bonis subsistere, cum nulla penitus esset liquidatio. Siquidem si dictæ Liuiæ matri non compete-
 7 rebat ius, & actio liquidandi contrà filium, ipsumque periurio accusandi nè poterat quidem liquidare, neque contrà bona, soluendo penam Regio-
 10 nis Fisco. Nam in iudicijs quasi contra-
 hitur; & idem iudicatur de contractu, quod de quasi contractu; ac valet argu-
 11 mentum de contractu ad iudicium, *l. adiles, §. item sciendum, ff. de adilit. edit. Barzins decis. Ret. Bonon. 23. n. 17. & 18. Reg. Capyc. Latr. in decis. 120. n.*
117. Quemadmodum propterea contra-
 tractus non potest pro parte valere, & pro parte non valere; cum sit indiui-
 duus; maximè quando super eo im-
 positum est iuramentum, prout optimè probat *Faber in eius Col. tit. de dis-
 strall. pignor. defin. 4. & communièr DD. relati per Prasf. Merlin. cap. 55. n.*
7. cum seqq. Reg. Capyc. Latr. in dec. 104. num. 29. & Leotard. de usur. quæst. 4. n.
num. 50. Ità etiam sententia, ac res iudicata nequit pro parte valere, & pro
 parte non valere, cui censetur indi-
 uidua sententia, quando vnico verbo-
 rum contextu, eademque carta est pro-
 lata, quāuis super pluribus articulis,
 vel pluribus libellis, prout ex *Alex. de
 Neuo, Montero, Gaillo,* alijsq; probat
Reg. Capyc. Latr. in decis. 83. nu. 11. de-
 monstrans, sententiam latam in bene-
 ficium duorum Creditorum, quorum
 vnus erat mortuus tempore senten-
 tiæ, & alter repetiebatur viuus, non
 posse executioni demandari, neque
 respectu portionis conceditoris vi-
 uentis; & ità testatur fuisse decisum
 per S. R. C. Vrget magis in casu nostro,
 quia non sumus in fieri, sed in facto es-
 se; & in decreto nullitè lato per M.
 C. V. contrà filium, tam super bonis,
 quàm super persona, instante matre;
 quāmobrem totum decretum est nul-
 lum:

lum: dum non competebat matri actio criminalis, nec super bonis, nec super persona filij; sed tantum actio civilis, exercendo pactum exequutivum, remediumque ordinarium civile; ita relatis *Præf. de Franch. Thesaur. Pasch. l. 2. alij tuctur de Marin. cit. cap. 190. num. 1. & 2. ubi in nu. seq. probat, neque posse instrumentum liquidari contra patrem spiritualement, siue comparrem, stante afinitate, siue cognatione spirituali, Ricc. in addit. ad Præf. de Franch. in d. dec. 162. Gait. de credit. cap. 3. ex n. 1082.*

- Addebat, quod cum venisset debitor in Aulam M. C. sæculo paratus; ferens liberam fidem crediti Banei pro terijs decursis; nimio rigore vtens eadem M. C. noluit admittere purgationem moræ; quæ de æquitate, tam Canonica, quam S. R. C. semper admititur; maxime quando ius Paris aduersæ non fuit effectum deterius, *Rot. in decis. diuers. 277. Grammat. decis. 95. Maserat. decis. 67. num. 17. cum alijs, de quibus Scoppa ad decis. Gratian. obseru. 49. num. 25. & potest purgari etiam post sententiam; ac post exequutionem factam, quando exequutio suum non habuit effectum; prout latè post alios probat Conf. Staiban. tom. 1. ref. 78. num. 10. cum pluribus seqq. & ante eum Reg. Capyc. Latr. dec. 30. num. 14. potissimum in Regno, ac in S. C. prout ex *Vrsill. Ann. & alijs fundat prædictus Conf. Staiban. in d. ref. 78. nu. 21.* Imò*
- 13 in Regno adest lex municipalis in *Cap. incip. Legem veterem*, ubi disponitur, quod non potest quis renuciare purgationi moræ; quæ quidem moræ purgatio admititur, non obstante iuramento; etiam de Iure Canonico, prout post alios plenè inquit *Reg. de Marin. tom. 1. ref. 78. quotid. cap. 133. num. 8.* & hanc eandem Iuris conclusionem pluribus alijs relatis probat *Conf. Prat. tom. 1. discept. forens. cap. 27. à num. 75. usq. ad num. 92. Episcopus Rocca loquens in assensu disput. iur. select. cap. 62. ex num. 11.* Et in causa Venerabilis Collegij Sancti Iosephi Clericorum Regularium huius Ciuitatis, cum D. Horatio Carrasæ, referente D. Confil. V.

Dominico Garofalo, sub die 7. Iunii 1690. in Banca de Neapoli: illud admittimus ad purgandam moram solutionis quantitatis in transactione promissæ intrà mensem, haud refragante pacto, quod effluso termino, & solutione minimè facta à dicto Collegio, teneretur solvere dicto D. Horatio integram quantitatem crediti, renunciando quoque moræ purgationi. Idque in propriis terminis liquidationis instrumenti, annis elapsis, decusum per S. C. fuit in causa Marchionis Petrella, qui ex decreto M. C. fuerat condemnatus; at postea facto verbo in S. R. C. in Aula Regij Consiliarij Iouino, fuit admissus ad purgationem moræ, solutionis terijs decursis, quas in promptu obtulit in eodem S. R. C. neque prædicta causa agebatur inter matrem, & filium; sed inter personas penitus extraneas. Quod quoridie æquitati iniuxi seruamus.

Vnde per S. C. referente Dom. Iudice Soccampo in Aula Illustr. Marchionis Crispani, Reg. D. Didaci Sorria, tunc Consiliarij, die 11. Octobris eiusdem Anni 1668. decretum fuit: *Remissa est causa M. C. quæ promittit, quod stante solutione tertiarum in Aula S. C. supersedeatur in liquidatione.* Penes Thomam Guadagno Aduocatum Magistrum M. C. V.

- Ex hijsdem moriis, nimirum, quod
- 14 instrumentorum liquidatio sit causa criminalis; dubitatum fuit in M. C. V. an posset Aduocatus instrumentum liquidare contra Clientem pro palmario promisso? Idque accidit in causa V. l. D. Ignatij de Marinis, contra Bartholomæum Raparo; habita quadam ratione, quod Parronus causæ loco patris habeatur, Clientis verò quodammodò filij vices gerat. Quamobrem cum opposuisset Clientis, se non teneri vitrà quam facere posset; sed deducendo egeat; atq; adeo via *Ritus* agi non posse, quasi personati obligatione non esset affectus.

- Pro Aduocato perpendebatur;
- 15 quod hoc Iuris beneficium, nè teneatur in integrum, sed in id, quod facere

cere possunt : certis personis tantummodò concedi , constat ex *l. sunt qui* , 16. cum *ll. seq. ex l. miles* 6. de *re indic. l. maritum ff. solut. matrim. & §. sed , & si quis* , *Instit. de action.* vbi enumerantur dumtaxat, parentes , filij , socer , patronus , maritus , miles , socius , ac donator : cum huiusmodi beneficium tribuatur , vel ratione reuerentiæ personæ , vt parentibus , soceris , ac patronis ; *l. alia* , §. & *elegantè* , ff. *solut. matrim. d. §. sed & si quis* , *Instit. de Action.* vel ob reuerentiam coniugalem , vt viro , & vxori competit , *l. maritum* , ff. *solut. matrim. l. vnica* , §. cum antem , C. de *rei vxor. action.* vel ratione dignitatis personarum , vt possint publicæ utilitati inferuire , vt sunt milites , d. *l. miles* , vbi *Gloss. ff. de re indic.* vel ratione liberalitatis , vt donanti , *l. nec liberalitate* , ff. de *re indic. lex donatione* , ff. de *donation.* vel ratione communitatis , putè socijs , *l. verum* , in *princ. ff. pro socio* ; vel tandè habito intuitu miserationis , vt sunt qui bonis cesserunt , *l. is qui bonis ff. de cessante honor.* At omnibus his competit ex peculiari priuilegio , vt ex *Criuell. decis. 115. num. 4. 11. & 12.* alijque , tradit *Castagna in suo tract. de benef. de iust. n. egeat* , in *prom. 1. par. sub nu. 2. in fine*. Quod sanè priuilegium cum non reperiarur in vniuerso corpore Iuris scriptum in beneficij Clientis ; neq; vlla subscratio , ex qua protrahi possit ; sequitur , gratis opponi à Cliente .

Neque authoritas obstat *Consil. Pa. 16 schal. de patr. potest. p. 2. cap. 9. num. 42.* ex *Bacz.* dicentis : Item qui debitor est *Aduocato ex causa patrocinij* , hoc beneficio gaudere , optimis rationibus probat idem *Bacz. in tractat. de inope debitore* , cap. 12. num. 13. & seq. Erenim ex his verbis lingue potius lapsus , quàm opinio *Paschalis* refertur ; & est intelligendus iuxta dictum *Bacza* allegati *fic* dicentis : *Sed an debens mihi , quia Aduocatus eius fui , debeat mihi addici , si soluendo non sit ; & cerè non addicendus* , text. est. expressus in *l. 20. Siili* , vbi dicitur : *El Abogado por su salario , si a quel , que ha de dar salario , no*

hà bienes , de que lo pague , no se lo dará por preso ; vaya el ayuda por amor de Dios ; idque comprobat alijs rationibus num. 14. & seq. Ex quibus patet , loqui attenta lege municipali , quæ prohibet Aduocatatum pendente aduocationis tempore agere pro consequutione sui salarij contrà Clieitem pauperem ; quod notat *Christophorus de Paz ind. l. 20. Siili* , qui summamdo , & explicando text. illum , ait , quòd illa lex probat , non posse pauperem comprehendì , neq; in vinculis detineri pro mercede Aduocati ; in cuius cõfirmationem idem *Paz* adducit text. in *l. 16. tit. 16. lib. 2. Compilat.* vbi traditur , cogi Aduocatatum gratis præstare patrocinium pauperi , in locis , in quibus non sunt Aduocari publico stipendio constituti ; cum id congruat Reip. benè institutæ , *Gloss. in l. 1. §. id Prator* , ff. de *posulân.* Cum ergò lex illa localis sit , & secùdum eam loquatur *Bacz.* non potest allegari in hoc Regno , in quo nulla adest prohibitio , ac adfunt pauperum Aduocati ex publico AErario stipendiati ; secus non repetentur Patroni pro Clientum tuitione , vt obseruat idem *Paz loc. cit.*

Insupèr sumus in salario , ac palmario post licem terminatum conuento , & in stipulationem deducto , mediante publico instrumento gauratigatio , quod paratam habet executionem , ex *Rit. M. G. V. 166.* omnes personas comprehendente , neque casum Clientis excipiente , vt probatur ex verbis eiusdem *Rit. ibi* Item quòd si qui debitores , aut debitrices quarumcùq; personarum , seu eorum fideiussores , ex quibus debitis publica instrumenta appareant , & in dictis *Carijs* , seu altera ipsarum presentantur . Sufficit ergò , ad hoc vt instrumentum possit via *Ritus* liquidari , si debitor sit purus , liquidus , ex iusta causa à late non improbanda , & quòd sit in mora soluendi , adeòq; periculum committens , in quod cedit etiam pauper , vt ait *Apicel. de intam. pauper. tit. 2. num. 21.*

Ex quibus non possunt ad rem referri tradita à *Bacz. & Paschal.* à quibus

bus aliquā vim videtur Clientis mutuari. Nihil enim ab ijs adducitur ad hanc speciem pertinens: quippe eorum casus non est debitoris obligari per instrumentum guarantee, quod præstetur via Ritus, non limitans, in Clientes: proindeque standum regulæ.

Sed esto, quod à Baer. exarata per-
18 tinerent ad rem; paupertas in facto non fuit probata; Curia pro Tribunali sedente, & de iure locuples, ac soluendo quisque præsumitur, l. si credi-
tores, ff. de primil. credit. quapropter illam deducendi, onus probandi incumbit, *Glos. singularis in l. si verò, §. qui pro rei, verb. Dubitetur, ff. qui satisfacere cogant. Affli. d. decis. 377. nu. 6. præsertim si prædia possideat, atque ita bilia, l. verum, §. sciendum, ff. de minorib. 25. ann. atque aded Actor, vel Rco in sua exceptione non probante; Reus, vel Actor absolvitur, l. qui accusare, C. de edict.*

Demum, licet inopia probata esset,
19 ac beneficium deducto nè egeat, competeret, quod negatur; cum tamen huiusmodi promissio patrocini, ac palmarij sit iurata; beneficio locus non est, ratione iuramenti, quod excludit beneficium, nè quis conueniatur ultra quam facere potest, ut in diuiduo tradunt Felix, de societate, cap. 6. nu. 32. Farin. quæst. 27. nu. 70. Seraph. de primil. iur. 56. nu. 3. & 4. Grat. decis. Marchia 130. nu. 12. Surd. de alimen. tit. i. quæst. 78. nu. 26. & 27. Caran. in Pragm. ad Maced. §. 12. u. 70. quia hoc privilegium saltem fuit cogitatum in genere, si non in specie, quod satis est, l. qui iure militari, ff. de testam.

Quamvis autem satis contronerfa
20 sit quæstio inter DD. an huic beneficio expressè renunciari possit? dissidentes tamen opiniones, huius distinctionis ope, communiter concillantur: nimirum, aut res versatur circa beneficium concessum ob reuerentiam personæ, & huic non posse renunciari, concludunt: cum ins illud reuerentiale remitti non possit: sicuti idem dicitur de beneficio, quod causam habet

publicam, quæ priuatis passionibus non tollitur; aut res versatur circa beneficium, quod datur ratione contractus, ut in societate, & donatione; vel ex causa miserationis, ut in inope; & huic beneficio posse renunciari, affirmant, ut optime post *Castagn. & Baer.* distinguit *Galler. in tract. de renunciatio. cent. 2. remitt. 182. nu. 3. & seq.* cum vnusquisque possit renunciare ijs, quæ pro se sunt introductæ, l. si quis in conscribendo, C. de pact. ut exclamar *Cicero. act. 2. in Verrem*, ibi: *Quod mihi lex mea causa dat, eo mihi non vti licebit*; & tradit *Albi. in l. 1. nu. 1. C. de pact. Corn. conf. 109. col. 1. l. b. 1. & quilibet renunciare possit, qui non est prohibitus, Odofred. in l. commissoria, C. de pact. inter empt. & vend.*

Cum ergo possit expressè renun-
21 ciari huic beneficio; tã quoque, & tacitè, ad text. in l. recusari 95. ff. de acquir. hered. vbi Iuris Consultus inquit: *Quocumque iudicio voluntatis remitti ius nostrum possit*: hoc est omnibus ex modis. Qui enim quodecumque dicit, nihil excipit, *Martin. Vran. in cap. 1. extr. de Consil. nu. 3.* unde expressè, vel tacitè, posse fieri renunciationem proprii iuris, probatur ex text. in l. 1. C. de resist. in integr. min. & in cap. cum olim, de censib. obliuatur *Glos. in l. nihil interest, verb. Commonebitur, ff. de inoff. testam. latè Galleratus de renunciatio. lib. 5. cap. 1. nu. 20.* Et idcirco qui renuntiat omni legum, & iuris auxilio: prout in quolibet instrumento supponitur, censetur huic beneficio renunciasse, *Relam. de iure, quæst. 40. nu. 13. & conf. 13. nu. 10. lib. 1. Bertaz. de claus. claus. 40. glos. 6. nu. 4. & Galler. cent. 2. dist. 21. nu. 182. nu. 12.* quia in renunciatione non est necesse, ut iuris remedia specialitèr exprimentur, l. si duo, §. idem Iulianus, l. duobus, §. à fideiussore ff. de iur. iur. & tradit *Gancr. par. 3. variar. cap. 15. de renunciatio. nu. 140.* Quod præsertim obrinet in generali renunciatione iurata: etenim, cum
22 exigitur specialis, sufficit generalis cū iuramento, l. cum pater, §. filius matrem, ff. de leg. 2. *Bald. in l. 1. nu. 12. C.*

commodati, Seraph. de prinil. iurament. prinil. 7. n. 9. & Reg. Cap. L. astr. consuls. 242. num. 12. n. m. iuramentum operatur, vt renunciatio generalis habeat vim specialis, & comprehendat etiam ea, quæ speciale expressionem requirerent, Decian. cons. 39. à nu. 71. & num. 80. lib. 2. & post alios Seraph. prinileg. 56. num. 2.

Tandem pro Aduocato perpẽdeba-
33 tur, quod licet antiquitus Lex Cincia, seu Titia, prohibebat, nè quis ob causam orandam pecuniam, donum uẽ reciperet; quam sustulit Claudius Cæsar, & vsque ad dena festeria, sed centum aureos taxauit, vltra quam summam Repetundarum esset crimen, vt ait *Corn. Tacit. lib. 11. Annal.* Cum tamen contingeret, grateiò non omitti curas familiares, vt quis alienis negotijs intendat; & alioquin: *Sublatis*, vt inquit idem Tacit. *studiorum pretijs, essent, & studia ipsa peritura, vt minus decora*; abrogata veteri taxatione, obtinuit quandoque mos, vt peractis demùm negotijs, permitteretur pecuniam dari vsque ad summam aureorum decem mille. Verùm, & hoc Principibus reijei placuit, vt ad commune malum intendas, sicuti apud *Plin. Iunior. epistol. lib. 5. epist. 14.* Ac idcirco sancitum fuit, in honorarijs Aduocatorum ita versari Iudicem debere: vt pro modò litis, proque Aduocati facundia, & Fori consuetudine, ac iudicij, in quo erat acturus, æstimationem adhiberet; dùmmodò licitum honorarium non egrederetur; quæ licita quauetas intelligitur pro singulis causis vsq; ad centum aureos, *Vlpian. in l. 1. §. in honorarijs, S. si cuius de ver. & extraord. cognit.* qui aureus erat decem librarum valoris; iuxta quam æstimationem poterat consequi Aduocatus ex vna quaq; causa mille libras, vt declarat *Aleat. lib. 3. dispensation.* & notat *Ranchin. ad decis. Guidon. Pap. 190.* quos refert *Fon-tanell. decis. 427. num. 14. tom. 2.* Quod quidem ius in hoc Regno fuit correctum per *Const. Hæc editali, de salario Aduocatorum*, quæ vsque ad sexagesimam partem litis, pro qua patrocini-

Tom. IV.

um præstatur, Aduocatorum salarium constitui permittit in causis, quæ æstimationem recipiunt; in hijs verò quæ non possunt æstimari, prout cum de criminibus agitur, in quibus pena est corporalis: Iudicis arbitrio commendat, qui in illius æstimatione iuxta criminum qualitatem illud statuatur. Nò tamen prohibetur Aduocato vltra dictam summam conuenire cum Cliente in casu victoriæ pro laboribus, & palmario, ad *text. in l. vnica. C. de suffrag. Auend. de censu. mand. p. 1. cap. 2. sub n. 14. vers. tamen illud*, subdens, in Aduocatis tantummodò tolerandum ex consuetudine, vt vltra taxam salarium accipiant, *Guid. Pap. decis. 190. & decis. 102. præsertim pacto inhito cum iuramento*, quod consequi possit etiam partibus transigentibus, *l. fin. ff. mand. Guid. Pap. cit. decis. 102. ex num. 6.* licet aliter distinguat *Pras. de Franch. decis. 265.* Maximè si hoc pactum terminata lite subsequatur, iuxta *Cuman. & aliorum distinctionem*, quam reulit idem *Pras. de Franch. mem. decis. 265. sub n. 2.*

Licet autem è M. C. V. extiterit decretum, posse liquidationem fieri atq; quod poenâ ponatur in libro Inferni, referente Dom. tunc Iudice, D. Michaele Muscettula. Re tamen deducta in S. C. prouisum fuit: *Quòd causa remaneat in S. C. & coram D. tunc Confiliario, Antonio Florillo, Commissario nullitatis contractus*, suffragia præstentibus DD. Præsid. S. C. D. Bernardo Zufia, Marchione Oliueti Aula Decano, Hortensio Pepi, D. Gregorio Gallo, Antonio Florillo, ac D. Ferdinando Moscoflo. In Banca Breazzani.

Senatus enim, semoto rigore, ac
24 summo inre, (de quo Terent. Heant. Verùm illud Chreme

Dicunt: Ius summum, summa sepe malitia est.

quia quandoq; nimis iustus in sua iustitia perit, *text. cù Glos. in cap. nisi cum pridem, de renunciat. Præstius lib. 1. regularum iur. tit. 2. Reg. Valentz. con. 164. num. 74. lib. 2.* consuetæ æquitatē, quā maximè præfulget, vti maluit: quandoquidem in iudicando, Dei vestigia

K k k

nti-

nitur imitari; cuius iudicia nihil aliud sunt, quàm æquitas, iuxta illud Osee Proph. *Cognovi, Domine, quia æquitas iudicia tua*, cecinitque Regalis Propheta: *Latentur, & exultent gentes, quoniam indicas populos in æquitate*. Vnde non bene dixerunt Franc. Marc. decif. 13. num. fin. in 1. par. Anton. Solain Const. non. Sabaud. in tit. de modo, & forma supplic. à sent. Senat. glos. 2. num. 6. quos refert Fontanel. tam. 2. de post. nupt. claus. 4. glos. 18. part. 2. num. 89. pag. 44. orandum esse, ut Deus nos præferuet ab æquitate Parlamenti, & ab expedienti Magni Consilij. Cum
 25 Iudicis munus sit, pensare qualitatem, ac facundiam Aduocati, opes Clientis, & causæ circumstantias, quando intendit taxare palmariam; adeo quodd si excessum quantitatem promissam fenserit, illam ad iustam trutinam reduci iubebit: non obstare quòd Clientis illam expressè pollicitus fuerit Aduocato, mediante instrumento publico, & guarentigato; ità tenent Rip. Batz. Guttier. Rebus. Azeved. quos refert, & sequitur Florez de Nova praxi. quæst. lib. 1. quæst. 8. §. 1. num. 50. fol. mihi 109. ubi habet hæc verba: *Imò, & si excessum salarium promissum sit Aduocato, & de eo confecta scriptura publica, & guarentigia, non est valida, neque exequi potest, nisi pro iusto salario à Iudice moderato, & taxato*; & in fine dicti num. 50. necit, hanc opinionem esse verissimam, & iustissimam; neque ab ea recedendum, tam in iudicando, quàm in consulendo, Sarmient. selectar. interpretation. lib. 1. cap. 11. num. 9. fol. mihi 33. dicens: *Quòd cum salaria Aduocatorum non simpliciter voluntariè constituantur, sed necessitate quadam præexistente, à Prætoris auctoritate, moderatione, & arbitrio dependet, & postea sic subdit: Es idè licet millies de certo salario partes conveniant; poterit, & debes Index ad iustam quantitatem moderare*. Idem ait Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 56. num. 4. ibi: *Ità ut neque scriptura publica de salario confecta, aut guarentigia sit valida, vel exequi possit, nisi pro iusto salario, & per Iudicem*

taxato; allegando Rebus. Pinel. Cenal. & alios. Eandem opinionem pluribus alijs relatis, tueretur etiam Consil. Carlenal. ta. 1. de indic. tit. 1. disput. 2. quæst. 4. num. 182. fol. 92. Parladier. in semicent. differ. 130. §. 1. Fermosin. de indic. & foro competent. lib. 1. ad cap. Pastoralis 14. quæst. 11. nu. 4. Prasde Mauro alleg. 97. Amicaugel. de Regal. Offic. quæst. 18. nu. 22. tit. de offic. Aduocipij offic. Consil. ad text. in l. unic. C. si quis Imper. maled. §. 10. ex num. 5. nec non Consil. D. lo. de Xart. super Capis. Regni Sicil. lib. 3. tit. 11. cap. 59. nu. 25. pagina mihi 914. & denique probatur per synodalem text. in l. 1. §. in honorarijs Aduocatum in vers. incip. si verò ff. de var. & extraord. cognition. his verbis: *Si vitrà post causâ actam causa est honoraria summa, peti potest usque ad probabilem quantitatem, nisi namine palmarij tantum sit*; qua de re scripsi in rit. 58. lib. 1.

Eò magis, quia inspecta fuit debitoris notoria egestas, in quo casu firmat Baz. adductus à Consil. Paschal. loco citato, quòd, citrà Statutum, teneatur Aduocatus prestare gratis patrocinium Clienti.

Decum opinio Paschalis: nempè quòd minimè teneatur Client, nisi in quantum facere potest, proindeque quòd contrà ipsum non possit liquidari instrumentum, ad tradita à Prasde Franch. decif. 164. & 366. num. 12. in fin. aut veritate niritur, aut saltem dubia. Si vera, ergò Clientis carcerari non debet. Si dubia, & adhuc penam effugiet, & vincula: nam in du
 27 bijs quæstionibus non solum pro Reo est iudicandum, l. favorabiliores 173. l. semper in dubijs, ff. de regul. iur. l. Arrianus, de action. & obligat. absentis ff. de pen. cum concordantibus; verum etiam similiter est iudicandum, ut poena cuitetur, & ut quis se excuset à mora, & contumacia, ex Crauet. Honded. & alijs probat D. Consil. Staiban. in resolut. 173. nu. 17. & 18. & in resolut. 176. num. 99. & 97. tam. 2. ità paritèr in dubio est iudicandum, aliquem non esse petiurum, ex Beroo, Cephal. & alijs deducit Canalcanis in decif. 9. p. 1. nu. 36.

Anna

Anna filius in addit. ad patrem in singulari. 624. Ac etiam in dubio est iudicandum contra Fiscum; maximè quando Fiscus agit de lucro captando, ac de poena exigenda, vt in recensito themate, & non de damno vitando, ex *text. in l. non puto, ff. de iur. Fisci*, & dixi in rit. 57. ex num. 16. lib. 1. in rit. 261. sub num. 12. vers. & Princeps, ac in rit. 265. sub num. 55. lib. 3.

Iam quod incidit sermo de instrumentorum liquidatione, quæ sanè est materia practicabilis, ac vtilis, non ab re erit, si nonnullas quæstiunculas, earumque dijudicationes, quæ acciderunt, perstrinxero.

Instante Io: Bapista Mautiello, citatus Thomas Muscato super tenore instrumenti, opposuit nullitatem, eo quia in relatione citationis famulus Curia non expressit ipsum debitorem citasse eorundem duobus testibus, nec constabat, famulum prædictum fuisse matriculatum iuxta nostras prag. Creditur 28 tor opponebat, debitorem prædictum per comparitionem, omnem defectum citationis sanasse, l. 1. & 5. fin. ff. de for. Vbert. de cit. tom. 3. cap. 16. num. 788. & cap. 13. num. 145. August. Barbo. in vot. decis. 1. p. lib. 2. vot. 58. num. 25. & 26. lib. 3. 2. p. vot. 81. num. 8. & in collect. ad text. in cap. proposuisti, num. 19. de for. compet. & num. 6. Salgad. in cent. decis. ad labyrinth. credit. decis. 66. nu. 15. Cald. conf. 11. num. 8. & 13. Carleual. de iudic. tit. 3. disp. 4. num. 30. Marger. var. concl. verb. citationis, pag. 54. vers. col. 1. Char. var. decis. 14. num. 9. Gam. decis. 326. nu. 1. & 324. num. 1. Gratian. cap. 60. nu. 4. Gramm. conf. 1. post decis. & ibi Anus meus num. 11. & ad Capyc. decis. 82. à num. 1. de Franch. decis. 14. nu. 9. Vin. decis. 274. Cancr. var. resol. p. 3. cap. 18. num. 159. Pellidar. Rip. obseru. 120 lib. 1. Pragas. resol. forens. cap. 2. num. 44. siue 39 nullitas, & vitium consistit in forma, siue in materia, Baron. citat. quæst. 44. num. 12. & num. 13. Ripoll. var. resol. cap. 1. num. 118. ampliat procedere, etiam si compareret animo dicendi de nullitate citationis, & ex Possib. de manu. obser. 84. num. 46. dilatat, etiam

Tom. IV.

si deficeret relatio, & exequutio citationis, vel si citatio esset aliter nulla, idem Poss. post tract. de subbas. decis. 193. nu. 4. & post tract. de manu. decis. 427. num. 4. & Civil. resol. 50. ex nu. 26. Suetel. cent. 1. conf. 31. num. 8. & cent. 61. num. 14. Baron. in add. ad cit. quæst. 44. ex num. 5. nimirum, quia cessat causa finalis pragmaticæ, emanatæ ad obviandum fraudibus creditorum, quæ in citatione, & relatione illius possent patrari, quæ ratio, & causa finalis colligitur ex procemio eiusdem Iuris municipalis, ex *text. l. pen. ff. de iur. & facti ignor. Reg. Rouit. conf. 65. num. 5. tom. 1. Muta decis. 81. nu. 27.* & saltè tacitè inest, propterea haberetur pro expressa, Negus. quæst. 69. num. 7. & 13. & quæst. 190. ex num. 26. & ratio in procemio Statuti ipsam limitat, & restringit, Nepes. ad Conf. Gasban. in proem. n. 92.

Hæc perpendens M. C. in memorata causa decrevit, sub die 25. Iunii 1667. me referente: Nullitati propositas per Thomam Muscato non obflare. In Banca Gamberasæ. Quod quippè decretum ratum non habuit S. C. nam; me relatore in Aula, tunc D. Consil. Marchionis Cispani, sub die 20. Octobris eiusdem anni 1667. decernit: Ut obflare. & proinde restitui citatur; penès de Mercati à secretis S. C. siquidem regula, quod minime refert, sub qua forma quis in iudicio citatus fuerit, si in eo inueniatur, vel interveniat, & quod nulla citatio tunc conualidatur, non procedit, si citatio nullitati sit obnoxia, quia non fuit facta seruata forma Statuti, ex las. doctrina in l. 1. ff. de in ius vocand. vers. secundo limita, Purpuratus Tuscoch. 246. nu. 4. ver. citatus nullitèr, & ante Bald. in cap. 1. de milit. Vassall. qui centum. est; si tamen res non est integra: Nam re integra indubitati est, illam conualidari. Sed si comparuerit (vt in enarrato themate) petito liquidationis actu, vel emanata sententia, tunc nullitas deducta militare debet, ac ex integro audiri; id quod voluit idem las. loc. cit. nu. 12. dùm dixit: Limita quando citatio fit solum ad finem simplicis comparitionis, ut cita-

Rkk 2 tus

nitur imitari; cuius iudicia nihil aliud sunt, quàm æquitas, iuxta illud Osee Proph. *Cognovi, Domine, quia æquitas iudicia tua*, cecinitque Regalis Propheta: *Latuerunt, & exultent gentes, quoniam indicas populos in æquitate*. Unde non bene dixerunt Franc. *Marc. decis. 13. num. fin. in 1. par. Anton. Sola in Const. non. Saband. in tit. de modo, & forma supplic. à sent. Senat. glos. 2. num. 6.* quos refert *Fontanel. tom. 2. de pelt. nupt. claus. 4. glos. 18. par. 2. num. 89. pag. 44.* orandum esse, ut Deus nos præferret ab æquitate Parlamenti, & ab expedienti Magni Consilij.

- 25 Iudicis munus sit pensare qualitatem, ac facundiam Aduocati, opes Clientis, & causæ circumstantias, quando intendit taxare palmari; adeo quod si excessiuam quantitatem promissam senserit, illam ad iustam trutinam reduci iubebit: non obstat quod Clientis illam expresse pollicitus fuerit Aduocato, mediante instrumento publico, & guaranteegiato: ita tenent *Rip. Batz. Gantier. Rebusf. Azened. quos refert, & sequitur Florez. de Mena pract. quast. lib. 1. quast. 8. §. 1. num. 50. fol. mihi 109.* ubi habet hæc verba: *Imò, & si excessiuum salarium promissum sit Aduocato, & de eo confecta scriptura publica, & guaranteegia, non est valida, nec: exequi potest, nisi pro iusto salario à Iudice moderato, & taxato; & in fine dicti num. 50. nectit, hanc opinionem esse verissimam, & iustissimam; neque ab ea recedendum, tam in iudicando, quàm in consulendo, Sarmient. selectar. interpretation. lib. 1. cap. 11. num. 9. fol. mihi 33.* dicens: *Quod cum salaria Aduocatorum non simpliciter voluntariè constituantur, sed necessitate quadam præexistente, à Prætoris aequitate, moderatione, & arbitrio dependet, & postea sic subdit: Et idè licet milles de certo salario partes conveniant; poteris, & debes Index ad iustam quantitatem moderare.* Idem ait *Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 56. num. 4. ibi: Ità ut neque scriptura publica de salario confecta, aut guaranteegia sit valida, vel exequi possit, nisi pro iusto salario, & per Iudicem*

taxato; allegando Rebusf. Pinel. Cenul. & alios. Eandem opinionem, pluribus alijs relatis, tuetur etiam Consil. Carlenal. to. 1. de indic. tit. 1. disput. 2. quast. 4. num. 182. fol. 92. Parlador. in semicent. differ. 130. §. 1. Fermo. de iudic. & foro competenti. lib. 1. ad cap. Pastoralis 14. quast. 11. num. 4. Prasde de Mauro alleg. 97. Amicangel. de Regal. Offic. quast. 18. num. 2. tit. de offic. Aduoc. ipsius offic. Censal. ad text. in l. vni. C. si quis Imper. maled. §. 10. ex num. 51. nec non Consil. D. lo. de Xart. super Capis. Regni Sicil. lib. 3. tit. 11. cap. 59. num. 5. pagina mihi 914. & denique probatur per synodalem text. in l. 1. §. in honorarijs Aduocatorum. in versincip. si verè ff. de var. & extraord. cognition. his verbis: Si verò post causâ altam causa est honoraria summa, peti potest vsq; ad probabilem quantitatem, eisi nomine palmarij tantum sit: quia de re scripti in rit. 58. lib. 1.

Eò magis, quia inspecta fuit debitoris notoria egestas, in quo casu firmat *Batz. adductus à Consil. Paschalis, loco citato*, quod, citrà Statutum, teneatur Aduocatus præstare gratis patrocinium Clienti.

Demùm opinio *Paschalis*: nempe quod minimè teneatur Clientis, nisi in quantum facere potest, proindeque quod contrà ipsum non possit liquidari instrumentum, ad tradita à *Prasde Francib. decis. 164. & 366. num. 12. in fin.* aut veritate niritur, aut saltè dubia. Si vera, ergò Clientis carcerari non debet. Si dubia, & adhuc poenam effugiet, & vincula: nam in du-

- 27 bijs quæstionibus non solum pro Reo est iudicandum, l. *favorabiliores* 173. l. *semper in dubijs, ff. de regul. iur. l. Arrianus, de action. & obligat. l. absentis, ff. de pen. cum concordantibus; verum etiam similiter est iudicandum, ut poena evitetur, & ut quis se excuset à mora, & contumacia, ex *Cranetti. Honded. & alijs* probat *D. Consil. Staiban. in resolut. 173. num. 17. & 18. & in resolut. 176. num. 99. & 97. tom. 2. ita paritèr in dubio est iudicandum, aliquem non esse peritum, ex *Beroo, Cephal. & alijs* deducit *Canalicani in decis. 9. p. 1. num. 36.***

Anna filius in addit. ad patrem in singular. 624. Ac etiam in dubio est iudicandum contra Fiscum; maximè quando Fiscus agit de lucro captando, ac de pœna exigenda, vt in recensito themate, & non de damno vitando, ex *sex. in l. non puto, ff. de iur. Fisci*, & dixi in rit. 57. ex num. 26. lib. 2. in rit. 261. sub num. 12. vers. & Princeps, ac in rit. 265. sub num. 55. lib. 3.

Iam quòd incidit sermo de instrumentorum liquidatione, quæ sanè est materia practicabilis, ac vtilis, non ab re erit, si nonnullas quæstiunculas, earumque diiudicationes, quæ acciderunt, perstrinxero.

Instante Io: Baptista Mauriello, citatus Thomas Muscato super tenore instrumenti, opposuit nullitatem, eo quia in relatione citationis famulus Curie non expressit, ipsum debitorem citasse coràm duobus testibus, nec cõstabat, famulum prædictũ fuisse matriculatum iuxta nostras prag. Creditur 28 cor opposebat, debitore prædictũ per comparicionem, omnem defectum citationis sanasse, l. 1. & S. fin. ff. de for. Vberade cit. tom. 3. cap. 16. num. 788. & cap. 13. num. 145. Augus. Barbo. in vot. decis. 1. p. lib. 2. vot. 58. num. 25. & 26. lib. 3. 2. p. vot. 81. num. 8. & in collect. ad text. in cap. proposuisti, num. 19. de for. compet. & num. 6. Salgad. in cent. decis. ad labyrinth. credit. decis. 66. nu. 15. Cald. conf. 11. num. 8. & 13. Carleual. de indic. tit. 3. Asp. 4. num. 30. Margar. var. concl. verb. citationis, pag. 54. vers. col. 1. Char. tar. decis. 14. num. 9. Gam. decis. 326. nu. 1. & 324. num. 1. Gratian. cap. 60. nu. 4. Gramm. conf. 11. post decis. & ibi Anus meus num. 11. & ad Cappy. decis. 82. à num. 1. de Franch. decis. 14. nu. 9. Vin. decis. 274. Cancr. var. resol. p. 3. cap. 18. num. 159. Polidor. Rip. obseru. 120 lib. 1. Prag. resolut. forens. cap. 2. num. 44. siue 39 nullitas, & vitium consistat in forma, siue in materia, Baron. citat. quæst. 44. num. 12. & num. 13. Ripoll. var. resol. cap. 1. num. 118. ampliat procedere, etiam si compareret animo dicendi de nullitate citationis, & ex Possb. de manut. obser. 84. num. 46. dilatat, etiam

Tom. IV.

si deficeret relatio, & exequutio citationis, vel si citatio esset alitèr nulla, idem Possb. post tract. de subhast. decis. 193. nu. 4. & post tract. de manut. decis. 427. num. 4. & Cini. resol. 50. ex num. 26. Smeles cent. 1. conf. 31. num. 8. & cent. 61. num. 14. Baron. in add. ad cit. quæst. 44. ex num. 5. nimirum, quia cessat causa, finalis pragmaticæ, emanatæ ad obviandum fraudibus creditorum, quæ in citatione, & relatione illius possent patrari, quæ ratio, & causa finalis colligitur ex proemio eiusdem Iuris municipalis, ex text. l. pen. ff. de iur. & facti ignor. Reg. Ronit. conf. 65. num. 5. tom. 1. Muta decis. 81. nu. 27. & saltem tacitè inest, propterea habetur pro expressa, Negus. quæst. 69. num. 7. & 13. & quæst. 190. ex num. 26. & ratio in proemio Statuti ipsum limitat, & restringit, Nepes. ad Conf. Cathan. in proem. n. 92.

Hæc perpendens M. C. in memorata causa decreuit, sub die 25. Iunii 1667. me referentæ: Nullitates propositas per Thomam Muscatum non obflare. In Banca Gambarsæ. Quod quippè decretum ratum non habuit S. C. nam; me relatore in Aula, tunc D. Consil. Marchionis Cispani, sub die 20. Octobris eiusdem anni 1667. decernit: *Nullas obflare, & proinde retinens citetur*: penès de Mercati à feceritis S. C. siquidem regula, quòd minime refert, sub qua forma quis in iudicio citatus fuerit, si in eo inueniatur, vel interueniat, & quòd nulla citatio tunc conualidatur, non procedendi citatio nullitati sit obnoxia, quia non fuit facta seruata forma Statuti, ex las. doctrina in l. 1. ff. de in ius vocand. vers. secundò limita. Purpuratus Insc. cõcl. 246. n. 4. ver. citatus nullitèr, & ante Bald. in cap. 1. de milit. Vassall. qui contum. est; si tamen res non est integra: Nam re integra indubitati est, illam conualidari. Sed si comparuerit (vt in enarrato themate) peracto liquidationis actu, vel emanata sententia, tunc nullitas deducta militare debet, ac ex integro audiri: id quod voluit idem las. loc. cit. nu. 12. dñm dixit: *Limita quando citatio fit solum ad finem simplicis comparicionis, ut cita-*

Kkk 2

tus

que simpliciter compareat, secus si fuerit ad finem responsionis, & defensionis, & aduerit *Tas. ead. consil. 146. num. 9.* his verbis: *Restringe, quia nullitè citatus: putè die feriato in honorem Dei, vel aliàs nullitè, si compareat ad allegandam nullitatem sententia, & opponat de nullitate, non sanatur citatio, imò omnia acta, vigore dicta citationis nullius, erunt nulla, facta oppositione, Alex. consil. 188. in fin. lib. 2. Castr. in l. 1. in fin. de for. vbi dicit, menti tenendum, & ibi Alex. Specul. quocumq. tit. de cit. §. 1. verb. Item excipitur, & videndus Thor. p. 3. compend. sect. 2. verbo nullitatis, pag. 177.*

Cum liquidatum fuisset instrumentum mutui rogatum in Ciuitate Barij ad instantiam Antonij Gallo contra Franciscum Bello, aiebat debitor, dùm ageretur causa in Aula, quòd quumuis adesset in instrumento appositum pactum, vt possit liquidari in omni Curia, loco, & foro (de cuius validitate, pæralijs, enquirunt de Petris consil. 25. Consil. Altimar. de nullit. lib. 1. rubr. 9. quast. 10. ex 4. Reg. Sanfelici. in prax. sect. 11. num. 19. Carlenal. tom. 1. discept. 2. quast. 1. nu. 248. de Marin. quotid. resol. cap. 108. lib. 2. Caribar. dec. Gen. 6. Thor. vol. 84. num. 155. & p. 3. compend. verb. instrumentum) adhuc desiderabatur requisitoria, quam oportebat fieri in dicta Ciuitate Barij, loco destinato ad solutionem, l. contraxisse 20. ff. de act. & obligat. l. 3. ff. de bon. anti. ind. possidend. l. 2. ff. de eo, quod certo loco, l. unica, C. vbi conueniatur, Bart. in l. non utiq. Si quis ita, num. 3. ff. de eo, quod certo loco, Bart. Bald. Castrensi. Fulgosi. & cæteri in l. idem illa, ff. de consil. pecun. Anell. de Amato consil. 66. nu. 2. Faber def. vlt. C. vbi, & apud quem cognit. restit. in integr. Et respondente Creditore, præteritæ requisitoria locum esse, quando esset promissa solutio in Ciuitate Barij; tamen per M. C. V. prouisum fuit, quòd rectius ciuetur: etenim putauit verum, quumuis non fuisset expressè conuentum, vt fieret solutio in dicto loco, subintelligi per iuris dispositionem; cum solutio cõfetur destinata in loco contractus; atq; adeò taciti, & expressi ea-

dem est virtus, l. com quid 3. vbi DD. ff. si certum petatur, l. hac verba 3. ff. de legat. 1. l. aliquando 106. ff. de cond. & dem. l. expressa nocent 156. ff. de regul. iur. l. non rectè 3. C. de fideiuss. Ad rem Petr. Faber l. in personam, ff. de reg. iur.

Id quod intelligas, si fuerit facti citatio debitori in Curia, vel alio loco designato in instrumento (de cuius pacti validitate scripti in rit. 166. nu. 132. lib. 2. quem locum, examinando articulum, refert D. Altimar. de nullit. tom. 1. rubr. 12. quast. 19. ex num. 1. Consil. Rosa consil. 3. num. 9. Pegar. r. sol. forens. cap. 11. num. 40. vel in contumaciam: tunc namque Iudex ex officio superfedere debet in liquidatione, non facta requisitoria. Non verò legitime citato debitorè personaliter, vel domi, & habitæ scientia liquidationis faciendæ, non opposuerit: imò passus fuerit ad illum procedi, & in gradu nullitatum deduxerit requisitionis defectum: tunc enim agnoscitur debitoris malitia, ac dolus, qui si pecunia esset prompta in loco contractus, clamaret, deduceret, & ostenderet saltem tali quali documento. Vnde in M. C. liquidato instrumento, virgente D. Antonio Mendozia contra D. Danielem Rauascherio pro summa ducatorum 1600. fortis, & 468. tertiarum, Princeps deduxit nullitates, quarum præcipua fuit: *Prætensum instrumentum conficitur in Marina Belmontis, & solutio annuorum ducatorum ducentum triginta quatuor, dùm nõ adest locus, intelligitur promissa solutio in loco contractus, aliàs Debitor non est in mora; igitur cum pars aduersa liquidauerit instrumentum absque requisitoria ad soluendum in Terra Belmontis, liquidatio nulla fuit.* Atque M. C. V. decreto, innatis Aulis, sub die 22. Februarij 1654. declaratum fuit: *Nullitates propositas pro parte prædicti Ill. Principis Belmontis non obflare, & proinde depositum liberetur Regio Fisco.* In Banca Auerfanz. Quod eodem Iudice relatore, habuit ratum S. C. sub die 5. Martij 1654. penes de Mercati à secretis eiusdem.

Aduersus liquidationem instrumenti, instante Balthasare Alfano, vti filio, & hz-

hærede Francisci, pro summa ducatorum mille, contra Iosephum del Core, opponebat Debitor; Primò quidè, 33 quòd quamvis ad evitandam quæstionem, an Notario assercti, sc. licentiam habere, reassumi faciendi aliena manu, esset credendum, idè de gestis coràm ipso non testabatur, ex à me exaratis in rit. 166. ex num. 38. & Curia pro Tribunali sedente præsentasset creditor licentiam Collateralis Consilij, & facultatem concessam Notario reassumi faciendi aliena manu; nihilominus facultas, & licentia, non fuit simpliciter, & libera Notario concessa, sed conditionatè, & sub certa forma, nempe: *licet, & licitum sit retroscripto Notario Jo. Francisko Montanario per duos scribas per ipsum eligendos scribi facere in eius protocollos omnes contractus per ipsum stipulatos, & stipulandos, & eosdem reassumi facere per eosdem scribas in publicam formam.* Quæ quidè forma, & conditio appositæ in licentia, & facultate, in reassumptione servata non fuit: dixit enim in principio Notarius: *Habens amplam potestatem, licentiam, & facultatem, acta mea quacumque per me confecta, & conficienda in publicam formam redigi, & assumi faciendi, ut infra.* In calce postea instrumenti subnequit: *Exinde de præmissis omnibus hoc præfens publicum instrumentum per manus alterius scriba ad id per me fideliter electi, vigore, & auctoritate prædicti Regij decreti, & licentia mihi concessa per Excell. D. Proregem huius Regni sub die 12. Augusti 1654. pendi Ioseph Tagliantia Regimè à mandatis scribam; subscriptumque subscriptione mei, qui supra iudicis, & subscriptorum testimonij subscriptionibus roboratum.* Hæc in instrumento. In actu postea reassumptionis dicit Notarius: *Et quia præmissis omnibus pro Notario publico rogatus interfui ego Jo. Franciscus Montanarius publicus; idè hoc præfens publicum instrumentum, licet aliena manu scriptum per scribam à me fideliter electum vigore, & auctoritate prædicti Regij decreti, & in publicam formam assumpsi, & meo signo signavi.*

Perpicuum proinde est, formam, & conditionem in decreto, & licentia, appositam nullatenus fuisse observatam: Nunquam enim amplissima potestas facta fuit Notario eligendi quoscumque scribas maluerit; sed ad duos dumtaxat restricta; nec reassumptio per alium quemcumque scribam ad arbitrium electum fieri poterat; sed vnicè ab illo, qui scripserat instrumentum: enimverò disertissimis verbis, & vncialibus literis in decreto apponitur: *Et eosdem reassumi facere per eosdem scribas in publicam formam.* Si ergò validitas reassumptionis pendet à decreto, & in decreto solum permittitur reassumptio sub certa forma; onus probandi formam esse adamussim impletam, idè reassumptionem esse factam per unum ex duobus scribis, quos habebat Notarius facultatem eligendi, & esse factam ab eodem scriba, qui in protocollo scripsit, erat partis adversæ, quæ validitatem actus sustinet, fretum solummodò præsidio laudati decreti, ex adductis à Mascard. conclus. 808. Quinimò concessio adhuc, quòd sufficeret nuda attestatio Notarij absq; alia probatione, id ipsum desideraretur: cum Notarius nunquam dixerit, reassumptionem esse factam per alterutrum ex scribis, quos habebat potestatem eligendi, & scribam, qui reassumpsit, illum ipsum esse, qui in protocollo scripserat, quod speciatim in decreto, & expressè requiritur. Ex quo fit, ut dum non constat, nè per asserctionem quidè Notarij, de forma, & conditione in decreto concessionis facultatis appositæ, remaneat actus reassumptionis nullus, ranquam contra formam iuris nostri Regni; neque rebus recipiat ex licentia, & facultate, cum de adimplemento conditionis in facultate adiectæ non appareat, Grass. de except. excep. 33. n. 5. & 6. Farinat. in fragm. crim. p. 2. verb. lex. à num. 103.

Alter præterea obex fuit, quòd li- 33 quidari non poterat instrumentum, quia creditor in illo pro se, & hæredibus nõ fuit stipulatus, & promissio solutionis dumtaxat creditori, & non eius hære- di-

dibus facta fuit; quo casu non licere hæredi de periurio accusare, & instrumentum via *Ritus* producere, deducitur ex *text. in §. non autem, vers. sed hæredibus, Institut. de perpet. act.* & quod actio accusandi de periurio commissio in personam defuncti non transeat ad hæredem, in propria materia *Constitutionis, Eius, qui scienter, ex qua habuit originem poena amputationis manus ex causa liquidationis instrumenti, originaliter dixit Andr. de Isern. super Constit. prædictæ, qui subdit, id locum habere, etiam si periuretur postquam est hæres, quia non est crimen publicum, nec sibi, scilicet hæredi, iratum fuit. Ex*

34 quo inferitur, quod etiam si debitor non soluat post mortem defuncti, si non est iuratum solui ipsi hæredi, non possit hæres de periurio accusare; *Affl. in ead. Constit. num. 9.* mouet eandem quæstionem, & sustinet, hæredi integrum non esse accusare, quando hæredi non est iuratum; hoc idem dicit *Caran. in rit. 182. num. 7.* & adest pun-ctualis decisio *S. C. 75. Cap. vbi illud notatu dignum cenfeo, quod in dicta dec. creditor erat stipulatus pro se, & hæredibus, & successoribus; aliam decis. affert Gallup. in pract. p. 2. cap. 22. n. 35.* in qua promissio erat facta creditori, eiusque hæredibus de legitimo matrimonio, & fuit decisum, non posse liquidari per hæredes extraneos, de quibus nullatenus sermo fuerat in pacto, & quibus non erat promissa solutio, *Galter. verb. aduersus creditor ad personam suam, num. 18. fol. 87.* speciatim aduertit, quod hæres non valeat liquidare, si creditor in instrumenti stipulatione recipiens pro se ipso iuramentum, non exprefcit hæredes, & subdit, quod hoc raro, aut nunquam eueniat hodie, cum generaliter contrahentes stipulentur pro se, hæredibus, & successoribus. Reg. verò *Ronis.*

35 *decis. 26.* decisum memorat aduersus debitorem, ac fuisse prouisum, quod procedatur ad interrogationem cum hærede creditoris, qui in instrumento penitus nominatus erat, scitumque comprobatur, & rescribit *Consil. Franc.*

Maria Prat. obseru. 63. ex num. 43. nuntur quippe regulis generalibus, nempe, quod persona hæredis eadem
36 sit ac defuncti, illumque representat in omni iure creato, & formato in personam defuncti; quæ regula licet vera; suas tamen patitur restrictiones, *rit. tit. Institut. de perpet. act. temp. act.* quarum præcipua in delictis priuatis, in quibus ius querelandi extinguitur cum persona, nec transit ad hæredes, *ut cit. §. non autem; & idem Menoch. ab ipsis adductus lib. 3. præsump. 47. de nu. 11.* multis in casibus eandem coarctat regulam, atque *Isern. cit. loc.* hoc expressis insinuat verbis, ibi: *Accusationem ergo ad poenam corporalem infligendam competentem defuncto, hæres non habet in periurio, quia extincta est morte illius, & insequuntur mox relati DD. quorum penitus immemores fuerunt Ronis. & Prat.*

Nec quidquam obstat *text. ab ipsis.*
37 met adductus in *l. si pactum nouum, de probat.* quod nominato creditore in contractibus, censeatur quoque eius hæres nominatus. Nam *Gloss. ibid. in verb. probare debet, illum restringit,* quando res natura non est transmissibilis ad hæredes. Minusque officiunt
38 *II. CC. ab ipsis memorati.* Nam *Rebuffin. Consil. Gall. tit. de lit. oblig. art. 2. num. 3. & 14.* sermōcinatur in iudicio executiuo, *Caran. in rit. 178. num. 5.* loquitur in hærede debitoris, & dicit, quod instrumentum habet executionem paratam contra hæredem debitoris, ductus ea ratione, quia persona hæredis est eadem cum defuncto; sed quæ est executio parata, quæ datur contra hæredem debitoris? forsân liquidatio instrumenti? certè non; sed solum via executiuæ. Et idem *Caran. in rit. 186. num. 6.* potius pro nostra opinione potest afferri, nam dicit: *Ex qua opinione, & eius ratione sequitur, quod idem hæres admittitur per hunc Ritus, & alios præallegatos, facto prius præambulo ad liquidandum instrumentum, quia in omnibus instrumentis creditores stipulantur pro se ipsis, & coram hæredibus, & propterea censentur nomi-*

-nati

nati, sicut principales creditores. Nec potest *Caranis* in d. loc. aliter intelligi: nam si diceremus, quod quando creditor non est stipulatus pro se, & heredibus, tunc hæres censatur nominatus tanquam principalis creditor, esset frustranea questio mora ab *Ifern. Afflict. & Cypic.* & alijs: nam semper hæredes creditoris, quamvis creditor nō sit stipulatus pro heredibus, & ipsis non sit iuratum solui, quia sunt principales creditores, possent de periurio accusare, & instrumentum liquidare, & *Caranis*, sibi met adversaretur, & palynodium caneret: nam expressē in *rit. 182. n. 7.* à me adducto, significat cum *Afflict. & Cypic.* quod quando creditor est stipulatus pro se, & heredibus, potest hæres de periurio accusare; secus verò, quando creditor non est stipulatus pro heredibus.

Verum enimverò scitum S. C. apud 39 *Retit. decis. 26.* in casu suo iustissime manavit: Thesis enim illius fuit, quod Vincentius Garganus creditor citare fecit super tenore instrumenti Io: Baptistam Cypicum Galeotam, & inculatis contumacijs, instituit creditor in prima Curia, & debitor comparēdo præsentavit scripturas, & supplicationem, ac Curia pro Tribunali sedente, fuit facta solita decretatio: *Condemnetur; verum non ponatur in libro inferni, donec visis scripturis extra Bancam aliter fuerit promissum.* Postea, facto verbo in S. C. fuit causa remissa eidem M. C. quæ procederet ad interrogationē vigore instrumenti præsentati per Garganum, fuit interrogatio facta cum eodem Gargano creditore, quamvis non legitime: nam fuit facta intra carceres M. C. de hac interrogatione non legitima, tanquam de gravamine, doluit debitor; & S. C. decrevit, quod fieret interrogatio cum hærede dicti Gargani creditoris, qui, pendente appellatione ab actu interrogationis non legitime factæ, decesserat. Quid mirum? non poterat aliter determinari: nam, vel dicimus (quod liquidatio erat iam facta tempore primi decreti M. C. in quo fuit dictum: *Visis scripturis*) ut declarat

Reg. Pragm. 3. de instrum. liquidat. cap. 7. quando tollit abusum antiqui decreti, per quod ordinabatur: *Procedatur ad interrogationem*, ibi: *Non si hauerit da fare la forma del decreto malamente introdotto. Procedatur ad interrogationem, perche l'interrogatione si hebbe per fatta all'ultima Corte, quando il debitore rispondendo con la comparsa, e con le scritture presentate, restò condannato, ma sospesa l'esecuzione per le scritture.* Sicque dicit *Reg. Pragm.* quod in primo decreto remansit debitor condemnatus, & solum executio suspensa: & quis dubitat, quod si remansit debitor condemnatus in iudicio criminali liquidationis instrumenti, quod possit hæres, quamvis non nominatus in instrumento, petere ad sui beneficium executionem decreti, & condemnationis? Vel aliam incutens viam, dicimus, quod per illud decretum M. C. in quo fuit dictum: *Condemnetur, & non ponatur, donec visis scripturis, &c.* liquidatio non erat perfecta, quia antiquitus remanebat actus interrogationis, qui decrebatur in alio decreto; & saltē oportet fateri, quod per citationem, inculcationem contumaciarum, & actum insistentie creditoris in Curia, in qua comparuit etiam debitor præsentando scripturas, in hoc summarissimo iudicio sit inducta contestatio litis à creditore contra debitorem; & quoties lis est contestata à defuncto, hæ penales actiones etiam transeunt in hæredes, & contra hæredes, ut aperte dicit *text. in sospē alleg. 5. non autem*, ibi: *Penales autem actiones, quas supra diximus, si ab ipsis principalibus personis fuerint contestata, & heredibus dantur, & contra hæredes transeunt.*

Urget, quod stylus omnium Notariorum stipulatur pro creditore, & heredibus illius, ac proinde ex præsumptione Iuris habetur, ac si hæres esset nominatus; eo fortius, quod in presenti contractu adsunt, & cetera, videlicet: *promissi integre, &c. solvere, & restituere, &c. eidem Martio, &c.* siquid quod solutio promissa ipsi Martio &c. illud &c. non potest importare aliud,

aliud, quàm suis hæredibus, & successoribus, & ideo ex hoc &c. habentur, ac si essent nominati in instrumento, & quòd dictio, &c. quando fuisset extensa, non potuisset extendi alio modo; Vndè per consequentiam necessariam perinde est, ac si legeretur nomen hæredis in instrumento.

Sed huic oppositioni quam facillime 41 mè occurrit, ex singulari decis. D. *Præs. de Franch. 325.* cuius casus est, quòd creditor concessit quãdam domos debitori pro annuis ducatis vno, & viginti, cum facultate affrancandi dicti annuum reditum infra annos nouem pro dueatis tercentum octoginta duobus, & cum pacto expresso, quòd adueniente tempore dictorum annorum nouem, instrumentum posset liquidari pro dueatis 382. & solum deficiebat, quòd debitor non promiserat soluere in fine annorum nouem dictos ducatos 382. quòd sequebatur per consequentiam necessariam, & per intellectum iuris, vt dicit D. *Præs.* nàm si dilatio erat concessa solum pro annis nouem, & pactum de liquidando erat pro dicta summa, elapsis annis nouem, non poterat dubitari, quòd debitor non teneretur soluere, & tamen, disputato plenè articulo, dicit D. *Præs.* quòd non poterat instrumentum liquidari, sed debebat ordinariè agi; dat rationem in fine decisionis: *Quia Ritus noster semper loquitur de senore instrumenti, & citationes, quæ expediuntur, dicunt, compareant responsuri super senore instrumenti.* Et ideo non potest liquidari, nisi pro expressis in instrumento, & non per ea, quæ inducuntur per necessariam consequentiam, vel per intellectum iuris.

Tandèm huiusmodi clausula, &c. 42 nò potest ampliùs à Notario extendi, eo quòd instrumentum fuit iam reasumptum, & cõsignatum parti, *Affl. in cõssit. Baines omnes, n. 17.* ac post alios, *Gabriel commun. opìn. tit. de consuetud. com. 3. limit. 4.* quòdo enim Notarius instrumentum tradidit parti, adeò dicitur functus officio suo, vt nò punctum quidem, aut syllabam ampliùs immu-

tare possit: ad quòd confert dec. Rotæ, apud *Alex. conf. 126. 2. coll. lib. 5.* quem refert de *Marfill. singul. 60.*

Dum hæc in vtramque partem verterentur, & viuis excessit debitor, & causa catuit exitu suo. Vnde ea solum, ad acuenda ingenia, adnotare visum est.

Disceptatum est etiam, an possit li- 43 quidari instrumentum, quòd nò continet obligationem debitoris personalem? idque in causa III. Ducis Belcastri, contrà quem liquidare intendebat instrumentum D. Antonius Caracciolus. Aiebat Ducis Patronus, quòd in instrumento hæc legebantur verba: *Et fuit expressè conuentum, & fuit appositum, & repilogatum in principio, medio, & fine, & in qualibet parte præsentis contractus, quòd per præsentem, &c. & nullatenus intelligatur, nec veniat D. Ill. Dux obligatus de persona: ex quo nullo modo voluit sic se obligare; alius non contraxisset.* Ex quibus nullus colligitur locus dubitationi, quòd istud instrumentum careat penitus personali obligatione, tùm ex *Glof. S. actio, Instit. de Action. in princ. l. licet, S. ea obligatio ff. de procurator.* tùm etiam ex *text. in l. non omnis 19. ff. si certum petat.* ex quo colligitur, quòd actus Agentium non transiliunt vltra ipsorum intentionem; & ad hoc accedit R. *Consil. Hodierna lib. 1. contr. cap. 63. num. 75.* Nec quisquam dixerit, quòd si absit personalis obligatio, possit villo modo liquidari instrumentum, vt restatut *Caran. super Rit. 167. num. 6. & 7.* & liquet ex eodem *Rit. 166.*

Nec pactum, quòd possit liquidari 44 via *Ritus*, appositum in instrumento, quicquam operatur ad hoc, vt queat ad liquidationem deueniri. Quæ enim liquidationem promouent, sunt hæc tria: personalis nimirum obligatio, liquidum debitum, ac iuramentum de facie ad faciem, vt per *Frecc. de instrum. liquidat. in princ. Caran. Rit. 166.* sine quibus pactum inutilitèr confeceret, ac inefficax torperet. Atque in dies expectimur, quòd licet Procurator pactum apponat, vt possit instru-

men.

mentum liquidari contra suum Principalem; nunquam tamen ad liquidationem contra Principalem devenitur ex defectu requisitorum, *Affist. decis. 64. Reg. de Marin. lib. 1. resol. cap. 187. num. 3.* secus dictus Ill. Dux, qui nulli nunquam voluit se submittere personali obligationi, si in ipsum liquidari ex eo pacto posset instrumentum, diceretur personalitèr præter opinionem obligatus, quippè qui carceraudus foret pro pœna fiscali.

43 Quod autem aliquando consuevit fieri liquidatio quò ad distinctionem bonorum tantum, suspensa distinctione personarum, restantur *Caran. Rit. 166. n. 79. Thorin compend. dec. in verb. Instrumentum fol. mibi 274. & diximus in hoc Rit. num. 10.* non inde arguitur, quòd processerit liquidatio absq; personali obligatione; in hijs enim casibus ab initio personalis obligatio extiterat; licèt deinde à Iudice fuerit, vel suspensa, vel diuisa; & in casu memorato nulla tēporis differentia voluit Dux personali obstringi obligatione.

46 Hinc promanat, quòd, cum abfuerit ab initio personalis obligatio in instrumento; nulla orta est actio realis: nequit enim hæc ortum habere sine illa. *l. contrahitur 4. ff. de pignori. lib. 1. Contrahitur hypotheca per pactum connitum; cum quis paciscatur, ut res eius propter aliquam obligationem sint hypotheca nomine obligata, l. fideiussor, vbi Bart. ff. de fideiussor. Negus. de pignori. memb. 1. part. 3. num. 9.* atque adeò cum ex defectu obligationis personalis clarè liqueat defectus actionis realis; sequitur claris, quòd nè possit quidem procedere liquidatio quòd ad distinctionem bonorum; nè, non iactis fundamentis, construamus molem.

47 Addebat insuper, contractum esse nullum, atque vsurarium, ex eo, quia in venditione annuorum introituum, erat deductum interesse tertiarum, pro quibus erant expeditæ literæ exequutoriales; illudque positum in capitale contra lūs Diuinum, & Canonicum, in cap. quia in omnibus, & cap. super eo, de vsur. & contra communem, ac ma-

gis receptam sententiam: sic enim decisum, si seruentur primæ iura, ut in factò *Leotard. de vsur. quæst. 87. num. 21.* imò indistinctè sic semper iudicatum, *Larrea decis. Gran. 84. num. 9. Faber in Guit. de vsur. diffinit. 4. Minad. decis. 17. Franch. qui in dies absque difficultate ita iudicatum refert, decis. 254. num. 14.* & in anno 1651. ac iterùm in anno 1617. *Rouit. decis. 9. n. 15.* quamuis interesse vigore sententiæ deberetur, *Faber cit. sit. de fin. 21. & iunctis Aulis prouisum, Camill. de Medic. conf. 155. nu. 6.*

48 Has rationes retundeat creditor, dicens, adesse obligationem personalem. Etenim quò ad obiectionem, qua afferebatur, ex interesse tertiarum non posse fieri emptionem annuorum introituum, aiebat, indubitatum esse, quòd cum in nostro Regno, in quo Bulla Pij V. non fuit recepta, non requiratur numerata pecunia ad constituendum capitale census; sufficit verum aliquod debitum seruata forma; Bullæ Nicolai Papæ V. de qua in *Prag. 1. de censib. Idque non solum in nostro Regno seruatur, sed etiam in omnibus alijs Regnis, in quibus dicta Bulla Pij V. non fuit recepta, ut per Masrill. decis. 262. num. 11. Thesaur. inn. quæst. 32. in fin. lib. 1. & ita millies iudicatum referi Fontanell. decis. 130. num. 7.*

49 An autem tertix decursæ potuerint constitui in nouum capitale? licèt *Intrigl. de censib. quæst. 48.* negauerit, & referat, ita vidisse determinari in contractu ad libellam, *Peregrin. de iur. Fisci lib. 6. tit. 7. num. 33.* in fin. attamen *Intriglioli* opinio communiter reprobatur, ut ait *Giurb. decis. 24. num. 34.* qui refert decisum, quòd ex fructibus decursus Vitæ, & Militiæ, potuit constitui capitale census; & *nu. 35.* inquit, quòd illud, *fructus fructuum peti non possunt*, intelligitur, quando non dùm essent fructus conuersi in capitale, ut per *Ias. Stracc. Socc. Canal. Milan. Menoch. & alios* relatos in d. num. 35. & ante ipsum ait *Bal. in prag. de censib. lib. 5. q. 6. per tot.* qui *nu. 4.* dicit, quòd etiam interesse quanti plurimi potest conuerti in capitale annuorum census,

suum, *Quasius Lanca in cap. volentes*, Regni Siciliæ, ubi ait, etiam interesse dotis posse fieri capitale annuorum censuum, suamque opinionem esse ibi communiter receptam; & ita fuisse decisum in causa Ill. D. Beatricis Sances contra Ill. D. Mariam de Aragonia, inquit *Addit. ad Petr. Gregor. de dote de paraggio, quasi. 36. lit. A. neglecta opinione Cannerij, qui in cit. cap. volentes, sustinuerat oppositum, Griuell. decis. 130. nu. 5.* dicens, ita servati à suo Senatu.

Nec iuare dicebat partis replicationem, quod quamvis tertiæ poterant converti in capitale, & in emptio-nem annuorum introituum; interesse tamen earumdem tertiarum non poterant. Quandoquidem DD. relati nul-lum habuerunt discrimen inter tertiæ, & earum interesse, putantes, ex utroque ipsorum posse indifferenter, validèque constitui capitale; cum in hoc vna om-nium sit cura, ut debitum sit reale, nè fiat fraus Bullæ Nicolai V. Quod au-tem debitum Ill. Ducis Belcastri fuerit vetum, liquidum, ac reale, patet: quia pro eo debito expeditæ erant litæ
50 exequutoriales iussu S. C. quod nite-batur opinioni communi receptæ in Regno, deberi interesse pro annuis redditibus non solutis, ut testantur *Fransb. decis. 254. num. 12. Amend. ibi-dem num. 12. Vrsill. ad Affl. decis. 291. num. 5. Ann. sing. 261. Lanar. conf. 79. num. 6. Reg. de Pont. conf. 64. num. 18. vol. 1. Ronit. decis. 9. num. 1. & decis. 43. num. 1. & in Pragm. 1. de censib. nu. 38. Trentacing. lib. 1. variar. tit. de inter. cap. 1. num. 27. Scacc. de commer. §. 1. quasi. 7. p. 2. ampl. 8. nu. 294. Prat. obser. 12. do-cuitque Ant. Fab. lib. 4. c. de fin. 13. num. 15. & 16. dicens, quod morosus debi-tor census, nõ solum tenetur solvere census decurlos; verum etiam sumptus litis, & quanti emptoris interfuit, non esse solutos, quia census non est acce-sio primi capitalis, quod iam censetur æmortuum; sed est capitale; subditque illa verba: *Neque enim ea videri pote-rat accessio accessio: cum pensio illa annua, non tanquam usura, aut accessio, sed tanquam res ipsa vendita deberetur.**

Neque obflare dicebat lo. fin. C. de
51 usur. ibi: *Quapropter hac apertissima lege definimus, nullo modo licere cuiquam usuras prateritis temporis, vel futuri, in sortem redigere, & earum iterum usuras stipulari.* Ex quo Gothof. in margine eiusdem legis ait, id Iustinianum sanxisse in odium feneratororum, ibi: *Puto anatocismum, de quo hic agitur, odio feneratorum interdicti; aliis si novam sortem debitori numerare licet, & ab eo novas, & alias usuras stipulari: non acceptas ab eodem usuras brevis manu eidem remunerare, sortis insar, non licet, ut ex ea pecunia novas usuras præstet.* Quamobrem discipu-lum est inter DD. an ista lex locum, habeat etiam in interesse, lex, utpotè magis favorabile, videtur non debere sub illa lege comprehendi: cum possit, etiam quod non convertatur in sor-tem, parere aliud interesse, ut puta-runt *Cagnol. in l. 1. num. 46. C. de sent. qn. pro eo, quod inter. Rota Gennet. dec. 68. num. 16. Villagut. de usur. quasi. 18. concl. 5. Berret. & alij, quos refert Menoch. de arbitrar. cas. 119. nu. 18. Scacc. de commer. §. 7. glos. 2. num. 49. Hieron. de Leo in decis. 3. num. 6.* Quod autem,
52 quando interesse est certum, & debetur iure actionis, vel ex sententia, vel liquidatum ex placito partium, pariat dubio procul aliud interesse, fundat *Theodor. allegat. 40. Bened. Bon. de censib. art. 11. num. 28. Cusalean. decis. 21. num. 30. lib. 1. Anendan. de censib. cap. 38. num. 11. Cost. de rata quaest. 142. num. 13. Gait. de cred. cap. 2. num. 1496. Fab. de Ann. conf. 48. nu. 19. lib. 1. Scacc. de commer. §. 7. glos. 2. num. 50. Bellon. conf. 25. num. 9.* & hanc esse commu-nem opinionem, colligitur ex *Anton. Fabr. de error. Pragm. dec. 20. error. 1.* Hinc, interesse deductum in sortem ex partium conventionie parere aliud interesse, dixerunt *Ruin. conf. 55. vol. 2. num. 15. Castill. decis. Sicul. 12. nu. 57. & 58. Canale. d. decis. 21. num. 30. lib. 1. & decis. 14. num. 24. lib. 2. Cost. d. quasi. 142. num. 12. & 13. & Scacc. loc. cit. scri-bens: Quia interesse convertitur in ca-pitale; unde non remanet interesse alio-rins*

rius interesse; sed semper eris interesse capitalis ac sequitur Larrea decis. Granat. tom. 2. decis. 84. num. 3. & num. 14.

Quæ quidem opinio, quod interesse
53 conuerteri possit in capitale, ex quo aliud interesse promanet, licet plerisq; displiceat; id tamen procedere debet, quando deducitur interesse in capitale simpliciter; non itidem quando conueritur in capitale annui census. Siquidem ratio, qua fundare oppositam sententiam nititur *R. Ronitus in dec. 9.* quem sequitur cum pluribus alijs *Leotard. de usur. quæst. 87. n. 14.* nempe quod interesse nequeat gignere aliud interesse, nè ex conuentione partium quidem; ea est, quia interesse licet sit principaliter debitum, ac iure actionis, vique quaque tamen est sortis accessio, atque adeo infæcunda, nè accessionis detur accessio, contrà *text. in d. l. fin. C. de usur. & l. fin. C. de usur. rei indic. ut colligitur ex iisdem Ronit. d. decis. 9. n. 9. 12. & 15. Leotard. d. n. 14.* ibi: *Quia fieri non potest, quin interesse illud primum, quod ab initio accessio fuit, talis quoque perpetuò non maneat; quâ ratione ansam cepit illam sententiam impugnandi Faber d. dec. 20. de error. Pragm. cap. 1. n. 5. & tit. de usur. de fin. 11.* Et in hoc eodem argumento, quod Achilleum vocat: nempe, quod non datur accessionis accessio: inquit ipse *Leotardus*, quod fundatur opinio illa, quod interesse alterius interesse non detur, vt non dantur vsuræ vsurarum; subdens, quod sicuti idest vsuræ vsuras non gignunt, quia accessio accessionem non parit; ira idem dicendum esset de interesse, quod æquè est accessio, vt vult probare in *cap. 86. n. 7. & seq.*

Ea autem ratio nullo penitus pacto
54 applicari potest; quâdo interesse postquam est debitum per sententiam, conueritur non iam in capitale simpliciter, sed in capitale census cum eodem debitore, & tunc nequit dici, quod daretur accessio accessionis: nam annui redditus debentur tanquam fors, cum capitale censetur demortuum; secus daretur accessio sine principali, quod esset absurdum. Sicuti ergo non esset

Tom. IV.

vetitum, si debitor daret in solum creditori prædium aliquod pro eo, quod ei debet ex causa interesse; sic à pari nec vetitum esse debet, si pro eo, quod debet ex causa interesse, vendat creditori annuos redditus super eo prædio: cum contraus census similis omnino sit vëditioni; omitteus dicere, quod *Glos. in d. l. fin. C. de usur. voluerit*, quod etiam vsuræ possunt ad hoc fingi solutæ, & deindè breui manu traditæ debitori.

Neque ipse *Reg. Ronit.* ausus est negare, quod quoties interesse exiit naturam interesse, & induit titulu alicuius sortis, vt accidit in emptione annuorum reddituum, non obstat regula accessionis super accessionem; idque in *num. 36.* vbi cupiens respondere, dixit *decis. 14. Giurbæ*, in qua ex fructibus decursis dotis facta fuit emptio annuorum reddituum ad formam Bullæ; ait, illam decisionem rectè processisse: quia illud interesse fuit in sortem redactum, licet dixerit, quod non poterat suo casui applicari, his verbis, ibi: *Licet interusurarium sit conueniunt, & pro certa quantitate deductum in contractum; non tamen transiit in sortem; sed semper remansit vt interesse*, ac subdit: *Es casus illius decisionis est in terminis contractus verè censualis ad formam Bullæ.*

Idemque *Leotardus*, quamuis accessio 56 rimè defenderit opinionem, quod nullo modo debeat solui interesse alterius interesse, nè in annuis quidem redditibus, vt disputat *quæst. seq.* attamen in *d. num. 19.* non potuit non admittere, quod quando interesse deducitur in alium contractum, per quem extinguitur, ità vt incipit deberi ex noua causa: quod tunc interesse possit parere aliud interesse: *Quoties*, inquit ipse, *debitum sortis, & eius, quod verè, & legitime interest, & sine fraude consummatum est*: idest, in *unum summam redactum, & per nominationem, & delegationem in aliam obligationem transfunditur, quia per nominationem ità noua obligatio constituitur, vt prior perimatur, l. 1. ff. de nomination. S. præterea, in fin. in ff. quib. mod. toll. oblig. idèque quod ex*

L II 2

no.

nova causa debetur, petitur quasi fors, & veluti quantitas distincta à prima, quæ per novationem perempta est, ex l. emptor, ubi Bart. ff. de novat.

Quapropter, si ita procedatur, quãdo debitum extinguitur per novationem, licet debeatur ex alia causa, multo magis, quando debitum penitus extinguitur à viribus contractus censualis, ita ut ulterius non debeatur; at in eius loco debeatur aliquid aliud, nimirum annui redditus; in quo casu nullo modo potest dici, quòd duret prior obligatio, quippe quæ extincta est. Et si accidet, quòd rescisso contractu reuiviscat tunc neque interesse debebitur.

Quæ quidem novatio non potest dubitari in hoc casu, atque aded quòd interesse non teneat amplius naturam interesse. Accedat maximè in hac thæsi, quia illud interesse, quod ut pars exigua intravit in constitutionem capitalis, si compensatum fuit plena manu in quadam relaxatione, quæ gratuito, atque ex dantis dumtaxat largitate concessa fuit. Relaxata enim fuit in dicto contractu venditionis annuorum introituum notabilis summa, habita ratione conventionis, quæ intercessit. Quapropter cum debitor tantum percepit utilitatis, ut non modò effugerit executionem paratam, quæ imminerebat vigore literarum executorialium; verum etiam obtinuerit aded notabilis summæ relaxationem; mirum esse debet, quòd hodie vellet dicere nullitatem contractus, quia interesse deductum fuerit in capitale. Hinc concludendum cum *Grinella d. decis. 103. num. 12.* his verbis: *Præterea in maiorem corroborationem eorum, quæ dicta sunt, facit l. qui negotiationem, §. ex duobus, & §. fin. de administr. tutor. ubi ex mutatione persona, aut debiti, fors fieri incipit, quod antea fuerat usura, & accessus; ob idque postquam sortis vice fungitur, incipit usuram parere. Cur igitur idem non admitteremus in hac nostra questione, in qua proso debita, etiam si eam usuram, aut accessum dicere velis, non tantum*

fors efficiatur; sed etiam talis sit immutatio debiti; ut quod antea debebatur, nec amplius debitum dici, nec exigi unquam possit.

An verò sola M. C. cognoscat de presentatione instrumentorum, etiam priuativè quòd ad Barones? diximus in *Rit. §. 4. tom. 1. & in Rit. 166. n. 113. to. 2.*

Accurrit tamen superioribus annis orta est controversia in M. C. V. inter Ill. Ducem Sermonetæ, & Sancti Marci, cum Petro Paulo, Nicolao Maria, & Antonio de Civitate: nùm dicto Duci competeret remissio cuiusdam causæ, scilicet iudicij, ex quo iidem de Civitate conveniant in M. C. vigore pacti executivi Ioseph, & Achillem Saechino eius vassallos, & non in Curia Civitatis S. Marci?

Contendebat Dux, remissionem non posse denegari; Actor enim sequitur forum Rei in qualibet actione, tum reali, tum personali, ex regula in *l. fin. C. ubi in rem actio, l. in criminali. C. de iurisdict. omni. iudic. l. iuris ordinem, C. de iurisdict. sit. l. 2. C. ubi & apud quem, cap. cum sit generale, cap. si Clarissimus, de Foro. competens. In Regno ex Pragm. 2. ubi de delictis quis con. deb. aded quòd non possit quis cogi stare pacto de litigando coràm Iudice non suo, ex *textu in l. si convenit 18. ff. de iurisdict. omni. iud.* ut pluries decisum per S. C. nempe renunciationem non valere, testatur *Franciscus de Petris conf. 25. de quo memini in hoc Rit. num. 2. & quem non vidit Constant. Casar. in 90. ff. 32.**

Quamobrem non esse, aiebat, cur deberet denegari remissio in hoc licet executivo, iudicio, etenim supra citata. Inra generaliter loquuntur, & generaliter debent intelligi, l. de prescriptio, ff. de public. in rem actio. l. in fraudem, §. vlt. ff. de testam. mil. l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præst. l. 1. §. quod autem, ff. de aliat. l. fin. in fin. C. de dot. promiss. cumquæ non distinguant in iudicio executivo, non licebit nobis distinguere, ex *textu in l. non distingue-mus, ff. de recept. Arbitr. Praes. ff. de offic. Praesid. maximè cum in vnoquoque iudicio militet eadem ratio, atque aded*
idem

idem sit ius, *Lillud, ff. ad leg. Aquil. l. si postulatuerit, §. 2. ff. ad l. l. de adul. l. nauta, §. fin. ff. naut. camp. l. à Titio, ff. de furs.*

Neque obstat clausula, quodd possit quis conueniri in omni Curia, Tribunali, & Foro, quasi verò hæc clausula operetur renunciationem fori. Nam de Iure Communi nihil operatur, iux-
 64 *ta Glos. in l. 1. c. ubi conueniatur, qui seri. loc. dar. promiss. vers. & in alio loco;* ubi exponit, locum debere esse idoneum, non ad electionem Actoris; & *Paul. de Castr. ibidem ait, quodd vera,*
 62 & communis solutio est, idoneum locum dici forum Rei, ubi ex generali regula conueniri deberet. Eò fortius, quia nec ratione contractus stipulati, nec destinatz solutionis arctantur conueni ad comparandum coram Iudice speciali.

Addebatur, ipsum Ducem habere amplissimum privilegiū: emerat enim Dux Civitatem S. Marci in anno 1641. ab Inuictissimo Philippo IV. foelicis memoriz, cum omnibus in specie privilegijs concessis Ill. Principibus Bifiniani, quæ quidem primò concessa fuerant Nicolao Bernardino Sanseuerino à Federico Rege sub die 11. Nouemb. 1456. confirmato deinde ab Imperatore Carolo V. in anno 1520. ac à Philippo II. in anno 1576. in quibus concessa erat cognitio omnium, *causarum arduarum, & summariarum; & de ijs, de quibus si non esset facta expressio, specifica concessio non extendere-*
 63 *tur ad illas, cum potestate cognoscendi de presentationibus instrumentorum, & super prauentione, licet aliàs sola M. C. & de recognitione scripturarum propria manus, cum clausula abdicatiua, & priuatiua; vna tantum causa criminis*
 63 læsæ Maiestatis in primo capite sibi reseruata (quæ quidem reseruatō ad saturitatem adiecta fuit, cum concessa cognitione delictorum læsæ Maiestatis, haud veniat illud in primo capite, *Andr. in tit. qua sint reg. §. laesa Maiestatis, Cypre. decis. 139. Peregr. de iur. fisci, 2. artic. num. 94.)*

Itaque arguebat, quodd si dicto Du-

ci per speciale privilegiū cōcessa erant omnia ea, superius dicta, præsertim, quæ sunt cognitionis solius M. C. vigore Rituum, idèoque ad maiorem, cautelam expressa; inclusa debebat multò magis intelligi in generali cognitione omnium iudiciorum, & cau-
 64 sarum arduarum, & summariarum, cognitio iudicij exequutiui; de quo neq; per Ritum, neque per Constitutiones, & Capitula tributum est M. C. V. vt ipsa sola cognosceret, ac adamussim, decisum plurius in S. C. non facta indiuidualitè mentione causarum, recenseret R. Anton. Capiblan. in apostil. ad Patrem, de Baron. p. 8. p. c. sub num. 201. vers. quod si quis.

Maximè quæ ad erant in Priuilegio hæc verba: *vt nō possint Vasalli coram quocumq; Iudice trahi ad iudiciam, sine forum, aut examen, aut citari, &c. ad instantiam priuilegiatorum, nec alio quouis modo;* quæ vltima clausula, cum sit vniuersalis, ac prægnans, atque exuberantem voluntatem denotans, *Dec. conf. 137. post num. 1. Paulus conf. 625. num. 18. vol. 2. Reus. in Pragm. 4. de possess. non subhan. num. 35 fol. 634. importat omnes modos excogitabiles, Hyppolit. conf. 80. num. 27. Et inferius aderat clausula abdicatiua omnibus Iudicibus, & Tribunalibus: de-*
 65 *clarando citationes, & alia ab quouis alio Tribunali emanata, nulla, atque irrita; quaque possint ipsius Principis subditi impunè lacerare, neque teneantur alteri, quàm ipsi Principi parere.*

Tantique est roboris hæc clausula abdicatiua, & priuatiua, vt priuilegiatos similes reddat Clericis, *Cypre. decis. 122. de Franch. decis. 417. num. 8. Fab. de Ann. conf. 107. num. 6. lib. 2. Tap. dec. 13. num. 4.* Quare quilibet alius, præter proprium Iudicem in primis, secundis, ac tertijs causis, incapax dicitur, atque incompetens, ad tradita in *elem. fin. vs lis. penden. l. 1. & 2. c. si à Ind. de reg. iur. in 6.*

Idque liquebat nitidiùs, quia Rex
 66 reseruauerat sibi tantum cognitionem criminis læsæ Maiestatis, adhibi-

to iuramento tactis Sacrosanctis Dei Evangelij; vnde cum simus in vna causa excepta, regula aliarum causarum fundatur in contrarium, l. cum Prator, ff. de iud. l. nam quod liquidè, de pena legis. Bart. in l. quasitum, §. deniq; ff. de fund. instr. facit l. maritus, C. de Procur. Dec. in prag. 1. num. 23. vers. si mulier. conferunt dicta per Præs. de Franch. decis. 499. num. 2. & decis. 561. num. 5. & exceptio venit in augmentum regulæ, And. in cap. 1. col. 2. vers. ex hoc patet, qui succ. ten. idem de Franch. cit. decis. 499. num. 3.

Imò, & in Priuilegio expressum, 67 fuisse dicebat iudicium executiuum, ibi: *Omnium causarum arduarum, & summariarum*; cum pactum executiuum, sit iudicium extraordinarium, & summarium, ex Thor. par. 3. sect. 3. verb. *Remissio causæ petita*; & clausula prædicta stet ampliatue circa omnes causas summarias, quæ requirerent specialem expressionem.

Neque inde, quia causæ, siue iudicium sit executiuum, summarium, 68 vel summarissimum, debet Baroni remissio denegari. Videmus enim, quod Baronibus remittuntur causæ liquidationis instrumenti, Galter. in praxi num. 2. p. 3. & ult. post principium, loquens de Priuilegio Bisiniani, distinguens inter Baronem habentem iurisdictionem cumulatiuè, vel priuatiuè, vt in num. 19. ibi: *Tamen, quod id procedat, quoties Baroni compositum priuilegium cumulatiuè; secus si priuatiuè, quale est priuilegium Principis Bisiniani, qui etiam in specie id habet, & priuatiuè; quo casu concedendam remissionem dixit decusum à S. C. & obtinuisse R. Rous super cit. Pragm. & iterum determinatum receisset Newar. in collect. decis. ad mem. Pragm. Capiblane, de Bar. prag. 8. p. 1. num. 200. & par. 2. num. 143. Remittuntur causæ apocæ Banci, Rous. in Pragm. 63. de off. Proc. Cas. 51. referens ad hoc decretum quatuor Aularum, Si ergo Baro habet cognoscere de liquidatione instrumentorum, & de apocis Banci, ac de omnibus causis vna excepta, cur*

ei denegetur remissio Vasalli conuen-
ti vigore pacti executiui. Quæ sanè
causa pacti executiui longè infectioris
69 ordinis est superioribus: etenim in
liquidatione instrumentorum non requiritur libellus, neque iudiciarius ordo; sed tantum imploratio officij Iudicis pro executione, ad instar rei iudicatæ, Bart. in l. 2. num. 3. C. de executione rei iud. Galter. in 1. 1. par. nu. 13. circa finem. In iudicio tamen pacti executiui requiritur libellus. In liquidatione non requiruntur præcepta; sed si compareat Reus, carceratur si non compareat, expediuntur literæ executoriales realitèr, & personalitèr, Pragm. 8. de instrum. liquid. In pacto autem executiuo post plura præcepta expediuntur literæ executoriales realitèr tantum, absque eo, quod detradatur in vincula Reus. In liquidatione instrumenti executio fit realitèr, & personalitèr. In pacto executiuo non, nisi seruata forma l. à Dino Pio, ff. de rei iud. Sic etiam apocæ Banci verificate æquiparantur instrumentis liquidatis, contrà quæ non auditur debitor, nisi facta solutione, cum multis alijs specialibus ad materiam; quæ non militat in pacto executiuo. Iure igitur optimo dicitur pactum executiuum inferioris ordinis, ac instrumentorum liquidatio, seu apocæ Banci.

Attulit denique, quod in anno 1640. 70 mense Ianuarij, referente Iudice Aloysio Corcione, fuit à S. C. decretum ad fauorè Officialis Regiæ Doliangæ Neapolis, petentis remissionem ratione clausulæ priuatiuæ, teste Thor. cit. par. 3. sect. 3. verb. *remissio causæ petita*. Et tamen prædicta remissio fuit petita à subdito.

Tamen per M. C. V. fuit prouisum, 71 me referente, die 18. Maij 1666. quod procedatur in M. C. petita remissione pro parte Ill. Ducis Sermoneta non obstante. A quo decreto grauatus dictus Illust. Dux obtinuit, fieri verbum in S. C. factaque relatione in S. C. in Aula Domini Consiliarij Pauli Staibano, scissa fuerunt vota: nam duo ex Dominis

abierunt in sententiam, quòd detur terminus super remissioneduo autem reliqui, quòd confirmetur decretum. Conuocatoque ad dirimendam paritatem, Dom. Consiliario Scipione de Martino, fuit dirempta paritas, ac sci- to S.C. sub die 13. Iulij 1666. fuit prouisum: *Remissa est causa eidem M. C. qua provideat, quòd detur terminus super remissione petita pro parte Ill. Ducis Sermonetae*; suffragia ferentibus DD. Consil. Vaigas, Florillo, Hodierna, & Carauita.

Et producta supplicatione de verbo faciendi loco reclamationis pro parte Petri Pauli, & fratrum de Ciuitate, facta; relatione, me ipso relatore, in eadē Aula Dom. Staibani, sub die 10. Martij 1667. emanauit decretum: *Visa supplicatione fol. 17. suspensio decreto per S. C. lasso sub die 13. Iulij anni prateriti, M. C. V. suum exequatur decretum, sub die 18. Maij eiusdē anni prateriti 1666. ferentibus suffragia Dom. Consil. Paulo Staibano, D. Ioanne Vargas Machuca, Io: Baptista Hodierna, Dominico Petrone, & D. Ioanne de Dura: nā in primo decreto fuerat datus adiutus Dom. Consil. Antonius Florillus, donde Aula fuerit in numero opportuno, & D. Consil. Thomas Carauita casualitē interuenit. Processus adest in Banca Honuphrij Gallo.*

Hæc sanè decisio non solum niti vi- 72 sa est peruetusto stylo M. C. quæ nunquam consuevit huiusmodi causas remittere: cum stylus vim legis obtineat, etiam contra Ius Commune, *Abb. in cap. ex literis, num. 6. de Constit. Felin. in cap. 1. num. 16. de re script. cum alijs, de quibus Ego ipse in Rit. 1. n. 60. & 61. quem locū potest sequitur D. Scoppa ad decis. Gratian. obseruat. 49. nu. 36. iurisdictionemq; tribuat M. C. non ob- stare, quòd Baroni iurisdic- tio erga Vasallos priuatiuè conuersa reperitur, vt ex Glos. in l. 1. v. verba. Duumuiris, C. de emancipat. liber. Alex. ad Barbat. Mandos. & alijs firmat Gratian. discept. cap. 154. num. 17. 18. & 19. tom. 1.* Verum etiam generali decreto S. R. C. anni 1625. inserto in Prag. 82. de Off. S. R. C.

quo cauetur, nè Commissarij Gene- rales dati à S. C. audeant inhiberi M. C. tractantem pactum exequutium. Quambrem nullo prorsus pacto lice- bit Curiz Ducis auocare ad se cau- sam, quæ est Curia inferior, quando id interdicitur Curiz superiori, ducto argumento à maiori ad minus, quod valet, ex text. in l. in suis, in fin. ff. de liber. & posth. nec in ea 22. ff. de adul- ter. cap. si ergo 8. quasi. 1. cap. si Paulus, vbi Glos. 32. quasi. 5. cap. per venerabi- lem, qui filij sunt legis. Anthen. multis ma- gis, C. de Sacros. Eccles. Maximè cum 73 pactum exequutium simile censeatur causæ liquidationis instrumenti, re- cognitionis apocarum, obligationum pœnēs acta, & literarum exequutoria- lium vigore consuetudinis. Itaque sicuti in prædictis casibus nulla datur Baroni petenti remissio; ita etiam in casu pacti exequutii: cum æquipa- ratorum eadem sit dispositio, ad text. in l. 1. ff. delegat. 1. Glos. in l. si quis ser- uo, C. de surr. & in cap. si postquam, S. fin. de elect. in 6.

Nec dici poterat, in eo generali de- 74 creto nullam fieri mentionem Baro- nis petentis remissionem. Nam quia hæc ratio potest considerari in eo Sta- tuto sic disponente, nè impedimentum aliquod, aut obex opponatur pacti exequutii festinationem impediens; quæ ratio licet non expressa, habetur tamen pro expressa etiam in Statuto condito contrā Ius Commune, Glos. in l. quamuis, C. de fideicom. cum non sit interpretatio extensiuā, sed intensiuā Bald. in d. l. quamuis, Cancr. var. lib. 1. cap. 1. num. 60. Igitur cum hæc eadem ratio, tam vrgeat in Iudice superiore remorāte inhibitionibus celerem exe- quutionem, quā in Barone remoran- te petitionibus remissionis causæ per- spicuum est, quòd idem debet de v- troque intelligi, etsi verba deficiant, vel si Statutum esset odiosum, vi no- tat Bald. in l. quid verò contrā ff. de legit. & alijs, quos sequitur Laurent. dec. 134.

Nec refragatur Ius Commune. A- 75 liquin si remissio causæ sineretur in pacto exequutiuo, destrueretur eius

na-

natura. Siquidem pactum executiuum, vel oritur ex licentia data creditori à debitore ingrediendi possessionem ex lege tantum conventionis, nullaque adhibita solemnitate iudicii, at propria auctoritate, ad *tex.in l.creditori*, 3. *C.de pignori*, ubi *Bart.Franc.de Arc. consil.* 22. *Coler.de process.exec.* p. 1. cap. 5. *Sanfelic.decis.* 3 t. 2. num. 14. Ego ipse in *rit.* 166. sub num. 10. tom. 2. quem locum laudat *D.Scoppa in annot. ad Saru.in prax.civil.par.1.* t. 30. n. 7. Vel ex clausula in instrumento apposita, quod possit exequi more pensionum domorum huius Civitatis, ut aiunt quamplures alij relati à citato *Sanfel. Staiban. resol.* 143. in fine, *Thor.* vol. 64. num. 12. & *Giam. ad Capyc.Latro obser.* 58. tom. 1. quæ duo coincidunt. Quovis autem modo sit pactum executivum, semper stat, quod porci creditor propria auctoritate, nullaque obteenta iudicis permissione possessionem ingredi, vel à Iudice in possessionem mitti absq; ulla judiciali figura, aut partis citatione, *Afflicti.in Cõf. Regn. Pacisculini*, ex num. 16. *Vrsill. ad Afflicti. decis.* 326. *Menoch. de recup. possess. remed.* 5. n. 29. & de adipisc. poss. remed. 5. quasi. 20. *Cotta in memor. verbo pacta executiva*, *Vin. commun. opin. lib. 2. cap. 39. & decis.* 336. *Fab. de Ann. in add. noviss. ad sing.* 189. *Vincentij sui genitoris, Vin. commun. opin.* 93. add. verba citatio. Cõserunt tradita à *Fontanell. tom. 2. decis.* 353. pag. 175. *D. Calà in trac. de res. in integr. minor. denegam.* q. 22. In quo casu non est Iudex, nisi merus exequutor vo-

76 luntatis partium; quæ possunt pacisci, ut inchoetur processus ab executione, ut disputat *Coler. d. cap. 5. per totum*, *Afflicti. decis.* 336. ac ita magis communiter receptum testatur *R. Sanfel. decis.* 151. adversus *Rovin. in Prag. t. de consen.* à n. 3. & nos infra. Quapropter si creditor velit vrbanius agere, ac adipisci Iudicis auctoritate, quod possit propria sufficere, si Iudicem qualicumque iurisdictione fungentem adiret, nedum Magnam Curiam, quæ amplissima vtitur eum Iudicis partes in hoc casu sint dumtaxat, Partium con-

ventionem exequi, *l. tale pactum, §. quò propocaveris, ff. de pact.* quæ sententiz æquiparatur; sicuti ex *l. cum quasi, §. si plures, ff. de fideicom. liberi.* deducit *Rebuff.* quem sequitur *Reg. Sanfelic. cit. decis.* t. 5. num. 2. Vnde M. C. non debitorem condemnat vigore pacti sed visio simpliciter pacto, mandat, quòd sol-

77 uat; quod quidem præceptum æquiparatur mandato de parendo, *Carleu. de ind. tom. 2. tit. 3. disp. 3. num. 26.* Igitur deneganda erat Duci petira remissio; secus incepisset ordiri tela iudiciaria com omnibus eius solemnitatibus contrà naturam pacti executivi; quidquid aliter, confusè tamen, dixerit *Reg. Capibiani. in addis. ad l. Franc. patrem in trac. de Baron.* iterum typis edito anno 1666. in *pragm.* 8. par. 1. sub num. 201. *vers. quid si quis.*

Insupèr potuisset sequi maximum absurdum; nempe quòd Curia inferior reformasset scita Curiz Superioris, propter quod proclamant omnia Iura, & DD. quos refert *Capibiani. de Baron. cit. prag.* 8. p. 2. à num. 93. ad 97.

78 non debere concedi post sententiam remissionem Baroni, & diximus in *Rit.* 205. ex num. 11. lib. 2. Quis enim asserat, quòd si Duci fuisset facta remissio, eius Curia oscitante non dixisset forsitan, instrumentum illud executionem non mereri, quod mereri dixerat M. C. præcepta dans debitori, quòd solvat; quæ quidem præcepta vim habent definitivæ sententiz, dùm instrumentum illud mereri paratam executionem declarant, iuxta *Maranti. in prax. de sentent.* num. 24.

Neque dubitationem ullam attulerunt amplissimi privilegij verba: nulla enim in hijs legitur concessa cognitio pacti executivi, obligationum, pœnès acti, & apocarum Bancalium. Quamobrem ad casus non expressos non debent extendi contrà iurisdictionem M. C. V. per *lin. agris. ff. de acquir. rer. domin. noat* in simili casu *Caran. Rit.* 265. num. 3. & seqq. quia censetur Rex noluisse, ubi tacitèdum ubi voluit, expressit. Neque debet putari concessa sub illa potestate cognoscendi

secundi de liquidationibus, ac prænotionibus instrumentorum. Valdè enim differunt inter se instrumenti præsentatio, ac pactum exequutivum, ut vide-
re est apud *Carlen. cit. to. 2. diff. 8. n. 30.*

Accedit, quòd non agebatur solum
80 vigore pacti, sed pro solutione cen-
suum decursum per clausulam, quòd
debitor possit conveniri in omni Cù-
ria, loco, & foro. Et licèt disputent
DD. ut fusè apud *Carlen. de iudic. tom.*
1. diff. 2. quæst. 8. sect. 2. à num. 1093.
vsque ad num. 1101. in hæc clausula
possit apponi in præiudicium Baronis
habentis iurisdictionem abdicatiam,
& privatiuam? certissimi tamen iuris
est, posse apponi in contractu censuali
per *Prag. 1. de censib.* quaproptèr non
potest conqueri Baro, ut discusso arti-
culo, concludit *Foller. in pract. cens.*
vers. & submissiones conveniunt foro, nu.
30. Quæ quidem *Pragma*, licèt quòdā
paratam exequutionem contrā ter-
tium possessorem inoleuerit; In viridi
tamen obseruantia est quòd ad reliqua,
teste *Laganar. ad Roud. Prag. 1. ex n. 1.*

Insupèr ij de Sacchino se soluturos
81 tertias promiserunt. in Terra Aetij,
domicilio Creditorum. Hinc fit, quòd
cum solutioni satis non fecissent in lo-
co destinato: aperitur occasio Credi-
toribus, illos conveniendi in alio lo-
co, per *l. un. C. ubi conven. qui cert. loc.*
dar. promissib. *Ubi certo loco se solu-*
turum pecuniam obligat; si solutioni satis
non fecerit, arbitraria actione, & in alio
loco potest conveniri. In quo text. *Glos.*
& DD. explicanti, *ij alio loco*, hoc est
quolibet, ac in quocumque loco ido-
neo, dummodò Iudex non sit incom-
petensque in odium debitoris mo-
rosi. Ac sicuti Baro non possit remis-
82 sionem petere, si vassallus ardeatetur
ad soluendum in loco destinatæ solu-
tionis, *l. heres absens, de iudic. Capib.*
de Baron. Prag. 8. p. 2. num. 143. & seqq.
itā paritèr nequit petere, quando
vassallus convenitur in loco subrogato
destinatæ solutionis loco: non enim
facto vassalli, sed ipso iure privatur il-
lius causæ cognitione, uti *Capib. supra*
cit. tom. 2. quæst. 55. à num. 16. discut-

Tom. IV.

rit in iudicio ordinario; quod facilis
quidè dixisset in exequutivuo, si de-
co incidisset sermo.

Atque itā aliàs servatum est. Etc.
83 nim cum fuisset conventus vigore pa-
cti in S. C. instante Carolo Mazzella;
Rationalis Regiæ Camera Alphonsus
Trotti, petijt remitti ad Regiam Ca-
meram, quippè qui non possit alibi
conveniri, *l. penul. C. ubi caus. fiscal.*
etiam speciali Regum privilegio Offi-
cialibus Regiæ Camera, *Revert. dec. 7.*
num. 5. & 6. habentis privatiuè iuri-
dictionem in illos, *Sanfelix. decif. 193.*
num. 9. ac aiebat, sibi non inulisse præ-
iudicium, quòd se cuicumque foro
submiserit; cum privilegium non per-
sonæ concessum sit, sed Officio, nè à
munere sibi iniuncto distraheretur, *l.*
non aliàs, §. 1. ff. de iudic. l. nec ad diner-
sa, C. de sentent. lib. 12. cum concor-
dantibus relatis à *Reg. de Ponte decif.*
36. num. 6. Et cum inisterit adhuc pro
hac re in S. C. Procurator Realis Pa-
trimonij; attamen per S. C. referente
D. Consiliario Boliaga, prouisum fuit,
die 14. Nouembris 1662. *quid proce-*
datur in S. C. petita remissione non ob-
stantes; quod decretum in gradu recla-
mationis, die 15. Decembris eiusdem
anni, confirmatum exitit.

Ex quibus eruitur, quòd pactum
84 exequutivum non sit causa; cum non
exigat iudicium, neque citationem;
non aditur Iudex, nisi ut sit purus, ac
merus exequutor illius, in quo con-
uenerunt Partes; quæ licèt possent in-
scio Iudice, propriaque auctoritate,
possessionem ingredi; nihilominùs a-
deunt Iudicem, non modò, ut urbaniùs
agant; verùm, etiam, ut suam dec. as-
sistentiam, atque associationem, imò
protectionem, nè partes veniant ad ar-
ma, & in terminis Capitulum Regni
aduertit *R. de Ponte conf. 145. lib. 2.* &
ante *Affl. decif. 124. & 89. & in consl.*
de Bursenfatidis, n. 8. Quæ vocatur *Ma-*
ioria; estq; propria Regis inhaerens of-
fibus, & substantiæ Diadematis, itā ut
Regimen, & Protectio vnum consti-
tuant continens inseparabile à Rege,
Salgad. de protect. cap. 1. ex num. 45. est

M m m 85 etc-

85 etenim Protectio est de Regalibus maioribus, quæ Regi competunt in signum Supremæ Potestatis, *Peregr. de iur. ff. lib. 1. tit. 1. num. 13. & tit. 3. num. 71. Salgad. cit. cap. 1. num. 97. & 310. & cap. 2. num. 32. & de retentione. Bullar. 1. par. cap. 1. ex num. 103. Azuned. in l. 1. in fin. tit. 2. lib. 4. non. Recop. Bonad. lib. 2. cap. 16. num. 90. Anend. de exeq. mand. cap. 1. num. 32. Castill. de test. cap. 41. num. 163. Cancer. lib. 3. cap. 18. num. 16. Capibanc. de Baron. pragm. 8. p. 1. num. 132. Crespi observ. 60. num. 77. Peregr. de Man. Reg. p. 2. cap. 37. num. 17. nec potest alteri concedi, neque communicari, *Bonadil. cit. loc. num. 90. Salgad. memor. cap. 2. num. 34. nec in generali donatione iurisdictionis concessa intelligitur, Scate. de appell. quast. 8. num. 111. vers. oppono secundò, Salgad. cit. cap. ex num. 34. Camerar. in cap. Imperialem, fol. 21. ex lit. A. & fol. 80. ex lit. C. Reg. Tap. decis. 11. & de iure Regnò lib. 2. in const. ea qua. de Official. in Regn. constit. no. 49. 136. Gabed. decis. 40. p. 2. Sixtin. de Regal. lib. 1. cap. 5. n. 4. Matth. Stephan. de iurisd. lib. 1. cap. 15. num. 22. Daniel. Otton. de iur. public. cap. 10. pag. 300. Hugo Gros. de iur. bell. & pac. lib. 2. cap. 7. num. 26. Georg. Ludovic. de Arsan. Imper. in analysi pac. Relig. fol. 392. Superioritatem illam Supremam super vassallis Rex, seu Imperator à se abdicare, nullo iure, nulla uel pactione potest, illaq. Regio Diademati, & ossibus ipsius Principis semper inhæret, & nemo alius, quam ipsemet Princeps dictæ Superioritatis est capax, Gl. in l. can. Ego Ludonicus 63. diff. Vld. Zas. in l. Principi, num. 6. ff. de legib. Enear. in topic. loc. à verisimili, num. 16. 10. Andr. ad Speculat. tit. de iurisd. omnium Iudic. Gl. magis. Dec. conf. 307. col. 3. Bal. in l. 1. in initio, ff. de offic. Praef. Vrb. Luc. in l. 1. C. de pr. iur. scbol. lib. 12. Comar. in reg. poss. 2. p. 2. num. 7. Anil. in Cap. Praef. cap. 1. glof. 2. num. 12. Corset. de pot. Regia p. 1. q. 4. Boer. dec. 50. n. 12. Fragos. de regim. Reipub. p. 1. lib. 3. disp. 5. n. 28.**

Princeps enim si tale ius Superioritatis abdicatuè à se concessisset, homicida suæ dignitatis diceretur, *Bald.*

in cap. licet causam, num. 7. de probat. Bambacar. in repetit. cap. in generalis, tit. si de feud. fuer. controu. quast. 14. n. 179. Praef. Merlin. controu. sem. 2. cap. 72. à n. 12. eruditè Iacob. Vander. in repet. l. nò dubito. cap. 52. ff. de captiv. & possim. reuerf. quod procedit, etsi alterius Principis Superiorem non recognoscens intuitu immunitas cōcessa esset, *Anend. de exeq. mand. cap. 19. num. 2. Boer. de anth. Mag. Confl. num. 158. Phab. decis. 27. ex num. 17. Quin ipsum Principem minimè de iure obstringi ad obseruantiam illius, quod in præiudiciu suæ autoritatis cōcessit, scripsit Bald. in cap. 2. il 2. extr. de iure iur. & post eum Grammat. vet. 18. nu. 14. atq. Iul. Capon. lib. 5. discept. forens. 337. num. 32. sermonem habens ex priuilegio concessio cognitionis criminis lesæ Maiestatis. Quin, etsi cumlatiuè saltem, *Mastrilli* veta sator, de *Magistrat. J. 30. cap. 12. ex n. 42. nec non Grammat. vet. 28. etsi illam concesserit priuatiuè, dicebat Afflict. in cap. 1. Sitem si quis infendatus, mot. 3. quib. mod. feud. amitt. Ro. fa ad cōsuet. Neap. fol. 30. & 31. Reg. tit. enim est gloria, inquit *Cassiodor. lib. 2. epist. 29. subditorum cōsuetudine tranquillitas.***

Ad quod confert doctrina *l. in Fran- 87 cisci Ripa in respon. 6. ff. de iudic. & foro competen. pag. mibi 56. his verbis: Quia quod licet facere auctoritate propria, multo magis licet auctoritate Iudicis incompetentis, secundum Fel. post alios in cap. cum non ab homine, in gl. 1. de iud. & traditur per Bar. in l. ait Prator la 2. S. si debitorum, ff. de his, qua in fraud. cred. Verum licebat Domino Casarista heredi particulari instituto propria auctoritate ingredi possessionem rerum, in quibus fuit institutus: idem quia fuit sibi à testatore data licentia intrandi propria auctoritate; quam licentiam testator potuit concedere, l. Titia, §. Lucius, cum Gloss. ff. de leg. 1. firmans Bart. & alij in l. nemo potest ff. de leg. 1. idem quia heres institutus in re certa, absque ulla testatoris expressa licentia, potest propria auctoritate apprehendere possessionem rerum, in quibus fuit institutus, secundum Bart. in l. ex facto, ff. de hered. instit. & Gemi.*

Gemi. in cap. si pater, col. 3. & ibi Phil. de Pernio, de testam. lib. 6. Si ergo licuisset propria auctoritate; sequitur, quod etiam licuit auctoritate iudicis laici, quamvis incompetentis. Ac iuxta prædicta in terminis nostræ *Consuet. si arbor, de gland. legend.* iudicauimus in M. C. in causa Federici Grisone, cum Octauio Piccolella, sub die 24. Ianuarij, 1668. in Banca de Anselone: præstata enim *Consuetudo* facultatem tribuit vicino propria auctoritate incidendi ramos arboris pendentes super domo vicini. Vnde petere associationem familie pro facienda incisione ad euitandum rixas, ut tutius valeat propria auctoritate à *Consuetud.* tributa uti, solet à Iudice mandari, licere petenti incisionem uti iure suo. Atq; S. C. iudicauit in casu extollendi parietem diuisorium propria facultate, in causa D. Vincentij Attuccio, cum Marchione Canneti, & Equite Iosepho Gironda, sub die 26. mensis Nouembris 1663. referente D. tunc Consiliario, deinde Regente emeritissimo, ac doctissimo D. Antonio Florillo, & ratum habuit S. C. in gradu reclamationis, sub die 16. Iunij 1664. concedendo sub die 10. Octobris 1665. familie associationem, in Banca Lichi.

Hinc ortum habuit illa decantata, 88 praxis de expediendis literis exequutoriis libus pro pensionibus domotum vigore Consuetudinis, absq; vlla præuia citatione; siquidem, attenta Consuetudine, bona inuecta, ac illata in domum conductam, illius Dominus poterit auctoritate propria per se ipsum, & alios pignorare, ex *Consuet. incip. pro pensione, tit. in quib. cas. lic. auctor. propr. pignori.* Quod quippe verbum *Pignorare*, denotat pignori capere, ut inquit *Budans*, siue in pignus accipere, & quasi debitum sibi capere. Hinc pignorator, qui pignus accipit, *Cic. 4. Ver. cum publicanus petitor, ac pignorator, non creptor, neque possessor soleat esse*, & proinde bona propria auctoritate, uti in pignus data, vendi possunt.

Et his terminis cum iudicasset, licere, nēpe, Benedicto Como, à secretis

Tom. IV.

tunc M. C. locatori domus, uti iure suo, acuerunt nonnulli linguas in me, quod immisisssem falcem in messem alienam. Ostendi tamen, me nihil noui patrasse; sed tantum fecisse in praxi, quod ipsdem in terminis docuerat *Foller. in pract. canon. 2. par. iudic. ver. ut si esset sacrilegium, cap. 17. num. 28. fol. 174.* quem videas, quæso. Est enim ibi non iniucundus, aut inutilis casus, atque in ipsdē terminis à me prædicatus, quem iubens ostendi Exc. D. Petro Anronio de Aragonia, tunc Proregi, ac Dominis Regentibus, ut omnibus innotesceret, de quo pauci me arguebant. Eamque *Follerij* opinionem sequuntur *Bal. de Angel. in Prat. super. 1. lib. C. ad Authen. Clericus, pag. 80. Carroc. de locat. & conduct. part. 5. quæst. 2. in addit. pag. 264. & par. 7. cõcl. 145. Triuisan. decis. 34. lib. 1. & cõfèdunt tradita à Maranti. disp. 8. & de Foller. meminit Visconti in cõclus. iur. verb. Clericus si esset debitor, pag. 2. quidquid distinguat *Brilla ad Consuet. Neap. tit. 16. in quib. casib. licet auctor. propr. pignori. ex num. 14.**

An autem pactum ingrediendi propria auctoritate liceat creditori eontra debitorem, eiusq; heredem exercere, petendo familie associationem, absque partis citatione? ad *sex. in cit. hereditores, C. de pignori. & in l. creditor 30. S. fin. ff. qui pignori in pignori habi.* Alij non esse imparticiendam familiam parte minimè monita, voluere; quorum Achilles præconizatur *R. Rous. in cit. prag. 1. de consensu. qu. post incertū Authorem in addit. ad Franc. Anton. de Iudica Robert. in prax. liquid. instrum. in fin. 4. considerat.* quem sequitur *Gair. trait. de credit. cap. 4. quæst. 7. num. 834. & quæst. 11. à num. 2088. Ann. singul. 189. incip. familia;* potissimum contra tertium possessorem, *Donad. de renunc. tom. 1. cap. 41. num. 14. Vicol. consulti. forens. tom. 1. cap. 31. num. 13. Muscatell. in prax. appellat. num. 30. vers. quintus modus.* Alij verò contrariam sustinuerunt alicam, & antesignana est S. C. decisio apud *Affl. in decis. 326. & in consil. incip. Pacis cultum, nu. 28. Thor.*

M m m 2 comp.

comp. decif. tom. 1. verb. creditor an possit, & iterum verb. exequi an possit. Vin. decif. 44. num. 6. & decif. 263. a num. 1. qui nedum in hærede, sed etiam in singulari successore procedi autumat, *Cenc. de cens. quast. 94. & post eum Rot. Rom. decif. 149. & decif. 150.* quæ fuit adamussim contrà tertium, *Barbat. de assif. glos. 6. num. 18. Menoch. trall. de adipisc. possess. remed. 5. nu. 150. & 151. Giurb. decif. 112. num. 11. & 13. Caneer. var. resol. p. 2. cap. 7. Vrcol. consult. for. cap. 31. num. 12. & cap. 46. num. 26. Rot. Rom. post Salgad. labyr. credia. decif. 36. num. 21. Reg. Sanfelici. decif. 151. tom. 2. Argell. de legit. contradit. quast. 10. nu. 110. Staiban. obseru. ad resolut. 107. nu. 21. & seq. Rot. post Rodrig. de concurs. credit. decif. 31. num. 1. Purpuratus de Luca defend. discurs. 66. num. 2. & 3. ac discurs. 67. num. 3.*

Hanc tamen thesim Iudicis arbitrio reponendam, monuit *Mauson. de cens. exequut. ampliat. 6. ex nu. 26.* & insequatur *Alderis. de assif. praestand. quast. 2. nu. 17.* ad euitandum litium hydras, & fraudibus locum, ac nè possessor iniuste sua possessione spoliaretur, quando ipsius commodum suum magna, & Iudici incumbit expensis, & laboribus occurrere, *Boer. decif. 354. num. 8. Vin. decif. 39. num. 4.* ac distinctione utitur, *D. Fab. de Ann. in nouis. add. ad Patrem in singul. 189. pag. mihi 262.* tom. 1. & aliam adhibet *D. Consil. Altimar. de nullis. tom. 2. rubr. 11. quast. 22. ex n. 52.*

Propterea S. C. in causa Venerabilis, & Realis Monasterij Cassinensis, cum Vniuersitate Vallis Rotundæ, habuimus pro absoluto iuris articulum in mea Aula, sub die quinto mensis Decembris 1691. penès Lombard. non licere nempe Domino directo apprehendere possessionem propria auctoritate sine noxa violentiæ, & turbationis, non citato priùs vtile dominium, cum possessione bonorum retinente, ex *Arprell. ad Clar. in S. emphiteusis, q. 11.* cum non sit singulis concedendum, quod per Magistratum fieri debet, *l. non est singulis 176. ff. de regul. iur. & de obseruantia Curie Delinatus testatur de-*

cisum *Guid. Pap. decif. 107.* tradens nu. 2. ibi: *Quia nulla lex dat sibi illam auctoritatem, quod si faciat, committat violentiam, ut ff. de vi, & vi arm. l. 1. S. decitur, occurrere Arprell. tex. l. 2. c. de iure emphiteus. l. quare, S. 1. ff. locat. l. aede 31. locat. quod ibi: verbum expellendi, vel repellendi, ad iuris intellectum referri oportet, nec importare corporalem deiectionem, sed legitimam expulsionem, quæ sit ministerio Iudicis, parte citata, vt etiam obseruat ibidem *Gouean. ad Clar. verb. Nisi cum auctoritate Iudicis, ibi: Adde, & parte vocata, & audita, Facchin. lib. 1. contron. cap. 95.* camq; opinionem comprobant *Vulceius in S. aded, Insti. de loc. & con. dact.* alique apud Addentes ad eundem *Clar. & deducitur ex Glos. in cap. licet Episcopus, verb. Te non vocato, de prabend. & dignitat. in 6. præfertim ubi Dominus directus non prætendit deuolutionem ob non solutionem canonis, sed propter emphyteusim finitam, vel alienationem factam ipso inrequisito, vt probat *Ioach. ad Clar. in S. emphiteusis. quast. 9. verb. ipse iure, prout in Barone prætendente deuolutionem subfeudi, decisum per S. Carefret Anna singul. 151. in medio.***

Etiam dato pacto in instrumento 91 cõcessionis, quod id posset facere propria auctoritate, *Mantic. de sacis. & ambig. lib. 22. nu. 9. vers. sed contrariam sententiæ, sub nu. 14. vers. cum autem hac quastio, in specie in cõcessione emphyteusis Ecclesiæ ad renouandum ad viginti nouem annos, dato pacto ingrediendi possessionem propria auctoritate, non posset possessionem ingredi absq; citatione, & singularitèr idem *Mantic. decif. 194.**

Quod indubitatè locum vendicat, si aliquo modo hæsitari possit de iuris fomento in possessoris beneficio, ex *Rot. Roman. decif. apud Burat. dec. 786. in fin. coram Gelfo decif. 109. num. 10. & in recent. decif. 319. ex num. 24. p. 13. repetita coram Cerro decif. 573. Antonel. de loc. legal. quast. 11. nu. 156. Episcop. Rocca disput. iur. cap. 66. num. 5. lib. 1. minime verò si constet clarè, &*

apcr-

aperte, emphyteusim esse finitam, & de-
uolutam, itaut possessori nullo pacto,
nulloq. modo competat defensio, nec
dubitari possit: qua in thesi procedunt
quam plures *Rota decif. apud Post. post
tract. de manut. decif. 24. num. 13. decif.
25. num. 1. decif. 134. num. 7. decif. 168.
num. 8. decif. 171. num. 1. & decif. 193.
num. 1. ac DD. penes Canall. comm.
contrà comm. quafi. i. 4. quam distinctio-
nem comprobant *Vinian. Ciroc. discept.
56. ex num. 60. improbens conf. Onded.
21. lib. 2. de Laurent. de iudic. suspect.
cap. 15. n. 160. Presul Rocca cap. 65. n. 4.*
Potissimum, si Dominus directus lu-
92 dicem adiuverit, nec voluit propria fu-
cultate uti, ex *Bald. in l. 1. ad finem, C.
de exequut. rei iud. Gabriel. de cit. concl.
1. num. 123. vers. quinquagesimo secun-
do amplia, Rot. apud Ludouic. decif. 105.
num. 13. vers. ultra quodd. Ac de usufru-
ctuario habente ius accipiendi posses-
sionem propria auctoritate, quod sibi
præiudicet ad eundem Iudicem, monent
*Feb. Ann. in cit. nouiss. addit. ad singul.
Patris 189. Vinian. Ciroc. discept. 15. ex
num. 4. & discept. 26. num. 29. Nisi ramen
illum adiens petat dumtaxat associati-
onem, nè ostantur scandala, & vt
euitetur tumultus, Portine conclus. 43. l.
1. ampliat. 53. Borrell. in sum. dec. 10. l. iij.
44. n. 443. Mut. consuet. Sicil. 34. n. 45.
Feb. de Annal. mor. add. & dixi supra***

RITVS CCCIII.

Rem, quod Carcerarius qua-
rumcumque Curiarum Ci-
uitatis nostræ Neapolitanæ
non possit, nec debeat ali-
quid exigere à Carcerato, vbi nō per-
noctauerit in carcere; & si pernocta-
uerit, quocumque tempore steterit
in carcere, habere debeat tarenium
vnum Amalfia tantum, iuxta formam
Cap. Regni.

SVMARIUM.

1 Carcerarius nihil recipere valet à Car-

ceratis ex dispositione plurium Regni
Iurium.

- 2 Circa pecuniam à Carceratis Carcera-
rio debitam, attenditur consuetudo,
de Iure Communi.
- 3 Sigillatim recensentur alia Regni Iu-
ra circa huiusmodi solutionem diner-
simodè disponentia.
- 4 Generi per speciem derogatur, præfer-
tim si addita sit distinctio taxatiua Tatum.
- 5 Ritus præfens sermocinatur de carce-
ribus Neapolis, non verò de alijs.
- 6 Pragm. 33. de offic. Magistr. Iustit.
complura mandat, qua peculiaritèr
adducuntur.
- 7 Ergastuli in Carceribus pernoctantes,
quodnam ius Ergastulario exoluere
teneantur?
- 8 Conclusio supra adducta, quod, cum de
Iure Communi nihil distinctum sit
circa pecuniam Carcerario debitam, idem
attendatur cuiusque loci consuetudo,
pluribus comprimitur modis, qui latè
enumerantur.
- 9 Carcerarij possunt plures retinere cla-
ues, & quilibet ipsorum familiaris es-
se valet Carcerarius, imò in M. C. V.
Carcerarius potest habere sex, qui sibi
seruiant.
- 10 Personamiserabiles à sportularum pra-
statione liberantur.
- 11 In Carceribus M. C. V. adest taberna,
qua locatur per Regiam Curiam.
- 12 Carcerarius multiplici nomenclatura
signatur, vt hic declaratur.
- 13 Carcerariorum creatio ad quem per-
tineat?
- 14 Baro dicitur procurator in rem pro-
prium, & habet potestatem concien-
di in carceres.
- 15 Carcerarius ad qua teneatur, respectu
eorum, qua ad Carcerum custodiam
pertinent?
- 16 Carcerarius quando tenetur delensissi-
ma culpa, illud intelligitur ciuilitèr.
- 17 Carcerarius non tenetur de casu for-
tuito, nisi quatenus culpa præcesserit.
- 18 Carceratus si fuerit absolutus, & Iudi-
cis decreto dimittendus sit, num reti-
neri possit pro persolutione ius portel-
li? recensentur contraria opiniones,
& approbatur alia concludens.

- 19 Retentio permittitur pro expensis necessarijs, & cui datur actio, eo magis datur retentio.
- 20 Castrum commune retineri potest per unum ex socijs, donec solvantur expensa.
- 21 In Regno innaluit consuetudo, ut Carcerarij non liberent Carceratos, nisi soluto prius iuro ostioli, & expensis necessarijs.
- 22 Carcerarius de sua sententia non valet capinus à carcere emittere, sed requiritur ordo iudicis in scriptis.
- 23 Idque declaratur, & ampliatur pluribus modis.
- 24 Carceratus in M. C. V. & deinde per aliam causam emparatus per Regiam Cameram, excarcerari non valet per M. C. sed requiritur etiam mandatum Regia Camera, citato illo, quo inflante fuit facta empara, & perpenditur cautela tradita à Paulo de Castro.
- 25 Ius portelli competens Carcerarijs, nàm exigi possit ab Officialibus, vel Baronibus non habentibus privilegium, vel antiquissimam consuetudinem?
- 26 Pro cuius resolutione adducuntur tres precipui casus, quorum Primus est, cum agitur de possessorio tantum.
- 27 Secundus casus est in obtinente privilegium, vel consuetudinem exigendi tale ius à capinis liberandis.
- 28 Tertius verò casus est, cum in Ritu dicitur, quod ius portelli competis Carcerario, an competere possit Officialibus, & Baronibus, absque tamen privilegio, vel consuetudine?
- 29 Intellectus Cap. Regn. Magistro Iusticiario adducitur.
- 30 Determinatio una respiciens plura determinabilia habet aequaliter determinare.
- 31 Tradita à Reg. Rouito super Pragm. 19. de Baronibus, disponuntur, & declarantur.
- 32 Carcer est mala mansio.
- 33 Ius portelli soluitur Carcerario pro salario custodia.
- 34 Custodia carcerum, ut fieri debeat sumptibus Baronis, qui habet introitus fendi, qualiter intelligatur.
- 35 Quidam si Carcerarij salarium habe-

- rent de publico?
- 36 Sed an locum obtineat in Officialibus.
- 37 Consuetudo si fuerit legitime introducta apud subditos non erogandi tale ius, attendenda est.
- 38 Capit. Regn. Magistro Iusticiario, an comprehendat Officiales?
- 39 Baro nàm habeat ius portelli absque privilegio, vel consuetudine?
- 40 Consuetudo quando requiratur, ut ius portelli exigi possit?
- 41 Carcerarius qua pena puniatur, cognoscens mulierem captivam, an teneatur ob mortem carcerati? & quid si ille aufugerit?
- 42 Carceratus si fugam arripas cum uno ex socijs ipsius Carcerarij, nulla plebitur pena.
- 43 Quod declaratur ad ornatum text. in l. ad Commentariensem, C. de custod. Reor.
- 44 Carcerarius, qui Viro Nobili in carcerem detento laxavit habenas, credens ei decenti, se fugam hand arrepturum, excusatur.
- 45 Id ipsum in Alguazuello, qui Nobilem sibi traditum non tenuit manibus, cum ad carcerem ducente.
- 46 Viro Nobili credendum est, verum aliter est in femina; aut in Viro Nobili, qui alia vice aufugit, & quare.

Carceris Custos, ut nihil recipere valeat, ab ergastulis, seu carceratis non pernociantibus, in primis statuit presens Ritus, ad quem plura Iura Regni collimant, atque memorie prodita extant pendens Caran. in rit. 43. n. 1. l. Anton. de Nigr. in Cap. Regn. Castellanos, num. 44. Tross. in prag. 41. iuxta eius ordinem de Carcerat. Capyc. in inest. feud. rubr. feud. clau. vers. Fortellit. in fin. Capib. in prag. 19. sub num. 31. de Baron. illaque sunt Constitutio, promulgata à Rege Gulielmo, incip. Castellani. Cap. Regni, editum à Rege Carolo II. sub num. 193. iuxta ordinem Nigri, Ritus 43. Pragm. 1. de Carcerat. & Garibar. ctr. & Pragm. 33. S.

4. de offic. Magistr. Iust. & ratio decisionis non est, nisi, in solita ipsa vetustate, consuetudo, ac mos, qui sic apud omnes inualuit: cum de Iure Communi circa pecuniam Carcerarij, ab ijs, qui carceribus coerciti fuere, dependendam, consuetudo spectanda sit, *Mattheus. & Imol.* quos sequitur *Gundisalvus de Villadiego in tract. de heret. cap. 11. num. 11. in tract. divers. tom. 1. p. 2. fol. 32. Capiblan. in Pragm. 19. num. 32. & 33.* quod verò ad eos facit, qui in vincula coniecti fuere, quidnam scilicet ij sint exoluendo, ac quidnam Carcerarijs enumerandum teneantur? Iura quidem (vt vera fatear) in partes discedunt, atque alia aliud circa solutionem hanc, pretiumque Carcerarij soluendum, faciunt, statuuntq; eaque vigent adhuc in Regno.

Primum quidem Ius latum sanxit, vt habetur in dicta *Constit. Castellani*, & in *Constitut. seq.* quod Castellani, & seruientes exigere debeant ab ijs, quos ergastulos coercere dimidium tarenum pro tempore, quo in carceribus detenti fuerint, sub poena nonnulli applicandi fisco, & simpli applicandi ipsi parti.

Secundum fuit Ius editum à Rege Carolo I. in *Cap. 86. incip. Castellani*, quo fixum habetur, sancitumque, vt ne obulium quidem sibi adnumerent Carcerarij ab ijs, qui suas in custodias detrusi fuere, & sic *Niger. cit. num. 44.* alijque Regnicolæ illud asseruere, quod nimirum per præfatum Capitulum fuit derogatum memoratis Constitutionibus: quod Ipse minime admittendum censo, sed propterea hanc repudio sententiam, ex quo ratum est, compertumq; dictum Capitulum loqui de traditione in vincula Mandato Regio.

Tertium Ius erogatum fuit per Regem Carolum II. in *Cap. 130. incip. Item statuimus quod Præsonerij*, quo fuit confirmatum dictum Capitulum Regis Caroli I.

Quartum fuit Ius editum per eundem Carolum II. in *Cap. 193. incip. Magistr. Iustit. per quod stabilimus, ma-*

gisque comprobatur, quod in dictis Constitutionibus habebatur, quod scilicet à pernoctantibus ergastulis, non nisi dimidium tarenum repetere possint Carcerarij sub poena nonnulli.

Quintum fuit Ius editum, & contentum in *Ritu 43.* quo sancitur, Carcerarijs repetenda esse à pernoctantibus ergastulis grana tresdecim.

Sexum fuit Ius contentum in hoc *Ritu* eadem prohibitionem cōtinentem, quam *Rit. 43.* quamuis verbis addo negantibus non explicaram, qui etsi videatur loqui de more locali soluendi tarenum vnum ab ergastulis pernoctantibus, & consequitue cessare illic debeat generalis antecedens dispositio *Cap. Regni cit. 193. ex regula Iuris*, omnium ore probata, generi per speciem derogari; maximè addita dictione *santum*, quæ est taxatiua, & restringit ad expressa, *Alex. conf. 168. vers. alijs sequeretur, ex num. 11. lib. 7. & text. in l. sed siatum ff. de pact. Test. concl. 388. lit. D.*

Advertas tamen, nè in errorem rapiare; quod loquitur *Ritus* de carceribus Neapolis, non de alijs, vt patet in verbis literalibus, & in *Ritibus* originalibus habetur ille *text.* inter capitula concessa à Regina Ioanna II. Ciuitati Neapolis; & sunt omnes *Ritus* à *Rit. 301.* inclusiue vsque ad finem, iuxta ordinem *Carani.*

Septimum fuit Ius editum in *Pragm. 1. de Carcerer. & Carceratis*, nimirum quod Carcerarij debent recipere, prout in dictis Constitutionibus fuit prouisum, sub poena vnciarum vigintiquinque, & sub eadem poena mandantur Regenti, qui contrafactores eadem poena minime mulctat, & non exigit; & sic denuò ad antiquum Ius denolatum est, quo demandatur, vt quisquis, qui in vincula coniectus in carcere pernoctarit, dimidium tarenum dependere debeat, in *Pragm. 33. de offic. Magistr. Iustit.* ex qua *Pragm.* complura mandantur. Primum quidem est, quod debeant recipere asses tresdecim, & duos denarios à quibuslibet in carcere detentis, siue ciuilibus, siue crimi-

nalibus, & non ultra, vel ab ijs etiam, qui suapte ingenio larga manu nummos alios erogandi, plenoque cornu elargiendi causa mens esset. Secundum quod, ne tantulum quidem pretij sibi adnumerent exoluendum pro oleo lychni nocturnum in lumina præfulgentis, vt in §. 5. Tertium est, quod Carcerarii nihil pariter adsciscere debeant pro iuribus Alguzeriorum, vt in §. 6. pro carceratione causarum civilium, pro carceratione causarum criminalium asses decem, quando captus est in Ciuitate, etiam intra Palatium M. C. & extra Ciuitatem, tarenum vnum, vt in §. 7. ex quibus habetur, quod hodie soluuntur in M. C. asses tredecim, & duo denarii; sed vtinam hac mercede illorum fames compressa resideret, non vltius exardesceret effrenatarum cupiditatum sitis; eo siquidem illorum prosilit avaritia; eo impotens erumpit audacia, vt nihil in ergastula inuehi possit, vel intire, in quod per vim, ac scelus plurimum non inuolent. Verum Harpyarum more in extructas, ac perbellè apparatus dapes superuolantes armatis, rapacibusque vnguibus omnia concerpunt, extorquent, insequunt, diripiunt; dapes, contactuque omnia foedant, immundo, adeo vt non ab re, ab immerito effertis moribus homines, atque omni exuros humanitate proclamarit *Ferrer. ad Guid. Pap. decis. 448.* & eo maxime, quia infimæ sortis homines sunt, obscuro loco nari, nullius nominis, pretij nullius, ex *Glof. Angel. & Alex. ibidem*, necnon *Cran-conf. 196. num. 7.*

In alijs vero locis consuetudo secunda est, quæ diuersimodè tale ius Carcerarijs tribuit. Deducitur ergo illud fixum manère, ac exploratum, ergastulos nimirum in carceribus pernoctantes ad prædictum ius Carcerario exoluendum teneri, quod ius ostioli, seu portelli in Regno, vernaculo idiomate, nuncupatur.

De iure communi, vt dictum est, nihil rari habetur, exploratumque circa modum pecuniæ Carcerarijs solvendæ, atque idè cuiusque loci ino-

lita consuetudo spectanda est, *Matthesil. 1. mol. & Capiblane. in locis relatis*, quam conclusionem graphicè quidem, ac multipliciter, enucleant. Primum enim declaratur, vt non procedat in ergastulis pro debitis fiscalibus: nam is, cum liberatur, nihil debet soluere, irà ex *Affiliis. seruare scriptis Caranit. in ritu 43. num. 6.* & ibi ego ipse, *Capiblane. in d. prag. 19. num. 32. Thor. in compend. decis. Regn. ver. Ius portelli.* Secundò planius etiam enodatur, vt non procedat, quando quis in vincula traditur pro debito infra duos augustales, *Capiblane. & Thor. in locis relatis*, & dixi in *cit. rit. 43. num. 5.* Terriò vberius enucleatur, vt non procedat pro animalibus interceptis in custodia detrufis, decisum in S. Cæstantur præfati in dictis locis: sed in hoc puto seruandam consuetudinem. Quarrò declaratur conclusio, vt non procedat in eo, qui non debebat comprehendendi, nec in vineula tradi, & postmodum absque probationibus, vtpotè nullo adstrictus scelere, nullo obligatus facinore, nulli æstis culpæ, & carcere emittitur, vt necit idem *Caranit. seruandum menses*, & notat *Boss. tit. de capt. num. 47.* Sed puto animaduertendum, quod circa hoc adest *prag. expressa sub nu. 33. §. 16.* in qua dicitur, quod in M. C. quando sancitur, quod vineula coniectus non debeat in ergastulorum syllabum referri, at vineulis exolutus pristinum assequatur libertatem: is quidem nullo iure comprehensus, & in custodias traditus, nihil soluere debet Carcerario, & idè in alijs Curijs est intelligenda dicta declaratio, quando aliquis vinculis, custodisque coercetur, absque præuia causæ cognitione, & non ab Officialibus causa cognita, aliàs siquidem, etsi re ipsa perspecta, ac nullis hæere probationum munimenris comperta, vinculis exoluendus esset in custodias derentus; à iure tamen ostioli (vt vulgò dicitur) portelli, minimè eximeretur, & hoc ex mente eiusdem *Prag.* quæ à generalitate dictorum Iurium Regni excipit dictum casum, & sic in alijs viget regu-

gula generalis prædicta. Quintò declaratur conclusio, quòd dictum ius ostioli solui debeat, cum Reus vinculis coercitus, iisdem exolutus, è carcere emittitur, & solui debet pro toto illo tempore, quo fuit in carcere detentus, siquæ dicta vnica tantum solutio fieri, vt in dictis Constitutionibus, & Regni iuribus; & propterea, dum quis carcere detinetur, nihil debet exolvere Carcerario, vt in *Pragm. 2. sub tit. de Carcer. & Carcerat. & in d. Pragm. 33. §. 18.* Sextò declaratur, quòd quamvis Carcerarij possint plures adnumerari, & retinere plures clauas, & quilibet familiaris possit esse Carcerarius, vt dixit *Bald. de Carcer. cap. 2. num. 6. in tract. crim. diners.* post illum *Ziletti*, & in *M. C. ex dicta Pragm. 33. §. 18.* Carcerarij possunt habere sex, qui sibi seruiant, seruitute addictos, siue substitutos; tamen istis omnibus dicta vnica pretij summa dependi debet, vt expressè dicitur in adducta *Consist. Castellani*, ibi: *Castellani, & seruientes.* Septimò declaratur conclusio, vt procedat etiam si Carcerarij haberent taxata à publico Aëratio stipendia; licet enim de iure nihil debent recipere in hoc casu, vt dixit *de Villadiego in mem. tract. de hered. cap. 11. nu. 11.* tamen attenta generalitate huius Ritus, & dictorum Iurium Regni, per quæ iura hoc ius Carcerariis est stabilitum, contrarium asserendum est; idèque consuetudo inspicienda, est, qualiter id inducat. Octauò declaratur conclusio, vt non vigeat in homines miseris omnibus, ærumnisque, coopertos, prostratos, iacentesque, vt pauperes, domestica quammaximè laborantes difficultate: pro vt in eo, quod solui debet pro captura Alguzerij, post *Affili.* dicit *Tressin prag. 24. nu. 2.* & generalitèr diximus, tales personas à sportulis liberari, supra in *Rit. 13. Tit. 1.* Nonò declaratur conclusio, quòd tale ius ostioli non potest locari, vt habetur in *cis. Pragm. 2. & 33. §. 16.* & indicat decusum *Carauit. in add. rit. num. 2.* Sed hæc conclusio declaratur, quòd vltà dictum ius, nihil aliud po-

Tom. IV.

rest exigi, sub pœnis contentis in dictis iuribus; idèque nec valent Carcerarij erga stultos compellere ad emendum quidpiam aliquod ab ipsis Carcerariis; nec per vim, cèu bellico aduolutio arietis; nec suasionem ad motus scalaribus ad talem emptionem perpellicre, *Mastrill. in tract. de Magistr. lib. 3. cap. 6. nu. 22* & quamvis in carceribus *M. C.* addit taberna, sicuti habetur in *add. prag. 33. §. 8.* quæ locatur à *R. Curia*, & talis locatio confert ad ordinarium Regium censum; tamen non per hoc ille Tabernarius, qui canponarium exercet, habet ius prohibendi captiuos ab emendis rebus ab alio; imò neuiquam id efficere valet; eòque euadere audacior, vt illos ad suarum dicitur venalium rerum emptionem edigar, compellatque.

Multiplici autem nomenclatione insignitur, multiuagam obtrinit nomenclaturam Carcerarius custos, de quo identidem hoc in *Ritu* fit mentio, & primò Commentariensis, ab Imperatore in *Lad Commentariensem, C. de custod. reor.* quia in commentaria custodias refert, siue custodiarum ephemeridem conficit, siue captiuorum nomina in syllabum aliquod transcribit, *Carauit. cit. loc. num. 8. Ferrer. ad Guid. Pap. quæst. 448. cx Budao scribit Menoch. de arbit. Indic. lib. 2. cas. 302. nu. 1.* & expressè mandatur in *add. Pragm. 33. §. 11.* qui Carcerarius debeat conficere dictum librum, quo pacto debeat sacramento dicere, ac iusiurandum concipere, ponitur in *Clem. 1. §. porro, de heret. & circa officium dicti Carcerarij, habentur plura in dicta Pragm. 33. quæ scilicet suarum sint partium, quæq; ad sibi demandatam pertineant prouinciam. Secundò Clauicarij, siue Clauicularij nomenclatura signatur, & illud obtinuit nomen, vt exponit *Iacob. Guic. ad l. 1. C. de excusat. artifice.* Tertiò denominatur Custos carcerum, *Ferrer. cit. quæst. 448.* & alibi omnes. Quarto appellantur Superstites, *Paul. de Castro in conf. 4. lib. 3.* Quintò nuncupantur Præsonarij, vt in dicto *Cap. Regni 130.* secundum ordinem *Nigri,**

N n n & di-

& dictæ Pragm. 33. Sexto vociferantur Carcerarij, vt in hoc *Rit.* & in *Rit.* 43. Septimò denominantur Seruienres, vt in dicta *Constit. Castellani*, & in dictis *Cap. Regn.* & alibi denique appellantur secundum consuetudinem locorum.

Ad quem verò pertineat creare
13 Carcerarios? siue cuiusmodi hoc incumbat munus carcerum custodes iubere? animaduertendum est, quòd, licet secundum aliquos, carceres sint de Regalibus, vti ex *Bald.* dixit *Farinac. in conf. 5. 1. num. 2. lib. 1.* & custodia carcerum adhuc ad Regem, eiusque Officiales pertineat, ex *Clar. in lib. 5. recept. sent. 5. fin. quæst. 46. n. 13.* *Farinac. ibid.* tamen hoc, vel ipsa veritatis specie, ràm longè aberrat, quàm quòd longissimè, vel tali facta copia, dandi scilicet Reos in custodias, citrà omnem dubitationis aleam, & illa erit facta potestas constituendorum scilicet, ac extruendorum carcerum, vt percute nimis vir Iurisprudentiæ laurea in primis spectantissimus dixit *de Villadiego d. cap. 1. 1. num. 10.* Ideoque cum iurisdic-

14 tio sit concessa Baroni, qui dicitur procurator in rem propriam, & ipse habeat potestatem conijciendi in carceres, ac illam potestatem communicaet suis Officialibus, vix communicatione iurisdictionis poterit Officialis constituit carceres; non tamen constituere Carcerarium, sed ipse Baro constituere debet, nisi aliud habeatur ex consuetudine, ad tradita per *Boer. in dec. 21. ex n. 9. Garas in rit. 43. ita* in specie quòd carceres, vt eorum custodia sit Baronis, ex *Clar. Cancr. Anl. Magistr. lib. 4. de Magistr. cap. 16. num. 1. 96.*

Illud tamen acriter inquiri, admis-
15 so scilicet, quòd Carcerarius recipiat mercedem, cum datus in carcerem, & carcere emittitur; ad quæ nempe ipse Carcerarius custos, quò ad ea, quæ ad custodiam pertinent, teneatur, & quo pacto, quibusue in casibus? qua iure non desunt, qui dicunt, quòd ex quo habet mercedem, tenetur de leui culpa, vt ex *Paride de Puteo*, scribit *Vrsill. ad Afflict. decif. 330. num. 5.* sed quòd

immò teneatur adhuc de leuissima culpa sate solutione mercedis, voluerunt *Gramm.* & alij, quos sequitur *Farinac. sit. 1. prax. crim. quæst. 31. num. 14.* Coerterum quòd etiam si stipendia non reciperet, siue mercedem, adhuc tenebitur de leuissima culpa, *Bald. Paris de Puteo, Boer.* & alij apud eundem *Farinac. cit. num. 14.*

Verum tamen est, quòd quando re-
16 netur de leuissima culpa, illud intelligitur ciuilitèr ad damna, expensas, & compendia, non autem criminalitèr; nisi aliud Iudici videbitur, dummodò lenitèr puniat, DD. apud *Farinac. cit. num. 14.* qua de re *Boer. decif. 216. & 217. R. Cypic. Lacro decif. 76. R. Galeot. resp. ff. de. 1. ex n. 87. R. Sanfel. decif. 46.*

De casu tamen fortuito Carce-
17 rius non tenebitur, nisi quatenus culpa præcesserit, *Medic. in trall. de fortuit. cas. part. 2. quæst. 10. num. 60. Bar. fol. in conf. 325. num. 48. lib. 3.*

An autem vinctum iam absolutum,
18 & atque Iudicis decreto dimittendum, valeat impedire, nè à carceribus egrediatur, nisi antea perfoluerit ius portelli? *Lacobs de Arsis*, quem de iure sequi videtur *Guid. Pap. mem. quæst. 448.* in stipendio custodiæ soluendo Carcerario dixit, quòd nequeat renitere, sed relaxare, & deinde agere; non dissentiente *Clar. quæst. 61. num. 10. Arisim. Tapat. tit. 268. & 280. cap. 4. lib. 21. & 12. Tusch. pract. quæst. lit. C. concl. 89. num. 466. de Laurent. decif. Anen. 112. sub n. 5. Borrell. in sum. decif. vol. 2. tit. 39. num. 41. Papondib. 24. tit. 4. Faber in C. lib. 7. tit. 18. de fin. 8. & 16. R. Renit. prag. 19. de Baro. num. 8. Olea de poss. in. 11. 5. quæst. 5. num. 35.* siquidem istud ius otiosi, seu portelli, aliud non est, quàm stipedium custodiæ: ducuntur ex *tex. in l. Omnes, C. de pen.* qui hoc minime probat, etiam si per capitis capillamentum abstrahatur, aliòque auertatur; mouentur ex *l. ob es alienum 12. C. de alt. obligat. (quam exornit Vrsill. ad Afflict. decif. 3. num. 3. Guid. Pap. dec. 61.)* quæ etiam nil officit; dicit enim, quòd homo liber pacto creditoris seruus fieri non potest; & licet carcer sit

spec.

species seruitutis; non tamen est species illius seruitutis prohibita, ex quo pro quolibet debito licita est inclusio carceraria, l. 5. *tutores, ff. de administr. tutor. DD. in cap. 2. de pignor. Medic. in tract. de conser. & ammitt. dom. glo. 2. quaf. 1. num. 381. necnon ex §. quia verò, Aurb. vt null. Ind. qui nec aliquod probat, sed imponit penam creditori paciscenti de seruitute, cum debitore homine libero, sub qua seruitute, vt iam diximus, non continetur carceratio, licet impropiè ea seruitutis species dicatur. Quin possit ad hanc tuendam aleam in medium afferri, quod huiusmodi ostioli est minima pecunie vis, & consequenter minimum debitum; atque verum est dicere, quod pro minimo contracto debito, minime licitam esse carcerariam inclusionem, ex *Glof. in Auth. minoris debitor, C. qui tutor poss. Medic. cit. num. 381.* Coeterum si hæc doctrina *Medic.* veritate niteretur, quammaximè obstringeret, nec *Glof.* illud dicit, nec in iure reperitur, quod actio personalis non detur pro minimo debito; idem *Ferrer. ad Guid. Pap. cit. quaf. 448.* de iure sustiner contra prædictos, licere scilicet pro custodia stipendios retinere seruum pignori datum pro expensis necessarijs, prout est etiam salarium custodiæ; quam opinionem *Ferrer.* de iure adhuc ego volens, lubensque amplector, non solum pro salario custodiæ, sed etiam pro expensis necessarijs: vt tradunt quoque *Mauson de caus. executius ampliat. 26. num. 6. & num. 8. Caball. cas. 221. nu. 6. Tusch. concl. 89. nu. 7. & concl. 467. Carlenal. in tract. de indic. lib. 1. tit. 3. disp. 29. num. 7. in fin. tom. 2. la. Petr. Surd. de aliment. priuileg. 62. nu. 15. Gratian. discept. forens. cap. 25. num. 20. & 21. par. 1. Carroc. de locat. & conduct. in tit. de expensis, num. 61. fol. 225. Canalcian. decis. 44. num. 47. Petrus Pekius de iure sistendi, cap. 34. ex num. 2. Iodoc. in pract. crimin. verbo, Fiscus, num. 4. vers. contrarium, Fab. in Cod. lib. 9. tit. de custod. reor. desin. 7. Merlin. de pignor. lib. 3. tit. 1. quaf. 1. num. 4. Quandoquidem retentionem pro ipsi expensis**

Tom. IV.

DD. permittunt, vt scribunt *Federic. de sen. Angel. Gemin. Calder. Oltrad. Emil.* & alij cõmuniter, quos sequitur *Medic. in tract. de compensat. p. 1. q. 28. nu. 4.* cùr modò magis debeat dari retetio in bonis, quàm in personæ? nescio rationem discriminis inuestigare, cum sit licita actio ad personam pro debito, & cui datur actio, eo magis datur retentio, cum, è custodia emittere, non sit aliud, nisi quidam restitutio de se ipso, *Paul. de Castro cit. conf. 4. num. 7. & licet Carcerarius sit depositarius captiuorum omnium, quos Carceribus detinet, iuxta dictū eiusdem de Castro.* adhuc pro expensis necessarijs habet retentionem, *DD. in l. pua. C. de compensat. Medic. in tract. de compensat. p. 1. quaf. 19. num. 5.*

Hinc *DD.* magis peculiaritèr dixerunt, posse Castrum commune retineri per vnum ex socijs, donè soluantur expensæ, *Ioann. Annan. & las.* quos sequitur *Palydor. Ripa in tract. de noctur. temp. cap. 75. num. 19.*

Vnde prædicta nedum procedunt de iure, sed sunt approbata de Consuetudine, teste *Guid. Pap. in cit. quaf. 448.* quæ Consuetudo etiam inualuit in Regno, quod Carcerarij nunquam custodijs obstrictos, iisdem custodijs liberant, nisi prius solutis iure ostioli, & expensis necessarijs, *Mauson de caus. execut. ampl. 29. ex num. 6.* Vtinam solutione hac effruescens illorum auaritiæ sitis comprimeretur, hæc tantum numerata pecunia essent contenti, non seuirent ad sanguinem, quem etiam immani sanè feritate è pauperimis, quibusque luctu, ac fualore perditis expetunt.

At nè valeat Carcerarius de sua sententia, suoque ingenio, è carcere captiuos emittere? inquit *Garant. in rit. cit. 43. num. 6. & Paul. de Castro.* dicit, quod non potest; verum cum Iudicis, siue Officialis licentia, qui eam detinebat; quæ potestas, siue ordo debet esse in scriptis; idem voluerunt *Augst. ad Angel. de malefic. verb. quod fama publ. preced. num. 92. Boer. decis. 217. num. 24. Carrab. sing. 47. & alij pe-*

N n n 2 nēs

nēs *Farinac. quaff. cit. 31. num. 91. in fin.* & tetigi in *rit. 43. num. 8.* ac in Regno huiusmodi anonomiam tollunt *Prag. 24. 5. 7.* & altera *33. 5. 15. de offic. in l. fin.* ubi habetur forma talis facultatis, quam *Caranit. ibidem* ponit, scilicet in M. C. criminali; in ciuilibus verò solum Iudex eam subscribit, & in ciuilibus dictam schedulam subscribit etiam Aduarius mensarius.

- Quæ autem dicta sunt de facultate, 13 declarantur pluribus modis; Primò, vt procedant, etiam si quis esset detrusus in carcerem pro debito ciuili, & creditor consentiret, vt custodia liberaretur, vel sibi satisfactum esse fateretur: nam adhuc requiritur facultas Iudicis, post multos *Farinac. cit. num. 93.* nisi tamen consuetudo obssisteret, ac remoram faceret. Secundò prædicta declarantur procedente, quando Carceratus fuit iam relatus in syllabum; secus verò si non fuerit descriptus, & accedat consensus creditoris, ita inspecie notat *Farinac. in cit. quaff. 31. n. 44.* Tertiò prædicta declarantur, quòd in dicto casu tenebitur Carcerarius, ac si debitor aufugisset, *Angel. Paris de Put. Anthar. Boer. Iudic. Brun.* & alij omnes apud dictam *quaff. 31. n. 91.* atque ideo tenebitur ad id, quod erat principalis obiectus: vt puta ad debitum, damna, & expensas; necnon poterit etiam criminaliter puniri arbitrio Iudicis; prout si dolus, vel culpa præcesserit, *Farinac. ibid. n. 91.* Quartò prædicta declarantur, vt procedant, quòd Carcerarius debeat habere facultatem illiusmet Iudicis, qui illum in vinculis conijci iussit; non autem alterius Iudicis, licet, & ipse sit Iudex conserens Carcerarij, vt per *Paul. de Castr. in cit. conf. 4. lib. 3.* Nec placet cautela tradita hac in thesi per eundem *Castrenf. ibidem*, siquidem si acci-
- 24 dar, vt in carceribus M. C. detineatur aliquis per ipsam M. C. deinde emparatus pro alia causa, R. Cameræ decreto, quæ Tribunalia ad inuicem superioritatem nõ habent; certè huic non competit è custodia emitti per M. C. sed requiritur etiam mandatum R. Came-

re; modò *Castrenf.* dat cautelam, quòd Iudex citare faciat per edictum interesse præcedentes, & si non compareret aliquis, potest excarcerare debitorem; quo casu Carcerarius ad nihilum tenebitur: nam exquiritur citatio peculiaris illius, quo instante fuit facta empara, ac licentia Iudicis recommendantis, nec sat est citatio per edictum.

- Vlterius querendum venit, an istud 35 exigendi ius portelli competens Carcerarij, possit exigi ab Officialibus, vel Baronibus, non habentibus priuilegium, vel antiquissimam consuetudinem, quæ loco priuilegij existit? *Caranit. in cit. rit. 43. num. 6. vers. Quarto inxtà prædicta*, dispungit articulum, quem *Afflit. & Feller.* adhuc tangunt, vnico verbo, negotio non cognito, *Im. Ant. Niger in add. cap. Castellani, num. 44.* in finalibus verbis, *Reg. Ranit. in prag. 19. num. 4. vers. sed an Baro, de Baron. Capiblan. in ead. prag. num. 31.* quoniam verò res est scita digna, atque quotidiana, & adfunt S. C. placita, nonnulla attingam, & propterea constituendi sunt tres præcipui, ac notabiles casus.

- Primus est, quando agitur de pos- 26 sessorio tantum, veluti quia Officialis, vel Baro existit in possessione, siue quasi, exigendi, & subdiri contradicunt, tunc etiam admittitur sententia, quòd tale ius debet habere priuilegium, vel consuetudinem, adhuc Baro in possessorio debet obtinere; siquidem iam ius non resistit; sed admittit consuetudinem, absque vlla difficultatis alea, discrimine nullo officiente, alleganti consuetudinem, possessorium competit, etenim quouique pendet iudicium super consuetudine circa probationem, & demonstrationem requisitorum ad consuetudinem, de quibus dixi in *rit. 1. ex num. 46. lib. 1.* quem locum plenè prosequitur *D. Scoppa ad decis. Gratian. obseruat. 148. ex num. 4.* possessio attendenda, & hæc est vera doctrina, germanaque veritas, sine fuco, & fallacia, ex quo consuetudo habet petitorium, & possessorium, *Paul. de Castr. in conf. 363. col. 1. & 3.*

Dec.

Dec. conf. 211. num. 5. sequitur *Ofas. decis. 99. num. 47. Reg. de Pont. decis. 11. ex. 8.* & ita è S. C. fuit decretum pro Barone in possessorio, teste *Reg. Rovit. in cit. prag. 19. in fin.* quamvis ipse adhuc repugnet, rationibus ab eo adductis, quæ petitorium, non autem possessorium respiciunt, vt infra.

Secundus est casus, quando Carcerarius, vel alius obtinet privilegium, vel consuetudinem exigendi tale ius à captiuis liberandis, & Officialis, vel Baro vult se intromittere in talem exactionem per vim, ac propterea defraudare habentem privilegium, vel consuetudinem, & hoc casu *Caranit. in cit. rit. 43.* dicit, quod non potest, sed spiculis propè seruetandam est privilegium, vel consuetudo, & in syndicato tenetur Officialis ad restitutionem simpli exacti; non tamen tenetur ad pœnam nonupli contetam in Constitutionibus, & Capitulis, ac Pragmaticis Regni, vt voluit *Affl.* ex quo, vt bene aduertit, illud nonuplum pro pœna, fuit impositum, quando exigitur ab alio indebitè; verum seruatà forma memoratorum Iurium circa quacitatem.

Tertius est casus, in quo est altercatio inter Nostrates, scilicet, ius Istud ostioli, seu portelli quando dicitur in *Rit.* quod cõpetit Carcerario, an possit competere Officialibus, & Baronibus, absque tamen privilegio, vel consuetudine, in qua hypothesi primus omnium *Affl.* in *cit. Conf. Castellani. primo notab.* negat, quem sequutus fuit *Feller. in pract. crim. in fragment. num. 162.* & eos infestat *Lo. Ant. Niger. indic. num. 4. Rovit. in mem. prag. 19. num. 4.* alij Officialibus tale ius non competere; nisi privilegium obtineant, vel consuetudinem. Non tamen negant, quin Carcerarij tale ius habeant absque privilegio, vel consuetudine, ducuntur, ex quo dictum ius exigendi pro portello prohibitum est Officialibus, atque adeo tunc Carcerarijs permissum. *Caranit.* verò *cit. loc.* contrarium sustinet, competere scilicet Officialibus tale ius, ex quo expressè mandatur in dicto *Cap. Magistro Iustitiano.* At quia

de eius intellectu tractandum est, prius illius verba perlegendà attentè rogo, ex quibus expressè colligitur, Iustitiaris, & Officialibus competere ius exigendi; quod enim dicitur, quod non recipiant vltra tarenù vnum pro liberatione captiui pernoctantis, si intelligendù veniat, prout *text.* illum præfati intelligunt, vt procedat, quatenus illis Officialibus, ibi descriptis, est permissum de privilegio, vel consuetudine, est diuinare, vt idè genuinus magis sit sensus, propiusque, Iustitiaris, Iustitiaris, Castellanis, alijsque Officialibus, & quibus ex consuetudine, vel privilegio est concessum, & licitum exigere ius portelli à datis in custodias, quando liberantur, non possint exigere, nisi illam pecuniæ quantitatem ibidem descriptam, & in illis casibus; imò talis interpretatio non potest subsistere, ex quo dicitur de Castellanis, quibus iam de Iure Constitutionum recipiunt absque privilegio, vel consuetudine, & ipsi DD. non negant in Castellanis, siue Carcerarijs requiri privilegium, vel consuetudinem, vt dictum est, modò sequitur,

quod una determinatio respiciens plura determinabilia habet aequalitèr determinare, *l. cum hoc iure, ff. de vulgar. & pupill.* & idè ex quo ibi dicitur de Castellanis, & alijs Officialibus, & Castellani exigunt de iure, idem, & in alijs Officialibus, ita vt illa interpretatio liceat primo aspectu substabilis appareat, ac probabilis; prædictis tamen discussis, aliquid dicendum est; imò si expressè dicitur, quod Officialis non recipiant vltra dimidium tarenum à captiuis, atque ergastulis pernoctantibus; quomodo debet intelligi, vt procedat, quando ex privilegio, vel ex consuetudine habent ius exigendi? cum de tali iure privilegij, atque consuetudinis, nulla fiat mentio, nec alibi, nec in aliquo ex præcatis Iuribus Regni verbum aliquod reperitur, Non refragantur modò ea, quæ adducuntur à *Reg. Rovit. in cit. prag. 19. de Baron.* & primò, quod illud, quod dicit *Caranit.* vt in *add. cap.* expressè di-

dicuntur Officiales posse exigere dimidium tarenæ pro iure portelli, videtur probari ex regula *l. cum Prator, ff. de iudi.* ut vnus inclusio, sit alterius exclusio; & propterea ex ibidem habetur, Officiales non debere exigere, vltra dimidium tarenæ, ergo infra dimidium tarenæ valent exigere, ex memorata regula; sed sic est, vt ipse annuit, quod regula prædicta non procedit, quando illud, quod prohibetur, est de genere prohibitorum, aut conclusio non intelligatur in prohibitis, & cum exigere ius portelli sit de genere prohibitorum, meritò vnus inclusio non inducit alterius. Responso siquidem in propositum est, nec mens ancipiti cogitatione distracta, aut difficultatis involuta ambagibus hæret: nam *Reg. Ronit.* præsupponit duo: primum est, quod ex cit. regula colligitur in *Cap. Officiales*, posse exigere ius portelli ex exclusione exactiōis, vltra dimidium tarenæ; istud gratis assumit, veri lineas transiit, pace tantè Viri, quem, re non discussa, laudavi in *rit. 43. num. 1. lib. 1.* ex quo expressè, non autem ex dicta regula, habetur permissio cum illo *text.* exactiōis illius quantitatē: dum enim dicitur, quod Officiales non exigant vltra dimidium tarenæ, quid clariùs dici potest, quod non exigant plusquam dimidium tarenæ? sic quod exigant earolenum vnum, & proinde non adest simplex prohibitio, sed cum prohibitionē adest etiam permissio, & proinde non est opus in dictis terminis de prædicta regula, secundum quod assumit, est exigere ius portelli in dimidio tarenæ, esse de genere prohibitorum, probat ipse dicendo, quousque non probatur, esse permissum, est prohibitorium; etiam, & secundo probat, nam cum quis carceratur, affigiturque, eo
 31 quod carcer est mala mantio, vt dixi in *rit. 40. & 43. lib. 1.* si deberet solvere ius portelli, esset addere afflictionem afflictio, quod de Iure prohibetur.

Verum hæc omnia de facili diluuntur, quia cum ius portelli signatè, & præcipuè debeat solui Carcerariis illud

non est, nisi pro salario custodiæ; tale salarium de Iure Communi non est prohibitum, sed verum est, quod non est taxatum, & idè *Matthæi. 1. Imol. & Hundissal.* supra relati dixerunt, circa taxationem salarij Custodis carcerum, debere attendi consuetudinem, quod patet, quia quilibet debet habere mercedem sui laboris; est enim natura comparatum, vt nemo se laboribus frangat, vbi nulla spes allicit præmij, hæc inflammatur, hæc impellit, hæc extimulat ad laborē omnes; & de Iure Regni ius portelli in dimidium tarenæ est permissum, & in hoc non est antinomia aliqua; meritò cum sit prohibitum exigere, vltra dictam pecuniæ vim, ac modum; non censetur exactio prohibita in dicta pecuniæ, generalitèr permissa, ac idè ratio *Reg. Ronit.* torquetur in contrarium; nec est addere afflictionem afflictio, quando iam indicauimus, quod salarium custodiæ debet solui à captiuo diuite, qui copijs, opibusque circumstatur, sique ab omnibus fortunæ præmij paratissimus, eo quod culpa sua damnum patitur, sibi imputare debet, quia si captiuus ex causa ciuili debebat soluere, si verò ex causa criminali non debebat delinquere.

Prædictis minime refragantur ea, quæ alibi diximus, quod custodia carcerum debet fieri sumptibus Baronis, qui habet introitus feudi, proinde nisi habeat speciale priuilegium in exigendo, ipse tenetur sumptibus suis custodire carceres. Siquidè verissima sunt præfata, quod Carcerarius debet habere salarium à Barone, qui habet ius prouentuum in feudo; sed in Regno ius portelli, in dicta quantitate, est locus introitus, & prouentus; meritò cum expressè dictis Regni Iuribus, & Carcerarijs, & Castellanis sit tale ius stabilitum, illud ius est inter introitus, & prouentus feudi, iure tale salarium de illo iure solui debet.

Huc proinde spectat, quod diximus, prædicta procedere etiam, quod Carcerarij haberent salarium de publico, aduersus *Hundissal.* qui loquitur de Iure

Iure Communi, nam specialiter Carcerarij est tale ius stabilitum, & sic illud debent habere, siue retineant salarium, siue non,

Secundò posset obijci, quòd prædicta optime procedunt in Carcerarijs, & Castellanis, non verò in Officialibus, de quibus præsens sermo instituitur, quia nò simpliciter *Carcerarij* dixerit, competere ius Officialibus exigendi portelli à captiuis, scilicet ergastulis, sed cum grano salis. Quapropter distinguendi sunt duo; Primum, quòd si adsunt carceres publici, & in eo adest Carcerarius, tale ius exigendi competit Carcerarijs; nò autem Officialibus, ex quo Carcerarij habent de iure exigere tale ius: istud permittit *Carcerarij*. dùm dicit, non posse Officialem in fraudem Carcerariorum tenere carceres in proprijs domibus, quando Carcerarij habent ius ex concessione, videlicet, quando creantur Carcerarij, quia eo ipso habent de iure tale ius exigendi portelli ab inclusis in custodias. Alterum est, quando in aliquo loco non adsunt carceres publici, & tunc, ex quo habet potestatem conijciendi in custodias, potest constituere carceres ipse Officialis, etiam in propria domo, & à coniectis in vincula, custodiasque exigere ius portelli, quia tale ius existit ratione Carcerarij, quem adhibere tenetur pro custodia carceris, & sic ipse curam gerit carceris, & ei licet exigere tale ius portelli, ac ita semper illud soluitur Carcerario, & militante omnia prædicta; atque hic genuinus est sensus, tam prædicti Capituli, quàm omnium Iurium Regni, quæ de tali materia loquuntur, iuxta *Carcerarij* sensum sit. loc.

Modò ex prædictis inferitur, quòd si apud subditos illud vsu, consuetudineque inuoluit, minime scilicet tale ius erogandi, talis consuetudo est attendenda, si tamen legitime perscriptum non sit contra ius, & istud est, quòd crebris usurpant sermonibus Iuriscōsulti ad vnum omnes DD. debere ostendi priuilegium, vel consuetudo exigendi, siquidem aliquo tempore tale ius fuit exactum, & aliquo tempo-

re non, tempus exactiois debet esse legitime præscriptum, aliàs subditi succubarent in iudicio: verò nunquàm fuit exactum, utiquis consuetudo, tanquàm contra ius, erit legitime perscripta.

Vltimò haud remota facit, quòd in medium affert *R. Ruit. in ead. prag.* 19. quòd dictum *Cap. Magistr. Inssit.* fuit introductum ad leuamen Vniuersitatum, ac preinde intelligere, quòd comprehendat Officiales, est grauamen, & sic suo excideret fine, aberraretque tam longè à proposito, quàm quod longissimum, contra omnes Iuris regulas. Ceterum leuamen in dicto *Cap.* est, nè exigatur ultra dimidium tarenum: exactio enim infra dimidium tarenum non est grauamen, ex quo est indulta per omnia Iura Regni, nec Officialibus permittitur exactio, & etiam Carcerarijs, & sic esset duplex exactio, sed semper est vnica, imò Officialibus debetur tale ius loco Carcerarij, cui Carcerario Iura Regni tribuunt tale ius. Constat igitur, Officialibus de Iure deberi tale ius portelli absque priuilegio, & consuetudine, quando tamen non adest Carcerarius in carceribus publicis, & ita propriè loquitur *Carcerarij*. in *Rit.* 43. & dùm dicitur, quòd non est necessaria consuetudo, intelligitur ad tribuendum ius; tamen si esset consuetudo in contrarium, secus est.

Secundò *Reg. Ruit. in cit. prag.* 39 & ibid. *Capit. lanc. num. 31.* sermonem habent in Barone, scilicet, an Baro habeat ius portelli absque priuilegio, vel consuetudine, & concludant, quòd nò, id quod est verissimum, si diceremus, competere Baroni, ut illud sibi applicaret, cum non competat, nisi ratione Carcerarij, atque ita iudicatur pluries in S. C. dixit *Capit. ibid.* meminit *Theor. in comp. decis. Regni, verb. ius portelli.*

Constat tandem, quòd cum talis exactio sit de iure Regni, si tamen non est in vsu, ex quo dicitur contra ius, debet esse talis nò vsus legitime præscriptus; aliàs subditi minime sunt molesti afficiendi, & ideo semper requiritur consuetudo exigendi tale ius si prætenderetur contrarium à Vassallis,

lis, cum legitima temporis præscriptione, Ex quibus omnibus conciliantur omnes prædictæ opiniones, & nulla adest antinomia: nam *Afflict.* benè dicit, quòd requiritur consuetudo exigendi, quia aliàs adesset desuetudo, & contrarius usus contrà ius, & legitimè præscriptus. *Caranit.* benè dicit, quòd tale ius competit Officialibus, in casibus tamen adductis; *Rovit. Capiblanc.* & *decis. S. C.* procedunt etiam in Barone, ac demum in casibus prædictis.

Quomodo verò puniatur Carcerum

- 41 Custos, si rem habuerit cum muliere captiva? docet *Faber in §. item lex. Instit. de public. iudic.* distinguit tamen *Clarus in §. fornicatio, sub n. 24.* Quando autè teneatur ob mortem captivi? tractat *Tuschus concl. 1123.* & quando ob illius fugam, etsi furtivè effugiens in pedes se dederit, tum pro maleficio, tum pro debito civili capti, *idem Tusch. concl. 1121.* Ipse in *rit. 43. sub n. 7.* Carceratus autem ipse si fugam arripiat, cum vno ex Socijs ipsius Custodis, nulla sit multatùs poena, vna est omnium vox, omnesque vnanimi consensione conspirant, atque præsertim *Arret. in tract. malefic. verb. Fama publica procedente, num. 91.* & inibi *Additio,* nec non *Roman. sing. 30. & conf. 395. sub num. 4. Cremenf. sing. 100. Hippol. de Marfil. in pract. crimin. §. attingam, num. 72. & sequent.* aliique sexcenti à prædictis memorati Auctoribus, omnesque innituntur, ceu validissimo fundamine peregrino *textu in l. fin. §. interdum, ff. de custod. & exhib. rerum.*

- 42 Accidit, quòd cum quidam custodiam carcerum haberet, in quibus facinorosum quemdam, ac multis, & gravissimis obligatum facinoribus, truculentis obstridum sceleribus, omni que malefactorum genere coquinatum, coerceret, ille, quia pecunia corrupti famulù ipsius Custodis, qui iuxta morem claves quoque detinebat, quin, & tenere diù consueverat, fidelitèr munus exercendo, sufficit itaque vices exactè satis implendo, vna simul aufugerunt, fugam capeffentes, in ipsum exarscentes, ac stomacho, & iracundia ef-

feruscentes Iudices M. C. triemibus saltè tradendum propendebant. Ipse toto pectore me opposui, ipsumque miserrimù, dicebam, ab omni quidè esse culpa immunè, ac proinde ab omni eximendum supplicio ex prædictis. Quorum auctoritates in socio tantum procedere restringebant Collegæ, non in famulo. Replicabam, & illum focium esse in ipso actu, & exercitio carcerum, dum illius munus obibat. Adducebam præterea doctrinam in individuo *Tusch. in add. concl. 1121. n. 17.* in famulo loquentis: quin, & omnium Doctorum verba insinuare videntur, si attentè percurrantur, nec non, vetustus loci usus eligendi sibi focium, scilicet famulum, qui teneret claves, demumque verba adducti *§. interdum,* quæ sunt: *Nam cū custodia simul cū altero Custode fugisset, alteri venia data est.* Sed ille re vera Custos erat, quia claves tenebat, ipsum itaque amplexatur *textus ille,* ac propterea alter venia dignus. Solum aduersabatur doctrina

- 43 *Boer. decis. 217. sub num. 8.* restringentis iam dictam afflictionem, & còmunem, atque præcitati *textus* conclusionem, si à Iudice, aut alteri Superiore fuerit, qui aufugit, Custos electus; secus si ab ipso Custode in focium assumptus, quia per adductam *l. ad Commentariensem,* est puniendus, & propter malam electionem alicui affinis culpæ labem aliquam in se suscepisse censetur. Quare incidimus in discussione illius articuli, qua esset dignus poena is, in quo eiusmodi culpa hæserit, & animo, rationeque, peracutè perlustravimus verba *Glosæ finalis,* & citatorum in ea super eadem *l. ad Commentariensem.* Quin stante integritate illius, & concurrente solito, decrevimus, ut officio tantum priuaretur, & de poena Custodum carcerum ob carceratorum fugam, loquuntur *Gramm. vot. 29. Fariacian. prax. crimin. de Carcer. & Carcerat. quæst. 31. Scialoy. in prax. forendic. cap. 20. ex num. 27. Reg. Sanfelici. decis. 46. lib. 1. & ibi Mucii, Reg. de Marin. ad Reuert. decis. 104. & alij.* Et quòd fugiens è carcere haberetur pro confesso,

fesso, & conuicto, aduertit *Menoch. de arbitrar. ludi. lib. 2. cap. 301. num. 5.* declarans, minime procedere in fugiente per ostium Carceris apertum, quod est probandum, aliàs non sufficeret, si aufugiens id affirmaret, *Alex. c. 5. l. 4. l. 1. num. 2. vol. 4. & 216. n. 6.* quem allegat in indiuiduo *Dec. conf. 44. n. 23. vol. 1.*

Insupèr cōsultus respōdi, Custodem
44 Carceris excusandū esse, si Viro Nobili, quem captum habebat, laxauit habenas, credens ei dicenti, se nō fugiturū, quod multorum auctoritate firmat *Azaced. lib. 4. nou. recopilat. tit. 23. num. 8. & 15.* id ipsum concludēs in Alguaz-
45 zello, qui Nobilem sibi traditum, non tenuit manibus, vel per cucullum, vulgō capucium, capsum, dum ad carcerem cum ducebat, isq; aufugit: nam eum à pœna ordinaria, in facti contingentia defendisse, atq; obtinuisse, testatur *Hyppol. conf. 62. n. 10.* & amplectitur alij plures, quos colligit *Illelphonsus Azaced. conf. 27. n. 48. cum seq. vol. 1. Lopez. in Rubr. de donat. inter Vir. & Vxor. §. 9. ex num. 14.* Quod verò dicitur, Viro Nobili esse credendum, ex
46 *Glos. in l. Titio fundus. ff. de cōdit. & demonst. declarandum est, non obtinere vim in foemina, cui non habenda est fides, Tirag. ad ll. Connubial. leg. 9. glo. 1. quaest. 1. n. 52.* nec in Viro Nobili, qui alia vice aufugit, *Lopez. cit. loco n. 17. vers. Intellige tamen, de Marsil. sing. 74. Anus mens ad Gramm. decis. 33. n. 16. & Marh. n. 17.* ac dixi in rit. 43. sub num. 7. Vbi enim quis semel peierarit, ei credi postea, etiam si per plures Deos iuret, non conuenit, *Cicer. de Divin. inquit.* Imò, qui semel à veritate desecit, hic non maiore religione ad periu-
rium, quàm ad mendacium per duci consuevit, verba eiusdem pro C. Rabin.

ria, & prò quauis causa coram Iudice Ordinario, vel Delegato, non compellantur ire ad iurandum, & ad deponendum prò rebus; sed mittatur ad domum earum vnus Scriptor ad recipiendum iuramentum, & examinentur in domo sua, vel in alio loco honesto, iuxta antiquam obseruantiam in talibus consuetam, & sic similiter, si dictæ Mulieres litigarent in Curia, & essent citatæ ad respondendum super articulis, in quibus fuerint citatæ ad respondendum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Mulier gloriari maximum debet honestate morum.*
- 2 *Mulier honesta antiquius nedum abstinebat spectaculis, ac theatralibus pompis; sed nō in publicum prodire fas ducebat.*
- 3 *Mulier Neapolitana, & honesta in testem citata pro causa ciuili, aut pro alia quacumque causa, non tenetur personaliter accedere ad deponendum; sed Actuarius conferre se debet in Mulieris domum, vel locum honestū.*
- 4 *Extenditur ad omnes Mulieres honestas, etiam exteras.*
- 5 *Ritus M. C. V. faciunt Ius in Regno.*
- 6 *Dispositio Ritus 141. nō committatur audientia testium in causis criminalibus infra dictam, limitatur, cum Mulieres honesta deponere debent.*
- 7 *Citatio partis ad videndum iuramentum omittitur, cum Examinator accedit ad examinandum Mulierem.*
- 8 *Mulier renuens quauis adigi non debeat, ut accedas ad Indicem; volens tamen non prohibetur.*
- 9 *Iudices cauēat, nē malo animo simulent recipere testimonium Mulierum.*
- 10 *Iudices si rem habuerint cum dictis Mulieribus, puniuntur uti raptores.*
- 11 *Mulieres non valent gerere Magistratus, nec pro alijs aduocare, aut fideiubere.*
- 12 *Neque possunt esse Arbitra, licet bene valeant esse Arbitratrices.*

R I T V S CCCIV.

Tem, quòd honestatis causa, Mulieres Ciuitatis Neapolitanæ citatæ prò testibus in causis ciuilibus, in quacumque Cu-

Tom. IV.

- 13 *Dispositio* Ritus locum obinet, etiam si Mulieres honeste citentur ad deponendum in causa criminali. Quid in causali liquidationis instrumentorum?
- 14 *Dispositio* principalis absentis, nisi fiat sumptibus absentis hoc tamen restrin-gunt, quando litigans ratione sexus, dignitatis, vel infirmitatis, compa-re non tenetur.
- 15 *Vxores* vassallorum innitata à Domi-nis suis, vel à Principe ad tripudia, ire non tenentur.
- 16 *Mulieres* utrum sint facta ad imagi-nem Dei, & an homines sint? lepidè proponitur.
- 17 *Mulier* à fendorum successione exclu-diur, licet de iure Regni admitta-tur in defectum masculorum; prout etiam in Gallia, ubi tamen ab ipsis Regni successione est perpetuè exclusa ex speciali consuetudine.
- 18 *Nemnulla* de lege Salica adducuntur.
- 19 *Vales* consuetudo excludens feminas à fendis.
- 20 *Leges Romana* non parum authorita-tis obtinent; at non eo usque earum vires extendunt, ut consuetudinem, ac mores vincere possint.
- 21 *Ratio* exclusivis Mulierum à fendo-rum successione quantum sit? latè de-monstratur.
- 22 *Femina* notatur ex inconstantia, & defectu consilij.
- 23 *Vir* non est, qui virilem sortitur se-xum; sed qui virilia munia exerceat.
- 24 *Rationes*, siue causa plures quando ad aliquid statumendum considerata fue-runt, si una illarum cesset, an pro-cedat dispositio?
- 25 *Quidè* quande illarum una causa est principalis, alia verò sunt accessoria?
- 26 *Uterque* super cap. 1. §. hoc autem, rubr. 1. elucidatur.
- 27 *Lex* non respicit ea, quæ de raro, & insolita sunt.
- 28 *Dominus* nùm à fendi successione repel-lere debeat mulierem assu pre se pu-gnantem?
- 29 *Dispositio* text. in l. nam ad ea, de legib. & altera in l. si maior, C. de legiti-m. hæred. conciliantur.
- 30 *Considerantur* alia notabilia circa ex-clusionem faminarum à successione fendi.
- 31 *Reg. de Ponte* in lectur. feud. l. c. d. 10. num. 6. exponitur.
- 32 *Meretrix* mulieris nomine indigna est, & notantur nonnulla in eius dese-rationem.
- 33 *Meretrix* gaudet sua peculiaria benefi-cia, ut miserabilis;quare gaudet pri-vilegio electionis fori.
- 34 *Meretrix* non innatur beneficio presen-tis Ricus, unde in Curia comparere tenetur, & carceribus mancipatur.
- 35 *Meretrix* à vicinia honesta expelli po-est.
- 36 *Index* cegere vales meretrices ad fe-rendum aliquod signum, per quod ab honestis discerni valeant.
- 37 *Quid* si extaret consuetudo in contra-rium?
- 38 *Meretrix* in hac Civitate prohibetur deferri in bigis, sed quadrigis.
- 39 *Lapinaria* in locis honestis exerceri non debent.
- 40 *Meretrices* ab omnibus locis Regni, in quibus habitant persona honesta, mi-grare debent, ex iure Constitutionum.
- 41 *Qui* habet malum vicinum, habet ma-lum mutuum; & exarantur plura de malis vicinis.
- 42 *Venditor*, si in vendendo pradio ceta-neris confinem, quem emptor, si audis-ses, empturus non esset, tenetur.
- 43 *Homines* ad maris litora inhabitantes, ferè caeteris immaniores videntur.
- 44 *Patri* non licet assignare filio suo, in le-gitima causam, rem, qua habet ma-lum vicinum.
- 45 *Adducitur* pulchra fabella, qua indi-catur, nihil esse perniciosius, quam vel pravo vicino loquareri, vel visitare non posse.
- 46 *Recessantur* nonnulla commoda, qua hauriuntur ex bono vicino.
- 47 *Vxor* palàm de consensu Viri luxu-riant, potest à vicinia repelli.
- 48 *Meretrices* nupta ad imparia indicantur à solutis.
- 49 *Meretrix* propriam domum inhabitans nùm expelli possit à vicinia honesta?
- 50 *Quamplurima* de lenociniis, & corum penis, memorantur.

51. In Regno, solum M. C. V. est Index competens in crimine lenocinij.
52. Rex potest Baronum iurisdictionem minueret, ac modificare.
53. Iurisdictione prescribi valet.
54. Dispungitur decisio addita per Thor. in compend. decif. par. 1. verb. *Lenocinij*, qua denegata fuit remissio ad Curiam meretricum, & lenonum, in causa cuiusdam lenae, quam in capiendo praeuenerat M. C. V.
55. Gabella meretricum quando sublata fuit.
56. Meretrix quando dicatur ad finem, ut arceri possit à vicinia honesta?
57. Meretricum publicum vsus quando institutus? & cur illa toleranda veniant?
58. Meretrix ad finem, ut arceri possit à vicinia, an sit, qui cum uno, aut altero se immisceat?
59. Meretrix iniuria cogi non valet ad turpes amplexus, & illam cognoscens per vim, extraordinariè puniatur.

Nter omnia ornamenta, quibus gloriari debet Mulier, maximum est morum honestas; Ea enim est, quae si semel in festiuam, ac liberio-

rem vitae rationem declinat, ad pristinum nitorem reuertitur nunquam, ut ait Seneca in *Agamen.* *Es qui redire nefas, cum peris, pudor.*

- Quamobrem antiquitus non abstinerebat modò spectaculis, ac theatralibus pompis; cuitabat conuiuia, nocturnas comotationes, & choreas, Mulier honesta, quorum singula gradum ad impudiciam existimabat, à licentiaeque libidinis irritamentum; sed nò in publicum quidem prodire fas ducebat, *Plutarch.* in *Isid.* & *Ostrid.* atque adeò nullius limen norat praeter suum; turpitudini sibi tribuens, si ab alijs confpiceretur, quàm vel à parentibus, vel à coniuge; hoc enim significabat Venus Phidiae vrania, apud Eleos, ex auro, & ebore conflata, altero pede testudinem praetens, *Paus.*

Tam. IV.

sanam Eliacis lib. poster. Proindeque simul ad ætatem peruenerat, quæ praetextata dicebatur, Mulier Romana, statim croceo tegebatur velamine, vel nò spectaretur, vel ut quories se confpiceret rubro amictu velatans, toties ab eodem, qui verecundiae symbolum est, verecundiae admoneretur, teste *Pieri.* *Valer. lib. 40. de indument. verbo Pudicitia*, qui ibidem refert, Arabiae foeminas adeò pudoris studiosas fuisse, ut non solum caput tegere confueverint; sed totam ferè faciem, vix alterutri oculorum angusto spacio relicto, quo iter viderent. Felix professus, cui talis cõtingit honestatis amor, ut inquit *Propert. lib. 2. eleg. 6.*

Felix Admeti Coniunx, & lectus Vlyssis:

Et quacumque viri femina limen amat.

- Hinc iure optimo, ut Mulicrum, quæ possit, consuleretur honestati, sancitum est hoc *Ritus*, quòd Mulieres Neapolitanae, & honestae, in testes citatae pro causa ciuili, haud obstringantur accedere ad Iudicem ad deponendum, & seipsas examinandum, minimèque pro alia quacunque causa teneantur personalitè accedere ad deponendum; sed in locum honestum, vel domum Mulieris cõferre se debeat Actuarius.

- Cuius *Ritus* dispositio ad omnes Mulieres honestas, etiam exteras, protelatur, & hanc praxim, in ciuilibus indicat *Muscatell. in prax. S. C. lib. 1. p. 5. gloss. suspensorum, num. 2.* In criminalibus, *Foller. in prax. crim. rub. cap. Inform. sub num. 40. vers. non cogitur*, & omnes Curia Regni obseruant, *Tarsagl. in prax. ciuil. cap. 1. in princ.* cum obstringantur scruare, quæ M. C. obseruat; à boue enim maiore discit errare minor, inquit *Baiard.* in his terminis, ad *Clar. S. fin. quasi. 49. num. 36. Gramm.* in specie de obseruantia horum *Rituum*, in *Consist. si quis in posterum, num. 23.* & qui faciunt ius in Regno, de *Franch. decif. 147. num. 7.* & *decif. 148. n. 3.* & diximus in *rit. 1. n. 15.* vnde Decisiones huius M. C. multum commendat *Trinisan. decif. Venet. 1.*

O o o 2 Quam

Quam ob rationem honestatis nempe causa, non obstante generica regula relata in *Ritu* 141. ne committatur audientia testium in causis criminalibus infra dietam, subiicitur exceptio ista, nisi essent honestæ Mulieres, quas trahi ad iurandum in iudicio, & deponendum prohibetur; adeo quod si citatio ad testimonium ferendum pervenerit ad illas, & propterea testificatae fuerint, nullius esse roboris eorum dictum, probatur evidentissimo *textu in cap. mulieres, de iudic. in 6. colaudato plurimum per Lanfranch. de Orian. in repet. cap. quoniam contra, de probat. cap. 8. sub num. 7.* ob quam eandem omittitur etiam citatio partis ad videndum iuramentum, cum Commissarius, siue alius Examinator accedit ad examinandum mulierem, ut dicit *Castrensi. in l. ad Personam, nu. 2. ff. de iur. iur.* nimirum, mulieres neque Romanæ petere tenentur, si Ecclesiasticos percutiant, *cap. mulieres, de sent. excôm.*

Aduerit tamen *Socin. regul. 259.* quam refert *Anus meus ad Grâm. decif. 33. num. 13.* quod licet Mulier reuens adigam non debeat, ut accedat ad iudicem; volens tamen non prohibetur, admonetque *Anus meus* Iudices, ut caueant, ne malo animo simulent aliquid, quod eant, vel mittant ad alicuius mulieris testimonium recipiendum, quia in censuras inciderent, ex *cap. mulieres, de iudic. in 6.* & in hos Iudices, Dæmone peiores, excandescit *Asslin cit. consil. mulieres, p. notab. cuius memor est Garant. in hoc rit. n. 3.* Vnde si rem habuerint, cum eis, uti raptore puniendi, tanquam vi rapientes: non enim mulier assensum præstaret, nisi putaret, causam amittere, ideoque coguntur ijs assentiri, *Rebuff. in Consil. Franc. tom. 3. de recusatio. art. 6. num. 36. pag. mihi 165.*

Hinc Mulieres, honestatis causa, 11 Magistratus gerere, pro alijs advocare, & fideiubere nequeunt, *Gagnol. in l. famina, ff. de regul. iur. Asslatè loc. cit. Scialaya de for. compet. cap. 33. num. 311. Marant. in medull. decret. verbo, Mulieribus, Fagnan. in cap. cum indecorum, de stat. & qual. nu. 24. Cabed. decif.*

27. nu. 2. p. 1. *P. Barbos. in l. cum Prætor, §. ult. num. 259. de iudic. Genod. ad Decret. collect. 122. num. 1.*

Nec arbitrar, *h. fin. C. de Arbitr. cap. 12 dilecti extra cod. ubi Barbos. nu. 1. Lundenif. decif. 204. Mastrill. de Magistrat. lib. 2. cap. 4. num. 2. Rot. de privileg. Mulier. cap. 2. nu. 99. et si bene Arbitratrices, Reg. Renit. rubr. de Arbitr. in fin. D. Consil. Altimar. de nullis. tom. 2. rubr. 10. quæst. 10. notans nu. 15. non licere esse administratricem sui Viti, prout est & contrà, ex *Guid. Pap. decif. 445. & Mastrill. decif. 131. num. 17. nec. Curatricem Viri prodigi, vel furiosi, ex de Franch. decif. 348. & Ann. singul. 191.**

Insuper adducta conclusio petedit, 13 etiam si citetur Mulier ad deponendum in causa criminali, ut aduerit *Garant. hoc in rit. nu. 4.* Quidè, si fuerit citata vel debitoris, vel eius debitorem citaue- rit super tenore instrumenti? *Anus meus ad Capp. decif. 44. n. 1. Thor. rus. 84. n. 106. Prat. respos. crim. 3. lex num. 49. de Rost. select. iur. abserv. cap. 20. num. 4.* ac Nos praxim indicauimus in *rit. 166. num. 153. lib. 2.* & in causa liquidationis instrumenti, instante Antonio Francos, contra Magdalenam de Angelis, existentem in Templo Scortiatorum, diximus in *M. C. sub die 13. Maij 1666.* penes Ardium, detineri loco carceris in Conservatorio prædicto, quod requiritur à laicis.

Hinc, et si depositio principalis abs- 14 sentia fiat ipsius sumptibus, quia absentia à loco iudicii est causa expensarum; ille verò pro Actuarijs in expeditione literarum commissionarium, & copia articulorum, siue expensis petentis; tamen hoc restringitur, quando litigans, ratione sexus, & dignitatis, vel infirmitatis non tenetur comparere, ut scribit de *Franch. decif. 33. 2. n. 7.* quem insequitur *Guezzi. dif. cap. 14. n. 4. Gattier. pract. qq. lib. 1. quæst. 63.* & Nos in *S. C.* seruauimus, Examinatorem destinari ad recipiendum petitam Monialis depositionem in partibus, expensis communibus, ex decisis in Parlamento Rothomagensi, apud *Borr. decif. 303.* de quo, attrito iure Patrio, scripsimus

mus in rit. 153. lib. 1. & addimus Affl. in constitut. Advocatos, num. 9. & decis. 177. Rice. collect. 15. Ripoll. var. resol. cap. 5. de dilat. num. 75. Reg. de Pont. conf. 93. lib. 1. de Angelad. Gizzarell. decis. 63. nu. 7. Thor. p. 1. comp. verb. expensio.

Adeo quod Vassallorum vxores in-
15 uitare à Dominis suis, vel à Principe ad tripudia ire, non teneantur: sed si ad associandam consortem, tunc enim cessat inhonestatis causa, Reg. de Pont. de potest. Prærog. rubr. de abund. Giuit. §. 1. num. 8. ac nonnulla pro, & contra Mulieres scribunt Laurent. Beyerlinckius in suo theatro tom. 5. verb. Mulier, & tom. 7. verb. vidua, Reg. de Philipp. dissert. fiscal. 7. & 25. Pisan. ad Gatt. ad rit. Reg. Cam. Sum. tit. de iurant. promiss. infra triid. rubr. 1. ad num. 18. pag. 43. Philipp. Knipschildt. de fideicommiss. famil. nobil. cap. 8. Ipse in proem. Rituum ex num. 19. lib. 1.

Vnde non illepidè, Mulieres haud
16 esse homines, dixit Doctor Anonymus, aduersus quem insurgit Simon Gedicus Theologus Germanus, de quo meminit Capon. lib. 1. discept. forensi 90. nu. 1. quasi non sint factæ, & creætz ad similitudinem, & imaginem Dei, ex sex. S. Angustini in cap. hac imago 33. quast. 5. quem memorat Franc. de Peris festin. lect. lib. 1. cap. 7. sub num. 161. & ne i problemi Accademici, problem. 61. pag. 168. necnon Reg. Sanfelix. decis. 358. nu. 79. textumq; Geneleos: Faciamus hominem ad imaginem Dei, de Vito, non de Muliere intelligendum, notat Affl. in Constit. Regn. Legum asperitatem, nu. 8. & dixi in rit. 141. in fin.

Propterea à feudorum successione
17 excluduntur, cap. 1. S. hoc autem notandum, rubr. 1. Resenthal. de feud. lib. 1. cap. 7. conclus. 31. nu. 2. Guilhelm. Hannekom de iur. feud. num. 1. Chassan. ad consuet. Burgund. rubr. 3. §. 5. num. 29. Quamuis Iure Patrio, maribus deficientibus, admittantur, ve in Constit. de successione, ubi Isern. & Affl. Caraniti in rit. 1. n. 33. Capiblan. de Baron. rubr. lib. 1. n. 42. Reg. de Philipp. dissert. fiscal. 11. n. 25. & disser. 22. n. 18. & de Regno Apulix restatunde Benedicis in cap. Rayn-

tinis, verb. duas habens filias, sub nu. 72. Curt. in tract. feud. limit. 8. quique Guilielm. sub num. 68. dixit, in Gallia illas non esse exclusas à feudis ligijs: & non ligijs, quæ quid sine docer remissio; sed à successione ipsius Regni esse perpetuò exclusas ex speciali consuetudine, quæ oris habuit à lege Salica.

Quæ lex Salica lata fuit à Francis
18 Orientalibus, qui Salij dicti sunt à Sâla flumine, vel à loco Saletham, ubi condita fuit, quæque licet sui origine iuxta Cuiacij dictum lib. 8. observ. cap. 14. tempore Pharamundi Primi Francorū Regis, super omnibus bonis, rebusquæ indistinctè fuerit promulgata; à Francis tamen Occidentalibus dumtaxat in successione Regni fuit admissa, quam nec in Gallia seruandam, septem iactis argumentis, uictor Camill. Borrell. de Regis Cathol. præstant cap. 57. ex nu. 26. de qua lege agitur Renat. Chopin. de Demanio Gallico lib. 3. tit. 1. nu. 2. pag. 247. Cuiac. lib. 1. de feudis tit. 1. pag. 486. Euguiniarius Baro in comment. ad l. 2. ff. de orig. iur. circa ius Gallicum in princip. For. Catulas in comment. ad iura feudor. cap. 7. nu. 1. Benedicis in cit. cap. Rayn. sinus, verb. duas habens filias, num. 73. & verb. Vxorem nu. 30. & verb. in eodem testamento relinquens, el 1. num. 168. Conarr. in præf. cap. 1. nu. 8. Tiraquell. de iur. primogen. quast. 10. nu. 13. Alex. Randens. decis. Pifana 41. nu. 24. Mart. de iurisdic. 1. part. cap. 28. num. 31. & 32. Ioann. Ferrald. in tract. de iurib. & privileg. Reg. Francorum, prinil. 20. nu. 24. Guilhelm. de Monteferrat. in tract. de success. Regni Francia, cap. 1. num. 33. Azor. 2. p. in fin. moral. lib. 12. cap. 2. vers. 14. quaritur pag. 1210. Fontanell. de pactis dotalibus, claus. 3. gloss. 3. num. 75. fol. 28. Ioann. Ignez in repetit. necessarios, §. non alius, 2. part. num. 234. ff. ad Silaniam, Burg. de Paz. in proem. l. Tan. num. 58. & ex Nostratibus est videnda D. Reg. nunquam satis laudatus, D. Anibal Moles in allegat. de success. Brittaniam, quam cum allo cruditissimo quidem, atq; odiosissimo Responsa de successione Regni Lusitania, typis dare curauit eius filius D. D. Thomas.

Vit

Vir immortalī laude celebrandus, Index M. C. ac electus Senator nostri S. C. quo munere morte præventus frui non valuit. Auus (ex D. D. Didaco, literis, & virtute conspicuo, ac ornato, Fisci Regiæ Cameræ Patrono, è Consilio Sanctæ Claræ, ac Præfide eiusdem R. C.) D. D. Francisci Moles, Patricij Neapolitani, ex Sedili Portæ Nouæ, Militiæ Calatrauz Equitis, ac Ducis Parentis, qui post totā magna laude, exacta munera, in Supremo Italiz Cōsilio Areopago Regens, in Statu Mediolanensi prius Visitator Generalis, postea Magnus Cancellarius, nunc verò Supremum hoc Collaterale Consilium vnus ex Regentibus Regiam Cancellariā, summo ingenio, summa prudentia, miraq; doctrina, ac probitate regit: id quod prædixi in rit. 273. n. 114. lib. 3.

Quæ quidem consuetudo illam excludens valida est: nam licet leges Romanæ non parum authoritatis obtineant, vt per eas illud maximum vitium excludendi fœminas, *l. maximū vitium, C. de liber. prator. tolli potuerit*, non tamen eo vsque earum vires se extendunt, vt consuetudinem, ac mores vincere possint, vt per *text. in cap. 1. de feud. cognit. dicit Glos. in verb. de successione*, subdens, mulierum conditionem deteriotem esse, quā virorum, *l. in multis, de stat. homin.* licet multi sint casus, in quibus mulierum conditio melior, quā virorum existit, quos notat *Glos. in cap. mulieres, de iud. lib. 6. & de pen. vbiq; in 6.* Quærit ipsa *Glosa Feudalis* de ratione illi-

us exclusionis; pro qua licet nonnulli dicant esse, quia Dominum iurare nequeunt, nec dimicare; tamen quia nec filij ex fœmina suscepti, à quibus tale impedimentum abest, possunt succedere, ex d. §. *hoc autem*; stare infert, pro ratione voluntatem, pro quo axiomate, *Bald. ibidem supra num. 13. allegat text. in l. 1. §. pueritiam, de postul. in Gl. vers. ratur*; licet dicat *Glos. feudalem* in hoc errasse, vbi *Additio* subdit, nam si Statutum de ratione disponit, tunc seruatur Statutum, *l. prospexit, ff. qui, & à quib.* Si autem ratio de Sta-

tuto disponit, seruamus rationem, et non quā priorem in potentia, *l. Laheo, in ratione sui, ff. de sapell. legat.* De ratione exclusionis videas ibi D. D. disserentes; ac præceteris est videndus noster *Ifern. vbi sub num. 20.* querens, quid si hodie aliqua fœmina se armarer, ac audens in prælia, Domino prælianti opem ferret, non minus, ac si vir foret, an in Feudo succederet? & quia concludit affirmatiuè, multos habuit contradictores. At verò cum *Ifern.* opinio mihi non penitus erronea, vt alij iudicant, videatur; aniam arripui obiter huius inferendi inuestigationis digressionem pro *Ifernia*.

Doctores *Andream* hac in re car-
23 pentes, quos recenset *Lipari. ibidem*, eos laudans, & multò plures, ac de communi testantes, adducit *Rosent. de feud. cap. 7. concl. 34. num. 14. in gl. 1. y.* mouentur, quia fœminam excludi dicunt, non modò, quia Dominum in bellis pugnando adiuuare nequit; sed ex alijs etiam causis, nempe ex instantia in Domino adiuuando, quæ fœminæ norantur, §. 1. *Instit. quibus alieni non licet*, ex consilij defectu, si à Domino interrogarentur de Regni regimine, *l. si pater, C. de spons. fidelis. cap. 14. de nou. form. fidelis.* ac ex alijs ibi per D. D. recensitis causis, quas ad quinque reducit *Bald. in l. quoties, num. 7. C. de suis, & legitim. hered. & post eum, & alios, Reg. Lauer. in §. huius autem generis, num. 55. in quib. caus. feud. amitt.* quas quidè, & alias causas à fœmina, tametsi ad pugnandum apta abesse dicunt; ac propterea quando plures rationes ad aliquid inducendum sunt consideratæ, licet cesset vna ex illis, si ceteræ vigeant, sanctionem in suo robore sistere faciunt, §. *affinitatis, Instit. de nupt. l. cum hi, §. si Prator, ff. de transact. moratur in l. fin. de iuror.* His itaq; rationibus suffulti in *Andream* affirmatiuè pro fœmina sentientem animaduertent.

Attamen quòd isti, non bene pen-
satis dictis ibi per *Ifernia*, immeritò in eundem irruerint, suaderi posset ex hisce, quas subnecto, rationibus.

Secundum hanc *Isernia* opinionem præceteris *Hieron. Garnon. in tract. de femina. ad feud. success. col. 24. vers. 21. restringitur*, adducens *Ruin. cōf. 19. col. 4. vol. 1. ac Afflict. ibidem. §. & quia num. 12. licet Rosens. ubi supra Afflict.* pro contraria opinione allegauit;
 23 atque se fundat: quia non est vir, qui virilem fortiter sexum; sed qui virilia munia exercet; itaque si quando femina fortiter agit, ac viriliter, appellatione masculi venit, secundum notata per *Bald. in d. l. quousque, vers. Tamen apparet in alijs operibus virtutis, num. 7. C. de suis, & legis. hered.* qui id exemplificat in Hermaphrodito; concludens, Hermaphroditum, licet quod ad artus declinare à mare videatur; si tamen in alijs virtutis operibus virum se ostendat, putà in agilitate corporis, à feudo non esse excludendum. Igitur, inquit *Garnon. vt* satisfiat regulæ scienciæ, quod masculi in feudo succedant, satis erit, si mascula virtus habeatur in operibus, l. 3. §. sufficit, ff. de contrar. action. iustel. atque adeo femina non esset excludenda, si in omnibus tanquam virum se præberet, quæ ad Feudatarium attinent. Quis enim auderet excludere à feudo Zenobiam, illam, tantis præditam virtute, ac dotibus, de qua cum triumphasset Imperator Aurelianus, cuidam id ægrè ferenti: Nihil, inquit, me pudet, triumphasse de femina, quæ plusquam virilibus erat prædita virtutibus? Quis Semiramidem, Nini Regis Assyriorum uxorem, quæ post viri obitum præstans, Assyrios ægrè mulieris imperiis passuros, dissimulare illius obitu, personam eius assumpsit, donèc Ninus filius adolesceret? Quis Artemisiam, quæ, vt inquit *Herodotus*, expeditionem aduersus Græcos à viro inceptam, defuncto viro, prosecuta est. Nonne Athalia Regina in Hierusalem non sine omnium admiratione regnasse septennium, ac iudicasse, habetur 4. Reg. 11. & 2. Paralipom. 22. ac in Æthiopia Reginz Candaces, *Altor. 8. Euseb. histori. Ecclesiast. lib. 2. cap. 1. Plin. lib. 3. cap. 19. & indicant in proam. Rit. num. 16.*

lib. 1. ac plures enarrant *Philipp. Knapshildt. adduc. tract. de fidei comm. famit. nobil. cap. 8. ex n. 145. Molin. de Hispan. primog. lib. 1. cap. 13. num. 14. Scacc. de sent. gl. 4. quæst. 2. num. 42. Bellec. dig. Cleric. p. 1. tit. de disciplin. Cleric. §. 8. num. 16. Reg. de Philippo desert. ff. cal. 25. ex nn. 11.* Cùm ergo sic temerè dicendum erit, non adesse in mulieribus virtutes, quæ ad Feudatarium sunt necessariae.

24 Illud autem dictum, in quo aduersariorum Achilles consistit: nimirum non sufficere, si cesset vna, quando plures rationes, seu causæ (vt plurimum enim hæc duo confundi, dixit *Tiraquell. cessan. caus. un. 7.*) ad aliquid statuendum fuerunt consideratae; non vndequeque tutum est, ac verum. Et tenim procederet, quando in lege arcente feminas à successione, omnes illarum causæ expressæ fuissent; Si autem vna tantum foret expressa, at aliarum considerari possunt; cessante expressa, cessat dispositio, licet aliarum quoque militare videantur: vt per laudabilem declarationem factam per *Lancell. Dec. in l. singularia, col. 3. ff. si cert. petat. Fran. Rip. in l. si ventri, §. in bonis, num. 16. de priuileg. cred. ubi de cessionibus ex pluribus causis factis sermocinatur sub n. 13. tradit *Tiraq. cessan. caus. limit. 22. num. 19.* Sed sic est, quod ratio, quare femina à successione in feudo arceatur, est expressa in *sex. in d. §. hoc autem*, hoc est, quia ad dimicandum est inepta; quæ quidem ratio, licet in aliquorum Feudalium librorum licet non legatur, dicit tamen *Isern. in sex. fuisse expressam hanc rationem; vnde explicans Glossam* dicentem, excludi foemnam, quia non potest Dominum adiuuare, subdit hæc verba: *Intelligitur per pugnam, vt dicat licet a quod non est in omnibus libris; sequitur Aluar. aduertens in specie, quosdam libros hanc rationem non exprimere, quosdam verò sic, prout habuit Gl. feudalis, vt apparere ex eius dicto, dicit Aluar. neque dissentit Lipar. sub nu. 17. verb. quia pugnare non potest, allegans Raim. Roffred. tract. declarationis Feudi fol. 37. vers. septimo summa, nico-**

tem,

tem, quam plurimos adduxisse DD. qui hanc rationem assignanti idem declarat Bald. in d. l. fin. num. 1. vbi conatur respondere Statutis foeminas excludentibus, quæ sunt contrà naturalem rationem, quæ legis virtus innitur, §. *adoptio*, *Instit. de adopt.* inquit, foeminam accidentali tantum ratione excludi, exemplificans in foemina à feudi successione exclusa; quam idè exclusam dicit, quia Dominum iuvare nequit, nec pugnam facere, d. §. *hoc autem*. Quamobrem sub num. 3. aduertendum putat, quòd si feudum ad certum servitium, quod per foeminam decentè adimpleri posset, datum fuisset, nullo pacto foeminam excludendam; subdens, fuisse hoc cautum in quodam Cap. feudali extraordinario, quod licet cessauerit ex Cap. ordinario, de quo in d. §. *hoc autem*; attamen ex eius dictis apparet, totam rationem foeminarum exclusivam consistere in accidentali ratione impotentis pugnandi, ad quod fuit datum feudum; atque adèd si pugnandi impotentia abeet, non erit, cù foemina feudo privetur; aliter statum malè positum erubesceret, l. 1. §. 1. verb. *Erubuit*, C. de *caduc. toll.* facit *text. in l. 1. C. de impon. l. erat. de script.* lib. 10.

Præterea dictum illud procedit, 35 quando omnes illæ causæ sunt principales; secus autem quòd vna est principalis, aliz verò essent accessoriz; tunc enim principali cessante, cessat dispositio, Ripin l. ex *facto*, num. 14. de *vulgo & pupill.* Panorm. in *cap. ex parte*, et 2. nu. 8. *extr. de convers. coning.* quam limitationem ad prædictam regulam posuit adhuc Tiracq. d. loco nu. 23. Itaq; quamvis in casu nostro omnia illa, quinque in Feudatario considerentur tamen negati nequit, quòd principalis causa, cù ad feudum foemina non vocetur, sit pugnandi, vel Dominum per pugnam iuvandi inhabilitas. Quod colligitur, nè dum quia illa fuit ratio expressa in textu, vt diximus; verum etiam quia in tota feudali compositione Vassallus, vt plurimum Miles vocatur; & militiam feuda ipsa esse, contendit

Frecc. lib. 1. de orig. feud. nu. 41. vt consuetudines Feudorum à veteribus Iura militaria appellati consueverunt, apud *Frecc. ibidem nu. 45.* vbi in Regno dicit, feudum 20. vnciarum militare præstare servitium, ex *Andr. in §. firmiter, & in cap. similiter, de Cap. qui Car. vend.* subdens ibidem *Frecc. nu. 47.* hoc vetbum *Militare servitium*, descendere ab onere ipsius militis, ex *Andr. in §. cum autem, de Cont. Inneff. & in Subius autem generis, ex quibus caus. feud. amitt.* De Iure Communi Feudorum, servitium etiam primitus erat, vt Domino personalitè serviret, ex *text. Domino guerram, hic fin. lex*, quem ad hoc allegat *Reg. de Cap. art. 13. num. 14.* quo loci de servitio per Vassallum præstando optimè tradit, tam de Iure Communi, quam Regni, ibique locos topicos, ac vbi DD. de èo tractant, recenset. Et quòd ista sola ratio sit principalis, coetere autem non sic, firmat *Ceph. conf. 151. sub num. 27. lib. 2. ex Soc. & Ruin. ibi citat.*

Ac tandem quatenus tantorum ex 36 adverso arridere voluerimus sententia, cui nullo vnquam tempore acquiescerem ex supra allatis; puto saltem eos malè in *Ifern.* aduertisse. Etenim *Ifern. in d. §. hoc autem*, duas constituisse circa hoc quaesitum positiones, apparet. Primam nempe sub nu. 18. *vers. interdum*, vbi tradit, quòd cù foemina ad pugnandum foret apta, non idè, inquit, successionis regulam infringeret; cum non reperiat id, nisi casu quodam in tali foemina; regularitè enim muliebris sexus ad prælia, ineptus existit, nec illas vires habet, quas virilis, l. *quisquis*, §. *ad filias*, C. ad l. *lul. Maiesp.* atque adèd casualia; ac ea, quæ de raro accidunt, non irritant regulam, l. *nam ad eas. de legib.* quem *text.* vna cum *Ifern.* ad hoc etiam allegat *Aluar. ibidem num. 15.*

Alteram positionem subnequit in *vers. Quid si hodiè*, sup. nu. 20. quaerens, quid si hodiè aliqua foemina se armaret, & esset ad instar masculi, Dominum in acie iuvando, an feudo potiri posset? & concludit, quòd sic. Et in hoc

hoc mirabilem *Ifernia* theoricam altius intuebitur, perspicere licebit, hanc quæstionem esse longè diuersam ab ea supra per ipsum posita sub *cit. num. 18.* Scelus enim de duobus pugnantibus in vno, eodemque contextu notari posset; quod sanè non est ferendum de tanto viro, quem Feudorum Euangelistam nectum Nostros, sed Exteri etiam appellant.

Porro diuersitatis casus colligitur ex ipsidem *Ifernia* verbis, cum subdit, quòd talis femina, quæ esset in expeditione, Dominum adiuvando per militiam, potieretur feudo; non vt indè fiat lex de talibus ad pugnam aptis, vt succedant in feudo; sed ea solummodo succedat, si ipsa militante, casus succedendi contingerit; Ità quòd sit *Andrea* sensus, vt in casu, de quo supra dixit *num. 18.* ritè fuisset lex edita, quòd à feudo mulier arceatur, quanquam aliquòd sit ad bellandum apta: Legislatoris enim non est, ea, quæ de raro, & insolita sunt, respicere, vt potè qui ad vniuersalia, non autem ad singularia figit obtutus, l. 3. de legib. vbi in specie *Turam.* satis doctè probat, quòd ea, quæ de raro accidunt, singularia sunt, neque per legem inspicienda, *Arif. 1. Rhet. ibi: Non de singularibus, nec de presentibus, sed de vniuersalibus, & de futuris est;* subiungens sub *num. 7.* & in principio legis sequentis, non arctari Legislatorem ad condendam nouam legem pro mortuis, qui resurgerent à monumentis, ex eo quia *Lazarus* resurrexit; neque de laetis, sanguinis, aut lapidum pluuia, quam quandoque de Coelo cecidisse, legimus apud *Plin. lib. 1. cap. 55. & 58.* ius ferendum; vt de aqua pluuiali arceda, quæ scēpissimè, ac in dies. Quamobrem stare sanctionem, inquit *Ifernia* licet aliquando pngnet mulier.

Iam verò in secundo casu, dum quærit, an Dominus à feudi successione repellere debeat mulierem actu pro se pugnantem? dicit, quòd non. Insolita namque, & raro accidentia, postquam eueniunt, largiuntur illas vtilitates, quæ scēpissimè accidentibus con-

cessa reperiuntur ac allegat *text. in l. si maior, C. de legib. heredib.* vbi casus ponitur de contingencia filij ex quinquagenaria progeniti, à successione non excludendi. Cui *text.* licet ibi *Glos.* dicat, aduersari *text. in d. l. nam ad ea,* & non soluati illucescit distinctio, de qua per *Bart. in d. l. si maior,* & per *Dec. in d. l. ea qua de raro; de regul. iur.* vbi fit discrimen de contingenti de raro naturalitè, vt sub lege contineatur, & de contingenti ex miraculo, quod non cōtineatur. Quorum distinctio magis *Ifernia* opinionem fulcire videtur; siquidem quòd mulier in hostium copias irruens, deceret; non quidem miraculo, sed naturæ tribuendum esse, nemo non videt. Neque indecorum, aut honestati absonum, si mulieres militiæ studio, laborique assuecant, putauit *Thom. Ast. de lud. scaccor. quæst. 5. nu. 81. ex Plat. 2. de legib. dialog. 7. qui,* & in 1. de Republ. sed de Instit. dialog. 3. *Militabant,* inquit, tam *mares,* quam *femina;* proindeque ibidem *Astin. supra num. 80. adducit Cephal. in d. cons. 151. num. 27. lib. 2. dicentem: Mulierem, eo ipso quòd est apta pugnare, in feudo succedere;* quamuis ipsius ibi posita theorica mihi in casu, de quo loquitur, non arideat. Militant namque absq; villo honestatis detrimento *Amazones,* apud *Iustin. Histor. lib. 2. fol. 21. Petr. Mess. ex Hispanis eruditissimo in sylu. var. lett. cap. 10. & Velasca,* quam *Papa Pius* in Boemorum historia narrat, instructo mulierum exercitu per nonnullos annos bellum contrà viros gerentem, formidabilem se hostibus præstitisse; quam historiam latè exornat *Sylua Renouata per Mambrin. Roseum,* ac *Francis. Sansonin. in secunda sylu. p. 1. cap. 11.*

Antinomiz igitur in *Glos.* proposita, cuius solutionem ab ipsa omisam, pandere per distinctionem aggressi sūt *Bart. & Dec. vbi supra,* magis vera, ac germana concordatio haberetur: si nimirum diceretur, quòd regula *text. in d. l. nam ad ea,* Legislatorem respiciat, vt potè data condendæ legis modum per respectum ad vniuersalia, ac ea,

quæ communiter accidunt; *textus* verò in d. l. maior, contingentiam actu existentem diiudicat. Ad quam *textum* concordiam per me allaram conferunt adducta per *Turam. in l. 4. de legib. n. 9.* ubi referens obiectum de *text. in d. l. si maior*, hanc eandem tradidit theoricam, diuersificando, an lex in forum legis, feratur? an verò per viam scripti in vim legis transeuntis & ut in priori casu, conclusio l. 3. cum alijs seqq. sit respectu legum, quæ modum condendi leges, edoceant; non autem respectu casuum per Principem decisorum, quia, has decisiones super rebus singularibus sæpenumero emanare, dixi supra *nn. 1. r.* Er quia idem est, & Princeps, & Legislator: ideo res per Principem decisa lex est; & eius sententia in legem transiit, cum ob futuros casus legem esse voluit. Sed querens præteritum dirimit litem, potius sententia dicitur, ut sub *num. 9. & 10.*

His puto addi posse, istam aliam animaduersionem. Consideremus namque primum casum de foemina ad pugnam apta; posset insuper Dominus feudum daturus terri ex ceteris foemine sexus defectibus, vtpotè incepti ad illa quinque alia, quæ in Feudatario requiruntur, secundum *Bald. in d. l. quoniam, nu. 7.* & alios post eum; ac merito mulieri feudum petenti posset denegare, fundatam habens intentionem in diâis Iuribus feudalibus foeminas excludentibus; cum de natura feudi sit, ut masculi, & non foeminae succedant, ut inquit *Afflic. in cap. 1. de natur. success. feud. num. 19.* ibidem quamplurima alia de natura feudi recensens. At si hanc eandem considerationem applicare voluerimus alteri casui, in quo supponitur foemina iam in actu Dominum adiuvans in expeditione bellica; procul dubio non cohererebit. Obstat enim Domino regula: Quod semel approbauit, amplius reprobare nequeo, *l. in arenam, C. de in off. testam.* quam allegat *Rebuff. de prinil. feod. cap. 86. n. 2.* & improbari nequebunt mores, qui sunt semel approbati, *cap. veniens de fid. Præb. t.* quam regulam

assert *Card. Jacob. de Consil. art. 6. nu. 3.* dicens, facere ad hoc idem, quod notatur in *cap. de illis, eod. tit.* Quandoquidem cum iudicio Domini, cuius solum hoc interest, omnes illas quinque causas, ex quarum deficientia aduersarij ab *Ifernâ* opinione discesserant, iam in foemina actu militante adesse, fatendum sit: corruebat eorum opinio, tanquam sublatro fundamento, *cap. cum Paulus t. quass. 1. ut dixit Anton. Mar. Corst. de election. opinion. cap. qui DD. faciant commun. opinion. num. 109.* subdens, congruere regulam in *cap. cum cessante, de appell.*

His sedulo perpenſis, non puto nimis tutum effugium *Reg. de Pont. in lect. 10. num. 6.* qui, ut rueretur *Andream* à comuni DD. morsu, abnuis, *Andream* ab hac opinione inquam stetit, ut foemina nimirum ad pugnam apta à feudi successione non excluderetur, sed concinisse cæterorum II. CC. sententiæ, qui eam à successione procul habuerunt, arque ad eorum theoricam, ac legem super hoc latam fuisse iustissimam, quod ultro admittimus: at dicimus, duas fuisse *Andream* positiones: in quarum prima certissimum est, quod negat in foeminis, licet ad pugnam aptis, feudorum successionem, sub *num. 18.* In altera, autem, sub *nn. 2. add. vers. Quid si hodie*, indubitati quoque est, quod apertissimis verbis sentit *Andream*, non arceendam foeminam à feudi successione, si succedendi casus aduenerit, dum foemina in actu est adiuvans Dominum, pugnando, & ad rem *Iacobus de Frach. de feud. tit. de iur. feudi. interpret. quass. 10.*

Meretricem autem, quæ hominum corpora eperuat, opes dissipat, animos labefactat, eosque in priuata citata quadam vi, collabi suadet; mulieris nomine indignam censerem. Vel enim Sirenis Thesalæ nomine eam insignire, quippe quæ ad ærumnarum Syrtis illecebris sucari amasios detruat, ut cecinit *Fauſtus*:

*Non scortum est aliud, nisi blanda,
& subdola Siren.*

Quæ trahit humanum sub vada cæci genus. vel

vel nuncuparem potius miserimum
stercus terræ, *Ecl. 9.* quod purissima,
quæque contaminet, vtpote quæ ani-
mam, & corpus foeda conspurcat im-
mundicie, ac Sacrum Dei Templum
lacerat, *1. Cor. 6. vers. 18. Io. Coppen-
hofer. pract. lib. 2. obfer. 126. num. 2.*

Qua de re, licet aliàs meretrix sua,
33 habeat pecuniaria, quibus gaudeat, be-
neficia, vt miserabilis miserabilium
personarum, ac proinde gaudeat ele-
ctionis fori privilegio, de *Franch. decis.
233. Gratian. discept. forens. cap. 962. n.
20. Paschal. de patr. potest. p. 2. cap. 2. nu-
99. Nouar. de elect. for. sect. 2. quæst. 34.*
quicquid voluerint *Theaur. in add. ad
Gasp. Patr. dec. 77. & Sperel. dec. 158.*
ex num. 30. illam appellat Rex Ruge-
rius miserabilem, ac Rex Robertus in
Const. omnes nostri regiminis, ex qua
*Const. de Franch. insequuntur Capiblan-
de Baron. prag. 8. num. 162. Muscatel.
lib. 1. part. 6. gloss. primilegium, in addi-
lit. A.* quibus malè occurrit *Riccioll. in
tract. de stat. personar. qua in repr. stat.
sunt, lib. 2. cap. 28.* Nihilominus nullo
34 huius Ritus beneficio iuari, æquum
est. Cûr enim laboreat Ius, vt caueat
honestatem illius, quæ foedissimo quæ-
stu voluntarie corpus prostituit? Car-
ceribus proinde mancipatur, *Marsil.
singul. 248. Guid. Papa decis. 256. Mat-
thesil. & add. notab. 108. Idem. in En-
chirid. Iuris*, quod est in *tract. comm-
opin. verb. Arrestatio, num. 9.* In Curia
comparere tenetur, *Caram. in rit. 166.
Franc. Anton. Ludic. in tract. de liquid.
instr. confid. 4. nu. 7. Ego in cod. rit. 166.
sub num. 154. tom. 2.*

Hinc etiam est, quòd à vicinia ho-
35 nestæ expelli potest, vt probant de Iu-
re *Gomes. & Rip. in locis à D. de Franch.
adductis decis. 316.* adduciturq; ad hoc
probandum *text. in l. 4. C. de spectac.
lib. 11. ibi: Neque unquam posthac li-
ceat in loco honesto inhonestas annotare
personas, & text. in l. mariti, §. qui qua-
sum, ff. ad l. Iul. de adult. ab Ant. Gub-
const. de sponsal. sit. de his, qui nupt.
contrah. poss. num. 136.* licet *text. in ci-
l. mariti, §. qui quæsum*, id nullo mo-
do probare videatur; agit enim dum-

taxat de marito, qui turpem de suæ
uxoris adulterio quæstum quæritat;
Ad hoc idem, ait *Hieronym. Prouid. de
pest. vers. illud autem dobum, num. 2.*
facere *text. in l. mina, C. de Episc. aud.*
quire vera id non probat: cum solum
sanciat, ijs interdici vsum quarundam
vestium, quibus Deo dicatæ vt affo-
lent. Ex quo quidem *text. Bald. ibi,
Castren. & alij colligunt*, quòd Sortea
cogi nequeunt ad deferendas vestes,
honestarum mulierum vestibus absi-
miles. *Rebuff.* tamen de *privileg. sol.
privileg. 20. num. 6.* contendit ex eodem
36 *text.* tueri, quòd Iudices illa cogere
possunt ad ferendum aliquod signum,
per quod ab honestis discerni valeant:
prout deferunt Iudæi, vt dignoscantur;
subnectit postea hæc verba: *Sed
foris hodie non inuenirentur tot signa:
homines signare vellemus; nam ex omni
Tribu comperies signatas interius: si non
exterius.* Quæ mihi non nihil admi-
rationis attulerunt: siquidem *Rebuff.*
cum fuerit Gallus, ac tam redun-
dantem Sortorum segetem enarrat;
non possum non mirari, Galliam, quæ
non exiguo aliarum virtutum fulgore
eoruscantem se iactat, tanta meretrici
copia scatere, maximèque ex omni
Tribu: Si quas enim turpia stipendia
merentes, cum in hoc nostro Regno,
cum in finitimis oris, quas peragravi,
contingat adesse; eas potissimum au-
diui esse infimæ omnium conditionis:
quæq; nulla generis claritate, nullisq;
Maiorum imaginibus posset gloriari.
Farebor tamen, id illum dixisse, vt ho-
nestis terrorem incuteret, quòd ab hac
inhonestatis labe, qua maxima possent
diligentia, tutas, immunefque se red-
derent. De hoc autem effato videndi
sunt *Specul. de Concil. rubr. 6. num. 6. Ber-
mond. de publ. concub. rubr. de stupro. n. 31.
Gasp. Beaz. de inop. deb. cap. 1. num. 37.
10. Franc. Pani. de visit. p. 2. quæst. 8. n. 2.*
ac *Hieronym. Prouid. de pest. vers. 4.*
37 Illud, quòd dicitur, meretricem cogi
posse ad habendum aliquod signum di-
stinctum ab honestis, prout dicitur de
Iudæis, ex *cap. nonnullis, de Iudæis*,
notat obiter, illum *text.* fuisse declara-

tum à *Fulgo. conf. 155.* non procedere, quando in contrarium extaret consuetudo: vt in Ciuitate Ferrariz, vbi dicit, Iudæos in ea Vrbe ex veteri consuetudine nequire cogi ad deferendum aliquod signum. At meliùs, ac diffusiùs de ista vestium distinctione agit *Decian. 2. tom. cap. 7. lib. 8. num. 10.* Et 38 in hac Ciuitate Neapolis quamplurimæ sunt editæ *Pragm.* aduersus istas mulieres inhonestas, tum circa vestes, tum circa sellas portatiles, & bigas; quæ quidem *Pragm.* quomodo obseruentur? scimus omnes; quamuis quodidie ista, ac alia renouentur edita, de quibus vide *Reg. Ronit. sub tit. de meretrici.* Tempore quoque Domitiani prohibebantur meretrices vti vehiculis, *Alex. ab Alex. lib. 1. gen. dier. 4. Reg. Ronit. in prag. 4. cit. tit. ex Corrad. in Templo Iudæ. lib. 1. §. 3. requisi. 12. num. 6.* Ad probandum denique, quòd mulier inhonesta ab honesta viciniâ detrudi posset, adeas *Lac. de Penn. in d. l. 4. C. de spect.* adducentem pleraque iura, ac rationem, nè bonæ ob earum meretricium corrumpantur, §. *fancimus, Auth. de lenon. ac Ant. Gub. in superius cit. loc. producetem text. in l. cum supra, C. de re milit. lib. 12. ex quo text.* 39 arguunt, quòd lupanaria in locis honestis exerceri non debent: facit quoque *text. in l. ancillarum, de petit. hered. ex ratione, quam ibi Imperator affert, cùm in flumine nudatus quis se lauare non debet: nè scilicet publicos oculos nudatus infellet.* Ac vt faciliùs, citiùsq; abeat ab honesta viciniâ, tum meretrix, tum scholaris, si infra annum à locatis ædibus concedant: non tenentur pensionem soluere à tempore, quo abesse coacti sunt, locatori, qui hiscè hominibus locando puniri posset, per *text. in Auth. de lenon. §. si quis autem patiatur, & ibi Gl. verb. habitationem, Reg. Ron. in Pragm. de Schol. doctor. num. 50. Nauar. in manual. Confes. cap. 17. num. 194.* qui locatores hominibus in lege prohibitis locantes testâ, à peccato immunes non credit, *Amenda. de exeg. mandat. p. 2. cap. 6. num. 3.*

Iure autem Regi hoc sancitum est

40 in *Const. qua passim, tit. de sem. conuers. int. bon. famina, & quæstiosa,* quæ rubrica errore typographorum barbarissimum redolens, legi debet, *De sem. conuers. inter bonas faminas, & quæstiosas,* ac in *cap. Regis Cath. de quibus Regni iuribus meminit, Reg. Ron. in Prag. 3. de meretr. Thor. in supplem. verbo meretrix, Reg. Sanfelix. decus. 127. num. 1. & Conf. Giazar. decus. 54. in princ.* vbi hac theorica multis autoritatibus adacta à *num. 3.* demùm sub *num. 8.* aliqua exarauit de malis viciniis; de quibus perbellè *Petr. Gregor. Syntag. lib. 4. cap. 24. par. 1.* ac subtilissimè *Polyanth. verb. viciniis,* Typis data Venetijs anno 1630. pag. mibi 1408. & tom. 2. p. 2. verbo *vicinitatis, fol. 988.* vbi præter alia eruditissimè adducta, illud emicat iugeniostissimum *Aleiani Emblemata.*

Raptabat torrens ollas, quarum una metallo,

Altera erat signis terrea facta manu.

Hanc igitur rogat illa, vellet sibi proxima ferri,

Iunctâ, vt præcipientes utraque sistat aquas.

Cui lutea: haud nobis tua sunt commercia cura,

Nè mihi proximitas hac mala multis ferat.

Nam seu te nobis, seu nos tibi consecrat vnda;

Ipsa ege te, fragilis, sospite, sola ietat.

Dicebat propterea *Bal. de Vbald. in 41 tract. de iur. pretom. §. 3. num. 5.* qui habet malum vicinup, habet malum matutinum; ac vicinup damna vicino inferentem ius congrui amittere, refert *Crusy de indic. par. 3. cap. 10. num. 4. notans,* quòd qui desecrere saragunt, insidiantur accolis. Hinc improba viciniis parit indicium arborum furtim caesarum, *l. 15. §. finis. de instrum. vel instrum. leg. Columell. 1. de re rustic. 3.* quem refert *Tirag. de pan. conf. 23. n. 7. Rah. de valid. legal. cõtr. for. 13. ex n. 33.*

Ac ad eòpissimè in malum vicinup ha- 42 bere, fuit etiam habitum à nostris luterocõsultis, vt *Cains in L. quod sap. 25. in fin.*

su. de contrah. empt. dixerit: Si quis in vendendo pradium confinem tetulerit, quem emptor si audisset, empturus non esset, temerè venditorem dicimus; ibiq; *Glos.* explicans illud verbum *Confinem*, ait: *Malum Vicinum*, quem tenetur emptor dicere; quo *sex.* vitur *Consiliat.* *Hodierm. ad Sord. decif. 146. n. 3.* & de commoditate, vel incommoditate vicinorum pulchra nimis tradunt *Columell. de re rustic. lib. 1. cap. 3.* & *Erasm. Inchi.* in expositione illius adagij: *Aliquid mali propter Vicinum malum*, explicati à *Paul. Mant.* de *Adag. sol. mili 59.* qui adducit illud carmen à *Gizzar.* in *sua decif.* positum.

Mantua Va misera nimium vicina Cremona.

aliumq; verum id etiam denotantem eiusdè *Virg.* in *Egl.* adducit *Mantius.*

Nec mala vicini pecoris contagia le-
dent.

cuius verus sententiam, licet non ipsum verum, affert *Afflic.* in *d. Const. qua passim.*

Morbida facta pecus, totum corrumpit ovile.

& allegat *text. in l. Iulianus, in princ. 14. de action. emp.* ibi: *Qui pecus morbosum.* Cui collaborat adagium illud allatum in *Polyanth. in loc. supra cit. Salsuginosa vicina*, ereductum ab agris mari finitimis, qui plerumque ad culturam infelices esse solent. Hinc ho-

43 mines ad maris litora habitantes, ferè cæteris immaniores vidètur: tanquàm immanitatis non nihil ex immanissimo cõterabāt elemēto; vt Insulanos, ac homines de ora Plagijs vulgò Chiaie in ista Ciuitate Neapolis experimur. Neque hic omitram *Glosin Clem. Clericis, de excess. Pralat. vers. Quinque*, dicentem, quòd propter peccatum illud, cuius fœdirarem non adsunt verba, quæ expriment, quinque igne vltore absumptæ fuerunt Vrbes; quarum licet tres perierint ex delicto; duæ tamen non nisi ob vicinitatem. Hinc *Themistocles*, de quo apud *Plutar. in Apoph.* cum præconizare fecisset, se venditurum quoddam prædium; hoc quoque præconem addere, iussit, quòd

prædium vicinos haberet bonos, quasi ex vicinorum bonitate faciliores recepturus emptores. *P. Masculus*, è præclarissima Societate Iesu, de *incend. Vesun. lib. 10.* De hoc apophthegmate meminit *Ant. Blas.* in *syn. memorab. 26.* vbi ait, se consuluisse, quòd emptor, qui prædium suo prædio adhærens à nequam; infestoque vicino possessum emisisset pluri: quo suum prædium ab ea infensa sibi proximitate vindicaret, posset agere contrà venditorem ad restituendum sibi illud pluri, quod idèd soluisset; etiam sic citrà dimidium iusti pretij foret, ex sententià *Veron. de simulat. cõtract. præsump. 2. nu. 26.* vbi ex *D. Bernard. S. Thom. & Scot.* probat casus, in quibus citrà dimidium iusti pretij concludamur licet. Videndus *Bald. cons. 482. lib. 1.*

Id causa est, quòd patri filio suo 44 non liceat assignare in legitimæ causam, rem, quæ habeat vicinum petulantem, molestum, ac rixosum, *Berlich. p. 3. concl. 14. num. 12. Layman lib. 3. de iustitia, tract. 4. cap. 17. §. 5. num. 8. Gaspar Mantius cens. decif. Palat. dec. 2. quæst. 20. num. 4.* remittens se ad exarata in *tract. de legitim. quæst. 44. n. 37.*

Quibus confert illa non illepidæ, 45 fabella, quæ narratur de Animantibus. Cunctis etenim expolcentibus à loue, quod maximè vellent munus, elegit Cochlea, quod Iuppiter hoc vnum sibi sineret; vt quò quò iret, istud secum suam domum posset vehere perpetuò. Riserunt tamen inopinatam petitionem circumiacentia animalia. Ac exprobrantibus eius incitiam, quod aliquod bonum à loue, qui cuncta se facturum promiserat, potuisset expectere. Ego, inquit, optimum petij, vt domum veherem; licet enim videar onus ferre, possum tamen, cum libet, malum vicinum effugere; quod vos fortassè non tam facillimè poteritis; quamuis vel alis, vel pedum velocitati fidatis. Placeat, qui iuxta me erit, exibo: displiceat, dicto citius intus ero, domiq; meæ laticabo: indicans, nihil esse tam perniciosius, quàm vel prauo vicino inhærere, vel vitare

nom

non posse, cum velis. Omnia enim mala effugas, vicinus semper vicinus erit, *Saluian. de gubern. Deil. lib. 5.* Cūr Luna plus, quā alij Planetę agit in hęc inferiora corpora, nisi quia magis vicina? & de Cochlea Vates quidam cecinit.

Porta domum mecum, semper migrare parata,

Mutatoque solo non sum miserabilis exul,

Sed mihi conchylium de Cælo nascitur ipso.

Sic etiam ex bono vicino non vulgaria commodā hauriuntur.

Obstringitur enim vicinus opem ferre pro repellenda iniuria facta vicino, *Innoc. 3. in Concil. Lugd. de quo in cap. dilecti, §. equidem, de senten. excom. 10. Lup. de confes. Princ. §. videtur, in fin. num. 3.* Ciuitas vicina vicinę Ciuitati egenti necessitatis rēpore opitulari tenetur, *Ant. Blasii. memorab. 6. n. 7. vers. Verum vltimus, ex Angel. de Pernf. in l. pro loco, C. de ann. & tribut. lib. 10.*

Sed ut redeam ad Gizæar. qui sic diuertendo ansam præbuit, in illa sua *decis. 54.* refert fuisse decisum, Vxorē palām de consensu Viri luxuriam rem posse à vicinia repellī. Ad prolationem autem decreti noluit S. C. in scriptis procedere propter scandalā, quę poterant exoriri. Vnde orcenus Scribæ, & Porterio mandauit, qui ei ut illic abiret, sed quod aiunt, exfractaret, iuberent; quod fuit sanē executum, ut sub *num. 28.* Ratio autem dubitandi fuit, quia DD. non vulgare discrimen ponunt inter mulierem solutam, vel nuptam inhonestē viuentē, ut ipse optimē discurret in *num. 10.* vbi plures recenset casus notatu dignos, in quibus meretrices nuptis satis ad imparia iudicantur à solutis. Et in hac Ciuitate, in qua meretrices describebantur in gabella, non adnotabantur, quę virum habebant; neque in has Iudicem meretricum iurisdictione vri, tradit *Ricc. collect. decis. 163.* adductus à *Baldax. de Angel. in addit. ad d. decis. num. 6.* in qua *decis.* ibique per *Adden.* limitatur, secus esse, si vir suę vxoris manifestus leno, vel eius

meretricio consentiens erit; quod vnicā vice in marito adimpleri, dicit de *Franch. decis. 68.* licet non sicut alijs lenonibus, & meretricibus, ut per auctoritates citatas per *Consil. Pasch. in add. tract. de patr. potest. cap. 10. num. 27. lib. 2.* alios ibi allegat *Gizæar. sub num. 19.* ibique *Adden.* qui id autumant, etiam si in propria domo habitaret. Ac de hoc est videndum *Gasp. Thesaur. lib. 1. quæst. 33. num. 2. qq. ferens.* qui post fundatam regulam, quod meretrix in honesta vicinia non sit habenda, at in lupanari, quod optimis Vrbiū Administratōribus, aut ædilibus seorsim construendum, maximę curę, dixit, esse debere dubitans de muliere propriam inhabitante domum, quę paulatim de honesta in meretricem euasit, inquit, in illo Senatu fuisse decisum, non esse expellendam. Accerspondet *decis. Pegu. 12. & Jacob. Rebuff. in l. si qua in publicis, C. de spectac. & scen. lib. 11.* ac text. in l. non aliter, ff. de usu, & habitat. vbi contrarium contendī videtur, quod non procedat, quando domus propria est iuxta Ecclesiā, aut Moniales; vel si meretrix adeo degit pudoris oblita, quę vicinis scandalo sit, ut sub *num. 3.* & *4. Fontanelli. decis. 503. num. 13.* Deo mium adductus *Thesaur. sub num. 5.* idem de filia, quę cum patre, matre, & auia in eorum domo habitat, quod teneatur pater, ac auia illam expellere, vel domum alijs locare, aut vendere. Immo parentes ex decreto Sabaudiz essent puniendi, prout extant in nostro Regno *Consil. & Prag. de quibus per Reg. Romæ. in rubr. & prag. de Lenon.* qui præter nostri Regni iura, etiam communia, de Lenonibus plebendis adducit; ibique *Pegu.* allegat in *decis. 15.* & *Aniles in cap. Prætor, 57.* concludentes, de consuetudine Lenones vltimo supplicio non puniri, sed extraordinario, putā fustium cum mitra. Ipse verò dicit esse videndum *Petr. Gaball. resol. crim. cas. 171.* Et quam plurima alia de Lenonibus, eorum poenis, ac criminis desertatione, videas *Foll. in pract. crim. verb. Item quod*

quod fuit Leno, vbi sub num. 34. dicit, Lenonem à vicinia honesta decurbari, sicuti, & meretricem.

Circa Lenones autem illud aduertendum puto in praxi, præter alia adducta à Pasch. cit. cap. 10. qui multa de his omnibus fusissimè; quod de crimine lenocinii in hoc Regno solum M. C. V. sit iudex competens, vigore add. Pragm. de lenon. in quo vtrà Menoch. allegatum per Reg. Rouit. de arbitr. iud. casu 534. Baldax. de Angel. in addit. ad Foller. num. 26. adducit Capiblan. de Baron. pragm. 8. p. 2. num. 133. vbi dubitat, an dicta Pragm. sit contrà Barones sustentabilis? quando aperta sunt verba dictæ Pragm. priuatiua ad alios Officiales: cum certo certius sit, posse Regem Baronum iurisdictionem minuire, ac modificare, vt ipsemet Capiblan. in Pragm. 6. num. 35. sentis ibidemque id ipsum Capiblan. perpendit de compositionibus non faciendis in casu osculi violenti, & raptus: quod supra dixerat in crimine lenocinii ex aduerentia Vinij decif. 454. ac aliorum, vt in illis casibus nequeat dici Sancio facta per modum legis condendæ, non adaptatur in casu Pragm. de lenon. vbi pro bono publico, & per viam legis condendæ voluit ab alijs Curijs, nedum in erimine lenocinii, at in eorum receptatoribus iurisdictione adimere. Licet vocari posset in dubium, an, quia hodiè Barones, Regiæ Audientie, aliæque Curie Regiæ de lenonibus passim cognoscant: possit, non obstante dicta possessione, huiusmodi casus in contouersiam deduceretur, præfatæ Pragmaticæ esse locus? maxime, quia iurisdicchio præscribi potest, vt haberetur per Balb. de præscrip. 2. vers. tertia quæstio est difficilis, vbi habetur, quod non vitando, ea amittitur, sub n. 6. ergo tanto magis quis poterit per præscriptionem acquirere, quam habuit ab initio, deinde fuit sibi abdicata; cum res de facili redeat ad suam primæuam naturam, l. si vnus, S. quod, & in specie 27. de pact. cap. ab exordio 33. dist. & cap. 2. de Præb.

In dicta tamen Ginzar. dec. Baldax.

54. de Angel. allegat Thor. in 1. part. sui compen. verb. Leno, dicentem, remissionem fuisse Curie Meretricum, & Lenonum denegatam in causa cuiusdam Lenæ, quam in capiendi præuenerat M. C. V. cuius denegationis origo fuit, quia nequibat multari tanquam lena, quæ inquirebatur semel lenocinium, commississe in mulierem honestam, nulla habita pecunia; nec pro se, nec pro muliere, vt haberetur ex d. decif. D. de Franch. 68. vbi multa de lenonibus, & meretricibus, quod confirmat Peregr. conf. 87. vol. 1. Paschal. cit. loc. num. 27. Zach. de salar. quæst. 63. At non deest dubium ex illa decif. de Franch. namque cum illud Tribunal sit in personarum certum genus ad vniuersitatem causarum, atque adeo iurisdictionem priuatam habeat, teste eodem de Franch. decif. 417. num. 7. remissionem nancisci debebat: cum hoc ius cognoscendi, fuerit nè delictum, necnè ad ipsam meretricum Curiam pertineret, ex Reg. Tap. Rou. & Capib.

Hanc autem meretricum gabellam, 55 tempore Alphonsi Regis Primi sublata, soluendo illius pretium cuidam Nobili, cui concessa fuerat, testatur Tassow de anesat. vers. 3. abser. 3. m. 34. fol. 175. spero iterum meliori fato in toto Regno penitus extinguendam.

Reliquum est hic diiudicare, quæ 56 nam dicatur meretrix, ad finem, vt possit à vicinia arceri? quod circa addeundi sunt Menoch. de arbitr. cas. 328. Caball. cas. 123. & 171. Baiard. ad Clar. quæst. 24. num. 97. Ricc. decif. 63. par. 1. Gratian. disp. forens. cap. 135. ex m. 5. Amend. ad Franch. decif. 86. num. 23. Anus meus ad Cagge. decif. 44. num. 1. R. Sanfelix. decif. 341. ex m. 10. à me notata in rit. 166 sub num. 155. lib. 2. & Ginzar. in d. decif. 54. num. 7. vers. & quia dignoscendum, qui præter illos DD. quos supra allegauerat, adducit Mascard. de probat. vol. 2. concl. 1603. per tot. Decian. vol. 2. de delict. lib. 8. cap. 7. num. 10. ac Azened. lib. 8. tit. 13. l. 2. num. recapit. à m. 14. ex quibus elicitur theoria, meretricem esse non modò eam, quæ præstat in lupanari; sed quæ

in quacumque domo, vel propriis, vel conductis, vel alterius: omnes ad eam libidinis ergo accedentes, admittens. Ad quod assertur *text. in l. palam. ff. de rit. nupt. vbi optimè Vlpian. id declarat, cap. mulieres, 25. quast. 4. cap. vidua 3. dist. Bermon. Chon. de publ. concub. vers. Concubinam dimittat, num. 10.* qui sub *num. 13.* adductis pluribus meretricis definitionibus, præstatiorem iactat definitionem, seu descriptionem traditam ab *Vlpian. in d. l. palam.* ibique declarat, meretricem dici, quasi meretro trahens à bono opere, hoc est, virginitatis, vel castitatis, quæstus causa. Dicitur autem meretrix à *merere*, quod propriè sonat, lucri gratia aliquid operari. Cui descriptioni concordat *Hier. Gig. de crim. l. f. Maieff. quast. 13.* vbi agens, an in isto crimine admittatur testis meretrix; firmanſque quod sic, eam describit sub *num. 4.* subiungens, Solonem meretricum publicum cum vſum inſtituiſſe: vt illis sic publicè proſtrantibus, abſtinerent iuvenes à ſollicitandis pudicis, teſte *And. Alc. in l. Maſſurius ſcribis, de verb. ſignif. Rheding. lib. 8. cap. 4. Alex. ab Alex. genial. dier. lib. 4. cap. 1.* eaſque tolerandas ex multis comprobant *Vasq. contr. ill. cap. 48. num. 1. & 2. Conar. in Epitom. tit. de ſponſal. p. 1. cap. 4. Lopez. in Rub. de donat. int. vir. & vxor. S. 40. ex num. 11.* licèt nunquàm fuiſſe prohibitas, reſtetur *Monſic. de patr. poteſt. verſ. matrimonium, num. 102.*

An autem, quæ cum vno, aut altero ſe commiſcet, meretrix ſit, quæ acceri poſſit à vicinia? Negat *Thom. Att. de lud. Scaccor. quast. 8. princ. num. 22.* Siquidem ità viuendo, probis mulieribus prauum exemplum non præbet, *Laurent. deciſ. 144. Ricc. add. deciſ. 63. & collect. 3053. p. 7. Nenar. de elect. for. quast. 12. Megal. verb. Meretrices, in compend. inſtitut. Licèt Paul. Grill. de penis nefar. coitus. quast. 10. num. 27.* in quæſtione de rapiente meretricem, aſſerat, quod ſi qua erit, quæ non palam viuat impudicè: at clanculùm, noſtiſque tempore plurium admiſſorum patiatur amplexus: de illa erit iudi-

candum, ſicùt de publica meretrice, *l. Imperialis, C. de nupt. neq; ſi ea rapere- tur, fore locum diſpoſitioni textus in l. vnic. C. de rapt. virg.* Hoc autem intel- ligerem de Iure Communi; ſecùs de Iure Regni per *Conſſ.* incipient. *Omnes noſtri. tit. de violent. meretr. illat. vt ad- uertit Gizzar. in d. deciſ. 54. num. 17.*
59 Denique, cum non liceat meretricem cogere inuitam ad turpes amplexus, puniri debeat extraordinariè illà cognoscens per vim notat *Gratian. diſcep. 653. num. 51.* non verò attenda mox memorata noſtra *Conſſ.* quæ declaratur à *Maſtrill. deciſ. 207. num. 31. & ab Aruen. epitom. 19. & 84. ac different. 6.* Plura autem ad cognoscendum, quæ- nàm ſit meretrix i videas apud *Gra- tian. diſcep. 235. à n. 5. ac demùm apud cit. Berm. Chon. de publ. concub. verſ. Concubinam dimittat, ex num. 10.*

R I T V S CCCV.

Tem, quod de accusatione contumaciæ in citationibus in Magna Curia, ſoluatur tornienſis vnus tantùm, iux- tà antiquum ordinem, & obſeruan- tiam dictæ Magnæ Curiz: & eodem modo de ſigillo magno citationum.

S V M M A R I V M.

- 1 Huius Ritus diſpoſitio reſeſſa ab Aula.
- 2 Notarij cum etiam vt plurimum exi- gant ultra debitum, eis conſtituta eſt pandeſta.
- 3 Notario, & partiſus diſcordantibus de quantitate ſalarij, illud à Iudice ex- eundum eſt.
- 4 De ſigillo memorantur complura re- miſſiſſe.
- 5 Hodie minime ſeruantur, qua in hoc Ritu dicuntur circa ſubmiſtrationem pecunie pro ſigillo.
- 6 Nemo excuſatur à ſolutione diſtincti ſigilli, niſi immunitatem habeat.
- 7 Immunitate à ſolutione diſtincti ſigilli con-

concessa omnibus, qui sunt de sanguine Regio, an gaudeant descendentes ex feminis?

- 8 Dirictus sigilli à quibus Officialibus non solvatur? & an huiusmodi immunitas competat ipsorum filijs?
- 9 Scriptura primata partium sigillo, & subscriptione munita, plenè probas, etiam nulla facta recognitione, & comparatione.
- 10 Subscribens dicitur confirmare omnia obtesta in scriptura; prout utiam apponens sigillum.
- 11 Sigillum si ex altera parte papiri non appareat fuisse impressum cum percussione, reddatur scriptura suspecta.
- 12 Vino vendito, si emptor sigillum vegetibus imprefferit, & coacuerit, imprimensis periculo illud perit.
- 13 Ex sigillis in bardellis præscriptis cognoscitur, cuius sint illa bona.

Quod dispositio huius Ritus solvendi medium affis, vulgo tomiensem unum, recessit ab Aula ob Pragm. 38. de Offic. Magistr. Insist. §. 49. super

qua, multa huc spectantia, congerit Reg. Ronis. que tùm in interiori, tùm exteriori foro conferunt plurimum, etiam propterea, ut Aduasij, vel eorum saltem Confessarij perpenderent, & consecutiue præcauerent illi maiorem exigere summam, acque exactam moneant, cum effectus restituere, de quo Nos aliqua infra Rit. seq. & Rit. 31. Qua proinde, quamvis Regis Catholici providentia fuisset taxa derivatum solvendum Aduasij instituta in S. C. & M. C. teste Affis. in const. pro scriptis, sub num. 2. tamen deinde pro maiori bono publico fuit publicatæ pandectæ, ut in memorata Pragm. 38. cum qua concordare videtur Pragm. 5. de Aduas. cuius meminit Affis. in const. puritatem, in fin. & confert Pragm. 58. tit. de offic. Proc. Casar. ubi ponitur pandectæ illius Tribunalis Regie Camere, prout, & illa S. C. in pragm. 25. tit. de offic. S. G. quam memorant Campagin

Tom. IV.

cap. item statuimus, ordinamus, Caranis. in rit. 25. sub num. 6. & Regie Cancellariæ in Pragm. 1. de Offic. Secret. & de eorum quod ad pandectæ salariorum Notarijs debitorum in Pragm. 7. de Notar. de qua memor est Ronis. in prag. 4. in fin. eod. tit. & dixi in rit. 25. num. 2. lib. 1. Quod autem Notarij, ut plurimum, exigunt ultra debitum, dixit Luc. in l. Mediterranea, C. de Ann. & Trib. lib. 10. Idèoque fuit pandectæ constituta, & ibi Luc. multa ad hoc cumulat satis notanda, & singularitèr Affis. in const. Magistri Camerarij, num. 16. sic dicit: Non est in potestate Magistri actorum recipere à partibus quantum ipse vult, & petis pro scribendis, qua occurrant in lite, sed debet recipere à litigantibus quantum est taxatum per Regiam Curiam, quod male observans dicti Notarij, sed transiit, quia partes non faciunt querelam. Discordantibus autem partibus, & Notario de quantitate salarij, taxandum esse à Iudice, scribit Dec. conf. 654. nn. 2. & ad rem Riccolleff. 2332. par. 8.

De Sigillo Magno, de quo hic Ritus, meminit etiam Ritus 279. & super eo scriptis; additi tamen complura de sigillo, etque vtilia quoque super Ritum 277. & plura adnotat Reg. Tap. lib. 3. inr. Regn. integro tit. de sigillis, rub. 48. & Bulenger. de Imperator. lib. 2. cap. 10. Scribens de annulo Imperatoris, dicit: Sed præter Annulum, Imperatoribus fuit Sigillum manus, & amplius, quod in auro, argento, plumbo, cera rubra, ac minutula imprimeretur.

Neque hic relata pro sigillo subministranda pecunia attenduntur his notis temporibus; sed ea, quæ Prosper Caranis. scribit, nec non Reg. Carol. Tap. adduct. lib. 3. inr. Regn. super hoc Rit. tit. de purgat. centum ac pag. 92. Quin Episcopo persolvendum aliquid esse pro sigilli appensione, docet Petr. de Anchar. conf. 218.

Nemo verò excusatur à solutione 6 dirictus sigilli, nisi immunitatem habeat, cuius cõcessio, quia tendit contrà publicam vtilitatem, est restringenda, Paul. de Castro in l. maritimo, ff. solus. mot.

Q99

Alex.

Alex. in l. quia tale, ff. cod. proinde producens privilegium, & allegans possessionem contra habentem Iuris Communis dispositionem, ac possidente eo, qui habet iuris dispositionem pro se, runc iste est manutenendus in possessione, ut advertit *Reg. de Pont. decis. 18. num. 12. & decis. 36. num. 17. qui decis. 5. inquiri, an huiusmodi immunitate concessa omnibus, qui sunt de sanguine Regio, gaudeant descendentes ex foeminis? & negativè resolvit ex Glosa potissimum in l. si ita scriptum, ff. de leg. 2.*

- 7 Qui quidem dirictus non solvitur
8 à Præfidentibus Regiæ Cameræ, nec ab eius Aduocato Fiscali, ac Rationalibus, eorumque filijs, & Vxoribus, ut in *Arrest. R. C. 36. 50. 124. 359. & 540. apud Reg. de Marin. post observ. ad decis. Reuer. tom. 2. ac decifum in filijs memorat D. Reg. Fab. Galeot. resp. fiscal. 2. in eruditissima Dissertatione de Regia Camera origine, dignitate, ac privilegijs, recensens alias illius Officialium immunitates. Dummodò filij cum Patre habitent; non verò si vivant seorsum cum Vxore, & familia, nec Parentes illis præsent alimentis, ut ex *Garais. in pragm. per Excellentem, §. 13. ex num. 1. Paschal. de patr. potest. p. 4. cap. 12. nu. 23. Mancus. decis. Mant. 71. num. 14. Ricc. in prax. resolut. 509. Londouif. decis. Rot. Roman. 182. observat. Nonar. p. 1. quæst. forens. 98. num. 11. addens, huiusmodi prærogatiuâ minime competere filijs illegitimis, & conferunt ab ipsomet tradita in *tract. elect. & var. ser. 4. g. nu. 16. sect. 3. in ult. edit.* Quæ quidem, à solutione dirictus sigilli, immunitas competit eodem modo DD. Præsidi, & Consiliarijs nostri S. R. C. Castri Cappani. Sacra enim Cæsarea Maiestas Inuictissimi Imperatoris Caroli V. suis literis sub datum 12. mēsis Martij 1550. mandavit, quòd ob præminentiam, & auctoritatem tanti Senatus, attentisque zelo, ac laboribus eius Senatorum, ipsi gauderent, & fruerentur omnibus franchitijs, prærogatiuis, immunitatibus, ac exemptionibus, quibus gaudent, &**

fruantur DD. Locumtenens, & Præsidentes Regiæ Cameræ Summarie, ut liquet diplomate, à Regia Cancellaria expedito sub die 21. Octobris 1550. tempore, quo Regnum moderabatur Excell. D. Petrus de Toledo, penes Coriolanum Martyranum à secretis. Quod diploma rescribitur ab V. l. D. Fràncisco Antonio de Mercatis in lib. 3. manuscripto p. 1. de observant. folio, & stylo S. C. observ. 36. qui asseruatur apud Doct. D. Frànciscū de Mercatis Nepotē.

- Modò non erit alienum advertere,
9 quòd quælibet scriptura privata, partium sigillo, & subscriptione munita, etiam absque recognitione, ac comparatione literarum, plene probat, 10: *Koppen. decis. 46. num. 41. vers. In quibusdam etiam locis, Coler. de process. exec. p. 3. cap. 1. n. 103. & cap. 2. n. 8. idē 10: Koppen. observat. practicas. lib. 1. observ. 122. sub nu. 2. Subscribens omnia contenta in scriptura confirmare dicitur, Koppen. post alios add. loc. sub. num. 2. paria enim sunt, scribere, subscribere, & sigillare, Roman. conf. 303. ex nu. 1. Schurf. conf. 17. in princ. nu. 12. cent. 1. prout apponens sigillum; Crassetta in conf. 25. num. 12. Koppen. cit. loc. Ad rem Salazar. de Mendon. lib. 1. cap. 7. in fin. de las dignidades seglares de Castilla, y Lion, Carolus de Grassalis de regalys Fræcia in 13. iure, pag. 182. Themudi decis. 209. Franc. Marc. decis. 988. 989. 990. cum seq. & 1004. Rimónal. lun. conf. 236. ex num. 32. vol. 30. Gabriel. commun. opin. lib. 1. tit. de præsumps. concl. 4. Enerad. de fid. instrum. cap. 12. Borrel. de Magist. adit. lib. 2. cap. 3. Azened. ad tit. 15. lib. 2. recapit. Balzaram. ad Conf. Sicil. rub. de Imper. litter. num. 5. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glossa. num. 1. Regas ad ord. Regu. Portugall. lib. 1. tit. 2. §. 6. gl. 21.*

- Hinc notandum est omnino, quòd
11 si appareat ex altera parte papyri, seu chartæ, sigillum non fuisse impressum cum percussione, ut fieri solet, reddatur scriptura suspecta, ut ex *cap. inter delictos, de fid. instrum. nota Hoppink. de sigill. cap. 12. num. 84. & 86. & D. lo. de Raynaud. lib. 2. observ. crim.*

in cap. 18. num. 158. pag. mibi 205.

- Notabiliter quoque observandum
 12 est, ut vino vendito, si emptor sigillum vegetibus impresserit, & coacuerit, periculo imprimeis illud perijt, eo quod sigilli appositione translata fuit possessio, ex Bald. in rubr. G. de peric. & commod. rei vendita, dicente, calum esse singularem in l. quod si neque, ff. eod. adduct. sit. idemq; Bald. rursus docet in Auth. des data, G. de donat. ante nupt. quo in sententia asseritur, ex signis,
 13 ac sigillis præscriptis in Bardellis, cognosci, cuius sint Mercatoris, donec contrarium probetur, dixi in rit. 277. nu. 1. & addo insuper Barb. in cap. serio loco, de probat. Arnold. Reyger. in thes. iuris Voc. Sigillū, n. 2. Theodor. Hoppingh. in trakt. de iur. insign. cap. 13. ex nu. 208. & in trakt. de pisco, & non iure sigillor. cap. 10. num. 4. ac cap. ult. num. 87. notans, hoc haud procedere in valis vini signatis, quia magis, nē submitteretur vinum, quā ut traditum censetur, designat, ex l. 1. ff. de peric. & commod. rei vendita.

RITVS CCCVI.

Tem, quod ubi aliquis citatus, vel citata civiliter, vel criminaliter in quacunque Curia fuerit bannitus, vel condemnatus, seu bannita, vel condemnata: deinde se possunt presentare eadem die, Curia sedente pro Tribunali, vel post leuatam, & nihil recipiatur pro presentatione iuxta antiquam observantiam Curiae Vicariae, & tempore praefidatus qu. Domini Ludouici de Obiecis,

SVMARIVM.

- 1 Citatus ex causa civilis qualiter declaratur bannitus.
 2 Indulget forbanitis concessus an comprehendat contumaces? & quis forscitus dicatur?

Tem. IV.

- 3 Forscitus sunt triplicis speciei, quae declarantur.
 4 Contumax pro delicto, qui habitans in loco publico, conuersando cum omnibus, non dicitur forscitus.
 5 Bannum simpliciter loquens de forscitis, includit contumacem, qui publice non habitat, & conuersatur in loco domicilij.
 6 Distio Quilibet est signum universale distributivum, & valet idem quod Quisque.
 7 Appellatio qualibet ubi admittenda est, de frustratoria quoque intelligitur.
 8 Forindictus, & Bannitus contrahere non valet.
 9 Vita naturalis, quae remanet post forindictionem, est vita de facto, & non de iure.
 10 Forindictus, & Bannitus testamentum condere non potest.
 11 At si ab eo conditum fuerit testamentum, & postea fuerit aggratiatus, illud reconvalescit.
 12 Forindictus restitutus an obstringatur soluere debita?
 13 Forindictus praeiuratus an rumpat testamentum, & an recuperet bona proximioribus quasita?
 14 Quod hic Ritus disponit, ut Scriba, & Altharij nihil recipiant ultra pandectam, aliter hodie contingit.
 15 Optatur, ut Altharij cognoscere municipales dispositiones.
 16 Spontanea remissio an operetur incontinentiam, vel requiratur pecunia praesens? defenditur Reg. Rouit. effectum in Pragm. 36. num. 3. de offic. Magistr. Iustit. à morsa 10: Bapt. Mucci ad dec. Reg. Sanfel. 45. n. 13.
 17 Ius Canonicum agit de hye, quae ad salutem aeternam dirigitur, & I. G. differens de re anima, maxime de restitutione, non mittit falcem in alienam messem.
 18 Donatio est, quando aliquis dat ea mente, ut statim fiat accipientis.
 19 Donationis essentia consistit in dandi, vel non dandi libertate.
 20 Remissio ut liberet, an requirat pecuniam praesentem?

Irabitur fortè Lector agnoscens hoc in *Rim*, ac in alijs multis, & præsertim in *Rim* 214. dispositus, ut citatur ex causa civili declaratur bannitus. At ipsius herclè cessabit admiratio, si perlegerit ea, quæ scribit *Præf. de Franch. in decis. 1271. ex num. 8. & 9.* & quæ Ipsemet apertis verbis edisserui super eodem adducto *Rit.* 214. ac in *Rit.* 220. quem locum memorat *D. de Luca in observ. ad Præf. de Franch. cit. decis. 1271.* iunctis alijs, quæ demùm enarraui in *Rit.* 203. tom. 2. & in *Rit.* 269. ac 270. tom. 3.

Ad rem confert articulus, an indultus forbannitis concessus comprehendat contumaces? quem, quum eius disceptatio in facti contingentia fuisset ad libellam reuocata, in affirmatnam partem diffiniuit Regium Collaterale Consilium: cum enim forascius irà appelleretur, quasi forascius, iuxta omnium declarationem, & præsertim *lo: Grand. de bello exulam. in prædicamento qualitatibus, quæst. 2. num. 2.* proinde is dicitur forascius, qui contumax ratione delicti, vel prauæ voluntatis exit foras à proprio domicilio, non habitando in eo, nec conuersando publicè, ac pacificè cum omnibus, quemadmodum describunt *Caraniza in prag. 1. de exalibus, ex nu. 8. lo: Grand. cit. loc.* eius verò diuisio tres includit species, 3 quas idem distinguit, prima est eorum, qui contumaces ratione delicti foras exierunt à proprio domicilio, nec publicè conuersantur, sed latitant; non ramen inquietant publicam pacem delinquendo, & incedendo per Campaneam in comitiua. Secunda eorum, qui in comitiua incedunt, sed actu non delinquent. Tertia eorum, qui per Campaneam grassantur. Ad constituendam igitur qualitatem hanc foras citi, & aliquem includendum sub dispositione banni loquentis de foras citis, sola contumacia non sufficit, sed illud est necessarium, ut foras egrediatur non habitando, & publicè,

ac quietè conuersando per loca habitata, quod si contumax pro delicto habitaret in loco publicè, conuersando cum omnibus, non diceretur foras citus, nec sub banno includeretur, sicuti firmat *Caraniza num. 9. & 10.* idque, benè notandum esse monet, de quo *Muscatel. in prag. crim. tit. de furt. & latron. ex num. 46. Capiblant. in prag. 8. p. 2. de Baron. nu. 113. Danzade pug. DD. lib. 1. cap. 7. & tom. 3. cap. 4.* cum nonnullis *seq.* Constat autem propriam verbi significationem desumi ex allusione, siue deriuatione vocabuli, cui definitio non repugnat, atque ex ipsa definitione, iuxta communem *Bar. theoricam in l. omnes populi, num. 59. ff. de iust. & iur.* atque speciebus genus inesse, *Gloss. in l. si quid earum, §. inter emptam, in verb. Paratum, ff. de leg. 3.*

Quod si banni dispositio simpliciter loquentis de foras citis, contumacem 5 includit, qui publicè non habitat, & conuersatur in loco domicilij, quamuis per Campaneam non incedat cum comitiua; multo fortius cum comprehendit banni dispositio non indefinita, sed vniuersalis, qualis est hæc, de qua tractatur generalibus his verbis concepta: *Qualisunglia foras cito.* Quilibet enim, signum est vniuersale distributiuum, idemque valet, quod Quisq: 6 *l. locus, ff. de verb. signif. Gloss. in l. si pluribus, in verb. Omnes, ff. de leg. 2. Bar. & reliqui in l. hoc articulo, ff. de hered. instit. quod in proprijs terminis notat *Caraniza mox cit. num. 6. & 7.* Ideoque ampliatur dispositio, & ea includit quæ aliàs non includeret. Sic concessio immunitatis à muneribus extraordinaria, non ordinaria comprehendit, *Bar. in l. 2. nu. 4. ff. de iure immunit. à quibuslibet verò muneribus, ordinaria quoque complectitur, Alex. conf. 30. ponderatis nu. 14. vol. 5.* Similiter 7 si quolibet appellatio sit admittenda, de frustratoria quoque intelligitur, cap. quamuis, vbi *Gloss. & Gemian. de election. in 6.* quemadmodum clausula non obstantibus quibuscumque appellationibus, eundem recipit intellectum, *DD. in cap. Pastoralis de appellatio.**

Cum

Cum ergo Antonius de Pinto pro homicidio prætenso fuerit contumax, & forbannitus, imò citatus ad foriudicandum, foras exierit à sua Patria, loco homicidij, non habitauerit, aut conuersauerit in ea publicè, foras citus ex prædictis lute est reputandus, atque in eo verificabitur qualitas requisita in literis Pro-Regis, directis Gubernatori Principatus Citrà, quibus ei potestatem conceffit emanandi bannum, ut quilibet foras citus, præter exceptuatos, & inquisitos de delictis reseruatis, tradiderit Curia Ioannem del Gaudio, siue viuum, siue mortuum, gaudeat indulto, cõsequenter eo gaudere debet ex præsentatione capituli dicti Ioannis.

- Hinc notabiliter, an foriudicati, & 8 Banniti contrahere valeant? inquirir *Consl. Campan. resol. select. ad materiam foriudicationis resol. 20.* negativè resolvens, attendita Regni *Constit. Penam eorum*, qua efficitur feruus poenæ, ex *Andr. in Constit. foriudicatorum bona, in princ. & ibi Afflictiol. 4. 2. notab. Franch. decis. 101. num. 131.* & dixit *de Medicis cons. 69.* perpendens, quòd 9 vita naturalis, quæ remanet post foriudicationem, non est vita relaxata, post sententiam, condemnationis tempore; sicuti in condemnato ad Metallum; sed est vita quæ de facto, & non de iure remanet; adeò quòd neque 10 testamentum condere posse, decisum recenset *Reg. de Marin. lib. 1. resol. cap. 332. num. 6.* quod scitum refert etiam *Staiban. l. un. in ibi Afflictiol. 4. 2. notab. 63.* Id quod inter mortem naturalem, & civilem examinant ex modernioribus *Præsul Maranta tom. 5. respons. 25. Præsul Merlin. contron. forens. 21. num. 33. cent. 2. Consl. Prat. obser. 41. dispungens Berlich. præsl. conclus. lib. 3. concl. 8. num. 3. Luc. ad cit. decis. de Franch. 102. 218. & 501. D. Resa ad Consuet. in §. sed si moriens, vers. Ita quòd si inter num. 600. in fin. memor mei in Rit. 220. & de perpetuò ad Tirimenes condemnatis, sermonem habent *Mastrill. dec. 167. num. 17. Castill. decis. 37. ac Reg. Cappi. Latro consola. 6. ex num. 194. &**

- quid extra locum banni? tangit *Annus meus ad Gramm. decis. 85. num. 13. ex Beroo cons. 18. n. 10.* Verùm conditio ab 11 ipsis testamento, si fuerit gratiatus, testamētum reconvalescere, pro indubitato incidenter habuimus Iuris articulum in S. C. in causa hæredum V. I. D. Andreæ de Patre, cum Batone lo: Vincentio Quintij, & fratibus, coram D. Consiliario D. Nicolao Planelli, in Banca de Neapoli, ex peregrino sent. in l. si quis filio, §. penul. ff. de in iust. & rupt. testam. Farinas. quæst. 102. num. 95. Scialoja de foriudic. cap. 15. num. 3. An 12 verò restituti obstringantur solvere debita; negativè scribunt *Addit. ad Bart. in l. penul. C. de sent. pass. & ad Iason. in §. fin. num. 22. In fin. de ad. nisi etiam sint restituti ad bona, ut notat Annus meus ad Gramm. cit. dec. 85. n. 13.* 13 Numuè præteriti rumpant testamentum? idem *Annus meus* tangit ad eundem *Gramm. decis. 57. sub num. 4.* & an recuperent bona proximioribus quaesita? *Reg. de Marin. quotid. resol. lib. 1. cap. 46. num. 15. & cap. 185. num. 2. Dant. ad Gramm. decis. 4. ex n. 53. & de pugna DD. lib. 2. tit. de foriudic. cap. 1. ex num. 5.*

Illud verò, quod hoc in Ritu disponitur ibi: *Nihil recipiatur*, aliter hodie contingit, vigore *Prægm. 38. §. 43. de offic. Magistr. Iust. & ex Caranis observat. Tap. lib. 3. l. 1. Reg. super hoc Ritibus. de purgat. contrum. pag. 91.* & siue præsentet se quis Curia sedente, siue de sero, semper soluit grana decem; de qua comparatione de sero, scribit *Galster. in præm. instrum. 2. p. 3. part. princip. ex num. 4.* & utinam nè amplior pecunia inibi expressa, tùm in isto, tùm in alijs mentionis casibus exigeretur! norunt omnes pauperissimi litigantes, dū alienum illi iurgium suam faciunt prædam, & tanquàm Leones in lustrum illam diripiunt (pace tamen bonorum dixerim) de *Rubeis certam. 9. n. 125. O bone Deus*, dicebat *Amaya ad l. 34. C. de Decur. lib. 10. quanta in illis nequitia, quantum in homines, quantum in pecunia amor; potissimùm Actuarij, atque Scribæ, in criminalibus, qui sunt causarum Domini. In eorum manu stat in-*

inquisitio, & ab eorum calamo dependet accusatio, ac excusatio, sic exclamante Bonadill. lib. 3. politic. cap. 15. num. 46. Hinc lepidè Episcopus Symancas dicebat: *Hagami Amigo el processo, y sentencialo quien quisiera*, quem refert Dama. tom. 2. de pugn. D. D. sit. de corpor. delict. cap. 2. in fin. Vnde totum robur ex illis dependere, aduertit Symancas in tract. de Republ. lib. 7. cap. 3. num. 3. pag. 413.

- Vellem idcirco, vt & ipsi quoque
 15 Actuarii cognoscerent, ac respicerent, & facerent quidem, si certò crederent, se teneri propterea grauiores exactam quantitatem restituere, ex sententia Fratris Gregorij Capuccini in sua Enchirid. Eccl. rubr. de peccatis, vers. *Ista concessio, sol. mihi, 65. necnon Molina* alios multos coaceruantis idem affirmantes, ac communiter omnes admittere dicētis in tract. de iust. & iure, tom. 1. tract. 2. disp. 87. nihil eis opitu-
 16 lante spontanea remissione à parte facta, nisi post actualem remissionem, vt docet Marchisell. quaest. 116. num. 4. quem laudat Reg. Ronis. in pragm. 36. num. 3. de offic. Magistr. Iustis. ad instar solutionis, iuxta text. in l. solutam. ff. de solut. dicentem, solutam pecuniam intelligimus utique naturaliter, si numerata sit creditori. Caput autem acerrime hanc Reg. Ronis. sententiam Iur. Bapt. Mucci ad decis. 45. Reg. Sanfelix. nu. 13. vers. *Vt autem, lib. 1.* dicens, *Rouitum* in hoc errasse, et roresque huiusmodi scerpissimè contingere Iurisconsultis, quando agunt de Theologicis, & casibus conscientiae, quasi Iurisprudencia non sit Diuinarum, atque humanarum rerum notitia, insti, atque innoti scientia, vt ait Imperator in Inst. de insti. & iur. in princ. quasi Ius saltè Canonicum non agat de hijs, quæ ad salutem æternam dirigant. Iurisconsulti sunt, qui in utroque, Cæsareo nempe, ac Pontificio Iure versati, utriusque laudam adepti sunt: Cæsarei tanquam habentis pro fine bonum politicum, publicamque corporis tranquillitatem promouentis; Pontificij tanquam ad bonum animæ, perenniæque Coeli gau-

dia dirigentis.

- Non mittit igitur falcem in alienam messem I. C. de re animæ, maximeque de restitutione differens. Itaque certum omnino esse, ait Mucci. loc. cit. per spontaneam remissionem, etiam quoque actualem restitutionem, cessare restituendi obligationem, quasi diceret, per spontaneam remissionem donationem intercessisse, quandoquidem nullus alius hic dari potest contraclus, cuius titulo licet res à dante in accipientem migret. At non potest dici, adfuisse hic ab initio, quando litigans dedit, donandi animus, quia ad tollendum restituendi onus, fuisset necessaria subsequens spontanea remissio; tunc enim donatio est, quando *das aliquis, ea mente, vt statim velis accipientis fieri, nec ullo casu ad se reuereri*, ait Iulian. in l. 1. ff. de donat. Dicendum igitur est, tunc donationem infurrexisse, quando spontanea remissio subsequuta est. Duo hic opitulatur opinionis Reg. Ronis. Primum quia non facile credendum est, creditoris remissionem esse spontaneam, cum quia timore aliquo, vel fraude impelli potuit litigans ad remittendum; idem etiam quia fortasse dicit donare, quod minime potest, nisi ægre, repetere. Alterum quia deest, 19 dandi, vel non dandi libertas, in qua donationis essentia consistit, l. 1. in princ. ff. de donat. ibi: *Propter nullam aliam causam, quam vt liberalitatem, & munificentiam exercent*. Facilius sit remissio, quam donatio. Remittis enim quod non habes: donas, quod habes; remissio pecuniae debita fit verbis, quæ sensum non mouent; donatio præsentis mox tradenda, quæ intum angit. Itaque non abs re dixerit Reg. Ronis. requiri, vt libertas hæc illucescat actualem traditionem, si enim post redhibitam pecuniam, seclusoque timore litis, aut spe villa Actuarius, vel Scribis doner litigans, utique donatio erit suis numeris absoluta, certa, animi libertate, ac liberalitate proficiens? & propterea qui affirmant, 20 non requiri, præsentem esse pecuniam, vt remissio valide fiat, vt dicunt Caiet. verè.

verh. restitutio, Tolent. lib. 5. cap. 25. vers. Quarto, sub n. 2. Lessius lib. 2. cap. 16. sub num. 35. Card. de Lugo de iustit. & iur. tom. 1. disp. 2. n. 46. ceterique, & fauet text. in l. si rem. S. omnis, ff. de pignorat. act. ibi: Satisfactum autem accipimus, quemadmodum voluit Creditor, licet non sit solutum, idem probatur in l. Item liberatur in princip. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solu. coarctant, si ipse debitor minime suspicetur, idem illum remississe, quia pecuniam presentaneam non vidit.

RITVS CCCVII.

 Tem, quod pro presentatione instrumenti, & prima citatione, quæ sit super tenore instrumenti, nihil exigatur, nec recipiatur; sed pro interloquutoria solvantur grana decem.

SVMMARIVM.

- 1 Huius Ritus dispositio immutata fuit per Pragm. 5. de Aduar.
- 2 Recensentur hoc circa nonnulla rationes; quæ tamen minime tuta arbitrantur.
- 3 Principis placitum habet legis vigorem.

Resens Ritus statuit, ut nihil prorsus exigatur pro presentatione instrumenti, & prima citatione super illius tenore; sed pro interloquutoria duntaxat grana decem. Hoc tamen immutatum fuisse per Prag. 5. de Aduar. advertit Caranit. notans, quod Aduarii quoniam omnia vsurpant, multoties exigunt grana decem pro quolibet ex dictis casibus, & sic faciunt quando sunt plures inquisiti, quia vnum decretum solui debet, R. Rouin prag. 38. num. 5. de offic. iustis. prout de Tubida vocante plures in citatione,

contentos. Quique Caranit. licet rationem non adiungat; Ipse tamen opinor, eam fuisse, quia deinde ceptum est vendi Bancas Aduariorum, nimirum si ducta fuit pandecta. Altera præterea adducitur ratio, quod pretia rerum creuerunt, itidem & laborum decetbat augere: quæ porro ratione vtens Pragm. 2. de salar. auxit salarium Vassillis suis animalibus deferentibus Baronum bona, de quo scribit Anny mens ad Gramm. decis. 67. ex n. 7. Verum rationem istam, haud tutam arbitror, quia Aduarii eorum emunt officium, debent propterea ab emptione cauere, quando salarium non est sufficiens; & simile de Vassillis, non opitulatur, quia coacti deferunt; illi autem sponte emunt. Validior itaque ratio fuit Principis placitum, quod legis habet vigorem, S. sed quod Principi, Inst. de iur. nat. gent. & civil. l. 2. ff. de consil. pecun. imò iusta ratione adductum, iura præsumunt.

RITVS CCCVIII.

 Tem, pro syndicatione omnium Officialium Ciuitatis Neapolitanæ, intersint duo Syndici eligendi per Vniuersitatem, & homines Ciuitatis Neapolis.

SVMMARIVM.

- 1 Officiales temporanei, postquam deposuerint officium, & antequam excedant à loco administrationis, syndicati se subijcere obstringuntur.
- 2 Magistratus perpetui, cisi syndicati non sint obnoxij; visitationi tantum subijciuntur.
- 3 Officiales temporanei, ut obito munere, syndicantur, prout sum primò suis à iure Communi.
- 4 Syndicatio de gestis eorum, qui Magistratus munere funguntur, entis Rempublicam certè ad summum irāgit.

- quillitatis fastigium.
- 5 *Leges tam Civiles, quàm Canonicae, ius syndicandi Officiales sanxerunt.*
- 6 *Mos visitandi Tribunalia, ac Magistratus perpetuus, à quo fuit introductus.*
- 7 *Visitatio Magistratuum in Regnis utrinque Sicilia, ac in Ducatu Mediolani, singulis fere vicinis annis fieri solet.*
- 8 *Rex tantum eligere potest Visitatorem Generalem, & eius electio est de reservatis Principi.*
- 9 *Ius visitandi non censetur concessum Prærogibus per clausulam: Alter nos.*
- 10 *Princeps solus est Index Senatorum.*
- 11 *Cura syndicandi Officiales temporaneos, alijs demandatur de Iure Civili, & in Regno ius syndicandi Regentem, ac Iudices M. G. V. demandata est Electis huius Civitatis.*
- 12 *Capitula, & Gratia concessa huic Civitati sunt in viridi observantia.*
- 13 *Visitatio perpetuorum Officialium ad solius Principis cognitionem reservata est.*
- 14 *Visitator à Rege electus potest iussu ex causis recusari.*
- 15 *Recusatio Iudicis suspecti est species defensionis.*
- 16 *Periculosum est, coram suspecto Iudice litigare.*
- 17 *Principibus cordi est, ut sine suspitione lites procedant.*
- 18 *Inimici non est credendum.*
- 19 *Nemo est, quamvis integerrimus, qui tutus sit, & immunis ab odio persequentium.*
- 20 *Rektor Provincia tenetur certiores reddere Regem de Magistratuum virtutibus, ut honoribus extollantur.*
- 21 *Visitatio, ut affabre fiat, triplici manu: nempe Rektoris Provincia, Visitatoris, & Regie, confirmari debet.*
- 22 *Rektoris partes sunt, referre, & relatio sat est extrajudicialis sine iuramento.*
- 23 *Relatio huiusmodi fieri debet cum omnibus circumstantijs, & qualitatibus.*
- 24 *Odium semper præsumiunt inter Iudicem, & inquisitum.*
- 25 *Subornatio ex quo confecta est in Regno Neapolis, licitum est Iudici transgredi iura circa testimonium fidem.*
- 26 *Iudex servari tenetur conditionem, & qualitatem testimonii.*
- 27 *Recusatio in procedendo sapè sapientis calumnia patitur.*
- 28 *Fama multum in utramque partem crebro mentitur.*
- 29 *Quis potest de quolibet turpem rumorem proferre sine radice veritatis.*
- 30 *Tempus relinquendum est rumoribus, quo senescant.*
- 31 *Visitatoris partes sunt, testes examinare, & processum instruire.*
- 32 *Processus per ipsum Visitatorem instructus transmittendus est ad Regem, qui illius cognitionem, Supremo alicui Consilio demandabit.*
- 33 *Appellatio, neque provocatio datur à decretis Visitatoris.*
- 34 *Visitator corrigere, ac moderare potest sua decreta, antequàm Regi referat.*
- 35 *Princeps licet aliqua ex causa coarctatus possit defensiones iniquas, tamen sinere, ut innocens iniuste damnetur.*
- 36 *Pronocatio à decretis absolutoris Visitatoris non est concedenda, nisi maxima causa ad id impelleret.*
- 37 *Rekursus denegatur Fisco adversus absolutionem.*
- 38 *Pena omnes in iudicio visitationis arbitrarie sunt.*
- 39 *Reus cum ultra leges in modo procedendi oneratur, ultra leges etiam aliquo onere relevandus est in ferendis penis.*
- 40 *Prærogis, ac Visitatoris officia, relatione peracta, & processu absoluto, committuntur.*
- 41 *Visitator nullam habet potestatem in sententiando causas: sed dumtaxat potestatem instruendi processum.*
- 42 *Visitator valet citare testes, cogere re-nuentes, & plectere falsa deponentes.*
- 43 *Visitator potest concedere securitatem testibus, ut accedant ad testimonium perhibendum.*
- 44 *Visitator, convocatis Civitatis Tribunalibus coram Domino Prælege, sua commissiois literas ostendere tenetur, & postmodum eligere debet locum, in quo ius dicere velit.*

- 45 Index, cui non est locus, ubi ius reddat, oportet ut locum statuat.
- 46 Visitator, publico edicto, praefigere debet terminum voluntibus accusare Magistratus.
- 47 Querelantes non sunt audiendi post elapsum terminum praefixum.
- 48 Actio accusandi Magistratus, termino elapso, praescripta censetur.
- 49 Iudicium visitationis dirigitur in personas, de quibus fit mentio in commissione.
- 50 Visitatoris potestas à commissionis serie dependet.
- 51 Prorex inter Regnorum officia omnium habet Supremum.
- 52 Exercens aliena negotia, muneris rationem reddere tenetur.
- 53 Pro-Rex dicitur alte Rex, & eiusdem Regis fruatur prerogativis.
- 54 Pro-Rex non est obnoxius visitationis censura.
- 55 Regentes Regiam Cancellariam eò appellentur Consiliarij à latere?
- 56 Munus Tribuni Ceterum, Magistrisque Equitum quodnam fuerit apud Quirites?
- 57 Regium Collaterale Consilium fungitur vice Praefecti Pratorio.
- 58 Regentes eò dicantur regere Regiam Cancellariam?
- 59 Regentes ex quibus criminibus subsint Visitatori? & an in eos deus actio rei malè indicata?
- 60 Ratio hoc circè ab alijs adducta, An- tiori non ardet.
- 61 Ratio altera idcirco redditur ab Antiori.
- 62 Causa omnes, qua in Tribunalibus decisa sunt, unius studio minime subvertenda veniunt.
- 63 Magistratus queant nè conveniri actione rei malè indicata in Collegio?
- 64 Barones dicuntur Regij Officiales, & antiquitus visitationis aleam subibant.
- 65 Barones huius Regni olim erant perpetui Gubernatores tantum, & Capitanei.
- 66 Alphonsus I. Rex contulit eisdem Baronibus omnimodam cum iure, & Tom. IV.
- mixto Imperio potestatem.
- 67 Carolus V. Imperator decrevit duos Consiliarios, qui subditorum gravaminibus consulerent in Barones.
- 68 Mos, ut Barones subsint visitationi, superfluum est, cum adsit Pro-Rex.
- 69 D. Regens Danesius Casati, cum esset conatus visitationem exercere in Barones huius Regni, hoc vetuerunt Regales litera.
- 70 Magistratus, qui deposito cingulo syndicatus fuit, an possit denudè apud Visitatorem Generalem accusari?
- 71 Tempus peremptorium est exclusivum iuris agentis.
- 72 Quarendum minime est sepius de eiusdem hominis admissio.
- 73 Facultas inquirendi in Magistratus patet Eisco, etiam post redditum syndicatam, de Iure Regni.
- 74 Magistratus perperam agens in suo munere, duobus infligit iniuriam, Republica nempe, ac priuatis.
- 75 Invisdictio Syndicatoribus non censeatur concessa priuatiuè, nec Princeps vellet eam priuatiuè transferre.
- 76 Absurdum est, quem de hsdem criminibus iterum postulari.
- 77 Pragm. 1. de syndicat. Official. enucleatur.
- 78 Praefata Pragm. 1. non corrigit dispositionem Cap. Regn. Statuimus, quòd tam Iustitiarum.
- 79 Occurritur Magistratibus conquerentibus, quòd duplici trutina eorum gesta pensanda sint, altera syndicatus, inquisitionis altera.
- 80 Martiana, ac Licinia Virgines Vestales, primò absoluta, deinde fuerunt damnata.
- 81 Rationales Regia Camera Summaria an visitationis iudicio subsint?
- 82 Pro-Rex nùm habeat potestatem cognoscendi de Officialibus, de Iure communi.
- 83 Discrimen adest inter Pro-Regem, & Praefectum Pratorio.
- 84 Praefectus Pratorio quam potestatem habeat in Officialibus.
- 85 Pro-Rex potest dumtaxat Regem consulere de Officialium excessibus.
- 86 Rationales Regia Camera nùm sint Officiales? Rrr 87 Can.

- 87 *Causa Rationalium Regia Camera ad Fiscum pertinent.*
- 88 *Rationales Regia Camera hodie diversi sunt à Procuratoribus Caesaris.*
- 89 *Rationales Regia Camera sunt pars integralis eiusdem Regia Camera, ubi votant, & allegandi sunt suspecti ad instar aliorum Officialium.*
- 90 *Rationales Regia Camera licet pluribus fruuntur prerogativis, non tamen sunt Summi Magistratus.*
- 91 *Visitatoris partes priores sunt in cognoscendo Rationales.*
- 92 *Rationales Regia Camera nùm coram Visitatore molestare possunt ob exaltationem chrysalorum, & devotum declaratoriarum.*
- 93 *Auditor Generalis Exercitus Visitatoris iudicio subest.*
- 94 *Vicarius Episcopi non parit syndacatu.*
- 95 *Commissarius Campana subicitur iudicio visitationis.*
- 96 *Militia Ministri, Classumque Praefecti coercentur visitatione, si dolum adhibeant.*
- 97 *Dolus in Viro Nobili, ac Generis claritate conspicuo, non praesumitur.*
- 98 *Laudabiles mores, ante alia vitant praesumptiones in oppositum.*
- 99 *Militia Praefecti non tenentur stare syndacatu de desperatis praesentibus.*
- 100 *Belli alea dubia est, & res non semper accidunt ex sententia.*
- 101 *Dux quo tempore, eo apparatu, ac auxiliorum concursu possit hostium spolynatio verò tempore, eodem apparatu, & auxiliorum concursu, impudenter fugam arripit, vel occumbit.*
- 102 *Victoria nulla arguere ferè potest ex rectè instructo exercitu, Militumque numero, & callido Duce.*
- 103 *Præcepta certa praescribi Bellaturo non possunt.*
- 104 *Dux decetians si data præcepta prudenter negliges, licet vincatur, minime plaudendus est.*
- 105 *Messana Civitas quo tempore defecit à nostro Inimicissimo Monarcha?*
- 106 *Opusculum de Regimine Principum, esse Divi Thomæ Doctoris Angelici, non verò Thomæ Doctoris Anglici, Incubationem ostenditur.*
- 107 *Messana Civitas paulò post eiecit Gallos, ad quos defecerat.*
- 108 *Gens Austriaca ingiùr Orthodoxa Fidei adlaborat, & adducuntur quædam Anagrammata de cultu Austriacæ Domus ergà Augustissimum Sacramentum.*
- 109 *Id quod Summus Pontifex Gregorius XIII. Orbi significavit.*
- 110 *Austriacæ Familia à Deo, & Natura insignibus donis decoratur, & intrò modicum temporis spatium toti Christiano Orbi, vel Reges dedit, vel Reginas.*
- 111 *Ex Austriacis nemo unquam extitit Tyrannus.*
- 112 *Vienna nonissimè à Turcis obsessæ, sed Austriacæ Domus tam in libertatem vindicavit, obrepit Turcico vexillo.*
- 113 *Messana Civitas à nostro Rege veniam exoravit.*
- 114 *Actiones penales nùm transeant in Officialium hæredes?*
- 115 *Accusator desistens ab incipio propter mortem Rei, non coeretur S. C. Tertulliano; & quando locus sit huiusmodi S. C.*
- 116 *Visitatio Magistratum inmensa est sanore publico, & singulorum.*
- 117 *Pena pecuniaria in privatis criminibus traxit in hæredem insolidum, quando lis cum defuncto incepta fuit.*
- 118 *Iudicium per litem contestationem accipitur.*
- 119 *Hæres, etiam lite non contestata, semper tenetur de eo, si quid ad ipsum pervenit ex delicto defuncti.*
- 120 *Hæres Magistratus quod tenetur post litem contestationem cum defuncto, peculiariter statutum est in visitationis iudicio.*
- 121 *Pena pecuniaria ad hoc, ut publicis in iudicijs transeat in hæredem, non tantum requiritur litem contestatio, sed etiam sententia prolatio ante accusati obitum.*
- 122 *Pena confistens est in hominum emendationem.*
- 123 *Per sententiam quasi contrahitur inter partes.*

- 114 *Pena sunt, sententiam esse prolatam, ac Reum esse confessum, vel convictum.*
- 115 *Pena pecuniaria an transeat in heredem, si Reus publici iudicii decesserit post latam sententiam, sed eam per appellationem suspensam?*
- 116 *Pena pecuniaria quando expressa, & principaliter imponitur, tunc tot esse videtur sententiae, quot capitula.*
- 117 *Pena pecuniaria quando tacita, & quando expressa apposta censetur?*
- 118 *Iudicia publica, ex quibus etiam ante condemnationem sequuntur, pecuniaria pena in heredem transit, quoniam nam sunt?*
- 119 *Discrimen affertur, cum in privatis iudicijs ad hoc, ut pena transeat in heredem, satis sit sola litis contestatio, & in publicis requiratur sententia prolatio?*
- 120 *In publicis iudicijs, ut pena transeat in heredem, non requiritur condemnatio sequens, si pena imposita fuisset cum clausula ipso iure.*
- 121 *Opinio aientium, non requiri sententiam, qua declaratur, commissum fuisse crimen, ut quis incurrat penam ipso iure impositam, refellitur.*
- 122 *Pena imponitur ob delictum, & ad illud relationem habet. Hinc privatus ipso iure, si amoneatur antequam probatum sit crimen, & declaratum per sententiam hominis, agere potest sponte.*
- 123 *Pena certitudo pro tali crimine habetur in iure, & tantum in facto deest certitudo criminis pro tali pena.*
- 124 *Il. CC. aientes, penam ipso iure impositam posse absque alia hominis declaratione exigi, qualiter intelligendi sunt?*
- 125 *Notorium habet vim sententiae, & rei indicata.*
- 126 *Hares Officialis accusati instare valet, ut declaratur, defunctum non deliquisse.*
- 127 *Hares Magistratus coram quo Indice conveniendus sit in casibus, in quibus obligatio in ipsum transit?*
- 128 *Hares convenitur coram Visitatore, quando iudicium capturn fuit cum defuncto.*
- 129 *Iudicium quando capturn dicatur in visitationis indicio?*
- 130 *Iudicium cum non fuit capturn, eo casu variant DD. quorum sententia recensentur.*
- 131 *Auctor autem non discedit à regula text. in l. hares absens, ff. de iudic.*
- 132 *Forma iudicii cum hared Magistratus debet esse ordinaria.*
- 133 *Praesertim in publicis iudicijs.*
- 134 *Memorantur nuperrima Regia Littera, quibus mandatum fuit Visitatori, ut cum haredibus Magistratum procedat ordinarij iudicii tramite.*
- 135 *Magistratus an in visitatione teneantur de patratibus ab illorum uxoribus, filijs, ac famulis.*
- 136 *Filius est unus cum patre. Vxor quoque est cum Viro una caro, & corpus, ad quod recensentur plura notabilia.*
- 137 *Officialis efficiens consequens, & acceptans, quasi contrahit cum Rege.*
- 138 *Error, & factum unius quando alteri imputetur? & quando maritus pro mercatura uxoris obligetur?*
- 139 *Vxor Officialis si surripiat, non eius maritus facti actione propter suam culpam conveniri valeat?*
- 140 *Lex, quamvis dura, servanda est. Obstringimur nos esse circumspectos non solum in operibus proprijs; verum etiam in illis uxoris, filiorum, & famulorum.*
- 141 *Officiales oportet, ut sint omnium virtutum ornamentum, & tales etiam se ostendere debent.*
- 142 *Mariti sedulo advertere debent, ne femina modum excedant. Idem dicitur de Dominis, qui animadvertere debent in famulos, & domesticos, ut bona conditionis sint, & fama.*
- 143 *Officialis tenetur in visitatione ex causa sui Adiatoris studij, qui propterea effugere debet familiaritatem, nimiamque adhaerentiam cum omnibus.*
- 144 *A Secretis D. Proregis non sunt obnoxij visitationi.*
- 145 *Ignorantia quibus in casibus non excusat? & quando scientia praesumatur?*
- 146 *Scientia coniecturis probatur.*
- 147 *Familiares exhibentes in casibus adductis immunes sunt à pena.*

- 87 *Causa Rationalium Regia Camera ad Fiscum pertinent.*
- 88 *Rationales Regia Camera hodie diuersi sunt à Procuratoribus Caesaris.*
- 89 *Rationales Regia Camera sunt pars integralis eiusdem Regia Camera, ubi volunt, & allegandi sunt suspecti ad instar aliorum Officialium.*
- 90 *Rationales Regia Camera licet pluribus fruantur prerogatiuis, non tamen sunt Summi Magistratus.*
- 91 *Visitatoris partes priores sunt in cognoscendo Rationales.*
- 92 *Rationales Regia Camera nùm coràm Visitatore molestare possunt ob exactionem chrysalorum, & derivatum declaratoriarum.*
- 93 *Auditor Generalis Exercitus visitationis iudicio subest.*
- 94 *Vicarius Episcopi non paret syndicatui.*
- 95 *Commissarius Campanæ subijcitur iudicio visitationis.*
- 96 *Militia Ministri, Classiumque Praefecti coercentur visitatione, si dolum adhibeant.*
- 97 *Dolus in Viro Nobili, ac Generis claritate conspicuo, non praesumitur.*
- 98 *Laudabiles mores ante acta vita elidunt praesumptiones in oppositum.*
- 99 *Militia Praefecti non tenentur stare syndicatui de desperatis praelij eventibus.*
- 100 *Belli alea dubia est, & res non semper accidunt ex sententia.*
- 101 *Dux uno tempore, eo apparatu, ac auxiliorum concursu potitur hostium spoliis, Verò tempore, eodem apparatu, & auxiliorum concursu, impudentè fugam arripit, vel occumbit.*
- 102 *Victoria nulla arguere serio potest ex rectè instructo exercitu, Militumque numero, & callido Duce.*
- 103 *Præcepta certa praescribi Bellaturo non possunt.*
- 104 *Dux decertans si data præcepta prudenter negliget, licet vincatur, minime plaudendus est.*
- 105 *Messana Civitas quo tempore defecit à nostro Inimicissimo Monarcha?*
- 106 *Opusculum de Regimine Principum, esse Diui Thomæ Doctoris Anglici, non verò Thomæ Doct-*
- oris Anglici, Incubationem ostenditur.*
- 107 *Messana Civitas paulò post eiecit Galles, ad quos defecerat.*
- 108 *Gens Austriaca ingreditur Orthodoxa Fidei adlaborat, & adducuntur quadam Anagrammata de calce Austriaca Domus ergà Augustissimum Sacramentum.*
- 109 *Id quod Summus Pontifex Gregorius XIII. Orbi significavit.*
- 110 *Austriaca Familia à Deo, & Natura insignibus donis decoratur; & intra modicum temporis spatium toti Christiano Orbi, vel Reges dedit, vel Reginas.*
- 111 *Ex Austriacis memo unquam exitis Tyrannus.*
- 112 *Vienna nonissimè à Turcis obfessæ Austriaca Domus tam in libertatem vindicant, abrepto Turcico vexillo.*
- 113 *Messana Civitas à nostro Rege veniam exoravit.*
- 114 *Actiones penales nùm transeant in Officialium hæredes?*
- 115 *Accusator desistens ab incerto propter mortem Rei, non coercetur S.C. Tertulliano; & quando locus sit huiusmodi S. C.*
- 116 *Visitatio Magistratum innocentia est favore publico, & singulorum.*
- 117 *Pena pecuniaria in privatis criminibus trahit in hæredem insolidum, quando lis cum defuncto incerta fuit.*
- 118 *Iudicium per litem contestationem accipitur.*
- 119 *Hæres, etiam lite non contestata, semper tenetur de eo, si quid ad ipsum pervenit ex delicto defuncti.*
- 120 *Hæres Magistratus quid teneatur post litem contestationem cum defuncto, peculiariter statutum est in visitationis iudicio.*
- 121 *Pena pecuniaria ad hoc, ut publicè in iudicio transeat in hæredem, non tantum requiritur litem contestatio, sed etiam sententia prolatio ante accusati obitum.*
- 122 *Pena constituta est in bonorum emendationem.*
- 123 *Per sententiam quasi contrahitur inter partes.*

- 1124 Paria sunt, sententiam esse prolatam, ac Reum esse confessum, vel convictum.
- 1125 Pena pecuniaria an transeat in heredem, si Reus publici iudicii decesserit post latam sententiam, sed eam per appellationem suspensam?
- 1126 Pena pecuniaria quando expressè, & principaliter imponitur, tunc tot esse videntur sententia, quot capitula.
- 1127 Pena pecuniaria quando tacitè, & quando expressè apposta censetur?
- 1128 Iudicia publica, ex quibus etiam ante condemnationem sequuntur, pecuniaria pena in heredem transit, quoniam finit?
- 1129 Discrimen affertur, cur in privatis iudicijs ad hoc, ut pena transeat in heredem, non requiritur condemnatio sequens, si publicis sit sola litis contestatio, & in privatis requiratur sententia prolatio?
- 1130 In publicis iudicijs, ut pena transeat in heredem, non requiritur condemnatio sequens, si pena imposita fuisset cum clausula ipso iure.
- 1131 Opinio aientium, non requiritur sententiam, qua declaratur, commissum fuisse crimen, ut quis incurrat penam ipso iure impositam, refellitur.
- 1132 Pena imponitur ob delictum, & ad illud relationem habet. Hinc privatus ipso iure, si amoveatur ante quam probatum sit crimen, & declaratum per sententiam hominis, agere potest spolio.
- 1133 Pena certitudo pro tali crimine habetur in iure, & tantum in facto deest certitudo criminis pro tali pena.
- 1134 Il. CC. aientes, penam ipso iure impositam posse absque alia hominis declaratione exigi, qualiter intelligendi sunt?
- 1135 Notorium habet vim sententia, & rei indicata.
- 1136 Hares Officialis accusati instare valet, ut declaratur, defunctum non deliquisse.
- 1137 Hares Magistratus coram quo Iudice conveniendus sit in casibus, in quibus obligatio in ipsum transit?
- 1138 Hares convenitur coram Visitatore, quando iudicium captum fuit cum defuncto.
- 1139 Iudicium quando captum dicatur in visitationis iudicio?
- 1140 Iudicium cum non fuit captum, eo casu variant DD. quorum sententia recensentur.
- 1141 Auditor autem non discedit à regula text. in l. hæres absens, ff. de iudic.
- 1142 Forma iudicii cum herede Magistratus debet esse ordinaria.
- 1143 Praesertim in publicis iudicijs.
- 1144 Memorantur nuperrima Regia Littera, quibus mandatum fuit Visitatori, ut cum heredibus Magistratum procedat ordinarij iudicii tramite.
- 1145 Magistratus an in visitatione teneantur de patris ab illorum uxoris, filijs, ac famulis.
- 1146 Filius est unus cum patre. Vxor quoque est cum Viro una caro, & corpus ad quod recensentur plura notabilia.
- 1147 Officialis officium consequens, & acceptans, quasi contrahit cum Rege.
- 1148 Error, & factum unius quando alteri imputetur? & quando maritus pro mercatura uxoris obligetur?
- 1149 Vxor Officialis si surripiat, num eius maritus fortis actione propter suam culpam conveniri valeat?
- 1150 Lex, quamvis dura, servanda est. Obstringimur nos esse circumspectos non solum in operibus proprijs, verum etiam in illis uxoris, filiorum, & famulorum.
- 1151 Officialis oportet, ut sint omnium virtutum ornamentum, & tales etiam se ostendere debent.
- 1152 Mariti sedulo advertere debent, ne femina modum excedant. Idem dicitur de Dominis, qui animadvertere debent in famulos, & domesticos, ut bona conditionis sint, & fama.
- 1153 Officialis tenetur in visitatione ex causa sui Adjuvantis studij, qui propterea effugere debet familiaritatem, nimiamque adhaerentiam cum omnibus.
- 1154 A Secretis D. Proregis non sunt obnoxij visitationi.
- 1155 Ignorantia quibus in casibus non excusat? & quando scientia presumatur?
- 1156 Scientia coniecturis probatur.
- 1157 Familiares exhibentes in casibus adductis immunes sunt à pena.

- 87 *Causa Rationalium Regia Camera ad Fiscum pertinent.*
- 88 *Rationales Regia Camera hodie diversi sunt à Procuratoribus Caesaris.*
- 89 *Rationales Regia Camera sunt pars integralis eiusdem Regia Camera, ubi votant, & allegandi sunt suspecti ad instar aliorum Officialium.*
- 90 *Rationales Regia Camera licet pluribus fruuntur prerogatiuis; non tamen sunt Summi Magistratus.*
- 91 *Visitatoris partes priores sunt in cognoscendo Rationales.*
- 92 *Rationales Regia Camera nùm coràm Visitatore molestare possunt ob exactionem chrysalorum, & derelictum declaratoriarum.*
- 93 *Auditor Generalis Exercitus visitationis iudicio subest.*
- 94 *Vicarius Episcopi non paret syndicati.*
- 95 *Commissarius Campanæ subijcitur iudicio Visitantis.*
- 96 *Militia Ministri, Classiumque Praefecti coercuntur visitatione, si dolum adhibeant.*
- 97 *Dolus in Viro Nobili, ac Generis claritate conspicuo, non praesumitur.*
- 98 *Laudabiles mores ante acta vita elidunt praesumptiones in oppositum.*
- 99 *Militia Praefecti non tenentur stare syndicati de insperatis præliis eventibus.*
- 100 *Belli alea dubia est, & res non semper accidunt ex sententia.*
- 101 *Dux uno tempore, eo apparatu, ac auxiliorum concursu possit hostium spolijs alio verò tempore, eodem apparatu, & auxiliorum concursu, impudenter fugam arripit, vel occumbit.*
- 102 *Victoria nulla arguere se id potest ex rectè instructo exercitu, Militumque numero, & collido Duce.*
- 103 *Præcepta certa praescribi Bellaturo non possunt.*
- 104 *Dux decertant si data præcepta prudenter negliget, licet vincatur, minime plerendus est.*
- 105 *Messana Civitas quo tempore defecit à nostro Innatissimum Monarcha?*
- 106 *Opusculum de Regimine Principum, esse Diui Thomæ Doctoris Angelici, non verò Thomæ Docto-*
- ris Anglici, lucubrationem ostenditur.*
- 107 *Messana Civitas paulò post eiecit Gallos, ad quos defecerat.*
- 108 *Genus Austriaca ingreditur Orthodoxa Fidei adlaborat, & adducuntur quaedam Anagrammata de cultu Austriacæ Domus ergà Augustissimum Sacramentum.*
- 109 *Id quod Summus Pontifex Gregorius XIII. Orbi significavit.*
- 110 *Austriaca Familia à Deo, & Natura insignibus donis decoratur; & intra modicum temporis spatium toti Christiano Orbi, vel Reges dedit, vel Reginas.*
- 111 *Ex Austriacis nemo unquam extitit Tyrannus.*
- 112 *Vienna novissimè à Turcis obfessa; sed Austriacæ Domus tam in libertatem vindicavit, obrepso Turcico vexillo.*
- 113 *Messana Civitas à nostro Rege veniam exorat.*
- 114 *Ætiones patnales nùm transeant in Officialium heredes?*
- 115 *Accusator desistens ab incuspo propter mortem Rei, non coercetur S.C. Tertulliano; & quando loci sui huiusmodi S. C.*
- 116 *Visitatio Magistratum inuenta est favore publico, & singulorum.*
- 117 *Pena pecuniaria in privatis criminibus traxit in heredem insolidum, quando lis cum defuncto incuspa fuit.*
- 118 *Iudicium per litem contestationem accipitur.*
- 119 *Hares, etiam lite non contestata, semper tenetur de eo, si quid ad ipsum pervenit ex delicto defuncti.*
- 120 *Hares Magistratus quid teneatur post litem contestationem cum defuncto, peculiaritè statutum est in visitationis iudicio.*
- 121 *Pena pecuniaria ad hoc, ut publicis in iudicijs transeat in heredem, non tantum requiritur litem contestatio; sed etiam sententia prolatio ante accusati obitum.*
- 122 *Pena constituta est in hominum emendationem.*
- 123 *Per sententiam quasi contrahitur inter partes.*

- 124 *Paria sunt, sententiam esse prolatam, ac Reum esse confessum, vel convictum.*
- 125 *Pœna pecuniaria an transeat in heredem, si Reus publici iudicij decesserit post latam sententiam, sed eam per appellationem suspensam?*
- 126 *Pœna pecuniaria quando expressè, & principalitèr imponitur, tunc tot esse videntur sententia, quos capitula.*
- 127 *Pœna pecuniaria quando tacitè, & quando expressè apposita censetur?*
- 128 *Iudicia publica, ex quibus etiam ante condemnationem sequutam, pecuniaria pœna in heredem transit, quoniam nam sunt?*
- 129 *Discrimen affertur, cum in privatis iudicijs ad hoc, ut pœna transeat in heredem, satis sit sola litis confessio, & in publicis requiratur sententia prolatio?*
- 130 *In publicis iudicijs, ut pœna transeat in heredem, non requiritur condemnatio sequuta, si pœna imposita fuisset cum clausula ipso iure.*
- 131 *Optimo aientium, non requiri sententiam, qua declaratur, commissum fuisse crimen, ut quis incurat pœnam ipso iure impositam, resistitur.*
- 132 *Pœna imponitur ob delictum, & ad illud relationem habet. Hinc privatus ipso iure, si amoneatur ante quàm probatum sit crimen, & declaratum per sententiam hominis, agere potest spolio.*
- 133 *Pœna certitudo pro tali crimine habetur in iure, & tantum in facto deest certitudo criminis pro tali pœna.*
- 134 *Il. CC. aientes, pœnam ipso iure impositam posse absque alia hominis declaratione exigi, qualiter intelligendi sunt?*
- 135 *Notorium habet vim sententia, & rei indicata.*
- 136 *Hares Officialis accusati instare valet, ut declaretur, defunctum non deliquisse.*
- 137 *Hares Magistratus coram quo Indice conveniendus sit in casibus, in quibus obligatio in ipsum transit?*
- 138 *Hares convenitur coram Visitatore, quando iudicium captum fuit cum defuncto.*
- 139 *Iudicium quando captum dicatur in visitationis iudicio?*
- 140 *Iudicium cum non fuit captum, eo casu variant DD. quorum sententia recensetur.*
- 141 *Auctor autem non discedit à regula text. in l. hæres absens, fide iudic.*
- 142 *Forma iudicij cum hæredes Magistratus debet esse ordinaria.*
- 143 *Praesertim in publicis iudicijs.*
- 144 *Memorantur nuperrima Regia Littera, quibus mandatum fuit Visitatori, ut cum hæredibus Magistratum procedat ordinarij iudicij tramite.*
- 145 *Magistratus an in visitatione teneantur de patris ab illorum uxoris, filijs, ac famulis.*
- 146 *Filius est unus cum patre. Vxor quoque est cum Viro una caro, & corpus ad quod recensentur plura notabilia.*
- 147 *Officialis officium consequens, & acceptans, quasi contrahit cum Rege.*
- 148 *Error, & factum unius quando alteri imputetur? & quando maritus pro meretura uxoris obligetur?*
- 149 *Vxor Officialis si furtivè, num eius maritus furti actione propter suam culpam conveniri valeat?*
- 150 *Lex, quamvis dura, servanda est. Obstringimur nos esse circumspicios non solum in operibus proprijs, verum etiam in illis Vxoris, filiorum, & famulorum.*
- 151 *Officialis oportet, ut sint omnium virtutum ornamentum, & tales etiam se ostendere debent.*
- 152 *Mariti sedulo advertere debent, ne famina modum excedant. Idem dicitur de Dominis, qui animadvertere debent in famulos, & domesticos, ut bona conditionis sint, & fama.*
- 153 *Officialis tenetur in visitatione excusari sui Adjutoris studij, qui propterea effugere debet familiaritatem, nimiamque adhaerentiam cum omnibus.*
- 154 *A Secretis D. Proregis non sunt obnoxij visitationi.*
- 155 *Ignorantia quibus in casibus non excusat? & quando scientia praesumatur?*
- 156 *Scientia coniecturis probatur.*
- 157 *Familiares exhibentes in casibus aduictis immunes sunt à pœna.*

- 87 *Causa Rationalium Regia Camera ad Fiscum pertinent.*
- 88 *Rationales Regia Camera bodiè diversi sunt à Procuratoribus Caesaris.*
- 89 *Rationales Regia Camera sunt pars integralis eiusdem Regia Camera, ubi votant, & allegandi sunt suspecti ad instar aliorum Officialium.*
- 90 *Rationales Regia Camera licet pluribus fruantur prerogativis; non tamèn sunt Summi Magistratus.*
- 91 *Visitatoris partes priores sunt in cognoscendo Rationales.*
- 92 *Rationales Regia Camera nùm coràm Visitatore molestare possint ob exactionem chrysalorum, & derivatum declaratoriarum.*
- 93 *Auditor Generalis Exercitus Visitacionis iudicio subest.*
- 94 *Vicarius Episcopi non parit syndicatui.*
- 95 *Commissarius Campanæ subijcitur iudicio visitacionis.*
- 96 *Militia Ministri, Classiumque Praefecti coercentur visitatione, si dolum adhibeant.*
- 97 *Dolus in Viri Nobili, ac Generis claritate conspicuo, non praesumitur.*
- 98 *Laudabiles mores ante acta vita elidunt praesumptiones in oppositum.*
- 99 *Militia Praefecti non tenentur stare syndicatui de insperatis praelij eventibus.*
- 100 *Belli alea dubia est, & res non semper accidunt ex sententia.*
- 101 *Dux uno tempore, eo apparatu, ac auxiliorum concursu potitur hostium spolijs; alio verò tempore, eodem apparatu, & auxiliorum concursu, impudenter fugam arripit, vel occumbit.*
- 102 *Victoria nulla arguere seridè potest ex rectè instructo exercitu, Miliumque numero, & callido Duce.*
- 103 *Præcepta certa praescribi Bellaturo non possunt.*
- 104 *Dux decertans si data præcepta prudenter negliget, licet vincatur, minime plestendus est.*
- 105 *Messana Civitas quo tempore defecit à nostro Inuiçissimo Monarcha?*
- 106 *Opusculum de Regimine Principum, esse Divi Thomæ Doctoris Angelici, non verò Thomæ Docto-*
- ris Anglici, lubricationem ostenditur.*
- 107 *Messana Civitas paulò post eiecit Gallos, ad quos defecerat.*
- 108 *Gens Austriaca ingitè Orthodoxa Fidei adlaborat, & adducuntur quadam Anagrammata de culin Austriacæ Domus ergà Augustissimum Sacramentum.*
- 109 *Id quod Summus Pontifex Gregorius XIII. Orbi significavit.*
- 110 *Austriacæ Familia à Deo, & Natura insignibus donis decoratur, & intrà modicum temporis spatium eam Christiano Orbi, vel Reges dedit, vel Regina.*
- 111 *Ex Austriacis nemo unquam exstitit Tyrannus.*
- 112 *Vienna novissimè à Turcis obfessæ; sed Austriacæ Domus eam in libertatem vindicavit, abrepto Turcico vexillo.*
- 113 *Messana Civitas à nostro Rege veniam exoravit.*
- 114 *Actiones patiales nùm transeant in Officialium heredes?*
- 115 *Accusator defessus ab incerto propter mortem Rei, non coeretur S. C. Tertulliano; & quando locus sit huiusmodi S. C.*
- 116 *Visitatio Magistratuum innocentia est favore publico, & singulorum.*
- 117 *Pena pecuniaria in privatis criminibus traxit in heredem insolidam, quando lis cum defuncto incepta fuit.*
- 118 *Iudicium per liti contestationem accipitur.*
- 119 *Hares, etiam lite non contestata, semper tenetur de eo, si quid ad ipsum pervenit ex delicto defuncti.*
- 120 *Hares Magistratus quid teneatur post liti contestationem cum defuncto, peculiaritè statutum est in Visitacionis iudicio.*
- 121 *Pena pecuniaria ad hoc, ut publicitè in iudicijs transeat in heredem, non tantum requiritur liti contestatio sed etiam sententia prolatio autè accusati obitum.*
- 122 *Pena constituta est in hominum emendationem.*
- 123 *Per sententiam quasi contrahitur inter partes.*

- 124 *Paria sunt, sententiam esse prolatam, ac Reum esse confessum, vel convictum.*
- 125 *Pena pecuniaria an transeat in heredem, si Reus publici iudicii decesserit post latam sententiam, sed eam per appellationem suspensam?*
- 126 *Pena pecuniaria quando expressè, & principaliter imponitur, tunc tot esse videntur sententia, quot capitula.*
- 127 *Pena pecuniaria quando tacitè, & quando expressè apposta censetur?*
- 128 *Iudicia publica, ex quibus etiam ante condemnationem sequuntur, pecuniaria pena in heredem transit, quoniam non sunt?*
- 129 *Discrimen affertur, cum in primatis iudicijs ad hoc, ut pena transeat in heredem, satis sit sola litis contestatio, & in publicis requiratur sententia prolatio?*
- 130 *In publicis iudicijs, ut pena transeat in heredem, non requiritur condemnatio sequens, si pena imposita fuisset cum clausula ipso iure.*
- 131 *Opinio aientiam, non requiri sententiam, qua declaratur, commissum fuisse crimen, ut quis incurrat penam ipso iure impositam, refellitur.*
- 132 *Pena imponitur ob delictum, & ad illud relationem habet. Hinc primatus ipso iure, si amoveatur ante quam probatum sit crimen, & declaratum per sententiam hominis, agere potest spolio.*
- 133 *Pena certitudo pro tali crimine habetur in iure, & tantum in facto deest certitudo criminis pro tali pena.*
- 134 *Il. CC. aientes, penam ipso iure impositam posse absque alia hominis declaratione exigi, qualiter intelligendi sunt?*
- 135 *Notorium habet vim sententia, & rei indicata.*
- 136 *Hares Officialis accusati inflare valet, ut declaratur, defunctum non deliquisse.*
- 137 *Hares Magistratus coram quo Indice conveniendus sit in casibus, in quibus obligatio in ipsum transit?*
- 138 *Hares convenitur coram Visitatore, quando iudicium ceptum fuit cum defuncto.*
- 139 *Iudicium quando ceptum dicatur in visitationis indicio?*
- 140 *Iudicium cum non fuit ceptum, eo casu variant DD. quorum sententia recensentur.*
- 141 *Auctor autem non discedit à regula text. in l. hæres absens, ff. de iudic.*
- 142 *Forma iudicii cum herede Magistratus debet esse ordinaria.*
- 143 *Præsertim in publicis iudicijs.*
- 144 *Memorantur nuperrima Regia Littera, quibus mandatum fuit Visitatori, ut cum heredibus Magistratum procedat ordinarij iudicii tramite.*
- 145 *Magistratus an in visitatione teneantur de patris ab illorum uxoris, filijs, ac famulis.*
- 146 *Filius est unus cum patre. Vxor quoque est cum Viro una caro, & corpus, ad quod recensentur plura notabilia.*
- 147 *Officialis officium consequens, & acceptans, quasi contrahit cum Rege.*
- 148 *Error, & factum unius quando alteri imputetur? & quando maritus pro mercatura uxoris obligetur?*
- 149 *Vxor Officialis si surripiat, num eius maritus sorti actione propter suam culpam conveniri valeat?*
- 150 *Lex, quamvis dura, servanda est. Obstringimur nos esse circumspectos non solum in operibus proprijs, verum etiam in illis uxoris, filiorum, & famulorum.*
- 151 *Officialis oportet, ut sint omnium virtutum ornamentum, & tales etiam se ostendere debent.*
- 152 *Mariti sedulo advertere debent, ne femina modum excedant. Idem dicitur de Dominis, qui animadvertere debent in famulos, & domesticos, ut bona conditionis sint, & fama.*
- 153 *Officialis tenetur in visitatione ex causa sui Adiutoris studij, qui propterea effugere debet familiaritatem, nimiamque adhaerentiam cum omnibus.*
- 154 *A Secretis D. Proregis non sunt obnoxij visitationi.*
- 155 *Ignorantia quibus in casibus non excusat? & quando scientia presumatur?*
- 156 *Scientia concellaris probatur.*
- 157 *Familiares exhibentes in casibus adultis immunes sunt à pena.*

- 87 *Causa Rationalium Regia Camera ad Fiscum pertinent.*
- 88 *Rationales Regia Camera hodie diversi sunt à Procuratoribus Caesaris.*
- 89 *Rationales Regia Camera sunt pars integralis eiusdem Regia Camera, ubi votant, & allegandi sunt suspecti ad instar aliorum Officialium.*
- 90 *Rationales Regia Camera licet pluribus fruuntur prerogativis; non tamen sunt Summi Magistratus.*
- 91 *Visitatoris partes priores sunt in cognoscendo Rationales.*
- 92 *Rationales Regia Camera nùm coram Visitatore molestare possint ob exemptionem chrysalorum, & decretum declaratoriarum.*
- 93 *Auditor Generalis Exercitus visitationis iudicio subest.*
- 94 *Vicarius Episcopi non paret syndicatui.*
- 95 *Commissarius Campanæ subijcitur iudicio visitationis.*
- 96 *Militia Ministri, Classiumque Praefecti coercentur visitatione, si dolum adhibeant.*
- 97 *Dolus in Viro Nobili, ac Generis claritate conspicuo, non praesumitur.*
- 98 *Laudabiles mores, ante acta vita elidunt praesumptiones in oppositum.*
- 99 *Militia Praefecti non tenentur stare syndicatui de insperatis praelij cunctibus.*
- 100 *Belli alea dubia est, & res non semper accidunt ex sententia.*
- 101 *Dux uno tempore, eo apparatu, ac auxiliorum concursu potitur hostium spoliatio verò tempore, eodem apparatu, & auxiliorum concursu, impudenter fugam arripit, vel occumbit.*
- 102 *Victoria nulla arguere se id potest ex rectè instructo exercitu, Militumque numero, & callido Duce.*
- 103 *Præcepta certa praescribi Bellaturo non possunt.*
- 104 *Dux decertans si data præcepta prudenter negliget, licet vincatur, minime plestendus est.*
- 105 *Messana Civitas quo tempore defecit à nostro Inimicissimo Monarcha?*
- 106 *Opusculum de Regimine Principum, esse Diui Thomæ Doctoris Angelici, non verò Thomæ Doctoris Anglici, incubrationem ostenditur.*
- 107 *Messana Civitas paulò post eiecit Gallos, ad quos defecerat.*
- 108 *Gens Austriaca ingreditur Orthodoxa Fidei adlaborat, & adducuntur quadam Anagrammata de cultu Austriaca Domus ergà Augustissimum Sacramentum.*
- 109 *Id quod Summus Pontifex Gregorius XIII. Orbi significavit.*
- 110 *Austriaca Familia à Deo, & Natura insignibus donis decoratur, & intra modicum temporis spatium tati Christiano Orbi, vel Reges dedit, vel Regina.*
- 111 *Ex Austriacis nemo unquam exitit Tyrannus.*
- 112 *Vienna nonissimè à Turcis obsessas, sed Austriaca Domus eam in libertatem vindicavit, abrepto Turcico vexillo.*
- 113 *Messana Civitas à nostro Rege veniam exoravit.*
- 114 *Aspirantes parvales nùm transcant in Officialium heredes?*
- 115 *Accusator desistens ab incepto propter mortem Rei, non coeretur S. C. Tertulliano; & quando locus sit huiusmodi S. C.*
- 116 *Visitatio Magistratum innocentia est sanctorum publico, & singulorum.*
- 117 *Pena pecuniaria in privatis criminibus traxit in heredem insolidum, quando lis cum defuncto incepta fuit.*
- 118 *Iudicium per litem contestationem accipitur.*
- 119 *Hares, etiam lite non contestata, semper tenetur de eo, si quid ad ipsum pervenit ex delicto defuncti.*
- 120 *Hares Magistratus quòd teneatur polizis contestationem cum defuncto, peculiariter statum est in visitationis iudicio.*
- 121 *Pena pecuniaria ad hoc, ut publicis in iudicijs transeat in heredem, non tantum requiritur litem contestatio, sed etiam sententia prolata ante accusati obitum.*
- 122 *Pena constituta est in hominum emendationem.*
- 123 *Per sententiam quasi contrahitur inter partes.*

- 124 *Pena sunt, sententiam esse prolatam, ac Reum esse confessum, vel convictum.*
- 125 *Pena pecuniaria an transeat in heredem, si Reus publici iudicii decesserit post latam sententiam, sed eam per appellationem suspensam?*
- 126 *Pena pecuniaria quando expressè, & principaliter imponitur, tunc tot esse videntur sententiae, quot capitula.*
- 127 *Pena pecuniaria quando tacitè, & quando expressè apposta censetur?*
- 128 *Iudicia publica, ex quibus etiam ante condemnationem sequuntur, pecuniaria pena in heredem transiit, quia nam sint?*
- 129 *Discrimen affertur, cur in privatis iudicijs ad hoc, ut pena transeat in heredem, satis sit sola litis contestatio, & in publicis requiratur sententia prolatio?*
- 130 *In publicis iudicijs, ut pena transeat in heredem, non requiritur condemnatio sequuta, si pena imposita fuisset cum clausula ipso iure.*
- 131 *Opinio aientium, non requiri sententiam, qua declararetur, commissum fuisse crimen, ut quis incurrat penam ipso iure impositam, refellitur.*
- 132 *Pena imponitur ob delictum, & ad illud relationem habet. Hinc privatus ipso iure, si amoneatur antequam probatum sit crimen, & declaratum per sententiam hominis, agere potest sponte.*
- 133 *Pena certitudo pro tali crimine habetur in iure, & tantum in facto deest certitudo criminis pro tali pena.*
- 134 *Il. CC. aientes, penam ipso iure impositam posse abique alia hominis declaratione exigi, qualiter intelligendi sunt?*
- 135 *Notorium habet vim sententiae, & rei indicatae.*
- 136 *Heres Officialis accusati instare valet, ut declaretur, defunctum non deliquisse.*
- 137 *Heres Magistratus coram quo Iudice conveniendus sit in casibus, in quibus obligatio in ipsum transiit?*
- 138 *Heres convenitur coram Visitatore, quando iudicium capium fuit cum defuncto.*
- 139 *Iudicium quando capium dicatur in visitationis iudicio?*
- 140 *Iudicium cum non sit capium, eo casu variant DD. quorum sententia recensetur.*
- 141 *Auctor autem non discedit à regula text. in l. hæres absens, ff. de iudic.*
- 142 *Forma iudicii cum herede Magistratus debet esse ordinaria.*
- 143 *Praesertim in publicis iudicijs.*
- 144 *Memorantur nuperrima Regia Littera, quibus mandatum fuit Visitatori, ut cum heredibus Magistratum procedat ordinarij iudicii tramite.*
- 145 *Magistratus an in visitatione teneantur de patris et illorum uxoribus, filijs, ac famulis.*
- 146 *Filius est unus cum patre. Vxor quoque est cum Viro una caro, & corpus, ad quod recensentur plura notabilia.*
- 147 *Officialis officium consequens, & acceptans, quasi contrahit cum Rege.*
- 148 *Error, & factum unius quando alteri imputetur? & quando maritus pro mercatura uxoris obligetur?*
- 149 *Vxor Officialis si surripiat, num eius maritus sursi actione propter suam culpam conveniri valeat?*
- 150 *Lex, quamvis dura, servanda est. Obstringimur nos esse circumspectos non solum in operibus proprijs: verum etiam in illis Vxoritis, filiorum, & famulorum.*
- 151 *Officiali oportet, ut sint omnium virtutum ornamentum, & tales etiam se ostendere debent.*
- 152 *Mariti sedulo advertere debent, ne femina modum excedant. Idem dicitur de Dominis, qui animadvertere debent in famulos, & domesticos, ut bona conditionis sint, & fama.*
- 153 *Officialis teneatur in visitatione ex causa sui Aduersarii studij, qui propterea effugere debet familiaritatem, nimiamque adhaerentiam cum omnibus.*
- 154 *A Secretis D. Proregis non sunt obnoxij visitationi.*
- 155 *Ignorantia quibus in casibus non excusat? & quando scientia praesumatur?*
- 156 *Scientia coniecturis probatur.*
- 157 *Familiares exhibentes in casibus adductis immunes sunt à pena.*

- 158 *Visitationis iurisdictionis prorogari non valet, licet aliis iurisdictionis criminalis regulariter prorogari possit.*
- 159 *Iurisdictionis delegata, qualis est illa Visitationis, ad alias personarum rescriptis non expressis, etiam partibus annuenciis, extendi non valet.*
- 160 *Princeps roborare valet processus ex iurisdictionis defectu claudicantes, & quando?*
- 161 *Princeps supplere nequit defectum ex iure natura descendentem.*
- 162 *Persona sunt rebus digniores.*
- 163 *In Magistratu considerari possunt dolus, lata, lenis, & lenissima culpa; & qua sine remissione.*
- 164 *Magistratus non tenetur de lenissima culpa, etiam si civiliter ageretur.*
- 165 *Magistratus de leni obstringitur civiliter ad damna, & interesse pro modo culpa, in quantum ea de re aequum religioni iudicantis visum fuerit, & quid sit, teneri in quantum aequum religioni iudicantis visum fuerit?*
- 166 *Procurator Caesaris ut ex leni non teneatur ad interesse pro modo culpa, placuit nonnullis.*
- 167 *Sed contrarium suadet ex pluribus.*
- 168 *Curator ex leni tenetur ad totale interesse, cum conveniatur ex quasi contractu.*
- 169 *Curatores non sunt Magistratus.*
- 170 *Magistratus de lata culpa, & dolo tenetur ad damna atque interesse infolidum; & contra eum agi potest criminaliter.*
- 171 *Index oportet, ut duos habeat sales, scientia nimirum, & conscientia.*
- 172 *Error iudicis in sententia ex tribulatione est lenissima culpa; & error ex crassa ignorantia est lata culpa, ubi alia ad materiam.*
- 173 *In dubio potius presumitur lata culpa, quam dolus.*
- 174 *Praxis servat, quod Magistratus syndicus tantum de dolo, & lata culpa.*
- 175 *Delictum ab Officiali commissum tunc est materia visitationis, cum commissum est in officio, non vero extra.*
- 176 *Officialis sub duplici formalitate consideratur: nempe duplici persona fungitur, publica, & privata.*
- 177 *Delictum patrum in officio quando dici possit?*
- 178 *Delictum in dubio non dicitur in officio patrum, ut in ambiguis maior delictum excludatur.*
- 179 *Magistratus in ea, quam administrat Provincia, num emere possit immobilia? & an indistincte intelligatur, tam de perpetuo, quam de temporaneo?*
- 180 *Magistratus, praesertim de Iure Regni, non valet donatione accipere sed secus est in donationibus ex ultimis voluntatibus.*
- 181 *Magistratus uxorem ducere, vel natus collocare non valent, non obtema Principis venia.*
- 182 *Magistratus, qui sunt Barones, recipere valent donationes ab ipsorum Universitatibus.*
- 183 *Baro est primus Civis, & tanquam Civis Index esse non potest.*
- 184 *Universitas ex Camera reservata sit immunis ab onere hospitandi Milites, & contribuendi in pecunia.*
- 185 *Magistratus interdicitur, mercataram exercere, de Iure Regni Neapolitanis licet de Iure Caesaris minime prohiberi legatur.*
- 186 *Iura Municipalia mercataram Officialibus vetantia qualiter procedant.*
- 187 *An comprehendant DD. Consiliarios iurisdictionem ordinariam non habentes?*
- 188 *Alia facta coram Consiliariis, non apparente causa delegatione, an sint valida?*
- 189 *Mandatum Procuratori datum ad vendendum, intelligitur in isto pretio, & Procurator absque individuali mandato agere non valet id per quod Dominus penam incurreret.*
- 190 *Neque sufficit mandatum generale, etiam cum libera: maxime non concurrente principalis notitia.*
- 191 *Ratio traditur, cur venia sit quibusvis Officialibus mercatura, & memoratur lex Tibanorum, qua illis venit, eum, qui decem annis à commercijs non abstinuisset, ad gubernationem non promoveri.*
- 192 *Regij Consiliarii sunt Indices ordinarii, & ante commissionem causarum, ha-*

- habent ordinariam iurisdictionem habitum.*
- 193 *Officialis sua colens rura suosque vendens fructus, non dicitur mercaturam exercere.*
- 194 *Clericus potest vendere fructus ex proprijs territorijs recollectos.*
- 195 *Baro vendens fructus feudi, non dicitur exercere mercaturam.*
- 196 *Baro per feudum acquiris Nobilitatem; sed an idem sit in tenente feudum à Barone? & an vendito feudo Nobilitas semel quaesita retineatur?*
- 197 *Mercatura à Nobilibus exercetur in pluribus locis.*
- 198 *Mercatura quandam sit, qua inter ignobiles exercetur?*
- 199 *Officialibus vetitum est in Regno, pericere officia à Baronibus.*
- 200 *Sed hoc comprimitur in nominationibus, qua Proregi sunt, ut ex tribus propositis eligas, quem malueris, ad munus.*
- 201 *Visitator procedere potest contra Officialem, qui pecunia mediante officium obtinuit.*
- 202 *Conatus dandi pecuniam pro constituendo officio punibilis est, saltem pena extraordinaria, si ad alium proximum deveniendum fueris.*
- 203 *Magistratus si reperitur locupletatus plusquam permiserint stipendia, nunc ex hoc habeatur valida coniectura extorsionis.*
- 204 *Magistratus curare debet, ut nunquam suo muneri deficiat, nec immoderate genio indulgeat, aut ludis vacet.*
- 205 *Ludum quando licitum sit.*
- 206 *Magistratus an sit permixtum operam manare Musica? & an aequè bene suo officio incumbere possit?*
- 207 *Musica vilis, & illicita est habita à Iurisconsultis, cum turpem causam contineat.*
- 208 *Plura in ipsis Musica commendationem adducuntur, & qui primus eam introduxit Neapolim, recensetur.*
- 209 *Officialis legem Subalternis, an inquirere possit?*
- 210 *Probationes quandam requiruntur ad probanda Magistratum delicta? indicatur disorimen cum actio civiliter, vel criminaliter diriguntur.*
- 211 *Suspectio, qua Magistratus infligitur, duplici modo irrogatur.*
- 212 *Iudicium aliud est summarium, aliud verò plenarium, in iudicio visitationis.*
- 213 *Probationes quandam requirantur in iudicio summario? & qualiter in eo audiri debeat inquisitus?*
- 214 *Probationes nitidissima requiruntur in iudicio plenario veritatis delicti: cum agatur de honore, qui vita exquatur, imò ipsi vita antefertur.*
- 215 *Testes singulares an probent in Magistratum? recensentur contraria sententia.*
- 216 *Indicia, & presumptiones contra Magistratum non admittuntur, etiam si versetur in delictis difficilis probationis, & quid si adfuit fuga Magistratus.*
- 217 *Nec recipiuntur noni testes super meritis causae principalis, vel sententijs latis.*
- 218 *Quò verò ad huiusmodi probationes quid statutum sit de Iure Regni?*
- 219 *Qua sint perpendenda quò ad testes?*
- 220 *Testimonium inimici nullam fidem facit contra Officiale; & qui in hac thesi dicantur inimici.*
- 221 *Amicus inimici mei, est meus inimicus, & proinde à testificando, & accusando repellitur.*
- 222 *Commensalis cum parte litigante dicitur inimicus, & familiaritas maior est in cibo, quàm in colloquio.*
- 223 *Decoctores, seu falliti repelluntur à testimonio.*
- 224 *Indultati, vel guidati testimonium ferre non valent; prout nec Mediani, seu Proxenetæ; quanta fides habenda sit Proxenetis à Iudicis arbitrio remittitur.*
- 225 *Administratores mittentes homines ad Curiam pro aliquibus leuibus rebus, expensis Civitatis, qui sua deinde tractant negotia, non sunt immunes à pena peculatus.*
- 226 *Deposito testimonium carceratorum praesumitur extorta per vim.*
- 227 *Visitatores non debet deterere testimonium multitudine ad probandum crimen; & quid*

- & quid agere debeat?*
- 228 Nec minus debes percurrere, si testium depositiones sint aliquando verisimiles, & quid sit verisimilitudo? quantumque valeat? & num transferat eus probandi contrarium in adversarium?
- 229 Philippus II. Hispaniarum Rex in visitatione ipse testes subiecit examini.
- 230 Visitatores cum testes examinant, vel repetunt, unicam, non alteram quoque impendere debent diem. Numud laudandus sit modus, quo videntur Visitatores Generales, ut testium nomina non publicent visitandis.
- 231 Visitatores debent in scriptis referre depositiones testium, tam pro, quam contra Officalem; & etiam ex officio tenentur, Rei innocentiam indagare.
- 232 Fama bona, vel mala Officialis qualiter probanda sit? & an Visitatoribus aliter assentientibus fides praestanda sit?
- 233 Fama à quibus hominibus ortum habere debeat, & qualis esse oporteat; ut operatur?
- 234 Barattaria num probetur per libros Bancheriorum, aut Communitatum?
- 235 Index in syndacatu immunis est à pena, existente probationum paritate.
- 236 Probatio, de qua in Pragm. 4. de munerib. non extenditur ad probanda munera familia Officialis.
- 237 Officialis an valeat recipere pecuniam à parte pro gratia per ipsum impetrata.
- 238 Officialis an vetitum sit agere commendationes, vel per literas commendatitias? ubi plura ad materiam.
- 239 Officiales habitare valent in Suburbis, prout in Civitate. Et appellatione Civitatis veniunt Suburbia in favorabilibus.
- 240 Iudices in terris vices gerunt Supremi Vindictis.
- 241 Homines de Burgo intervenire debent in impositione vestigalium facienda per Civitatem.
- 242 Homines de Burgo tanquam Cives habentur, & sunt de corpore Civitatis.
- 243 Visitator duplici modo procedere potest, vel per inquisitionem generalem, vel ad partium instantiam.
- 244 Inquisitio generalis quantum sit?
- 245 Inquisitio generalis est interdicta; sed in odium Magistratus perperam in munere se gerentis permittitur.
- 246 Sententia an ferri possit ex generali inquisitione? & ibi Bartoli, & Baldi de hoc diffiduum conciliatur.
- 247 In Regno num ex generali inquisitione sequi possit sententia.
- 248 Visitator procedere potest ad partium instantiam.
- 249 Pars contra Magistratum procedere valet, vel civiliter, vel criminaliter, vel utroque modo; & quid inter hac interfit?
- 250 Text. in l. 1. C. quando actio civil. praejud. crimin. enucleatur.
- 251 Actio criminalis, & civilis simul intentari potest adversus Magistratum; & ex eodem processu prodire valet sententia damnaus ad restitutionem, & ad penam.
- 252 Pena criminalis infligi nequit ex actione civiliter tantum intentata.
- 253 Visitator non debet admittere Accusatores, nisi prius cauerint de expensis in casu succumbentia.
- 254 Accusator non probans libellum, quem contra aliquem Magistratum exhibuit, graviter punitur.
- 255 Ad quod clamant lura, & quare?
- 256 Magistratus num pendente iudicio suspendi possit ab officio?
- 257 Anne procedere debeat infamatio apud graves, & probos Viros?
- 258 Inquisitus quando inter Reos connumeratur.
- 259 Possessio officij retardari non potest ex eo, quod in electum accusatio de crimine prepararetur, & adducitur recens determinatio falsa in contingenti casu.
- 260 Suspendio pro delictis in officio tunc procedit inquisitione pendente, quando probato delicto locus est motioni ab officio.
- 261 Suspendio admittitur, quando subest timor, ne Magistratus terreat testes; vel

- vel si secus, scandalum oriretur; aut si esset plus quàm nimia delicti atrocitas vel si prater accusationem praestò essent illius criminis probationes.
- 262 Suspendus, vel remotus, & demùm ex iustitia reintegratus, an recuperet salarium, & emolumenta?
- 263 Annò etiam locum procedendi alijs, quibus primitus ante remotionem praecebat?
- 264 Supplicatio non admittitur à sententia Supremi Consilij, qua pronuntiatur in favorem unius ex Iudicibus Regijs inuicem de iurisdictione contendentibus.
- 265 Rex obstringitur iustitiam administrare.
- 266 Verbum Restituere, ac verbum Reddere quid importent?
- 267 Restitutio an extendatur ad bona alienata?
- 268 Rex ad sui libitum concedere potest Officiali facultatem procedendi, etiam quòd secundum officij qualitatē procedere non debeat.
- 269 Dignitates sunt penes Regem, & ab eo stant, & resiliunt.
- 270 Princeps nùm absque causa valeat Magistratum fascibus exnere? arguitur pro affirmativa.
- 271 Sed contrarium probatur ex multis.
- 272 Aientes, licere Principi sine culpa, Magistratus exauctorare, reselluntur.
- 273 Culpa quid sit? quid verò causa? & quid inter verumque interfit?
- 274 Princeps si cui Magistratus codicillos auferat absque culpa, ob solam tamen causam, tenetur alio munere creptum officium compensare.
- 275 Id ipsum dicitur de Officialibus iussu ad beneplacitum, nam perpetui censentur.
- 276 Magistratus propter delictum amovendi, audiri debent, & si alijs repellantur, innari possunt remedio Iuris ordinario, etiam possessorio.
- 277 In Principe paria sunt, non decere, ac non posse.
- 278 Leges ex iusta causa renocari possunt.
- 279 Mutatio Magistratum vergit in Reipublica detrimentum.
- 280 Reipublica sicuti suffragatur ceteris Officialium peritiis ita nocet recentium imperitiis, atque inscitia.
- 281 Reipublica interest, Magistratus potius esse perpetuos, quàm temporarios.
- 282 Rex licet absque causa non valeat Officiale amovere; si tamen iusta causa liqueret, potest, etiam cura invidicis probationes.
- 283 Inter maximam, & ultimam fortunam saepe nihil interest.
- 284 Rex noster pùssimus exauctoratos Magistratus ob quasdam calumnias, re comperta, ad pristinos restituit honores.
- 285 Magistratus nimirum sunt perditorum persecutionibus obnoxij, potissimum pradii virtute, quos invidia ad ima detrudis, & recensentur exempla.
- 286 Magistratum conditionem miseriam esse demonstratur, & plura de calumniatoribus adducuntur.
- 287 Castellanus nùm valeat ad eius libitum, & absque causa, amovere Sacristam Castri Novi huius Luclyta Civitatis?
- 288 Collatio Cappellania qualiter fiat.
- 289 Ius patronatus videtur fundatus, exquiritur Ordinaria auctoritas, qua si deficiat in fundatione beneficii, illud non beneficium, sed simplex Cappellania dicitur.
- 290 Cappellania quando est ad Superioris nutum amovibilis, num fieri possit absque causa? & num tunc amoto irrogetur iniuria?
- 291 Cappellani Maioris iurisdictione à quo tempore ortum habuit, & quomodo prisco tempore vocabatur.
- 292 Cappellania quando dicitur Ecclesiastica collativa, & in titulum? & quanam sit Cappellania merè laica?
- 293 Praesentatio, & institutio quid importent? & in quo differat Collatio ab Institutione, seu Confirmatione.
- 294 Beneficium quando ad nutum praesumatur renocabile.
- 295 Bullarum expeditio in quibus beneficijs requiratur?
- 296 Cappellania quando habet annexam curam animarum, non est ad nutum amovibilis.

- 297 Cappellanus, cui collata est Cappella, qua habet annexam Curam animarum, adire debet Episcopum pro commissione dicta Cura.
- 298 Vicarius ad Ecclesiam curatam est perpetuus; & beneficium, quamvis ad nutum renocabile, ob auctoritatem Superioris, qui confirmavit, renocari non potest ab eo, qui nominavit, vel presentavit.
- 299 Cappellani Regiarum trivremium sunt amonibiles ad nutum earum Generalis, & quare?
- 300 Rex, aut Visitor quomodo se gerere debeat in audiendis delationibus, qua in Magistratum sunt.
- 301 Recipiens, ut des, presumitur pro se retinisse.
- 302 Famuli Illustris persona sunt testes idonei pro his, quibus famulantur.
- 303 Officialis nūm in panam inciderit, si adeptus sit effectū possessionem absque cedula inuentarij bonorum?
- 304 Pragm. 22. de Official. & quæ eis prohib. an sit usu recepta, & verè lex dicatur? ac quando ratio vitandi circuitum inutilem procedat?
- 305 Officialis externus, ignarus legis Regni disponentis in re iure communi non prohibita, nūm dignus sit excusatione?
- 306 Ordo Regis in volumine Pragmaticarum insertus, & exequentus, dicitur lex. Index omnia Regni iura scire debet.
- 307 Turpis questus Officialis an presumatur? Quid in Pralato, qui quicquid durante Episcopatu lucratur, sua acquirat Ecclesia?
- 308 Officialis si non obfiteris Pro-Regi mandanti aliquid repugnans ordinibus Sua Maiestatis, an panam incurrat?
- 309 Depositum penes Iudicem legitimè fieri vales, attentio tūm Communi, tūm Regni iure.
- 310 Index non tenetur in syndicato, cum decreta, tamen si iniusta, sunt renocabilia, parte instante.
- 311 Pragm. 2. & 4. de munerib. an procedat in Fisci Aduocato?
- 312 Libelli sine autore ablegandi sunt, nec eis adhibenda est fides.
- 313 Delatores Caco comparantur.
- 314 Vir probus ob calumniarum discrimina minime debet Magistratus refugere.
- 315 Authores oppositum defendentes refelluntur.
- 316 Magistratum refugere debent ij tantum, qui sunt oneri impares; scilicet verè Viri fortitudine, & prudentia pradii.
- 317 Calumnia iniusta parant calumniato laudem egregiam.
- 318 A nemine accusatus an sit laude dignior eo, qui accusatus fuit, & se purgavit?
- 319 Ministri dolosas iactationes parvipendere debent: cum Viri boni, dum aduersi consiliantur, surgant viuicidius.
- 320 Calumnias audiens calumniarum particeps est; & quantum Calumniatores sint Reipublica perniciosi demonstratur.
- 321 Natalia Officialium, & antecessorum merita rimanda sunt; & ex hoc nonnulli Principes in Reipublica rebus Nobilium opera utebantur.
- 322 Qualitates, & merita habent tantam efficacem presumptionem, ut excludant omnes calumnias, & sinistras suspiciones, qua in contrarium adduci vellent. Vnde pompa propriorum meritorum regale presidium nuncupatur.
- 323 Ad quod adducitur aequissima Persarum lex, qua tantum erat, ut accusatus non statim condemnaretur, nisi prius in omnem eius vitam, & famam diligentissimè inquireretur.
- 324 Princeps, & Visitor non debent nimis scrupulosè agere cum Magistratibus. Iudicis considerati proprium est, quare ignoscendi causas, non puniendi occasiones.
- 325 Visitor non debet precipitantèr, & velo lenato procedere.
- 326 Fama delicatissima res est, ac summa rerum; & res, in qua existimationis periculum vertitur, maturissimè iudicanda est.
- 327 Magistratus quibus virtutibus pradius esse debeat?

VM decreuerit in
Ritu CGXCV. Re-
gina Ioanna Secun-
da, quod omnes Of-
ficiales, postquam
deposuerint fasces ;
ante verò, quam ex-
cedant de loco administrat̃e digresseos,
syndicatui subesse obstringantur offer-
reque se se teneantur, ante omnium
ora pro legum ratione responsuros de
ijs, quæ gesserunt, referata omnibus
libera ipsos accusandi copia : vt si,
tanquam promeriri potestatem, ius
suum cuique tribuerint, possint ad al-
tiora munia promoueri ; sin, data ijs
administratione perpetràm, indignèq;
abusi fuerint, meritis, vt par est, su-
bijeiantur supplicijs, scribentibus *Sim-
mach. de Republ. lib. 7. cap. 23. & Amode.
Iust. de syndic. num. 2.* statuit in præ-
senti, coràm quibusnàm huiusce Ci-
uitatis Officiales syndicatus censu-
ram pati debeant.

At verò cum dixerimus in eodem
ad ducto Ritu affatim, abundeque de
temporaneorum Officialium syndica-
tu, captata hinc occasione, præsentem
instituere sermonem, operæ pretium
duximus, de perpetuorum inquisitio-
ne, quam vocitant visitationem.

Nè autem, oclusis Andabatarum
moræ oculis, procedamus, mutati
disponendi methodum à *Iustiniàno*,
qui in *S. omne autem. Iust. de iur. nat.
gent. & civil.* inquit : Omne autem ius,
quo utimur, vel ad personas pertinet,
vel ad res, vel ad actiones : primò visi-
tationis conabula, & iura personarum,
quæ eligere Visitatorem possint, & in
quas visitatio dirigatur, examini su-
bijeiciemus : deinde, quæ ad res viden-
tur pertinere, Magistratum delicta,
eorumque probationes indicabimus :
tandem actiones, quæ in Magistratum
læsis competunt, & alia perstringemus.

Iam pridem hanc temporaneos Of-
ficiales syndicandi necessitatem, obito
munere, intulerat Ius Commune in l.
vn. C. ut omni. Ind. tam civil. quam mil-
it. Authen. ut Ind. sin. quog. suffrag. S. ne-
cessitatem, & S. interdictum, vers. opor-

Tom. IV.

tebis, col. 2. & *Glossibi in S. si quis, verbo
Durante*, quam laudat *Bal. in l. obser-
uare, S. proficisci, num. 27. in fin. ff. de
offic. Procons. & in tit. C. & ff. ad l. lul.
repetund. & Magist. conueniend. cum in-
terim, dum in honore, ministerioque
essent, nemini eos conuenire, aut ac-
cusare liceret, l. Senatus consulto, 16.
ff. de offic. Praesid. l. hos accusare, in princ.
ff. de accusat. l. si adulterium, 38. ff. ad l.
Iul. de adult. Nec immerito : si quid e-
nim est, quod Rempubicam ad sum-
mum tranquillitatis fastigium euehat,
syndicatio est de gestis eorum, qui
Magistratus munere funguntur. Nam
plerique fascibus facti potentiores, e-
latique dignitatis supercilio, ràm in-
solescunt, vt, quam ad commune om-
nium bonum acceperunt à Rege au-
thoritatē, eam ad vnā proprii com-
modi augendi curam, perditē, iniustēq;
vtantur. Et fas est, vt si quos iudican-
dē imperium nimis esset, reddendæ
mox rationis cogitatio compescat.
Præceptum Domini est, vt quisq; suæ
villicationis reddat rationem, *Luc. cap.
16. de quo in cap. qualiter, & quando,
il. 2. de accusat.* Hinc Samuel post de-
positum Regi Israel regimen, huius-
modi syndicatus iudicio se subiecit,
dicens : *Loquimini ad me coram Domi-
no, utrum bonum cuiusquam tulerim,
aut asinum ? si quempiam calumniatus
sum ? si oppressi aliquem ? & si de manu
cuiusquam munera pro iudicando rece-
perim ? quia statim hac vobis restituiam,*
de quo *Reg. 1. cap. 12.**

Quamobrem ipse Leges, tam Cano-
nice, quam Ciuiles, ius hoc syndicandi
Officiales sanxerunt, *August. Dulces. de
syndic. in princ. num. 5. & 6.* tanquam to-
tius Iustitiæ neruum, *Azened. lib. 3. tit.
7. in princ.* Ad quod respiciens idem
met Sylla, qui ità Rempubicam op-
pressit, vt nemo, (teste *Cicero Verr.*)
illo iniuto, nec bonæ, nec Patriam, nec
vitam retinere potuisset ; in exordio
cuiusque anni Dictaturam libens de-
ponebat ; ac subditum tantisper ge-
rebat, quo suæ iustitiæ specimen dare
securus videretur Populo, vt est apud
Tranquill. Colligunt enim se se Iudi-

S ff

ccs,

ces, rationē reddiduri, *Eutrop. lib. 1. rer. Roman.* atque eo timore, (inquit *Cicer. pro Sext. Rosc. Amerin.*) *audacia coercetur; ne suorum Magistratum imperio superbiunt, insistantque, & urbauitatem in insolentiam, & tyrannidem detorqueant.* Hæc autem, si timeantur à Iudicibus, falces, securemque, post anni, vel biennij saltē circulum deposituris; qui cogitant, licet sint in imperio, non diu post futurum, vt obsequantur, *Parr. de Republ. lib. 3. tit. 1.* quid, quæso, non timendum esset à Iudicibus perpetuis?

Hinc sapientissimè D. Ferdinandus Rex Catholicus, pro his etiam intra æqui, bonique fines continendis, morem extraordinarium, Iurique Comuni incognitum, inuexit visitandi per se, vel per alios identidem Tribuna-
6 lia, Magistratusque perpetuos, cum sint à syndicato omnino immunes, ita, vt nē Prorex ipse quidem vllam in eos habeat potestatem, nisi eam tantum nominandi eisdem ad Regem, cum eligendi sunt: & tunc digniorem præce-
7 teris in primo loco nominare tenetur; vt virum, qui scientiæ prærogatiua, viriq; integritate alios antecellit, peculiatitè, quoquo magis possit modo, commendare videatur: eorum cognitio pertinet immediatè ad Regem.

Quamquē visitationem licet decre-
7 uerit Inuiçissimus Imperator Carolus V. in anno 1533. faciendam singulis triennijs, in Regnis vtriusque Sicilia, atque in Ducatu Mediolani, vt in *cap. 36. in priuileg. & cap. Neapol. fol. 92. à tergo*, quod non solum fuit in *cap. 4. de anno 1536. in priuileg. & cap. prædictis, pag. 102. à tergo*, confirmatum; sed dictum etiam, vt sæpius fieret, si res postularet, *Tassin. de anteq. vers. 2. obf. 2. num. 23.* Solet tamen fieri singulis fere vicenis annis, vt ait *Mastrill. de Magist. lib. 5. cap. 3. num. 6. Prat. in respons. ad sui defensionem, num. 177.* fortasse, quia non fit sine magno Regis, ac Regni dispendio, *Tassin. cit. tract. vers. 3. obf. 3. sub num. 101.* Vnde hoc temporis impleto spatio, nostris hisce temporibus, Iustissimus æquè, ac Inuiçis-

simus noster Rex, ex Supremi sui Consilij Consiliarijs, Visitatorem Generalem Magistratum huius Regni delegit Danesium Cafati, Virum quiddē, tūm doctrinæ præstantia, tūm morum suauitate quolibet præconiorum cumulo maiorem.

Huiusmodi autem Visitatorem ne-
8 mo eligere potest, nisi Rex; estque hæc electio de reservatis Principi, *Clar. in S. fin. q. 35. vers. præterea quæro, Bald. de syndic. num. 17. & ibidem Angel. in princ. per text. in S. necessitatem, Aubea. ut Iudic. fin. quoque suffrag. Azouod. in rubr. lib. 3. tit. 7. num. 4. recopil. Belling. in specul. rubr. 44. num. 2. in signum Supremæ Potestatis, Mastrill. de Magist. lib. 6. cap. 1. num. 15. Reg. Tap. decis. Senat. Ital. 3. num. 63. vers. quod eò magis, & est ius personalissimum, eius quodammodo offibus affixum. Cabed. decis. 40. part. 2. Reg. Tap. decis. Ital. 2. num. 38. quod Maioriam vocant Hispani, *Cosar. pract. cap. 4. num. 1.* subditque idem Tap. ius hoc visitandi, neque censeri concessum Protegibus per clausulam
9 *Alter nos*, cum in generali concessione non veniant specialia, *cap. quo ad translationem, de offic. Legat. l. qui peculijs, ff. de pecul. Mastrill. de Magist. lib. 1. cap. 14. num. 3. Steph. de iuris. lib. 1. cap. 2. num. 8. cum seqq.* Quandoquidem cum
10 solus Princeps Iudex sit Senatorum, atque eorum omnium, quos alicuius perpetui muneris administratio illu-
11 strat, *l. fin. G. ubi Senator. vel Clarif. l. granis, C. de dignit. lib. 10. Barbosa in l. 3. art. 4. num. 147. ff. de iudic. Monachi de arbit. cas. 518. num. 2.* ipse quiddē, præterea nemo, Generalem Visitatorem in eos iubere poterit, *Marian. Soccini, in cap. qualiter, & quando, il. 2. art. 5. quæst. 7. num. 102. de accusat.**

Hocq; ramentis tēporaneos Officia-
11 les syndicati cura alijs demandetur Iure civili, *l. 1. §. sciant autē, C. de omn. Iudic. prout hoc in Regno vigore priuilegij ab Inuiçissimo Rege Catholico elargitide, quo præter hunc Rit. extat Cap. 66. infirum Inter Capitula, & Gratiis concessas Ciuitati, confirmati à Cæsarea Catholicaq; Maiestate Caro-*

- li V. die 12. Martij 1550. in volumine
 prag. rubr. de syndicato Official. pag. 2.
 vers. item supplicano, ius syndicadi Re-
 gentem, atq; iudices M. C. V. de mada-
 rum est Electus huius Fidelissimae Ci-
 uitatis Neapolis tantum, absq; inter-
 ventu Officialis Regij. Quæ quidem
- 12 Capitula & Gratia sunt in viridi ob-
 servantia, Ronit. in prag. 1. de syndic.
 num. 21. Franc. Maria Prati. in Nicand.
 à num. 136. ita vè ex particula illa ra-
 tatiua tantum coetereis videatur pro-
 hibitum, Lob. 25. vbi Glos. verb. tantum;
 G. de prad. min. l. a. morum. l. appellatione
 parentis, l. ut bona pradia, ff. de ver-
 bor. signif. Valenz. conf. 74. num. 16. tom.
 2. Cephal. conf. 158. num. 40. tom. 2. Ni-
- 13 hilominus perpetuorum Officialium
 visitatio, vtpote quæ non potuisset san-
 de permitti inferiorum arbitrio, absq;
 maximo Reipublicæ detrimento, re-
 seruanda fuit ad solius Principis cog-
 nitionem, cap. quod ad translationem,
 de offic. Legat.
- Verum à Rege electus Visitator,
- 14 potest iustis ex causis recusari, Ma-
 riant. in prag. p. 4. disc. 5. num. 50. Papon.
 arreft. 36. lib. 9. de Laurent. de iudic.
 suspecti. cap. 5. num. 24. Mastrill. de Ma-
 gistrat. lib. 6. cap. 3. num. 20. & cap. 1. num.
 38. & 39. Berar. in specul. visit. cap. 6.
 Phabus decif. Lusit. 77. num. 1. Solerz.
 de Indiar. Gubern. tom. 2. lib. 4. cap. 8.
 num. 50. Ego in rit. 265. num. 102. tam.
- 15 quandoquidem cum recusatio su-
 specti Iudicis, species sit defensionis:
 vt eam, quando res postulat, propo-
 natur; non modò nobis honesti mo-
 dus, æquique, bonique ratio suadet;
 verum, vt ita dixerim, natura ipsa,
 charitatisque præcepto quis vergetur,
 cogitur, atque impellitur: Est hac (ait
 Cicer. pro Milon.) non scripta, sed na-
 talex; quam non didicimus, accepimus,
 legimus; verum ex natura ipsa arripui-
 mus, hausimus, expressimus: ad quam
 non docti, sed facti; non instituti, sed
 imbuti sumus; Vt si vita nostra in ali-
 quas insidias, si in vim, in tela incidis-
 set; omnis honesta ratio esset expedienda
 salutis. Vnde Innocentius III. de-
 fensionem, maximèque Iudicis recu-
 - Tom. IV.

sationem, vocauit legitimam, in cap.
 cum inter priorem, de except. neq; con-
 temniam absq; peccato posse, puta-
 uit Caxl. in l. 1. l. 1. l. 1. l. 1. l. 1. l. 1. l. 1. l. 1.
 ff. de instit. & iur. periodè, ac si negli-
 gens sui ipsius defensionem, in semet-
 ipsam sruiret,

- Hinc cum agnouisset Iustinianus
- 16 Caxl. quam periculosum foret cor-
 ram suspecto Iudice, multo magis cor-
 ram aperto inimico se iudicandum,
 quemquam committere, sanxit in l.
 apertissimi, C. de iudic. licere cuiilibet,
 qui suspectum sibi ius dictum putat
 cum recusare; etiam si foret ab Impe-
 riali Numine delegatus; cuius velti-
 gijs adhæsit Gelasius Papa in commo-
 nit. ad Faust. potans, maximum esse ne-
 fas committi causas iis, qui partes
- 17 sint, & Iudices. Supremis Principi-
 bus nil tam cordi est, quam vt sine
 suspitione lites procedant, Glos. in
 cap. cum speciali, verb. Cum Iudice; de
 appellat. cum competissimum sit, nihil
 gratius, amabilius nihil dare ipsos in-
 imico posse, quam si illi ad iudicandum
 eum commiserint, quem hædere forte
 voluerit: Fadum est. (ait Caxl. lib.
 4. var. epist. 10.) inter iura publica pri-
 uatis odys licentiam dare, neque ad ar-
 bitrium iudicandum est ferner animo-
 rum: iniquum quippe nimis est, quod de-
 lectat iratum; furientes iussa non sen-
 sient; quia dum commoti animo in vin-
 dictam saniant, rerum temperantiam
 non requirunt.

- Vel ipsæ Sacre læcræ, nè se, suaq;
 18 quis credat inimicis, admonent in
 Prouer. 26. ibi: Nè credideris ei, quoniam
 septem nequitia sunt in corde il-
 lius. In Eccles. 12. In labijs suis inculcat
 inimicus; & in corde suo insidiatur, vt
 subuertat te in foueam. Et paulò post:
 In oculis suis lacrymatur inimicus; &
 si innenerit tempus, non saturabitur
 sanguine, Glaz. discurs. crim. cap. 12.
 num. 29. Imò quia periculosius est, quòd
 Visitator suspectus procedat, eò ma-
 gis est admittenda recusatio, Solerz. an-
 cit. num. 50. & eruitur ex text. in Lex
 eo, C. de agentibus in rebus, lib. 12. his
 verbis: Absurdum est enim, vt in iura
 Sff 2 sa-

salutem, vel extimationem valeas quifquam proferre sententiam, cuius de nullo re possit pecuniaria indicare, Reg. Valenz. conf. 167. num. 2. lib. 2. & num. 11. subdit ex Gelf. Calcagn. paraphraf. 11. in politic. Arist. nihil perniciosius existere in Iustitia, quæ habeat vim, atque arma manu teneat ad offensam, & Reg. Galeot. in addit. ad contr. 39. num. 47. clamat, facilius esse admittendam recusatationem in grauib, quàm in leuib, rebus, insequitur Larrea alleg. ff. 118. num. 4.

Quis enim, quamuis omnigenæ la-
19 bis, omnigenæque culpæ sit expertus, non aliquem reperiat, cui sit, vel gratis odiosus? quando comperimus, Sanctos etiam ipsos integerrimos, vi-
cæ, scelerisque omnium puros, ab huiusmodi hominum genere gratuito aliquos odio persequentium vix tu-
eros, immunefque fuisse, vt de Sanctis Athanasio, & Ioanne Chrysostomo refert exempla Gratian. in cap. quod suspecti 3. quast. 5. Sozomen. histor. Eccl. cap. 17. Iacobus de Consil. cap. 11. lib. 6. Menoch. de arbitr. Iudic. lib. 2. cap. 458. Balboa in cap. 1. de iudic. num. 21. Farinas. in fragm. p. 2. lib. 6. num. 724. Gaill. obser. 33. nu. 3. lib. 1. Fermosin. ad cap. si quis contra, quast. 7. num. 6. de for. compet. Bohadil. in politic. lib. 3. cap. 8. num. 125. Nos plenè de hac re in rit. 265. tom. 2. & 3.

Nè tamèn hæc perpetuorum Offi-
20 cialium immanitas ad insanam eorum libidinem, & subditorum perniciem vergat: qui Regno, vel Prouinciæ præ-
est, sicuti tenetur, Regem certiore reddere, si quos inspexerit Magistratum, virtutibus præditos, literis, pru-
dentiaque ornatos, laudabiliter per-
fundos suo munere: vt honoribus ex-
tollantur, l. iustissimos, 3. C. de offic. Re-
ctor. Pron. 5. illud videlicet, vers. cum liceat eis, Auth. vt Iud. sine quoque sus-
frag. Bonadill. in politic. lib. 5. cap. 1. num. 158. Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 11. num. 23. adducens text. in Constit. Regu. volumus, Rendi. de Maieft. Princ. verbo sed etiam per legitimis tramites, num. 204. Paz in prat. 1. tempor. cap. 2. num.

15. Auth. in cap. 4. syndic. gloss. lo malo: ita etiam de eorum syndicis, si quæ par-
trarint, monere debet.

Tripliei igitur manu huiusmodi vi-
21 sitationis moles, vt fiat affabre, con-
strui debet: Rectoris nimirum Prou-
incie, vel Regni: Visitationis: & Re-
gis: parito labore ternis humeris sce-
liciter confurget: ita tamen, quod si
alter in alterius opus se intrudat, sub-
creseat confusio, nihil utilitatis, de-
ecimenti plurimum Reipublicæ colla-
tura, patet ex text. in l. 2. C. de offic. Recl. Pron. ibi: Praeside Prouinciarum oportet, si quis potentiorum castiter in-
solentior, & ipsi vindicare non possunt, aut examinare: aut pronunciaré ne-
quens: de eius nomine ad Nos, aut cer-
tè ad Pratorianæ Praefelluræ sententiam referre; qui provideatur, qualiter pu-
blica disciplina, & lasti tenuitatis
consulatur.

Rectoris partes erunt, referre: quæ
22 relatio primitus fiebat per Episcopos,
S. ceterum, Authen. vt Praesid. absq; ill-
dation. pecun. mitt. & in Civitate Ale-
xandriæ per quinque Summates, quæ
quinque supra omnem Ordinem con-
stitutos: qui non poterunt crimina-
liter, sed civiliter tantum à Pratore
cognosci, l. quinque Summates, 57. C.
de Decurion. lib. 10. d. fin. C. de offic. Pra-
fect. Angust. Tasson. de anes. vers. 7.
obs. 3. num. 95. quæ quidem relatio ex-
tra iudicialis, sive iuramento satis est,
vt pote, quæ tantum ad instruendum
Regem operetur, Soccin. in reg. 424.
Farinas. de testib. quast. 74. num. 106.

Fiat autem, cum omnibus circum-
23 stantijs, ac qualitatibus: Referant nem-
pè à quibus audierunt? an principa-
les fuerint? an testes? & hi cuiusnam
qualitatis? pandant qualitates prin-
cipalium, & prius à testibus perquire-
re, an fuissent vnquam ab Officiali in-
quisiti, vel carceribus mancipati: vt in
his terminis de secreta inquisitione,
admonet Larrea decis. 98. nu. 39. lib. 2.
24 Inter Iudicem enim, & condemn-
atum, seu inquisitum, semper præsumi-
tur odium, Lillud. de appellat. Reg. de
Maria. resol. cap. 209. num. 7. lib. 1. An
suis-

fuisse ab aliquo subornati? subornationem namque esse consuetam in
 15 hoc Neapolitano Regno, attestatur
Thom. Grām. vet. 14. m. 11. & 12. pro-
indeq; ait, licere Iudici transgredi iura
circā illorum fidem, refert Spada conf.
171. num. 5. tom. 2. nam ad nihil aliud
tam parati sunt, quam ut honor pro-
ximi, eiusque familiaris nota aliqua inu-
ratur, ingemit Alphons. Noied. tract. de
beneficiis comp. p. 1. cap. 23. m. 10. & 20.
 16 & quod Iudex, etiam ex officio, te-
 neatur scrutari conditionem, & quali-
 tatem testium, habetur ex l. 1. §. si cura-
 tores, ubi Bald. & l. ad de Arc. de Ma-
 gistratib. conu. A. Emiliam conf. 53. n. 18.

Oportetque referre, si Regio illa
 scateat Ministrorum zelantium inimi-
 cis, ac testibus falsis: nam sœpè, sœpiùs
 17 rectitudo in procedendo calumnias
 patitur, quæ vel vili pretio comper-
 tam honesto loco natorum famam vel-
 lent diuendere; quando periniquum
 foret, dicam cum Marquar. Treher.
tract. de fam. publ. lib. 2. cap. 10. num. 13.
 ob rem diabolarem, vel vilissimam su-
 gillari, & viciari, quod est in homine
 præcipuum: & verissimum est quod in-
 quit Socrates, apud Platonem: in Apo-
 log. eademq; res, qua famam alicui con-
 ficit, etiam calumniam, & inuidiam con-
 ficit, & Cassiod. lib. 6. epist. 12.
Interdum assidui labores, & ipsas in-
gratas faciunt dignitates, graue pondus
inuidia est, splendore singulari claritate,
& morum lampade non luere.

Cum autè de fama inquirunt, aduer-
 18 tant, quòd multum in utraq; partem
 fama crebrò mentitur, & tam de bonis
 mala, quàm de malis bona falso rumo-
 re concelebrat. Multi profectò sunt fal-
 sò rumores à maleuolis, & nongigerulis
 19 còstiti: quiuis enim potest turpeth de
 quolibet rumorem proferre, & confu-
 tam fabulam dissipare; temerè etiam
 conficere solent ea, quæ ex rumoribus
 sparguntur sine certo Authore, sine ra-
 dice veritatis, D. Hieron. epist. ad Ru-
 fin. S. Isidor. lib. 5. etim. cap. 20. cunctis
 20. q. 3. Propter cæ Tiberius dicebat
 Senatui, non ex rumore aliquid sta-
 tuendum, Cor. Tacit. lib. 3. Ann. cap. 69.

& id ipsum perpendit Dominicus Mor-
 leten. in còsilio præstito Pisoni de Mor-
 tere Germanici, aens, relinquenti etiam
 30 rumoribus tempus, quo senescant, ple-
 rumque innocentes recenti inuidia
 impares, ex eodem Tacit. lib. 2. Ann.
 cap. 77. Hæc indicare voluit Garza-
 Mastril. cit. lib. 6. cap. 2. num. 21. ibi: de
 Vita, Moribus, Virtutibus, & Doctrina
 Officialium visitandorum extrajudicia-
 liter se informant à Personis probis, &
 fide dignis, atque sentire videtur Reg.
 Hieron. Calmus in tract. manuscrip. de
 Reg. Visitat. art. 1. vers. primum igitur,
 his verbis: Huiusmodi autem in-
 formatio extrajudicialiter, & sine iura-
 mento procedit, cum solum concedatur
 ad finem, ut possit referri Principi ad
 eius conscientiam informandam, etiam
 si Princeps mandaret, ut diligenter se
 informet, sequitur Regens: Adhibebit
 etiam testes iuratos; sed tamen semper
 restricta erit inquisitio ad solum fi-
 nem referendi Principi. De quibus
 Nos infra. cum de Visitatore, & tes-
 tibus eloquimur.

Visitatoris sunt partes, solummodò
 31 testes examinare, & processum instrue-
 re, Auth. ut Iudic. fin. quoq; suffrag. §. si
 quis autem, ibi: Nos enim hac agnoscere,
 dirigemus in Prouinciam hoc examina-
 turum; quod verbum, examinaturum,
 nil aliud penitus importat, quàm pro-
 cessum conficere, ex l. iustissimos, C.
 de offic. Rector. ibi: Ad nostram scien-
 tiam referentibus, cap. licet, de offic.
 Legat. & d. Auth. §. iubemus, vers. & li-
 centiam damus examinare violentiam;

32 Qui inde processus transmittendus
 est ad Regem, qui huiusmodi causæ
 cognitionem, modò Supremo alicui
 Consilio, modò alijs, quibus malet,
 demandabit, Mastril. lib. 6. cap. 11.
 num. 1. & 2. Bouadill. lib. 5. polit. cap. 1.
 num. 254. indeque sententiæ publica-
 buntur, Mastril. lib. 6. cap. 11. num. 1.
 & 1. Bouadill. loc. cit. Ex hic idem erat
 mos apud veteres Quirites, teste Cor-
 Tacit. lib. 15. annual. ibi: Olim quidè
 non modò Prætor, ac Consul, sed priuati
 etiam mittebantur, qui Prouincias visi-
 tarent; & quid de cuiusque obsequio ve-
 deri-

deretur, referrent.

- Indè est, quod licet à decretis Vi-
 33 sitatoris, neque appellare, neq. quocumque modo prouocare, fas sit, vt inquit *Imp. Valentinus, & Valent. in l. nulli. 3. C. quor. appell. non recip. ijs* verbis: *Nulli Officialium à sententia proprij Iudicis pronocatio tribuatur, nisi in eo tantum negotio, quod ratione civilis super patrimonio sortè, apud proprium*
 34 *Iudicem inchoauerit.* Potest tamen ipsemet corrigere, atq. moderari sua decreta, antequàm referat Regi; quippè quæ simplicia vota interim sũt, *Franch. dec. 185.* atque etiam, facta relatione; dummodò tamen fuerit ante, quàm Princeps Visitatoris factum cõprobet, laudetq. *l. si incertus, §. ij. quibus, vers. ceterum, ff. de leg. 3.* post verò robor manu Principis additũ decretis, quamvis de Iure prouocare nõ liceat: solet ipsemet Princeps, si qua ratio vtgeat, ex suarum gratiarum penu opem ferre, *Franc. Marc. decif. 55. num. 5. p. 2. Valasc. consulti. 51. num. 41. Menoch. de arbitr. quæst. 70. num. 43.* imò tenetur, si secus damnaretur quis innocens, *Farinac. quæst. 11. num. 65.* & tunc non esset mera gratia, sed gratia iustitiæ: vt restituat iustitia, quicquid abstulit iniustitia, *Farinac. ibidem num. 64.* Prin-
 35 ceps enim, etsi possit coarctare defensiones ex aliqua causa; nequit tamen finire, vt innocens contrà ius, falsque damnetur, *Abb. in cap. dilecti, de except. & cap. ex parte, il. 2. de offic. Deleg. Affin. in prax. §. 3. cap. 34. num. 7.*

- Huiusmodi autem gratia ægrè ni-
 36 mis concedenda Fisco est regularitèr, si quis fuisset absolutus, *Franch. decif. 148. Bossi. de supplicat. num. 6.* nisi maxima causa ad id impelleret: putà si scandalum pareret liberatio; *Franch. cit. dec. 148. num. 7.* difficillimè verò supra modum in causa visitationis, in qua Princeps est, qui, referente Visitatore, decernit. Nec possum non laudare morem illorum locorum, in qui-
 37 bus indistinctè denegatur Fisco recursus aduersus absolutionem, *Bonadil. lib. 5. polit. cap. 1. num. 29. Magistr. de Magistr. lib. 6. cap. 12. Farinac. quæst.*

101. num. 32. *Rot. Lucen. decif. 1. num. 41. de quo dixi in Riñ. 258. & 261. tom. 2.*

- Regis tandè opus erit, indicere poenas perpatiatis facinoribus condignas. Poenæ autem in visitationis iudicio omnes sunt arbitrarie, *l. solent, in princ. ff. de offic. Proconsul. Praefectus, C. de offic. Praefecti. August. cum quia, indice Princeps, vltionis modus in ipsius arbitrio debet residere; Bald. in l. omnes populi, num. 48. ff. de iustit. & iur. Restaur. Castald. de Imperat. tom. 16. tract. par. 110. vers. trigesimo septimo, Menoch. de arbitr. quæst. 96. num. 5. & 40.* cum etiam, quia congruit, poenas arbitrij lenimento minui, atq. emoliri, quando incerta, in hoc iudicio, probationis series est inordinata processus structura, *Riminald. iur. in l. imperium, num. 306. ff. de iurisd. om. iud. Soccin. in cap. qualiter, & quando, il. 2. art. 14. quæst. 2. num. 1192. cum seqq. de uocatus Menoch. de arbitr. quæst. 96. num. 123. Farinac. quæst. 27. num. 7. cum seqq.*
 39 Ità tamen, vt intra fines pecuniariæ poenæ, ad summum suspensionis; vel priuationis Officij se compescat arbitrium: non solum, quia dum Reus ultra leges oneratur in modo procedendi, *Bald. in cap. 1. Siminria, num. 14. de pac. tenen. in feud. vltra leges etiam aliquo releuandus est onere, in ferendis poenis, nè duplici pondere conteratur, arg. l. 3. §. praterèa, vbi Glos. in verbis debet, de suspect. iur. l. quid ergo, §. poena grauior, ff. de his, qui non. in fam. l. cum, qui, in princ. ff. de iur. iur. Sard. de iur. 204. num. 26.* verum etiam, quia cum fiat processus à Iudice, absente Rco, (abundè enim absens est, qui à iudicio arcetur) miscerè debent suppli-
 cia, *arg. d. absentem, §. ff. de de pen.*

- Igitur Prorex, peracta relatione;
 40 Visitator, absoluto processu, conquiescent ambo: vterque sanctus est munere suo: neutri ad vltiora progressi, fas erit, *cap. licet, vbi Glos. de offic. Delegat. sunt enim eorum officia hac in re, quibusdàm quasi limitibus circumscripta, quæ custodiendà cum maxime sunt intra fines: cum Visitato-*
 41 res nullam habeant potestatem in sen-

ten-

teneiando causas; sed dumtaxat potestatem instruendi processus, quos inde transmittere obstringuntur ad Regem nostrum, ubi causæ, vel in Supremo Italica Arcopago, vel coram alijs à S. M. ad id destinatis Iudicibus, diffiniantur, & inde sententia in Regno publicantur, ex *Bonadill. lib. 1. politic. cap. 1. ex nu. 254. Masrill. de Magistrat. cit. lib. 6. cap. 1. num. 1. ac 2. Reg. Tap. decis. Ital. 2. ex num. 43.*

- 42 Visitator proprièrè potest citare, & cogere renuentes, falsaq; deponentes plectere, *Angel. in l. si vacantis, C. de bon. vacan. Goff. Host. & Felin. in cap. suspicionis, de off. Deleg. Marc. Ant. Blanc. in tract. de comprom. quasi. 8. num. 13.* quia, cui iurisdicção data est, ea quoque concessa esse videntur, sine quibus iurisdicção explicari nequit, *l. cui iurisdicção, ff. de iurisd. omni. iudic. l. ad rem mobilem, l. legatum, ff. de procur. nisi fortassis conseruetur esset in oppositum; tunc enim, eos cogere, munus esset Ordinarij, Joseph. Gm. in prax. de synd. cap. 6. num. 16. & dixi ad rem in rit. 295.*

- 43 Potest ex eadem ratione concedere securitatem, & guidaticum testibus, ut accedant, præstòque sint, & nullus metus eos deterreat à perhibendo testimonio; idque nè veritas pereat, & impunè ferant delicta, contrà *text. in l. congruis, ff. de offic. Præf. ac ità seruari ait Peguer. decis. 39. lib. 1. nè ij, qui cum Magistratu, atque aded cum Principe contrahunt, Principali autoritate circumscripti esse videantur, l. 1. C. de ijs, qui ven. aiat. quando nihil esse deberet, quod lumine clariore præfulgeat, quàm recta fides in Principe, l. inter claras, in princ. C. de sum. Trinit.*

- Cum autem habenti iurisdictionem non sit credendum, nisi scriptis probaueris nec de vilius dignitate timendum, qui nollet probare, *l. 1. C. de mād. Princip. Menoch. de arbitr. lib. 1. quasi. 76.* debet Visitator, congregatis 44 Ciuitatis Tribunalibus coram Domino Prorege, suæ Commissionis literas ostendere, *Gloss. & DD. in cap. cum iure peritis, de offic. Deleg. & in cap. ut de-*

*bitus, de appell. Felin. in cap. ceterum, de rescript. Gabr. in tit. de except. rei indic. concl. 3. ampl. 2. Masrill. de Magistr. lib. 5. cap. 6. num. 107. & lib. 6. cap. 2. m. 1. & 3. de quo meminit Berart. in specul. visitat. cap. 4. num. 1. Cumia. citat. tract. cap. 1. secus impunè sibi non pareretur, Angel. & Petr. de Zusa, in l. cum furiosus, ff. de indic. per l. indultus, C. de iur. fisci. lib. 10. Ros. decis. 357. in nou. Quilibet enim Magistratus ante omnia renetur exhibere suæ commissionis literas, *Gloss. in l. 2. C. de iur. fisci. lo. Vinc. de Anna alleg. 24. & 143. Guid. Papa dec. 222.* Postmodum locum eligere, in quo ius maule dicere: ludex enim, cui locus non est, ubi ius reddat, locum statuat, oportet, *cap. nonis. de offic. Deleg. cap. cum Episcopus, de offic. Ordin. in 6. l. si cum dies, §. si Arbitr. ff. de recept. arbitr. Marant. de ordin. indic. part. ult. in decis. indic. num. 72. Vant. de nullis in tit. ex defectu iurisdic. num. 11. extra quem sententia prolata nullius essent roboris, l. fin. de iustit. & iur. l. cum sententiam, C. de senten. & interb. Bart. & Paul. Castren. in l. si ut proponis, l. 2. C. quomod. & quand. iudex: nisi locus rationabiliter fuisset mutandus, Alber. in l. 1. & d. l. cum sententiam, C. de senten. Vant. de nullis. tit. ex defectu iurisd. n. 11.**

- Ac demùm edictum publicum pro- 46 ponere, & in scriptis per singulas Ciuitates, & Oppida, *Bald. in cap. 1. de milit. verb. qui contumax est, & in Auth. qui semel, C. quomod. & quand. iud. Part. de syndic. verb. deinde verò, pag. 29.* præfigens, cupientibus contrà Officiales querelas instituere, terminum, qui currit de momento ad momentum, etiam si dies sint feriati: idque ut omnibus innotescat, *l. 1. §. 1. ff. de postu. quam ob rem non sufficit vox præconis, cum parùm exaudiat, l. pen. ff. de in integ. restit.*

- Termino autem elapso, non sunt 47 amplius audiendi querelantes, *Domin. Homem de Almeida in Analysi numeri quinary excell. cap. 8. num. 21. Amod. de synd. ex num. 182. Bonadill. lib. 5. cap. 1. num. 174. Part. de synd. verb. Officia-*

fecialis finito officio, Aniles in cap. 3. Indicum syndacatus, num. 11. Cancer. post multos, par. 3. cap. 12. cum seqq. Boss. in tit. de offic. corrup. num. 32. post Bald. in l. abstinere, §. profecti, ff. de offic. Proconf. Mar. Socin. in memor. art. 37. num. 3. effectu peremptorii; quia eo
48 *tempore præcipue censetur accusandi actio, iuxta tex. in l. querela falsi, ff. ad l. Cornel. de falsi Bonadil. d. lib. 5. cap. 1. num. 174. & cap. 2. num. 25. lit. A. & B. etiam si Officialis nõ fuisset absolutus de eo crimine, de quo postulatur, Alex. in l. 1. ff. ad l. lal. repetundar. Boss. mem. loc. dicent, esse opinionem communi omnium calculo vallatam; nisi doceatur de legitima absentia, vel causa, Joseph Cumia. cit. cap. 2. num. 6.*

Huc vsque in exteriori visitationis prospectu, ac totius operis, veluti fronte, inhæsimus, diuque in eius aditu, vestibuloque versati sumus. Iam flexuosum, quod erat iter ad penetralia, directum, ac planum reddidere, prologomena. Fas igitur sit, quæ nos primò ingressuros personæ ante fores excipiant, faciliori methodo percursere.

Iudicium hoc visitationis dirigi spicula in personas, de quibus sit mentio in commissione; quæ modò concepitur ad inquirendum certum Magistratum, modò ad totum aliquod Tribunal. Quando autem accedit in has Campaniæ oras, missus à nostro Inuidissimo Rege, Visitator, consuevit ei fieri latior commissio, nempe ad inquirendum contra omnes Regni Officiales de omnibus ijs, quæ in officijs, vel eorum colore, prætextu, potentiaque peruersè egerint; & contra quoscumque, qui Fisci negotia gesserunt. Itaque

50 *cum Visitatoris potestas à commissione serie robur assumat ipsa diligentissimè est perpendenda: nè, vel non impleuisse, quod tenebatur; vel excessisse, quod non poterat, Visitator videatur, l. diligenter ff. mandati vel contr. cap. venerabilis, de offic. Deleg. Socin. tract. de visit. num. 8. vers. scilicet quare.*

At ecce mihi, procul inspectus,
51 *quippe qui, humero tenuis in dignitatis fastigio supereminet omnes, Excellen-*

tissimus Prorex; an, & ipse huic visitationis subitè discrimini? Cum Supremum omnium inter Regnorum officia habeat Prorex, certissimi iuris est, quòd nullius obnoxius est visitationis censuræ. Etenim, quamvis cuncti,
52 *qui aliena exercent negotia, reddendæ rationis obiti muneris alligentur, l. 1. G. ut omni. Ind. tam civil. quàm milit. publicæ tamen honestati congruit, ut Prorex, qui alter Rex est, cap. Legatos, vbi Glos. verb. Proconsulum, de offic. Legat. in 6. Bellug. in specul. Princip. rub. 6. num. 4. in fin. Olib. de iur. ff. cap. 4. n. 64. Prat. respons. Criminal. 4. ex nu. 3. Toppi de orig. Tribunal. p. 1. lib. 3. cap. 1. n. 2.*
53 *omniaque potest, quæ Rex; cum plenissima potiori iurisdictione, l. si aliquem. §. cum plenissimam, ff. de offic. Proconf. cap. 1. de offic. Vicar. de Franchis dec. 165. num. 2. lib. 1. Milanen. decif. 8. num. 70. lib. 2. sedeatque in Supremo Solio, in quo Rex consueuerat, cap. fin. 93. dist. Bellug. in specul. Princip. rub. 6. in princ. Menoch. conf. 885. num. 9. Cassan. in cath. glor. Mund. p. 5. confid. 32. Bonadil. lib. 3. cap. 2. num. 1. sub lit. G. Mastil. de Magistr. lib. 5. cap. 7. num. 33. & 35. eiusdemque Regis fruatur prærogatiuis, l. unicuique, G. de prax. sac. scrib. lib. 12. cap. fin. 93. dist. Sard. conf. 281. num. 1. cum seq. & conf. 540. Roman. singul.*
54 *367. nulli subdatur visitationi, iuxta monitum Platon. lib. 6. de legibus, ibi: Nemo Iudex, Magistratusnè sit, qui gesti officij rationem non referat, præter eos, qui Regum insar finem rebus imponunt. Idque nè Summorum Iudicum auctoritas exponatur nefariorum calumnijs, Simanch. de Republ. lib. 7. cap. 23. Credit enim Princeps, (ait text. in l. un. ff. de offic. Præf. Prætor.) eos, qui ob singularem industriam, explorata eorum fide, & granitate, ad huius officij magnitudinem adhibentur, non aliter indicaturos esse pro sapientia, ac luce dignitatis sua, quàm ipse foret indicaturus. Hinc cum Gneus Bebius, Tribunus plebis, Claudium Neronem, & Liuium Salinatorem de nimis asperè acta censura reos postularet apud Senatorem, hic eos, in dicta causa, absoluit: Vacuum om-*
ni

ni iudicij metu eum honorem reddendo ; qui exigere debet rationem , non reddere , inquit Valer. Max. lib. 7. cap. 1. *Lin. ab Urb. cond. DCLIX.* Quid enim metuat Rex de gestis Prorogis , quem ex cunctis Aulæ Proceribus , qua antea vitæ commendatione , qua præsentium morum integritate pollentibus , ad id muneris acciuit ? An vlla vnquam poterit subesse suspicio , nè quid , vel publico AÆrario surripuerit , vel priuatis Prorex , qui proprijs affluit opibus , vt ingenti acervo auri auri adderet hæc minima ? An timeri poterit , nè quid iniuste in aliquem decreuerit ille , cuius arbitrio demandandum Rex totum Regnum fore credidit ? Cum q. Metellus repetundarum accusatus causam diceret , tabulæque administrationis respiciendæ Iudicibus traditæ essent : omnes , qui tunc aderant , avertente oculos , indignum ratæ , chartæ , & non integritati eius fidem præstādam , cui Populus Romanus tantam Prouinciā commiserat , *Larr. decis. 98. num. 25.*

Prorege , proximi in dignitatis celestidine , Regentes sunt & ipsius enim latus cingunt ; vnde Consiliarij à latere dicti ; inque omnibus eius actibus debent assistere . Equum igitur est , nè longè absint in codicibus , in quibus de Prorege habetur sermo . Hinc merito reuocari ad examen , occasio suadet : an generalis visitationis subint censuræ Regentes Regiam Cancellariam ? Nos , nè transuersum agamur , rem paulò aliud exordiri non pigeat .

Mos fuit Principibus , quippe qui cunctis eorum imperio subiectis deberent aures , nè pluribus intentis , minores contra populi vota fierent ad singula dispicienda , aliquem sibi ex probatissimis Viris afficere in curarum partem . Ità vel in ipsis Urbis conditæ primordijs Reges Romulei Tribunos Celerum , Magistrosque equirum , laborum socios habuere . Deinde verò publico iure ad Imperatores translato , ab ijs ad Magistrorum equitum simulacrum Præfectus Prætorio iussus est , *l. 3. ff. de origin. iur.* Huius tanta erat

potestas , vt secundam ab Imperatoria , vocauerit *Zosimus lib. 2.* & Imperij sine purpura , *Ennapius in Proceres* , eamque his verbis describit *Cassiodor. in formula Præfetti Prætorio.* *Ecce est , vt possis leges condere , quando eius reuerentia potest negotia sine appellacione finire potestate igitur nulla dignitas est ei equalis , vice sacra ubique indicat , & paulò inferius : Et licet alia dignitates habeant terminos præfinitos ; ab ista tamen pendet geritur quicquid in nostro Imperio aequabili moderatione tractatur .*

Huius Præfetti Prætorio vice fungitur nostrum Regium Collaterale Consilium ; cuius origo quāquā vcrus sit nam & immunirare digni erant , quos lateris Imperialis dignitas illustret , *l. unic. C. de præf. labor. lib. 12.* In Regno tamen institutum fuit à Rege Catholico , & subrogatum loco Cancellarij ; vnde qui illud cōstant , reguntque , Regentiū Regiam Cancellariā nomenclaturā acceperunt , *Frecc. de subf. lib. 1. tit. de off. Magn. Cancell. & diximus in rit. t. num. 7. lib. 1.* quem locum memorat *D. D. Ant. Jo. de Cancellis in erudito responso consuet. de sus honores , & precedencias en Real Consejo Colateral , pag. 48.* & antiquitus Magistri libellorum nuncupabantur , *Buda. in l. nec quicquam ff. de offic. Procons. in quo honore fuit Papinianus , l. rescriptum , ff. de distract. pignor. prout* Nostates exponunt , *Frecc. de subf. lib. 1. de offic. Mag. Cancell. Surg. de Neap. illust. cap. 26.* Qua proinde oculi Principis dicuntur : ruriorem enim statum publicum , dicebat *Lampridius in Alex. Sever.* sub malo Principe , cui boni Consiliarij assident , quam sub bono Principe , cui mali adsunt Consilia : *l. 5. Bartholm. Philippus in tract. de Consejo , & Consejeros de los Principes , discurs. 10. Camill. Borrell. ad Belleg. in præmio , verb. Malos Consiliarios .*

Tam egregium verò dignitatis cultum non eò Regentes euehit , vt supra coercionis metam exollat , si quid peculatus , repetundarum , residuorum , vel id genus patrauerint . Facessit negocium , an & coram Visitatore rei

malè iudicatz actio in eos detur? Negant *Mench. conf. 53. Bonadill. lib. 5. polit. cap. 3. num. 55. Vargas en los fueros de Aragon. p. 8. tit. 3. Afflic. dec. 169. Sese in resp. syndic. num. 78. Portol. ad Molin. vers. forus, num. 7.* subditq; rationem *D. D. Hiér. Calà de visit. Magistr. differt. 7. num. 12.* quia cum Regentes Præfeti Prætorio munere fungantur, à quo conquerendi nulla datur potestas; in eiusque locum suffecti, vice sacra iudicent: nefas putari debet, si eorum sententijs, quæ quasi ab ipso met Principe prolata censendæ sunt, nota, suspicioque malitiæ inutatur.

Non oppidò tamen arridet ratio, 60 quam hæc de re subnectit *D. Calà*: dat enim non causam pro causa. Si quidem si idèd non datur actio rei malè iudicatz in Regentem, quia Consilium Collaterale vice fungitur Præfeti Prætorio, sequeretur, quòd Regij Consiliarij Sanctæ Claræ, non tenerentur Visitationis iudicio, vtpotò quia hic Senatus assimilatur Præfeto Prætorio, ad tradita à *Præfide de Erùch. decis. 148. num. 3. in fin. & 4.* Imò est Principis Concilium, *Gramm. decis. 62. num. 29. Molfes. conf. 47. post. 2. tom. consuet. Staiban. resol. 50. n. 6. & 12. 10. 1. & resol. 134. ex n. 10. & resol. 150. à nu. 1. 2. tom. 2. Casar. peregr. quæst. 4. 1. 2. num. 34. Prat. in Nicandr. num. 599. Topp. de orig. Tribunal. lib. 1. cap. 4. n. 16.* ipsummet Regem representans, vice sacra verè iudicat, vt plenè diximus in *rit. 288.*

Ratio igitur aliunde expiscanda, 61 quæ alia sanè esse non posset: nisi quòd cum Regentes iudicium ferant in Collegio Collateralis Consilij, nequit in certam personam rei malè iudicatz actio exerceri: quia cum, quod quisq; dederit suffragium, non pandatur: sed secerèd proferatur; sententiaque Regio, & communi omnium nomine promulgatur: nescit, qui damnu credidit ex iniusta sententiâ perperit, quis in ipsum, iniuste senserit; suffragiumque tulerit: adeòque ignorat, in quemnam de Collegio suam dirigat actionem. Ac verò totum Tribunal nequit de iniusta sententiâ postulari; non modò

quia, cum in Collegio licèt possint (quod nunquam credendum) adesse nonnulli Iudicum nefarii, perditique, fortasse reliquos vitæ commendabit integritas: atque ita in toto Tribunali visitando, insons pro fonte plecteretur; verum etiam nè, vt ait *Crespi de Valdunra, p. 1. obs. 1. num. 330.* causæ 62 omnes, quæ in Tribunalibus magno literatorum studio, labore, ac vigilijs essent decisæ, vnus forsàn studio subuerterentur. Hinc est quòd nullus in Regentem experiendi aditus læso aperitur. Arque ex hoc fit, quòd si Regens, quem domi iudicando læserit, non in Collegio; vel etimen repetundatum, peculatususq; admisserit, vtpotè quæ patrentur extrà Collegium, inquiri posse, compertissimum est.

An verò veritate nitatur opinio 63 firmans, quòd Magistratus conueniri possint actione rei malè iudicatz in Collegio, & vt Hispani vocitant *El Cuerpo de Audiencia*? diximus in *rit. 195. n. 182. hoc 4. 1.* & eruditè examinatz idem *D. Calà cit. tract. differt. 8.* qui num. 22. discuteit, an teneantur in solidum, vel pro virili? & nùm in subsidium? distinguens inter dolum, & culpam.

Quid autè dicendum de Baronibus 64 cum hi hoc in Regno dicantur Regij Officiales, *Franch. decis. 211. num. 7. Ioseph Sese decis. Aragon. 5. num. 18. Mastrilla. ad cap. 40. & cap. 56. num. 18. in.* controuersiam cadit, nùm generalis visitationis trutinæ supponantur? Et quidè antiquitus subibant hanc aleam: quod & in more positum iam olim prisci illis Quiritibus, quibus hoc potissimum erat eura, vt nè quid grauius paterentur subditi, ait *Tacit.* superius adductus *anual. lib. 10.* his verbis: *Olim quiddè non modò Prætor, aut Consul; sed inferiores Magistratus, ac etiam priuati mittebantur, qui Præmicias Imperio subiectas viderent; & quid de cuiusque obsequio videretur, referrent; trepidabantque gentes de estimatione singulorum.* Quia, cum ante 65 quàm rerum huius Regni potiretur Alphonsus I. fuissent Barones perpetui Gubernatores tantum, & Capita-

nei, iurisdictionisque nudam habentes exercitum, Principum nomine, *Marin. Frecc. lib. 1. de subfeud. tit. de antiq. Stat. Regni, num. 17. & lib. 2. tit. quis dicatur Comes, num. 1. tit. quis dicatur March. num. 8. & tit. quis dicatur Dux, num. 3. Carol. Sigon. lib. 4. de Regn. Ital. quo iure, vel nostris hiscè temporibus, Indos vti, testis est D. Ioannes Solorzan. de Indiar. Gubern. lib. 1. cap. 26. dicens: Curacarum officium potestas, & iurisdictionis angustioribus terminis continetur: nam dispositum fuit, ut populorum, siue municipiorum, quibus præsant, Domini non vocentur: sed tantum Gubernatores; fas fuit, ut non iudicarentur ad imparia, quò ad visitationis onus, cum cæteris Officialibus.*

66 Deinde post quàm Regnum hoc tenuit Alphonsus; ut Barones, quorum opéra usus fuerat in bello, ut in suam Ditionem redigeret Neapolim, tantum de se benè meritis augeret honoribus; ijs in ipsorum feudis omnimodam dedit cum mero, & mixto imperio potestatem, *Ifern. in Const. Regn. ea, qua ad speciale decus, & ibi Afflict. Caran. rit. 49. de Franch. decis. 370. num. 8. Ego in rit. 46. num. 12. lib. 1. ita ut Supremi veluti Principes in suis Oppidis euaserint; & ferè, ut inquit Carponius in pratt. crim. quæst. 109. num. 7. hodierni Duces, Marchiones, Comes, aliique Imperio subiecti status, in consortium Summi Imperij sunt admissi, eadem serè in suis territorijs gaudent potestatis sublimitate, qua Imperator ipse, cuius respectu in territorijs suis Imperatore representant, idemque posse, quod Imperator in Imperio. Vnde recessit ab aula mos visitandi Barones, *Mastrill. lib. 4. cap. 13. num. 228. Nouar. de granam. Vassall. tom. 1. pral. 10. ita, ut**

67 Inuictissimus ille Orbis Domitor Carolus V. dum ipsum opimis onustum spolijs ex Africa reducem hæc Ciuitas exciperet, populi clamoribus adactus, ut Visitatorem in Barones decerneret, anno 1536. duos Consiliarios elegit, qui consulerent grauaminibus, quæ vassalli perpetiebantur à Baronibus, *1. Vinc. Ann. in sing. 155. quem*

Tom. IV.

refert Tasson. de anteq. obs. 3. num. 50. Capiblane. lib. 1. de Baron. prag. 5. n. 94.

Et re vera, quia cum à Baronibus 68 durius haberentur subditi, aliquoque grauamine afficiuntur, Proregem habent, quem adeant, iustitiæ complementum illicè recepturi, *Mastrill. in tratt. de Magistrat. lib. 4. cap. 13. in fine*, compertum est, morem illum visitandi Barones, esse penitus superfluum: imò quandam, ut dicam, quasi possessionis feudorum rurbationem, *Frecc. de subfeud. authoris. 35.* adeoque abiit in defuetudinem, *Tasson. in comm. cit. obs. 3. num. 50. de Pont. de potest. Proreg. tit. de electione Officialium, §. 1. num. 62. Danz. de pugn. Doctor. tit. de visitat. carcer. & car. cap. 1. num. 9. tom. 2.* Quicquid de hoc ingemat *Afflict. in Const. Regn. Capitaneorum, num. 6.* dicens, futuram fuisse huiusmodi visitationem, & iuri consentaneam, & subditorum leuamini conferentem. Nam secus profectò esset potestatem Proregis, atque authoritatem infringere, imò præcipere: tum etiam, quia Rex agit solùm de visitandis Officialibus, qui suæ iurisdictionis habent exercitum; non de Baronibus, in quorum manus proprietates iurisdictionis trāsata fuit.

Atque in hac nuperissima visitatione 69 generali, quam Regis iussu fecit D. Regens Danesius Calati, Mediolanensis, cum cepisset eam in Barones exercere: cuncti huiuscè Regni Barones, Titulifque insigniti, habito ad Regem recurso, obtinere à Regiæ largitatis munificentia literas, nè in visitandis Baronibus se se Visitator immisceret: quorum exemplum ad posterorum notitiam subtexere libuit D. Hieron. Galà de visitat. differt. 6. in fin.

Discutiendum nunc est, an tempore 70 raneus Magistratus, qui deposito cingulo, syndicatus fuit, possit denuò apud Visitatorem Generalem accusari? fecernamus oportet Cæsareum à Iure Regni. De Cæsareo, si nulla in termino à legibus præstituta, fuit in eum instituta accusatio, quam ob rem Syndicatores ijs, testem probæ administrationis diploma, (quod liberato-

T t t 2 riam

tiam vulgus appellat) dederunt, nequit amplius accusari, *Farinat. de inquis. quest. 4. Clar. quest. 55. & 57. Reg. de Pont. decis. 26. num. 15.* Et si qui erunt, vel Fiscus, vel priuatus, qui accusatoribus insilire volent, repellentur; perinde, ac iniurias remiserint, suisque renunciauerint actionibus; iam quod Magistratum statuto tempore neglexerunt arceret: cum tempus peremptorium exclusiuum sit iuris agentis: *Quia quod ad non coparentes est prescripta actio, & amplius audiri non debent, nec in loco officij, nec in loco domicilij, inquit Tuschlin. S. concl. 175. num. 8. & 9.* Si vero, admissis iam accusationibus, absoluti legitime à Syndicatoribus, vel condemnati fuerunt: & tam Fisco, quam priuato praecluditur via iterum accusandi, ne seipsum de eiusdem hominis admissio queratur, *l. sepulchri violati, l. 1. ff. de sepul. viol. l. licet, S. fin. ff. nau. camp. stabul. Glos. in cap. de iure de accus. Sin denique erupit absolutio, quia non probantur, vel Fiscus, vel priuatus, quæ deculerant crimina propter potentiam fortasse accusati, collusionem, & conniuentiam, prauaricationem, merumue, aut alio quopiam modo: tunc fas erit utrique querimonias instaurare; & in hoc nullum erit discrimen inter Fiscum, & priuatum: dummodo de huiusmodi impedimentis protestari fuerint, antequam Syndicatores sententiam ferrent; secus si tunc contigerint, *Solorz. lib. 4. de iudic. guber. cap. 8. num. 68. Canale de brach. reg. p. 3. num. 10. & 11. Cancr. 2. var. cap. 2. num. 65. Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 6. num. 3.* ne daretur anfa fraudibus accusantium; qui inchoarent quidem accusationem; sed data opera, probarent nihil: vt in perpetuo, ne dum diutino ageret reatu Magistratus, iugiterque ab ipsis trepidaret: quod sane nullo pacto esset æquo animo ferendum.*

De iure autem Regni, patet semper 73 facultas Fisco inquirendi in Magistratus, etiam post redditum syndicatum, *Cap. Regni, incip. statumimus, quod tam iustitiarj; maxime quando syndica-*

tores per inquisitionem non processerunt, quod poterant vigore *Consist. Regni, quæ incip. volumus.* Verba, *d. Cap. statumimus, quod tam iustitiarj, vt cauillationum effugia occudantur, hic libuit subtexere: Et nihilominus remanente licentia Regia Curia super eorum excessibus, atque processibus facere per speciales personas inquireri, ut secundum merita, & probata inquisitionis ipsius de male actis per eos, vel corporaliter puniantur, secundum quod delicti qualitas exigat, vel ad penam pecuniariam Fisci commodis applicandam.*

Neque hoc iuriu cautum fuit: 74 quandoquidem Magistratus, si in officio deliquerit, duobus indigit offensam: Reipublicæ nimirum, cuius interest, ius Ciuium tribus ac priuatis, quorum ius laeditur. Factum sit licet satis per Syndicatores ipsos, quorum ius imminutum dicatur: quis inficias ibi Principi, in quem lege Regia omne ius, omnisque Reipublicæ facultas concessit, *l. 1. de consist. Princip. vt publicam persequatur iniuriam, reliquam esse potestatem inquirendi per generalem, vel specialem inquisitionem?* ita arguit *Bellug. in spec. S. post militares, rubr. 35. num. 5.*

Accedit, quia cum iurisdicção Syndicatorum à Principe promaneat, nequaquam censetur ipsis concessa priuatiuè, *Burr. in cap. cum contingat, num. 10. vers. vno, de for. compes. sed cum latitud. l. fin. C. de iurisd. oian. iud. l. mo nec posse à Principe priuatiuè concedi; tueretur Bald. in l. 1. S. 1. num. 6. de offic. Praefecti. Vbi de regalia immunitat. Quapropter non est, cum Principi denegeret inquirendi copia in Magistratus post redditas Syndicatoribus rationes.*

Et licet contendant *Donadill. lib. 5. cap. 2. num. 24. & cap. 3. num. 133. cum segg. Solorz. de iudic. guber. lib. 4. cap. 8. num. 68. Cancr. 2. var. cap. 2. num. 65. & lib. 3. cap. 12. num. 42. Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 6. num. 3.* nostram hanc conclusionem infringere, freti quòd absurda foret, quem de iisdem criminibus iterum postulari, ex *reor. in l. si cui, S. jf. dem. ff. de accusat. omni rei iudicant. exceptio*

ceptio suffragetur; præferendum hæc in re Fiscum priuato; atque adeo si priuato pro geminatis accusationibus præcluduntur fores; multò magis Fisco, cuius in accusando imbecillior vis est, quàm priuati, *Villadieg. in polit. cap. 6. §. 3. num. 10.*

Attamen damus vltro manus contrariam sustinentibus aleam, si sermo sit de iure Cæsareo. De iure autem Regni dicendum aliter est; quod, & excepit idem *Solorz. loc. cit.* dicens: *Hoc tamen defendi potest, quando in alijs Regnis non dantur leges, nec statuta, qua contrarium præcipiunt.*

Nec obest *Pragm. 1. de syndic. Offic.* 77 finens, quòd possit procedi etiam per inquisitionem, tam generalem, quàm specialem, per Syndicos in locis, vbi administrauerint, ab Vniuersitate electos: nam non inde est, quòd eripuerit Principi, quando sibi libuerit, hanc, de qua diximus, facultatem inquirendi: cum *Pragm.* conferat potestatem Syndicatoribus, non abdicet Principi.

Multò minus *mem. Pragm.* licet edita anno 1477. corrigat, vt maluerunt nonnulli, dispositionem dicti *Cap. statumus, quòd tam iustitiarj,* conditi anno 1278. Siquidem *Pragm.* cauit de nouo, dandum esse syndicatum coràm Syndicis ab Vniuersitate electis; quando per *Consist. & Cap. Regni* fuerat statutum, dandum coràm Successoribus. At verò hoc, quod confidat Regiæ Curia inquirendi facultas, cum non sit specialiter immutatum, cur stare prohibeatur, clamat *text. in l. sancimus, C. de testam. qua de re in rit. 195. n. 127.*

Nec conuerantur, qui honoribus 79 inseruiunt, si durius fortasse, quàm mallent, secum agatur: quòd duplici cruxina eorum gesta pensanda sunt, altera syndicatus, inquisitionis altera. Nam in iuribus non confertur iudicium munus, honorisque beneficium. Hac lege dat Princeps ipsis Magistratum, vt subsint visitationi, etiam post redditas in syndicato rationes; & ipsi quasi cōtrahunt cū Principe, dum in se honorem Magistratus accipiunt, vltro sese huiusmodi oneri subijcientes. Nec

quisquam putet, grauiter hoc aduersus eos constitutum: nam est in ipsorum arbitrio, nè quem recipiant: loquens de nautarum, & cauponum onere, inquit *Vlpian. in l. 1. ff. nau. camp. stabul.*

Fuerat, & hoc veteribus Romanis 80 positum in morem. Cōperimus, Marianam, ac Liciniam Virgines Vestales, absolutas à L. Metello, Pōtifice Maximo, de incestu, Tribuno plebis accusationem instaurante de eodem crimine, fuisse à Lueio Cassio damnatas, *Valer. Max. lib. 3. cap. 11.* Mulierem, quandam, quæ extincto filio, liberos necis reos detulerat: cum hi à Lue. Seruiano absoluti fuissent, exorasse à Traiano, vt causa iterum, apud eundem Iudicem discuteretur, legitimis apud *Olin. epist. ad Macrin.* Si tamen his rationibus, atque exemplis non acquiescant, qui in Magistratu sunt, adeant demùm, omnium optimam rationem inuenturi, *Vlpianum in l. profpexit, in princ. ff. qui, & à quib.*

Rationales Regiæ Cameræ Summa- 81 riarum vilitationis iudicio subsint? Quæstio orta fuit tempore, quo Regni clauum moderabatur Exc. Marchio de los Veles, qui recognoscere intēdebat Franciscum Corrado, illius Tribunalis Rationalē, criminis inquisitum, de quo memini in *Rit. 169. n. 5. rit. 274. n. 124. tom. 3. & rit. 295.* ac profectò quòd ad iuris cōmunis peritiam dispositionem, Prorex videtur habere potestatem cognoscendi de Officialibus; In Officia- 82 les etenim Præfectorum cursum publicum laniantes, vel praua contrā vtilitatem publicam molientes, vindicandi sibi data est potestas, ita vt Præfectos de eorū culpa faciat certiores, *l. in Officiales 4. C. de offic. Reclor. Præuinc.* Imò si quos Iudices, vel propter aduersam, & longinquam corporis valetudinem, vel propter negligentiam, aut furum, vel simile aliquod viciū, inutiles esse repererit, his ab administratione remotis, & vice eorum alijs subrogatis, furibusq; poenis legitimis subactis, ad Principis mansuetudinem, non crimina, sed vindictam referre debet, *l. si quos 3. C. de offic. Præf. Præf. Orient. & illis.*

riam vulgus appellat) dederunt, nequit amplius accusari, *Farinat. de inquis. quæst. 4. Clar. quæst. 55. & 57. Reg. de Pont. decis. 26. nu. 15.* Et si qui erunt, vel Fiscus, vel priuatus, qui accusationibus insistere volent, repellentur; perinde, ac iniurias remiserint, suisque renunciauerint actionibus; iam quod Magistratum statuto tempore neglexerunt arcerere: cum tempus peremptorium exclusiui sit iuris agentis: *Quia quod ad nō cōparentes est præscripta actio, & amplius audiri non debent, nec in loco officij, nec in loco domicilij, inquit Tusch. lit. 5. concl. 175. nu. 8. & 9.* Si vero, admissis iam accusationibus, absoluti legitime à Syndicatoribus, vel cōdemnati fuerunt: & tām Fisco, quàm priuato præcluditur via iterum accusationis, nē scēpids de eiusdem hominis admissio quærat, *l. sepulchri violati, l. 1. ff. de sepul. viol. l. licet, §. fin. ff. de nant. cap. statul. Glos. in cap. de iure de accus. Sin. denique erupit absolutio, quia non probant, vel Fiscus, vel priuatus, quæ detulerant crimina propter potentiam fortasse accusati, collusionem, & conuentionem, præuentionem, metumue, aut alio quopiam modo; tunc fas erit utrique querimonias instaurare; & in hoc nullum erit discrimen inter Fiscum, & priuatum: dummodo de huiusmodi impedimentis protestati fuerint; antequam Syndicatores sententiam ferrent; secus si tunc contigerint, *Solorz. lib. 4. de iudic. guber. cap. 8. nu. 68. Canale de bruch. reg. p. 3. nu. 10. & 11. Cancr. 2. var. cap. 2. nu. 65. Masfrill. de Magistr. lib. 6. cap. 6. nu. 3.* nē daretur anfra fraudibus accusantium; qui inchoarent quidem accusationem; sed data opera, probarent nihil: vt in perpetuo, necdū diutino ageret reatu Magistratus, iugiterque ab ipsis trepidaret: quod sanē nullo pacto esset æquo animo ferendum.*

De iure autem Regni, patet semper 73 facultas Fisco inquirendi in Magistratus, etiam post redditum syndicatum, *Cap. Regni, incip. statumimus, quod tam iustitiarj;* maxime quando Syndica-

tores per inquisitionem non processerunt, quod poterant vigore *Consist. Regni*, quæ incip. *uolumus*. Verba, *d. Cap. statumimus, quod tam iustitiarj,* vt cauillationum effugia occulantur, hic libuit subtexere: *Et nihilominus remanente licentia Regia Curia super eorum excessibus, atque processibus facere per speciales personas inquiri, ut secundum merita, & probata inquisitionis ipsius de male actis per eos, vel corporali-ter puniantur, secundum quod delicti qualitas exigat, vel ad penam pecuniariam Fisci commodis applicandam.*

Neque hoc iusiuri cautum fuit: 74 quandoquidem Magistratus, si in officio deliquerit, duobus insigit offensam: Reipublicæ nimirum, cuius interest, ius Ciuium tribui ac priuatis, quorum ius laeditur. Factum sit licet satis per Syndicatores ijs, quorum ius imminutum dicatur: quis inficias ibit Principi, in quem lege Regia omne ius, omnisque Reipublicæ facultas concessit, *l. 1. de consist. Princip.* vt publicam persequatur iniuriam, reliquam esse potestatem inquirendi per generalem, vel specialem inquisitionem? ita arguit *Bellug. in spec. §. post militares, rubr. 35. nu. 5.*

Accedit, quia cum iurisdicatio Syn- 75 dicatum à Principe promaneat, nequaquam transeat ijs concessa priuatiue, *Batr. in cap. cum contingat, nu. 10. vers. nota, de for. compet. sed cumulatim, l. fin. c. de iurisd. om. iud. l. iud. nec posse à Principe priuatiue concedi; tunc Bald. in l. 1. §. 1. nu. 6. de offic. Praefecti. Vbi nō regalia immutatur. Quapropter nō est, cūr Principi denegetur inquirendi copia in Magistratus post redditam Syndicatoribus rationem. Et licet concedant *Ronadill. lib. 5. cap. 2. nu. 24. & cap. 3. nu. 133. cum sequ.* *Solorz. de iudi. guber. lib. 4. cap. 8. nu. 68. Cancr. 2. var. cap. 2. nu. 65. & lib. 3. cap. 1. nu. 42. Masfrill. de Magistr. lib. 6. cap. 6. nu. 3.* nostram hanc conclusionem infringere, freti quod absurdum foret, quem de iisdem criminibus iterum postulari, ex *tenor. l. si cui, §. si dem. ff. de accusat. cum rei iudicant. exceptio**

ceptio suffragetur; præferendum hac in re Fiscum privato; atquæ adco si privato pro geminatis accusationibus præcluduntur fores; multò magis Fisco, cuius in accusando imbecillior vis est, quàm privato; *Villadiæ. in polit. cap. 6. §. 3. num. 10.*

Attamen damus vtrò manus contrariam sustententibus aleam, si sermo sit de iure Cæsareo. De iure autem Regni dicendum aliter est; quod, & excepit idem *Solorz. loc. cit.* dicens: *Hoc tamen defendi potest, quando in alijs Regnis non dantur leges, nec statuta, quæ contrarium præcipiunt.*

Nec obest *Pragm. 1. de syndic. Offic.* 77 finens, quòd possit procedi etiam per inquisitionem, tàm generalem, quàm specialem, per Syndicos in locis, ubi administraverint, ab Vniuersitate electos: nam non inde est, quòd eripuerit Principi, quando sibi libuerit, hanc, de qua diximus, facultatem inquirendi: cum *Pragm.* conferat potestatem Syndicatoribus, non abdicet Principi.

Multò minus *mem. Pragm.* licet edita anno 1477. corrigat, vt maluerunt nonnulli, dispositionem dicti *Cap. statumimus, quòd iam iustitiarj*, condita anno 1478. Siquidem *Pragm.* cauit de nouo, dandum esse syndicatam coràm Syndicis ab Vniuersitate electis; quando per *Constit. & Cap. Regni* fuerat statutum, dandum coràm Successoribus. At verò hoc, quod confidat Regiæ Curie inquirendi facultas, cum non sit specialiter immutatum, cõr stare prohibetur, clamat *text. in l. sancimus, C. de testam.* qua de re in *rit. 195. n. 127.*

Nec conquerantur, qui honoribus 79 inferuiunt, si durius fortasse, quàm mallent, secum agatur: quòd duplici erutina eorum gesta pensanda sunt, altera syndicatus, inquisitionis altera. Nam in inuitis non confertur iudicium manus, honorisque beneficium. Hac lege dat Princeps ipsis Magistratum, vt subsint visitationi, etiam post redditas in syndicatu rationes; & ipsi quasi cõtrahunt cõ Principi, dum in se honorem Magistratus accipiunt, vtrò sese huiusmodi oneri subiicientes. Nec

quisquam putes, grauiter hoc aduersus eos constitutum: nam est ipsorum arbitrio, nè quem recipiant: loquens de nautarum, & cauponum onere, inquit *Vlpian. in l. 1. ff. naut. camp. stabul.*

Fuerat, & hoc veteribus Romanis 80 positum in morem. Cõperimus, Martianam, ac Liciniam Virgines Vestales, absolutas à L. Metello, Põtifice Maximo, de incestu, Tribuno plebis accusationem instaurante de eodem crimine, fuisse à Lucio Cassio damnatas, *Valer. Max. lib. 3. cap. 11.* Mulierem, quandam, quæ extinco filio, libertos necis reos detulerat; cum hi à Luc. Seruiano absoluti fuissent, exorasse à Traiano, vt causa iterum, apud eundem Iudicem discuteretur, legitimis apud *Olin. epist. ad Macrin.* Si tamen his rationibus, atque exemplis non acquiescant, qui in Magistratu sunt, adeant demùm, omnium optimam rationem inuenturi, *Vlpianum in l. prof. pexit, in princ. ff. qui, & à quib.*

Rationales Regiæ Camere Summa- 81 rize nũ visitationis iudicio subsint? Quæstio orta fuit tempore, quo Regni clauum moderabatur Exc. Marchio de los Veles, qui recognoscere intẽdebat Franciscum Corrado, illius Tribunalis Rationalẽ, criminis inquisitum, de quo memini in *Rit. 169. n. 5. rit. 274. n. 124. tom. 3. & rit. 295.* ac profectò quòd ad iuris cõmunis pertinet dispositionem, Prorex videtur habere potestatem cognoscendi de Officialibus; In Officialibus 82 les etenim Præfectorum cursum publicum laniantes, vel praua contrã utilitatem publicam molientes, vindicandi sibi data est potestas, ita vt Præfectos de eorũ culpa faciat certiores, *l. in Officiales 4. C. de offic. Reilor. Prorinc.* Imò si quos Iudices, vel propter aduersam, & longinquam corporis valerudinem, vel propter negligentiã, aut furtum, vel simile aliquod vitium, inutiles esse repperit, his ab administratione remotis, & vice eorũ alijs subrogatis, furibusq; poenis legitimis subactis, ad Principis mansuetudinem, non crimina, sed vindictam referre debet, *l. si quos 3. C. de offic. Præfess. Prat. Orient. & illis.*

& illis. siue igitur Prorex Praefecto Pratorio aequiparetur; siue Rectorem Prouincię ipsū esse; quis maluerit, semper in ipsos Officiales animaduertere posset, dicebatur. Haud tamen hæc, quæ dicta sūt, adeo indubitata videtur, quin euitari possint: etsi enim pro nunc Proregem ad instar Praefecti Pratorio esse admittatur; adhuc tamen non ea censendus est omnimodo potestate, siquidem Praefectus Pratorio alios vice rectorum subrogare potest, quod Proregi denegatum est.

Pater proinde, ex lata potestate Praefecto Pratorio concessa, inter ipsum, & Proregē longa discriminis differentia, at si Rectorem Prouincię Proregē esse contendatur, tunc animaduertendum est, eo in casu rescriptum dirigi ad Praesidem Prouincię, cui permittitur animaduertere in Officialibus Praefectorum, dummodo Praefectos faciat ceteriores. Longè diuersa est hæc thesis, in qua non est dare mediam personam inter Regem, & Proregē, cui tribuantur Officialia: ex quo liquet, casum illum procedere in Officialibus à Praefecto Pratorio creatis; quod suadetur: cum fiat mentio de cursu publico, ut scilicet intelligatur de Officialibus cursui publico praepositis, tot. tit. de curs. publ. lib. 12. tit. de curiosis lib. 12: Panciroli. de utraq. notitia dignitatum, cap. 6. quapropter nō videtur iure cōmuni, quod valeat Prorex in Officialibus iurisdictionē exercere,

84 nam Praefectus Pratorio augustali ordinario, sub se iudiciū examinandi flagitia, & super his referendi: non autem amouendi, vel puniendi habet potestatem, l. fin. C. de offic. Praefecti. Prator. August. & licet Fulg. in cit. l. fin. dicat id specialitèr constitutum in Praefecto Pratorio Aegypti; is enim est Praefectus Pratorio Augustali, ab Augusto Primum ordinatus, l. 1. C. cod. tit. l. unic. ff. cod. tit. id verum est: quod ad alios pertinet Praefectos Pretorij, Orientis scilicet Illyrici, & Aethiopicæ, à quibus non benè ad Proregem argumentum deducitur, quibus in Regno nostro protus est iniunctum, & prohibitum, se introumittere in Officialibus perpetuos, at-

tentis etiam nouissimis, geminatisque ordinibus, de quibus ipse memini in Ric. 295. n. 10. hoc 4. tom. Imò indubitatae sunt instructiones secretæ absolutæ, & declarantes, inter quas expres-

85 sit habetur, Proregē debere dumtaxat Regem consulere de Officialium excessibus, Reg. Tap. dec. Supremi Senat. Ital. 3. ex num. 22. & tangit. decis. 2.

Ex his inspiciedū est, nūm Rationales sint Officialia, ita ut cōprehēdātur in instructionibus de Officialibus loquen-

86 tibus? quod iure cōmuni suaderetur, secundū quod Rationales Officialia nominantur, l. Officialia 4. C. de Episc. & Cler. l. 1. C. de offic. Comit. S. Palat. Verū nomen ipsum à rationibus deductum, verior, nē competat iure illo illis tantummodò, qui hodie sunt D. Praesidentes Amplissimi, & Venerandi Tribunalis Regiæ Cameræ Summarie, qui passim vocabantur Procuratores Cæsaris, Comites sacrarum largitionum, & rerum priuatarum, illa rationem legitur in Iurē, l. fin. C. de Aduoc. Fisci, Rationales vocari Praesidentes priuatæ rei causis, vel sacris ætariis; hinc, in pandectis inscribitur titulus de officio Procuratoris Cæsaris, vel Rationalis

87 Vnde ad Fiscum pertinentes causas Rationalis decidit, l. ad fiscum Cod. ubi causa fiscales, Rationalis etiam, idest Procurator Cæsaris iuris ordinem sequitur, l. 3. iuncta Gl. C. de cōuenien. fisci. debitor. lib. 10. & sanè Rationales Imperatorum temporibus appellati sunt, qui Procuratores Cæsaris antea dicebantur, Brisson. de verb. sign. ad ius pertinent signifi. in verbo Rationalis. Hinc legimus apud Lappin Alex. ubi aliquos voluisset Rectores Prouincijs dare, vel Propositos facere, vel Procuratores, idest Rationales ordinate, Corrad. in templ. Iudic. par. 1. §. 4. vers. Quæstoris, Cassan. in Catal. glor. mund. par. 7. conf. 25. Errec. de subfend. lib. 1. in cap. 1. de Magn. Camer. Hinc etiam Regia Camera Audientia Rationum antiquiùs nominabatur, Surgens de Neapoli illust. cap. 7. Hodie igitur Rationales diuersi sunt à Procuratoribus Cæsaris, quip-

88 pei qui non ipsi sunt Procuratores, sed D.D. Præsidentibus referunt, quod receptum, quidquid expensum ex patrimonio Principis; vel quid acceptum, & expensum rationibus referunt, id est in rationariis (vulgò quæ registra appellantur) describunt, *Surg. cit. cap. 26.* qua de re dixi in *Rit. 1. sub. n. 21. & vñ dendi D. Reg. Moles decis. S. 29. de orig. Præs. Topp. p. 2. de orig. Tribunal. lib. 4. cap. 3. & cap. 8.* Ex his patet, Rationales nostri temporis nomen referre antiquorum, non autè dignitatem. Verùm

89 indubitatè comprehenduntur, tanquàm pars integralis Regiæ Cameræ: quandoquidem in Regis litteris scribitur *Magnificis Præsidentibus, & Rationalibus Regia Camera Summaria, toto titu. de offic. Proc. Casar. in vol. prag.* Præterea votat Rationales, *prag. 1. §. in super, prag. 2. §. hoc quidem eod. tit. de offic. Procurat. Casar.* Item debent allegari suspecti ad instar aliorum Officialium, *prag. 1. de suspit. official.* Imò cùm supplicaretur Regi Maiestati pro visitandis Officialibus perpetuis, expressum fuit de Rationalibus, *cap. 3. inter cap. concessa à Casar. Maiest. Car. V. in anno 1536. in parl. generali fol. mibi 102. à terg.* Sed et si Rationales prædictis præ-

90 rogatus fructoris non tamè summi sunt Magistratus, cum vacent relationibus faciendis, & sedent extra confessum Præsidentium, & si aliquo favore potiuntur, est ex connexitate totius Tribunalis, quod non diuiditur. Votum autem proferunt in causa tantum commissæ, & quod dictum est de suspitionis allegatione, est ex identitate rationis militante, à Pragmatica excogitata aduersus litigantium malitias. Alijs quidem fruuntur fauoribus, nedùm ex totius Tribunalis connexione, quod non diuiditur; sed quia summum munus exercent, *Topp. 3. de orig. Tribunal. pag. 224. & præclarissimi sunt Viri.* Atque

91 semper obseruatum, priores partes Visitatoris fuisse in cognoscendo Rationales, ipsosq; tanquàm Officiales à Rege creatos Proregis iurisdictionem omninò declinare, quod Cæsaris rescripto probatur in *l. fin. C. ubi Senat,*

vel Clariss. ibi: nullius alterius iudicis, nisi nostræ pietatis huiusmodi esse cognitionem, vel sacri tantummodo cognitoris, cui nostra Serenitas huiusmodi negotij audientiam vice sua sacris apicibus mittendis mandauerit. Qua constitutione expressum constat, iurisdictionem in Magistratus soli Principi reservatam, ut supra dixi, & in *Rit. 195. nu. 92. 10. & propterea, apud Regiū Visiratorum fuit ad libellam reuocatum, an forent molestandi ob exactionem habitam chrystallorum, ac derictuum Declaratoriarum? & in eorum gratiæ editum responsum, rescribit Topp. de orig. Trib. p. 3. pag. mibi 412.* Hinc Sua Maiestas mandauit, nomine suo selegi iunctam in memoratū Rationalē Franciscū Còradū, ut in *mòx. cit. rit. 269. n. 5. rit. 274. n. 124. & Rit. 195. n. 17.* indicauit.

Qui Neapolitani Exercitus Auditorio præest, quem nos Auditorem Exercitus, vulgò del Campo, appellamus, visitationis quoque iudicio subest; et si enim Proregis prouisione constituitur; non tamen temporaneo syndicatui pareat, ut censet *Thor. p. 2. compend. verbo, Præcedere quis nam, pag. 484. nota.* Idem in Vicario Episcopi, ex *Genoens. in prax. Curia Archiep. Neapol. cap. 71.* Excellens sanè munus: nam circa Militiam versatur, quæ huius Mundi maximam gloriam occupat, ut octo supra quadraginta speculationibus considerare possumus, cū *Chaffar. in Cathal. glor. Mūd. integra par. 9.* Hinc Arrius Menanter de re militari pertransiens inquit, in Iudicij Militem esse Aduersarij præfiosorem, *l. 4. §. non omnis, ff. de re milit. cuius plurima enarrantur privilegia, Bellug. in specul. Princip. rubr. 20. §. quia potest.* Aliqua apud *Fabr. lib. 1. semestras. p. 17. & 18. Baltax. Ayalam, Exercitus Regij apud Belgas Auditorē, de iure belli lib. 3. c. 8. Gland. Coter. qui tractatū edidit de iur. & priuileg. milit. ac quinquaginta prerogatiuas recenset Mar. Mam. in tract. de priuileg. mil. Signor de Amod. inter trac. fol. 26. 10. 18. Roudin prag. 16. n. 10. de milit.*

Idemque procedere in Commissario Campanæ, cuius arbitrio omnia

nia sunt relicta, ex *Marfil. de bannis. verb. Indice, num. 246. Grand. de bello exul. spec. 50. num. 2. Danz. de pugn. DD. tit. de potest. ad mod. bell. cap. 7. in fin. & 10m. 2. tit. de salar. cap. 1. indicat Rocc. de offic. tit. de offic. Commis. general. Camp. pan. rub. 15. num. 115. monens nu. 117. nostro in Regno militare dispositionem prag. 3. de offic. Iustit. indistincte omnes Officiales temporales complectentem.*

Ac quinam tubarum clangor aures
96 personat? quæ per inane strepunt tym-
pana? An Casaphraëti, mucronum vi
immunitatem ab huiusmodi iudicio
efflagitatis? Silere solent, faccor, Iura
inter Belli apparatus: in hac verò thesi
nouo quidè m more cedunt Arma Iu-
ribus, submituntq; Fasces Togæ. Ve-
litis, nolitis, obnoxii visitationis cen-
suræ vos etiam estis, Militiæ Ministri,
Classiumque Præfecti. Id tamen intel-
ligendum, quando malitia, dolusvè
malus adhibetur, qui tamen nullo pa-
97 tō præsumuntur in Viro Nobili, ac
Generis claritate conspicuo, ex text. in
l. quod si nolit, §. qui mancipia, ff. de
adil. edict. cap. sui, de consec. dist. 5.
nonell. 10. in fin. Gloss. in l. cum unico,
verb. Domum, ff. de alim. & cib. legat.
Olthead. in comparab. benef. par. 1. cap. 33.
num. 69. Gambarà de authoris. Legat. à
Lasere, lib. 7. num. 269. latè Arce de
Osolora de Hispan. nobil. p. 2. cap. 3. n. 15.
adè quòd ausus est dicere lo: Vincen.
Houed. conf. 33. num. 48. vol. 2. à No-
bilitate excludi probationes; ergò
98 multò magis præsumptiones: maximè
quando Nobilitati cohærent præce-
dentis vitæ laudabiles mores, l. defen-
sorum, §. & is qui, ff. de re milit. ibi:
Inspecto vita eius præcedentis actum, ve-
nia ei dabitur, l. non omnes, §. in princ.
ff. eod. ibi: Non omnes desertores simi-
liter puniendi sunt; sed habetur, & Or-
dinis, & stipendiorum ratio, & gradus
Militiæ, vel loci, ac muneris deserti, &
ante acta vita: cap. cum inuentus, de
purgat. canon. cap. cum in nostra, de pro-
bat. & vitæ ante actæ rationem cum
primis habendam, vsus obtinuit Cra-
nett, conf. 99. num. 12. in fin. quem refert

*Menoch. conf. 283. num. 16. tradit Adrian. Gilman. vet. Camer. Imperial. p. 2. vol. 6. num. 10. & 11. Didac. Perez in rub. tit. 18. lib. 8. ord. post Marc. innuieque Cic. in orat. pro Publ. Sylla, ibi: Omnibus in rebus, Iudices, quæ gravior, maio-
resque sunt, quid quis voluerit, cogita-
uerit, ad miserit, non ex crimine, sed ex
moribus eius, qui arguitur, est ponde-
randum: Quia sicuti nemo repente
fit perfectissimus: ita nemo repente
fit pessimus.*

Ac verò, quando nulla subest doli,
99 machinationis, ac malitiæ suspicio, su-
preme notæ Auctores asserunt, non
teneri Militiæ Præfectos stare syndica-
tui de insperatis prælii euentibus: Ita
D. Martine de Ayala Archiep. Valentini.
tract. de iur. bell. lib. 2. cap. 2. num. 12.
Lustro Adamus Contzem lib. 2. polit. cap.
22. §. 2. ibi: Duci Bellorum magis est
in re gerenda libertas permittenda, neq;
punendus ab rem malè gestam. Dubia
100 enim est belli alea: incerta in potestate
nostra sunt; de euentu Fortuna iudi-
cat, Senec. Epist. 14. in fin. Erasmi in
adag. incertus euentus. Tiber. Decian. re-
spon. 29. num. 16. probans, quòd qui fa-
cit, quod alij solliciti sunt facere, non
dicitur in culpa, cap. 23. quass. 1. ibi:
Ea, quæ propter bonum, & licitum fa-
cimus, si quid per hoc, præter nostram vo-
luntatem malè acciderit, nobis non im-
putetur. In bello, si poeticè loqui lice-
ret, dicerem, Fortunam ludere; ca-
tholicè autem assero, D. O. M. qui
Deus est Exercituum, impartiri lætas
victorias, aut iacturas: cum vt pluri-
mum, quādo sibi quis credat, è senten-
tia euenturum, accidet quo l. minimè
putabat, vt ait Plautus. Iusper. la fa-
pè accidunt magis, quàm quæ speres.
101 Hinc nō rarò fit, quòd Dux eo præpa-
rato, ijs conditionibus, eo auxiliorum
concurfu potitur hostium spolijs; alio-
tempore idem fortasse, vel alter Dux,
eodem apparatu, iisdem conditionibus,
eodem auxiliorum concursu impu-
dentè fugam arripit, terga hostibus
vertet, vel toto cum exercitu occum-
bet. Pyrrhus fudit Romanos, quia
tulit in bello elephantes, vt ait Iustin.
lib.

lib. 18. Annibal deinde, id vnum in-
 votis habens, vt Romanos delerere,
 Pyrrhi euentu edoctus, sibi certus vi-
 ctoriae praemisit ante primum agmen
 elephantes; & hi fuerunt causa, vt vi-
 ctus decederet, teste *Liv. lib. 22. decad.*
 3. Contendit Alexander Macedo exi-
 gua copiarum manu contrā Darium
 praeliari, cui tot Milicum millia pugnab-
 ant. Ac tandem Darius, tanti Exer-
 citus Rex, qui triumphantis magis,
 quā dimicantis more, vt ait *Q. Cur-
 tius de reb. gest. Alex. Magni. lib. 1. m. 1.*
 cū sublimis inierat praelium, fugatus
 cessit Alexandro: qua de re excla-
 mans idem Author lib. 3. m. 11. in fin.
*In acie autem, inquit, caesa sunt Persarum
 peditem centum millia: decem verō
 millia interfecta equitum. At ex parte
 Alexandri quatuor, & quingenti sancti
 fuerunt; triginta omnino, & duo ex pedi-
 tibus desiderati sunt: equitum centum
 quingentia, interfecti: Tantulo im-
 pendio ingens victoria stetit.* Quoties
 autem legitur apud Veterum monu-
 menta, copias quamvis firmitate, ac
 robore praestantes, viso hoste, fugā se
 mandasse consternatos, subitis quibus-
 dam terroribus, qui à Poetis Pani,
 vel Fauno dicati, Panici dicuntur, vt
 innuit *Alciat. embl. 129.* dicens:

*Effusa cernens fugientes agmine tu-
 mas,*

*Quia mea nunc inflat cornua? ?
 Faunus ait.*

Quid culpae, quae solet Duci in tam su-
 bitis casibus, in tam inopinata fugā, si
 vniversus disijciatur exercitus? Vide-
 re est *Iudith 15. & 2. Machab. 12. de
 exercitu Scion. 4. Reg. 7.* ibi: *Surrexerunt ergo, & fugerunt in tenebris, &
 dereliquerunt tentoria sua, fugeruntque
 animas tantum saluare cupientes.* Hoc
 perpendens iusti iudicii truciā, ait
*Carol. Scribae. lib. 2. Infit. poli. Gbri-
 fias. cap. 22. Scio, deinde mortalium ple-
 rosque res ferē, prudentinque ab enen-
 tu metiri. Vnde non raro eadem empi-
 de nunc prudentia, nunc temeritati ad-
 scribuntur, nunc robori, nunc furori.
 Quare eadem res nunc sapientia, nunc
 stultitia nomen accipiant. Quare stulti-
 diū reperiri nihil potest. Quamobrem*

Tom. IV.

cum accusatus esset, vt refert *Liv. lib. 2.*
Caius Terentius Varro, apud Sena-
 tum, quod ex ipsius temeritate acci-
 disset Romanis Cannensis clades: ma-
 ximē quia terga in eo confictu vertisset,
 poenis noluit Senatus illum mul-
 dare; imō maximis honoribus incolu-
 mem ex tam memorabili clade venien-
 tem ante Urbem excepit.

Itaque ex rectē instructo exercitu,
 102 callido Duce, eleuatione loco, nume-
 roque Milicum, nullam licet ferō vi-
 ctoria arguere, vt plerique tudis in-
 genij cogitant; in quos inuehit *Cicero
 pro Caio Rabir. Posthum. Hoc plerique inquit,
 facimus; vt consilia euentibus ponderemus;
 vt cui bene quid processerit, nihil
 illam prauidisse; cui secus, nihil
 sensisse, dicamus.* Et iniquum esset,
 quod si fregisset hostes Dux, omnes
 cum Milites, cum qui domi fuissent,
 victoria letari, ac se gloriari potuissent:
 si Dux fractus esset aduerso Marte,
 ipse infelicitis euentus reatum lue-
 ret, praeterea nemo: ita *Tacit. in vit.
 Agricol. ibi: Iniquissima bellorum con-
 ditio est: prospera omnes sibi vendicant,
 aduersa uni imputantur.*

Hinc est, quod prudētissimus quisq;
 103 Princeps ei, quem copijs praeficit,
 nulla dat certa mandata, quibus ob-
 temperet, cum ventum erit ad arma;
 sed generalia, scilicet, quod se gerat,
 vt ratio, res, & dique contingentia postu-
 lauerit. Itā seruasse traditur Tiberius
 Caesar dimissus ad bellum Duces,
*Tacit. lib. 14. ibi: Tiberius Caesar Drusum
 praefecit, nullis certis mandatis, ex
 ce consensum.* Quod fieri, vel ab im-
 piffimo Turcarum genere, refert, post
 alios, *Cochier. ad Onofan. cap. 32. m. 10. ab.*
 4. Duram proinde conditionem eorū,
 qui in dandis consilijs, & in gerendis
 rebus solent versari: cum eorum fides
 ab euentibus soleat aestimari, clamat
Demosth. 1. Olynth.

Quinimo, quando Dux à Principe
 104 certas bellandi normas accepisset, si
 illis neglectis; prudentē tamen, saga-
 cique adhibito consilio, vinceretur
 ab hoste; nullo syndicatus reatu alli-
 gabitur; quia prudentis est, mutata re,
 mutare consilium; cum consilia rebus

V v v

ap.

aptentur, non res consilij.

Hæc tacitus mente volutabam, eum
105 renunciabantur tot amissiones nau-
uium, tiremumque, quas pariebantur
Nostrates in bello Messanæ, (nihil enim tam capax est fortuitorum, quam Mare, Tacit. lib. 14. annal. Strach. de mtrcat. tit. de nauis. 2. par. 8. nunc est sciendum, nu. 2. Petr. Greg. lib. 2. syntag. cap. 3. num. 5 1. in fin.) quæ inscia illius, quod ait Tacitus: *Qui contra Imperatorem suum seditionem concitat, is in suum ipsius salutē seditusus est*; defecit sub die 7. Iulij 1674. à nostro Inui-
sissimo Monarcha, & de alijs illius de
populationibus, ex Cypri. dec. 150. diximus in ris. 274. n. 9 1. lib. 3. & indicare
D. Thom. opuscul. 10. de regimine Princip.

106 Quod quidem Opusculum, licet Ja-
cobus Tirinus in auctor. indic. (quem
eum Comment. Bibliis suis excudidi
fecit libros de regimine. Reipubl. Bern-
hard à Mallinc K. Rot. Decan. Monasteri
de Arthancancell. S. Rom. Imper. ac Cæsar.
Imp. Aula.) dicat, nō esse opus D. Tho-
mæ Doctoris Angelici, sed Thomæ Do-
ctoris Anglici, cognomine V. Valleris;
sive Gualensis, qui vixit circa annum
1333, sub Anglorū Rege Eduardo III.
Attamen Pontificum B. Pij V. oracu-
lum, S. Antoninus de præmiis & pœnis
D. Thom. ac Chronistæ omnes Ordinis
in vit. D. Thom. nempe PP. Razzi, Gal-
sio, Fontana, Pio, & alij, (præter pro-
bationem, quæ oritur ex collatione
porum: cum opusculum fuerit insertum
cum Guido Lusignano, Cypri, ac quæ
Hierusalem Regi, quo tempore floruit
D. Thomas, non Thomas Anglicus)
nitide testantur, esse titulum ex Ange-
lico fonte delapsum.

At calamitibus pressa Messana,
107 exemplo fuit ceteris Urbibus, quo
dicto nostri Regis sunt audientes, ad
Regem nostrum rediens, erratq; ve-
niam humiliter exposcens, se palam
ostendit, à quo Rege defecerat idque
Caroli II. Hispaniarum Regis gloria
de quo dici potest cum Virgil:

*His ego nec metas rerum, nec tempo-
ra pono:*

Imperium sine fine dedi.

108 dabique Deus, tum ob ruinationem

Sandæ Orthodoxæ Fidei; quam, ut
venerentur non modò Populi suæ Di-
tioni subiecti; sed extræ etiam Na-
tiones, iugiter adlambat: tum præfer-
tim ob cultum, quem semper Gens
hæc Austriaca Sanctissimo Eucharistiæ
Sacramento exhibuit, S. Carolus Ber-
romæus, in oratione habita ad suum pri-
mum Concilium Mediolanense, in fin.
Vnephæmus Lazius Reip. Rom. lib. 11.
cap. fin. pag. 886. in princ. Inl. Anton.
Brancalassus in philosophia Regia, lib. 4.
de Religione, pag. 104. §. 95. num. 12.
Petri Binsfeldius de iniur. cap. 7. quæst.
1. conclus. 12. dub. 2. pag. 295. & seq.
Dionys. Paul. Lapis in tract. de quatuor
Patriarcalium sedium erectione, cap. 12.
nu. 18. Sandolan. 2. par. histor. Caroli V.
lib. 3. §. 5. fol. 106. Gerdan. à Talladæ in
verilegno cap. 9. §. 4. Ex quibus ansam
arripuit quidam, præstanti prædictus
ingenio, conficiendi huius anagram-
matis, in quo Verbum Aeternum al-
loquitur Patri:

*Sacramento de la Eucaristia
Anag.*

*Misa eterni la Casa d'Austria
& aliter.*

Eucaristia

Anag.

et d'Austria.

109 In quo Gregorius XIII. dictum Or-
bis significauit. Fastidcentem sub mor-
tis consilio Principem, insignis picta-
te Purpuratus, contracta ob dolorum
fronte, edocet, eadem illa die inter-
ruptis pro eius salute precibus Deum
surgitans, obtestaturque Numen, ut
sanctus seruetur Pontifex, quo super-
stites bene omnia de Christiana Repu-
blica ominari fas erat; cui ille, non
pro mea, sed pro Regis Hispaniarum
incolumitate preces sunt fundendæ:
etenim qui clauum Pontificatus, ac gu-
bernacula Orbis Orthodoxi tradere,
possent, non deerunt, pietate fortibus,
ac virtute longè meam antecellentes, ut
quod columen, præsidiumque, sit Chri-
stianæ Reipublicæ; vobis dumtaxat
existit Rex Hispaniarum, cuius vita,
adeo utilis, ac penè necessaria est Orbi
Catholico, ut vno labente Rege, tota
necesse est corrumpi Christiana Religio,

refert *Petrus Matthæi in hiflor. Franc. lib. 1. narrat. 4. fol. 61. Et ab uno tantum: nempe nostro Monarcha Ibero, totam nostram Religionem, ac Fidei augmentum pendere dignoscitur, verba sunt lo: in tract. de Maiestat. Princip. n. 2. pag. 146.*

Hinc huic Regia: Stirpi tot in dies
120 miracula fluunt ex Cælo. Hinc hæc Augusta Gens à Deo, & Natura tot insignibus donis decoratur, quæ referunt *Joan. Limna de iur. publ. lib. 3. cap. 2. ex num. 3. & Hoping. de iur. insign. cap. 18. ex nn. 100.* Hinc huic Serenissimæ Familia: ea superabundans felicitas, ut intra quindecim annorum spatium, omnibus in Orbe Christiano Regnis, vel Reges dederit, vel Reginas, excepta, Scotia, *Gasp. Enf. thesaur. polit. lib. 1. apotelem. 6. Limna mox add. cap. 2. n. 4. Lipp. in prefat. de magnitud. Roman. pag. 5. Philipp. Knipschild de fideicom. famil. nobil. cap. 1. de orig. notat. & definit. fideicom. num. 114.* Hinc demum, ut cætera omittam, peculiare illud decus cælestis concessum, quod si quis balbutiens, vel impeditoris linguæ ab Austriaeorum Principum aliquo osculum acceperit, munus expeditè loquendi sortitur, *Felix Fab. hiflor. Suen. lib. 1. cap. 15. pag. 175. Cameracaper. subcis. cent. 3. cap. 42. Limna add. cap. 2. n. 8. quos refert Knipschild in d. tract. cap. 14. de mod. quib. dissol. fideicom. n. 34. Lippius in pref. ad magnit. Rom. pag. 5.*

Inter quæ non est postremo loco habendum, quod nullus ex hac Augustissima Familia extiterit Tyrannus; sed semper Fide Catholica, felicitate animi, misericordieque decorati fuerunt, testibus *Herm. Kirchner de offic. & dignit. Cancelli. lib. 2. cap. 5. nn. 8.* nec non *Limna mem. loc. num. 4. Hoping. add. cap. 18. num. 103. Herm. Kirchner in moruellerio. lib. 2. cap. 5. num. 2.*

Quid memorem cladem, qua Gens
121 Austriaca, Turcarum, Viennam novissimè obfidentium, ingentes vires confregit? Iam conclamatur erat de Hungaria, Germanaque, totique Christiano Orbi timebatur. Iam omnium animi condeiderant. Iam super vniuersorum fidelium colla Turcicum Otto-

mani iugum, parum dixi, stricta inninere videbatur acinaces. Quædo Gens Austriaca, quam minimè sperabamus victoriâ, trucidatis ad vnum hostibus, abrepro Regio, præcipuoque ipsorum vexillo, eoque ad Pontificem misso, gessitibus totum per terrarum Orbem præ læticia Christianorum animis, viriliter retulit, ac D. O. M. fauente, cui adeo cordi sunt Austriacæ Aquilæ, victorijs pluribus, quàm gressibus, Hungariam peragrata est, totumque illud florens æquæ, ac refractarium Regnum ab Ottomanico iugo per summam gloriam eripuit.

Demum Messanenses, ut ad eos re-
122 deat sermo, con quod prouoluti ad nostri Regis pedes, cuius præcipuè est, *Parcere subiectis, & debellare superbo.*

orauere veniam; & non modò veniam, verum etiam plerasque gratias, ac priuilegia obtinere ex Regia largitatis munificentia: vnam hanc Potèstissimæ æquæ, ac Clementissimæ Rex contentus sumpsisse vltionem ex eis, verè Regiam: ostendendo nimirum, quodnam immane facinus admerierit, & quas meruerint poenæ, quæ de re D. D. *Ignat. Gastone in 22. disceptat. fiscal.*

Satis multa effudimus de ijs, qui
124 proprio alligantur reatus agere nunc explicemus, & eos, qui alieno obstringuntur in ipsos transmissos; adeoque in Officialiū hæc de poenales trāseant actiones? Resoluitur quæstio, adhibito discrimine inter poenas corporales, & pecuniarias. Corporales enim cuique, qui non stultissimus sit, nedum, qui primis Iuris prudentie fuerit imbutus rudimentis, competissimum est, non transire in hæredes: siquidem mors omnia soluit; Reoque extincto, eius corpori luendum remanet nihil. Hinc
125 est, quod qui ab incepto accusandi desistit, mortuo Reo, S. C. Turpilliani minas euadit: Si propter mortem Rei Accusator desisterit, non potest hoc S. C. teneri: quia morte Rei iudicium soluitur, inquit *Marcellus in l. in Senatus, ff. ad Turpill.* hoc enim in casu, non fallaciūna intendit, quod esset calumnia-

ri; non verò abscondit, quod esset prauaricari; nec libens, volensq; ab accusatione desistit, quod esset tergiversari; in quæ tria S.C. Turpillianum inuehit, l. 1. ff. ad Turpill. siquidem defuncto eo, qui Reus fuit criminis, & poena extincta est, ait *Martianus in l. defuncto eo*, 6. ff. de publ. indic. & post alios passim, *Prat. respons. crim.* 48. ex num. 1.

Si verò de pecuniarijs poenis sermo
116 est: cum hoc visitationis iudicium inuentum sit fauore, ràm publico, quàm singulorum, arg. l. 1. C. ut omn. Indic. ràm civil. quàm milit. S. necessitate, S. illud videlicet, vers. sciamus enim, *Anth. ut Ind. fin. quoque suffrag.* malè consultum foret Reipublicæ, si nullo modo possent cogi hæredes: nam si Magistratus putarent immunes hæredes à poena pecuniaria, ac restitutione: magis, atque magis properarent ad rapinas, ad furta, ad baratterias, concussionisque, *Barb. loc. cit. num. 162.* Verumtamen hac in re duplex salebra nobis occurrit in quarum utraque hæredum tantisper est. Nam, vel loquimur de priuatis criminibus; vel de publicis. Fas sit sermonem prius instituerè de priuatis, vt facilius parear ascensus ad publicorum acliuiam; crescarque moris est, oratio.

Duplici casu in priuatis criminibus
117 pecuniaria poena transit in hæredem: vel quando lis fuit contestata cum defuncto, quo casu talis hæres insolitum tenetur, l. 1. C. ex delict. defunct. & in eadem nauì est hæres; ac Reus principalis: qua de re *M. Anson. Eugen. conf. 21. lib. 1. Aniles in iudicium syndicatu, cap. 1.* etenim, non modò *Ex delictis poena incipere ab hærede ià demum potest, si viuo Reo accusatio mota esset, non fuit condemnatio sequuta*, inquit *Modestinus in l. ex iudiciorum, ff. de accusat.* quia *Panalia iudicia semel accepta in hæredes transmitti possunt*, docet *Paulus in leg. 51. ff. de regul. iur.* &
118 iudicium non accipitur, nisi per contestationem Iuris, *Cuiacius ad lib. 51. Paul. ad editum*; verùm etiam ex omnibus causis lis contestata in hæredes

transit, vt inquit *Callistratus in l. sciendum, ff. de action. & obligat.* cuius vestigijs insistent, subdit *Papinianus in l. hæredem, ff. de calum.* Post litem contestatam hæredi quoque prospiceretur, & hæres teneretur ex omnibus causis. Vel
119 etià si non fuisset lis contestata, quòd aliquid in hæredem peruenit; ac tunc tenetur ex parte, quæ ad ipsum peruenit: ità *Vlpianus in l. quod diximus, S. vlt. C. quod met. caus. vocatq; auctis verbis*, & luculentius in l. hæredem S. ff. de calum. ac lepidissimè Imperatores *Diocletianus, & Maximianus in l. vnic. C. ex delict. defunct.*

Præsertim verò, vt, post quàm, dat
120 tis capitibus, lis fuit contestata cum defunctis, reneantur hæredes Magistratuum: peculiari enim iure constitutù est in iudicio visitationis, Regia Serenissimi Philippi IV. sanctione, quam refert *Solorzano de iur. Indiar. lib. 4. cap. 8. circa finem, & in polit. Iudilib. 5. cap. 11.* his verbis: *Como ayan estado viuos al tiempo, que les dieron los cargos, que es quando pareçe q. que en semejantes juizios se haze confesion de la causa.*

In publicis autè iudicijs pecuniaria
121 poena non transit in hæredes, nisi quando, ante quàm defunctus desinere esse in humanis, fuisset, nedùm lis contestata, verùm sententia etiam prolata, *lex iudiciorum, ff. de accusat. l. 1. ff. de priuat. delict. l. 3. l. defuncto, ff. de publ. indic. l. crimen, ff. de pun. Peregr. de iur. ff. lib. 4. tit. 5. lib. 1. Salyc. in l. fin. num. 6. C. si reus, vel annus mort. fuer. Vsq. contr. illustr. cap. 96. num. 35. Farinas. quest. 10. num. 53.* Siquidem, cum
122 poena constituitur in quædationem hominum, eoque, in quem consignui videtur, defuncto, desinat, l. si poena, ff. de pun. æquum visum est, non transire ad hæredes, nisi condemnatione sequuta; quando iam, si propriè fari velimus, non ràm ex vi delicti transit,
123 quàm ex vi quasi contractus, qui celebratur per sententiam, licet *Prator, S. idem scribit, ff. de pecul.* adeoque requiritur, vt sententia fecerit transfirum in rem iudicatam, argum. *ita demum*, ubi *Bald. C. de Procurat. Idemq; dicen-*
dum

dum in omnibus casibus, in quibus
 124 posset quodammodo Reus dici conde-
 mnatus: puta si esset confessus, vel
 conuictus, *Bald. in l. vñ. col. 2. num. 3. vers. sed hic dubitatur, C. ex delict. de funct. Butr. in cap. 2. V. lit. pendens. 1o de Plat. in l. fin. col. 2. vers. attende tamen, C. de iur. fisci cum paria sint, sententiam*
 124 esse prolatam, ac Reum esse confessum, aut conuictum, *l. qui sententiam, C. de pen.* licet in visitationis iudicio per-
 raro id accidat, & vix dici possit con-
 uictus Reus, cum dicta testium non
 pandantur, vel si erimen fuisset pro-
 batum, nullaque posset tergiversatio-
 ne celari; ita vt sola decess sententia
 prolatio; vel si demum Reus fugam
 arripens, sui que copiam non faciens,
 indigaret delictum, *D. D. Hier. Cal. de visit. Magistr. diff. 12. num. 24.*

Quid verò si Reus post latam sen-
 125 tentiam, eamque in suspenso consti-
 tutam appellatione interposita deces-
 serit? Tunc distinguendum est: Vel
 confiscationis poena est tacita, vel ex-
 pressa. Si tacita, puta, in consequen-
 tiam poenae corporalis; & morte peri-
 mitur, nec transit ad hæredes: de-
 functo enim Reo, corporalis poena
 evanescit; & cum ea, etiam pecunia-
 ria, quæ erat in corporalis consequen-
 tiam, eique accessoria: corruente enim
 principali, corruat accessorium, opor-
 tet. Si expressa, nempe principaliter
 vnâ cum corporali irrogata; & tunc
 corporali extincta, incolumis est ad-
 versus hæredes pecuniaria ademptio-
 nis bonorum. Hæc sanè vñus est di-
 stinctione *Alexander Imperator in l. si
 is, qui, 3. C. si appellat. pendens.* En ex-
 pressa. Nec immerito quidem: namq;

126 quâdo poena pecuniaria expressè im-
 ponitur, & principaliter; videntur tot
 esse sententia, quot capitula, *l. etiam,
 S. 1. ff. de minor.* Duo essent hic capitu-
 la, duæ igitur sententia: altera de cor-
 porali, de publicatione altera. Idcir-
 cò licet perimatur sententia, quò ad
 corporalem, per Rei obitum: quia par-
 cendum est sepulcris; vigebit vtique
 quò ad pecuniariam, quæ afficiat hæ-
 redes. Præterea, quando est tacita,

nullius interest, appellationem prose-
 qui; atque adeò poena abire in auras:
 quando autem est expressa, interest
 Fisci; idcirco superstes est. Hoc niti-
 diffimè innuit *Marcellus in l. 1. ff. si
 pend. appell.* Marcelli vestigia sequutus
 est Imperator *Gordianus in l. defunctis,
 C. si reus, vel auius mort. fuer.* vbi cum
 dixisset, notissimi Iuris esse, defunctis,
 pendente accusatione, publicorum cri-
 minum reis, bona successoribus eorum
 non denegari, declarat deinde in *l. si
 quis cum capitali, C. eod. tit.* quòd si de-
 cesserint lata iam sententia, eaque pen-
 dente per appellationem, durare iudi-
 cium in hæredes pro bonorum ademp-
 tione principaliter imposita, dicens:
*Si autem relegationis poenam sustinuit,
 & in parte bonorum damnatus appella-
 tione usus est: etiam post mortem eius
 nihilominus appellationis ratio exami-
 nabitur: cum desideratur, utrum va-
 leat, nec nò particularis publicatio.*

Tunc autem, ait *Angel. de mof.*
 127 *vers. Præfente Cais, & appellante, num.
 34. cum segg.* pecuniaria censetur ap-
 posita tacite, & in consequentiam cor-
 poralis; quando sententia copularet
 pecuniariam cum corporali per dictio-
 nem Cum; puta si diceretur: *Condem-
 namus ad mortem cum bonorum confis-
 catione:* tunc verò expressè, & princi-
 paliter, quando corporalis, & pecu-
 niaria vniretur per particulam copu-
 lativam, & puta: *Condemnamus ad
 mortem, & ad bonorum confiscationem.*
 latèque *Reg. Rouis. decis. 64. Præf. de
 Amat. cons. 55. Amaya* multas necens
 ampliaciones, restrictiones, ac decla-
 rationes in repet. *trium libr. G. de iur.
 fisci. lib. 10. Donell. & Cald. in repet. l.
 unica p. 4. num. 32. & p. 3. ex num. 16.
 C. ex delict. defunct. Martinez in dialog.
 relator. lib. 3. cap. 25. num. 10. Peregr. de
 iur. fisci. lib. 4. tit. 5. num. 31.*

Excipiuntur ab hac regula nonnul-
 128 la flagitia; ex quibus fas est, exerce-
 ri actionem in hæredes, etiam ante con-
 demnationem sequutam: quædam ob
 eorum immanitatem: nimirum Maie-
 statis, tam Diuinæ, *l. 4. C. de crimin.
 bars.* quàm humanæ, *de iudiciis, num.
 verb.*

verb. *Maieftatis*, ff. de accusat. desertzq; tam Religionis, l. *apostatarum*, C. de apostat. quàm Militiæ, *ut sit*. C. de desert. lib. 10. de quo læsæ Maieftatis crimine aliqua notauit in ris. 274. ex m. 46. tom. 3. Quædam verò, quia etsi publica iudicia sint: principalis tamen questio de ablata pecunia agitur: nempe repetundarum, peculatus, residuorum; ità Papinianus in l. ult. ff. ad l. lul. pecul. inquit: *Publica iudicia repetundarum, peculatus, & residuorum similiter aduersus hæredes exerceri placuit: cum in his questio principalis ablata pecunia mouetur*. V. *q. conton. illust. cap. 96. nu. 25. in 4. & 5. l. mis. Gomez. var. resol. tit. de delict. cap. 1. ex nu. 78.* & alij adducti à Reg. de Marin. lib. 2. resol. quotid. cap. 244. à num. 3. plures enarrant casus, quod perpetuum non esse, aduertit idem Reg. de Marin. etiam in add. ad R. Renert. decis. 64. sub num. 1. sed coarctari, vt non vterius permittatur in crimine repetundarum, quàm si intra annum à die mortis delinquentis rei actio instituat: & in peculatu infra quinquennium, quod non admittit R. Renert. in ead. decis. 64. quando agitur contra hæredem Administratoris pro consequutione interesse damni ex causa administratæ pecuniæ passi, statuto tempore Fisco non solutæ: tunc enim obstringi hæredem ad illud, quod defunctus tenebatur, si in humanis ageret, concludit: quod in hærede minore, idem de Marin. ibidem num. 2. restringit, itidemq; Reg. Renert. dec. 440. & 516. ibiq; de Marinis, Reg. Moles dec. 8. sit. de pœn. quib. ten. Offic. qui pecun. fiscal. retin. & dixerant Pichard. in §. non autem omnes. nu. 56. Insuper de perpet. & tempor. Decian. tom. 2. lib. 3. cap. 37. quos referi Consil. Vargas de syndic. in 2. p. 7. confid. 10. lit. D. Clar. & Beiard. quest. 51. num. 33.

Cûr autem in priuatis delictis sola
129 litis contestatio sufficiat, vt pœna ad hæredes transeat: non ità in publicis, in quibus condemnatio requiritur? Ratio est: in priuatis agitur res priuatorum; eorumque fauore inductum est, vt sola litis contestatio satis sit: in pu-

blicis verò, agitur de pœna applicanda Fisco, atque adeò odiosa, ex eo, vel maxime, quia plerumque pecuniaria pœna accessoria est corporali, & restringitur, vt non nisi sequuta condemnatione, debeatur ab hæredibus.

Hic non abs re foret querere, an
130 si pecuniaria pœna sit imposita cum clausula: *ipso iure*, procedat, nec ne effectum *Modestini in d. Lex indiciorum*, exigentis ad hoc, vt transeat in hæredes, vt condemnatio fuerit sequuta? Dicendum est, condemnationem ab homine non requiri: quia tunc sententia censetur prolata ab ipso iure, quod est plus, quàm ab homine, *Boss. in tit. de senten. num. 47.*

Non acquiescam tamen opinioni
131 D. D. Hieron. Calà in tract. de visitatione Magistr. differt. 12. m. 38. vbi inquit: *Nec ulla necessaria est sententia, qua declaretur, Magistratum crimen commississe, aut ipso viuentis, aut post eius mortem, vt penam incurrat: cum id lex præstet absque ulla facti hominis; ut aiunt innumeri DD. quos referi Clarus: sed dumtaxat, ut legalis sententia exequi possit, & pœna exigat: & paulò inferius in num. 39. subdit: Itaque cum in aliquod crimen statuitur à lege pœna publicationis bonorum, ipso iure incurrenda, potest Princeps statim, ac aliquis deliquit in legem, penam illam concedere cunctis, veluti rem propriam, & suo patrimonio accensam; nec expectandum est, vt declaretur, commissum fuisse crimen, cui pœna est imposita.*

Siquidem pœna imponitur ob delictum, & dicit, (vt aiunt Philosophi) relationem ad illud: adeoque si nullum ad sit delictum, nulla aderit pœna; atqui idem est in iure, non adesse, ac non probari: quia igitur ratione possit Princeps pœnam irrogare absque eo, quòd declaretur, commissum fuisse crimen? Hinc est, quòd si priuatus ipso iure, & sic per sententiam Iuris, amoueat beneficio ante, quàm sit probatum crimen, & declaratum per sententiam hominis, posset agere spolio, ait *Oldr. cons. 189. tribus de causis, num. 3. & 4.* quia licet, quando pœna est imposita ipso

ipso iure, non requiratur declaratio hominis quod ad substantiam, & qualitatem poenae; cum consecrat, cessetque vox hominis, ubi lex loquitur requiritur tamen ad hoc nimirum, ut dignoscatur, an poena imposita crimini vindicet locum, lo. Andr. in cap. pro humani, de homic. in 6. habetur enim in iure certitudo poenae pro tali crimine deest infactio certitudo criminis pro tali poena: adeoque necessaria est probatio. Idque procedere in qualibet publicatione bonorum, aliaque pecuniaria poena, voluere Cald. conf. 95. nam. 3. in fine. Crauer. conf. 212. nam. 2. Schrader. de feud. tom. 1. 2. par. 4. princ. sect. 8. in. 47. Garz. de benef. cap. 10. nam. 58. Bal. Affl. & Aluar. in tit. de feud. fiat culp. nō amitt. idem Affl. in conf. si dubitatio, n. 14. de Grass. de effect. cleric. effect. 4. n. 8. R. de Marin. lib. 2. quodid. resol. cap. 130. ex n. 8. exponens, quae dicatur sententia declaratoria, & quae priuatiua? cum alijs, de quibus D. Scoppa in annotat. ad Sarr. in praxi crimin. p. 1. cap. 9. ex n. 1.

134 Et II. C. Gaientes, poenam impositam ipso iure, posse absque alia hominis declaratione exigi, intelligendi sunt: vel quando inducitur probatio naturaliter ex contractu ob solum lapsum temporis, Bald. conf. 301. in princ. & in. 5. in fin. lib. 1. vel quando delictum est notorium, Gem. conf. 146. in fin. ver. pro hoc, Bald. conf. 250. ad euidemiam praemittendum, lib. 2. Franc. in cap. cum secundum, §. confiscationis, de heret. in 6. Bero. conf. 176. lib. 1. Abb. in cap. peruenit, it. 2. nam. 6. de appellat. cum notorium non habeat solum vim sciētię, sed, & rei indicatę, Propos. in d. cap. peruenit, num. 6. vel tandem quando liquido crimen constaret iudici, Gem. conf. 146. in fin. ver. nec obstat, in his enim casibus superflua esset probatio: atque id videtur sensisse Glosan l. nulli Officialium, in verb. Nulli, C. quor. appellat. non recipi. dum redditura rationem, cui non liceret Officiali à proprii iudicis sententijs appellare ait: Quia verisimile non est, ut talis iudex ferat contra eum sententiam, nisi clare repperisset delictum.

Robur verò præcipuum huic nostrae dar assertioni Bonifacius Papa VIII. in cap. cum secundum leges, 1. §. de heret. in 6. ubi cum hæreticorum bona decreuisset ipso iure confiscata, subdit: Confiscationis tamen huiusmodi exequatio, vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per Principes, aut alios Dominos temporales, (iuxta Gregorij Papa prædecessoris nostri declarationem) antequam per Episcopum loci, vel aliam personam Ecclesiasticam, qua super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine sacris promulgata. Secus panderetur arca irruendi gratis in hæreses, eorumque bona diripiendi, etiam quando nullum defuncti esset delictum, si nulla requireretur probatio delicti.

Nec dicat, ipsum etiam velle, requiri declarationem delicti ante executionem, sed nō inde est, quod Princeps non possit antea concedere eam poenam, purā officium ex delicto amissum alteri. Nam occurritur, huiusmodi concessionem esse nugatoriam, & potuisse fieri etiam ante cogitarum delictum, nedum post patratum: nimirum sub conditione, ubi primo, & quando deliquerit, quæ suapte natura nihil ponit in esse: habitura tantum vires, post quā fuerit declaratum, commissum fuisse delictum.

Poterit tandem hæres Officialis accusatus instare, ut declaretur, defunctū non deliquisse, & iudex facere obstringitur ad evitandam illius infamiam, ex l. filio, §. Scia, ff. de adim. legat. Gomez de delict. cap. 1. nam. 83. Baiard. ad Clar. in pract. crim. q. 51. n. 32.

Superest disquirere, coram quo iudex, & quæ iudicii forma conueniendus sit hæres in ijs casibus, in quibus diximus, obligationem transire in heredem? Quæ quidem quæstiones cum sint plurimarum difficultatum circumseptæ sensibus, omnem nobis, nisi distinctionum gladio utamur, his inuolucris euadendi rationem præcipiunt.

Duo igitur, quod ad primum atinet quæsitum, casus sunt distinguendi: vel enim iudicium fuit iam ceptum, cum

cum Magistratu, qui vitam deinde cum morte commutauit, vel non.

Si ceptum: praeuentio hæc ex com-
138 muni omnium suffragio operatur, ut hæres, qui alioquin ianuinus erat à Visitatoris iurisdictione, ei subijciatur, & coram eo conueniri debeat: hæc verba in *l. hæres absens, in princ. ff. de indic.* habet Vlpianus: *Hæres absens ibi defendendus est, ubi defunctus debuit; sequitur Barbof. in d. l. hæres absens, num. 121.* quia hic tunc conuenitur ex persona, non quidam propria, sed defuncti, quem representat, & cum quo censetur vna persona; *l. heredem 59. ff. de reg. iur.* Audiamus quid in *l. si is, qui Roma 34. ff. de indic.* hac de re sentiat Iabolenus: *Si is qui Roma, inquit, iudicium accepit, decessit; hæres eius, quamvis domicilium transmare habeat, Roma tamen defendi debet: quia succedit in eius locum, à quo hæres relinquitur.* Nec iactiter, quod sub illius propriæ prerogatiuæ clypeo securus est; siquidem, nulloque suo proprio priuilegio excusatur, clamat Iabolenus in *l. hæres absens, ff. de indic.*

Ceptum autem dicitur iudicium, si
139 fuisset defunctus ad causam citatus, *Barbof. ibidem num. 124. & num. 123.* citatione enim inducitur praeuentio, *l. si quis postea, ff. de indic.*

Igitur, cum duos tantum actus par-
lam efficiat de more Visitator; alterum quando, ubi primùm in Prouinciam deuenit, ut supra diximus in hoc eodem rit. *nn. 46.* edit publicum proclama in scriptis, quo Populum ad instituendas contra Magistratum querelas accersit; alterum verò, quando absolutis, confectis; processibus offensiuus, grauamina dat inquisitis. Ex primo actu, quem cenfeo succedere loco Inquisitionis Generalis, quæ sit in ordinarijs syndicatibus, potest profectò iudicium dici ceptum: censetur enim tunc Officiales citati per generalem illam citationem, sicuti ex secundo actu, datis grauaminibus, videtur posse dici lis contestata. Vnde colligitur, quòd si Officialem vocent Fata post primum actum, obstringitur eius

hæres stare in iudicio coram Visitatore: idque multò magis, si processum fuisset ad secundum, nimirum si ante obitum data fuissent grauamina, vel practica cautio extitisset.

Si verò iudicium non fuit ceptum;
140 quia ante quàm Visitator aduentarit in Prouinciam, vel ad primum actum fuerit progressus, suum Officialis obierit diem, non vna fuit omnium opinio. Alij in eam abierunt sententiam, hæredem non obstringendum coram Visitatore; longè enim diuersa sunt obligationem ex delicto defuncti transire in quibusdam casibus in hæredem: & teneri hæredem respondere coram Iudice, cui non est suppositus, *Bald. in auth. quas actiones, num. 13. C. de Sacros. Eccles.* maxime inspecta extraordinaria ratione procedendi in visitationis iudicio in odium Officialium inducta per quasi contractum inhitum in susceptione muneris: quia sicuti fauor, vel priuilegium alicuius morte perimitur; nec hæres eo vii potest: ità odium morte extinguitur, neque afficit hæredem, *l. si pater 20. & l. item 26. ff. de pen.*

Alij verò senserunt, hæredem teneri respondere coram Visitatore: quia cum publico omnium commodo dirigat gressus suos visitatio; nè Magistratus, vel impune ferant, vel alieno ditentur: eadem fauoris ratione militante, tam si inspicitur persona Officialis, quàm si hæres; vtrumque ab eadem visitationis censura compesci, constringique par est: maxime quia visitatio quodammodo realitatem redolet: atque Officialium delicta potius, quàm personas infestatur.

Nobis autè placeat secunda opinio;
141 tùm quia id videtur innuere generalis regula *text. in d. l. hæres absens* quæ, dum non conflat oppositum, non est inconsultò recedendum, prout docuit Iulianus in *l. non possunt, ff. de legib.* dicens: *Non possunt omnes articuli singulati, aut legibus, aut Senatus Consultis comprehendis; sed cum in aliquo caso sententia eorum manifesta est: is qui iurisdictioni præst, ad similia procedere;*

cedere, atque ita ius dicere debet; tunc etiam, quia Magistratus post quam munus, vel deposuit, vel complevit, arctatur subesse visitationis iudicio, licet non sit amplius ius dicens, l. nemo post depositi, C. ubi de ratiocin. igitur, & hæres, qui eum representat, licet non sit ipse Magistratus, Sard. decis. 110. num. 3.

Quod verò ad iudicij formam, cum
142 in priuatis criminibus possit post litem contestatam (quæ in visitationis iudicio fieri videtur, ut paulò superius diximus, cum dantur inquisito grauamina) in hæredem pertransire pœnalis actio exercenda ex tunc erit, licet coram Visitatore, iudicio tamen ordinario, quasi esset rei persecutoria: calor enim, qui in ipsummet Officiale intendebatur, deferuit, eo extincto & mutata persona, mutari, æquum est, iudicij formam, quamuis idem Iudex, idemque iudicium perseueret.

Multòque magis in publicis criminibus, cum iam ferè absoluto processu, nempe post sequutam condemnationem transeat in hæredem actio: ea enim, quæ supererit, scilicet pro rei iudicatæ executione, ordinario iudicio consumanda erit, Calà de visit. Magistr. differt. 14. num. 6.

Idque experimento in hac nuper
144 rima visitatione Regentis D. Dancis Casati edocti sumus: Serenissimus enim noster Rex suis literis Visitatori mandauit, ut posthabita extraordinaria illa procedendi ratione, qua in Magistratus viuentes Visitatores demore vtuntur, legitimo ordinarij iudicij tramite rem cum hæredibus absolueret: quarum literarum exemplum transcripsit D. Calà adduct. differt. 14. num. 27.

An autem iustitiæ Administris teneantur de patratæ ab illorum Vxoribus, filiis, ac famulis inquirunt DD. & obstringi ex facto filij, vxoris, ac familiaris, indixit Imperator in l. 1. C. ad l. Int. repet. ex Larrea decis. 43. & alij notat Consil. Prat. in Nichandro ex nu. 629. in nouiss. edis. Filius enim est verè Patris portio, in eoque est substantia, &

Tom. IV.

146 caro Patris; imò vnus est cum Patre, Arist. lib. 1. ethicor. cap. 5. & notatur in l. partit. 1. tit. 15. par. 2. ibi: El padre è el fijo assi son como vna persona, pues que del es engendrado, è refcribe su forma, ac habetur Math. 1. cap. 3. ibi: Resurrexerit Iudas, qui vocabatur Macchabeus filius eius pro eo. Vxor quoque vti de familia Viri, & eum eodem vna caro, & corpus, ad text. in l. quicumque, C. de re milit. cap. debitum, de bigam. & dixi in rio. 301. ex num. 19. ac annuit Cornel. Tacit. lib. 3. annal. 5. 7. ibi: Quoties repetandarum aliqui arguerentur, plura Vxoribus obicillari. Proinde eorum factū Patri, Viro, & Hæro imputari, & apertè in Vxore disponitur in l. 4. §. proficisci, ff. de offic. Proconsul. ibi: Profici autem Proconsulem melius quidem est sine Vxore, sed, & cum Vxore potest; dummodò sciat Senatuum, Cotta, & Messala Consulibus censuisse, futurum, ut si quid Vxores eorum, qui ad officia proficiscuntur, delinquerint: ab ipsis ratio, & vindicta exigatur. Quem text. ex multis politioris doctrinæ Authoribus, antiquitatis minime ignaris, exornat Larrea cit. decis. 48. num. 5. ibique Baronio tom. 1. annal. in anno vigesimo octauo Christi, notat, Pilatum primū Senatui Consulei permissione vsuruisse, cum Proconsul Syriæ missus fuit, & ex S. Euang. Matthæi cap. 27. ibi: Sedente autem illo pro Tribunali, misit ad eum Vxor eius dicens: Nihil tibi, & iussu illi, duo constare deducuntur, Pilatum scilicet secum Vxorem duxisse, & quòd hæc quando Iudici Marito rem iustissimam proponit, humano generi nocentissimum consilium exhibet, ut fuerat istud Vxoris iniqui Iudicis Pilati, quæ, Damone dicente, totius humani generis redemptionem vitare tentauerat, eruditè prosequitur Larrea loc. cit. nectens, hominem, qui Magistratum obtinet, huic periculo se obstringere. Officialis enim officium
147 consequens, & acceptans, quasi contrahit cum Rege, qui hac lege Magistratum concedit, ut scilicet de facto Vxor, & suorum teneatur, ad text. in l. traditionibus, C. de pact. l. fin. C. de p.

X x x

de-

deinssor. Vnde debet dicere suis, non nouimus vos: nam alter efficitur, dum officium assumit, *Cardin. Paleoti de consule. Sacri Concilior. par. 3. quæst. 1.*

Confert insignis doctrina *10. Lupi 148 Palat. Rabios de obuent. & reuens. Regni Navarra §. 5.* ubi quòd ratione societatis occultè, & cum vnus ex coniugibus poterat prohibere alterum, error, & factum vnus imputatur alteri, & de eo tenetur, cum videatur illam approbare: egregiè concinit effatum *Cassan. ad Consuetud. Burgund. tit. des droitz rubr. 4. §. in text. ibi s' elle n' est Mercand. in princ.* quòd omnia, quæ de inuitore dicuntur, locum habent in muliere, quæ si nupta publicè mercatur, maritus pro mercatura obligatur, insequuntur *Giurb. desif. 88. nu. 12. Cass. de fact. sciens. & ignorant. insp. 33. nu. 9.*

Accursius autem super text. cit. §. pro-
149 *149 scilci, in gl. verb. ratio, & vindicta* exigatur, quæsitum excitat, si scilicet Vxor subripiat numquid actione furti Maritus Officialis conueniatur propter suam culpam? (fundauit enim superius eodem verbo *Maritum*, ex sua culpa conueniri, quia nimirum Vxorem secum duxerat) respondet quidam (addit *Accursius*) quòd sic, nec tamen infamatur, quia alieno nomine, licet propter suam culpam conueniatur, ut infra, de his, qui notantur infamia, l. furth, §. si quis alieno. *Accursius* verò suum præbens iudicium, ita quæsitum determinat: Tu dic iuridis, ut in factum actione, non furti teneatur. Item hac habet locum in pecuniarijs; in criminalibus autem in ipsam uxorem datur iudicium, ut argum. C. de iniuri. l. fin. Quod *Accursius* placitum sequutus est *Larren* post alios *num. loc. num. 23.* qui num. 7. aliam subnectit rationem ex *Tacit. lib. 4. annal.* voluisse scilicet Romanos cauere, ut Magistratum Vxores sint continentes, minimeque rapaces, & auaræ, quia non aliter firmius, & certius consequi posse visum fuit, nisi pro earum excessibus maritos penas lægere sanciebatur; alioquin (subiungit) facile posset Magistratus per interpositam personam impune delin-

quere, arg. text. in l. pupillus §. 5. sed si per interpositam, l. quod dicimus 7. ff. de anthor. tutor.

Nec dicatur, hanc legem duritiem
150 in se continere: nam quamuis dura est seruanda, semperque iure maiorem publicæ utilitatis, quàm priuati commodi rationem habitam fuisse, certum est: hoc namque, ut Officialis de culpis Vxoris, &c. teneatur, idè à Iure sancitum esse, ut integræ iustitiæ administratio exhibeatur, colligitur ex eodem §. proficisci, adnotarunt *Antonius Faber, Cuiac. Vualther. & Corraf. à Larrea* adducti eod. num. 7. in fin. & num. 25. in princ. dicit, hoc ipsum prius Diuina lege sancitum, afferens locum *Tobia 2. num. 20. ibi: Anna verò, Vxor eius, ibat ad opus textrinum quotidie, & de labore manuum suarum victum, quem consequebatur, deferbat;* unde factum esse, ut hadum caprarum accipiens, detulisset domi cuius cum vocem, balantis vir eius audisset, dixit: videte nò foris furitius sit, reddite cum Dominis suis, quia non licet nobis, aut edere ex furto aliquid, aut contingere. Ex quibus, & Sacræ Scripturæ præcepto monemur, non solum nos circumspectos esse debere in operibus proprijs; verum etiam opera vxoris, filiorum, & famulorum inspicere, ut optimè aduertit *Bonadill. lib. 5. polit. num. 18. lit. E. & F.* ibi: Ni tampoco el corregidor com-
151 ple con assidir el por su persona, si no qua también hà de tener presentes à sus Oficiales, por los quales, y por su Muger, y hyos (qui suelen aser otro Tribunal.) Oficiales quippè virtutum
152 omnium ornamentum sunt oportet, & eos se debent ostendere, ut ornamentum non accipere, sed dare ipsi dignitati videantur: quales enim sunt, tales reliqui esse solent: filij namque à parentibus multa addiscunt, & exemplo eorum à primis annis vitia exhibunt plerumque, quæ ab illis accipiunt: neque hoc lauit *Ciceronem de officiis*. his verbis: Præceptis parentum imbui ad eorum consuetudinem, moreque deducimur. Quam ab causam *Aristotil. politicor. 7.* tradidit iuuenes esse custodien-
dos,

dos, adeò, ut nè dicant, neque audiant malum, vel turpe aliquod, quia ex dicte, & audire aliquod turpe, de facili fit fieri.

*Matiti propterea sedulò aduertant, 152 nè fœminæ modum excedant, ex *Tacit. lib. 3. annal. num. 6. Taffon de ansef. vers. 8. obser. 2. sub num. 1.* Hæri quoque habeant famulos, atque domesticos, bonæ conditionis, & famæ (qui ità in dubio præsumuntur, *Bonacof. de seru. & famul. q. 75. tom. 6. tract. 1. part. nam si viles nunquàm excusantur*: quia cogitare poterat, eos mala acturos, *Felyn in cap. Petrus, num. 7. de homicid. Rub. decis. 90.*) Animaduertant luculentem in eos, quid nempe agunt, & Inhibeant, nè quicquam ab aliquo accipiant: cum eorum conditio sit, ut velint sibi vngi palmas pecunijs, promittentes operas suas penes Dominos in eorum fauorem, *Raudens resp. 50. ex nu. 640. & maximè reputant, sibi esse licitum extorquere, ubi videne Dominos extorquentes, ac licere omnem quæstum consequi à litigantibus, quem ab eis eripere possunt, Zabarel. in elem. nè in agro, §. porro q. notab. de stat. Monac. perbellè Nenizan. in syla. nupt. rub. quomodo iudicandum, pag. 618. ampl. 8.* Ad rem *Eragof. tom. 2. de regim. Reipub. disp. 1. de amor. mutuo parentum, ex §. 5.*

Adiutor studij alicuius Officialis ad 153 videndum processus, atque iura partium proposita, licèt regularitèr non subit visitationi; potest de hoc idem Officialis mulctari: cum sit electa suæ personæ industria, nec potest sine administrationis iustitiæ detrimento alienam operam adhibere. Effugiat propterea Iudex familiaritatem, nimiamque adhaerentiam cum omnibus: nam vt *Plutarch. in politic. solent amicitia pleraque iusta, & recta subverti, quod homines Republicam administrantes, ut potè affectu, & mollitie occupatos sapienter à via recti Iudicij deduci coniungat*; potissimum cum personis huiusmodi farinæ, vt post *Angel. aduertunt Raudens. resp. 50. num. 273. Paris de syndic. verb. corruptio, num. 12. ac Tom. IV.*

Muscattell. in prax. sit. de Iudic. corrupt. num. 23. verbaque referbit Mucc. ad Sanfelice. decis. 45. nu. 7. qui in decis. 80. nu. 32. alia ad rem notat.

Quòd verò qui à secretis sunt D. 154 Proregis, Visitationi non sint obnoxii, scribit *Reg. de Marin. lib. 2. resol. cap. 244. num. 1.*

Neque hisce in casibus ignorantia 155 excusari; imò scientia iustitiae Administris præsumitur, ad *sexi. in l. consensu, §. super. C. de repud. & ex multis Prat. in Nicand. ex num. 116. Coss. de fact. scient. & ignorant. inspect. 73.* & quando lex præsumit, & super præsumpto statuit, regularitèr non admittit probationem in contrarium, quia veluti super certo determinat, vt disserit *Alex. Turam. super comment. ad l. non puto par. 2. nu. 13. ff. de iur. fisci*, Maxime existentibus indicijs, & mala fama Officialis: qua de re videndi *Castill. dec. 164. n. 3. 1. lib. 2. de Medicis cõf. 143. nu. 33. & Raudens. resp. 50. ex nu. 640.*

His optimè concinit lex Hispana à *Larrea, num. 9.* relata, ibi: *Anque digan, que no lo supieron.* Non enim dixerunt Legislatores illi prudentes, quamuis nesciant Officiales, sed quamuis dicant, se nescire, quia scilicèt scientia præsumitur, quæ etiam si abesse, 156 culpa adest. Scientiam autem coniecturis probari, optimè dixit *Bald. lib. 1. conf. 391. num. 1. Conar. in cap. filius noster, num. 1. de testam. Canalcian. lib. 1. dec. 36. n. 27. Menoch. lib. 1. cas. 89. n. 17. Giurba conf. crim. 58. & alij, apud Larream nu. 11. & n. 23.* ubi quòd quando Maritus patitur, Vxorem negotia domus exercere, probata dicatur scientia. Et occluditur hic sermo auris verbis *Prag. 4. de muner. Official. ibi: Età suam domum, & familiam habeant correctam, & moderatam, ut ex ipsorum moderatiõne, & honestate, omnes ipsorum Iudicum integritatem intelligant*: nam illis contrariè facientibus, non immeritò corum de defectus, & culpa possent ipsi Iudicibus imputari. Super qua *Prag. ad rem scripta R. Rouit. & Addis. hoc aduertit, & Zappal. in prag. 3. §. 18. de admist. Vniuers. ac in thesi proposita respondit,*

X x x 2 licc-

licere Principi statuere, vt Vir teneatur pro Vxore, &c. è contra, &c. ex text. in l. 1. C. de omni. agro deferto, lib. 11. & in l. fin. C. de Principib. lib. 12. ac Bar. in tract. rep. f. aliarum, in 3. quæst. 1. par. quæst. princ.

Exhibentes autem hos familiares
157 immunes esse à poena, monuit Imperator in l. 1. §. fin. & ll. seq. de public. Bar. in l. 1. ff. ad l. l. ul. repet. & generalitèr per Beron. in tractat. 1. num. 4. de rest. spoliat. Franc. Marc. decis. 423. num. 13. p. 1. Decian. conf. 4. num. 62. vol. 3. Guaz. in. defens. reor. cap. 2. num. 3. Tuse. lit. O. conclus. 99. num. 33. Roman. conf. 11. in fin. Maur. alleg. 93. num. 12. p. 1. Reg. Romit. decis. 79. num. 4. Reg. Constant. in l. nullus 60. C. de Decur. lib. 10. num. 68. Reg. Galeat. respons. fiscal. 11. R. Reueri. decis. 206. & Randens. cit. resp. 50. num. 636. videnda exarata ab Ann. alleg. 33. quem refert Præf. Ricc. collect. 1816. & à nobis in rit. 2. sub num. 48. vers. iisdem, quem locum memorat D. Regens de Philippo dissert. fiscal. 14. num. 38. atq; Thesaur. decis. 83. testatur, illius Senatus arresto fuisse Dominum in pecuniaria poena mulctatum pro verberibus illatis baculo à suo famulo eo præsentè; non tamen ad illius exhibitionem, licèt sciente Hæro aufugisset: hic enim est à famulo defendendus, vt aduertit Vin. decis. 371.

Pro huius partis, quæ ad personas
158 pertinet, coronide, non pigeat hic ad trutinam reuocare: quando quis inquiri non possit, & inquiritur à Visitatore; an ex eo, quòd nihil opposuerit, imò, & grauaminibus daris fortasse responderit, censeatur Visitatoris iurisdictionem prorogasset Et licèt communis omnium sit opinio, criminalem iurisdictionem posse prorogari, vt ait Clar. S. fin. quæst. 42. DD. in l. 1. ff. de iudic. Soccin. in cap. significati, num. 36. de far. compet. Farinat. quæst. 7. in 4. Abipendum tamen est: cum Visitatoris iurisdictione vires sumat à secreto Regis mandato; atq; adeò potuit fortasse iuste credere inquisitus, Visitatorem potuisse inquirere, si inquirebat. Quamobrem cum non censea-

tur consentire, qui errat, l. si per errorem, ff. de iuris. d. omni. iudic. error hic prorogationem eliminat, l. 2. ff. de iudic. Decian. d. cap. 23. num. 3. Maran. de ord. iudic. p. 4. dist. 2. num. 15. Insupèr Ita
159 iurisdictionis prorogatio, etiam vero còsensu vallata, nullius foret momenti: cum iurisdictione delegata, qualis est illa Visitatoris, ad alias personas non expressas in rescripto, etiam partibus assentibus, extendi nequeat, Abb. in cap. P. & G. de offic. Deleg. Baiard. ad Clar. quæst. 42. num. 8.

Non negauerim tamen, posse Re-
160 gem, huiusmodi processum defectu iurisdictionis claudicantem erborare, irà vt sententia sequi ritè possit, text. in cap. ad petitionem, de accusat. vbi sententia post declinatoriam nulla futura fuisset ex defectu iurisdictionis; Glos. in cap. nullus aliter, in fin. vers. salus tamè Principi, 9. q. 2. Bald. in l. rescripto, C. de precib. Imper. offeren. in fin. l. seru. in cap. 1. num. 4. in fine de vassall. decrepat. si rectè cetera fuissent instructa, quò ad merita, & pars fuisset citata, ac se defenderit: secus si vel nulla citatio præcessisset, vel nequiuertit se;
161 tueri, quia tunc foret iuris naturalis defectus, quem Principis vires nequeunt supplere, Abb. in cap. 9. quæst. 9. & cap. cum alim. num. 22. & 24. Clem. pastoralis, vers. ceterum defectus, de sent. & re iudic. atque adeò si pars opposuerit declinatoriam, & frera huius exceptionis clypeo, ceteras neglexerit proponere: processus, vel nullo pacto esset confirmandus, vel certè post nullitatem sanatam, danda ci foret area ad se defendendum, oè remedio, auctoritateque iuris se se deceptam vocitaret.

Egimus iam de personis, quæ, vt
162 rebus digniores natura, fas fuit, & iure ordinis præcedere. Iam dudum ad se se vocant calamum delicti: frustra enim fureret Visitator, si hæc abessent, quæ sunt materia visitationis: vt autem clariùs innorescant; ea ad quosdam veluti fontes, redoci, & operæ pretium erit. Possit igitur in-
163 Magistratu considerari dolus, lata, le-

uis,

uis, ac leuissima culpa: ad quæ optimè reducuntur querelæ, quæ possunt contrā eum institui: nimirum de fraude, corruptione, furris, barattasia, concussionem de nō obseruato iure Patrio, de nimia negligentia, denegata, vel retardata iustitia, & huiusmodi, quæ perstringuntur in l. vn. C. ut omn. iud. sām ciuil. quām milit. Auth. ut iud. fin. quoq. suffrag. Auth. sed non iure; C. de penis iud. qui mal. iud. l. fin. l. omnes, C. ad l. iul. repetun. l. 1. l. iulia, l. vel quō magis, l. eandem legem, l. lex iulia, ff. eod.

Quid sit lata culpa, leuis, vel leuissima? nē plus æquo prolixior sit, & plus quā oporteat: vide luculentius differentem Farinac. quæst. 88. ex num. 53. ac Prat. in Nicandro fol. 49. & ex Theologis Sayr. lib. 10. in clauis tract. 3. cap. 1. ex num. 9.

De leuissima culpa minime tenetur
164 Magistratus, etiam si ciuilitè ageretur, Menoch. de arbit. cas. 339. nu. 21. Farinac. vol. 3. quæst. 111. nu. 186. Bald. in cap. 1. S. iudicis, et de pac. iuram. firmam. non enim debet pro quolibet leuissimo errore, vel penas subire, vel molestias perpeti, Boff. tit. de Officiali, corrupt. nu. 35. Gram. conscrip. 54. nu. 3.

De leui obstringitur, si agatur ciui-
165 litè, nimirum ad damna, & interesse: itā tamen, ut teneatur parti, non ad totale quidem interesse; sed pro modo culpæ, In quantum de ea re æquum religioni iudicantis visum fuerit, ait tex. in l. fin. ff. de var. & extraor. cognit. Menoch. cons. 339. & cas. 347. Paris de Pub. in verb. negligentia, cap. 1. num. 16. Guald. de syndic. num. 69. Farinac. quæst. 111. num. 443. cum seqq. & quæst. 87. nu. 78. Quid autem sit, teneri in quantum æquum religioni iudicantis visum fuerit, & quō tenus extendatur hoc arbitrium? vide Glas. in S. 1. Instit. de obligat. qua ex quas. delict. nasci. & Farinac. cit. quæst. 111. num. 444.

Ac licet nonnulli putarint, hanc ob-
166 ligationem ex leui pro modo culpæ, & in quantum æquum religioni iudicantis visum fuerit, limitandam esse in Procuratore Cæsaris, Primò ex tex. in l. quicquid, C. arbit. iustel. vbi Minorum

Curatores ex leui tenentur ad totale interesse, ibi: *Quicquid Tutoris dolo, vel lata culpa, aut leui, seu Curatoris, minores amiserint; vel cum possent, non acquisierint: hoc in tutela seu negociorum gestorū utile iudicium ventre, non est incerti iuris.* Secundò per text. in l. non similiter q. ff. de Magistr. conuen. vbi Magistratus dans tutorem succedit in omne periculum; licet non itā eius hæres, ibi: *Non similiter tenentur hæreses Magistratuum, ut ipsi tenentur; nam nec hæres Tutoris, negligentia nomine tenetur.* Nam Magistratus quidem in omne periculum succedit: hæres ipsius dolo proxima culpa succedens est. Postremò per tex. in l. fin. ff. de administr. rer. ad Cinit. pertinen. in princ. vbi Administrator Ciuilitatis conuenitur in damnum fortis: & generalitèr Eum, qui pro alijs non ex contractu, sed ex officio, quod administrauerit, conuenitur, in damnum fortis substitui solere, ait tex. in l. Lucius Titius, 1. ff. ad municip. atque adeò paritèr æquum esse, ut Cæsaris Procurator, nē deterioris conditionis nescatur fisco, quā priuatus ad totale interesse pro fisco, omneque sortis periculum succedat.

Attamen teneri tantū etiam Pro-
167 curatorem Cæsaris pro modo culpæ, & in quantum æquum religioni iudicantis visum fuerit, potest optimè suaderi: quia cum nō teneatur ex contractu, l. Lucius, ff. ad municip. vel quasi, Peregr. de iur. fisco. lib. 6. tit. 7. num. 35. sed tantū ex officio, negligentiaque in eo admissa, quasi in poenam, l. Imperator. 1. ff. ad municip. ibi: *Quoniam collega quidem negligentiarum poena causa conuenitur, l. fin. ff. de admin. rer. ad Cinit. pertin. ab i.* Item rescriptum, curatores, si negligent in distrabendis bonis se gesserint, in simplum teneri: si per fraudem, teneri in duplum, nec ad hæreses eorum poenam transire: atque adeò ex maleficio, quia aliquid peccauit, l. ex maleficio, & si quis absentis, ff. de oblig. & ad iur. si tenetur ad interesse fisco, quasi parti, in poenam: si respectu partis est leuis culpa, mitius punienda, Farinac. quæst. 87. num. 87.

cum *seqq.* respectu fisci erit etiam levis culpa, mitius puniendā: cum pro modo culpæ statui debeat poena, *l. milites, ff. de custod. reor.* Ideoquæ si pro leui culpa tenetur quis parti ad inirefse, in quantum de eæ re æquum religioni iudicantis visum fuerit ita etiam tenebitur Cæsaris Procurator fisco: cum non sit pro eo aliquid hac de re peculiatitè in iure constitutum.

Non vrget *tex. in d. l. i. quiquid*, vbi
168 Curator tenetur ex leui ad totale interesse: quia Curator conuenitur ex quasi contractu, *l. ex maleficijs, 4. §. uicta quog; ff. de action. & oblig.* Nequæ *tex. in d. l. non similiter*: nam eadem in Magistratum datur actio, quæ competit in Curatores, *l. fin. ff. de Magistr. conuen.* Procurator autem Cæsaris, vt supra retigimus, conuenitur ex quasi maleficio; vnde longè dispar est ratio.

Minus obest *tex. in d. l. fin.* vbi ait:
169 In damnum fortis submissi solere: quia huiusmodi Curatores non sunt Magistratus, cum careant tum dignitate, eum iurisdictione, *l. curat. l. cuius muneris, ff. de muner. & honor.* quapropter, & hoc aduersariorum fundamentum nutat.

De lata culpa, & dolo, nulli dubium
170 est, quòd teneatur ad damna, & inirefse in solidum Magistratus: & tunc agi potest contrà eum, etiam criminalitèr, *Bart. in l. respiciendam, num. 4. vers. de lata, ff. de pun. & in l. i. sub n. 3. ff. de legib. Anchar. in cap. 2. num. 2. vers. de lata enim, de Const. Cler. in pract. §. homicidium, vers. culpa dicitur, Ofas. decis. Pedem. 104. num. 5.* licet mitius puniatur lata culpa, quàm dolus, *Cyn. in l. si quis non dican in fin. vers. secundo casu, C. de Episc. & Cleric. Bart. in l. 1. num. 3. in princ. & vers. secundo casu, ff. de legib. & in l. lege Cornelia, ff. de fidei. Menoch. de arbit. lib. 2. cap. 324. n. 12.* Mucci ad Sanfelici. decis. 46. n. 10.

Quæ autem culpa erit, si Iudex, qui
171 duos sales habeat, oportet scientiæ nimirum, & conscientiæ, *Bald. in l. 2. n. 7. C. de sent. ex breu. rectian. R. Renit. in Rub. prag. de sale vend. n. 7. Capiblane. de Baron. p. 1. prag. 3. ex n. 13.* erro-

neam ferat sententiam ex imperitiā?

Dicendum est, vel error contingit
172 ex titubatione: putà quia cum essent eadem de re scissi studia in contraria. Doctores, reliquerunt in ancipiti, quæ forer verior opinio? & adhæsit vni Iudex, etsi alter ipso diligentior abirurus in oppositum fuisset: & est leuissima culpa, *Bald. in cap. 1. §. Iudices, num. 4. de pac. iur. firm. & in l. observare, §. proficisci, quast. 50. de offic. Proconsul.* quia hæc Iuris ignorantia equiparatur ignorantie facti, quæ excusatur, *cap. 1. de postul. Felin. in cap. quarta, num. 27. de prescript.* adeoquæ non est vlla in syndicatu molestia afficiendus, *Menoch. de arbit. cap. 339. num. 20.* Vel error accidit ex mera Iuris imperitiā, & est culpa levis; ex qua damnabitur Iudex ad partis interesse: in quantum (ait *tex. in l. fin. ff. de var. & extrar. cogn.*) de eæ re æquum religioni Iudicantis visum fuerit, *Bald. in rubr. C. de pan. l. iud. qui mal. l. ad.* Vel demum errorem crassa, supinaque ignorantia peperit, & erit lata culpa, ex qua in solidum parti tenebitur Iudex, *Alex. in l. 4. §. cum, in fin. ff. de damn. infecti.* etiam si pars potuisset appellare, *Bart. in litem si quis, num. 3. ff. de alien. iud. mut. cons. fact.* *Bald. in d. cap. 1. §. Iudices, num. 7.* imò appellasset, *Menoch. de arbit. cap. 339. num. 13.* & quia propè huiusmodi culpa accedit ad dolum, *Farinac. quast. 88. num. 60.* criminalitèr etiam Iudex plectetur, *Farinac. quast. 87. num. 45. & quast. 90. num. 100. cum seq. & quast. 111. num. 484.*

In dubio autem in Iudice iniuste
173 dicante præsumitur potius lata culpa, quàm dolus, *Bald. in l. observare, §. proficisci, quast. 29. num. 24. ff. de offic. Proconsul. Menoch. præsumpt. 23. num. 31. & præsumpt. 3. num. 31. cum seqq. lib. 6. Cravetti. conf. 847. num. 3. Boss. iis. de Offic. corrupti. nu. 19. Farinac. quast. 111. num. 381. & 481. & quast. 37. num. 121.* nisi Iudex esset, vt plurimum diligens, *Menoch. d. lib. præsumpt. 22. num. 4. Farinac. d. quast. 111. num. 385.*

Solum autem syndicatur Magistratus de dolo, & lata culpa: nimirum,
174 de

de furto, barattari, atque illicitis extorsionibus; neglectis omnino culpa, leuissima; & leui: & ita seruare praxim, ait *las. in l. 1. num. 11. Cui omni. lud. Boffin tit. de Offic. corrupt. pecun. num. 26. Catald. de syndic. quast. 13. & 265. Amad. de synd. num. 136. in fin. Paris cod. tract. verb. Lis sua pag. 392. Grauc. conf. crim. 34. num. 11. Clar. 5. fin. quast. 73. vers. idem Iudex, Bonadill. in polis. lib. 5. cap. 3. Ioseph. Luden. decis. Lucem. 1. num. 50. & decis. 3. num. 39. Farinat. quast. 111. num. 425. & num. 572. Barard. ad Clar. q. 73. n. 36. Cardin. Alban. conf. 5. Beriaz. conf. 71. num. 4. & conf. 81. sub num. 2. Randerf. conf. 49. nu. 91. Leonin. conf. 57. sub num. 11. Carrab. in tract. Syndic. singul. 92. & 95. Gramm. conf. crim. 54. num. 11. Mastrill. lib. 6. cap. 8. num. 80.*

Lata tamen culpa, & dolus, ut fuit
175 visitationis materia, patrari debent in officio: nec satis est, quod fuerint commissa ab Officiali: argumento *text. in l. debet. si man. caup. stabul. vbi Vlpianus* dicens, quod tenetur Exerctor omnium nautarum suorum factum prestare, cum ipse eos suo periculo adhibuerit, subdit: *Sed non alius prastat, quam si in ipsa navi datum sit. Ceterum si extra navi: licet à nautis, non prastabis*; & ita hunc *textum* explicat Anton. Fab. in ration. ad eundem *textum* dicens: *Prator eam actionem non comparat adversus nautas, nisi quatenus nauta sunt: nec contra caupones, vel stabularios, nisi quatenus caupones, vel stabularij sunt; unde non tenetur, si in domum suam, quam in Vrbe habet, aliquas merces immitti passus sit: quia licet nauta sit, non tamen fecit tanquam nauta.* Baiard. ad Clar. cit. quast. 73. ex num. 1.

Ut igitur notio sit Visitatoris, com-
176 mitti debet delictum ab Officiali, tanquam Officiali (ut Philosophorum distinctione utar) ab Officiali reduplicatiue, non quidem specificatiue. Quapropter optime ad rem respondit Bald. in l. 4. §. proficisci, nu. 3. de offic. Procons. Quare de quibus rebus syndicetur à Respondendo de commissis praxim officij, puta de sententijs male latis, de barattarijs,

& similibus. Sin autem delinquens extra officium: puta adulterando, dicit Guillelmus, quod hoc non pertinet ad Syndicatores, sed proceditur contra eum, tanquam contra quemlibet priuatum ibi delinquentem. Duplicis enim personae vice fungitur Officialis, scilicet sub duplici formalitate, ut aiunt Philosophi, considerari potest: nimirum, vel tanquam persona priuata, vel tanquam Magistratum gerens. Hinc si Officialis alicui delicto se immiscuerit, tanquam Magistratum gerens, Visitatori si tanquam persona priuata, Iudici ordinario disctutendus erit, Larr. decis. 98. num. 62.

Quando autem delictum dicatur pa-
177 tratum in officio, vel eius ratione? videtur Parid. de Pri. de synd. tit. Indices ad syndicandum qui sunt, cap. 1. num. 8. vers. & dixit: & in verb. Officialis offensa, num. 9. vers. nisi adulterares.

In dubio negandum est, patratum
178 in officio fuisse, ut maius delictum in ambiguis excludatur, Mastrill. de indult. gener. cap. 40. in fin. & cap. 36. n. 22. Roland. 2. Vall. conf. 1. num. 36. vol. 3. & diximus in rit. 49. ex num. 7. lib. 1. Magistratus enim religio arrox reddit delictum, quod leuissimum esset: imò quod nec delictum quidem esset in priuato. Hinc grauior poena constituenda est in hos, qui nostri iuris sunt, & nostra debet custodire mandata, ait *tex. in l. 1. C. de cōdellorib. lib. 22.*

Quid etenim est, quod magis homi-
179 ni liceat, quam emere, atque mercari, donata accipere, vxorem ducere? quid his honestius? quid ad humanæ focitatis conditionem aptius? & tamen cū sola Maiestate possit quis esse terribilis, ut ait *text. in l. 2. ff. si rell. prouinc.* potest Magistratus in ea, quā administrat Prouincia, emere immobilia, secus infirmatur contractus, *tex. est in l. non auferitur, §. quod ad Praefides. ff. de iure fisci, Bonadill. in polis. lib. 2. cap. 12. num. 39. cum seqq. Isern. & Afflic. in cap. 1. §. si verò, de feud. guard. Peregr. de iur. fisci. lib. 4. tit. 7. num. 9. Nonar. granam. 101. lib. 2. num. 6. Ricc. collect. decis. 4196. par. 9. Mastrill. de Magistrat. lib. 6. cap.*

6. cap. 10. num. 12. *Carlenal. de indic. lib. 1. disput. 3. ex nu. 6.* Quod ad Magistrarum tantum temporaneos coarctat *Perreg. loc. cit.* esset enim graue nimis, non posse perpetuò Officiale contrahere in loco, ubi munus exercet. Hinc est, quòd placuerit multis, dispositionem huius *textus* inductam opposita consuetudine inoleuisse, *Osasc. decis. 140. num. 14. vers. 4. dicitur, Præst. Papien. in form. libell. in act. real. in verb. veris, & legitimis, nu. 26.* etiam quò ad temporaneos, *Paschal. de patr. potest. p. 1. cap. 4. num. 13. Petr. Gerard. de Petr. Sancti. singul. 100. num. 26. Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de elect. offic. §. 7. num. 7. & cons. 49. ex nu. 39. lib. 1.* dummodò non contrahat cum litigante in actu, quod etiam prohibet perpetui *Rip. respons. 1. num. 4. tit. de diuers. rescript.* Et caueat summopere emere aliquid ex illis, quæ sui muneris auctoritate dat venum, *l. non licet, 46. ff. de contrah. empt. ibi: Non licet ex officio, quod administrat quis emere: & paulò inferius: & hoc ad Procuratorem quoque; Casaris pertinet, l. qui officij, l. si emptio, me, §. si off. cit. tit. Bart. in l. non aufertur, §. quod à Præfide, ff. de iur. fisci. Menoch. de arbitr. cas. 459. num. 15.* nec per personam quidem nominandam, *l. iuxta, 2. C. de suscept. lib. 10.*

Multò minus donationes accipere, 180 *l. 5. C. de contrah. Indic.* maxime in Regno per *pragm. sub tit. de munerib. Official.* nec antidorales quidem, vel ex causa de præterito: putà patrociniij præstiti ante Magistratum adeptum, nè sternatur via fraudibus, *Tirag. in l. si unquam, verb. donatione, num. 57. C. de reuoc. donat. nec contrahere, ex cons. Regn. Communiter, Annus meus ad Capp. decis. 209. nu. 6. in nou.* Non tamen prohibetur acceptare donationes ex ultimis voluntatibus, *l. non dubium, 6. C. de testam. ibi: Non dubium, nec incertum est, sicut Imperatoribus, ita qualibet dignitate, vel potestate decoratis viris, tam hereditatem, quam legatum, sed fideicommissum relinquere posse, l. Iulianus, l. 2. ff. de indic. Alber. in l. vn. nu. 2. C. de contr. Iudic.* quia cum sint reuo-

cabiles, non impellunt Iudicem ad iniusta; & cessat ratio prohibitionis, etiam in Regno. Neque obstat *pragm.* quia, ut patet ex *rubr.* loquitur de *muneribus*, adedque irreuocabilibus, *Franch. decis. 493.*

Nec demum vxorem ducere, non, 181 obrecta Principis venia, vel natus nuptui dare, *l. si quis officium 38. ff. de rit. nuptiar. l. 1. C. si Reli. Pronin. & eadem disponit Constit. communiter*, quam non militare quò ad matrimonia, *Affl. ibidem nu. 3.* aduertit, & de Iure communi matrimonio aliter facta non irritari, notat *Bouadill. in polit. lib. 2. c. 12. n. 35. & Capiblae de Baron. prag. 9. n. 49.*

Verum non comprehendi sub me- 182 moratis Iuribus Officialis vtiles Dominos, & Barones recipientes donatione ab Vniuersitatibus, in consensu doctissimorum Virorum fuit conclusum, siquidem illa sermonem habent in genere de Officialibus; Baro autem in causis Vniuersitatis suæ, vt Officialis Iudex interuenire non potest, non solum tanquam Dominus, iuxta scripta à *Parid. de Pont. in tractatu de Syndic. verb. suspicio, num. 10. vers. vel si Canonici ibi dominus alteris*; sed quia,

183 Baro est primus Ciuis, vt in *prag. 12. de Baron. & dixi in rit. 30. 1.* & tanquam Ciuis Iudex esse non potest, *l. 3. C. de diuers. offic. lib. 12. Ronit. prag. 9. §. ita statuimus, num. 4. de offic. Iudic. & notati in rit. 63. num. 7. lib. 1.* quem locum refert *Reg. de Philippo dissert. fiscal. 29. num. 19.* si non Iudex licetè potest recipere munera, vt expresse sanxit altera *prag. 5. addit. de muner.* Præterea donatium non fuit simplex, sed antidorale ob indultum concessum, confirmationem capitulorum, & pande- 184 cæ, concessionis Cameræ reueruatæ,

ex qua Camera Vniuersitas fit immunis ab onere hospitandi Milites, & contribuendi in pecunia, *de Pont. de potest. Proreg. tit. 1. §. 6. num. 17.* Imò Officialibus ipsis in recompensationem non prohibetur accipere, *Bald. conf. 297. num. 1. lib. 5. Decian. trakt. crim. lib. 8. cap. 40. num. 2. tom. 2. Mastrill. lib. 6. cap. 10. num. 33. ex Bart. &*

Ro-

Roman. in l. Aquilinus Regulus, ff. de donat. Dec. & l. in l. in principalib. in 4. & 6. fullens. ff. de cert. petat. Ricc. decis. 191. collect. 1150. ac collect. 2040. & 4163. Cabed. decis. Luffi. 8. confitto tamen de meritis, Capiblan. de Baron. nu. 41. proinde Prag. 1. ceteraque Iura minime huiusmodi complectitur casum. Qnin donatium continebat clausula, reseruat Regio assensu, qui si fuerit impartitus iuxta more, accedente S. C. decreto lato vi rescripti Excell. Domini in Collaterali Consilio, quod S. C. prouideret de decreto, quo declararetur expedire Vniuersitati, & prastatur auctoritas eiusdem S. C. de Franch. dec. 302. nu. 12. omne tollit obstaculum, & si non fuerit obtentus, cum actus fuerit conditionalis, est resolutius in pendenti, & quidem excusat ab offensione, & caducitate, Affl. in cap. feudum, nu. 10. vers. sed posses responderi. si de feud. fuerit controuers. Frecc. lib. 2. de subfeud. q. 30. nu. 4. D. Ollan. Corseus conf. feud. 1. nu. 2. in fin. & nu. 3. & proinde isthac donatio non purificata, inualida absq; assensu, ac resoluta, & excusat, atq; minime potest comprehendi sub cis. Prag. 1. ac similibus, quæ expressè prohibent accipere, & sic quando cum effectu accipitur de qua re dixi in rit. 273. nu. 180.

Edo magis lure nostro Patrio, illis
185 interdicitur mercaturam exercere, poenis indicis in *Constit. communiter, sub tit. de prohib. Carial. commerc. & in pragm. 1. de mercat. Official. prohib.* non modo in maioribus, sed in minoribus quoque Magistratibus, in cap. 38. inter cap. & priuileg. Neap. anno 1507. ac pragm. 14. §. 5. de Official. & quæ prohib. alijsque personis recentitis à Reg. de Philippo fiscal. differ. 30. ex num. 71. prout idem esse in Gallia cautum ait Gaglielm. de Benedic. relatus à Ronito in eadem pragm. 1. num. 1. Nam de inre Cæsareo, Magistratibus perpetuis inhibito hæc non reperitur, Affl. in cis. *Constit. communiter, nu. 1. & post alios, firmat R. l. Ans. Lanar. conf. 43. ex num. 16.* plura notans, nempe num. 33. municipalia Iura mercaturam ventantia minime fuisse vsu recepta, imò

Tom. IV.

186 abseuissis illorū verba esse restricta ad locum, in quo officium personaliter exercet Officialis; non respectu aliorum locorum, etiam, si in dictis locis posset habere iurisdictionem, ex Affl. effato in *cis. Constit. communiter, nu. 1. perpendens text. in cap. vs litigantes, & cap. cum Episcopi. de offic. Ordin. in 6.* quibus sancitur, Archiepiscopum exercere officium suum, tanquam Metropolitanum in sua Ciuitate, non autem in Prouincia sibi Metropolitana subdita, confertq; Andr. de Ifern. in cap. 1. §. pro mercede, vers. per hac. de feud. guard.

Uterius non comprehendit Regios
187 Consiliarios, dicebant alij, iurisdictionem ordinariam non habentes: sicuti Iudices M. C. V. *Garania in rit. 265. num. 28.* qui valent absque aliqua commissione in qualibet re procedere; & sicuti inter Consiliarios cause delegantur, ita inter Iudices distribuuntur; imò in illis non cadit prorogatio Iurisdictionis, adeo quod si alij
188 cuius cause delegatio non appareat, acta coram Consiliarijs facta, nullitati subiaceant, & tangit Ifern. *cit. loc. nu. 21. ibi: Nec habuerint causam coram eo, & perpendit Lanar. post alios cis. conf. 43. num. 24. & scripsit Affl. in specie de Consiliarijs, & Præsidentibus R. C. fermocinans in mem. *Constit. communiter, sub num. 1.**

Maximè, quod inusta nota tributur
189 tur Procuratori constituto ad vendendum, & proinde iusto pretio, atque nunquam censetur datum mandatum de faciendo illicitum, vt malè aujire, posset Dominus, ac incidere in poenam, *Berous conf. 25. num. 3. lib. 3.* ex doctrina Bart. quem insectantur Paul. de Castr. & alij in l. si Procurator, ff. de condit. indebit. & l. 2. §. si Procurator, ff. quod quisq; iur. quod Procurator absq; mandato indiuiduali agere non valet id, per quod Dominus poenam incurret; idem firmat *Berous in alio conf. 188. nu. 9. lib. 3. & consuluit Alexand. in conf. 108. num. 6. lib. 6.* Nec sat est
190 mandatum generale, etiam cum libera, sicuti quoque annuunt *Cur. in conf. 149. num. 9. Menoch. de arbit. l. 1. dic.*

Y y y

dic. lib. 2. cent. 4. casu 316. num. 24. Lan-
cellos. de attent. p. 1. cap. 1. sit. de attent.
in parie. num. 12. relatus à Barfat. conf.
269. num. 32. lib. 3. Farinac. conf. 25. nu-
55. in fin. & conf. 89. num. 7. & decif.
319. in fin. Alex. Raud. decif. Pisan. 13.
num. 141. Ant. Gama decif. Lufitan. 230.
num. 2. Blanchett. decif. Roman. 318. nu.
2. vol. 1. Maxime si principalis non ha-
buit noritiam, Glos. in cap. quanta, de
sent. excomm. ubi Abb. num. 5. Paris de
Pot. de syndic. in par. ludez, an si ludez
num. 17. fol. 141.

Coetèrum prædicta Iuri consona,
 191 non videntur, cum semper, omoi-
 tempore quibulvis Officialibus mer-
 cari prohibeatur siue vt euitentur sub-
 ditorum impressiones, & metus præ-
 sumptio; siue nè Magistratus negotia-
 tionibus implicati à proprio auertant
 munere; siue cum inter Nobiles ipsi
 enumerentur, & animi dotibus fulgere
 debeant, nefas sit plebeciorum misceri
 mercimonijs, & mercatorum fraudi-
 bus se ipsos involuere, etiam per in-
 termedias personas, eorumque fami-
 liares, vt eruditè scribit D. R. de Phi-
 lippo *cit. fiscal. differ. 30. ex n. 60. & agūt*
R. de Ponte de potest. Proregit. de elect.
Offic. §. 7. num. 5. Reg. Reuer. decif. 159.
ex num. 1. Carleual. de iudic. sit. 3. disp.
8. sect. 6. num. 102. & lib. 1. sit. 1. disp. 3.
Nenar. lib. 2. granam. 101. Maufon. de
caus. excomm. ampliat. 3. nu. 3. Ricc. collect.
4196. Quare lex Thebanis vetuit, eum,
 qui decem quidem annis à commercijs
 non abstinuisset non promoueri ad gu-
 bernationem, *Arist. teste polii. cap. 3.*

Quodd autem Consiliarij vri delega-
 192 ti non comprehendātur, paradoxum
 est, ex dictis ab eodem R. de Philippo,
 ipsosq; esse ordinarios Iudices, ac an-
 te commissionem ordinariam habere
 iurisdictionem habitū; ex commissio-
 ne verò tribui exercitium iurisdictionis
 in illa causa, ac proinde haud ont-
 lam esse sententiam prolatam ob alio
 Consiliario, cui commissio non est, sub-
 21 liter scribit *Mentan. de regal. in pra-*
laud. sub num. 55. pagin. 48. & 49.

Non prohibetur tamen fructuum,
 193 ex feudo Officialis Baronis aliena-

tio; quia colens sua rura, suosque
 fructus vendens, non dicitur mercatu-
 ram exercere, *D. D. apud Ronit. in prag.*
2. de merc. Offic. prohib. num. 2. Capyc. in
inuestitura feud. in verb. feudorum im-
munitas, qui reprobat opinionem di-
centium, Barones pro suis armentis,
 quæ in feudorum nemoribus errant,
 obstringi soluere vectigal, proinde,
 ac huiusmodi lucrum prodiret ab in-
 dustria: nam armenta instrumenta fun-
 di sunt, *l. grege, cum l. seq. de fund. in-*
struct. etiam si quibusdam mensuris in
 feudo pascātur, quibus pabulum con-
 ducatur, *l. quasium, si aliqua, eod. tit. de*
fund. instruct.

Hinc quamuis Clericis sit vetitum
 194 mercatilibet tamen vendere fructus
 ex proprijs territorijs recolletos, *Dec.*
in cap. Sancta Maria, num. 57. de constit.
ex text. in cap. episcopi 88. dist. Abb. conf.
6. dub. 2. Guttier. quæst. 93. num. 25. de
gabel. Velaq. quæst. 8. num. 18. de pri-
uil. pauper. & quodd Baro vendens fru-
 195 ctus feudi minimè dicatur exercere
 mercaturam, indiuidualitèr aduertunt
de Franch. dec. 128. Strac. de mercatur.
p. 1. num. 48. ver. queritur fol. 26. Guid.
Pap. decif. 41. & 392. Claper. decif. 35.
quæst. 7. ex num. 2. Leganar. ad Ronit.
in cit. prag. 1. lit. A. Capiblan. de Ba-
zon. prag. 12. num. 16. Tiraguel. de
nobilis. cap. 32. & in specie Pragmaticæ,
 vel Statuti prohibētis negotiationem,
Cranett. conf. 6. num. 115. ibi: Quod
prohibitio Domini generalis de non fa-
ciendo aliquam negotiationem salis, non
debet extendi ad sal proprij ipsius con-
ductoris perceptum, & inuentum in bo-
mis conductis; sed debet intelligi, quando
quis principalitèr emeret sal, ut illud
denendat iuri causæ, ex texin cit. cap.
episcopi 88. dist. quo fretus Abb. mem.
conf. 6. in fin. lib. 2. anquit, quodd stante
 Statuto, quodd pro negotiatione vini,
 & olei, atq; similibus, soluatur vectigal,
 pro venditione, scèl negotiatione col-
 lectorum solui non debet, & *Abb. effa-*
 tum refert, insequiturque *Dec. in cit.*
cap. Sancta Maria.

Minimeque refragatur, quodd *Reg.*
Ronitus in cit. prag. 2. de mercat. Offic.
 pro-

prohib. eius sit opiniois à num. 7. ut etiam Baronibus sit mercatura prohibita, ex text. in l. 3. *C. de com. & mercat. & Bombin. conf. 89. num. 8.* quoniam
 196 Baro per feudum Paradogium, id est Nobilitatē acquisiuisse dicitur, ex *And.* in pluribus thesibus ibi enumeratis, in quibus dignoscitur, an sit idem in tenente à Barone feudum? & an vendito feudo, Nobilitas semel quesita retineatur? *Tirag. de Nobilit. cap. 7. per tot. & n. 14.* inferens ex hoc ipse *Reg. Romis.* ipsam mercaturam ignobilitatem irrogare, licet ipse expressè hoc non asserat, de quo tamen est videndum text. & ibi notata in cit. l. 3. *C. de com. & merc. Tiraguell. mem. cap. 7. ac Surg. de Neap. illustrat. fol. 429. & Reg. de Philippo cit. differ. 30. & num. 64.* Sed quicquid sit
 197 in genere, est tamen iudicandum secundum morem Patrium: nam in quibusdam locis, prout in Ciuitate Venetiarum, & Genez; Nobiles mercaturam exercent, teste l. de *Arz. in trakt. Nobilit. Hispan. in verb. pars princ. cap. 7. num. 4.* quem dicentem, quod in Ciuitate Neapolis à Nobilibus non exercetur, laudat *Tasson. de Antephar. obseru. 2. vers. 10. n. 31.* Nam ipse *R. Rom.* non de ea mercatura fatur; quæ ex feudi fructibus ipse Baro exercet, & quam esse licitam, indubitari est; quinimò, nec mercaturæ nomen mereri, neque illicitam negotiationem appellari, *Andr. & alij* deducunt, nec non, *Claper. decis. 35. quæst. 7. à num. 2. sed de*
 198 ea mercatura, quæ inter ignobiles exercetur, emendo, & vendendo, ac qui communiter mercatores vocantur, quorum qualitates ipse *Reg. Romis.* describit, sub num. 2. aiens, de eorum animarum salute vix esse sperandum, ex *Tiraguell. de pen. temp. conf. 51. num. 142.* auctoritate *Dini Augusti.* & aliorum, ac plura per *Afflium Consil. Mercatores, n. 4.* innuens; Deo nunquam placere posse, & ideo nullus Christianicola illam exercere debet. *Serace. de mercatur. p. 2. num. 5. Sylu. mupl. lib. 5. num. 49. in fin. & Coras. miscell. iur. lib. 3. cap. 24.* idque intelligas iuxta sensum Angelici Doctoris penes eundem *Afflium.*

Tom. IV.

Municipalia quoq; iura prohibent
 199 Officialibus, nè petant officia à Baronibus, *prag. 5. §. 2. prag. 9. prag. 12. §. 3. de Official. & qua 35. prohib. prag. 5. de muner. Official. prag. 9. §. 4. de Officiis. prag. 2. §. 14. de commissi. & execut. & notauit in rit. 265. nu. 150. lib. 3.* Verum non habent locum, si petant ab aliquo
 200 Barone, (vt accidit) à Ciuitate Massæ Lubrensis, vt nempè suum consanguineum Proregi proponeret inter tres illos proponi solitos quot annis ad officij regimini hoc enim nihil sanè contrà memoratas Pragmaticas, à quibus illud vnum veratur, nè officia à Baronibus petantur, nec vspiam sermonem habent de huiuscemodi propositionibus, ac nominationibus, quæ Proregi sunt, vt ex tribus propositis eligat, quem maluerit, ad munus: etenim nominantes plures nihil ex nomenclatione nominato tribuunt, sed ex electione Superioris illud demandatur, *Glof. in l. 2. de peric. nominat. lib. 1. Bald. & Salycet. in l. si ad scribatum, C. de appellat.* scribunt, aliud esse eligere, aliud nominare, quorum auctoritate, nixus *R. de Pont. de potest. Proregis. de abundantia Cinit. §. 1. n. 4.* expressè aduertit, huiusmodi Pragmaticas editas super electione, nō habere locū in nominatione, quæ sit de pluribus in officio. Secus verò si officium à Barone loci petatur; id enim muneris immediatè à Dynaste confertur, & ideo circ Pragmaticæ laudatæ aduersus istas officiorum collationes iure merito inuehantur; minimè verò illas interdunt, quæ in vno sunt Proregis arbitrio, ac voluntate.

Incat Reorum agmen, qui virtutum velis, remisque destitutus, velificans honoribus; & quod meritorum suffragijs desperat, andet auri vi munus aucupari. Liecbit vique contrà istum Visitatori procedere; quia quamuis minime deliquit in officio, deliquit in aditu, vestibuloque, ac limine ipsius deliquit; vtrumque enim similiter noxium est, ac improbum, aut dare aurum, vt accipiat administrationem; aut accipere in admi-

Yyy 2 ni-

nistratone, *h. sancimus, Grad l. Jul. repet.*
S. si quis autem, Auth. ut indic. sine quoq;
 101 *suffrag. imò conatus dandi pecuniam*
 pro consequendo officio punibilis est,
 quod est speciale in hoc crimine, *Ma-*
scard. de probat. cons. l. 65. num. 10. Fa-
rinat. quass. l. 11. num. 103. Menoch. de
arb. cas. 343. num. 20. & cas. 360. nu. 81.
Decian. lib. 8. crim. trall. cap. 35. num. 36.
 saltem poena extraordinaria: si fuerit tai-
 men deuentum ad actum proximum,
Menoch. cit. cas. 360. ex num. 86. quia,
 arguitur malus animus procurantis,
 add. *Auth. ut indic. sin. quoq; suffrag. S. si*
quis autem, & dixi in rit. l. 4. ex nu. 18.
lib. 1. & rit. 295. num. 178. hoc 4. som.
 addimus *Velasco. de iudic. perfect. rub.*
1. annot. 3. §. 3. & 10. Bap. Mucci ad San-
felic. decis. l. 49. ex num. 16. differentem,
 an officia secularia, spiritualia, ac be-
 neficia vendi possint? anque illorum
 collatio facienda sit in digniorem?
 (quod tangimus in *rit. 295. num. 94.*)
 & nu. 20. recenset verba Cardinalis de
 Lugo de iustit. & iur. tom. 2. dispnt. 34.
 sect. 1. num. 8. quomodo digniores eli-
 gebantur à Philippo II. Religiosissimo
 Hispaniarum Rege.

An verò sit coniectura valida con-
 103 uincendi Officiales de extorcionibus,
 si reperiantur locupletati plusquam
 permiserint stipendia? scripsimus in *Rit.*
9. num. 3. lib. 1. & pertrahat Raudens.
respons. 50. ex num. 397. in gratiam Of-
 ficialis respondens.

Quidam ludex admonitus, vt se à
 104 ludis, in quibus assidue versabatur,
 abstineret, ad tradita per *Aff. in proem.*
Consil. num. 37. in sui defensionem dixit:
 omnes sui officij partes expleuis-
 se; Id vnum iustitiae Administro curan-
 dum, nè vnquam suo muneri desit, nec
 vllum suo ex officio Respublica capiat
 discrimen. Ceterum immoderate ge-
 nio indulgere, vacare ludis, abdomi-
 ni seruire; epicureum est, & hominem
 dedecet; modestè tamen nullam no-
 tam inuit iustitiae Praefecto, qui spar-
 tam adornat suam, ad notata per *Pu-*
teum in trall. de ludo num. 8. 10. Cascia-
lup. de Ludo num. 27. Cossam de Ludo, §.
1. num. 3. 4. & 5. Hieron. Zanet. de diffi-

iur. num. 317. Marquard. de Cali Sa-
gram. non abrogandis, p. 3. cap. 11. nu. 9.
Foller. de contract. censual. verb. Nico-
laus, num. 215. Galn. de differentiis ll.
num. 51. Quin Fran. Vin. comm. opin.
467. sub num. 10. fol. 16. clamat, dicens,
 105 ludum licitum esse relaxandi animi
 gratia, & decere sapientem grauem, ac
 etiam sanctum, interdum remittere a-
 ciem à rebus agendis intentam. Prop-
 terea Philosophum ponere Virtutem
 Eutropeliae consistentem circa ludos
 honestos, quæ appellatur iucunditas,
 idè post *Senecam lib. de tranquil. ani-*
mi, inquit, agros fertiles; cirò exhausti-
 ri, nunquam intermissa fecunditate.

Alius verò, quod multum operam
 106 Musicæ nauabat, à qua cauendū lute-
 consultiis, ijque compeccendi sunt, cum
 ex Damonis sententia certum sit, nus-
 quam Musicæ modos immutari absque
 maxima legum ciuiliū immutatione,
Benadill. lib. 2. polit. cap. 1. num. 24. Id-
circo Plato in suo de Republ. dialogo 8.
sensit, Turores Cuiusmodi diligenter cu-
 rare debere, nè quid præter ordinem
 à se datum circa modos canendi à Mu-
 sicis studio nouitatis immutaretur, *Sim-*
on Schardius in sua epistola dedicato-
ria ad Principes, & Electores libelli de
Principum Electorum institutione, Hop-
por. de vera iurisp. lib. 4. tit. 29.
 Se tuebatur, quòd omnes Ministri par-
 tes explebat, & quòd hæc ornamen-
 tum Heroi est, non detrimento data, à
 legibus non prohibita, scilicet tan-
 tum munus, quod obit Prætor, har-
 monia quædam est: Vt consonent om-
 nia, vt suauem virtutum edant con-
 sentium, vna docet Publicum Mode-
 ratorem Musica: Hæc monet corri-
 gere primum, ac postmodum frangere,
 quòd dissonum est, in hominum vita
 silem; stat enim simul, quòd quis sit
 musicus, vel deliciarum causa, & vo-
 luptatis ad suum rus amicum, &
 suburbanum se transferat singulis die-
 bus, & nihilominus æquè bene suo of-
 ficio incumbat in horis audientie de-
 stinatis, omnibus aures benignè, ac pa-
 tienter dans, iuxta monium *Afflic.*
lib. 1. Consil. rub. 8. de cultu pacis, nu. 3.
 & 5.

et 5. citius ingenij felicitate, facilitate, ac promptitudine causas expediendo, adeo quoddam possit vti responso, quod Philippus Decius dedit, ut legitur in eius vita, dum quidam eius aduersarius laudaretur de eius assiduitate studij: illum quidem esse magnum venatorem, sed quoddam parum caperet.

Hec tamen iocosa obliquauit epistola Camillo Barone, meo tunc Collegæ in M. C. V. in pecuniarijs causis, qui assidue musica delectabatur: Vir forensis praxis es imbutus, plurimum autem musica arte oblectaris. Hec mirum in modum Iuris Cōsultos, & Medicos discriminat: quandoquidem ex Democrito cōstat, pluribus hominum morbis medicinam fuisse musicam, *Aul. Gell. nost. attici. lib. 4. cap. 13.* Iuris Consulti verò musicam adeo vilem, & illicitam censuere, ut feudum super musica consistere negarent: cū turpem causam contineat, ad tradita per *Andr. in cap. 1. §. fin. quid sit inuestit. Cypri. in inuest. feud. verb. feudum generat. vers. feudum musica.* Age igitur, vel Iurisprudētiā, vel Musicam sectato, Iuris Consultus, & Histrio nō benē conueniunt: es Iuris Consultus, musicam obliuiscito: sin maus rybias incendere, euades & medicus, ipse eligito.

Cōterū plurimum cōmendat musicam *Tiraquell. post alios, de Nobil. cap. 34. num. 10.* quia Oratores imbuebantur, *Fab. Semestr. lib. 2. cap. 16.* Platonis ætate Nobilium Virorum filij docebantur pulsare citharam, ipso teste in *Dialogo Theages de sapientia*, quam pulsare didicit Alcibiades, qui noluit sibi insinare, ut apud *Plat. in Dialogo Alcib. 1. de nat. homin. & ipsemet Socrates Philosophus* in tenebre lira instrui non erubuit, *Diuus Anst. 1. par. hist. var. temp. §. 20. Magen. de anth. Notar. c. 14. & Themistocles* habitus fuit in doctior, quod in epulis eam recusauerit, *Aeneas Sylu. in epist. 104. Ransald. Ridolphinus in sua epist. de modo, & ratione scribendi libros iuris ciuilib. impressa ante communes opiniones Francisci Vini. Musica modulatio in exercitu, Blond. Rom. triumph. lib. 6. in forma castrorum, &*

lib. 3. eiusdem in fine, eam damnat. Illam inuenit Cubal ex filijs Cain, teste *Dino Anton. Florent. Archiep. p. 1. tit. 1. de prima atate Mūd. cap. 1. §. 4. & Nero primus Neapolim introduxit Blond. Italia lustrata in Cāpan. vbi de Neapoli.*

An inquiri possit contrā Officialem, quod legebat Scholaribus: negatiuē, cum hoc de Iure permissum, modò legatur in suo Palatio, non extra, *109 de Platea ex illo tex. in l. unica n. 1. vers. item, ibi: Prinatarum adiun. C. de studiis liberalibus Vrb. Roma lib. 11.* qui affirmat, id eum pluries fecisse. At istud hodie minimē in praxi seruatur: nam Lectores in publico Gymnasio à Dom. Prorege designantur, & in lectura feudorum, quam scēpissimē, & illa Vespertinæ lectionis aliquando, Officiales perpetui, & diximus in *rit. 265. ex num. 74. lib. 3. & hoc 4. tom. rit. 279. num. 36.*

Ex quibus notanda *Ciceron. verba, in orat. pro Aul. Cluent.* Neque iniquum est Magistratus duriori hac lege coerceri, cum multa sint ornamenta, quibus etiam mitigare molestiam possint, locus, auctoritas, domi splendor, apud exteras Nationes nomen, & gratia, toga, prætexta, sella, curulis, insignia, fasces: quibus in rebus cum summum rectē facili Reges nostri præmiū, tūm plura peccata periculis proposita esse voluerunt. Et quis unquam hoc Senator recusauit, ut cum altiore gradum dignitatis beneficio Regis esset consequutus, eō putaret durioribus legibus, uti non oportere: quam multa sunt commoda, quibus caremus, tam multa molestia, ac difficulta? qua sublimis: atque hac omnia bonoris, & amplitudinis commodis compensantur.

At verò, cum parum sit, si cui cri-

210 men inferatur, nisi & legitimis probetur documentis; hinc de probatione huiusmodi Magistratuum delictis exigita nihil attigisse, putauimus profectō nefas.

Placuit nonnullis, quod si ciuilitèr agatur, satis sunt coniecturæ, ac presumptiones, *Bess. tit. de Offic. corrupt. num. 14. Menoch. de arbit. cas. 116. num. 3. Farinac. quæst. 111. num. 264. testesque non omni exceptione maiores, Amed.*

de

de synd. num. 187. & 568. Gramm. conf. crim. 35. num. 45. Si tamen actio criminaliter dirigeretur; quia à Magistratibus, præsumunt iura, omnem abesse dolum, l. 1. C. de præd. cur. lib. 10. l. si quis Decurio, tit. eod. lib. 10. omneq; illicitum, l. 2. C. de offic. civil. ind. l. cum precibus, C. de probat. Gramm. conf. 55. Cephal. conf. 410. num. 34. adeo, ut non modò eos bonitate, æquitateq; præditos habeant, cap. bona memoria, de elect. l. vir bonus, ff. ind. sol. l. continuus, S. cum ita, ff. de verb. oblig. verum etiam ijs, tanquam iustitiæ animatæ plurimum deferunt arbitrorum delatione, l. 3. S. deoq; ff. de testib. requiruntur testes omni exceptione maiores, nisi urgeat mala fama, Bald. in l. observare, S. proficisci, quæst. 10. in fin. de offic. Pro. conf. Mascard. de probat. tom. 3. concl. 1132. no. 14. Bossin præst. tit. de oppos. contr. test. num. 59. Par. de Put. de synd. verb. probatio, cap. 2. incip. contra Officiales, in princ. Gramm. conf. 335. num. 36. & dixi in rit. 195. ex num. 148.

In his anfractibus alij, rectiori, ut veritatis apicem celerius adeant, se committunt tramiti distinctionum ductu. Asserunt quippè, diuersa posse in hac thesi considerari iudicia, diuersa suspensionu genera, quæ insiguntur.

Etenim suspensio à Magistratu vel
211 itrogatur, ut perficiatur facilius inquisitio; vel tanquam admissi criminis supplicium. De prima est casus in cap. quia ea, 3. quæst. 2. vbi Pelagius Papa, ut difficultates amputaret, quæ probationi cuiusdam criminis obici esse poterant, inquit: Quia ea, quæ de fraudibus Maximiliani stibilis ad aures nostras supplicum relatione venerunt, non facile secundum veritatem cognosci poterunt, nisi facultas Ecclesiæ, quam in suos usus malè conuertendo dispersit, ab eius potestate, donec causa cognoscatur, seponatur: idcirco nos eum, & à supra dicta Ecclesiæ patrimonio volumus interrim submoneri, & in nostro, discussionis ipsius tempore, moderamina destineri. Secunda adhuc bifariam diuiditur: nam, vel est ab officio, vel à beneficio. Suspensio ab officio est, quando sola

Magistratui interdicatur administratio; non tamen, & eidem tolluntur emolumenta; & hæc in causis leuioribus vindicat sibi locum. Suspensio à beneficio est, quando, & administratio simul, & emolumenta eripiuntur, & accidit in grauioribus.

Ex his inferunt iudiciorum diuersi-
212 tatem: nempe alterum summarium, in quo disceptatur, an possit quis durante inquisitione suspendi; quod non occupant iudicium suspicionis: plenarium alterum, in quo, probato delicto, infligenda poena est, quod appellant iudicium veritatis delicti.

Pro iudiciorum qualitate proba-
213 tiones requiri aiunt. Itaque in iudicio summario suspicionis, coniecturæ sufficient, & præsumptiones. Debet tamen, & in hoc audiri inquisitus, eiq; danda sunt capita, ex quibus suspensio agitur, ut possit summariè se tueri, sicuti summaria cognitio est, Reg. de Pont. d. decis. 7. num. 15. & decis. 25. num. 12. Nouar. in collectan. ad prag. 6. de synd. Official. Sanfelice. decis. 61. Nam si in hoc summario iudicio, probauerit inquisitus, vana, ac nugatoria esse argumenta, & probationes, quæ in ipsum inducuntur: quid opus erit, progrediendo ulterius, oleum, & operam perdere, administrationem eripere, iudiciumque plenarium instituire? ut ait D. Calà in tract. de visis, Magistr. dis. fert. 16. num. 10. Quinimò si nullo pacto hic Magistratus audiretur: vtique non foret iudicium, quod constar non modò Iudice, & Actore, verum & Reo, cap. foris, de verbor. signif.

In iudicio autem veritatis delicti ni-
214 tidissimæ requiruntur probationes; ac plenissimæ; quandoquidem cum agatur de honore, qui vite exequatur, imò ipsi vitæ antefertur, Capp. decis. 5. num. 7. & grauiorem esse tamæ iacturam, quam oculorum, ex tex. in l. infamia, C. de Decur. lib. 10. notat Granett. conf. 795. num. 5. & conf. 830. num. 8. cum alijs apud Prat. in Nicandro, seu responso ad sui defensionem, ex num. 36. & ex num. 496. & illius propterea causa tractanda est mirissimè, & non arripien-

ripienda in utilitatem Fisci, *Alciat. respous.* 306. cum quandoque in poenam deiciendi à toga, cinguloque sint denudandi; vt in quo deliquerunt, poenam luant, ait *Reg. Merlin. contr. tom. 2. cap. 28. num. 5. Auth. sed nouo iure, C. de pen. ind.* probationes debent esse luce meridiana clariores, *l. fin. C. de probat. cap. sciant, quast. ult. & in hiscè terminis aduertit Bald. conf. 353. lib. 2.* maximè quia bonitatis præsumpcio virget; ad quam elidendam plenissima probatio requiritur, testesque omni, vel leuissima noxæ caligine carentes. *Osasco. conf. 66. num. 3. Cephal. conf. 138. num. 18. conf. 241. num. 87. conf. 193. num. 93. conf. 348. num. 13. lib. 3. Menoch. de præsump. lib. 1. q. 21. num. 8. & 9.*

An autem probent testes singulares: **315** putà, si vnus testimonium ferat de vna barattaria; & alter de alia? digladiantur accerrimè Doctores. Affirmant nonnulli, probare etiam plenè ad poenam ordinariam: quia etsi diuersa, deponant: sunt tamen conspirantia ad vnum, eumdemque finem, *l. qui sententiam 16. C. de pen. atque vt more Philosophorum loquar, deponunt plures species conuenientes in idem genus; in quo possunt dici contestes, Salyc. in l. alior, num. 5. & 6. C. de probat. in hoc, nempe, ludicem committere barattariam, Farinac. de testib. quast. 64. num. 150. Gentilis meus Petr. Ant. Petra de fideicom. quast. 12. num. 538. Gabr. cit. de testib. concl. 2. num. 18. Rimin. d. in. conf. 7. num. 27. & hoc satis, superque potest instruere mentem Principis ad illum, vel suspendendum ab officio, vel arcendum, vt Reip. consulatur.*

Negant alij, & fortasse rectius, aientes, tantum abesse, vt sit probatum genus; vt nè sint quidem probata singulæ species, ex quibus consecretur. *Salyc. in l. testium, C. de testib. quast. 8. num. 16. vers. segotencos, Alex. conf. 72. num. 4. lib. 1. & conf. 100. num. 5. Raudens. resp. 50. num. 47.* cum reliquis, quos plena manu congerit *Petra cit. quast. 12. num. 149.* nam tunc diceretur probatum genus, quando plenè singulæ species fuissent probatae, *l. fin. in*

admonendi, num. 256. vers. & quando ista, ff. de iur. iuran.

In iudicio igitur visitationis, cum vtrique opinioni faueant doctissimi viri: neque Magistratus damnetur ad ordinariam poenam iuxtà primam sententiam, neque absoluaatur iuxtà secundam. Qui debet iudicare in huiusmodi perplexitatibus, medio tutissimus ibit; nempe intelligat poenam extraordinariam, si alia id suadeant, *Rufas de hares. p. 2. assert. 6. num. 142. Farinac. quast. 64. num. 218. Direct. Inquis. lib. 3. quast. 72. & ibi Pegu. schol. 127. col. 3. in princ. & col. 9. Caim. in manuscript. tract. de visit. art. 6.*

Non admittuntur indicia, sine licèt **216** indubitata, nec violentæ præsumptiones, *Hierpn. Giach. in conf. de syndic. num. 107. Ioseph. Cumian. in pract. de syndic. cap. 24. sub tit. de senten. num. 20. & 21.* etiam si versentur in delictis difficilis probationis, ità vt aliter probari nequeant, *10. Galleg. in resp. de syndic. cap. 1. num. 34. & 38. nisi adde fuga Magistratus, quæ crimen procedere videatur, Mascard. de probat. concl. 1132. num. 16. & 17. Iaffred. decif. 102. & dixi in rit. 295. ex n. 148.* cum supra adductis in hoc rit. sub n. 214. *Aul. in cap. 1. glof. Dadinas, nn. 28. Rondinel. de syndic. offic. nn. 70. Franc. Marc. decif. 648. nn. 1. & decif. 685. nn. 4.* Verùm licuti, accusato fugam arripiente, fuga ipsa scelus fateretur; ità sponte sua se apud ludicem sistens, præclarum innocentie specimen præferret, *Reg. Vilof. in tract. de fugis. cap. 18. §. 6. de delinq. fug. num. 16. ex l. non intelligitur, de iur. fisci, l. non existimo, de admin. tutor. Leonin. conf. 57. num. 23. Buffin praxi. tit. de mandat. ad homic. ex num. 25.* loquens de spontanea constitutione Episcopi Papia de Rubeis, pro quo responsum edidit *Alciatus.*

Sic etiam minime sunt recipiendæ **217** nouæ probationes, vel testes contra visitandum super meritis causæ principalis, vel sententijs latis, *Bouadill. lib. 5. cap. 3. num. 52.* quamuis liceat visitato ex nouis probationibus suam pandere innocentiam, *Bart. & Bald. in l. AEmi-*

1. *Emilius*, num. 13. in *fin. de minor. idem Bald. in cap. 1. §. indices*, num. 9. de *pac. inam. firmand. & servari air Aniles in cap. 1. prator. glof. à las partes*, nu. 34. & in *glof. donation. ibidem*, nu. 21. *Puto de syndic. post evidentialia*, cap. incip. an si potestas, num. 21. *verb. sententia*, cap. 9. num. 1. *verf. an si Index*.

De iure autem Regni ad duo potissimum Visitatoris intuitus dirigendus est: nimirum ad Magistratus famam, & ad testium qualitatem; ut habetur nitidissime in *Cap. Regn. vulgaris fama proloquium*, & Regiæ adfunt pragmaticæ.

Siquidem, quando mala fama laborat Magistratus, si vnus tantummodo testis probatur vitæ deponat, datum fuisse aliquid Officiali. & eius depositioni robur addat suo iure iurando delator, aut inquisitionem instruens honestæ tunc nulla visitato inquisitionum copia præstita, legitime sequetur condemnatio: maxime si quantitas Officiali data non sit magna.

Imò quamvis nullo teste probetur pecunie, alteriusve speciei datio; at tamen si malè audiat Senator, & sola adsint indicia, & præsumptiones: puta coniectio alicuius in vincula, eiusdemque absolutio sine causa, sufficit sacramentum dantis, si sit honesta persona, & quantitas data non sit magna, ad condemnationem.

Si verò bonam famam redoleat Officialis: tunc si duo, vel tres testes integre vitæ testimonium in eum perhibeant, data ei nominum testimonium, ac dictorum copia, gradus ad condemnationem fieri potest. Non ita si sola adsint indicia, & coniecturæ, vel dantis sacramentum: maxime ubi læsus levis comperiatur esse persona. Sed si læsus exploratæ integritatis fuerit: tunc si vehementia militarent indicia, optimam licet famam iactiter Magistratus, eodemnatione plecti potest, maxime si data res non sit magna, *cit. cap. Regn. vulgaris fama*. Verum de his omnibus videnda sunt, quæ dixi in *rit. 295. ex n. 148*.

Quò ad testes verò, in his hæc sunt potissimum perpendenda: qualitas

fortuna, & fides, l. 2. & 3. de *testib. Aniles in puncto cap. 4. Syud. n. 5. Bonad. ill. lib. 5. polit. cap. 1. num. 66*.

Ex his testimonium inimici nullam 220 facit fidem contra Officiale, decernitur in *cit. Cap. Regn. vulgaris fama proloquium*, & scribunt Bald. & Angel. in l. *filios fam. ff. de donat. & in l. Præbyteri, C. de Episc. & Cler. atq. inimici dicuntur in hac thesi, etiam putatiue; Aniles in cap. 1. syndic. nu. 4. de quibus diximus in *rit. 265. num. 160. tom. 1. & tom. 3. n. 95*. Et qui fuerunt carceribus mancipati ab eodem Officiali, Bald. in l. *ipsum, C. fam. cresci. Gramm. conf. crim. 46. num. 2. Aniles cit. num. 4. Masstrill. cit. cap. 1. num. 13. Randenz. conf. 49. Farinac. tom. 1. prax. crim. quæst. 49. nu. 28*. Tùm etiam, qui obtinuerunt sententiam in contrarium, idem *Farinac. d. quæst. 49. num. 62*.*

Item amicus inimici mei, est inimicus meus, *cap. si inimicus, verb. nolite 93. diff. de Grassi de effect. amicis. ex num. 130. Reg. Valenz. conf. 92. num. 130. lib. 1. Borrell. in summ. decis. tom. 2. tit. 15. ex num. 299. Aus mens ad Capp. decis. 133. num. 2*. Atque ad eò ab accusando repellitur, *Farinac. quæst. 12. num. 43. in 4. ampliat. Spada conf. 85. num. 15. lib. 1. imò etiam à testificando, cap. repellitur, de accusat. Glaz. lib. 1. discept. 33. num. 1. & discept. 68. Mascard. de probat. concl. 1050. Gramma. conf. crim. 59. num. 5. Carlin. controu. forens. lib. cap. 116. num. 35*.

Commensalis cum parte litigante, 222 *cap. accedens il. 2. ut lit. non const. Oltrad. conf. 301. num. 2. Leonin. conf. 53. sub nu. 23. Familiaritas in cibo maior est, quàm in colloquio, Glof. in cap. omnes deinceps. 28. quæst. 1. verb. Indorum, notans, quòd facilius quis decipitur inter commensationes, ex text. in cap. vnusquisque 22. quæst. 4. interque eas facillimè inicitur consiliu de perdendo inimico. De cæde Sancti Ioannis Baptistæ, non nisi inter epulas actum, & constitutum fuit. Herodes inter vefanas earum lætitiarum, quod turpiter saltatrici promissit, re crudeliter persoluit, *Matth. 14*. Imò exurgit suspicio etiam*

etiam ex vna commensalitate, seu receptione ad domum in eadem mensa discumbendo, notat decisum *Reg. de Marinis quotid. resol. cap. 190. num. 13. lib. 1. & dixi in cit. rit. 165. ex nu. 137. num. 3.* quem locum allegat *Mucci ad Sanfelice. decis. 81. à num. 23.*

Decoctores, seu falliti oppressi etc
223 alieno non probant, *Leonin. cit. conf. 57. n. 20. Raudens. respons. 49. n. 6. prout nec Gulosi, Lanfran. relatus à Conrad. de Pratore, lib. 1. cap. 9. num. 22. verbo, gulosi, Molendinarij, & Liuellarij, Criminosi, Banniti, Excommunicati, atque nimis verbosi, Raudens. respons. 10. ex num. 215. & nu. 328. Gentilis meus Petrus Anton. Petra de fideicomm. quast. 12. Bertazol. & Farinac. in qq. crimin. lib. 4. in reperi. verb. Testis, alios exarantes casus, de quibus passim DD. pertractant.*

Nec testimonium Indolatorum, vel
224 Guidatorum, non omnes, S. fin. ff. de re milit. Boff. in tit. de opposit. cōtra testes, n. 11. Præterea, nec illud Medianorum, seu Proxenetarum aliquid probat, vt *Gregor. IX. sanxit in cap. 1. de testib. in 6. Boff. de Offic. corrupt. nu. 15. Amadens de Castello de syndic. sub nu. 187. Martin. Landens. in tract. de Official. quast. 150. Rondin. de syndic. num. 69. potissimum in causa criminali, Paris de Puteo de syndic. verb. contrā Officiales, n. 2. etiam cum tortura, et essent duo, *Cataldin. Gramm. Decian. & alij laudati à Farinac. quast. 111. n. 271. & 272. Villadieg. add. §. 4. n. 7.* Hinc pluries in M. C. V. absoluius Officiales, contrā quos Syndici Vniuersitatum deponēbāt de barattaria, & expensis victus ab ipsis receptis, contrā disposita à lure nostro Patrio, vt diximus in rit. 273. ex num. 180. tom. 3. cum in dies experiamur, ipsarum Vniuersitatum defensores libenter animo ansam à Ministris accipere ad Populi substantiam simulatam specie deuorandam, nulla habita ratione famæ ipsorum Modetatorum. Quare cum ipsi Vniuersitatum Officiales (quod impieratcm sapit) sint doli, ac scelerum participes, ac proxenetæ, ita tamen, vt iustitiæ Admini-
Tom. IV.*

stris ea crimina vertantur; profectò ipsi, etsi contestibus, nulla fides habenda, est, nec probationem facere possunt, quod perpendit *Bouadill. politic. lib. 5. cap. 2. num. 52.* vbi plura ad rem sigillatim distinguit, & aduertit. Quapropter *Gabriel. conclus. 20. nu. 1. tit. de testib. Iudicis arbitrio remittit, quanta fides Proxencris sit habenda, inspecta, causæ, ac personarum qualitate, at cum alijs adminiculis bene probare, rectè indicat Mascard. de probat. cōclaf. 1137.*

Et dum sermo est de Vniuersitatibus
225 Administratoribus, notandum, quod mittentes homines ad Curiam expensis Ciuitatis, & procurantes adire pro aliquibus leuibus rebus, qui sua inde tractant negotia, apud Principem, non sunt immunes à poena peculatus; Hoc apud Bitutiges respondisse testatur *Rebuff. in l. cum qui vestigali, pag. 152. de verbor. signif.* qui addit, hodie in Ciuitatibus, Templis, Vniuersitatibus, & Curijs seruari cōtractum illum innominatum, facio, vt factus, in perniciem animarum multarum. Sunt hæc quotidiana, vsu in Ciuitatibus Regni comprobata. A quibus procurant Ciuces mitti Neapolim sub colore tractandi aliqua negotia vniuersalia, certo in singulos dies constituto salario, vt sua domestica tractent.

Attendant Visitatores tempus cō-
226 micipationis in carceribus testium, quos tedium concutere solet, adeò, quod per vim, & ad finem se ab ea exoluendum, depositio extortæ præsumitur, *Bero. in cap. at si Clerici, num. 21. de indic. Boff. pract. crimin. tit. de carcer. num. 32. in med. Pract. Conrad. de confes. crim. num. 5. Farinac. conf. 193. n. 3. Vermigl. conf. crim. 33. num. 15. conf. 74. num. 6. ac conf. 143. num. 19. Raudens. conf. 50. num. 1.*

Ipsosque Visitatores non deterreat
227 testium copia ad probandum crimen, quæ magis, atque magis attestaciones, inuicibilis, multiformes, varias, imò falsas arguit. Alios conuocare, vt moris est, in pompis solemnibus, in abditissima dilapidationis, & secreti furti, barattariæ, &c. crimina, quæ vsque-

adød Iura abominantur, ac puniunt, fingi potius, quàm credi poterit: licebit enim Iudici in sui defensionem illos *Apulej* terminos vsurpare, qui pluribus de visu testibus Reus actus secretissimè cuiusdam noxæ, cuius notè est magica incantatio, hæc dixit: *Nuptia nē illa fuerunt, an aliud celebratum officium? an conuiuium tempestiuum?* Hæc solummodo de causa adductus in crimen D. Ioseph Spinellus, tunc Gubernator Ciuitatis Auerlæ, ac conuictus, quòd vi impulerit mulierem, ad emittendam remissionem suo familiari; capitis propterea Reus effectus, vt *Pragmatica* 2. 25. & 27. de exalib. disponit: decreuit M. C. V. nē vlla afficeretur molestia, eum iure merito falsum duxisset propositum crimen, ob multos, ac difformes, vilesque testes adductos, qui assentiebantur præsentibus fuisse, quod difficile, imò impossibile prorsus creditu erat; & Excellentissimus Ptorex, Vicariæ scitum ratum habuit, penès Onusfrum Mariello de anno 1667.

Minusque perterreat, si illorum de-
228 positiones sint aliquando verisimiles: nam ipsa calumnia, quæ Philosophia, ac lyceo reluctante, naturæ corporum replicatione intra probabilitatis fines constituit, adød ingeniosa nō efficit, si non laboraret in reddendo suas fraudes verisimiles, vt perbellè explicat *Lucianus in suo tractatulo de non semetè credendo calumnia*: Non enim, inquit, tam granem noxam infligeret calumnia, nisi in speciem verosimilia narraret, neque rerum omnium validissimam veritatem opprimeret, nisi appositis ad inducendum, & persuadendum argumentis, alijsque sexcentis artibus instructa, auditores deciperet. Quamuis regularitè argumentum à verisimili desumptum multum vrgeat, teste *Euerard. in theopidoc. 5. à verisimili*. Verisimilitudo namque, quæ consistit in ratione naturali, quæ altera lex esse dicitur à I. C. in l. cum ratio, ff. de portion. qua fil. damnas. concedunt. etiam pro lege habetur, vt dixit *Oldrad. conf. 13. in fin. Cranet. conf. 61. nu. 9. Franch.*

decis. 143. num. 6. & Andr. de Ifern. in pralud. feudorum, quòd plus debet mouere Iudicem dicti rationabile, quàm ipsa lex. Valet argumentum à verisimili ad conuincendum quem de delicto, vt est *text.* quem notabilem dicie *Euerard. vbi supra, vers. item 3. in cap. scribam, & cap. quia verisimile de praesumpt.* & hæc eadem verisimilitudo transfert onus probandi contrarium, in aduersarium, ex *text.* notabili, cum *Glossib. in lex persona, & in l. sine possidetis, vbi DD. C. de probat. & in l. circa ff. eod. tit.* qui enim habet pro se verisimilitudinem, habet expressum casum legis, *Caphe. conf. 287. num. 23. Becc. conf. 101. num. 46. Cranet. conf. 297. num. 6. Sard. conf. 401. & proindè quòd Iudices tenentur per eam iudicare, dixerunt Barz. decis. 125. num. 24. & decis. 120. num. 25. Neniz. an. conf. 66. Aretin. conf. 9. colum. 2. Mastrill. dec. 123. n. 34. & nonnulla scripsi in ris. 265. ex num. 26. ris. 272. num. 54. & 274. num. 111. lib. 3.*

Imitentur summam pietatem, ac in-
229 stitiam Inuidiosissimi, & Pissimi Regis Philippi II. in visitatione Consilij Supremi Aragonum Regni, quem ipsummet testes examini subiecisse, scribunt *Ant. de Herrera in hist. Ind. decad. 7. lib. 6. cap. 4. Ludovic. Cabrera in hist. Philipp. II. lib. 2. cap. 21. Tarreadec. Granat. 98. n. 44. lib. 2. & alleg. fiscal. 101. n. 21. tom. 2. ratione perpenia à Gabr. Berari. in spec. visit. cap. 5. de testib. ex n. 118. ad n. 118. his quippè aures verbis: Etenim dùm sit sermo cum ipso Iudice, nobis magis, quàm ipse scire poterit, quantum sit testibus fides adhibenda, quia ipse considerare debet, an testes ad interrogata respondeant, vel ex tempore, vel præmediato sermone, qua fronte, quo vultu, quo rubore, vel qua trepidatione omnia enim ista, & alia signa, vultus, sestim an sint tristes, videntes, vacillantes, balbutientes, aut nimis animosè depONENTES? Prudens Visitator rimari, & inspicere debet, quia difficile est, crimen non prodere vultu. Qua de causa cum res hac sit tanti momenti, & ex illius omissione supissimè contingit, Officiales que-*

querelatos innocentes periclitari, & maxima nocumenta pati oportet; idcirco quid testes, ut dictum est, per ipsosmet Iudices Visitatores examinentur. Imò cum
 230 testes examinant, vel reperiunt, unicam, non alteram quoque impendant dictum, dum aliis unus testis alteri, ea quæ interrogarunt, reuelaret, ac proinde facta inter eos confabulatione, veritas eruenda adhuc celata, & oppressa remaneret. Iure propterea *Mastrill. cit. tract. lib. 6. cap. 1. & Solerzan. de Indiar. guber. tom. 2. lib. 4. cap. 8. num. 41.* ingemunt modum, quo utuntur Visitatores Generales, qui testium nomina non publicant syndicandis: nam non debent subterfieri, ex §. *hoc verò, Auth. de testib. & cap. 3. cod. tit. de testib. nisi dumtaxat in casibus Fidei, cap. fin. Sabinemus, de heret. in 6. Farinac. de heres. quæst. 188. num. 9. Pegn. in direct. par. 3. comment. 124. Castro Palas in oper. Moral. p. 1. tract. 4. disput. 8. punct. 15. §. 3. num. 7. Gaven. de offic. Sancti. Inquisit. p. 3. tit. 7. §. 9. de qua re disserit Mancii ad Samselic. decis. 24. ex num. 10. cuius text. in §. *inibemus*, specifica in illa thesi sanctio, ad alia haud extendenda crimina est, *Farin. de indic. & tort. q. 38. num. 86. Clar. in pract. crim. quæst. 49. num. 3. Gabr. Parexa de instrum. edit. tom. 2. tit. 6. resol. 8. num. 29. Crespo de Valdaur. obser. 89. num. 10.* subnectens, secus esse processum nullitati obnoxios. Quorum opinioni in hoc Regno adamussim concinit *Gap. Regn. Vulgaris fama proloquium*, & addo *Segur. Danel. in direct. Indic. cap. 14. num. 14.* Si enim illorum nomina patefierent, non remaneret multoties denigrata innocentium fama. Igitur oportet bene, & non semel, sed pluries, atque pluries rimari restium qualitatem, & conditionem, nostris præsertim temporibus, ut dixi in *ris. 265. num. 28. lib. 3. & in hoc rit. sub num. 25.* & aduertit in his terminis *R. de Pont. de potest. Prærog. §. 7. de elect. Offic. num. 12. in cod. ris. 265.* à nobis laudatus.*

Audiant accuratè, & in scriptis re-
 231 ferant, sicuti testes, qui in Officiale deponunt; ità, qui pro Officiali: cum
Tom. IV.

inquisitio sit tam boni, quam mali inuestigatio, *Larr. decis. Gramat. 98. num. 48. vers. sed, & indicij, p. 2. Excohar de Nobilit. & puritat. proban. quæst. 6. §. 4. rubr. de examin. test. num. 26. vers. nona. Aniles cap. 4. iudic. syndic. in gl. verb. Haga, cum seq. Suarez de Paz. in prax. 8. p. 1. tom. cap. vi. num. 15. & in Regno adest *prag. 27. sit. de offic. Magistr. Iustis. & prag. Caroli V. incipitem quia nobis datum est intelligi, sub tit. de actuar. 6. in ordine, cuius memò est Foller. in prax. verb. capiat informationem, nu. 54.* cum etiam ex officio reneatur, Rei innocentiam indagare, *l. 1. §. fin. ff. de quæst. l. si non defendantur, 9. ff. de pen. Bart. in l. pen. §. ad crimen, col. 3. vers. sed primò quaro, ff. de public. indic. Farinac. 1. tom. de inquis. quæst. 11. nu. 10. Gom. in l. Tauri 76. num. 13. ante finem, vers. aduertendum tamen, & num. 14. Gig. de crim. las. Maieff. lib. 1. rubr. generalitèr in crim. las. Maieff. proced. quæst. 16. ex num. 1. & diximus in *ris. 284. num. 20. hoc q. tom.***

Respectu verò bonæ, vel malæ fa-
 232 mæ, probanda illa est per testes, nec Visitatoribus aliter asserentibus fides habetur, *Bald. in rubr. C. de pen. Iudic. quidd. mal. indic. Farinac. tom. 1. quæst. 9. num. 10. vers. amplia nono*, qui testes debent esse omni exceptione maiores: sicut aliæ probationes claræ, & non priuilegiatæ, *Villadieg. cit. cap. 6. §. 2. num. 16.* Ulterius hi testes debent desumi ex Tribunalibus: scilicet ex Advocatis, Procuratoribus, & Aduarijs, ac Scribis, *Mastrill. cit. lib. 6. cap. 2. num. 22.* Debent etiam nominare saltim duos authores, exprimere causam verisimilem, ortum famæ ante inquisitionem, non tempore inquisitionis, *Foller. in prax. crim. in rub. dantur capitula quod suffocant Vxorem, l. p. 2. p. n. 28.*

Præterquamquod debet habere or-
 233 tum ab hominibus honestæ vitæ, bonæ opinionis, grauibus, atque antiquis, *cit. cap. qualitèr, & quando, cl. 2. de accus. Farinac. cit. tom. 1. quæst. 27. nu. 156.*

Postremò, illa debet esse inconculsa, crescens sola, & non contraria, aliàs nihil operatur, *Rald. Curt. & alij, Zzz 2 apud*

apud *Farinac. cit. quast. 47. num. 4.* & de fame requisitis dixi in *rit. 270. ex nu. 45. & rit. 274. ex nu. 130. lib. 3.* & supra hoc *Rit. n. 28.* Omnis tamen fama male concepta, que semper in spatris mendacis alitur, ostensa veritate consumitur, sicuti aduertit *Minutius in suo Ottavio.*

- Barattaria verò an probeatur per li-
 234 bros Bancheiorum, ac Cōmunitatum, scilicet Massariorum, & similium? discutit *Raudens. respō. 49. ex n. 74.* & cōserunt tradita à *Bersazol. vidēdus cōserim. 71. lib. 1.* qui loquitur de receptis vtilibus dono, & duobus plaustris feni iunctis alijs, de quibus nos supra sub *nu. 224.*
 Existente paritate probationum, lu-
 235 dex à pœna in syndicatu est immu- nis, licet eliso visitationis sit solum semiplenè, *Raudens. resp. 50. num. 92.* & ambiguum testimonium depositionum interpretatio faciendā est contrā fscum, *Sylvan. consil. 94. Raudens. cit. respō. 50. num. 682.*

- Notandum, dum de probationibus
 236 est sermo, quod privilegiata probatio in Regno ex *prag. 4. de muneribus*, non extenditur ad probanda munera familiæ Officialis, de quibus *pragmatica* nihil disponit; nec cum alijs casibus de receptione munerū ab ipso Officiali posse coniungi, monet *Caimus* in manuscripto *de visit. art. 1. vers. ex hoc.*

- Verū liceat nē iustitiæ Admini-
 237 stris recipere pecuniam à parte pro gratia à Principe per ipsos impetrata? affirmatiuè scripsit *Bald. cons. 353. sub num. 2. lib. 5.* non tamen secūdus, stantibus enixis, rigidisque iustis municipalibus Sanctionibus.

- Vetitum an sic illis agere cōmenda-
 238 tiones, vel per literas cōmendaticias, vel oretendū in alicuius gratiam? & licere decidit *Honorius in l. fin. C. quod cū eo, Valspian. in l. si verò non remune- rando, Scam quidam, vbi Bald. ff. manda- ti, & proinde faciles se reddāt homines ad huiusmodi cōscribendās literas, cū nullā ex his obligatio sequatur, clamat *Alberic. in cit. l. fin. Stracc. de affectu. gl. 21. nu. 26.* Ac *Neniz. in sylv. nuptial. lib. 5. empl. 9. pag. 610.* inquit, hoc non licere, nē Iudices sint timidiore in iu-*

dicādo, & propterea similes literas prohibet Hispana lex 25. lib. 2. tit. 4. del *Consejo Real*, quod iure refellit *Raudens. cit. respō. 50. à num. 263.* & videndus *Auendan. de exequend. mandat. Princip. lit. 2. cap. 1. col. 3. vers. & sic quando Iudices* præsuntur enim quòd quilibet habeat animum constantem, ad iusticiam, minime obstantibus Magnatum precibus, etiam Principe mādante, cui nedum rescribendum non esse eius mandatum iuri consonum, sed modeste resistendum est, *Vin. opin. 638.* & alibi dixi, *ex text. in l. si vendicari; C. de pan. cap. apud Tefsalonicam 21. quast. 3. Maran. disp. 1. ex num. 13. Alban. in l. 1. ff. de offic. Affess. Gram. in addit. ad Cap. Reg. rub. quod non capiantur sine consilio pag. 128.* *Auiles cap. 1. Prator. verbo A las partes. nu. 31.* Videt *Henricus Secundus* cum *Isalam* seruū in carcerem duei iussisset, non adiectā causā, ac Iudices hominem liberassent, prius tamen admonito Rege, idem Rex iussit, illum cōdemnari, cum religiosè, ac sanctè iuraret, se hominem in scelere turpissimò deprehendisse; quod euolgari nollit, ac Iudicibus succenseret, quòd sibi affirmanti fidem non haberent; liberatus est tamen à Iudicibus, & è carceribus eiectus, *Ioannes Bodinus in methodo Hist. cap. 6. pag. 378.* Rex enim iustus aures minime claudit Officialibus prudenter replicantibus, & notam optimi Regis hanc esse, clamat *Ianus Gruterus ad Tacitum lib. 1. Annal. exemplis omnium atatum, nationum, & linguarum cōprobandis, insequitur Casar Caren. rescl. 274. num. 7.*

- An autem Officiales habitate valeāt
 239 in Suburbij, prout in Ciuitate? respondi affirmatiuè, quoniam dispositum in Ciuitate habet locum in Castro sibi subiecto, *Felin. in cap. Radulphus, de rescrip. Cagnol. in l. impium. v. 274.* & quia in favorabilibus appellatione Ciuitatis, veniunt Suburbia, *Napod. in proem. cons. Neapol. num. 86. Afflic. in rubr. de homicid. claud. num. 1. Montanar. in prag. 2. num. 219. de administrat. Vniuers. Vniuers. de arbit. lib. 2. cap. 355. num. 10. Praef. de Franch. dec.*

129. *nn. 2.* Huiusmodi tamen materia est fauorabilis, uti permissoria, licet possit dici litigantibus obnoxia ob amplitudinem Ciuitatis: at hoc minimè est expendendum, sed perpendi debet respectu eius, cui prohibitio fit, non respectu eius, cuius accessorie interest; prout quoque in materia indifferenti comprehendit Burgum, l. 1. *§. cum Vrbe*, ff. de offic. Praefecti. *Vrb. Roman. conf. 454. num. 7.* & ibi *Mandof. Gratian. cap. 17. in princ. lib. 2. discipul. forens.* quinimo tantum abest, ut Vrbi huic, & litigantibus detrimento sit, Officialis in Suburbij incolatum habere, ut potius id maximè Reipublicae conferat, & Iustitiae administrandae per necessarium sit: cum enim Suburbia in immèsum trahantur, & instar magnarum Ciuitatum sint, in quibus etiam Magnates domicilium habent, ac maximis suis aedificijs in omnium conspectum se produnt, Maiestatem praesefcendo; par est, ut etiam Suburbia habeant iustitiae Administratos habitatores, & maximè consentaneum esse videatur, ut propè sint, qui clauum Reipublicae tenent, nè si longe absint, tranquillitas publica in discrimen vertatur. Sicut enim naturalia agentia, eò remissiùs operantur, quò longius a non aliter agentia moralia, non aliter Iudices, nisi propè adfins, haud facillè iustitiae habenas sibi traditas poterunt moderari. Nemo est, qui ignoret, Iu-

140 dices in terris vices gerere Suptemi Vindictis: proinde sicut Numen ipsum non omnipotentia solum, sed immensitate, ac praesentia nos regit; ita Iudices praesentes vbique exhibere sese debeant, quò ad eius fieri poterit, ut cum Poeta dici possit:

E3 Deus in nobis agitante calscitimus illo.

Et sanè cum Iustitiae Administrati in Suburbij simul, & intra moenia adesse non possint, æquum omnino est, ut alij Suburbia, alij Vrbem ipsam incolant, nè magnum subeat incommodum, aut Populus, qui in Suburbij inhabitat adeundo Ministros intra moenia, aut Ciues Vrbem incolentes adeundo Mi-

nistros in Suburbij. Quapropter, ut iustitia, & tranquillitas in Vrbe simul, ac Suburbij habitet, & commoda, ac incommoda sint æqualia, Iudices utrobique habitent oportet.

Memoratis ductus rationibus aliàs

141 consultus dixi, homines de Burgo debere interuenire in impositione vectigalium faciendâ per Ciuitatem: nam in necessitatibus potest Vniuersitas onerare vectigalibus Ciues, l. 1. *§. quòd si nemo*, ff. quod qualibet nomine, *Succ. & alij in l. 1. num. 255. ff. solut. matrim. Marant. in specul. part. 6. artic. 3. n. 55.* in quorum vectigalium impositione sit aduuantia Ciuium, *Salys. in l. 1. §. nom. vectig. instiui non posse, Ripa respons. 1. n. 10. tit. no. vectigal. lib. 1.* itaut determinatio fiat pro maiori parte, *Guid. Pap. quæst. 424. num. 1. & quæst. 631. num. 4. Capyc. decis. 148. num. 5.* & homines de Burgo subsunt gabellis Ciuitatis, l. qui ex vico, ff. ad munic. l. nulli, C. de Episcop. & Cleric. *Glosin §. quis igitur, in verb. persoluant, Auth. quibus mod. natur. effus. suis, vbi Bart. pu. 7. & in l. 1. n. 3. ff. de dampn. insect.* proinde si subsunt, cum agitur de eorum præiudicio, æquum quidè est, ut ipsi audiantur: maximè quia homines de

142 Suburbio tanquam Ciues habentur, *Paul. de Cassr. in l. si bares, §. vicis, nu. 2. ff. de leg. 1. & in Auth. quia in provinc. num. 4. C. ubi de crimine agi oportet, & in illo ortus censetur in Ciuitate natus, atque ita tradendus, Cagool. in eis. l. impium, num. 174.* suntque de corpore Ciuitatis, *Bart. in l. 1. num. 4. ff. ad municip. Paul. de Cassr. in d. l. nulli num. 7. C. de Episcop. & Cleric. Menoch. de arbit. lib. 1. quæst. 99. num. 22.* omnesquide corpore debent interuenire, *Bart. in l. 1. §. hoc interdicitur, num. 4. ff. de iim. actusque priuato, ac veniunt appellatione Ciuium, Alex. in l. adoptiuum, §. patronum, num. 1. ff. de in ius vocand. & ita dicendum est in omnibus alijs actibus Ciuitatis, nisi tamen consuetudo legitima esset in contrarium; atq; Glos. in cit. l. qui ex vico, ad comprobandam regulam, quòd qui ex vico ortus est, eam patriam habere intelligitur,*

cui

cui Reipublicæ vicus ille respondet, adducit concordantes, ac exempli gratia dicit, Virgilium, Poetarum inter latinos Principem, Manruanum communiter appellari, & tamē ipsum in Casali Pletholæ ortum, omnes fatentur historij eruditique quippe Casale prius nuncupabatur Andes, vnde Andinus ipse Virgilius, & Andiadēs Muxæ, *Lil. Girald. de poet. Dial. 4. pag. 48. vers. 41. de qua re, & Casalibus scripti in rit. 301. ex num. 53. hoc 4. tom.*

Amplius indubitati est duplici modo procedere posse Visitatorem: nempe, vel per generalem inquisitionem, vel ad partium instantiam.

Per inquisitionem generalem, de qua sermo est in *l. congruit, ff. de offic. Præsid. cap. 1. de Offic. ordin. cap. sicut olim, de accusat. cap. Romana, de censib. Io. Mar. Montin præxi crimin. reg. 1. num. 24.* quæ est, quando ex mero officio, & non ad partis instantiam procedit, solerti diligentia, delicta, ac delinquentes conquirens. Et si in hac inveniuntur Officiales aliqua fæce inquinati, per specialem deinde inquisitionem diligentius procedet, *Innoc. in cap. bona, de elect. Bart. in l. 2. §. si publico, ff. de adul.*

Hæc autem generalem inquisitio, licet sit lre communi interdicta, nisi præcesserit infamia, vel aliud quodpiam indicium, *Foller. in prax. crimin. 1. part. 3. part. prin. & in 3. part. num. 9. Bald. in l. obfernare, §. proficisci, num. 9. ff. de offic. Procons. Salyc. in l. ea quidem, C. de accusat.* In odium tamen delinquentium in officio permittitur, vel nulla præcedente infamia, *Marant. de ord. indic. par. 6. num. 28. Cancer. part. 3. cap. 17. num. 98. Paris de Put. in tract. de synd. verb. proceditur autem in synd. datu, in fin. pag. 11. Farinac. quæst. 9. num. 6. Bonadill. lib. 5. cap. 1. nu. 122. & lib. 3. cap. 15. num. 100. Clar. in pract. §. fin. quæst. 6. nu. 4. & quæst. 50. vers. scias etiam, Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 7. num. 11. Mier. par. 1. cap. 2. de tabul. nu. 10. coll. 4. pag. 71. & p. 2. cap. 9. nu. 28. coll. 6. pag. 24. maxime si præcesserit fisci denunciatio, l. ea quidem, vbi Bald. &*

Salyc. C. de accusat. ibi: Ea quidem, quæ per officium Præsidibus denunciantur, & citra solemniam, accusationem perpendi posse, incognitum non est, Bart. in d. l. congruit, & in l. Dinus, ff. de cons. ad. reor. Maran. d. p. 6. num. 24.

Atque ex hac generali inquisitione, traditis tamen parti capitibus, eiusque perpenis responsionibus, ferri potest sententia. Quamvis autem Bart. in *l. 2. §. si publico, num. 13. vers. tertia regula, ff. ad l. Int. de adult. teneat*, quod regularitèr in puniendis delictis præcedere debeat inquisitio generalis, ex qua deuenitur ad specialem, citata partes; atque ex hac, non ex illa sequatur condemnatio; atque *Bald. in l. edita, in l. l. paduan. num. 31. vers. apparet ex prædictis, C. de eden. & in l. obfernare, §. proficisci, num. 12. ff. de offic. Procons.* doceat, posse ex ipsa generali inquisitione sequi condemnationem; adeoque videantur duo hi Iurisprudentiæ duces, alteri alter monomachiam indicare, sententijs certè, nisi mucronibus: Attamen fœdus icissæ, neque alterum ab altero discedere, vel deficere, si profunda inuestigatione eorum perscrutabimur dicta, conspiciemus. Duplex enim est generalem inquisitio: una, quæ sit sine partis citatione, ad instruendam tantummodò Iudicis mentem, & de hac sermonem habet *Bartholus*: neque ex ista scqui potest condemnatio, quia inquisitus damnaretur indefensus, quod concedit *Bald. in d. l. edita, num. 30. vers. ceterum*. Altera generalis inquisitio est, quæ fuit à Statutis adinuenta, aut diuturnis moribus inuecta, quam præsupponit *tex. in cap. qualiter, & quando, il 2. §. debet, de accusat.* quæ sit expositis capitulis, & citata parte, *Boff. de inquis. num. 72. & de hac loquutus fuit Baldus, vel saltèr præsentè Reo, ac sciente, vt colligitur ex verbis cap. ad petitionem, de accusat. ibi: Disto G. præsentè, nec reclamantes cum scientia, ac præsentia, citationis defectum suppleat, Gabr. tit. de citato concl. 1. num. 369.* atque ex hac sequi potest condemnatio.

Præsertim hoc in Regno, vbi seculis

347 *lis citatione, praesentia, ac scientia inquisiti, potest ex inquisitione generali deueniri ad condemnationem, defensionibus prius receptis, per sex. in Cap. Regni, incip. subiungendo, sub rubr. de crimin. denunc. de quo Maran. in specul. p. 6. num. 8. quo cauetur, quòd si per quatuor testes receptos in inquisitione generali constet de crimine, potest data copia repertorum, scilicet nominum, ac dictorum testium, deueniri ad poenam ordinariam; quòd licet dicat idem Maran. quicquid antea fuerit seruatum; hodie ex communi Curiarum more, ac stylo defuisset amen num. 8. fieretur, posse fieri iuste: cum Cap. illud non repèriatur correctum; vnde cùr stare prohibeatur, praecipimus, C. de appell. l. sancimus, C. de testam.*

Negare non ausim, quòd d. Cap. iubet, dandam esse repertorum copiam, quod non sit in uisitationis iudicio. Satis tamen hinc certè patet, posse ex generali inquisitione condemnationem sequi.

Ad partium quoque instantiam: & 348 quamuis purarint nonnulli, quemuis teneri proderè crimina Magistratus, ac deferre, moti ex *sex. in l. iubemus, atque hortamur, C. ad l. lul. repet. ibi: iubemus, atque hortamur, & Auth. ut iudic. sine quoque suffrag. S. necessitas*, ibi: *Magis autem necessitatem: censo tamen, Imperatores in d. l. iubemus, & S. necessitatem*, maluisse: enixam hortationem iniicere, quàm poenale præceptum; & iussim illum non esse præcisam necessitatem, ac causatiuam: quatenus nimirum vellet quis bono publico prospicere, & unicuique cupienti datur potestas: quia Reipublicæ interest delicta puniri, l. vn. C. ut omni iud. tam civil. quàm milit. l. iustissimos, C. de offic. Rector.

Parte igitur, quæ vellet contrà Magistratum experiri, triplex sternitur via. Vel ciuilitèr, hoc est ad poenam pecuniariam ipsi applicandam, iuxta *sex. in l. qui nomine, ff. ad l. Cornel. de fals. vbi Bart. Glof. in l. defuncto, ff. de publicis iudic. Gom. 3. variar. cap. 3. n. 7.*

æstimandamque ab eodem offenso, ad tradita per *sex. in l. iniuriarum æstimatio, ff. de iniur. medio iure iurando, Glof. in d. l. iniuriarum æstimatio, ff. de iniur. & in S. pana, verb. æstimauerit, Instit. cod. tituli. Farinac. quæst. 105. num. 47. Vel criminalitèr, nempe ad vindictam, Bald. in l. Imperium, lect. 1. & ibi Ias. num. 7. ff. de iurisd. omni. Iudic. Gom. var. resol. cap. 1. num. 30. Bellug. in specul. Princip. S. post militares. Vel tandem criminalitèr, & ciuilitèr simul, quod fieri potest, si criminalis principalitèr, ciuilis incidentèr, implorando Iudicis officium pro damnis, intentetur, arg. l. 2. S. qui furem, ff. de furi. Angel. in l. apud Labonem, S. si quis seruo, ff. de iniur. Bald. in l. Dominum, C. cod. tit. Maran. de ord. iudic. q. par. dist. 1. num. 20.*

Nec relucatur *sex. in l. 1. C. quando 350 act. civil. prauit. crimin. vbi videtur dici, quòd criminalis, & ciuilis actio nequit vnà intentari: cum altera alteri præiudicium pariat. Nam sex. ille loquitur, quando vtraque actio proponeretur principalitèr, quod profectò fieri nequiret, ad tradita per *sex. in l. interdum, ff. de publicis iud. secùs verò si altera principalitèr, incidentèr altera, Clar. in pract. in S. fin. quæst. 2. nu. 1. Paz. in pract. 5. par. 1. tom. cap. 3. S. 6. qualis. accus. concipien. fit, Bart. in l. 2. a. 1. num. 1. de vi bonor. rapt. & in l. vn. num. 4. C. quando act. ciuilis, Bald. in l. 1. num. 19. C. si à non comp. Iud. cum reliquis, quos congerit Barb. in l. si ab hostibus, num. 46. ff. solat. matrim.**

Maximè in odium Magistratus maxime se gerentis, Bald. in rubr. C. de pan. Iud. qui mal. iudi. Bart. in l. interdum, S. qui furem, ff. de furi. Bonadilla. lib. 5. cap. 3. num. 4. aduersùs quem ita potest vtraque simul exerceri, vt ex eodem processu possit Princeps punire, & ciuilitèr, & criminalitèr delinquentem, Bald. in l. venales, num. 4. C. quando pron. non fit necess. per *sex. in Auth. ut iud. fin. quoque suffrag. S. oportet, il. 1. vbi Salyc. nu. 3. & prodiret sententia dampnans ad restitutionem, ac poenam, Gram. vet. 25. sub num. 7. Galtald.*

tal. de synd. num. 52. quast. 98. in fin. Par. de Pub. de synd. in verb. corruptio, cap. 1. num. 4. in fin. Decian. in trakt. crim. lib. 8. cap. 37. num. 15. Licet sit ve-
 252 *rum, quod si ciuiliur tātum proces-*
siflet, nequiret ex eo processu infligi
criminalis pœna, pro qua irroganda
pleniores requirerentur probationes:
sed dumtaxat ille processus referret
iter ad inquirendum deinde criminali-
tēr, ex quo ritē descendat pœna cri-
minalis, Bald. in l. quod existandi, nu. 1.
cum seqq. C. de cond. ob turp. caus. & ibi
Salyc. num. 1. vers. & nota quod hic, A-
mad. de synd. num. 197. Farinac. quast.
111. num. 183.

Solcat tamen in visitatione non rā-
 rō condemnari Magistratus ad pœ-
 nam pecuniariam, vt ait *Tasson. de au-*
tes. vers. 2. obf. 2. n. 54. vel ad suspensio-
nem ad tempus; & quandoque si cri-
minis atrocitas postuler, codicilli di-
gnitatis adimuntur, cinguloq; exuun-
tur, R. Merlin. contr. tom. 2. cap. 28. n. 5.

Accusatores. proinde, qui accusa-
 253 *tiones propterant insinuer, minime*
Visitatores admittant ad eas proban-
das, nisi cauerint prius de expensis in
casu succumbentiz, l. qui crimen, ibi:
Fideiussores exercita lise adhibitus fue-
rit; & l. si crimen, C. de his, qui accusa-
re non possunt. Quamuis olim debebant
astringi legitimis inscriptionibus, ac
talionis pœna, citul. qui crimen, quę iam
in defuetudinem abiēre, Gom. 3. var.
cap. 11. nu. 3. in fin. Clar. §. fin. quast. 12.
num. 15. pb infortunia Magistratum,
& Iudicum, clamat Berari. in spec. vi-
sitat. rub. de Magistrat. & Offic. iniussē
querelat. cap. 28. num. 5. ac dolent Lar-
rea alleg. 102. num. 17. & Segur. de A-
uolus cap. 1. p. 2. direct. Indic. num. 14.
 & in eius locum successit pœna calum-
 nię, ac atrocis iniurię, illatz Iudici
 viro cœteroqui, cui apprimē deferen-
 dum est, *Bonadill. lib. 5. cap. 2. num. 94.*
Gregor. ad ius septem partis in l. 13. tit.
1. p. 7. glaf. in fin. Raudens. cit. respons.
50. num. 480. Prat. in Nicandro num.
542. & eloquui sumus in rit. 295.
nu. 245. & rit. 297. ex nu. 46. hoc 4. tom.
 & expensatum solutio, pro qua præ-

statutur fideiussio: & plecti grauiter de-
 254 *bet, si libellum, quem cōtra aliquem*
Magistratum exhibent, non probant,
arg. l. Athletas, §. calumniator, ff. de his,
qui not. infam. l. 1. §. calumniari, ff. ad
Turpill. Clar. in prax. crim. quast. 62. vbi
Baiard. num. 19. & 31. Bonadill. lib. 5.
polit. cap. 2. num. 101. Riminal. iunior,
vol. 3. conf. 303. num. 10. Farinac. in
prax. quast. 16. Caball. cap. 205. num. 3.
Larr. alleg. fiscal. cap. 102. per 101. tom. 2.
 id enim saperet calumniā, *Castill. So-*
tomayor contr. lib. 3. cap. 21. num. 7. quę
repellenda foret ad Iudicē, etiam ex of-
ficio, Glos. in l. qui cum maior, §. si pa-
tris, ff. de bon. lib. l. pactum, verb. pœ-
na, ff. de transact. Usual. Illiger. ad Do-
mell. lib. 22. commun. cap. 2. lit. A. in fin.
 nē indulgeatur malitijs, *in fundo, 38.*
ff. de rei vindic. l. properandum, C. de iudic.
l. si Prator, 75. ff. de iudic. cap. pen. de
consib. in 6. cap. calumniā, de pœn. Ex-
cobar. de Nobil. p. 2. quast. 4. rub. de tri-
bus attrib. nu. 7. & 8. Canal. comm. contr.
comm. q. 830. n. 53. Imō Berari. cap. 28.
de Magistrat. iniussē, & falsē querel.
num. 13. inquit: In crimine baratta-
ria condemnari debet falsus Accusator
ad expensas duplicatas, & quadruplica-
tas, & hoc aptissimē: etenim æquum
 est, vt iustitię Administri pœnæ, falsi
 Accusatoris pœna respondeat; ille
 quadrupli pœna mulctatur, vbi iniu-
 stitię Reus habetur; quid ni eadem hic
 pœna mulctandus sit? Idemq; sub n. 18.
 habet in Iuratos, & Administatores
 locorum, & si non probauerint con-
 tenta in querela, in totum succumbere
 dicuntur, etiam si in parte probent, &
 sunt puniendi, eodem Berari. ibidem
 num. 20. aduertente.

Præterea clamant lura, vt Superio-
 255 *res graui pœna afficiāt hos homines,*
qui vt plurimū sunt decoctores, aliq;
res suas malē agentes, & se conuer-
tunt ad Officialium accusationes, sub
prætenu finis boni publici, atq; vera
agunt, vt se ab ære alieno, alijsq; mo-
lestijs eripiant, Cagn. de regim. boni
Princip. num. 79. & 128. Raudens. resp.
50. sub num. 248. Paris de syndic. verbo
syndicatorum. Ad hoc tendit effectum
 Ex-

Excell. Peruani Pro-Regis, Marchionis Montis Clari, relatum à Solerzan. lib. 4. cap. 8. num. 2. 3. Has visitationes instar turbinis in plateis vento excitati sibi videri, Hispanè dicimus, Remolino, Neapolè Tiopea, cum is puluerem, & paleas humi iacentes remoueat, & super capita leuet; & visitationes similiter, humiles quoslibet plebeios, & flagitiosos, qui velint puluis, & sterces Reipublica iacebant, iudicibus, qui sunt, & esse debent eiusdem Reipublica capita, superponunt. Quamobrem iustitiae, summèque aequitati consonum erit, eas hac in re inuiolabiles ferre leges, vt sicuti Iudices syndicatus, & visitationis sententijs, poenisque subiiciuntur, si forte malè suas partes impleuissent; ita illi, qui iniquè audent calumnijs eos afficere, acriter adhuc plectantur.

Adcoque nostris temporibus creuit horum Nebulorum, atque Tenebrionum audacia, qui peritescerent suis in causis Iudicis integritatem, cumque benè nouerint, satis esse simplicem querelæ instantiam, quamuis inanem, atque iniustam, & vt plurimum ab ipsimet, vel repressam, vel renunciatam, vt possint deinde, aut suspectum, aut saltè scrupulosum reddere Iudicem, nè suis causis interferant, vbi sunt scèpe scèpids, & vtuntur hoc stratagemate, atque, graui digna supplicio. Cui malo quamcitius occurrendum sanè est, nè altercantium fraus his machinationibus valeat vti, eo vt iusti Iudices reculentur.

Cùm autem meminerimus de suspensio 356 pensione non semel, pergat sermo; an pendente iudicio possit Magistratus ab officio suspendi? Compertissimum est, quod si delictum sit patratum extrà officium, licet non possit, durate accusatione, ad nouas dignitates promoueri. l. un. C. de reis postul. lib. 10. ibi: Reus criminis postulatione nouos honores appetere non debere, ante quàm purgaueris innocentiam suam; vete rem tamen retinere nò prohibetur, per tex. in l. liberatus, §. in questionibus, ff. ad municipal. ibi: Ceteràm dignitatem pristinam interim retinent; & consequenter nequis, pen-

Tom. IV.

dente iudicio, ab officio suspendi, Fe- lin. in cap. omnipotens, cap. saper his 16. de accus. cap. accusatum 4. de simon. Roman. cons. 297. num. 3. nisi delictum irrogat infamiam: tunc enim licet patratum extrà officium, non modò suspensionem, sed motionem etiam ab ordine demeretur, Merlin. contr. for. tom. 2. cap. 28. num. 10. Rouit. decif. 64. in fin. Saufelic. decif. 61. num. 3. in fin. quos refert, & sequitur D. D. Hier. Galà de visit. Magistr. differt. 16. num. 6. nè infamia laborantibus portæ pateant dignitati.

Verùm debeat præcedere infamia 257 tio apud graues, ac probos Viros, non verò apud leuis conditionis homines, nè nouas dignitates appetere non valeat, aduertunt Cardinal. Hostiens. l. 10. Andr. & ceteri in cap. meminimus 13. eod. tit. de accus. Roman. singul. 423. Roder. Acuña in comment. ad cap. 3. dist. 81. num. 5. Barbof. in add. cap. omnipotens, num. 3. & iisdem serè verbis indicat ibidem Nicol. Rodrig. Fermosinus, Episcopus Asturicensis, Eman. González ad decretal. tom. 4. cit. cap. omnipotens, num. 6. Imò in terminis Iurium Ciuiliu non satis fuit detulisse, siue accusasse aliquem, vt Reum, ad hoc vt à petitione honorum arcendus foret

358 sed omninò requirebatur, vt iam fuisset nominatus à Iudice, siue receptus inter Reos, quod sebat, cum Iudex nomen Rei describi mandabat in Reorum numerum, Brisson. de formul. lib. 5. pag. 521. Sigenius de iudicijs apud Romanos, lib. 2. cap. 9. & 10. l. 10. Roffin. Roman. Antiquit. lib. 9. cap. 19. & ex alijs, Decian. tract. crim. lib. 3. cap. 2. & cap. 24. qua de re Rebuff. in cit. l. unic. Anton. Matth. de crim. tit. de accus. cap. 7. num. 3. vel quando reiectis exceptionibus dilatorijs, declinatorijsq; pronunciae Iudex, vt Reus se defendat, & Nos dicimus: defensiones, Bartin. l. 15. qui reus, ff. de public. iudic. & in l. adulterij, C. ad l. l. de adul. Steph. Forcatula in princ. tract. rei crim. num. 16. Guic. in commentar. Cod. lib. 9. tit. 9. ad l. l. de adulter. in l. adultera, si Reus sit præfens si verò absens, per accusationem primæ contumaciae, Clar. in pract. quæst. 14.

Aaaa

vers.

vers. incidenter quaro; Farinac. in prax. crim. tit. de inquisit. quass. 1. 2. num. 89.

Hæc, & alia fuerunt in Regia lun-
259 aeterea ordine Excell. Pro-Regis,
disposita in causa Dom. Petri AEmilij
Gualchi, qui cum fuerit S. M. muni-
ficentia in præmium suorum laborum
electus Iudex M. C. donec ad altiore
Magistratum esset prouectus, & non
dum nactus possessionem officij, fuit
accusatus, ac instantibus nonnullis,
repellendum à possessione officij, tan-
quam à dignitate noua, & ex eo solum,
quòd in eum accusatio præpararetur
de crimine; Senatores Regiæ Iundæ,
agnoscentes etiam, nullam contrà Petrum
AEmilium, Virum equidem op-
timis virtutibus ornatum, accusatio-
nem fuisse formidè institutam, cen-
suerunt non esse remorandam posses-
sionem, & proinde decreuerunt, quòd ex-
quantur litteræ S. C. Maiestatis, de men-
se Iunij 1682. suffragia præstantibus
DD. Reg. D. Stephano Carrillo, Con-
siliarijs D. Petro Cortes, D. Vincentio
Ractano, Præsidente R. C. Mateo An-
tonio de Ritijs, & D. Luca Iacca, tunc
Consiliario, nunc meritißimo Regente,
Fisci partes sustinente, penès Ma-
gistratum: nam dignitas à Princi-
pe iam fuit collata, & per expeditionem
priuilegij ius fuit illi quæsitum
ad officij possessionem obtinendam,
Cabed. decif. 39. ex num. 8. par. 2. Molin. & Addent. de primog. lib. 2. cap. 7. à num. 52. Castill. lib. 5. controu. cap. 67. à num. 65. Crespi obseruat. 37. quass. 2. num. 31. quæ est facti solum deficiens
consequutua ad ipsam electionem, &
proinde sicuti accusatio superueniens
non præiudicat electioni iam factæ; ita
nec possessioni, quæ perit suum prin-
cipium electionis, cui accedit, vt latè
sermoneatur Reg. Hieron. Caius de
Visitat. art. 4. vers. quid dicendum, Mucci ad Saufelic. decif. 61. ex num. 61. memor
præfati Iundæ sciti & Mucci refert
D. Dominicus Raynaldo in *syn taxi ver-
criminal. cap. 4. §. 1. ad num. 26.* ac in
fortiori themate scripsit *Consil. de Bor-
ris in add. ad Abbin cit. cap. omnipotens,
lat. B. & dixerat Bonadill. tationem ad-*

ducens politic. lib. 2. cap. 21. ex num. 263.
& pertraçante Caball. *resol. crimin. casu*
121. ad cuius dicta se remisit Amaya in
cit. l. vnic. C. de reis postal. Reg. Tap-
dec. Suprem. Sen. 17. Ipsique electo ne-
dum competere officium Iudicis ad
adipiscendam officij possessionem, vt
docuit Innocentius in *cap. cum venera-*
bilis 7. de relig. dom. & post alios Boer-
decif. 151. num. 1. sed, & remedia pos-
sessoria, *Mastrill. de Magistr. lib. 1. cap.*
27. num. 16. quoniam ob electionem
acquiritur ius electo, licet non adhuc
fuerit acquisitum exercitium, ex *Glof-*
in can. quæto 63. dist. Abbin cap. sacres-
tila, 51. de elect. Gabedo dec. 84. n. 14. p. 2.

Si verò delictum sit commissum in
260 officio, vel eius inuitus tunc, vel ex
eo delicto sequi possit motio à mune-
re, & dicendum est, posse suspendi;
vel non potest, & nequit suspendi,
Bart. in l. quid si forte, §. sunt quidam,
num. 4. ff. de solut. Franch. decif. 8. num.
2. Rouit. decif. 64. & decif. 36. num. 25.
Saufel. decif. 61. tùm quia suspensio est
priuatio ad tempus, proindeque pœ-
na esset vltà culpam; tùm etiam nè
pœna in delicto non adhuc probato,
excedat modum pœnæ delicti probati.
Vel sumus in incipiti: an, probato sce-
lere, possit sequi motio? & minime est
locus suspensioni; vt in dubio melior
sit conditio possidentis, *Reuers. decif. 2.*
Quòd si pœna, quæ sequeretur, futura
foret suspensio ad tempus; tunc mini-
me possit suspendi: siquidem in sen-
tentiz prolatione leniet fortasse Prin-
ceps pœnam; & plecteretur, nisi vltà
culpam, certè vltà Principis mentem;
ita sentit *Vinc. de Ann. fung. 370. Bonad-*
dill. lib. 5. cap. 2. num. 195. Steph. Aufser.
in add. ad Cappell. Tholosan. quass. 371.
Beltram. conf. 830. vol. 1. Licet non de-
sint, qui asserant, posse in hoc casu Ma-
gistratum suspendi: dummodo suspen-
sio pendente iudicio non sit longior
pœna imposita à lege, probato delicto
& compensetur cum ea, quæ in definiti-
ua imponenda erit, ex *text. in l. om-
nes, C. de pen. vbi Bald. & Salys.*

Hoc autem, quòd nequeat interim
261 suspendi, intelligendum est: nisi sub-
sit

sit timor, nè Magistratus potentiam testes à depositione veri deterreat: tunc enim posset, donè processus absolueretur, suspendi, *cap. cum venerabili, de attenti. p. 2. cap. 3. Glof. in cap. quia ea, 3. quast. 2. Francif. Marc. decif. 654. num. 6. Par. de Put. in verb. accusatus, n. 2. eoq; absoluto restitui, cap. cum venerabili, de offic. Deleg. Vel nisi esset plusquam nimia delicti atrocitas, *cap. inter, in princ. de purgat. canon. 10. Andr. cap. 1. col. 2. in princ. de accus. in 6. Lancellos. de attenti. p. 2. cap. 3. declarat 4. num. 33. Menoch. remed. 17. recuper. num. 42. Franc. Marc. cis. decif. 654. num. 6. atque de eo percrebuerit fama, ità vt nisi præcederet suspensio, pareretur scandalum, de quo est casus in Concilio Ilcidenfi, relatus in *can. Praebiter à plebe 2. quast. 4. vbi Alexan. de Papa inquit: Praebiter si à plebe sibi commissi mala opinione infamatus fuerit, & Episcopus legitimis testibus approbare non poterit, suspendatur vsq; ad dignam satisfactionem, nè Populus scilicet in eo scandalum patiatur: & est exemplum in *cap. si quis Praebiter, de purg. can. Aufer. in add. ad decif. 371. Cappell. Tholof. Franc. Marc. d. decif. 664. num. 3. Vel demum, nisi præter accusationem præstò essent illati criminis probationes, *Innoc. in cap. accusatum, in princ. & cap. licet Heli, num. 5. vbi 10. Andr. nu. 12. de simon. Luc. de Penn. in l. Iudices, verb. sceleribus, vers. sed an Iudici, C. de dignit. lib. 10. Franc. Marc. loc. cit. nu. 6. De hac re plenè scripsi in Rit. 195. à n. 131. nec non D. Altimare tom. 2. de nullit. rub. 10. q. 6. ex n. 35. qui plures DD. pertrahentes recenset, D. 10. Dominicus Raynaldus in Syntaxi rer. crimin. cap. 4. S. 1. ad q. n. 24. memor. præceteris, *Ani mei ad Cypc. dec. 121. Suspendus, vel remotus, & demum******

262 ex iustitia reintegratus, an recuperet salarium, & emolumentum petagunt, ex tex. in l. cum allegatis, C. de re milit. lib. 12. l. pennil. ff. eod. *Innoc. & Bald. in cap. sicut, de cohabit. Clericor. & Mulier. Bart. & Rebuff. in cit. l. cum allegatis, Masfrill. in comm. prag. general. indulg. cap. 22. num. 7. & tract. de Magistrat. cap. 21. lib. 1. Vinc. de Anna in Tom. IV.*

cap. 1. de Vassall. decrepit. etat. num. 222. Capiblan. prag. 5. de Baronib. n. 90. vol. 1. Paschal. d. patria potest. p. 4. cap. 6. num. 4. 1. Reg. de Marin. lib. 1. quo: resolut. cap. 310. num. 41. Ronit. in prag. 15. de Officialib. R. Moles dec. 8. 16. quast. 7.

An verò locum præcedendi alijs, 263 quibus primitus ante remotionem anteibat? Hic articulus ad trutinam fuit reuocatus in causa D. Consiliarij D. Alonfi Vargas, Ducis Cagnani, qui perpetuò ab officio remotus, tempore visitationis D. D. Francisci de Alarcone, ad Regiam Matriti iter arripuit, vt Regi, eiusq; Supremis Consiliarijs suam ostenderet innocentiam, eoq; comperta, iustissimus Rex mandauit, illū ad suum officium restitui. Vnde, vt à Maioribus, & ex lib. *manus. à Secretis S. C. p. 2. cap. 95 de success. caus. percipi, otta fuit controuerfia, quoniam ex diplomate sue reuersionis non erat expressum, an, & cum antiquo iure præcedendi illis, quibus primitus, & ante remotionem præcedebat? & contententibus illis, præcedentiam solummodo incipere à recentis diplomatis vigore; non verò ab illa prisca possessione, à qua eiectus fuerat: supplicauit idem D. Alfonso Regiam Maiestatem, vt iurgium istud dirimeret; & demandata causa huic Regio Collaterali Consilio, additis duobus ex Regia Camera, die 29. Ian. 1629. prolatum fuit decretum, quòd Regio Consiliario Alonfo de Vargas restituatur locus, in quo sedebas in S. C. antequàm promulgaretur sententia contra ipsum visitationis, ità quòd prædictus Regius Consiliarius Alonfus de Vargas præcedat omnes alios Regios Consiliarios in sedendo, tam in S. C. quàm in omnibus alijs locis, & actibus creatos post diem 20. Octobris 1610. in quo fuit per Regiam Catholicam Maiestatem electus in Regium Consiliarium: suffragia præstantibus DD. Regenti Tapia, Enriquez, & DD. Præfidentibus R. C. Salinas, ac Battaglinio adiunctis.*

Hoc autem decretum, nō sequutum fuit effectum: nam Excell. Dux Albæ, tunc temporis Prorex, mandauit, quòd

ferrentur iterum, & ex integro suffragia super hac causa; priora enim lata fuerunt ipso absente; licet, vt vera fatear, impediendi sententiæ executionem causa valida non videatur; aliud forsân tantum Principem mouere potuit, non enim est nostrum, Principis actionum causas æstimare; iudiciû penès Principem constituit Deus; nobis obsequij tantum relinquens curâ.

In aduentu postea Excell. Ducis de Alcalâ successoris, fuit publicatum scitum: quod Consiliarij numero decem, & septem dumtaxat ratum habuere; ceteri vero, inter quos Didacus Varela, aduersus illud proposuere nullitates, quibus in discutiendis, suspensiones in personas Votantium insurrexere, quæ indecise permansere. Et quidè non remoranda erat executione decreti in re tanri momenti, & 264 adeò priuilegio monita, vt supplicatio non admittatur à sententia Cancellariæ, vel Supremi Consilij, qua pronuntiatur in fauorem vnus ex iudicibus Regijs inuicem contententibus de Iurisdictione, ad quem scilicet eorum iurisdictione pertineat, *Angel. in l. 2. ff. si quis in l. ius vocat. non ierit, Lanfr. de Orsano in tract. de appellat. num. 3.* quod singulare affirmat *Auend. de secunda supplicatione cum pena 1500. duplarum nu. 6. vers. de iure communi*, Maximè quòd clara fuere Clementissimi nostri Regis verba, vt nulla opus esset circa antiquitatem altercatione, dicendo enim Princeps: *Et fuerat, que se le restituia la plaza, que fue suia, y se le quistò*, voluit optimus Rex innuere, 265 res, quòd ex obligatione, qua ad iustitiam administrandam Reges adstringuntur, vt plenè per *Bellug. in specul. Princip. rubr. 21.* cum luculentè per ipsum Alonsum demonstratum fuisset, minime in ea crimina incidisse, per quæ suo officio priuatus fuit; cogebatur ipse Rex ad illud restituendum, quod iniuria fuerat ei sublatum, & proinde expressis verbis dixit: *Que se le restituia la Plaza, que fue suia.* Verbu 266 enim restituo, etiam si non dicatur in integrum, ad omnia restituendum esse

denotat, nisi restituens restitutionem limitasset, atque restrinxisset, vt per *Axon. in sum. de sent. pass. num. 2. dicit Ifern. in cap. 1. de Vass. decrep. atat. num. 2. in vers. & restituitur*, vbi subiungit, idem esse, si dicatur *restituimus*, vel *bona sibi reddimus*; nam verbum *reddere*, denuò dare significat, vt eo iure, quo antea, & retro habebat, nunc habeat ex plena huius vocabuli significatione, l. videamus, §. in *Faniana, ff. de usur. & Ifern. in tit. quemadmodum ad l. pertin.* dicit idem ex ista syllaba *Re*, quæ ex propria significatione denotat, illud acquirere, quod aliquando fuit suum, & perdidit. Quod quidè non implicite ex præfata verbi significatione dicendum est in illo casu; sed expressè ex expressa Principis intentione, quam in eius concessionibus respicere debemus, *arg. iur. ab ipso Ifern. adductum in cit. cap. de Vass. decrep. atat. num. 3.* & dum de voluntate constat, non est in questione deducendum, l. ille, §. 1. de leg. 3. dixit namque Princeps: *Et fuerat, que se le restituia la plaza, que fue suia, y se le quistò*; per quæ verba voluit, ipsum Consiliarium ad eundem reintegrari officij locum, quem antea tenebat.

Et licet ille locus per alios fuerat 267 medio tẽpore occupatus, quo in casu dubitari posset, an restitutio ad bona alienata extendenda esset ad text. in *l. quod si minor, §. Scenola ff. de min. tamè quia D. Alonfus per viam iustitiæ, non autem gratiæ, restitutus fuit; idè ad etiam alienata restitutus intelligitur, l. fin. C. de sent. pass. quam legem cû Alb. adhuc allegat *Vinc. de Anna in repet. mem. tit. de Vass. decrep. atat. in text. num. 213.* vbi sub num. 219. subiungit, quòd illa, vnà cum fructibus recuperat, ex text. in cit. §. *Faniana*, supra ab *Andr.* laudato, atque etiam ex text. in l. condemnatione, §. 1. de reg. iur. *Claudius Scisel in l. gallus, §. & quid si tantum de lib. & pass. nu. 36. Franch. decis. 213. num. 52. Peregr. de iur. fisci lib. 5. resol. 2. num. 44. Reg. Galeot. controu. 45. num. 27. Rocca de offic. rub. §. ult. num. 28. pag. 72.* quæ Iura tan-*

tanto fortius habere locum credendum est, quando non per Iudicem, aut legem sic restituito; sed per Regem, qui plus iuris habendo, quam Imperator in suo Imperio, dicitur etiam, plus iuris habere, quam ipse Iudex: cum Rex sit Iudex Iudicum, *Andr. mem. loco.*

Nec in illo themate opus erat de Co-
 268 siliariatu sibi concessio quemquam deponere, sed hunc solummodo ad antiquitatem, & præcedentiam reddere; quam præcedentiam, non solum attentam iustitiam, sed ad sui libitum licet Regi de potestate ordinaria concedere, etiam, quod secundum officij qualitatem præcedere non debeat, ut annuit *Reg. de Pont. de potest. Prærog. tit. 1. §. 2. n. 8.* ubi refert aliqua exempla de Consiliario, & Auditore ultimo electo, quem alios prius electos præcedere, iussit Princeps, & servatum testatur *Tasson. in prag. de anteq. vers. 3. observ. 3. num. 209.* quem laudavi in *rit. 2. sub nu. 30. lib. 1.* Dignitates namque
 269 penes Regem esse, & ab illo ad libitum creari, & conferri, ac ab eo tantum à fonte fluere, & refluere, ex *Cyn. Bald. & Affl. dixit R. de Pont. in cit. §. 2. num. 7.* ubi ad multa infert.

Huc pertinet celeberrima illa quaestio, quæ mirum in modum Iurisconsultorum torfit ingenia, an possit Princeps suos Officiales absque causa ab officio detrudere?

Quamvis autem non defuerint, qui
 270 dixerint, posse Officiales ab iniuncto munere arceri, etiam sine causa, ex eo quia cum officia sint manualia Principi, sunt ad nutum revocabilia, *Laffred. in paraphr. in tit. de feud. March. in princ. pag. 8. l. Fab. cum autem, num. 4. Instit. quib. modis patr. potest. sol. Bald. in l. qui se patris, num. 34. C. und. liber. Boer. decis. 149. num. 1.* maximè, quia testè *Arist. 5. polit. cap. 6.* magis utiles sunt Reip. arctioris temporis Magistratus; nè propter diuturniorem potestatem multa, non ratione, sed pro arbitrio, posthabitis legibus, peragant; & ex Magistratibus in tyrannos quodammodo abeant.

Attamen communior, ac verior opinio est in oppositum, cui videtur adhæsisse *Gulielm. de Bened. in cap. Raymutius. verbum habens filius, ex n. 36.* fretus, tùm quia privilegium Principis decet esse mansurum; tùm etiam, quia interest Reipublicæ, non mutari Officiales, quod probat exemplis à *num. 40.* Ad hæc addo illud *Arist. 2. polit. cap. 6.* quod sicut in corpore, victus ratio mutata parum prodest: ita quoque Magistratus in Republica mutatio nequaquam ei commodo erit. Non debet igitur Princeps absque causa Magistratum insignibus exuere, si ad certum tempus elegerit, ita *Pinnell. par. 1. rubr. 1. cap. 2. nu. 31. C. de rescind. vendit. ex l. T. b. is. S. sororem. ff. de fideicom. liber. sex. in l. 5. C. de revocan. donat. Felin. in cap. quæ Ecclesiarum, de constit. per regulam: Quæ semel placuit, non potest displicere sine causa, de reg. iur. in 6. & beneficium quondam collatum, sine sufficiens causa non est eripiendum, l. ut gradatim, S. quoties, vers. reprobari, ff. de mun. & honor. l. & reprobari 7. ff. de excus. tutor. cap. horrendus 32. quæst. 1. cap. inuentum, l. 6. quæst. 7. cum nemo sit orbatus officio sine culpa, vel saltem sine causa, cap. sine culpa, de reg. iur. in 6.*

Neque convenio cum *D. D. Hyeronimo Calà in tract. de iustit. Magistr. differ. 5. num. 3.* dicente: Sibi non convenire cum *Paul. de Cast. in cons. 228. num. 2. lib. 1. & Abbate in car. cum venerabilis, opposit. 3. num. 55.* de except. & eorum Affectis, qui putarunt, licere Principi sine culpa Magistratus, etiam inauditos, & indifensos exauferare: cum non distinguat inter culpam, & causam: Culpa est desidia in eo, quod
 273 quis scit, ac tenetur facere, l. si certo 5. §. 2. ff. commod. socius 72. ff. pro soc. l. si putator 31. ff. ad l. Aquil. quæ, si lata sit, proximacensetur dolo, l. quæsum, S. illud adnotatur, ff. de precat. l. latissima, dolo procul dubio præsumitur, *Butr. in cap. 2. num. 9. verb. dic. in talibus, de constit.* Causa verò est motivum aliquod, quo quis movetur ad aliquod agendum; quæ sæpenumero in eo, in quo

quo est, nullam arguit culpam. Ità si, quia re conducta abuta:ur inquilinus, cicietur domo conducta, l. ad. C. locat. vtique, & culpa simul est in inquilino, & causa eiectionis. Si verò expellatur, quia locator, domum esse sibi ex casu inopinato necessariam probauerit, d. l. ad. C. locat. expulsiōis causa quidē aderit, non item culpa in inquilino. Hinc opremē colligitur, quod omnis culpa est causa eiectionis: non ē conuerso, omnis causa est culpa. Quamobrem non intelligo, cur non liceat Principi, quempiam Magistratu depellere, etiam sine culpa, si adit causa: nimirum, vel confirmandæ pacis cum alio Principi: qui fortasse exposcatur, familiari suo talem Magistratum obeundum: vel grati animi ergo, rependēdi vicem eo honore beneficii viri cuiusdam præclariissimi: qui aut labefactatam Rempubicam saluam fecerit, aut ab hostium obsidione eripuerit: in qua thesi nulla subest culpa Ministri: proinde est, vt non requiratur necessariò culpa, sed sufficiat causa. Præerea nē cogitauit quidem Abb. hoc sentire: inquit enim d. num. 55. *Ex prædictis inferitur secundum Innoc. quod ex quo semel approbatus aliquem ad certum officium, non possum amplius illum respectu eiusdem officii reprobare, vt patet in teste, quem semel produxi, 4. quæst. 2. cap. si testes, §. si quis testibus: nisi ex causa superveniente, vt in cap. insinuante, de offic. Deleg.* Hæc ille, nihil ei suffragans habet *Paulus de Castro in citat. cens. 128. num. 2. lib. 1. sed potius in conf. 229. vbi sermonem habens, an Papa extensionem vsusfructus Monasterii alteri à suo Prædecessore concessam possit reuocare, hæc inquit: Non ergo possunt talia intra auferri, cum hic nec per modum legis condenda, quia nec posset in non subditum; nec in irredictionis exercenda, quia non commiserunt isti possidentes, & concessionarii delictum, vel causam, ex quibus debeant priuari; nec subest publica utilitas, & inferius: Ex iusta causa publica utilitatis, ac demum in fine: Ad ultimum responderetur, quod Papa potest tollere dominium rei*

sua, scilicet subdito, & ex iusta causa publica utilitatis. Ex quibus eruitur, quod vltèr delictum, & culpam, excipit semper iustam causam, vt perpendenti patet.

Hocque adeo verum est, vt si officium auferatur possidenti, absque culpa, ob solam causam, teneri Principem, alio munere creptum officium compensare, voluerint *Innoc. in cap. nisi cum pridem, de renunc. ex l. venditor, §. si constat, ff. commun. prad. Menoch. de arbit. quæst. 48. num. 9. & 10. Afflict. in pralud. constit. quæst. 4. num. 7. Ias. in l. fin. C. si contr. ius, vel util. publ.* Licet non teneatur Princeps, si ea utilitas ad tertium spectaret: tunc enim obstringeretur is, in cuius utilitatem recideret possessio, l. 1. C. commiseru. manum. §. si plures. Quò si commodum vergat ad Rempubicam, damnum tertij ex bonis Fiscī compensabitur, l. mulier inop. ff. captiv. *Aret. in l. si seruum quis, num. 1. notab. 2. ff. de acquir. hered. sicuti si commodum ad priuatum pergeret, priuari esset onus compensandi, l. is, qui in possessione, §. fin. ibi: Quia absurdum est, illum commoda hereditatis habere; alium verò onera sustinere in præstando legato, ff. de legat. præstan. Dec. in l. secundum naturam, ff. de regul. iur. Cured. 2. p. decis. 20. num. 5.*

Idem procedit in Officialibus iussis 175 ad beneplacitum Principis, quia censentur perpetui, *Glos. verb. electione, in clem. & si principalis, de rescrip. lib. 6. l. Præsidis, ff. si certum petat. vbi Officiales creati ad voluntatem Creantis, habentur perpetui; nec possunt remoueri sine culpa, vel saltem sine causa, Gulielm. cit. loc. Padill. in l. cum quis, nu. 34. C. de iur. & fall. ignoran. Burgos de Paz. conf. 21. num. 4. Gutier. lib. 3. pract. quæst. 11. ex num. 2. & de iuram. p. 1. cap. 8. num. 19. Caballin. milleloq. 2 sit. 9. cap. 28. Suarez alleg. 12. Bardaxi in foro privileg. general. Aragon. num. 2. Cald. Perey. de emp. & vendit. cap. 18. ex num. 6. Cassan. in catal. p. 7. consil. 33. vers. solim in catal. p. 7. dicens: Officia-*

- ficiales creatos, quamdiu Regi placuerit, non posse reuocari, & dixi in *vit. 295. num. 9.* Quod si ob delictum
 276 remoueantur: prius quam repellantur, debent audiri; & possunt iuari remedio Iuris ordinario, etiam possessorio, *cap. ex tenore, de restit. spoliat. Gratian. discip. foren. cap. 167. ex nu. 46. Consil. Statban. in obsen. ad resol. 47. lib. 1. ex num. 1. Petr. Callist. Ramiren. de absolut. Princip. potest. §. 30. num. 41. lit. M. Boer. decis. 49. ex num. 18. & de auctorit. Mag. Consil. nu. 145. Greg. Lopez in l. 2. tit. 15. part. 2. verb. moneter, & in l. 6. verb. acaberem el suo tiempo, tit. 4. p. 3. Georg. Gabed. p. 2. decis. 20. Petr. Cened. 3. par. collect. 21. num. 1. Conrad. in templ. omni. Indic. lib. 2. cap. 1. §. 3. num. 5. Ruffin. in prax. benef. tit. de non toll. iur. quasi. gloss. 6. ex num. 12. Pinell. in rubr. C. de rescind. vendit. 1. par. cap. 2. num. 29. asinter confesud. Brun. conf. 8. a num. 47. Quicquid dixerint Bellug. in specul. Princip. rubr. 11. §. compendiose, num. 9. & alij apud Pinell. cit. loc. Illud enim acceptans, videtur cum Principe quasi contrahere; & se ad eius administrationem, & onera deuinxisse, *cap. nisi, §. verum, de renunc. & proinde gratia reuocari absque causa nequit*: cum, ut dicebat Antonius, teste Plutar. in eius uitat. 2. pag. 614. amplitudinem Romani Imperij, non per ea, qua acciperes; sed per ea, qua donaret, apparere. Nè de absoluta quiddam potestate, paruipensa Aymon. distinctione: *de antiquit. temp. p. 1. §. omitto, num. 37. Brun. conf. 1. num. 61.*
 277 In Principe enim paria sunt, non decere, & non posse: omnisque indecentia in eo habetur impossibilitas, *Petr. Callist. in anal. tit. tract. de leg. Reg. §. 30. num. 41.**

Quæ quiddem iusta causa tam vrget, 278 quod ex ea possunt reuocari leges, ac decreta, aliaque, quæ regularitèr sint irreuocabilia, l. *quod semel, ff. de decr. ab Ordin. faciem. ibi: Nisi ex causa, Alex. & Addit. conf. 101. num. 7. lib. 1. Ruit. conf. 229. cap. fin. lib. 1.*

Ratio autem, quare Principi minime 279 licitum sit, sine culpa, vel iusta causa,

quem à munere arcere, inter alias est, quia vergit in Publici detrimentum mutatio Magistratuum, qui solent res dispergere, quando, se recessuros, verentur: quia non parci populis breue regimen, *Gloss. in cap. hinc est, l. 6. quæst. 1.* Imò, ut plurimum neoterici Officiales onerosi existunt partibus, causis damnosi. Vndè *tex. in l. Prator, §. fin. ff. de vacat. & ex c. ex muner. sanxit: Tolerabilius esse, Iudices, qui semel cognouerunt, retinere, & si impediti essent, tantisper expectare, quam nouis committere.* Et hoc est, quod Tiberius Imperator, suadentibus sibi crebriorem Officialium mutationem, respondisse, fertur: *Vidi, inquit, quemdam musicis vulnibus insidentes fugare, quem egrotus inculpauit, dicens: Quoniam ventura sunt sitibunda, ut fugant: iste tantum, quia plena sunt, locum occupabant; quasi diceret: consultius esse, affluentes iam, quamquam id acciderit ratione, opibus retinere, quam istis amotis sinere, ut inopes, tenuesque discescant.* Idcirco Procuratores suos, abt vix, abt nunquam mutabat, hac re, dicens, se pacere plebi: cum ij, qui ad modicum, seiunt, habere potestatem, quicquid possunt, rapiant. Egregium hoc prudentissimi Imperatoris consilium omnes vnanimiter laudibus extollunt, *Suetonius præsertim lib. 2. de XII. Cæsariis, & memini in rit. 2. num. 62. adeo ut Helinandus in chron. lib. 2. moneat: inter laudabiles boni Principis mores, eum esse præcipuum, ut nè Officiales frequenter immutet.* Imò, qui diu in officio manserunt, videntes se in honore confirmatos, etiam, atque etiam alliciuntur ad diligentius seruendum, fidelitatemque impensius seruandam, noto, benèque de ipsis merito Principi cuius beneficio est, ut diu maneant.
 280 Etenim sicuti vilitati publicæ vetus Officialium peritiam suffragatur: ita sanè recentium imperitia, atque inscitia nocet quàm maxime. Sic *Arist. 2. polit. cap. 1. Melius est, inquit, Magistratum geri ab uno, quàm vicissim; quicquid secus senserit D. Galè de vilitat. Mag. §. differt. 10. num. 24. dicens: perpe-*
 tuos

tuos Magistratus non esse ex Republica, hac vna fretus ratione, quòd Romani fuissent annui, *Tacit. in princ. Annal.* Proinde Ephesij Hermodorum Ciuitate sua expulerunt huiusmodi elogio: *Nemo de nobis vnus semper excellat; sed si quis exiit alio in loco, & apud alios sit.* Quod iure merito procedit in Officialibus, qui soli iudicant sine Collega, vel de causis in prima instantia cognoscunt, qui tanquam Nouitij deseruiant perpetuis, vt si idonei deinde fiant, possint ad perpetua munera promoueri; Senatores verò quam
281 maximè Reipublicæ interest, vt perpetui existant, ad tradita *de Franch. decis. 364. & 409, ac Ronis. in pragm. 5. nn. 1. de Baron. & in pragm. 1. nn. 35. de syndic. Official.*

Quapropter non abs re fuerit, hic recensere, quod refert *Reg. Moles in decis. tit. de pen. quibus tenens. Official. &c. §. 16. quast. 3.* quòd cum esset ipse in Hispania, officio fungens Regentis in Supremo Italix Consilio, orta est dubitatio in Supremo Regni Aragonie Consilio, an possit Rex suos Officiales, nulla habita causa, ab officio detrudere? Ad quod Comes Cincionis Thefaurarius Generalis Regni Aragonum, ac vtriusque Supremi Consilij, tum Italix, tum Aragonix Præses, respondit, se audisse olim Regem aientem à pletisq; nò inferioris notæ sanè Theolo-
282 gis dictum sibi, quòd licèt nequeat Rex absque causa Officialem amouere; attamen, si iusta causa liqueret, quòd posset, etiam citrà iuridicas probationes, processusue compilationem, vel Officialibus non auditis. Quam ob rem, ità ex tunc Serenissimus Rex noster seruauit, quòd adhibitis Visitatoribus quibuscumque clanculum perquirentibus; quando ab eorum relationibus, iustam amouendi, compererit esse causam, eos ab honoribus amouet, arcetque, nulla habita figura iudicij, nulloque iure Officialibus auditis; de quo vide *Bellug. in specul. Princip. rubr. 26. Boer. præter allegata in decis. 149. in tratt. de author. Mag. Cons. num. 154. Corset. in tratt. de potest. Reg. in 1. quast.*

sub num. 9. vers. possunt tamen, Marcus Anton. Lucian. in Enchir. de Eccles. & vniv. fidel. cap. 4. ex num. 78. Melch. Peal. in tratt. maior. Hispan. par. 4. quast. 10. à num. 28. Thor. p. 2. compend. verbo Officiales an possint, Matthiensi. lib. 5. recol. Reg. Hispan. tit. 10. leg. 6. glos. 1. & 2. Capiblauc. de Baron. singul. 135. Conferretque Cap. Regni Casareæ Maiestatis 3. anni 1542. pag. mihi 102. à tergo, ibi & rebus cognitiis.

Quod profectò nostris temporibus
283 ex insperato seruatum vidimus, non absque magna tristitia, ac dolore; in quibusdam Officialibus. (Scòpe enim, inquit *Senec. lib. 6. de benefic. cap. 23.* inter maximam, & vltimam fortunam nihil interest; meminit *Petr. Callisto in analytico tratt. de leg. Reg. num. 16. 17. & 18.* confectque eiusdem *Senec.* deploratio, *cap. 13. querentis: à superbiam magna fortuna? à stultissimum malum? ut à te nihil accipere inuas, vt omne beneficium in iniuriam conuersis? ut te omnia dedecet: quoque alius te subleuasti, hoc depressor es; ostendisque, te non agnoscere ista bona, quibus tantum instaris; idè quod lætiores videbis, quos nunquam fortuna respexit, quàm quos deseruit; summum genus infelicitatis, misero est fuisse aliquando felicem, clamat *Senec. in lib. de tranquillitate, cultus sententiam ab ipso mutatus est Boetius lib. 2. de consolat. philosoph. ac refert *los-Andr. in cap. ex parte, de consuet. & ante ipsum glos. in cap. sunt, qui arbitrantur, ad fin. de peni. ac laudat Tiraguel. ad li. connubial. 1. l. num. 13. pag. 15. à tergo.***

Verum æquissimus Rex noster me-
284 lius edoctus de modo, quo i. se, gesserint; & quod apud ipsum sibi astruxerint delatores, mendacij sub zeli velamine concectis; ea, qua imbutus est clementia, exauthoratos ad officia, & honores restituit.

Haud dicere tamen nò valco, quòd
285 et si, quod operantur Principes, ac Domini, æquum sit, ac laudabile; vt potè, qui ducantur Sancti Spiritus afflatu; tamen Magistratus heu nimiam sunt obnoxij perditorum hominum persecutionibus; & calumnijs; imò quòd

quod sunt integrioris vitæ, eò graviora calumniarum tela patiuntur. *Quasi signum sunt positi ad sagittam; & quia non possunt omnibus complacere; cum ex officio teneantur, non solum arguere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnunquam verò ligare: frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur, inquit Innocentius III. in cap. qualiter, & quand. il 2. de accusat. & concinit Alphonsus Castellæ Rex in suis Particulis legibus l. 2. tit. 28. & l. 1. tit. 1. part. 7. ibi: Los homes, que officio tienen, maguer, que fagan derecho, non pueden ser, que non ganen mal querientes. Polyb. 1. hist. Laudabiles, & probanda actiones, graves invidias, & acres calumnias constare solent. Potissimum prædici virtute, quos invidia, quæ eminentis fortunæ assidua comes est, ad ima detrudit, ut lacrymis obortis aiebat Belisarius: Date obulum Belisario, quem virtus extulit, invidia obcaecavit, Io: Oroncio de Conar. in paradox. lib. 1. parad. 5. pag. 40. Petr. Crinit. de honest. discipl. lib. 9. cap. 6. Chokier. in thesaur. aphorism. lib. 5. cap. 5. & 6. exempl. 1. pag. 329.*

Petrus de Vineis Iure Cõsultissimus de Nobilissima, ac totius Campanæ præstantissima Urbe Capuz (explosis prorsus Corrado Gimero in bibliot. pag. 685. Christopharo Besoldo in hist. verisiculis. fol. 613. illum Germanum, asserentibus) Constitutionum Regni commentator egregius, ut enarratur in principio earundem Const. florenti ingenio specabilis, suisque literis quammaximè commendandus, ex editis quoque libris; ille, inquam, quem Fridericus fidelem appellavit, pluribus fauoribus exornavit, ac Supremis decoravit Magistratibus, ipso teste lib. 3. epist. 45. pag. 452. & 454. eandem propter cuiusdam prodicionis suspensionem, at re vera capto prætextu, ut Friderico libera, ac honesta daretur occasio, eius bona, quibus inhiabat, sibi adiudicandi, comite maxima invidia, oculis orbatus, iubente Principe, inque attristimas Capuz Turres, loco carceris de-

Tom. IV.

centus, ad desperationem adductus, sese præcipitem dedit ex alto Turrium, ac sic dissipatus occubuit anno 1236. ut in eius defensionem scribere Io: Villanus in cap. 23. lib. 6. hist. fol. 136. typis dato Florentiæ anno 1487. Dante incanto 13. inferni, & ibi Bernard. Daniel. Lucensis, ac Benvenuto. de Imol. & scripsit Lantini. Florent. pag. 75. edit. Venetiarum anno 1574. & agunt Marin. Frecc. de subfind. cap. de offic. Magn. Cancell. ex num. 15. Marc. Ant. Cavalier. qui eius vitam conscripsit, quem laudat Summonte in hist. p. 2. pag. 97. Petrus Vincent. in Theatr. nominum Illustr. qui fuerunt Prothonot. pag. 42. Collenuc. in hist. Neap. pag. 109. & 110. edit. Veneta, Toppi de Orig. Tribunal. p. 1. lib. 3. cap. 10. num. 2. fol. 99. & fol. 105. num. 7. & in Biblioth. Neap. verb. Pietro de le Vigne, pag. 250. & ibi Leonard. Nicodemus in addit. verbitidem Pietro de le Vigne pag. 198. Quod iusto Dei iudicio factum, monet D. Antonin. 3. p. Chronicon. tit. 29. cap. 6. §. 1. pag. 128. ut quia ad complacendum Imperatori multa fecerat contrà Ecclesiam, ei fauendo, eumque excusando, & proinde ab eo condemnatus fuit, pro quo Deum, & Ecclesiâ offenderat.

Hæc veritas non latuit Bonadill. lib. 286 5. cap. 1. num. 27. Paris de Put. de syndic. cap. 1. num. 6. Reg. Tap. decif. Consil. Ital. decif. 3. num. 110. & ante ipsos, Luc. de Penn. super 3. C. in l. si granis, C. de dignit. lib. 12. aiebat: Homines, qui habens de alijs iudicare, sæpè propter iustitiam multos aduersarios habent. Quare miserrimam Officialium conditionem ingemit Cic. pro Lucio Flacco, eiusque verba effundit Prat. in Nicandro num. 627. Laborant etiam impij contrà iudicem: vel ut iuste iudicaturum à proposito deterreant; vel, post quàm iusta iudicauit, ut vim iustitiæ eludant, D. Thom. 2. quæst. 7. art. 2. Inde est, quòd apud Principem multa congerant aduersus Ministrum, & quæ forsàn ille vix, aut nè vix quidem cogitarat peragere, proponunt peracta. Minimè curæ ipsi fuisse confingere, eum sacratissima profanasse iura, expilasse Fiscii

B b b b ara-

xtarium, & his immaniora. Se non propriam agere causam simulant: Reipublicæ, Religionisque zelum præfeturunt, adamussim seruantes *Isacris* effectum in orat. de pac. artif. sciunt simulare curam Reipublicæ, & interim suum agere negotium. Quacumque ratione fidem aucupantur, testantur sydera: hisque dolis, quis enim caueat ab hoste fido; nullæ enim sunt occultiores insidie, quàm hæ, quæ latent in simulatione officij, *Tull. in orat. in Cæium Verr. orat. 3.* fallere conantur Principem, perdere Magistratum intendunt. Calumnia optimos, atque sanctissimos mores, turpissimos, & terribissimos fingit. Calumniatores cornua habent in humeris, (sicuti boues Neurici, teste *Æliano lib. 5. de anima. cap. 27.*) qui non recta fronte inuadunt, sed obliqui feriunt, obscuris dictis, & ambagibus alienam carpentes famam:

Obliquus ferit ille, cauto.

Calumnia, uti Basiliscus sine morsu, solo aspectu, vel mortifero spiritu vim habet interimendi, *Bargal. de dolis lib. 5. cap. 16. num. 2.* Legimus, Caronem, qui tanta enituit probitate morum, quadragies septies tamen calumnijs oppetitur, *Plutar. in eius vit.* Hinc Propheta *David* illud sæpe sæpius in ore habebat: *Feci iudicium, & institui: non tradas me calumniantibus meis, Psalm. 114. & 134.*

Exaratis concinit quæstio ad libellum 287 iam reuocata in Collaterali Cõsilio, adhuc indecisa. Expetente enim D. Castellano Castri Noui huius Inclytæ Ciuitatis, ipsi licere eligere AEdituum; seu Sacristam Ecclesiæ, semoto Reuertendo D. Caierano de Aloysio, prius legitime electo, præuia nominatione Gubernatoris tunc ipsius Castri, & approbatione Cappellani Maioris, ac Excellentissimi Proregis placito descripto in libris Scribæ Rationis: fuit acerrimè disceptatum, an eidem Castellano licitum sit ad eius libitum, & absque etiam causa præfatum Sacristam amouere?

Castellani iura ruebatur D. Ios Baptista Pisacanus, Aduocatus, & Audi-

tor præfati Castri, Iuuenis apprime doctus, dicens, quòd Sacristarium hoc dici nequeat Cappellania collatiua: nam si talis existeret, Præsul Ecclesiæ tantummodo eam contulisset, neque fuisset opus voce Gubernatoris Arcis; collatio enim fit absque nominatione, nec præsentatione, solum à Prælato moru proprio, *Rebuff. in tract. de beneficiis. tit. de collat. quæ quidè collatio fit hisce verbis: Inuessio se tali beneficio, ex Abb. in cap. auctoritatem, nn. 6. de institut. Perez. de Lara citam. tract. cap. 10. num. 86.*

Necebat, quòd neque esse potest ius patronatus in eo enim Ordinarij auctoritas requiritur, quæ nisi adsit, nullo modo Cappellania nuncupatur, *Guid. Pap. dec. 187. ex Gles. in clem. 2. de decimis, Abb. in cap. significatum 5. de prob. notans, deficientem Episcopi auctoritate in fundatione beneficii, illud non beneficium, sed simplicem Cappellaniam dici confirmant Felin. in cap. ex par. num. 2. de rescript. Garzia citam. tract. de beneficiis. cap. 9. num. 71. Consalez. regul. 8. Cancell. gl. 5. num. 7. laudans Velasc. decis. 60. num. 42.*

Atque hac thesi, perspicuum esse, nequaquam adfuisse Cappellani Maioris auctoritatem, qui eo tempore, quo instituta fuit Cappellania, vel Sacristarium non fungebatur vices Ordinarij, quod ei concessum fuisse, aiebat, à Leone X. instante Inuidissimo Catolo V. idque arguens ex *Reg. Renew. in decis. 30. p. 6. in manuscript. sue in decis. 495. iuxta ordinem Reg. de Marin.*

Addebatur præterea, in Iure patronatus requiri fundatorem, qui in re nostra adesse nequit: nam vel institutum fuisset à Regibus antecessoribus, & hoc nequit asseri: tum quia si re vera ita esset, Rex præficeret, neque præsentandi facultas esset Arcium Gubernatoribus, in quorum priuilegijs talis potestas non legitur: vel esset ius patronatus ab aliquo olim Arcis Gubernatore institutum, & tunc ius præsentandi translatum non esset Castellanis successoribus; successor enim non succedit Castellano, sed creatur à Rege; ve-

verum ad eorum spectaret hæredes ;
quamobrem deficiente altero requisi-
to, nempe, ut adfuit fundator, nullatenus
esse potest ius patronatus .

Nec simplex illa approbatio idoneitatis personæ facta à Prælatò inducit confirmationem, seu institutionem necessariam jñ iure patronatus , quæ exquirat decretum , bullarumque expeditionem, *Panor. in cap. ea nescitur, de his, qua sunt à Prælatò, Couarr. pract. cap. 36. nu. 4. in fin.* atque Reg. de *Marinis*, ex aduerso adductus ad *Reuert. mem. decis. 495.* non de Cappellani loquutus fuit, verum de Parochis, neque vllum fundamentum proferit ; ac verbum illud, quo vitur : *Confirmat*, æquivocum est ; potest enim idem sonare, atque *Approbat*, nequæquam Doctores vsi sunt verbo confirmat, ex significanda confirmationem, quæ fit ab Ordinario .

Neque veram eam sententiam esse, 390
subnecebat : nempe quòd manuale munus detrahi absq; causa non possit ; cū verius sit, esse ad nutum Superioris amouibile, *Filius in prax. benef. cap. 1. de benef. manual. Canonista in cap. præfenti, de offic. Deleg. in 6.* etiam absq; vlla causa, *Ricc. in prax. rer. quodis. resol. 57. ex cap. cum ad Monasterium, §. tales de stat. Monach. &* videndus idem *Ricc. decis. 157. p. 3.* ac etiamulare beneficium esse amouibile, quando est manuale . Nec intogatur iniuria amoto à Superiore iure suo vteret ; & hi Cappellani non dicuntur percipere fructus Ecclesiasticos, sed tantum stipendia ratione personalis operæ , *argum. l. 1. §. si in eodem, ff. pro socio*; contraria verò sententia intelligenda est, modo adfuit malitia, seu dolus malus, qui nulla potius ratione in præfenti casu adesse potest ob egregias, singularetq; animi dotes , quæ Castellani exornant , Equitem sanguinis splendore maximum, virtutibusq; admirabilem .

Ac tandem concludebat, haudquam re vera verum esse, Sactario Curam Animarum annexam esse .

Ex aduerso obstitit D. Petrus de Fusco, Aduocatus doctissimus primi
Tom. IV.

ordinis, ac Fiscalis Tribunalis Cappellani Maioris aicns, ipsius Cappellani Maioris auctoritatem iurisdictionemque antiquissimam fuisse à tempore immemorabili, vt potè à tempore ferè ortus Christianæ Fidei in Regno ; ac tempore Magni Comitis Rogerij Normandi anno 1094. vocabatur Magister Regiæ Sacræ Aedis ; & Regis Roberti, Magister Regalis Cappellæ, vt plenè dixi in *rit. 265. ex num. 73. lib. 3.*

Petgebat ulterius, huiusmodi Cappellani non existimandas merè seculares, quæ non censentur, quando minime possent liberè, ac propria auctoritate conferri ; sed exquiratur auctoritas, confirmatio, vel institutio Ordinarij, quo casu sunt Ecclesiasticæ collatiæ, & in titulum, *Garzia de benef. par. 1. cap. 2. num. 81. & à nu. 114. Gonzalez ad regul. Cancellaria 8. gloss. 5. num. 20. & à num. 11. Castropalao tract. 13. de benef. Ecclesiastic. disp. 1. punct. 6. num. 1. & 20. Nauarr. conf. 5. & 7. de præbend. Salzedo in pract. cap. 18. num. 9.* Meram proinde Cappellam laicalem tunc quidam censeri, cum qui illam absq; Episcopi decreto constituit, ac pleno iure suo conferre potest, nec opus habet Præsule, quia non dùm est beneficium Ecclesiasticum, vt inquit *Royas in suis. canon. lib. 2. tit. 17. vers. illud* . Vel potius, Cappellaniæ meræ laicæ nihil aliud sunt, quàm quædam donationes, vel legata relicta alicui cum obligatione celebrandi tot missas, vel tot preces recitandi, *Castropalao cit. punct. 6. nu. 1. & 2. post Rebuff. in prax. benef. cap. 3. num. 10. & conf. 58. Perez de Lara de Anniversar. & Cappellan. lib. 2. cap. 1. nu. 39. & 40.* Interueniente propterea Ordinarij cõfirmatione, Clericus electus, vel præfentatus à Patrono laico, institutus censetur ab Ordinario, iuxta *cap. ex frequentibus, de insin. Rebuff. de pacific. possess. nu. 349. Garzia loc. mem. num. 113. Castropalao cit. punct. 6. nu. 2. Perez de Lara adduc. loc. nu. 54. & 58.* atque proinde Patronus, cui ante confirmationem, & institutionem ab Episcopo factam licet vtiare, minime

poterit post illam, *cap. si sibi absentis, de prabendis in 6. cap. quod autem, de iure patronatus, Azor. infinit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 21. quasi, 13. Gutierrez de inramento confirmatorio p. 3. cap. 13. num. 1. Gregor. Lopez ad l. tit. 15. p. 1. in princ. verb. Reciba el primero, Buratt. dec. 25. ex num. 6. & decif. 757. num. 4.*

Amplius præsentatio importat idē, 293 quod nominatio; institutio verò importat idem, quod confirmatio; atquin hæc differt collatio ab institutione, seu confirmatione; Nam collatio est libera; institutio autem, & confirmatio fit ex necessitate, quia præsentatus, siue nominatus, si est idoneus, debet necessariò à Superiore institui, & confirmari, prout hæc omnia declarat *Zoefius ad rubricam Decretalium de institutionibus.*

Obiectum, non adesse fundatorem, corrucere dicebat, quia si essent, prout sunt Cappellaniz fundatæ à Regibus, ex simplici concessione Castri transfret ad Castellatum ius patronatus, tanquam annexum Castro, *Oldrad. conf. 312. num. 1.* quia transit cum vniuersitate bonorum, *cap. quanto, de iure patronatus.*

Et quamvis non transeat ad Barones, nisi expressum sit in concessionibus. Id tamen euenit non ex iure, sed ex eo, quòd Rex Robertus declarauit per suas literas, relatas per *Minadonum in Conf. Regni in aliquibus, in verbo Comitum, num. 13.* quæ literæ loquuntur de concessionibus in feudum, non de cõcessionibus Castorum factis in officium.

Si verò fundatæ essent à Castellanis, non vti priuatis, sed vti Castellanis, & tunc etiam ius parodatus esset annexum Castro, ac transfret ad solos successores in Castellania, non ad alios heredes, *Decius in conf. 149. num. 1. & 2. Rota Romana decif. 697. num. 3. recentior. p. 1.* vbi quòd in præsentationibus factis per solos Castellanos præsumendum est, fuisse fundatas à prædecessoribus, non tanquam priuatis, sed tanquam Castellanis.

Alteri verò obici: nempe beneficia

294 Ecclesiastica, etsi non perpetua, posse esse manualia, quorū manualis qualitas ea est, vt amoueri possint ad nutum, & voluntatē conferentis, *cap. cum ad Monasterium, Sales de statu Monachorum, S. fin. de privileg. in 6.* Distinctione occurrebatur inter beneficia Ecclesiastica collata Religiosis, seu Regularibus, quæ in dubio manualia, & ad nutum reuocabilia præsumuntur; & ea, quæ Presbyteris secularibus, nempe non Religiosis, perpetua, & irreuocabilia, nisi ex causis à iure expressis, & quando aliter ex fundatione non liqueret, *Lapus alleg. 9. num. 3. Zabarell. conf. 57. num. 5. Cassador. decif. 4. num. 2. de prabendis, Canaler. in decif. Rot. Roman. 72. num. 3. Calderin. conf. 26. an in referuat. post princ. de prabendis, & videndi Suarez. de Religione lib. 3. cap. 19. num. 23. Reiger in thes. iur. pag. 302. Reg. Tap. de Const. Princ. p. 2. cap. 9. num. 78. Christoph. Cruij de indic. p. 3. cap. 21. num. 4.*

Quòd verò requiratur expeditio 295 Bullarū, procedere in Beneficijs, quæ conferuntur à Summo Pontifice, in quibus non sufficit signatura, sed expeditio expeditio Bullarum, ex regula Cancellariæ 38. vt declarat *Granet. in conf. 484. num. 10. & 15.*

Maximè si Sacrarium, seu Cappella- 296 nia habeat annexam Curam animarum, omninò tunc cessat qualitas manualis, & ius reuocandi, *Tondat. 99. benefical. p. 2. cap. 1. §. 6. num. 43. Castro-palao cit. tract. 13. disp. vnic. punct. 50 m. 7.* vt hoc casu constare dicebat ex visitationibus antiquis: nam Præsul non approbat simpliciter, sed impartit spiritualem iurisdictionem necessariam, vt liceat Sacerdoti peccata audire, ac Sacramenta administrare, ex *Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. Georgius Gobat Theologia experimentalis tract. 7. m. 69.*

Ex his colligebat, quòd, cui collata 297 est Cappella, vel Ecclesia, quæ habet annexam Curam animarum, si necesse habet adire Episcopum pro commissione Curæ animarum, & Episcopus dictam Curam illi committit; talis Cappella dicatur perpetua, non ad nutum amouibilis. Et dicitur insti-

turio, seu collatio non plena, sed auctorizabilis, quæ sufficit, ut non possit reuocari, nisi ex causa rationabili ab Episcopo, *Glos. in cap. 1. de Cappellis Monachorum in 6. in figuratiue casus.*

Præterea Vicarius ad Ecclesiam cum
298 ratam est perpetuus, nec potest ad tempus constitui, neque ualeat consuetudo contraria, *Roman. cons. 356. num. 6. Rosa in antiquis decis. 14. de consuetudine*, etiam si beneficium esset manuale, ac ad nutum reuocabile; tamen ob auctoritatem Superioris, qui confirmari, non potest reuocari ab eo, qui nominauit, vel præsentauit, *Suarez de Religione lib. 3. cap. 19. num. 5. Castropalao tract. 13. de beneficiis Ecclesiasticis disput. unic. punct. 5. num. 6. Cardinalis de Luca de beneficiis discurs. 80.* loquens de Ecclesia Sanctorum Vincentij, & Anastasij, in qua Societas Coquorum habebat facultatem nominandi idoneum Præbyterum ad nutum amouibilem, approbandum tamen à Cardinali Tuetari Ecclesie Sancti Laurentij in Damaso, cuius membrum erat dicta Ecclesia, concludit, Præbyterum nominatum à Societate Coquorum, & approbatum à Cardinali Tuetari, non posse reuocari à Societate, nisi etiam accedat consensus Cardinalis, qui cum approbauit, *ut n. 20. & 23. vers. dicebat*, quia vnum quodque soluitur eo modo, quo ligatum est, ut perpendit *Cardin. de Luca ibidem.*

Exemplar Regiarum triremiū, Cap-
299 pellanos nutu eorum Generalis esse amouibiles, nil prorsus officere, concluditur, ex quo maximè adest discrimin ex in facto deductis, & quia huiusmodi trireremium Cappellani non habent Ecclesias, sed locum aptum pro celebrando Sacrificio, sicuti habet exercitus, *cap. concedimus, dist. 11. 2. de consecrat.*

Itaque, rectè aduertat, oportet Rex,
300 vel Vistator, cum contra Magistratum aliquod opponitur, *arg. l. Diuo Marco, C. de quæstion. Paris de Put. in princ. vers. per Syndicatores*; monuitque *Tacit. lib. 1. histor. iniquis: Criminari alios facillimum factu est: prudentes Principes rectè asseruare debent, quis, à*

quo, epud ipsos accusetur? nam supèr, aut odi, aut inuidia, aut alio prauo affectu ergà infantes, & strenuos viros crimina finguntur; quibus si Princeps facillè crediderit, irreparabile damnum incurret. Attendant tempus, quo criminis accusatio instituitur, vel delatio fit: silentium namque longi temporis falsitatem arguit, *Menoch. lib. 3. præf. 135. ex n. 19.* potissimum quòd illud barataria vnius anni spatio præscribitur, ut notat *Velas. de iudic. perfect. rub. 9. annot. 12. num. 18. ex tex. in l. vnus quisq. C. ad l. lul. repetund. Dixit propterea R. de Marinus, fol. lib. 2. cap. 244. num. 5.* quòd habet suam instantiam. Modum autem, quo isti delatores sunt audiendi, recèset *Carolus Scribanus in hist. polit. christ. lib. 1. cap. 17.* cuius verba rescribit *Prat. in Nicandro num. 646. & multa de illis memini in rit. 172. ex n. 5. lib. 3.*

Non nulla suis in locis omissa, oportune adnotare libet. Alteri, quòd recipiens, ut det, præsumatur pro se retinuisse, *Ginrb. consil. 72. num. 16. & ante Bertaz. cons. crimin. 71. num. 28.*

Alterum, Illustri personæ famulos
301 testes esse idoneos pro ijs, quibus simulatur, maximè circa domi gesta, *Ludouif. decis. Rot. 351. num. 36.* honesti enim præsumuntur, ex qualitate personæ, cui inferuior, *Barbat. cons. 30. num. 2. lib. 1.* sicuti admittuntur si plures deponant *Alex. cons. 5. col. 2. lib. 4. Craueti. cons. 566. num. 24.*

Fuit quoque aliquando hæsitatum,
302 an Officialis possessione officij adeptus absque cedula inuentarij bonorum, tradenda, iuxta sancita in *Prag. 2. de Official. & qua eis prohib. in poenanti* incidere?

Se ille tuebatur aieus, memoriam
304 Pragmaticam minimè fuisse vsu receptam, & excusari perpetrando, quod alij egere, *Ginrb. cons. 72. num. 8. vers. sed ex facto prædecessorum, Mastrill. de Magistrat. lib. 8. cap. 10. num. 126. Roman. cons. 466. num. 2. vbi Mandosin apostil. lit. A. Cels. Hugo cons. 71. nu. 10. Cremenf. singul. 149. Roman. singul. 19.* lex enim non recepta, lex non est, *tamen in istis, 5. leges 4. dist. 1. de quibus, 5. fin.*

*S. fin. ff. de legib. Gl. in cap. 1. verbi-fran-
gere, in fin. de treg. & pace, & ibi Bu-
rius num. 22. Zabarell. num. 13. ac cœ-
teri, Alexand. c. 1. ff. de iur. i. 1. Imò
memoratam Pragmaticam minime esse
legem, vti carentem verbis dispositi-
onis: cum sit tantummodo ordo, seu
commissio S. M. huic Pro-Regi, vt hoc
mandaret, & institueret legem, qui
cum nullam dispositionem fecerit, lex
non adest: differt namque promissio
de vendendo à venditione, Corsetus *fin-
gul. statum loquens, verb. statum, post
verbum societas, Marfil. singul. 469. &
Roland. à Vall. conf. 69. vol. 3. latè re-
spondens in causa de Puibolea Regni
Aragonum; quia aliud est vendere, &
aliud venditionem pacto promittere;
hoc verò in themate faciliores proced-
unt termini, mandatæ scilicet iurisdic-
tionis, vel mandati negotij, quo casu
nemo vnquam admittit, mandatario
nihil agente, mandatum habere vim
negotij gestij: àur aliquid operari, nisi
(retentis terminis promissionis de
vendendo) actionem personalem ex
promissione, non actionem realem ex
vendito, l. si Præcuratorem, S. mandata-
rj, ff. mandati, Roland. cit. loc. idèdque
emphiteuta, vel feudatarius non cadit
à feudo, vel emphiteusi, ex promissio-
ne de vendendo, sicut caderet ex ven-
ditione, Bald. in cap. 1. S. aut liber. num.
4. in fin. tit. quibus modis feud. amitt.
quia promittere, ait Baldus, non est
alienare, l. ad eum, S. Lucius, ff. de donat.
Roland. mem. conf. 69. num. 15. vol. 3.
Nec vectigal venditionis debetur ex
promissione de vendendo, indicat Ro-
land. ibid. num. 1.**

Minimeque militare rationem vi-
tandi inutilem circuitum: cum satis
superque sit, vilem esse circuitum in
potentia, quomodo non in actu, vt per-
pendit Abb. conf. 95. num. 2. ante me-
dium, vers. & si dicatur, p. 1. hocq; casu
Rex noluit ipse, sed quòd Vice-Rex
ageret legem, tanquam magis instru-
ctus, aptius iuribus, & moribus Re-
gni, & proinde dixit: *Ordeneareis.*

Denique dicebat, esse ipsum Officia-
305 lem exterum, ignarum legis Regni,

disponentis in re, iure communi non
prohibita, ac propterea excusatione,
quàm maxime quidem dignò, ex *Clar.
in pract. S. fin. q. 60. nu. 14. vers. in dic. &
q. 85. n. 3. vers. Bartolus autem, lasin l.
cunctos populos, in l. lectur. num. 30. G. de
sum. Trinit. Ross. de pen. n. 18. Cap. de
facti scient. & ignorant. regul. 6. n. 7. Pot.
de Syndic. vers. allegationes, num. 1. &
vers. Officiales, fol. 44. in parvis.*

Verùm prædictis minime assentior,
306 tùm quia Rex noster expressè lo-
quutus fuit, & eius verba dispositio-
nem indicant, eadem maxime ratione
urgente, & Regius ordo insertus in
volumine pragmaticarum Vice-Regis,
eiusque Collateralis Consilij iussu
compilato, exequutus, & nouitèr di-
spositus in Regno censetur, iuxta o-
tiam à nobis tradita supra in rit. 288.
num. 23. & quamvis exterus, scire,
renebatur nostrum municipale ius, cuius
dispositio viget quoq; in Hispanijs;
quin omnia Regni iura scire iudex
debet, Reg. Tapia lib. 1. iur. Regum, tit. de
legib. sup. cap. 138. num. 4. pag. 83. Et
est, quod in crimen non incideris, sal-
tè huiusmodi inuentarij omissioni ma-
ximum arguit dolum, suspitionemque
còtè ipsi Officiali, forsàn plus nimio
ditatum, in propatulo non ostenden-
tem citrà fraudem bona tempore ade-
pti officij possessa; & illo casu Gl. su-
in 2. interpret. in l. defensionis facultas,
C. de iur. fisci, lib. 10. locum vendicaret,
307 præsumi turpem quæstum: cum regu-
laritèr Glosa reprehendatur à Bald. n.
18. opinante, illam loqui contrà ca-
sum text. in l. non intelligitur, S. mul-
ta, ff. de iur. fisci, eamque refellit Bart.
in add. l. defensionis, num. 12. ex text. in
l. si defunctis, C. arbitrium tutela, illis
in verbis: *Nec enim pauperibus indu-
stria, vel augmentum patrimonij, quod
laboribus, & multis casibus quaritur, in-
terdicendum est; iterumque Bald. eam
reprobat in l. in principalibus, num. 3.
ff. si certum petat. in l. quisquis, num. 3.
C. eod. tit. ac in cap. 1. num. 4. in fin. tit.
de Cleric. qui inuestit. fac. in vñs. scilicet
illam à multis damnatam præconizans,
insequuntur Alex. ad Bart. in l. Diuus
lit.*

*lit. B. ff. de bonis damnatorum, Clar. 5. fin. quast. 68. num. 30. Dec. conf. 6. nu. 2. & conf. 175. num. 8. vol. 1. Bertrand. conf. 115. num. 7. lib. 2. in 2. p. Peregr. de iur. fisci, lib. 6. tit. 3. num. 5. vers. contra verò, Menoch. lib. 3. præsumpt. 52. nu. 5. Ronit. in prag. 1. num. 18. vers. sed communis, de munerib. Official. Iura enim à Glof. ibidem laudata, sermonem habent de Prælato, qui quicquid durante Episcopatu lucratur, suæ acquirit Ecclesiæ, siue sponzæ, *Auth. de Eccles. titul. 5. interdicimus, collat. 9. à quo desumptus est textus in Auth. licentiam, C. de Episcop. & Cleric. Arctissimum enim contrahit Episcopus matrimonium cum sua Ecclesia, cap. inter corporalia, vers. cum ergò, & cap. quanto, de translat. Episcop. Menoch. de arbit. casu 423. n. 2. quod cum sit ius speciale in Prælato, minimè regulam constituit: quoniam diuerso iure censeri debent, iuxta distinctionem Cyni in d. *Auth. licentiam, ac Bald. num. 3. vers. aut bona non sunt communia, C. de Episcop. & Cleric. & sic non est iure cautum, quòd Glof. præsumere voluit, ac idèò, esse turpem, præsumptionem, dicebat Baldus; turpior censenda est, quia præsumat turpem quæstus Officialis, quando turpis quæstus omninò vitandus est, l. Quintus Mutinus, ff. de donat. inter Viri, & Vxoem, ac quando iure singulari in Iudice non est præsumentus, eleganter Bart. in l. legi cum rationib. nu. 8. in fin. C. de is, qui accusar. non poss. ex text. in l. fin. C. ad l. Iul. repetund. in sequitur Mascard. de probation. concl. 1137. num. 3. confirmavit Bart. in l. 2. §. si publico, num. 14. ff. ad l. Iul. de adult. & quia præsumat delictum, quando nò est cogitandum, l. meriti, ff. pro socio, & quia præsumat Iudicis maleficium, quando eius factum debet notabiliter præsumi iustum, atq; à malo alienum, cap. in præsenti, de renunciat. Mascard. cit. concl. 1137. num. 1. & 10. Menoch. lib. 2. præsump. 85. ex n. 1. Farinat. in pract. quast. 111. num. 261. & hanc quæstionem tangimus in ris. 9. num. 3. lib. 1. & supra num. 203. nec non Reg. Ronit. in prag. 1. num. 18. de muner.***

Officialis, Pro-Regi mandati aliquid repugnans ordinibus Sux Maiestatis, si nò obstitit replicatio, iuxta sancita in cap. 118. reform. an incurrat in poenam in eodem cap. 118. proscriptam, aduersus non rescribentes Regi peractam contrauctionem: vulgò *contro ordine*? negatiuè respondendum videtur: quoniam nulla fuit iniuncta, poena contrà non replicantes; sed dumtaxat aduersus non denunciantes contrauctionem ordini, & immediate illi directæ, ibi: *7 me de aniso dello, pena de pagallo de su hazienda*; quæ clausula poenalis minime referri potest clausulæ non replicandi adiectæ separatim, & impersonaliter, ibi: *7 si la dieredes, se os replique*: cum illa immediate, ac specificè dirigatur Commissario, ibi: *7 el Commissario lo execute, 7 me, de aniso dello, pena de pagallo de su hazienda*, & proinde ambæ clausulæ æquales non habent proportionem, & relationem; atque relatio non fit, nisi vbi est proportio æqualis, & congruitas, l. si negotium, vbi Gl. verb. gestorum, C. de negot. gestis, Paul. de Castr. conf. 18. num. 3. in fin. vers. si ergò, 2. p. prorogaretur enim poena de casu determinato ad alium impersonalem, quod Ius abhorret, cap. odia, & ibi Ioan. Andr. dicens: *Nec per eandem rationem, vel omnimodam similitudinem, de regul. iur. in 6. Cuman. conf. 79. in fin.*

Depositi legitime fieri posse penès Iudicem, in quadam thesi fuit responsum, attento tùm iure communi, ex text. in l. si fideiussor, §. si, ff. qui fideiussor cogant. l. si, nu. 2. vers. in dic, Fulg. ibid. nu. 2. 3. Alex. nu. 10. vers. quia nimis, ex Glof. in l. Senatusconsulto, verb. Depo-nantur, ff. officio Praesid. iterum l. si in l. filio familias, n. 22. ff. de legat. 1. & Addit. ad Bald. in l. acceptam, lit. A. C. de usur. atq; ex text. in l. sed et si, §. plane, ad exhibendum, Tiraguell. de retract. comment. §. 4. gl. 7. num. 1. tùm iure Regni, Ronit. in prag. 4. num. 11. de instrum. ligid.

Iudicem verò nò teneri syndicato, 310 si decreta, quamvis iniusta, sint reuoca-

uocabilia parte instante, cui reclamare licet, *libandus de Bard. in foro 1. de offic. ordin. per illum forum*, cuius ratio militat extrà Regnum Aragonix. Conueniunt autè DD. afferentes in arbitrijs, sed renocabilibus, *Girarb. conf. 72. n. 19. Grann. theore. 3. in fin. Ludon. decis. Lucens. 1. n. 30. Mastrill. lib. 6. cap. 10. n. 141. Anchar. famil. quæst. 5. Schenar. cõf. 1. nu. 33. p. 2. Cænter. lib. 3. cap. 12. nu. 77.*

Veritati ampliùs minime innititur
 311 effarum *Marcelli de Mauro allegat. 77. qui in causa propria calumum arripuit adducti à Roit. in prag. 1. n. 19. de muneribus*: nimirum *Pragmat. 2. & 4. eod. tit. de muner.* minime militare in Fisci Aduocato, de quo loquitur *Phab. decis. 11. 1.* etenim illius iurisdicctio ampla est, *Boer. de anth. Magn. Consilij. nu. 8. Canal. de brach. Reg. p. 4. ex nu. 343. Reg. Sanfelici. in prax. indic. feli. 27. nu. 12. ac dixi in rit. 2. ex num. 29. lib. 1. & concinit text. in l. Fisci Aduocatus 3. C. de Aduoc. Fisci. ibi: Fisci Aduocatus penitus metuent, nè fiscalia cõmoda occultet; nène ullo negotio existente Fisci nomine priuatis audeat calumnias committere.*

Plurima insupèr adhibenda cura,
 312 est, cum per libellos sine authore, sed cæcos, vt aiunt, Officialium crimina deferuntur. Non leue enim indicium calumniæ est latentis delatoris dolus. Hinc nullam penitus adhibendam fidem, meritiò sanxit *Innoc. III. in cap. Inquisitionis, de accusat. cuius verba, rescripsi in rit. 272. nu. 9. lib. 3. facit ad hoc idem text. in cap. inuentiue, de præsumpt. ibi: Quia tamen eius suggestio non de charitatis radice procedere videtur, nolimus aures nostras, quæ malignis delationibus inclinaretur; atq; aureis quippe verbis eidem suffragatur Vlp. in l. fisci crimen, ff. de accusat. ibi: Si cui crimen obiciatur, procedere debes in crimine subscripto: quæ res adinuenta est, nè faciliè quis profiliat ad accusationem non futuram, & Imperator Traianus, cui à Plinio lib. 10. epist. 97. in casu Religionis fuerunt relata contenta in huiusmodi memorialibus, absque authore, contrà Christianos, respondit in epist. 98. his verbis à nobis in cit. rit. 272.*

recensitis: *Sine Authore propositi libelli nullo crimine locum habere debent; nam & pessimi exempli, nec nostri seculi est.* Quæ autoritate fretus *Gonzal. glosar. decantarum tex. in cit. cap. Inquisitionis, verb. Quasdam schedulas, & aduertit post Clar. in S. fin. quæst. 5. nu. 4. Berart. cit. tract. de visit. cap. 3. nu. 63. rationem neccens: Nam Visuator istis memorialibus ità clanculo emissis fidem adhibere non debet, nec illicò crimina in eis contenta inquirere aduersus honorem, & bonam Magistratum famam, penitus amitteretur scelesti quidem homines, vt plurimum ab eis inquisiti, & carcerati, non zelo iustitiae, sed odio particulari, componere consueverunt. Denique id ipsum peculiari sanctione in Regno dispositum est in prag. 3. de Procur. S. 4. ibi: Nè ammitteret memoriali, suppliche, nè comparse, & tractano di offensione contro Officiali, nè altri, sotto nome di detta Vniuersità, nè d'altri: se à detti memoriali, suppliche, e comparse non ci saranno le dette sedi autentiche della detta procura. Nam si Reipublicæ interfit, delicta puniri: cùm, si vera defert, lateat delator? an, vt poenas effugiat, quas publicæ infamiae calumniaribus irrogat textus in l. 4. S. fiscalium iurator, ff. de his, qui not. infam. vel talionis, text. in l. 1. S. calumniatores, ff. ad Turpillian. l. fin. Code calum. vel tandem, quando supradictæ poenæ recesserint ab aula, vt ait *Bart. in l. accusatore, S. ad crimen, ff. de publ. indic.* An nè vt poenam effugiat refectionis expensarum, quæ viger? & iam, lateat licet, prodit palam, se falsa in Officialem congestisse.*

Delatores huiusmodi non, nisi Ca
 313 co comparauerim, qui semihomo, atque igniuomus, vt fabulantur Poetæ, ex raptu viuens, alienos boues noctu cauda retrorsum in antrum trahabat; vt qui requireret amissos boues, videns, quòd vestigia essent exentium ex antro, spem omnem inueniendi abijceret. Vomunt enim hi detractationis ignem: & cõscij, quòd sine mendacia, in tenebris latibundi libellos authore carentes depromunt: & cum

coram Principe, ac Ministro proferre erubescant, in cauda, hoc est, clanculum dolos necere, Tartareumque virus eructare conatur, ut ait Scalig. in Archil.

*Suos olere, vel nihil, vel & minus,
Pedes autem dicit Anlus Aetio,
Olere manule Aetius pedes suos,
Vel centies, quam pessimam linguam
tuam:*

*Pedes olentes nil, nisi pedes olent;
At ista lingua tua, Tartari atra sul-*

*fura,
Cui parata sunt: nil latrina fetida
Cinem suum iactaret, ac similem sibi.*

Res est, non ibo inficias, solliciti
314 plena quidem timoris, Reipublicæ regimen. Quod probè nouit Themistocles, apud AElin. lib. 6. var. de quo memini in Rit. 11. sub num. 1. lib. 1. Si mihi duas, inquit, ostenderitis vias: quarum una ad Tribunat, altera ad sepulchrum duceret; multò libentiùs aggrederer eam, qua rella ad sepulchrum duceret. Nil mirum, si multa, maximaque incommoda recti Magistratus reportent; rùm animi propter multorum æmulationes, ac litigantium detractiones; rùm corporis ob assidua studia; rùm rei familiaris, cui incumbere non valent, sic aduertente D. R. Carolo Tappia lib. 2. inr. Reg. in rubr. de Officialibus in Regno constituend. sub num. 47. pag. 100. & Plato dixit: Vir iustus si quando Magistratus fungitur, si ei nulla alia iactura contingerit, hac saltem illi non deest, ut res eius domestica deterius per negligentiam disponantur, ex publico autem nihil propterea, quod infus sit, iacturatur. Ideò enim multos ex Græcis, & Barbaris, oblata Imperia respuisse, memorat Agrispa, apud Dionem lib. 52. ut res suas potiùs agere possent, quàm alienas: sciebant quippè Reges, Principes, & Magistratus si legitime officio fungi velint, non sibi victuros, sed alijs, ut ex Arist. Radian. Petr. Tholosan. alijsque politici tradit Arsenius de fin. Reipubl. cap. 1. sect. 3. m. 15. & alibi, Besold. verb. Magistratus, Cochier. & coeteri in thesaur. politic. confertque, quod in Cænotaphio suo moriens inscribi iussit Vir

ille celeberrimus, similis à nobis rescriptus in mem. rit. 11. sub num. 1.

At non ideò mihi probatur assertù
315 D. D. Hieronymi Calæ, in tract. de uisitat. Magistr. differ. 1. dùm propter calumniarum, & simultatum certamina, quibus se obiectant plerique in gerendis Magistratibus, censet, satius esse viro probò, illos refugere. Siquidem, an nò, quia tam multi in bello desiderati sunt, unusquisque militiam deferat? Quòd Palinurus olim, euectus vndis, ignora iacuit arena; renuat coeteri, si sapiant, pelago se vteridè committere? Quòd quamplures, in administrandis Ciuitatibus, vel Prouincijs, cominus aspexerint pericula, vel etiam perpeffi sint, detrectent Ciues probi, Magistratus delatos capessere? Reliquum esset igitur; ut si sapientissimus quisq; refugiat; insipientibus, ac stultissimis demandanda sit Reipublicæ cura.

Neque huic theoremati obex infertur ex eo, quòd tot dictis Cicero pluribus in locis miseram Magistratum conditionem descendit: quòd Themistocles dicere solebat, se potiùs viam ad inferos ducentem inire velle, quàm Reip. regimen inuadere: quòd Demosthenes, apud Plutarch. in eius vir. iuuenes, qui conueniebant, & qui secum morabantur, à Republ. auerterat, dicens, quòd si duobus à principio propositis itineribus, quorum vnum ad Suggestum, & Concilium; alterum ad moriem tenderet, se irer illud, quod ad interitum duceret, initurum fuisse. Nam cùm Themistocles honorarijs insulis decorari toties gauisus est? cùm & ipse Demosthenes semper versatus est in Republica? cùm Cicero candida toties indutus prætexta honores expetijt, rogauit in Comitijs suffragia, prehensauitque Magistratus? An quia nondum hæc incommoda fuerant experti? nequaquam: turpe enim foret, si quibus istorum diceret: Non putaram. Adhibeamus profectò prudentissimis his Viris fidem. Amplectamur, Republ. deferenti, Magistratus, sicut & ipsi. Em-

C c c c phasus

phasias ea est, qua vti sunt isti: non quidem, vt nos à Magistratibus omninò deterreant sed vt pericula, quæ circumstant, ostendant, digitoque veluti monstrant.

Neque ei opitulatur, quod asserat demum *num. 14.* periclitante Republ. non decere sapientem virum ad illam non accedere. Nam, qui iuuandæ Patriæ effertur studio, non debet oscitantèr sinere, vt propè ad ianuas sit periculum, sed vt longissimè absit. Facilius erit, constantem seruare, quàm eam collapsam, vel certè collabentem restituere. Periclitante Republica, serò fortasse vir probus parabit medellam. Obstandum erat principiis, ante quàm aduentarent pericula.

Eorum sit refugere meritò Magi-
318 stratum onera, si qui oneribus se se impares onosunt. Huiusmodi tantum viris suadet *Eccles. cap. 7.* ne iudicarium munus concupiscant, dicens: *Noli querere fieri Index, nisi valeas virtute irrumperre iniquitates: nò forè extimescas faciem potentis, & ponas scandalò in agilitate tua.* Coeterum viri fortitudine, prudentiaq; præditi, sicuti Magistratus perdidit ambire, modisque omnibus, omnique industria, conquirere, & expiscari non debent, ità vtrò à Principe delatos modestè obuijs vlnis amplecti, boni consulunt.

At simulacra imminébunt, calum-
317 niæ, metus, inuidiæ, certamina scilicet immincent. Hinc calumniato parabuntur capiti setta. Hinc ei exurgit latior præconiorum seges. Iam, compertissimum est, quàm fragilis, flexibilisque (inquit *Cicer. 7. Tuscul.*) est voluntas, sensusque ciuim ergà Prætores, vt non modò improbitati eorum irascantur, sed etiam rectè factis plerumq; fastidiunt. Meminerit accusatus illius, quod scripsit *Gregorius Papa, Palladio Præbytero, lib. 8. epist. 45.* relatum in cap. inter verba, 1. t. quæst. 3. *Quid enim si homines laudent, & conscientia nos accuset? aut qua debet esse tristitia, si omnes accusent, & sola conscientia liberos nos esse demonstrat? Habemus Paulum dicentem: Gloria nostra*

hac est, testimonium conscientia nostra, cap. inter verba 1. t. quæst. 3. Iob quoque dicit: Esse in Carlo testis meus. Si ergò est nobis testis in Carlo, testis in corde dimittamus sultes foris loqui, quod voluit.

Itaque iniuste accusator compara-
318 bunt calumniæ non vulgarem profectò laudem: non ità tamen, vt excedat eam, quam mereretur ille, in quem nulla fuit instituta accusatio: prout plus nimio Iudicum iniqua patientium misertus, dixit idem D. D. *Hieron.* *Calà de vifit. Magistr. differt.* 3. *num. 2.* Cùm enim nigrantibus rem ablutam maculis pluris habebimus, quàm sordibus omninò expertem? Si de multis postuletur Magistratus, licet ea Iudicem omnibus numeris absolutum patrasse, credendum non sit: non nihil tamen erit: aut quòd iudicidò neglexerit: aut quòd ob negotiorum copiam, litium omnium expeditioni non vacauerit, in quo aliquis, vel leuiter se læsum iudicaret, etsi Iura Iudicem excusent, *Parif. de syndic. verb. Negligentia, m. 6. Farinac. q. 1. t. 1. n. 434.* Cùm non, & tot virtutibus in obeundo munere adhibitis, & illam non addidit, (quod difficillimum sanè fuisset,) vt improbis demeret clamorem anam? Qui depositis falcibus à nemine impetitur, hanc certè dotem per illo habuit, hoc laudabilius pregit: nimirum: vt nemo conqueti posset: facit quod cecinit *Horat. in art. poet.*

*Omne tulit punctum, qui miscuit uti-
le dulci,*

Huic igitur, qui à nemine accusatus fuit, maior conferenda laus est, quàm ei, qui à multis, & se purgauit. Quod plerique, etsi secus senserint, *Solorzan.* præfertim lib. 4. de Iudiar. guber. cap. 8. & ante *Cassiodor. lib. 4. epist. 44.* inquiens: *Quapropter Sanctitatis vestra animus non granetur, non se fallacibus verbis delectat accusatum; multò maior est opinio purgata, quàm si desinentibus querelis impetita non fuerit. Misericordium tamen pietati dādum est, atq; humanitati: hoc enim eos dixisse, cor, vt vexatis solamen præstarent, tristitiam minuerent, doloremque emollirent.*

Par-

Paruipendant Ministri dolosas iatationes. Lumen non, nisi in tenebris splendet magis. Inter offusas delatorum caligines emicabit nitidius innocentia: cum proprium sit innocentiae, vexari: atque ut inquit Scalig. *Laudari à turpibus infamia vera est: Laus est hominis maxima displicere prauis.*

Imo, quò plures habent hostes ob ius seruatum; eò festinent magis ad ius suum cuique reddendum. Nequaquam Iudex concidat animis: nullus dissidentiae torpor irrepat, quòd sibi parentur doli: sed cunctis horis recenior insurgat, ut cuiuslibet det iusta, vel merita, vel demerita? Quod autem quandoque innocentè patiatur; temeritas esset persecutari arcana Dei. Dicam solummodò: Sinit Deus aliquando, quòd insontes vexentur in via: vel, nè aeternis deputentur cruciatibus; vel ut in patria, gloria fruantur ampliori, ut latissimè probat D. Thom. in summ. contrà Gentil. lib. 3. cap. 13. art. 74. Viri boni, dum aduersis conflantur, surgunt viuidiùs, D. Gregor. 26. moral. inquit: *Sanctorum mites aternitatis premia praestolantes, vires ex aduersitatibus sumunt, quia crescente pugna, gloriores sibi non ambigunt manere victoriam, & electorum desideria, dum praemuntur aduersitate, proficiunt.* Sicut ignis statu praeinitur, ut crescat; & vnde quasi extingui cernitur, inde roboratur: sic Virtus inter aduersa exerit vites suas, Ouid. trist. lib. 4. eleg. 3. Sicuti inquam Dionysias lapis fulcus est, rubentibus notis sparsus, si aquae mixtus coneratur, vinū fragat: & quod in illo odore, niriificum est, ebrietati resistit, Solin. Polyb. lib. 2. Pissau. p. 113. & sicuti Gagates, qui accenditur aqua, oleo restinguitur, Plin. lib. 36. cap. 19. Ità in aduersis vera Virtus seruet, repect in prosperis, & assueto voluptatis oleo paulatim languescit, ac tandem obruitur. Eusebius inquit: *Otiū tabefacit corpus, animū verò incuria.* At exercitatio continua eum ad Deos simillima specie euehit: & Silius Ital. lib. 9. cecinit:

Tom. IV.

. . . . Nam virtus fusile nomen,

Ni decus adfuerit patiendi; ubi tempe-
pora lethi

Proxima sunt; pulchramque petat per
vulnera laudem.

Eduardus II. Angliae Rex pingebat in symbolo araneam in tela sua elaborantem, vehemènti flamine iactatam, cum lemmate: *Ardentior ibo.* Sicuti Anthragites lapis ignitus, & carbo, iactatus in ignem, velut inter mortuos extinguitur; at contrà aquis perflusus exardescit, Isidor. Orig. lib. 26. cap. 13. Quin ab inimicis sepe, quae non speratur, utilitas capitur: sicuti Phalereus, (de quo Plin. lib. 7. cap. 1.) deploratus ab inimicis vomice morbo, cum mortem in acie quareret, vulnerato pectore, medelam inuenit ex hoste: *Mundanis siquidem,* inquit Cassiodor. lib. 4. var. 47. *rebus frequenter nascitur de aduersitate prosperitas, & homines cum ladere cupiunt, beneficia frequenter impertiunt.* Hoc proinde aduersus florētissimorum hominum famam potest inuidia, quod aduersus Solem nebula; breuissimo tempore nocet, & eadem dissipata miores radios virtus exerit Iris nubila contrà, Val. Flaccus Argon. lib. 4.

Delatoribus proinde penitus occidant aures, Principes, aliq; publicarum rerum habenas sustinentes, nè eiusdem criminis calumniæ participes se faciantur audiendo, iuxta illud D. Bernard. de cons. lib. 2. in fin. licentis: *Detrahere, aut detrahentes audire, vitium horum detestabilius sit, non facile dixerim, & S. Isidor. lun. non solū ille reus est, qui falsum de aliquo profert; sed is, qui citò aurem suam criminibus prae-
Sunt enim exitiales hominum generi, & periculum est, nè in quamcumque deuenierint Ciuitatem, aut hominum cœtum maledictorum vires effundant, & in perniciem bonorum grassentur; sicuti Valeria cum dentibus nata exitio Ciuitati fuit, in quam deportata, est, Plin. lib. 7. cap. 16. & Tacit. ait lib. 4. annal. Delatorum hominum genus publico exitio reperiunt, & panis quidē*

Cccc 2 nun-

nunquam satis coercitum: quia scilicet, subdit Reinhard. Konig. in theatr. polit. part. 1.1. cap. 25. (nec non Cerialanus in lib. de Consiliis. cap. 2.) plerumque eo sunt ingenio pradii, ut tanquam malitiosi homines gratiam Principum per lucrum suum aucupentur ex calumnijs, & delationibus innocentium hominum: nec enim ad hunc usque diem compertum est, ullum delatorem fuisse fidelem. Ijs namque faciles si adhibeantur aures, iustitiæ nervus prosternitur, ac magnum oritur Reipublicæ detrimētum; sicuti si Ius dicentes à Principe libenti animo non audiuntur, durefcit eorum auctoritas, l. 2. ff. de offic. Vicar. ibi: Relationem enim Iudicum libentè audimus, ad finem usque, ubi Gloss. verbo Auctoritas, notat, contemptum esse, si non audiantur. Ad conferuandam autem Officialium auctoritatem Princeps faciliè ipse se præbere debet, eorumque relationes libentè audire.

Rimentur quoque natalia Officialium, & Antecessorum merita, ad tex. in l. fin. §. fin. ff. de act. & oblig. Bal. in l. venales num. 1. C. quan. appellare non est neces. Boss. de Official. corrup. ex num. 2. Mastrull. de Magistrat. lib. 6. cap. 10. n. 143. Ex homine enim hominem, ex belluis, belluam; sic ex bonis, bonum generari putant. At hoc efficere vult quidē natura scēpe, non tamen potest, Aristot. lib. 1. Polit. cap. 4. quia regularitèr filius similis est Patri, Glan. cap. venerabilem 24. de elect. & ut dixit Seneca ad epist. 87. ad semen nata respondent bona degenerare non possunt; cui consonat Enrip. in Hecab. sententia: Euidens, nota, & insignis inter mortales est, natum esse ex bonis, Simach. de cathol. instit. tit. 50. num. 10. & Horat. lib. 4. earm. 4. cecinit

Ferres creantur fortibus; & bonis,
Est in innocens, est in equis patrum
Virtus: nec imbelles feroces

Progenerans aquila columbam.

Quod Cassiodorus lib. 2. var. epist. 1. notauit dicens: Providentia nostra ratio est, in tenera aetate merita futura tractare, & ex parentum virtutibus proles indicare successus, quia bona cer-

ta sunt, qua fidem ab exordio trahunt, dum origo nescit deficere, qua consensit radicibus pullulare.

Propterea Imperator Tiberius, & Theodoricus Italiæ Rex, maioribus in Reip. rebus Nobilium vtebantur opera. Hinc Tacit. lib. 4. annal. cap. 6. notat, Mandabatque honores, Nobilitatem maiorem, claritudinem militia in lustris, domi artes spectando: ut satis constaret, non alios peiores fuisse. Idemque Cassiodor. lib. 8. epist. 16. inquit: Similitudinem suorum felix vena custodit: quando pudet delinquere, qui similia nequens in suo genere reperire. Hinc est, quod melius agnoscitur elegisse nobilem, quam felicem: quia iste communis per veterum se facta custodit, ille exemplum non habet, nisi quod fecerit; & ostendunt verba l. paritar. l. 9. tit. 9. & l. 8. quasi. 21. tit. 21. p. 2. & l. 3. tit. 24. p. 2. Para auer verguensa de non errar, por non fazer ellos cosas, que cayan en verguensa. Cū si de buen linage non fuefen, podria ser, que algunas vegadas non oiesfen verguensa de fazer cosas, que les esoviesse mal. Bonad. lib. 1. polit. cap. 4. & lib. 4. cap. 2. num. 41. Otal. de nobil. 2. p. cap. 3. num. 3. Hac nos, reitertat Cassiod. lib. 3. epist. 22. exempla summo uendo semper accedunt, quia magnus verecundia stimulus est laus Parentum: dum illis non patimur esse impares, quos gaudemus antiores. Quæ qualitates, &

merita habent de lure talē, tantamque efficacem præsumptionem, ut excludat calumnias omnes, finistrasque suspiciones, quæ in contrarium adducivellent, Reg. Valenz. conf. 163. num. 51. quod in tuo casu pro Officiali Antuerpiensi perpendebat Elbertus Leoninus conf. 57. ex n. 13. quem refert Raudens. resp. 49. num. 15. & ante dixerant Guid. Fulcod. in cōsult. ad Inquisitores, quasi. 15. cap. 18. Archid. in cap. vi officium, §. verum quia, de heret. lib. 6. Albertinde agnoscend. asserti. quasi. 24. num. 3. Maxime iunctis pompa propriorum meritotum, quam regale praesidium nuncupat Cassiodor. lib. 1. epist. 12. excellenti virtute in getendis publicis rebus, l. ad bestias, ff. de pan. & dixi in tit. 275.

nn. 24. lib. 3. *Elbert. Leoninus* Cancellarius Ducatus Geltrix, *cit. conf.* 57. *Syllan. conf.* 94. & Caroli V. ad rem dictum recenset *Randens. resp.* 50. num. 664. ac peracq̃ praeclaræ vitæ moribus, *Clement. 1. de probat. Azened. conf.* 17. num. 11. *Valenz. conf.* 163. num. 116. *Cranetti. de antiquit.* 1. par. *sect. non mitto*, nn. 27. *Gramm. conf.* 28. num. 4. Omnibus enim in rebus, ludices quæ grauiore, maioreque sunt, quid quisque voluerit, cogitatit, admiserit, non ex crimine, sed ex moribus eius, qui arguitur, est ponderandum. Neque enim potest quisquam nostrum subito fingi, neque cuiusquam rep̃te vita mutari, aut natura conuerti, inquit *Cicer. in orat. pro Publ. Sylla. Innoc. in cap. cum inueniente, & cap. mandata. de prescript. cap. in primis* 2. q. 1. ibi: Nec ipsi de eo credendum fuit, si vita, & opinio eius talis non extitis, & iterum indicauit supra hoc rit. sub nn. 98. Id quod de Basso clamasse Populum, testatur *Plin. lib. 4. epist. 9.* his verbis: *Misso Senatu Bassus, magna hominum frequentia, magno clamore, magno gaudio exceptus est. Fecerat enim sanabilem remota discriminum vetus fama, notumque periculis nomen, & im procerâ corpore massa, & squalida senectus.* Nec non apud 1. Reg. cap. 14. vers. 45. Dixitque Populus ad Saul: Ergo nē Ionathas morietur, qui fecit saluam hanc magnam in Israel? Hoc mesas est, vinit Dominus, si cecideris capillum de capite eius in terram, quia cum Deo operatus est hodie. Liberatis ergo Populus Ionatham, ut non moretur.

Hinc maximopere commendatur
323 æquissima Persarum lex, apud quos erat constitutum, ut cum quis in iudicio argueretur, aliquid fecisse contra leges, etiam si liquidò constaret, eum culpæ affinem esse; non tamen statim condemnaretur, sed prius inquireretur diligentissimè in omni eius vitam, & famam, inireturque ratio, plura nē turpiter, & flagitiosè an benè, laudabiliterque gessisset? tunc si vincebat turpium numerus, condemnabatur: sin præponderabant honestis turpia, ab-

soluebatur: cogitabant enim humanarum virium non esse, rectum cursum perpetuò tenere, habendos pro bonis viris eos, non qui nunquàm peccarent, sed qui sepius honestè agerēt, ut perbellè loquitur *Marguardi in lib. 2. de fama, cap. 10. sub nn. 26.* Ob id Nonius Fabius absoluit Lencanū militem, apud se acriter accusatum, quod mulieris amore noctu sepe in Castris vagaretur, dicens, fortiter tuis, & rectè factis errata condonantur, ut refert *Tiraquell. de penis, causa* 49. num. 6. *Randens. resp.* 49. num. 14. alia ædens.

Propterea à Principe, & Visitatore
324 cū res exposcit, leuias, ac parua diffimulanda sunt, ex *Innocent. in cap. cum oportet, gloss. fin. de accusat.* notat *Randens. cit. conf.* 50. num. 510. *Affili. in const. lib. 1. rub. 70. num. 7. pag. 84.* Modicum enim, & nihil æquiparantur, l. illud quoq; §. si cuius, de tribus. action. l. minus, de verb. sign. 10. *Theodor. Spreng. in tract. de medic. cap. 1. un. 2. cum sequ.* neque nimis scrupulosè est agendum cum Magistratibus, *Bouadill. in polit. lib. 5. cap. 1. un. 59. & 135. Masfrill. lib. 6. cap. 8. num. 2.* Ad hoc enim inter alios discipulos Dominus noster elegit Petrum, qui quasi infirmus in Fide, eo quod ter Christum negauit, quamvis postea poenituerit, meliùs ceteris sciret Christianorum infirmitates curare, eosque compati, ut ait *Gregorius in Homelia Dominica resurrectionis, & habetur in cap. considerandum* 50. dist. ac refert 10. *Lopez de Palacios Ruio: de retent. Regni Navarra, p. 2. §. 3. pag. mibi* 538. Detrahendum est, inquit §. *Augustinus epist. 10. ad Bonifacium, relatus in cap. ut constitueretur* 50. dist. aliquid seneritati, ut maioribus malis seruandis charitas sincera subueniat, cui se subscribit *LaTant. Firmian. lib. 6. diuinar. institut. cap. 14. & querendè sunt ignoscendi causæ, non puniendi occasiones, in quod iudicis considerati est proprium, Ammian. Marcel. lib. 19. D. Greger. lib. 2. in lob. cap. 8.*

Aduertant tandem Visitatores, quod
325 licet data sit eis facultas procedendi summarè, breuiter, & de plano;
at-

attamen non debent precipitanter, & velo leuato procedere: sed lento gradu, & omnem diligentiam adhibere, non vt acusatam, vel inquisitum condemnent, sed vt veritatem inquirant: eum agatur de summa reuolui, 316 nêpè de fama, quæ, vt inquit *Petrarc. de remed. vtriusq. fortun. lib. 2. dialog. 25. delicatissima res est, & qua supè ruginem leuibus contrahit ex causis*, & notat *Reg. Valenz. conf. 163. num. 59. & 67. maturissimè indicanda est res, in qua existimationis periculum est, vt clamat Cicer. pro A. Cæsio. ac tractanda mitissimè, minimeq. arripienda in utilitatem Fisci, Aulciat. resp. 306. ex l. 1. C. de secund. nuptis*. & notat D. D. Hieron. Galà de præm. Mc. V. cap. 5. nu. 32. qui memòr de nonnullis Magistratibus nostro tempore, de quibus supra num. 283. exauthoratis, scribit, aliquos Senatores similiter remotos deinde fuisse repositos priori loco, apud *Larream in suis decis. disput. 2. num. 9. Fontanel. decis. 115. & Reg. Sanfelicio in prax. indic. sext. 3. ex num. 19. & Regis Diplomatis sub die 25. Iunii 1677. executi sub die 19. sequentis mensis Iulij, quibus fuerunt amoni Officiales nostri, exemplaria adsetuari penès ipsum attestatur D. Carolus Roia ad Rou. cõf. 39. post. n. 5. lib. 1. Non enim in delictis huius substantiæ, & qualitatis debent subtrahi, aut denegari diligentie opportune, & possibiles iustificaciones, vt veritas possit elarescere, Reg. Valenz. conf. 165. num. 3. Non asseramus, inquit text. in cap. non asseramus, caus. 24. quasi. 1. fateras dolosas, ubi appendamus, quod volumus, & quomodo volumus pro arbitrio nostro dicentes, hoc graue est, hoc leue est: sed asseramus Dinam fateram de Scripturis Sanctis, tanquam de thesauris Dominicis, & in illa, quid sit grauis & appendamus, Bonadill. lib. 2. politic. cap. 8. num. 32. & 36. cum Visitatorem monet: y no se pousse por la voluntad pesarle de que el acusado, è demandado, tenga descargo, defensa, y buen pleyto, por ser aluado de lo que haze, que es bestialidad diabolica, y contra derecho diuino, y hu-*

mano; en lo qual concurren todos los peccados iuntos. Seueritatemq. cū mansuetudine, ita temperare oportet, vt qui naturæ benignitatem contemplerint, sentiant aculeos authoritatis. Fronto Senator desiderabat hanc mixturam in Nerua Imperatore, cum diceret: malum esse, Imperatorem habere, sub quo nihil cuique liceat; deterius verò eum habere, sub quo omnia omnibus liceret. Themistoclem ferunt, eum legatus ad Andrios venisset, pro concione dixisse, se duobus multipotentibus Numinibus coniectum ad Urbem accessisse, Suada, & Violentia, *Plut. Themist. Benigni quippè Principis est, non tam delicta velle punire, quam tollere; nè aut acriter iudicando aspermetur nimis, aut leniter agendo putetur impronidus, Cessindo variat. lib. 1. epistol. 30.*

Verum, vt huiusmodi benignitas 317 legum obseruantiam conciliet, non dissoluat; illa iustitiz Administrum sollicitudo vexet, oportet, vt intaminatis fulgeat virtutum radijs, & inculpatam vix famam, ac Sanctissimæ disciplinæ exemplum omnibus præbeat. Huc omnem aduertat animum, vt hominem exuat, dùm hominibus præstat ad hominum scelera refrananda; sitq. his virtutibus prædurus, quas exquirunt *Callistratus in l. obseruandum est, ff. de Offic. Praesid. Tholof. in commentar. in syntagm. artis mirabil. lib. 4. cap. 7. pag. 118. ac pag. 326. cap. 18. Obrecht. de iuris. lib. 3. cap. 23. num. 81. Reinkin. de regim. secul. & Eccles. lib. 2. class. 3. cap. 12. ex num. 6. Stacc. de sentent. & re iudic. gl. 4. quasi. 1. Mastrill. de Magistrat. lib. 2. cap. 12. & 13. Gabriel Aluarez de Velasco. integro tract. de Iudice perfecto, Bossin tit. de Principe ex num. 206. Afflict. in præm. consuet. num. 37. fol. 20. & lib. 1. rub. 8. fol. num. 3. fol. 47. ac rubr. 45. de Officialib. fol. 122. & rubr. 36. de Offic. Magistrorum, ac rubr. 37. nu. 45. fol. 129. & rubr. 41. num. 24. fol. 138. ac rubr. 45. num. 48. in quasi. 2. Quales debeant esse Consiliarij? fol. 147. decem, & septem enumerans requisita, & rubr. 52. fol. 163. sit. vt*

Of.

Officiales nihil à litigantibus, rubr. 60. pag. 172. rubr. 72. de salario Iudic. fol. 187. & rubr. 93. fol. 123. Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit. 3. §. 5. ex num. 4. Reg. Tap. lib. 2. iur. Regni. rub. de legib. ex num. 9. pag. 83. Scialoja de foro compet. cap. 33. num. 329. & indicat nostra municipalis Sanctio Regis Ferdinandi in pragm. 2. de officio S. R. C. Vel ipsas criminum vmbras fugiat, cui extinguendi criminis demandata est provincia: cum vitia accerrimè persequi minime possit, qui ea sequitur. Proh quàm scrupulosus populi oculus Moderatorum mores spectat! ipso soepè caligat in lumine, ipsaque in luce maculas fingit; deficient soepè sydera, nemo est, qui defectus aduertat, nemo aspicit, nemo suspicit; sin autem syderum Princeps aliquando deficiat, omnium vultus in Cœlo est, omnium ora extinctum ferè Solem loquuntur. Illud itaque Moderatores curent, quod olim Philosophus quidam iacrabat, vt etiam impossibilia sint calumniantium mendacia.

RITVS CCCIX.

Tem, quòd Magistri Actorum, & Subactuarij Magnæ Curia non debeant per substitutum seruire; sed personalitèr debeant vacare in exercitio Officiorum ipsorum, non obstantibus quibuscumque literis, & privilegijs factis, vel inantea faciendis, sub quacumque forma, & expressione verborum.

SVMMARIVM.

1. *Magistri Actorum, & Subactuarij M.G.V. seruire debent personalitèr, & non per substitutum.*
2. *Officialis Baronis vbi abesse potest, eligit sibi Locumtenentem ad dies quindecim tantum; & quid si longiori tem-*

pore ipsam oporteret procul esse?

3. *Officialis tenetur de culpis, & defectibus Locumtenentis, qui tenetur stare syndicati eodem tempore cum Capitaneo, à quo deputatus fuit.*
4. *Locumtenens ab Officiali constitutus caret cognitione meri imperij; Secus verò Locumtenentis Baronis.*
5. *Locumtenens in propria Patria, nùm constitui possit ad modicum tempus? edisseritur.*
6. *Ciues in parnis Oppidis Iustitia munia valent exercere.*
7. *Locumtenens eligi, aut relinquere non potest is, qui à principio nequit esse Officialis, vel Assessor.*
8. *Subrogatio cum non sustinetur, neque valet, quod agunt subrogati.*
9. *Ciues egrè ferunt condemnari à Concine.*
10. *Vicarius nequit sibi Vicarium substituere, nisi ex magna causa, & paruo tempore duraturum; aut ex speciali mandato.*
11. *Cuiilibet Officiali prohibitum est deferuire per substitutum.*
12. *Officialis habens facultatem nominandi in officio quemvis heredem, si nominauerit minorem, nùm ille per substitutum deferuire possit?*
13. *Officia non dicuntur concessa cum facultate substituendi, nisi de ea facultate expressè constet.*
14. *Substituens tenetur de culpis substituti, in officio tamen commissis.*
15. *Officialis ex culpis substituti condemnatus, ab eodem repetere potest id, ad quod multatus fuit.*
16. *Procurator inhabilis potest subsuere habilem.*
17. *Clausula Non obstantibus, quid operetur.*

Mandat hic Ritum, quòd Magistri Actorum, & Subactuarij M.C. debeant personalitèr seruire, & non per substitutum. Concordat tùm Ritus 7. generatim ità disponens de Officialibus; tùm Ritus 2. vbi latè scripti

num. 34. quem locum adducit *Reg. de Philipppo dissert. fiscal. 25. num. 29.* qui quidem *Ritus 2.* exprimit quosdam, atq; Actuarios inter alios memoratos, eos quippè omnes per alium inferuire posse vetat: de quibus *Ritibus*, præcæteris, memores sunt *Annus meus ad Cap. decif. 151. num. 1. in nou. Reg. Tap. lib. 2. inr. Regn. tit. de Officiali in Reg. constit. pag. 149. Nonar. de gramam. Vassall. lib. 3. gran. 94. num. 2. Reg. de Marin. ad Reuert. decif. 390. sub num. 3.* alia lura municipalia nectens.

- Officialis autem Baronis vbi abesse
 2 potest, eligit sibi Locumtenentem ad dies quindecim tantum, prout deducitur ex verbis de *Franch. decif. 98. in fine*, & aduerit *Vin. decif. 356.* ac decifum indicat *Nonar. cit. loc. num. 21.* quod si longiori tempore ipsum oporteret procul esse, Baro destinaret Locumtenentem, illeque teneretur cauere de stando syndicatui, ex *Boer. decif. 152.* qui, si culpam in officio committat, non tenebitur Officialis; Vtique tamen si alter ab ipso deputatus, teste *Rouit. prag. 1. num. 54. & 56. de syndic. Offic. & nos infraquin, & eodem tempore*, quo Officialis, qui ipsum deputauerat, stare tenetur, ex *prag. 5. eod. add. tit.*

- Amplius Locumtenens constitutus
 4 ab Officiali caret cognitione mæri imperij, & sic dandi torturam, & similia: non verò ille Baronis, *Rouit. in prag. 5. sub num. 7. de syndic. Official. de Angelis de Official. Baron. cap. 117. n. 3.* memor *Scac. de iudic. lib. 1. cap. 13 & Mele ad Ginzarel. decif. 30. num. 19.*

- Meum præterea effectum in *Rit. 63. num. 13.* quod Ciuis non possit esse Locumtenens, modici temporis interstitio, in propria Patria, refellit *D. Luca ad Franch. cit. decif. 98. num. 2.* quem refert de *Angelis de official. Baron. cap. 6. num. 4.* nedum nixus probatorum Authorum auctoritatibus, sed etiam ratione, & necessitate vrgentibus: cum impossibile sit haberi exterum habilem pro modico tempore, paucisque diebus, & accidente subitanea vacatione, sine Iustitiæ Administro Oppi-

- dum remaneret. At minimè aduertit
 6 *D. Luca*, quòd id ipsum ego asseui in-quiens, licere in subsidium eligere Ciuem, si alienigena non existat, vel non sine maximo sumptus potissimum in paruis Oppidis, vt notauit in *Rit. 2. num. 49. & cit. rit. 63. num. 15. & 16.* quem locum referunt *D. Reg. de Philipppo dissert. fiscal. 29. nu. 151. D. Scoppa in Menexen. de Reip. regim. §. 14. num. 82.* & probat paritèr *Danza de pugna DD. lib. 1. tit. de officio Altnar. cap. 1. num. 20.* memor *Ani mei ad Gramm. decif. 34. num. 28.* Hinc etiam veritati innititur axioma, quòd Locumtenens eligi, aut relinqui non potest is, qui à principio nequit esse Officialis, vel Assessor; proinde Iudex, vel Assessor recedens ab officio ad certum tempus, non potest loco sui eligere Aduocatum eiusdem loci, vel Prouincialem, qui prohibetur à principio assidere in propria Patria, vel Prouincia, *Bald. (quem laudauit in cit. rit. 63.)* ex illo *text. in Anib. parabolano, C. de Episcop. & Cleric. vbi notat*, id facere contra Iudices, & Assessores Iustitiariorum Regni, qui discedentes de Prouincia, & reuertentes Domum, subrogant loco sui vnum de Aduocatis eiusdem Prouinciz, qui à principio esse non potuit, *l. 3. ff. de Assessor. ideòq;*
 8 cum subrogatio non sustineatur, neq; valebit, quod agunt subrogati, adducitque *Bartholomæum de Capna*, & vtroque casu magni, paruique temporis, eadem militat ratio: quia aut nimia indulgentia Ciuibus parceret, aut veteri odio, præter morem, castigaret, *Foller. in prax. crim. §. suadeant se ornatè, num. 4. Guliel. de benedict. in cap. Raynatus, & ceteri apud Nonar. decif. 54. num. 2. Borrell. de Magistrat. edit. lib. 1. cap. 3. num. 31. Capiblan. in prag. 5. de Baron. num. 165.* Imò Ciues ægrè ferunt à Concione condemnari; sed malù ab extero Officiate puniri, quàm à compatriota absolui, *Mastrill. de Magistrat. lib. 2. cap. 7. num. 18.* præterquamquòd difficile illi parerent, *Borrell. & alij* ab eo laudati *cit. loc.* & in casu subitaneo graui non præberetur
 op-

opportuna providentia.

- 10 Vicarius etiam sibi Vicarium substituere nequit, *cap. Clericos, de offic. Vicary*, nisi tamen ex magna causa, & parvo tempore duraturum, *Abb. in eod. cap. Clericos*, ac nisi habuerit specificum mandatum substituendi, *Rota decif. 4. de offic. Vicar. in nouis*. Quibus tamen in casibus valeat nō substitutus exple-
re requirementia speciale mandatum. 2 explicat *Rebuff. in prax. rubr. de form. Vicariat. num. 81*.

- Ceterum veritate nititur genera-
lis regula, quod cuiuslibet Officiali pro-
hibitum sit per substitutum deferuere,
constituta, cum iure Ciuili, cum Ca-
nonico, & Regni, vt diximus in *rita 2. num. 34.* & notant *Thom. Mier. 1. par. coll. 6. cap. 2. de ambit. num. 7. Gabr. Berar. in specul. visit. cap. 13. ex nu. 99. Paul. Zamar de offic. Indic. & Advocat. p. 1. quast. 24. à num. 76. Menoch. de arbit. quast. 54. Cappc. decif. 15. Paris de syndic. verbo an substituatur, Reg. de Ponte decif. 28. ex nu. 45. Reg. Constant. in l. qui nexu, à num. 6. C. de Cur. lib. 10. Reg. de Marin. ad Reuert. cit. loc.*
- 12 disponens questionem, si Officialis, qui facultatem habet nominandi, sibi in officio, quemuis hæredem, aliquem nominauerit, qui esset in minori æta-
te constitutus, nūm minor sic nomi-
natus, ex quo inhabilis ad officium illud exercendum, valeat, minori æta-
te durante, per substitutum deferui-
re? Ad quam etiam rem *Reg. de Phil-
ippo differt. fiscal. 4. 25. & 31.*

- Hinc officia non posse concedi cum
13 facultate substituendi, mandat *prag. 2. de offic. Indic. §. 12.* & si fuerit impar-
cita facultas, constitui debeant substi-
tuti sufficientes, & idonei, vt statu-
it eadem *prag.* quam memorat *Reg. Re-
uert.* & ibi *Reg. de Marin. decif. 206. Rocc. tom. 2. respons. 100. nu. 6. Staiban. in cit. obseruat. ad resolut. 34. tom. 1. & de iuri communi Gratian. discept. 395. num. 4. Magnoz de Escobar. de ratiocin. administ. cap. 30. ex num. 31. Nouar. add. gran. 94. num. 24.* De qua faculta-
te expressè constare debet: cum in
dubio villo modo data censetur, *Reg.*

Tom. IV.

- de Pont. de potest. Proreg. rit. 10. de po-
test. institut. in offic. num. 2.* ipsa que
14 substituendi concessa potestate, tene-
tur substituens de substitui culpis,
ex l. 2. de peric. nominat. lib. 11. Tasson.
de antefat. vers. 3. obseruat. 4. in alleg.
138. Staiban. cit. loc. ex num. 4. Hiero-
nym. Gaim. de reg. visit. manuscript.
artic. 13. non verò de culpis, & dese-
ctibus extra officium pœna corporali,
Reg. Reuert. & ibi de *Marin. decif. 530.*
idem de *Marin. ad Reuert. decif. 206.*
num. 5. *Reg. Ronit. conf. 87. sub num. 4.*
lib. 1. & decif. 79. ante num. 1. *Montan. de regal. offic. num. 76. circ. fin. vers. cum*
igitur, *Amicangel. de regal. offic. quast. 7.*
num. 21. *Reg. de Philippo differt. fiscal.*
14. nu. 70. *Rota ad Ronit. conf. 85. vers.*
ipse verò. lib. 1.

- Officialis autem condemnatus ex
15 culpis substituti, ab eodem repetere
potest, vel de eius salario retinere id,
ad quod fuit multatus, dummodò
fraus haud fuerit particeps. *Bart. in*
*lex facta, ff. de negot. gest. Reg. de Phi-
lippo cit. differt. 14. num. 50.* alia nota-
bilia adnectens, ad quod ipsum incur-
rendi facit scientia fraudis, *Paris, &*
Zamar. cit. in locis, Staiban. memor. obser.
34. num. 9. inquirens num. 23. an Pro-
16 curatori inhabili licitum sit substituere
habilem? & affirmatiuè decisum at-
testatur.

- Istæ insuper clausula, de qua in
17 *Rita*: *Non obstantibus*, conualidat di-
spositionem eiusdem *Ritus*, non au-
tem literas in eo memoratas, quando-
quidem ad effectum inualidandi, ad-
iuncta verba habere oporteret, quæ
conualidarent, *Gemin. conf. 15. sub n.*
8. Reliqua autem spectantia ad præfa-
tam clausulam, edisserat *Tusculus con-*
clus. 348. & 349. lit. C.

RITVS CCCX.

Tein Iudices Magnæ Curiae,
tempore prolationis senten-
tiæ, debeant taxare expen-
sas, & condemnare, & non rekrua-

D d d d re

re earū taxationem in futurum, & ita observatur per omnes Curias, prout antiquitus solitum erat fieri, & etiam consuetum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vitus in sententia condemnatur in expensis, reservata illarum liquidatione.*
- 2 *Taxatio expensarum prohibita est in sententiis, non item earum condēnatio.*
- 3 *Forma, & modus attendendus in taxatione expensarum, traditur remissus.*
- 4 *Munera Advocatorum nūm attendantur in taxatione expensarum.*
- 5 *Taxatio expensarum cui committi soleat.*
- 6 *Parti citanda est in taxatione expensarum, & ab ea appellari potest.*
- 7 *Taxa expensarum nūm fieri valeat appellatione pendente?*
- 8 *Index an valeat post sententiam ad expensas condemnare?*
- 9 *Bona condemnati ad expensas à quo tempore hypothecata sint?*
- 10 *Expensa spēsita non fuerint, an peti possint post sententiam?*
- 11 *Afferunt, ut condemnatio expensarum non procedat, quando saltem doctorum consilia adsint, qualiter intelligendum sit?*
- 12 *Consilia Advocatorum causa ab expensis non excusant.*
- 13 *Bona tamen excusant consilia aliorum doctorum, qui non sunt in ea causa Advocati, dummodo eis cum eruditione coniuncta sit conscientia integritas.*
- 14 *Condemnatio expensarum remittitur eis, qui lites in infinitum protrahere solent, si sententia acquirerint.*

E huiusmodi expensis facit Ritus 297. alterque 298. sed iste rem sanxit, quam vetusto usu comprobata afferit. Hisce autem nostris temporibus contradicentem vigere sci-

mus, quo in sententia condemnari solet victus in expensis, reservata illarum liquidatione, cuius etiam meminit *Muscatell. in sua prax. S. C. lib. 1. part. 7. glos. condemnando, sub num. 95.* Qui verò explicaret verbum illud in Ritu positum, scilicet, *taxationem*, & legeret, *condemnationem*, fortasse non divinaret. Iure siquidem in sententia prohibetur taxatio, non autem condemnatio expensarum, *Mysinger. singul. observ. cent. 1. obser. 1. Granat. ad Vest. in prax. Roman. lib. 8. cap. 2. num. 23. Carrab. in tract. de syndic. part. 2. n. 134. & singul. 69. Theaur. decif. 67. ex n. 1. quin, & Ius Regni in pr. 1. de expensis, ubi præsertim Trosp. num. 6. condemnationem, vel abolitionem expensarum fieri mandat in sententia.*

- Formam autem, & modum attendendum in illarum taxatione, præscribunt *Rebuff. in constit. Franc. rubr. de expensis, artic. 7. num. 8. Plot. in l. si quoniam, C. unde vi, §. 38. num. 4. Gaill. pract. observ. lib. 2. observ. 102. num. 11. Couarr. pract. 99. cap. 27. num. 6. Vrsill. decif. 70. num. 4. Granat. ad Vest. lib. 8. cap. ult. num. 36. Reg. Renis. cit. prag. 1. num. 36. Carrabb. mem. loc. num. 137. Thor. p. 1. vol. 28. & vol. 33. & an attendantur munera Advocatorum? *Theaur. cit. loc. Gaill. lib. 2. pract. observ. 151. Reg. Sanfelice. in prax. indic. sect. 38. num. 7. & diximus cit. in ritu. lato sermones omnemque expensarum, earumque taxationis materiam succinctè explicat Campanil. in rit. Cur. Archiep. 4. à num. 12. Addo tamen, eiusmodi taxationem committi solere Notario, seu Actuario, & Scribæ causæ, ut inquit *Flam. Chartar. decif. Rota Gemmens. 28. num. 1. & nos observamus, Reg. Sanfelice. add. sect. 38. num. 5. Taxatio autem antequàm fiat, citanda est pars, Boer. decif. 286. num. 6. Bellac. ubi sup. num. 57. Tiraquell. in tract. res inter alios acta fol. 26. in magnis, vers. limita decimo septimo, Muscat. loc. cit. num. 97. Marant. in singul. v. ubi taxatio, qua de re R. Sanfelice. cit. sect. 38. num. 3. & ab ea potest appellari, ac suspēditur ex quoque, curritque tempus à die***

notificationis, *Muscattell. ibidem num. 98. & in eadem prax. lib. 2. part. 1. glos. potest.* Num autem possint taxari pendente appellatione? *Anna pertractat singul. 31. ac 275. & ibi eius Filius in nouiss. addit. pag. 255.*

- 10 Iudex verò an post sententiam valeat condemnare ad expensas? quidvis si debeatur vigore contractus? scripti *cit. in rit. 297. num. 102.* Verum (notandum) quod bona condemnati ad expensas, damna, & interesse, sunt hypothecata ex tempore contractus, non ex tempore sententiae, quae nouam non inducit obligationem; sed declarat, à tempore contractus eam extitisse, *Franc. Hotom. rōf. 132.* Quidue si expensae non fuerint petita, an peti possint post sententiam, vel transactionem? *Alex. Trentacinq. latē lib. 2. var. resol. tit. de expens. resol. 1. Reg. Samfelic. in cit. prax. fēll. 61. num. 3.* Et quod liceat Iudici condemnare ad fructus rei, etiam non petitos, notant *Cappell. Tholosan. decif. 194. Guid. Pap. decif. 405. Ann. cit. singul. 275. Sard. latē declarans duos. 295. nu. 15. lib. 2. Marfil. singul. 629. Cassill. contron. iur. lib. 5. p. 2. cap. 135. ex nu. 8. Andreol. contron. 135. num. 19. Consil. Hodier. ad Sard. decif. 69.*

Pro corone duo notanda veniunt.

- 11 Alterum, quod assertum, ab expensarum condemnatione excusari, quando saltem duorum Doctorum consilia adsint, ut apud *Ias. in l. properandum, S. fin. autem alterutra, num. 8.* ex illo tex. ubi *Sichard. C. de indic. Bal. in l. iuris ignorantiam, q. 2. C. qui admit. ad honor. possess. Gaill. lib. 1. obseru. 152.* intelligit *Capolla in l. si quis sit fugitiuus, S. apud Labeonem, l. 2. ff. de adil. edis.*
- 12 procedi, si nō sint consilia Aduocatorum eaulae, propterea quod eorum consilia propter affectionem, quam habent ad causam, ab expensis excusare non debent, ex *Angel. per text. in l. terminato, C. de fruct. & lit. expens.* qui voluit, ut inquit ipse, quod assertio suorum Aduocatorum propter affectionem particularem iustam litigandi causam non praebet, *arg. l. ff. de testib.*

Tom. IV.

- 13 consilia verò aliorum Doctorum, qui non sunt Aduocati, omninō praeberē, ex *text. in d. S. apud Labeonem, & in l. pignus, C. de pign. aff.* argumento eorum, quae notantur in *lin. bonorum, ff. de honor. possess. & necesse videndum, Matthēstia in notabili 82.* qua de re *Asp. in prax. iudic. 5. 32. per tot. prax. fertim verb. Principalitē limitatur regula, cum seq.* Quod tamen procedere aduertit post *Fulgos. in cit. l. iuris ignorantiam, Tirag. in tract. de pen. temper. caus. 51. num. 102. & Arumetum lib. 1. decif. lenens. 9. num. 24. Eberharn. Speckan quast. iuris, cent. 3. class. 3. quast. 12. ex num. 2. pag. 1041. si in Doctoribus istis consulentibus cum crudiriene coniuncta sit conscientiae integritas: nam absque hac, sola scientia, ad excusandum ab expensis, non sufficeret, cum nihil hoc tempore facilius sit, quo Iuris Consulti ritulus nummis, etiam in Aecademijis, comparari, & Doctorum illorum infinitus sit numerus, quā Doctoris vnius, & alterius consilium, nummis elicere. Doctor enim ab alijs Doctoribus corruptis promouus, non habet priuilegium, *Rebuff. qui ex eo notat in l. Athletis, num. 2. C. de Athlet. lib. 10.* Imò non dicimus Doctor, *Barr. in l. Athleti, ff. de excusat. tutor. Additio ad Rebuff. lit. 8.**

- Alterum, quod condemnatio expensarum remittitur eis, qui solent protrahere lites in infinitum, si sententiae acquieverint, *Mastrill. decif. 166. in print. Fontanell. decif. 95. num. 24. Barron. de effect. minor. at at. effect. 23. nu. 25. pag. 207.*

RITVS CCCXI.

Tcm, quod actorum Notarij nihil exigere debeant pro scriptura sententiarum. Item pro copijs processuum, & aliarum scripturarum recipiendarum ex actis Curiae, soluatur tarenus vnus auri: videlicet pro singulis cartis occurrē.

D d d 2 to,

to, & quòd quælibet facies dictarum catarum contineat virgulos. 25. & quòd quilibet virgulus decem contineat partes. Et insuper volentes cum eisdem Vniuersitatibus, & hominibus præfatæ Ciuitatis nostræ Neapolitanæ, ad supplicationes eorum, & petitionem gratiosius agere: earum tenore præsentium de dicta nostra certa scientia decernimus, statuimus, volumus, & mandamus, quòd nulla Curia Ciuitatis Neapolitanæ, tam scilicet Magna Curia Domini Magistri Iustitiarum Regni Siciliæ, seu eius Locumtenentis, ac Regentis Curiam Vicariæ, quàm Capitaneorum, vel aliorum Officialium habentium merum, & mistum imperium, cum gladij potestate, de homicidio, & de damnis clandestinis contrà Vniuersitatem, & homines dictæ Ciuitatis Neapolitanæ, ad pœnam, & damni satisfactionem damnum passo à malefactore procedere possint, sed cõtrà eundem malefactorem, secundùm iura communia Regni, & Constit. & Capitula. Statuentes etiam insuper, & decernentes, earundem tenore præsentium de dicta certa nostra scientia, quòd nulla Curiarum prædictarum dictæ Ciuitatis Neapolitanæ, ex officio procedere possit de verbis iniurijs ad denunciationem partis, sed per libellum accusatorium, institutum secundùm Constit. Regni, & iura cõmunia procedere debeat, atque possit, in alijs verò criminibus, & delictis dicta Magna Curia Vicariæ procedere possit, & valeat, non ex mero officio; sed ad denunciationem partis, exceptis dumtaxat criminibus, & delictis, ubi imponitur pœna mortis ciuilibis, vel naturalis, aut membri abscissio: in qui-

bus quidem casibus per ipsam Magnam Curiam procedatur, secundùm iura communia Regni, Constitutiones, & Capitula: Curia autem prædicti Capitanei Ciuitatis nostræ Neapolitanæ procedendo in criminalibus, & delictis contrà quoslibet, per omnia seruent iura communia Regni, Constitutiones, & Capitula; Ritibus, obseruantijs, priuilegijs, literis, & scriptis quibuscumq; præsentibus forte contrarijs, sub quacumque forma, & expressione verborum, etiam si de illis præsentibus esset specialis mentio facienda: quibus in quantum præsentibus refragantur tenore præsentium, & de dicta nostra scientia totalitèr derogamus, non obstantibus quoquo modo; mandantes propterea præfatis Vniuersis, & singulis alijs nostris Officialibus maioribus, & minoribus quocumque nomine nuncupatis, ac officio, & iurisdictione tangentibus, eorumque Locumtenentibus vbilibet in toto Regno Siciliæ, & præsertim in Prouincia Terræ Laboris, præfataque nostra Ciuitate Neapolitana præsentibus, & futuris, ad quos spectat, & spectabit, quatenus forma præfatarum literarum, & priuilegiorum præfatorum Regiarum, & Regiorum prædecessorum nostrorum de præfatis franchitijs, priuilegijs, immunitatibus, & exemptionibus eisdem Vniuersitati, & hominibus, (vt præfertur) concessarum, & concessorum, ac præsentium nostrarum literarum per eos, & eorum quemlibet diligenter attendat, nec non, & attentis præfatis Consuetudinibus, Statutis, & Obseruantijs, & Capitulis antiquis, illas, & illa ipsi, & quilibet eorum: officiorum suorum temporibus eisdem Vniuersitati, & hominibus præ-

præfatæ Ciuitatis nostræ Neapolitanæ eodem modo, quo in ipsarum, & illorum possessione, seu quasi ad præfens existunt; nec non, & præfatas omnes alias concessiones, & privilegia præsentibus nostris literis expressas, & declaratas obseruent inuoluntariè, obseruare, & obseruari facere: sicut habent gratiam nostram charam, & beniuolam: nec contrà faciant præfentes, si prædicti, & ipsorum quilibet indignationem cupiunt euitare: eisdem eadem scientia certa nostra, ac sub fidelitate earum tenore præsentium similiter, & bona fide eiusdem Vniuersitati verbo, & fide Regalibus, pureque sub nostra concessione ad omnem ipsorum de huiusmodi nostra confirmatione intime pro eisdem requisitionem, & voluntatem Vniuersitatis, & hominum, seu per præfentes literas præsentibus similes, bulla aurei, fieri facere mandare nostras lucidas, seu laudandas, in cuius rei testimonium præfentes literas exinde fieri fecimus, magno nostro pendenti sigillo iussimus communiri, quas pro validiori robore earum, dedimus, & subscripsimus propria manu nostra: Ritu, & obseruantia nostræ Curie controrio non obstante. Dat. in Castro Nouo Neapo. per manus nostræ prædictæ Ioannæ Secundæ Reginae, Anno Domini, M.CCCCXX. die 19. mensis Ianuarij. 12. indi. Regnorum nostrum. Anno 6.

S V M M A R I V M.

- 1 *Actuarij pro scripturis sententiarum aliquid recipere non debent, ex dispositione præsentis Ritus, & antiquitus Neapolitani erant etiam immunes.*
- 2 *Alièr hodie seruatur, & quare.*

- 3 *Actuariorum auiditas detestatur.*
- 4 *Proverbium: Est Actuarius, ergo latro, ex quo ortum habuit, ubi nonnulla ad rem annotantur.*
- 5 *Argumentum: Est Sartor, ergo latro, validum est, & extenditur ad Colonos, ad Custodes agrorum, & portarum, ad Custodes equorum, ad Gabellatos, & ad feros.*
- 6 *Id ipsum protelatur ad Aerarios, qui furari præsumuntur decimam partem illorum, qua dantur Dominis suis.*
- 7 *Proverbium adductum contrà Actuarios, tangit tantum mores, qui si mali, decrescunt; si autem boni sint, augent gloriam: & extolluntur Actuarij nostrorum Tribunalium.*
- 8 *Magistri actuum S. R. C. in processibus, & alijs actibus publicis, in quibus Spectabilem eiusdem S. C. Præsidentem concomitantur, una cum suo Tribunali, Regionumque Consiliariorum Senatu, præcedunt Notarios ad eandem concomitantiam vocatos.*
- 9 *Magistri actuum vocantur Officiales.*
- 10 *Officium Magistrum actuum S. R. C. datur à Serenissimo nostro Rege; Officium verò Notariatus confertur à Prothonotario.*
- 11 *Magistri actuum S. R. C. dici possunt, Secretarij Regis, & de corpore eiusdem S. R. C.*
- 12 *Magistri actuum S. R. C. consequuntur Nobilitatem, ac dignitatem acquirunt.*
- 13 *Index non potest de per se acta conscribere, vel alia exercere.*
- 14 *Sententia non authenticata ab Actuario nulla est.*
- 15 *Magistri actuum S. R. C. non possunt, prout ceteri Actuarij, solo iuramento allegari suspecti; sed requiritur probatio causa.*
- 16 *Dignitates duæ cum penes unum resident, non confunduntur, & ita separatè penes unum manent, ac si ferent penes duos.*
- 17 *Præsident S. C. præcedit Viceprothonotarium.*
- 18 *Quæstio præcedentia inter Magistros actuum S. R. C. & Notarios, non adhuc est absoluta, & proinde alternis in-*

- interim vicibus uti possent.*
- 19 *Notarius, & aliorum Magister synonima sunt.*
- 20 *Officium tam Notarij, quàm aliorum Magistrum, plenum est decore, atque fide.*
- 21 *Adducta quaestioni precedentia in processibus, alijsque publicis actionibus, qualiter etiam finis imponi possint?*
- 22 *Rationales Regia Camera Summaria in publicis actionibus, an precedant Iudices M.C.V.*
- 23 *Rationales R.C.S. sunt partes integrales eiusdem Tribunalis, & habent iurisdictionalem administrationem, nemum in proponendo, sed etiam in sententiando per proprium eorum votum decisum.*
- 24 *Iudices M. C. V. in cunctis actionibus semper praecesserunt Rationales R.C.S.*
- 25 *Possessio inspicienda est, potissimum in re ad praecedentiam spectante.*
- 26 *Iudices M.C.V. in toto Regno sunt ordinarij.*
- 27 *Quid determinatum in proposita praecedentia quaestione.*
- 28 *Privilegio quò ad damna clandestina Civitati Neapolis elargito, an prius Vniuersitates Regni?*
- 29 *Vniuersitas contribuendo Barricellis num eximatur pro damnis clandestinis, tam à pena Curia, quàm ab interesse partis laesa?*
- 30 *De consuetudine publicantur banna, quibus interdicitur, nè quis insres praedium alicuius.*
- 31 *Syndici denunciare tenentur delicta in proprio territorio patrata.*
- 32 *Iniuria quadrisariè instigi potest, & committitur, quando aliquid contra ius alterius patrat.*
- 33 *Querelans pro verbis iniurijs porrigere debet libellum, neque ex officio procedi potest; & quid, cum iniuria verbalis est atrox?*
- 34 *Querela iniuriarum exposita, si accusatè desistat, vel remittat, num valeat inde Iudex ad ulteriora procedere? recensentur contraria sententia.*
- 35 *Sed distinctione conciliantur.*
- 36 *Quam distinctionem obumbrantes diluuntur.*
- 37 *Iudex in causa adulterij num ex officio procedere possit?*
- 38 *Crimen adulterij est crimen detestabile, & gravissimum.*
- 39 *Iudex habita partis remissione ante litem contestationem, amplius procedere non potest.*
- 40 *In accusationibus sola facti veritate proceditur, & proinde Iudex in iudicio supplere debet.*
- 41 *Iniuria cum non est atrox, & pari remittis ante litem contestatam, Iudex procedere non debet.*
- 42 *Fiscus num statim acquiras ius porrecta querela? & quid in delictis, in quibus adeo confiscationis bonorum multa apposta?*
- 43 *Iniuria alia est atrox, alia enormis, aliæque levis, & discrimen recipiunt ratione facti, loci, aut personæ.*
- 44 *Iniuria atrox est, si fiat Ecclesiae, & Ecclesiasticis personis, ibi quædam exempla ad rem necitantur.*
- 45 *Iniuria atrox reputatur, quæ facta sunt in Ecclesia.*
- 46 *Iniuria illata Vxorì, vel sponsæ, censetur instilla Viro, vel sponso.*
- 47 *Iniuria an fiat, si Episcopo non detur nicalus Illustrissimi, sed tantum Reverendissimi.*
- 48 *Quomodo mulctetur iniuriam inferens suo Principi maledicendo?*
- 49 *Princeps clementiam exercere in hoc debet, & nonnulla notantur.*
- 50 *Criminis laesa Maiestatis materiam Author scripsit in Ritu 274. tom. 3. & hic multa adnotavit.*
- 51 *Scripsit Author in delatione nominis D. Iosephi Francoperta Principis Cofoleti, omnem criminis suspicionem diluens, & responsum ab eo, uti eius Advocatò ordine Excell. Pro-Regis editum, rescribitur.*
- 52 *Crimen laesa Maiestatis est facinus omnium deterrimum, & nulli sceleri secundum, ac quàm fœdissimum sit hoc flagitium? demonstratur.*
- 53 *Iura quàm accerrimè invehunt in hoc crimen, tam est Indicibus norma, nè venerationem Maiestatis deferendam hac suppliciorum acerbitate offendant.*

- 54 Imperatores licet sanxerint, ut nemo intercedat pro Reus laesa Maiestatis; nostri tamen Reges, & Administratores, & Patrones huiusmodi crimine postulati indulserunt.
- 55 Id ipsum effecit huius Regni Pro-Rex in celebri causa, cuius facti series recensetur.
- 56 Veritas nullius machinis subverti potest, & licet in causis nullum patronum, ad defensionem obtineat; tamen per se ipsa defenditur.
- 57 Damnatus nūm veniat audiendus, si dicat, se habere, quod Principi referat.
- 58 Delatio, vel depositio damnati ultimo supplicio suspensissima est, & adeo, ut de ea, nec etiam pro degenere alicuius innocentia, habenda ratio est.
- 59 Confessio eius, qui est morti traditus, nullus facit indicium.
- 60 Impunitas est de Supremis Regalijs Principis, nec in inferiori Administrato praesumitur; & cum in eo hac adest potestas, in quibus improbis intelligenda sit?
- 61 Denunciatio, qua de Iure non erat admittenda, si de facto admissa fuerit, nullum facit indicium.
- 62 Delatores sunt hominum pessimum genus, & publico exitio reperti.
- 63 Delator non potest esse testis, & eius depositio nullius roboris est, nullaque prorsus fide digna.
- 64 Testis primus absque quarela examinatus nullam fidem facit.
- 65 Socio criminis nulla fides praestatur, & socius criminis est, qui non reuelavit exemplum.
- 66 Iura eadem poena plebunt non reuelantem crimen, quam Reum ipsum.
- 67 Confessio socij criminis quando faciat indicium ad inquirendum.
- 68 Reuelans crimen propter impunitatem à Iudice sibi promissam, dicitur corruptus, & propterea non probat contra socios, quos nominat.
- 69 Periturus non probat, etiam in crimine laesa Maiestatis.
- 70 Falsus in una re, in omnibus censetur falsus.
- 71 Testimonium criminosis reprobatum, siue in criminali, siue in civili causa, si in ipso crimine perferretur.
- 72 Veritas, qua semper est sibi consona, sicuti malignantium calliditate obscurari nequit omnino; ita falsitas tegi omnino nequit, quin appareat.
- 73 Paupertas non raro urget ad patrandas res indignas; & sceleris proclivis est egestas; ac lucri causa pericurium facile admittit.
- 74 Egeni non sunt creandi Civitatum defensores.
- 75 Testis si vilissimus sit, & nimis obscurus, integra fidei non censetur; & quamam persona dicatur vilis.
- 76 Rusticus est diminuta fidei, & suapte natura, versutus, arrogans, & visio- nis cupidus; unde eorum testimonium irritum dicitur, tam in causa civili, quam criminali.
- 77 Crimen laesa Maiestatis non minus quinque testibus probatur, qui tamen esse debent summi; atque integra opinionis, ex Henrici Imperatoris Constitutione in cap. 1. tit. quot testes sint necessarii ad probandum ingratum, quam communi Doctorum calculo approbatam esse fundatur.
- 78 Probatio in crimine laesa Maiestatis clarior, & certior esse debet.
- 79 Testes, qui in ceteris criminibus repelluntur, in odium tamen criminis laesa Maiestatis admittuntur quod ad inquirendum, secus vero ad poenam inferendam; & ad probandum indicia, & adminicula, testes omni exceptione maiores requiruntur.
- 80 Credendum de facili minime est id, quod facile fieri non est credendum.
- 81 Proditio non committitur, nisi in in- nifum.
- 82 Fides nulla praestanda est deferenti in- nerisimilia, etiam si testes plures sint.
- 83 Verisimilitudo tantum praesumptiones parit.
- 84 Inimicus ingitèr struit insidias inimi- co; & odium, quod magis includitur, eò pestifero magis impetu repente erumpit.
- 85 Inimicus non potest esse testis, sed etiam ab accusando arceatur, quamvis de-

- delictum, quod desert, atrox sit, & laesa Maiestatis.
- 86 Serui sunt naturaliter inimici Dominorum, & proinde agere non valent.
- 87 Maximè cum eiecti sunt: nam eiectio inimicitiam, etiam capitalem progignit.
- 88 Particeps criminis de se confessus interrogari de socijs quando possit, & quando secus.
- 89 Testis, qui alioquin esset habilis, si plures habeat ineptitudines, prorsus rejicitur à testimonio, etiam si propter singulas repelli minime possit; & duo defectus in testem sufficientes.
- 90 Testis habens plures ineptitudines à tortura non detergetur.
- 91 Inverisimile dicitur, quod non convenit cum natura, ut si testis dicat, se aliquid audivisse, quod ut plurimum coram multis dici non solet.
- 92 Delatori quicquam temerè non est credendum, sed sedulo perpendenda res est, antequàm delationi fides praestetur.
- 93 Testibus quanta fides habenda sit? In iudicis arbitrio repositum est.
- 94 Nemo tenetur ad alienum delictum, vel Reum exhibendum; & nùm pater feudatarius cogatur exhibere filium Maiestatis crimine pollutum.
- 95 Statutum, quo canetur, ut quis alterum sistere teneatur, qualiter intelligatur.
- 96 Necius carceris, vel calumniantium perfidia constantes etiam viros deterrit.
- 97 Nobilitas Familiae Francopertæ, eiusque origo summi describitur.
- 98 Gesta maiorum laudabilia urgens, atque impellunt posteros ad vitam cum laude traducendam.
- 99 Praesentia ex praeiis mentionibus, & habitus ex frequentatis actibus acquisitus, est qualitas, qua difficile movetur.
- 100 Vita uniuscuiusque attendenda est, ex quo illa gestorum testis est.
- 101 Natura mortalibus inipsum est, recentem aliorum felicitatem agris oculis introspicere.
- 102 Rens unde sic dictus sit.
- 103 Conscientia bona prodire vult, & conspici; & innocentia argumentum est, potuisse fugere, nec fugisse.
- 104 Iura sicuti contra fugientes, praesumptionem constituunt: ita & non fugientium innocentiam indicant.
- 105 Veritas, atque aquitas summopere attendenda est, praesertim in Concistorio Principis.
- 106 Respublica saluta est, in qua Principis causa sunt deterioris conditionis.
- 107 Simplex captura pro crimine laesa Maiestatis notam inseri.
- 108 Exitus memorata causa enarratur.
- 109 Epistolum, seu Viliellum Pro-Regis, quo Auctor fuit electus generalis Advocatus Reorum in Innata Status, rescribitur.
- 110 Iniuria facta Magistratui pena gravi multanda est.
- 111 Qua pena puniendus sit, qui Principi libellum contra Magistratum porrexerit, falsos producendo testes.
- 112 Pena calumniae an sit capitalis?
- 113 Pena talionis est sublata; Anne tamen si locum obtineret, requireretur iuramentum ad ipsius talionis penam? quidne si similitudo supplicij non esset pena capitalis? & qua sit pena falsi?
- 114 Pena calumniae an sit abrogata? subtiliter differitur.
- 115 Nonnulla recensentur conclusiones ab Episcopo Alphonsio Testato cõstitutae in huiusmodi pena talionis materia.
- 116 Lex duodecim Tabularum quid de ea disponat?
- 117 Inscriptio non requiritur, quando Princeps adiit.
- 118 Similitudo supplicij non exquiritur.
- 119 Honor praestetur Viæ.
- 120 Enarrantur DD. casus, in quibus concurrentibus circumstantijs imposuitur in Magistratum sua pena capitalis.
- 121 Praeter a DD. rescriptis, duo enunciantur, temporibus nostris in praxi deducti.
- 122 Offendens Consiliarium laesa Maiestatis crimen in primo capite perpatrat, etiam si primato odio, & non intuitu officij.
- 123 Id quod Regina Ioanna sancivit ob mortem Andreae de Hemia, qui perperam

peram Ioannis de Ilermia nuncupatur à Tassone.

- 124 *Opinio Gloss. in §. iniuria, Inst. de iniur. de pana capitali vera est, quando inquisitus consensit similia facere. Furtum reiteratum pana mortis puni- tur, licet quodlibet de per se non sit tali pana dignum, & expenditur Cap. Regn. Ad hoc, de furt.*
- 125 *Pauca omnes sunt arbitraria penes Principem; eoque consulto Index de- legatus arbitratur penam capitalem.*
- 126 *Advocati enomentes maledicta, mur- murationes, derisiones, & similia, acriter multantur.*
- 127 *Advocatus tuus pro veritate nulli parcere debet, dummodò agat omni modestia, ad intellectum text. in l. quisquis, C. de postul. Advocatus si protulerit verba iniuriosa contrà Officiale, tenetur actione iniuriarum, & remouendus est à limine iudiciorum.*
- 128 *Omnes exempti, etiam Clerici, reue- rentiam debent Magistratibus.*
- 129 *Magistratus remittere non potest iniuriam sibi illatam. Sic Iurati, ac Consules remittere non valent iniurias Vniuersitati inflitas.*
- 130 *Reuerentia debetur Officiali, etiam si dumtaxat electus fuerit, & non ad- missus; aut si iam nunc eligeretur Minister ad locum, cum primùm va- cauerit occupandum.*
- 131 *Minister electus ad locum cum pri- mùm vacauerit, cum admittitur ad ius iurandum, sedere etiam debet. Verbum luret, importat iuramentum, & scilicet.*
- 132 *Reformatio ab Augustissimo nostro Rege praescripta pro Tribunalibus, edictum fuit, ut non caderet in Sa- crum Consilium.*
- 133 *Offendens Iudicem in syndicato qua pena puniatur?*
- 134 *Iniuriam irrogat, qui ficas Officiali facit; & quid in eo, qui dixerit: Al- lincicato t'aspetto. Vbi alia ad ma- teriam notantur.*
- 135 *Offendens Officiales Baronis qua pena multetur? & an comprehendatur sub dispositione Consil. Regn. Vt par- Tom. IV.*

ticipatio, sub rubr. de iniur. Curial. illat.

- 136 *Est quid in offendente Vxorem Iudi- cis?*
- Iniuria atrox facta Baroni à Vassallo, graviori pena puniatur. Itidemque facta Doctori, vel Patrono.*
- 137 *Iudex sine processu punire potest de- linquentes in eius conspectu; & tali casu non redditur suspectus.*
- 138 *Pronocatus delinquens mitius puni- tur, ex regula, quod ignoscendum sit ei, qui pronocatus delinquit. Iniuria quantum propria auctoritate vlciscenti valeat.*
- 139 *Iniuria est gravis, alapa aliquem per- cutere. In promissione de non offendendo, qua- nam offensa veniat? Delicta punienda sunt iuxta Regi- num morem.*
- 140 *Percutiens cum alapa ad quam pena- m condemnari possit? & probatio- nibus deficientibus an ducendi va- leat ad torturam?*
- Birruarii sunt persona vilissima, in- fames, & omni visiorum genere as- perfi. Iratus, vel aliquo dolore correptus, si deliquerit, non dicitur conuicti causa fecisse, & mitius puniatur; ubi non- nulla de ira adducuntur.*
- 141 *Pronocatio, licet non probetur, sat est, si deducatur, cum quis solitus est la- cessire. Vulnerans Apparitores, officij intuitu, graviter puniatur.*
- 142 *An credatur Apparitori de iniuria e- illata?*
- 143 *Apparitori modum excedendo, de sa- cto resisti potest. Iudex à quo efficitur incompetens post appellationem interpositam; & si ap- pellatione pendente, condemnatum ad furcas mitteretur, ei licet resisti potest, etiam per Consanguineos con- demnati. Officiali extra officium de facto facien- ti, impediri resisti potest; & ad resiste- dum conuocari possunt amici, & con- iuncti. Permissio aliquo, permittitur omne il- lud,*

Ind, per quod devenitur ad illud.

- 144 *Officiali non trahenti signum Iustitie, resisti potest.*

Offendens Capitaneum Iustitie non gestantem virgam in signum sui officij, quando excusetur?

- 145 *Resistentiam an faciat dicens Officiali: Non hò da fare con Voi? & quantum pena mulsetur eximens carceribus mancipatum à satellitibus?*

- 146 *Turbans iurisdictionem quis sit: quando eam turbare dicatur? & in penam incidat?*

- 147 *Lacerans violentèr literam adversarij in ludicis presentia, ab eo accitèr extrà ordinem multari potest. Simili:èr punitur Rens qui in Iudicis presentia lacerat Actoris libellum, quia contempta dicitur Iudicis iurisdictione.*

- 148 *Ad quam rem enarrantur nonnulli casus nuperioribus annis occursi.*

- 149 *Pragm. 3. de iura scoppi. expenditur.*

- 150 *Pulchra refertur quasiò, qua occurrere potest in Choreia, vulgò dicta La gagliarda.*

- 151 *Iniuria atrox exsistimatur, qua pronem ex libello famoso; & ibi plura notantur remissive.*

- 152 *Scribens aliquid falsum scientèr in libris Reipublica, vel Principis, committit crimen in primo capite legis Iulia Maiestatis.*

- 153 *Iniuria inferitur nedùm expresse, sed etiam cum proferuntur aliqua verba, qua quò ad corticem minime sonant iniuriam, & in effectum iniuriosa sunt, vbi recensentur exempla.*

- 154 *Iniuria plures adducuntur, qua licèt non expresse appareant simplicitèr tamen sunt tales.*

- 155 *Iniuria non irrogatur dicendo: Es imprudens; Ego sum Nobilis, & similia.*

Iniuria nùm sit aliquem maledicere? vel dicere, quòd sit hæreticus, malus Chisticola, spurius natus ex Monaca, & similia?

- 156 *Iniuria non est dicere: Tu dicis falsum; & unde falsum dicatur.*

Mentita nùm inter iniurias connume-

retur? & quando verbum Mentiris panam trahat?

Licetum an sit in indicio dicere Adversario, quòd mentitur.

Discrimen quòdam extat inter verba, mentiris, dicis mendacium, non dicis verum.

Iniuriam dicens, quando Reipublice interest, ut ille defectus palam fiat, an multandus sit?

- 157 *Leuans manum contrà aliquem, licèt eum non percutserit, iniuriam inferit.*

Sic quoque retinèns equum frano, quamvis Equitantem non percutiat.

- 158 *Impediens currentem cum equo ad Branium, vel expansens equum, puniuntur.*

Notantur aliqua de sponsionibus, qua fiunt pro ludis in currendo, aut alio ludo licito, vulgò Lo pallio.

- 159 *Artifices iniuriam faciunt transeunti per plateam, si bancam percutiunt, vel alio modo sonant.*

- 160 *Debitor, qui retinent, & non solvunt debitum creditori in termino, iniuriarum appellatione continentur.*

Creditor vocans aliquem in indicio, qui re vera non est debitor, ei iniuriam facit.

- 161 *Turbans aliquem in sua possessione, vel radens, aut auferens insignia alicuius, iniuriam inferit.*

De violenta expulsiòne, scò violatione sepulchri inter laicos, quis cognoscat Ecclesiasticus nò, an Secularis Iudex?

- 162 *Iniuria facta comiti, videtur facta socio itineris.*

- 163 *Iniuria irrogatur cadaveri, vel funeri testatoris; & quando facta dicatur hæredi?*

Cadaver non constituit hominem; unde Caius mortuus non est amplius Caius.

Vestigal an solvendum sit de corpore mortuo?

- 164 *Iniuria mortuo illata gravior censetur, quàm si viventi facta fuisset. Crimen grave est, in mortuos sanire.*

- 165 *Iniuria, & ingratiitudo futura remitti non potest.*

- 166 *Mulier secundo nubens, licèt marito, & filijs iniuriam inferat, non tamen de-*

delinquit, ita ut non amittat legatum sibi à Viro relictum.

Anima mortui quomodo scias, quid agatur in hoc Mundo, & quo casu?

- 167 Maritus remittere potest uxori iniuriam, quod ad bona ipsius Viri, etiam in filiorum praeiudicium.

Donatio ex causa, & in remunerationem iuventutis, non venit sub censura l. sceminae, C. de secund. nupt.

Iuuenis si Vetulam in uxorem ducat, non est inconueniens, inter eos fieri pactum, ut Vetula praeuoriente, Iuuenis dotem lucretur; si autem Iuuenis praecedat, Vetula nil consequatur.

- 168 Dispositio l. sceminae, C. de secund. nupt. num. trahatur ad Patrem? & quid de dispositione Auth. praeterea, C. unde vir, & uxor.

- 169 Pater quando remittere possit iniuriam, etiam ex l. Cornelia, factam filio, licet inuito? At quid dicendum sit in Matre?

- 170 Iniuria an inferatur filia, si à Patre maior dos datur alteri sorori? plene discutitur.

- 171 Filia competit querela, si de congrua dote non fuerit dotata; sed cum ea congrua fuit: cum Pater possit extra neo donare, aut heredem vocare, salua filiorum legitima.

Adducitur controuersia nouissime agitata in S. C.

- 172 Paragium aquare debet legitimam, & an dos à Patre constituta semper congrua sit?

- 173 Pater tenetur filia sua congruam dotem constituere, ad quod etiam cogitur ad solam filia postulationem, qua Iudicis officium implorare valet.

Pater arctiori vinculo obstringitur ad dotandam filiam, quam frater sororem.

- 174 Supplementum dotis an debeatur filiae, quando à patre dotata fuit?

- 175 Supplementum dotis debetur filiae, licet dos tradita fuerit congrua tempore matrimonij, quando à tempore traditionis usque ad tempus mortis boni patris excreuerint.

- 176 Dos tradita sicuti immittitur bonis non

immittitur, num ita etiam bonis antea eadem oporteat non augeri?

- 177 Mulier dotata quanto tempore excludatur à petitione supplementi?

- 178 Dos unica, & congrua sufficit, ut in futurum à patris successione excludatur.

Competent patri quicquid visum est, nemini incompetens videri debet.

Filia, recepto paragio, & à patre praeterita, masculis institutis, non recipit testamentum, nec ab intestato succedit.

- 179 Custela usu recepta, instituendi filiam in dote tradita, ut excludatur à iurisdictione testamentum nullum, inutilis djudicatur.

- 180 Dos iam congrua tempore dotationis non augetur, paternis facultatibus auxilis.

- 181 Latio consideratur tempore contractus.

- 182 Promissio indemnitate facta à marito in tabulis nuptialibus multum operatur ad exclusionem petitionis supplementi.

- 183 Sacrum Consilium, in causa, de qua hic, pro certo habuit, filiam nuptijs decenter traditam, & congruè dotatam à patre, nullo unquam tempore valere doti accepta augmentum ex instituta postulare, etiam si tempore obitus patris opes molem excreuissent reperiantur.

- 184 Quid si dotationis tempore latio perquam enormis interfuisse? & quid tali casu operetur mulieris renunciatio?

- 185 Indemnitas à Viro promissa non subfistit, existente latrone.

- 186 Sacrum Consilium, ex causa circumstantijs, solet dotis supplementum taxare ad aliquam summam.

- 187 Haeredes Mercatoris praesumptionem habent contra se, quod negotiationis libros calauerint, & propterea ipsis incumbit onus probandi ipsorum amissionem.

- 188 Sacrum Consilium quando sua equitate taxet dotis supplementum, & quae pendere soleat?

- 189 Apud Supremos Ministros potestas est, tem-

temperandi leges in xia aqutatis mor-
mam, & laudatur Budai locus.

- 190 Supplementum paragi debetur filia
dotata, & nupitradita, non obstan-
te renuntiatione iure inrando val-
lata in patris beneficium, quando pa-
ter ipse eam in testamento instituit,
etiam in obulo.

- 191 Inuria inferitur ex osculo Mulieri
dato, & ex eo offensi videntur omnes
de illa cognatione.

- 192 Osculum pro salutatione habetur ple-
risque in locis; & à quibus originem
habuerit modus osculandi Mulieres?

- 193 Osculum, cum explenda libidinis cau-
sa sit, semper inferi iniuriam.

- 194 Osculans, data querela patris, vel al-
liorum, ad quos spectat, punitur ar-
bitrio Iudicis, quamvis Mulier se de-
osculari permittat.

- 195 Osculans Mulierem citrà eius consen-
sum, adhibita violentia in osculando,
de Iure Communi plectitur pena ar-
bitraria, sed acrioris, citrà tamen mor-
tem.

- 196 In Regno osculans, aut rapiens Mu-
lierem plectitur eo supplicio, ac si la-
sa Maiestatis crimen admisisset, ex
Cap. Regn. Vt sine mortalis, am-
pliato ad totum Regnum ex Pragm.
1. de osculari mulier.

- 197 Osculum violentum in Regno est cri-
men atrocissimum pena mortis puni-
bile, & est locus foriudicationi cum
abbreviatione termini ad tres menses.

- 198 Neotericis Iurisconsultis, ut pro oscu-
lo, licet violento, plectendus sit oscu-
lans pena mortis, nimis rigorosum
visum est.

Qua ratione hanc nullam pro varijs
casuum circumstantijs variè modera-
ti sunt; & Alfiatius monuit Regem,
ut quemdam Innocentem qui in via pu-
bli-... tuit Mulierem, non nisi
exilio damnetur.

- 199 Defenditur Affiditi monium, quam-
vis post illud promulgata fuerit addu-
cta Pragm. 1. huic crimini mortis pen-
nam impoens.

- 200 Lex localis extendi debet ad alium lo-
cum, si eadem ratio subest.

- 201 Osculans Mulierem consentientem pra-

cedente tractatu de inendo matrimo-
nio, qualiter puniendus sit.

- 202 Matrimonium est unica medela de-
decori, cum puella deosculata est; sed
necesse est, ut à patre, & consangui-
neis id agere feratur.

- 203 Osculans Mulierem sub spe matrimo-
nij, si post osculum, & matrimonij
tractatum, istud contrahere renuat,
qualiter puniendus veniat?

- 204 Osculum voluntarium nùm aliquam
de se penam mereatur?

- 205 Stuprum, sàm Ius Canonicum, quàm
Ius Civile, & vetat, & punit.

- 206 Osculum, quod sub spe, ac matrimo-
nij promissione datum est, interpre-
tatur violentum dicitur.

Osculum maculas decus virginalis pu-
doris, estque dimidium adulterij, &
proinde pro medietate est quasi caro
corrupta.

- 207 Mulier ob tale osculum amittit dotem.
Mulier à suo Spôso deosculata lucratur
medietatem antephati, & dñatorum.

- 208 Osculans Mulierem, si matrimonium
contrahere renuat, pena extraordi-
naria punitur; etiam si matrimonij
promissio facta sit sub dotis cōditione.

- 209 Osculum Mulieri datum in domo pa-
tris, vel consanguineorum, etiam vo-
luntarium, est gravior crimen; & ex
qualitate loci delictum redditur gra-
uius.

- 210 Geminatio inducit magnam scienti-
am, deliberationem, ac mentis per-
seuerantiam.

- 211 Vasallus si cum sorore Domini concu-
buerit, tam in eius domo, quàm alibi,
scdum amittit.

Inuria maior inferitur in domo pro-
pria, quàm extra.

- 212 Cognoscens Mulierem ad se venien-
tem minus delinquit, quàm si ad eam
vadat.

Mulieres quàm propensa sint ad libi-
dinem? indicatur remissum.

Adducitur consultatio super articulo
precedentia inter Iudices Magna Curia
Vicaria, & Rationales Regia Cam-
mera Summaria, de quo assensus est sue
pra num. 22.

Operis conclusio.

Hoc *Ritu* in sui principio statuitur, quod pro scripturis sententiarum, Actuarius aliquid recipere non debeant, confirmat *Cap. Regnum item statuimus*, ubi notat de *Nigris*, quia habebant gagia, & stipendia à Regia Curia. Quin Neapolitani præcipuè antiquitùs ad nihilum tenebantur Magistris actorum pro scriptura sententiarum, ex peculiari Priuilegio à Regina Ioanna impertito die 9. Ianuarij 1420. vt testatur *Affili. in Const. puritatem*, sub num. 14. in 9. notab.

Hodie verò, quoniam Actuarius emunt officia à Curia, cessante memorata ratione, meritò neque *Cap. prædicti*, nec præsentis *Ritus* dispositio obseruatur. Concidunt priora verba *Ritus* 25. ubi scripti, & limitatur quibusdam in casibus illic mentionatis, quorum primus est copia scripturarum, pro qua debet salarium concedi: quantitatem autem, quia nō addiderat, illam subiicit præfens *Ritus*, scilicet, vt persoluantur tatenus vnus pro singulis quibusque octo carthis, quarum vna quælibet facies contineat virgulos vincti quinque, & vnusquisque virgulus contineat decem partes; quod idē postmodum confirmauit *Pragm. 5. de Actuarij. & eorum salar.* quæ alias multas taxat in alijs casibus expensas, & melius *Pragm. Regis Ferdinandi*, quæ est 25. sub *Rubrica de offic. S. R. C.* vt notat *Garant. ex num. 1.* dolens de Actuariorum incorrigibili auiditate, & quidem eò deuenimus, vt in Sacris Subsellij, in quibus ius suum cuique reddi deberet, nonnulli Actuarius, in re familiari agenda per summum nefas incumbant, ac sub sportularum, sed derictorum, vt aiunt, specie aliena impunè ditipiunt. Ibi debaccharur magis sacra fames auri, ubi cœteri rectè viuendi exempla debent colligere. Doleo tamen quorundam Actuariorum ingluuiem in communem omnibus Actuarijs cœsisse iniuriam. Inoleuit enim in ore omnium contrà Ac-

tuarios prouerbum illud, de quo *Carauit. in hoc rit. num. 1. in fin.* Est Actuarius, ergò latro, quod deducitur ex *Glos. in l. quicumque, C. de apoc. publicis lib. 10. ver. Actuarius*, ubi *Glos.* notat, Actuarius, quoniam cum altu, & calliditate extorquet, indicat *text. in cap. statutum 11. §. Notarium*, ibi: Notarium, vel Notarios in causa sibi commissa scribentes, qui vt plurimum in exigendo salario metas rationis excedunt, de *rescript. in 6.* Confirmat *Carauita* prouerbum *Constant. Casar. in spec. qq. peregr. quest. 24. nu. 13. fol. 161. ex Columell.* nec nō *Thom. Alli. de ludo scaccor. quest. 3. princ. num. 4. & in libello Vita di piccaro. p. 1. lib. 1. cap. 1. ex pag. 13. ac ante Casar. notat Tasson. de antefat. vers. 3. obser. 3. num. 189. pag. 140.* medelam indicens, vt Actuarius subscriberent, sub pœna falsi, quæ accipiunt, *Danz. de pugn. Doctor. tom. 1. fol. 208. Rota de priuileg. mulier. cap. 5. nu. 86.* Illosq; *Maynard. decif. Tholos. 13.* vocat Arpis: *Grassarius Cola in tract. de retrotract. cas. 6. cap. 8. nu. 18.* Obq; præsumptam illorum auaritiam, & dilationem expeditionis, deposita penès ipsos fieri non possunt, *10. de Platea in l. duos Tabularios, in fin. C. de suscep. & archiat. lib. 10. Ioseph Sese de inibit. cap. 4. §. 2. ante num. 6.* quod expressè statuit nostra municipalis Sanctio in *prag. 79. n. 19. de offic. S. C. Reg. Ronit. in prag. 4. n. 11. de Instrum. liquidat.* Vnde ad rem *Marcus Mantua singular. 410.* dicit, benè argui, est Sarror, ergò latro, quod extendit ad Colonos, *Caroco. de locato, par. 5. de recus. quest. 12. num. 1. pag. 200. Rustil. Paisellin in decif. caus. civil. in Cur. Ducat. Urbini, annot. 51. num. 25. pag. 287.* Ad Custodes agrorum, & portarum, qui sunt viles personæ, eisque non creditur sine testibus, *Dec. conf. 83. And. in cap. 1. qua sint regal. Bal. in l. 1. C. locati, Aymon conf. 116. vol. 1. & ita decifum testatur Ann. singular. 122.*

Ità, & ad Custodes equorum, contrà quos exclamat *Ioseph. Ludon. decif. Rot. Luc. 10. ad Exatores publicanos, vulgò Gabellari, Paisell. expedit. 49. n. 17.*

Et huiusmodi officia: veluti, stare ad custodias portarum: facere viles exactiones, non esse danda Doctoribus, sed alijs subditis inferioribus, *textus est in l. humilioribus, C. de susceptor. lib. 10. vbi Bart. num. 1. monet, bene notandum.*

Ad Seruos, qui præsumuntur fures, *Glos. l. Julianus, in princ. ff. de act. empt. Mantua conf. 43. num. 59. vol. 1. Farinac. in prax. crim. p. 1. tom. 2. tit. de indicij, & tortur. 3. quæst. 48. num. 29. in fin. Petrus de Rancenn. singul. 815. enarrans duas laudes seruorum: nempe, si seruus, ergo fur: si seruus, ergo iniquus, ex l. pen. vbi Bal. cap. de libert. & cor. lib. Et proinde ex eorum fuga arguatur furtum ab eis patratum, Paulus Rubens de valid. legal. controu. forens. cap. 16. num. 11. ex Cyriac. contr. 85. num. 7. differente, seruus si quis fidiubeat, quod pon fuit, nec est fur, non tenetur, si furtum indè perptrauerit, tanquam de futuro, ad quod se non obstrinxit.*

Extenditur etiam ad AErarios, quos semper furari decimam partem illorum, quæ dantur Dominis suis, ad instar Iudæ, notat *Glos. p. 2. caus. 13. quæst. 1. verbo recompensare, lit. K. qui ita cõrristabatur de effusione vnguenti, de quo proposuerat decimam partem furari, & proinde vendidit Dominum nostrum pro triginta denarijs. Verba Glosæ sunt: Sicut fecit Iudas, qui ita tristabatur de effusione vnguenti, de quo proposuerat decimam partem furari: sicut de alijs rebus consueuerat, vnde ut recompensaret illud damnum, vendidit Dominum pro triginta, qui sunt decima pars trecentorum: tanti enim potuisset vendi vnguentum, & ad similitudinem Iudæ, Camerarij semper furantur decimam partem illorum, quæ dantur Dominis suis.*

Verùm Caran. aliorumq; prouerbium contrà AQuarios, tangit tantum mores, qui si mali, decrescunt: si boni, augent gloriam; pro vt idem de Clericis, & Religiosis dicitur, si probi, vel improbi sint, quod in specie aduertit D. Rota ad Rouit. conf. 84.

num. 31. latissimè enim patet multa, plerorumque AQuariorum integritas, ac morum probitas, vt norat Anichin. de prauent. cap. 4. q. 4. dub. 6. num. 72. maxime in his nostris Tribunalibus, in quibus Actuarij, præter ingenitam animi moderationem, & probitatem, habent vigilantissimos Regios Ministros, Tribunalium præsertim Præfatos, qui AQuariorum forsitan, si qui sunt, improbitates timentur studiosè, ac rursq; castigent.

Post quàm dixi Caran. effectum non habere locum quò ad Actuarios, & Scribas huius Ciuitatis; libet hic obiter adnotare, quæ olim fauore Actorum Magistrorum S. R. C. scripsi: nimirum, quòd in Processionibus, ac alijs actibus publicis, in quibus Spectabilem eiusdem S. C. Præsident concommitantur, vnà cum suo Tribunali, Regionumq; Consiliariorum Senatu, præcedunt Notarios ad eandem concommitantur vocatos: siquidem Magistri Actorum vocantur Officiales, sicuti latè per expressa Iura, Glossemata, ac l. Responsa, probauit *Præf. de Franch. in sua decis. 407. vnde, tanquàm Officiales, atque adeò digniores, præcedere debent Tabelliones, seu Notarios, qui vocantur serui publici; sicuti per expressa itidem Iura, tùm Ciuilia, tùm & Canonica, deducit Glos. in cap. statutum, §. Notarium, extr. de rescrip. in 6. in verb. Notarium, vers. Quia vocatur seruus publicus; cum digniores præcedant minus dignos, cap. statutum, extr. de Maior. & obed. traduntque post alios, quos allegant, Mastrill. de Magistrat. lib. 5. cap. 4. num. 6. Marta voto 101. num. 7. de Georg. alleg. 35. num. 1. Ludens. decis. 310. num. 3. Seraph. decis. 1445. num. 3. Riccins Collect. 1446. & in prax. resol. 585. num. 3.*

Hoc præterea Officium Magistrorum Actorum S. R. C. datur à Serenissimo nostro Rege; à Notariatus, seu Tabellionatus Officium conferri ab eodem Spectabili Præsidente S. C. vti Vice-Prothonotario; qua proinde Magistrorum S. C. omnino præcedere de-

debent ipsos Notarios, sed Tabelliones: ut quia Officialis factus à Principe, præcedit factum ab inferiore, licet per prius tempore; quemadmodum singulariter probat *Boerd. Auth. M. Consilij, num. 116. fol. mihi 875.*

11 Vtcrius Magistri Actorum S. C. dici possunt Secretarii Regis: ut qui Sacra Regia Maiestati porrectas supplicationes decernant, & pro ijs decretandis inseruiant; verum etiam, & de corpore eiusdem S. C. cuius Acta conscribunt, & sententias legunt, ac lectas latas pronuntiant; prout eos appellat *Summus Pontifex in cap. quoniam contra, 1. extr. de probationib. vbi Glas. in verb. Dnos.* singulariter notat, quod circa Iudicia credatur solis scripturae Tabellionis, qui Acta iudicialia conscribit; & tamen circa contractus non creditur ei, nisi habeat testium subscriptiones, iuxta *textum in S. sancimus, col. 1. Anthen. de hered. & falsid.* Vt igitur appendices illius corporis non poterunt ab eo separari; ac ideo immediatè post Regium Consilium, siue Cœtum Regiorum Consiliarium, ac Senatorum incedere debent: Nè si Notarii adiungantur, qui illius corporis appendices non sunt, monstruosum illud euadat: de quo cecinit *Poeta Horatius:*

Humano capiti cernicem pictor equinam

Ingere si velis, &c.

& cum immediatè Principi, siue ei, qui Principis personam præferet sub illo titulo *Sacra Regia Maiestati*, inseruiant: imò, & ad Regis collationem stent tales Aduariatus, prout in *Prag. 1. & 2. de offic. ad Reg. collation.*

12 *speculantib.* nobilitatem consequuntur, ac dignitatem acquirunt; prout solidè aliorum voto probat *Reg. Cappy. Latro tom. 2. decis. 183. sub num. 15. 16. 17. & 18.* vbi post *Boem.* ac alios, quos affert, meritò deducit, quod etiam Coquus Principis dicatur habere dignitatem; & proinde vti Nobiles, & dignitatem obtinentes, præcedere debent Notarios, & Tabelliones; qui priuatis personis ita necessitati inseruiunt, ut serui

Tom. IV.

publici vocentur; & nullam obtineant dignitatem, nisi in eo solo casu, quo Principis Notarii efficiantur.

Atque hæc ratione nedum ipsi Actuarii, sed etiam Scribæ, ac eiusdem S. C. Examinatores, & Tabularij, vti appendices totius corporis; & vti facientes corpus vnum indiuisibile, cum eodem S. C. prout in suo casu dicebat *Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. de elect. Official. §. 8. sub nn. 36.* adhuc præcedere debent ipsos Tabelliones, siue Notarios: ut quia si alii diuiderentur, & intermedii ad ipsos Actuarios eiusdem S. C. foret ipsorum Tabellionum cœtus, absurdum monstruosum sequatur; quod corpus non integrum S. C. suis membris, quamuis inferioribus, mutilatum incederet; & cum subsequentibus Notarijs, qui partes etherogenæ, & sic diuersæ rationis, (prout Philosophi dicunt) & non homogenæ, atque ita eiusdem rationis dici valent. Quod verò tales Scribæ, & cœteri iurisdictionis Ministri, ac iurisdicendi instrumenta eiusdem Tribunalis membra indiuisibilia dicantur, indè suadet, quod Iudex non potest ipse de per se Acta conscribere, vel alia exercere, *Vir. decis. 48. Anus meus ad Gramm. decis. 17. num. 7. & distinguit Danz. ad eundem Gramm. cit. decis. 17. num. 32.* singulariter aliorum voto probauit *Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 4. à nn. 10. & 11. & cap. 167. à nn. 56.* vbi allegat post alios *Annum in singular. 4. ac Bourium decis. 258.* qui quidem *Gratianus cit. cap. 167. sub num. 59.* satis vltra prosequitur ad intellectum *tex. in cap. statum, §. Notarium, extr. de rescript. in 6. & Thor. in compend. tom. 2. verb. Actuaris ordinarius*, vbi expendit *Cassrensem*, & alios in locis inibi relatis; ac *Surdus decis. 274.* quin hinc dicit, quod Actuarius esset constituendum salarium ex publico, *Reg. Merlin tom. 2. contron. cap. 64. sub num. 2. vers. eiusmodi autem iurisdictionis partes*, ac *sub nn. 3. vers. In Apparitoribus, alijsque Administris*, ac magis in terminis *Gizzar. decis. 24. sub num. 2. vers. nam licet non exercet*

Ffff 2 Ma-

Magister Actorum immediate iurisdictionem, est tamen Officialis, & illam exercet mediate: quia ipse est persona mediata, per quam pervenitur ad actum iurisdictionis, & iustitia cognitionem, & executionem: est enim patror, & conservator actorum, & processuum, per quos fit, & perficitur iudicium, & iustitia ministratur, & ideo tenetur servare secretum, sicut Iudex; iurat fidelitatem, sicut Iudex in concernentibus eius officium; exercet quodammodo iurisdictionem circa ordinaria iudicia, nam capit fideiussiones, obligationes, & exhibet partibus iuramentum respectu dictarum fideiussionum, & obligationum; Recipit testes, quibus etiam iuramentum exhibet; obligationes ipsas, ac fideiussiones incusat. Quia omnia sunt actus iurisdictionis; & in effectu sunt pars iustitiae corporis mystici, quo mediante exercetur ipsa iurisdictionis, & iudicium perficitur, quod ex tribus consistere debet, scilicet Actore, Reo, & Iudice; at Iudex regulariter, & per necessitatem sine Magistro Actorum esse non potest. Ergo pars iustitiae iudicii est, quod sine actis, & processu constare non potest. Est insuper Magister Actorum quodammodo depositarius iustitiae, quam Iudices partibus ministrant, eorum ministerio indigentes; Proinde nil mirum, si Regina Ioanna illos numerat inter Officiales, ut in dicta decis. & c. haec ille: conveniunt Speckan. lur. 99. & decis. cent. 3. class. 3. ad nu. 6. num. 1. pag. 885. Novar. ad rubr. pragmat. de Actor. tit. 3. num. 1. Reg. Galeot. tom. 1. contron. cap. 23. num. 20.

Quinimò tanta est Aduariorum, siue etiam, & coetorum Aduariorum auctoritas, cumque suo toto, ac uniuerso Tribunali incorporatio; ut debeant authenticare processum, sic etiam, & sententiam, aliàs sit nullas: sicuti ex alienis fundatissimis placitis singulariter comprobavit Episcopus Barbof. tom. 2. voto decis. 97. sub num. 108. 109. & 110. Praeterea nostri S. Conf. Aduariorum ad eod. praefulgens est dignitas: ut quamuis coetere Aduarii solo iuramento allegari suspecti valeant, quomodo bene firmat R. Ronit.

in Pragm. 1. de suspicionib. Officialium, sub num. 19. Nihilominus in Magistris Actorum S. C. secus sit; ut quia requiratur allegatio, & probatio causae: prout ex decreto Regij Collateralis Consilij iudicatum dicit idem Reg. Ronit. sub num. 19. Quò fit, ut merito Notariorum coetum omnino praecedere debeant, qui tanta sunt dignitate decorati, & cum tanto Senatu Sacri Regij Consilij incorporati.

Quibus non refragatur, quòd hoc videatur arbitrium Spectabili Praesidi eiusdem S. C. qui etiam, & Vice-Prothonotarius inscribitur, & appellatur; atque ad eod. tùm Aduarii, utpotè Praesidens; tùm Notarii, utpotè Vice-Prothonotarius, praedominatur; atque immediatè, ac priuatiuè iurisdictionem exercet.

Huic enim obici occurritur; quòd 16 vbi iura duo ad vnum deueniunt, siue dignitates duae penes vnum resident: non ideo confunduntur; sed ita separatè manent penes vnum, sicuti si fiorent penes duos: ita quòd vnus ille homo pro duobus reputetur: ita Gratian. tom. 5. discept. forens. cap. 802. sub num. 18. Fontanell. decis. 144. à num. 4. decis. 194. à num. 16. decis. 195. à num. 11. & decis. 247. à n. 9. Vnde cum Spectabilis Praesidens habeat in sui personam has duas dignitates inter se distinctas, ac separatas, omnino adiunctas, atque unitas: quòd duarum personarum vice fungatur dicendum est, quòd cum inuitatur, ut Praesidens S. R. C. ad actus illos publicos cum suo Tribunali, solam Praesidentis praefert dignitatem; & secundum eam coetorum Administrationis Tribunalis praecedentias habeat ordinare, ac regulare: non autem, uti Vice-Prothonotarius; ut quia praecedentiarum usus, arbitrium, siue consuetudo attendi debeat; quatenus ratio, & conuenientia patiat, & in contrarium ire non inclinatur: prout singulariter probat doctissimus Amaya ad tres libros Codicis in l. fin. C. de Decurion. lib. 10. cap. 3. sub num. 42. vbi post alios laudat Bonadillam lib. 3. polit. cap. 2. à n. 23.

Quem-

Quemadmodum itaque, si dignitas
 17 illa. Vice-Prothonotarij penès aliam
 personam resideret, Præsidentis S. C.
 eum, vti Vicegerentem, omnino præce-
 detet, & anteiret, iuxta traditaper Epi-
 scop. Barbo. tom. 2. vnto decis. 115. sub n.
 19. 20. & 21. vbi laudat DD. & signan-
 tē de Ponte dec. Collateral. Cōf. 15. n. 8.
 ac Masrillum de Magistrat. lib. 5. cap.
 15. num. 61. & Marriquetz de proceden.
 quæst. 1. num. 28. Itā, & Actotum Ma-
 gistri, cœterique Administri S. R. C.
 Notarios præcedere debent: nedum
 si penès alium foret illa dignitas; ve-
 rùm etiam, & si penès eundem Præsi-
 dentem, iuxta superius fundata, ac
 demonstrata. Hæc dicebam.

Causa isthæc præcedentiæ diù agi-
 18 tata, & non absoluta, longam tra-
 here moram arguit, vt decidatur, ac
 proinde alternis interim vicibus vti
 posset: hoc est, vt in publicis fun-
 ctionibus vice vna interessent Acto-
 rum Magistri; Notarij altera; sicuti
 hæc alternatiua seruata fuit in alijs
 præcedentiæ quæstionibus, præter-
 tim in illa inter Reg. Io. Franciscum
 Sanfelicium, & Reg. Ferdinandum Az-
 con anno 1641. vt testis est idem Reg.
 Sanfel. dec. 269. in fin. & Consl. Roc. de
 offic. tit. de proced. inter Official. col. 1. rē.
 ad eandē dignit. assumpt. rub. 6. n. 101.

Quin etiam, cum S. C. Præfex utroq;
 19 fungatur munere: Præsidis nimirum,
 ac Vice-Prothonotarij; eumq; synonymi-
 ma sint Notarius, & Actorum Magi-
 ster; Actorum namq; Magistri, tūm in
 Iure Communi in cit. S. notarium, de
 rescript. in 6. l. Actuarij, C. de erogat.
 milit. lib. 1. 2. tūm quamplurimis in Re-
 gnis Notarij nuncupantur, Peregr. de
 iur. sic. tit. 2. num. 16. Ludonis. decis. 3.
 38. 56. & 117. Imò in Regno nostro
 Actorum Magister non potest esse, nisi
 sit Notarius creatus à Rege, ex Co-
 stitut. Regni, Magistri Camerarij, & ibi
 de Afflicto, ac Maranta in suo speculo
 parte 6. de Actorum editione, à nu. 21. &
 dixi in rit. 36. & rit. 161. & memorat
 D. Altimar. ad Rouit. decis. 3. nu. 1. itaq;
 seruati suo tempore, testatur Bal. in
 rubr. C. de fid. instrum. col. 1. Et vtrumq;

20 officium decore plenum est, atque
 fide: ab ijs nempe salus Regni, ac
 quies pendet, sicuti dixi in rit. 188. ex
 num. 5. lib. 2. quem locum adducit
 D. Rota ad Rouit. conf. 84. num. 34. Ad-
 dimus Andreel. controu. 314. p. 4. Car-
 rol. lallongum racemat. 120. & vtrumq;
 est de regalibus, vt indicauit in rit.
 166. num. 22. & in cit. rit. 188. num. 5.
 Atque ex his agnoscitur, non fato,
 sed ratione impartitum fuisse officium
 Vice-Prothonotarij, Præsidi S. C. vt
 vnum constituatur caput Actuarijs, &
 Notarijs, quorum exercitia inter se
 conueniunt, quod antiquitus fuit di-
 stinctum, vt notant Afflicti. decis. 190.
 Tap. in pr. gm. 1. de offic. S. C. nu. 15. lib. 1.
 iur. Reg. attestans, officium Vice-Pro-
 thonotarij administratum fuisse à D.
 R. Anibale Moles, dum illud Præsidis
 exercebat D. Antonius Orificius, &
 anno 1567. illud Vice-Prothonotarij
 D. R. Franciscus Antonius Villanus, &
 Præsidentis D. Thomas Salernitanus
 exerceuerunt, teste Nicol. Topio de eru-
 gine Tribunal. p. 2. lib. 2. cap. 5. num. 6.

Eidem quidem adducit quæstioni
 21 finis imponi posset, vt in processioni-
 bus, alijsq; publicis actionibus, bini si-
 mul incederent Notarij, Actorumque
 Magistri: alter videlicet Actorum Ma-
 gister, Notarius alter, ita ut is tantum
 præcedat, qui prior in officium ingres-
 sus fuerit. Cœterum in hoc remitto
 me seniori iudicio, haud intendens
 alieui præiudicium inferre.

Cum de præcedentiâ dictum sit;
 22 nolumus omittere, aliam priscam e-
 natrare disceptationem, actam inter
 Regiæ Cameræ Summarie Rationales,
 & Magnæ Curia Vicariæ Iudices, in
 medium iterum reuocatam, de anno
 1689. tempore solemnisi Equitatus.
 Exposcentibus enim Rationalibus, pu-
 blicis in actionibus, quibus DD. Præsi-
 dentes Regiæ Cameræ interfunt, vnâ
 cū ipsis sociari, & præeundū ipsos esse
 M. C. V. Tribunali, cui præcedit illud
 Regiæ Cameræ, ita asseruere, ex Col-
 lateralis Consilij decreto, sub die 17.
 Decembris 1644. apud R. de Marinis
 tom. 2. decis. Reg. Reuert. arrest. 630. ibi
 Oc.

Occasione obitus Serenissima nostra Regina suborto dubio, an Magnifici Rationales in ea functione, procedere possent Indices M. C. Supremum Collaterale Consilium respondit, in omnibus functionibus, in quibus Rationales associantur Dominus Praesidentes, quia faciunt unum corpus, illos procedere Magnificos Indices M. C. unde per Regiam Cameram consensu suis prouisum, & decretum, hoc notari ad futuram rei memoriam.

23 *Sunt enim Rationales, (de quibus eloquuti sumus in Rit. 208. n. 86. ad 91. hoc 4. sem.) verè partes integrantes huius Tribunalis, cuius perfectio essentialis, principaliter, ac primario, ex primæva ipsius institutione consistit in rationibus Regni Curie videndis, discutendis, ac finaliter terminandis, sic sermocinatur pragmat. 1. in princ. de offic. Proc. Caesar. concinunt pragmat. 13. 62. 63. & 65. eod. tit. & præter hanc administrandi facultatem, habent etiam Rationales iurisdictionalem administrationem, ex pragmat. 19. eiusdem rubr. nedum in proponendo, sed etiam in diffiniendo, atque sententiando per proprium eorum votum decisivum, ex pragmat. 8. §. 3. & 4. eod. tit. Neque restrictio, quò ad causas tantum à Rationali referendas, tollit, quin unusquisque ipsorum habeat, ac semper retineat habitualement facultatem votandi in cæteris omnibus huiusmodi causis; sed talis restrictio, & distributio induta est ad tollendam potius confusionem, quæ ex magno Rationalium numero procederet, si omnium vota exquirerentur, ut ex eadem *pragmatica* colligitur. Eandem votandi facultatem, quam tenent Praesidentes, habent, & Rationales in consultationibus, quæ ad Regem, vel eius Proregem, à Tribunali prædicto fieri contingit, ut in eadem *pragmat.* 8.*

24 *Contra aiebant Iudices M. C. V. cū-
as in actionibus semper præcessisse, ac laudatum Collateralis Consilij decretum nunquam viguisse, cum non aperte exprimat, ea in functione, de qua agebatur, Rationales coniungi cum Praesidentibus, ac propterea præ-*

re, & procul dubio adnotatum cerneretur, vel eodem in decreto in lucem edito, vel saltem in libro eius, qui tales caerimonias moderatur, vulgò Vixero; illiusque ætatis Iudices saltem e dixissent, & proestati fuissent, id sibi ipsis præiudicio non fore: cum inspectū sit, omnibus in functionibus, quæ à Tribunalibus apud Proreges peraguntur, tum in eorum aduentu, discessuque, tum in reliquis solennijs anniversarij, natalicij diei, equitatus, alijsque festis diebus, cumque enunciandæ sunt Visitationum parentes literæ omnibus coram Tribunalibus, cum Prorex Regie Camere Senatam conuocat, vel relationis diebus in Regio Collaterali Consilio, nec in Regijs Larijs, seu Cappellis, planè nunquam adfuere Rationales, neque ullus eis locus præsto fuit, & Carolus Rota ad Ronit. conf. 8. sub n. 28. lib. 2. recessens formam equitatus de anno 1680. non meminit de interuocatu Rationalium.

Quapropter referendum, vetustissimam
25 possessionem habere, quæ maximè inspicienda est, in re potissimum ad præcedentiam spectante, ex text. in cap. cum Ecclesia Sutrinæ, de caus. posses. & propriet. quem adducit Isern. in cap. 1. §. similiter in ostendit, de capis. Corrad. Consil. Rocc. de offic. tit. de præcedent. int. Official. eod. temp. & c. rub. 6. num. 64. cum ipsi Iudices toto in Regno ordi-
26 narij sit. Atque Vicarij Tribunal, potius quàm Alphonsus Rex Sacrum institueret Consilium, cui postea illud subiaceret, Supremus Regni Iudex extabat, ac licet à R. C. Praesidentibus præcedatur, ut enunciati iam Sacri Senatus Ministri, de quo Senatu aliqua indicaui in rit. 1. ex num. 19. lib. 1. necnon Consil. Francis. Rocc. de offic. tit. Official. super numer. & c. rub. 7. num. 32. id proinde excurrere non debeat ad Rationales, quibus nulla inest iurisdic-
tio; & quamvis suffragio polleant in rationum reuisione, quæ ab ipsis referuntur; nihilominus illa tantum in causa eo gaudent, quod gnari illius artis, peritique sint; ac Vicarij Tribunal à vulgi opinione excideret,

si (quod à seculo nunquam audirum) posthabitu videretur Vitis nullam habentibus iurisdictionem .

17 Excell. Prorex, S. Stephani Comes, solertissima qua solet prudentia, insistentis vestigijs Eminentijs. Cardinalis D. Paschalis de Aragonia, qui Prorex anno 1666. id edixerat, visis iuribus vtriusque Tribunalis in consultationibus suo ordine factis de anno 1689. iussit, nè Rationales functionibus adessent, quarum consultationum exemplaria asseruantur penès à Secretis vtriusque Tribunalis .

18 Ex illis huius Ritibus verbis: *Damnus clandestinis*, apertè constat, quòd eiusmodi priuilegio non potiuntur Vniuersitates Regni, cum sit huic Ciuitati dumtaxat Neapolis illud elargitum, & *Caranis. nu. 5.* latius comprobat subdèns, hodie correctas esse multas Regni leges, quas memorat, ex *Pragm. unica de damnis clandestinis*, sanciente, nè vlla Vniuersitas molesteretur pro damnis clandestinis, si contribuere soleat Baricellis, *Reg. Tapp. lib. 5. iur. Regn. sup. hoc rit. tit. de homicid. & damn. clandest. in cap. 242. & in cap. 4. ad rub. de constit. Princip. Anus meus ad Gram. decis. 47. sub nu. 6. vers. nouissimè verò, Vrsillo ad Affitt. decis. 265. Ricc. p. 5. colle. 1812. Thor. p. 1. cõpend. dec. verbo Vniuersitas, pag. 535. Vin. opin. 751.* Verùm correptione prædicta non obstant, confert plurimum, si percontentur, quæ ad illarum intellectum cumulat *Maranti. conf. 42. & 145. & pro ratione decidendi addo Menoch. præsumpt. 31. num. 19.*

19 At illius *Pragm.* vigore contribuendo Baricellis, eximantur nè à poena Curiae tantum, vel insuper ab interesse partis læsæ? & quamuis acriter obstat vulgata Iuris conclusio, nè vnamquam intelligatur Princeps velle tertio præiudicium afferre, quam statuunt, & declarant *Alex. conf. 35. nu. 5. vol. 4. Dec. conf. 273. num. 10. conf. 453. nu. 6. Rosa Genues. decis. 2. num. 6. Maranti in tract. de multiplic. alien. à n. 192. Lannar. conf. 72. nu. 10. Mascard. de probat. conclus. 1004. num. 22. vol. 2. Menoch.*

*de præsumpt. lib. 2. cap. 9. Anna alleg. 49. num. 7. & alleg. 67. num. 17. de Franch. addens rationem, cur soleat nonnunquam exprime te Princeps, si talis clausula semper de iure intelligitur, in decis. 125. num. 19. Tamen Caranis. sub nu. 7. defendit, etiam ab interesse partis; idque multis, ac validissimis quippè rationibus: potissimum, dispositionem Principis, quæ dominium alterius aufertur, haud seruandam, iuxrà commune apud DD. placitum, *Catalan. de indulg. cap. 22. num. 29. Ann. alleg. 49. nu. 7. & allegat. cit. 67. & alleg. 69.* quibus addimus, nõ reperiri Iure cautum, quòd alius delinquat, alius verò teneatur, cum poena egredi eius auctorem non debeat, *l. rescriptum, ff. de his, qui ut indign. etsi peculiaries locorum leges id sancient, ad terrorem tamen potius facerent, nec tertio præiudicarent, qui actione experiri posset contra Regiam Curiam subrogatam in locum Vniuersitatum, ex dictis per Masull. ad Capp. decis. 183. num. 2. Bombin. conf. 17. nu. 6. Maranti in singulari verbo subrogatum, vel manifestaretur, si minus de occultis non iudicaret Ecclesia: solus enim Deus verè interioris est arbiter, cordis scientia, & animi ac mentis interpret, D. Ambr. lib. de Abrah. cap. 7. Christ. Longon. epist. lib. 3. epist. 38.**

20 Notandum hinc est, quòd de consuetudine publicari solent banna, quibus interdicitur, nè quis intret prædium alicuius; & hoc casu prædia, secundum vulgus, dicuntur *Bannita*, & dupliciter ingredi puniuntur: vno modo pro interesse dato Domino prædij; altero pro eo, quæ contraveniendo bannimento deliquit; atque hæc poena banni est criminalis, vt ait *Albertus Brun. conf. feud. 85. Omnipotentis Dei, num. 7. vers. Item considerata materia vol. 1. & ad rem Rosa in florileg. pract. conclus. 24.*

21 De syndicis verò, qui tenentur ad denunciandum delicta in proprio territorio patrata, multa extricat *Gratian. decis. Marchia 109. inibi que D. Scop-*

Scoppa in obseruat. ex nu. 8. vbi meminit de his, quæ ad materiam Ipsemet scripsi in tom. 1. Rit. 4. num. 10. & alia, ponit Præf. Campanilis in diuersor. rubr. 7. cap. 6. sub num. 144.

Iniuria vltioris, de qua *Ritus*, quæ
31 quadrifariè insigi potest: Re, Verbis, Literis, ac Gestu, l. 1. *§. iniuriam, l. item apud Labonem, §. si quis pulsatus, §. conuicium, l. si statua, l. si stuprum, ff. de iniur. tunc committitur, quando aliquid contrà ius alterius patratur, l. sed etsi, in princ. ff. ad l. Aquili. Horrent homines cum non nihil sibi demitur optimæ famæ; cum eorum dignitas, quæ præceteris pollere credunt, ab inuidio laceratur; at aliorum amplitudinem proterere, aliorum existimationem infringere, non verentur. Proclamer licet scitum illud, ac ab ipsamet Natura infusa ratio: *Quod tibi non vis, alteri nè feceris*: plerique hominum tamen obloquuntur peperam, quæ nollent audire: effutunt in alios, quæ in se dicta displicerent: agunt in proximum, quæ pati ipsi, vel renuerent, vel indignissimum putarèt.*

Hinc ad compescendam tantam
33 oris petulantiam, tantam iniuriarum licentiam, & ad agnoscendum, si verè iniuriam passus reuocauerit in animum, iustissimè sanxit hic *Ritus*, quod pro verbis iniuriis querelans libellum porrigat, & quod non possit procedi ex officio ad denunciationem partis, nec etiam ad querelam; quod confirmatur ex *Prag. 36. §. 43. de offic. Magistr. Insitiar.* lata de anno 1532. quæ statutum est, Aduarios M. C. non posse in eiusmodi querelis procedere sub poena expensarum, confirmat *R. Rouit. in prag. 11. num. 48. de abolitionib. & sub mem. prag. 36. num. 7. memor huius Ritus 31. & Carauit. ibid. num. 7. Fab. Montell. in prax. arbit. par. 4. sect. 9. nu. 41. Carrabb. de syndic. p. 2. num. 149. insinuatque Carauit. ibid. obseruari in toto Regno, etsi *Reg. Sanfelici. decis. 258. decisum* asserat, procedi posse ex officio absque querela, quem ex prædictis refellit *D. Consil. Altim. ad Rouit. decis. 68. num. 5. at illum, ex quo iniu-**

ria verbalis in illa thesi penès *R. Sanfelici.* fuit atrox, insequitur *D. 10. Dominici. Raynald. in syntaxi rer. crim. lib. 1. cap. 11. §. 7. num. 14. pag. 588.*

Exposita verò iniuriarum querela,
34 si accusator desistat, vel remittat, nùm valeat inde Iudex ad vltiora procedere? haud levis extat Antinomia inter Iuris prudentiæ Professores: Quandoquidem sunt abnuentes, quando remissio litis contestationem præcedit, ex quo ius Fisco quæritur post litem contestatam, qua existente, remissio Iudicis manus non ligat. Sunt præterea annuentes, Iudicem statim, ac remissio interuenit, ad vltiora procedere non posse, etiam si fuisset lata citatio ad sententiam.

Isthæc autem Pragmaticorum dis-
35 sentio distinctione conciliatur; ad enim versamur in causis iniuriarum, in quibus Iudex ex officio procedere potest, prout sunt casus enumerati præsertim à *Novar. tom. 1. de grauam. V. fall. gran. 318. num. 2. & Scialoja de foro compet. cap. 10. num. 1. Ascia de crim. 71. Reg. Cypre. latro decis. 121. num. 9.* eo casu post litem contestatam Iudici semper licet procedere; ad autem versamur in iniurijs, in quibus Iudex ex officio inquirere non poterit, & tunc in quacumque parte iudicij, vel pars desisteret, vel remitteret, ille amplius procedere minime valet; sicuti præsertim annuit *Foller. in prax. crim. in fragment. tit. de iniurijs. num. 140. & in comment. ad prag. 8. de compos. circa finem* laudat *Anus meus ad Cypre. decis. 68. num. 3. & scribunt Clar. in §. fin. quæst. 58. sub vers. sed certè de consuet. lit. L. Scialoja cit. cap. 10. num. 48.*

Quam quidem distinctionem haud
36 obumbrat *Muscattell. in prax. crim. rubr. de iniurijs, & famos. libell. ex nu. 31. qui refellere conatur laudatum Foller. nixus Parid. de Put. in tract. de syndic. verb. accusatio, cap. 1. num. 1. verbo an Iudex possit, loquente in casibus, in quibus Iudex ex officio procedere potest, quod idem sustinet in verb. inquisitio, cap. 3. nu. 15. Siquidem Muscattell. dictum sua macerie dilui-*

tur,

tur; cum Doctoris sententia intelligenda sit iuxta Iura, & DD. quos laudat *Prat. discept. forens. tom. 3. cap. 3. num. 26. Reg. Ronit. sup. pragmat. 25. num. 43. de feud. Caraniti. sup. rit. 21. num. 2. Gramm. decis. 57. num. 18. Moco. sylu. cas. forens. cap. 38. num. 15. Reg. de Marim. tom. 3. alleg. 50. num. 4. Caren. resol. 6. num. 8. Card. de Luca tom. 13. discept. 19. num. 6. de iure patr. Atque hæc fuit opinio Caraniti. sup. rit. 203. num. 1. ita loquens: *Intellige tamen istud in casibus, in quibus possit ex officio procedi, ut dicit Paris de Put. in tract. Syndici verb. accusatio, col. 1. vers. quod est verum, Abb. in cap. 1. col. fin. de collat. de reg. 10. Ant. de Nigr. in cit. cap. ad consultationem, num. 20. vers. illud autem.**

Nec præterea eandem distinctionem in aliquo perturbat *Sarnus in præf. crim. part. 1. cap. 2. num. 12. infectans Bart. in l. 1. §. usque adeo, ff. de iniur. Paris de Put. in verb. inquisitum, cap. 3. & Muscatell. loc. cit.* Siquidem eademmet responsione de medio tollitur. Et licet idem *Sarnus* ibi subdat, cautè esse legendum *Foller. ex quo contrà ipsum virgine videantur Ass. in consil. legum asperitatem, num. 12. Gramm. decis. 31. Caraniti. rit. 21. Baiard. ad Clarum in §. adulterium, nu. 7. Baldax. de Angel. in add. ad loc. cit. Foller.* (quæ est in rubr. panis debitis feriatur, num. 76.) Nec propterea seire licet air: cum bene perpenfis memoratis Auctoribus, illi suam non sustinent, sed aduersam aleam.

Primò siquidem *Ass. in cit. num. 37 12.* aliud dicit, sed in num. 9. questionem excitat, an Iudex in causa adulterij sine accusatore possit inquirere? super quo articulo licet à principio affirmatiuè responderi videatur, ex eo quia crimen est publicum, dummodò contrà adulterum frequens laboraret fama; atque in fine contrarium sustinet ex illa solidissima ratione, nè connubia fœderentur.

Præterea *Gramm. in cit. decis. 31.* 38 sermonem quoque habet de adulterio, qui similiter crimen appellat publicum, & 10 re vera crimen detestatum. IV.

bile, & grauissimum nuncupatur, & est, ut ex *Reg. Latr. decis. 121. num. 1. & Prat. Ganauer. post decis. R. C. 4. nu. 14.* & nititur, quia adulterium erat notorium, ut num. 7. & idèd num. 4. affirmat, quòd ex officio possit procedi; vòdè in materia iniuriarum, tam verbalium, quàm realium, allegari non meretur; tùm quia Iura loquentia de crimine in specie, ad delicta in genere, & largè mioime sunt prorelanda; tùm quia loquitur in casu, in quo ex officio, stante adulterij notorietate, procedi potest.

Vtèrius *Caraniti. sup. cit. rit. 21.* benè perpenfis loquitur in crimine vsuræ, necdum secundum Ritum, quem commentatur, & *Constitutionem vsurarium*, sed etiam iuxta decretum S. C. ad declarationem questionis, ut ibi: *Deinceps Baiard. ad Clar. loc. cit. nu. 39 7.* etiam in crimine adulterij fermocinatur, quo in casu procedit, ut habita partis remissione ante litis contestationem. Iudex amplius procedere non possit; secus post litem contestatam, ut notat *Reg. Capyc. Latr. decis. 121. 26.* ferens S. C. placitum, & num. 37. vers. *neque obstat*, probat, in tali crimine Iudicem ex officio non posse procedere, quem sequitur *Gizx. in addit. nu. 57.* nisi adulterium esset notorium, insequuntur *Scialoja cit. cap. 10. num. 15. ac Thor. compend. decis. tom. 1. verb. procedi. an possit ex officio in crimine adulterij.*

Denique *Baldax. de Angel. in mem. 40 num. 76.* dumtaxat annuit, quòd in accusationibus sola facti veritate inspecta est procedendum, ideoque Iudex necessariò in iudicio supplere debeat, nè iudicium elusorium reddatur.

Hinc *Senerini in add. ad R. Sanfelici. 41 decis. 394. vers. attamen* tom. 3. firmat, quòd quando in iuria non est atrox, & pars remittit & licet contestatam, Curia non debeat procedere; secus post litem contestatam, ex eodem *Reg. Sanfelici. in decis. 63. num. 28. & 29. per Consil. Regn. Postquam citata, & ibi Ass. qui loquuntur in iniuria atroci, insequitur D. 10. Domin. Raymaldo in syntaxi rer. crim. lib. 1. cap. 11.*

Gggg. 57:

§.7. num. 11. Sed *Sanfelix. loc. cit.* loquitur re non discussa, memor *Foller. in prag. 8. de composis in fin.* qui num. 103. differit quæstionem, & tandem nescit, quòd accusatore desistente, in quacumque parte iudicij, Iudex non potest amplius causam proseguere.

Non obest idem *R. Sanfelix in addit. ad tit. decis. 42.* confirmans opinionem, quam statuit in adducto num. 7. in illa causa furti, quæ vnciam excedebat, pro qua ex officio, attenta opinione, *Reg. Ronit. in decis. 68.* potest procedi, & præterquam quòd in utroque loco perfunctorie loquatur, quam ob causam non facit numerum: cum Doctores illi tantum sint attendendi, qui discerendo, aliquod statuunt votum, non ij, qui cursim, carptimque loquuntur, idem *Reg. Ronit. conf. 21. vol. 1. & in rubr. de Scholar. Doct. num. 31. Mocc. sylv. cas. forens. cap. 28. num. 22. Reg. Galeot. contron. Illustr. tom. 1. contron. 11. num. 22. Præsul de Assit. contron. iuris resolut. cap. 5. n. 45.* atque idem *Sanfelix. in decis. 63. nu. 28.* citat *Foller. cit. in prag. 8. de composis.* qui omnino contrarium sustinet.

Nec tandem veritate nititur dictum illud, quòd Fisco potrecta querela ius acquiratur: quoniam ante sententiam in rem iudicatam transactam ius Fisco non acquiritur, ex deductis per *Capiblanc. de Baron. tom. 2. cap. 28. num. 12. ac Ronit. decis. 91. nu. 32. verb. ratio differentia, & num. 37.* nisi in delictis, in quibus adest confiscationis bonorum multa apposita, ut in n. 33. ubi ratio afferitur: *Guanzin. trakt. de treg. & pace, quast. 9. num. 12.* stat pro opinione, quòd Iudex non potest ex officio pro ³⁰⁶ ~~pace~~ licet num. 13. aliud asserat p. 306 in terris Ecclesiæ, quamvis id ~~causet~~ casum pecularem, ut postea ius dictum considerari, si pro iniuria verbalis, vel reali loquatur, *Ifern. in repertor. post comment. ad Regni Constit. Cap. Rit. & Prag. in verb. iniur. num. 50.* huic adhæret sententiæ ex illis verbis: *Et sic Curia nihil debetur ante condemnationem.*

Ex quibus porro inconcussum red-

dirur, quòd in causis iniuriarum Iudex, si in quacumque parte iudicij remissio partis superueniat, amplius procedere non valeat, nisi iniuria fuisset atrox.

Iniuria proinde alia est atrox, alia 43 enormis, alia levis, & discrimen recipiunt ratione facti, loci, aut personæ, post alios, *Consil. Prat. ad Muscatell. tit. de iniur. verb. Dicitur item.*

Atrox dicitur, cum irrogatur perfo- 44 nis Ecclesiasticis, vel in Ecclesia, *Niger in Cap. Regn. 149. rubr. de offens. violent. & iniur. illat. Religiosis. n. 14. Vin. decis. 27. num. 8. Thesaur. decis. 224. Franch. & ibi Addentes decis. 402. & decis. 533. num. 6. de Angel. in prag. l. si quis 10. & auth. sed nono iure, C. de Episcop. & Cleric. memor Caravit. in hoc rit. num. 8. Ricc. decis. 250. num. 4. p. 1. Basilic. decis. crim. 30. num. 26. Valass. alleg. 55. num. 2. Vecian. trakt. crim. lib. 4. cap. 5. ex nu. 1. Carpzou. pract. crim. quast. 99. num. 17. p. 2. Raynald. in Syn. tax. rer. crim. cap. 10. §. 8. num. 60.* notans competere electionem fori, ex DD. apud *Locam ad Francb. decis. 597. num. 1.* qui præceteris, me adducit in *rit. 229. num. 5. lib. 2.* & memor est *Raynald. cit. loc. num. 62. & iterum num. 63.* Maxime si sacerdos fuisset insignibus indutus sacerdotalibus, ut in casu apud *Farinac. quast. 105. ex num. 195. Lab. Garthard. decis. crimin. 37. à num. 13. Reg. Valenz. latè conf. 142. num. 2. lib. 2. Censal. in l. vnica. C. si quis Imper. maledix. §. 7. num. 35. Reg. Sanfelix. decis. 63. Ginz. ad Cypic. Latino lib. 2. decis. 194. inferens allegationes *Abb. Io. Iacobi Ginzaj ex num. 4. pag. 304.* Potissimum si iniuria fuerit publica, cap. nemo 32. quast. 4. ibi: *Cum sit tolerabilis, et noli pati lateat, quam si lenis & perpetua auctoritas: Apuleius ibi: Quod nemo novit, penè non fit, Tiragnell. de penis temperand. causa 57. num. 1. & 2. Diuus Thomas 2. 2. quast. 66. artic. 3. Isaia cap. 30. ibi: In occulto peccare pertinet ad diminutionem peccati, quia tollit scandalum.**

Grauiori propterea poena muldatur atrox libellum famosum in Ecclesia,

Gar-

Garglarens de libello famos. integro cap. 9. qui cap. 8. num. 62. post Farinac. conf. 30. agit de casu tabellæ, continentis aliquid infamiam sub prætextu voti, in Ecclesia effuxæ, idemque Farinac. quæst. 105. num. 435. & 477. idem pertractat, loquiturque de Palatio Principis; vel Potestatis.

- 45 Quamvis enim parvipendat illas sibi iniurias Ecclesia, quæ habet hoc proprium: *Dum persequitur, floret; dum opprimitur, crescit; dum contemnitur, proficit; dum luditur, vincit; ut inquit Hilar. de Trin.* puniendi tamen est, scilicet, ut supplicij eam lædentium procerua: etenim, si iniuria facta in ædibus mortalis Principis alteri, tam acerrimè plectitur, ex l. sed est, s. sed & si, l. Prator edixit, ff. de iniur. si gravius commissa in Civitate, quam in rure, Bal. in l. cum ancillis C. de incestis nupt. & quæ sit diebus festiuis, *Cassens. in l. dies festos, C. de fer.* quæ iusta animadversio, quæ tormenta excogitari poterunt, quæ cruciatuum genera condigna flagitio lædentis Ecclesiam, quæ Domus Dei est? 1. ad Timoth. 3. ibi: *In Domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei Vini, Petr. Apost. epist. 1. cap. 4. ibi: Quoniam tempus est, ut incipiat iudicium à Domo Dei; & nò vel levis suspicio subiret hominum corda, an verè Ecclesia esset Domus Dei? præter dominium, quod de ea habebat, vt de omnibus, dispoticum, Psalm. 45. ibi: Rex omnis terra Deus, & Psalm. 94. In manu eius sunt omnes fines terræ; palam è Crucis suggestu eam emitt sanguine suo, civile quasi adepturus dominium, ut habetur Act. cap. 20. ibi: Ecclesiam Dei, quam acquisisti sanguine suo.* Et si exploratissimi Iuris est, sicuti iniuria illata Vxori, censetur inflicta Vi-
46 ro, ex l. 1. S. item ait, ff. de iniur. Gram. conf. crim. 45. num. 6. Marfil. conf. 1. num. 18. Cyn. in l. si non conuicti, num. 7. ff. de iniur. Ant. Fab. 9. C. tit. 20. de fin. 3. Vin. decis. 167. Anus meus ad Gramm. decis. 23. num. 3. dixi in rit. 272. ex num. 18. 20. 3. Ità illatam sponsæ, illatam sponso censeretur, pro qua sponsus agit, Tom. IV.

& clamat ultionem, ex litem apud Lebeonem, S. sponsus, ff. de in iur. Nonne alibi Ecclesia sponsa Dei vocatur, vt in Ephes. cap. 5. ibi: *Viri diligite Vxores vestras, sicut, & Christus dilexit Ecclesiam.* Apocalyp. cap. 19. ibi: *Quia venerunt nuptia Agni, & Vxor eius præparauit se; & cap. 21. ibi: Veni, & ostendam tibi sponsam Vxorè Agni, ac Ost. cap. 2. ibi: Es sponsabo te mihi in sempiternum.* Trepidant ergò, qui temerè atque iniquius agunt in Ecclesiam: Deus enim illam custodit, qui licet misericors sit, & miserator, Psalm. 110. & pronus sit ad ignoscendum, ut inquit Isaias cap. 55. Exurgit aliquando, Psalm. 67. & Deus ultionem est, Psalm. 93. cuius quamvis lento gradu procedat ira; lentitatem tamen grauitate supplicij compensat, vt inquit Valer. Max.

- Iniuriam fieri Episcopo, si ipsi, potissimum à subditis, denegetur titulus Illustrissimi, dicebam, quicquid, vt suis clientibus morem gereret, scripsit Iul. Capon. discip. forens. lib. 1. discip. 62. num. 19. Iniuria namque reputatur, si etiam cetera vrbanitatis leges, ac debitum, atque commune omnium, & regionis morem quis agat, Angel. in l. lenia, ff. de accusat. Alex. conf. 203. num. 3. lib. 2. ex text. in l. secularij, S. sub quadam, ff. de extraord. crimin. postquam enim titulus Eminentissimi Cardinalibus impertitus fuit, de quo Baron. tom. 9. ann. 783. & lib. 4. epist. 1. 1. ac lib. 8. epist. 7. 8. 37. & 38. impartitus quoque fuit Episcopis titulus Illustrissimi, de quorum dignitate Menoch. de arbit. lib. 2. cas. 68. Manr. Alzed. de dignit. Episcop. in prax. cap. 48.

- Similiter verba iniuriosa in Principem prolata, quamvis ex auctoritate Constitutione Imperatorum Theodosij, Arcadij, & Honorij in l. unica, C. si quis Imperat. maledix. de qua meminimus in rit. 274. sub num. 94. tom. 3. prænam saltè rigorosam non præseferant; & contrà eos Iudices lute Codicis constituti fuisse, Gl. in rit. C. de Preposit. labor. lib. 12. Afflic. decis. 165. num. 62. si tamen proferantur in deprehonem dignitatis, & officij, læse

Gggg a Maie-

Maiestatis crimini accedunt, Reg. *Valenf. conf. 164. ex num. 49. Natta conf. 592. à num. 23. Censal. ad cit. d. unicam, §. 1. C. si quis Imperat. maledix. Matthæi de crim. tit. lase. Maiestatis. cap. 2. num. 22. Boccr. tract. de crim. lase. Maiestatis, & iuxta varios casus, & circumstantias prena in praxi deducta fuit, apud *Barbof. in cap. felicitis, num. 5. de panis, in 6. & ibi Passarin. num. 11. Azcued. recopill. lib. 8. tit. 18. leg. 1. num. 30. Ruin. conf. 145. vol. 5. Gilbausen. arbor. indicial. crim. tit. 3. num. 2. Petr. Binifeld. sis. de iniur. & damn. dato, cap. 1. quæst. 9. concl. 17. Gionagnon. respons. 94. lib. 1. Ber. sazz. conf. crim. 28. in fin. lib. 1. Baslicò decif. 26. num. 3. Gargiar. patrocin. 13. num. 1. part. 1. Reg. Reuerti. decif. 50. p. 2. Prax. respons. crim. 17. Camill. Borrell. de Magistrat. lib. 3. cap. 3. num. 11. qui testatur, capite plexum in hac Ciuitate Doctorem, qui in memoriali dixerat: Magistratus Regis, Viris doctis omiffis, ignorantibus impartiri, quem laudat *l. Domin. Raynald. cit. tract. cap. 2. §. 5. nec non in §. sequen. rem pettractat mirificè, & notat Muscatell. de cognit. delict. tit. si quis Imper. maledix. num. 3. vers. ego autem; quam quidem pœt nam passus fuit, qui compilauit nonnullos versus contra Pontificem, & Cardinales, *Farinac. conf. 145. Gnanzin. de conficat. honor. concl. 13. ampl. 49. §. 1. m. 4. Atq; in his præcipue splendere debet Principis clementia, de qua plurics in his comment. dixi, præsertim in rit. 274. sub num. 93. & Petrus Faber lib. 3. semestr. integro cap. 16. multa ad rem enarrans, præsertim, per clementiam, siue pietatem proximè ad Deum non minus accedere Principes, quam per Maiestatem, grauitatem rei, affluentiam rerum, atque veritatem, pluribus eruditionibus, ac exemplis illustrat, videndus à pagina (mihi) 213. Hinc Alexander detractores dedudebat, Augustus recompensabat, Tiberius dissimulabat, ac Titus spernebat: Magnanimus enim iniurias non meminit, *Arist. 4. Ethic. Senec. de clement. lib. 1. cap. 5. & vindicatus remanet eo ipso, quod cognoscitur, posse se*****

vindicare, *Stephan. Guazius in conuersat. ciuilib. lib. 2. pag. 130. & mirè obseruauit Prorex illius temporis, apud Reg. Reuerti. decif. 50. suam exercens magnanimitatem.*

* Nonnulla verò in materia criminis
50 læsæ Maiestatis indicaui memorato in Rit. 274. quem locum pluries adducit Raynald. cit. tract. lib. 1. cap. 2. ex n. 13. dispūgens quæstiones à nobis ibidem excitatas, an non subditus incurrat in huiusmodi crimen? & quando non reuelans coniurationem, in idem incidat? & hac in re notandum, quod in thesi Iulij Forte Neapolim accedentis, vt Nobilem induceret ad prodendum Clementissimum nostrum Regem, ille Nobilis obseruauit monitum Pauli de Castro in l. si quis seruo, C. de furt. quem refert Lopez. videndus in cap. per vestras, §. 29. de donat. iur. iur. & uxor. pag. 225. qui quippe Iulius Forte nullo pacto, ac prætextu nostri Regis Vassallus fuit, nec Regia Iuncta vnquam suæ depositioni credidit fuisse de Ciuitate Nouariæ Status Mediolanensis, prout euidenter deinde eius assertum falsum fuit decretum, sed in ipsa Iuncta absolute fuit decretum, etsi non subditum, incurrisse in læsæ Maiestatis crimen: quidquid aliter scribat *D. Antonius Police*, nescius horum, quæ in Iuncta acta fuere, in tract. de præmin. Reg. Audiens. tit. 5. de crim. lase. Maiest. cap. 4. sub num. 2. Ac in celebri causa de
51 lationis nominis D. Iosephi Franco-perta, Principis Cosoleti, omnem criminis suspensionem diluens, scripsi vti eius Aduocatus ordine Excell. Pro Regis, coram DD. Regiæ Iunctæ de Stratu Iudicibus, responsumque editum transcribere libet.

Maiestatis crimen, facinus esse omnium
52 nium reterrimum, nemo est, quem lateat. Vt illius immanitatem, qua maxima niti possent ratione Iurifconsulti, digito monstrare, nulli fecerit secundum vocitarunt, longè truculentius parricidio, proximique sacrilegio. Verendam enim suprema obseruantia, colendamque humanam Maiestatem, quasi Diuinam in Terris inex-

pia-

piabili, efferoque ausu impetere non veretur. Quam foedissimum sit hoc flagitium, indè maxime potest percipi: est quippe illud, quod rebus publicis excidia, calamitates Regnis, ærumnas Prouincijs, Vrribus clades, Familijs denique æternum dedecus exerit: illud est, cui minitantur sacratissima veterum Instituta gladium vltorem, comitantem perennem infamiam, bonorum omnium proscriptio-
nem, domotumque demolitionem.

At quàm inuehant acerrimè in hoc
53 crimen lura, seruanda tam est, ait *Modestinus* in l. si famosi, 7. ff. ad l. l. Maieſt. à Iudicibus norma, nè hæc suppliciorum acerbitate venerationem Maieſtati deferendam velint ostendere potius, quàm vindicare non delatam; nè quibuscumque indicijs, vel leuibus habitis, saeuendi occasionem arripiant; nè demùm, vix inspecta tabularum inscriptione, quempiam tam pudendi sceleris labe respargant, damnentque, *Elbert. Leonin. conf. 80. pag. 360.* Pro-
prij gaudet Maieſtatis crescere incrementis: non à miserorum ruina quaeritis: solidas laudes quaeritat, quæ in virtute, gloriaque militari lætas radices agat: non eas, quæ à cæde, atque subditorum sanguine coalescat: *Crimen hoc*, ait *Modestinus* in mem. l. si famosi, à Iudicibus, non in occasione ob principalis Maieſtatis venerationem habendum est, sed in veritate rei. Cuidam Fanalium deferenti, quod inter cultores Augusti quemdam infamem adſciuiſſet, respondit Tiberius: non ideo decretum patri suo Coelum, vr in perniciem Ciuium is honor verteretur, refert *Dionys. Goshofred. ad d. l. famosi.* Hæc mens Traiani fuit, quem laudat *Plinius in Panegy. ad Traian.* quod sustulerit metum legis Iuliz: hæc mens nostrorum præsertim Regum, vt non ex metu, aut errore hominum, aut criminibus, Maieſtatis reuerentia suis nominibus adquiratur, *Traian.* apud *Plin. lib. 10. epist. 86.*

Hinc est, quod licet sanxerint Im-
54 peratores, quod nemo pro Maieſtatis Reo verba audeat effundere, pre-

cem deferre, aut quoquo modo intercedere, iuxta *Bart. effatum in tit. 1. extrauagantium Constit. Henrici VII. in verbo sine strepitu, num. 3. Gig. de crim. l. si Maieſt. rub. qualiter in crim. l. si Maieſtatis proced. q. 4. ex num. 8.* vel quia tam ſilendi neceſſitatem atrocitas criminis patiat, *Tacit. lib. 3. annal.* vel vt indicetur, dirum hoc scelus verè esse nefandum; attamen nè vlla promiseris, & captiuus deprecando occasio omittatur; & Adminiſtros, Serenissimi nostri Reges, integerrimos indulgere huiusmodi crimine poſſulatis, & Patronos; nè, vel impudè ferat Reus sine vltidie, vel ſuccumbat Innocens sine Patrono, æquiores ſeſtantes aleam, quam tueritur *Henricus Boceri in tractatu de crim. l. si Maieſt. cap. 4. de indic. Maieſt. nu. 15. fol. (mibi) 219. Chriſtoph. Beſſoldo in diſſertat. de crim. l. si Maieſt. ſub num. 23. lit. A. pagin. (mibi) 36. & Ipſe in Rit. 274. ſub nu. 82. verſ. has, atque alias, tom. 3. Inelytea eorum veſtigia ſeſtati ſunt Excellen-
55 tiſſimi Proreges; præſertim, Excellentiſſimus Matchio de Velez, qui tanta prudentia, tanta æqui, bonique cupiditate, ſeleſtiſſimum Regiæ lun-
æ de Statu Coetum iudicaturum æquiſſimè pro ſapientia, & luce digni-
ratis ſux, iuxta l. C. Anrel. in l. unic. ff. de offi. Preſſſ. Prætor. ex tot præclariffimis Vatis conſcripſit; à quibus, D. Joſeph Francoperta, Princeps Coſoleti, iam dlu in carceribus conſtitutus, ſua tantummodò fretus conſcientia, etiam abſque Patrono, abſq; ope orationis, in ſpem erigitur, mandandum eſſe, quod liberetur omninò, & ſuſpicio deleatur, ac titulus; ſuamq; innocentiam defendendam à vigilantiſſimo Fiſci Patrono; cuius probiras vni veritati admilitans, admirabili quodam nexu, ac Fiſci iura fouet paritèr, ac innocentem; eaque tantum petit, quæ & iudicare mallet, *Caffiodor. lib. 1. var. epist. 22.**

Ipſe verò, qui extiti electus ab eximio Excellentiſſimi Domini in me munificencia generalis huiusmodi criminibus Patronus in Regia luncta, nè
ta-

tacitus videar pertransire, re prius exposita, qualemcumque eam colligere potui ex interrogatorijs criminato datis, alijsque extraiudicialiter auditis, (processus enim est informativus) perpendam nonnulla. Humanitas igitur Dominorum Iudicium exoranda, mihi oppidò est, ut suppleant ex germana ipsorum scientia, si quid aderit alienum à facti serie; addant ex abundanti ipsorum doctrina, si quid in lure desideretur.

Antonius Bertucci, homo vilissimus, non modò olitore natus, verùm etiam stercorearius, anno 1671. pedissequus extitit D. Iosephi Francoperta. At vix exiguo elapso temporis curriculo, anno scilicet 1673. motus à famulatu D. Iosephi, ac domo fuit, tanquam indignus, cum perditis esset moribus; præsertim cum interemisset Marthæum Maione, Decurionem licitorum Civitatis Rhegij, ob priuatas inter eos inimicitias. Ea est hominum huius loci ratio, ut nullum in rebus modum habeant, facillimèq; insolescant.

Foriudicatus deinde propter hoc homicidium, cœpit in omne facinus procurere; grassabatur exul per agros, creberrimas, quotidianasque rapinas patrans, easque plerumque in oculibus eiusdem D. Iosephi, ac viridarijs. Quamobrem laborauit multum, diuque D. Ioseph, ut suæ, Reique publicæ securitati consuleret, adiutus opéra Baronis Montisbelli sui consanguinei, ut homo hic, tot sceleribus inquinatus, caperetur. Captum milites statuunt coràm Comitè Barbò; qui post quatuor horas termini, ad modum belli, alligari ad palum iubet grassatorem hunc tam improbum, pilulisque plumbeis tormento bellico expolis configi.

Quò se vertat infelix morti mox addicendus. Iam trabem exponi audit funeream; iam à satellitibus tormenta bellica parari. Dicat, se vitæ pessimè ante actæ penitere, eamque optimam in futurum polliceri? feram, conspiciat, esse pœnitentiam. Veniam exoret? territant innumera

scelera: Neget à se commissà? nœqueunt celari, quæ palàm admissa sunt. En igitur, quid agat miser? Dum hebet attonitus, neq; vllam cernit adesse viam, imminens periculum euadendi, affulsit subitis casibus sagax ingenium. Ferino ridens, hæc credant, scelerum hunc inventorem latasse.

Moriar ego confixus, ac D. Ioseph Francoperta, per quem capus sum, incolumis incedet? Trucidar ego; & ille, quasi parto de me triumpho, lætabitur? Quamuis vltimum hoc supplicium meruerint mea flagitia, atque effrenis viuendi licentia; quis tamen poterit inficias ire, me per D. Iosephum hæc perpeti? At habet profectò ipse, quod amittat. Non gaudebit me herculè. Criminationem aduersus ipsum instituiam; talequè confingam crimen, cuius solum nomen, ac titulus satis sit, ut de medio tollatur. Ipso sublato, vel præmium fraudis erit mihi vita, vel certè vna moriemur. Dolus tandèm, an veritas quis in hoste requirat? *Virg. lib. 2.* Mihi, ut eripiam me fortasse letho, non est, quod non liceat.

O incredibilem foedissimè hominis proteruiam! ò fraudulentam calliditatem! ò impudentissimam linguæ petulantiam nullo vnquam seculo auditam! Nouum per summam fraudem aggreditur facinus. Vitam, quæ ob patrata scelera iam iam sub patibulo erat, nouo scelere studet redimere. Nuncium mittit Comitì, se habere, quæ defecet de Statu, iniisque in Regnum dolis; si sibi, ac duobus socijs detur impunita, ac vita. Comes igitur legum non sinentium hoc ignarus, sententiæ executionem sustinuit ad se se deduci iubet capite damnatum, ac deductum audit libenter.

Detulit hic nomen D. Iosephi Francoperta de crimine Maiestatis, dicens: cum proximo Messanæ tumultu inijsse consilium eum D. Iacobo Auerna suo consanguineo ductore perduellium in ea Civitate, & cum Duce Vivonis summo inibi Gallis Præfecto, in hostium potestatem Urbem Rhegium.

tradendi; propterea que paratam habuisse gentem suis nunciis, ut res possideret, armatam, Antoninum de Ferrante præfectum Moscorofie commorantem, hominem metuendum, acerrimum, ac pessimæ vitæ. Atque ut res ex sententia caderet, opportunè que fieret Urbis inuasio, addidit, D. Iosephum tentasse mittere Messianam ipsumque delatorem, qui rem disponderet; ac cum ipse renuisset tantum nefas, misisse tandem non semel Ignatium Pasqualone, cui plurimum fidebat, sub prætextu, ut quædam recuperaret argenti, vectum linque ab Antonio Foti, Francisco la Bozzetta, ac Petto de Aloy nautis. Hinc sæpius commecat Messianam perduellibus misisse, animosque dedisse, imò, & eidem D. Iacobo pollicitum esse quendam suum equum atrati velleris, cui nomen erat *Maribese*. Et à prædictis Duce Vivonis, ac D. Iacobo Auerna obtinuisse responsum, quod non poterant oblatam propositionem exequi, nisi prius potirentur aliqua alia Arce in Sicilia, ut essent tuti; ac verò, ubi primò ea fuerint potiti, D. Iosephum certiores facturos, deinde Rhegium inuasuros.

Quantam, proh Deus Immortalis; quantam verborum congeriem potuit bilatero hic parare: quor mendacia, fraudesque contextere!

Retulit audita Comes Excellentissimus Proregi. Et quamvis prudentissimus quisque æstimaret hæc omnia, chymica, commenticia, nuper dolo aliquo excogitata, ac nullius fundamenti; attamen, ut ea cautela res procederet, qua par est, in hisce delictis, demandata fuit inquisitio hæc, pro aliis rebus Messianam profecturo, Domino Comiti Legardæ, meritisimo Consiliario, & Commissario tunc in Regia Iuncta Status, quem nuperrimè ex Aduocato Fiscali in Consilio Ordinis Matriti Catholica Maiestas iussit Regentem supra numeram in hoc Regno, omnium plausu, & expectatione.

Hic verò, licet omnem operam adhibuisset, omnemque curam, ut iniun-

cti sibi muneris officio fungeretur; nihil tamen potuit probare. Et mense Ianuarij 1679. accepto D. Iosepho mandato à Scriba quodam Domini Consiliarij D. Didaci Galiani, ut Neapolim se conferret, alacriter, cæcæque paruit obedientia; ac timens nihil statuit se se coram Spe. Domino Regente D. Felice Villosa, y Lanzina, nostri S. C. meritisimo, ac nunquam satis laudato Præfide, Iunctæ Præfecto; à quo iussus primò, nè proprijs rebus abscederet; translatus deinde in Castrum Novi custodiam fuit.

Commissæ fuerunt nouæ diligentia eidem Domino D. Didaco Galiano, Viro omnibus numeris absoluto, tum de hac causa, tum etiam de interuentione; de qua, cum interemptus Cosoleti fuisset quidam Antonij Bertucci denunciantis germanus, infimulatus idem D. Ioseph fuerat.

Peractis de vtræque re diligentis; 56 nihil tamen fuisse probatum, fertur. Atque ad hoc eribrata sunt hæc criminationes à duobus integerrimis Administris, iisque quæstitoribus: quasi facto quodam, ut in opere, oreque duorum inconcussa magis staret veritas; qua, ut inquit *Marcus Tull. in Vatin.* *sæpiam semper potentia habuit, ut nullius machinis, aut cuiusquam hominis ingenio, aut arte subuertere potuerit; & licet in causis nullum patronum aut defensorum obtineat; tamen per se ipsa defenditur.* Et rursus idem *Cic. pro M. Calpio.* *O magna vis veritatis, qua contra hominum ingenia, calliditatem, solertiam, contraque filias omnium insidias, facile sepe seipsam defendat; hæc enim omnes calumnias proterit, Proverb. cap. 8.* *ut conclusit vnus ex tribus iuuenibus, qui Darii Regis corpus custodiebant, de quo Esdra lib. 3. cap. 3. Florian. de Sancto Petro conf. 15. ex num. 20. Mantice de concili. ultim. voluntat. lib. 1. tit. 17. num. 5.*

Interrogatus fuit D. Ioseph, sine *Monitis*, ut aiunt congruè respondit, suam pandens innocentiam. Dominus Fiscali Patronus insitit deinde, dari *Monitus*; & per Regiam Iunctam fuit di-

dictum: *Compleatur examen*. Reclamavit D. Ioseph, reclamatio non fuit admissa. Hodie tandem, post datum *Monitum*, agitur de pronidendo, quod excarceretur, & deleatur titulus.

Non omiserim hic, quod in delatione, quam Antonius fecit Comiti, addidit: Ioannem Simonem de Ferrante Rhegensem cymbis transuexistisse quosdam suos Messianam eodem belli tempore; ac duos testes, veteres sui sodales, precibus comparavit ad id probandum. At verò in vinculis Castri Novi coniecto Ioanne Simone, vocati iidem duo testes, ut de more depositionem in Rei faciem ratam haberent, tacti synteresi inrinsecus, patram simul clamitarunt, omnia, quae primò deposuerant, fuisse falsa; eaque perperam dixisse seductos ab Antonio Bertucci suadente, quod hac vna poterat ipse ratione, mendacis scilicet, impendens vitae discrimen evadere. Quapropter absque defensionum praestitio, absque caudicio, operante vlla, fuit omnium iuvius Coetus iudicium, suffragijs, Ioannes Simon vinculis exutus, atque absolutus, & manavit decretum, quod non procedatur. Eo quidem ex *Div. Chrysost. hom. 5. de laudib. Paul.* Talis est conditio falsitatis, vel erroris, ut etiam nullo assensu, consensu, ac desinat. Talis autem est diversio veritatis status, ut multis impugnationibus susciatur, & crescat. Vnde *Cic. pro Aul. Cluent.* sic ait: Veritas enim, licet aliquorum improbitate deprimatur, emergit tandem aliquando. & *Gland. Minoris ad Alciat. emblem. 28. cap. Episcopos* 18. dist. subdit, quod licet laboret; tandem elucetatur; quia si premitur, non opprimitur.

Iam verò totum robur huius inquisitionis consistit in machinatione, dolis, praestigijsquadhbitis ab Antonio Bertucci; quae quante, quanta sunt, mole sua ruunt, nullumque pariunt indicium, ne ad inquirendum quidem cum in delatione plura sint mendacia, quam verba; usque eò delatio haec laborat, ut in ea omnia conspici possint vitia: in deferentis persona tot defectus, ut

numerum arenae maris exaequant.

Siquidem nullo penitus pacto ad mittenda erat haec, tanquam capite damnati, denunciatio. Certo certius est, nisi ut euitetur supplicium, saltem ut differatur, sepe numerò effingi diuerticula, aliasuè id genus calumnias. Si enim voluit proclamare, cur tam diuturno silentio usus est? Cur tantum reticuit, quod tantopere flagrat nunc pandere? Quid est, quod iste in extrema vitae linea, tam de Reipublicae tranquillitate laborat, quam nuper, & viuens vsquequaque eam gratulationibus laniabat? Fallit sanè in hoc vetus illud adagium, quod nemo repente fiat summus. En hic subitò post dictam sibi capitis sententiam, ex improbo, trucique in optimum ciuem, Patriaeque zelantem evasit, *Cic. in Anton.* O praclarum quidem, amantissimumque publicae pacis custodem, gratulatorum! Si indumento omnis vestitur lupus, non est sanè, nisi ut securius rapiat, dissipetque vel ut sibi ipse quàm potest, consulat. Apertissime hoc, & autem quippe verbis sensit *Vipianus in l. si quis forte 6. ff. de pan.* Si quis forte, autem supplicio afficiatur, dicat se habere, quod Principi referat salutis ipsius causa, an remittendus sit ad eum? videndum est. Et sunt plerique Praesidum tam similes, ut etiam post sententiam de eo dictam, penam sustineant, nec quicquam audeant. Alij omninò non patiuntur, quicquam tale allegantes. Nonnulli, neque semper, neque nunquam remittunt; sed inquirunt, quid sit, quod allegare Principi velint? quicquid pro salute habeant dicere? propter quod, aut sustineant penam, aut non sustineant; quod videtur habere mediam rationem. Ceterum mea fere opinio, proorsus eos non debuisse, posteaquam semel damnati sunt, audiri quicquid allegent; & *Dionysius Gothofredus ad mem. l. si quis forte, lit. 2. art. 1.* Penam non differitur damnati, hoc colore, quod quadam se habere dicat Principi referenda salutis ipsius causa.

Et tantis est suspicionibus obnoxia, 58 ultimo supplicio afficiendi delatio, vel

vel depositio cōtrā aliquem; ut quāvis visum fuerit nonnullis, præsūmi quemq; extremo sui fati dic testimonium perhibere veritatis, nullam de ijs, si quæ dixerint, etiam pro alicuius innocentia detegenda, habendam esse rationem voluerint *Campagn. in cap. frequens, num. 179. Danz. de pugn. DD. tit. de condemn. pro delict. cap. 3. tom. 2. Reg. Reut. decis. 44. lib. 1. ibiq; Reg. de Marin. Valenz. conf. 102. num. 95. lib. 2. Reg. Sanfelix. decis. 238. & adest Prag. 12. de condemn. pro delict.* Hic enim summa iam iam morituri in proximum teneritudo urget; illie summum iam morientis odium in hostem; hic ut aliorum eadem auertat; illie nē solus trucidetur; hic nē mereat amicus; illie nē hostis lætetur; in utroque non levis falsitatis suspicio, in neutro veritas tuta. Vndē meritō dixerim, sen-
 59 fuisse Reg. Rouit. in prag. 6. num. 5. de recep. delinq. aientem: *Confessio eius, qui est mortis traditus, nullum facit indicium, quod confirmant Reg. Sanfelix. decis. 283. num. 7. Prat. resp. crim. 23. ex num. 32.*

Quid? quod in hac hypothēsi fuit
 60 deferenti promissa impunitas? quæ cum solius tantum Principis sit, Supremæque Regaliæ, i. *Relegati, ff. de pun.* non est præsūmenda in inferiori Administro, nisi probetur concessa; atque adeo delatio hæc ruat oportet, quippe quæ recepta sub spe impunitatis ab illo, qui eam elargiri non poterat, *Salycet. in l. cum indulgentia, num. 3. & 4. de sentent. pass. Gregori de Magal. in 1. p. tract. de securit. ex num. 57. Reg. Carolus Tapia decis. 8. C. 2. num. 3.* corruente enim fundamento, corruit ædificiū, *l. nam origo, ff. quod vi, aut clam.* At esto fuerit in Comite Barbō hæc potestas; certe debet intelligi in improbis spontē ad Curiam properantibus, non quidem vitæ, quoque labore captis, imō & iam capite damnatis. Secus cōburamus virgas, oportet; demus laqueos flammis, in aliud opus migrent securus, fodiant liatores, latentur perdit, iam aberunt longissimē supplicia. Nemo enim ad patibulum agendus

Tom. IV.

eam mentis inops erit, tam stultus, ut nesciat atrocissima quæque flagitia in alterum confingere, poenalesque diuertere, quod ipse euolet impunis. Nemo non, & in patrem etiam suum excandescat: non ut in caput eius directā iram suppliciorum congerat, sed ut à suo arceat. Et ita quis optimorum civium esset tutus, quis domi, quis rure, quis in foro, vel in templo sederet securus?

Itaque cum neutiquam de iure de-
 61 buerit denunciatio hæc admitti, admissa sanē de facto, nullum penitus indicium facit, *l. maritus, 20. ff. de quast. Bart. in l. Imperator, ff. de stat. homin. & in l. 1. §. Diuus, & S. Antoninus, ff. de quast. Paul. de Castr. conf. 284. viso quodam, num. 4. p. 2. Angel. in linter stipulante, §. si bñchum, ff. de verb. oblig. num. 4. Gramm. conf. 38. nu. 14. Anchar. conf. 24. visa inquisitione, num. 2. Luchin. de Curt. conf. 63. num. 15. Franc. Brun. tract. de indic. 1. p. quast. 2. nu. 11. perpēdens text. in l. pridem, C. de quast. Luit. conf. 161. num. 18. tom. 1.*

Age dūm, demus etiam, ritē potuisse D. Iosephi nomen deferri ab Antonio, & eius delationem admitti. Quibus nunc argumentis, quo robore sustinetur? nullis quidem, si vnam deferentis personam interospicere velimus; neque enim constat ex hoc, quia ipse detulit; secus idem esset deferre, ac damnare.

Pessimum semper fuit genus illud
 62 hominum, delatores, iaqueam, qui tantoperē student, posthabitis, quæ deberent vnicē respicere, Republicæ commodis, vel alienæ securitati inuidere, vel propriam inhiare, ut meritō dixerit Tacit. lib. 4. *annual. fuisse publico exitio repertos. Es sunt plerumq; ingenio pradii, ait Reinhardus Konig. in Theatro politic. p. 1. cap. 75. ut tanquā malitiosi homines gratiam Principum per lucrum suum aucupentur ex calumnijs, & delationibus innocentium hominum: nec enim ad hunc usq; diem, compertum est, ullum delatorem fuisse fidelem.* Hinc eos omnes Tiberti, s. vna die iussit interimi, ut referunt Dio.

H h h h

Cap.

dictum: *Compleatur examen*. Reclamatur D. Ioseph, reclamatio non fuit admissa. Hodie tandem, post datum *Monitum*, agitur de providendo, quod exarceretur, & deleatur titulus.

Non omiserim hic, quod in delatione, quam Antonius fecit Comiti, addidit: Ioannem Simonem de Ferrante Rhegienem cymbis transuexisse quosdam suos Messanam eodem belli tempore; ac duos testes, veteres sui sodales, precibus comparavit ad id probandum. At verò in vinculis Castri Novi coniecto Ioanne Simone, vocati iidem duo testes, vt de more depositionem in Rei faciem ratam haberent, taciti synteresi intrinsecus, palam simul elamirunt, omnia, quæ primo deposuerant, fuisse falsa eaque perpetram dixisse seductos ab Antonio Bertucci suadente, quod hæc vna poterat ipse ratione, mendacis scilicet, impendens vitæ discretimen evadere. Quapropter absque defensionum præsidio, absque causidico, operante vlla, soie omnium huius Cœtus Iudicum suffragijs, Ioannes Simon, vinculis exutus, arque absolutus, & manavit decretum, quod non procedatur. Equidem ex *Divo Chrysost. hom. 5. de laudib. Paul.* Talis est conditio falsitatis, vel erroris, vt etiam nullo assente, confesceat, ac desinat. Talis autem è diverso veritatis status, vt multis impugnationibus suscitetur, & crescat. Vnde Cic. pro *Aul. Cluent.* sic ait: *Veritas enim, licet aliquorum improbitate deprimatur, emergit tandem aliquando.* & *Gland. Minor. ad Alciat. emblem. 28. cap. Episcopus.* 18. dist. subdit, quod licet labores, tandem elutatur; quia si pramitur, non opprimitur.

Iam verò totum robur huius inquisitionis cõsistit in machinatione, dolis, præstigijsquædibitis ab Antonio Bertucci; quæ quantasquantas sunt, mole sua ruunt, nullumque pariunt indicium, nè ad inquirendum quidam cum in delatione plura sint mendacia, quam verba; vsque eò delatio hæc laborat, vt in ea omnia conspici possint vitia: in deferentis persona tot defectus, vt

numerus arenæ maris exæquent.

Siquidem nullo penitus pacto admittenda erat hæc, tanquam capite damnati, denunciatio. Certo certius est, nisi vt eiecerit supplicium, saltem vt differatur, sæpemenetò effingi diueticula, aliasuè id genus calumnias. Si enim voluit proclamare, cur tam diuturno silentio vsus est? Cur tandem reticuit, quod tantoperè flagrat nunc pandere? Quid est, quod iste in extrema vitæ linea, tam de Reipublicæ tranquillitate laborat, quam nuper, & viuens vsquequaque eam gratificationibus laniabat? Fallit sanè in hoc vetus illud adagium, quod nemo repente fiat summus. En hic subito post dictam sibi capitis sententiam, ex improbo, trucique in optimum cinem, Patriæque zelantem evasit, *Cic. in Anton.* O præclarum quidem, amantiſſimumque publicæ pacis custodem, gratulatorem! Si indumento ovīs vestitur lupus, non est sanè, nisi vt secutius rapiat, disspetque; vel vt sibi ipse, quæ potest, consulat. Apertissime hoc, & aureis quippè verbis sensit *Vlpianus in l. si quis foris 6. ff. de pœn.* Si quis forte, ait, nè supplicio afficiatur, dicas se habere, quod Principi referat salutis ipsius causa, an remittendus sit ad eum? videndum est. Et sunt plerique Præsidum tam timidi, vt etiam post sententiam de eo dictam, pœnam sustineant, nec quicquam audeant. Alij omnino non patiuntur, quicquam tale allegantes. Nonnulli, neque semper, neque nunquam remittunt; sed inquirunt, quid sit, quod allegare Principi velint: quicquid pro salute habeant dicere? propter quod, aut sustineant pœnam, aut non sustineant, quod videatur habere median rationem. Caterùm mea fert opinio, proſus eam non debuisse, posteaquam semel damnati sunt, audiri quicquid allegent; & *Dionysius Gothofredus ad mem. l. si quis foris, lit. 2. ait:* Pœna non differtur, damnatis; hoc colore, quod quadam se habere dicas Principi referenda salutis ipsius causa.

Et tantis est suspicionibus obnoxia, 58 ultimo supplicio afficiendi delatio, vel

vel depositio cōtra aliquem; ut quavis visum fuerit nonnullis, praeferui quemque extremo sui fati die testimonium perhibere veritatis, nullam de ijs, si quae dixerint, etiam pro alicuius innocentia detegenda, habendam esse rationem voluerint *Campagn. in cap. frequens, num. 179. Danz. de pugn. DD. tit. de condemn. pro delict. cap. 3. tom. 2. Reg. Reuer. decis. 44. lib. 1. ibiq; Reg. de Marin. Valenz. conf. 102. num. 95. lib. 2. Reg. Saufelic. decis. 238. & adeft Prag. 12. de condemn. pro delict. Hic enim summa iam iam morituri in proximum teneritudo urget; illic summum iam morientis odium in hostem; hic ut aliorum caedem avertat; illic nē solus trucidetur; hic nē moereat amicus; illic nē hostis latetetur; in utroque non levis falsitatis suspicio, in neutro veritas tuta. Vnde merito dixerim, sensisse Reg. Rouit. in prag. 6. num. 5. de recep. delinq. aientem: *Confessio eius, qui est moris traditus, nullam facit iudicium, quod confirmant Reg. Saufelic. decis. 283. num. 7. Prat. resp. crim. 23. ex num. 32.**

Quid? quod in hac hypothesi fuit 60 detrecti promissa impunitas? quae cum solius tantum Principis sit, Supremaeque Regalae, l. *Relegati, ff. de pwn.* non est praesumenda in inferiori Administro, nisi probetur concessa; atque adeo delatio hae ruat oportet, quippe quae recepta sub spe impunitatis ab illo, qui eam elargiri non poterat, *Salycet. in lucum indulgentias, num. 3. & 4. de sentent. pass. Gregor. de Magal. in 1. p. tract. de securit. ex num. 57. Reg. Carolus Tapia decis. S. G. 21. nu. 3.* corruente enim fundamento, corrui edificium, l. *namorigo, ff. quod vi, aut clam.* At esto fuerit in Comite Barbò hae potestas; certe debet intelligi in improbis sponte ad Curiam properantibus, non quidem vi, tantoque labore captis, imò & iam capite damnatis. Secus cōburamus virgas, oportet; demus laqueos flammis, in aliud opus migrent secures, fodiant lictores, latenteur perdit, iam aberunt longissimè supplicia. Nemo enim ad patibulum agendus

Tom. IV.

tam mentis inops erit, tam stultus, ut nesciat atrocissima quaeque flagitia in alterum confingere, poenasque diuertere, quò ipse euolet impunis. Nemo non, & in patrem etiam suum excaecescat: non ut in caput eius directè iram suppliciorum congerat, sed ut à suo arceat. Et ita quis optimorum ciuium esset tutus, quis domi, quis rure, quis in foro, vel in templo sederet securus?

Itaque cum neutiquam de lure de- 61 buerit denunciatio hae admitti, admissa sanè de facto, nullum penitus iudicium facit, l. *maritus, 20. ff. de quasi. Bart. in l. Imperator, ff. de stat. homin. & in l. 1. S. Diuus, & S. Antoninus, ff. de quasi. Paul. de Castr. conf. 284. viso quodam, num. 4. p. 2. Angelin. l. inter stipulantem, S. si siticum, ff. de verb. oblig. num. 4. Gramm. conf. 38. nu. 14. Anchar. conf. 24. visa inquisitione, num. 2. Luchin. de Curt. conf. 63. num. 15. Franco Brun. tract. de indic. 1. p. quasi. 2. nu. 11. perpèdens text. in l. pridem, C. de quasi. Lat. conf. 161. num. 18. tom. 1.*

Age dum, demus etiam, ritè potuisse D. Iosephi nomen deferri ab Antonio, & eius delationem admitti. Quibus nunc argumentis, quo robore sustinetur? nullis quidem, si vnam deferentis personam introspicere velimus; neque enim constat ex hoc, quia ipse detulit; secus idem esset deserte, ac damnare.

Pessimum semper fuit genus illud 62 hominum, delatores, inquam, qui tantoperè student, posthabitis, quae deberent vnicè respicere, Reipublicae commodis, vel alienae securitati iniungere, vel propriam inihiare, ut merito dixerit Tacit. lib. 4. *annual.* fuisse publico exitio repertos. *Eo sunt plerumque ingenio pradi, ait Reinhardus König. in Theatro politic. p. 11. cap. 75. ut tanquam maligni homines gratiam Principum per lacrum suum aucupentur ex calumnijs, & delationibus innocentium hominum: nec enim ad hunc usque diem, compertum est, ullum delatorem fuisse fidelem.* Hinc eos omnes Tiberius vna die iussit interimi, ut refert Ant. Dio.

H h h h

Caf-

dictum: *Compleatur examen*. Reclamauit D. Ioseph, reclamatio non fuit admissa. Hodie tandè, post datum *Monitum*, agitur de prouidendo, quòd excarceretur, & deleatur titulus.

Non omiserim hic, quòd in delatione, quam Antonius fecit Comiti, addidit: Ioannem Simonem de Ferrante Rhegicalem cymbis transuexisse quosdam suos Messanam eodem belli tempore; ac duos testes, veteres sui sodales, precibus comparauit ad id probandum. At verò in vinculis Castri Noui coniecto Ioanne Simone, vocati iidem duo testes, vt de more depositionem in Rei faciem ratam haberent, taciti synteresi intrinsecus, palam simul clauitarunt, omnia, quæ primò deposuerant, fuisse falsa; eaque perperam dixisse seductos ab Antonio Bertucci suadente, quòd hæc vna poterat ipse ratione, mendacis scilicet, impendens vitæ discrimen evadere. Quapropter absque defensionum præstito, absque causidico, operauit vlla, fuit ornatus huius Coetus ludicum suffragijs, Ioannes Simon, vinculis exutus, atque absolutus, & manauit decretum, quòd non procedatur. Equidem ex *Divo Chrysost. hom. 3. de laudib. Paul.* Talis est conditio suspitatis, vel erroris, vs etiam nullo assensente, consenscat, ac desinat. Talis autem è diuerso veritatis status, vt multis impugnationibus suscitetur, & crescat. Vnde Cic. pro *Aul. Cluent.* sic ait: Veritas enim, licet, aliquorum improbitate deprimatur, emergit tandè aliquando. & *Gland. Minois ad Alcian. emblem. 28. cap. Episcopus*, 18. dist. subdit, quòd licet labor; tandè elucetatur: quia si pramitur, non opprimitur.

Iam verò totum robur huius inquisitionis consistit in machinatione, dolis; præstigijsq; adhibitis ab Antonio Bertucci; quæ quanta, quanta sunt, mole sua ruunt, nullumque pariunt indicium; nè ad inquirendum quidè, cum in delatione plura sint mendacia, quàm verba; vsque eò delatio hæc laborat, vt in ea omnia conspici possint vitia; in deferentis persona tot defectus, vt

numerum arena maris exæquent.

Siquidem nullo penitus pacto ad mittenda erat hæc, tantùm capite damnati, denunciatio. Certo certius est, nisi vt euitetur supplicium, saltè vt differatur, soepenumero effingi diuerticula, aliàs id genus calumnias. Si enim voluit proclamare, cur tam diuturno silentio vsus est? Cur tandiù reticuit, quod tantopere flagrat nunc pandere? Quid est, quòd iste in extrema vitæ linea, tam de Reipublicæ tranquillitate laborat, quàm nuper, & viuens vsquequaque cum gratulationibus laniabat? Fallit sanè in hoc vetus illud adagium, quòd nemo repente fiat summus. En hic subitò post dictam sibi capitis sententiam, ex improbo, trucique in optimum ciuem, Patriæque zelantem euasit, *Cicero Anton.* O præclarum quidè, amantissimumq; publicæ pacis custodem, gratulatorem! Si indumento ouis vestitur lupus, non est sanè, nisi vt secutius rapiat, dissipetque; vel vt sibi ipse, quàm potest, consulat. Apertissimè hoc, & auctis quippè verbis sensit *Vlpianus in l. si quis fortè 6. ff. de pan.* Si quis fortè, ait, nè supplicio afficiatur, dicat, se habere, quod Principi referat salutis ipsius causa, an remittendus sit ad eum? Videndum est. Et sunt plerique Præsides tam timidi, vs etiam post sententiam de eo dictam, penam sustineant, nec quicquam andeant. Alij omninò non patiuntur, quicquam tale allegantes. Nonnulli, neque semper, neque nunquam remittunt; sed inquirunt, quid sit, quòd allegare Principi velint? quicquid pro salute habeant dicere? propter quod, aut sustineant penam, aut non sustineant; quod videtur habere mediam rationem. Ceterum mea fert opinio, prorsus eos non debuisse, postea quàm semel damnati sunt, audiri quicquid allegent; & *Dionysius Goshofredus ad mem. l. si quis fortè, lit. 2. ait:* Pena non differtur damnati, hoc colore, quòd quadam se habere dicat Principi referenda salutis ipsius causa.

Et tantis est suspicionibus obnoxia, 58 vltimo supplicio afficiendi delatio, vel

vel depositio cōtrā aliquem; vt quamvis visum fuerit nonnullis, præsūmī quemq; extremo sui fati die testimonium perhibere veritatis, nullam de ijs, si quæ dixerint, etiam pro alicuius innocentia detegenda, habendam esse rationem voluerint *Campagn. in cap. frequens, num. 179. Danz. de pugn. DD. tit. de condemn. pro delict. cap. 3. tom. 2. Reg. Rener. decis. 44. lib. 1. ibiq; Reg. de Marin. Valenz. conf. 102. num. 95. lib. 2. Reg. Sanfelix. decis. 238. & adest Prag. 12. de condemn. pro delict. Hic enim summa iam iam morituri in proximum teneritudo vrget; illie summum iam morientis odium in hostem; hic vt aliorum eadem auertat; illie nē solus trucidetur; hic nē moereat amicus; illie nē hostis lætetur; in vtroque non levis falsitatis suspicio, in neutro veritas tuta. Vnde meritō dixerim, sentisse Reg. Rouit. in pragm. 6. num. 5. de recep. delinq. aientem: *Confesso eius, qui est mortis traditus, nullam facit indicium, quod confirmant Reg. Sanfelix. decis. 283. num. 7. Prat. resp. crim. 23. ex num. 32.**

Quid? quod in hac hypothesi fuit
60 deferenti promissa impunitas? quæ cum solius tantum Principis sit, Supremæque Regaliæ, l. *Relegati, ff. de pœn.* non est præsūdenda in inferiori Administro, nisi probetur concessa; atque adeo delatio hæc ruat oportet, quippe quæ recepta sub spe impunitatis ab illo, qui eam elargiri non poterat, *Salycet. in l. cum indulgentia, num. 3. & 4. C. de sentent. pass. Gregor. de Magal. in 1. parat. de securis. ex num. 57. Reg. Carolus Tapia decis. S. C. 21. num. 3.* corruente enim fundamento, corrūit edificium, l. *nam origo, ff. quod vi, aut clam.* At esto fuerit in Comite Barbo hæc potestas; certe debet intelligi in improbis sponte ad Curiam properantibus, non quidem vic, tantoque labore captis, imō & iam capite damnatis. Secus cōburamus virgas, oportet; demus laqueos flammis, in aliud opus migrant secures, fodiant lictores, lætentur perdicti, iam aberunt longissimē supplicia. Nemo enim ad patibulum agendus

Tom. IV.

tam mœnis inops erit, tam stultus, vt nesciat atrocissima quæque flagitia in alterum confingere, pœnasque diuertere, quod ipse euolet impunis. Nemo non, & in patrem etiam suum excandescat: non vt in caput eius directē iram suppliciorum congerat, sed vt à suo arceat. Et ita quis optimorum eiuium esset tutus, quis domi, quis rure, quis in foro, vel in templo sedetere securus?

Itaque cum neutiquam de iure de
61 buerit denunciatio hæc admitti, admissa sanē de facto, nullum penitus indicium facit, l. *maritus, 20. ff. de quast. Bart. in l. Imperator, ff. de stat. homin. & in l. 1. S. Dims, & S. Antoninus, ff. de quast. Paul. de Castr. conf. 284. viso quodam, num. 4. p. 2. Angel. in l. inter stipulantem, S. si Stichum, ff. de verb. oblig. num. 4. Gramm. corf. 38. nu. 14. Anchar. conf. 24. visa inquisitione, num. 2. Lachin. de Corti. conf. 63. num. 15. Franc. Brun. tract. de indic. 1. p. quast. 2. num. 11. perpēdens text. in l. pridem, C. de quast. Lat. conf. 161. num. 18. tom. 1.*

Age dūm, demus etiam, ritē potuisse D. Iosephi nomen deferri ab Antonio, & eius delationem admitti. Quibus nunc argumentis, quo robore sustinetur? nullis quidem, si vnā deferentis personam introspicere velimus; neque enim constat ex hoc, quia ipse detulit; secus idem esset deferre, ac damnare.

Pessimum semper fuit genus illud
62 hominum, delatores, inquam, qui tantoperē student, posthabitis, quæ deberent vnicē respicere, Reipublicæ commodis, vel alienæ securitati inuidere, vel propriam inhiare, vt meritō dixerit Tacit. lib. 4. *annal.* fuisse publico exitio repositos. *Eo sunt plerumq; ingenio pradi, ait Reinhardus König. in Theatro politic. p. 21. cap. 75. vt tantum malis homines gratiam Principum per lucrum suum aucupentur ex calumnijs, & delationibus innocentium hominum: nec enim ad hunc usq; diem, compertum est, ullum delatorem sui esse fidelem.* Hinc eos omnes Tiberius, vna die iussit interimi, vt referunt Dio.

H h h h

Caf-

dictum: *Compleatur examen*. Reclamatio D. Ioseph, reclamatio non fuit admissa. Hodie tandem, post datum *Monitus*, agitur de providendo, quod exarceretur, & deleatur titulus.

Non omiserim hic, quod in delatione, quam Antonius fecit Comiti, addidit: Ioannem Simonem de Ferrante Rhegienlem cymbis transuexisse quosdam suos Messanam eodem belli tempore; ac duos testes, veteres sui sodales, precibus comparauit ad id probandum. At verò in vinculis Castri Noui coniecto Ioanne Simone, vocati iidem duo testes, vt de more depositionem in Rei faciem ratam haberent, cæsi synteresi intrinsecus, paulam simul clamiearunt, omnia, quæ primò deposuerant, fuisse falsas eaque perperam dixisse seductos ab Antonio Bertucci suadente, quod hac vna poterat ipse ratione, mendacis scilicet, impendens vitæ discrimen evadere. Quapropter absque defensionum practico, absque causidico, operauit vlla, fuit omnium huius Coetus Iudicum suffragijs, Ioannes Simon vinculis exutus, atque absolutus, & manqut decretum, quod non procedatur. E quidem ex *Diu. Chrysost. hom. 5. de laudib. Paul.* Talis est conditio falsitatis, vel erroris, vt etiam nullo assistente, confesceat, ac desinat. Talis autem è diuerso veritatis status, vt multis impugnationibus suscitetur, & crescat. Vnde *Cic. pro Aut. Cluent.* sic ait: Veritas enim, licet aliquorum improbitate deprimatur, emergit tandem aliquando: & *Gland. Minoris ad Alciat. emblem. 28. cap. Episcopus. 18. dist. subdit*, quod licet labores, tandem elucatur, quia si pramitur, non opprimitur.

Iam verò eorum robur huius inquisitionis cõsistit in machinatione, dolis, perstigijsquadiablicis ab Antonio Bertucci; quæ quanta, quanta sunt, mole sua ruunt, nullumque pariunt indicium, nè ad inquirendum quiddam, com in delatione plura sint mendacia, quàm verba, vsque eò delatio hæc laborat, vt in ea omnia conspici possint vicia, in deferentis persona tot defectus, vt

numerum arene maris exæquent.

Si quidem nullo penitus pacto ad mittenda erat hæc, tanquam capite damnati, denunciatio. Certo certius est, nisi vt eiecerit supplicium, saltem vt differatur, sœpenuerò effingi diuerticula, aliaque id genus calumnias. Si enim voluit proclamare, cùm tam diuturno silentio vsus est? Cùm tandiù reticuit, quod tantoperè flagrat nunc pandere? Quid est, quòd iste in extrema vitæ linea, tam de Reipublicæ tranquillitate laborat, quàm nuper, & viuens vsquequaque tam graefaelonibus laniabatur? Fallit sanè in hoc vetus illud adagium, quod nemo repente fiat summus. En hic subitò post dictam sibi capitis sententiam, ex improbo, erucique in optimum ciuem, Patriæque zelantem evasit, *Cic. in Anton.* O præclarum quiddem, amantissimumque publicæ pacis custodem, graefatorem! Si indumento ovīs vestitur lupus, non est sanè, nisi vt securius rapiat, disspiciatque; vel vt sibi ipse, quàm potest, consulat. Apertissime hoc, & aucteis quippè verbis sentit *Vlpianus in l. si quis fortè 6. ff. de pœn.* Si quis fortè, ait, nè supplicio afficiatur, dicat se habere, quod Principi referat salutis ipsius causa, an remittendus sit ad eum? videndum est. Et sunt plerique Præsident tam timidi, vt etiam post sententiam de eo dictam, penam sustineant, nec quicquam audeant. Alij omninò non patiuntur, quicquam tale allegantes. Nonnulli, neque semper, neque nunquàm remittunt; sed inquirunt, quid sit, quod allegare Principi velint? quicquid pro salute habeant dicere? propter quod, auct sustineant penam, nū non sustineant; quod videatur habere median rationem. Caterùm mea fert opinio, prorsus eos non debuisse, posteaquam semel damnati sunt, audiri quicquid allegent; & *Dionysius Gothofredus ad mem. l. si quis fortè, lit. 2.* ait: *Pœna non differatur, damnati; hoc colore, quòd quadam se habere dicat Principi referenda salutis ipsius causa.*

Et tancis est suspicionibus obnoxia, 58 ultimo supplicio afficiendi delatio, vel

vel depositio cōtra aliquem; vt quauis visum fuerit nonnullis, præsūmi quēq; extremo sui fari die testimonium perhibere veritatis, nullam de ijs, si quæ dixerint, etiam pro alicuius innocentia detegenda, habendam esse rationem voluerint *Campagn. in cap. frequens, num. 179. Danz. de pugn. DD. tit. de condemn. pro delict. cap. 3. tom. 2. Reg. Reuer. decis. 44. lib. 1. ibiq; Reg. de Marin. Valenz. conf. 102. num. 95. lib. 2. Reg. Sanfelix. decis. 238. & adeft Prag. 12. de condemn. pro delict. Hic enim summa iam iam morituri in proximum teaceritudo vrget; illie summum iam morientis odium in hostem; hic vt aliorum cædem auertat; illie nē solus trucidetur; hic nē moereat amicus; illic nē hostis lætetur; in vtroque non leuis falsitatis suspicio, in neutro veritas tuta. Vnde merito dixerim, sensisse Reg. Ronit. in prag. 6. num. 5. de recep. delinq. aientem: *Confessio eius, qui est morti traditus, nullam facit indicium, quod confirmant Reg. Sanfelix. decis. 283. num. 7. Prat. resp. crim. 23. ex num. 32.**

Quid? quod in hac hypothēsi fuit
60 deferenti promissa impunitas? quæ cum solius tantum Princeps sit, Supremæque Regalæ, l. *Relegati, ff. de pæn.* non est præsumenda in inferiori Administro, nisi probetur concessa; atque adeo delatio hæc ruat oportet, quippe quæ recepta sub spe impunitatis ab illo, qui eam elargiri non poterat, *Salycet. in l. cum indulgentia, num. 3. & 4. C. de sentent. pass. Gregor. de Magal. in 1. p. tract. de securit. ex num. 57. Reg. Carolus Tapia decis. S. G. 21. num. 3.* corruente enim fundamento, corrūit edificij, l. *nam origo, ff. quod vi, aut clam.* At esto fuerit in Comite Barbō hæc potestas; certe debet intelligi in improbis sponte ad Curiam properantibus, non quidem vi, tantoquā labore captis, imō & iam capite damnatis. Secus cōburamus virgas, oportet; demus laqueos flammis, in aliud opus migrent secures, fodiant liatores, lætentur perditij, iam aberunt longissime supplicia. Nemo enim ad patibulum agendus

Tom. IV.

tam mentis inops erit, tam stultus, vt nesciat atrocissima quæque flagitia in alterum confingere, pœnasque diuertere, quod ipse euolet impunis. Nemo non, & in patrem etiam suum excandescat: non vt in caput eius directè iram suppliciorum congerat, sed vt à suo atceat. Et ita quis optimorum ciuium esset turis, quis domi, quis rure, quis in foro, vel in templo scderet securus?

Itaque cum neutiquam de Iure de-
61 buerit denunciatio hæc admitti, admissa sanè de facto, nullum penitus indicium facit, l. *maritus, 20. ff. de quass. Bart. in l. Imperator, ff. de stat. homin. & in l. 1. S. Diuus, & S. Antoninus, ff. de quass. Paul. de Castr. conf. 284. viso quodam, num. 4. p. 2. Angel. in l. inter stipulantem, S. si Stichum, ff. de verb. oblig. num. 4. Gramm. conf. 38. nu. 14. Anchar. conf. 24. visa inquisitione, num. 2. Lashin. de Curt. conf. 63. num. 15. Franc. Brn. tract. de indic. 1. p. quass. 2. nu. 11. perpēdens text. in l. pridem, C. de quass. lnt. conf. 61. num. 18. tom. 1.*

Age dūm, demus etiam, ritè potuisse D. Ossephi nomen deferri ab Antonio, & eius delationem admitti. Quibus nunc argumentis, quo robore sustinetur? nullis quidem, si vnā deferentis personam introspicere velimus; neque enim constar ex hoc, quia ipse derulit; secus idem esset deferre, ac damnare.

Pessimum semper fuit genus illud
62 hominum, delatores, inquam, qui tanto per student, posthabitis, quæ deberent vnicè respicere, Reipublicæ commodis, vel alienæ securitati inuidere, vel propriam inhiare, vt meritò dixerit Tacit. lib. 4. annal. fuisse publico exitio repertos. *Eo sunt plerumq; ingenio pradii, ait Reinhardus König. in Theatro politiæ, p. 11. cap. 75. ut tantquam malitiosi homines gratiam Principum per lacrum suum aucupentur ex calumnijs, & delationibus innocentium hominum: nec enim ad hunc usq; diem, compertum est, vllum delatorem fuisse fidelem.* Hinc eos omnes Tiberius, vna die iussit interimi, vt referant Dio.

H h h

Caf-

dictum: *Compleatur examen*. Reclamavit D. Ioseph, reclamatio non fuit admissa. Hodie tandem, post datum *Monitum*, agitur de providendo, quod excarceretur, & deleatur titulus.

Non omiserim hic, quod in delatione, quam Antonius fecit Comiti, addidit: Ioannem Simonem de Ferrante Rhegiensem cymbis transuexisse quosdam suos Messanam eodem belli tempore; ac duos testes, veteres sui sodales, precibus comparauit ad id probandum. At verò in vinculis Castri Noni coniecit Ioanne Simone, vocati iidem duo testes, ut de more depositionem in Rei faciem ratam haberent, taci synteresi intrinsecus, pariam simul elamitarunt, omnia, quae primò deposuerant, fuisse falsas eaque perperam dixisse seductos ab Antonio Bertucci suadente, quòd hae vna poterat ipse ratione, mendacijs scilicet, impendens vitae discrimen evadere. Quapropter absque defensionum praesidio, absque caudico, operam vlla, fuit omnium huius Coetus ludicrum suffragijs, Ioannes Simon, vinculis exutus, atque absolutus, & manavit decretum, quòd non procedatur. Equidem ex *Deo Chrysost. hom. 5. de laudib. Paul.* Talis est conditio suspitatis, vel erroris, ut etiam nullo assistente, confesceat, ac desinat. Talis autem è diverso veritatis status, ut multis impugnationibus suscitetur, & crescat. Unde Cic. pro Aul. Cluent. sic ait: Veritas enim, licet aliquorum improbitate deprimatur, emergit tandem aliquando, & Gland. Minor ad Alciat. emblem. 28. cap. Episcopum, 18. dist. subdit, quòd licet laboret; tandem elucetatur, quia si pramitur, non opprimitur.

Iam verò totum robor huius inquisitionis consistit in machinatione, dolis; praestigijs; adhibitis ab Antonio Bertucci; quae quanta, quanta sunt, mole sua ruunt, nullamque pariunt iudicium, nè ad inquirendum quidem cum in delatione plura sint mendacia, quam verba; vique eò delatio hæc laborat, ut in ea omnia conspici possint vitia: in deferentis persona tot defectus, ut

numerum arenae maris exaequant.

Siquidem nullo penitus pacto ad 57 mittenda erat hæc, tanquam capite damnati, denunciatio. Certo certius est, nisi ut euitetur supplicium, saltè ut differatur, scæpenuerò effingi diuertacula, aliaquæ id genus calumnias. Si enim voluit proclamare, eum tam diuturno silentio usus est? Cur tandiù reticuit, quod tantoperè flagrat nunc pandere? Quid est, quòd iste in extremae vitae lineas, tam de Reipublicæ tranquillitate laborat, quam nuper, & viuens vsquequaque eam gratulationibus laniabat? Fallit sanè in hoc vetus illud adagium, quòd nemo repente fiat summus. En hic subito post dictam sibi capitis sententiam, ex improbo, trucique in optimum ciuem, Patriæque zelantem evasit, *Cic. in Anton.* O præclarum quidem, amantissimumque publicæ pacis custodem, gratulatorum! Si indumento ovīs vestitur lupus, non est sanè, nisi ut securius rapiat, dissipetque: vel ut sibi ipse, quæ potest, consulat. Apertissime hoc, & aureis quippè verbis sensit *Vlpianus in l. si quis forte 6. ff. de pen. Si quis forte, ait, ne supplicio afficiatur, dicat, se habere, quod Principi referat salutis ipsius causa, an remittendus sit ad eum? videndum est.* Et sunt plerique Praesidam tam timidi, ut etiam post sententiam de eo dictam, penam sustineant, nec quicquam audeant. Alij omninò non patiuntur, quicquam tale allegantes. Nonnulli, neque semper, neque nunquam remittunt; sed inquirunt, quid sit, quòd allegare Principi velint? quicquid pro salute habeant dicere? propter quod, aut sustineant penam, aut non sustineant, quod videatur habere mediani rationem. Caterùm mea fert opinio, propterea eos non debuisse, posteaquam semel damnati sunt, audiri quicquid allegant; & Dionysius Gothofredus ad mem. l. si quis forte, lit. 2. ait: *Pena non differtur damnati, hoc colore, quòd quadam se habere dicat Principi referenda salutis ipsius causa.*

Et tantis est suspicionibus obnoxia, 58 ultimo supplicio afficiendi delatio, vel

vel depositio cōtrā aliquem; ut quavis visum fuerit nonnullis, præsūmī quemq; extremo sui fati die testimonium perhibere veritatis, nullam de ijs, si quæ dixerint, etiam pro alicuius innocentia detegenda, habendam esse rationem voluerint *Campagn. in cap. frequens, num. 179. Danz. de pugn. DD. tit. de condemn. pro delict. cap. 3. tom. 2. Reg. Reuer. decis. 44. lib. 1. ibiq; Reg. de Marin. Valenz. conf. 102. num. 95. lib. 2. Reg. Sanfelix. decis. 238. & adest Prag. 12. de condemn. pro delict. Hic enim summa iam iam morituri in proximum teneritudo vrget; illic summum iam morientis odium in hostem; hic ut aliorum cædem auertat; illic nē solus trucidetur; hic nē morietur amicus; illic nē hostis lætetur; in vtroque non levis falsitatis suspicio, in neutro veritas tuta. Vnde merito dixerim, sen-*

59 sisse Reg. Rouit. in pragm. 6. num. 5. de recep. delinq. aientem: Confesso eius, qui est mortis traditus, nullum facit indicium, quod confirmant Reg. Sanfelix. decis. 283. num. 7. Prat. resp. crim. 23. ex num. 32.

Quid? quod in hac hypothesi fuit
60 deterenti promissa impunitas? quæ cum solius tantum Principis sit, Supremæque Regaliæ, l. Relegati, ff. de pœn. non est præsumenda in inferiori Administro, nisi probetur concessa; atque adeo delatio hæc ruat oportet, quippe quæ recepta sub spe impunitatis ab illo, qui eam elargiri non poterat, Salycet. in l. cum indulgentia, num. 3. & 4. C. de sentent. pass. Gregor. de Magal. in 1. parat. de securit. ex num. 57. Reg. Carolus Tapia decis. S. C. 21. nu. 3. corrumpente enim fundamento, corrumpit edificium, l. nam origo, ff. quod vi, aut clam. At esto fuerit in Comite Barbo hæc potestas; certe debet intelligi in improbis sponte ad Curiam properantibus, non quidem vi, tantoque labore captis, imò & iam capite damnatis. Secus cōburamus virgas, oportet; demus laqueos flammis, in aliud opus migrent secures, fodiant liatores, lætentur perdicæ, iam aberunt longissimè supplicia. Nemo enim ad patibulum agendus

Tom. IV.

tam mentis inops erit, tam stultus, ut nesciat atrocissima quæque flagicia in alterum confingere, pœnasque diuertere, quod ipse euolet impunis. Nemo non, & in patrem etiam suum excandescat: non ut in caput eius directè iram suppliciorum congerat, sed ut à suo arceat. Et ita quis optimorum ciuium esset tutus, quis domi, quis rure, quis in foro, vel in templo sederet securus?

Itaque cum neutiquam de lure de-
61 buerit denuntiatio hæc admitti, admissa sanè de factis, nullum penitus indicium facit, l. maritus, 20. ff. de quæst. Bart. in l. Imperator, ff. de stat. homin. & in l. 1. S. Diuus, & S. Antoninus, ff. de quæst. Paul. de Castr. conf. 284. viso quodam, num. 4. p. 2. Angel. in l. inter stipulantem, S. si stichum, ff. de verb. oblig. num. 4. Gramm. corf. 38. nu. 14. Anchar. conf. 24. visa inquisitione, num. 2. Luchin. de Curt. conf. 63. num. 15. Franc. Brun. tract. de indic. 1. p. quæst. 2. nu. 11. perpēdens text. in l. pridem, C. de quæst. Lat. conf. 161. num. 18. tom. 1.

Age dūm, demus etiam, ritè potuif-
se D. Iosephi nomen deferri ab Antonio, & eius delationem admitti. Quibus nunc argumentis, quo robore sustinetur? nullis quidem, si vnā deferentis personam introspicere velimus neque enim constat ex hoc, quia ipse derulit; secus idem esset deferre, ac damnare.

Pessimum semper fuit genus illud
62 hominum, delatores, inquam, qui tantoperè student, possiduerint, quæ deberent vnicè respicere, Reipublicæ commodis, vel alienæ securitati inuidere, vel propriam inhiare, ut meritò dixerit Tacit. lib. 4. annal. fuisse publico exitio repertos. Eo sunt plerumq; ingenio pradii, ait Reinhardus König. in Theatro polit. p. 11. cap. 75. ut tantquam malitiosi homines gratiam Principum per lacrum suum accupentur ex calumnijs, & delationibus innocentium hominum: nec enim ad hunc usq; diem, compertum est, ullum delatorem sui esse fidelem. Hinc eos omnes Tiberius, vna die iussit interimi, ut referant Dio.

H h h h

Caf-

Cassius, lib. 58. Xiphilin. ex Dione in Tito, & dixi in ritu 272. sub num. 6. vers. alij verò, tom. 3. addo Dom. Reg. de Philippo differt. ffsal. 3. ex num. 25. ad 35. omnes vno tempore Titus Vrbe interdixit: contrà omnes, læsis licentiam dedit Constantinus, seueritatem Iudicum implorare ferro districtam, Imper. Const. in homines, C. de delat. lib. 10. Excreuerat enim eò vsque hæc delatorum libido, vt ingemuerit sui temporis mores, Seneca lib. 3. de benef. his dictis: Nostri seculi exempla non prateribo. Sub Tiberio Casare fuit accusandi frequens, ac penè publica rabies, qua omni ciuili bello grauius togatam Ciuitatem confecit. Excipiebatur ebriorum sermo, simplicitas iocantium: nihil erat tutum, omnis sciendi placebat occasio: nec iam Reorum expectabatur euentus, cum esset vnus. Dicebat Quintilian. Accusatoriam vitam viuere, & ad deferendos Reos premio duci proximum latrocinio est, lib. 12. cap. 7. quem refert Borell. p. 2. summ. decis. tit. 15. num. 358.

At Antonius nulla fide dignus est: neque vt delator, neque vt testis: Quis enim ferat, quempiam delatorem esse, ac testem, Nell. à S. Gemin. in tract. de testib. num. 30. Specul. in tit. de testib. vers. quod ipse, Rolan. à Vail. conf. 98. viso processu. Nequit vnus, & idem duplici munere decorari. In qualibet causa, prater Iudicem, delatorem, ac Reum, testes requiruntur, cap. forus, S. in omni quoque, de verb. signif. Non est igitur testis delator. Tacitus lib. 5. annal. loquens de Ephicari à Proculo accusata in coniuratione Pisoniana, & sub Netone: Indicium, ait, irritum fuit; nam cum indice composita nullis testimoniis inuicem facili confutauit, & inferius contra Secueinum: Indicium labanisse Milicibi, qui se pariter indicem, & testem faceret. Hinc delatoris depositionem nullius roboris, appellat Sard. conf. 132. vers. quarto deliberatur, non integram, Aretinus in l. testamenta omnia, C. de testam. nulla prorsus fide dignam, Paulus de Castro consil. 148. visis, col. 3. vol. 2. quem

seclatur Corn. conf. 329. col. 3. lib. 1. & conf. 5. col. fin. lib. 2. Granet. conf. 6. plur. videnda, num. 76. Girz. conf. 2. num. 13. & conf. 16. num. 1. & 2. Mascard. de probat. conclus. 26. nu. 7. & conclus. 507. nu. 1. Bertaz. conf. 251. nu. 103. Guazzin. ad defens. reor. tom. 2. defens. 29. cap. 19. ità quòd non solum non satis sit ad condemnandum, sed nè ad inquirendum quidem: maximè quando agitur de graui præiudicio, Abb. in cap. omni, de testib. col. 3. vers. pone ergo, nu. 4. Gemin. in cap. cupientes, S. si verò, de elect. in 6. Bertaz. conf. 251. num. 103. Afflict. in Consil. humanitate, num. 30. Iodoc. tract. crim. de probat. test. tit. 5. num. 22. ne fas sit cuique, optimum quemque, aliqua ignominie nota inuere. At quodnam præiudicium maius reperiri potest, quàm aliquem respergere labe criminis Maiestatis, qua ob dictum vnus improbi tota progenies contabescat? quxnam iactura, peior, quàm ex me. Acio vnus probum Ciuem macula Maiestatis, nullo vnquam tempore delenda, pollui? & plenius scripsi alia in hypothesi, de qua memor sum in Commentar. ad Rit. M. G. 274. ex num. 100. lib. 3. & 101. in fin. post R. Capp. Letr. decis. 179. num. 38. lib. 2. Addo Decian. respons. 93. sub nu. 25. vol. 2. Thorin. Crer. indic. alleg. 34. num. 25. Guazzin. defens. reor. 29. cap. 19. de Rubis certam. forens. 9. n. 12. 64 ibidemque indicauit, Iura hoc adeò abhorre, vt voluerint, primum testem examinatum absque quæstela, nullam fidem facere, cum pro denuncia-tore habeatur; rectissime propterea, Iodocus Dambouderius, videndus in prax. crim. cap. 50. num. 22. elamat contrà animas Indicum, horum testimonium depositiones recipientium.

Atque vt elarius innotescat, nullius fidei esse huius iniquissimi delatoris indicium: Vel supponitur, inquam, patratum hoc crimen, nel non? Si non, igitur conticescat Fiscus, quia est in-65 nocens. Si supponitur, (quod longè secus est) & delatori huic nulla fides habenda, quia esset socius criminis; & socio criminis nullo modo creden-
dum,

dum, vt infra. Eſſet nempe ſocius, quum non reuelaret exemplū. Non enī eſt ſine crimine proclamatio ſera, *Aſſiſt. in Conſtit. corruptela, num. 7. ex text. in l. gniſſimis, ad l. l. Maieſt. & in l. inſtaſ, C. de iure ſiſſe. lib. 10. in l. ſi in tempora, C. de ſide inſtrument. Anus meus ad Gramm. deciſ. 28. num. 15. Reuert. deciſ. 41. Valenz. conſ. 163. num. 42. lib. 2.* etiam ſi vnica tantū inter ſcientiam, ac delationem clabatur hora, *Larr. deciſ. 65. num. 86. ex Dec. in l. viam, num. 10. ſſ. certum pet. Ne-guſant. reſponſ. quaſt. 271. num. 32. Me-mos. de arbit. lib. 2. caſ. 220. num. 47. Cappye. Latr. conſul. 6. num. 138. & 182. Farin. quaſt. 116. S. 3. nu. 155.* In exordio inhiſtæ factionis prodenda erat inhiſta factio. Tacens aliquantiſpēr impioſ hoſce conatus, ſectetur ſc particeps. Crimen eſt eo ipſo, quod conſecruit crimen. Itā ait *Vlpianus l. C. in l. ſi quis fortē, ſſ. de pœn. Magis eſſe puniendos eos, qui tandiū conuincerunt, quod pro ſalute Principis habent ſe dicere, neque enim debebant tam magnam rem tandiū tacere.* Pandunt igitur Iu-

66 ra, quod præſumatur ſocietas, ſi illud quis non reuelat; cum eadem, imò æcriori poena non reuelantem pleccant, quā Reum ipſum. Nec deſunt, & priſcorum, & recentiorum exempla. Themistocles, vt ait *Diodorus Sicul. lib. 11.* quia non detexit ſtatim nefariam Pauſaniæ conſpirationem, capite inconfulte mortē poenas perſoluit. Philotas, cum impiam in Alexanderum coniurationem contexiſſet aliquandiū, vltimo ſupplicio ab eodem Alexandro affectus eſt, *Q. Curt. lib. 7.* Recentior alia, & recentior, *Guicciardi lib. 3. & lib. 13. hiſtor. Olmburger de reb. pub. turb. ſedan. pag. 428.*

Et licet aliquando, vt maluerunt 67 nonnulli, conſeſſio ſocij criminis faciat indicium aliquod ad inquirendum, *Gramm. conſ. vnic. poſt deciſ. ex nu. 71. Sanſelic. deciſ. 381. num. 1.* & alij apud *Prat. reſp. crim. 26. num. 41.* omnes tamen vno ore conueniunt, quod ſi conſeſſio non ſit coacta, ſed ſpontanea, nullius ſit roboris, ac momenti, *Salyc.*

in l. ſin. nu. 20. Code accus. Gramm. conſ. 35. nu. 12. & deciſ. 28. nu. 11. Menoch. de arbit. cent. 5. cap. 474. nu. 56. Conſil. Prat. reſponſ. crim. 23. n. 35. & Maſcard. de probat. concl. 1318. num. 43. hæc ait: *Supra poſita limitationes non procedunt, quando ſocii criminis conſocios ſpondit, & non interrogatus nominaret, quem admodum dicimus de teſte, qui ſe ſpontē obtulit, quod nullum faciat indicium, Gramm. conſ. 35. num. 22. & conſ. 21. num. 5. Rimin. iun. conſ. 105. num. 3. inter conſ. crim. diuerſ. lib. 4. cum pluribus, quos congerit Maſcard. loc. cit. ſequitur Campagn. in cap. de frequenſ, & eſſanata, Caroli l. Boſſ. in tract. crim. tit. de oppoſ. contr. teſt. num. 21. ex text. in l. non omnes, ſſ. de re milit.*

Hic autem tam verum eſt, quod 68 fuit ultionea conſeſſio, imò quod illam fecit ſub ſpe impunitatis, & dicitur corruptus, cit. l. non omnes, S. ſin. ſſ. de re milit. Boſſ. de oppoſ. contr. teſtes, num. 21. Farinac. quaſt. 43. num. 192. & alij à me adducti in cit. rit. 274. num. 108. Audiamus Farinacem cit. loc. ſic dicentem: *Secundo autem in caſu in reuelante propter impunitatem ſibi à Iudice promiſſam, multo minus reuelans probat contra ſocios, quos nominat, quia dicitur corruptus promiſſione impunitatis ſibi à Iudice facta, & propterea nihil ei credendum eſt, niſi id, quod dicit, aliundē probauerit, mem. l. non omnes, S. ſin. ſſ. de re milit. Boſſ. loc. cit. Loquuntur hic Farinacens, & Maſcardus, quando ſocius, iam captus examinatur à Iudice; & de re, de qua haberetur examen; & quærent Iuriſconſulti, fuerit nē de eo, quod ſocius deponit, interrogatus, an non, à Iudice? A re autem noſtra omnis abeſt hæſitatio. Antonius enim non, dum ſubeſſet examini, vllum nominavit, & de eo, de qua, quaſtio habebatur ſed poſt dictam ſibi capitis ſententiam, & de re penitus impertinente ad illud crimen, pro quo aſſiciendus erat vltimo ſupplicio. Quis dubitet, id eum egiſſe, vt poenas arceret à ſuo capite, vt extremum ſui fati diem declinaret?*

Vltrā quā, quod improbiſſimus
H h h h 2 69 hic

69 hic delator est periurio, falsitatisque obnoxius, adeoque infamis: *Periurij enim pena divina exitium est, humana dedecus*, ait Cic. lib. 2. de legib. quo dictum videtur Claud. Cantuari. conf. 75. num. 11. Tiber. Decian. tract. crimin. lib. 7. cap. 12. num. 9. vel. 2. Periuro autem non credendum, cap. sicut, cap. testimonium, de testib. Borrell. latè post alios par. 1. summ. decis. iii. 62. ex num. 68. & par. 2. iii. 15. ex num. 152. Clar. 8. peritium, nu. 7. Vlpell. conf. 27. nu. 1. & conf. 76. num. 5. nec in crimine Maiestatis, Crauet. conf. 6. num. 58. Talem totus Regiæ Iunctæ Coetus de Statu eum expertus est, quando Ioannem Simonem de Ferrante Rhegiensem ab eodem denunciatum, vt in facti serie recensuimus, quod cymbis imposuisset sues trahendos Messianam eodem nefariæ seditionis tempore, vinculis restrictum, atque examinatum cum Monitus, absolui iussit, & innocentem declarauit, quia iam testes, qui Antonij præcibus seducti contra eum deposuerant, ratificandam aliquando cordis scrupulo, proclamauerunt apertè, eum esse innocentem, & omnia, quæ deposuissent, fuisse falsa. Imò & peculiari Excellētissimi Domini rescripto ad eiusdem Cuiusmodi Rhegij gubernium cuectus est. Vtrumque, tam D. Iosephum, quam Io: Simonem vnus, & idem delator detulit. Vnica fuit denunciatio, vnicus actus, iusiurandum vnicum. Vel in vtroque delator fuit veridicus, vel in neutro? Non vterque religioni huius Regiæ Iunctæ vnus est Reus: nam alterum absoluit. Neuter igitur dicendus est Reus, atque alter absolueudus est. Nec potest dici partim vera, partim falsa denunciatio iurata, cum fuerit actus, delatio, ac iuramentum indiuiduum. Imò fuit nè partim falsa delatio? ac tota falsa dicenda est: Quia mendaci homini, nè verum quidem dicenti credere solemus, ait Cic. de diuin. Et ubi quis semel perauerit, ei credis postea, etiam si per plures Deos iures, non conuenit: quia qui semel à veritate deflexit, hic non maiori religione ad peritium, quam ad menda-

ciam perducit consuevit, scribit idem Cic. pro C. Rabir.

Falsus propterea in vna re, in omnibus censetur falsus, Bertaz. conf. 106. nu. 14. conf. 156. nu. 1. & conf. 71. num. 28. lib. 1. Giurb. conf. 91. num. 25. Felis. alleg. 46. num. 39. p. 1. Guazzini. defens. 25. cap. 1. num. 23. Farinat. conf. 114. num. 27. & conf. 169. num. 9. Giarezell. decis. 81. Prat. respons. crim. 3. num. 51. Probantque hoc optimè Vlpian. in l. si in crimen, 70. Sijdem, de accusat. & Arian. in l. non omnes, §. à barbaris, ff. de re militi. In Antonio autem non tota eius vita percurrenda est, vt suam falsitatem aucupemur. Sistamus in hac delatione. Qui detulit Io: Simonem de Ferrante, iam innocentem declaratum, ille idem detulit D. Iosephum.

Omitto, quod Antonius est homo 71 criminosus: Testimonium, ait Gregor. in cap. testimonium, cap. super eo, de testib. cap. constituimus, 3. q. 5. c. i. cui ab aduersa parte opponitur crimen, meriti reprobatur in criminali causa, sine civili, si in ipso crimine perseueret; & confirmant Paul. Merend. conf. 31. nu. 13. Bertaz. conf. crim. 41. nu. 6. vol. 1. Petr. Gregor. syntagm. iur. vn. lib. 48. cap. 13. sub num. 30. Gramm. voto 22. nu. 3. & 4. conf. crim. 35. num. 29. conf. 38. nu. 7. conf. 58. num. 2. Mansuet. in praxit. de testib. sub num. 11. Dambouder. in prax. rer. civil. cap. 186. sub num. 34. Rimin. sen. conf. 385. num. 54. vol. 2. Marian. Soc. iur. conf. 88. num. 11. vol. 2. Alber. de Maletis Papiensis, de testib. cap. 3. num. 9. Quod hic fuerit criminibus plerisque irretitus, & perseueret, non est, vt multum elaborem ad probandum. Illud vnum dicam: tot fuit sceleribus coinquinatus, vt vltimum supplicium, necesse, imò parum fuerit ad eius emendationem.

Variis: Varietatem crediderim facile 72 cillime adesse, etiam in legis dispositionibus ictu oculi, nulloque negotio deprehendent Domini Iudices sua ingenij perspicacitate; sicut enim veritas, quæ semper est sibi consona, Io: Salisber. lib. 2. cap. 27. maligna-

gnantium calliditate nequit obscurari omnino: nam *Veritas rerum, hominum denominatione non mutatur*, ut dixerat *Iurisconf. in l. si quis forte, ff. de cast. pecul. l. illicitas, §. veritas, ff. de off. Prator. l. cum falsa, C. de iur. & fall. ignor.* Itā tegi falsitas omnino nequit, quin appareat. At Deus clargitur iura dicturis lumen quoddam maius promuneris magnitudine, ut maximè verum à falso sciant discernere.

- Pauperis & quāvis multis gaudet
73 privilegijs paupertas; exploratum tamen est, eam virgere non raro ad patrandas res indignas feceri enim proclivis egestas, *Silius lib. 13. & lucri causa periculum facile admittit, cap. 7. quast. 1. l. 3. ff. de testib. & Aristoteles Rhet. ad Alex. cap. 15. de quo etiam Farin. quast. 57. Pauperes*, inquit, *incrimendacj suspicioni obnoxij testificando*
74 *existant.* Atque hinc est, egenos non creandos Civitatum defensores, *Aush. defensorib. in princ. eam quippe tradidit rationem Aristoteles 2. polit. Quia multoties contingit, homines valde pauperes in hac potestate constitui, qui propter egestatem venales sint.* Scipio Aemilianus, cum Serv. Sulpicius Galba, atque Aurelius Cotta Coss. contenderent in Senatu, ut aduersus Viriatum in Hispaniam mitteretur, ac magna inter P. C. dissensio esset; quodnam eius sententia inclinaret iam, expectantibus: *Neutrum*, inquit, *mibi mitti placet, quia alter nihil habet, alteri nihil est satis, ut apud Valer. Max. lib. 6. cap. 4. vide Tirag. de Nobil. cap. 3. & Zyp. 1. de ind. 33. aequè malam licentis Impetij magistrum iudicans inopiam, atque avaritiam; quo dicto, ut neuerin Provinciam mitteretur, obtinuit.* Hinc Iura, pauperis, ac mendici depositionem reformidant, *l. 3. verbo egenus, ff. de testib. Dambouder. in Enchirid. crim. tit. de reprob. test. nu. 17. & in prax. rer. civil. cap. 86. num. 12. Bertaz. conf. crim. 284. num. 9. & conf. 338. num. 4. vol. 2. Gomez var. cap. 12. num. 18. Gramm. conf. crim. 58. num. 11. Crau. conf. 249. nu. 11. Cephal. conf. 250. num. 33. vol. 2. Laderch. conf. 181.*

num. 10. vol. 1. Cardin. Millin. decif. Rom. 194. nu. 2. in recollet. à Farinac. Card. Lancelott. iun. decif. Rom. 138. nu. 4. eod. vol.

Vilis: Quid autem non cogit vilitas? *Bona opinionis*, ait *Imperator in Anth. sancimus, de testib. esse oportere testes, & non quosdam artifices, neque vilissimos, neque nimis obscuros ad testimonium procedere;* quandoquidem neque egentes, neque nimis obscuri, nisi appareat, eos honestè vivere, integra fide esse, censentur, *Farin. quast. 57. Gramm. conf. 26. num. 30. Bertaz. cit. conf. crim. 258. num. 42. de Amicis conf. 9. num. 7. & conf. 127. nu. 20. Greg. cit. tit. 13. num. 25.* Quamobrem Cicero de Amic. vilem hominem, ac fallacem; *Liuius lib. 5. ab Urb. vilem auctorem, ac non satis fidum, synonima putarunt;* maximè si egestas, & obscuritas adsint, tunc prorsus audiendi non sunt, *Farinac. cit. quast. 57. Roman. conf. 382. nu. 5. in fin. Anchor. conf. 64. Aretin. conf. 14. num. 16. Granetti. conf. 149. sub nu. 11. plenè Soc. nepos conf. 189. ex num. 33. vol. 2. Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. cas. 96. num. 7. & 8. Card. Paris. conf. 54. num. 57. vol. 4. Rolà Vall. conf. 63. num. 34. vol. 2. de Amic. conf. 127. num. 23.* Vilisque persona dicitur omnis ille, qui homicidium, aliudve grave scelus perpauit, *Bal. in Anth. si dicatur, ult. col. C. de testib. ex l. 1. C. ubi Senat. vel clariss. Afflict. in Conf. prosequentes, nu. 8. de pugn. sublat.*

Rusticus, atque abiecta, infimaque
76 conditione natus: Sunt rustici diminutæ fidei, & suapte natura, versuti, arrogantes, & vltionis cupidi, & ij, quibus tanquàm alienæ felicitatis impatientibus assidue intentus est animus Nobilitatis extinguende, *Laurent. Sylvan. conf. 61. num. 33. ut verque status fiat æqualis, lor Segura Danalos in direct. indic. Ecclesi. p. 1. cap. 2. num. 2. ex Sarmien. lib. 4. select. cap. 16.* Illorum propterea testimonia in Cives bonæ famæ irrita esse, confirmant *Marsh. conf. 73. num. 18. Reg. Tap. iur. Regni lib. 5. tit. de duell. Gramm. vol. 6. nu. 21. & alij penes Prax. respons. fiscal. 23. nu.*

90. quod Conditores nostrarum Consuetudinum decrevere, in *Consuet. in causis, de testimon. rusticor.* & quamuis sermonem habeant, si agatur pro causa civilis fortiori ratione pro criminali; colligiturque optime alienis rusticorum animus à Nobilibus. Hinc *Consuet. Regni prosequentes, de pugn. sublat.* (cuius meminit *Gramm. dec. 24. num. 5. & decif. 104. sub num. 24.* quem laudo in *rit. 270. sub num. 79. lib. 3.*) condita à Friderico Imperatore, loquuta est clariùs de causis capitalibus, præscribens, nullum villicum, villanum, vel vilis conditionis, contrà Nobiles posse induci in testem, & licet coarctet in crimine læsæ Maiestatis, in quo, & inhabiles testimonia perhibent: vt sunt famosi, milites, mulieres, serui, liberi, l. si famosi, 7. in princ. §. serui, ff. ad l. l. l. Maiest. Boceri de crimin. Maiest. cap. 4. num. 16. Decian. tract. crim. lib. 7. cap. 44. attamen id procedit, quando in huiusmodi teste inhabili, vnus adest defectus, non plures, vt infra vberius.

77 Omnem tamen tollit hæsitacionem in hoc tam abhorrito crimine *Henricus Imperator*, statuens peculiari lege in cap. 1. tit. quot testes sint necess. ad prob. feud. ingrat. quod non minus quinque testibus illud probetur, qui summæ, atque integræ opinionis existant; nè, inquit *Iacobus de S. Georg. in necess. feudali verbo, distique Vasalli promiserunt non committere felloniam, num. 55. post Bald. in mem. cap. 1. viles, & deploratæ vitæ testes tanti valent contrà virum nobilem.* Ob quod feminas quoque acceti, plures scripsere, *Decius in cap. quoniam contra, num. 9. de probat. & in l. 2. num. 36. ff. de regul. iur. Mascard. concl. 764. num. 2. de probat. lib. 2. quos laudat Schrader. de feud. 2. p. partis 9. sect. 13. num. 18. & 19.* Cœterum communiiori calculo Doctorum, potissimum feudistarum, ac omnibus Imperatoribus approbata est hæc *Henrici Cōstitutio, Bald. Aluar. Hotoman. & ceteri in ind. cap. 1. Iacob. de S. Georg. mox citat. loc. Natta conf. 174. num. 23. vol. 1. Brun. conf. 114. num. 293.* quod est

10: *Iacobi de Leonardis, Zasius in episthem. feudor. p. 10. num. 108. Ripa in l. fin. num. 197. Cude reuoc. donat. Gnid. Papa decif. 180. de Benedictis in cap. Raynantis, verbo in cod. testamento, il secundus, sub num. 14. & 15. de testam. alique apud Schrader. cit. loc. num. 10. & 11. quidquid aliter voluerit Accursius in cap. 1. §. si voluerit, verbo, & hoc probatum fuerit, de Capitan. qui curiam vendidit; cumq; sequitur Isernia ibidem, num. 4. ea ratione illam nempe in plebisque feudalibus consuetudinibus minime insertam inueniri; quos merito II. CC. cœtus reprehendit, è quorum numero sunt *Iacobus de Aluaro, Iacob. de Belnif. in cit. cap. 1. §. si voluerit, post Nicol. de Neap. Iacob. de S. Georg. memor. loc. num. 55.* adeo vt sententiam contrà ipsam Constitutionem latam, absque scilicet quinque testibus omni exceptione maioribus, ipso iure evidenti subiacere nullitati, scripserit noster *Matthæus de Afflicto, acerrimus Maiestatis defensor, in cod. cap. 1. num. 6.* quem sequitur *Ludolphus Schraderus in dic. sect. 13. num. 17.**

78 Non mirum, si generalitèr Doctor res, de huiusmodi facinoris probatione loquentes, exegerunt pitidissimas probationes: tùm quia scelus tam dirum, tam atrox, vix in hominis mentem cadere posse, credant Iura; tùm quia cum parentur Maiestatis Reis laquei, secures, perennis infamia, ac totius non modò Ciuitatis, sed Regni nota, par est, vt illæ sint luce meridiana clariore, & per suos, vt in cœteris criminibus, dirigendæ gradus, *Cranett. conf. 262. Bertax. cōf. 92. lib. 1. & Additio. Quod Tiraquellus ad Alex. ab Alex. cap. 1. lib. 5. dier. genial.* aduertit iniquiens: Sed nec quantum ad criminis læsæ Maiestatis vlla lex est, quæ ex sola suspitione Ream puniat, neque id rationi, aut iuri congruat: sed potius quod grauius, atrociusque id crimen est, grauius idè, & acerbius vindicandum est, & in noxam ipsam, & in liberos, & in familiam, eò illius probatio clarior, & certior esse debet, arg. l. vltim. Cude probat. Propterea Thodoricum Gothorum

rum Regem, tradit *Daniel. Moller. lib. 3. Semestr. cap. 17.* confectum dolore occubuisse, quod Symmachum, & Boetium, non bene expensis, trutinatisque probationibus, ut in cæteris delictis fieri consuevit, morti addidisset. Quamvis enim in odium huius faci-
 79 noris, testes, qui in cæteris criminibus repelluntur, admittantur; hoc tamen quodam inquirendum, & in vinculis suspectos coercendos procedere, non ad poenam inferendam, scripsere *Simanc. in cap. si, num. 10. de hær. Farinac. quæst. 118. num. 83. Mascard. de probat. conclus. 855. num. 9. Scacc. de iudic. tom. 1. quæst. 59. num. 6. & 10. Gig. quando, & per quos, quæst. 3. 7. & 24. Decian. cap. 45. num. 4. lib. 7. & alij ex sex. in cap. per tuos, vers. sales igitur, de simon. adduntque, citrà controuersiam requirit testes omni exceptione maiores ad probandum indicia, & adminicula; regulamque ex aduerso militare, cum agitur de probando principale delictum, *Bal. & Salyc. in anth. si dicatur, C. de testib. Boff. in prax. tit. de crim. l. si. Maieft. num. 108. Muscatell. eod. tit. à num. 22. Mascard. concl. 462. num. 38. Scacc. tom. 1. quæst. 45. num. 9. Decian. lib. 7. cap. 37. num. 44.**

Quid igitur dicendum in hac hypothesis, in qua nulla sunt indicia ad inquirendum, nè leuissima quidem inuoluta suspicio. Et tamen verum est, quod nequissimi illius Delatoris inuenta, tam diu in carceribus detentus D. Ioseph moretur, non sine maximo, atque maximo suæ rei familiaris, & existimationis detrimento.

Detulit inuersionem: siquidem, æquis erat D. Ioseph, ut tantam Rhegium tradendi molem potuisset mouere; quas copias, quod præsidium habebat? Vir quidem pro sui conditione pauper, bonisque, & hominum adhærentia carens. In hoc utique diues: nempe in Regem obseruantia.
 80 Dicebat propterea *Iohannes Imola in cap. auditis, 12. coll. in fin. de presumpt.* non esse de facili credendum id, quod facile fieri non est credendum.

Inuersionem: nam qua ratione, rem

tanti ponderis, homini tam vili, qualis est Antonius, crediturus fuisset? & cur non timeret, nè sua arcana reuelaret is, si eum persequi contendat?

Inuersionem: quia si delator detulit, D. Iosephum paratos habuisse Rhegij, & in eius vicinio, homines militaturos pro Gallis, quando decreuissent Rhegium inuadere: unde hoc, quod licet diligentissime inquisierint duo vigilantissimi Administri, non inuenerint ex tot modò millibus paratis vnum, qui apparatus asserctum, vel deponat, vel fenserit, vel dicat audiuisse? Cur conarum hunc detexit supremo suæ vitæ articulo, tantum quid occultum, & sibi vni notum; tantum id denique, ex cuius delatione ritè ultimum sibi supplicium remitti promereret. Ex tot hominibus armatis, quis est tandem, cui D. Ioseph allocutus fuerit, quem instruxerit, vel saltè tenuerit? ut Rhegium, quæ Vrbs fortissima est, eoque præsertim tempore copiis nostratum munita, inuaderetur, jam non satis erat parua gens, sed agmina oportebant. Vbi sunt isti milites, ista præsidia, ista agmina? nè vnus quidem post tot diligentias repertus est, præter Antonium. Verè mirabile fuisset, quod tot millia hominū concurerint.

Inuersionem: quia qua mente imperterrita ductus; qua, ut ità dixerim, brutali stultitia captus, voluisset mittere D. Iacobo Aternæ ductori per duellum notum suis stabulis equum; ut eo Messanæ certè cognito, & ipse perduellionis erimen participasse, inficiari non potuisset. Præterquamquod equus, cui nomen erat *Marchese*, iam diu, & multo ante Messanæ tumultum pericrat, ut omnes norunt.

Inuersionem: quia tandem, cæteris posthabitis, quod D. Iosepho habenti matrem, familiam, consanguineos; feuda, ac bona, in animo esse poruerit tam immane patrare facinus. Vocarem cum infancem, & plus nimio prodigum suæ personæ, & æris; hoc est, parum curantem suam vitam, ac bona subijcere tanto discrimini; quo quid ab-

absurdius? Ad quod apprimè condu-
cit, quod pendendū eximius rerum
criminaliū enucleator *Thomas Gram-*
maticus *decif.* 28. num. 1. in quodam
mandatario dicens: *Cuius enim rectè*
sentientis indicium comprobaret, aut ve-
rum, aut verisimile esse posse affirmaret,
ut mandataris aded ignarus, & mente
captus reperiri possit, qui se tanto peri-
culo pena corporalis committere aude-
ret? certè nemo, ni fallor. Accedit,
quod prodendus erat REX noster,
(quem Deus diu seruet) tanta in om-
nes præditus clementia, ut fons sit
gratiarum; à quo nullo grauamine,
molestia nulla affectus dici poterat de-
latus, imò pluribus beneficijs tū ip-
se, tū sui maiores aduocati; at prodi-
ctio non committitur, nisi in inuisum,
Carn. conf. 156. *in fin. circa medium, lib.*
3. quo argumento in huiusmodi deli-
cto vituit. Symon Graneta in peregrino
consilio 6. num. 21. & 22. lib. i. ibi:
Sed Princeps accusato inuisus non erat,
nec probatur, quòd ante fueris in aliquo
molestatus Rens per Principem, nec quòd
susceperis à Principe damnum aliquod.
Et deferenti inuicissimilia, nulla fi-
81 des est præstanda, ità couent *text.*
in l. 3. & l. milites, C. de quæst. cap. xxi.
verisimilia. de præsumpt. Afflict. decif.
345. Caball. resol. 23. num. 4. *Gramm.*
voto 14. & 22. *Mascard. de probationi*
conclus. 1370. num. 1. *Escob. de puris. &*
nobilis. prob. p. 2. quæst. 19. §. 11. num. 11.
& §. 12. *et num.* 9. *Episc. Barbof. integro*
axiom. 213. & loco 121. *Reg. Valenz.*
conf. 92. num. 211. & *conf.* 97. num. 2.
lib. 1. *Confil. Prat. respons. crim.* 11. nu. 7.
resp. 26. num. 12. & *resp.* 29. num. 24.
ibi: Si præstita fuerint ex tanto scelere
argumenta, ut videantur accedere ad
verisimilia causa criminalis, & alibi: Sed
argumentis primū verisimilibus; et-
tiam si restes sint plures, decreuit post
alios *Rota Perusina Maceratens. conf.*
70. num. 4. Dec. conf. 94. *Mascard. con-*
clus. 1360. num. 13. *Farinac. de testib.*
quæst. 62. nu. 320. & *quæst.* 65. *et n.* 144.
nec non Romana tredecim contestes
reiecit in *Perusina laudi*, die 23. Ia-
nuarij 1614. coram *Cardin. Verospio*,

quam *decif.* laudat *Vermigli. conf. crim.*
74. num. 4. & quod verisimile non est,
nec præsumendum est; præsumptio-
83 nes enim non parit, nisi verisimilitu-
do, *Balin cap. 1. §. si quæ de feud. guard.*
& propterea *Balin l. 1. & in l. quicum-*
que, C. de seru. fugiti. & ibi Bar. Giurba
conf. 71. num. 18. *Gramm. vot.* 14. & 22.
& *decif.* 28. num. 1. *Vin. decif.* 199.
num. 1. *Ciarlin. cap.* 83. nu. 31. *Farinac.*
de falsi. quæst. 253. num. 176. *dixere,*
id, quod distat à verimilis, esse falsitatis
imaginem. Ac tanti est roboris ad
probandum verisimilitudo, ut *Tullius*
eloquentiæ parens, totam suam pro
Deiotaro orationē ex verisimili com-
posuerit: quæ de re latè scripsi *in rit.*
265. num. 26. & in rit. 274. num. 111.
lib. 3.

At cūr, inquiet aliquis, si tot sint
in toto Orbe terrarum, capita, hunc
criminator est *Antonius*, non alium?
nonne hoc olet aliquam suspicionem?
Nè minimam profectò? Cum hoc en-
nim erat sibi capitalissima inimicitia,
non ità cum alijs. Voluit scelestissi-
mus hic vna fidelis, (ut aiunt) duos
parietes deatbare; vno telo duas aues
interficere. Hic opus artificis, vel ve-
natoris elueet. Voluit, inquam, vno,
eodemque dolo, & à se auertere, & in
hostem intendere eadē periculum:
Studit, ut in foueam candem, quæ sibi
parabatur, caderet inimicus; fortas-
se nè diceretur, quòd vltio esset,
offensa, vel minor, vel maior. Quis
84 autem neget, inimicum iugiter stru-
ere insidias inimico. l. 1. §. propterea *affide*
quæstion. iusquē, fasquē omne subuer-
tere vltionis illecebris allectum, iura-
menti religionem negligere, ut quem
oderit, pessundet? *Quid gratius*, ait
Nicolans Papa in cap. quod suspecti, 3.
quæst. 5. & *amabilis dare quos inimico*
potest, quā si ei ad impetrandum com-
miserit, quem ladere volueris. Est vni-
cuiquē viuendum suæ bilis, & suæ, non
solum se defendendi, sed & vltiscendi
cupido. Sit licet vilis, sit licet obscuro
loco natus, qui se putat offensum,
captat tamen vltionis occasionem, iux-
tà illud *Properit. eleg.* 2.

Non

Non solum Taurus feris uncis cornibus hostem :

Verum, & instanti lasa repugnat suis.

& expectat, nescio quam fortunam, ac tempus, *Cic. lib. 4. Tusculanarum. & de Arusp. respons.* Imò odium, quò includitur magis, cò pestifero magis impetu repente erumpit, *Cic. lib. 1. epist. 19. rabies enim quædam oritur, ubi odium excrevit, Senec. lib. 1. de clem.*

Indè est, quòd inimici nedum nequeunt esse testes, sed ab accusando quoque arcentur, *Petr. de Gregor. syntagm. inr. univ. lib. 32. cap. 12. num. 9. Decian. lib. 3. strael. crim. cap. 15. num. 3. Farinac. quæst. 12. num. 38. Amesc. de potest. in se ips. lib. 1. cap. 18. num. 8. Vermigli. conf. 385. nu. 5. Baron. de effect. inimic. effect. 41. num. 14. & effect. 113. nu. 10. quantumvis delictum, quod deferant, vel deponunt, atrox sit, & læsæ Maiestatis, tum humanæ, tum diuinæ, Bart. in l. non quæstionibus, num. 1. ff. ad l. lul. Maieft. facit text. in cap. per tuas, de simon. cap. cum l. de accusat. ubi Parnorm. Andr. & Bart. ac voluit Angel. in l. qui accusare ff. de accusat. & in l. famosi, ff. ad l. lul. Maieft. Gloss. in cap. si quis testibus, in verb. arguere, 4. quæst. 3. Tho. Gramm. vot. 3. num. 30. & 31. de Armon. soliloq. 55. Th. Trin. decis. Venet. 28. lib. 2. Maia consult. 22. num. 32. Ricc. decis. Cur. Archiep. 29. num. 5. p. 3. Carstbar. decis. 33. num. 4. Baron. loc. cit. Ità pariter servatum maximè apud veteres illos Quirites, testis est *Cic. in orat. pro Marc. Fonteio*, dicens: *Noluerunt Maiores nostri, hanc patere inimicitij viam, ut quem quisque odisset, cum testimonio posset tollere. Et palàm constituit Anacletus in cap. accusatores, 3. q. 5. Accusatores, iniquis, & testes esse non possunt, qui ante hodie rum diem, aut undius tertius inimici fuerunt, nè irati nocere cupiant, vel se lasi ulcisci velint.**

Inquisito repetundarum Q. Pompeio Aufidio, repulsus à Iudicibus fuerunt præclarissimi illi viri, duo fratres Servilij Capiones: Cajus nempe, & Quintus; geminiquè Metelli: Quintus scilicet, & Lucius, qui testimonium di-

Tom. IV.

xerant in eum, cuius erant inimici; absolutusque Pompeius fuit, nè ingratiam inimicorum damnatum fuisset, crederetur. Pari ratione, quamvis testis esset Princeps ille Senatus Marcus AEmilius Scaurus in C. Memium, C. Flaviu, & C. Norbanum, illos repetundarum, hunc Maiestatis crimine accusatos; quia tamen accusator inimicus erat accusati, licet fortasse verè Rei, absoluti fuerunt. Ità etiam testimonia Q. Metelli Pij, Lucullorum Lucij nimirum, ac Marci dicta, Quinti itidem Hortentij, ac Marci Lepidi suffragia in Gn. Cornelium Maiestatis Reum fuerunt vmbone indiciali repulsi; vel nè daretur tanta gloria, vel nè haberetur tanta fides inimicis, vt testis est *Cic. in orat. pro M. Fonteio, ac Valer. lib. 8. cap. 5.* quos refert *Petr. AEradius decret. lib. 4. tit. 11. cap. 24. de quo Petr. Gregor. syntagm. inr. lib. 48. cap. 3. num. 34.*

Quod autem sit inimicus Antonius 86 D. Iosepho, & qua ratione? Inimicus quidem: quoniam *inimici hominis, domesticus eius, Matth. 10. 36.* Quidam multos seruos se habere gaudenti: *Multi serui, inquit Peirarch. de remed. utr. forte dialog. 33. l. 1. Broffens ad Cassiod. lib. 3. epist. 43. multa lites, multa discordia, multa deniquè bella domestica, hostes sunt acerrimi, impij, atque perversi. Mendacium, & furtum servile probum, Cic. ad Attic. epistol. 17.* Proinde doctissimus Hispanus Hermosil. ad Lopez tit. 5. p. 5. l. 46. num. 1. quem laudat Baron. de effect. inim. effect. 41. num. 2. & ego in rit. 115. num. 4. lib. 1. ad rem ait, quòd cum naturalitèr inimici Dominorum sint, accusare non valeant, vt dictum est. Fuit hic n. b. ob perditam eius vitam à famulatu, ac domo D. Iosephi, non dicani, dimissus, sed verè expulsus, eiectus; est autem eieccio quiddam, quod gravissimè fecit eiectus; adeoque inimiciriam, ac simultatem progignat, eamque trucem, & 87 capitalem; maximè quando scelèrum immanitas ignominiose cuipiam dederit causam eiectionis, *Ausfr. de reprob. test. num. 37. Alber. de mal. trat. de*

liii

te-

absurdius? Ad quod apprimè condu-
cit, quod perpendit eximius rerum
criminaliū enucleator *Thomas Gram-*
maticus decif. 28. num. 1. in quodam
mandatario dicens: Cuius enim rectè
sentientis iudicium comprobaret, aut ve-
rum, aut verisimile esse posse affirmaret,
ut mandatarius addò ignarus, & mente
captus reperiri possit, qui se tanto peri-
culo pena corporalis committere aude-
ret? cerè nemo, ni fallor. Accedit,
quòd preudendus erat REX noster,
(quem Deus diu seruet) tanta in om-
nes præditus clementia, ut fons sit
gratiarum; à quo nullo gravamine,
molestia nulla affectus dici poterat de-
latus, imò pluribus beneficijs tùm ip-
se, tùm sui maiores adaucti; at prædi-
tio non committitur, nisi in inuisum,

Cern. conf. 156. in fin. circa medium, lib.
3. quo argumento in huiusmodi deli-
cto vitur *Aymon Granetta* in peregrino
consilio 6. num. 21. & 22. lib. i. ibi:
Sed Princeps accusato inuisus non erat,
mec probatur, quòd ante fueris in aliquo
molestatus Reus per Principem, nec quòd
sustinueris à Principe damnum aliquod.
Ex deferenti inueiisimilia, nulla si-
des est præstanda, ità cuent *text.*
in l. 3. & l. milites, C. de quast. cap. quia
verisimilia. de presumpt. Afflic. decif.
345. Gaball. resol. 23. num. 4. Gramm.
voto 14. & 22. Mascard. de probationi:
conclus. 1370. num. 1. Escob. de puris. &
mobilis. prob. p. 2. quast. 19. §. 11. num. 11.
& §. 12. ex num. 9. Episc. Barbof. in segro
axiom. 213. & loco 121. Reg. Valenz.
conf. 92. num. 211. & conf. 97. num. 2.
lib. 1. Consil. Præf. respons. crim. 11. nu. 7.
resp. 26. num. 12. & resp. 29. num. 24.
ibi: Si præstia fuerint ex tanto scelere
argumenta, ut videantur ascendere ad
verisimilia causa crimina, & alibi: Sed
argumentis primùm verisimilibus; et-
tiam si testes sint plures, decreuit post
alios Rota Perusina *Maceratens. conf.*
70. num. 4. Dec. conf. 94. Mascard. con-
clus. 1360. num. 13. Farinat. de testib.
quast. 62. nu. 320. & quast. 65. ex n. 144.
nec non Romana tresdecim contestes
reciecit in Perusina laudi, die 23. Ian-
nuarii 1614. coràm Cardin. Verospio,

quam *decif. laudat Vermigli. cons. crim.*
74. num. 4. & quod verisimile non est,
nec præsumendum est; præsumptio-

83 nes enim non parit, nisi verisimilitu-
do, *Balin cap. 1. §. si quas de feud. guard.*
& propterea *Balin l. 1. & in l. quicum-*
que, C. de seru. fugit. & ibi Bart. Girarda
conf. 71. num. 18. Gramm. vol. 14. & 22.
& decif. 28. num. 1. Vin. decif. 199.
num. 1. Ciardin. cap. 83. nu. 31. Farinat.
de falsis. quast. 253. num. 176. dixere,
id, quod distat à verimili, esse falsitatis
imaginem. Ac tanti est roboris ad
probandum verisimilitudo, ut Tullius
eloquentiæ parens, totam suam pro
Deiotaro orationē esse verisimili com-
posuerit: qua de re latè scripsi in *rit.*
265. num. 26. & in rit. 274. num. 111.
lib. 3.

At cūr, inquiet aliquis, si tot sint
in toto Orbe terrarum, capita, hunc
criminatus est Antonius, non alium?
nonne hoc olet aliquam suspensionem?
Nè minimam profectò: Cum hoc e-
nim erat sibi capitalissima inimicitia,
non ità, cum alijs. Voluit scelestissi-
mus hic vna fidelia, (vt aunte) duos
parietes deasbare; vno telo duas aues
interficere. Hic opus artificis, vel ve-
natoris elueet. Voluit, inquam, vnos
eodemque dolo, & à se auertere, & in
hostem intendere cædis periculum:
Studit, ut in foueam eandem, quæ si-
bi parabat, caderet inimicus; for-
tasse nè diceretur, quòd vltio esset,
offensa, vel minor, vel maior. Quis

84 autem neget, inimicum iugiter stru-
ge insidias inimico, l. 1. §. propterea ff. de
quast. iusque, falsque omne subuer-
tere vltionis illecebris allectum, iura-
menti religionem negligere, ut quem
oderit, pessundet? Quid gratius, ait
Nicolaus Papa in cap. quod suspecti, 3.
quast. 5. & amabilis dare quis inimico
potest, quàm si ei ad impetendum com-
miserit, quem ladere volueris. Est vni-
cuiquè viuientium sua bilis, & sua, non
solum se defendendi, sed & vltiscendi
cupido. Sit licet vilis, sit licet obscu-
ro loco natus, qui se putat offensum,
caprat tamen vltionis occasionem, iux-
tà illud *Proper. eleg. 2.*

Non

Non solum Taurus feris uncis cornibus hostem :

Verum, & instanti laesa repugnat onis .

& expectat, nescio quam fortunam, ac tempus, *Cic. lib. 4. Tusc. qq. & de Arusp. respons.* Imò odium, quò includitur magis, eò pestifero magis impetu repente erumpit, *Cic. lib. 1. epist. 19.* rabies enim quædam oritur, ubi odium excrevit, *Senec. lib. 1. de clem.*

Indè est, quòd inimici necdum nequeunt esse testes, sed ab accusando quoque arcantur, *Petr. de Gregor. syntagm. iur. univers. lib. 32. cap. 12. num. 9. Decian. lib. 3. tract. crim. cap. 15. num. 3. Farinac. quæst. 12. num. 38. Amos. de potest. in se ips. lib. 1. cap. 18. num. 8. Vermigli. conf. 385. nu. 5. Baron. de effect. inimic. effect. 41. num. 14. & effect. 113. nu. 10.* quantumvis delictum, quod defraus, vel deponunt, atrox sit, & læsæ Maiestatis, tum humanæ, tum diuinæ, *Bart. in l. non questionibus, num. 1. ff. ad l. iul. Maiest. facit text. in cap. per tuas, de simon. cap. cum l. de accusat. ubi Parmor. Andr. & Bart. ac voluit Angel. in l. qui accusare ff. de accusat. & in l. famosi, ff. ad l. iul. Maiest. Gloss. in cap. si quis testibus, in verb. arguere, 4. quæst. 3. Th. Gramm. vot. 3. num. 30. & 31. Jo. de Armon. soliloq. 55. Th. Trin. decis. Venet. 28. lib. 2. Mata consult. 22. num. 32. Ricc. decis. Cur. Archiep. 29. num. 5. p. 3. Carthar. decis. 33. num. 4. Baron. loc. cit.* Ità paritèr servatum maximè apud veteres illos Quirites, testis est *Cic. in orat. pro Marc. Fonteio, dicens: Nolumus Maiores nostri, hanc patere inimicitijæ viam, ut quem quisque odisset, eum testimonio posset tollere.* Et palàm constituit *Anailectus in cap. accusatores, 3. q. 5. Accusatores, inquit, & testes esse non possunt, qui ante hodiernum diem, aut nudius tertius inimici fuerunt, nè irati nocere cupiant, vel se laesi ulcisci velint.*

Inquisito repetundarum Q. Pompeio Aufidio, repulsi à Iudicibus fuerunt præclarissimi illi viri, duo fratres Seruiliij Capiones: C. Iulius nempè, & Quintus; geminiquè Metelli: Quintus scilicet, & Lucius, qui testimonium di-

xerant in eum, cuius erant inimici; absolutusque Pompeius fuit, nè in gratiam inimicorum damnatum fuisset, crederetur. Pari ratione, quamvis testis esset Princeps ille Senatus Marcus AEmilius Scavrus in C. Memium, C. Flaviu, & C. Norbanum, illos repetundarum, hunc Maiestatis crimine accusatos; quia tamen accusator inimicus erat accusati, licet fortasse verè Rei, absoluti fuerunt. Ità etiam testimonia Q. Metelli Pij, Lucullorum Lucij nimirum, ac Marci dicta, Quinti itidem Hortentij, ac Marci Lepidi suffragia in Gn. Cornelium Maiestatis Reum fuerunt vmbone iudiciali repulsi; vel nè daretur tanta gloria, vel nè haberetur tanta fides inimicis, ut testis est *Cic. in orat. pro M. Fonteio, ac Valer. lib. 8. cap. 5.* quos refert *Petr. AEradius decret. lib. 4. tit. 11. cap. 24. de quo Petr. Gregor. syntagm. iur. lib. 48. cap. 3. num. 34.*

Quod autem sit inimicus Antonius 86 D. Iosepho, & qua ratione? Inimicus quidem: quoniam *inimici hominis, domesticus eius, Matth. 10. 36.* Cuidam multos servos se habere gaudenti: *Multis serui, inquit Petrarch. de remed. vtr. fort. dialog. 33. l. 1. Brossius ad Cassiod. lib. 3. epist. 43. multa lites, multa discordia, multa deniquè bella domestica, hostes sunt acerrimi, impij, atque peruersi. Mendacium, & furium servile probrum, Cic. ad Attic. epistol. 17.* Proinde doctissimus Hispanus *Hermosil. ad Lopez tit. 5. p. 5. l. 46. num. 1.* quem laudat *Baron. de effect. inimic. effect. 41. num. 2. & ego in rit. 115. num. 4. lib. 1.* ad rem art, quòd cum naturalitèr inimici Dominorum sint, accusare non valeant, ut dictum est. Fuit hic nebulo ob perditam eius vitam à famulatu, ac domo D. Iosephi, non dicam, dimissus, sed verè expulsi, cicctus; est autem cicctio quiddam, quod gravissimè feriat cicctus; adeoque inimicitiam, ac simultatem progignat, eamque trucem, & 87 capitalem; maximè quando scelerum immanitas ignominiosè cuipiam de-

derit causam cicctiõni, *Anser. de repro. test. num. 37. Alber. de mal. tract. de*

testib. cap. 2. nu. 51. *Mascard. concl.* 758. num. 11. tom. 2. de probat. & in terminis, quod famulus est inimicus, tradunt innumeri Bald. in l. Lucius Titius, 90. *Lucius Titius Damam. ff. de legat. 2.* ubi Paulus de Castr. Hyppol. in l. 1. §. praterea, num. 55. *vers. item inimicus Titij, ff. de quaest. Mascard. lib. 2. de probat. concl.* 898. num. 38. *Blanch. tract. de indic. num.* 100. *Bertaz. conf.* 283. num. 10. lib. 2. *Farinac. tract. de indic. & tortur. quasi.* 49. num. 81. ac de oppos. contr. *pers. test. quasi.* 55. num. 144. *Nicol. Ant. Graffet. conf.* 82. num. 38.

Inimicus: quia D. Ioseph operam dedit, ut perfidus hic homo foriudicatus caperetur à Curia. Quid plura? Inimicus: quia iam dicebat Antonius, quod ultimo supplicio afficiebatur per D. Iosephum, cuius opera, industriaque captus extiterat.

Cum tot, tantisque delator hic sub-
88 sit defectibus; nec minimum ad inquirendum parit indicium. Quamvis enim regulam, quod particeps criminis de se confessus, de socijs interrogari non possit, cap. cum Monasterium, 1. de confess. l. quoniam liberi, 11. c. test. coarctent omnes II. CC. praesertim in immanissimo lèse Maiestatis flagitio, ex cit. cap. cum Monasterium, l. 1. §. Diuus, ff. de quasi. Faber in def. 4. C. ad l. lul. Maieft. alijque à me adducti in cit. rit. 274. sub nu. 98. *vers. hanc tamen, modò cum tortura deponat, Fulgos. conf.* 137. *Fab. defin. 5. cit. tit. C. ad l. lul. Maieft.* post alios Ego in mem. rit. 274. sub num. 98. & num. 107. quæ quidem tortura non leuiter danda: sic enim tortus non dicitur tortus, *Basard. ad Clar. quasi.* 21. num. 54. *Boceri de crim. lèse Maieft. cap. 4.* Vnanimi tamen sensu concludunt, id procedere, dummodò alios non patiarur defectus, ex quibus omninò oritur inhabilitas, etiam in excepis, *Marfil. Crauet.* & alij apud
89 *Ann. meum ad Gramm. decif.* 34. ex n. 16. quos laudo in mem. loc. num. 109.

Inde testis, qui fortè alioquin esset habilis, si plures habeat ineptitudines, prorsus rejicitur, etiam si propter singulos non posset repelli à testimonio

& admissus nil probat, nullumq; facit indicium: & hanc conclusionem omnium consensu recepat præconizae lo: *Bapt. Ciarlin. controu. forens. cap.* 116. num. 37. & cap. 83. num. 4. & alij à me adducti in cit. rit. 274. num. 109. exemplum ponentes, ut in casu, quo admittitur testis pauper, si sit simul famulus, rejiciatur; idem de paupere simul, & affioe; de socio criminis periuro; de socio criminis, & muneris, &c. atque ità conclusum inter multos sapientes, scripsit *Afflic. p. 1. Confil. Regu. rub. 37. num. 34.* in crimine lèse Maiestatis, quòd passim alij dixerit, *Plotus* post alios in l. si quando, num. 144. *Gigas de crimin. lèse Maieft. lib. 1. tit. quom. & per quos crimen lèse Maieft. prob. quasi.* 7. num. 5. & duos tantum sufficere in testem defectus, ut nullum ex eo oriatur contra nominatum indicium, pro indubitato tradunt lo: *Turrinus confil. crim. diuers.* 81. nu. 65. lib. 4. *Bursat. conf.* 239. num. 42. *Marf. conf.* 74. num. 23. *Gramm. conf. crim.* 35. num. 27. *conf.* 38. num. 8. *conf.* 61. num. 3. *conf.* 70. num. 7. & voto 34. num. 8. & 9. *Farinac. conf.* 261. num. 8. etiam in delicto, de quo est sermo, ex *Gig. & Bertaz. Confil. Prat. resp. crim.* 23. num. 30.

Quod enim vnica nequiret operari
90 suspicio, operantur multæ, l. non epistolis, l. non nudis, C. de probat. Imò, neque à tortura testem tam multiplici ineptitudine detergi, assueverant *Bertaz. conf.* 71. & filius in addit. lit. N. *Osasc. conf.* 65. ex nu. 32. *Farinac. quasi.* 43. num. 178. & alij penès *Prat. responf. crim.* 23. num. 28. *Gratian. decif. March.* 240. nu. 9. *Borrel. p. 2. sum. decif. tit. 15. de test. reprob. num.* 343.

Eisdem ob causas, nec vlla ratio habenda est de Francisco Griseio, quem, rumor est, fuisse examinatum, quippè, qui homo est pessimæ vitæ, foriudicatus, cum interfecerit anno 1670. Antonium Perotta adiutus, duobus suis fratribus, qui etiam fuerunt foriudicati. Ec vñ tandem, vix audito Messanæ tumultu, ouantes illum commigrarunt: Franciscus praesertim, qui, quasi arrepta

occasione, illico se lectæ cuiusdam manus perduellum ductorem fecit: deinde versutus rionabatur Gallorum gesta, quæ referret Comiti Barbò: & eodem tempore, quæ fiebant à Comite Barbò speculabatur, quò ea referret Gallis. Homo Franciscus, vt norunt omnes, acerrimus D. Iosephi hostis, famulos pirata; qui eo belli tempore duabus nauibus ducens socios sibi Gallos, ac Messanenses, apertissime prædabatur, quicquid nostrorum sibi obuiam erat; duo millia præsertim ouium in Rhegij oris, & fovea (quam dicunt) S. Ioannis. Et nouissimè in hac Vrbe Neapolis de pluribus rapinis inquisitus, vt cuius Ciuium competissimum est.

Itaque dicat, quod sibi libet, homo huius notæ; nulla enim fide dignus est; vna eius gesta absque alia ope ei fidem infirmit. Quis enim vnquam tam amentissimus fuisset, vt homini, eot prodicionibus famoso curas, vel priuatas, vel etiam publicas, & deo Statu, benè creditas existimaret, vel non timeret coram ipso aliquid operari? *Stultum enim esset*, inquit *Bossius de indic. num. 155. rem tam magni momenti palam agere, & mandatum, quod in cubiculo dari potest, in platea committere*, cui addo *Ondend. & Engen. apud Gentolin. ad Farinac. conf. 102. lit. G.*

91 Inuicissimè enim dicitur, quod non convenit cum natura; vt si testis dicat, se aliquid audiuisse, quod vt plurimum coram multis dici non solet, ex *Bal. Boss. Tiraquell. in prafas. ad l. si vnquam, C. de reuoc. donat. num. 58.* Quis tam stolidus, vt nè formidaret, tam infestissimè prædioni, ac piratæ bona sua, ac opes detegere, etque furandi fortasse occasionem præbere. Et si *Scipio Gentilis lib. 2. de coniur. pag. 198.* monet omnes his verbis: *Neque enim consilia communicare potes cum quouam alio, quàm cum is, qui vel tibi sumus fideles, adeoque promptè pro te morsem obire, & interius: Nam insignem oportet ergà te amorem esse, nè timore periculi deterreantur; nunquàm enim de illorum singulari amore ergà te certus*

Tom. IV.

esse potes, nisi per experientiam eademque in hisce quidè rebus periculosa est. Quo pacto credendæ res fuissent ab ineptissimo quoque huiusmodi homini, qualis est Franciscus Griscio?

Cæteris testibus fortasse examinatis, qui ignorantur, nequit vsque adhuc dari responsio; nescitur enim, quid dixerint? licet D. Ioseph nixus sua innocètia compertissimum habeat, manu teneat, nihil penitus eos deponuisse; vel si quid fortè deponuerint, id minimè sibi nociturum, existimat; quia ipsimet Domini Iudicantes ex simplici lectura dijudicabunt, esse eos falsos, corruptos, viles, & omnimoda, quæ possit mente concipi, ineptitudine refertos.

Monet propterea Princeps *Poli-*
92 *bins lib. 4. histor. fol. 404. ex sententia Arati senioris*, nè quicquam temerè credant; sed si quando aliquid contrà aliquem desertur, perpendant sedulo rem ante, quàm habeant delationi fidem: hoc enim summopere Regnantes decere. Vtebatur hoc monito ille, Regum norma, Alphonsus de Aragonia, huius Regni Primus Rex, qui certior factus à Ludouico Podio ex Vrbe, Ritium suorum peditum ductorem, occupatis quibusdam Opidis, velle ad hostes deficere, quamobrem non abs re foret, si ille vinculis iam constringeretur, re adhuc integra, & in exordio suæ voluntatis: *Malle se*, respondit, *à suis prodi, damnoque affici, quàm de illo vnquam minis confusum videri; Desciscas Ritius; vt lubet; se nunquàm de beneficijs suis tale aliquid, nisi comperto scelere, esse credimur: vt scribit Anton. Panhor. lib. 3. dictor. & factor. Reg. Alphonsi, n. 14.*

Hoc rimetur Iudices: restum,
93 nempè qualitatem, eorumque fidem diligenter examinent, iura clamant; eorum enim deserunt arbitrio, præsertim *Diuus Hadrian. in l. in testibus, 3. S. de iur. ff. de testib.* qui *Viuio Vatro Legato Prouinciæ Ciliciæ rescipit: Tu magis scire potes, quanta fides habenda sit testibus.* Qua porro solertia, qua nimia sedulitate Iudicem in

exploranda testium fide, opus est, uti potissimum in eiusmodi flagitio, quod scire, ait *Gigas de crim. las. Maieft. §. vidimus, quast. 16. num. 1. Decian. tom. 2. lib. 7. cap. 3. num. 17.* ab æmulis, & inimicis falso impingitur; hoc maxime seculo, quo conuenit illud, *Nusquam tanta fides*, alterumque relatum à *Sepe tom. 3. decis. 302. num. 3.* Tadmelo articulato, *que yo os lo daré pronado;* & ingemit religiosissimus Reg. D. Carolus *Tapia de iur. Regn. lib. 3. de appell. prag. 4. num. 1.* *Tanta est mentiendi facilitas, tanta delinquendi in hoc Regno proclivitas, ut iudicantes debeant maximam cum prudentia cernere, qualis, quisque sit testis, qui examinatur?* nec non *Annans Robertus rer. iudic. lib. 1. cap. 13. pag. 226. in fin.* Hoc enim seculo tanta est *falsorum testium frequentia, ut multo iustius sit non accusari, quam innocentiam dubio probationum, & iudiciorum eneniti committere.*

O utinam adesset in iudicio Ignatius Pasqualone; quem missum Messanam à D. Iosepho fuisse, commentus est falsus delator. Ille posset ritè pandere, nùm, quando, & cùm Messanam iuerit? Ille posset veritatem huius rei Sole clariorem reddere; Ille præstigiis hæcè omnes elidere, dolosque Antonij retexere. D. Ioseph, licet ad hoc non esset obstrictus, cum nullo
94 iure teneatur ad alienum delictum, vel Reum exhibendum, quando esset, cum nec pater exhibere cogatur filius, nec vir uxorem, nec Dominus seruum, nec Officialis famulum; nec mandans mandatarium, &c. *Cap. Ecclesia, vbi Gl. caus. 1. quast. 4. totius. C. ne uxor pro marito. nò filius pro patre, l. penult. §. fin. C. de noxal. l. si criminis, C. ad l. l. de vi. las. conf. 106. vol. 4. Capolla cantel. 845. & 246. Tepas. decis. 517. Concenarius lib. 2. gg. ex cap. 13. Raner. lib. 1. animad. præf. 27. Trentacinqu. variar. resolut. lib. 2. tit. de arbit. resolut. 2. fol. 52. Emenkel. de priuil. par. priuil. 9.* Imò pater feudatarius ad aliud non tenetur, nisi filium, Maieftatis crimine pollutum, disfuncitum, vel ad Dominum deducere, vel à se expellere, iuxta

Friderici Constitutionem in cap. 1. §. *insuper si filius, de prob. feud. alien. per Frideric. ibi: Insuper si filius vastalli Dominum offenderit, pater à Domino requisitus deducat filium ad satisfaciendum Domino, vel à se filium separet;* atque ità textum hunc intelligit *Renat. Choppin. de legib. dicens; Feudum patri beneficiario adimitur, si filium, qui Dominum offenderat, ad hunc requirentem non deduxerit, vel domo saltem non ablegarit, cui addo And. municip. lib. 2. tit. 4. nu. 9. pag. (mibi) 258.* quem indistinctè adducit *Carol. Anton. de Rosa ad Consect. Neapin consuet. si quis habet, de alim. præstand. num. 27.* Quin
95 etià si Statuto cauereetur, quod quis alterum teneatur sistere, semper intelligendum est, dummodò sistendus non recesserit, secus ad impossibile obstringeretur, ut ex *Bal. in Lobsteruare, §. proficisci, de off. Procons. & Catald. de Homod. quast. 278.* concinnè arguit *Gaspar Thesaurus lib. 1. quast. forens. 83. num. 10.* Qua sanè ratione detineri poterit in carceribus D. Ioseph eo colore, quòd non reperiatur Ignatius Pasqualone, cum quo nil penitus commune habet? Attamen nihil prorsus intentatum D. Ioseph reliquit, ut posset habere notitiam, ubi nam gentium is reperiatur. Oportebat illum capi statim, ut fuit facta ab Antonio falsa illa denunciatio. Mora ei dedit tempus abundi, & fugiendi. Fortasse, ubi aures Ignatii tetigit facta delatio, quamuis innocens, perterritus certè nomine criminis oppositi, quòd contraxerat cum hoste, vel quòd profectus eo tempore fuerat Messanam, ex qua sola professione poenas, grauissimas ritè poterat time-
96 ceris, & calumniantium perfidia constantes etià viros deterret: Innocentes quandoque, ait *Grenius tribuno reform. cap. 6. in fugam traxis vebementer instituta accusationis suspicio, ad instituenda meum, qua de re Cruf. de iudic. p. 1. cap. 11. Clar. & Odd. quast. 1.* Ipsemet Dominus Fisci Patronus suam ingenuitatem testetur, an omiserit dili-

gentias vllas, vt hunc Ignatium Pa-
sqalone reperiret? Quas huius Re-
gni, finitimorumque Vrbes, loca, op-
pida, imò & angulos suo zelo ductus
non perquisiuit? omnes sanè; quò eius
solertia non penetravit, vt posset nos-
se, sicubi moram traheret, vt comper-
tum haberet, si quà pertransisset, suæ
diligentiæ vires intendit per multos,
& multos menses; Et etiam ab hoc
Excellentissimo Prorege literas obti-
nuit (vt circumfertur) ad Excellen-
tissimum Siciliæ, vt sedulo inquireret,
an talis quidam Ignatius, cuius effigies
ab eodem Antonio conficta mite-
batur, visus aliquando fuisset Mes-
sanæ tempore tumultus. Ipsemet Do-
minus Filci Pattonus dicat, an potue-
rit post tot diligentias eum reperire?
quæ responsa ab ijs, ad quos missi de
eo sunt nuncij, habuerit?

Eliminat omnem suspicionem de-
97 niquè, & crimen huiusmodi tam tur-
pe, tam nefandum, alienum profectò
ab hoc Viro ostendit familiæ Franco-
pertæ Nobilitas, ex antiquis Pentida-
coli Dominis apud Brutios, origine
Hispanis; huius etenim familiæ pri-
mos aduenisse, plerique volunt ex
Cathalonia, Regem Alphonsum se-
quutos, vt testatur *Consil. Marc. Ant.*
Morra in histor. famil. de Morra, pag.
(mibi) 76. à terg. vers. de Antonio non
alindiquè iuncta consanguinitate cum
Regni Nobilibus, vixit semper ea, qua
Nobilem decet, obseruantia in Re-
gem. Optima autem Aduorum quali-
tas ad vitam eum laude traducendam
posteris confuevit virgere, atq; impel-
lere. Sicuti enim arboribus felici so-
lo confitis prauè minimè feruunt fru-
ctus; ità sanè ex spectatissimis paren-
tibus minimè gignuntur filij, qui ad
mala desceant, Io: Aræ ab Orator. de
Nobil. Hispan. p. 2. cap. 3. num. 15. Specul.
in prom. specul. vers. ceterum, Napod.
Schæst. in Consuet. Neapol. & si testator,
98 *verbo disponere. Laudabilia maiorum*
gesta facem ferè præferunt iuniori-
bus, vt laudabiliter agant Alberic. de
Rosat. in l. 2. Somnia, C. de vet. iur. enu-
cl. Eorum, ait Io: Steph. Menoch. lib. 3.

poli. cap. 3. num. 9. qui verè Nobiles sunt,
mores mitiores esse solent. liberalem educa-
tione humanitatis cuiusdam suauitatem
inspillantes, & consentaneum est, melio-
res esse natura Nobili in genere, quàm
ignobili. Quia vt ex homine homo,
ex belluis bellua, sic ex bonis bonum
gigni, putandum est, Aristoteles lib. 1.
poli. cap. 4. sequitur Ioannes Anto-
ninus Viperam in orat. de scriben. vit. vi-
ror. illust. dicens: Mores quosdam gi-
gnit generis, ac seminis stirps; vique
fructus à seminis, sic à generis bonitate,
res quidem commendatur. Iisdemque
adhærens Cassiodor. lib. 8. epist. 16. St-
mitudinem, inquit, sporum felix ve-
na custodit: quando pudet delinquere,
qui similia nequeunt in suo genere re-
perire. Hinc est, quòd melius agnoscit-
ur, elegisse nobilem, quàm felicem, quia
iste commonitus, per veterum se facta
custodit. ille exemplum non habet, nisi
quòd fecerit; & clarius idem Cassiodor.
l. 3. epist. 12. Providentia ratio est, in te-
nera atate merita futura tractare, &
ex parentum virtutibus praelis indicare
successus; quia bona certa sunt, qua fidem
ab exordio trahunt; dum origo nescit
deficere, qua consuevit radicibus pullu-
lare. Natus propterea ex patre, qui
Regi fidelitatem seruauit, fidelis ipse
præsumitur, l. liberti, 2. col. C. de oper. li-
bert. And. Barba. conf. 34. 2. vol. Alberic.
Brun. conf. 123. lepidè Gram. dec. 18. n. 1.

Reclamitant istis suspicionibus vi-
99 ta D. Iosephi, quàm honestissimè ha-
cendus acta, optima eius fama, & qua-
litas. Vita bona superiori suspicio
omnis diluitur. Spectanda siquidem
sunt præterita; ex ijs enim præsentia
metimur, *Quintilian. lib. 5. Institut. orat.*
cap. 10. Nec potest quisquam nostrum
subito fingi, nec cuiusquam repente vita
mutari, aut natura conuerti; nemo re-
pentè sit summus, nemo repentè turpis-
simus, ait Cicer. pro Publ. Syll. Hipp.
de Marfil. in l. maritus, num. 39. cum
segg. ff. de quasi. Surd. conf. 245. num. 49.
vol. 2. Menoch. de præf. lib. 5. præsumpt.
32. num. 2. Tirag. de pæn. temper. caus.
51. num. 156. Habitus ex frequen-
tis actibus acquisitus, est qualitas, quæ
dis-

difficilè mouetur; & sicuti ex habitu virtutis homines probi sunt, ità ex habitu aliquo mali fiant, oportet, *Sebast. Foxius in annot. ad Platon. in 4. p. Timai pag. 463.* cum contrariorum eadem sit disciplina. An bonus sit hominè D. Ioseph, parentum aequè filius, ac æmulator; timensque Deum, ac Regem, agnosci potest argumento, si bonus ante existimatus est.

Cum Q. Metellus repetundarum accusatus suam causam diceret, & circumferrentur scriptæ tabulæ, ut eius innocentia Senatoribus ostenderetur, totum Consilium ab earum contemplatione oculos auertit, nè de aliqua re, quæ in illis relata erat, videretur dubitasse: *Non in tabulis, sed in vita Q. Metelli argumenta sincerè administrata* Provincia legenda sibi Iudices crediderunt, ait *Valer. Max. lib. 2. cap. 5. de Maiest. in princ. Siquidem omnibus in rebus, quæ graviorès, maioresque sunt, quid quisque voluerit, cogitauerit, admisierit, non ex crimine, sed ex moribus eius, qui arguitur, est ponderandum*, ait Cicero pro P. Syllitum pro Sylla num. 79. Hoc maxime interest, non ex libidine, aut similitate, aut lenitate testium, causas honestorum hominum ponderari, sed in magnis disquisitionibus, repentinisque periculis, vitam uniuscuiusque esse testem. Idemque Cicero pro Cluent. Proinde, ut est opinio de cuiusque moribus, ità quid ab eo factum sit, & non factum, existimari potest. Hoc Consulti magnificere, *Modestinus in l. desertorem, 3. §. sed si ex improviso, ff. de re milit. ibi: Inspecto vita eius præcedenti acti; Menander in l. non omnes, 5. ff. de re militar. & in §. à barbaris, eiusdem leg. iunctis, l. penult. C. de Princip. agent. in reb. lib. 12. cap. in primis, 2. quæst. 1. Menoch. conf. 283. num. 16. Gilmannus tom. 2. votor. Camer. Imper. vol. 6. num. 10. p. 2. ibi: Sed habetur ratio ante acta vita, & si bonus miles ante existimatus est, & Bartolus in cit. l. non omnes, vita ante acta, exponit, si homo est similia facere consuetus; Diuus Gregorius lib. 11. epist. 50. rescripta in cap. in primis, 2. quæst. 1.*

Ioanni defensori, eunti in Hispaniam, ità fatur: *Si verò de crimine Maiestatis dicitur accusatus, nec ipsum de eo credendum fuit; si visa, vel opinio eius talis ante non exiit. Tandemque ad rem idem Modestinus in l. famosi, 7. §. hoc tamen crimen, ff. ad l. Jul. Maiest. aduertit his verbis: Nam & persona spectanda est, an potueris facere? & an ante quid fecerit?*

An potueris facere? Quis? Vir vnus, qui habet feudum tam exiguum, oppidumque tam paruum, ut vix nonaginta lares, seu focularia enumeret; cui adhæret prorsus nemo, quia inuidet omnes, præstantiores nempe, pares ei aequè, atque inferiores. At quoniam inuidiæ causa? Erat Baro Cosoleti; conatus est, se se ad aliquod aliud attollere, atque à Serenissimi Regis nostri largitate obtinuit sibi titulum Principatus. Hinc prima mali labe. *Insanum est*, ait Tacitus *histor. lib. 2. mortalibus natura, recentem aliorum felicitatem agris oculis intropicere; modumque fortuna à nullis magis exigere, quam quos in agro viderunt.* Hinc nonnulli titulis decorati, etiam qui ante adamarunt D. Iosephum, nunc Principem Cosoleti sibi parem cœperunt odisse. *Est hoc commune vitium*, inquit AEmilius Probus in *Chabria*, ut inuidia gloria comes sit; & libenter de istis homines detrahant, quos emergere videant altius. Hinc ægrè ferre pares, videntes D. Iosephum noua dignitate fulgentem: *Similis, clamat Aristoteles lib. 2. Rhetor. inuidet simili, si in hoc, quod similis, vnus excelsus alium.* Hinc inferiores æstuare inuidia; semper enim summa petit liuor, ut rectè dixerit Cicero: *Invident homines maxime paribus, aut inferioribus, cum se reliquos sentiant, illos autem dolent euolasse; sed etiam superioribus invident super vehementer; & eò magis, si intolerabilius se iactant; & aquabilitatem communis iuris, præstantia dignitatis, aut fortuna sua transcunt.*

Et an ante quid fecerit? Nihil aliud certè, quàm more suorum Maiorum in omni re, quæcumque fuerit oblecta, ostendit.

ostendere, quàm concupierit suo Regi deferre. Ità properante iam olim ad Oppidum Castrimaris Duce Guisio Gallicæ classis Præfeco, vix secundum, vel tertium fortasse supra decimum, annum agens, prima sub Duce Belfortis armorum in Ciuitate Rhegij Gubernatore, suæ militiæ rudimenta pro Inuidissimo nostro Rege posuit: prout testatur D. Hieronymus de Luna, ad quem Baronum gentes dirigebantur.

ExarDESCENTE nuperrimo Messanæ bello, D. Ioseph dicto audiens Dom. F. D. Io: Baptistæ Brancacij, summi in Calabriae finibus militum Tribuni, paratus fuit, hostes Gallos, irrumpere conantes in Rhegij oram depellere: prout exploratam non sine animi admiratione, optimam D. Iosephi voluntatem testatam esse, voluit idem D. Io: Baptistæ Brancacius.

Atque, ut reliqua eius gesta pro Rege nostro omittam, cum sædè deseruisset nostras Rhegij excubias, ille Caput exulum, Franciscus Falconius cum altero, & viginti socijs, ut iterum exulem vitam ageret, D. Ioseph desertorem cum socijs continuuit, compescuit, eosque ductos constituit coram eodem Comite Barbò; quamobrem Excellentissimus noster Prorox, die 20. Februarij 1681. scribere ei dignatus fuit.

At quando, vel ceteræ omnes, quæ perpense sunt qualitates, deessent; una hæc esset instar omnium: nempe, quòd D. Ioseph vterò, nulla militum turba circumdatus, nullo præsidio custoditus, vix accepto mandato à Scriba Dom. Consil. D. Didaci Galiani, venit Neapolim, & se se constituit in iudicio, memor eius, quod cecinit Horat. *epist. 1. ad Mecan.*

Nil consilire sibi, & nulla pallefcere culpa.

Poterat quidè in semotissimis ab 103 Vrbe Neapoli oris commorans, fuga sibi consulere, si timebat aliquid, vel leue; quia Reus à Græcis dicitur *φδ' yovm*, quòd facillimè fugiat; & celebre est illud Alcibiadis estatum, apud *Aelian. var. hist. lib. 3.* qui cum

ab Atheniensibus ex Sicilia in iudiciū vocaretur, abdidit se: *Sinitum esse reum, licet iniuste accusatum*, inquit, *qui, cum liceat fugere, quærat absolui, & liberari; & percussantibus, non confidis Patria de se ipso?* respondit: *Nè matri quidem; nè fortè ignorans, pro calculo albo nigrum ferat*, Plutarch. in *Alcib. Gothof. ad 1. properandum, C. de iudic. & dixi in rit. 28. num. 15. lib. 1.* Ideò dicebat Plautus in *muscellaria, act. 5. scen. 1.* *Nescis tu, quàm meticolosa res sit, ire ad iudicem, de quo Anasti. Sermon. lib. 1. de sacror. immunit. cap. 15. num. 3.* propterea quòd omnes, quorum in alterius manu vita posita est, sapienti illud cogitant, ut indicat Cicero. *pro leg. Manil. quid possit is, cuius in ditione, ac potestate sum, quàm quid debeat facere.* Imò aliquando prudentis est discedere, & innocentie nequam in nihilo detrahitur, iuxta *Taciti dictum lib. 3. annal. Relinquendum rumoribus tempus, quo senescant; plerumque innocentes rectè invidia impares.*

At quia bona conscientia prodire vult, 103 & conspici, Senec. *epist. 97.* nulliusque oculos fugit, D. Hieronymus lib. 2. *epist. 9.* Anna. Robert. lib. 2. *rer. indic. cap. 10.* sicuti habet, nescio quas, mentis scelerata carnifices, Paccatus in *Panegy. ad Imper. Theodos.* venit D. Ioseph spontè Neapolim & venit, inquam, nullo regio Administro, nulla custodia comitatus. Nonnè est hoc maximum omnium innocentie indicium? *Magna vis est*, inquit Cicero *pro Milon. conscientia, & magna in utramque partem: ut neque timeant, qui nihil commiserint; & puniam semper ante oculos putent; qui peccarint, quem refert Menoch. lib. 3. præsumpt. 9. in su. & lib. 5. præsumpt. 48. num. 12.* Innocentie argumentum est, potuisse fugere, nec fugisse, ait idem Menochius lib. 5. *præsumpt. 48. num. 10.* quem sequitur *Drog. ad Clar. quæst. 21.*

Igitur sicuti Iura contra fugientes, 104 præsumptionem constituunt, l. *lege Cornelia, 75. §. propterea, ff. de Syllan.* qua de re præceteris *Damboder. in prax. crim. cap. 10. num. 9. cap. 36. ex nu.*

18. & cap. 39. num. 7. Farinac. lib. 1. tit. 5. quæst. 48. Mascard. de probab. 2. concl. 819. num. 1. Carpzou. in prax. crim. p. 2. quæst. 60. num. 28. & p. 3. quæst. 111. num. 36. quæst. 120. ex nu. 60. & quæst. 140. num. 4. sic & innocentiam non fugientium indicant, l. qui sit fugitiuus, §. 1. vbi Bart. ff. de adil. edict. Cramm. conf. crim. 29. num. 32. & conf. 61. num. 34. Decian. conf. 69. lib. 3. Trinif. decis. 13. nu. 44. lib. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 89. n. 37. Cõfl. Prat. resp. crim. 23. num. 81. Inde Marius Gmurba conf. 13. num. 13. in fin. clamat: Fatuus sanè ille esset qui cum nocens sit, & reus criminis, vellet se priuare libertate, & in carceribus constituere, putans celare veritatem; & Bartholomæus Bertazol. conf. crim. 156. num. 19. vers. sexto concurrat, scribit: Concurrat, aliud indicium innocentia imputatorum spontanea, scilicet comparatio, qua etiam tollit indicia contrà reum existentia, si de Maieftatis crimine agatur, ita perbellè aduertit Andreas Alciat. conf. 353. n. 5. Suspicionem, inquit, omnem eius, qui lafa Maieftatis crimine suis accusatus, dilui, si quando fugere potuit, non fugit; adhæret Menoch. lib. 5. præsumpt. 48. num. 10. Optimum exemplum est apud Lucian. de amicis. de quo meminit Menoch. lib. 5. præsumpt. 48. nu. 10. A Erod. rer. iudic. lib. 6. tit. 12. cap. 14. quoddam Demetrium nempè, & Antiphilum, sacrilegij postularos, carceribusque mancipatos, fuisse à Præfide absolutos ob id; quia, cum è custodia, vndè alij aufugerant, euadere potuissent, non euaserint.

Proinde si veritas paritèr, atque
105 æquitas est summoperè, in Principis Confistorio præfertim attendenda, Rodeic. de Xarez. conf. 3. num. 36. cum non veritas iudicij subit oporteat, sed iudicia veritati, lo. Corraf. lib. 4. misell. inr. civil. cap. 20. num. 8. & æqui, bonique Iudicis sit, optare, vt Rei suis defensionibus potiùs delicta, quæ vera sunt, eludant; quàm vt improbi, scelera, quæ verè non sunt, impingant; quod videretur etiam sensisse Cicer. in orat. pro Cluenti, dicens: Sed in

tanta difficultate, illa me res tamen, Iudices, consolatur, quòd vos de criminibus sic audire consensistis, vt eorum omnium dissolutionem ab Oratore quaratis.
106 Si sunt præsumptiones Reo fauentes amplectendæ à Iudice prorsus ad exclusionem delicti, Hippol. in l. 1. §. si quis vltro, col. 4. de quæstion. Nenizan. lib. 5. ex num. 116. in sylu. nups. Butr. in cap. fin. num. 2. de purgat. canon. & sæpè sæpiùs vincitur Fiscus, (gloria Principum, Plin. ad Traian. Cassiodor. variar. lib. 1. epist. 19. & 22. & lib. 4. epist. 33. Marc. Mantua singul. 488. num. 1. Valenz. conf. 155. num. 1. vol. 2. præcipuè Hispanorum Saavedr. symb. polit. 21.) Vndè felix Respublica, clamat idem Saavedr. cit. symb. in qua causa Principis deserioris conditionis sunt.

Iam in hac hypothesi D. Ioseph Francoperta exorat Excellent. Præregem, Dominosque Regis lunæ Iudices, vt nè vtantur in ipsum vlla clementia, sed rigore, eoque summo; ac si deprehenderint, vel leuissima labe pollutum, æcerimis quibusque supplicij pledeant. At verò si certè secus, eiusdem Excellentissimi Domini amplitudinem, ac Iudicantium integritatem implorat, vt post tam diuturni carceris ærumnas ipsum tandèmm innocentem declarent, omni que culpa
107 immunem: vt eam notam, quam intulit tam nefario titulo simplex captura, l. 1. ff. de requir. reis, l. 1. §. diligens, ff. de seru. fugit. Simanch. in enchirid. iudic. viol. relig. tit. 25. num. 3. Anghar. conf. 325. num. 2. obliterent fauorabili decreto, tituli deletionem, omni que alia ratione, quæ maximè sperari potest à Principe tam iusto, & magnanimo: Negemini, inquit Symmanchus lib. 10. epist. 47. Imper. Theodosio, & Archadio, ius fuerit, ut vna familia nouo opprimatur exemplo; vt ea condigna suis fraudibus poena perditus abulo puniatur, quia & Princeps, & Senatus Pop. Rom. Confiduium Aequum, & Cœlium Curforem equites Romanos, quòd fideis Maieftatis criminibus impetiuissent Magium Carciliam Prætozem, mulctauerūt, Tacit. lib. 3. annal.

pag. 120. & qua Præbyter ille Veronensis, qui de crimine Maiestatis detulerat Nobiles Comitem Ioannem Paulum de Pompeis, & fratres, quod tentauissent Ciuitatem Veronæ alieno dominio subijcere, comperta postmodum veritate, punitus fuit, vt testatur Gigas in tractat. de crim. l. f. Maiest. l. 1. p. 8. vidimus quæst. 16. num. 2. notans, delatorem fuisse laqueo suspensum; Comirem, & fratres, nondum absolutos, sed muneribus donatos. Ità tanè, & improbos à confingendis criminibus deterrebit supplicium, & amor Vassallis fidelibus ad magis iugiter, supràque vires deferendum Regi animos superaddet.

Hæc, vt iniuncto munerì satisfacerem, raptim scribebam, nonis Octobris 1681. D. Carolus Petrus, Reg. Consiliarius Excellent. Domini ad patrociniū electus.

Discussa plenius re in Regia Iun-
108 da, coràm doctissimis Senatoribus, agnita Principis innocentia, fuit carceribus solutus.

Libet hoc in loco rescribere Excel-
D. Proregis rescriptum, quo me gene-
ralem Aduocatū Reorum in eadem
Iuncta constituit.

Haniedo infinuado al Marques mi
109 Señor la Junta de Estado, que la causa,
que en ella pende con el Principe de Co-
solito, se halla en termino de señalarle
Abogado, se ha fernido S. E. nombrar
à V. S. per resolver, lo sea en las de-
mas, que en la Junta se trataren por lo
venidero, que lo necessiten, no concur-
riendo legitimo impedimento. De que
me manda auisar à V. S. para que, en
esta inteligencia anda siempre, que fue-
re auisado, pues à la Junta se ha parti-
cipado esta noticia. Dios guarde
à V. S. Palacio à 9. de Julio 1681.

Don Iuan de Bustamante.

Señor Conseyero Don Carlos Petrus.

Iniuria insuper facta Magistratui
110 acri poena multanda est, Tirag. de
Nobilit. cap. 28. n. 1. Muspill. de indul-
cap. 36. ex num. 1. Franc. Marc. decis. 34.
num. 2. Cyriac. contron. forens. tom. 1.
cap. 26. nu. 5. Menoch. de arbitr. cas. 263.
Tom. IV.

à num. 5. lib. 2. Farinac. de delict. & pun-
9. 17. n. 37. & dixi in rit. 5. n. 10. lib. 1. e-
tiam nostris conflictationibus attentis:
maximus enim honor illi haberi debet,
cap. vi. debemus, de appellat. l. semper,
ff. de iur. immunit. & in cod. rit. 5. nu. 5.
indicaui, Rota in Florileg. conclus. 30.
improbans Caraniti. in cod. ritu 5. sub
num. 13. ac Capibanc. de Baron. tom. 2.
singul. 74. arbitantes, iudicis arbitrio
remittendam poenam aduersus temerè
non salutares Officiales, cum Iure poe-
na trium librarum auri sit indicta, &
l. 3. C. de offic. divers. iudic. l. in sacris
& C. de proxim. sacror. scrip. lib. 12.
& in Iuncta erecta ordine Excellen-
D. Petri Antonij de Aragonia, Regni
• habenas tunc sustinentis, me fisci Ad-
uocato existente, fuit ad libellam
111 enixè reuocatum, qua poena esset
puniendus quidam Reus, (morre præ-
uentus ante causæ exitum) qui libel-
lum Principi contrà Magistratum fal-
sum porrexit, nonnullis productis cor-
ruptis testibus? Vnde differendum
fuit, quid de his statuere Iura? In-
quisiti Patronus dicebat, poenam ca-
112 lumniæ non esse poenam capitalem,
sed in ordinario delicto poenam legis
Memmiæ, in extraordinario poenam
extraordinariam, l. 1. §. 1. ff. ad Senat.
Cons. Turpill. & l. 1. ff. de calumn.

Si verò agendum esset de poenata-
113 lionis, illam fuisse sublatam, S. poena,
Instit. de iniur. Nec poenam similitu-
dinis supplicij procedere de consue-
tutine, de qua testatur Conar. variar.
resol. lib. 2. cap. 9. Bass. tit. de calum-
Clar. §. fin. quæst. 81. Menoch. de arbitr.
cas. 322. ex pluribus.

Potissimum: Quia poena talionis est
114 sublatà: Quia non se inscriptis, nec
iurauit ad poenam talionis, prout re-
quirat l. fin. C. de accusat. Quia simili-
tudo supplicij non esset poena capita-
lis: nam Magistratus non potuisset
tali puniri poena, nec alij, qui fuerunt
calumniari. Er tandem, quia de Iure
poena falsi non est capitalis, vt in toto
tit. ff. & C. ad l. Cornel. de fals.

Capitalem tamen poenam audent
imponendam sustinui, & errore admo-

Kkk dum

dum lapsum Patronum, Inquisitū tuentem ex *S. panna*, *l. i. de iniur.* & cōsuetudine circa abrogationem: pœne talionis: nam quamvis dixerim in *Rit. 47. lib. 1. & in Rit. 298. hoc 4. tom.* & alibi talionis pœnam recessisse ab aula: perpēdebam tamen, quod talis pœna est ipsa compensatio delicti, quam Philosophi contrapassum appellatant, & fuit de lege Veteris Testamenti, *Exodi cap. 2. Levitici cap. 24. quast. 12.* vbi *Alphonsus Testati*, Hispanus, Episcopus Abulensis, & in *Exod. quast. 26. Levit. quast. 12. & Matthe. cap. 5. quast. 32.* qui magistraliter docet, verba iudaicè intelligēda esse ad literam: est enim lex non simpliciter iusta, oculus pro oculo, & vulnus pro vulnere: sed cum subscripta declaratione, ex sententia *Aristot. in lib. 5. Ethicor. lect. 6. 7. & 8.* vbi probat, virtutem legis non consistere in Arithmetica, sed in Geometrica: propterea reprobat Pythagoram, qui laudabat legem Moysi consistentem in contrapasso: sed debet consistere in æquilibrio: id est, si Princeps percutit, non esset iustum, quod repercutiatur: nec si percutitur, sufficit repercutere, quoniam Arithmeticè numeratur personæ, & sic sicut una est persona Principis, & una est personæ adversæ: æquibricè non esset in numero, sed in qualitate, & capacitate, & sic per Geometricam fit contrapassus: ac in individuo de Principe, & de Magistratu, ut maior sit pœna offendentis Magistratum, & Principem, quàm singularem personam, dicens, quod debet mori, qui percutit Principem, & nō sufficit repercutere. Vnde *Alphons. Testati cit. in loc.* constituit has conclusiones.

Iusticiam talionis consistere non in
115 æqualitate rei, sed in æqualitate damni, & iniuriæ.

Pœnam talionis simpliciter non esse iustam, sed per accidens.

Quando æqualitas est nedum in rebus, sed in personis, & meritis, est iusta, etiam hodiè.

Æqualitas personæ consistit in Principatu, & Magistratu.

Iudæi considerabant æqualitatem in re tantum, non in persona, quia omnes erant æquales, & quia iudicabant ex sensu, & non ex intellectu.

Pari ratione cum lex XII. Tabul.
116 induxit pœnā Talionis, ut pro membro rupto sit talio: Periti in suis temporibus querebant de iniustitia illius legis, teste *Aut. Gell. Noct. attil. lib. 20. cap. 1.* vbi *Fazzarinus* arguit adversus memoratam legem, & *Cacilius* ex rationibus subtractis ab *Aristotele* probat iusticiam legis, & sic hucusque probata est iusticia talionis, atque declarata, ut secundum dignitatem personarum pœna sit eadem, vel gravior, & hoc voluit dicere expressè *Imperator in dicto S. Panna*, vbi reiecta extiminatione iniuriæ secundum leges XII. Tabul. quo tempore propter veterum paupertatem extimabat in pecunia, subiungens, Prætores pœnas statuissē, & deinceps extimandas esse iniurias secundum qualitates personarum, quæ decisio est ad literam, & ad intellectum secundum *Aristotelem*.

Nec suffragatur, se non inscripsisse
117 iuxta *l. fin. C. de accus.* quoniam illa solemnitas de iure positiva, coram Principe non est necessaria, & ad eundem Principem, mentiendo cum falsitate, est in pœna, & in similitudine supplicij sine ulla excusatione.

Non officit, similitudinem supplicij
118 non ascendere ad pœnam capitale: retenta enim doctrina *Aristotelis*, & decisione *Cæsarea* in dicto *S. panna*, certè iniuria atrocissima in Officialem est pœna capitalis, tūm de Iure, tūm de Consuetudine.

De Iure: nam non requiritur, quod Magistratus non puniendus foret pœna capitis: sed privatione officij: quoniam certum est, fore amissurum honorem, ac dignitatem, & istæ qualitates præferuntur vitæ, *l. isti quidem, ff. de eo, quod met. caus. gest. & alibi æquiparantur, l. in sta, ff. de man. vind.* vbi *l. Baptist. de Sancto Seneca* potat, & ibi additio *Bueri*, refert *Gerar. sing. 33.* fuisse in sententia, *l. ut vim, excusare à pœna*, quando quis defendit ho-

honorem, quia à pari procedunt, *Vind. dec. 46. n. 5.* ac pluries diximus, & facit illa lex, ibi: *Vis vim, atque iniuriam propulsemus*, referendo vim ad personam, iniuriam ad honorem.

Minimeque releuat, quòd lex faciens mentionem de impostura, non taxauit poenam Impostoribus; quoniam leges, quæ specificè loquuntur de Impostoribus non agunt de hoc, sed de alio, *l. fin. ff. de crimin. Stellation. & l. 1. §. Medicos ff. de vari. & extraord. cognit. ac l. 4. §. t. de adilit. edit. vbi Bud. in annotat. & Brixon. de verb. signif. verb. Impostores.*

Sed concurrentibus circumstantijs, **120** impostura in Magistratù fuit semper poena capitalis, sicut offensio in personam, de qua est *l. 1. ff. ad l. l. l. Maiest. & l. quisq. C. de tit. quæ licèt sermocinetur de læsione corporis, eadem est in læsione honoris.*

Exempla sunt in Testamento Veteri de Mardocheo, de Senibus Susannæ, apud Gentiles. *Diod. sicul. histor. lib. 4. cap. 4.* & in benè moratis Prouincijs, *Sonde lust. & lur. lib. 5. q. 5. art. 4. Bald. in l. 2. C. de his qui latr. vel alijs crim. reos occultant*, refert, Perusij fuisse quemdam decapitatum, quòd Officalem accusauerat de corruptela, *Clar. q. 81. ac Franc. de Aniles in proem. c. Prator. n. 7.* notat, suspendi fecisse quemdam hominem nigrum, ex quo expilauerat barbam Alguzelo, eique fregerat virgam Iustitiæ, cumulando etiam, quòd erat homo seditiosus, & raptor mulierum, & dicit se morum fuisse, ex doctrina Bald. in *l. data opera, C. qui accus. non poss. & Bonifac. de Vitalin. in tract. de malefic. in tit. quib. ex caus. poss. ad mort. condemn. in 2. col. dicentium, quòd potest vltimi supplicij poena puniri is, qui manus intulit suo Centurioni, & idem esse in Potestate, & Capitaneo, per argumentum à simili in *l. Milites, §. reuerens nullo, ff. de re milit. Boff. tit. de Off. corrupto, nu. 37.* dicit, pro calumnia contrà Officalem esse poenam mortis, ex *text. §. ex diuerso, in Auth. vt ludic. sine quoquo sus. fiant, vbi Mulatur Officialis de corruptela;**

Tom. IV.

sed grauiùs punitur, qui falsò illum accusat, vbi *Glos. nectit, poenam esse parricidij.*

Ac dispositio *text. in l. fin. ff. de in iur.* atque *Glos. effatum* in famoso *§. in summa*, fuit extensa in casu iniuriæ contrà Officiales, ex *Bessio in sua prax. tit. de iniur. num. 30. Reg. de Marin. ad Reueri. decis. 50. num. 3.* etenim ob verba iniuriosa prolata in Consiliarium Antonium Orificium absentem, fuit quis deportatus, & nonnulli fuere in voto mortis naturalis; & demum ob non obseruatam deportationem fuit capite multatus; & per alamp in rixa in Iustitiarù Annonæ, qui caret imperio, ac gladij potestate, & est subiectus alijs Superioribus Magistratibus, quidam Doctor fuit decapitatus, *Reg. de Ponte de post. Prorog. tit. de pronis. ster. solit. §. 2. num. 14.* de quo memini in *rit. 5. nu. 10. & Reg. de Marinis ad Reueri. decis. 50. sub num. 3.*

Annis non longè decursis in vna ex Ciuitatibus huius Regni, quidam inquisiti pro re nò graui, ausi fuerunt, in ludicram scenam læceris, immundisq, indumentis, ore retorto, bleoque idiomate, verendas Præsidis, cœterumque Ministrorum Regiæ Audientiæ personas inducere, mimicè, scurriliterque agere in contemptum dignitatis Magistratus. Et ijs, quorum opera, Regi Maiestas, Reipublicæ oïcium, priuatique tranquillitas seruetur incolumis, ad risum excitandum in scenicis ludis per vilipendium histriones abusi sunt. Quamobrem fuerunt ij citati ab eadem Regia Audientia ad informandum, & capitula. Deinde Princeps, summa elementia, ac bonitate, gratiam ipsi impartiuit. Equidèm aliquando vera est iustitia delinquentibus misereri, *text. cap. vera iustitia, distint. 45. & text. in cap. licet*, subsequitur, plus ergà corrigendos agunt beneuolentia, quàm seueritas; plus cohortatio, quàm comminatio; plus charitas, quàm potestas: cum nemo nostrum sine reprehensione, & sine peccato viuat: de qua Principis elementia dixi in *rit. 265. nu. 21. & in rit. 274. ex n. 93. Mar-*

Kkk 2 ibid

ibàn cōiron.74.n.15. $\frac{1}{2}$ cōiron.75.n.22.

Cum accessisset M. C. Index cap-
tus D. Ferdinandum de Tovar in a-
trio cuiusdam Generalis Nautium sui
confanguinei degentem, hic in Iudi-
cem contumelijs oneratum strinxit
enem; idem omnibus alijs facientib-
us, qui in atrio aderant ex industria,
ipsoque Generali de futura captura
non insciji, fugam arripiens confu-
git ad Ecclesiam, cumque renunciamus
de hoc esset suæ Excell. mandavit, ut
hac super re caperetur informatio;
qua capta, Prorex motus Iustitiæ zelo,
ferri iussit captum Generalem in Arcem
Caictæ, quaque maxima posset dili-
gentia fieri, à M. C. ulterius procedi.
Quamobrem citatus dictus Antonius,
& ad informandum, & ad capitula, ac
deinde ad fruiudicandum, me in M. C.
Consiliario Decano referente, eius
Pater duas proposuit nullitates. Pri-
ma: Antonium scilicet esse Militem,
atque adeo non subditum M. C. de
quo individualitèr scripsi in *rit.* 269.
num. 26. lib. 3. Altera: nempe, crimen
non esse capitale.

Cumque ageretur de causa in Col-
 123 laerali Consilio, coram quo iussit
 Sua Excell. vti M. C. ferret suffragia, re-
 ferente D. consilario D. Iosepho Le-
 defma, integerrimo, præclarissimoque
 Viro, re plenius discussa, dictum fuit,
 vbi 10. Octobris 1777. *Nulitas non*
obstare, non quia crimen esset læsæ
 Maiestatis, at maxime quia iniuria erat
 atrox, & ratione loci, & ratione per-
 sonæ: cum nulli dubitandum esset, ar-
 bitrium Iudicis posse extendi vsq; ad
 mortem. Addebatur, causam esse ma-
 gni exempli, summumque exigere rigo-
 rem, & non semper clementia Prin-
 cipem vti debere in mulandis de-
 lictis, *Senec. ad Neron.* dicit, veniam
 esse iniustam, minimeque licitam igno-
 scendo enim malis, bonos perditos
 iustos, & indicat *text. in cap. si iniust.*
 23. *quasi. 4.* & propterea *Id. Rodin. in*
tratt. de Maiest. Princ. verb. Ad clemen-
 tiam, *num. 1. 4.* tres necesse terminos, vi-
 delicet, Clementiam, Misericordiam,
 & Veniam, quam semper dicit esse illi-

citam, prout etiam illicitam Misericordiam necesse est, si simpliciter, non autem cum severitate mixtam intelligas.

Est tamen læsa Maiestatis crimen
123 in primo capite offensus in Regis
Coniliarium, vt declarauit Regina,
Ioanna I. sub die 15. Octobris 1350.
tempore Andreæ de Ifernix, feudi-
starum Euangelistæ, quem perperam
nuncupat, Ioannem de Ifernix, *Taffon*.
de antephat. *vers. 3. obseru. 3. num.*
103. ex *Fontanell. de pact. nuptialan.*
3. *glos. 1. num. 5.* etiam si priuato odio
aduersus opinionem ipsiusmet Ifernix
in *Consl. ut participatio*, sicut aduertit
Gizæ. ad R. *Capit. Laur. decis. 169. n. 22.*
Consl. Staiban. lib. 1. resol. 100. ex n. 206.
in obseruat. *hæmuis in rti. 273. ex nu.*
27. *lib. 3.* & pertractat *Farina. quæst.*
17. *num. 36.* multos perstringens casus;
contrà quos facientes libellos famo-
sos in hoc crimen incurrunt, & alijs
relatis, notat *Mastabò de re crimin.*
contr. 74. n. 15. p. 2. nec non *Io. Baptista*
Gargiar. de libell. famos. cap. 10. Mita
ad prag. tit. 40. de pena, edent. famosus
libellos num. 39. Nec sine ratione *M.*
C. V. ac S. C. extendere arbitrium ad
mortem naturalem pro iniuria atroci-
illata in illi Officiæ per alapâ, alijsq;
In casibus: nam *Il. CC.* antiquiores,
& moderniores hanc sustinuerunt a-
leam, sicuti præceteris fuerunt *Bald.*
in tit. feud. de Pace Iuram. firm. S. In
inuria, l. de Anan. in cap. Inquisitionis de
accusat. nec non Felin. in cap. ex literis
num. 25. de confusit. vbi Dec. Paris de
Puteo de findi. ver. pena, ver. an sit circa
principium, l. si in l. 1. G. de præbuis
Imp. offer. 1. nor. & in loqui in iurisdic-
tionem, num. 3. ff. de Iurisd. omni. Indic. &
post alios, Farin. in pract. crimin. vol.
1. tit. de delict. & pænis, quæst. 16. nu. 7.
& quæst. 17. Reg. de Marin. ad dec. Reg.
Risner. decis. 50. num. 3. Reg. Sanfelici
decis. 34. nu. 13. tom. 1. Circumscrip-
tâ igitur non in *MDL.* si veritate nita-
tur opinio *Glofin. in summa, verbo*
extraordinaria, iussu de iniur. de quibus
Concilio resol. crim. 1. rub. Index. Graz-
zin. defens. 33. cap. 16. num. 2. Lagana.
ad Reut. in prag. 1. de confus. rec. a nu.

13. *Annus meus ad Gramm. decif. 34. ex num. 2.* quem optime omnium pertrahere notat *Seuerus. ad Reg. Sanfelici. decif. 374. vers. tenetur calumniator. lib. 3. Caribar. decif. 23. à num. 9. & decif. 68. ex num. 2. Cum. ad rit. Sicil. cap. 72. à num. 10. Nouar. de gram. V. assall. tom. 2. gran. 128. & 154. & tom. 3. gran. 59. etiam ij, qui recedunt à Glos. coarctant hoc in casu iniuriæ grauis illatæ Officiali, vt sit tuta, & vsu recepta. Glos. alea de poena capitali, & quando iniuria est atrox ex circumstantijs, ex quibus talis redditur, Bar. in l. si qua pena, ff. de verbor. signific. Bal. in d. S. iniuriæ de Pace luv. firm. in prin. & in Aut. sed non lute, in fin. C. de seru. fug. & in l. pen. ff. de rer. diuis. Menoc. de Arbitr. Iudic. quast. 8. num. 20. Carr. pract. crimin. de homic. S. circa igitur scilicet decif. testatur de communi in v. ex literis, col. antepen. quem refert Crau. conf. 270. num. 14. Bertaz. conf. crim. 35. Farin. cit. quast. 17. nu. 35. Caball. resol. crim. cas. 92. & num. 2. Pegas ad consil. Porrig. lib. 1. tit. 1. S. 36. glos. 140. Calæ de præmiis. M. C. cap. 13. num. 2.*

Amplius opinionem Glossa esse veram de poena capitali, quando Inquisitus consuevit similia facere, notat Baiard. in addit. ad Clar. in d. S. fin. quast. 81. ex l. 3. C. de Episc. & Clerical. capitalium, S. solent, & S. Grapatores, ff. de pen. l. 3. vers. si plures, ff. de re milit. & in specie de morte naturali, l. 1. C. de superexactor. lib. 10. Lomnes, S. delatores, C. de Collat. cod. lib. & in dicta l. 1. Bar. Luc. de Penna, & arg. lo. de Plat. in d. Lomnes, Gramm. conf. 17. num. 16. & in vot. 9. num. 26. & voto 17. num. 17. Carr. in pract. crim. S. homicidij, Arma. sing. 64. Fab. à Montel. pract. arbi. in 3. & ult. num. 4. par. primæ, & de communi, Vulpal. respons. 16. num. 4. lib. 1. & Mascar. conclus. 838. lib. 2. Quibus suffragatur exemplum de furto reiterato, vt sit poena mortis; licet quodlibet de per se non esset, Gramm. d. voto 9. & 17. Conarr. var. resolut. lib. 2. cap. 9. num. 7. Mascar. in d. conclus. 838. Gomes de delict. tit. de hom. cap. 3. num. 6. & Vulpal. d. ref. 16. quos, & alios refert Farin.

d. tom. 1. tit. de delict. & pen. quast. 23. & quamvis Grām. in dec. 16. relatis his referat, fuisse per M. C. V. quemdam Blasum condemnatum ad mortem, ex quibusdā leuibus delictis reiteratis, & per S. C. fuisse releuatum, quia in hoc Supremo Arcopago non militat opinio, vt pro reiteratione delictorū sit poena mortis; aduertatur tamen quod fatetur Gramm. opinionem esse veram, sed non prædicari in S. C. ex dicto Regij Consiliarij Maiorana, & ex sua cognitione, sed Iudices delegari non tenentur seruare stylum Sacri Consilij, sed opinionem magis veriorē; maximè quod in illo casu Gramm. delicta erant leuia, atque iuuenilia, vt ipse refert, & tamen operantur ad hunc effectum, vt possit poena capitis puniri, Casan. ad consuet. Burg. rub. 1. S. 5. vers. simplex, num. 20. Menoc. de arbitr. Iudic. lib. 2. casu 295. Clar. S. fortum, Merend. conf. crim. diuers. conf. 9. vol. 2. nu. 22. Farin. d. quast. 23. nu. 11. & de trino furro loquitur lex. Cap. huius Regni, in tit. de furt. incip. Ad hoc, tamen ratio illius ex. tenditur ad alia delicta, vt dicunt Meren. & Farin. d. num. 11. & licet aliqui fuerint in opinione, vt ita demum procedat illa opinio, quando pro pluribus delictis quis fuerit punitus, aliàs secus; tamen Antonius Gomes. variar. resolut. lib. 3. de delict. cap. 5. tit. de furtis, nu. 9. vers. aduertendum, tenet, quod pro vltimo delicto punitur poena capitis, etiam quod ex alijs prius commissis non fuerit condemnatus, & punitus, quæ recepta est à Farin. tanquam verior, d. quast. 23. nu. 10.

Alij veram esse Glossa aleam autumat, quod Iudex delegatus arbitrat poenam capitale, consulto Principe, penes quem omnes poenæ sunt arbitrarie, Ang. ad Angel. vers. & caput à spaulis, vers. aliqua lege, lo. Mont. pract. crim. ref. 2. num. 8. & Carrer. tit. de homic. nu. 31. & 32. Farin. de delict. & pen. quast. 17. num. 60. de Ponte cit. tract. de potest. Proreg. tit. de prou. fier. sol. fol. 82. num. 14. Giurba conf. crim. 6. & sic scimus in casu extrā omnem examinationem, cum iniuria sit atrox, &

atro-

atrocissima ex circumstantijs, Inquisitus sit consuetus delinquere, & persona offensa sit Magistratus, ac sumus in Iudicijs delegatus à Principe.

Aduocati insuper euomentes ¹³⁶ ledicta, murmuraciones, derisiones, iudicia temeraria, detractiones famæ, occultæ delicta, multatari acriter debent, vt scripsi in *rit. 101. nu. 65. lib. 1.* addimus *Reg. Sanfelix.* & ibi *Seuerin. decis. 374. num. 7. & in addit. ad decis. 63. Conf. Carleual. de iudic. disp. 11. quæst. 7. sect. 1. nu. 187. Sabell. diuersor. tract. 5. Aduocatus, nu. 13. Chrispianus decis. Belc. 99. vol. 2. & decis. 206. vol. 4. Carpezou. process. iur. tit. 5. art. 7. §. 7. nu. 42. Berlicch. decis. 75. n. 5. & 7. p. 1. Mar. Ant. var. resol. lib. 3. resol. 7. ex num. 76. Muta ad prag. unic. de famos. libell. tit. 42. n. 43. Beriazol. ad patrem conf. 2. 1. q.*

Etsi enim Patronus tuens pro veritate ¹²⁷ tate nulli parcere debeat, *text. in cap. ex ore, de priuile. bi: Quia contrà iustitiam nulli pareat, & disposuit Ferdinandus Rex Primus in prag. 21. de offi. S. C. quam laudat S. Anson. in summ. p. 3. tit. 6. §. 2. pag. 71. & Casar. in specul. peregr. quæst. 13. num. 35.* tamen omni qua deest modestia, vt notat D. Raynald. lib. 1. rer. crim. cap. 11. §. 14. nu. 1. & lib. 2. obser. crim. cap. 19. §. 1. ex nu. 4. qui à nu. 9. memor mei in *cit. rit. 101. nectit num. 16.* intellectum nouum ibi datum ad *text. in l. quisquis, C. de postul. subtilem, & etiam Reipublicæ vtilem esse, & in mem. §. 14. refert Afflict. in Const. Regn. Cultus iustitiae, num. 11.* dixisse Aduocato, quod non accederet ad domum suam, quia erat nimis importunus, & *num. 9.* quod alijs proposuit in mente sua, non esse Iudicem, vbi quidam erat Patronus, & postea non fecit, nè nimis impatiens argueretur; de alio Aduocato carceribus mancipato loquitur *Reg. Sanfelix. cit. decis. 374. nu. 8.* ac *R. Reneri. decis. 242. p. 1.* decisum tradit, è S. C. peracta causa in Collaterali Consilio, Io: Petrum Mangrella Cauensem Aduocatum, et si doctum: (fecit nempe additiones ad nouem tomos *Bartoli*, verè lucernæ iuris, & ad octo tomos subtilis *Baldi*),

quia tamen satirè continuò obloquebatur, fuisse relegatum decennio in Insulam per D. Proregem declarandam, & quodd amplius postulandi munere non fungeretur, ex quo de mense Ianuarij 1562. protulerat verba iniuriosa contrà duos Officiales fratres vtrinque coniunctos, quorum alter erat Regius Consiliarius, alter verò Magnæ Curie Fisci Patronus. Ultra enim iniuriarum actionem, de qua *Mut. ad prag. unic. de edem. famos. libell. tit. 42. num. 43. Berlic. decis. 75. nu. 5. & alij*, meritò quoque remoueat à limine iudiciorum, l. *Moris est, ff. de panis, & in cap. si infames, §. item si quis adeo, 3. quæst. 7. & cap. in loco 5. quæst. 4. Faber in C. it. de panis, definit. 19. in princ. Berlic. cit. concl. 9. num. 24. Carpezou. ref. elector. 5. lib. 3. Erischius de peccat. Aduoc. concl. 18. num. 15.*

Magistratibus, omnes exempti, etiam ¹²⁸ Clerici, reuerentiam debent, vt dixi in *rit. 5. nu. 7.* qua de re *Franc. Suarez in defensorio Fidei, lib. 4. cap. 34. nu. 32. de Benedict. in cap. Raynuntius, verb. & Vxorem, num. 139. de testament. Anguidnus in tract. de legibus, lib. 3. cent. 33. num. 47. Torreblanca de magia lib. 3. cap. 26. Borrell. de prastant. Regis Cathol. cap. 71. 78. & 79. Aniles in cap. Pratorum, cap. verb. iurisdictionem 3. & cap. 30. verb. usurpan. num. 9. Calixt. Ramirez in leg. Reg. 27. num. 12. Parlador. different. 9. num. 16. Villadieg. politie. cap. 5. §. 20. Ayll. in addit. ad Ant. Gomez tom. 3. cap. 10. de immunit. nu. 8. Cauall. commun. contrà cōmun. quæst. 879. ex num. 630.*

Iniuriam propterea illatam, ipse ¹³⁹ Magistratus remittere non valet, *ex tex. in cap. coningis, de sent. excomm. Bellapert. in l. si coningis, num. 9. Alber. num. 4. C. de iniur. Gandin. de malef. tit. de pan. nu. 26. & conferunt, quæ scripsi in rit. 5. num. 9. lib. 1. nec non Raynal. in syntaxi rer. crim. cap. 2. §. 6. & 7. nu. 21. ac 26.* cum illa ipsum Principem tangat, à quo constitutus est *Menoch. conf. 244. num. 4. Copen. lib. 3. obser. 80. ex nu. 3.* Ipse in *rit. 5. num. 2. lib. 1.* Idèoque Iuratis Consuleque remitte-

re non possunt iniurias iniectas Vniuersitari sine consensu Consilij, D. Romaguera in add. ad Conciol. sup. St. int. Cinit. Engub. lib. 4. rubr. 43. num. 16.

Adducta procedunt, etiā si Officialis
130 fuerit duxerit electus, & non admis-
sus, Sanfelix. dec. 63. Præf. ad Pascual. de
patr. potest. p. 1. cap. 10. vers. ea qua addit.
Raynald. in syntax. rer. crimin. par. 1.
cap. 2. §. 6. §. 7. n. 28. & dixi in rit. §. sub
n. 10. lib. 1. Aut si iam nunc eligeretur
Minister ad locum, cū primū vacauerit,
occupandum, & iam nunc iusiuran-
dum nūcuparetur dignitatem enim ha-
bere dicitur tempore acceptationis,
Bart. in l. Publius, ff. de cōdit. & demonst.

Hac occasione tacitus præterire non
possum, quod cū Catholica Regis nostri
Caroli II. Maiestas (quem Deus Ne-
storeos nobis ad annos incolumem,
proleque dudum desiderata ornatum,
seruet) præscripsisset, reformandos
Ministros omnes, non supernumerarios
dumtaxat, sed etiam ordinarios,
certo ab hinc tempore promotos; co-
gnitis tamen Dom. D. Iosephi Caiasa
promeritis, cum Sacri Consilij munus
inire iussit, ubi primū vacua sese
offerat ordinaria Sedes, emitrendo iam
nunc consuetum iusiurandum, quamvis
illius exercitio, ac emolumentis
omnibus non sit potiturus ante Sedis
vacationem, vt ex Villieſto Excell.
Domini sub die 30. Maij instantis anni
1692. directo Præfidi S. C. quod asser-
uatur penes à Secretis, tenoris sequētis.

Haviendose executoriado por Colateral el Real Privilegio, en que Su Magestad proce en Don Ioseph Cayasa la primera plaza, que vacare en el S. C. Jurando en ella desde luego, y era entrar en el exercigio, y goze quando llegare la ocasion de la vacante, me manda S. E. deſerir à V. S. disponga se regina el Juramento, en conformidad dello que Su Magestad ordena, 30. de Mayo 1692.

D. Antonio de Retes.

Cum autem externa luce septima
131 Iunij eiusdem anni iuramentum præ-
stiterit in manibus Spectabilis Præfidi,
iunctis DD. Consiliarijs quatuor
Classium in Aula Magna, vt moris

est, suborta fuit dubitatio, deberes
nece admitti, vt ille sederet; & dū
seſe ad iusiurandum emittendum pa-
rabat, statutum fuit, vt illo præſtito,
sederet; quamvis enim iusiurandum
secum vnice ferat possessionem, Rec-
de offi. tit. de præceden. int. Offi. eod. tit.
c. 6. rub. 6. n. 77. nihilominus decorum,
ac congruum videtur. Iuranti deinde
sedem concedere; quod tantum abest,
vt possessioni repugnet, quin eam ma-
gis, magisque firmit. Et ad rem vnus
ex DD. Consiliarijs Hispanis testatur
est, in Iberia verbum *Iuret*, importare
iuramentum, & sedem dari. Porro ille
sedit, & arguta sanè, elegantique ora-
tiuncula, ad Præsidentem, aliosque
Sacri Consilij Senatores habita, audie-
taque vicissim D. Præsidentis ingenio-
sa non minus, quàm vrbaniſſime plena
reſpōſione, è Tribunali illic diſceſſit;
reuerſurus quamprimū, vti omnes
ſperant, etiam antequàm vacua ſeſe
offerat ordinaria Sedes, ad exercendam
reipſa ſuſceptam iam animo, & iura-
mento Prouinciā, inclinare ſeſe ad
id concedendum noſtri Regis Magna-
nimitate, ab vilitate publica, vtiſq;
omnium permota.

Nec abſire erit hic ſubneſcere, cū-
132 dē Auguſtiſſimum Regem iam nouo
ſuo Diplomate ſub die 19. Nouem-
bris 1691. (cuius copia eſt penes à
Secretis S. R. C.) edixiſſe, nè reſor-
matio vlla pro Tribunalibus antea
præſcriptis, in Sacrum Conſilium cade-
ret; quandoquidem quatuor ſupra vi-
ginti Conſiliarij, qui illud adminiſtrāt,
ob negotiorum, ac litium multitudine
propemodum inſinitam, vix oneri
ferendo ſunt; præſertim quia tempo-
rum anguſtiæ, quibus præſumimur, exa-
cunt potius lites, quàm exarcent,
alijsq; de cauſis providē, ac perſpicuē
ab Excell. D. Prorege, ac à noſtro D.
Præſidente, Regiz expoſitis Maiſtati.

Eadem aſſiguitur poena offendiſſe Iu-
133 dicem in ſyndicatu, Bald. in cap. 1. de
pace iurament. firmam. Menoch. conſ.
263. num. 10. Caball. caſ. 111. Boſſ. tit. de
iniur. num. 39. de Marſil. ſing. 179. Paris
de ſyndic. incip. ſi Potestas, num. 16. &
verb.

verb. Officialis durante officio, vers. statutam puniunt, Farinat. cit. quast. 17. num. 38. de delict. & pœn. de Franch. decif. 403. num. 1. & decif. 713. num. 6. Mastrilli. de indult. add. cap. 36. num. 9. P. Fragose de regim. Reipubl. Christian. p. 1. lib. 4. disp. 10. n. 155. extendens etiam ad offendentes horum Officialium familiam, præceteris, ex Gren. ad Gayll. ad pract. Camer. Imperial. lib. 1. concl. 39. d. n. 5. & scripsi cit. in rit. 5. sub n. 10. An irroget iniuriam, qui ficas Officiali facit indicat Theſaur. dec. 229. refert Anus meus ad Cypre. dec. 58. n. 2.

Quid si dixerit: Al ſindicato t'aspetto? scribunt Scaglione superis. M. C. V. 221. n. 6. Carraba de ſyndic. ſing. 221. & de dicente: Che gl' ha fatto loro, ſermocinat Menoch. conf. 403. num. 9. quem refert Raynald. in ſyntax. rer. crim. p. 1. cap. 2. §. 6. & 7. nu. 30. testans vltimo ſupplicio Romæ punitū quemdam, qui Iudici dixit: Alla Sede Vacante t'aspetto: nam apertè loquitur de vultione facti, & non iuris, de qua dixi in rit. 272. ſub nn. 51. vers. hinc cum heredes, ex Gloſdicto in l. 1. verb. multat, C. de iur. quib. ut indign. quod exornat de Poſſentib. cent. 3. ſingul. crim. 226. pag. mibi 205. & me in cit. rit. 272. adducit Mucc. ad Sanſelic. decif. 70. n. 1. lib. 1.

An autem eadem multetur pœna 135 offendēs Baronis Officialis? & mitiori pœna, nempe exilij, coercendum, ſcripſere DD. apud Thor. in C. rer. indic. alleg. 10. num. 6. Carolus de Roſa in conſue. Neapol. ad §. præſatis, ex nn. 386. pag. 40. ex Marant. conf. 121. Borrel. conf. 24. illum quoniam minime completitur Regni Conſtit. Vt participatio, ſub rub. de iniur. Curial. illas pœnam ſtatues contrā inferentes iniuriam Officialibus, Merend. conf. 100. n. 13. p. 2. quam Conſtit. exornat Arnon. diſſer. 15. Reg. Sanſelic. in prax. iudic. ſect. 20. num. 23.

An ſi Iudicis Vxorem? negatiuè 136 Mut. ad Conſue. Panhorm. de qualitat. iur. iur. cur. & cin. Panhorm. cap. 11. n. 23. pag. 102. & dixi in rit. 272. ſub n. 27. lib. 3. Facta à Vaſallo Baroni atrox grauiori pœna digna dijudicatur, Farinat. in prax. crim. quæſt. 105. ex num. 198. Ber-

tax. conf. 152. libi: Et cum verba fuerint narrata Supremo Principi, & de Domino ſuo per Subditos atrocior videtur ſalla iniuria, refert Nonar. de grauam. Vaſall. tom. 2. gran. 11. n. 20. & aduertit perbellè Reg. Sanſelic. decif. 374. num. 9. lib. 3.

Doctori, vel Patrono, Guid. Papa dec. 88. num. 5. Cranes. conf. 168. num. 10. Menoch. de arbiſ. caſu 263. ex nn. 17. Rota Auenion. decif. 58. Rouit. in prag. 1. n. 5. de conſod. reor. Viſconti in conſuſionis, verbo iniuria, Barra contron. 21. n. 6.

Iudici inſuper licet multare ſine 137 proceſſu delinquentes in eius conſpectu, tanquā per delicto notorio, quod celari, vel negari non poteſt; & excludit omnem iuris ordinem, ſolemnitatem, proceſſum, & appellationem; quo caſu Reus punitur ex abrupto abſque deſenſionibus, ſi captus ſit in actu delinquendi, non ſi ex intervallo, Farinat. de delict. & pœnis, quæſt. 21. num. 158. Maſcard. de probat. lib. 2. conſ. 1103. n. 16. Capra in tract. de notoriis, memb. 4. n. 17. Boſſ. in tit. de denunciat. p. 4. & in tit. quomodo proced. in crimin. notor. Laurent. de Iudice ſuſpect. latè cap. 1. ex n. 1. & ſub n. 7. recenset praxim in M. C. ac in Regno Neapolis, cuius non meminit D. Calà, qui rem exactè peragit, in tract. de præminent. M. C. V. cap. 13. notans non reddi Iudicem ſuſpectum, uti non iudicantē in cauſa propria, ſed pro dignitate offeſa, exequendo pœnas à Iure indiſtas, Calima de ſyndic. Official. cap. 4. nu. 24. Altim. tom. 1. de nullit. rub. 9. q. 20. ex n. 74. Conſil. Vargas Machuca de ſyndic. tom. 1. p. 3. conſil. 3. ſub num. 6. & p. 5. conſil. 7. 1. num. 46. caſum enarrans.

Verū mitius punitur, ſi prouocatus 138 tus deliquerit, loqui cum mecor, S. ſe liberis, ſſide bon. liberis. Hypol. de Marſil. conf. 73. n. 5. 6. plurima, neſcens, per plura exornat regulam, quod ignoſcendum ſit ei, qui prouocatus delinquit, ad quam probandam ſepre laudat Iura cum nonnullis II. CC. & ibi ſub num. 59. refert Ang. Arct. in tract. maleſ. in verb. verba contumelioſa, verſ. quid ſi aliquo dicto, vel facto, vbi Auguſt.

guft. de Arim. quod si verbis iniuriolis prouocasti me, & ego non cum iisdem verbis contumeliosis, sed cum gladio te ipsum offenderim, quidē subueniri debeo, & *Gramm. in decis. 14.* casum refert de quodam Nobili, qui cuiusdam Capitanei famulum intus Ecclesiam alapa percussit, cum verbis ab illo prouocatus fuisset, dicendo: *Non ci vedi*, pro quo delicto pro bimestre à Neapolis Vrbe exulauit, & quamuis à paruitate poenae fuisset à Filco ad S. C. habitus recursus; tamen eiusdem M. C. sententiam pro executioni demandandam, censuit. Etenim admodum iusta ipsius M. C. sententia visa fuit, ut sub num. 8. *vers. considerando praesertim*; potuit namque ille Nobilis, alapa se vlcisci de verbis iniuriolis sibi ab Alguzerio illatis, & *Gramm.* optime perpendit, quod si ille Nobilis Superiorem adiis, res in risum poni potuisset, ut sub num. 11. adnectens propterea potuisse propria auctoritate vlcisci, & ei alapam inferre, ex *Gest. & Agust. ad Aug. in locibi citat. & Confit. Regni*, ut dignitatum ordo seruetur, (quam exornat *Arnon. comment. 41.*) idemque *Gramm.* confirmat *decis. 23. num. 1. ac decis. 98. num. 2.* & ante dixerat in *conf. 29. nu. 30.* ac post eundem *Gramm. cit. dec. 14. n. 11.* obseruat *Reg. Valenz. conf. 142. nu. 43. tom. 1. Confil. Prat. resp. crim. 25. nu. 40. maiorana in opopraz. crim. cap. 4. de Reor. defens. m. 45.*

Quamuis autē alapa aliquem percussit, sit grauis iniuria, & plusquam vulnus inferre, *Petr. Bellin. de re milit. par. 10. tit. 2. nu. 39. & 65.* vbi licet pro leui offensa pax rupta minime dicatur, id fallit si cū alapa offensa facta fuisset; sed *Petr. Bellinum* quodam hoc, vt pax rupta dicatur, non sectatur *Farin. de var. & extraord. quass. 107. num. 213.* qui licet grauem iniuriam esse dicat, tamen quia in promissione de non offendendo non venit, nisi illa offensus, quæ sit grauis, & notabilis, quam esse negat cum pugno, vel alapa, ex *Via. decis. 46. num. 3. Mascard. de probat. lib. 3. conclus. 1131. num. 3.* & ex alijs; *Petrum* autem *Bell.* sequitur ipse *Farin.*

Tom. IV.

quod illud dictum, quod grauis sit iniuria, tam in personam Nobilem, quam ignobilem illatam, vt ipse *Farin.* concludit in *quass. 105. sub nu. 207.* auctoritate multorum, aduersus quos, etsi adducat aliter sentientes; tamen à nu. 208. primam opinionem, admodum veriore annuit, quia quamuis personam grauitè non lædat, tamen ob grauem ignominiam, sic ab omnibus extimata, grauis dicitur iniuria, & in specie in hoc Regno Neapolitano grauis reputatur, teste *Affl. in Confil. priusquam, num. 5.* vbi etiam, quod ex reparatione dicitur grauis iniuria, iuxta *Angeli* effectum in *l. lenia, ff. de accus.* cum ea enim videtur offensus pueriliter tractari, *Campagn. in cap. 149. num. 13. de iniur. Aus meus ad Gramm. dec. 17. sub n. 3.* & proinde esse punienda delicta iuxta morem Regionum, vt in *l. Sacularij, §. sunt quadam, ff. de extraord. crim. & in l. 2. & ibi Bald. G. de Noxal. Paschal. de patr. potest. p. 1. cap. 10. m. 61. Thor. p. 2. cap. verb. Alapa.* & dixi in *Ris. 68.* quem locum laudat *Baron. p. 2. de corp. ad tit. de pedib. n. 75.*

Licet inquam grauis dicatur iniuria; tamen quia grauitè persona non læditur, ideo non nisi ad pecuniariam poenam, seu exilij, sic percussus condemnari potest, & probationibus deficientibus ad torturam deueniri minime potest, vt ex *Farinac.* in locis supra allegatis, ac *Viu. in add. decis. 46. sub num. 1.* memorat *Gramm. in eadem decis. 14. Ano meo ad Cappy. decis. 161. à num. 2. Carrer. in prax. crim. in tit. circa igitur tertium, nu. 18.* & probat *sex. in cap. 1. in visib. feud. de pac. tenenda.* ac maxime si in personam vilem fuerit cū alapa facta percussio, prout erat ille Birruarius in casu *Grāmat.* Sunt enim Birruarij personæ vilissimæ, infames, & omni vitiorum genere aspersi, vt testatur *Farinac. quass. 56. art. 11. num. 370.* ex *Bald.* alijsq; pluribus in locis per ipsum citatis; nec talis cum alapa percussio fuit præfata Birruario illata inuitu officij, ex qua causa potuisset Iudex ad maiorem, & acriorem poenam condemnare, habito respectu

ad iustitiae neglectum, vt supra diximus; tenetur tamen de excessu, tam si prouocatus verbis iniuriis, verbis diuersam speciem iniuriae concinentibus responderit, post alios *Siruius de vindict. priuat. cap. 10.* integro *apborism. 10.* quam si percussit cum pugno, vel vulnerauerit, *Farin. q. 105. Castill. decif. 171. ex num. 4. 1. Thor. vot. 96. à num. 21. p. 1. Binsfeld. de iniur. & damn. dat. cap. 1. quæst. 9. concl. 4. circa finem, Carpæon. pract. crim. quæst. 97. num. 40. p. 2. Cappæ. decif. 58. Plaza in episom. delict. cap. 28. num. 1. 1. Berber. in viator. iur. lib. 4. tit. de iudic. à num. 105. Gramm. conf. 11. Afflict. decif. 206.* etiam si tantum contumeliosis verbis adductus occidisset prouocantem, *Boer. decif. 269. Anus meus ad Cappæ. decif. 58. sub num. 1. in fin.* imò si aliquis iratus, vel aliquo dolore correptus deliquerit, non dicitur conuicij causa fecisse, & mitius punitur, *l. si non conuicij, C. de iniur. Valenz. conf. 142. ex n. 2. Vin. decif. 368.* Ira namque, quæ intellectum abruit, *Laurent. Beyerlinck. in Teatr. vita human. verb. ira, & iracundia, fol. mihi 371. lin. C. Ioseph Lancius in Polyant. tom. 1. verb. ira, fol. mihi 676. col. 1. Dinius lo: Christofom. in D. Math. 5. vbi de irato inquit: Os spumat, ignem emittunt oculi, sumat undique vultus, &c.* & ante dixit gentilis *Senec. de ira, in princip. ac ex nostris Rubens de validitate legal. cap. 19. num. 11.* aientes, quod iracundi exeunt de mente, ratione, consilio, potestate, & omnibus virtutibus: ideòq; dictum, vel factum illorum est nullius valoris, ità *Dom. Confil. D. Carol. Ans. de Rosa tom. 2. prax. M. C. in proem. n. 9. Rubens supra nu. 17. & Hugo de Sacram. lib. 2. illam perturbationem irrationabilem mentis nuncupat, conferunt *lex. cit. in l. si non conuicij, C. de iniur. nec non in l. si filiam tuam, C. de in offi. testam. in l. quicquid calore 49. ff. de regul. iur. deducta ex *lex. in l. adiutrium, 3. ff. de iuri. V. asques controu. Ill. lib. 1. cap. 18. num. 42. lo: Baptist. Casatus in tract. varijs, rub. de ocul. Reipublicæ. 2. nu. 37. Purpuratus de Luca de testam. lib. 9. di-***

scurs. 11. ex num. 4. D. Rodot. conf. 1. num. 10. Anus meus ad Gramm. conf. 1. num. 10.

Quæ quippè prouocatio probari mi-
141 nimè debet, sed dumtaxat deduci, si quis solitus sit laceffire. Hinc quamuis vulnerans Apparitores, officij incuitu, grauissimè puniendus sit, *Enacæia. ad defens. reor. defens. 5. cap. 4. Scaccia larè de iudic. lib. 1. cap. 46. ex num. 28. Baron. tom. 2. tract. de corpor. eiusq; partib. in add. ad tit. de manib. ex n. 430.* mitius tamen agitur, si prouocatus, vel fuisse laceffitu à solito, ille allegauerit, ex singulari Ant. Fabri doctrina in suo *C. lib. 9. tit. 20. de fin. 6. ibi: Item qui primum Apparitorem, quam qui audacem, & contumeliosus executionibus debitorum iras, & dexteris in se prouocare solent.* Quam annis retro elapsis, et si in suo casu æquam existimauerit S. C. tamen vulnerato alero ex ipsius Porterijis, nimis quidè audaci, notificante Nobili forenssem scripturam; vulnerans, et si se tueretur ab illo irritatum; Verumtamen in re tanti exempli pro Iustitiæ decore, & conseruatione humani generis, fuit decreto S. C. foriudicatus, referente D. Confil. D. Iulio Cæsare Bonito, ex antiquissimis Boniti Dynastis, Duce Insulæ, Viro prclarissimo.

An verò credatur relationi Ostiarij
142 de iniuria ipsimet illata? pertractant *Guid. Pap. quæst. 557. & 628. Ronfin. decif. Litua 2. nu. 66. Franc. Marc. decif. 51. p. 2. Molin. ad Ostyl. Paris p. 7. art. 24. Christin. decif. Belgic. 100. p. 1. & ad Statuta Mechlinientia tit. 1.*

Ipsi verò modum excedendo, potest
143 interdum, etiam de facto resisti, *l. prohibitus, ex illo *lex. C. de iur. fss. lib. 10. l. deuotum, C. de metat. & epidemat. lib. 12. l. quoniam Iudices, C. de appell. ex quo *lex. de ducitur, quod Iudici volenti post interpositam appellationem suam exequi sententiam, impunè resisti potest, vt dicunt DD. quos laudat Lancell. de attent. appell. pend. ampl. 20. n. 1: nam post interpositam appellationem Iudex à quo efficitur incompetens, cum ad Superiorem causa deuoluatur, hæc-***

que

que resistentia, non modò ab Assessore faciendâ est, sed etiam per confanguineos condemnati, ita quòd si Potestas, appellatione pendente, condemnatum ad furcas mitteret, quòd tunc eius confanguinei resistere licetè poterunt: per appellationem namq; eius fuit suspensa iurisdicção, ex *Bald. l. addictos. C. de Episcop. aud. & l. addictos. C. de appellat. Paris in verbo, resistentia, sub num. 2. dicens sub num. 1. quòd Officiali extra officium de facto facienti, impunè resisti possit; idemq; si exequutio irretractabilis fiat, l. 1. §. fin. ff. ne qui eum qui, & hoc nemùm ipsi soli licet, sed etiam ad resistendum Amicos, & Coniunctos conuocare potest, ipsosq; Coniunctos etiam sine vocatione accedere poss., dicit ex notatis à *Bart. in l. si quis in seruitute, in fin. ff. de furt. l. 3. §. car igitur, de vi, & vi arm. Luc. de Penna in c. d. prohibitum, & in add. l. denarium, & ibi lo. de Platea, Franc. Arias de be. l. & eius instit. ex num. 40. permissio eni n aliquo, permittitur omne illud, per quod deuenitur ad illud, l. 2. ff. de iurif. omni. iudic. l. 3. §. qui habet, ff. de ser. rustic. prad. de Marfil. singul. 175. Arnon. singul. 85. Moron. latè de ireg. & pac. quast. 52. & quast. 82. ac dixi in rit. 274. sub num. 134. tom. 3. & contrà Magistratum procedentem ad indebitam carcerationem, agi posse adione iniuriarum, scribit *Gramm. decif. 40. num. 11.***

Resisti quoque potest Officiali non 144 trahenti signum Iustitiæ, scilicèt baculum, vel armillam, *Salycet. in l. factu, ff. de reg. iur. & in hac Ciuitate Capitanei iustitiæ assignati per illius quartetia pro custodia, & vt præsto sint in captura delinquentium, gestant virgam in signum officij, vt ab omnibus cognoscantur, & proinde excusatur eum illam non gestante non offendens, Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit. de diuers. pronif. cap. de Capitan. desin. & c. nu. 2. restringens, dummodò ante eum non cognouerit, ex *Azencd. lib. 4. noua recomp. tit. 23. lib. 8. nu. 12. Rebuff. in consil. Franc. tom. 2. in tit. de lit. requis. gl. 3. quod, perpendendo dolum, mali-*
Tom. IV.*

tiamq; Reorum, insequuta fuit M. C. tẽpore quo illam regebat vti *Pro-Rogens Dom. tunc Consiliarius D. Sanctius de Loissada, Eques Ordinis S. Iacobi, Comes de Bornos, nunc Fisci Patronus cum voto in Supremo Italie Arcopago, Vir omni eruditione reuerentissimus, atq; eximiarum virtutum prærogatiua suspiciendus.*

Resistẽtiam an faciat dicẽs Officiali: 145 Non hò dà fare cõ Voiscribit de *Bald. lib. 3. tract. var. tit. de lit. disp. caf. 7. num. 21.* Quæ verò pœna mul. tẽture eximẽs carceribus mancipatum à Sacellitibus? pettraunt de *Franch. dec. 442. Tholos. Syntax. iur. lib. 36. cap. 25. n. 34. Gize. ad Cappy. Lairo decif. 76. num. 5. Nouar. decif. 96. Decian. tract. crim lib. 7. cap. 11. num. 3. Farinae. quast. 30. & 32. Garon. ad Conf. Mediol. lib. 4. tit. 6. de pan. art. 112. nu. 7. & dixi in rit. 160. quem locum laudat *D. Manfrella* videndus ad *Cappy. Lairo decif. 76* ibique memor extiti de casu, qui accidit, siue tempore *D. Petri de Toledo, siue Ducis de Alcalà, iuxta Caran. in eod. ritu effatum, quem à mortu Reg. Cappy. Lairo cit. decif. 76* tuetur *Raynald. in Syntax. ver. crim. tom. 1. cap. 3. §. 2. ad 6. nu. 241.* ac hisce concludit verbis: *Es hoc sit dictum in honorem Caranita. qui fuit Doctor insignis, fuit quoque acerrimus Fisci Patronus in Prouincijs Principatus Citra, & Basilicatę, frater D. Augustini Consiliarij, creati anno 1576. (scilicet D. de Franchis decif. 144.) Proaut ex DD. Consiliarijs, Petro Antonio Auo, & D. Thoma habicus S. Iacobi Patre D. D. Io. Baptiste Carauite, Equitis Ordinis Calatravuz, Regij Consiliarij, Viri ingenij, ac eruditionis laude florentissimi.**

Turbans insupèr iurisdictionem 146 quis sit? quãdo eam turbare dicatur? & in pœnam incadat turbatę iurisdictionis? scribunt *Hieronym. Gabriel. cons. 167. vol. 2. Menoch. cons. 290. vol. 3. nũm eadem sit pœna impediẽtis Delegatum vti sua iurisdicção. Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. caf. 138. & indicauit in addit. Ritu 5. num. 10.*

Lacerans violentèr litteram aduer. L 111 2 fatij

147 tarij in præsentia Iudicis, potest ab
 comulcari acriter extrâ ordinem, lo:
Andr. in cap. accepimus, de fide instrum.
 ubi refert, id de facto accidisse, sequi-
 tur *Felin. in cap. ficit, num. 7. vers. quar-*
ta declaratio, de sentent. & re iudicat.
 Similiter punitur Reus, qui in præsenti-
 a Iudicis laceravit libellum Actoris,
 quia contempta est Iudicis iurisdicção,
Card. in add. cap. accepimus, Felin. ubi
supra, & dixi in ris. 5. sub num. 10.

Ad rem tres enarrabo casus. Do-
 148 minicus Sauianus Romanus, nō mo-
 do rixosus, verum sub maioris poten-
 tiæ clypeo continuò viuens, pernicio-
 sissimus erat Reipublicæ effectus; i
 pro nonnullis parui momenti discrimi-
 nibus cum Dominico de Anna habi-
 titis, imperiosè post varias, multasque
 contumelias, ei alapam in platea Cha-
 ritaris infixiti; idèò à satellitibus Cu-
 rix arrestatus, ductusque coràm vno
 ex Iudicibus M. C. V. in criminalibus,
 audiis summarè testibus super facto
 deponentibus ad querelantis instan-
 tiam, in vinculis Regij Maioris Mon-
 terij contrusus fuit: Vnde iniquo
 cœteri Confocij, (non imparis condi-
 tionis) animo demandatam ferentes
 carcerationem, confestim ad Custodi-
 am proficiscentes, carceratum; ex
 quo exemptum à M. C. V. Iurisdicção-
 ne, (vti appetentatum Domini trire-
 remium Præfecti) asserabant, per vim,
 ac minas flagitabant; Cui impertin-
 enti præposito abnuens Custos, indi-
 gnati domum eiusdem Præfecti perie-
 runt, ibi casum malignè distinguen-
 tes, reum non modò inurbanitatis
 eum prædicauerunt, verum spreta tan-
 ti Domini reuerentia, accum non mo-
 dica labe sua acerbè patientem suæ fa-
 miliaritatis dilaniasse, adiurauerunt;
 Et si hanc nimio opere iniquam res-
 tationem respuere præfatus ipse Præ-
 fectus ostendit, nullatenus Domino
 Principi Sarriani M. C. V. Re-
 genti vigilantissimo totum renuncia-
 re curauit, vt maturam veritatis in-
 daginem peragendo, si expositum ità
 probasset, impunitum Carceris Custod-
 em non reliquisset, excarceratio-

nemque Dominici Sauiani poposcit,
 qua haud fuit parcus in largiendâ ad
 Viri tanti instantiam Regens, suum,
 præterea ad veritatis perquisitionem
 animum accuratè adiūxit, negotiumq;
 ex varijs sedulitatibus magna cum cu-
 ra perpendit, nec multam nauauit ope-
 ram in detegendo iniquitatem, cū sui
 ambo actorum Magistri accessit Iudex
 ad Carceres, quamplurimos probos
 viros fide dignos examinantes, mēda-
 cio compositam testationem protinus
 habuerunt, vnde probatum Præfecto
 dispositè certiorauit Regens; eoque
 paratum se obtulit, in exequendo id,
 quod sibi necessariò videbatur; In-
 genti tamen animo diligentem ope-
 ram Præfectus suscipiens, Regenti gra-
 tias egit, nec aliquid agendum neces-
 sarium reputauit, imò se plenissimè
 de peractio contentum declarauit po-
 stidic verò dum totalitèr sopium ne-
 gotium existimabatur, ex eiusdem
 Præfecti Palatio magna mancipiorum,
 ac domesticorum exiuit caterua, cum
 qua accesserunt, & Dominicus Sauia-
 nus, ac Vincentius Greco Pullerij, qui
 vna insumul tumultuariè arma manu
 per Vicos desucentes, Carceris Cu-
 stodem ligatis de retro manibus, in
 eiusdem Palarij Equile sinerunt; alia
 quoque turba cum alijs Curix fami-
 liaribus idem fecerunt, omnes post-
 modum ad triremes serratoss substi-
 nentes pedes transmissi fuere. Dilata
 intantum maxima cum omnium admi-
 ratione per Vrberem tanti proterui fa-
 cinoris notione, ad Principis aures
 adiunxit, qui, aduocatis Supremi sui
 Collateralis Consilij Senatoribus, im-
 butus de omnibus circumstantijs ad
 negotium conducentibus, carceratio-
 nem Domini Præfecti in Castro Gae-
 tæ, ac cœterorum delinquentium,
 mandauit, comprobationemque alteri
 Iudici in capitalibus causis M. C. V.
 commendauit, instructoque denique
 processu, Pullerios per Vrberem flagel-
 lari iussit, transactoque postmodum ali-
 quod temporis spatio eos ex gratia
 in libertatem reposuit.

Cam esset inquisitus io M. C. V.
 10-

149 Ioseph Calabria, quod cum fungere-
tur munere Gubernatoris in Terra
Rocce Raynolz, Prouincie Terrela-
boris, ibidem mense Aprilis 1676.
laxata rota bellici tormenti tripalmari
measura breuioris, Notarium Lelium
Vellaccio, eiusdem Oppidi secum ri-
xantem rixans interemerat, fuit in e-
adem M. C. disceptatum, an ipse Ioseph
Calabria ex huiusmodi homicidij
causa foret citandus ad informan-
dum, & ad capitula, cum abbreviatio-
ne, delegatione, ac poena, à Regio Fi-
sco sic instante expetitis?

Proposita quæstione, Me referente,
non vna omnium Dominorum Iudi-
cantium fuit opinio. Quandoquidem
nonnulli, etsi perpauci, annuebant, ea
ducti ratione, quod licet in homicidio
bellici tormenti explosione patrato
adhoc, vt Reus poena capitis ordinaria
plecti possit, dedira opera requiratur,
industria, & quod vulgò dicitur, ap-
pensamentum, iuxta *Prag. 1. de istu
scopp.* attamen quando delictum ad-
mittitur bellici tormenti istu tripal-
mari longitudine breuioris, non re-
quiri, aiebant, industriam; verum in-
distinguitur siue in rixa, siue consultò
id fiat, Reum ultimo supplicio dam-
nandum, iubente *Regia Prag. 3.* con-
dita die 14. Aprilis 1614. Excellen-
tissimo Comite de Lemos Protege,
in eodem *tit. de ist. scopp.* ibi: *E quan-
to alli delitti fatti con Archibuggetti,
à Scopettuali piccioli meno di tre pal-
mi, per esser armi, che in nessun mo-
do si possono preuenire, e dalle quali
nessuno si può guardare, ordinamo, che
sia il medesimo, ancorche il spararli, è
delinquir con essi fusse à rissa, ne possa
in nessuno delli sopradetti casi il delin-
quente defenderse con allegare, che era
nemico della persona offesa. è à chi tira;
ne che lo fece per sua difesa, nè al-
legare altra causa, è ragione; poiche pro-
hibemo à fatto, che nessuna se li debbia
ammettere, è possa in modo alcuno gio-
uarli, già che la qualità dell'armi pro-
ditorie dichiarano, che il delinquente
con esse sia vero proditore, e per tale
debbia esser giudicato.*

Cui *Pragmatica* sanctioni minor Iu-
dicantium numerus innixus, citan-
dum, modo superius relato, Reum iu-
dicauit, nō obstante quod in processu
informatiuo confiterat per nonnullos
testes, quod Notarius interfecit in
publica Platea quædam conuicia in
eundem Gubernatorem præiacturæ,
dicens, Gubernator de stercore adhuc
vis stare verhis, quæ in meam matrem
dixisti? Idque totum, prædictis Iudi-
cantibus visum fuit, deduxisse ex ver-
bis eiusdem Regis *Pragmaticæ*, quæ
huiusmodi arma prohibita infedans
acriter, excusationem lontis, aut de-
fensionem non auditura, occludit au-
res; atque sic seruari testatur *D. Consil.
Io. Maria Campana in suis resol. ad ma-
teriam fori iudicat. resol. 1. num. 20.*

Maiori autem Dominorum Iudici-
antium cætui probatum fuit, quod cite-
tur, & capiatur ipse Ioseph Calabria,
tùm quia delictum erat commissum in
rixa, tum etiam quia Notarius inte-
reptus inceserat dictis non con-
temnendis ipsum Gubernatorem in
supradicta Platea, ac ante quàm occi-
deretur, in eundem tormentu bellicum
oblongum, quod ferebat, intenderat.

A quo decreto petijt recursum Re-
gius Fiscus ad R. Collaterale Conf.
ac obtinuit, quod M. C. V. delegata,
relationem faceret in R. Collat. Conf.
ad finem videndi, an esset recursum de-
ferendum? Facta relatione, Me refe-
rente, per idem Coll. Conf. fuit pro-
uifum, esse recursum deferendum.
Quapropter acta iterum causa in e-
adem M. C. fuit per eam decretum,
quod ad normam Rescripti S. E. Re-
gijq; Collateralis Consilij, Ioseph Ca-
labria citetur ad informandum, ac ad
capitula cum abbreviatione, delega-
tione, ac poena.

Quæ quidem *R. Prag. 3.* dispositio
non protrahitur ita vt poenam ordi-
nariam infligat, delinquenti cum istis
armis breuioribus, cui per Superio-
rem licebat ea deferre, vt vteretur ad
meram sui tuicionem: namque Su-
terioris permissus delictum asportat-
ionis, odiumque armorum à *Pragm.*
ia-

intentum delet; alioqui Sratutum, si secus interpretaretur, iniquitatem contineret, iuxta tradita ab eodem *Campan. in cit. resol. 1. num. 10. in fine vers. ex quo infero, & num. 21.* Aggrefso, qui delinquetet, arreptis, quæ ipse non deferebat, armis breuioribus ab alterius latere, apotheca, vel domo, *Campan. loc. cit. num. 22.* denique neq; assistentibus delinquenti cum dictis armis, qui nequeunt puniri, nisi de eo, quod fecerunt, iuxta *text. in l. si in rixa, ff. ad l. Corn. de Sicar. Campan. in cit. resol. num. 23.*

In tripudio, quod vulgò dicitur: 150 *Panana*, vel *Gagliarda*. Vir fecerat suum tripodium, vulgò dictum: *La muntanza*, Mulier autem non dùm peregerat. Hoc ipso tempore alius superueniens Mulierem manucepit, causa tripudiandi cum ea, quæ permisit se capi, ac virum sequuta est. Primus autem Vir nullo enunciato verbo, manum, vel brachium Mulieris apprehendit, vt per vim à manu abstraheret secundi Viri qui Mulierem apprehendit, vt cum ea tripudicaret: Nunc autem frater primi Viri tripudiantis colaphizauit: fuit quandoque quæsitum, an frater iustam habuerit causam eum percutiendi, atque ad eò in iuriarum non teneatur, vel secus? In hac specie consultus *Federicus Scotus*, respondit, vt in *conf. 25. lib. 2. tom. 2.* iustam habuisse percutiendi causam, quoniam iuxta peritorum iudicium superueniens inter tripodium illud ad *Gagliardam*, probabiliter ignorat, an super sit ultimum tripodium, siue vltima, vt vulgò dicitur: *Muntanza*. Ideòq; capiens Mulierem nihil dicentem, sed se capi permitrentem, ac sequentem, dicitur capere bona fide, vnde non irrogat alteri iniuriam. Qua de re primus Vir abstrahens Mulierem à manu secundi, dicitur intulisse iniuriam, ac lacerasse, non autem propulsasse iniuriam, vel fuisse prouocatum. Propterea frater potuit eum colaphizare, vim vi repellendo, ac à fratre iniuriam propulsando. Est casus singularis, qui sæpè contingere potest, ideòque ad-

notatione dignus.

Arrox, ac maior species iniuriarum, 151 existimatur, quæ prouenit ex libello famoso, *Gargiarenus traç. de libell. famos. cap. 1. num. 3. & cap. 12. nu. 7. Menoch. de arbitr. cas. 363. Decian. traç. crim. lib. 3. cap. 15. num. 53. Canaltan. de brach. reg. p. 1. num. 84.* illam Dolorum desolatricem, factionum inuentricem, & animarum perniciem preconizans, & *Farinac. quæst. 105. num. 490.* grauissimum crimen. Quomodo definiatur, & componatur & notant *Muscotel. de condiç. delict. tit. de iniur. & libell. famos. ex num. 8. Caball. resol. crim. quæst. 235. num. 26. Farinac. quæst. 105. num. 468. Anell. de Sarm. in prax. crimin. p. 2. formul. 10. & illius requisita, poenam, ac alia ad rem peragunt *Farinac. cit. loc. ex num. 241. conf. 30. conf. 523. & 145. Vermigliol. conf. crim. 170. 171. 193. & 412. Carpæon. præç. crim. quæst. 98. p. 2. Cenciel. crim. resolut. verb. libellus famosus. resolut. vnic. Sanderus de pœnis p. 2. cap. 12. quæst. 7. Harpreß. §. iniuria autem. ex nu. 160. Inst. de iniur. Petrus Binsfeld. tit. de iniur. cap. 1. quæst. 13. concl. 4. Guazzini. de confiscat. bonorum. concl. 3. ampliat. 91. num. 4. Borguin. Canale. dec. 335. p. 5. Hortens. Canale. de brach. reg. p. 5. num. 261. Peregr. de iur. ff. lib. 3. cap. 8. num. 9. Petrus Heyg. quæst. 31. m. 46. Berlic. conclus. 67. p. 5. Basilicò crim. dec. 26. nu. 5. Matthæ de re crim. cap. 74. ex num. 13. & latè Raynald. in syntaxi rer. crim. lib. 1. integro cap. 1. §. 1. 2. 3. & 4. & lib. 2. cap. 19. §. 1. ex num. 81.**

Notandum, quòd scribens aliquid 152 falsum scienter in Tabulis Publicis, scilicet in libris Reipublicæ, vel Principis, licet crimen non sit commissum directe contra Rempublicam, vel Principem, est tamen crimen in primo capite legis *Iulia Maiestas. l. 2. iuncta Glas. in verb. Bona, ff. ad l. Int. Maiestas.* Hoc notandum, atque menti tenendum, monet *Afflic. in cap. 1. in verb. & Bona committentium. num. 39.* qui addit, quòd nisi id diceret *text.* nunquam probaret.

Iniuria inferitur nedùm expressè, sed cum

153 cum aliqua verba proferuntur, quæ quodam corticem minime sonant iniuriam, & effectu iniuriola sunt: vt si dicatur: Tū es bonus homo (ironicè) idest es corruca, vulgò *corruccus*, qui ita vocatur, idest nudus corde, tam ex parte adulterantis, quæ cum cor ad amasium habeat, quod marito tribuere debebat, vxoris cor nudum dici potest ab amore mariti; quàm ex parte mariti, qui si scit, & patitur, sine corde dici potest, *Axened. recapil. lib. 10. tit. 10. l. 2. num. 79.* qui idem esse ait in appellante coniugarum cuculum, seu cucurbitum, *Petr. Rinsfeld. de iniur. & damno dato, cap. 1. quæst. 9. conel. 4.*

Vel dicatur Mulieri: Tu es bona mulier, idest scorta, & similia, *Neui-xam. in syn. mpt. lib. 4. num. 76. Villadieg. lib. 12. for. iud. tit. 3. lib. 6. Boer. conf. 4. num. 13. Thor. voto 50. num. 2. Muta tom. 6. cap. Sicil. cap. 30. num. 20. Glar. in 5. iniuria, in princ. circa medium, Farinac. in pract. crim. p. 2. tom. 1. quæst. 105. num. 103. Prosper Garauit. in hoc ritu. num. 21. quem laudat Gize. ad Reg. Cappæ. Letro decif. 169. num. 110. tom. 2. l. 2. Domin. Raynaldo in Syntaxi rer. crimin. lib. 1. cap. 11. §. 8. ad 13. num. 26.* Miror tamen eundem Garauitam dicentem in hoc ritu num. 22. Salernitanos aliquos solet sub specie pietatis hominibus vitia exprobare, ac solertissimè iniurias iacere dicendo: Ille est satis abundeq; vir prudens, omnique nitens probitate: hinc doleo, quod sibi illud finistram successerit: quod vapulauerit immerito: quod illa passus sit: quod grauissimè læsus conticuerit, vel his similia. Atque hanc in Salernitanos opinionem probare intendit ex loco *Luca de Penna in l. 2. col. lat. 4. C. de exalt. Tribu. lib. 10. aientis* prouerbum esse Salernitanorum: *Mel in ore, & passorium in manu.* Est enim Salernum Ciuitas (de qua eloquutus sumus in ritu. 69. nu. 8 tom. 1.) ad amœnissimum Inferi Maris litus condita, quam inter antiquissimas Vrbes adnumerare non vereor, vtpotè cui post vniuersalem Cataclismum fundamenta locauerit Sem Noemi filius: nomen

verò Salem eiusdem Sem ex Arphaxad Nepos dederit, prout colligitur ex nouissima Neapolitani Regni descriptione. Huius Vrbs si laudes singulas persequi vellem à læta agrorum vbertate, Cœlique temperie, qua fruatur, ab ædificiorum, Templorumque magnitudine, qua decoratur, à præclaris deniquè Nundinis, quæ die 24. Septembris quotannis celebrantur, consuetibus ad permittendas, vendendasque merces, nedum finitimis Italiæ Populis, sed Græcis quidem, Illyricis, Asiæque, & Africæ accolis ad commune, sèlixque omnibus Emporium, labor esset, vt maximus, ita præter huius operis institutum. Illud vnum sanè non omittam, eius Ciues, illiusq; Ordine præclara nitentem Nobilitatē, ea esse præditos comitate, ea humanitate imbutos, vt cum quibuscumq; placidissimis Populis certare valeant optimis moribus. Quid enim vbi que gentium adfunt maligni; vtinam vnumquodque Oppidum iniquis hominibus penitus careret, non proindè tamen totum Oppidum debet ex eo affici notā; neque corrupti paucorum mores sinceræ omnium Ciuium alicuius Vrbs innocentia sinamus obesse.

Quid si non expressè, sed implicite 154 erimen obijciatur, dicendo: Ego non sum latro, & similia, volens intelligere de Aduersario? latè loquitur *Lucas de Penna in l. 3. C. de castrenf. pecul.* quem laudat *Anus mens ad Cappæ. decif. 58. n. 2.* Facit iniuriam exprobandus: *Taci, che nuno de miei sù latro. Perez ordin. Reg. Castell. tom. 1. lib. 4. tit. 9. l. 2. glof. Primeramente, vers. sed est dubium.* Qui nostris tempore interroganti: *Chi è, è là,* respondet: *Che hai in da fare, chi io mi sia,* inurbanè dicitur respondere, eique poterit replicari, *Ottavian. Vulpell. conf. 86. num. 6.*

Inferitur iniuria, si dicatur: Tu es stultus, vt in casu apud *Curt. Inn. conf. 148. vol. 2.* Tu es cæcus, *Gramm. decif. 14. num. 9. & ibi Danza. Sci vñ viiuperofo, Bertaz. 135. num. 1. lib. 1. Farinac. quæst. 105. num. 331. Veccebianzo, Bec.*

Beccazzo, Muta decif. Sicil. 36. num. 35. Non la fai da gentilhuomo. Clar. 5. iniuria, vers. quare etiam, Danz. tom. 3. de pugn. DD. tit. de iniur. cap. 2.

Si dicatur vsuatus, *Cravet. conf. 145. num. 1. De profapia Iudæorum, Peguer. decif. crim. 13. Mari ad Gramm. decif. 37. num. 8. Proditor, vellatto, Azened. recopil. lib. 8. tit. 10. l. 2. nu. 40. & 54. Qui dixerit: Ti fai pagar due volte, Bertaz. conf. 89. num. 6. vol. 1.*

Forfante, idest furt, *Mar. Mant. conf. 325. num. 18. Bertazol. conf. crim. 89. num. 51. vol. 1. nam forfantes dicuntur quasi furantes fundo; Vel Malandrimo, quod vocabulum vsurpatur à Baldo in l. omnibus, in summario, C. ad l. Iuliam de vi publica.*

Non irrogatur alicui dicendo: Es ¹⁵⁵ imprudens, *Baiard. ad Clar. 5. iniuria nu. 3. nec si dicatur: Ego sum Nobilis, seu bonus, sicut tu, idem Baiard. ad Clar. 5. iniuria, num. 28. Paschal. de patr. potest. p. 1. cap. 10. ex num. 56. Vel dixerit, esse alio se Nobiliorem, quoniam illud verbum: Nobiliorem, est comparatiuum, quod præsupponit de sue natura positium, & participationem veriufque, Bar. conf. crim. 5. num. 2. tom. 1. conf. crim. diuerso 10: Bap. de Ploto conf. 331. num. 20. eod. tom. 1.*

An sit iniuria alicquem maledicere? *Gomez lib. 3. var. resol. cap. 6. sub nu. 2. versic. item adde. Vel dicere, quòd sit Hæreticus, malus Chæsticola, spurius natus ex Monaca, & familia Azened. cit. loc. n. 87. Muta ad consuet. Panhorm. cap. 76. n. 53. Farinac. quæst. 109. n. 317. Peguer. & Mari cit. loc. vel dicendo: Non es benè informatus, Castill. decif. 171. num. 34. Caball. resol. crim. 154. num. 12.*

Dicens alicui: *Tu dicis falsum*, nō est ¹⁵⁶ iniuria, quia infert simpliciter, quòd non dicat verum, non quòd dolosè tacuerit veritatem, *Caroc. singul. 155. Gratian. discept. forens. lib. 2. cap. 8. nu. 2. Mari ad Grammat. cit. decif. 37. n. 3. falsum enim dicitur ex eo quòd, vel videtur esse aliquid, quod non est, vel nō esse, quòd est, secundum Philosoph. 4. metaphis. quem laudat noster Na-*

podan. ad Consuet. in proemio Regis Caroli, §. nos itaque, verbo falsitas, pagina mihi 23. Si dixerit: T'arrassi dalla verità, Paul. Merend. conf. 76. num. 9.

Verum, mentiam inter iniurias connumerant *Bar. in Liter Laborem, §. ait Prator, num. 3. ff. de iniur. Alciat. conf. 248. num. 5. Zannbini de mendac. lib. 2. cap. 4. num. 2. & adèd dijudicatur atrox, vt Kop. obser. 82. num. 4. dixerit, dedecus minime tolli, nisi mentienti mentitus alapam impingat, quòd apud Nos Catholicos hadd seruandum, indicat *Boetius de consolat. lib. 4. prof. 4. quem laudat Danz. de pugna DD. tom. 3. cit. tit. de iniur. cap. 1. num. 1.**

Quando verbum *Mentiris* poemam trahat? & si ad vi defensionem, fuerit prolatum, licet fuisse additum, *falso honore tuo?* si crimen obiectum sit verum? ac quando de excessu puniri debeat? & si propulsatio non fiat incontinenti peccatant *Farinac. quæst. 105. ex num. 306. in conf. 35. lit. L. Berguin. Causis. dec. 19. n. 32. p. 2. Zannbini cit. loc. num. 3. Raynald. tom. 2. rer. criminal. cap. 11. §. 13. ex num. 32. Anus meus ad Capcy. decif. 58. num. 1. Mari ad Gramm. decif. cit. 37. num. 5. & licitum sit in Iudicio dicere Aduersario, quòd mentitur, *Reg. Renit. sup. pragmat. rub. de iniur. n. 3. Ego tom. 1. rit. 101. nu. 67. & 68. Discrimen verò inter verba mentiris, dicis mendacium, dicis falsum, non dicis verum, petagunt Farinac. cit. quæst. 105. num. 329. Bertazol. conf. crim. 152. ex num. 12. lib. 1. Danz. cit. tit. de iniur. num. 34. Gratian. discept. forens. 81. ex num. 1. Effatum autem *Gramm. in decif. 37. num. 2. verb. Fuisse mercatus, quòd non sit mulctandus tñuriam dicens, quando Reipublicæ interest, vt ille defectus palam fiat; an simpliciter veritate nitatur? post Mari in add. ibidè, distinctione diuinit Danz. ad eundem Gramm. cit. loc. n. 3. & videntur ad exornatum text. in l. cum, qui nocentem 18. ff. de iniurijs, Conarru. lib. 1. var. resol. cap. 11. num. 16. Gomez. tit. de iniurijs, num. 3. Luc. de Penna in l. 3. in 9. to. & 11. quæst. C. de Castrens. specul. lib. 12. Clar. in §. iniuria, vers. Item qua-***

quaro nunquid, *Boss. in tit. de iniurijs*, num. 3. *Myndigen. cent. 4. obser. 4. pag. 119. Foller. ad Marant. in 4. p. 1. distin. num. 98.* & quoties casus eveniet cit. leum qui nocentem perpende verba, & theoricam *Iferniam*, magistratitè loquentis in cap. 1. vers. iniuria, seu fursum ex n. 13. & quæ notat *Raynald. in Syntaxi rer. crim. lib. 1. cap. 11. §. 7. n. 8.*

Leuans manum contrà aliquem, 157 et si eum non percussit, in iuriarum tenetur. Item apud *Labeonem*, in princ. ff. de iniur. *Christina. decif. Belgic. 100. num. 6. lib. 1.* Sic retinens equum fræno, quamvis Equitantem non percutiat, iniuriam infert, & personalitèr offendit. *Offen. Vulpellin traët. de pac. & promiss. de non offend. ex quest. 92. 10. Tabien. in summ. Tabiena, verb. excommunicatio, il 5. §. 3. 32. ac 39. Vin. decif. 161. num. 1. lib. 1.* quem laudat *Anus meus ad Capyc. decif. 161. num. 2. Baiard. ad Clar. §. iniuria, num. 2. Mus. decif. 36. num. 2. Farinas. quest. 105. n. 9.*

Vnde impediens currentem cum 158 equo ad Brauium, vel expautes equum, puniuntur tanquàm legis violatores, *l. nemo, G. de spectac. lib. 11.*

De sponsonibus, quæ fiunt pro ludis in currendo, aut alio ludo lèito, vulgò *Lo pallio*, *Glos. in l. si rem 19. §. si quis sponsonis, in verb. distari, ff. de præscript. verb. in quo definitur*, cum sponso, siue Pallium deponatur pendens aliquem, ut reddat alteri in casum victoriæ, aut alium euentum; competere aduersus eum actionem præscriptis verbis; idemq; esse, si per eum non fiat, quo minus vincat, sed per aduersarium.

Si alicui transeunti per plateam, 159 Artifices percussit bancam, vel alio modo sonant, & clamant, dicuntur facere iniuriam, *Lac. de Pan. in l. 3. col. 3. C. de Cassrenf. pecul. lib. 12. confert sext. in l. item Labeonem 15. §. fecisse coniucium, ff. de iniur. Thar. vol. 50. num. 11.*

Iniuriantium appellatione continen- 160 tur debitores, qui retinent, & non solvunt debitum creditoribus in terminis idèq; concluduntur sub Statuto caveniente, ut contrà iniuriantes concedan-

Tom. IV.

tur privilegia, *Guid. Pap. decif. 18. insequitur Tiber. Decian. conf. 69. num. 16. vol. 5.* Debitor enim, qui non solvit in termino, sed solutionem procrastinat, iniuriam facit creditori, ut ex *Speculat. tit. de instrum. edit. §. nunc verò aliquam, num. 69. & Guid. Pap. deducit Decian. cit. loc.* Idque in creditore vocante aliquem in iudicio, qui re vera debitor non est, scribunt *Guid. Pap. sing. 739. Clar. cit. §. iniuria, vers. iniuria, Caball. cas. 247. num. 5.* ampliantes procedere, etiam si actum minus iuridicum obtinuerit, & cum exequi fecerit vexandi causa.

Turbans aliquem in sua possessione, 161 iniuriarum tenetur. *Bar. in l. iniuriarum actio 13. §. fin. ff. de iniur. & in l. extat, num. 3. ff. quod met. caus. sicuti radens, vel aufert arma, seu insignia alicuius, D. D. apud Aloyf. de Leo in rub. Vt nemini. lic. sine iudic. anthor. nu. 8. ex Angel. conf. 68. Rip. in l. 1. num. 74. ff. si certum pet. Ann. singul. 382. Prat. obser. 49. ex nu. 19. & tetigi in rit. 276. num. 39. hoc 4. tom.*

Sepulchri de violenta expulsi-
one, seu violatione inter laicos, quis cognoscat Ecclesiasticus, vel Secularis Iudex? inquirunt *Medic. in traët. de sepulch. p. 1. quest. 16. num. 46. Borrell. conf. 25. ex num. 64. Lambert. de iur. patron. lib. 3. quest. 9. art. 7.*

Iniuria facta comiti, videtur facta 162 socio itineris, *Glos. in l. item, apud Labeonem 15. §. abduxisse, verb. Eorum quem, ff. de iniur. Arn. in problem. 59. incip. Nota ad constitutionem varietatem panarum, fol. 139. & singul. 97. Capoll. conf. crim. 32. num. 7. Gramm. decif. 25. num. 1.*

Cadaueri, vel funeri testatoris ir- 163 rogarur quoq; iniuria, *l. 1. §. quoties, l. si statua, ff. de iniur. Lcnicumq; §. idem aut. ff. de instro. actio. Auth. vi defunct. seu funer. cor. non iniuriunt. §. 1. in fin. quib. ex caus. manum. sicuti fit honor, l. 1. §. sed, G. de latin. libertat. tollend. Chassan. in Cathalog. p. 2. confid. 74. si quidem post aditam hæreditatem fiat, dicendum est, & hæredi quodammodo factam, *l. 1. §. quoties, ff. de iniur. quam**

M m m al-

allegat *Andr. in cap. 1. §. ubi verè, unde agnat. & summa cum ratione, cum iniuria facta cadaueri, non censetur facta defuncto, quia post quàm quis est mortuus, non potest plus aliquo modo offendi; Cadauer enim non constituit hominem, Glos. 1. in l. seruo manumisso, ff. de condit. inst. l. c. C. de Caius mortuus, non est amplius Caius, Bald. in l. conuenticula, in fin. C. de Episcop. & Cleric. de Marfil. singul. 373. Boer. decis. 316. de Petris fest. l. c. lib. 2. cap. 2. sub num. 4. adeò vt veſtigal minime sit soluendum de corpore mortuo, & si vi Statuti esset soluendum, non pro cadauere in obitu dissoluto, Iul. Ferrell. de gabell. & public. num. 96. Ad rem videndus *Affl. in Consil. si quis aliquem, de spoliatis. homin. obitu, vel occultum, ex num. 5.* Benè propterea iniuria dicitur facta hæredi, *Bart. in l. 4. §. Cato, ff. de verbor. obligat. Modest. Pistor. quæst. 35. lib. 1. & ibi Add. lit. A.* qui illum representat, *Tiraquell. in tract. linguag. §. 32. glos. vnic. Alciat. in l. 76. n. 6. ff. de verb. signif. Foller. prag. 8. de compos. num. 41. 10. de Plat. in l. 4. C. de domestic. lib. 12. Mofes. ad Consuet. Neap. par. 2. de person. quæst. 8. num. 5. & par. 4. quæst. 2. num. 5.* Dissimilitudo inter defunctum, & hæredem, apud *Fabrū lib. 2. semest. cap. 18.* quandoque non licet hæredi, quod defuncto licuit, *Glos. in leg. 1. lit. M. ff. de separt. Quidquid ta-*
164 *men sit, crebrior est sententia opinan-*
tium, iniuriam mortuo illaram grauio-
rem censeri, quàm si viuenti facta fuis-
set, Crotus in add. l. 4. §. Cato, Carol. Si-
gon. de Imper. Occid. lib. 19. Dec. in l.
pupillus, §. in hæredem, ff. de reg. iur.
Coleri. decis. 150. Menoch. de arbit. ludi-
dic. lib. 2. cent. 3. cas. 285. Petr. Gregor.
Synt. iur. lib. 38. cap. 5. Tapat. var. sent.
tit. de iur. fisci. vers. mortuus, de Petr.
fest. l. c. 1. lib. 1. cap. 5. ex num. 4. & in
problem. academic. probl. 35. & di-
stinctionem tradit Farina. 2. par. tract.
crimine de var. & diuers. criminib. quæst.
107. p. 2. art. 27. cum graue crimen sit
in mortuos scire, *Plat. lib. 5. de Republ.*
belluinum magis, quàm humanum fu-
rorem clamans, cui eadem est exhi-*

benda reuerentia, tam viuo, quàm mortuo, verba sunt *text. in lapid. Celsum 4. §. aduersus parentes, vers. semper enim, de dol. mal. & met. excep.* Hinc Vasallo sicuti non licet cuerbitare Vxorem Domini, eo viuenti, ità Viduam, eo mortuo, *Iacob. in iniusl. feud. verb. Distig. Vasalli promiserunt, num. 29. Cappy. in iniusl. verb. Feuda an admittantur vers. amplias secundo. fol. 45.* Sancta propterea Ecclesia dirum mucronem appellat, quo Christus Dominus noster mortuus confossus est, dulce verò lignum, dulces clauos, quibus idem viuens transfixus fuit, *Bonadill. lib. 2. polit. cap. 4. num. 5. Foller. in fragm. de sepulchr. violat.* Inde non laudo *Marij Mur. ad prag. Sicil. tit. 40. de pena edent. famos. libell. n. 37.* effatum, explodens *Capbal. in cons. 341. ex vu. 34.* quòd faciens libellum famosum contrà mortuum minimè comprehendatur sub Statuto acriter hanc rem mulctante, insequiturque *D. Raynald. in Syntax. rer. crim. lib. 1. cap. 11. §. 5. sub num. 60.*

His modò succedit videndum, num 165 futura iniuria, & ingratitudo remitti possit? Negatiuè in remissione ingratitudinis, & iniuriæ, per quam quis ad delinquendum inuitatur, respondent DD.

Hinc *Valentinus Frosleri de success. ab intest. pag. 298.* quem refert *Laderch. cons. 33. num. 9.* probare conatus fuit, neque in bonis proprijs posse Patrem remittere Vxori in præiudicium filiorum iniuriam, quam eis infert per transitum ad secundas nuptias.

Sed cum mulier secundo nubens, 166 et si marito, filijsq; iniuriam infert, §. qua verè, vers. nos igitur, & §. soluta, Auth. de nupt. & ibi *Glos. vers. de defunctis, §. Gregoria, Auth. de non eligendo secundo nub. mul. Menoch. cons. 155. num. 23. lib. 1. Caphal. cons. 463. num. 26. vol. 4. Vin. epin. 535. num. 22. Trentacinq. var. resol. lib. 3. de matrim. cap. 5. nu. 21. Sylu. nuptial. lib. 2. num. 31. pag. 166.* 2. Iosque casus, in quibus sit defunctis iniuria, notant *Arctim. in §. licet autem, num. 1. Inst. quib. ex caus. manumitt. non licet, Hippol. in l. fin. ex num. 25. ff. de quæst.*

quæst. Luc. de Penn. in libemur, C. de Præposit. Sac. Cubiculi. lib. 12. quomodo verò anima mortui sciat, quid agatur in hoc Mundo, & quo casu? aduertunt Glos. in can. qui Divina, verb. sciant 13. quæst. 1. & in can. seq. vbi Archidiaconus Bartholomæus Sibilla in Specul. peregr. 99. decad. 1. cap. 6. Muta ad Consuet. Panorm. cap. 50. ex nu. 28. & cap. 63. vers. & tunc videmus. Imirentur Mulieres Turrem, quæ (teste Basil. homil. 8. in Exa.) intrer omnes Aures, coniugis amans est: mas, atque fœmina vna volant, filioque procreant: si verò morte separentur, ad finem vsque vitæ viduitatem custodiunt. Minime tamen delinquit, Polydor. Rip. singul. obseru. 274. num. 4. lo: Garron in l. fœmina, C. de secund. nupt. nu. 28. ita ut non amittit legatum sibi à Viro relictum, ex eo quod nupserit intra annum luctus, nec in simili legato subintellegitur conditio, si non nupserit. Afflict. decis. 61. Mantica de coniect. lib. 10. tit. 6. num. 21. Cyriac. lib. 1. controu. 135. Sosa decis. Lusti. 31. aduersus Oldrad. conf. 33. m. 3. & alios: quæ de re Capon. discept. forens. lib. 3. discept. 194. & 195. latè differens, an nubens intra annum luctus amittat dotarium?

Verior est aliorum sententia, vt in 167 inria, etsi à Marito remitti non possit quod bona ab eo non peruenientia, non sic tamen quod bona ipsius Viri, etiam in filiorum præiudicium, Dec. in d. l. fœmina sub num. 7. & 8. de Garron. in rubr. C. cod. lit. nu. 112. Laderch. cit. conf. 33. sub num. 9. & contra Frosteri concludit Franc. Redenasc. conf. 50. ex num. 64. lib. 1. tradens num. 64. hoc maxime locum habere, si in actu donationis, vel liberalitatis in coniugem collata, Vir remittat futuram iniuriam, ac ingratitude, ex Ripa. legato ab impio illo Carolo Molino Parisiensi in add. ad Dec. in mem. l. fœmina, num. 25. in fine (quem Parisensem, diu sectarium, tandem sub morte Catholicum, aduertit P. Theophil. Reynaud. de monitar. quæst. 3.) Menoch. conf. 155. num. 23. lib. 2. & conf. 308. nu. 25.

Quin idem Redenasc. eodem in conf. Tom. IV.

50. (aduersus quem calamum arripuerit Carem. resol. 165. ex m. 22. & Cyriac. controu. 436. & 437. tom. 5. num. 73.) notabiliter obseruat, donationem ex causa, & in remuneratione iuuentutis, non venire sub censura add. l. fœmina, ex Garron. mem. loc. num. 44. & Mart. in summ. success. legal. p. 1. quæst. 5. art. 2. n. 13. ac 14. & addimus de Franch. decis. 428. & decis. 632. num. 1. Amend. ad Franch. decis. 18. nu. 13. qui ad mem. decis. 428. nu. 7. ex Rip. in cit. l. fœmina, inquirir, quid in legato à Marito Vxor facta pro seruitijs præstitis tẽpore petitis? de quo Græm. conf. civil. 153. Vnde si Iuuenis ducat in vxorem Vetulam, inconueniens non est, inter eos pactum fieri, vt Vetula præmoriẽte, Iuuenis dotem lucretur, quod si Iuuenis præcedat, Vetula nil consequatur: spiritus enim Vetula est infectus, ac foetius cunus ipsius, adẽ vt aliquando vermes procreare soleat, Federic. Scot. ex dicto Giraldi senioris, ac Nemi. an. respons. 2. ex num. 14. tom. 2. lib. 4. Ad rem Reg. Capye. Latro. decis. 22. lib. 1.

An verò dispositio add. l. fœmina, 168 C. de secundis nupt. trahatur ad Patrem? negatiuè deducitur ex adductis à Gaspar. Thesau. quæst. forens. lib. 3. quæst. 58. num. 6. & Muta ad consuet. Panormis. cit. cap. 63. num. 16 cum sermoeinetur de Matre tantum. Concinir lepidum effatum vnus ex DD. Consiliarijs apud Reg. Reuic. decis. 46. num. 18. in thesaurum dispositio Anth. praterea, C. unde vir, & vxor, vendicet locum in beneficium Viri pauperis superstitis, quemadmodum in beneficium Vxoris? quod si arriculus esset iudicandus à Mulieribus, non immerito posset dubitari, quod opinio contra Virum potius, quam pro Viro esset amplectenda; sed dum decisio hæc pender à iudicio Virorum, & non Mulierum; satis durum videbatur, quod in controuersiam deduceretur opinio in fauorem Viri. At veritas ex aduerso elucet, nempe cit. l. fœmina, sanctio nem Viros amplecti, cuius fuit antesignanus Azon in summ. C. de secund. nupt. num. 14. communem præconizar M m m 2 Ga.

Gabriel. lib. 3. concl. comm. sit. de secund. nupt. concl. 1. num. 2. Boer. decis. 187. Merlin. de legit. lib. 4. quæst. 1. num. 2. Paschal. de patr. potest. p. 3. cap. 10. num. 51. Cald. de nomin. empby. lib. 2. quæst. 14. ex num. 38. Mart. de success. leg. p. 1. quæst. 5. art. 2. num. 4. & art. 4. num. 2. & alij apud R. 10. Camill. Cacacium at. leg. 81. ex num. 83. rescripta à Reg. de Marin. tom. 3. resol. Quidue dato consensu filiorum? de Franch. dec. 632. Alpham. collect. 17. Ann. collect. 93. Fachin. contron. iur. lib. 3. cap. 65. Reg. Capye. La. 110 cit. decis. 22.

Coetèrùm quando pater possit re-
169 mittere iniuriam, etiam ex l. Cornelia, factam filio, etsi inuito? pertrahant, ad exornatum tex. in l. sed si vnus, 17. S. filio familias, ff. de iniur. Boer. decis. 220. Reg. Salern. decis. 13. de Franch. decis. 715. Valeron de transact. tit. 4. q. 7. n. 17. Reg. de Marin. quotid. resol. tom. 1. cap. 2. nu. 13. & cap. 152. nu. 18. Anus meus ad Gramm. decis. 23. ex nu. 4. Marant. in prax. par. 6. nu. 67. tradens, à fortiori licere remittere nomine filiorum fratrum offensis, Carrer. in prax. crim. §. vigesimo meno excusatur, ex nu. 37. pag. mihi 224. Vrsilad Afflit. decis. 180. Paschal. de patr. potest. p. 1. cap. 10. à n. r. & ibi Prat. Portugal. late de donat. Reg. p. 2. lib. 1. cap. 18. ex n. 88. Bombin. cōf. 59. Baiard. ad Clarum, quæst. 58. num. 33. meminit de Marant. loco cit. Quidue in matre? indicat Guid. Papa decis. 464.

An iniuria irrogetur filix, si maior
170 dos alteri forori detur à Patre? Hac in re etsi affirmatiuè regularitèr respondendum videatur: Nam quemadmodum Parentes omnibus liberis ex aquo vitam impertiti sunt, ità etiam aqualitèr vita ipsorum prospiciunt, non autem veluti ancipiti libra illis lenius quiddam, illis verò granius pro inaequalitate animi sui attribuant, vt rescribendo aduertit Imperator Leo Nouell. 19. quem ad hæc, post Dini Ambrosij sententiam dicentis: *Longat liberos aequalis gratia, quos aqualis innoxia natura, perpendit Ann. Robert. rer. iudic. lib. 2. ex alijs, cap. 15. circa fin. pag. mihi 268. & Laetantius lib. 5. laudatus à La-*

cobis Reccard. cap. 90. de diuersis regul. iur. Dens enim, scribit, qui homines generat, & inspirat, omnes aquos, & pares esse voluit, & vbi non sunt vniuersi pares, aqutitas non est, & excludit inaequalitas ipsa iniustitiam. Atque Cicero in orat. pro Cecin. Omnibus, inquit, in causis idem valebit, in quibus perspicitur vna, atque eadem causa aqutitatis.

Competit tamen iusta querela, si de
171 congrua dote non fuerit dotata, cum si ea congrua fuerit, de illa debet esse contenta: nam sicuti Pater potest extraneo donare, aut hæredem vocare, salua filiorum legitima, l. vnus, ff. si quid in fraud. patr. l. Papinianus, ff. de inoff. testam. & l. parentibus C. cod. Affl. in Const. fratru. nu. 11. Fontanell. de pat. nupt. claus. 5. glos. 3. p. 3. num. 15. Barbof. in l. 1. p. 4. num. 16. ff. solut. matrim. ità & vni ex filiabus, sicuti potest in testamento vnus portionem augere: Neque enim (inquit Barbofa) iure inuenitur prohibitum, quòd pater non possit dare maiorem dotem vni filix, quàm alteri; imò in l. 1. S. sed si, ff. si quid in fraud. patr. inquit l. Cum Pater filiam dotauit, pietas Patris non est reprehendenda. Beneficium id est, docet Seneca lib. 3. de benefic. cap. 19. quod quis dedit, cum illi liceret, & non dare, & in regula canonica: *Quod alicui gratiori conceditur, trahi non debet ab alijs in exemplum.*

Hæc in controuersiam acerrimè deducta fuere nouissimè in S. C. Etenim duas filias, diuerso tempore, Andreas Pulex senior nuptui tradidit: Lucretiam Pulicem nempe cum dotibus ducatorum mille, & biscentum, anno 1619. Io: Leonardo Bruno Mereatori Venafrensi, qui in tabulis nuptialibus, vltra confessionem de recepta, dote, contrahis nuptijs absolutionem, renunciationemque per Lucretiam futuram Vxorem Andreæ Patri fieri se curaturum spondidit: & Ioannam Pulicem alteram filiam cum dotibus ducatorum decem mille in tot effectibus Arrendamitè, & Dohanæ, anno 1623. Danti Oliuadiisio, illa tempestate M. C. Vicariæ Iudici, & Campaniæ Tri-

Tribunali Præfecto.

Iam anno 1623. Lucretia Pulex in Andree patris beneficium renunciauit amplissimè, quicquid vltra dotem ducatorum mille, & biscentum ei tunc competere, & in futurum poterat, & à Io: Leonardo Bruno Marito instrumenta dotalia confecta fuere.

Defuncta Lucretia post Io: Leonardum Bruni Mariti, & Andree patris obitum, Franciscus Brunus filius, & hæres anno 1680. ab hærede hæredis Andree Pulicis (præter alia altrinsecus in S. C. deducta) petijt legitimæ supplementum, aut paragium ad instar dotium alterius Lucretiæ suæ Matris Sororis, & compilato processu, anhelans Actor causæ exitum, dicebat, quòd adhuc inspecta dispositione *Consistunt. Regni In aliquibus*, & huius Ci-

uitatis *Consuet. si moriatur*, paragium debet æquare legitimam, vt tradit *Andr. in ead. Constit. col. 18. in fin. Camill. de Med. conf. 25. Camill. Laracha conf. 26. Grammat. decif. 101. & 102.* vbi refert, determinatum fuisse supplementum dotium filiarum, etsi fuisset à patre dotata, ac Senatum censuisse illud supplementum aureorum octingentorum; quamvis filia suæ legitimæ, eiusque supplemento iurciurando renunciaasset. Vt autem Domini Senatores nihili duxerunt renunciationem, quamvis iuratam, ita non bonam, nec concludentem existimarunt illationem illam: Dos à patre constituitur, ergo congrua est dos; cum lex multoties minimè credat consilio patris, cumque suspectum habeat, *sex. in l. si cum dotem, §. eo autem tempore, ff. soluto matrim.* Fuitq; in Senatu expensa notabilis traditio *Bruni* existimantis, non posse patrem constituere dotem, quæ minor legitima sit, idque absque vlla distinctione, congrua nẽ fuerit dos, vel non? & vbi minorem constituerit, semper ad supplementum agi posse, etiam vltra legitimam; si id exigat quantitas patrimonij, & qualitas personarum. Item fuit expensum *consilium Cornei* in ordine 100.3. vel. in eo quod tradit, vnicam fœminam inter

filios pinguiori dote collocandam, saltem vt dos æquet legitimam, quæ facti circumstantia, vt in casu relato à *Gram.* intercessit, ita versatur in thesi *Chass. in Consuet. Burgund. in verb. de successione, in vers. tertius casus*, ibi: *Si ergo succedit loco legitimæ; & decusum est, quia vbi legitima debetur, si non sit relicta integra, quòd potest agi ad supplementum legitimæ, l. omnimodo, & l. scimus, C. de inoffic. testam. ergo non est dubium, quòd si dos non sit usque ad legitimam, quòd poterit agere filia ad supplementum legitimæ; & cum debeant dotari per Statutum; non dicuntur exheredata; sed remanent sua.* Ita mihi videtur dicendum in foro conscientia, & ita iudicarem. Sic etiam *Socin. conf. 150.* expensis omnibus rationibus, post & octuaginta fere II. CC. testatur.

Nec distinctio inter fratrem, & patrem dotantes sustinetur; quia sicuti frater iure *Constitutionis* tenetur dotem sorori tradere non minorem legitima; ita pater tenetur filiz suæ congruam dotem constituere, quæ & non minor sit legitima, obstringitur quippe iure communis, *sex. est in §. quo à nobis, C. de re, vxor. a3. & in l. cum donationibus, C. de inoffic. donat. ibi: Nec sanctorum dos à patre data, quantum ad submouendam querelam sufficit; Præfati Pronincia agi inuebit; nec iuri communi quicquam derogarunt in hoc Regni Constitutiones.* Imò arctiori vinculo patrem obstringi ad dotandam filiam, quam frater sororem; vel enim ille, nolit, cogitur dotare filiam, vel ad solius filiz postulationem, quæ iudicis officium impleret, cogitur multata iudicia, capitis pignoriibus, & demum truditur in carcerem ita per *sex. in l. qui liberos, D. de ritu nuptiarum, & l. finali, C. de dotis promiss.* concludit *Chassan. d. tit. de successibus, §. 12. vers. sed quia, num. 24. & Bald. Nonell. in suo tract. de dote, privileg. 17. in fine.* Non tam arctè frater obstringitur; qui si nolit sororem dotare, non gaudet beneficio *Constitutionis*, nec illam impedit, quin succedat; igitur in casu patris minus legitima dantis

ratio suadet maior, cur agatur ad congruæ dotis supplementum. His iuribus, & rationibus respondet authoritas Andrea in add. *Constit.* in aliquibus, col. 18. in fine: Si pater dotasset filiam (inquit Andreas) & dedisset minns, quàm tertiam; in qua videtur consistere paragium; tertiam dico scilicet eius, quod deberet habere, si non excluderetur per masculum, post mortem tamen patris ageret filia contra fratrem masculinum ad supplementum. Idem in patre dotante respondit Socin. *conf.* 207. vol. 2. Boer. *decif.* 3. num. 7. *Corn. d. conf.* 100. vol. 3. *Glof. in Constit.* ut de successione, in verbo, coningata, ibidemque *Affl.* num. 23. in 10. notab. Napodan. in *Consuetud.* contra Instrumentum, in *glof. in verbo.* solutum, *vers.* item quid si filia, fuit dotata à patre cum dote minori paraggio, & renuntiavit. Idem Napodan. in *Consuet.* Si moriatur, in verbo, eas antem, *vers.* paragium, circa finem, Bald. nonell. in *tract.* de dote, 6. par. prinil. 16. *vers.* similiter, Decius *conf.* 276. *Chassan.* ubi supra *vers.* Aùt verò, sub num. 21. qui eam distinctionem rejicit, ibi: Pro certo hac distinctio non est bona, in quantum facis differentiam in filia dotata à patre, vel ab alijs; quia in hoc, quod dicit, quid filia dotata à patre non possit conquiri de incongruitate dotis, videtur esse contra id, quod voluit Bald. in l. fin. C. de dotis promiss. & in locis hic ante allegatis.

Supplementum verò debetur filix, 174 quamvis à patre dotata, non semel determinavit noster Senatus amplissimus: Hoc ipsum enim statuit ante Grammaticum, sola ratione inæqualis dotationis inter filias, teste *Affl.* in *Constit.* Fratribus ex num. 10. ubi notabiliter dicit: Quid de questione, qua quotidie occurrit. Pater habens tres, vel quatuor filias, maritat unam, & dat ei in dotem, pntà centum, alteri filia dat ducentum, alteri trecentum, & ultra; utrum alia si à post mortem patris possint dicere baredi patris, nos volumus paragium? Iſtam questionem ponit Carolus de Tocco, *Glossator* magnæ autoritatis in longobarda de eo, quod pater habet

ne esse filijs, vel filiabus, L. si quis longobardus habueris, ubi arguit ad partes. Et primò, quid possit filia agere ad supplementum legitimæ, quia pater non potest defraudare filiam legitimam. Quid enim si filia fuit nupta modica dote, propter pulchritudinem, vel propter nobilitatem suam, aut ob favorem patris, nonnè esset iniustum, quod filia non posset petere supplementum? Certè sic. Hæc *Affl.* in vbi refertens Bald. l. 1. *lason.* Alexand. pro hac prima opinione; progreditur deinde ad contrariam, pro qua recenset vulgatum illud: Nullum consilium providentius filix, quàm paternum; tandèm concludit: Tamen his non obstantibus idem Bald. Nonell. in loco præalleg. concludit, quod potest agere ad supplementum, ut videre poteris. Ego annis præteritis vidi indicatum pro prima opinione in S. *Conf.* in causa haredum Gradilli in foro Neapolitano habitantium. Idem *Affl.* *decif.* 160. qui non in vna, sed in pluribus facti speciebus ita decifum testatur, ut ibi: Sed in maritata dos erit, ut legitimæ, & tunc minus legitima esse non poterit, ut in *Anth. res. qua.* Et ita postea vidi pluries indicatum per Sacrum Consilium. Aliud exemplum rei indicatæ refert l. Angel. Pisanel. in eadem *decif.* Alia item præiudicia tam Rotæ Romanæ, quàm Gallix, & Neapolis refert Menoch. *conf.* 412. Bononiz de Medic. *conf.* 25.

Uterius pergebat, quod etsi dos 175 congrua fuerit tempore matrimonij eradita, & à tempore traditionis vsq; ad tempus mortis admodum excreverint bona, debetur certè augmentum, & rursus taxandam esse legitimam, ac congruam dotem tempore mortis, ex *sex. in cap. cum M. Ferrariensis*, ubi: Super excrecentes redditus facias assignari, de *confis.* etiam si pacti fuerint filius, filiaue se nō amplius petitorios, statuit Imperator in l. partu dotale, C. de collat. & in l. si quando, §. 1. & 2. C. de inoffic. testam. Nedum in masculis, sed in filiabus, quibus dos eradita fuerit, ibi: Quia omnis sanctio suas radices extendat, non solum ad filium, vel filiam, &c.

ex quo *sexi*-quem clamans fortem, & cui non possit vlla solutione responderi, concludit *Conarr. in repet. cap. quamvis pactum, de pactis lib. 6.* & proprie in §. 1. *tertia part. num. 2.* ubi proposito casu in patre, qui integram legitimam filio tradiderit inspecto tempore traditionis, & postmodum acquisierit alia bona, refert opinionem *Butrigarij*, quam refellit his verbis: *Sanè huic opinioni obstat sex. fortis in l. si quando, §. 2. C. de inoff. testam. nec videtur qua ratione defendi possit Butrigarij sententia: cum legitima filijs omnino debeatur ex bonis, qua mortis tempore pater reliquit, vt post alios, Roderic. Suarez. in l. quoniam in prioribus, C. de inoff. testam. ampliat. 9. l. Lupus in cap. per vestras, 3. notab. §. 2. 3. de donat. inter Virum, & uxorem, Gramm. decis. 57. num. 30. Facchin. contr. iur. lib. 4. cap. 27. etiam ubi viget Statutum concludens foeminas, eadem dispositioni fore locum, inquit *Chassan. cit. tit. de success. §. 12. vers. subdit ibidem num. 23. Dec. conf. 275. num. 3. Arism. Tepat. var. iur. sentent. tit. 6. §. 5. Gasp. Thesaur. quast. forens. 3. lib. 2. Cancr. var. resol. part. 1. cap. 3. de legitima, ex num. 25. Ant. Faber in C. lib. 3. tit. 19. def. 23. Cyriac. contr. forens. 616. conueniunt Nostates: nempe Lucas de Penna in lin his, C. de prad. & omnibus rebus nautic. lib. 11. num. 9. Afflict. in cons. fratribus, num. 11. Morant. in specul. disput. 10. num. 23.**

Obici vero, quod sicuti imminutis
176 bonis dos tradita nō imminuerit: ita bonis auctis eandem oportet non augeri, ex *Molin. de primog. lib. 2. cap. 3. num. 29. Boer. decis. 62. & alijs*; occurtebat, falsum esse primum ex text. in *Auth. sed quamvis, C. de rei uxor. aff. & Maynard. decis. 19. lib. 4. attestante, Senatum statuisse imminutionem traditi dotis, ob sublequatam bonorum imminutionem, idem censuit Paul. de Castr. in l. ratione, num. 5. ff. ad l. falcid. quem refert, & sequitur *Cancr. cit. cap. 3. de legit. quod si verum foret primum, non inde sequeretur alterum. Quod enim fauore dotis indultum est,**

(inquit *Ant. Faber in C. lib. 3. tit. 19. def. 23.*) *vt diminui dos nos possit, filia nocere non debet, nē amplius quidquam petere possit, si petendi ratio subfuit, & notat etiā de errorib. prag. dec. 13. err. 4.*

Temporis lapsus, à die nempe
177 mortis Andree Police de anno 1661. ad iudicium institutum per Franciscum Brunum, neque opponi posse, explosa doctrina *Baroli* sustinentis, quinquennij silentio excludi Mulierem, dotatam à supplementi petitione, concludebat, (vltrā in scōo deducta de minori aetate Francisci) ex *Bald. & alijs in l. si quis filium ff. de inoff. testam. Guid. Pap. decis. 81. Boer. decis. 250. Fab. in C. tit. de inoff. donat. definit. 7.* quia conditio ex lege, cursu triginta annorum, durat, l. 1. C. de condit. ex lege. Afflict. decis. 139. num. 6. Fulgos. conf. 214. *Viu. comm. opin. lib. 1. in verb. legitima. opin. 458. num. 1. Cancr. add. cap. 3. num. 16. Paschal. par. 2. cap. 4. num. 177. Minsynger. cent. 2. obser. 72. Balb. de praescript. par. 4. quast. 23. Gratian. cap. 60. cap. 274. cap. 649. cap. 729. & 857. num. 40. & Galeot. tom. 1. controu. 26. num. 7. & controu. 59. num. 35. Gramm. decis. 103. num. 46. Salern. in apostill. ad consuet. si moriatur, num. 50. incip. Paragium quid sit circa med. Amat. conf. 96. num. 6.*

Obstebat Conuentus, vnicam, &
178 congruam dotem filiaē sufficere, maxime patre consultam, vt in futurum ab eius successione excludatur, semper tunc competens praesumitur, *Pras. Merlin. contr. for. cent. 1. cap. 3. ex num. 4. referēs plura S. C. scilicet Menoch. de arbit. cas. 149. Alciat. de praesumpt. reg. 1. pras. 2. n. 2. Thesaur. decis. 197. n. 2. ex l. furioso. ff. Curat. fur. Mascard. cōcl. 577. ex num. 2. de Pout. conf. 65. vol. 1. Ludon. decis. Perus. 22. num. 52. Gramm. decis. 57. Caput. ad consuet. si moriatur, par. 2. §. 1. ex num. 20. Tiraguell. in l. si unquam, C. de reuoc. donat. in prasat. num. 36. Verisimile enim non est, inquit *Cicer.* odio fuisse Parenti filium sine causis multis, & magnis, & necessarijs, idē quidquid Patri visum est competens, nulli videre est incompetens; Quod
ple.*

plerumque Papinianus ait, pietas paterni nominis consilium pro liberis capis, in l. nec in ea, ff. de adult. ad eod quod recepto paragio, & praterita à patre filia, masculis institutis, iuxta Consuetudinem, nec testamentum rumpit, nec ab intestato succedit, orbata per paragium receptum iure succedendi, Napod. ad consuet. si moriatur, num. 88. Afflict. decis. 158. Franch. decis. 149. num. 7. Tappia decis. 58. num. 5. Merlin. cit. cap. 3. num. 11. Cautelam propterea passim 179 traditam, & vsu receptam à Nostro, titus, instituendi filiam in dote tradita, vt excludatur à iure dicendi testamentum nullum, excerptam ex Glossa in l. 3. S. sed utrum, de minor. & ibi Odofr. Bal. in l. quoniam novella, n. 8. de inoffic. testam. Io. Baptista Laderchy conf. 51. inutilem equidem dijudicarunt, vti nil filia tradentem ex paternis substantijs, ex S. 1. Inst. de exheredat. liber. Anton. Fab. de error. Pragm. decis. 13. err. 2. la. cob. Coiac. in l. quoniam in prioribus, & ibi Dionys. Gotofr. C. de inoff. testam. Anton. Guean. in l. 13. ad l. falcid. ibi: Ex quo intelligi potest, in dote Mulierem institui non posse, cum ei id proprium sit patrimonium, & sine instituta, sine praterita, sine exheredata, dotem habet, qua ratio decisionis est. At illam proficuum alij censent, vt tollatur caput impugnandi supremum patris iudicium, dumtaxat remanente iure agendi ad doris supplementum, Peregr. de fideicom. art. 36. sub num. 55. Craetz. tract. de success. S. legitima, quast. 32. num. 2. Petrus de Luna inter selecta consil. diuers. fiscalor. conf. 45. num. 10. & 15.

Hinc dotem iam congruam tempore 180 re donationis non augeri, facultati bus paternis auctis, tradunt Genale. p. 3. dec. 31. n. 15. de Grass. decis. 1. n. 21. Massrill. decis. 1. num. 15. de Georg. alleg. 40. num. 18. Mantia. de tacit. & ambig. lib. 12. tit. 24. num. 4. de Marinis quotid. resolut. cap. 93. num. 2. cum alijs, quos sequitur D. Scoppa ad decis. Gratian. observ. 27. ex num. 2. 1. aliquapud D. Consil. Altissimi ad Ronit. conf. 36. ex num. 1. tom. 2. & passim determinatum fuit in

Senatu Berdegalsi, Boer. dec. 62. Cathaloniz, Fontanel. de pact. nupt. class. 5. gl. 8. p. 1. num. 9. & num. 35. Cancr. p. 3. var. tit. de renunc. cap. 15. nu. 65. in nostro S. C. Prat. discept. forens. cap. 14. num. 55. in fin. lib. 1. Rocca. tom. 1. resp. 86. & citra hestitationem in filia dotata cum iuramento, quo se abdicat de medio, tanquam non esset in natura, Alciat lib. 4. Parergon. cap. ult. Menoch. conf. 211. num. 13. vol. 3. Franch. decis. 92. & decis. 552. num. 7. ac in Consuet. si moriatur, lit. K. de Georg. all. 23. num. 2. Mofes. de renunc. quast. 1. n. 13. quast. 3. n. 13. & quast. 5. n. 4. de Pont. conf. 40. n. 11. Sord. decis. 14. conf. 398. n. 7. 451. n. 4. vol. 3. Donad. de renunciat. cap. 3. num. 23. tom. 1. Hodier. controu. forens. cap. 7. ex num. 15. Ronit. conf. 43. num. 7. & conf. 44. ex num. 1.

Et quoties nupta suo pari, habuit 181 dotem de paragio, sefa nō dicitur, cū latio tempus contractus attendat, l. 2. & l. ab emptione, C. de rescind. vendit. & notabilis text. in l. si pater, C. de transfact. ibi: Dinitia superuenientes fuerunt per euentus, & mutabilia videntur, ideo inspicendum omnino est tempus celebrationis contractus, Morotius de contr. empt. cap. 8. num. 1. Thesaur. decis. 223. Guid. Pap. decis. 157. Donad. de renunc. cap. 8. n. 7. Larrea decis. 69. n. 4. & alleg. 32. n. 2. lib. 1. Thesaur. lib. 1. quast. for. 8. num. 14. de Franch. dec. 187. D. Scoppa loc. cit. n. 22. Mutantur (inquit Senec. lib. 5. contr.) vices felicitatis humana, ludit de suis fortuna muneribus, & qua dedit, aufert, & qua abstulit, reddit. & D. Hier. ad Iul. epist. 21. Dives, scribit, quondam Dominus, & ditior Pater subito nudus, & orbis est.

Accedebat lapsus temporis, & ta 182 citurnitas Matris, Franc. decis. 119. Afflict. decis. 178. num. 5. Capyc. decis. 159. num. 46. Gramm. decis. 47. Fontanell. de pact. nupt. class. fin. gl. unic. post 1. p. num. 11. ac promissio indemnitas à Io: Leonardo Bruno, cuius Actores sunt hæredes, qui restitutori essent quicquid, vt hæredes Lueretiz, consequuturi forent.

Pleniùs discussio iurgio in mea Au-
la

la, cum interuentu Specabilis D. Predis S. C. mecum suffragia præstantibus DD. Consiliariis, D. Petro Antonio de Chauarri, & Eguia, Duce Insulæ, & D. Nicolao Planelli (qui, & Commissarius) manauit sententia, sub die 26. Ianuarij 1690. quod *absoluantur ad inuicem*, penès Lictum actorum Magistrum; & commissi causa reclamationis præfato D. Conf. D. Petro Antonio, instructo processu, iunctis Aulis S. C. nempè mea, & D. Conf. D. Antonij de Ponte Ducis Casamaximæ, idem Senatus ratam habuit sententiam, & declarauit die 14. Iunij 1692. *Bene iudicatum, & male reclamatum*, Suffragi mecum præstiterunt Specabilis Præses S. C. & DD. Consil. Dux Casamaximæ, D. Petrus Antonius de Chauarri, & Eguia, Dux Insulæ, D. Franciscus Calcon y Altauzas, D. Nicolaus Planelli, D. Carolus Brancatio, D. Io: Baptista Carauira, & D. Ioseph Pardo; Viri equidem omni probitate plenissimi, multa eruditione expoliti, de vniuersa Republica optimè meriti.

183 Tribus tamen ex DD. refragantibus, non, quod rationum momenta in ijs articulis proposita, in dubium verti posse, censerent; omnes enim vnanimi sensu putarunt, certum omnino, ac citrà dubitationis aleam positum esse, in hoc potissimum Regno, quod filia nuptui decentè tradita, & congruè à patre dotata, nullo vnquam tempore valeat doti acceptæ augmentum ex iustitia postulare; vbi in forma amplissima, & cum clausulis Tabellionum confectis, iureiurando renunciatio præcessit, tam eius, quod in supplementum ex legitima, quam eius, quod ex obitu Genitoris ab intestato, pro sua sibi parte quomodolibet deberetur; idq; verum esse, etiam si Patris opes tempore obitus in magnam molem excreuissent reperiri; ceteroquin quanta litibus ansa pateficeret? quam magna, ac crebra ineluctabilem incommodorum seges in cuiuslibet patrimonio exundaret? Mundus inuolueretur litibus; quilibet enim iure merito rimere posset, per iniuriam mox

sibi litem inteneandam, si hac de causa facultates à Patre sibi reliquæ ad trutinam essent reuocandæ; instantibus sceminiis iam dotatis.

184 Quod sanè locum non habet, si dotationis tempore læsio perquam enormis interfuisset; ab huiusmodi enim litium fluctibus, quæ ad euerendas doloſorum cōtractuum fraudes exurgunt, non tempeſtatem, sed tranquillitatem Respublica obriner suam. Aded quod mulier, quæ iurauit non renunciare bonis, si deinde renunciat, non tenet, quamuis cum iuramento, *Ant. Gabriel. conclus. 1. de iur. dot. nu. 29.* & comprobatur ex ijs, quæ idem scripserat *cōcl. 1. de iure iuram. sub n. 3.* Ided si quis pertimescens, vel Patrem, vel fratrem, secretò protestetur cum iureiurando, se nolle renunciare; verum si vt fratri obtemperaret, renunciet, nulla sit, nec ei inferatur præiudicium in ijs, quæ de lure sibi competunt, vtiquè subsequens renunciatio est nulla, quia primum iuramentum est de non faciendo id, quod de lure, si non prohibetur, saltem non videtur iustum, estque cum maximo Reipublicæ detrimento, remanere mulieres indotatas, vel non sufficientè; quare si sufficientè esset dotata, subsisteret renunciatio, non obstante primo iuramento: nam tunc conformatur cum lure Communi, ad tradita à *Conarr. in cap. quamuis pactum 3. par. 8. q. num. 7. de pact. Guttier. de iuram. confir. p. 1. cap. 26. Fabr. de error. Pragm. deced. 13. err. 6. Hodier. ad Surd. decis. 234. Noguero. alleg. 18. num. 66. Rotsil. de success. ab intest. cap. 2. theor. 99.* Nec à Viro 185 promissa indemnitas tunc subsisteret, existente læsione, *Mench. cons. 412.* post alios, *Andres. contr. 366. num. 4. p. 5. Pras. de Franch. & ibi Add. præsertim de Luca decis. 247. Capp. decis. 93. nu. 6. Pras. de Amato cons. 54. Pronenx. ad Consuet. obser. 20. de success. ab intest. Gize. ad Capp. Lastro decis. 19. ex nu. 6. R. Marciac. disp. 8. Pras. Merlin. cent. 1. cap. 4. num. 17. Mareſcot. var. cap. 65. lib. 2. Fab. C. de pact. defin. 45. & ceteri passim, exploſo *Consil. Staiban. tom. 1.**

resol. forens. 28. num. 47.

Sed præfati Domini contendebant,
 186 quòd perspectis huiusce causæ circumstantijs, illud in ea decerni posset, quod tempore *Grammatici* S. C. decrevit in *decis. 101. & 102.* dando supplementum usque ad octingentos aureos, tùm quia hac in thesi liquidò constabat, Lucretiam filiam dotationis tempore fuisse minorem, quamvis fuisset maior tempore renunciationis; tùm etiam quia Lucretia dicebat, quòd quando dotem habuit à suo Genitore, eius facultates essent longè maiores, ex præteritis emprionibus à patre factis, quin, & illum in plurimis negotiationibus supra biscentum millia aureorum expendisse. Quamvis autem dotantis hæredes decertarent, pecuniam in ijs mercatoris expensam fuisse alienam: ex ragiro enim, & negotiatione, nullum determinatum decerni potest peculium Mercatoris in eius vita, licet suo nomine per Bancos magna pecuniæ quantitas fluat, defluatque: scèpe enim evenit, ut aliquis Mercator ditissimus existimeretur ex magna negotiatione, & nihil re vera habeat de proprio, præter Mercatoris fidem; sicuti passim ex eorum repentina decoctione (scèpe scèpiùs maliciofa) agnosceitur. Nihilominus inficiari nemo poterat, tam ingentes negotiationes ex ragiris collectas plurimum Mercatori fructum attulisse, etiam si æs alienum in ijs conficiendis ille insumpisset. Quod luce meridiana clariùs innotuit, quando hæredes producere recusarunt libros negotiationum Andreæ. Nec obest, quòd postquàm illi negarint, ac pernegarint apud se libros esse, summarius terminus præfixus fuerit ad probandum adesse, quin vnquam euinci posset ab hæredibus Isabelle, libros fuisse hac de causa cælatos. Etenim firma semper est, ac fixa præsumptio adversùs
 187 Andreæ hæredes, quòd libros cælauerint, eisque propterea incumbere probandi librorum amissionem, & quòd tempore dotationis res familiaris non fuisset maior, ac quòd ex benè magna

cambiorum mole, tanquàm ex alienis, ac inutilibus pecuniæ circuituionibus, & mæandris, nullum omninò lucrum ille reportasset.

His addebatur, dotem antea 188 stitutam ex mille ducentis aureis, re vera ex nongentis duntaxat fuisse; quandoquidem, qui dotem constituit, voluit sibi trecentos aureos postmodum renunciari, quos scilicet Lucretiæ suus Auus maternus reliquit. Ea tamen renuntiatio immeritò, & absque causa exigita fuit, quando ex mille ducentis aureis dos fuerat constituta. Quamobrem his omnibus pensatis, nec non magno hereditatis incremento tempore mortis, quod specificè S. C. perpendit in illa thesi apud *Grammatici. decis. 101. & 102.* ut ipsemet *Gramm.* in *Const. in aliquibus, n. 10.* ait, ibi: *Maxime quia probatum fuit, bona quondam Ioannis Casanova patris exereuisse.* Atque alteri Sorori Annæ dotem constitutam esse ex decem millibus aureorum, ex *Iacobo Mandelli Albenfi conf. 23. par. 1.* qui sic inquit: *Quia in effectu nullum potest arbitrium Iudicis, benè erit petere huiusmodi supplementum, & habere Iudicem favorabilem; quia equitas saltem videtur suadere, ut Elionora tantam habeat dotem, quantam habuit Polixena; qua licet non ita absolute procedamus de iure, habens tamen equitatem;* ac demùm angustijs, quibus Actores premebantur, perpenis à S. C. apud *Reg. Cappi. Laro decis. 99. lib. 1.* dando propterea filix naturali nuptæ alios ducatos biscentum, iuxta sensum *R. de Marinis ad Reueri. decis. 275. nu. 1.* qui realitèr in illa thesi succubuit, teste eodem *R. Cappi. Laro, & ibidem Ginzio num. 2.* saltem arbitrio, & Senatus æquitate censuerunt: Benè iudicatum; Verùm ex causis esse præstandos aureos bis mille. Supremorum enim Magistratuum præstantissimæ partes sunt, Reipublicæ clauum pro varijs temporum circumstantijs, variè, ac ritè semper moderari; ut quod leges promulgatæ assequi aliquando non valent, ipsi providea directione assequantur. Enimverò cum leges vni-

uct-

uersim; ac in perpetuum ferantur, si in quolibet euentu semper, equaliterq; feruari deberent, ne latum quidem vnguem ab ijs descendendo, procul dubio scēpe numero eueniret, experimentoq; constaret, siue ob varias temporum vires, siue ob facti circumstantias, seu loci, aut personarum, ac similium, ex legibus ansam potius, quam remedium Reipublicæ incommodis deriuari.

189 Quamobrem ad omnia hæc inconuenientia declināda, optime consultū est, vt penēs Supremos Adinistratos potestas sit leges iuxta æquitatis normam temperandi: leges ipsas potius particularibus casibus, quam illis componendo. Hinc Budans in Pandect. l. 1. ff. de inst. & iur. vt huiusmodi veritatem sub oculis poneret, dixit, illud esse discrimen inter Superiores, & Inferiores Magistratus, quod interfuit inter Orbis Oplifices, atq; eos, qui Lesbium Insulam condidere, hæc scribens: *Quibus verbis Aristoteles significat eos Indices, quibus ex bono, & æquo indicare, aut legibus, aut moribus licet, cuiusmodi sunt Suprema Tribunalia, quæ præscripto Iuris vsquequaque non astricta sunt, id est quæ interdum pro re nata liberam censuram disceptionem habent; æquo, & bono ita vti debere, vt Camentarij Fabri, & Structores Lesbii norma utantur: Cum enim ceteri Fabri soleant structuras suas ad normam exigere: Lesbij soli plumbeam normam habentes pro arbitrato suo flexibile, & subinde mutabilem, ita ad normam structuram suam exigunt, vt interdum si lapidis natura non faciliē ad structuram aquabilis peruenierit, normam ad structuram instellens, & structura normam, non norma structuram accommodant: quo scilicet opus suum consumari possit: Sic & Suprema Tribunalia interdum, non modo Iuris præscriptum sed ne suarum quidem sententiarum præindicia sequuntur pręstante æqui, bonique lance in perpendendis temporum, personarum, locorum, & alijs qualitativis. Quæ de re scriptū in rit. 288. hoc tom. 4.*

Non omitto hac in hypothesi re-
Tom. IV.

190 scribere notabile monitum Roberti Marant. in speculo disput. 10. quem omnium esse insit, clamat Ant. Fab. in Cod. lib. 2. tit. 3. de passis, def. 1. lit. A. quod data institutione, etiam in obulo, à patre filia in testamento, etsi liqueat de renuntiatione, etiam iure iurando vallata, iuri quoque legitimæ in beneficium patris, licebit filia petere supplementum veri paragij, attentis opibus patris mortis tempore, illa quippe renuntiatio, quamquam amplissima, ad causam testati haud protrahitur, tunc enim nouo iudicio, nouoque consilio testantis, filia dotata, integram consequitur legitimam: illud sanē additamentum, etsi perexiguū, nouam patris patefacit voluntatem, qui videtur fateri incongruam dotem dedisse filię, perpendendo suum æs tempore obitus, & instituendo filiam, noluisse vti Iure Constitutionis Regni, sed Communi, quo attento, non paragium, sed integra debetur filia legitimæ, ad tex. in hominimod. in l. scimus, C. de inefficis, testam. in §. sed hæc ita, l. iust. eod. tit. & in §. hæc autem disposuimus col. 8. Auth. vt cum de appellat. cognosc. Gomez. in comment. tom. 1. cap. 11. num. 13.

Iniuria inferitur ex osculo Mulieri
191 dato, & ex eo offensi videntur omnes de illa cognatione, cum & ipsis ex tali osculo etiam sit iniuria, vt ex recentioribus nouissimè notat de Angelis in tract. de delictis, part. 1. cap. 24. num. 5.

Etsi enim nonnullis in locis hoc
192 simpliciter non procedat vigente in eis cōsuetudine, qua oscula pro salutatione inferuntur, sicuti & priscis temporibus obseruatum fuit, dum Consul osculo Imperatorem salutabat, & Discipulus Praeceptorem, vt penēs Spiegel. in lexicon. iur. verb. Osculo; de qua re videndi etiam sunt Petr. Gregor. Tholosan. syntagm. iur. vniuers. lib. 8. cap. 8. Salmuth. in not. 1. lib. ad Pancirol. Arnifans de iur. connub. cap. 6. Bassico decis. Sicil. 22. num. 5. Pancirol. in Theosanr. var. lect. lib. 1. cap. 94. qui à Troianis Mulienbus osculandi modum habuisse originem affirmat, cuius memi-

Nana 2 nit

nit *Reg. Reuit. super prag. 1. de osculanti. mulier. sub num. 8.* & de osculo in genere, ac de osculo Iudæ pecuniariam tractatum fecit *Martin. Kemp.*

Semper tamen infert iniuriam, si
193 explendæ libidinis causa fiat, cum & delictum contineat, ac eequidem punibile: maximè ubi adducta consuetudo non viget: nam Vir osculans Mulierem honestam, Virginem, aut Viduam, etiam volentem, absque honesta, & legitima causa, propter iniuriam, quæ sit parentibus, poenam non euadit, *Farinac. quæst. 142. ex num. 154. de delict. carn. Caball. cas. 96. num. 11.*

Et data querela patris, vel aliorum,
194 ad quos spectat, quamuis Mulier se deosculari permittat, eam Osculans non est immunis, neque ipsa Mulier: sed Iudicis arbitrio remittitur, ut inquit *Vulpin. in succo Farinac. part. 4. quæst. 14. num. 16.* & post eum de *Angelis loc. cit. sub num. 6.*

Id quod eo fortius procedit, cum
195 deosculatur Mulier citrà eius cõsensum, adhibita violentia in osculando: quo casu de Iure Communi arbitraria quoque placitur poena, sed acriori, citrà tamen mortem: nam attentata qualitate Mulieris deosculatur aut trimeris est, ut decusum referunt *Trinis. dec. 47. Muta decif. 62. Basilio dec. Sicil. 22. D. Cõsil. D. Carolus de Rosa, doctrinæ & integritate cõspicuus, in prax. decret. M. C. part. 2. cap. 1. n. 1.* siue relegationis, ut testantur *Afflicti. decif. 276. de Franchis decif. 333.* vel exilij, ut referunt *Peguer. dec. 53. Caball. resol. 96. Jo. Domin. Reynaldi in Syntax. rer. crim. cap. 11. §. 6.* & si cadè Mulier pauper sit, & virgo, ut ultra poenam condemnatur ad aliquod ei præstandum, æquum esse, scribunt idem *Caball. ubi supra Gimb. conf. 47. num. 16. in fin. quos sequitur de Angelis adduct. cap. 94. num. 4. in fin. & contrà Afflicti. inuichit Boss. de extraord. crim. num. 5.* poena mortis osculum violentum multatam Mediolani recensens, latèque persequitur *Menocho. de arbor. cas. 287. Muscatel. in prax. crim. rub. de priuileg. pen. adult. &c. ex num. 28. Dantz. tom. 3. de pugn. D. Daitide*

sen. forindic. cap. 9.

In Regno verò Robertus Rex sa-
196 pientissimus animaduertens, quãtum ad honestatem, splendoremque familie faceret mulierum honestas, sanciu-
uit, ut qui raperent, aut etiam oscu-
larentur, eodem supplicio plecterentur, ac si lèx Maiestatis crimen admi-
sissent: Neque impunes abire voluit, qui id, consentiente muliere, auderent: has enim dotes, ac paterna hæreditate orbare, iussit in *Cap. incip. Vt sine mortalis*, de quo memores sunt *Vin. in sylu. opin. 106. num. 7. Camille de la Ratha in theat. feud. p. 10. diluc. 41. num. 11. p. 1. & Prag. 1. de osculanti. mulier. confirmauit, ac amplauit anno 1563. dispositionem eiusdem Sanctionis manatz à Roberto, ad totum Regnum, *Præf. de Franch. add. decif. 333. num. 6. Vin. decif. 117. Ricc. collect. decif. 1514. Add. ad Afflicti. decif. 276.* neque dubitandum esse, ait *D. Cõsil. de Rosa cit. num. 13.* ac in Regijs Tribunalibus huius Ciuitatis, attenta horum Iurium sanctione, dubium non habere, scribit de *Angel. loc. cit. num. 7.* Proinde hoc in Regno
197 osculum violentum est crimen atrocissimum, poena mortis punibile, imò etiam sit locus fornicationi cum abbreviatione termini ad tres menses ex dispositione eiusdem *Prag. 1.* quam seruari testes sunt *Præf. de Franch. decif. 333. Vin. cit. decif. 117. Reg. de Marin. ad R. Reuert. decif. 121. Campan. resol. 4. num. 11. D. Cõsil. de Rosa add. cap. 1. num. 13. D. Cõsil. Altimar. de nullit. tom. 1. rubr. 3. quæst. 9. num. 36. Nicolini in prax. crim. & ibi D. Scoppa in add. n. 213. Maioran. in opopra. crim. lib. 1. cap. 14. n. 36. de Angel add. cap. 94. n. 12.**

Verum Neotericis Iurificonsultis ni-
198 mis rigorosum huiusmodi Statutum visum est, & mirabilem *Vini. dec. 117.* assererem, osculum in hoc Regno po-
na mortis puniri, clamat *Nicol. Henne-
lius de iure dotale pag. 305.* illamque desisse in Regno, indicat *Ricc. collect. 2185.* durum quidem videtur ob pu-
rum putum osculum hominem capite mulctare. Vnde Pisistratus Athenien-
sum Tyrannus, cum Iuuenis filiz in

pu-

publicum exeunti osculum dedisset, & Mater ad mortē Iuvenem expectaret, respondit: Si illi, qui nos amant, odio habemus, quid faciemus iis, qui nos odierunt, ex *Valer. Max. lib. 5. cap. 1. referūt Raynal. cit. loc. Carol. Rot. de privileg. mulier. cap. 1. n. 208. Rosa cit. cap. 1. n. 13.* Quamobrem multam hanc pro varijs casuum circumstantijs variè moderati sunt, vt mox diximus, & *Affl. in cit. dec. 276.* monuit Regē, vt iuvenem ex Vrbe Sarni, qui in via publica amplexus, osculatusque fuerat mulierem vociferantem, nonnisi exilio damnares, *Affl. laudat Peguer. decis. Catbal. 7.* Neque
 199 obstat, post *Affl. in* promulgatam *cit. Prag. 1.* quæ huic crimini poenam mortis imponebat. Nam ante ipsum *Affl. in*, qui à Consilij fuit Regi Federico, qui Ferdinando successit ad annum 1407. seu iur ex tunc lex in laudato Capitulo Regis Roberti, qui ad annū 1309. Regni clauum tenebat, *Frecc. de subfend. lib. 1. tit. de antiqu. Statu Regni n. 33.* ac illa verba in *cap. 2. dicēta: Acculeos oxifimes irremissibiliter sanieturos*, indicare vltimū supplicium, quicquid dixerit *Mutius Gazzella*, apud *Tbor. alleg. 44. in C. rer. indicat.* notat *D. Consil. Rosa cit. cap. 1. n. 12.* Nec
 200 refragatur, *Cap.* loqui in Ciuitate, casum *Affl. in*, extra: siquidem illud edictum per totum Regnum poterat militare: cum lex localis extendi debeat ad alium locum, si eadem ratio subest, *Campagn. in cit. cap. n. 97. Luc. de Penn. in l. 1. C. de collat. donat. lib. 10.* qua de re videndi *Gramm. conf. crim. 48. num. 3. Vrsill. ad Affl. in cit. decif. 276. in princ. Menoch. de arbitr. lib. 1. quast. 99. num. 5. de Franch. decif. 336. n. 4.* Imò poena extraordinaria puniendum deosculantem monialē, ex *Affl. in conf. si quis rapere, n. 8.* & alijs, notat *Catalan. in tract. de indult. cap. 234. n. 201.*
 Hæc autem non procedunt, vbi
 201 cōstat de ineundo matrimonio tractatus præcessisse: tunc enim osculum, muliere consentiente, neque violentiæ, neque animo iniuriam irrogandi, sed vni tribuendum est amoris, *Hoff. in summ. de panis rapt. fol. 279. Gramm.*

conf. 48. S. Anton. 1. p. summ. tit. 18. cap. unic. §. 4. fol. 281. Arnon de differ. int. ius ciuil. & canon. differ. 7. Nihilominus in hoc etiam casu sua non leui poena dignum videret; Etenim qui hymenæos amat, & vxorem anhelat, puellam à suis consanguineis exposcere, debet, non verò ijs reluctantibus, nuptias celebrare, *Bald. d. l. unic. num. 15. C. rapt. Virg. Schult. 2. pract. quast. 71. Carpzon. Iurisp. Eccl. lib. 2. tit. 3. de fin. 42.*

Vbi verò parentibus inuitis puellam, quis osculetur, cum vnica tanto dedecori medela sit, Matrimonium, vt contrahatur, necesse est, vtur à Patre, & consanguineis id ægri feratur, ex *Reg. Ronit. sententia in cit. prag. 1. num. 4.* & ibi *Lagamar.* multa adnotat, & ante *Vrsill. ad Affl. in cit. decif. 276. num. 5. in fin.* ac impunitatem non admittit *Raynal. cit. loc. n. 10.* Quamuis cum Sacri Canones huiusmodi matrimonia permittant, meritam scēpē poenam sic contrahentes effugiant.

Porro nouissimè in dubium reuocatur in mea Aula, me existente Commisario, cuiusdam multæ subijciendus sit, qui, post osculum, & matrimonij tractatum, istud contrahere renuauit in causa *Annx Testa* cum Paulo Paragallo, qui, decreto M. C. fuit prouisum, quòd *detineatur in carceribus per quinquennium continuum*, verum si matrimonium cum *Anna Testa* contraxerit, remittatur poena. A quo decreto vtraq; pars appellauit, à poena altera, à minoritate altera. Dicebat Pauli Patronus,
 204 osculum voluntarium nullam de se poenam mereri, cum nullo à Iure decreta sit, ex deductis à *Farin. de delict. carn. q. 142. n. 156. Cabal. resol. 96. n. 11. cent. 1.* etiam matrimonij promissione, siue donis, vel blanditijs accedētib; *Less. de inst. & iur. lib. 2. cap. 10. dubit. 2. ex n. 11. dub. 3. n. 20. & dubit. 4. n. 35. Gabriel Guasquez tit. de restit. cap. 3. §. 1. dub. 2. & §. 2. dubit. 1. n. 3. R. Sanfelice. dec. 245. n. 2. lib. 2.* longēque disparem
 205 esse rationem inter stuprum, & osculum: illud enim vtrumque Ius Canonicum, simul & Ciuile, & vetat, & punit, *cap. 1. de adulter. §. item lex Iulia Inst.*

Inst. de publ. iudic. l. 1. §. qui verò, ff. de extraord. crimin. Clar. §. supradum, nu. 3. Fontanel. da pass. nuptial. claus. 5. glos. 5. p. 1. num. 2. 1. Guttier. canon. 99. cap. 37. num. 11. Amaia in trib. lib. C. tit. de iur. fidei. num. 65. Berlich. concl. 38. num. 15. Carpen. in prax. crim. quass. 68. Cornet. Neostad. decis. 52. Theau. decis. 3.

Equidem verò nullum inter ipsa di-
 206 scrimen agnoscitur, utroque etenim non levis iniuria consanguineis, ac familiaribus irrogatur; nec voluntarium, sed saltem interpretatiue violentum dicendum est osculum, quod sub spe, ac promissione matrimonij datum est; quandoquidē ubi matrimoniū non sequatur, ob indelebilem illam iniustam notam puella nouo coniugi reperiendo impar omnino est: nam per osculum maculatur decus virginalis pudoris, *Campag. in cap. Regis Roberti, V. sine mortalis peccati, num. 67.* qua amissa, nil boni esse potest. Illud dimidium est adulterij, & huius poena punitur, *Syla. nuptial. lib. 4. num. 77. pag. 138.* quam laudat *Vrill. ad Afflic. decis. 276. num. 8. Bock. disquis. 5. p. 6.* & proinde pro medietate est quasi caro corrupta, *Schast. de Neapo. in consuet. quar. tam autem, de iur. quarta, in glos. verbo à quondam viro, col. 4. num. 29.*

Ob osculum propterea Mulier amit-
 207 tit dotem, *Bald. in cap. tua, de procurat. Diaz. latè reg. 216. p. tom. Clar. §. adulteriū, n. 16. Harprell. de publ. iudic. 10. q. 5. tit. lex Italia, de adult. Boc. de adult. pag. 145. Canall. q. 709. Merend. lib. 6. controu. cap. 14. Ad rem Menoch. lib. 5. prafump. 41. n. 33. Berlich. conclus. 27. n. 70. tit. de pen. post Farinat. Basilio dec. 22. nu. 5. Zanger. de tortur. cap. 2. n. 212. Botther. de tortur. cap. 3. num. 113. Ioan. Pfferfen. in tract. de cōfess. disquis. 1. n. 27.*

Puella à suo Sponso osculata, illo præmortuo, iuratur medietatem antephati, & donatorum, *de Frsch. dec. 503.*

Vnde renuentem matrimonium,
 208 cōtrahere poena extraordinaria proculdubio mulcādum, concludunt *Prasul Campanil. in diuers. iur. Canon. rub. 1. de Sacram. in gen. ex nu. 52. Reg. de Marin. quot. resol. lib. 1. cap. 266. Gon-*

*zml. in cap. ex literis, de sponsal. Sperell. decis. 18. Basilio decis. 22. num. 26. ex Lup. de illegit. commen. 1. §. 5. num. 112. pag. 9. D. Consil. de Rosa cit. cap. 1. amplians nu. 3. etiam si matrimonij promissio facta sit sub doris conditione: nam prius est contrahendum matrimonium, inde de dote tractandum, ex *Rico. decis. 195.* cum voluntarium, & non coactum sit matrimonium, ad quod ipsemet se ipsum arctauit, *Gl. in cap. ex literis, vers. hic posuit, de sponsal. & matrim. ac pulchrum casum recenset Campanil. cit. diuers. rub. 12. cap. 18. n. 84. Fontanel. 10. 1. decis. 278. ex nu. 15.* Pēdet decisio in S. C. in Bāca de Alexio.*

In alia simili rhe si agitur annis e-
 209 lapsis in Senatu, perpēdebat vnus ex DD. Consiliariis, esse grauius crimen, si osculum fuerit datū in domo Patris, vel consanguineorū, etiam voluntariū, ex multis, præsertim ex *Aluar. in cap. 1. §. item fidelis, n. 3. quib. mod. feud. amitt.* qui firmans, vt ad finem amittendi feudum ex concubitu cum sorore, necessesse est, vt illud in domo Domini fiat, inde notat, ex qualitate loci delictum grauius reddi, & alium adducit consimilem *sex. in cap. 1. §. rursus, qua sit prima caus. benef. amitt. ibi: Aut sorori adhuc in domo manenti, & re vera cum in feudis hi duo *sex.* sic conformitèr hæc verba in Domo apposita contineant, est cēsendum eum mysterio apposita fuisse; Geminatio enim ma-
 210 gnam inducit scientiam, deliberationem, ac mentis persecrantiam, *cap. si quis iratus 2. quass. 1. nec error, de quo ibi per Ifern. & Glos. feudalem est præsumendus, Glos. in cap. ex literis, verb. admonitus, de diuers. nec Ifern. in d. §. rursus, aduersatur eius lecturæ, de Domo, prout facit in d. §. item fidelis; sed transit cum illamet *sex.* lectura nu. 17. solum dicit, quod erat in capillo, non dūm nuptui tradita, & ibi declarat, quod hoc verbum *In capillo*, est Lombardum, & quod in Bononia dicitur *Pulzella*, & communiter vadunt imbindatæ, & ibi *Liparul.* dicitur imbindatæ, quod Neapoli dicitur *la bionda*; & ratio, qua mouetur lex feudalitas ad**

feu-

feudi amissionem pro adulterio, seu stupro in domo Domini, magis quam alibi, nititur *tex. laudato ab Ifern. in d. l. quod ait*, *S. quare*, ubi Legislator maiorem iniuriam putavit, quod in domo sua; vel generi adulterum filia induxerit, nec refert responsio eiusdem *Ifern.* ut scilicet *in tex. ciuili* idem determinatur ad finem occidendis nam lex communis in eo prouisionem fecit, in quo facere poterat, & sicuti ibi in *l. Julia, de adulterijs*, ad finem, ut impune occidere filiam potuisset, de quo ibi erat hæsilitatio, voluit, ut in domo sua, vel generi, non autem alibi, ex ratione legis, quæ ibi, & non extrâ, maiorem iniuriam loci recepisse dicitur ita etiam lex feudalis, in qua quærebatur de amissione feudi ad locum respicere voluit, sicuti lex ciuilis, quod ad occisionem illum respexit, & pro hac alea ipse *Aluar.* dicit facere *Gl. in cit. cap. 1. S. similiter, in verb. sciens, in fin.* ubi similiter ratione loci illam affert rarioris, de qua in *add. S. quare.*

Verum *Ifern. in mem. S. Si Fidelis*,
 211 adducens *tex. in cap. 1. qualiter deb. Dom. Vafal. fidel. & cit. cap. 1. S. rursus, qua fuit prim. caus. benef. amitt. ut ostenderet*, quodd licet ibi annuat feudum amitti, si cum fororibus, &c. Domini concubuerit, hæc ita obtinent, si in domo Domini maneat, tamen etiam si extrâ ipsius Domini domum concubuerit, adhuc feudi amissione multari, dicit ibi de *Ifern.* cuius non meminit *Aluar. indic. loc.* illud enim iuramentum commissum de conferuando Domini honore, non circumscribitur loco, scilicet in loco Domini, qui est contrâ infeudationem Vafallo factam firmam tenere in omni loco debet, & paulò superius dixit cum *Glof.* quodd illa verba: *In domo, sint superflua*, vel posuit quantum ad hoc, an in domo sua repertum inrerimere quoque possit, an non? cum maior inferatur Domino iniuria in propria domo, quam extrâ, *l. quod ait, S. quare, ff. ad l. i. de adul. & locus delictum auget*, *S. atrox, Inst. de iniur. l. aut facta, S. locus, ff. de pan. Gl. in c. 1. lit. K. de pac. sen. & c. Ifern.* insequitur *Affl.*

ibidem n. 20. & in fin. aduertit illie à II. CC. legi illa verba: *Maximè si in domo Domini*, multaquadne dicit, quodd materiâ loci, an in libello inferi debeat, siue in pecuniarijs, siue capitulibus causis.

Hinc minus delinquit, qui cognouit
 212 scit mulierem ad se venientem, quam si ad eam vadat, quoniam aliquantum excusatur incitatus à re, vel persona, cum qua, vel super qua deliquit, *l. si in add. ad Christoph. Porc. in S. amplius quoque, col. 2. Inst. de re. dinis.* ait ex *Cyno* dicente in *l. 1. C. de rap. virg.* quod non est vir ita senex, ac ita exucus, qui non amet fetus, etiam vilissimæ mulieris, si ipsum illa, deprehendit, refert *Campagn. in add. cap. ut sine mortalis peccati*, & quiddem mulieres, prohi dolor! sæpè sæpius materiam se amandis, etiam n. nutibus, & actibus dare solent, ut clamat *Rex Robert. in mem. cap. ut sine mortalis, verba, & quia mulieres*, num. 17. in ordin. *Campagn.* & quam propensæ sint mulieres ad libidinem, auctoritatibus, & exemplis clarescit apud *Campanil. in cit. diuers. iur. canon. rub. 1. cap. 6. ex nu. 33. Pisan. ad Gaet. in rit. R. C. rub. 1. ex nu. 54.* qui quippe Campanilis mulierum castitatem extollit num. 34. similiter auctoritatibus, ac exemplis.

Post à me exarata n. 22. super arti-
 213 culo præcedentis inter Iudices M. C. V. & Rationales R. C. Summaria, certior plenius factus de consultatione acta sub die 6. Maij 1689. Excell. Domino à suo Collaterali Consilio, visis utriusque Tribunalis relationibus, & de ijs, quæ Prorex statuit ea in re, operæ pretium duxi, consultationis tenorem pro facti veritate admissum hic referre. Cum iam pro bè perpenfum, discussumque sit, quod expositum est, tam pro Tribunali Regiæ Camera, quam pro M. C. Vicariæ, Collateralium Ministrorum iudicium esse oportere, ut semper, ac Magnifici Rationales Regiæ Cameræ conveniunt, associanturq; cum suo Tribunali præcedant Magnificos Iudices M. C. Vicariæ: cum certum, exploratumque sit, illud Tribunal huic præstare. Nihil-

Ioninus cum in dubio positum sit, quibusnam in casibus prædicti Magnifici Rationales convenire debeant, associarique cum suo Tribunali, Collaterales Ministri adhuc super hac re suspensi deliberant, ut certam pro praxi regulam statuunt; & in præsentī quidem, dum funus Reginae nostræ Dominae est celebrandum, cum compertum sit, Emin. Cardinalem de Aragona, Proregem in proximè superiori funere gloriose memorie Philippi Quartiatum habuisse, quod prædicti Magnifici Rationales non interessent, poterit pariter Excellentiss. noster Prorex pro sua benignitate annuere, ut idipsum in præsentī fiat, donè certa fuerit hac in re regula præfinita. Hæc Supremus Regni Arcopagus, cuius votum insequutus fuit Excell. Pro-Rex, ut ibidem indicaui, Et in equitatu non intervenisse Rationales colligitur, ac quoque eruitur ex *Consil. Rocc. de offic. tit. de elect. quinque, vel sex nobil. S. 4. num. 26. & tit. de proced. int. Senat. Suprem. à Later. Consil. S. 1. & Luca in addit. ad observ. Præf. de Franch. decis. 348.* qui illius ordinem describunt.

En tibi, Amice Lector, quartum, tandem, qualiscumque laboris mei, Tomum. Habes in eo elucubrata iam, & expleta in vndecim supra trecentos Magnæ Curie Vicariæ *Ritus* Commentaria. Ea tibi profutura non nihil, vel ex hoc maximè confido, quod hoc die secundo Iulij 1692. aspiciatissima nimirum Cœli Regina à Gratij nuncupatæ luce, in Incem prodeant. Qui enim ab immenso gratiarum Mari, Mariæ scilicet, è sinu, vel gratiæ guttulam, labore in hunc meum non sperem effluxuram, ut à te certè gratijs non inuitis acceptetur? etenim, ut ipsa Domina Patrona, ac Dux id opus, ingenij ope penè nulla, & corporis, quâ œconomicorum quâ forensium negotiorum mole pressi, perexigua valetudine peregi; ita ipsiusmet Dominae favore, ac patrocinio, id-

ipsum legenti tibi, commodum, ac leuamen aliquod in rebus pro Foro gerendis allaturum, spero. Tantæ Regine patrocinium toto quidem meæ vitæ curriculo, sed in hoc potissimum explendo opere expertus, confido fore, ut labor hic meus tibi accidat non ingratus. Accedit, quod cum hac ipsa luce expectatissimus aduenerit Nuncius, referens, Vulpianum, vulgò dictum, Magnum Varadinum, captum, tandem in Hungaria, fufosque Austriacis ab armis Tureas, accipio, agnoscoque bonum huic meo labori omen, quo sperem certò futurum, ut eadem Armorum, Pacisque inter Christianos Præses, Mundi Domina Deipara, sicut armis non desuit, ita meis hisce scriptis inter forensia dissidia pacem inferentibus, nec defutura sit. Tua igitur humanitas illud perhumanitè accipiat, ingeniosque Apis more, ac modo, carptim, summatimquesi quæ repererit sibi commodas, decerpas; quæ verò informia, seuque minus ingenio digna, iniurioso ne dente arrodant, ne pede prouatis Auctori suo (inculto veluti, ac rudi solo Apes stirpes, & gramina) intacta relinque. Quoties enim Innumeris dissentus curis, quæ occurrebant, calamo commisi, quin, vacaret ea maturius percurrere, & altius pertractare? Quamobrem si quidquam fortè Sanctæ Matris Ecclesiæ Dogmatibus minus coherens occurrerit, & ferro, & igni perinde, ac vepres addicito, ut ipse ex animo additum volo. Illudque animaduertas, velim, me pluribus in controuersijs, rationum momenta inuicem sibi aduersantia referentem, meam in ijs decidendis sententiam consultò tacuisse, nè votum meum in iisdem pro Magistratu, quo fungor, darum, aut in similibus dandum, contrà legum præscripta manifestarem. Menda denum, quibus plurimum scatet, Typographi incuriæ, meisque curis, ac tricis, pro tua benignitate condona. Vale.

FINIS.

I N D E X.

S E V

SYNOPSIS ALPHABETICA

RERVM, AC VERBORVM OMNIVM,

Quæ in hoc Quarto, & Vltimo libro Commentariorum ad Ritus M. C.V. interferuntur.

Notula prior Riturum, posterior numerum marginalem, postrema verò paginam indicat.

Abbatissa,

S1 in Aliquo instrumento cum Monialibus transgessisse, enuncietur, velut capiti, ceteras omnes Moniales, tanquam sui corporis membra, adfuisse intelligitur. Rit. 295. n. 92. pag. 307.

Abolitio.

Abolitis Pragmatica 20. de suspicionibus, multum Reipublica proficua. Rit. 284. n. 33-70.

Absens.

Absens de Iure Communi, non nisi in criminibus laesæ Maiestatis, & in quibus pœna corporalis irrogatur, condemnari, fas est. Rit. 281. n. 21. in fine, & n. 22. 44.

Accademia

Neapolitana antiquissima, in eaq; docuit Pythagoras, & Viri clarissimi floruerunt, potissimum Seneca, Virgilius, alijque Professores magni nominis. Rit. 279. nu. 34-35.

Accidens.

Accidens de raro naturaliter sub lege continetur; secus verò si accidens sit ex miraculo, ibid.

Accidentia de raro, & insolita largiuntur
Tom. IV.

illas utilitates, quæ sapientissime acciditibus concessa repeririuntur. Rit. 304. n. 28. 477.

Communiter accidentia, an verò actu contingentia, debeas Legislator respicere; ac lege determinare? pro quo effectu conciliantur text. in l. nam ad ea, de legibus, & text. in l. si maior, Cod. de leg. hæreditib. n. 29. eod.

Accusatio, Accusator, Accusatus.

Accusator, qui succumbit in expensis, an condemnatur? Rit. 297. n. 46. 367. & nu. 48. 368.

Ad quod recensetur nuperimus casus in S. C. dispensatus, n. 49. 369.

Accusator, ut temerarius arguatur, evidens exigitur calumnia, d. Rit. num. 52. in fin. 370.

Accusator desistens ab incepto propter mortem Rei, non coercetur Sen. Conf. Turpill. Rit. 308. n. 115. 519.

Accusati fuga sicuti scelus facerent, ita spontanea eiusdem consensio innocentiam pandit, d. Rit. n. 216. in med. 539.

Accusatores contra Officiales non admittuntur, nisi prius cauterius de expensis in casu succumbentia, licet olim astrin-

gebant.

I N D E X.

- gebantur talionis pœna, qua in defuetudinem abijt, & in eius locum successu pœna calumnia, ac expensarum solutio, d. Rit. n. 253. § 48.
- Accusator non probans libellum, quem contra aliquem Magistratum exhibuit, graviter punitur, num. 254. eodem.*
- Ad quod clamant Iura, & quare? n. 255. eod.*
- Refertur ad propositum effectum Excell. Peruani Proregis, Marchionis Montis Clari, circa hos Accusatores, d. n. 255. col. 1. § 49.*
- Accusatio superueniens contra Officiale electum, nãm illi retardet possessionem officij? recensetur nuperima determinatio, d. Rit. n. 259. § 50.*
- A' nemine accusatus, an sit laude dignior eo, qui accusatus fuit, & se purgavit, d. Rit. n. 318. § 66.*
- In accusationibus sola facti veritate proceditur, & proinde Index in iudicio supplere debet. Rit. 311. n. 40. 193.*
- Acta, Actuarius.
- Actuarij, qui largè Officiales dicuntur, tementur stare syndicali, Rit. 295. n. 5. vers. Actuarius. fol. 286. haud obstant, consuetudine in contrarium, nu. 6. 287. ubi decisio adducitur.*
- Actuarios offendens cognoscitur per M. C. d. n. 5. 286.*
- Actuarius, ad instar Officialis, non potest esse in propria Patria, ibid.*
- Actuarius durante syndicato, debet ab officio desistere, illoque completo, & obtentis literis liberatorialibus, potest ad munus redire, d. Rit. n. 7. fol. 287.*
- Actuarius excusatur recipiens fideiussorem minus idoneum in partis presentia non reclamantis, vel de mandato Iudicis, d. Rit. n. 36. 293.*
- Actuarij onus est, acta custodire, d. Rit. nu. 207. in fin. 312.*
- Actuarij, Indices, & similes prohibentur negotiari cum subditis, d. Rit. n. 150. 324. lique actione etiam furta tenentur, nu. 151. eod.*
- Actuarius offendens ante publicationem aduersa Parti, alterius Partis articulos, pœna falsi mulctatus, n. 152. fol. eod.*
- Sic demum offendens Processus informativos, ac reuelans probata in inquisitione, ibid.*
- Actuarius nec à sponis dantibus exigere potest ultra summam; atque unum tenetur exigere directum, quamvis decretum plura capita, vel plures personas contineat, d. Rit. nu. 155. col. 1. in princ. 325.*
- Actuarius dicitur Officialis, exercens quodammodo aliqualem iurisdictionem, estque de substantia iudicij, & comprehenditur in nostris Iuribus Municipalibus de Officialibus loquentibus, d. Rit. num. 172. 328.*
- Actuarij, caterique Cariales in Officijs delinquentes subsumunt panis Iuris Communitis, puniendi ad instar grassatorum, nu. 173. eod.*
- Qua pœna possunt etiam esse Capitales, n. 174. eod.*
- Afferunt decisio in causa inquisitionis Iacobi Spirito Actuarij Arrendamenti vini, d. Rit. n. 177. in med. 330.*
- Actuarius non extendens presentatas in scripturis panam incurrit, sed actus validus est, d. Rit. num. 202. 336.*
- Actuarius non possunt procedere nec pro Actore, nec pro Reo, nisi exhibitis mandatis Procuratorum, non tantum sub pœna nullitatis omnium actorum, sed etiam sub alijs panis in Regij Sanctionibus contentis, d. Rit. n. 204. fol. 337.*
- Actuarij nihil recipere debent ultra pandellam, sed utinam hoc seruetur. Rit. 306. n. 14. 489.*
- Actuarij in Criminalibus sunt causarum Domini, in eorum manu stat inquisitio, ac ab eorundem calamo pendet accusatio, & excusatio, ibid.*
- Optatur, ut Actuarij cognoscerent se temerari ad restitutionem pecunie exacta ultra quantitatem debitam, d. Rit. n. 15. 490.*
- Actuarij, ut plurimum omnia usurpant, & ultra statutos directus exigunt. Rit. 307. n. 1. 491.*
- Actuarij ultra directos exigentes licet possent inuari ratione, quia Banca ab eis fuerunt empti, & sicuti pretia rerum creuerunt, ita, & eorum salarium augeri debeat; Tamen ha rationes tuta prius haud arbitrantur, n. 2. eod.*
- Acta facta coram Consiliarijs, non apparente causa delegatione, an sint valida? Rit,*

I N D E X.

Rit. 308. n. 188. 533.

Aſſuarj, & Subaſſuarj M. C. V. ſervire debent perſonalitèr, & non per ſubſtitutum. Rit. 309. n. 1. fol. 571.

Aſſuarj pro ſcripturis ſeuſſuarum aliquid recipere nō debēt, & antiquitū Neapolitani erāt etiā immunes. Ri. 311. n. 1. 585.

Aliſtèr hodiè ſervatur, & quare, n. 2. eod.

Aſſuarj debet ſalarium concedi pro copia ſcripturarum, & quantum illud ſit, ibid.

Aſſuariorum aviditas deſectatur, nu. 3. eod.

Pronerbiū: eſt *Aſſuarj*, ergo latro, vnde ortum habuit, n. 4. eod.

Penès *Aſſuarj*, ob præſumptam illorum avaritiam, depoſita fieri non poſſunt, ibid.

Pronerbiū adductū contrà *Aſſuarj* tangit tantū mores, quī ſi mali, deſcendunt; ſi boni ſint, augent gloriam, d. Rit. n. 7. 586.

Aſſuarj noſtrum Tribunalium extolluntur, ibid.

Aſſuarj, ſive Magiſtri aſſorum S. R. C. in Proceſſionibus, & alijs actibus publicis, in quibus Spectabilem eiſdem S. C. Præſidem concomitantur, unā cum ſuo Tribunali, Regiorumque Conſiliariorum Senatū, præcedunt Notarios ad eandem concomitantiam vocatos, n. 8. eod.

Tales enim vocantur *Officiales*, atq; ad id digniores *Notarijs*, qui vocantur ſervi publici, n. 9. eod.

Officium Magiſtri aſſorum S. R. C. datur à Sereniſſimo noſtro Rege, n. 10. eod.

Aſſuarj, ſive Magiſtri aſſorum S. R. C. dici poſſunt ſecretarij Regis, & de corpore eiſdem S. C. d. Rit. n. 11. fol. 587.

Aſſuarj S. C. conſequuntur Nobilitatem, ac dignitatem, n. 12. eod.

Aſſuarj dicuntur inſiſſiditionem mediāt exercere; debet invare fidelitatem, & ſervare ſecretum, ſicut *Iudex*, d. nu. 13. col. 1. 588.

Aſſuarj dicuntur pars quotitativa iudicij, quod perneceſſe ſive *Aſſuarj* eſſe non poſſet, ibid.

Aſſuarj debent authenticare ſententiam, alias nulla erit, n. 14. eod.

Aſſuarj S. R. C. non poſſunt pro ut alijs ſolo iuramento allegari ſuſpecti; ſed requiritur probatio cauſa, n. 15. eod.

Quæſtio præcedentia inter *Magiſtros aſſorum* S. R. C. & *Notarios*, non adhuc

Tom. IV.

eſt abſoluta, & proinde alternis vicibus interim uti poſſunt, d. Rit. num. 18. 589.

Aſſuarj, & *Notarij* ſynonima ſunt, imo *Aſſuarj* in pluribus Regnis, *Notarij* nuncupantur, atque in Regno noſtro *Aſſorum Magiſter* non poſſet eſſe, niſi ſit *Notarius* creatus à Rege, n. 19. eod.

Aſſuarj, & *Notarij* officium plenum eſt decore, atque fide, & utrumque eſt de Regalibus, n. 20. eod.

Adducta quaſtioni præcedentia in Proceſſionibus inter *Aſſuarj*, & *Notarios*, qualiter ſinis imponi poſſit, n. 21. eod.

Aſſuarj M. C. V. non poſſunt in querelis iniuriarum procedere ſub pena expenſarum, d. Rit. n. 33. 592.

Actio.

Actiones, qua aliquo tempore præſcribuntur, ſi in exceptiones tranſverſant, ſunt perpetua. Rit. 286. n. 37. circa finem, 95.

Actio non tam facilis datur non poſſidenti, quàm retentio poſſidenti conceditur. Rit. 288. n. 132. circa finem, 223.

Actio pignoratitia eſt perſonalis, non realis, d. R. n. 148. col. 1. circa finem, 228.

*Actio*num cumulatō admittitur in Regno, niſi eſſent omninō repugnantes, n. 140. ibid. & nu. 152. in fine, 230. & plura de enumerationibus actioſum remiſſiſſe, nu. 186. 239.

Actiones dicuntur contraria triplici modo, origine, ſcilicet, exercitio, & executione, ac quales iſta ſint, d. Rit. n. 151. & 152. 229.

Actiones plures quando in eodem libello cumulari poſſunt, eſt Iudicis arbitrio remiſſum, d. Rit. n. 153. 230.

*Actio*ne iniuriarum tenetur *Officialis* iniuriōſe aliquid faciens fiducia officiij. Rit. 295. n. 165. 326.

Actio civilis ex criminali oriens, illius naturam ſortitur. Rit. 297. n. 50. 369.

*Actio*ne iniuriarum, arbitrio Iudicis, agi poſſet in cauſa ſyndicatus contrà quere- relantes ſuccumbentes, d. Rit. n. 55. 371.

Quod arbitrium extendi poſſet uſque ad mortem, attenta qualitate, & gravitate imputati criminis, ibid.

In *actio*ne iniuriarum continetur nō dam iniuria aſſimatio, ſed expenſa, & intereſſe per iniuriarum paſſa, ibid.

Actio reinendicationis, vide reinendicatio.

O o o o 2 Ac-

I N D E X.

- gebantur salionis pena, qua in defunctum abiit, & in eius locum successu pena calumnia, ac expensarum solutio, d. Rit. n. 253. 546.
- Accusator non probans libellum, quem contra aliquem Magistratum exhibuit, graviter punitur, num. 254. eodem.*
- Ad quod clamant Iura, & quare? n. 255. eod.*
- Referitur ad propositum essatum Excell. Peruvani Proregis, Marchionis Montis Clari, circa hos Accusatores, d. nu. 255. eod. 1. 549.*
- Accusatio superneniens contra Officialem electum, num illi retardet possessionem officij? recensetur nuperrima determinatio, d. Rit. n. 259. 550.*
- A nemine accusatus, an sit laude dignior eo, qui accusatus fuit, & se purgavit, d. Rit. n. 318. 566.*
- In accusationibus sola facti veritate proceditur, & proinde Iudex in iudicio supplere debet. Rit. 311. n. 40. 193.*
- Acta, Actuarius.
- Actuarij, qui large Officiales dicuntur, tenentur stare syndicati, Rit. 295. n. 5. vers. Actuarij. fol. 286. haud obstant, consuetudine in contrarium, nu. 6. 287. ubi decisio adducitur.*
- Actuarios offendens cognoscitur per M. C. d. n. 5. 286.*
- Actuarius, ad instar Officialis, non potest esse in propria Patria. ibid.*
- Actuarius durante syndicato, debet ab officio desistere, illoque completo, & obtentis lueris liberatorialibus, potest ad munus redire, d. Rit. n. 7 fol. 287.*
- Actuarius excusatur recipiens fideiussorem minus idoneum in partis presentia non reclamantis, vel de mandato Iudicis, d. Rit. n. 36. 293.*
- Actuarij unus est, acta custodire, d. Rit. nu. 207. in fin. 312.*
- Actuarij, Iudices, & similes prohibentur negotiari cum subditis, d. Rit. n. 150. 324. lique actione etiam furtiva tenentur, nu. 151. eod.*
- Actuarius offendens ante publicationem adversa Parti, alterius Partis articulos, pena falsi mulcatur, n. 152. fol. eod.*
- Sic demum offendens Processus informativos, ac reuelans probata in inquisitione, ibid.*
- Actuarius nec à sponte dantibus exigere potest ultra summam; atque unum tenetur exigere dictum, quamvis decretum plura capita, vel plures personas contineat, d. Rit. nu. 153. col. 2. in princ. 325.*
- Actuarius dicitur Officialis, exercens quodammodo aliqualem iurisdictionem, estque de substantia iudicij, & comprehenditur in nostris Iuribus Municipalibus de Officialibus loquentibus, d. Rit. num. 172. 328.*
- Actuarij, ceterique Curiales in Officij delinquentes sub sunt penis Iuris Communis, puniendi ad instar grassatorum, nu. 173. eod.*
- Qua pena possunt etiam esse Capitales, n. 174. eod.*
- Afferitur decisio in causa inquisitionis Iacobi Spirito Actuarij Arrandamenti vini, d. Rit. n. 177. in med. 330.*
- Actuarius non extendens presentatas in scripturis penam incurrit, sed actus validus est, d. Rit. num. 202. 336.*
- Actuarij non possunt procedere nec pro Actore, nec pro Reo, nisi exhibitis mandatis Procuratorum, non tantum sub pena nullitatis omnium actuum, sed etiam sub aly. penis in Regij Sanctionibus contentis, d. Rit. n. 204. fol. 337.*
- Actuarij nihil recipere debent ultra pandectam, sed vinam hoc servaretur. Rit. 306. n. 14. 489.*
- Actuarij in Criminalibus sunt causarum Domini, in eorum manu stat inquisitio, ac ab eorundem calamo pendet accusatio, & excusatio, ibid.*
- Optatur, ut Actuarij cognoscerent se teneri ad restitutionem pecunie exalta ultra quantitatem debitam, d. Rit. n. 15. 490.*
- Actuarij, ut plurimum omnia usurpant, & ultra statutos dirictus exigunt. Rit. 307. n. 1. 491.*
- Actuarij ultra dirictus exigentes licet possent innari ratione, quia Banca ab eis fuerunt empti, & sicuti pretia rerum creverunt, ita, & eorum salarium augeri debeat; Tamen ha rationes tuta prius haud arbitramur, n. 2. eod.*
- Acta facta coram Consiliarijs, non apparente causa delegatione, an sint valida? Rit.*

Rit. 308. n. 188. § 33.
Actuarij, & Subactuarij M. C. V. servare debent personaliter, & non per substitutum. Rit. 309. n. 1. fol. 571.
Actuarij pro scripturis sententiarum aliquid recipere nō debēt, & antiquius Neapolitanierāt etiā immunes. Ri. 311. n. 1. § 85.
Aliiter hodiē servatur, & quare, n. 2. eod.
Actuarijs debet salarium concedi pro copia scripturarum, & quantum illud sit, ibid.
Actuariorum auiditas detestatur, nu. 3. eod.
Prouerbiū: est Actuarius, ergo latro, vnde ortum habuit, n. 4. eod.
Penēs Actuarios, ob præsumptam illorum auaritiā, depōita fieri non possunt, ibid.
Prouerbiū adductum contrā Actuarios tangit tantūm mores, qui si mali, decrescunt; si boni sint, augent gloriā, d. Rit. n. 7. § 86.
Actuarij nostrorum Tribunalium extolluntur, ibid.
Actuarij, siue Magistrj actorum S. R. C. in Processionibus, & alijs actibus publicis, in quibus Spectabilem eiusdem S. C. Praesidem concomitantur, vñā cum suo Tribunali, Regiorumque Consiliariorum Senatu, praecedunt Notarios ad eandem concomitantiam Vocatos, n. 8. eod.
Tales enim vocantur Officiales, atq; ad id digniores Notarijs, qui vocantur serui publici, n. 9. eod.
Officiū Magistrj actorum S. R. C. datur à Serenissimo nostro Rege, n. 10. eod.
Actuarij, siue Magistrj actorum S. R. C. dici possunt secretarij Regis, & de corpore eiusdem S. C. d. Rit. n. 11. fol. 587.
Actuarij S. C. consequuntur Nobilitatem, ac dignitatem, n. 12. eod.
Actuarius dicitur iurisdictionem mediātē exercere; debet iurare fidelitatem, & seruare secretum, sicut Index, d. nu. 13. col. 1. § 88.
Actuarius dicitur pars quotitativa iudicij, quod perneceffe siue Actuario esse non potest, ibid.
Actuarij debent authenticare sententiam, alias nulla erit, n. 14. eod.
Actuarij S. R. C. non possunt pro vt alijs solo iuramento allegari suspecti; sed requiritur probatio causā, n. 15. eod.
Quaestio praecedens inter Magistrj actorum S. R. C. & Notarios, non adhuc
 Tom. IV.

est absoluta, & proinde alternis vicibus interim vti possent, d. Rit. num. 18. § 89.
Actuarius, & Notarius synonyma sunt, imo Actuarij in pluribus Regnis, Notarij nuncupantur, atque in Regno nostro Actorum Magistrj non potest esse, nisi sit Notarius creatus à Rege, n. 19. eod.
Actuarij, & Notarij officium plenum est decore, atque fide, & utrumque est de Regalibus, n. 20. eod.
Adducta quaestioni praecedentia in Processionibus inter Actuarios, & Notarios, qualiter finis imponi possit? n. 21. eod.
Actuarij M. C. V. non possunt in querelis iniuriarum procedere sub pœna expensarum, d. Rit. n. 33. § 92.
 Actio.
Actiones, quae aliquo tempore praescribuntur, si in exceptiones transierint, sunt perpetuae, Rit. 286. n. 37. circa finem, 95.
Actio non tam facilis datur non possidenti, quàm retentio possidenti conceditur, Rit. 288. n. 132. circa finem, 223.
Actio pignoratitia est personalis, non realis, d. R. n. 148. col. 1. circa finem, 228.
Actionum cumulatio admittitur in Regno, nisi essent omnino repugnantes, n. 140. ibid. & nu. 152. in fine, 230. & plura de cumulationibus actionum remissum, nu. 186. 239.
Actiones dicuntur contraria triplici modo, origine, scilicet, exercitio, & executione; ac quales ista sint? d. Rit. n. 151. & 152. 219.
Actiones plures quando in eodem libello cumulari possint? est Iudicis arbitrio remissum, d. Rit. n. 153. 230.
Actione iniuriarum tenetur Officialis iniuriōse aliquid faciens fiducia officij. Rit. 295. n. 165. 326.
Actio civilis ex criminali oriens, illius naturam sortitur. Rit. 297. n. 30. 369.
Actione iniuriarum, arbitrio Iudicis, agi potest in causa syndicatus contrā querelantes succumbentes, d. Rit. n. 55. 371.
Quod arbitrium extendi potest usque ad mortem, attenta qualitate, & gravitate imputati criminis, ibid.
In actione iniuriarum continetur nē dum iniuria affirmatio, sed expensā, & interese per iniuriarum passā, ibid.
Actio reuendicationis, vide reuendicatio.
 O o o o 2 Ac-

I N D E X.

Actio publiciana est aequipollens rei uendicationi. & qua locū habent in una, procedunt etiam in altera. Rit. 300. n. 18. 400. Et quantum sit actio publiciana? ibid. ac forma libelli in huiusmodi actione, d. n. 18. in fine.

Actio accusandi de periurio commissio in personam defuncti, non transit ad heredem. Rit. 302. n. 33. col. 1. & num. 34. & 36. 442.

Actio etiam pœnalis lite contestata à defuncto transit in heredes, & contra heredes, d. Rit. n. 39. in fine, 444.

Actio realis oriri non valet, absque personali obligatione, d. Rit. n. 36. 445.

Actio personalis non datur pro minimo debito. Rit. 303. n. 18. col. 1. in medio, 463.

Actio accusandi Magistratus, termino elapso, praescripta censetur, etiam si Officialis non fuisset absolutus, nisi doceatur de legitima absentia, vel causa. Rit. 308. n. 48. 508. & n. 71. 512.

Actiones pœnales nūm transcant in Officialium heredes? d. Rit. num. 114. 519.

Actio repetundarum, & actio peculatus infra quantum temporis spatium contra heredem institui debeat? d. Rit. nu. 128. in medio, 522.

Actio criminalis, & civilis, non obstante Textu in l. 1. Cod. quando actio civil. præiud. crimin. simul intentari potest adversus Magistratum? & ex eodem processu prodire valet sententia damnans ad restitutionem, & ad pœnam, dicto Rit. num. 250. & 251. 547.

Actio civilis tantum si intentetur, non potest ex ea criminalis pœna infligi, d. Rit. n. 252. 548.

Actor, Agens.

Actor, & Rens non debent ad imparia iudicari; & an sicut Actor, Rens falsos producens Testes, vel scripturas, mulletur amissione causæ? Rit. 281. nu. 25. 45. & n. 27. 46. ac Rit. 296. n. 34. 350.

Agens liber, & non impeditus, & patiens bene dispositus, si vult agere, immediate agit, d. Rit. n. 35. 49.

Actor, vel Rens quis dicatur, ut proferri possit pro Reo paritas in causa vertente in Regia Camera Summaria per dispositionem Textu in l. inter pares, 38. ff. de re iudic. Rit. 288. n. 60. 194.

Actori sanorabilem causam praesferenti, in paritate votorum est favendum, non autem Reo. d. Rit. num. 65. 195.

Actor censetur ille, qui primus ad iudicium provocavit, ut adversus illum sententia praevalcat, cum Iudices ordinarij diversas, vel contrarias ferunt sententias, d. Rit. n. 69. 196.

Actor per accidens, ut verè Rens sit, procedit in remedio legis diffamari, Cod. de ingen. & manumif. non verò in interdito, uti possidetis, d. Rit. n. 70. 197.

Agens ex stipulatione, obtinere potest ex confessione, d. Rit. n. 12. 214.

Agens ex mutuo, & probans ex commodato, obtinere valet, ibid.

Actoris intentio, nè ex ineptitudine libelli excludatur, illius verba sunt latè intelligenda. Rit. 289. n. 8. 243.

Actor ex iure cesso, ut non admittatur ad Iudicium, nisi fuerit causa necessaria, & non lucrativa vigore Ritus 290. quomodo procedat. Rit. 290. n. 1. 2. 245.

Iure proprio agens, & alter iure cesso, ille praesertur, d. Rit. n. 12. 248.

Actoris persona in omni Iudicio legitima est. Rit. 294. n. 1. 269.

Qua legitimatio fieri nè debeat ante litis contestationem, vel satis sit in termino probatorio? d. Rit. n. 2. 270.

Actor quando teneatur instrumenta, & scripturas Reo edere ad finem probandi? & de observantia nostri Regni, n. 5. eod. Et quid statuto termino per Iudicem ad illas exhibendas? ibid.

Actor cogitur exhibere scripturas ad finem deliberandi ante contestatam litem ad petitionem Conventi, si de illis meminerit in libello, d. Rit. n. 6. 271.

Non inuat, si dicat, postmodum illas de perdisse, nisi amissionem probaverit, vel aliquis deduceretur casus, n. 7. eod.

Et quid si de scripturis in libello fuerit facta mentio iam limitatiuè, quàm asseritiuè? & adducitur exemplum, nu. 8. eod.

Actor si compareat uti cessionarius, seu donatarius, Rensque inisset pro cessionis, seu donationis exhibitione, non tenetur, n. 9. eod.

Actor nomine heredis agens, an teneatur exhibere scripturam hereditatis, vel praam-

I N D E X.

- praeambulum? & quid in filio tam respectu Patris, quam Matris?* d. Rit. n. 11. 272.
- Agens nomine alieno, ut teneatur, attento Ritu 294. probare se talem, qualem asserit post litem contestatam, an semper sit verum? & datur illi intellectus, n. 14. eod.*
- Memoratur distinctio inter Agentem nomine proprio, & alieno, & dispositio Constitutionis Regiae. Exceptionem filiationis, d. Rit. n. 15. 273.*
- Adducitur notabilis S. C. decisio inunctis Aulis à Reg. Ronito manuscripta, qua explicatur adducta Constitutio Exceptionem filiationis, n. 16. eod.*
- Agens, ut Tutor, tenetur ostendere solemniam, & qua sint? ac cuius expensis dari debeant? & an fas sit dicere, ubi sunt? n. 17. eod.*
- Actori licet proponere nullitates sine deposito, & non includitur sub dispositione prag. 5. de Offic. S. C. n. 35. eod.*
- Actor, & Rens continentur sub dispositione Prag. 3. de dilationib. circa depositum faciendum pro nominatione extra Regnum, d. Rit. n. 37. & 38. 357.*
- Actor obstringitur in principio litis, instans Reo, praestare cautionem de reficiendis expensis, & ex quo inolevit talis usus. Rit. 297. n. 5. 361. etiam filitigans sit Clericus, ibid.*
- Actor non ita facile ab expensis excusatur si succumbuerit, & quare? d. Rit. n. 31. 365.*
- Actor in expensis condemnari debet, cum quis absolvitur ab observatione iudicij? d. Rit. n. 41. 367.*
- Actor nec etiam in ista causa excusatur ab expensis iure actionis debitis, qua solvuntur etiam post sententiam, d. Rit. n. 56. 371.*
- Agens reinondicatione si non probas dominium, succumbit; quod cum sit difficultas probationis, probari valet coniecturis, & indicij. Rit. 300. n. 1. 2. 398.*
- Actor consequitur possessionem rei iudicio reinondicationis petita, si Rens negaverit possidere, & convincatur de mendacio, d. Rit. n. 15. 400.*
- Recensentur alij casus, in quibus propter callidam negationem amittuntur beneficia, vel privilegia alioquin competentia, n. 16. eod.*
- Actor cum interrogatur, quo remedio, uti intendit? si replicet velle uti beneficio legis final. C. de reuendic. impanitur terminus, n. 17. eod.*
- Actoris electio non est conuenire Renum plures habentem Indices, coram quo velit, quando Rens haberet Indices ex privilegio. Rit. 301. n. 49. 418.*
- Actor sine actione agens ex officio à Iudice repellitur. Rit. 302. n. 9. 433.*
- Actore, vel Reo in sua exceptione, vel actione non probante; Actor, vel Rens absolvitur, d. Rit. n. 18. in fine 436.*
- Actor sequitur forum Rei in qualibet actione, tam reali, quam personali; adeo quod non potest quis cogi stare passio de litigando coram Iudice non suo, d. Rit. n. 60. 448.*
- Quodque etiam procedit tam in iudicio exequentino, quam quolibet alio, n. 61. eod.*
- Actus,**
- Qui undique perfectus, & absolutus est, perpetuo suam firmitatem retinet, etiam si denegias ad casum, à quo incipere non possit. Rit. 287. n. 19. 111.*
- Actus ordinatorij percuti perempta instantia, secus vero probatorij. Rit. 288. n. 103. 210.*
- Ea, quae in actis non reperiuntur, non adfuisse dicuntur, & extra Mundum adjudicantur, d. Rit. n. 104. 211.*
- Actus factus contra legem prohibentem, non est ipso iure nullus, quod certa adest poena, maxime si illius nullitas tenderet in prauidicium alterius, quam eius cui poena imponitur, Rit. 295. n. 203. 336.*
- Actus nullitas cum à legibus desideratur, ultra poenam, expressè illa statuitur, d. Rit. n. 204. 337.*
- Actus repugnans non potest in esse produci, nec per Legislatorem. Rit. 296. n. 42. in med. 357.*
- Actus agentium ultra ipsorum iurisdictionem transire non possunt. Rit. 302. n. 43. circa fin. 444.*
- Actus conditionalis est resolutivus, & excusatur ab offensione, & caducitate. Rit. 308. n. 184. circa fin. 533.*
- Actuum geminatio inducit magnam scientiam, deliberationem, ac mentis perfectionem.*

nerantiam. Rit. 311. n. 210. 646.
Adiuncti, Adiunctio.
Adiuncti non tam facile dandi sunt, ne causa dilatentur. Rit. 288. n. 80. in fine, 300.
Adiuncti cum publicati sunt ex rescripto ad S. C. transmissi, inibi agendum est de remouendo altero ex cognatis remedio suspicionis. Rit. 295. n. 67. 302.
Adiuncti dandi sunt à Pro-Rege in causa, in qua Praefes S. C. votum protulit, d. Rit. n. 76. 304.
In dandis Adiunctis, quifnam modus obseruetur, tam in causa paritatis, quàm defectus numeri Iudicum? n. 78. eod.
Adiunctio vnus ad aliud, quando fit principaliter, quem effectum producat. Rit. 288. n. 45. 188.
Administratores.
Administrator curare debet, interponi decretum à Iudice in his, quae minorum intersunt. Rit. 287. n. 150. 163.
Administrator, nequis largitionem sui principalis exercere. Rit. 288. n. 180. 238.
Administratoris declaratio, quòd nempe censis constitutus pro certo capitali, fuerit pro minori summa subsistere non potest, post ius principaliquasi sum. Rit. 291. n. 27. in fine, & 18. 252.
Administrator Vniuersitatis, qui annalis esse debet, cum reformatur, ultra alium annu fieri nò potest. Rit. 295. n. 88. 306.
Administratores, etiam iurisdictione carentes, inquisitione pendente, debent ab officio suspendi, d. Rit. n. 140. 321.
Administratores, qui temerè Vniuersitatum nomine querelas porrexerunt, & succumbuerunt, an proprijs nominibus teneantur ad expensas? Rit. 297. n. 58. 272.
Administrator Civitatis convenitur in damnum sortis. Rit. 308. n. 166. 529.
Administratores mittentes homines ad Curiam expensis Civitatis pro aliquibus libris rebus, qui sua tractant negotia, non sunt immunes à pena peculatus, d. Rit. n. 225. 541.
Advocatus.
Advocatus cū caullationibus utitur, Rempublicam ladit. Rit. 288. n. 1. 173.
Advocati, qui lucri spe causas protrahunt, aut falsis defensionibus tuerunt, praevaricatores denominantur, n. 2. ibid. & re-

centetur supplicatio porrecta Regi Lusitania, qui decem millia Advocatorum in noui Orbis oblegauit, d. n. 2. col. 2. ibid.
Et non qua inrigium dirimant, sed qua sibi ipsis prosint, ancipitantur, d. n. 2. in fine, ibid.
Advocati in causa insti, quibus strategematibus aduersus calumnias vii valcat? n. 3. ibid.
Advocati studentes opulentia, non scientia, non possunt esse docti, ibid.
Advocati si impj, nimisque solertes sint, ut plectantur, in quo peccauerunt, absque lingua à saeculo recedere solent, d. n. 3. col. 1. 174.
Advocatus nunquam voce audire voluit Clemens Pontifex IV. ibid.
Advocatis nimis verbosus officij primatio est indicta, ibid.
Advocati breuiter debent loqui, & breuiter tam in scribendo, quàm loquendo studere, n. 4. ibid.
Advocati nimis verbosi praesumuntur mali, & inscj, ac Rabula nomen non erubuit, ibid.
Advocatorum cetera requisita, remissuè, ibid.
Advocatus, qui à Iudice impetrauit, vt vnum verbum possit dicere, licebit infinita proferre, d. n. 4. col. 2. ibid.
Advocati, qui in nostris Tribunalibus intercedunt, doctrina, & veritate, ac omnium virtutum genere pollent, n. 5. ibid.
Advocati quando soleant à Iudice compelli ad patroinandum pro vna parte, n. 6. ibid. & num. 11. 177.
Advocatus pro vna parte electus, quando possit aduersum patrocinari, ibid.
Advocati Neapolitani agere haud serunt, si quando in causa succumbunt, exemplo I. C. Pauli, d. n. 6. col. 1. 175.
Advocatorum laudes remissuè, n. 7. ibid. & 8. in fine 176. ubi recensetur factum Lanensis Mulieris iniuriantis Doctoris cuiusdam Vxorem. Examinatur, an expedit creare Indices, qui Advocati fueret d. n. 7. vers. 15. ibid.
Advocatis, qui in nostris Tribunalibus causas dicunt, apertissimi nedum sunt in illis dicendis, verum & decidendis, num. 8. d. 175.
Advocatis pro laboribus honoraria persolui de-

I N D E X.

- debent, d. nu. 8. circa finem, 176. que debent esse pro modo litis, attendita Advocati qualitate, & Fori consuetudine n. 11. in medio, 177.
- Advocatus nūm cogatur adire Tribunal ad campana sonitum, qua in Castro Capuano singulis diebus, festiuis exceptis, in ingressu S. C. pulsatur? & memoratur ad hoc Edictum per tunc Praesidem S. C. D. Bernardum Zufia, n. 9. & 10. ibid.
- Advocationis munus non est sernile, & traduntur multa de Advocatorum dignitate, Nobilitate, & praestantia, d. n. 10. ibid.
- Advocatorum dignitas, & libertas non immittitur ex eo, quod cogi possunt à Iudice, ut patrociniū suscipiant; ubi declaratur Text. in l. nec quicquam, 9. §. Advocatos, & §. fin. ff. de offic. Pro. Conf. d. Rit. n. 11. 177.
- Advocati in causis Pupillorum, & aliorum debiliū, sunt adstricti gratis patrociniū prestare, ob insurandum praestitum in ademptione laurea doctoratus, & ne opus misericordiae negligant, ibid.
- Advocatus cogi nequit ad suscipiendum patrociniū contrā amicum, vel pro inimico, & in alijs casibus, n. 12. ibid.
- Advocati huius Civitatis non solum in S. R. C. sed etiam in alijs Regijs Tribunalibus, & praesertim in Regio Collaterali Consilio occupantur, n. 14. ibid.
- Advocati nostri temporis non differunt à praeclis Iuris Consultis, unde frui debent omnibus illorum prerogativis, & reprobatu Io: Laganar. ad Rouin. super pagm. 1. nu. 18. de custod. reor. d. Rit. n. 15. 178.
- Advocati huius Civitatis, ut in instrumentum calumnia praestent, prodigi decretum in anno 1630. Inssu Pro-Regis, & Visitationis, & cur visum fuerit, quod illud suspenderetur? d. Rit. n. 22. 180.
- Celeber Advocatus multarum litium excitator in exilium missus fuit à Rege D. Layme d' Aragon, d. Rit. n. 25. vers. unde Rex, 181.
- Advocati canilloso non gaudent privilegio 11. CC. impartito, de eiciendo vicinum fabrum malleatorem obstreptentem. Rit. 289. nu. 3. 241. Prout nec tali privilegio fruuntur indocti, ibid.
- Advocati indocti verba fundunt in magna copias, ut Capra stercora; ac multa de eisdem subnectuntur, ibid.
- Advocatus, deposito officio, si à Ministro interrogetur, nūm stare, vel sedere debeat? Rit. 295. n. 210. in fine 339.
- Advocatus.
- Advocatus partis vincentis nūm adneris victum in expensis condemnatum, recta via agere possit pro patrociniū salario? Rit. 298. n. 12. 377.
- Advocatus debet quari etiam à Doctoribus in causa propria, n. 13. eod.
- In Advocatorum causis Iudex, non parum deferre debet, & in eis procedere debet cum Epicheia, d. Rit. n. 14. 378.
- Advocati, quavis exteri, in Civitate Neapolitana gaudent privilegio, quod trahant, non trahantur. Rit. 301. n. 82. 427.
- Advocatus an liquidare valeat instrumentum contrā Clientem pro palmario promissio? Rit. 302. n. 14. 434. & n. 23. vers. licet autem, 437.
- Advocatus cogitur gratis prestare patrociniū pauperi in locis, in quibus non sunt Advocati ex publico avario stipendiati. d. Rit. n. 16. post medium, 435.
- Advocato ob causam orandam, quam pecunia summam dari permissum fuerit, diversarum legum temporibus? & qualiter Iudex in Palmario ei taxando versari debeat? d. Rit. n. 23. 437.
- Advocatus potest convenire cum cliente ultra summam praedictis iuribus statutam in casu victoriae, d. n. 23. circa fin. eod.
- Licet alijs placeat tantummodo hoc tolerandum ex consuetudine, ibid.
- Ex quid si pactum fuerit, quod salarium consequi possit etiam partibus transigentibus ibidem.
- Advocatus prestare tenetur patrociniū gratis clienti pauperi, & etiam citra statutum, d. Rit. n. 26. 438.
- Advocatorum munera nūm attendenda in taxatione expensarū, Rit. 310. n. 4. 574.
- Duorum Advocatorum consilia excusant victum ab expensis, si tamen illi non fuerint Advocati causa, & eisdem cum eruditione coniuncta sit conscientia integritas. Rit. 310. n. 11. 12. 13. 575.
- Advocatorum assentio propter affectionem particularem ad causam, iussu lingandam causam non praebet, d. n. 12. eod.

Adno-

I N D E X.

*A*duocati euomentes maledicta, murmuraciones, derisiones, & similia, acriter puniuntur. Rit. 311. n. 126. 622.

*A*duocatus tuens pro veritate nulli parcere debet, dummodo agat omni modestia, nu. 127. eod.

*A*duocatus si protulerit verba iniuriosa contra Officialem, tenetur actione iniuriarum, ac remouendus est à limine iudiciorum, ibid.

Aedes.

*M*emoratur perspicua noue Aedes incepta Offensum Ducis iussu extrà iannam S. M. Constantinopolitana pro alendis Regum Equis, qua deinde ad Archigymnasij commodum fuerunt perfecta Comitibus de Lemos ordin. Rit. 279. n. 31. 32.

Aediles,

*Q*ui dicebantur, & quale eorum munus erat? Rit. 278. n. 10. vers. 42. col. 1. 19.

*A*edilitia edicta unde nomen sumpservit? ibid.

Aequitas.

*A*equitas etiam Indais seruanda. Rit. 287. n. 61. in fin. 127.

*A*equitas, & Veritas in quibuscumque Curijs, & praeipue in M. C. V. ac in S. R. C. exuberare debent. Rit. 288. n. 26. 182.

*A*equitas specialis praefertur Regulis generalibus Iuris Communis, d. Rit. nn. 143. 226.

*A*equitatis gratia omnes dispositiones illae, innixa extenduntur ad casus similes ex identitate rationis, ibid.

*A*equitas ubi eadem, ibi, & idem Ius esse debet, d. n. 143. in fine, ibid.

*A*equitati rigor cedere debet. Rit. 295. num. 104. in fin. 311.

*A*equitatis legibus aduersatur nimia Populi audacia. Rit. 297. n. 60. 372.

*A*equitas, & Veritas summo perè attendenda sunt, praesertim in Concilio Principis. Rit. 311. n. 105. 616.

*S*ecundum aequitatem Iuri conformem debet Index indicare eum ea, qua Iuri difformatur iniquitas est discenda. Rit. 284. n. 16. in fine, 64.

Acrarius,

*V*alidum est argumentum: Est Atrarius, ergò Lator, quia furari praesumitur decimam partem illorum, qua dantur Dominis ad instar Iuda. Rit. 311. n. 6. 586.

Aetas,

*A*etatis venia per minorem à Principe impetrata, non restituitur in integrum si laedatur in contractibus. Rit. 291. n. 10. 250.

*M*inoris aetate qua attendatur, decem, & octo annorum, in iura nostram Constitutionem, vel viginti quinque, attento Iure Communi, ut patibitio praesumatur contractus per illum spectare minoris aetatis inhibiti? d. Rit. n. 11. 251.

*A*etas minoris an probetur ex curatoris designatione, d. Rit. n. 13. 252.

Agnatus

*I*nquisiti quando comparet aduersus forindicationem, licet principaliter non agatur de meritis causa, est tamen de illis agendum, quamuis spectet ad qualitatem delicti, & iudiciorum. Rit. 287. nu. 51. vers. demum aduertamus, 124.

Agnitio

*E*fficit, ut legatum irrevocabiliter acquiritur, & amplius repudiari nequeat. Rit. 287. n. 138. col. 1. circa finem, 159.

Agricola, Agricultura.

*A*gricolis maiora beneficia conceditur. Rit. 287. n. 86. 138.

*A*gricola multis fruuntur privilegijs, ibid.

*A*gricola tempore messium nullo modo carcerari possunt, d. num. 86. col. 2. vers. 11. 138.

*A*gricultura instrumenta, siue bones aratorij nullo pacto exequi valent, d. col. 2. vers. 16. ibid.

*A*gricola pecuniam credens, illius terram tenere non potest, & quantam usuram debeat recipere, d. col. 2. circa fin. 138.

*A*gricolis valde est seruandum circa suas lites, d. n. 86. col. 1. 139.

*A*gricola ad munera extraordinaria subiicienda cogi non possunt, ibid.

Alex, Alcator.

*A*leorum Iudi inuentor quisnam fuerit? Rit. 287. n. 53. col. 1. vers. 11. 125.

*A*leatorum, ceterorumque ludentium detestationes, ac de ipsorum poenis, remissum, ibid.

Alguazzellus,

*Q*ui Nobilem sibi traditum non tennit manibus, cum ad carcerem duceres, illo aufugisse excusatur. Rit. 303. n. 45. 469.

Alimenta.

*A*limenta num debeantur Fendatario ex sen-

I N D E X.

fendo, urgentibus creditoribus, vti sua culpa ad inopiam redactos remissimè. Rit. 287. n. 56. circa fin. 126.

Alimenta petere potest debitor inopia laborans, si fuerit iuiculis mancipatus, à creditore, alioquin à carceribus dimittitur; etiam si pradius debitor habeat fructus dotis, qui minime sufficiant uxori, & filijs, d. Rit. n. 60. 127.

Alimenta sunt etiam praestanda à creditore debitori nobili in domo propria detento, ibid.

Alimenta, uxori in carceribus detenta, si non habeat ultra dotem, à creditore, non à viro sunt praestanda, d. n. in fin.

A^o Patre verò duntaxat, & non à creditore alendus inops debitor, ibid.

Alimentorum taxatio, quomodo & à quo faciendi sit? d. Rit. 287. n. 66. 128,

Alimentorum debitum sub moratoria debitori concessa haud comprehenditur, d. Rit. n. 116. 150.

Aluarus,

Dom. Conf. D. Aluarus de Quadra laudatur. Rit. 299. n. 63. 396.

Andreas.

Leitura Andreæ de Isernia in cap. 1. §. Sacramentum, de consuetud. rectè. scilicet. tanquam deficiens, supplenda est, & quomodo? Rit. 288. n. 20. fol. 179.

Andreas Marchesius, olim S. C. Praeses, & Fabius eius Patris, summis laudibus extollitur. Rit. 292. n. 5. col. 2. circa fin. 258.

Andreas de Isernia pro Auriga fendorum praeconizatur, multaque de eius laudibus d. n. 5. col. 1. 259.

Andreas de Baruto insignis Iuris consultus, memoratur, qui fuit Advocatus fisci tempore Imperatoris Frederici, d. Rit. n. 15. col. 1. 62.

Dom. D. Andreas Guerrero, y Torres, Eques Ordinis Alcantara, Praesidens R. C. S. laudatur. Rit. 399. n. 24. col. 1. 386.

Andreas de Isernia super cap. 1. §. hoc autem, rubr. 1. elucidatur. Rit. 34. n. 26. 476.

Anima

Pulchra residet in corpore pulchro. Rit. 295. n. 1144. n. fin. 314.

Anima mortui quomodo, & quo casu scias quid in hoc Mundo agatur. Rit. 311. 166. col. 1. 635.

Tom. IV.

Annuus Introitus.

Annorum introitus maxime sanore Vniuersitatum per duas Pragmaticas statuta sunt, & ad quam rationem? Rit. 287. n. 82. col. 2. in medio, 136.

Annorum introitus cum cursus an retardetur pendente tempore moratoria debitori concessa? Rit. 287. n. 89. 140.

Annui introitus quando currunt, tunc eorum exactio non secus, ac debiti solutio differtur ad tempus constitutum in ipsis literis, d. n. 89. circa finem, ibid.

Annui introitus vendi non possunt ex interesse tertiarum? Rit. 302. n. 47. 445.

In emptionem annuorum introitus, an conuerti possint tertia decursat? n. 49. cod.

Annui introitus an constituuntur ex interesse quanti plurimi? aut ex interesse dotis? d. n. 49. in medio. cod.

Annui introitus non solui perturbationem interesse, d. Rit. n. 50. 446.

Annui introitus debentur tanquam feni, cum eorum capitale censetur demortuum, d. Rit. n. 54. 447.

Annus

Naturalis, qui dicitur legalis, est diurnum trecentum sexaginta quinque, atque curvis de momento ad momentum. Rit. 296. n. 11. 351.

Annulus

Piscatoris sigillum nuncupatur. Rit. 277. n. 1. vers. 16. 3.

Antonius,

D. Consiliarius. Antonius Capycius commendatur. Rit. 281. n. 1. 39.

Anton. Fab. in Cod. lib. 6. tit. 26. def. 10. dicens, in legato in diem relicto non debere interesse ex diei lapsu, sed dumtaxat ex die petitionis, reprobat. Rit. 287. n. 137. 158.

D. Consil. D. Antonius de Ponte, Dux Casamaxima, laudatur. Rit. 311. sub 182. 641.

Apparitores.

Vulnerans Apparitores intuitu Officij grauissimè puniunt. Rit. 311. n. 141. 626.
An credatur Apparitori de iniuria ei illata? n. 143. cod.

Apparitori modum excedendo potest interdum de facto resisti, n. 143. cod.

Apoca,

Existente penes debitorem, solutio pra-

P P P P sumptio

I N D E X.

sumptio oritur. Rit. 281. n. 37. *in fin.* 50.
Et quando talis praesumptio suum locum non obtineat? *ibid.*
Apoca Banci verificata aquiparatur Instrumento liquidato. Rit. 302. n. 70. 450.
Appellatio.
In Appellationum temporibus, qua sunt continua, non currit tempus, si Index adiri non possit, etiam si essent à Statuto praefixa. Rit. 284. n. 9. 61.
Appellatio non dicitur deserta, quando per colligantem non festerit. *ibid.*
Appellatio suspensiva non datur à Decreto, quo debitor admittitur ad bonorum cessionem. Rit. 287. n. 22. 112.
Non vero in dilatione quinquennali, in qua, prolato diffinitivo decreto, servatis servandis, appellatio impartitur. n. 23. *ibid.*
Appellatio non suspendit sententiam prolatam adversus Bibliopolam, vel alium, ut libros studiostradat. Rit. 287. n. 35. 118.
Appellatio datur à decreto domi facto per Regium Consiliarium, ut in S. C. illius validitas differatur. Rit. 288. n. 87. 203.
Appellatio non datur à sententia S. R. C. sed reclamatio, d. Rit. n. 93. 206.
Pendente determinatione super declaratione desertionis appellationis, quinquaginta diebus elapsis, S. C. revidet sententias ex eisdem actis, d. Rit. n. 105. 211.
Appellatio non impedit executionem decreti Syndicatorum, nisi Reus pratenderet nullitatis causam probabilem notorice ex ipsis actis. Rit. 295. n. 109. 312.
Appellatio ab incidentibus non impedit cursum causa Syndicatus, n. 110. eod.
Appellatio à sententia Syndicatorum, nùm impedit illius executionem? d. Rit. n. 207. 338.
Appellatio à sententia Syndicatus interponenda est ad M. C. V. siue ad Regias Audientias, n. 208. eod.
Appellatio à decretis Regij Cappellani Majoris qualiter, & ad quem interponatur? Rit. 213. n. 234. 344.
Appellatio à decretis Regij Consiliarij, cognoscitur, & indicatur cum eiusdem interuentu, ac suffragio, d. Rit. n. 242. 347.
Appellatio non pracluditur post elapsos quinquaginta dies per modicam moram. Rit. 296. n. 8. 350.
Appellatio admittitur ab indebita citatio-

ne super tenore instrumenti, licet à condemnatione recitatur, d. Rit. n. 26. 353.
Et an talis appellans possit moram purgare in praestanda cautione de parendo mandatis, post rectam Curiam, adducitur scitum S. C. d. Rit. n. 29. & 30. 354.
Appellatio, siue reclamatio, prout admittitur adversus decretum, quo fuit delatum restitutioni in integrum, aut adversus aliud mandans, nullitates obflare, ita & pariter conceditur alteri parti, qua in dictis remedijs extraordinarijs succumbuerit. Rit. 297. n. 62. *vers.* verum tamen, 374.
Appellatio qualibet ubi admittenda est, de frustratoria quoque intelligitur. Rit. 306. n. 7. 488.
Appellatio, neque provocatio datur à decretis Visitatoris. Rit. 308. n. 33. 506.
Appellatio non admittitur à sententia Supremi Consilij, qua pronunciat in favorem unius ex Indicibus Regis inimicem de iurisdictione contententibus, d. Rit. n. 264. 552.
Appellatione prohibita, non censetur prohibita restitutio in integrum, aut nullitas, Rit. 288. n. 88. 203.
Appellatione pendente, nùm liceat Officiale relaxari fideiussoribus, si fuerit condemnatus à Sydicatoribus extra penam corporalem, vel ad penam arbitrandam per Pro-Regem. Rit. 213. 339.
Appellatione vicinialium, & rerum comestibilium, veniunt res desertientes ad vestitum, d. Rit. n. 117. col. 2. in medio, 151.
Arbitrator.
Arbitratori an liceat indicare in iuxta veritatem sibi quomodolibet notam? quid in Arbitro, & Arbitratore simul? Rit. 284. n. 17. 64.

Arma.

Arma nùm literis cedant? adducitur responsum Regis Alphonsi Aragonici huius Regni Primi. Rit. 283. n. 1. 173.
Arma gestari in S. R. C. veritum est? secus vero in Collaterali Consilio, & rati traditur, d. Rit. n. 51. 190.
Arma deferri permittitur ei, qui offensam habeat suspicionem, d. Rit. n. 159. col. 1. 232.
Arma nùm possint asportari ab Officiali in syndicatu sistenti. Rit. 295. n. 21. 339.

I N D E X.

Arrendamentum,

Recensetur celebris causa decisa in S. C. inter Gubernatores Arrendamenti Ferri &c. ac Conductores, & Subconductores eiusdem Arrendamenti. Rit. 295. n. 24. 292. & deciso n. 29. in fine, ibid.

Arrendamentum Ferri consistit in iure prohibendi Ferrum, Azarium, & omne aliud id concernens, n. 26. eod.

In conductione Arrendamenti Ferri non deducitur, licere in Regia Sile facere picem albam, nec arbores incidere usi de Patrimonio Regis, n. 27. eod.

Articulus,

An res sit feudalis, vel ne? etiam inter partes, ad Regiam Cameram remittitur. Rit. 285. n. 3. 191.

Asscuratio,

Asscuratio concessa super bonis per tertium possessis, si plus valeret, mulier habet electionem offerendi supplementum valoris asstimati, & retinendi bona. Rit. 287. n. 115. in medio, 150.

Assensus.

De iure Regni sine sigillo non probat. Rit. 277. n. 9. vers. 17. col. 2. fol. 5. & Rit. 279. n. 1. 25.

Assensus an probetur ex libro Regij Sigilli etiam quod ad specialia palia? Adducitur in hac thesi deciso, d. Rit. n. 11. 6.

Assensus ad tempus non extenditur. Rit. 296. n. 18. 352.

Assessor.

Assessoris consilium, Gubernator sequi obstringitur, sub pena nullitatis actuum gestorum. Rit. 295. n. 284. 332.

Assessor dicitur frater, & socius Potestatis, n. 185. eod.

Assessoribus debentur immunitates, qua Magistratibus, quibus assidens, spectant. n. 186. in med. eod.

Assessoribus Potestatis idem ferè honor debetur, qui ipsi principaliori Magistratui, d. Rit. n. 188. 333.

Assessor pertinaciter resistere debet Potestati volenti aliquid de facto facere, d. Rit. n. 196. 334.

Et talis resistentia qualiter fieri debeat, d. Rit. 197. 335.

Circà Assessores, & Praefides, ac de sequendis eorum consilijs, plura remissum, d. n. in medio.

Tom. IV.

Assessor non contradicens Potestati, consentire videtur, d. n. 197. in fine, eod.

De Assessoris consilio à Potestate prolata sententia presumitur, n. 198. eod.

Assessor nò tentatur de sententia iniqua à Potestate lata, protestari debet, ibid.

Assistentia,

Contrà tertium possessorem praestatur in Regno, nulla facta prius discussione bonorum debitoris, licet in instrumento non adsit clausula constituti, & praecrij. Rit. 288. n. 126. 221.

Audientia

Testium cum in causa syndicatus demandatur in partibus, tunc assignandi sunt termini competentes pro eorum examine, atque eorum depositione exhibenda. Rit. 295. n. 121. 316.

Audientia testium quibus in causis denegatur. Rit. 296. n. 40. 357.

Audientia testium in causis criminalibus committitur, etiam extra dietam, non obstante dispositione Rit. 141. cum mulieres honesta deponere debent. Rit. 304. n. 6. 472.

Auditor

Generalis Exercitus gaudet privilegij suorum Militum quod ad forum, & exemptiones. Rit. 295. n. 192. 334.

Auditor Generalis Exercitus Vistationis iudicio subest, non tamen temperaneo Syndicatus. Rit. 308. n. 93. 515.

Auditoris Generalis Exercitus munus summis prerogativis extollitur, remissum, n. 94. eod.

Austria.

Austriaca Gens iugiter Orthodoxa Fidei adlaborat, precipueq; Summum Cultum Sacraliss. Eucharistia Sacramento exhibet, ad quod adducuntur quadam Anagrammata. Rit. 308. n. 108. 518.

Ab Austriaco Nostro Monarcha totam nostram Religionem, Fideiq; augmentum pendere dignoscitur, n. 109. in fin. 519.

Id quod Summus Pontifex Gregorius XIII. Orbi significavit, d. n. 109. eod.

Austriaca Familia à Deo, & Natura insignibus donis decoratur, ac intra quindecim annorum spatium toti Christiano Orbi, vel Reges dedit, vel Reginae, n. 110. eod.

Austriaca Familia peculiare decus est calitus

Pppp 2

I N D E X.

- litus concessum*, quòd si quis balbutiens, vel impeditioris lingua ab uno ex Austriacis Principibus osculum acceperis, munus expeditè loquendi sortitur, *ibid.* Ex Austriacis nemo unquam extitit Tyrannus, n. 111. 519.
- Austriaca Gens novissimè in libertatem vindicavit Viennam à Turcis obsessam abrepto Turcico Vexillo, ac Deo fauente, Vicerijs pluribus, quàm gressibus, totam Hungariam peragrata est, eamque ab Ottomanico iugo eripuit, n. 112. cod. Authent.*
- Res quæ, Cod. de legat. militis in subsidium, & cui incumbat onus probandi non adesse bona libera & quidè possidente muliere rem à fideicommissio anulsam d. Rit. 286. n. 35. 94.*
- Auth. hoc nisi, Cod. de solut. an validè per debitorem renunciari possit? Rit. 287. n. 68. col. 1. vers. dummodò, & n. 69. col. 2. vers. 3. fol. 130.*
- Auth. supradicta locum habet existente, dumtaxat promissione in pecunia, absque expressa illius renuntiatione, n. 69. ibid.*
- Auth. hoc nisi, dispositio locum obtinet in feudis cum onere correspondendi superfluum pretij alijs creditoribus, d. Rit. nu. 71. 131.*
- Auth. præsentè, Cod. de fideiussorib. renuntiatio non efficit, quin fideiussores comprehendantur sub moratoria debitori concessa, d. Rit. n. 119. 152.*
- Author, Authoritas.*
- Author laudatus non declinat forum contra Neapolitanum, Rit. 301. n. 4. 406.*
- Authoris refertur responsum, quo vendicata sunt M. C. de titulis illius Proregenti, & Iudicibus debitis, immeritòq; à Regia Camera eisdem sublatis. Rit. 278. n. 4. 16.*
- Authorem quid impulit ad calamum arripiendum pro tuitione honoris Tribunalis M. C. d. Rit. n. 4. & 5. 16. & 17.*
- Author, illud à se adductum in alijs Ritibus, quòd notoria suspiciones nullo statuto tempore circumducantur, simpliciter intellectum, damnnum intulisse aduerit. Rit. 284. n. 12. 66.*
- Authoris refertur recusatio in ferendo suffragium ante Præsidentem Decanum, dum non tanquàm Regius Consiliarius, sed uti Reg. Cappellani Maioris Assessor interueniat in Iuncta Iurisdictione. Rit. 288. n. 37. 186.*
- Authoris promotio ad iudicatum M. C. V. deindè in Regium S. Clara Consiliarium, summam munificentia Eminentissimi Cardinalis ab Aragonia, & Excellentissimi Marchionis de Astorga, huius Regni Proregum ricepsetur. Rit. 295. nu. 60. 300. & 301.*
- Authoris responsum refertur, quo demonstratur prerogativas omnes ei concedendas uti Consultori Illi, atque Regij Cappellani Maioris, quibus, & ille possit, d. Rit. n. 185. cum seq. 332.*
- Authoris responsum refertur, quo ostenditur, Consultorem Regij Cappellani Maioris, tanquàm causa Commissarium, dum in Regio Collaterali Consilio refert, debere prius suffragium præstare, suaque manu votum in processu exarare, d. Rit. n. 236. cum sequentibus, 345.*
- Et scitum in tali causa emanatum, recensetur, d. Rit. n. 244. 347.*
- Author multum miratur, quòd in Gallia, qua ditatam nullis virtutibus se iactat, tanta meretricum copia sit, maximeque ex omni Tribu. Rit. 304. n. 36. 479.*
- Refertur Authoris responsum ab eo editum uti Advocato in R. Iuncta Status in celebri causa, Rit. 311. n. 51. 596.*
- Et exitus enarrata causa memoratur, nu. 108. 617.*
- Refertur Epistolum, sed Vilicium Pro-Regis, quo Author fuit electus Generalis Advocatus Rerum in Iuncta Status, n. 109. 604.*
- Author agit, datque glorias Deipara Virgini à Gratys nuncupata ob completum opus. Rit. 311. n. 213. col. 1. vers. En tibi 648.*
- Authoribus in Consilijs quanta fides sit adhibenda? Rit. 279. n. 25. in fine, 30.*
- Authoritatis Oldradi in conf. 119. & alijs, occurritur. Rit. 277. n. 19. 10.*
- Et Regij Consiliarij Staibani in resol. 131. ibid.*
- Auocatio*
- Censuram à Senatoribus Supremis fieri non potest, nisi magna causa. Rit. 288. n. 55. col. 1. in fine, 192.*

I N D E X.

Bailulus.

Bailuli obstringuntur praestare Syndacatum. Rit. 295. n. 5. 286.

Baldus.

Baldi dictum in l. ab Agnato, ff. de Curatore furios. examinatur. Rit. 288. n. 184. 239.

Doctrina Baldi in l. obsequare, §. proficisci, quæst. 19. n. 12. de offic. Procons. declaratur. Rit. 295. n. 97. col. 1. 309.

Balius

Datur filio Baronis titulati, vel non, & primogenito in feudis, in quibus vivitur iure francorum, & omnibus, si omnes succedunt, dummodo feudum sit quaternarium. Rit. 292. n. 7. 259.

Quare hoc nomine Balij possint, quàm Tutoris, sine Administratoris Legislator usus fuerit? & an magis ad naturam Tutoris, seu Curatoris, quàm Gubernatoris, sine Administratore accedat n. 8. ibid.

Balius nùm possit dari à Feudatario non habente impuberem in potestate? Et an excludat Patrem impuberis ab administratione? d. Rit. n. 9. & 11. 260.

Et an talis Balius sine Iudicis confirmatione administrare valeat? ibid. & nùm satis dare cogatur, n. 18. 263.

Balius à Patre datus an iure legitimus fuerit appellatus ab Andrea de Isfemia? n. 10. d. fol. 260.

Balius à Patre in testamento relictus filio in potestate existentis, nùm adstringi debeat ad praestandam cautionem; sicuti quando de Balio provideri ab intestato contingit, d. Rit. n. 12. 13. & 14. 261. & n. 17. 262. & n. 18. 263.

Balius antiquitus tantum à Rege dabatur, secus hodie vigore Capitularum Regni, d. n. 11. & 13. fol. 261.

Baliatus nil aliud est, quàm Tutela, d. n. 14. ibid.

Balius potest in testamento per Patrem relinqui confirmatione non egens, n. 15. eod. & n. 16. & 17. 262.

Balius tenetur consecrere inventarium ad instar Tutoris, d. n. 17. ibid.

Balius à Patre relictus filio in sui potestate non existentis, (licet in malidè) propter paternum consilium non solum debet à Iudice confirmari, verum, & satisfacere non tenetur, d. Rit. n. 18. 263.

Feudatarius nùm possit relinquere filio illam Baliuin, quem voluerit? n. 19. eod.

Ex verbis, Cap. si Feudatarius, subtilata fuit difficultas, nùm Baliatus à Rege pendat? & recipitur dictum Martini Freccia, d. Rit. n. 20. 264.

Balius datio debet valere omni iure, quo melius valere potest, d. n. 20. col. 2. vers. 9. ibid.

Balius, etsi testamentarius, vel à Pro-Rege, eiusque Collaterali Consilio, constitutus, de more remittitur ad Reg. Cam. ut adimpleat adimplenda, d. n. 20. circa fin. eod.

Et quid si fuerit constitutus Balius Magnus Princeps? remissum ibid.

Requiratur nê, ut Balius relinquatur sub nomine Balij, vel sufficiat Curatoris, aut Executoris? & an unicus dumtaxat concedatur? n. 21. eod.

Et an eligi debeat proximior successurus, ad instar Tutela? d. n. 21. col. 2. 265.

Nùmque Mater excludat Anum Patremque? ibid.

Et utrùm possit esse Ecclesiasticus, vel Religiosus? d. n. 21. vers. Ecclesiastici autem, 265.

Balius non constitui possit Miles Hierosolymitanus, qui inter Monachos communeretur? & quid de Militibus cruceiferis cuiuscumque Ordinis? d. n. 21. in fine, eod.

Balius nutrirì debet expensis pupilli, & salarium illi debetur, quidnè in Tutore? & an possit in amplo Patrimonio constitui Administrator? n. 22. 265.

Balius nùm pro huiusmodi salarij consecutione praelatio concedatur? d. Rit. n. 23. 266.

Balius magis proprius est ex Constitutionibus Regni, quàm Tutori per l. Commune; & Persona Balij suis reputata eadem cum impubere, sed an hoc idem servatum in Parliamentis? n. 24. ibid.

Balius an possit sui feudatarij honorificum ius exercere? ibid.

Balius an possit dari per Baronem filio sui Subfeudatarij? n. 25. d. fol.

De Balio, seu Curatore Regi minori dandis remissum, n. 26. 266.

Et quòd Tutores Regum, Principum, Illustrumque personarum, maiorem habeant authoritatem, quàm ceteri Tutores, notant Bursae. conf. 177. n. 38. lib. 3. Mier. de maiorat. p. 4. q. 38. n. 4. Palma Inn. p. 3. alleg. 249. ex n. 37.

Ban-

I N D E X.

Bannitus,

Et Forindicatus contrahere nūm valeant?
Rit. 306. n. 8. 489.

Bannitus, aut Forindicatus testamentum condere non potest, nu. 10. cod. at si ab eo conditum fuerit, & postea fuerit aggravatus, illud reconualescit, n. 11. cod.

Bannitus, aut Forindicatus restitutus non obstringitur solvere debita, nisi etiam sit restitutus ad bona, n. 12. cod.

Bannitus, & Forindicatus prateritis an rumpans testamentum, & an recuperens bona proximioribus quaesita? nu. 13. cod.

Bannum

Simpliciter loquens de Forasitis includit centumacem, qui publice non habitas, & conversatur in loco domicilij. Rit. 306. n. 5. 488.

Barattaria:

Vid. verb. Crimen.

Baro.

Baro debet agere ordinariè contrà suum debitorem obligatum vigore Instrumenti à Notario Vassallo confecti. Rit. 281. n. 13. fol. 41. & hoc iuxta cautelam à Doctoribus indicatam, ibid.

Baro filio sui subfeudatarij ab inestato decedentis, an do Balio providere possit?
Rit. 292. n. 25. 266.

Baro non potest se ingerere in causis Syndicatus, nec in praestando patrocinium, nec tutamen. Rit. 295. n. 208. 338.

Baro Neapolitanus si de actu ad Baronis officium spectante communiatur, fori privilegio non gaudet. Rit. 301. n. 45. 417.

Baro quamvis exterius an Civilitate Neapolitana gaudeat? d. Rit. nu. 62. circa fin. 422.

Baro dicitur Cuius sua Baronía loci, in quo possidet feudum, d. Rit. n. 79. 426.

Baro uti primus Cuius obisines usum vendi pascuis Vinerstatís, ibid.

Et potest ordinari ab Episcopo loci fendi, d. n. 79. in fine, 427.

Baro remissionem petere non potest, cum Vassallus arctatus est ad solvendum in loco destinata solutionis, d. Rit. n. 82. 453.

Baro dicitur procurator in rem propriam, & habet potestatem coniiciendi in Carceres. Rit. 303. n. 14. 461.

Baro nūm possit exigere ius portelli Carcerarij competens, non habens privile-

gium, vel antiquissimam consuetudinem? d. Rit. n. 25. 464.

Baro nūm habeat ius portelli absque privilegio, vel consuetudine? n. 39. cod.

Baro nūm possit cognoscere do crimino loci? Rit. 304. n. 51. 52. 483.

Baro in causis sua Vinerstatís non potest esse iudex, non solum tanquam Dominus, sed etiam tanquam Cuius, d. Rit. n. 183. 532.

Baro nūm obstringatur solvere velligal pro suis armentis, qua in fendorum meritis errant? d. Rit. n. 193. 534.

Baro vendens fructus feudi, non dicitur exercere mercaturam, n. 195. cod.

Baro per feudum acquirit nobilitatem, sed nūmidem sit in tenente feudum à Barone? & an vendito feudo, Nobilitas semel quaesita retineatur? d. Rit. n. 196. 535.

Baroni an liceat in feudo pro ipsum infundato sua stemmata depingere? Rit. 279. n. 29. 31. & quid in duobus Dominis, quorum alter iurisdictionem criminalem, civilem alter habeat in Oppido, cuius insignia sint appingenda? ibid.

Barones in Regno committere valent causas summarie, simpliciter, & de plano vigore Capit. Regn. Detestantes. Rit. 288. n. 24. 181.

Barones de lure habent iurisdictionem primariè ad Regia Tribunalia. d. Rit. nu. 52. in fine, 191.

Ad Baronem nulla spectat cognitio, siue in prima, siue in secunda instantia de delictis Officialium. Rit. 295. n. 209. 338.

Dispositio text. in l. nullum, Cod. de testib. an procedat respectu Baronum, & illarum, qui iurisdictionem habent in proprietate distinet, d. Rit. n. 22. 341.

Barones cognoscunt de liquidatione instrumentorum, & de apocis Banci. Rit. 302. n. 68. 450.

Adducitur scitum M. C. V. confirmatum per S. R. C. quo denegata suis Baroni remissio cognitionis in pacto exequuntio, n. 71. f. cod. & 451.

Baroni presentis remissionem denegatur, quāda agitur de pacto exequuntio, liquidatione instrumenti, recognitione apocorum, obligationibus penes acta, & literis exequuntorialibus vigore consuetudinis, d. Rit. n. 73. 451. & n. 77. 452.

Ba.

I N D E X.

Baroni potenti remissionem post sententiam
haud illa conceditur. n. 78. cod.

An ius portelli possit exigi ab Officialibus,
vel Baronibus? adducuntur tres
præcipui casus, quorum primus est, cum
agitur de possessore tantum, n. 26. cod.

Secundus Casus est in obtinente privile-
gium, vel consuetudinem exigendi tale

ius à captivis liberandis, d. Rit. n. 27. 465.

Tertius Casus est, cum in Rit. dicitur,
quod ius portelli competit Carcerario, an
competere possit Officialibus, & Baronibus,
absq; tamen privilegio, vel consue-
tudinè. n. 28. 29. 30. & 31. 465. & 466.
Custodia, Carcerum, ut fieri debeat sum-
ptibus Baronis, qui habet introitus feudis
qualitè intelligatur, n. 34. d. fol. 466.

Quidne si Carcerarij salarium haberent
de publico? n. 35. cod.

Sed an locum obtineat in Officialibus, d.
Rit. n. 36. 467.

Si fuerit apud subditos legitime introdu-
cta consuetudo non erogandi tale ius,
attendenda est, n. 37. cod.

Barones, qui dicuntur Regj Officiales, an-
tiquius Visitationis aleam subibant.
Rit. 308. n. 64. 510.

Barones huius Regni olim erant perpetui
Gubernatores tantum, iurisdictionisque
nondum habebant exercitium nomine
Principum, n. 65. cod.

Barones cum habuerint à R. ge Alphonso I.
omnimodam cum mero, & mixto Imperio
potestatem, ita ut veluti Supremi
Principes in suis Terris euserint, eos
Visitandi mos ab aula recessit, d. Rit. nu.
66. 511.

Propter nimia gravamina subditis à Ba-
ronibus illata, Imperator Carolus V.
anno 1536. duos Consiliarios elegit, qui
dictis gravaminibus consulerent. n. 67.

Mos, ut Barones subint Visitationi, su-
perfluous est, cum adfuit Pro-Rex, ad quem
Vasalli confugere possunt, illicò iusti-
tiam recepturi, n. 68. cod.

Etsi cum Dominus Regens Danesius Ca-
sati sonatus esset, huius Regni Barones
Visitare, vetitum fuit per Regales liti-
ras, n. 69. cod.

Ad Baronem cum concessione feudi non
transit ius patronatus Cappellania in
seu à Rege fundata, nisi expressè in

concessione fuerit dictum, d. Rit. n. 193.
vers. & quamvis. fol. 560.

Baronis Officialis ubi abesse potest, eligat
sibi Locumtenentem ad dies 15. tantum,
per longius verò tempus eligatur à Ba-
rone. Rit. 309. n. 2. 572.

Bartolus.

Bartoli dictum in l. 1. n. 16. Cod. de Sa-
crof. Eceles. enucleatur. Rit. 288. n. 181.
col. 2. in medio, 238.

Beneficium.

Beneficium dandi in solutum, vid. Datio
in solutum.

Beneficium dilationis quinquennalis, vid.
Dilatio, Debitor, Creditor.

Beneficium de iure Regni sic appellatum, à
Iure Communi dicitur restitutio in in-
tegrum. Rit. 296. n. 1. 349.

Beneficium amittitur ex collatione in alte-
rius personam, & tacturmitate. Rit.
299. n. 19. 385.

Beneficium non inducit impedimentum ad
contrahendum matrimonium; at illud,
nuptijs contrahitis, amittitur, d. Rit. nu.
43. 391.

Beneficium quod teneantur in quantum fa-
cere possunt, certis tantummodò perso-
nis concessum est, quæ enumerantur. Rit.
302. n. 15. 434.

Beneficium prædictum excluditur per in-
crementum. d. Rit. n. 19. 436.

Beneficium quondam collatum, sine suffi-
cienti causa non est eripendum. Rit.
308. n. 27. circa finem, 533.

Beneficium quando ad nuntium præsumatur
renotabile, d. Rit. n. 294. cod.

Beneficium quamvis ad nuntium reuocabile,
ob auctoritatem Superioris, qui confir-
manit, renocari non potest ab eo, qui no-
minavit, vel præsentavit, d. Rit. n. 298.
561.

Beneficia si multum creverint, ad eò quòd
exolvi non possint, pro gratia odium red-
ditur. Rit. 287. n. 67. 129.

Ut quis à beneficio pietatis in causa im-
partito excludatur, requiruntur verba
specialissima, d. Rit. n. 69. circa finem, 130.

Conceditur post publicationem, & quid
post conclusionem in causa? Rit. 296. n. 2.
& 3. 350.

Primum, & secundum Beneficium, sta-
tim, nulla probata latione, impartitur,
n. 4. cod.

Et

I N D E X.

Es intra quod tempus post publicationem in causa peti debeant? n.5.eod.

Es an in tali casu modica mora praeiudicet adducitur scilicet S.C.n.6.eod.

Regia pragmat. 16. de ord. iudicior. circa temporis spatium in beneficiis petendis, procedit, tam in Actore, quam in Reo. d.Rit.n.37.355.

Beneficia an concedenda Minori, qui Maiori successu post peremptionem instantia, compilato processu, & ex Principis gratia, insufflato vita spirant? d.Rit.nu.45.358.

Beneficio Ecclesiastico renunciare potest à quovis, sine tacite, sine expresse; verum in tacita renuntiatione sufficit tacitus Superioris consensus; In expressa debet adesse Episcopi licentia. Rit.299.nu.20.385.

Beneficio deducto ne egeat nūm renunciaripotest? n.20.436.

Beneficio praedicto renunciatum censetur per renuntiationem omnium legum, & iuris auxilio, n.21.in med.eod.

Beneficij in fundatione, si deficiat Episcopi auctoritas, illud non Beneficium, sed simplex Cappellania dicitur. Rit. 308.n.289.558.

Beneficij collatio, & ad illud presentatio, quid importent? & in quo differat collatio ab institutione, seu confirmatione. d.Rit.n.293.560.

In Beneficiis collatis à Summo Pontifice, requiruntur Bullarū expeditio, n.295.eod. Birruarii.

Birruarii sunt persona vilissima, infames, & omni vitiorum genere aspersi. Rit. 311.n.140.625.

Blasius.

Dom. Consil. D. Blasius Altimare laudatur. Rit.284.n.760.

Bona.

Bona remansa in hereditate tot fuisse, sufficit heredi dicere, aliterque dicentis incumbit onus probandi. Rit.286.n.27.cir. finem, 89.

Bona fideicommissata nullo tempore praescribuntur. d.Rit.col.1.in medio ibidem.

Bona Vxorum, & aliorum, an capi possint propter az alienum Virorum, seu Patrum decedentum. Rit.287.nu.52.col.2.vers.5.124.

Bona fideicommissaria. an possint alienari pro excarcerando herede gravato, etiam ob suum delictum? d. Rit. nu.56.in medio, 126.

Bona priuatorum auferri possunt per Censuram pro pace habenda. d. Rit. n.82.136.

Bona Ecclesiasticorum nūm comprehendantur sub dispositione Pragmaticarum sub tit. de admin. vniuers. redigentium annuos introitus Vniuersitatum ad minorem summam? Rit.287.n.80.137.

Bona per tertium possessa, & super quibus concessa sunt dotium assicuratio, si plus valerent, mulier habet electionem offerendi supplementum valoris estimati, & retinendi bona. d. Rit. n.115.in medio, 150.

Bona fideicommissio subiecta vendi possunt in subsidium pro studio. Rit.295.nu.80.col.2.305.

Bona vti accessoria ad personam, cuncta, praedicta exempta sunt à iurisdictione, à qua persona excimitur. Rit.301.n.9.408.

Bona mobilia domi reperta praesumuntur Viri; sed limitatur quando Maritus ad Vxoris lares se recepit. d. Rit. n.36.414.

Bona inuella, ac illata in domum conditam possunt propria auctoritate ab illius Domino pignori, & vendi. Rit. 302.n.88.455.

Bona condemnati ad expensas, sunt hypothecata ex tempore contractus, non ex tempore sententiae. Rit.310.nu.9.575.

Pro bonis maternis non datur inuoluntaria. Rit.286.n.19.in medio, col.2.85.

Super bonis debitis filio pro legitima non potest per legatarios actio aliqua exerceri, ac nec etiam contra illorum tertios possessores. d. Rit. n.33.col.1.in medio, 93.

Bonorum deficietiam inter terminis Authent. Res, quaz, C. commun. de legat. cui incumbat onus probandi? d. Rit. nu.35.94.

Bonorum descriptio facta à Testatore, heredem excusat? n.36. ibidem.

Bonorum mobilia tenuitas, antiquitas in domibus residebat; nostra aetate aurum, & argentum, latus, fastuosusque, d. Rit. n.37.95.

Bonorum cessio, vid. Cessio bonorum.

Regula, quod bona inuella, & illata in domum sint tacite hypothecata, an habeat locum in libris Scholarium? Rit.

I N D E X.

127. n. 35. col. 1. 119.

Ex bonorum mobilium venditione nãm detrahatur sexta pars pretij ? d. Rit. nu. 73. 132.

Bonorum mobilium, & stabilitum quomodo fieri debeat appretium ? ibid.

Bonis stabilitibus oblati in vim executionum, an retardetur expeditio literarum executionalium ? n. 74. ibid.

In bonorum mobilium executione an aliquis sit attendendus ordo ? d. Rit. n. 77. circa finem. 134.

Bonorum alienatio an sit permissa debitori durante tempore quinquennalis dilationis ? & nãm terrij possessores, qui possident, nisi remaneant ? d. Rit. nu. 127. in medio. 135.

Bonorum publicatione, Caesarum temporibus, coercerantur Officiales insolenter, & superbe se gerentes. Rit. 295. n. 165. in fine. 326.

Bonauentura.

Dom. D. Bonauentura Tristany Bosfill. & Benach, à Consilijs nostri Regis. & in Principatu Cathalonie Senator laudatur. Rit. 287. n. 57. 125.

Bulla

Pij V. qua vltorem gladium in dolosos desultores decreuerat, tanquàm nimis rigorosa usu est improbata. Rit. 287. nu. 49. in medio. 123.

Cadaver.

C*adaveri irrogatur iniuria, sicut sit honor. Rit. 311. n. 163. 633.*

Cadaver non constituit hominem vundẽ Caius mortuus non est amplius Caius, d. n. 163. col. 1. 634.

Pro cadavere an sit soluendum velligal ? ibid.

Calumnia, Calumniator.

Calumniatores apud Aegyptios qualiter hieroglyphicentur ? Rit. 297. n. 53. 370. Qua pena apud Athenienses multabantur, ibid.

Calumniator si excusatur à pena corporalis, damnatur tamen in expensis, d. nu. 53. post medium. eod.

Calumniatores, ut minime supplicio afficiantur, nedum corporis, sed etiam expensarum, nulla communi, aut municipali lege centum est, n. 54. eod.

Calumniatores Officiale perders intendunt.

Tom. IV.

dentes, se non propriam agere causam simulant, sed Reipublica, Religionisque zelum praeferrunt. Rit. 308. n. 286. col. 1. 558.

Calumniatores cornua habent in humeris, qui oblique feriunt alienam carpentes famam, ibid.

Calumnia vti Basiliscus solo aspectu vim habet interimendi, ibid.

Calumniator plebatur pena publica infamia ; hodiè verò resistentis expensarum, d. Rit. n. 312. in fine. 564.

Calumnia iniussa parant egregiam laudem calumniato, d. Rit. n. 317. 566.

Calumnias audiens, calumniarum particeps est, d. Rit. n. 320. 567.

Calumniatores quantum Reipublica sine perniciosi, si eis aures praesentur ; secus verò si occulantur, ibid.

Calumniantium perfidia constantes etiam Vires deterret. Rit. 311. n. 96. 612.

Cancellaria, Cancellarius.

Cancellaria parem habet cum Rege potestatem, qui non potest tollere, qua iniussu Cancellaria. Rit. 279. n. 22. 29.

Capitaneus.

Capitaneus Cinitatis Neapolis nãm fuerit qui olim praesidebat Magna Curia Vicaria, vel erat alia Curia ab illo gubernata ? Rit. 302. n. 1. 431.

Capitanei iustitia sint subiecti Regenti M. C. V. Rit. 278. n. 9. vers. 27. col. 1. 19. & eorum quale sit manus ? ibid.

Capitanei exhibitis literis patentibus coram Syndicis, & Electis loci, senentur praestare iuramentum de fideliter institutione ministrando, & de alia observando. Rit. 195. n. 18. 291.

Et an debeant iurare, quod perlegerint integra Regni iura ? n. 19. eod.

Et tale insinrandum praestari debet die non feriato, & non complectitur, nisi observantiam iustorum, n. 20. eod.

Capitanei iustitia, assignati per quarteria huius Cinitatis, gestant vicem in signum officij, & proinde excusatur, illam non gestantes, offendens, dummodo ante eos non cognoverit. Rit. 311. n. 144. 627.

Capitulum.

Capit. Regn. Detestantes, inter Ritum M. C. V. inserunt, servitium est in toto Regno.

Q q q

I N D E X.

gno. Rit. 1288. n. 23. 181.
Huiusce Capituli vigore causa in Regno cognoscantur, & deficiantur summarie, & de plano, ac sola facti veritate inspecta, n. 23. ibid.
Nec non, & Barones taliter causas committere valent, ibid.
Capitulum Regni. Vulgaris famæ proloquium, suis temporale factum ad Regis beneplacitum, non sub Regia dignitate, & propterea Regis morte extinctum. Rit. 1295. n. 169. in fine, 327.
Capitula, & gratia, quibus demandatum suis Electis huius Civitatis Insyndicandi Regentem, ac Iudices M. G. V. suis in viridis observantia. Rit. 308. n. 12. 503.
Cappellanus, Cappellania.
Cappellani Maioris Consulator habere debet omnia privilegia, quæ ipsi Cappellano Maiori elargita sunt. Rit. 1295. n. 186.
Cappellani Maioris Consulator alter maximus Sacellanus est, & alim vocabatur Particeps. d. Rit. n. 189. 333.
Ad officium Consulatoris Cappellani Maioris assumendi sunt Viri doctissimi egregii, ac insigni eruditione, & prudentia pollentes, secundum mentem Inuitissimi Philippi II. n. 190. eod.
Cappellani Maioris Consulator censetur Vicarius, n. 191. eod.
Cappellani Maioris Consulator non tantum est Index, sed etiam socius, ac pene illius Collega dicitur. d. Rit. n. 193. 334.
Regis Cappellanus Maior studiorum est Praefectus, & illius fidei statum de quinquennali cursu legalis studij doctorandorum, d. Rit. n. 217. circa finem, 340.
Casus proponitur de eo, qui matriculatum fidem Regij Cappellani Maioris adulteravit, n. 218. eod.
Et quod per talem falsam subscriptionem sui nominis fuerit actus iniuria affectus, d. Rit. n. 227. in fine fol. 343.
Quid in relata causa determinatum fuerit? n. 231. 344.
Regis Cappellanus Maior, qui cum voto Consulatorum, tam in prima, quam in secunda instantia, de finationum procedit, constituit aliud Tribunal habens iurisdictionem super Studijs, & Bidellis, ac Scholaribus, d. Rit. n. 219. 341.
Regij Cappellani Maioris iurisdictione recen-

setur, d. Rit. n. 231. 344.
Eius officium regitur cum consilio, & voto decisivo Regij Ministris; & ex quibus consuetum sit talem Ministrum eligi? n. 233. eod.
A decreti disti Cappellani Maioris qualiter appelletur, n. 234. eod.
Adducitur observantia, qua ostenditur Cappellani Maioris Consulatorem talisse in Coll. Cons. suffragium, d. Rit. n. 238. 345. & recensetur rescriptum de anno 1669. n. 241. in fine. & n. 244. 347.
Cappellanus Maior à Domino Pro-Rege honoratur titulo Dominationis vestre, & in Collaterali Consilio sedet in sella simillima post Dominos Regentes, praestaturque votum probatum ab eius Consulatore, n. 239. el. 1. 346.
Cappellanus Maior obstringitur subscribere, quod decrevit eius Consulator, n. 240. eod.
Cappellanus Maior dum in scriptis relationem facit Collaterali Consilio, consuetum est scribere: adhibito voto mei ordinarij Consulatoris, ita sentio, d. n. vers. cum à Cappellano, fol. eod.
Cappellania collatio qualiter fiat, & nùm Cappellania Castris Novis huius Civitatis sit collatina? Rit. 308. n. 288. 558.
Cappellania nullo modo dici potest, nisi adfuerit ordinaria auctoritas, n. 289. eod.
Cappellani Maioris auctoritas, pro ut ordinarius, suis ei concessa à Leone X. in statuante Inuitissimo Carolo V. d. n. n. 289. vers. atque, eod.
Cappellania quando est ad Superioris nuntum amovibilis, nùm fieri possit absque causa; & nùm tunc amovetur iniuria? d. Rit. n. 290. 559.
Videndi Card. de Luca de benefic. discurs. 97. ex n. 11. Palma Iun. Lucensis lib. 1. alleg. 78.
Cappellanus manualis, sine ad nutum amovibilis, non dicitur percipere fructus Ecclesiasticos, sed tantum stipendia ratione personalis opera, ibid.
Cappellani Maioris iurisdictione antiquissima est, atque tempore Magni Comitis Rogerij Normandi vocabatur Magister Regia Sacra Aedis; & tempore Regis Roberti vocatus fuit Magister Regalis Cappella, n. 291. eod.

Cap-

I N D E X.

Cappellania quando dicatur Ecclesiastica, collativa, & in titulum; & quamvis sit Cappellania merè laica? n.292.eod.

Cappellania fundata à Regibus in aliquo Castro, ex simplici concessione Castri transiit ad Castellannum illius in patronatus. d.Rit.n.293.vers.obicem,560.

Licet secus sit quod ad Baronem in concessione fendi, & quare? vers. & quamvis, ibid.

Cappellania fundata à Castellans in aliquo Castro, uti Castellans, transiit ad solos successores in Castellania, non ad alios heredes, d.n.293.vers.si verò, d.560.

Cappellania quando habet annexam curam animarum, non est ad nuntium amonibilis, n.296.eod.

Cappellanus cui collata est Cappellania habens annexam curam animarum, debet adire Episcopum pro commissione dicta cura, n.297.eod.

Cappellani Regiarum Triremium sunt amonibiles ad nuntium eorum Generalis, & quare? d.Rit.n.299.561.

Carcer, Carcerarius, Carceratus. Carcerarius nihil recipere valet à carceratis non pernitiensibus ex dispositione plurimè Regni Iurium. Rit.303.m.1.458.

Circà pecuniàm à Carceratis Carcerario debitam, attenditur consuetudo, de iure communi, d. Rit. n. 459. & n.8.460.

Sigillatim recessensur alia Regni iura, circà huiusmodi solutionem diversimodè disponentiis, n.3. & n.5.vers.septimam, eod.

Qua disponuntur in Rit.303. locum habent in carceribus Neapolis, non verò alijs, d.n.5.eod.

Plura mandantur per Pragm. 33. de offic. Mag. Iustit. circà pecuniàm Carcerario debitam, qua pecunialiter adducuntur, n.6.eod.

Carcerarij ob eorum avaritiam inhumani prorsus, ac aequales Harpyæ, carceratos extorquentes, d.n.6.circà fin.460.

Ergastulus in carceribus pernitiens, quodnam in Ergastulario exolvere teneatur? n.7.eod.

Ergastulus pro debitis fiscalibus, cum liberatur, nihil solvere debet, n.8.eod.

Quod etiam procedit in eo, qui in vincula traditur pro debito infra duos annos.

Tom.IV.

stales, vel pro animalibus interceptis in custodia detinuit, aut in eo, qui non debebat comprehendere, & postmodum tamquam non culpatus à carcere emissus, ibid.

Est an eximantur à iure porselli? d. n.8. circà fin.

Carceratus dum in carcere desinetur, nihil Carcerario solvere debet, d.n.9.in fine, 461.

Carcerarij possunt plures retinere claves, & quilibet ipsorum familiaris esse valet carcerarius; imò in M. G. V. Carcerarius potest habere sex, qui sibi seruiant, n.9.eod.

Tamen illis omnibus unica pretij summa solvi debet, ibid.

Carcerarij possunt statutam pecuniàm à carceratis exigere, etiam si haberent stipendia taxata à publico arario; licet de iure nihil deberent recipere, d. n.9.in med.fol.eod. & n.35.466.

Carceratus miseri prorsus nihil Carcerarijs soluit; prout etiam pro captura Al-guzerij, d. n.9.in fine, eod.

Carcerarius non potest compellere carceratos ad aliquod ab ipso emendum, n.10.in fine, d.fol.461.

In Carceribus M.G. licet adsit taberna, qua locatur per Regiam Curiam; tamen ille tabernarius nō habet in prohibèdi captivos ab emendis rebus ab alio. n.11.eod.

Carcerarius multiplici nomenclatura signatur, ut ibi declaratur. n.12.eod.

Carcerarius debet conficere librum, in quo transcribuntur captivorum nomina, ac quo pacto debeat insinrandum concipere? ibid.

Carcerariorum creatio ad quem pertineat? carceresque an sint de regalibus? d. Rit. n.13.462.

Carceres possunt ab Officialibus Baronialibus constitui; Carcerarius verò debet ab ipso Barone creari, n.14.eod.

Carcerarius ad qua teneatur respectu eorum, qua ad carcerum custodiam pertinent? n.15.eod.

Carcerarius, quando tenetur de lenissima culpa, illud intelligitur civiliter, non autem criminaliter, n.16.d.462.

Carcerarius non tenetur, nisi quatenus culpa præceperit, n.17.eod.

I N D E X.

Carceratus si fuerit absolutus, & iudicis decreto dimittendus sit, nūm retineri possit pro perfoliatione iuris portellæ? re- censentur contraria opinionēs, & appro- batur alia concludens, n. 18. eod.

Carcer licet sit species servitutis, non ta- men est illius servitutis prohibita, quia pro quolibet debito licita est carceratio, d. n. 18. col. 1. 463.

Carceratio pro minimo debito, licita non est, ibid.

Carceratus potest à Carcerario retineri pro expensis necessarijs, n. 19. eod.

In Regno inualluit consuetudo, vs Carce- rarij non liberent carceratos, nisi solutis prius iure offioli, & expensis necessarijs, n. 21. eod.

Carcerarius de sua sententia non valet captiuos à carcere emittere; sed requiri- tur ordo iudicis in scriptis, n. 22. eod.

Quod etiam procedit si quis esset carcerat- us pro debito civilis, & creditor consen- tiret, intellige tamen quando carceratus fuit iam descriptus, d. Rit. n. 23. 464.

Carcerarius dimittens, carceratum absque ordine iudicis, tenebitur, ac si ille an- su- gisset, necnū euasisset, verūm etiam criminaliter, d. n. 23. vers. Tertiū, eod.

Carcerarius, ut carceratum dimittat, debet habere ordinem illiusmet iudicis, qui illum in vinculis congeci iussit, d. n. 23. in fine, eod.

Carceratus in M. C. V. & deinde per aliam causam emparatus per Reg. Cam. excar- cerari non valet per M. C. sed requiri- tur etiam mandatum R. C. citato illo, quo instante, fuit facta empara, & perpendi- tur cautela tradita à Paulo de Castro, n. 24. eod.

Carcerarijs nē tantūm competat ius portel- li sui offioli, an verō id licitū sit etiam Baronibus, & Officialibus? d. Rit. n. 25. cum seqq. 464.

Carcer est mala mansio, n. 32. fol. 466.

Carcerarius exigis ius portelli pro salario, anspedia, n. 33. eod.

Custodia carcerum, ut fieri debeat sumpti- bus Baronis, quā habet introitus fendi, qualiter intelligatur, n. 34. eod.

Qui si Carcerarij salarium haberent de publico? n. 35. eod.

Carcerarius quā pūna punitur cognoscons

mulierem captiuam? d. Rit. n. 41. 468. Annē teneatur ob mortem carcerari? & quando ob illius fugam? ibid.

Carcerato an fugiente cum uno ex socijs em- fodiis, nulla pūna plectendus est Carce- rarius, d. n. 41. & n. 42. eod.

Quod declaratur ad ornatum tex. in l. ad Commentariensem, Cod. de custodia reor. inquirendo, an ab ipso Carcerem Custode fuerit ille in socium assumptus, vel à Iudice datum? n. 43. eod.

Carcerum Custodes quā pūna puniuntur ob Carceratorum fugam? remissive, ibid.

E' carceri fugiens habetur pro confesso, & commisso; quod limitatur in fugiente per Carceris officium apertum, d. n. 43. in fine, 469.

Carcerarius, qui Viro Nobili in carcerem tento, laxavit habenas, credens ei di- centi, se fugam habere arrepturum, excu- satur, n. 44. eod.

Id ipsum in Alguazella, qui Nobilam sibi traditum non tenuit manibus, eum ad Carcerem ducentes, n. 45. eod.

Carceris metus constantes etiam Viros de- terret, Rit. 311. n. 96. 612.

Carolus.

Dom. Reg. D. Carolus Calà Dux Diani, laudatur, Rit. 295. n. 240. 346.

Dom. Consil. D. Carolus Branciacius lau- datur, Rit. 311. n. 182. 641.

Dom. Cōs. D. Carolus Antonius de Rosa commendatur, d. Rit. 311. n. 193. 644.

Dom. Carolus Rosa V. L. D. laudatur, Rit. 287. n. 143. 261.

Casta

Alba missa à Cinitate Principi cum No- tario, & Sigillo Communitatis, quid o- peretur? Rit. 279. n. 15. 27.

Casale, Catalensis.

Casale nūm comprehendatur sub privilegio Cinitati concessō? & quid in iure con- gruit? Rit. 301. n. 56. 410.

Casalensis Cinitatis Neapolitana, nūm gau- deat privilegio fori Neapolitanis conce- so? & an dicatur propriè Cinis? re- censentur contraria opinionēs, & em- cleantur verba Rit. 301. n. 53. fol. 419. & n. 64. fol. 423. & nūm quando Casa- lia essent dinisa, ibid.

Casalensis etiam dato quod gaudet prae- rogativa Neapolitanorum, semper tamen à Cine

I N D E X.

à Cinc Neapolitano trahitur, d. Rit. nu. 57.421.
Casaleses ligantur consuetudinibus Cinitatis Neapolis, d.n.57.in fine, eod.
Casalis privilegium non censetur concessum Cinitati, cui subest, d.Rit.n.59.422.
Ad Casalia non porrigitur, quod statim est pro Cinitate in pœnalibus, & odiosis, n.60.eod.
Casalia an valeant à Cinitate separari, n.61.in fine, eod.
Casaleses torqueri non possunt ex processu informativo, n.62.eod.
Casaleses studentes non possunt expelli à vicinorum honesto, d.Rit.n.63.423.
Casaliū separatio à Cinitate, quando effectum sortitur quò ad solam iurisdictionem, & quando quo ad omnia, n.64.eod.
Casale Plectola Patria Virgilij, Rit.208. nu.242.in fine, 540.
 Castellanus,
Nam valeat ad eius libitum, & absque causa amovere Sacristam Castri Novi, huius Incluya Cinitatis Rit.308.n.287.558.
Castellanus cum concessione Castri, habet ius patronatus Cappellania, à Rege in Castro fundata, d.Rit.n.293.verf.ubi-tem, 560. *Quid in Barone?* ibidem.
 Castrum
Commune retineri potest per unum ex socijs, donec solvantur expensa, Rit.303. n.20.463.
 Casus.
Casa inopinato eueniente, etiam si per debitorem fuisset renunciatum Auth. hoc nisi, Cod. de solution. habet locum datio in solutum bonorum debitoris ad electionem tamen creditoris, Rit. 287. nu.69. 129.& n.70.130.
 Causa.
Causis favorabilibus quomodo debeat fauor exhiberi? Rit.277.n.32.14.& Rit.288. n.171.& 175.335.& 237.
Causa pia fauore, ipso iure mora contracta intelligitur, Rit. 287. nu. 138. col.1.in fine, 159.
Causa in Regno cognoscuntur, & definiuntur summarie, Rit.288.n.24.181.
Necon, & saluèr Barones causas committere valent, ibid.
Causarum Anuocatio fieri non potest, nisi ex

magna causa, d.Rit.nu.55.col.1.in fine, 192.
Et quando possit? d.n.in fine, ibid.
Causa criminales in gradu appellationis cognoscuntur à S.C.& quando, n.36.ibid.
Causa incidentia, ac emergentia regulanda secundum naturam eorum principalliu, Rit.288.n.61.circa finem. 194.
Causa naturalis accidentalem superat, d. Rit.n.63.in fine, 195.
Causa diminutionis gabella dicitur fauorabilis, atque pro ea in dubio iudicandum est, d.Rit.n.66.196.
Causa nūm possit expediri, spiritu vita non insufflato, d.Rit.n.100.209.
Carsus causa syndicatus non impeditur per appellationem obincidentibus, d.Rit.nu. 110.312.
Causa syndicatus non expedita infra viginti dies ad proseguendum prescriptos, quando valeat infra alios dies viginti expediri, d.Rit.nu.112.313.
In causa Syndicatus nūm requiratur petitio in scriptis, & an admittatur libellus generalis absque loci & temporis specificatione, d.Rit.n.200.335.
In causa criminali, & repalsā denegatur audientia testium, Rit.296.n.40.357.
Causa petentis manuteneri in possessione fruendi prerogatiuis Sedilis, nūm decidenda sit iunctis duabus S. C. classibus in Collaterali Consilio cum interuentu Fiscij Patroni eligendi à Sua Excellencia, Rit.299.n.53.393.
Memorantur littera Sua Maiestatis dantes regulam, quomodo expedienda sint causa reintegrationis ad Sedilia, & an procedant in iudicio possessorio, d. Rit. n. 59.394.
Causa liquidationis Instrumenti est criminalis, & id latè probatur, Rit.302.n.2. 431.
In causa liquidationis Instrumenti an admittatur purgatio mora, offeritur decisio, d.Rit.n.12.& 13.434.
Causa apocaram Banci, & liquidationis Instrumentorum, an Baronibus remittantur d.Rit.n.68.450.
Causa est motiuum aliquod, quo quis mouetur ad aliquid agendum & in quo differat à Culpa? Rit.308.n.273.553.

Cau-

I N D E X.

Cautio

Fideiussoria est praestanda à debitore in iudicio dilationis quinquennalis, creditore tamen instante. Rit. 1287. n. 141. 160. *An mortuo fideiussore, teneatur iterum debitor canere?* n. 144. ibid.

Cautio praedicta formalitèr praestanda est, nùm etiam à dñste, & idem? d. Rit. 145. 162.

Cautio fideiussoria necessaria est, cùm à Principe conceditur dilatio ex alia causa, quàm paupertatis, n. 146. ibid.

Cautio de non offendendo quando praestari mandatur? Rit. 1288. n. 159. vers. 8. 132.

Cautio de non offendendo quando praestanda? & reciprocè, d. n. 159. col. 1. in med. ibid.

Cautio de parendo Syndacati ab Officialibus, est praestanda in loco administrationis & in subsidium alibi. Rit. 295. n. 31. 293.

Et an delinquant hi de Gubernio, si Officialem diuitem admiserint absq; huiusmodi satisfactione? n. 35. eod.

Cautio praestanda de parendo mandatis ab appellante à citatione super tenore instrumenti, dari potest post rectam Curiam per totas tres horas sequenti diei. Rit. 196. n. 29. & 30. 354.

Cedens.

Cedens obstringitur, instante cessionario, instrumentum liquidare, & traditur cautela. Rit. 286. n. 2. in fine, fol. 78.

Cedens an valeat sine interuentu cessionarij instrumentum liquidare? d. Rit. n. 6. 79.

Cedens lura, quia retinet apud se directam actionem, potest illam experiri contra debitorem, nisi ex parte Cessionarij interuenierit vnum ex requisitis l. 3. C. de nouat. d. Rit. n. 6. col. 1. fol. 80. Aut omnem actionem, exercitumque actionis in Cessionarium transulerit, col. 2. ibid.

Cedens an possit agere contra debitorem, si cessio fuerit ad commodum ipsius Cessionarij, aut Cedentis, vel utriusque? ibid.

Cedentis tonis non habet bona pro derelictis, sed tantum potestatem praeberi creditoribus alienandi, & potest re integra deinceps suas actiones intentare, vel proseguere, tanquàm verus dominus: quod praecedit ad intellectum Text. in l. Item si vnus, ff. de receptis arbitris. Rit.

287. n. 30. 116.

Cedens bonis cum ignominia liberè, & absq; onere creditorum quarere valet bona post cessionem, d. Rit. n. 15. fol. 109. & n. 30. vers. atqui. cum fol. 117.

Reliqua ad materiam cessionis bonorum, vide verb. Cessio bonorum, & Debitor. Cedens non transmittit Cessionario privilegium, quod propriam cedentis personam insequitur. Rit. 290. n. 10. 247.

Cedens non obstringitur tradere instrumentum crediti Cessionario, quando originale existens penes Notarium haberi potest, & memoratur Seraphini decisio 1477. Rit. 294. n. 19. 274.

Cedens Comitatum, Ducatum, &c. post cessionem retinet eosdem honores, & prebeminentias. Rit. 295. n. 212. 339.

Census.

Census nùm comprehendantur sub dispositione Pragmat. sub tit. de administr. vniuers. redigendum annuos introitus vniuersitatum ad minorem summam? Rit. 287. n. 84. 137.

Census, siue venditio annuorum Introitus constitui nùm possit ex interesse tertiarum? Rit. 302. n. 47. 445.

In constitutione census non requiritur pecunia numerata, sed fas est aliqñ debitum verum seruata forma Bullae Nicolai Papae V. n. 48. eodem.

Capitale census constitui potest ex fructibus decursis vita, & militia, & an ex terijs decursis? n. 49. eod.

Quidnè ex interesse quanti plurimi, aut ex interesse dotis? ibid.

Cessio Bonorum,

Quod est antiquissimum privilegium, & potest à multis feri. Rit. 287. n. 6. 7. & 8. 106. & 107.

Cessio bonorum non conceditur, nisi cedens cancat de soluendo, si ad pinguiorem fortunam reuerteris, d. Rit. n. 11. 108. Ipsius ignominia consistit in suis in pluribus Orbis partibus, n. 13. ibid.

Cessio ignominiosa an in totum liberet debitorem, ita vs diutior effectus non teneatur? n. 15. fol. 109. & n. 30. vers. Atqui cum, 117.

Examinatur, cur illa cum ignominia in totum excusat, non verò facta absque ignominia? n. 16. fol. 110. & n. 121. c. sequenti. 152.

Ad

I N D E X.

Ad Cessionem bonorum admittitur Nobilis absque ignominia, n. 17. ibid.

Cessionem bonorum antiquitus Princeps, hodie regulariter quilibet Magistratus concedere potest, d. Rit. n. 11. 112.

A' Decreto, quo Debitor ad hoc admittitur beneficium, appellatio suspensiva non datur, sed dumtaxat denotativa, nn. 22. ibid.

Cessionem Debitor obtinere non potest, nisi urgentibus Creditoribus contra ipsum, & nisi se prius in carceribus mancipet, d. Rit. n. 16. 114.

Cessio bonorum fieri non potest, nisi citatis creditoribus, & quomodo? ibid.

Cessionis bonorum beneficium renunciari an possit? & contraria adducuntur sententia, n. 27. ibid.

Cessionis bonorum beneficium indultum est Debitori volenti, non autem invito, nu. 28. 115.

Cessio bonorum facta à Debitore fuit hereditas non obest re integra, d. Rit. nn. 30. 116.

Cessione bonorum facta, illius Cedens non habet bona pro derelictis, sed tantum potestatem praebeat Creditoribus alienandi, & ante illorum alienationem non desinit esse Dominus, & de intellectu Text. in l. Item si vnus, ff. de receptis arbitris, ibid.

Post cessionem, si is, qui bonis cessit, sua bona petat, non potest à Creditoribus, nec iure domini, nec longi temporis praescriptione repelli, col. 2. in principio, ibid.

Cessio bonorum fieri non potest de bonis emphyteuticis sicut nec de fundo, aut de bonis à Testatore alienari prohibitis, col. 2. vers. eo magis, ibid.

Cessio bonorum locum non obtinet in debitis infra annum contractis, d. Rit. 287. n. 39. 120.

Cessionis bonorum beneficium conceditur pauperibus, & summa inopia laborantibus, non verò diuitibus, nu. 41. in medio d. fol. 120.

Cessio bonorum denegatur ei, qui bona sua luxuriose viuendo, aut ludendo consumpsit, & sua culpa pauperem sibi accersuit, d. Rit. nn. 53. fol. 124. & n. 54. fol. 125. & n. 121. col. 1. in princip. fol. 153.

Cessio bonorum an competat illis, qui par-

sim ex suo dolo, partim casu non soluendo euaserunt, n. 55. ibid.

A' beneficio cessionis bonorum, dolo malo debitum negans, excluditur, sed limitatur in nonnullis casibus, d. Rit. n. 57. 126.

Cessio bonorum, in quibus casibus non admittatur? remissum, d. Rit. n. 59. col. 1. in principio, fol. 127. & nu. 121. col. 1. in principio, fol. 153.

Cessionis bonorum beneficium gaudere Valent Hebraei, n. 61. d. fol. 127.

Ad cessionis bonorum beneficium conuolare haud debitori permittitur, postquam dilationis quinquennalis, tempus fuit transcursum, d. Rit. n. 101. fol. 144.

Cessionis bonorum beneficio priuatur Tutor debitor ex causa tutela, d. Rit. nn. 116. in fine, 150.

Cessio bonorum ignominiosa nùm afficiat Neapolitanos, & debita infra annum contracta? d. Rit. n. 120. fol. 152. & nu. 123. vers. vltimus, 153.

Cessio bonorum facta per debitorem nùm innet fideiussori? d. Rit. n. 128. col. 2. in fine, 155.

Cessio lucratina nò, an onerosa requiratur, ut transferatur in cessionarium primitiui eligendi, ac variandi forum cedentis competens? Rit. 290. n. 3. 4. 5. 6. 7. 8. à fol. 145.

Et quid si cessionarij fuerint privilegati? ibid.

Ac quid fraude intercedente? d. Rit. n. 9. 247.

Cessionarius.

Cessionarius potest exercere pactum exequutuum vigore garentigia, & confessionis in instrumento existentium, Rit. 286. n. 3. 78.

Cessionario permittitur incusatio obligationis petens acta, ac apocrypha bancalium, d. Rit. n. 4. 79.

Cessionarius, qui recepit assignationem ad maiorem cautelam, & sine preiudicio primarum cautelarum, non solum habet regressum contra cedentem si exigere non potest, sed etiam valet, omissa executione facienda à debitore, agere contra eundem virtute primarum cautelarum, d. Rit. n. 6. vers. & si praedicta, 80.

Cessionarius ex causa lucratina, ut non admittatur ad iudicium vigore Ritus 290.

quo-

I N D E X.

quomodo procedat? Rit. 290. n. 1. 2. 245.
Cessionarij ex causa lucrativa non possunt trahere adversarios ad M. C. scilicet autem ex causa onerosa, d. Rit. n. 4. 246.

Quid in Neapolitanis, & miserabilibus personis? n. 5. ibid.

Cuilibet cessionario adhuc non privilegiato, competi electio, & variatio fori pro causa etiam lucrativa, non obstante Rit. 290. d. Rit. n. 8. 247.

In Cessionarium non transmittitur privilegium, quod Cedentis personam insequitur, n. 10. ibid.

Cessionarius cogere non potest Cedentem ad tibi tradendum crediti instrumentum, quando originale existens penes Notarium haberi potest, & memoratur Seraphini decisio 1477. Rit. 294. n. 19. 274. Citatio, Citatus.

Citatio licet in omnibus actibus requiratur, restringitur tamen, quando Adversarius esset talis, qui etiam praesens non posset actum impedire, & contradicere. Rit. 287. n. 87. 139.

Citatio potest omitti, quando certum est, Adversario nullam competere defensionem, d. n. 87. col. 2. vers. 12. fol. 139.

Citatio adhiberi non dabit in notorijs, d. n. in fine, ibid.

A citatione super tenore instrumenti admittitur appellatio. Rit. 296. n. 26. 353.

Citatio nulla in liquidatione instrumenti an convalidetur per comparisonem citati. Rit. 302. n. 28. & 29. 439.

Citatio partis ad videndum iuramenta secessum, omittitur, cum Examinator accedit ad examinandam Mulierem. Rit. 304. n. 7. 472.

Citatus ex causa civili, qualiter declaretur Bannitus. Rit. 306. n. 1. 488.

Citatione inducitur praesentio. Rit. 308. n. 139. 524.

Civis, Civilitas.

Civis medicaria fortuna non censetur idoneus fideiussor in causa magna. Rit. 287. n. 147. 162.

Civis Capuani, & Cosentini, licet fruuntur consimili Neapolitanorum privilegio; tamen indistincti semper ab istis trahuntur. Rit. 301. n. 38. 415.

Civis, si concurrat cum aliquo de Villa in iure prothomiseos, praefertur, cumque

trahit ad hac Tribunnalia, d. Rit. nu. 57. 421.

Civis appellatur etiam ille, qui natus est in Terra, Oppido, aut Villa, d. Rit. nu. 58. col. 1. 422.

Civis effectus per originem, an talem civilitatem retineat, si recedens à Patria, alibi domicilium transferat? d. Rit. n. 73. 425.

Civilitas Neapolitana, an retineatur per Nobiles Sediliū eiusdem Civitatis extra Regnum domicilium constituentes? remissum d. n. 73. col. 2. in princ. fol. eod.

Civis effectus per incolatum, & domicilium, verè Civis est, & an requiratur continua habitatio, vel sufficiat pro maiori parte anni, n. 73. d. col. 2. in med. eod.

Civis oriundus habetur alienigena uxorem Neapoli ducent, & domum emens, vel adificans, ibid.

Civis per affectionem gaudet omnibus immunitatibus, pro ut verus originarius, & naturalis Civis, d. nu. 73. col. 2. circa fin. fol. eod.

Civis vigore statui, qua requisita habere debeat? remissum, ibid.

Civis quibus alijs modis effici possit? d. n. 73. in fine, 426.

Civilitas, qua acquiritur ex privilegio, vera, & non ficta civilitas est, n. 75. eod.

Maximè cum in concessionis privilegio dictum est, ut in omnibus habeatur pro originario, n. 76. eod.

In concursu muneris inuncti in loco originis, & domicilij, iste praefertur; scilicet verò si diversis temporibus, ibid.

Civis nūm possit constitui Locumtenens in propria Patria ad modicum tempus? Rit. 309. n. 5. 572.

Civis in parvis Oppidis potest iustitiam administrare, n. 6. eod.

Civis agressum condemnari à concine, sed malum ab extero puniri, quàm à compatriota absolvi, n. 9. eod.

Civis Salernitani, an verum sit, quòd soleant sub specie pietatis, hominibus vitia exprobare in iuxta Caravice effusum? Rit. 311. n. 153. vers. vel dicatur. fol. 631.

Salerni Civitas, eiusque Civis Nobilitate praediti, humanitateq; imbuti commendantur, d. n. 153. in fine, eod.

Civitas,

An gaudeat beneficio dandi in solum eius

I N D E X.

- eius creditoribus? Rit. 287. nu. 70. propd
fintm, fol. 131.
- Ginitas pro pace habenda auferre valet bo-
na priuatorum, d. Rit. n. 82. 136.
- Ginitatis Neapolis encomia, & alia. Rit.
288. n. 27. 182.
- Orti in Ginitate Neapolis per accidens nul-
lo Napolitanorum privilegio fruuntur,
Rit. 301. n. 72. 425.
- Ginitatis Neapolis privilegys fruuntur Ex-
positi in Xenodochio Dina Maria An-
nunciata, non eorum filij, & in ea bap-
tizati etiam gaudent, d. Rit. n. 77. 426.
- Ginitas Messana quo tempore defecit à No-
stro Inuitissimo Monarcha? & ab ipso
gratiam recepit, nu. 107. fol. eod. & nu.
113. 519.
- Ginitas Vienna memoratur nonissimè à
Turcis obfessa. d. Rit. n. 112. 519.
- Cætera vide verb. Vniuersitas.
- Clausula.
- Clausula: Ponens in locum suum, quid
operetur? remissimè. Rit. 286. n. 7. 81.
- Clausula Citrà præiudicium, sat est in con-
trouersia de præcedentia, cum agitur de
re grani, qua dilationem non patitur.
Rit. 288. n. 40. in fine, 187.
- Clausula adducuntur, qua operantur, ut
in accessorys, & consequentijs sat sit gene-
ralis petitio, d. Rit. n. 113. in medio, 215.
- Clausula, quòd generalis hypotheca non
deroget speciali, nec è contrà, in om-
nibus instrumentis apponitur, d. Rit. nu.
124. col. 1. 221.
- Clausula prædicta facit cessare dispositio-
nem Text. in l. 2. Cod. de pignor. nu.
125. ibid.
- Clausula constituti, & præcarij est de con-
fuetis, n. 126. ibid.
- Clausula abdicatua, & primatua in con-
cessionem iurisdictionis apposita, facti ces-
sure dispositionem text. in l. nullum,
Cod. de testib. Rit. 295. n. 221. 341.
- Annè procedat respectu Baronum, & illor-
um, qui iurisdictionem habens in pro-
prietate distinctam, n. 222. fol. eod.
- Clausula: Neutram partem in expensis
condemnandam, unde inoleuit apponi in
sententijs S. C. Rit. 297. n. 4. circa fin. 361.
- Clausula, &c. non extensa in instrumento
reassumpto, partique consignato, non po-
est amplius extendi. Rit. 302. n. 42. 444.
- Tom. IV.
- Clausula, quòd possit quis conueniri in om-
ni Curia, loco, & foro, de iure Commu-
ni, nihil operatur, d. Rit. n. 61. vers. neq;
obstat, fol. 449.
- Clericus.
- Clericus ubi soluendo non est, cessionem fa-
cere non compellitur ex beneficio Cap.
Odoardus, de solut. Rit. 287. n. 18. 110.
- Clericus, qui beneficium dicti Cap. Odoar-
dus, est consequutus, an Clericatum dimis-
so possit à creditoribus in laicali foro mo-
lestarì, d. Rit. n. 19. 111.
- Clericus non conficiens inuentarium, an
releuetur beneficio Cap. Odoardus? d.
Rit. n. 41. 110.
- Clericus stare tenetur coràm Iudice laico in
iudicio dilationis quinquennalis, d. Rit.
n. 106. 145.
- Clericus non valet Tutelam, aut Curam
assumere, ad quam iure agnationis vo-
catur. Rit. 191. nu. 21. vers. Ecclesiastici
autem, 265.
- Clericatus, Vide verb. Exceptio.
- Clerici, Ecclesiasticæque persona, si secundum
habeant à Rege, illius iurisdictioni sub-
sunt. Rit. 399. n. 5. 381.
- Clericorum appellatione qui veniant, & an
comprehendantur Monachi, & Canonici
regulares, d. Rit. n. 7. 382.
- Clericus, qui ob non incessionem cum habitis
amisit fori privilegium. an perdat cate-
ra clericalia privilegia, & prerogatiuas?
d. Rit. n. 12. 384.
- Clericus non seruans requisita S. C. T. non
est obnoxius Consuetudini, Et si Testa-
tor, n. 13. eod.
- Clericus non incedens in habitu, an amit-
tat privilegium Canonis, si quis suaden-
te diabolo, n. 14. eod.
- Annè amittat privilegium exemptionis à
gabelis, & alijs impositionibus? n. 15. eod.
- Iurisdicchio in Clericis non pendet ab ipso-
rum facto, sed à caractere, qui est inde-
lebilis, n. 16. eod.
- Clericalis character addo est indelebilis,
quòd Clericus potest reassumere habitum
propria auctoritate absque Episcopi li-
centia, n. 17. eod.
- Clericus non incedens in habitu gaudet be-
neficio Cap. Odoardus, ac fori electio-
ne, n. 18. d. fol. 384.
- Clericale Beneficium amittitur ex collatio-
ne

I N D E X.

ne in alterius personam, & taciturnitate, d. Rit. 299. n. 19. 385.

Clericus, qui per multos annos dimisit habitum, ac tonsuram, exercens officium Regiū, fori privilegium amittit, n. 23. eod.

Clericus non gaudens privilegio fori, subiacet Statutis laicorum, & Patrijs, ibid. & n. 26. in fin. 387.

Clericus omnia Concilij requisita negligens, & qui se tanquā laicus geris, omnibus clericalibus privilegijs eximitur, n. 25. 386. Refellitur R. de Marinis, n. 26. eod.

Clericus filius fam. non observans S. C. T. requisita, an spoliatur potestate disponendi de bonis profectiis? d. R. n. 28. 387.

Clerici coniugati Vxor an gaudeat privilegio fori. Rit. 301. n. 6. post medium. 407.

Clericus gaudet privilegio fori respectu omnium eius bonorum, n. 8. in fine, fol. eod. & n. 9. 408.

Clericus effectus lise pendente an formam declinare valeat? remissio, d. Rit. n. 52. col. 2. 419.

Clericus beneficiatus efficitur Civis loci, in quo beneficium possidet, & recipere valet ordines ab Episcopo illius loci, n. 85. eod.

Clericus potest vendere fructus ex proprijs Territorijs recollectos. Rit. 308. n. 194. 534.

Clericus presentatus à Patrono laico, interveniente Ordinarij confirmatione, ab illo institutus censetur, nec poterit amplius à laico mutari. d. Rit. n. 29. 559.

Clerici filij fam. privilegium in acquirendo bona tempore clericatus, in quo constitut, n. 30. eod.

Clericus filius fam. abiectis clericatus insignibus, disponere potest de bonis tempore clericatus acquisitis, d. Rit. n. 32. 388.

Quid ubi clericale privilegium nō constitit in acquirendis bonis antiquis, tanquā nonis? n. 33. eod.

Clericale Beneficium non inducit impedimentum ad contrahendum matrimonium, at nuptijs contractis, amittitur, d. Rit. n. 43. 391.

Clericus laicus effectus amittit omnia privilegia, & eximitur à Bulla B. Pij V. d. Rit. n. 40. 392.

Clerici dispositio in clericali statu acta, alijs nulla reconualecit, si ille suum clausuris diem laicus, d. Rit. n. 50. 393.

Collegium.

Collegium artis succedis mortuo artifice, absque successoribus, in bonis existentibus in loco mortis, idemque in Collegio Consiliariorum Principis. Rit. 286. n. 18. 84.

Almam Collegium Doctorum habet iurisdictionem limitatam in Senatores. Rit. 295. n. 224. in medio, fol. 342.

Collegium consummax num audiat non resectis expensis? Rit. 298. n. 6. 376.

Compromissum.

Compromissum facti, & iuris, quid sit? Rit. 288. n. 154. 230.

Compromissum licet petendum sit ante terminum, petitis tamen admittitur post illius dationem. Rit. 295. n. 139. 321.

Partes an cogi valeant ad compromittendam à S. C. Rit. 288. n. 154. 230.

Conductor

Antiquior an praeferatur novo? Rit. 288. n. 143. 225.

Ei quid in gabellis? ibid.

Consiliarius

Decanus decoratur eodem titulo, quo, & Praef. S. R. C. in illius absentia, vel infirmitate. Rit. 278. n. 15. 21.

Consiliarij habent titulum Magnifici, quando eis à Praefide causa committuntur. Rit. 288. n. 31. in medio, 184.

Consiliarij in omnibus consensibus procedunt Praefidentes Regia Camera Summaria, licet tempore adepti possessionis priores. d. Rit. n. 34. 185.

Secus verò quando Consiliarij essent adiecti in Regia Camera, & vna illic conveniant, ibid.

Consiliarius Reg. Cappellani Maioris affessor Iuncta Iurisdictionis interveniens, an precedat in sedendo, & in suffragium praestando, Praefidentem Decanum? d. Rit. n. 37. 38. 186.

Consiliarius creatus Praefidens Regia Camera occupat locum ex die, quā Consiliarius electus fuit praecedens omnes alios Praefidentes post ipsum creatos, d. R. n. 44. 188.

Consiliarius Regens renunciatus, si accedat ad S. C. licentiam petendo, quem locum obtineat? n. 50. ibid.

Consiliarius Decanus tradit possessionem Regenti M. G. V. d. Rit. n. 54. 191.

Suspiciones Consiliariorum, qui assistant.

I N D E X.

in M.C.V. expeditur in S.C. ibid.
Consiliarij qualiter praestent suffragia, cum agitur de danda venia M.C. pro capienda informatione, d. Rit. n. 59. 193.
Consiliarius Aula Praefectus M.C. V. qualiter se gerere debeat, cum manet visitantur, qui die, vel nocte antecedenti detrusi fuerint in vincula, insu Regentis ipsius M. Cod. Rit. n. 79. 199.
Consiliarius quilibet inhere valet (retamen exposcente) ut capiantur in Aula Vicaria Scriba fideles, vel alius, nulla data ab executoribus notitia illius Regentis, d. Rit. n. 82. 200.
Consiliarij in decretis domi factis non valent addere: Ex causis, &c. d. Rit. nn. 87. 203.
Consiliariorum atas, & requista, quanta exquirantur? d. Rit. n. 90. & 92. 204.
Consiliariorum numerum integrum aduise censendum est, cum aliquo in actu Praesidem, & Consiliarios interuenire, affirmatur, d. Rit. n. 92. 307.
Regis Consiliarios, vel Praesidem R. C. referens in Collaterali Consilio, ipsemet scribit votum in processu, d. Rit. n. 243. 347.
Regij Consiliarij, num comprehendantur sub Statutis mercaturarum Officialibus prohibentibus? d. Rit. 308. n. 187. 533.
Acta facta coram Consiliarij: non appareate causa delegatione, an sint valida? n. 188. eod.
Regij Consiliarij sunt Iudices ordinarij, & ante commissionem causarum habent ordinariam iurisdictionem, & ex commissione executionem illis iurisdictionis tribuitur in illa causa, d. Rit. n. 192. 534.
Sententia ab alio Consiliario prolata, cui causa commissa non est, an nullitati subiaceat ibid. Videndus Montan. de regulib. in praed. n. 55. pag. 48.

Consultor

Cappellani Maioris habere debet omnia privilegia, qua ipsi Cappellano Maiori elargita sunt. Rit. 295. n. 186. 332.
Consultor Cappellani Maioris alter Maximus Sacellanus est, & olim vocabatur Particeps, d. Rit. n. 189. 333.
Ad Officium Consultoris Cappellani Maioris assumendi sunt Viri dotibus egregij, ac insigni eruditione, & prudentia

Tom. IV.

pollentes secundum mentem Inuictissimi Philippi II. n. 190. eod.
Consultor Cappellani Maioris censetur ad Vicarij dignitatem enectus, nu. 191. eod.
Consultor Cappellani Maioris non tantum est Index: sed etiam Socius, ac penz illius Collega dicitur, d. Rit. n. 193. 334.
Consultor Regij Cappellani Maioris cum refert in Regio Collaterali Consilio, an praestet suffragium? d. Rit. nu. 235. 238. ex fol. 344.

Constitutio.

Regis Gulielmi commendatur, illiusque pietas erga defunctos sine haerde, ac ab intestato, extollitur. Rit. 288. nn. 175. circa finem, 237.
Ex Constit. Ut de successionibus, fuit introductum in Regno Sicilia lus francorum, & cum vocetur lus primogenitura? ac quare vocetur lus francorum. Rit. 292. n. 5. 258.
Constit. Regn. Exceptionem filiationis, atque distinctio inter Agentem nomine proprio, & alieno, memoratur. Rit. 294. n. 15. 273.
Constit. Regn. Sancimus, de matrim. publ. contrah. non firm. recensetur. Rit. 299. n. 52. cum sequenti, fol. 393. & an sit in usu, n. 58. 294.

Creditor.

Creditor solammodo valet praesentare instrumentum via Ritus, si fuerit confectum de facie ad faciem; & eius etiam heredibus conceditur. Rit. 286. nu. 1. 77.
Creditor, cui nomen debitoris fuit adiudicatum, non valet absque principali instrumentum liquidare, d. Rit. n. 2. fol. 78. col. 1. in fine.
Creditoris haeres non tenetur, antequam instrumentum liquidetur, praambulum debitori notificare; sed sat est, quod de illo fiat mentio in citatione, d. Rit. n. 8. 81.
Creditoribus etiam inuitis debitori pignorum adinicationem iura concesserunt. Rit. 287. n. 6. in medio, fol. 106.
Creditores non valent repellere eum, qui bonis cessit, bona sua petentem, nec iure dominij, nec longi temporis praescriptione. Immo nec eis licet propria auctoritate illius bona diuidere, d. Rit. nu. 30. col. 2. 116.
Creditoribus dissentientibus in conceden-

Rrrr 2 do

I N D E X.

- do debitori, vel miserabile cessionis auxilium, vel quinquennalem dilationem, maior pars illorum habita ratione ad credita pravalet, in pari autem numero humanior praefertur inducias concedens, d. Rit. n. 31. in fine, 117.*
- Creditoris est probare debitorem dolose, aut culpa decexisse, d. Rit. n. 56. 126.*
- Creditoribus urgentibus, nūm debeantur alimenta. Fendatario ex feudo, uti sua culpa ad inopiam redacto? remissive, Rit. 287. n. 56. circa fin. 126.*
- Creditor potest obstringi ab eius Debitore inopia laborante, ac vinculis mancipato, ad sumministranda alimenta. alioquin ex carceribus dimittitur, d. Rit. n. 60. 127.*
- Creditor detinens mulierem carceratam non habentem ultra dotem, illam alere tenetur, d. n. 60. col. 2. vers. 12. 127.*
- Creditor sumministrare nolente alimenta debitori pauperi vinculis mancipato, an ille ad Iudice possit dimitti? d. Rit. 278. n. 63. 128.*
- Creditor non valet iterum carcerari facere suum Debitorem semel excarceratum ob denegatam alimentorum praestationem; etiamsi se paratum offerat ad illum in vinculis alendum, d. Rit. n. 64. fol. 128. & n. 100. fol. 143.*
- Creditor assentiente, potest Debitor carceratus in M. C. ad alium carcerem transferri; at si Creditor iterum illum traduci in M. C. voluerit, non auditur, d. nu. in fine.*
- Creditor agens adversus inopem, non debitum, sed debitorem persequitur. & potius se hostem, quam creditorem offendit, Rit. 287. n. 67. 129.*
- Creditor in pecunia cogitur recipere bona debitoris in solutum non reperso iusto emptore, n. 68. ibid. & n. 75. circa finem, fol. 133.*
- Verum habes electionem, ibid. fol. 130. in princip.*
- Creditor quando recipit in solutum bona oblata ab herede cum beneficio legis, & innentarij, nūm deducat sextam, si illis licitatis praetia oblatione emerit? adducitur contentio extans inter Episcop. D. Hieronymum Borgiam, & Consiliariū D. Blasium Altimare. Rit. 287. n. 72. 131.*
- Creditor obtinens adjudicationem bonorum in iudicio assentientia, non deducit sextam partem pretij, ibid.*
- Creditor iniunctis recipiens bona in solutum pro pecunia, nūm detrahat sextam? d. nu. 72. col. 2. in fine, fol. 131.*
- Creditoris nō, an debitoris respiciat favorem, ordo impartitus per Text. in lā D. i. no Pio, §. in venditione, ff. de iudic. Rit. 287. n. 75. 76. 133.*
- Creditores debent in maiori parte concurrere ad concedendam dilationem debitori, d. Rit. n. 92. fol. 141. aut saltem dimidia sufficit, n. 95. col. 2. in princip. fol. 142.*
- Creditorum confessio non sat est ad concedendam dilationem debitori, sed debet constare de veritate, ac realitate creditum. Rit. 287. n. 94. fol. 142.*
- Creditor asserens se talem, cum non sit, aut habuerit promissionem resolutionis, & assentiatur ad dilationem debitori concedendam ad hoc, ut alij concurrant, graviter punitur, ibid.*
- Creditor prae textu alterius contractus, vel repromissionis, exigere non valet durante dilatione quinquennali, ibid.*
- Creditoribus ad Iudice mandatur, quod praesent in amentum super vera, & realitate eorum creditum, ad remouendam fraudem in perniciem aliorum creditorum in dilatione debitori concedenda, d. n. 94. in fine, ibid.*
- Creditorum maior pars concurrens ad dilationem debitori concedendam, intelligitur pro quantitate debiti, non pro numero illorum, Rit. 287. n. 95. 142.*
- Creditoribus ad dilationem debitori concedendam concurrentes etiam si sint chirographarij, vincunt hypothecarios recusantes, quamvis inter assentientes ad sint creditores consanguinei, ibid.*
- Creditoribus consanguinei dilationi assentientes regulariter in dubio non admittuntur, ob praesumptam fraudem, & collusionem, n. 96. in medio, ibid.*
- Maior Creditorum pars, ut minori praeindicta ad concedendam debitori dilationem, sat est, ut albarum subscribant. Rit. 287. n. 97. 143.*
- Creditoribus certantes, quid faciendum sit super bonis debitoris a solutione cessantis cogere valent Creditores minoris parietis, non solum ad dilationi assentiendum, verum*

I N D E X.

ram etiam ad remissionem partis debiti consentiendum, Rit. 287. n. 104. 144.
Creditorum pars debet esse fortuna in remittendo debitori partem debiti, d. n. in fine, fol. 145.

Creditorum maioris summa si dilationem quinquennalem concesserint, ac petierint condemnari remittentes ad concurrendum, atque isti servatis servandis ab impetita dilatione fuerint absoluti, illi Creditores maioris summa ante quinquennium non possunt debitorem convenire, nu. 105. d. fol. 145.

Creditorum, qui dilationem debitori concesserant, tanquam priores in tempore possunt satisfieri super pretio bonorum ipsius debitoris venditorum urgentibus alijs Creditoribus noviter acquisitis, Rit. 287. n. 108. 146.

Contra Creditores ex causa depositi, num opponi possit exceptio dilationis quinquennalis? n. 110. 147.

Creditorum ex causa dotis, num comprehendatur sub dilatione quinquennali? d. Rit. n. 111. 148.

Es quid in Creditore ex causa venditionis rerum ad Annonam pertinentium, d. Rit. n. 117. 150.

Creditorum statim mortuo debitore possunt cogere illius heredes, licet non sit elapsum totum tempus dilationis defuncto concessa, d. Rit. n. 126. 154.

Creditorum reluctantes, sicuti observare tenentur dilationem à maiori parte debitori elargitam, ita pariter obstringuntur servare fideiussoribus, Rit. 287. n. 129. in medio, 156.

Creditoris est electio, quem conreorum insolidum obligatorum convenire velit, n. 131. circa finem, ibid.

Creditore etiam non urgente, debitor tenetur ad interesse à die, quo effluxit terminus solutionis, & ita in praxi servatur, Rit. 287. n. 139. 160.

Creditorum debent petere satisfactionem ab eorum debitore inducias petente, d. Rit. n. 142. 161.

Creditor habens specialem, & generalem hypothecam, an obstringatur dispositione Text. in l. 2. Cod. de pignorib. & quid per clausulam, quod generalis hypotheca specialis non deroget, nec è con-

trà? Rit. 288. à n. 124. omni segg. fol. 220.
Creditor, qui post specialem hypothecam, generalem obtinuit, quia iussa videtur conditionalis. & in subsidium, debet prius excutere bona specialiter obligata, d. Rit. n. 129. 222.

Creditori priori auferitur arbitrium à iure concessum, per dispositionem Text. in l. 2. Cod. de pignoribus, d. Rit. n. 132. 223.

Creditor virtute constituti agere potest ad bona obligata, nulla facta prius excusatione, Rit. 288. n. 135. 224.

Creditor num possit dari Curator hereditarii iacenti? d. Rit. 291. n. 26. 255.

Creditor cogitur partem debiti confessatam recipere, & quare? d. Rit. 296. n. 33. 355.

Creditor obienta sententia non valet agere vigore contractus, sed solum viri, ut sententia. Rit. 297. nu. 62. col. 2. in medio, fol. 273. Creditore absoluto, videtur debitor virtualiter condemnatus, ibid.

Creditoris haeres an possit liquidare instrumentum, quando Creditor in contractum pro se, & heredibus non est stipulatus, & promissio solutionis ne quidem Creditori, cuiusque heredibus facta est? d. Rit. 302. n. 33. fol. 441.

Creditoris haeres non potest accusare de perjurio commissio in personam testatoris, si ipsi haeres non est iuratum solui, d. Rit. n. 34. 442.

Creditore nominato in contractum, an, & quando censetur nominatus eius haeres, n. 37. eod.

Creditoris haeres non nominatus in instrumento poterit interrogari vigore instrumenti presentati per Creditorem, Rit. 302. n. 39. 443.

Pro Creditoris herede ex presumptione iuris stipulatum non intelligitur ex stylo Notariorum, quando agitur de liquidatione instrumenti, d. Rit. n. 40. 443.

Creditor propter pactum executivum potest propria autoritate possessionem ingredi, vel à Iudice in illam mitti absque ulla iudiciali figura, d. Rit. nu. 75. col. 1. 452.

Creditor num valeat exercere pactum ingrediendi propria autoritate contra debitorem, eiusque heredem, petendo familia associationem, absque partis citatione? d. Rit. n. 89. 455.

Crt-

I N D E X.

Creditor vocans aliquem in Iudicio, qui re vera non est debitor, ei iniuriam facit.
Rit. 311. n. 160. 633.

Crimen

Barattaria, furti, corruptela, extorsionis, & officii, ut Officialis conveniri, & remoncri possit, etiam durante officio. Rit. 295. n. 132. 319.

Crimen barattarie, extorsionis, & concussionis quodnam sit? d. n. in fine, fol. cod.

Crimen extorsionis, quamvis penitentiam non admittat, si tamen penitentia addatur restitutio, re integra, purgatur, nu. 133. eod.

An idem sit in crimine barattaria, & ceteris atrocioribus, ibid.

Verum ex his remanent indicia quoad casus similes, ibid.

Crimen concussionis committitur quando Officialis ultra debitum, metum, vel vi iurisdictionis aliquid exigit, d. Rit. nu. 153. 324.

Immo sola Officii auctoritas in indebitis exactionibus concussionem inducit, quamvis nullus incussus fuerit metus, ibid.

Crimen extorsionis Officialis committere dicitur, quod ultra ei debitum aliquod accipit, etiam a sponte dantibus, n. 154. eod.

Crimen concussionis per Officialem committitur, si subito dixerit: carcerabo te, si non dederis mihi pecuniam. Rit. 295. n. 159. 325.

In Crimine lenocinii solum M. C. in Regno est Iudex competens. Rit. 304. n. 51. 483.

Crimen barattaria num probetur per libros Bancheiorum, aut Communitatum? Rit. 308. n. 134. 544.

Crimen barattaria unius anni spatio praescribitur, d. Rit. n. 300. 561.

Crimen adulterij est detestabile, & gravissimum. Rit. 311. n. 38. 593.

Crimen laesa Maiestatis an incurrat non subditus, vel non reuelans coniurationem? remissum, d. Rit. n. 50. 596.

Crimen laesa Maiestatis est facinus omnium terribilissimum, & nulli sceleri secundum, ac quàm seditiosissimum sit? demonstratur, n. 52. fol. eod. & n. 63. in fine, fol. 602.

Confessio Socij criminis, quando faciat indicium ad inquirendum. n. 67. eod.

In Crimine laesa Maiestatis periturnus non probat, d. Rit. n. 69. 604.

In Crimine laesa Maiestatis admittitur testimonium, aliis inhabilium. Rit. 311. n. 76. in fine, 606.

Crimen laesa Maiestatis non minus quingis testibus probatur, qui debent esse summi, atque integra opinionis, n. 77. eod.

In Crimine laesa Maiestatis debet esse davior, & certior probatio, n. 78. eod.

In ordinem criminis laesa Maiestatis admittuntur quoad inquirendum testes, qui in ceteris criminibus repellantur, secus verò ad penam inferendam, & ad probandum indicia, & adminicula testes omni exceptione maiores requiruntur, Rit. 311. n. 79. 607.

In Crimine laesa Maiestatis nedum ab accusando, sed etiam a testificando repelluntur inimici, d. Rit. n. 85. 609.

Criminis laesa Maiestatis suspicio diluitur in eo, qui potius fugere, & non fugit? d. Rit. n. 104. col. 1. 616.

Criminis laesa Maiestatis notam simplex captura inferit, n. 107. eod.

Crimen laesa Maiestatis per passat offendens Consiliarium, etiam si privato odio, & non iniuria officij, d. Rit. nu. 123. 620. Videndus Montan. de regal. verb. bona commit. §. 3.

Crimen laesa Maiestatis incurrit facientes famulos libellos, ibid.

Crimen in primo capite legis Iulia Maiestatis committit, scribens aliquid falsum, sciens in libris Reipublica, vel Principis, d. Rit. n. 152. 630.

Curator

Curator valet blandis verbis minorem provocare ad sibi relinquendum, cessante tamen dolo, aut fraude. Rit. 286. n. 19. in fine, fol. 86.

Curator suspectus ex officio potest a S. Crepell. Rit. 288. n. 162. 233.

Curator bonis datur, etiam parte non petente, & datus renovari potest, iuxta causam intervenientem, alinque substitui, ibid.

Curatori facta an possit facultas impartiri disponendi decimam dotis favore pia causae nu. 163. ibid. & n. 166. fol. 234.

Curator factus datur, ut quod illi, si mentis esset compos: liceret, huic interdici non possit, n. 164. ibid.

Curator dare potest decimam dotis ei, qui factus infernus, n. 165. ibid.

Dam.

I N D E X.

Damaatus.

Damaatus nūm sit audiendus, si dicat, se habere quod Principi referat? Rit. 912. n. 57. fol. 600. eiusque delatio suspensa est, n. 58. & 59. fol. 600.

Datio in solutum.

Vide verb. Creditor.

Debitor.

Debitor bene soluit alicui portanti aliquod signum creditoris. Rit. 277. n. 12. vers. 37. col. 2. fol. 7.

Debitorum deploratur conditio aliorum fortunae dissipantes. Rit. 287. n. 2. 105.

Debitor saepe numero in inopiam vergit, non cernit culpa, sed casu quodam, cuius imperio opulentia subiacet, d. Rit. n. 5. 106.

Debitor cedens bonis, vide Cessio bonorum, ubi multa de cessione bonorum.

Debitor gaudere etiam valet beneficio moratoria; & illa vel est gratiosa, vel iustitia; gratiosa verò à Principe tantum concedi potest. Rit. 287. n. 78. 134.

Debitor durante tempore moratoria convenire non valet suos debitorum, d. Rit. n. 90. fol. 140.

Debitor habens privilegium, nō conveniatur nisi in quantum facere potest, an beneficio quinquennalis dilationis gaudeat, d. Rit. n. 98. 143.

Debitor etiam in carceribus existens frui potest beneficio dilationis quinquennalis, ut illius vigore dimitti valeat. Rit. 287. n. 100. fol. 143.

Debitor liberanti obstringitur integrè solvere omne debitum, licet debitor praedictus deinde apprehensus in carcerem detruderetur, ibid.

Debitor septuagenarius nūm valeat carcerari? & an domi, dummodo in ea aetate non contrahat? n. 109. ibid.

Debitor Regis, Ecclesiae, Minorum, ex causa venditionis bonorum comestibilium, seminis, locationis, & conditionis, ac alimentorum, laborumque personalium, moratoria beneficio gaudere non potest, Rit. 287. n. 116. 150.

An ex causacantels bonorū annona. n. 117.

Debitor, ut petiri valeat beneficio cassionis bonorum quod ad debita infra annum contracta, sua interest, probare, nullam adfuisse in decoctione fraudem, sed solum

casu, fortunaeque ictibus decoxisse, Rit. 287. n. 125. 154.

Debitor, qui dilationem quinquennalem obtinuit, si infra illius tempus decedat, haeres ipsius pro residuo temporis gaudere non valet beneficio illius dilationis, sed statim compelli potest à Creditoribus, n. 126. ibid.

Debitor durante dilatione quinquennali an possit alienare bona, quae habet? & nūm tertij possessores, qui possident, tui remaneant? d. Rit. n. 127. in medio, fol. 155.

Debitor ex lapsu diei in mora constituitur, & fortius est dies ad constituendum in mora, quàm interpellatio, Rit. 287. n. 138. col. 2. in medio, fol. 159.

Debitor statuto tempore non solvens, ad interesse tenetur, etiam si tempore elapsò, Creditor non urgeat, d. Rit. n. 139. 160.

De dilatione quinquennali plura, vide verb. Creditor.

Debitoris bonis haud discussis, conceditur in Regno assistentia contra tertium possessorem, etiam non existentem clausula constituti, & praeary. R. 288. n. 126. 221.

Debitor conventus plus debito tenetur offerre, & sateri partem veri debiti, ad purgandam moram. Rit. 297. n. 12. 364.

Debitor an possit purgare moram in causa liquidationis instrumenti? assertor decisio. Rit. 302. n. 12. & 13. 434.

Debitor citatus super tenore instrumenti in alio fore, quàm in illo destinata solutionis, vel contrahens, non debet pati ad liquidationem procedi, sed debet saltem tali quali documento ostendere pecuniam paratā in loco destinato. d. Rit. n. 31. 440.

Debitor morosus census non solum tenetur solvere census decursos, verum etiam expensas litis, & quare? d. Rit. n. 50. circa fin. fol. 446.

Debitor, qui certa loco se soluturum obligavit, si solutioni satis non fecerit, conveniri potest in quocumque alio loco idoneo. Rit. 302. n. 81. fol. 453.

Debitor vassallus solutus ad solvendum in loco destinata solutionis remitti non potest, n. 82. fol. 600.

Debitor, qui retinet, & non solvunt debitum Creditori in termino, ei iniuriam ciunt. Rit. 311. n. 160. 633.

De-

I N D E X.

Decisio.

- Seraphini 840. adducitur & perpenditur. Rit. 277. n. 31. 13.
- Castilli 59. explicatur, d. Rit. n. 23. fol. 11. & n. 25. 12.
- Mastrilli 132. explanatur, ibid. n. 23.
- Decisionibus Capycij Latri 7. & 140. et curritur, d. Rit. n. 19. 10.
- Decisio debet decerni à simili in casibus à lege non provisus. Rit. 278. n. 14. vers. 8. col. 2. 21.
- Decisio 443. de Franch. dispungitur. Rit. 279. n. 25. 29.
- Decisio 86. Grammatici expenditur. Rit. 282. n. 3. 52.
- Decisio S. C. per modum legis condenda, debet fieri à toto S. C. iunctis quatuor Antis, & tunc illa dirigitur articulo duntaxat, non causæ peculiari. Rit. 286. n. 20. col. 2. vers. 14. 86.
- Decisiones S. R. C. veneratur totus Terrarum Orbis. Rit. 288. n. 89. 104.
- Decisiones S. C. in causis dubijs succedunt loco Imperialis interpretationis, ibid.
- Decisiones S. C. inter casus fortuitos recensenda, haud sunt, ibid.
- Decretatio,
- Circà usum debet fieri instante parte, & non Iudicis officio, & praxis indicatur, & quomodo concipienda. Rit. 281. n. 29. 46.
- Declaratione circà usum Testium facta, an debeat punirentia? quidue in illa, quæ Testes habentur pro repetitis? vel lato decreto, quid apoca habeatur pro recognita? & scitum offertur, n. 37. ibid.
- Declaratione circà usum facta presentans scripturæ si, & in quantum, penam non evitat, d. Rit. n. 40. 51.
- Declarationes Sacra Congregationis non faciunt ius in Orbe, si à Summo Antistite non sunt approbata, ac confirmata. Rit. 299. n. 25. in fine, fol. 386.
- Decoctor, Decoctio.
- Decoctor dicitur fraudator, & illi, quamvis in indicio solenniter examinato, non creditur. Rit. 287. n. 42. in medio, fol. 121.
- Est beneficium cessuonis bonorum priuatur, nullaque est concedenda dilatio, quando dolo, aut fraude decoxerit, nu. 43. ibid.
- Decoctio, necessariò fraudum, dolumque requirit ad inducendam penam contra decoctores, d. Rit. nu. 48. fol. 123. Quia pena

decoctores puniendi, n. 49. 50. & 52.

Decretum, Decretatio.

- A' Decreto, quo debitor ad bonorum cessuonem admittitur, non datur appellatio suspensiva, Rit. 277. n. 22. 112.
- In Decretis cessuonis bonorum addi solet clausula, dummodò debita non sint infra annum contracta, d. Rit. nu. 39. 120.
- Decretum Pro-Regis, ac Visitatoris infus emanatum in anno 1630. quòd Advocatus Civitatis calumnia Sacramentum subire tenerentur, & deinde suspensio, memoratur. Rit. 288. n. 22. 180.
- A' decreto lato à S. C. excusis, & c. non admittitur reclamatio, sed restitutio in integrum, d. Rit. n. 88. 203.
- Decretatio Domini Præfidis S. C. habito colloquio verbum faciat, quando locum habeat? & an procedat, quando Reo superest remedium nullitatis, d. Rit. nu. 97. fol. 207. 208.
- Decretum suspensionis, ut legitimo iure procedat, requiritur, ut iudicium intenteatur per Fiscum ante dationem terminis. Rit. 295. n. 138. 321.
- Pro decreto, licet continente plura capita, vel plures personas, unicum distictum Affixus exigere tenetur. Rit. 295. nu. 155. col. 1. in princ. fol. 325.
- Decretum mandans, esse deferendum restitutioni in integrum, quid importet? Rit. 297. n. 62. 373.
- Adversus decretum, quo fuit delatum restitutioni in integrum, & adversus aliud mandans, nullitates obstat, conceditur parti reclamatio, d. nu. 62. vers. verum tamen, fol. 374.
- Et an isthac, reclamatio debeat incidenter proponi coram eodem Commissario, vel principaliter committi alteri ex Dominis Consiliarijs? ibid.
- Decretum latum in beneficium illius, cui nulla de iure competis actio, nullum est. Rit. 302. n. 8. in fine, fol. 433.
- Decretum Preambuli, vide Preambulum.
- Decuriones, vide Electi.
- Delator, Delatio,
- Nulla fides libellis adhibetur contra Officialem, nisi fuerint à Delatore subscriptis. Rit. 308. n. 312. 564.
- Delatores huiusmodi Caco comparantur. n. 313. fol. eod.

De.

I N D E X.

- Delatoribus quare aures debeant Principes occludere?* Rit. 308. n. 320. 567.
- Delatores sunt hominum pessimum genus, & publico exitio digni, & alia, d. Rit. n. 61. 601.*
- Delator perinrio obnoxius est infamis.* Rit. 308. n. 69. 604.
- Delatio iurata non potest dici partim vera, partim falsa, d. n. 69. in fine. fol. cod.*
- Delatori quicquam temerè non est credendum, sed sedulo pendenda res est, antequàm delationi fides praestetur, d. Rit. n. 92. 611.*
- Delictum, Delinquens.**
- Delictum falsitatis multa specialia habet, Rit. 281. n. 13. 44.*
- Delictorum prinatorum natura ea est, ut offensus tantummodo agat.* Rit. 286. n. 2. col. 2. vers. 20. fol. 78.
- Delinquentium fuga quam probationem faciat? traditur cautela ad adiuvandam amicum, contra quem est indicium fuga.* Rit. 295. n. 45. in med. fol. 295.
- Delictum in officio commissum dicitur, quando favore, prae-textu, contemplatione, vel colore officij, quis delinquit.* Rit. 295. n. 143. 322.
- Delicta multiplicata, licet singula seorsum capitalia non fuerint; capitis tamen indicio plectenda sunt.* Rit. 295. n. 146. in med. 323.
- Delicta in officijs per Officiales patrata probari possunt coniecturis, & praesumptionibus, n. 148. in fine, fol. cod.*
- Delicta, de quibus, quis suis delatus, licet absolutus, arguent malam famam, & opinionem.* Rit. 295. n. 162. 325.
- Præcipue si delatus fuerit aggratiatus, cum remaneat in corde consuetudo committendi fraudem, ibid.*
- Delinquentes mulctare, & institiam facere contra criminosos, inter elemosynarum genera connumeratur, d. Rit. n. 177. 329.*
- Delinquentes in officio iuris ratio possulat, ut ab officij Indice cognoscatur, etiam si sit Neapolitanus.* Rit. 301. n. 44. in med. fol. 417.
- Delictum perinrij gravius ipso homicidio plectitur à Divino iure exitio. ab humano dedecore.* Rit. 302. n. 4. 432.
- Concessa cognitione delictorum laesa Maiestatibus, non venit illud in primo capite,*
- d. Rit. n. 63. 449.*
- Delictum ab Officiali commissum tunc est materia Visitationis, cum commissum est in officio, non verò extrà.* Rit. 308. n. 175. & 176. 531.
- Delictum paratum in officio, quando dici possit? Rit. 308. n. 177. 531.*
- Delictum in dubio non dicitur in officio paratum, ut in ambiguis maior delictum excludatur, n. 178. cod.*
- Delictum atrocius redditur à Magistratus religione, proinde graviori pena plectendum.* Rit. 308. n. 178. 531.
- Ad probanda delicta Magistratum quam probationes requirantur? d. Rit. n. 210. 537.*
- Delictorum licet laenium, atque iuveniliu reiterationo, operatur ut possit pena capitis infligi.* Rit. 311. n. 124. col. 2. 621.
- Delinquens provocatus mitius punitur, ex regula, quod ignoscendum sit ei, qui provocatus delinquit, d. Rit. n. 138. 624.*
- Delinquens iratus, vel aliquo dolore correptus, non dicitur comitij causa scisefse, & mitius punitur.* Rit. 311. n. 140. col. 1. in med. fol. 626.
- Delinquens cum bellico tormento tripalmarum, an adhuc, ut pena capitis plecti possit, requiratur, quod data opera id fiat, expenditur Pragm. 3. de ictu scoppiæ.* Rit. 311. n. 149. 629.
- Delictum ex qualitate loci gravius redditur, d. Rit. n. 209. 646.*
- Deemon.**
- Demones, ac venefici nequaquam possunt lus dicenti nocere, quia de re superstitiosa existimatur cautio Indicibus data in examinandis veneficis.* Rit. 295. n. 56. 299.
- Et incarcerati venefici enadere non possunt, ibid.*
- Denunciatio.**
- Denunciationes in matrimonio, accedente iusta causa, possunt ab Episcopo remitti.* Rit. 299. n. 58. 394.
- Praesumuntur facta, & si in libro non reperiantur, ibid.*
- Denunciatio, qua de lure non erat admit-tenda, si de facto admissa fuerit, nullam facit indicium.* Rit. 311. n. 61. 601.
- Deponens, Deposito.**
- Deposito principalis an, & quando sit concedendum causa repulsa? Rit. 285. n. 11. 75.*
- S f f f Depo.

Decisio.

- Seraphini 840. adducitur. & perpenditur. Rit. 277. n. 31. 13.
- Castilli 59. explicatur. d. Rit. n. 23. fol. 11. & n. 35. 12.
- Mastrilli 132. explanatur. ibid. n. 23.
- Decisionibus Capycij Latrì 7. & 140. occurritur. d. Rit. n. 19. 10.
- Decisio debet decerni à simili in casibus à lege non prouisi. Rit. 278. n. 14. vers. 8. col. 2. 21.
- Decisio 443. de Franch. diffungitur. Rit. 279. n. 25. 29.
- Decisio 86. Grammatici expenditur. Rit. 282. n. 3. 52.
- Decisio S. C. per modum legis condenda, debet fieri à toto S. C. in illis quatuor Anis, & tunc illa dirigitur articulo dumtaxat, non causâ peculiari. Rit. 286. n. 20. col. 2. vers. 14. 86.
- Decisiones S. R. C. veneratur totus Terrarum Orbis. Rit. 288. n. 89. 204.
- Decisiones S. C. in causis dubijs succedunt loco Imperialis interpretationis, ibid.
- Decisiones S. C. inter casus fortuitos recensenda, haud sunt, ibid.
- Declaratio,
- Circa usum debet fieri instante parte, & non Iudicis officio, & praxis indicatur, & quomodo concipiendâ Rit. 281. n. 29. 46.
- Declaratione circa usum Testium facta, augetur penitentia? quidne in illa, quae Testes habentur pro repetitis? vel lato decreto, quod apoca habeatur pro recognita? & scitum offertur, n. 37. ibid.
- Declaratione circa usum facta praesentans scripturas si, & in quantum panam non euitat, d. Rit. n. 40. 51.
- Declarationes Sacrae Congregationis non faciunt ius in Orbe, si à Summo Antistite non sunt approbate, ac confirmata. Rit. 299. n. 25. in fine, fol. 386.
- Decolator, Decolatio.
- Decolator dicitur fraudator, & illi, quamuis in iudicio solennitè examinatus, non creditur. Rit. 287. n. 42. in medio, fol. 121.
- Et beneficio cessionis bonorum priuatur, nullaque est concedenda dilatio, quando dolo, aut fraude decoxerit, nu. 43. ibid.
- Decolatio, necessariâ fraudum, dolumne requirit ad inducendam panam contrâ decoctores, d. Rit. nu. 48. fol. 123. Quia pena

decoctores puniendi, n. 49. 50. & 52.

Decretum, Decretatio.

- A' Decreto, quo debitor ad bonorum cessionem admittitur, non datur appellatio suspensiva, Rit. 277. n. 23. 112.
- In Decretis cessionis bonorum addi solet clausula, dammodò debita non sint infra annum contracta, d. Rit. nu. 39. 120.
- Decretum Pro-Regis, ac Visitatoris iussu emanatum in anno 1630. quod Advocati huius Ciuitatis calumnia Sacramentum subire tenerentur, & deinde suspense, memoratur. Rit. 288. n. 22. 180.
- A' decreto lato à S. C. ex causis, & c. non admittitur reclamatio, sed restitutio in integrum, d. Rit. n. 88. 203.
- Decretatio Domini Praefidis S. C. habito colloquio verbum faciat, quando locum habeat? & an procedat, quando Reo superest remedium nullitatum, d. Rit. nu. 97. fol. 207. 208.
- Decretum suspensionis ut legitime iure procedat, requiritur, ut iudicium intenteur per Fiscum ante dationem termini. Rit. 295. n. 128. 321.
- Præ decreto, licet continente plura capita, vel plures personas, vnicum dictum Affinarius exigere tentur. Rit. 295. nu. 135. col. 1. in princ. fol. 325.
- Decretum mandans, esse deferendum restitutioni in integrum, quid importet? Rit. 297. n. 62. 373.
- Aduersus decretum, quo fuit delatum restitutioni in integrum, & aduersus aliud mandans, nullitates obstat, conceditur parti reclamatio, d. nu. 62. vers. verum tamen, fol. 374.
- Et an isthac, reclamatio debeat incidentè proponi coram eodem Commissario, vel principalitè committi alteri ex Dominis Consiliariis? ibid.
- Decretum latum in beneficium illius, cui nulla de iure competis actio, nullum est. Rit. 302. n. 8. in fine, fol. 433.
- Decretum Praambuli, vide Praambulum.
- Decuriones, vide Electi.
- Delator, Delatio,
- Nulla fides libellis adhibetur contrâ Officialem, nisi fuerint à Delatore subscripti. Rit. 308. n. 312. 564.
- Delatores huiusmodi Caco comparantur. n. 313. fol. eod.

De.

I N D E X.

Delatoribus quare aures debeant Principes occidere? Rit. 308. n. 320. 567.

Delatores sunt hominum pessimum genus, & publico exitio digni, & alia. d. Rit. n. 62. 601.

Delator periturus obnoxius est infamis. Rit. 308. n. 69. 604.

Delatio iurata non potest dici partim vera, partim falsa. d. n. 69. in fine. fol. cod.

Delatori quicquam temere non est credendum, sed sedulo perpendenda res est, antequam delationi fides praeferatur. d. Rit. n. 92. 611.

Delictum, Delinquens.

Delictum falsitatis multa specialia habet. Rit. 281. n. 23. 44.

Delictorum primarium natura ea est, ut offensus tantummodo agat. Rit. 286. n. 2. col. 2. v. r. fol. 78.

Delinquentium fuga quam probationem faciat? traditur cautela ad adiungendum amicum, contra quem est iudicium fuga. Rit. 295. n. 45. in med. fol. 295.

Delictum in officio commissum dicitur, quando favore, prae-textu, contemplatione, vel colore officij, quis deliquit. Rit. 295. n. 143. 322.

Delicta multiplicata, licet singula scorum capitalia non fuerint, capitis tamen iudicio plectenda sunt. Rit. 295. n. 146. in med. 323.

Delicta in officijs per Officiales patrata probari possunt coniecturis, & praesumptionibus. n. 148. in fine, fol. cod.

Delicta, de quibus, quis fuit delatus, licet absolutus, angent malam famam, & opinionem. Rit. 295. n. 162. 325.

Præcipue si delatus fuerit aggratiatus, cum remaneat in corde consuetudo committendi fraudem, ibid.

Delinquentes multare, & insitiam facere contra criminosos, inter elemosynarum genera connumeratur. d. Rit. n. 177. 329.

Delinquent in officio, iuris ratio possulat, ut ab officij iudice cognoscatur, etiam si sit Neapolitanus. Rit. 301. n. 44. in med. fol. 47.

Delictum periturij gravius ipso homicidio plectitur à Divino lure exitio. ab humano dedecore. Rit. 302. n. 4. 432.

Concessa cognitione delictorum lasa Maiestatibus non veniunt illud in primo capite,

Tom. IV.

d. Rit. n. 63. 449.

Delictum ab Officiali commissum tunc est materia Visitationis, cum commissum est in officio, non vero extrà. Rit. 308. n. 175. & 176. 531.

Delictum patratum in officio, quando dici possit? Rit. 308. n. 177. 531.

Delictum in dubio non dicitur in officio patratum, ut in ambiguis minus delictum excludatur. n. 178. cod.

Delictum atrocius redditur à Magistratus religione, proinde graviore pena plectendum. Rit. 308. n. 178. 531.

Ad probanda delicta Magistratum quam probationes requirantur? d. Rit. n. 210. 537.

Delictorum licet laetium, atque iuvenilius recitatio, operatur ut possit pena capitij infligi. Rit. 311. n. 124. col. 2. 621.

Delinquens provocatus mitius punitur, ex regula, quod ignoscendum sit ei, qui provocatus delinquit. d. Rit. n. 138. 624.

Delinquens iratus, vel aliquo dolore correptus, non dicitur comici causa scis-se, & mitius punitur. Rit. 311. n. 140. col. 1. in med. fol. 626.

Delinquens cum bellico tormento tripalmarum, an adhuc, ut pena capitis plecti possit, requiratur, quid dato opera id fiat, expenditur Pragm. de ictu scoppiæ. Rit. 311. n. 149. 629.

Delictum ex qualitate loci gravius redditur, d. Rit. n. 209. 646.

Dæmon.

Dæmones, ac venefici nequaquam possunt lus dicenti nocere, quia de re superstitiosa existimatur cautio Iudicibus data in examinandis venefici. Rit. 195. n. 56. 299.

Et incarcerati venefici eadere non possunt, ibid.

Denunciatio.

Denunciationes in matrimonio, accedente iusta causa, possunt ab Episcopo remitti. Rit. 299. n. 58. 394.

Præsumuntur falsæ, & si in libro non reperiantur, ibid.

Denunciatio, qua de lure non erat admit-tenda, si de facto admissa fuerit, nullum facit iudicium. Rit. 311. n. 61. 601.

Deponens, Depositio.

Depositio principalis an, & quando sit concedenda in causa repulsæ? Rit. 285. n. 11. 75.

S f f f

Depo.

Decisio.

- Seraphini 840. adducitur. & perpenditur. Rit. 277. n. 31. 13.
- Castilli 59. explicatur, d. Rit. n. 23. fol. 11. & n. 25. 12.
- Mastrilli 132. explanatur, ibid. n. 23.
- Decisionibus Capycij Latini 7. & 140. occurrunt, d. Rit. n. 19. 10.
- Decisio debet decerni à simili in casibus à lege non prouisus. Rit. 278. n. 14. vers. 8. col. 2. 21.
- Decisio 443. de Franch. dispungitur. Rit. 279. n. 25. 29.
- Decisio 86. Grammatici expenditur. Rit. 282. n. 3. 57.
- Decisio S. C. per modum legis condenda, debet fieri à toto S. C. in illis quatuor Aulis, & in illa dirigatur articulo dumtaxat, non causâ peculiari. Rit. 286. n. 20. col. 2. vers. 14. 86.
- Decisiones S. R. C. veneratur totus Terrarum Orbis. Rit. 288. n. 89. 204.
- Decisiones S. C. in causis dubijs succedunt loco Imperiali interpretationis, ibid.
- Decisiones S. C. inter casus fortuitos recensenda, hand sunt, ibid.
- Declaratio,
- Circa usum debet fieri instante parte, & non Iudicis officio, & praxis indicatur, & quomodo concipienda Rit. 281. n. 29. 46.
- Declaratione circa usum Testium facta, an deus penitentia? quid in illa, quae Testes habentur pro repositis vel lato decreto, quod apoc. habeatur pro recognita? & scitum affertur, n. 37. ibid.
- Declaratione circa usum facta praesentans scripturas si, & in quantum penam non entas, d. Rit. n. 40. 51.
- Declarationes Sacrae Congregationis non faciunt ius in Orbe, si à Summo Antistite non sunt approbate, ac confirmata. Rit. 299. n. 23. in fine, fol. 386.
- Decolator, Decolatio.
- Decolator dicitur fraudator, & illi, quamuis in iudicio solemniter examinato, non creditur. Rit. 287. n. 42. in medio, fol. 121.
- Et beneficio cessionis bonorum priuatur, nullaque est concedenda dilatio, quando dolo, aut fraudi decoxerit, n. 43. ibid.
- Decolli, necessariò fraudum, dolumne requirit ad inducendam penam contrâ decollos, d. Rit. n. 48. fol. 123. Quia pena

decollos puniendi, n. 49. 50. & 52.

Decretum, Decretatio.

- A' Decreto, quo debitor ad bonorum cessionem admittitur, non datur appellatio suspensiva, Rit. 277. n. 21. 112.
- In Decretis cessionis bonorum addi solet clausula, dummodò debita non sint infra annum contracta, d. Rit. n. 39. 120.
- Decretum Pro-Regis, ac Visitatoris iussu emanatum in anno 1630. quod Advocati huius Cinitatis calumnia Sacramentum subire tenerentur, & deinde suspensio, memoratur. Rit. 288. n. 22. 180.
- A' decreto lato à S. G. ex causis, & c. non admittitur reclamatio, sed restitutio in integrum, d. Rit. n. 88. 203.
- Decretatio Domini Praefidis S. C. habito colloquio verbum faciat, quando locum habeat? & an procedat, quando Reo superest remedium nullitatum, d. Rit. n. 97. fol. 207. 208.
- Decretum suspensionis vsu legitimo in re procedat, requiritur, ut iudicium intenteatur per Fiscum ante dationem termini. Rit. 295. n. 138. 321.
- Priâ decreto, licet continente plura capita, vel plures personas, vnicum dictum Affariis exigere sentitur. Rit. 295. n. 155. col. 1. in princ. fol. 325.
- Decretum mandans, esse deferendum restitutioni in integrum, quid importet? Rit. 297. n. 62. 373.
- Aduersus decretum, quo fuit delatum restitutioni in integrum, & aduersus aliud mandans, nullitates obstaré, conceditur parti reclamatio, d. n. 62. vers. verum tamen, fol. 374.
- Et an isthaec reclamatio debeat incidenter proponi coram eodem Commissario, vel principaliter committi alteri ex Dominis Consiliarijs? ibid.
- Decretum latum in beneficium illius, cui nulla de iure competis actio, nullum est. Rit. 302. n. 8. in fine, fol. 433.
- Decretum Preambuli, vide Preambulum. Dicuriones, vide Electi.
- Delator, Delatio,
- Nulla fides libellis adhibetur contrâ Officialem, nisi fuerint à Delatore subscripti. Rit. 308. n. 312. 564.
- Delatores huiusmodi Caco comparantur. n. 313. fol. eod.

De-

Delator
nec
Delator
et
delator
308.
Delator
part
Delator
dur
ant
n-5
Delator
Rit
Delator
off
col
Delator
cia
am.
Rit
Delator
qua
ne
2.
Delator
ca
di
m
Delator
ba
mi
Delator
ab
pi
Prac
rei
rei
Delator
co
ge
Delator
a
n
f
Delator
p
n
C

I N D E X.

Delatoribus quarè aures debeant Principes
occludere? Rit. 308. n. 320. 567.

Delatores sunt hominum pessimum genus,
& publico exitio digni, & alia, d. Rit.
n. 62. 601.

Delator perurio obnoxius est infamis. Rit.
308. n. 69. 604.

Delatio irata non potest dici partim vera,
partim falsa, d. n. 69. in fine. fol. eod.

Delatori quicquam temerè non est creden-
dum, sed sedulo perpendenda res est,
amiquam delationi fides praestetur, d. Rit.
n. 92. 611.

Delictum, Delinquens.

Delictum falsitatis multa specialia habet.
Rit. 281. n. 13. 44.

Delictorum prinatorum natura ea est, ut
offensus tantummodo agat. Rit. 286. n. 1.
col. 2. vers. 20. fol. 78.

Delinquentium fuga quam probationem faci-
at? traditur cautela ad adiuvandum
amicum, contra quem est indicium fuga.
Rit. 295. n. 45. in med. fol. 295.

Delictum in officio commissum dicitur,
quando favore, prae-textu, contemplatione,
vel colore officij, quis deliquit. Rit.
295. n. 43. 322.

Delicta multiplicata, licet singula seorsum
capitalia non fuerint, capitis tamen in-
dicio plectenda sunt. Rit. 295. n. 146. in
med. 323.

Delicta in officijs per Officiales patrata pro-
bari possunt coniecturis, & praesumptio-
nibus, n. 148. in fine, fol. eod.

Delicta, de quibus, quis fuit delatus, licet
absolutus, augent malam famam, & o-
pinionem. Rit. 295. n. 162. 325.

Præcipuè si delatus fuerit aggratiatus, cum
remaneat in corde consuecundo commis-
tendi fraudem, ibid.

Delinquentes mulctare, & institiam facere
contra criminosos, inter eleemosynarum
genera connumerantur, d. Rit. n. 177. 329.

Delinquens in officio, iuris ratio postulat, ut
ab officij ludice cognoscatur, etiam si sit
Neapolitanus. Rit. 301. n. 44. in med.
fol. 417.

Delictum pericury gravius ipso homicidio
plectitur à Divino Iure exitio. ab huma-
no dedecore. Rit. 302. n. 4. 432.

Concessa cognitione delictorum laesa Ma-
iestatis, non venit illud in primo capite,

Tom. IV.

d. Rit. n. 63. 449.

Delictum ab Officiali commissum tunc est
materia Visitationis, cum commissum est
in officio, non verò extrà. Rit. 308. n.
175. & 176. 531.

Delictum patratum in officio, quando dici
possit? Rit. 308. n. 177. 531.

Delictum in dubio non dicitur in officio pa-
tratum, ut in ambiguis maior delictum
excludatur, n. 178. eod.

Delictum atrocius redditur à Magistratus
religione, proinde graviori pena plecten-
dum. Rit. 308. n. 178. 531.

Ad probanda delicta Magistratum qua-
nam probationes requirantur? d. Rit. n.
210. 537.

Delictorum licet laevium, atque inveni-
entium reiteratio, operatur ut possit pena capi-
tis instigi. Rit. 311. n. 124. col. 2. 621.

Delinquens provocatus mitius punitur, ex
regula, quod ignoscendum sit ei, qui pro-
vocatus delinquit, d. Rit. n. 138. 624.

Delinquens iratus, vel aliquo dolore cor-
reptus, non dicitur comitij causa scisci-
se, & mitius punitur. Rit. 312. n. 140. col.
1. in med. fol. 626.

Delinquentes cum bellico tormento tripalma-
ri, an ad hoc, ut pena capitis plecti pos-
sit, requiratur, quod data opera id fiat,
expenditur Pragm. 3. de ictu scoppii. &
Rit. 311. n. 149. 629.

Delictum ex qualitate loci gravius reddi-
tur, d. Rit. n. 209. 646.

Dæmon.

Dæmones, ac venefici nequaquam possunt
Ius dicenti nocere, quia de re superstitiosa
existimatur cautio In iudicibus data in exa-
minandis veneficijs. Rit. 195. n. 56. 299.

Et incarcerati venefici evadere non pos-
sunt, ibid.

Denunciatio.

Denunciationes in quatuordecim, acceden-
te ista causa, possunt ab Episcopo remitti.
Rit. 299. n. 58. 394.

Præsumuntur falsa, & si in libro non re-
periuntur, ibid.

Denunciatio, qua de Iure non erat admit-
tenda, si de facto admissa fuerit, nullum
facit indicium. Rit. 311. n. 61. 601.

Deponens, Deposito.

Deposito principalis an, & quando sit conce-
dendum in causa repulsa? Rit. 285. n. 11. 75.

SSSS

Depo-

I N D E X.

Decisio.

Seraphini 840. adducitur, & perpenditur.

Rit. 277. n. 31. 13.

Castilli 59. explicatur, d. Rit. n. 23. fol. 11. & n. 25. 12.

Mastrilli 132. explanatur, ibid. n. 23.

Decisionibus Capycij Latri 7. & 140. occurrunt, d. Rit. n. 19. 10.

Decisio debet decerni à simili in casibus à lege non prout. Rit. 278. n. 14. vers. 8. col. 2. 2. 1.

Decisio 443. de Franch. dispungitur. Rit. 279. n. 25. 29.

Decisio 86. Grammatici expenditur. Rit. 282. n. 3. 52.

Decisio S. C. per modum legis condenda, debet fieri à toto S. C. iunctis quatuor Aulis, & tunc illa dirigatur articulo dumtaxat, non causa peculiari. Rit. 286. n. 20. col. 2. vers. 14. 86.

Decisiones S. R. C. veneratur totus Terrarum Orbis. Rit. 288. n. 89. 304.

Decisiones S. C. in causis dubijs succedunt loco Imperialis interpretationis, ibid.

Decisiones S. C. inter casus fortuitos recensenda, haud sunt, ibid.

Declaratio,

Circa usum debet fieri instante parte, & non Iudicis officio, & praxis indicatur, & quomodo concipiendae Rit. 281. n. 29. 46.

Declaratione circa usum Testium facta, an detur penitentia? quidne in illa, quae Testis habetur pro repetitis? vel lato decreto, quod apoca habeatur pro recognita? & scitum offertur, n. 37. ibid.

Declaratione circa usum facta praesentans scripturas si, & in quantum penam non censet, d. Rit. n. 40. 51.

Declarationes Sacrae Congregationis non faciunt ius in Orbe, sed à Summo Aulicite non sunt approbata, ac confirmata. Rit. 299. n. 25. in fine, fol. 386.

Decodtor, Decodtio.

Decodtor dicitur fraudator, & illi, quamvis in iudicio solenniter examinatus, non creditur. Rit. 287. n. 42. in medio, fol. 121.

Et beneficio cessionis bonorum primatur, nullaque est concedenda dilatio, quando dolo, aut fraude decoxerit, n. 43. ibid.

Decodtio, necessarij fraudum, dolumne requirit ad inducendam penam contra decoctores, d. Rit. n. 48. fol. 113. Quae pena

decoctores puniendi, n. 49. 50. & 52.

Decretum, Decretatio.

A' Decreto, quo debitor ad bonorum cessionem admittitur, non datur appellatio suspensiva, Rit. 277. n. 22. 112.

In Decretis cessionis bonorum addi solet clausula, dummodò debita non sint infra annum contracta, d. Rit. n. 39. 120.

Decretum Pro-Regis, ac Visitatoris iussa emanatum in anno 1630. quod Advocati huius Civitatis calumnia Sacramentum subire tenerentur, & deinde suspensio, memoratur. Rit. 288. n. 12. 180.

A' decreto lato à S. C. ex causis, & c. non admittitur reclamatio, sed restitutio in integrum, d. Rit. n. 88. 103.

Decretatio Domini Praesidis S. C. habito colloquio verbum faciat, quando locum habeat? & an procedat, quando Reo superest remedium nullitatum, d. Rit. n. 97. fol. 207. 308.

Decretum suspensionis ut legitimo iure procedat, requiritur, ut iudicium intenteatur per Fiscum ante dationem termini. Rit. 295. n. 178. 321.

Præ decreto, licet continente plura capita, vel plures personas, unicum decretum Aularius exigere tenetur. Rit. 295. n. 155. col. 1. in princ. fol. 325.

Decretum mandans, esse deferendum restitutioni in integrum, quid importet? Rit. 297. n. 62. 373.

Adversus decretum, quo fuit delatum restitutioni in integrum, & adversus aliud mandans, nullitates obstaré, conceditur parti reclamatio, d. n. 62. vers. verum tamen, fol. 374.

Et an isthaec reclamatio debeat incidenter proponi coram eodem Commissario, vel principaliter committi alteri ex Dominis Consiliarijs? ibid.

Decretum latam in beneficium illius, cui nulla de iure competit actio, nullum est. Rit. 302. n. 8. in fine, fol. 433.

Decretum Praambuli, vide Praeambulum.

Decuriones, vide Electi.

Delator, Delatio,

Nulla fides libellis adhibetur contra Officialem, nisi fuerint à Delatore subscripti. Rit. 308. n. 312. 564.

Delatores huiusmodi Caco comparantur. n. 313. fol. eod.

De-

I N D E X.

Delatoribus quare aures debeant Principes occludere? Rit. 308. n. 320. 567.

Delatores sunt hominum pessimum genus, & publico exitio digni, & alia, d. Rit. n. 62. 601.

Delator periniurio obnoxius est infamis. Rit. 308. n. 69. 604.

Delatio inrata non potest dici partim vera, partim falsa, d. n. 69. in fine. fol. eod.

Delatori quicquam temerè non est credendum, sed sedulè perpendenda res est, antequam delationi fides praeferatur, d. Rit. n. 92. 611.

Delictum, Delinquens.

Delictum falsitatis multa specialia habet. Rit. 281. n. 13. 44.

Delictorum primatorum natura ea est, ut offensus tantummodo agat. Rit. 286. n. 2. col. 2. vers. 20. fol. 78.

Delinquentium fuga quam probationem faciat? traditur cautela ad adiuvandum amicum, contrà quem est indicium fuga. Rit. 295. n. 45. in med. fol. 295.

Delictum in officio commissum dicitur, quando favore, prae-textu, contemplatione, vel colore officij, quis delinquit. Rit. 295. n. 243. 322.

Delicta multiplicata, licet singula seorsum capitalia non fuerint, capitis tamen indicio plectenda sunt. Rit. 295. n. 146. in med. 323.

Delicta in officijs per Officiales patrata probari possunt consuetudinibus, & praesumptionibus, n. 148. in fine, fol. eod.

Delicta, de quibus, quis suis delatus, licet absolutus, agent malam famam, & opinionem. Rit. 295. n. 161. 325.

Præcipue si delatus fuerit aggratiatus, cum remaneat in corde consuetudo committendi fraudem, ibid.

Delinquentes multare, & institum facere contrà criminosos, inter elemosynarum genera connumeratur, d. Rit. n. 177. 329.

Delinquens in officio, iniuris ratio postulat, ut ab officij iudice cognoscatur, etiam si sit Neapolitanus. Rit. 301. n. 44. in med. fol. 47.

Delictum periniurij gravioris ipso homicidio plectitur à Divino Iure exitio ab humano dedecore. Rit. 302. n. 4. 432.

Concessa cognitione delictorum laesa Maiestatis, non venit illud in primo capite,

Tom. IV.

d. Rit. n. 63. 449.

Delictum ab Officiali commissum tunc est materia Visitationis, cum commissum est in officio, non verò extrà. Rit. 308. n. 175. & 176. 531.

Delictum patratum in officio, quando dici possit? Rit. 308. n. 177. 531.

Delictum in dubio non dicitur in officio patratum, ut in ambiguis maior delictum excludatur, n. 178. eod.

Delictum atrocius redditur à Magistratus religione, proinde graviori puniendum. Rit. 308. n. 178. 531.

Ad probanda delicta Magistratum quam probationes requirantur? d. Rit. n. 210. 537.

Delictorum licet lanium, atque iuveniliū reiteratio, operatur ut possit pena capitis instigi. Rit. 311. n. 124. col. 2. 621.

Delinquens provocatus mitius punitur, ex regula, quod ignoscendum sit ei, qui provocatus delinquit, d. Rit. n. 138. 624.

Delinquens iratus, vel aliquo dolore correptus, non dicitur commicij causa seiscisse, & mitius punitur. Rit. 312. n. 140. col. 1. in med. fol. 626.

Delinquentes cum bellico tormento tripalmarum, an ad hoc, ut pena capitis plecti possit, requiratur, quod data opera id fiat, expenditur Pragm. 3. de icu scoppiatæ. Rit. 311. n. 149. 629.

Delictum ex qualitate loci gravius redditur, d. Rit. n. 209. 646.

Dæmon.

Dæmones, ac venefici nequaquam possunt Ius dicenti nocere, quia de re superstitiosa existimatur cautio indicibus data in examinandis veneficiis. Rit. 295. n. 56. 299. Et incarcerati venefici enadere non possunt, ibid.

Denunciatio.

Denunciationes in matrimonio, accedente infra causâ, possunt ab Episcopo remitti. Rit. 299. n. 58. 394.

Præsumuntur falsæ, & si in libro non reperiantur, ibid.

Denunciatio, quæ de Iure non erat admitenda, si de facto admissa fuerit, nullum facit indicium. Rit. 311. n. 61. 601.

Deponens, Deposito.

Deposito principalis an, & quâdo sit concedendum contra repulsam? Rit. 285. n. 11. 75.

S f f f

Depo-

Decisio.

Seraphini 840. adducitur. & perpenditur.
Rit. 277. n. 31. 13.

Casilli 59. explicatur, d. Rit. n. 23. fol. 11.
& n. 25. 12.

Mastrilli 132. expianatur, ibid. n. 23.

Decisionibus Capycij Latrì 7. & 140. ec-
curritur, d. Rit. n. 19. 10.

Decisio debet decerni à simili in casibus à
lege non provis. Rit. 278. n. 14. vers. 8.
col. 2. 21.

Decisio 443. de Franch. dispungitur. Rit.
279. n. 25. 29.

Decisio 86. Grammatici expenditur. Rit.
282. n. 3. 52.

Decisio S. C. per modum legis condenda, de-
bet fieri à toto S. C. annis quatuor Anlis,
& tunc illa dirigitur articulo dumtaxat,
non casu peculiari. Rit. 286. n. 20. col.
2. vers. 14. 86.

Decisiones S. R. C. veneratur totus Terra-
rum Orbis. Rit. 288. n. 89. 204.

Decisiones S. C. in causis dabijs succedunt lo-
co Imperialis interpretationis, ibid.

Decisiones S. C. inter casus fortuitos recen-
senda, hand sunt, ibid.

Declaratio.

Circa usum debet fieri instante parte, &
non Iudicis officio, & praxis indicatur, &
quomodo concipiendai Rit. 281. n. 29. 46.

Declaratione circa usum Testium facta, an
detur penitentia? quidue in illa, quae
Testes habentur pro repetitis? vel lato de-
creto, quid apoca habeatur pro recogni-
ta? & scitum affertur, n. 37. ibid.

Declaratione circa usum facta praesentans
scripturas si, & in quantum penam non
enitit, d. Rit. n. 40. 51.

Declarationes Sacra Congregationis non
faciunt in in Orbe, si à Summo Anti-
stite non sunt approbata, ac confirmata.
Rit. 299. n. 25. in fine, fol. 386.

Decoctor, Decoctio.

Decoctor dicitur fraudator, & illi, quamvis
in iudicio solemniter examinato, non cre-
ditur. Rit. 287. n. 42. in medio, fol. 121.

Est beneficio cessionis bonorum primatur,
nullaque est concedenda dilatio, quando
dolo, aut fraudè decoxerit, n. 43. ibid.

Decoctio, necessariò fraudandum, dolumue re-
quirit ad inducendam penam contra de-
coctores, d. Rit. n. 48. fol. 123. Quia pena

decoctores puniendi, n. 49. 50. & 52.

Decretum, Decretatio.

A' Decreto, quo debitor ad bonorum cessionem
admittitur, non datur appellatio
suspensiva, Rit. 277. n. 22. 112.

In Decretis cessionis bonorum addi solet
clausula, dummodò debita non sint in-
frà annum contracta, d. Rit. n. 39. 120.

Decretum Pro-Regis, ac Visitatoris iussu e-
manatum in anno 1630. quòd Advocati
huius Civitatis calumnia Sacramentum
subire tenerentur, & deinde suspensio,
memoratur. Rit. 288. n. 22. 180.

A' decreto lato à S. C. excausis, & c. non
admittitur reclamatio, sed restitutio in
integrum, d. Rit. n. 88. 203.

Decretatio Domini Praefidis S. C. habico
colloquio verbum faciat, quando locum
habeat? & an procedat, quando Reo su-
perest remedium nullitatum, d. Rit. n.
97. fol. 207. 208.

Decretum suspensionis ut legitimo iure pro-
cedat, requiritur, ut iudicium intentetur
per Fiscum ante dationem termini.
Rit. 295. n. 138. 321.

Pro decreto, licet continente plura capita,
vel plures personas, unicuique dictum
Aftuaris exigere tenetur. Rit. 295. n.
155. col. 1. in princ. fol. 325.

Decretum mandans, esse deferendum re-
stitutioni in integrum, quid importet?
Rit. 297. n. 62. 373.

Adversus decretum, quo fuit delatum res-
tutioni in integrum, & adversus aliud
mandans, nullitates obflare, conceditur
parti reclamatio, d. n. 62. vers. verum
tamen, fol. 374.

Et an isthaec reclamatio debeat incidenter
proponi coram eodem Commissario, vel
principaliter committi alteri ex Do-
minis Consiliarijs? ibid.

Decretum latum in beneficium illius, cui
nulla de iure competis astitio, nullum est.
Rit. 302. n. 8. in fine, fol. 433.

Decretum Praeambuli, vide Praeambulum.
Decuriones, vide Electi.

Delator, Delatio.

Nulla fides libellis adhibetur contra Of-
ficialem, nisi fuerint à Delatore subscrip-
ti. Rit. 308. n. 312. 564.

Delatores huiusmodi Caco comparantur.
n. 313. fol. eod.

De.

I N D E X.

- Delatoribus quare aures debeant Principes occludere?* Rit. 308. n. 320. 567.
- Delatores sunt hominum pessimum genus, & publico exitio digni, & alia, d. Rit. n. 62. 601.*
- Delator perituro obnoxius est infamis.* Rit. 308. n. 69. 604.
- Delatio iurata non potest dici partim vera, partim falsa, d. n. 69. in fine. fol. cod.*
- Delatori quicquam temerè non est credendum, sed sedulo perpendenda res est, antequàm delationi fides praestetur, d. Rit. n. 92. 611.*
- Delictum, Delinquens.**
- Delictum falsitatis multa specialia habet.* Rit. 281. n. 13. 44.
- Delictorum prinatorum natura ea est, ut offensus tantummodò agat.* Rit. 286. n. 2. col. 2. vers. 20. fol. 78.
- Delinquentium fuga quam probationem faciat? traditur cautela ad adiuvandum amicum, contra quem est indicium fuga.* Rit. 295. n. 45. in med. fol. 295.
- Delictum in officio commissum dicitur, quando favore, praetextu, contemplatione, vel colore officij, quis deliquit.* Rit. 295. n. 143. 322.
- Delicta multiplicata, licet singula seorsum capitalia non fuerint; capitis tamen indicio plectenda sunt.* Rit. 295. n. 146. in med. 323.
- Delicta in officijs per Officiales patrata probari possunt coniecturis, & praesumptionibus, n. 148. in fine, fol. cod.*
- Delicta, de quibus, quis fuit delatus, licet absolutus, augent malam famam, & opinionem.* Rit. 295. n. 162. 325.
- Praecipuè si delatus fuerit aggregatus, cum remaneat in corde consuetudo committendi fraudem, ibid.*
- Delinquentes multare, & innotitiam facere contra criminosos, inter elemosynarum genera connumeratur, d. Rit. n. 177. 329.*
- Delinquens in officio, iuris ratio postulat, ut ab officij Indice cognoscatur, etiam si sit Neapolitanus.* Rit. 301. n. 44. in med. fol. 417.
- Delictum periturj gravis ipso homicidio plectitur à Divino iure exitio. ab humano dedecore.* Rit. 302. n. 4. 432.
- Concessa cognitione delictorum laesa Maiestatibus, non venit illud in primo capite, Tom. IV.*
- d. Rit. n. 63. 449.*
- Delictum ab Officiali commissum tunc est materia Vissitationis, cum commissum est in officio, non verò extrà.* Rit. 308. n. 175. & 176. 531.
- Delictum patratum in officio, quando dici possit? Rit. 308. n. 177. 531.*
- Delictum in dubio non dicitur in officio patratum, ut in ambiguis maior delictum excludatur, n. 178. cod.*
- Delictum atrocius redditur à Magistratus religione, proinde graviore poena plectendum.* Rit. 308. n. 178. 531.
- Ad probanda delicta Magistratum quam probationes requirantur? d. Rit. n. 210. 537.*
- Delictorum licet launum, atque iuvenilium reiteratio, operatur ut possit poena capitis infligi.* Rit. 311. n. 124. col. 2. 621.
- Delinquens provocatus militis punitur, ex regula, quod ignoscendum sit ei, qui provocatus delinquit, d. Rit. n. 138. 624.*
- Delinquens iratus, vel aliquo dolore correptus, non dicitur commicij causa fecisse, & militis punitur.* Rit. 311. n. 140. col. 1. in med. fol. 626.
- Delinquentes cum bellico tormento tripalmarum, an ad hoc, ut poena capitis plecti possit, requiratur, quod data opera id fiat, expenditur Pragm. 3. de icu scoppiatæ.* Rit. 311. n. 149. 629.
- Delictum ex qualitate loci gravius redditur, d. Rit. n. 209. 646.*
- Dæmon.**
- Dæmones, ac venefici nequaquam possunt lus dicenti nocere, quia de re superstitiosa existimatur causio Indicibus data in examinandis veneficijs.* Rit. 195. n. 56. 199.
- Et incarcerati venefici enadere non possunt, ibid.*
- Denunciatio.**
- Denunciationes in patrimonio, accedente iusta causa, possunt ab Episcopo remitti.* Rit. 299. n. 58. 394.
- Praesumuntur facta, & si in libro non reperiantur, ibid.*
- Denunciatio, quæ de lure non erat admittenda, si de facto admissa fuerit, nullum facit indicium.* Rit. 311. n. 61. 601.
- Deponens, Depositio.**
- Depositio principalis an, & quando sit concedenda in causis repulsa? Rit. 285. n. 11. 75.*

I N D E X.

- Deposito principalis absentis, ut si fiat sumptibus absentis; hoc tamen restringitur, quando litigans ratione sexus, dignitatis, vel infirmitatis comparere non tenetur.* Rit. 304. n. 14. 472.
- Depositionis versimilitudo quid sit, quantum valeat, & num transferat onus probandi contrarium in adversariam?* Rit. 308. n. 228. 542.
- Deposito ambigua in causa syndicatus interpretari debet contra Fiscum.* Rit. 308. n. 235. 544.
- Deposito pauperis modica fidei censetur.* Rit. 311. n. 74. in fine, fol. 605.
- Non est credendum de facili deponenti, quod facile fieri non est credendum, d.* Rit. n. 80. 607.
- Depositu**
- Factum pro laurea doctorali assequenda, sequestrari non potest urgentibus Creditoribus.* Rit. 287. n. 35. 118.
- Contrà Creditores ex causa depositi num opponi possit exceptio dilationis quinquennalis? & multa de deposito confesso vero regulari, & irregulari.* Rit. 287. 110. 146. & 147.
- Depositu penes Iudicem legitime fieri valere, attento iure, tum communium Regni.* Rit. 308. n. 309. 563.
- Disio**
- Nisi quid importet?* Rit. 281. n. 28. in medio, 46.
- Disio Infragineludis tantum sua extrema, cetera autem excludit, d. n. in fine, ibid.*
- Disio Volo Revocare, an inducat revocationem? & volo saltem esse heredem, an dispositionem importet? & quid favore pia causa? d.* Rit. n. 34. 48.
- Disio Nisi, post negativam, oppositionem illam in affirmativam resolvit.* Rit. 288. n. 100. in fine, 210.
- Disio Si, quando conditionem importat.* Rit. 292. n. 13. in medio, 261.
- Disio Tantum, uti taxativa, prater personas, & casus admissos, ceteros excludit.* Rit. 295. n. 49. vers. habent. itaq. fol. 296.
- Disio Nisi, adiuncta verbo Potest, inducit ne dum impetentiam, sed etiam nullitatem actus.* Rit. 295. n. 79. in fine, 305.
- Disio Illicet, quid operetur? & quid disio Confestim? Rit. 296. n. 17. 352.*
- Disio Statim, & similes, admittunt post completum tempus non minus spatium decem dierum, d.* Rit. n. 22. 353.
- Disio Tantum, cuius natura sit?* Rit. 303. n. 4. fol. 459. & Rit. 308. n. 12. 503.
- Disio Quilibet, est signum univiale distributivum, & valet idem quod Quisquæ.* Rit. 306. n. 6. 488.
- Didacus.**
- Dom. Reg. D. Didacus de Soria Morales, Marchio Crispani, laudatur.* Rit. 287. n. 66. 66. & Rit. 295. n. 60. circa fin. 301.
- Dies.**
- Interpellat pro homine in iudicialibus, non verò in extrajudicialibus.* Rit. 287. n. 135. in fine, 158.
- Et quod vigeat in quocumque actu, sine à contrahentibus, sine à Iudice, sine à lege dies adiecta sit.* Rit. n. 137. col. 2. circa finem, ibid.
- Dies fortior est ad constituendum in mora, quam interpellatio, & quare?* Rit. 287. n. 138. col. 1. circa finem, 159.
- Dies solutionis interpellat debitorem, ut inde ad interesse teneatur, etiam si Creditor non urgeat, d.* Rit. n. 139. 160.
- Quod intellige, dummodò Debitor, & Creditor non sint diversi fori, & Creditor sit in loco destinato.* Rit. 287. n. 139. 160.
- Dies fideicommissi caento, fructus postea percepti, veniunt in restitutione fideicommissi, n.* 140. d. fol. 160.
- Intellige, si fideicommissarius fuerit in mora petendi, ut ibidem.*
- Dies adiecto gratia limitanda obligationis, contrahens non tenetur post diem contrà formam contractus.* Rit. 296. n. 12. 351.
- Dignitas,**
- De dignitate contendere, generosi Viri iudicium est.* R. 278. n. 11. vers. 39. col. 1. 20.
- Qui in dignitate constitutus est, si aliam est adeptus dignitatem, non relinquit priorem, & illius praevalentiam in quolibet munere retinet.* Rit. 288. n. 37. 186.
- Altercatio pro dignitatum ordine spectat ad conservationem societatis humanae, n.* 39. ibid.
- Ut dignitatum ordo servetur, scilicet ut alijs praesse, alijs subesse deberent, plura lura inspexerunt.* Rit. 288. n. 40. 187.
- Dignitati officij praeiudicari nec debet, nec potest ab ipsius Officiali, d. n. 40. ibid.*
- Dignita-**

Digni
ple
aut
Digni
Digni
dis
sunt
circ
Digni
26
Dign
ni
R
Dig
B
Dil
ni
vi
vi
Dil
2
l
n
Dil
:
D
D
Di
D
2

I N D E X.

*Dignitate aliqua pradius quoties ad ex-
plendum aliud munus transferitur, ei ser-
uatur locus, Rit. 288. n. 44. 188.*

Dignitatum varia genera, d. n. n. sine, ibid.

*Dignitas, aut qualitas superueniens quan-
doque operatur, ut quis valeat se excu-
sare ab eo, quod promissum Rit. 301. n. 32.
circa fin. 119.*

*Dignitates sunt penes Rigem. Rit. 308. n.
269. 553.*

*Dignitates dua enim penes unum resident,
non confunduntur, & ita separata penes
unum manent, ac si forent penes duos.
Rit. 311. n. 16. 588.*

*Dignitas, & honor praeruntur Vita, d.
Rit. 119. 618.*

Dilatio.

*Dilatio quinquennalis pendente appellatio-
ne à Decreto, quo fuit concessa, impar-
tiri non potest, nec etiam per diminutum
tempus. Rit. 287. n. 23. 112.*

*Dilatio debitoribus ad quod tempus concedi
valeat? & de iure communi, quando il-
la impartiri possit lite pendente? d. Rit.
n. 25. 114.*

*Dilatio quinquennalis concedi nequit ur-
gente aliquo ex Creditoribus pro credito
infra annum contracto, d. Rit. n. 39. 120.*

*Dilatio quinquennalis admittitur, non pro-
bat infortunij debitoris. Rit. 287. n. 55.
circa fin. 126.*

*Dilationes cuedendi consuetudines à Prin-
cipe originem traxerunt, d. Rit. 287.
n. 79. 135.*

*Dilationes quinquennales concedere, non
est de Regalibus Principis, cum ab alio
etiam inferiori Iudice concedi valent,
Rit. 287. n. 91. 141.*

*Dilatio quinquennalis, ut impartiri possit,
requiritur consensus maioris partis cre-
ditorum, qui compellant minorem par-
tem ad concurrendum. d. Rit. n. 92. d. fol.
141. & maior pars intelligitur pro quan-
titate debiti, non pro numero creditorum,
n. 95. 142.*

*Dilatio quinquennalis tempus esse potest
maius, vel minus quinque annorum,
n. 93. ibid.*

*Ut concedi valeat, constare debet de veri-
tate, ac de realitate credituum: nec sat
est creditorum confessio, nisi ligueat de
causa. Adducitur mos ad fraudem re-*

Tom. IV.

movendam, Rit. 287. n. 94. 142.

*Dilationem quinquennalem etiam mulier fru-
tur, & debitor habens privilegium, ad
conueniatur, nisi in quantum facere po-
test, ibid.*

*Dilatio quinquennalis non subsistit, si con-
cedatur de persona tantum, Rit. 287. n.
99. fol. 143.*

*Dilationem quinquennalem frui potest debitor
etiam canceratus, n. 100. ibid.*

*Dilationis quinquennalis tempore lapsa,
debitori haud licet ad cessationis bonorum
beneficium conuolare. Rit. 287. n. 101.
144.*

*Dilatio quinquennalis impedit instrumenti
presentationem ad formam Ritus, ibid.
& quando executionem sententia, nu-
102. ibid.*

*In dilationis quinquennalis indicio, Cle-
ricus citatus stare debet coram Iudice laico,
n. 106. ibid.*

*Dilatio quinquennalis non extenditur ad
debita contracta post datum ipsius dila-
tionis, imò si illa à Principe, tum si cre-
ditorum consensu concessa sit. Rit. 287. n.
107. 144.*

*Dilationis quinquennalis exceptio nùm op-
poni possit contra creditores ex causa de-
positi? & alia ad rem, n. 110. ibid.*

*Dilatio quinquennalis, nùm amplectatur
creditores ex causa dotis? Rit. 287. n.
112. 148.*

*Dilationis quinquennalis tempus respectu
creditorum non concurrentium; cursum
incipit à die interpositi decreti; respectu
verò concurrentium à die oblata dilatio-
nis, Rit. 287. n. 127. 155.*

*Tali tempore durante, an debitor possit
alienare bona, quae habet? & nùm terrij
possessores, qui possident tui remaneant?
ibid.*

*Dilatio quinquennalis quando profuit fide-
iussori, n. 128. ibid.*

*Dilatio quinquennalis si fuerit impetrata
post moram contractam à fideiussore. mi-
nime eximitur per mortem, vel aliud
impedimentum principalis. Rit. 287. n.
135. 157.*

*Dilationem à Principe debitori concessa ex
alia causa, quam paupertatis, fideiussoria
cantis necessaria est, n. 146. ibid.*

Cetera verb. Creditor, & Cessio.

S l l l 2 Dispo-

I N D E X.

Dispositio :

- Dispositio Ritus 277. an Iuri communi contradicat?* d. Rit. 277. n. 4. 4.
- Auth. hoc inter liberos, Cod. de testam. & si & si quidem, Auth. de testam. imperf. collat. 8. an vindicta sibi locum in testamento ad pias causas?* d. Rit. n. 22. 11.
- Pragm. 1. de falsis, an aliquid addat dispositioni Iuris Communis circa causam amissionis penam.* Rit. 281. n. 15. fol. 42. & alia, n. 17. 43.
- Dispositum per legem, non debet iterum per aliam legem sanciri,* d. Rit. n. 18. 43.
- Dispositio praefata Pragm. 1. an complectatur causas feudales?*
- Num causam criminalem, ante dotis, & an falsitatem priuatam scripturam,* d. Rit. n. 24. 45.
- A dispositione negativa nullus excipitur casus.* Rit. 284. n. 6. col. 1. circa finem, 58.
- Dispositio Cap. Regis Ladislai, an comprehendat testamentum Baronis manu Notarii vasalli, etiam incola confectum.* Rit. 286. n. 20. 86.
- Disponens ubicumque verisimiliter disposuisset pro anima sua, ita disposuisse censetur.* Rit. 288. n. 17. l. 235.
- Dispositio Ritus 290. ut nullus admittatur iure cesso, nisi fuerit cesso ex causa necessaria, & non lucrativa, in rigore verborum vetas fieri donationes, aliosque actus voluntarios.* Rit. 290. n. 1. 245.
- Dispositio facta fauere spiritui incapaci redditur valida ex legitimacione superueniente.* Rit. 299. n. 5. 393.
- Dispositio Rit. 141. ne committatur audientia testium in causis criminalibus infra dietam, limitatur cum mulieres honeste examinanda sint.* Rit. 304. n. 6. 472.
- Dispositio Rit. 305. soluendi torniensium unum in citationibus, recessis ab aula.* Rit. 305. n. 1. 485.
- Dispositio Rit. 306. quod Actuarij nihil recipere debeant, si quis se presentauerit tam Curia sedente, quam de sero, aliter hodie seruetur.* Rit. 306. n. 14. 489.
- Dispositio Ritus 307. quod nihil exigatur pro presentatione instrumenti, & primatitate, immutata fuit per Pragm. 5. de Actuar. Rit. 307. n. 1. 491.*

Dohana.

- Dohana Menependum Apulea celeberrima est fama, utilitas maxima, & vnde nomen sumpsit.* Rit. 301. n. 40. 415.
- Dohana Menependum pecunia in pecore consistit,* d. n. 40. col. 2. in medi. eod.
- Regia Dohana an habeat iurisdictionem in Neapolitanos ad instantiam Locatorem?* d. Rit. n. 42. & 43. vers. contrariam videri partem, fol. 416. & n. 44.
- Doctus.
- Doctores in visitatione carceratorum maior dilatio concedenda.* Rit. 287. n. 17. in fine, 110.
- Doctores, vel Scholares bonis cedenti minime auferri valent libri, sicuti neque arma Militi.* d. Rit. n. 35. fol. 118. non sequestrari depositum saluum pro lancea doctorali assignenda, ibid.
- Doctor libros non habens, Doctorum privilegij minime fruatur,* d. n. 35. col. 1. 119.
- Doctus non dicitur, qui opulentia, non scientia studet, ad differentiam veterum Atheniensium.* Rit. 288. n. 3. 173.
- Ad Doctoratus gradum nemini ascendere licet, nisi per quinquennium studuerit in legali disciplina.* Rit. 295. n. 2. 17. 340.
- De requisitis studij, Tranchedin. consult. 9. & 10.*
- Doctores in causis proprijs Advocatum quaerere debent, verum valent in scriptis sua magnificare inra.* Rit. 298. n. 13. 377. Adde Fontanel. decif. 322. n. 15. & 413. n. 14. lib. 2.
- Doctores exteri conduliti ad legendum in Neapolitano studio, gaudens privilegio eiusdem Civitatis.* Rit. 301. n. 82. 427.
- Doctor promotus ab alijs Doctoribus corruptis, non habet privilegium, imò non dicitur Doctor.* Rit. 310. n. 13. in fine, 575.
- Dolus
- Non praesumitur, sed omnino probanda.* Rit. 286. n. 25. 88.
- Nemini patrocinari debet.* Rit. 287. n. 37. in medio fol. 119. & n. 121. col. 1. in princip. fol. 153.
- Necessario requiritur in Mercatoris decessione, ut fiat locus Pragm. 6. de cessione bonor. d. Rit. n. 48. 123.*
- Et ut probeatur, praesumptiones, & coniecturas sufficere, statim praedicta Pragm. ad cuius ornatum plura, d. n. 48.*

Ef-

I N D E X:

Efficit, ut decoctio sit delictum, licet in se sale non sit. Rit. 287. n. 50. 123.

Creditori tamen interest probare, dolum interfuisse, d. Rit. n. 56. 126.

Dolo malo debitum negans, & convictus, excluditur à beneficio cessionis bonorum, sed limitatur in nonnullis casibus, Rit. 287. n. 57. 126.

Dolus in viro Nobili non prasumitur. Rit. 308. n. 97. 516.

Dominium

In iudicio reivendicationis, est, unum de requisitis probationis, adeò quòd illo non probato, agens succumbit: quod cum sit difficultis probationis, probari valet coniecturis, & indicij. Rit. 300. n. 1. 2. 398.

Ad tem D. Manfrell. ad Capyc. Latro decif. 142. tom. 2.

Dominium rei acquiritur omnibus, in faciem quorù res in catastro descripta fuit, etiam si ab uno tantum nomine proprio fuerit emptà, n. 4. cod.

Dominij reservatio illius retentionem non operatur, sed dumtaxat specialem rei vendita hypothecam, d. Rit. n. 7. 399.

Donus.

Quando datur Sacramentale Iuramentum Domino contra Vassallos, quid servandum? Rit. 280. n. 3. 37.

Dominio remittitur Iuramentum calumnia ad instar Patroni, & in hoc Vassalli liberis aequiparantur. Rit. 288. n. 18. & 19. 179.

Dominus directus an possit apprehendere possessionem propria auctoritate propter emphyteusim finitam, vel alijs in casibus? Rit. 302. n. 90. 356.

Domini animadvertere debent in famulos, & domesticos, ut bona conditionis sint, & fama. Rit. 308. n. 152. 527.

Donus.

Donum tradens ad ludendum, si in ipsa ade fuerit verberatus, aut furtum passus, nullam habet actionem? Rit. 287. n. 53. col. 2. in fine, 124.

Donus Illustrum personarum conservari, Reipublica est ornamentum, d. Rit. n. 79. col. 2. vers. 15. 135.

Pro pensionibus domorum adversus Neapolitanos, moratoria non conceditur. Rit. 287. n. 118. 151.

Pro pensionibus domorum, bona in illis

innesta, & illata, sunt Domino pignoralia, sicut ut propria auctoritate vendi possunt. Rit. 302. n. 88. 455.

Donans, Denatio.

Denatio contemplatione certi matrimonij, iam si à patre, quàm ab extraneo facta fuerit, & quavis donatio, qua sit in gratiam dantis, & accipientis, immunitis est ab infirmatione. Rit. 287. nu. 113. col. 1. vers. 17. 149.

Donatio propter utilitatem animæ factus, aut furis, dicitur esse in administratione patrimonij, qua per Curatorem fit, d. n. col. 2. ibid.

Donationes fieri implicitè vetatur per Ritum 290. d. Rit. 290. n. 1. 245.

Donans ratione liberalitatis gaudet beneficio, quòd teneatur in quantum facere potest. Rit. 302. n. 15. in medio, 435.

Donatio est, quando aliquis das ea mente, ut statim fiat accipiens. Rit. 306. n. 18. 490.

Donationis essentia consistit in dandi, vel non dandi libertate, n. 19. fol. eod.

Donatio in quid differat à remissione? ibid.

Donatio ex causa, & in remunerationem iuventutis, non venit sub censura legis fœminæ, Cod. de secundis nuptijs. Rit. 311. n. 167. in medio, 635.

Dots.

Creditoribus ex causa dots nùm comprehenduntur in dilatione quinquennali? Rit. 287. n. 112. 148.

Dots affecuratione concessa super bonis per certum possessis, si plus valerent, Mulier habet electionem offerendi supplementum, & retinendi bona. Rit. 287. nu. 115. in medio, 150.

Dots an praseratur studio? Rit. 295. nu. 80. in fine, 305.

Dots aureorum 3500. non est excessiva confisus à Viro Patrio filia spuria. Rit. 299. n. 45. in fine, 392.

Dots filia spuria aliquando potest esse equalis dots solita imparsiri filia legitima, & aliquando potest esse maior, & ad materiam expenditur Bulla B. Pij. V. Rit. 299. nu. 47. & 48. 392.

Ad dotem lucrandam quando attendendum sit Viri domicilium, eiusque statuta? Rit. 301. n. 35. 414.

Dots à Patre constituta non semper congrua est, si minor sit legitima. Rit. 311. n. 172. 637.

Do-

I N D E X.

Dotis supplementum an debeatur filia, quādo a Patre dotata fuit? R. 311. n. 174. 638. & quid auctis facultatibus tempore mortis, n. 175. & 180. fol. eod. & 640.

Dos tradita: sicuti diminutis bonis non immittitur, nūm itā etiam bonis auctis eandem oporteat non augeri? Rit. 311. n. 176. 639.

Dotis augmentum solet ex causa circumstantiā à S. C. ad aliquam summam taxari, d. Rit. n. 186. & 188. 642.

Ecclesia, Ecclesiasticus.

Ecclesia haud obstringitur inuentarium conficere. Rit. 286. n. 23. vers. Quodqua, 88.

Ecclesiarum bona, nūm contineantur sub dispositione Pragmatic. sub tit. de adminis. Vniuers. redigentium annos introitus Vniuersitatum ad minorem summam? Rit. 287. n. 84. 137.

Ecclesia debitor moratoria beneficio gaudere non potest, quādo aliud debitum, d. Rit. n. 116. 150.

Pro ampliacione Ecclesia cogi non potest vicinus ad vendendam etiam iusto pretio rei, qua fuerint Magnanimi. Rit. 288. n. 95. in fine, 207.

Ecclesiastici nūm constitui possint Balij suorum agnatorum, & cognatorum? Rit. 291. n. 21. 265.

Ecclesia contumax nūm audiatur non reffectis expensis? Rit. 298. n. 6. 376.

Ecclesiastica persona ratione feudis, quādo à Rege habenti illius iurisdictioni subsumit. Rit. 299. n. 5. 381.

Concessione etiam plenaria Ecclesia facta, semper reservatum censetur ius superioritatis Principis. Rit. 299. n. 6. 382.

Iniuria facta in Ecclesia, vide verb. Iniuria.

Ecclesia Sponsa Dei, dūm persequitur, floret. Rit. 311. n. 45. & 46. 595.

Edictum

Prætoris vnde Vir, & Vxor, an habeat locum in Regno aduersus Fiscum? Rit. 286. n. 18. in fine, 85.

Edictum de edendo, an fuerit superfluum? & satis sit titulus ad exhibendum? ac qua sit inter hos titulos differentia? Rit. 294. n. 4. 210.

Electi

Huius Ciuitatis constituti sunt ad syndi-

dicandum Regentem, & Iudices M. C. V. & modus syndicandi, ac appellationis traditur. Rit. 295. n. 49. fol. 296. & Rit. 308. n. 11. 502.

Hodie à decretis Consultoris huius Ciuitatis appellatur ad Collaterale Consilium. Rit. 295. n. 52. & 54. 51.

Electi Ciuitatis nouiter facti pro anno sequenti, antequam sint in officio, interuenire possunt cum Electis veteribus, & validè aliquid deliberare, ac statuere, d. Rit. n. 91. 307.

Electorum integritatem numerum adfuisse censendum est, cum aliquo in actu, Electos interuenire, affirmatur, n. 92. eod.

Electio.

Electio fieri, vide Forus.

Electiois nullitatem illi tantum allegare possunt, qui electionis interfuerint. Rit. 295. n. 89. in fine, 307.

In Electionibus, ille qui maioribus est munitus suffragiis, electus dicitur. Rit. 295. n. 93. 307.

Sed iste maior numerus nūm physicè sit attendendus, vel iuxta qualitatem personarum eligentium? ibid.

Electio facta, licet à paucioribus in personam digni, magis attenditur, quādo facta à pluribus in personam indigni, n. 94. eod.

Emphyteusis, Emphyteuta.

Emphyteuta non gaudet beneficio cessionis bonorum quādo bona emphyteutica. Rit. 287. n. 30. vers. eo magis, 116.

Novus Emphyteuta tenetur ad Canones decursum, & debitos pro tempore præterito, quo ipse non possedit. Rit. 288. n. 138. fol. 225.

Emphyteuta negans rem esse emphyteuticam, si conuincatur de mendacio, spoliatur possessione. Rit. 300. n. 16. 400.

Emphyteusi finitas, an possit Dominus directus propria autoritate possessionem rei ingredi? Rit. 302. n. 90. circa fin. fol. 456. quidē existente pacto, vel si iudicem adiuis, & alia, eod. n. 91. & 92. fol. 456. & 457.

Epicheya.

Epicheya, qua nūm fit? Rit. 287. n. 82. col. 2. circa finem, 136.

Epicheya ob bonum publicum consentaneum est adhiberi, ibid.

Non-

I N D E X.

- Nonnulla de Epicheya, & distributione iustitie aqua lãge.* R.298.n.15.16.378.
- Epigramma.*
- Epigramma Carphillidis recensetur in perpulcherrimum casum Piscatori cuidam eventum.* Rit.287.n.62.127.128.
- Episcopus*
- Religiosus nũm testari valeat?* Rit.288.n.174.236.
- Episcopus, quicquid durante Episcopatu lucratur, sua sponsa Ecclesia acquirit.* Rit.308.n.307.col.1.563.
- Episcopo an inferatur iniuria, si ei non detur titulus Illustris.* Rit.311.n.47.595.
- Epistola.*
- Homines absentes facit presentes, & ea est absentiibus, id quod est sermo presentibus, licet propriè non loquatur.* Rit.287.n.10.107.& Rit.295.n.241.346.
- Absenti missa non potest acceptari, neque ratificari, mortuo scribente, quo casu non potest dici illam loqui.* Vers. unde Epistola, ibid.
- Ergastulus, vide verb. Carcer.*
- Exceptio.*
- Exceptio inimicitia, & qualis contrà Testes, an referretur in termino repulsa?* Rit.282.n.23.cum seq.52.
- Exceptio, qua uni conreo competit, alteri non refragatur.* Rit.287.n.131.in fine, & fol.156.& n.133.157.
- Exceptio incompetencia, est proprium Reorum remedium, estque merè incidenti causa principalis, & exclusiva intentionis agentis.* Rit.288.n.61.194.
- Exceptio dominij notorij in promptu contrà spoliantem agentem ad restitutionem admittitur in quocumque possessorio.* d. Rit. n.145.216.
- Exceptio prescriptionis an locum obtineat in Regno?* Rit.288.n.146.227.
- Exceptio refermata ad merita causa, quando est compatibilis, ut de ea tractetur simul, & semel cum causa principali, tũc etiam de ea cognoscitur.* n.147. ibid.
- Exceptiones plures, etsi inter se contrariae, Reo competunt, quod non licet Actori plures actiones cumulare; Imò potest Reus opponere, ut Actor declaret, qua actione experiri intenderet, aliàs à iudicij limine excludatur.* Rit.288.n.150. ibid. & fol.229.
- Exceptio obscuri libelli rejicitur.* Rit.289.n.12.244.
- In exceptionibus Reus substat vicem Actoris.* Rit.291.n.25.255.
- Exceptio inhabilitatis persona nunquam censetur exclusã, tam in iudicijs, quàm in ceteris actibus.* R.294.n.1.in fin.270.
- Exceptio in iudicio non cs Procurator, est dilatoria, & alia remissivã.* Rit.294.n.14.272.
- Exceptio carencia actionis quando opponi possit contrà Agentem, vel nomine proprio, vel alieno.* Rit.294.n.15.273.
- Exceptio clericatus opponi potest in quacumque parte iudicij, etiam lata sententia.* Rit.299.n.1.381.
- Exceptio venit in augmentum regula.* Rit.302.n.66.in fine, 450.
- Exceptio ultra quam facere potest, vide verb. Beneficium.*
- Excusator*
- Licet opponere nequeas de Rei innocentia, implorare tamen valet iudicis officium, ut ut etiam in crimine homicidij, ostendere possit, Reum non teneri pena homicidij.* Rit.287.n.51.124.
- Exequutio.*
- Exequutio in palleo, & pileo an realis, vel personalis dicatur? quidne si super dorso, vel extrã dorsum existant?* Rit.287.n.34.col.2.118.
- In vim exequutionis si offerantur certa bona stabilia, an retardetur expeditio literarũ exequutorialiũ?* d. Rit. n.74.132.
- Exequutionis ordo est impartitus per Text. in l.2 Diuo Pro, 5.in venditi. no, ff. de re iudic. d.n. ibid. & multa ad rem.* Rit. 288.n.139.225.
- In vim exequutionis non potest debitor creditori immobilia iradere, cum habet mobilia, & adducitur decisio S. C. Rit. 287.n.76.133.*
- In exequutione bonorum mobilium an aliquis ordo sit attendendus? d. n. n. 77. circa finem, 134.*
- Exequutio super Bobus aratorij, & aratro, siue alijs instrumentis ad agriculturam pertinentibus, prohibita est.* Rit. 287.n.86.col.2.vers.16.138.
- Exequutio semgentia quando retardetur per dilationem quinquennalem debitori concessam?* Rit.287.n.102.144.

Exc-

I N D E X.

Exequutio sententia S.C. quando per reclamationem suspendatur. Rit. 288. n. 34. 206.

Exequutio sententia in re vendenda quando differenda sit pendente reclamatione? ibid.

Exequutio pro maiori summa quantitates debita, susinetur pro quantitate verè debita, d. Rit. n. 141. 225.

Exequutio facta contra Nobilem ante ostensionem literarum exequutorialium susinetur, d. n. 141. in fine, 226.

Exequutio decreti Syndicatorum non retardatur ex appellatione, nisi Reus prætenderet nullitatis causam probabilem notoriè ex ipso actis. R. 295. n. 109. 312.

Expensæ.

In expensis Victum Victori in civilibus condemnandum, non habet locum stante Rit. 297. dispositione, & alia. Rit. 297. n. 1. cum seq. 360.

Vfus, ut Convento instante, Actor obstringatur in principio litis cauere de expensis, ex quo inoleuit, fol. 361. n. 5.

Et nàm teneatur ad expensas fideiusor, si Actor, pro quo canit, in causa succumbit, velati si pronuntiatum sit instantiam peremptam, n. 6. eod.

Expensa debita iure actionis sunt præstanda, & iusta causa non excusat. Rit. 297. n. 8. in med. 362.

Et liberatus ab expensis, non censetur liberatus ab illis debitis iure actionis, d. n. 8. in fine, eod.

Statutum, distans expensarum condemnationem, an comprehendat iustam causam? n. 9. eod.

Expensa hodie semper censetur petita stantibus clausulis, ius, & institutam ministrari. Rit. 297. n. 9. 362.

Opinio Doctoris releuat ab expensis, n. 15. eod.

Quod intellige, si sit Doctor magna auctoritatis, ibid.

Ab expensis excusatur, qui motus fiducia plurium testium extra indicium se iactantium deponere pro illo, eos examinari fecit, quamnvis illi contrarium testificati sint, n. 16. eod.

In expensis non est condemnandus homo magnus, & approbata fidei, n. 18. eod.

In expensis non debet condemnari Victus

ratione sanguinis in beneficium Victoris consanguinei, Rit. 297. n. 20. 364.

Ab expensis excusatur succumbens ex defectu testium repulsatorum, nisi eos scienstè produxerit, n. 21. eod.

Obtinens ex iuramento suppletorio ob defectum semiplena probationis, non exigit expensas à Victo, n. 24. eod.

Expensarum solutio cessat, quando Victoria est promissa, Rit. 297. n. 25. 364.

In expensis quando condemnatur, qui in prima instantia habuit sententiam favorabilem, & in secunda succumbit, d. Rit. n. 26. 365.

Condemnatus in expensis per Iudicem secunda instantia, confirmantem sententiam primi Iudicis, de quibus expensis intelligatur? n. 27. eod.

Statim antè sententiam rescicienda sunt, n. 30. eod.

Expensas Victori non solutas in interlocutoria, idem illas repetere non potest, si in diffinitiva succubuit. Rit. 297. n. 30. 365.

Iusta causa excusans victum ab expensis procedit in Reco, non autem in Actore, & traditur ratio, n. 31. eod.

Expensa debetur, etiam si sententia dicat: Victum Victori in expensis, nec addat aliud verbum Condemnantes, Rit. 297. nu. 32. fol. 365.

Expensa debent resciri perempta instantia, facta illius, qui restitutionem imperavit, nisi tamen ex iusta causa spiritus insuffletur. Rit. 297. n. 37. 366.

Expensa litis, in quibus quis per diffinitivam sententiam condemnatus est, in quo differant ab expensis propter desertam instantiam, n. 38. eod.

Expensa litis propter desertam instantiam taxantur in parva summa ex inveterato stylo, qui servandus est, n. 39. fol. eod. qua non repetuntur, n. 40.

In expensarum liquidatione veniunt tantum necessarii erogata, non verò voluntariè, & quid de damnis, aut lucris amissis, n. 42. eod.

Absolutio ab expensis an comprehendat damna? n. 43. eod.

Expensas litis si quis propter aliquid pecuniare privilegium solvere non obstringatur, neque adversarius victus eas solvere tenetur. Rit. 297. n. 44. 366.

Pla-

I N D E X.

Plures *Victi* colligantes si ad *expensas* simpliciter condemnati essent, unusquisque pro sua rata tenetur. Rit. 297. n. 45. 367.

Intellige dummodo petitio non fuerit infolidum, ibid.

Expensa in priori instantia non debentur in criminalibus. Rit. 297. n. 46. 368.

In *expensis* de iure communi condemnatur accusator, vel denunciatus, qui succumbit, ibid. secus, nu. 48. fol. 368. & recensetur nuperrimus casus in S. C. dispositus, n. 49. 369.

Ab *expensis* non excusatur accusator, quamvis excusetur à calumnie pena, d. n. 46. in fin. 368.

Expensarum condemnatio an locum obtineat respectu *fisci*? & quid cum indebitis, iniussuque aliquem vexauit? nu. 47. cod.

Calumniatores, ut ad *expensas* non condemnentur, nulla communi, aut Municipali lege cautum est, d. Rit. n. 54. 370.

Expensarum condemnatio etiam in criminalibus, laudabilis praconizatur, ut calumniosi euentus inquisitiones. Rit. 297. n. 54. in fine, 371.

Condemnatio *expensarum* semper, & indistincte sit contra succumbentes in causis syndacatis, & tali etiam casu competit actio iniuriarum, n. 55. cod.

Expensa an debeatur solui ab Administratores proprijs nominibus, qui temere Vniuersitatum nomine querelas porrexerunt, & succumbuerunt? d. Rit. n. 58. 372.

Ad *expensas* non tenetur Minor propter actionem calumniosè per Tutorem, aut Curatorem institutam, n. 59. cod.

Ab *expensis* non releuatur haeres temere litigant beneficio Inventarij, sed de proprio tenetur. Rit. 297. n. 59. 372.

Expensa rescinditur quando contracta est contumacia, & quippe ante sententiam. Rit. 298. n. 1. 375.

Intelligitur tam in Reo, quam in Adore, n. 2. cod.

Expensa praedita debentur Iudicis officio, & proinde etiam parti non petenti rescindenda sunt, & in eis iusta litigandi causa non excusat, neque compensatio admittitur. Rit. 298. n. 5. 376.

Non repetuntur, licet centumax obtineat in causa principali, ibid.

Tom. IV.

Expensa persoluta Procuratoribus, & Advocatis veniunt in liquidatione facienda *expensarum*. Rit. 298. n. 7. 376.

Inter *expensas* non connumeratur Advocati salarium, si *Victor* sibi ipsi patrocinium praestiterit, n. 8. cod.

Expensarum taxatio prohibita est in sententia, non autem eorum condemnatio. Rit. 310. n. 2. 574.

Forma, & modus attendendus in taxatione *expensarum*, traditur remissuè, n. 3. cod.

Expensarum taxatio num fieri valeat appellatione pendente? Rit. 310. n. 7. 575.

Expensarum condemnatio num sequi valeat post sententiam? Rit. 310. n. 8. 575.

Expensarum condemnatio remittitur soli, qui lites in infinitum protrahere solent, si sententia acquieuerint, n. 13. cod.

Extorsio,

Vide Crimen.

Fallitus,

Vide Decoctor.

Falsitas.

Falsitatis causa Centumax effectus, an condemnari possit, non expectato anni circulo? Rit. 281. n. 2. 44. Ad rem Manfredi ad Reg. Capyc. Latro decisi. 172. lib. 2.

Falsitas dicitur maximum, & horribile delictum. Rit. 295. n. 149. 323.

Falsitas committitur non tantum in dicendo, vel scribendo falsum, sed etiam sacendo, & omitendo dicere, vel scribere verum, quod dici, & exprimi debebat, d. n. in fine, fol. 324. Vide D. Consil. D. Michael. de Calderò, tom. 1. decisi. crim. Cathal. 19.

Falsitas non dum offendit partes, sed etiam Iudices, & maius crimen est, falsificare acta, quam inducere testes falsos. Rit. 295. n. 227. post med. 343.

Falsitas arguitur ex silentio longi temporis. Rit. 368. n. 300. 561.

Falsitatis conditio ea est, ut nullo assistente consenscat, ac desinat. Rit. 311. n. 56. circa finem. fol. 600.

Fama

Officialis qualiter probanda sit, & qui testes de illa deponere debeant? Rit. 208. n. 232. & 233. 543.

Fama est summa rerum, & rursus qua exi-

T t t t

fi-

I N D E X.

stimationis periculum vertitur, maturissime indicanda est. Rit. 208. n. 326. 570.
Familia, Familiaritas.

Familia conceditur alicui, ne à suo offendatur inimico, & ei impartitur licentia deferendi arma. Rit. 288. n. 159. 231.
Propensio conservationis familiae, enique innata est. Rit. 299. n. 65. 397.
Familiaritas maior est in cibo, quam in colloquio, recensetur Cades Sancti Io: Baptista, non nisi inter epulas peracta. Rit. 208. n. 222. 540.

Famulus.

Dicitur socius Domini in actu, & exercitio, quo ille fungitur. Rit. 303. n. 42. 468.
Famuli illustres Persona sunt testes idonei pro his, quibus famulantur. Rit. 308. n. 302. 561.
Argumentum: Est seruus, ergo Latio, validum est. Rit. 311. n. 5. fol. 586. illiusq; fuga, arguit furtum, ibid.

Famuli naturaliter sunt inimici Dominorum, & proinde accusare non valent. d. Rit. n. 86. fol. 609. maxime electi, n. 87.
Fecalia.

An currant in S. R. G. Rit. 288. nu. 105. in fine, fol. 211.

Fatua, Foruus.

Fatua an per eius Curatorem possit decimam dotis erogare in pia opera pro eius anima suffragio. Rit. 288. nu. 163. fol. 233. & n. 166. ex fol. 234.

Fatuus, ac Phreneticus praesumuntur habere virtutem, & interpretatam voluntatem circa beneficia eorum salutis, proinde omnia sacramenta illis ministrari, hanc vetari potest, n. 169. ibid. & fol. 235.

Fatuus, pro ut, & pupillus, habet integrum, ac plenum dominium suorum bonorum, & per Curatorem hereditatem acceptare potest. n. 173. ibid.

Fatuus, licet civiliter mortuus, poterit per Curatorem, facultate à S. C. accepta, de suis rebus disporre, n. 174. in fine, 237.

Fatuus, aut furiosus nequit facere testamentum, nec donare causa mortis, nec ad pias causas, nec manumittere. Rit. 288. n. 178. 237. & neque per Curatorem, n. 179. fol. 238. quidne pro anima? ibid. n. 83. & 84.

Felix.

D. Reg. D. Felix de Lanzina, y Villos, Praeses S. C. laudatur. Rit. 288. n. 29. 183.

Feriae.

Feriae si totam, vel magna ex parte saltem medietatem absorbeant termini, quid agendum? & an restitutio competat? Rit. 284. nu. 1. & 2. fol. 56. quarum temporum non est utile, n. 3. & 4. ibid.

Feriae in honorem Dei non servantur in termino Syndicatus. Rit. 295. nu. 101. in med. fol. 310. & n. 200. 335.

Feudatarius.

Feudatario, an debeantur alimenta ex feudo, urgentibus Credituribus, uti ex sua culpa ad inopiam redactos remissum. Rit. 287. n. 56. circa fin. 126.

Feudatarius non habens impuberem in potestate, num possit dare Balium, & num iste excludat Patrem impuberis ab administratione? Rit. 292. n. 9 & 11. fol. 260. & sine Iudicis confirmatione, an administrare valeat, nu. 16. & 17. 260.

Feudatarius num valeat relinquere filio illum Balium, quem voluerit? Rit. 292. n. 19. 263.

Feudatarij in honorificum an possit per Balium exerceri? d. Rit. n. 12. 266.

Feudatarius quando cogatur vendere feudum. Rit. 295. n. 175. circa fin. 329.

Feudatarij an valeant contrahere matrimonia, absque Regis permisso? Rit. 299. n. 56. 394.

Feudatarius non cadit à feudo propter promissionem de vendendo, sicut caderet ex venditione. Rit. 308. nu. 304. circa fin. 562.

Feudum.

Fendi refutatio pura, & simplex, qua fit à Patre in filium contemplatione matrimonij contrahendi, non indiget regestro in quinternionibus Regia Camera. Rit. 287. n. 113. col. 1. vers. 7. 149.

Feudo concessio si simul Iurisdicção concedatur, ista censetur concessio prinatim, non cumulatim. Rit. 288. n. 52. col. 2. 191.

Articulus, an res sit feudalitatis, vel uet etiam inter patres, remittitur ad Regiam Camera, n. 53. ibid.

Ad feudum, qualiter de iure francorum, & de iure communi feudorum succedatur? Rit. 292. nu. 4. & 7. fol. 259. ibique in-

I N D E X.

inquiratur, an in Regno presumatur unus iure Romano, vel Longobardo? ad quod videndus D. Io: Torre de success. in maiorat. & primog. Ital. p. 1. cap. 36. ex n. 107.

Fendum si concedatur eum directo, & utili domino, res allodialis dicitur, & potius donatio, quam fendum nuncupatur. Rit. 299. n. 3. in fin. 381.

Fendi concessione, etiam plenaria facta, semper reservatum censetur ius superiorum Principis recognoscendi gravamina, ita, ut appellatio ad ipsum interponi debeat, n. 6. fol. eod.

In fendum Mulier succedere non potest, quidem iure Regni. Rit. 304. ex n. 17. 473.

Fendum lignum, & non lignum quid sit? remissum. d. n. 17. d. fol. 473.

Fendi successione, haud prius Heremaphroditus, qui licet à Mare declinare videatur, si mascula virtute, in ceteris virtutis operibus sit praeditus. Rit. 304. n. 23. 475.

Fendum si datum sit ad certum servitium, quod per servitium decenter adimpleri potest, ab illius successione Mulier non excluditur. Rit. 304. n. 24. in fine, verbo Quamobrem, 476.

Fenorum consuetudo, nempe militaria iura veteres appellare consueverunt, n. 25. col. 2. in prin. fol. eod.

A successione feudi non excluditur filius ex quinquagenaria progenitus, d. Rit. n. 28. 47.

In feudorum lectura Neapoli destinantur aliquando Officiales perpetui, Rit. 308. n. 209. 537.

Fideicommissum.

Fideicommissum universale non inferit, ut prohibito de non alienando rem particularem, restringatur ad terminos illius fideicommissi. Examinatur Consilium Decij 636. Rit. 286. n. 32. 90 & 95.

Fideicommissi die euento, finitus postea percepti veniunt in illius restitutione, non existente mora Rit. 287. n. 140. 160.

Fideicommissio bona subiecta vendi possunt in subsidium pro studio. Rit. 295. n. 80. col. 2. 305.

Fides.

Fidei publica servanda Ratio efficit, ut ca- Tom. IV.

sus non dicatur similis, sed idem, & comprehendatur sub Statuto. Rit. 287. n. 45. in med. o. 117.

Fide inter homines nil illi latius servandum, d. Rit. n. 117. in fine, 151.

Fides adhibenda est Visi Nobiliti, verum aliter est in femina aut in Visi Nobili, qui alia vice in simili deliquit. Rit. 303. n. 46. 469.

Fideiussio.

Vide Cautio Fideiussoria.

Fideiussor.

Fideiussores indistinctè comprehenduntur sub moratoria de iustitia debitori concessa, etiam si fuerit renunciatum Anth. praesente, Cod. de fideiussor. Rit. 287. n. 119. fol. 152. an gaudeant dilazione quinquennali, & cessione bonorum, nu. 128. & 129. 155.

Fideiussor, sicuti etiam haeres, conveniri non potest ante exequias, & infra novem dies à tempore mortis principalis debitoris, n. col. 2. vers. 20. d. fol. 155.

Fideiussor haredis cum beneficio l. & inuentarij, nomine proprio obligati, non tenetur, nisi inquantum facere potest, d. col. 2. in medio, ibid.

Fideiussori nim etiam propositi exceptio rei iudicata contra Creditorem? Rit. 287. n. 128. in fine, 156.

Fideiussor adstrictus praesentare debitorem iutus carceres infra mensem, non tenetur, si infra illud tempus debitor dilationem quinquennalem obtinuerit, ibid.

Fideiussor adstrictus aliquem praesentare, non tenetur, si praesentandus post praestitam cautionem effectus fuerit Clericus. Rit. 287. n. 130. 156.

Fideiussor de praesentando debitorem Fisci, an satisfaciatur tradendo Carceratum mortuum? Rit. 287. n. 135. vers. 11. 157.

Fideiussor idoneus quis dicatur? & quo tempore consideranda sit idoneitas? Rit. 287. n. 146. 162.

Fideiussor potest conveniri in praeposito ordine, si principalis sit dissolutis accessu. Rit. 288. n. 135. vers. ad materiam, 224.

Fideiussore minus idoneo recepto in praesentia partis non reclamantis, vel de mandato Iudicis, excusatur Actorum Magister. Rit. 295. n. 36. 293.

Fideiussores. Magistratum non tenentur

Tttt 2 ad

I N D E X.

ad gesta extra Officium, nisi fideiussio generalis sit, & in omnem casum concepta, Rit. 295. n. 38. 294.

Fideiussores generaliter præsiti nùm teneantur ad penam corporalem, & quid si se obligaverint pro delictis Officialium, nùm subsistat talis obligatio, nu. 39. eod.

Ad rem Michael de Calderò dec. 1. Calthal. crim. tom. 2.

Fideiussores si decesserint ante sententiam condemnatoriam, possint nò eorum heredibus conveniri? n. 40. eod.

Fideiussor præsitus in principio Officij, non teneatur de gestis pro anno refirmato. Rit. 295. n. 95. 308.

Fideiussor nùm teneatur ad expensas litis, si Actor, pro quo cauit, in causa succumbat, veluti si pronunciatum sit instantiam peremptam? Rit. 291. n. 6. 261.

Filius, Filia.

Filius non conficiens inventarium an detrahatur legitimam? Rit. 286. n. 31. 32. fol. 90. 91. & propriè vers. obijciebant fol. 92. Vidèdus Tranchèdini còsult. 58.

An illam detrahatur ex fideicommissò particulari? n. 33. 92.

Ad persolvenda legata actione tantùm personali teneatur, d. n. col. 1. 93.

Filius an obstringatur ad as alienam à Patre decocto contractum. Rit. 287. nu. 52. 234.

Filij intestata successu Matri non desertur, si in transitu ad secunda vota Tutorem illi non petierit. Rit. 291. n. 19. 253.

Limitatur existens tempore secundarum nuptiarum, persona, ad quam legitima tutela deferri poterat. d. n. vers. Adhuc autem, & n. 20. fol. eod. ac fol. 254.

Filius agens nomine haredis Patris, vel Matris, an teneatur exhibere scripturam hareditatis, vel prambulum? Rit. 294. n. 11. 271.

In filij respectu Matris nulla consideratur suitas, ibid.

Filius, & Pater in uno, eodemque Tribunalis ius dicere an possint latè Rit. 295. ex n. 66. 302.

Filius fam. Clericus, vide verb. Clericus.

Filijs fam. leges permittant disponere de eorum peculio Castrensi. Rit. 299. n. 31. 388.

Filia naturalis capax est successus tam ex

testamento, quàm ex contractu inter vivos, non existente legitima sobole, Rit. 299. n. 37. & 39. 390.

Filius, ut dicatur naturalis, plura requiruntur, quæ de agnitate canonica non servantur, Rit. 299. n. 38. 390.

Filius naturalis non solum dicitur, qui ex concubina oritur, sed generalitèr omnis, qui nascitur ex soluta, & soluto, d. n. 38. circa fin. eod.

Quo ad filiarum naturalium successionem ius civile seguitur ius Canonicum. Rit. 299. n. 40. 391.

Filia spuria si pramoriatur, an transmittat legatum ei factum ad ipsius filiam? Rit. 299. n. 41. eod.

Filia spuria an legitimari possit per subsequens matrimonium. Rit. 299. n. 42. 391.

Filius procreato tempore, quo Pater ultra Clericatum. Beneficium quoque Ecclesiasticum possidebat, debet legatum à Patre relictum, S. C. declaravit, n. 44. eod.

Tale legatum etiam cedere potest in causam alimentorum, & dotium filiarum. Rit. 299. n. 45. 392.

In filia spuria non est excessiva dos aureorum 3500. constituta à Viro Patriis, d. n. 47. in fine, eod.

Filia spuria potest habere dotem excedentem metam alimentorum, & aliquando potest esse equalis doti solita impartiri filia legitima, & aliquando maior, si aliud condignum virum non inueniat, ibid. ad matrem expenditur Bulla B. Pij V. Rit. 299. n. 47. & 48. 392.

Filij nati ex Matrimonio clandestino, nùm admittantur ad successionem in bonis Patris, & ad honores? in terminis Constitutionis Regn. Sancimus, de Matrim. publ. contrah. non firm. Rit. 299. n. 52. fol. 393. Conferunt exarata à Tranchèdino còsult. 33.

Filij nati ex Matrimonio clandestino, sumi incapaces honorum, & successionum, n. 55. eod.

Maximè in Nobili Sanguine genitis, ibid.

Ad filios legiuinos, & naturales transferuntur Patris possessio. Rit. 299. n. 57. 394.

Filij legitimati per subsequens Matrimonium, an comprehendantur sub appellatione filiorum de legitimo Matrimonio pro-

I N D E X.

- procreatorum, ita ut admitti possint ad praerogativas Montis, quando Testator in illius erectione vocavit descendentes per lineam Masculinam tantum, & de legitimo matrimonio tantum?* Rit. 299. n. 60. 61. 62. fol. 395. Et in eorum gratiam scripsit D. Hieronym. Palma lun. lib. 3. alleg. 213. & anceps est D. Torre de success. in maiorat. Ital. p. 1. cap. 29.
- Filius ante matrimonium natus, per illius subsequentionem, habentem, ac si ab initio processerit maritalis affectus inter Parentes, d. Rit. n. 63. 396.*
- Filius Patre Nobili, Matre verò ignobili ortus, Nobilis existit.* Rit. 301. n. 14. 408.
- Filius impubes, mortuo Patre, quodam lites incipias pupillari privilegio gaudet, d. Rit. n. 52. col. 2. in princ. fol. 419.*
- Filius naturalis quomodo legitimitur per oblationem Curia R. n. 301. 58. col. 2. 421.*
- Filius natus ex Muliere Christiana concubina Turca, legitimatur ob conversionem ad fidem Patris.* Rit. 303. n. 78. 426.
- Contrà filium a possi liquidari instrumentum ad instantiam Matris?* Rit. 302. n. 4. fol. 432. & n. 7. 433.
- Filius nullo pacto potest instrumentum liquidare contrà Patrem, vel Matrem, d. n. 4. ibid.*
- Filius ex quinquagenario progenitus à successione fendi non excluditur.* Rit. 304. n. 28. 477.
- Filia inhonestè vivens debet à Patre, etiam de propria domo expelli, d. Rit. n. 50. 482.*
- Filius est unus cum Patre, & in eo est substantia, ac caro Patris, proinde eius factum illi imputatur.* R. 308. n. 146. 525.
- Filius natus ex Patre, qui Regi fidelitatem servavit, fidelis ipse praesumitur.* Rit. 311. n. 98. in fine, fol. 613.
- Filia an irrogetur iniuria à Patre, si maior de alicuius forori detur?* d. R. n. 170. 636.
- Filia competit querela, si de congrua dote non fuerit dotata, cum Pater semper teneatur saluam filiorum legitimam facere, licet in extraneum disposuerit.* Rit. 311. n. 171. 636.
- Filia debet congrua dos à Patre constitui, & pro tali effectu poterit iudicis officium implorare, d. Rit. n. 173. 637.*
- Filia an debeatur supplementum dotis, quando à Patre dotata fuit?* Rit. 311. n. 174. 638.
- Filia debetur dotis supplementum, licet dos tradita tempore Matrimonii fuerit congrua, quando à tempore traditionis, usque ad tempus mortis bona Patris excreverint, Rit. 311. n. 75. 638.*
- Filia dotata quanto tempore excludatur à petitione supplementi d. Rit. n. 177. 639.*
- Filia, ut in futurum à Patris successione excludatur, dos unica, & congrua sufficit; idem competens Patri quicquid visum est, nemini incompetens videri debet.* Rit. 311. n. 178. 639.
- Filia dotata, & nuptui tradita debetur supplementum paragii, non obstante renunciatione iurata in Patris beneficium, quando Pater ipse in testamento illam etiam in obulo instituit, Rit. 311. n. 190. 643.*
- Filia Iure Communi non paragium, sed integram consequitur legitimam, ibid.*
- Fiscus.
- Fiscus in gradu appellationis non licet repetere Testes in prima instantia non repetitos.* Rit. 281. n. 39. 51.
- Ad Fiscus exclusionem, malei admittuntur ad successionem defuncti absque successoribus, remissive.* Rit. 286. n. 18. vers. 9. col. 1. 85.
- Fiscus debitor num frui valeat beneficio Moratoriae.* Rit. 287. n. 116. circa finem, 150.
- Fiscus Patronus M. C. V. debet loqui, ac sua iura proferre in Regia Iuncta Iurisdictionis autè Fiscalem Regia Camera.* Rit. 288. n. 42. 187.
- Fiscus Patronus M. C. V. quando est Regij Consiliarij dignitate praeditus, in Iuncta Regia Iurisdictionis coram Pro-Rege sedet post Regios Consiliarios antiquiores.* Rit. 288. n. 41. 187.
- Fiscus Patronus debet modestè pro Fiscis querelas instituire.* Rit. 288. n. 81. 200.
- Fiscus Instantia pro suspensione Officialis, sat est, si fiat incontinenti post terminum, siue in calce decreti ante illius notificationem.* Rit. 295. n. 139. 321.
- Fiscus Patroni munus est, diligentissimè lites persequi, & nullam moram, vel dissimulationem contrahere in discutiendis iuribus fiscalibus.* Rit. 295. n. 176. in med. 329.
- Fi.

I N D E X.

Fisci Patroni munus est malum necessarium, & eius officium dicitur sanctum, utile, & necessarium. Rit. 205. n. 176. 329.

Fisci Patronus debet omnia cum veritate, conscientia, & fidelitate animaduertere. Rit. 295. n. 178. vers. 8. 330.

Fisco non soluentur expensas, an sit etiam immunitas altera pars? Rit. 297. nn. 44. in fine, 367.

Fiscus an condemnetur in expensis, & quid cum indebitis, ininsignialiquem vexavit? Rit. 297. n. 47. 368.

Contra Fiscum in dubio est indicandum; maximè quando agit de lucro captando, ac de pena exigenda. Rit. 302. n. 27. col. 1. 439. Scripti in Rit. 67. ex n. 16. lib. 1. atq; in Rit. 261. sub n. 1. lib. 1. & aurea sunt verba immortalis memorie Pijssimi, & Potentissimi Philippi IV. directa ad suos Magistratus. En los pleitos huuieren mis Vassallos, con el Real Patrimonio, sepan que à quella sentencia sera mas conforme à mi voluntad, que sera mas contraria al prouecho del Fisco, y estimare ganar todo, lo que pierdo, en ellos refert de Rub. certam. 10. n. 17.

Fisco promociò non datur à decretis absolutorys Vistoris, nisi maxima causa id impelleret. Rit. 308. n. 36. 506.

Fisco denegatur recursus secundum morem aliquorum locorum, aduersus absolutiorem. Rit. 308. n. 37. 506.

Fiscus de iure communi non habet facultatem semper inquirendi in Magistratus post redditum syndicatum. Rit. 308. nn. 70. 71. & 72. à fol. 511. secus verò de iure Regni nu. 73. fol. 512. & n. 76. vers. Attamen, fol. 513.

Fisci imbecillior vis est in accusando quam Priuati. d. Rit. n. 76. in fine, fol. 513.

Fisci Advocatus nùm ligetur dispositione Pragm. 2. & 4. sub tit. de munerib. d. Rit. n. 311. 564.

Fiscus nùm statim acquirat ius, porcella quærelat? quid in delictis in quibus est pena confiscationis bonorum? Rit. 311. n. 42. 594.

Fisci probus Advocatus, Innocentium pariter, & Fisci iura fouet, eaque tantum petit, quàm indicare mallet. d. Rit. nu. 55. 597.

Phyfiognomia

An sit facultas utilis & examinatur. Rit. 288. n. 118. 217.

Ex Phyfiognomia hominum mores dignoscuntur, ac Sens ab Infonte discernitur. d. n. 118. col. 1. vers. 7. 218.

Phyfiognomia non raro fallit, & quando Index illa nisi valeat, nn. 119. & 120. ibid.

Forasculus

Dicitur quasi foras itus, proinde talis est omnis contumax ratione delicti, quia proprio domicilio foras exit. Rit. 306. n. 2. 488.

Forasculus triplicis est speciei, qua declarantur, n. 3. eod.

Forasculus, ut includatur sub dispositione Banni loquentis de forasculis, non sufficit sola contumacia, & qua requirantur? ibid.

Forasculus non dicitur, qui habitauit in loco publicè cum omnibus conuersando, licet sit contumax pro delicto, n. 4. eod. Vide Bannius.

Forus.

Fori electio, & variatio an competat cessionario adhuc non privilegiato agente ex iure cesso pro causa lucrativa? & quid in Neapolitanis, absque privilegiatis? Rit. 290. n. 4. 5. 6. 7. 8. 246. & 247.

Et quid fraude intercedente, n. 9. ibid. Pro declinando foro non sufficit sola Matricula, absque actuali exercitio. Rit. 295. n. 85. 306.

Quilibet forus cognoscit de sibi commissis personis, causisque priuatis, d. Rit. nu. 223. 342.

Fori privilegio nec expressè, nec tacite renunciari potest, neque cum consensu Episcopi. Rit. 299. n. 2. & 3. 381.

Forum sortiri, & Statuti ligari à pari procedunt, d. Rit. nu. 24. vers. quod pontificium, fol. 386. & n. 27. 387.

Fori electio competit Mercatrici ob eius miserabilitatem. Rit. 304. n. 33. 479.

Franciscus.

Dom. D. Franciscus Moles, Dux Parcte, Regiam Cancellariam Regens, eiusque Antecessores laudibus extolluntur. Rit. 304. n. 18. circa fin. 473. & 474.

Dom. D. Franciscus Galcon, y Alcauaz, Regius Consiliarius, laudatur. Rit. 311. n. 182. 641.

Dom.

I N D E X.

Dom. D. Franciscus Romaguera laudatur.
Rit. 286. n. 30. 90.

Frater.

*Fratrum mira, & contentiones sunt acerbis-
sima, & qui se nimium diligunt, hi idem
se nimium odio habent.* Rit. 295. nn. 64.
301.

*Frater lute Constitutionis semetur dotem
sorori tradere non minorem legitima.*
Rit. 311. n. 173. 637.

Fruſus

*Debentur à die mortis Testatoris in lega-
to species in legato verò ad certum diem,
debentur à die mora absque interpella-
tione, cum adueniente die heres in mo-
ra constituitur, & ab ea interpellatur,*
Rit. 287. nn. 136. fol. 158. & reprobat
Anton. Fab. contrariam aleam insectans.
n. 137. ibid.

*Fruſus percepti post cessum diem fideicom-
missi, & conditionis eventum, veniunt
in restitutione fideicommissi, d. Rit. n.
140. 160.*

Fuga, Fugiens.

*Potuisse fugere, nec fugisse, innocentia
argumentum est.* Rit. 311. nn. 101. in fi-
ne, 102, 103. & 104. 615.

*Iura sicuti contrà fugientes praesumptio-
nem constituunt, ita non fugientium in-
nocentiam indicant, d. n. 104. eod.*

Furiosus, vide Fatuus.

Fur, Furtum.

*Fur restituens Domino rem fortuitam, non
entiat poenam ordinariam.* Rit. 295. n.
133. col. 1. vers. 6. 320.

*Sub nomine furti, intelligitur omnis illi-
cita rei aliena usurpatio, d. Rit. n. 158.
325.*

*Furtum commissit, qui scienter retinet, &
contractat apud se rem alienam, qua ad
eum bona fide pervenit, ibid.*

*Furtum reiteratum poena mortis punitur,
licet quodlibet de per se non sit tali poena
dignum.* Rit. 311. n. 124. 621.

*Et quid si furtum esset trinum, ad quod
expenditur Cap. Regn. Ad hoc, de fur-
tis, ibid.*

Gabella,

*Causa diminutionis gabella dicitur fa-
norabilis, atq; pro ea in dubio indi-
candum est.* Rit. 288. n. 66. 196.

Gabella meretricum fuit sublata tempore

*Regis Alphonsi Primi. R. 304. n. 55. 483.
Habitans, Habitatore.*

Habitans Neapoli sine vxore, & fami-
lia gaudet privilegio Neapolitano-
rum, quod trahat, & non trahatur. Rit.
301. n. 65. 423.

*Discrimen inter habitatorem, & habitan-
tem, n. 66. fol. eod. & n. 69 fol. 424. & n.
71 fol. 425.*

*Habitantes dicuntur famuli, d. nn. 66. col. 1.
fol. 424.*

Habitare non dicitur Peregrinus. n. 67. eod.

*Habitare non dicitur habens apothecam, in
qua de die artem exercet, sed de nocte
recedit clausis ianuis, n. 68. eod.*

*Habitatores Neapolis ligantur Consuetudi-
nibus eiusdem Civitatis, n. 70. eod.*

*Habitare nùm dicitur fugitivus. Rit. 301. n.
71. 424.*

*Habitantes ad litora Maris, serè ceteris
immaniores videntur, prout experimur
in Insularis, & hominibus de ora Pla-
gia, vulgè Gbiata Neapolis. Rit. 304.
n. 43. 481.*

Hæreditas.

*Transit cum sua causa, suisque vitis.
Rit. 287. n. 41. circa finem. fol. 120.*

*Triens hereditatis pro anima morientis ab
intestato disponi potest. Rit. 288. n. 175.
circa fin. 237.*

*In hæreditate iacente nùm possit dari Cu-
rator, qui sit Creditor? Rit. 291. nn. 26.
255.*

Hæres.

*Hæredibus Creditoris adhuc competis in-
strumentum via Ritus presentare, si
fueris confectum de facie ad faciem. Rit.
286. n. 1. 77.*

*Hæres gravatus post mortem hæreditatem
restituere, an sit in totum hæres? ibid.
remissive, fol. 78. in princ.*

*Hæres in usufructu an possit instrumentum
liquidare? remissive ibid.*

*Contrà Hæredes debitoris non liquidatur
instrumentum: cum iuramenti vincu-
lum ipsos non obstringat, d. Rit. n. 5. 79.*

*Hæres non dicitur periurus, si non imple-
neris id, ad quod defunctus per iuramen-
tum ligabatur, licet teneatur stare con-
tractui, & promissum solvere, ibid.*

*Quod etiam in Hærede feneratorij locum
habet, nisi instrumentum reitenerit, d.
n. in*

I N D E X.

- n. in fine, ibidem.*
- Hares Creditoris non tenetur, antequam instrumentum liquidetur, praeambulum debitori notificare, sed sat est, quod de illo fiat mentio in citatione.** Rit. 286. n. 8. 81.
- Heredit extranei institutio an corrumpat, legato factio Baronis in testamento condito per Notarium vassallum?** d. Rit. n. 21. 87.
- Heredi multum prodest inventarij beneficium, nè de proprio Creditoribus teneatur.** n. 22. ibid. Et quid observare debeat, ut illud ei proficiat? vid. verb. Inventarium.
- Hares laicus, an sit immunis à consecratione inventarij respectu Ecclesiae creditoris, sicut, & ipsa Ecclesia non obstringitur illud consecrare?** Rit. 286. n. 23. vers. Quodque. fol. 68.
- Hares an teneatur in inventario mobilia, cum qualitatibus, & quantitatibus describere?** Rit. 286. n. 27. 89.
- Quidque favore Fiscis, aut Pupillis?** col. 2. ibid.
- Hares, qui inventarium non confecit, num gaudeat beneficio cessionis bonorum?** Rit. 287. n. 41. 110.
- Hares cum beneficio legis, & inventarij dare potest bona in solutum Creditoribus,** Rit. 287. n. 71. 131.
- Heredes debitoris, qui decessit non elapso tempore quinquennalis dilationis obtenta, gaudere non valent per residuum temporis,** d. Rit. n. 126. 154.
- Hares conveniri non potest ante exequias, & infra nonem dies à tempore mortis principalis debitoris.** Rit. 287. n. 128. col. 2. vers. 120. 155.
- Hares adstrictus solvere legatum ad certum diem, adveniente tempore constituitur in mora, absque ulla interpellatione.** Rit. 287. n. 136. circa finem. 158.
- Heredem in mora constitui non posse, antequam velle legatum legatarius declaret, an sit verum?** d. Rit. n. 138. 159.
- Hares, qui data opera, impedit quod minus agrotus testetur, nè pps legatis hereditatem minuat, peccat graviter.** Rit. 288. n. 167. 234.
- Heredes, ut plurimum animae Testatoris minimè suffragantur,** d. Rit. n. 170. in med. 235.
- Hares non valet libellum factum à defuncto declarare, aut emendare.** Rit. 289. n. 10. fol. 244.
- Hares legitimus dicitur ille, qui ex lege ad hereditatem vocatur.** Rit. 292. n. 10. 260.
- Hares agens nomine heredis, an teneatur exhibere scripturam hereditatis, vel praeambulum, & quid in filio tam respectu Patris, quam Matris?** Rit. 294. n. 11. 272.
- Hares obstringitur dare legatario instrumentum fendi legati,** d. Rit. n. 19. 274.
- Querelans, uti hares alicuius, tenetur in termino ad proseguendum producere fidem praeambuli.** Rit. 295. n. 108. in fine. 312.
- Heredi non obstat modica mora post lapsum trium mensium ad constituendum inventarium.** Rit. 296. n. 7. 350.
- Hares temerè litigans, beneficium inventarij, non reletur ab expensis, sed de proprio tenetur.** Rit. 297. n. 19. in medio. 372.
- Hares Creditoris an possit liquidare instrumentum, quando Creditor in contractu pro se, & heredibus non est stipulatus, & promissio solutionis, ne quidem Creditori, eiusque heredibus facta est?** Rit. 302. n. 33. fol. 441. & n. 34. & 35. ubi occurrit Reg. Rouit. dec. 26. & Conf. Prat. obseru. 63. pro herede alicuius sustentibus, & n. 38. ubi disponuntur DD. per Rouit. & Prat. adducti, 442.
- Hares non habet actionem accusandi de perjurio commissio in personam defuncti.** d. n. 33. col. 1. & n. 34. 442.
- Hares extraneus non potest liquidare instrumentum, in quo promissio fuerit facta Creditori, eiusque heredibus de legitimo matrimonio,** d. n. 34. in medio.
- Hares non est una persona cum defuncto, nec illum representat in delictis privatis, in quibus ius querelandi estinguitur cum persona defuncti.** Rit. 302. n. 36. 442.
- Hares Creditoris, an, & quando censetur nominatus in contractu,** n. 37. eod.
- Hares Creditoris non nominatus in instrumento poterit interrogari vigore instrumenti presentati per Creditorem, ad quod facit dec. 26. Reg. Rouit. Rit. 302. n. 39. 443.**
- Hares Creditoris nominatus, nec pro eo stipulatum intelligitur ex praesumptione iuris de stylo Notariorum in causa liquidationis instrumenti,** d. Rit. n. 40. 443.

Ad

I N D E X.

- Ad quod perpenditur decisio Præf. de Franc. 325. Rit. 302. n. 41. 444.*
- Hares potest propria autoritate intrare in possessionem rerum ex licentia sibi à Testatore concessa, & si sit institutus in re certa, nulla requiritur Testatoris concessio. Rit. 302. n. 87. 454.*
- Hares tenetur in solidum ad penam pecuniariam in privatis criminibus, quando lis cum defuncto incipit. Rit. 308. n. 117. 520.*
- Hares, etiam lite non contestata, semper tenetur de eo, si quid ad ipsum pervenit ex delicto defuncti, n. 119. eod.*
- Hares Magistratus, quod teneatur post litem contestationem cum defuncto, peculiari iure statutum est in visitationis iudicio. Rit. 308. n. 120. 520.*
- Hares publicis in iudicijs pecuniaria pena non tenetur, nisi fuerit sententia prolata ante accusati obitum, n. 121. eod.*
- Hares an teneatur pena pecuniaria, si Reus publici iudicii decesserit post latam sententiam, sed per appellationem suspensam. Rit. 308. n. 125. 521.*
- Hares tenetur pecuniaria pena etiam ante condemnationem sequenti in aliquibus publicis iudicijs, quæ enumerantur, n. 128. eod.*
- Discrimen affertur, cur in privatis iudicijs ad hoc, ut pena transeat in heredem, satis sit sola litem contestatio, & in publicis requiratur sententia prolatio? Rit. 308. n. 129. 522.*
- Hares tenetur pena imposita cum clausula ipso iure in publicis iudicijs, etiam condemnatione non sequuta contra defunctum. Rit. 308. n. 130. 522.*
- Hares Officialis accusati instare valet, ut declaretur, defunctum non deliquisse, d. Rit. n. 136. 523.*
- Hares Magistratus coram quo Iudice conveniendus sit in casibus, in quibus obligatio in ipsum transit? n. 137. eod.*
- Hares convenitur coram Visitatore, quando iudicium capium fuit cum defuncto, d. Rit. 308. n. 138. 524.*
- Quid verò quando iudicium non adhuc de defuncto capium fuerit? variant DD. quorum sententia recensentur, n. 140. eod.*
- Author autem non descendit à regula text. in hæres absens, ff. de Iudic. n. 141. foli. eod.*
- Hares, sicuti privilegio defuncti uti non potest, ita, & quod in illius odium indutum fuit, ipsum afficere non debet. Rit. 308. n. 140. 524.*
- Hares Magistratus ordinario iudicio conveniri debet, d. Rit. n. 142. 525. præsertim in publicis iudicijs, n. 143. eod.*
- Et memorantur nuperrima litera Regiæ, quibus mandatum fuit Visitatori, ut cum heredibus Magistratum procedat ordinarij iudicij tramite, n. 144. eod.*
- Heredi irrogatur iniuria facta Cadaveri Testatoris, si post aditam hereditatem fiat. Rit. 311. n. 163. 633.*
- Dissimilitudo inter heredem, & defunctum, & quando non licet heredi, quod licuit defuncto, ibid.*
- Heredes Mercatoris præsumptionem habent contra se, quod negotiationis libros calaverint, & propterea ipsi incumbit onus probandi illorum amissionem. Rit. 311. n. 187. 642.*

Homo.

- Hominum oculi sæpè supiis allucinantur. Rit. 284. n. 15. 64.*
- Nonnullorum hominum effrenis redarguitur audacia in contrabendo ad alienum. Rit. 287. n. 1. 105.*
- Hominem gratum beneficium semper delectat, ingratum verò semel. d. Rit. n. 67. in fine, 129.*
- Hominum facilis est proclivitas ad dissentiendum. Rit. 288. n. 75. 198.*
- Hominum mores ex oculis, fronte, vultu, & corpore dignoscuntur, d. Rit. n. 118. col. 1. vers. 7. 218.*
- Homines signati frequenter pessimi sunt, d. n. 118. in fine, ibid.*
- Homines ingentes sibi barbam, aut capillos infidi reputantur. Rit. 288. n. 122. col. 1. 220.*
- Deploratur præsentis seculi vitium, quòd homines à sepulchris ornamenta capitis emendicant, ibid.*
- Homo quantumcumque aliquem diligit, post illius mortem amplius non recordatur, d. Rit. n. 170. in fin. 135.*
- Homo totus in capite, vultuque consistit, ex quo indolis arguitur. Rit. 295. n. 114. 314.*

I N D E X.

Homo Physionomiam non praeferens honestam, & decentem, idoneus studiis liberalibus non reputatur. Rit. 295. nu. 114. in fin. 314.

Homo magnus, & probate fidei minime condemnandus est in expensis litis. Rit. 297. n. 18. 363.

Homo etiam rectè procedens saepe sapiens calumnias patitur. Rit. 308. n. 27. 505.
Quinis potest de quolibet turpem rumorem proferre sine radice veritatis. n. 29. fol. eod.

Homines boni reputandi, non solum, qui nunquam precarunt, sed qui saepius honeste agerunt. n. 32. 3. eod.

Homines sicuti ex habitu virtutis probi sunt, ita ex habitu aliquo mali sunt; bonus enim est qualitas difficilè mobilis. Rit. 311. n. 99. 613.

Homines natura infirmi, est recentem aliorum felicitatem agris oculis inspicere. d. Rit. n. 101. 614.
Ianuarius.

Dom. D. Ianuarius de Andrea, Regens in supremo Italia Senatu, laudatur. Rit. 296. n. 25. 353. & Rit. 288. n. 41. 187.
Inimicus, Inimicitia.

Inimicus capitalis in notorijs rejicitur. Rit. 281. n. 5. fol. 52.

Inimicitia nunc oriatur inter Testem, & eum, contra quem deposuit in causa criminali, vel civilis grauit? Rit. 282. nu. 7. vers. oritur etiam, 53.

Inimicitia Potentiorum alicuius loci iustam causam metus praebeat. Rit. 295. n. 44. in med. 295.

Inimico non est credendum, & nil dari potest gratius, quam illi committere ad indicandum eum, quem Ladere forte uoluerit. Rit. 308. n. 17. & 18. 503.

Inimici mei Amicus, est inimicus meus. d. Rit. n. 221. 540.

Inimicus ingitèr pruit insidias inimico; & otium, quò magis includitur, sed pestifero magis impetu repente erumpit. Rit. 311. n. 84. 608.

Inimicus uerum nequit esse testis, sed etiam ab accusando arcetur, quoniam delictum sit atrox, & laesa Maiestatis. Rit. 311. n. 85. 609.

Inimici Dominorum naturalitèr sunt ferui, & proinde accusare non valent. nu. 86. eod.

Maximè cū ciecli sunt, proignit. n. 87. eod.
Iniuria

Facta Officiali in syndicato sistenti, dicitur atrox, ac si in officio actu existeret. Rit. 295. n. 210. 338.

Iniuria quadrisariè insligi potest. Rit. 311. n. 32. 592.

Iniuriarum querela non potest procedi ex officio, & quid si iniuria fuerit atrox? n. 33. eod.

Iniuriarum querela exposita, si accusator desistat, vel remittat, nunc valeat Index ad ulteriora procedere? Rit. 311. n. 34. 35. & 36. eod.

Iniuria atrox est, si fiat Ecclesia, & Ecclesiasticis personis; in Ecclesia maximè, si fuerit publica, & in adibus Principis. Rit. 311. n. 44. eod.

Iniuria illata Vxori, vel Sponsa, censetur inflata Viro, vel Sponso. n. 46. eod.

Iniuria an fiat, si Episcopo non detur titulus Illusterrimi. n. 47. eod.

Iniuria inferens suo Principi maledicendo, quomodo mulctetur? n. 48. eod.

Iniuria facta Magistrato pena grani mulctanda est. Rit. 311. n. 110. 617.

Pro iniuria atroci in Officiale illata arbitrium Iudicis extenditur usque ad mortem naturalem. Rit. 311. n. 123. in med. 620.

Iniuria redditur atrox ex circumstantijs, pro qua semper imponenda pena capitalis. d. n. 123. circa fin. 621.

Iniuria Magistratui illata, non potest ab eodem remitti, prout illa nec Vniuersitati inflata ab eius Consalibus. Rit. 311. n. 129. 622.

Iniuriam irrogat, qui ficas Officiali facit, & quid in eo, qui dixerit: al Sindicato ti aspetto? Rit. 311. n. 134. 624.

Iniuria atrox facta Baroni à Vassallo graviori pena punitur. Idemque facta Doctori, vel Patrono. n. 136. eod.

Iniuria quoniam propria auctoritate ulcisci valeat. Rit. 311. n. 138. col. 1. 625.

Iniuria gravis est alapa aliquem percutere. n. 139. eod.

In promissione de non offendendo venit offensio gravis, & notabilis. ibid.

Iniuria reputatur gravis in xta extimationem secundum Regionum morem. ibid.

Iniuria, an dicatur irrogata per Virum Mulieri

lieri illam abstrahendo à manu alterius Viri in Tripudio, quod vulgò dicitur la Pauana, vel Gagliarda? refertur pulcherrima quaestio, in Tripudio exorta. Rit. 311. n. 150. 630.

Iniuria atrox exipsumatur, qua prouenit ex libello famoso, & ibi plura notantur remissimè, n. 151. eod.

Iniuria inferitur nedum expressè, sed etiam cum preferuntur aliqua verba ironicè, Rit. 311. n. 153. 631.

Iniuria plures sunt, quæ licet expressè non appareant, implicite tamen sunt tales, & nonnulla enarrantur, nu. 154. & 155. eod.

Inter iniurias atroces connumeratur mentita. d. n. 156. vers. verum, eod.

Iniuriam dicunt quando Reipublica interest, ut ille defectus palam fiat, an sit multandum? d. n. 156. circa fin. eod.

Iniuriam an inferat, leuans manum contra aliquem, licet eum non percusserit, vel retinens eum. Rit. 311. n. 157. 633.

Iniuria fit transeunti per plateam, si artifices bancam percussit, vel alio modo sonant, n. 159. eod.

Iniuriantium appellatione continentur debitor non solvens in termino Creditori debitum, & Creditor vocatus aliquem in iudicio, qui re vera non est debitor, Rit. 311. n. 160. 633.

Iniuriam inferi, turbans aliquem in sua possessione, vel radens, aut auferens insignia alicuius, n. 161. eod.

Iniuria facta comiti, videtur facta socio itineris. Rit. 311. n. 162. 633.

Iniuria graviter irrogatur cadaueri, vel funeri Testatoris, & quando facta dicantur heredi? n. 163. eod.

Iniuria, & ingratitude futura remitti non potest. Rit. 311. n. 165. 633.

Iniuriam an inferat Maritus, & filius, Mulier secundo nubens? n. 166. eod.

Iniuria an inferatur filia, si à Patre maior des detur alteri forori? Rit. 311. n. 170. 636.

Iniuria inferitur Mulieri ex osculo, & ex eo offensus videtur omnes de illa cognitione. Rit. 311. n. 191. 643.

Iniuria maior inferitur in domo propria, quam extrà, d. n. 211. circa fin. 647.

Innocentius.

INNOCENTIVS XII. Summus Pontifex, de Neapolitana Pignatellorum splendidissima Familia, licet non abundè laudatur. Rit. 301. n. 1. vers. Non vnum, 405.

Inquisitio, Inquisitus.

Inquisitio tam specialis, quam generalis an locum obtinere valeat contra Officialem syndicanum. Rit. 295. n. 130. 318.

Inquisitio in causa syndicatus fieri debet infra terminum, in quo dntat Syndicatorum potestas, d. n. in fin. 319.

Inquisitione pendente, an Officiali durante officio conuenio, suspendenda, ac interdicienda sit illius administratio? Rit. 295. n. 135. 320.

Inquisiti mala fama vrgens, efficit, ut leuiore probationes in delictis probandis sufficiant. Rit. 295. n. 161. 325.

Inquisitio secreta qualiter fieri debeat? Rit. 308. n. 23. 504.

Inter Inquisitionem, & Iudicem semper praesumitur odium, n. 24. eod.

Inquisitio est tam boni, quam mali inuestigatio. Rit. 308. n. 23. 543.

Inquisitio generalis est, quando proceditur ex mero officio non ad partis instantiam, Rit. 308. n. 244. 546.

Inquisitio generalis, licet communi iure interdita, nisi praecesserit infamia, permittitur in odium Magistratus in officio delinquentis, maxime si praecesserit Esci denunciatio, n. 245. eod.

Ex generali Inquisitione an ferri possit sententia, & quid in hoc Regno? nu. 246. eod. & n. 247. 547.

Inquisitio generalis duplex est, & quantum sint, & ex qua illarum sequi possit condemnatio. Rit. 308. n. 246. in med. 546.

Inquisitus tunc dicitur Reus, cum Index mandat, illum inter Reorum numerum adscribi, vel quando pronuntiatur, ut se defendat, vel per accusationem prima contumacia, d. Rit. 308. n. 258. 549.

Inscripta, Inscriptio.

Inscripta in Principis dedecus delicta sunt. Rit. 279. n. 28. 31.

Inscriptio aduersus Reginam Ioannam I. in marmore in Sacra Aede Archiepiscopali Neapolitana memoratur, ibid.

Inscriptiones duæ mirabiles referuntur,

I N D E X.

qua aſunt in proſpectu Archigymnaſij Neapolitani. Rit. 279. n. 31. 32.

Inſcriptiones an probent? d. Rit. n. 33. 35.

Inſignia

Propria an poſſint apponi à Potestate expendente pro opere Regio, vel publico ſumptu? inquirunt. Rit. 279. n. 25. 29. Conſtruens Cappellam, an valeat eius inſignia imponere? & de pena delentiſ aliena inſignia, & alia ad rem, d. Rit. n. 26. fol. 30.

Inſignia Proditorum abolenda ſunt, ibid.

Inſignia an poſſint in feudo per Baronem infeudato per ipſam apponi? & quid in duobus Dominis, quorum alter Iuriſdictionem criminalem, civilem alter habeat in Oppido, cuius inſignia ſu appingenda? Rit. 279. n. 29. 31.

Inſignia an poſſint deleri per ſucceſſorem, qui opus à prædeceſſore inchoatum, perfecit? Rit. 279. n. 30. 32.

Inſignia gentilitis alicuius familia, perpetuo ignominia ſtudio tolluntur propter crimen laſa Maieſtatis. Rit. 301. n. 18. 409.

Inſtantia.

Inſtantia ſuſpicionis licet currat de momento ad momentum poſeſt tamen prorogari, & quando? Rit. 284. n. 9. circa ſinem. 61.

Inſtantia reuiſiſcit per inſuſſationem viſtaſpiritus, qua à quibus detur? Rit. 288. n. 99. 208.

Inſtantia reſtauratio, quando in actis non eſt preſentata, ſi partes de peremptione inſtantia opponant, vel cauſe Commiſſarij id aduertant, nùm ad cauſa expeditione procedi valeat. d. Rit. n. 100. 209.

In Inſtantia reſtauratione, quando apponatur clauſula: ſolutis expenſis, d. n. col. 2. verſ. 70. ibid.

Inſtantia reſtauratur quamvis ante illam reſtauratam pars de peremptione oppoſuerit. Rit. 284. n. 101. 210.

Inſtantia non currit de Iure Canonico, n. 101. ibid.

Inſtantia preſumpta, perennit ordinarij actus, n. 103. ibid.

Inſtantia reſtauratio impediri nequit per oppoſitionem de illius peremptione, iam ſi voce. quàm ſi in ſcriptis fiat. Rit. 284. n. 104. 211.

Inſtantia quanta ſit, anque illius peremp-

tio detur in ſyndicato, & quanta ſit hac Inſtantia? Rit. 295. n. 100. 309. & à quod die incipiet? n. 104. fol. 310. & 311.

Inſtantia Fiſci pro ſuſpenſione Officialis, ſatis eſt, ſi fiat incontinenti poſt terminum, ſine in calce decreti ante illius notificationem. Rit. 295. n. 139. 321.

Inſtantia preſumptio in Ciuilibus quare intra triennium recipiatur? Rit. 296. n. 33. 355.

Inſtantia preſumpta, non perennit probationes, ſed tantum acta ordinatoria. Rit. 296. n. 45. col. 2. in princ. 358.

Inſtantia preſumpta, & ex Principis benignitate reſtaurata; nouum dicitur indicium, d. n. 45. verſ. nos autem eod.

Inſtantia ſi pereat factio illius, qui reſtitutionem impetrauit, debet reſcire expenſas, & quid ſi in reſcripto Principis inſtantiam reſtituentis, nulla de expenſis mentio facta ſit. Rit. 397. n. 37. 366.

Inſtrumentum.

A Notario uſallo in beneficium Baronis, vel Baronisſa conſectum, conſomitari non poſeſt. Rit. 281. n. 12. 41.

Tali Inſtrumento obligatus, poſeſt conueniri in iudicio ordinario, probato contractu, n. 13. ibid.

Inſtrumentum eſſi nullum, contractus tamen validus eſt, & probari poſeſt, ibid.

Inſtrumentum renuncians non conſetur remittere creditum, ſed tantum in executionem, d. n. 13. in fine.

Inſtrumenta & Acta falſificare, an differat & quid ſi facta fuiſſet falſitas circa acta, vel extra? Rit. 281. n. 17. 42.

Inſtrumentorum nomine in re penali, acta etiam continentur, ibidem verſ. 10. col. 2. d. fol.

Inſtrumentum falſum producent cauſam amitti, ibid. & n. 20. in ſuſ. fol. 44.

Inſtrumentum band liquidatur contra debitoris heredes inramenti vinculo minime obſtriſtos. Rit. 286. n. 5. 79.

Inſtrumenti preſentatio ad formam Ritus impediatur per dilationem quinquennali à debitore obſtata. Rit. 287. n. 101. 144.

Inſtrumentum guarantigiatum pro uno anno non extenditur ad alium annum. Rit. 288. n. 136. in medio, 224.

Inſtrumentum continet repugnantiam vitiatur, d. Rit. n. 152. 229.

I N D E X.

Instrumenta, quando edenda sint, tam ab Actore Reo, quam Actori à Reo ad finem probandi? & de observantia nostri Regni. Rit. 294. n. 5. 270.

Et quid statuto termino per Iudicem ad illa exhibenda? ibid.

An facienda sit exhibitio alterius Instrumenti nominati in Scriptura ipsa mentionata in libello, d. Rit. n. 12. 272.

Instrumenta si una cum libello producantur, facta liti contestatione, non potest ex illis ferri sententia pro Actore, nisi ab illo fuerint reproducta in vim probationis, sed quid in Regno? n. 13. eod.

Instrumento crediti Cessionario tradere Cedens non obstringitur, quando originale existens penes Notarium haberi potest, & memoratur Secaphini decisio 1477. Rit. 294. n. 19. 274.

Cisus super tenore instrumenti, appellare non prohibetur. Rit. 296. n. 26. 353.

An possit liquidari contra matrem, vel ad eius instantiam, & alios, &c. Rit. 302. ex n. 2. fol. 431.

An possit liquidari ab Aduocato contra clientem pro palmario promisso? n. 14. fol. eod. & n. 2. vers. licet aut fol. 437.

Instrumentum gnaravitigatum habens paratam executionem ex Rit. 166. omnes personas comprehendit, d. Rit. n. 17. 435.

Proinde casus clientis non excipitur, ibid.

Instrumentum, ut possit via Ritus liquidari, sufficit quod debitor sit purus, liquidus ex causa à lure non improbat, ibid.

Instrumentum liquidari minimè valet. non facta requisitoria in loco destinata solutionis, vel in loco contractus, licet in instrumento ad sit pactum, ut liquidari possit in omni Curia, loco, & fore. Rit. 302. n. 30. 440.

Quod declaratur non militare comparente debitore, & non docente de pecunia in loco destinato existente, n. 31. eod.

Instrumenti reassumptio aliena manu, debet fieri secundum formam in tali facultate consentam, & Creditoris est onus probandi illam fuisse adimpletam. Rit. 302. n. 31. 441.

Instrumentum an possit liquidari ab hærede Creditoris, quando Creditor in contractu pro se, & hæredibus non est stipulatus, n. 33. fol. eod. & n. 34. fol. 442. & n. 35.

Instrumentum non potest liquidari ab hærede extraneo, si fuerit facta promissio Creditori, eiusque hæredibus de legitimis Matrimonio. Rit. 302. n. 34. in med. 442.

Instrumento reassumpto, partim, consignato, aliud in illo extendi non potest. Rit. 302. n. 42. 444.

Instrumentum non continens obligationem personalem debitoris, an liquidari possit? n. 43. eod.

Tria promouent instrumenti liquidationem: obligatio nempe personalis, debitum liquidum, & iuramentum de facie ad faciem. Rit. 302. n. 44. 444.

Instrumenti liquidatio multoties fit, quò ad distinctionem bonorum tantum, suspensa illa persona. Rit. 301. n. 45. 445.

Quod secus est, quando deficiat personalis obligatio, n. 46. eod.

De presentatione instrumentorum, an sola M. C. V. cognoscat, etiam privatus quòd Barones? adducitur casus superioribus annis in eadem M. C. controuersus. Rit. 301. n. 59. 448.

Instrumenti liquidationis cognitio an remittatur ad Barones? d. Rit. n. 68. 450.

Recensentur plures differentie inter iudicium liquidationis instrumenti, & illud pacti exequutui, n. 69. eod. & 453.

Instrumento liquidato aquiparatur Apoca Banci verificata. Rit. 302. n. 70. 453.

Insufflatio spiritus vita. Vide Infantia.

Interdictum.

In interdicto, uti possidetis, attenditur pos- sio tempore liti mota, & ille possessor, sine reus existimandus est, qui tempore mota liti possidebat. Rit. 188. n. 68. 196.

In interdicto, uti possidetis, cum iudicium mota sunt numero paria, non potest sententia pro vlla partium preferri, sed recurrendum est Principi pro Iudicibus adiunctis, ibid.

Interesse

An currat pendente tempore moratoria? Rit. 287. n. 89. 140.

Interesse legati speciei debetur à die mortis Testatoris, in legato vero ad certum diem debetur à die mora absque interpellatione, d. Rit. n. 136. 158. & reprobat Anton. Fab. contrariam aliam in- sellans, n. 137. ibid.

Interesse debetur absque interpellatione in

I N D E X.

legato factio minori, Ecclesia, vel alteri
Pia causa. Rit. 287. n. 138. col. 1. in fin.
159.

Interesse debetur à Debitore non solvente
statuto tempore, etiam si Creditor non
urget, d. Rit. n. 139. 160.

Quod intellige dampmodo Debitor, & Cre-
ditor non sint diversi fori, & Creditor
sit in loco destinato, ut ibidem.

Interesse tertiarum num poni valeat in
capitale? Rit. 302. n. 47. fol. 445. & quid
de interesse dotis, ibid.

Interesse debetur pro annuis redditibus non
solatis. Rit. 302. n. 50. 446.

Interesse quando est certum, & debetur in-
re actionis, parit aliud interesse. Rit.
302. n. 52. 446.

Interesse deductum in sortem ex partium
conventionem parit aliud interesse. d. n. 52.
Interesse quoties induit titulum alicuius
sortis, exuit naturam interesse, & pro-
inde non potest dici accessio accessionis,
Rit. 302. n. 55. 446.

Interesse parere potest aliud interesse. quan-
do illud adducitur in alium contractum,
per quem extinguatur, ita ut incipiat
deberi ex noua causa, d. Rit. n. 56. eod.

Idque eo fortius procedit, cum debitum ex-
tinguitur à viribus contractus censuales,
d. Rit. n. 57. 448.

Maximè accedente relaxatione facta in
contractu venditionis annuorum introi-
tum. Rit. 302. n. 58. 448.

Introitus, vide Annui Introitus.

Inuentarium.

Inuentarij beneficium prodest heredi, ne te-
neatur Creditoribus de proprio. Rit. 286.
n. 22. 87. Non verò existente dolo, ibid.
n. 23. & infra. Quod tempus compleri de-
beat, & à quo die currat? n. 24. & eius
requisita, n. 27. eod.

In inuentario an debeant mobilia describi
cum ponderibus, numeris, & mensuris,
qualitatibus, ac quantitatibus? n. 27. ibid.
Et an in citatione necessaria sit certa dies,
& hora praescriptio? Rit. 286. n. 29. 90.

Inuentarium factum à Iudice an liberet ha-
redem, & ab uno ex heredibus inue-
ntarij, ac à minore restitutione factum?
Rit. 286. n. 30. 90.

Ob non confessionem inuentarij filius an
detrahas legitimam? n. 31. 32. fol. 90.

Inuentarium conficere non tenetur Cura-
tor ad lites, & quare? Rit. 291. n. 9. circa
finem, 250.

Inuentarij exceptionem opponenti an teneat-
ur illud exhibere, vel sufficiat indicare
Notarium? Rit. 294. n. 18. 274.

Io: Baptista.

Dom. D. Io: Baptista Carauita, Regius Con-
siliarius, Eques Ordinis Calatrana, com-
mendatur. Rit. 311. n. 145. in fin. 627.

Io: Franciscus.

Dom. D. Ioannes Franciscus Marcianus,
Regius Consiliarius commendatur. Rit.
299. n. 34. 389.

Io: Hieronymus.

Dom. D. Io: Hieronymus de Philippis
Regiam Cancellariam Regens, laudibus
extollitur. Rit. 286. n. 47. 79.

Ioseph.

Dom. D. Ioseph Calaisi, ad Regij Consilia-
rij munus electus, laudatur. Rit. 311.
n. 130. vers. hac occasione, 623.

Dom. Conf. D. Ioseph Ledesma, laudatur.
Rit. 311. n. 122. 620.

Dom. Conf. D. Ioseph Pardo, commenda-
tur, d. Rit. 311. ibid.

Index.

Index M. G. V. gaudet titulo Magnifici.
Rit. 278. n. 10. vers. 4. col. 1. 20.

Index debet indicare secundum allegatas &
probata. Rit. 284. n. 10. 62.

Index semper habebit praeculis agnitatem.
Rit. 284. n. 16. in fin. ibid.

Quid agere debeat Index, si aliquid constet
sibi ex priuata scientia, cuius oppositum
inuenitur probatum? d. Rit. n. 18. 64.

Index num possit non examinare Testes
non facientes pro Fisco ab ipso auditis
antequam inrancerint? Rit. 284. n. 20. 65.

Index tenetur ex officio inquirere de ingui-
siti innocentia, ac pro eo supplere ubi-
cumque denegari potest ad diffinitivam
sententiam parte absente. Rit. 287. n.
51. 124.

Index non faciens relaxari debitorem ino-
pem vinclis mancipatum, cui renuit
Creditor alimenta praestare, de suo alero
obstringitur, d. Rit. n. 63. in fin. 128.

Index caute aduertere debet, a quibus sit ido-
neus facultatibus, d. Rit. n. 149. 163.

Index caneat, ne approbet aliquam perso-
nam, & eius satisfactionem recipi faciat

ad

I N D E X.

- ab Actorum Magistro iuxta stylum confectum, n. 149. ibid.*
- Index quando soleat compellere Advocatum patrocinari pro una parte. Rit. 288. n. 6. 174.*
- Indices tristari, si sententia eorum infirma appareat, haud verum est, d. n. 6. in fine, 175.*
- Examinatur, an expediat creare Iudices, qui Advocati fuerit nu. 7. vers. 15. & n. 8. ibid.*
- Iudicis praeceptum est, requisitum votum non panderet, lingua, aspectus, vel vultus. Rit. 288. n. 29. in fine, 183.*
- Index Secretum servare obstringitur, & in medium proferens arcana causa, quae pœna puniendus sit? n. 30. ibid.*
- Indices ut plurimum subiacent fato, ut calumnijs opprimantur, & quare? d. n. 30. circa finem, 184.*
- Indices M. G. V. non parentes decreto Praefidis S. C. possunt carcerari. Rit. 288. nu. 81. 200.*
- Index potest executionem sententiae denegare, si evidenter illa iniusta appareat. Rit. 288. n. 162. 111.*
- Index ins reddere non valet super non petitis. Rit. 283. n. 108. 212. secus in S. C. m. seq. ibid. & n. 110. 213.*
- Index potest condemnare partem ad fructus, interesse, & expensas, licet ab altera parte non petantur, d. Rit. n. 112. in fine, 214.*
- Index appellationis supplere valet in sua sententia illud, quod ex facti narratione colligitur, licet expressit in libello non petimus, d. Rit. n. 113. 215.*
- Index tenetur supplere etiam ea, quae sunt facti, si publicam concernant utilitatem, d. Rit. n. 114. col. 1. vers. 7. 216.*
- Index in dubio debet applicare animum ad id, quod est verisimile, d. n. 114. circa finem, ibid.*
- Iudicis arbitrium est, quantum, & quibus consiliis tribuendum sit pro personarum, rerum, ac temporum varietate, ibid.*
- Index ex officio semper valet Testes interrogare. Rit. 288. n. 116. in fine, 217.*
- Index an nisi valet physiognomia Reorum, d. Rit. 119. in fine, 218.*
- Index ex officio valet Testes interrogare, non obstante pacto, quod solutio debita non possit per. Testes probari, nu. 123. ibid.*
- Index potest decidere cum principali negotio incidentia, ac emergentia, d. Rit. n. 147. col. 2. in fin. 217.*
- Iudicis arbitrio est remissum, quando in eodem libello plures accusatori possint actiones? Rit. 288. n. 153. 230.*
- Index propter Populi quietem, potest certum locum interdiceret, d. Rit. n. 158. 231.*
- Index neminem parte instante, sed etiam ex officio compellere valet ad praestandam cautionem de non offendendo, & si disferat, multari poterit, Rit. 288. n. 159. col. 1. in med. 232.*
- Index in causis criminalibus num debet ordinem iudicium servare? vel possit ad sententiam procedere, dummodo constet de veritate, etiam omisa litis contestatione, vigore Ritus 289. nu. 5. 242.*
- Index in quibus causis possit ex officio procedere, d. Rit. n. 2. in fine, 244.*
- Index domicilij, vel originis, an litis, debeat Minori de Curatore ad lites promittere? Rit. 291. n. 3. 250.*
- Index, qui Curatorem dedit sine satisfactione, an possit eam postea ex intervallo iniungere? n. 0. ibid.*
- Indices sine syndacatu redduntur promptiores in causis. Rit. 295. n. 8. in fine, 283.*
- Index habens potestatem procedendi, prout voluerit, ordinem tamen Iuris, statuta, ac consuetudines observare tenetur, d. Rit. n. 2. 291.*
- Indices debent confirmari in eorum officio, donec ad maiorem gradum ascendant, nulla letetia labe in syndacatis res litio- ne, iuxta monitum Reg. Caroli Tapie, d. Rit. n. 59. 299.*
- Indices in eadem causa assidere non debent duo Cognati, d. Rit. n. 65. 302. & memoratur decretum R. Consilij, nu. 75. 304.*
- Iudicis saevitia dicitur iuxta causa, si Reus auferat, nullumque ex tali fuga iudicium eruitur, d. Rit. n. 113. circa fin. 214.*
- Index qui vel acris ingenij, vel rudis animi, senera, aut morosa indolis est, reijci potest, n. 114. eod.*
- Index in qualibet causa statueret debet competentem terminum, habita ratione iam qualitatis causa, quam distantia locorum,*

I N D E X.

rum, d. Rit. n. 118. col. 2. in princip. 315.
Iudicis Officium conquiescit, dilatione pendente. Rit. 295. n. 138. circa fin. 321.
Indices, auctorum Magistris, & similes prohibentur negotiari cum subditis, d. Rit. n. 150. 324.
Ijg, actione etiā am fortuna tementur, n. 151. ibi d.
Index, quibus testibus ad defensam adductis nimirum credere non debeat, d. Rit. n. 167. 326.
Index habet privilegia subditorum, uti tale munus exercens, non uti homo, d. Rit. n. 195. 334.
Index Delegatus potest procedere in causa falsitatis coram eo patrata, d. Rit. n. 215. col. 1. in princ. 340.
Index habens iurisdictionem in causa principali, habet quoque in dependente ab ea, d. n. 215. in fine, eod.
Index causarum criminalium cognoscere valet incidenter de articulo simili, & de contra, n. 216. eod.
Index etiam Delegatus causas civilium, nequis criminaliter multare delinquentem in causa civilis, d. Rit. n. 225. & 226. 342.
Index quomodoque offendatur, siue à teste coram eo productis falsum deponens, siue ab omni persona quonvis alio modo, illius iurisdictionem ladente, habet potestatem multandi ex l. nullum, C. de testib. d. Rit. n. 227. 343.
Index incompetent in terminis dicta l. nullum, multare non potest, nisi extraordinaria pena, n. 228. eod.
Index non sinit nequit punire falsitatem novo indigentem processu, n. 229. eod.
Index intempere suum propropians votum, suspensus redditur, n. 230. eod.
Iudicis arbitrio remittitur ad dignoscendas instas litigandi causas, ne victus in expensis condemnatur, Rit. 297. n. 14. 363.
In Iudicis arbitrio residet ambiguitas iuris ad dignoscendum aliqualem instam causam litigandi, n. 19. circa fin. eod.
Index secunda instantia confirmans sententiam primi Iudicis, & condemnans victum in expensis, de quibus expensis intelligatur, d. Rit. n. 27. 365.
Index declarans, Actorem ius non sponere, tacite videtur imponere silentium, d.

Rit. n. 36. 366.
Index non parum deferre debet Advocatum causis, & in eis procedere debet cum episcopa. Rit. 298. n. 14. 378.
Index debet causas examinare semoto omni respectu personarum, ne prauidicium alteri parti inferatur, inter quas servanda est aequalitas, n. 15. eod.
Index in iudicio reivendicationis ante omnia interrogare debet Reum, si tenet, & possidet. Rit. 300. n. 14. 399.
Indices omnes, & illi, qui honorem, ac dignitatem in hac civitate adepti sunt, quamvis exteri, fruantur privilegio Neapolitanorum, quod trahant, & non irahantur? Rit. 301. n. 81. 427.
Iudices Neapoli sistentes an teneantur solvere gabellas? d. n. 81. in fine, eod.
Indicare non debet exemplis, sed rationibus, nec attendere illud, quod fuit decisum, sed quod de iure deciderit. Rit. 302. n. 5. 432.
Index ex officio repellere potest Actorem sine actione agentem. d. Rit. n. 9. 433.
Index qualiter versari debeat in constituendo Advocato salarium, & qua consideranda sint, d. Rit. n. 23. fol. 437. & n. 25. fol. 438.
Index in constituendo salarium Advocato potest excessivam quantitatem à Cliente promissam mediante publico instrumente, ad iustam metam reducere. Rit. 302. n. 25. 438.
Quilibet alius Index dicitur incapax respectu privilegiatorum, prater proprium, in primis, secundis, & tertijs causis, d. Rit. n. 65. 449.
Quod procedit in privilegiatis cum clausula abdicativa, & primitum, ibid.
Iudicis preceptum, quod debitor solvat, aequiparatur mandato de parendo, d. Rit. n. 77. fol. 452. & sententia diffinitiva, n. 78. in fine, eod.
Iudicis licet incompetentis auctoritate fieri potest, quod propria auctoritate licitum erat, d. Rit. n. 87. 454.
Iudices caveant, ne malo animo simulent recipere testimonium mulierum. Rit. 304. n. 9. 472.
Index cogere valet Meretrices ad ferendum aliquid signum, per quod ab honoris discerni valeant, d. Rit. n. 36. 479.

I N D E X.

Index fugere debet nimiam familiaritatem cum omnibus. Rit. 308. nu. 153. § 27. Julius.

Dom. Consil. D. Iulius Cæsar Bonitus, Dux Insula, landatur. Rit. 311. n. 141. in fine, 626.

Iuramentum

Sacramentale quando datur Domino contra Vassallos. Rit. 280. n. 3. § 7.

Iuramentum, haredes, vel iurantis successores obstringere non potest. Rit. 286. n. 5. § 9.

Iuramentum à parte parti remitti potest. Rit. 287. n. 88. 140.

Iuramentum calumniam hodie sublatum est. Rit. 288. n. 17. fol. 178. & quare, fol. 179. & nùm ab Advocatis prastari debeas? fol. 180. ac alia ad rem.

Iuramentum suppletorium quando prastetur. Rit. 288. n. 122. 219.

Iurisdicção

Iurisdicção quando confertur concessa cum latine, aut primatine. Rit. 288. n. 52. 151.

Iurisdicção uni credita, alteri non subtrahitur. Rit. 295. n. 219. in fine, 341.

Iurisdicçãoe tributa cum clausula abdicationis, & primatine, cessat dispositio text. in l. nullum, Cod. de testib. n. 22. i. cod.

Iurisdicçãoe divisa ratione Magistratus, definit dispositio d. l. nullum, Cod. de testib. d. n. 22. col. 1. in princ. 342.

Iurisdicção Almi Collegij Doctorum est limitata in Seniores. Rit. 295. nu. 224. 342.

Iurisdicção Regij Cappellani Maioris recenseatur. Rit. 295. n. 232. 344.

Iurisdicção Episcopi in Clericos non pendet ab ipsorum facto, sed à charactere, qui est indelebilis. Rit. 299. n. 16. 384.

Iurisdicçãois prerogatio non potest induci per Neapolitanum conventum cordam nũ suo Indice, in prauindiciam Cinitatis. Rit. 301. n. 48. 418.

Iurisdicçãoe donata an concessa intelligatur potestatis. Rit. 302. n. 84. in fine, 453. & n. 85. 454.

Iurisdicção præscribi potest. Rit. 304. n. 53. 483.

Iurisdicçãoe data, ea quoque concessa videntur, sine quibus iurisdicção exerceri nequit. Rit. 308. n. 42. 507.

Iurisdicção Syndicatoribus qualiter cõsetur Tom. IV.

concessa, d. Rit. n. 75. § 12.

Iurisdicção Vistorioris prerogari nequit. Rit. 308. n. 158. 528.

Iurisdicção delegata ad alias personas in rescripto non expressis, extendi non valet, n. 159. ibid.

Legatum

FACTUM Sanctio an debeatur Ecclesie, vel Sacello in alia Ecclesia ipsius Sancti? Rit. 286. n. 15. § 3.

Legato factio in beneficium Baronis in testamento condito per Notarium vassallum, an correat haredis extranei institutio? d. Rit. n. 21. 87.

Legatum à testatoris obitu recta via transit in legatarium. Rit. 287. n. 138. 159.

Differens solutionem piorum legatarum, graviter peccat. Rit. 288. n. 168. 234.

Legatum alicui factum, si studuerit, intelligi debet, si ad doctoratum pervenerit, quod declaratur. Rit. 295. n. 80. 105.

Legatum spuria relicta, si illa pramoriatur, an transmittatur ad illius filiam? Rit. 299. n. 41. 391.

Legatum relictum puellis Neapolitanis, non debetur casalesibus. Rit. 301. n. 53. 419.

Legatum factum de eo, quod est in Vrbe, non extenditur ad ea, quæ reperiuntur in alijs locis extra Vrbe positæ, d. Rit. n. 55. 420.

Legatum an consequatur Mulier ad secunda vota. Rit. 311. n. 166. col. 1. 635.

Quid in legato à Mario Vxorij facto pro servitij præsitiis tempore pessi, nu. 167. circa fin. fol. i. cod.

Pro legato non datur præambulum. Rit. 286. n. 11. 82.

Legitimatio, Legitimus.

Vide verb. Filius. Filia.

Libellus.

Libellorum solemnitas in causis criminalibus, non obstante Ritu 288. in Regno est in more dispositio Text. in l. libellorum, ff. de accusation. Rit. 289. nu. 6. 242. & multa de libello, fol. 243. & mutationes, fol. 244.

Potestas declarandi libellum libellanti tantum conceditur, non autem eius haredibus. Procuratori quoque licitum est ex speciali mandato, n. 10. ibid. 244.

Libellus obscurus, vel ineptus reijcitur, qui quinque modis dicitur obscurus, nu. 11.

X x x x ibid.

I N D E X.

- ibid. quid attento nostro Iure, n. 12.*
- Libri
- Nūm exequi possint pro pensione domus?*
Rit. 187. n. 35. col. 1. 119.
- Libri mercatorum fallitorum habent praesumptionem contra se, d. Rit. nu. 44. in medio, 121.*
- Libri astimi, massariorum, & Communitatum, ac Ecclesiarum probant dominium.*
Rit. 300. n. 3. 398.
- Literæ
- Non nisi subscripta fidem facientes, sigillata tantum, non probant.* Rit. 277. n. 6. 4.
- Litera hortatoriales non inducunt preceptum, sed preces.* Rit. 278. n. 12. vers. 26. col. 2. 20.
- Hortatoriales, quæ mittuntur per Regiam Cameram S. R. C. distantur verbo, Placeat, d. Rit. n. 19. vers. 11. col. 1. 23.*
- Litera Summi Pontificis quare Bulla dicantur?* Rit. 279. n. 4. 26.
- Litera non exequutorialium expeditio nūm retardetur per oblationem certorum bonorum? stabilium in vim exequutionis?*
Rit. 287. n. 74. 131.
- Litera liberatoriales casu quo Officialis absolutus in contumaciam non comparentiam, consignatur, salvis iuribus querelantibus in iudicio ordinario, d. Rit. n. 139. circa fin. 318.*
- Litterarum exequutorialium vigore consuetudinis expeditio unde ortum habuit?*
Rit. 302. n. 88. 455.
- Locatio, Locator.
- Pro tacita relocatione an possit exerceri pactum exequutionum appositum in instrumento locationis?* Rit. 288. n. 136. 224.
- Locator in relocatione praefertur Creditoribus, qui post initium locationis contractum contraxerunt, d. n. 137. in fine, 225.*
- Locator tenetur prestare rem locatam liberam.* Rit. 295. n. 25. 292.
- Locator locans domum meretricibus in loco honesto puniri potest.* Rit. 304. n. 39. 480.
- Locumtenens
- A Barone ob Officialis absentiam destinatus tenetur canere de stando syndacatu.*
Rit. 309. n. 2. & 3. 572.
- Locumtenens ab Officiali constitutus caret cognitione meri Imperij, n. 4. fol. eod.*
- Locumtenens in propria Patria nūm con-*
- stitui possit, n. 5. eod.*
- Locumtenens eligi non potest is qui à principio nequit esse Officialis, vel Assessor.*
n. 7. fol. eod.
- Locus
- Loci rei sita mensura, non verò contractus sequenda est.* Rit. 287. n. 143. 161.
- Locus contractus attenditur in rebus mobilibus, in immobilibus verò ille rei sita, d. n. in fine, ibid.*
- Locus Pins quando careat privilegio cogendi vicinos ad vendendam infra pretio pradium, vel ades pro constructione, vel ampliatione Templi.* Rit. 288. n. 95. in fin. 207.
- Lucas.
- Dom. Regens D. Lucas Iacca, y Niño, landatur.* Rit. 308. n. 259. 550.
- Ludus,
- Ludi alearum, ac taxillorum inuentor quisnam fuerit?* Rit. 287. nu. 53. vers. 11. fol. 125. nonnulla contra ludes, & de illorum scacorum, ibid. & an sit licitus Magistralium Rit. 308. n. 204. 536.
- Magister Iustitiarius.
- Magister Iustitiarius an precedat Magnum Camerarium?* Rit. 278. n. 12. fol. 20.
- Nūm olim vegebant tantum M. C. V. Rit. 302. n. 1. 431.*
- Magistratus.
- Magistratus excusatur, si non receperit fideiussionem à principali idonea.* Rit. 287. n. 148. 161.
- Magistratus, Principis rescripto, à quibus excusetur in syndacatu.* Rit. 295. n. 8. 287.
- Magistratum fideiussores non tenentur ad gesta extrà officium, nisi fideiussio generalis sit, & in omnem casum concepta.*
d. Rit. n. 38. 294.
- Magistratum distinctione in exercitio data, cessat omni prorogatio, & prauentione.*
Rit. 295. n. 22. col. 1. 342.
- Magistratus perpetui, Visitationi subijciuntur.* Rit. 308. n. 1. 501.
- Magistratus quilibet amē omnia tenetur exhibere sua Commissionis literas.* d. Rit. n. 44. in fine, 507.
- Magistratus queant nē conueniri actione rei mala indicata in Collegio?* Rit. 308. n. 63. 510.
- An in Visitatione teneantur de patris ab illorum Vxoribus, filijs, ac famulis.* Rit.

I N D E X.

308. n. 145. 525.
Magistratus an teneatur de laudissima culpa, si civiliter ageretur. Rit. 308. n. 164. 529.
Magistratus dant Tutorem succeditis omne periculum, licet non sit eius haeres. Rit. 308. n. 166. eod.
Magistratus de quibus syndicetur? Rit. 308. n. 174. 530.
Magistratus, quando dicatur in officio delinquere? Rit. 308. n. 177. 531.
Magistratus in ea, quam administrat Provincia, an emere possit immobilia? Rit. 308. n. 179. 531.
Magistratus an possit contrahere cum alio litigante. d. n. 179. 532.
Magistratus an valeat donationes accipere. Rit. 308. n. 180. 532.
Magistratus uxorem ducere, vel natus collocare non valet, non obtemperat Principis venia. Rit. 308. n. 181. 532.
Magistratus, qui sunt Barones recipere valent donationes ab ipsorum Vniversitatibus. n. 182. 532.
Magistratus an possit mercaturam exercere. Rit. 308. n. 185. 533.
Magistratus si reperiatur locupletatus plusquam permiserint stipendia, num ex hoc habeatur valida coniectura extorsionis? d. Rit. n. 203. 536.
Magistratus an sit permissum, operam nanciare Musica? Rit. 308. n. 206. eod.
Suspensio à Magistratu qualiter irrogetur. Rit. 308. n. 211. 538.
Magistratus inquisitus debet audiri in sumario visitationis iudicio, eique danda sunt capita ex quibus suspensio agitur. n. 213. 578.
Contra Magistratum an probent testes singulares? Rit. 308. n. 215. 539.
Contra Magistratum non dimittuntur indidia. Rit. 308. n. 116. 539.
Contra Magistratum nullam fidem facit testimonium inimici. Rit. 308. n. 220. 540.
Contra Magistratum qualiter procedere possit. Rit. 308. n. 249. 547.
Magistratus in visitatione non raro ad penam pecuniariam, vel suspensionem ab officio condemnantur. d. Rit. n. 252. 548.
Magistratus num pendente iudicio visitationis possit ab officio suspendi? Rit. 308.

Tom. IV.

n. 256. 549.
An ad infamatio procedere debeat apud graves, & probos Viros? ibid. n. 257.
Magistratus suspensus, vel remotus, & demum ex iniuria reintegratus, an recuperet salarium, & emolumenta? Rit. 308. n. 262. 551.
Et an etiam recuperet locum procedendi alios, quibus primitus ante remotionem antebat? ibid. n. 263.
Magistratus minus ob calumniarum discrimina, an debeat à Viro probo fugi? Rit. 308. n. 314. 565.
Magistratum refugere debent ij tantum, qui sunt oneri impari; secus vero viri fortitudine, & prudentia pradii. Rit. 308. n. 316. 566.
Magistratus accusatus, & postea absolutus, an maiorem mereatur laudem, quam qui à nemine accusatus fuit. ibid. n. 318.
Magistratus quibus virtutibus pradius esse debeat? Rit. 308. n. 327. 570.
Magistratus in iuria facta, acri poena mulanda est. Rit. 311. n. 110. 617.
Magistratibus reverentia debetur ab omnibus exemptis, etiam Clericis. Rit. 308. n. 118. 622.
Magistratus remittere non potest iniuriam sibi illatam. ibid. n. 120.
Magistratus electus ad locum cum primùm vacaverit, cum admittitur ad insinradum, sedere etiam debet. Rit. 308. n. 131. 623.
Cetera, vide verò. Officialis, Syndicatus, & Visitatio.

M. C. V.

Vide Tribunal.

Mandatum

Speciale, & individuum ad querelandum in syndicatu requiritur. Rit. 295. n. 108. 312.
Mandatum presumitur ex temporis longitudine in processu diu compilato. Rit. 295. n. 204. 337.
Mandatum, est limitatum ad causas activas, & ad certum tempus, existimatur etiam validum ad defendendum. d. n. 204. circa fin. ibid.
Mandatum presumptum, vel ratificatio principalis fas est, etiam in terminis Statuti requirentis registrationem mandati in actis. n. 205. n. med. ibid.
Ratibabitio aequiparatur mandato, etiam

X x x 2 in

I N D E X.

in delictis. Rit. 297. n. 51. 369.
Mandata iustificata contra externos, & vassallos Baronum an possint expediri à Regij Tribunalibus. Rit. 301. n. 87. 428.
Mandatum Procuratori datum ad vendendum, intelligitur in isto pretio. Rit. 308. n. 189. 533.

Marcellus.

Dom. D. Marcellus Gazella Regens, laudatur. Rit. 278. n. 21. in fine. 23.

Marinus Freccia.

Marinus Freccia à Senatoria dignitate deturbatus fuisse, an verum sit & eiusdem laudes enarrantur. Rit. 288. n. 30. 184.

Maritus

Vide Vir.

Mater

Arcetur ab intestata successione filij, si Tutorem in transitu ad secundas nuptias non petijt. Rit. 291. n. 19. 253.

Mater ad secundas transiens nuptias an obstringatur declarare apud Iudicem, se Tutricem amplius non futuram, vis sit locus legitimo Tutoris. 21. ibid.

Pena privationis Matri iniuncta ob Tutorem non petitum, cessat non superstitibus filijs. Rit. 291. n. 24. 255.

Mater an possit filijs Tutorem dare? Rit. 292. n. 18. 263.

Mater num excludat Anum paternum in Tutela, sicut filij Balthi? Rit. 292. n. 21. col. 1. 265.

In Matre respectu filiorum nulla consideratur fuitas. Rit. 294. n. 11. in fin. 272.

Mater Vidua vivens in communi cum filijs, fruitur immunitate concessa Patribus onustis. Rit. 301. n. 22. in fine. 410.

Mater, mortuo secundo Viro, reassumere non potest tutelam filiorum ex primo matrimonio. Rit. 301. n. 24. 411.

Mater an possit liquidare instrumentum adversus filium? Rit. 302. n. 4. 432. & n. 7. fol. 433. & n. 11. in fine. fol. 434.

Mater, Pater, Filius, Socr &c. ratione reverentia persona gaudent beneficio, quod teneantur in quantum facere possunt, d. Rit. n. 15. col. 1. 435.

Mater quando remittere possit iniuriam factam filio. Rit. 311. n. 169. in fin. 636.

Cetera vide in verb. Vxor, & Vidua.

Matricula

Abque actuali exercitio non sufficit pro declinatoria fori. Rit. 295. n. 85. 306.

Matricularum fides Regij Cappellani Maioris, studiorum Praefecti, requiritur pro Doctorandis, ex qua confes de quinquennali cursu legalis studij, d. Rit. n. 217. circa fin. 340.

Matrimonium.

Matrimonij vis omnem maculam abstergit. Rit. 299. n. 63. 396.

Matrimonium est unica medela dedecori, cum puella deosculata est, Rit. 301. n. 202. 645.

Matrimonium semper voluntarium est, etiam si ad illud quisque se arctavit, d. Rit. n. 208. in fin. 646.

Matthaeus.

Conf. Matthaeus de Affidolo laudatur. Rit. 278. n. 2. 15. & Rit. 286. n. 31. & 32. 90.

Mercator, Mercatura.

Mercator fallitus num veniat puniendus pena Nummulariorum decolorum. Ric. 287. n. 45. 122.

Mercator, qui fraude, & dolo decoxerat, qualibet dilatione, & salvaguardia privatur, n. 46. ibidem.

Mercator fallitus quando possit forindicari vis Pragm. 6. de cess. bonor. Rit. 287. n. 47. 122.

Mercatores creditores ex causa venditionis verum, ad anonomam pertinentium, non possunt pati, quod eorum debitores beneficio quinquennali dilationis fruantur. Rit. 287. n. 117. 130.

Mercator externus assumitur peregrino, d. n. 117.

Mercatura an ignobilitatem irroget? Rit. 308. n. 196. 535.

Mercatura quamvis sit, qua inter ignobiles exercetur? n. 198. ibid.

Meretrix.

Mulieris nomine indigna est. Rit. 304. n. 32. 478.

Meretrix habet sua pecuniaria beneficia, ut miserabili. Rit. 304. n. 33. 479.

Meretrix non inuitur beneficio, pro ut cetera Neapolitana Mulieres; unde in Curia comparere tenetur, & carceribus nācipari potest. n. 34. ibid.

Meretrix à vicinatu honesto expelli potest. Rit. 304. n. 35. fol. 479.

Meretrix à Iudice cogi potest ad ferendum aliquod signum, per quod ab honesti discerni valeat, n. 36. fol. 479.

Me-

Matr
ben
n. 3
Meret
m
39-4
Meret
num
49-
Meret
se in
Meret
am
Milit
tam
Mi
ni
Milit
stio
Ex
Milit
nir
in q
15-
Milit
do
Mili
ca
9
Mili
ex
ex
5
Mili
ta
m
Vide
An
ra
Min
Min
n
y
Mi
a
u
Mi

I N D E X.

Meretrix in hac Civitate Neapolis prohibetur deferri in sellis, & bigis, d. Rit. n.38.480.

Meretrix expulsa ab honesta vicinia, an teneatur pensionem solvere. Rit.304.nn.39.480.

Meretrix, propriam domum inhabitans, num expelli possit? Rit. 304.n.48.& n.49.482.

Meretrix an sit, qua cum uno, aut altero se immisceat? Rit.304.n.58.484.?

Meretrix inuita cogi non valet ad turpes amplexus, n.59.d.fol.484.

Miles, Militia.

Milites Hierosolymitani an possint Ballatum, sive Tuselam exercere, & quid de Militibus Cruciferis cuiuscumque Ordinis? Rit.292.n.21.265.

Militum privilegii quoad forum, & exemptiones, gaudet etiam Auditor Generalis Exercitus. Rit.295.n.192.334.

Milites, ut possint publica utilitati inservire, gaudent beneficio, quod teneantur in quantum facere possunt. Rit.302.nn.25.col.1.435.

Militia Ministri visitatione coercentur, si dolam adhibeant. Rit.308.n.96.516.

Militia Praefecti non teneantur stare syndicati de insperatis praesentibus, n.99.ibid.

Militia Praefecti nil culpa dari potest, si ex inopinata fuga, vel subito aliquo casu exercitus discedat. Rit. 308. nn.101.517.

Militia Praefectus decertans, si data praedicta prudenter negliges, licet vincatur, minime plectendus est, n.104.ibid.

Minister.

Vide Officialis.

Minor

An valeat haereditatem suam Curatorem? Rit.286.n.19.85.

Minori tantum de iure est interdicta alienatio, & inter viros dispositio, col.2.ibid.

Minorum debitum non comprehenditur sub moratoria debitori concessa. Rit. 287.n.116.150.

Minor, etsi contrahere valeat nulla accedente Curatoris auctoritate, in iudicio tamen sine illo esse non potest. Rit. 291.n.1.249.

Minori etiam non petenti, Curator ad lites

dandus est, n.2.ibid.

Minoribus, si sint maiores infantibus, datur Curator, quem petierint, si verò sint infantes, vel à Iudice constituitur Curator, vel vocantur consanguinei, n.5.ibid.

Minor, si sit actor, non cogitur praeiudicium recipiendum Curatorem. Rit. 287.nn.6.250.

Minori à quo Iudice Curator ad lites dari debeat n.8.ibid.

Minor veniam a patre impetrans à Principe, Curatore non indiget, nec restituitur in integrum, si laturus in contractibus, n.10.ibid.

Alienare tan rā stabilia non potest absque Iudicis decreto, d.n.10.vers.5.251.

Nec donare etiam cum Iudicis decreto, & Curatoris auctoritate, ibid.

Minor habet quadriennium ad petendam restitutionem adversus actus gestos, & à quo tempore currat? Rit.287.n.10.251.

Minor censetur ratificasse contractum à se initum tempore minoris aetatis ob lapsum quinquennium, n.11.ibid.

Minor an valeat procuratorem constituere. Rit.287.n.12.252.

Minor, absente Curatore, torqueri nequit, & an eiusdem confessio subsistat. Rit.287.n.14.252.

Minor, & alij privilegiati querelantes, num adversus temporis lapsum ad querelas praesentandas, vel proseguendas uti valeant beneficio restitutionis in integrum? Rit.295.n.116.314.

Et quid in materia syndicati? nu. 117.d.fol.315.

Minor, qui successu maiori, an valeat persequere beneficium, perempta instantia, compilato processu, & insufflato viro spiritu ex Principis gratia, Allore supplicante? Rit.296.n.45.358.

Minor non tenetur ad expensas propter actionem calumniosam à Tutore, vel Curatore institutam. Rit.297.n.59.372.

Minor an dicatur virtualiter absolutus per decretum, esse deferendum in integrum restitutioni? & quid tale decretum operetur? d.Rit.n.62.373.

Minor contumax num audiatur, non referat expensis? Rit.298.n.6.376.

Minor ad officium nominatus ab Officiali nominandi facultatem habente, num valeat

I N D E X.

leat durante minorj atata per substitutum deferuire ? Rit. 309. n. 12. 573.

Mora

Modica an praindices in petitione primi, & secundi Beneficij, elapsis duobus mensibus? Rit. 296. n. 6. 350.

Mora modica post elapsos tres menses statutos heredi ad constituendum inventarium, ei non obstat. n. 7. ibid.

Mora modica post elapsos dies quinquaginta appellanti praefixos, non pracludit ei appellandi facultatem. d. Rit. n. 8. 351.

Mora proprie commissa non dicitur in his, qua sunt modici temporis. n. 9. ibid.

Purgatio mora fit de legis aequitate. Rit. 296. n. 18. 352.

Mora ut purgari possit intra modicum tempus, quemodò intelligatur. d. Rit. n. 19. 353.

Purgatio mora admittitur ad beneficium citati super tenore instrumenti. Rit. 296. n. 29. 354.

Mora purgatio quando admittatur. Rit. 302. n. 12. 434.

Renunciatio purgationis mora an valeat? Rit. 302. n. 13. 434.

Moratoria.

Sint saluandus debitoribus conceditur. Rit. 287. n. 6. in fo. 106.

Moratoria solet esse, vel gratiosa, vel de iustitia. d. Rit. n. 78. 134.

Moratoria beneficium concedi potest, & debet vniuersitati pro eius debitis. Rit. 287. n. 85. 137.

Moratoria nùm extendatur ad debita iurata? & nùm exigatur absolutio à iuramento? Rit. 287. n. 87. 139.

Moratoria an possit debitor uti, non obstante, quòd in instrumento expresse renunciatum sit moratoria exceptioni? Rit. 287. n. 89. 140.

Moratorie tempore durante, debitor conuenire non valet suos debitores. Rit. 387. n. 90. d. fol. 140.

Moratoria non comprehendit debitum Regis, Ecclesie, Minorum, venditionis bonorum commestibulum, ex causa seminis, locationis, & condictionis, alimentorum, ac laborum personalium. Rit. 287. n. 216. 150.

Moratoria aduersus Neapolitanos non creditur. Rit. 287. n. 118. 151.

Moratoria Concreo concessa nùm frui valeat alter Concreus insolidum obligatus? Rit. 287. n. 130. 156.

Mulier.

Mulier gaudet beneficio quinquennalis dilationis. Rit. 287. n. 98. 143.

Muliere agente pro affectione dotium, an admittatur possessor ad offerendum? Rit. 287. n. 114. 115. fol. 149. 150.

Mulier habet electionem offerendi supplementum valoris estimati bonorum per tertium possessorum, super quibus habuit dotium affectionem? d. n. 115. 150.

Mulier Tutoris officium exercere non potest. Rit. 291. n. 23. 254.

Mulieribus inferioris gradus iure Longobardorum vincuntibus de Mundualdo prouidetur, & quid in Mulieribus Nobilibus? Rit. 292. n. 28. 267.

Mulieres quando sine Conratorum consensu efficaciter obligari possint? remissum, d. Rit. n. 33. 268.

Mulier extra nuptia Neapolitano gaudet privilegio, quòd trahat, & non trahatur. Rit. 301. n. 5. 406.

Mulier licet extra, nuptia tamen Neapolitano possidentis fenda in Regno, potest à Pro-Rege assensus super illorum alienationibus praestari. n. 12. ibid.

Mulier ignobilis nubens Nobili fit Nobilis. Rit. 301. n. 14. 409.

Mulier naturalis, nubens legitimo, efficitur legitima. n. 17. ibid.

Et quid in spuria? ibid.

Mulier Neapolitana extero nupta, qua in Viri Patriam comeauit, perdit privilegium Neapolitanorum. d. Rit. n. 33. fol. 413.

Mulier Neapolitana, & honesta in testem citata an teneatur personaliter accedere ad deponendum. Rit. 304. n. 3. 471.

Mulier renuens deponere, quamvis adigi non debeat, ut ad iudicem accedat, volens tamen, non prohibetur. n. 8. ibid.

Mulieres, cur non valeant gerere Magistratus. Rit. 304. n. 11. cod.

Neque possunt esse arbitra, licet bene valeant esse arbitratrices. n. 12. ibid.

Nonnulla de Mulieribus pro, & contra remissum. d. Rit. n. 15. 473.

Mulier à feudorum successione an excludatur. Rit. 304. n. 17. 473.

M. n.

I N D E X.

*Mulier an à fendi fucceffione repelli debeat
aflu pro Domino pugnant? Rit. 304. nu.
28.477.*

*Mulier honefta, qua paulatim de honefta in
meretricem tuafit propriam, habitans do-
mum, an expelli poffit, d. Rit. 304. n. 49.
482.*

*Mulier fecundo nubens an delinquat? Rit.
311. n. 166. 634.*

*Mulier dotata quanto tempore excludatur à
petitione fupplementi? Rit. 321. n. 177.
639.*

*Mulier, & omnibus ex illa cognatione in-
fertur iniuria ex ofculo illi dato. Rit. 311.
n. 191. 643.*

*Mulier ob ofculum amittit dotem. Rit. 311.
n. 207. 646.*

*Mulier à fno Sponfo deofculata lucrat
medietatem antefati, & donatorum, ibid.
Mulierem cognofcens ad fe venientem mi-
nus delinquit, quam fi ad eam vadat, d.
Rit. n. 222. 647.*

*Mulieres nimis propenfae funt ad libidi-
nem, & fupè fapius materiam fe aman-
di, etiam nutibus, & actibus dare folent,
ibid.*

Mundualdus.

*Mundualdi, de quibus agit Ritus 292. dan-
tur Mulieribus inferioris gradus vinen-
tibus iure Longobardorum, & alia ad
materiam. Rit. 192. ex n. 28. 267.*

Mufica

*An fit licita Magiftratu? Rit. 308. n. 206.
536.*

*Mufica quandoq; pluribus hominum mor-
bis medicina fuit, d. Rit. n. 207. fol. 537.
illam invenit Iabal, & celebres Viri illi
operam dedere, n. 208. eod.*

Mutuus.

*Mutuus pecuniam amico, & amicam, &
pecuniam perdit. Rit. 287. n. 67. 129.*

Neapolis, Neapolitanus.

M *Vlta de Neapolis Cinitate. Rit. 301.
ex n. 1405.*

*Neapolitani trahunt, & non trahuntur, n.
2. fol. eod. & multa ad rem traduntur,
quo fruuntur etiam habitantes, nu. 58.
428.*

*Neapolitanus agens ex iure ceffo etiam gau-
det privilegio, quod trahat, & non tra-
hatur; dammodo non concurrat fraus.
Rit. 301. n. 51. ibid.*

*Neapolitani olim ad nihilum tenebantur
Magiftris actorum pro fcriptura fenten-
tiarum. Rit. 311. n. 1. 585.*

Nicolaus.

*Dom. Confil. D. Nicolaus Planelli com-
mendatur. Rit. 285. nu. 7. 74. & in Rit.
311. n. 182. 641.*

Nobilitas.

*Nobilitas in Republica apprime neceffaria
eff. Rit. 287. ex nu. 79. col. 2. in fine fol.
135. ubi multa de Nobilitate, & Nobi-
lium privilegijs.*

Nominatio

*Tefium conceditur in terminis ad conco-
mitandum, & impugnandum, nifi calum-
niose petatur. Rit. 281. n. 7. 40.*

*Nominatio extra Regnum exquirat depofi-
tum. Rit. 296. n. 37. 357.*

*Nominatio tefium per nomina, & cogno-
mina facienda eff intrà quinq; dies,
n. 39. ibid.*

*Nominatio nihil nominato tribuit, fed ex
electione Superioris omne ius demanda-
tar. Rit. 308. n. 200. in med. 535.*

Notarius

*Subfcribens litteram vacuum cum fubfcrip-
tione citationis tantum, falftatem non
committit. Rit. 279. n. 18. 28.*

*Notarius potefl cum legitimo numero te-
fium, & in hoc Regno cum Iudice ad con-
tractus proprium teftamentum conficere.
Rit. 286. n. 20. circa finem, 86.*

*Eorum imperitia Mundus deftruitur. Rit.
289. n. 3. 241.*

*Notarius Regia Curia fub Officialis nomi-
ne continetur. Rit. 295. n. 172. 328.*

*Notario afferenti in inftrumento in publi-
cam formam redacto, fe habere licen-
tiam Principis inftrumenta reafsumendi,
& feribendi per alios, an, & quando
credatur. Rit. 302. n. 31. 441.*

*Notarius habens facultatem inftrumenta
feribendi, & reafsumendi per alios, non
potefl reafsumi facere per alios fcribas,
nifi per eosdem, qui in protocollo fcripfe-
runt, d. n. 32. col. 2. eod.*

*Notariorum ftylus, quod intelligatur ftipu-
latum pro Creditorum, & heredibus, &
proinde ex prefumptione Iuris intelli-
gitur, ac fe effet nominatus heres, non
vendicatur locus in liquidatione inftru-
menti, d. Rit. n. 40. 443.*

Ad

I N D E X.

- Ad quod perpenditur decisio Præf. de Franch. 325. n. 41. 44.*
- Notarius sanctus est officio suo, quando instrumentum parit tradidit, adeo ut ne puniendum quidem immutare possit. Rit. 302. n. 42. ibid.*
- An procedatur ab Actorum Magistris S. C. differitur. Rit. 311. n. 8. 586.*
- Novitius.
- Novitio, ratione habitus, & propter speciem professionis emittenda, impartitum est privilegium Canonis, & fori, non quod sit perfectè Religiosus. Rit. 299. n. 10. col. 1. 383. an ligetur consuetudine, ac retineat feudum, & dominium honorum, n. 11. ibid.*
- Nullitates
- Proposita adversus decreta post sex dies, si ultimus fuerit feriatus, num recipi debeant? Rit. 284. n. 5. 57.*
- Nullitates quando expedienda sint, d. Rit. n. 7. 8. fol. 59. & 60.*
- Nullitas notoria, ut non excludatur à statu, quomodo intelligatur? Rit. 284. n. 24. 68.*
- Nullitates possunt proponi adversus decretum, à quo appellatio est prohibita. Rit. 288. n. 82. 203.*
- Nullitates non attenduntur, quando merita causa aliter suadent. Rit. 295. n. 200. in fine, 336.*
- Nullitates recipiuntur absque deposito, quando presentantur ab Actore. Rit. 296. n. 35. 356.*
- Octavius.
- D**Om. D. Octavius de Gaeta Index M. C. V. laudatur. Rit. 287. n. 120. 152.
- Officialis
- Deputatus ad exigendum collectas, potest illas remittere in prajudicium Principis ratione pauperum. Rit. 287. n. 85. 138.*
- Officialis nec debet, nec potest prajudicium inferre his, qui tendunt ad ipsius officij dignitatem. Rit. 288. n. 40. vers. 13. 187.*
- Officialis mandare valet, ut quis per plateam, & domum alterius transeat. Rit. 288. n. 15. 8. 231.*
- Officiales debent finito munere, syndicatui se submittere. Rit. 295. n. 1. & 4. 285.*
- Officialis, Principis res ipsa, an excusetur in syndicatui? Rit. 295. n. 8. 287.*
- Officiales perpetui amoveri non possunt absque legitima causa, d. Rit. n. 9. 288.*
- Officiales exhibitis literis patentibus, tenentur præsare iniurandam de fideliter institutum ministrando, & de alia observando. Rit. 295. n. 18. 291. Adde Concil. sup. Statut. Eugub. lib. 1. rub. 12. n. 2. & ibi D. Romaguera addent. n. 6. Oter. de offic. 2. cap. 2. ex n. 43.*
- Officiales iuramento non ligantur observare, qua contraria consuetudine abrogata sunt. Rit. 295. n. 22. ibid.*
- Officiales semel in ingressu officij iuramento praestito non debent illud repetere pro tempore confirmato. Rit. 295. n. 30. 293. Adde Nogucrol. alleg. 21. Salgad. in labyr. credit. p. 2. cap. 27. n. 62. Card. de Luca in theat. verit. lib. 1. p. 1. disc. 36. n. 14.*
- Officiales præsare tenentur cautionem in loco administrationis de parendo syndicatui completo munere, & quando? Rit. 295. n. 31. 293.*
- Talis cautio si ex aequitate illorum de Regimine non fuerit data, ultra ad interesse, ad quod tenentur, obtinere possunt Regios ordines, quod dent idoneam cautionem, vel desistant. n. 34. ibid.*
- Officialium fideiuflores non tenentur ad gesta extra officium, nisi fideiussio generalis sit, & in omnem casum concepta. Rit. 295. n. 38. 294.*
- Officiales tenentur reddere rationem in loco administrationis. Rit. 295. n. 41. 294.*
- Officiales non possunt discedere à loco, nisi praestito syndicatui, etiam vocati à Principe si fuerint tamen accusati de crimine, pro quo veniens imponenda poena corporis afflictina. n. 42. ibid.*
- Officiales si ausugeris timore alicuius factionis contraria, nulla ex fuga oritur contra ipsum praesumptio. n. 45. ibid.*
- Officiales debent confirmari in eodem officio, donec ad maiorem gradum ascendant, nulla detecta labe in syndicatui redditione, d. Rit. n. 59. 299.*
- Officialis non acquirit possessionem officij post electionem, & acceptionem, nisi ingreditur Palatium, & ibi per Consilium recipiatur, d. Rit. 295. n. 83. 306.*
- Officialis, qui ultra annum exercet, pro rata temporis dilatari an debeat tempus syn.*

I N D E X.

- syndicatus*. Rit. 295. n. 96. 308.
- Officialis de iure obstringitur expellere aduentum successoris*, ibid.
- Officialis minori spatio anni exercente, cohartari debet syndicatus tēpus*, n. 99. ibid.
- Officialis cum syndicatu, debet esse cautus, ut statim lapsa termino ad porrigendum querelas, tures sibi litem contestari*. Rit. 295. n. 101. 310.
- Officialis syndicandus non tenetur prestare fideiussorem de iudicio sibi, & indicatum soluendo*, d. Rit. n. 112. in fin. 313.
- Officialis fugiens a syndicatu, habetur pro conuictis, & confesso*, n. 113. ibid.
- Officialis aufugiens a syndicatu, quam cautelam adhibere debeat, nē contrā eam fuga suspicio inducatur*, n. 115. ibid.
- Officialis semel in syndicatu absolutus, non potest iterum de eadem administratione impetiri*? Rit. 295. n. 127. 317.
- Officialis si conueniatur coram aliquo ordinario suo pro gestis in aliquo officio, si ipse sit de aliqua Cuitate habente privilegium primarum causarum, an possit illum declinare, & petere se remitti ad propriam Cuitatem?* d. Rit. n. 128. 318.
- Officialis si praecedentibus proclamationibus fuerit absolutus in contumaciam non cōparentium, an possit ex nouitè deductis molestari?* d. Rit. 295. n. 129. col. 2. propè medium, 318.
- Officialis si durante officio coram Superiore conueniatur, excipere valet, expectandum esse syndicatum*, n. 131. ibid.
- Officialis durante officio potest conueniri, & remoneri, si incurrat in crimen magna negligentia, barattaria, fursi, corruptela, extorsionis, & conuersionis*, n. 132. ibid.
- Officialis de extorsionis crimine inculpatus, potest illum purgare, si penitentia addatur restitutio, re integrum*, n. 133. ibid.
- An idem sit in crimine barattaria, & ceteris atrocioribus?* ibid.
- Verum ex his remanent indicia, quod ad casus similes*, ibid.
- Officialis si finito officio de delicto inculpatur, quia illius prinationis pœna imponi non valet, declaratur, ut ei ulterius non sit officium concedendum*. Rit. 295. n. 134. 320.
- Officialis inauditus suspendi ab officio non debet*. Rit. 295. n. 135. 320.
- Officialis etiam iurisdictione carentes pendente inquisitione, debent ab officio suspendi*, d. Rit. n. 140. 321.
- Officialis quando dicatur in officio delinquere*, d. Rit. n. 143. 322.
- Contrā Officiales accusatos de excessibus in officijs, tales, quales haberi possunt probationes, sufficiunt*. d. Rit. 148. 323.
- Officiales quando dicatur committere conuersionem*, n. 153. ibid.
- Officialis crimen extorsionis, quando perpetrari dicatur*, n. 154. ibid.
- Officialis exigens ultra pandectam, extorqueret, & concutere videtur*, n. 155. ibid.
- Officialis non observans instructiones sui officij, multari potest*. R. 295. n. 156. 325.
- Officialis dicens subdito: Carcerabo te, seu grauabo te, si non dederis mihi pecuniam, dicitur committere conuersionem*, n. 159. ibid.
- Officialis inops, si repente dimes enaseris, habet prafumotionem iuris contrā se*, d. Rit. n. 164. 326.
- Officialis, si aliquid iniuriarū fecerit stancia officij, iniuriarum actione teneatur*, n. 165. eod.
- Officialis negligentia nūm satis sit ad officij salturam? & quid si eam alia comitantur delicta?* n. 168. 326.
- Officialis pro excessibus in officio commissis, potest corporalibus pœnis etiam affligi*, d. Rit. n. 169. 327.
- Officiales etiam iurisdictione carentes, pœnis corporalibus, & prinatione officiorum puniri possunt*, d. Rit. n. 171. 328.
- Contrā Officiales requiruntur probationes ex testibus omni exceptione maioribus*, n. 178. d. fol. 330.
- Officiales syndicare de quibus possint?* d. Rit. n. 181. 331.
- Officialis an syndicare valeat de sententia malè lata?* d. n. 182. fol. eod.
- Officialium delicta cognoscuntur dumtaxat à M. G. V. etiam si fini patrata tempore syndicatus*, d. Rit. n. 209. 338.
- Officialis coram Syndicatoribus non stare, sed sedere debet*, d. n. 210. col. 1. in princ. 339.
- Officialis in syndicatu portare valet arma*, d. Rit. n. 211. 339.
- Officialis condemnatus extrā pœnam corporalem, vel ad pœnam arbitrariam à Syndicatoribus*

I N D E X.

- dicatoribus, nùm. pendente appellatione, liceat fideiussoribus relaxari, n. 213. eod.
- Officialis absolutus poterit agere actione iniuriarum coràm Iudice ordinario pro iniusta querela, ibid.
- Officialis R. C. S. non potest alibi conveniri, nisi in eodem Tribunali, & quid sit agatur de pacto exequutivo. Rit. 302. n. 83. 453.
- Officialis, vel Baro nùm possit exigere ius portelli Carcerarij competentis. Rit. 303. n. 25. 464.
- Officialis ius portelli exigens, absque tali primilagio, vel consuetudine, in syndicatam an teneatur ad simplum, vel nonnolum? d. n. 27. eod.
- Officialis nùm possit ius portelli exigere in carceribus proprijs, quando adsunt carceres publici, an quibus sit carcerarius? d. Rit. n. 36. & 38. 467.
- Officialis temporaneus, qui deposito cingulo syndicatus fuit, si nulla in termino fuerit instituta accusatio, ac propterea liberatorium obtinuerit, non potest deinde apud Visitatorem Generalem accusari, d. Rit. n. 70. 511.
- Officiales non debent conqueri, quòd post absolutum syndicatum, inquisitionis semper subiaceant, & quare? d. Rit. n. 79. & 80. eod.
- Officialis officium consequens, & acceptans, quasi contrahit cum Rege, d. Rit. n. 147. 521.
- Officialis nùm conveniri valeat actione furti ob furtum ab uxore commissum? d. Rit. n. 149. 526.
- Officialis tenetur in visitatione ex causa sui adiutariis suis? d. Rit. n. 153. 527.
- Officialis non excusatur ignorantia in delictis suorum, quia scientia præsuntur, d. Rit. n. 155. & 156. ibid.
- Officiales exhibentes familiares ob quorum culpis tenerentur, immunes sunt a pœna, d. Rit. n. 157. 528.
- Officialis visitatur de culpa lata, & dolo commissi in officio, non verò extra, d. Rit. 308. n. 175. & 176. 531.
- Officialis sua colens rura, suosque fructus vendens, non dicitur mercatram exercere, n. 193. ibid.
- Officialibus verum est in Regno petere officia à Baronibus, d. Rit. n. 199. 535.
- Officialis legens scholaribus, an inquiri possit? d. Rit. n. 209. 537.
- Officialis an valeat recipere pecuniam à parte pro gratia per ipsum impetrata? d. Rit. n. 237. 544.
- Officialis an verum sit agere commendationes, vel per literas commendatitias, vel cretenuis, n. 238. ibid.
- Officiales habitare valent in Suburbij, pro ut in Civitate, n. 239. eod.
- Officialis in generali inquisitione inquisitus inuentus, per speciale deinde inquiritur, d. Rit. n. 244. 546.
- Officialis nùm absque causa possit à Principe officio privari? d. Rit. n. 270. cum seq. 553.
- Officiales ad beneplacitum Principis creati, perpetui censentur, nec remoueri possunt sine culpa, vel saltem sine causa, n. 275. ibid.
- Officiales amouendi propter delictum, debent audiri, cisi alius repellantur, iunari possunt remediis iuris ordinario, etiam possessorio, d. Rit. n. 276. 555.
- Officialium mutatio an vergat in Reipublica detrimentum, n. 279. eod.
- Officiales potius esse perpetuos, quàm temporaneos, Reipublica interest, d. Rit. n. 281. 556.
- Officialis nùm in panam incidit, si adeptus sit officij possessionem absq; cedula inuentary bonorum, d. Rit. n. 303. 561.
- Officialis externus, ignarus legis Regni disponentis in re iure communi non prohibita, nùm dignus sit excusatione? d. Rit. n. 305. 562.
- Officialis si non obstitit Pro-Regi mandanti aliquid repugnans ordinibus Suae Maiestatis, an panam incurrat? d. Rit. n. 308. 563.
- Officialis non tenetur in syndicatam cum decreta, tamen si iniusta, sunt reuocabilia, parte instante, d. Rit. n. 310. 564.
- Officialium natalia, & antecessorum merita rimanda sunt, cum suprà ad semen nata respondeant, d. Rit. n. 321. 568.
- Ad rem perbellè dec. Consil. D. Michael de Calderò dec. crim. Cathal. 78. tom. 2.
- Officialium qualitates, & merita quam habeant efficacem præsumptionem, n. 322. eod.
- Officialis Baronis ubi abesse potest, eligi sibi

I N D E X.

sibi Locumtene aitem? Rit. 309. n. 2. 572.
Officialis tenetur de culpis, & defectibus
Locumtenentis, qui tenetur stare syndi-
catus eodem tempore cum Capitaneo, à
quo deputatus fuit, n. 3. ibid.

Officialis habens facultatem nominandi in
officio quemvis heredem, si nominaveris
minorem, nùm ille per substitutum de-
servire possit, n. 12. ibid.

Officialis habens facultatem substituendi in
officio, debet substituere sufficientes, &
idoneos, n. 13. ibid.

Officialis substituens tenetur de culpis sub-
stituti, in officio tamen commissis, n. 14.
cod.

Officialis creatus à Principe precedit fac-
sum ab inferiore, licet per prius tempore.
Rit. 311. n. 10. col. 1. 587.

Officialis non tenetur famulam ream ex-
hibere, d. Rit. n. 94. 612.

Officiales Baronis offendunt; quia pœna mul-
letur, & an comprehendatur sub dispo-
sitione Constitutionis Regni. Ut partici-
patione, sub rub. de iniur. Curialib.
illat. n. 135. ibid.

Et quid in offendente Vxorem Iudicis? n.
 136. cod.

Officiali extrâ officium de facto facienti,
impune resisti potest, & ad resistendum
convocari possunt amici, & coniuncti, d.
Rit. n. 143. col. 1. 617.

Contrâ Officialelem procedentem ad indebi-
tam carcerationem agi potest actione in-
iniuriarum, d. n. 143. in fine, cod.

Officiali non trahenti signum iustitiæ, resi-
sti potest, n. 144. cod. Ad rem D. Michael
de Calderò tom. 1. decis. crim. Cathol.
3. & 4.

Cætera, vide in verb. Magistratus, Syndi-
catus, Visitatio.

Officium.

Ad officia an possit nominari dignus, relin-
quendi? Rit. 295. n. 14. 289.

Officia debent conferri gradatim, sicuti one-
ra distribuenda, n. 16. cod.

Officij possessio non acquiritur post electio-
nem, & acceptationem, d. Rit. n. 83. 306.

Sola officij authoritas in indebitis exaction-
ibus concessionem inducit, d. Rit. n. 153.
in fine, fol. 324.

Negligentia Officialis nùm satis sit ad of-
ficij saltum? n. 268. cod.

Tom. IV.

Officium Regij Cappellani Maioris quomo-
do regatur, d. Rit. n. 233. 344.

Conatus dandi pecuniam pro consequendo
officio punibilis est, Rit. 308. n. 202. 536.

Officia secularia, & spiritalia nùm ven-
di possunt? remissive, ibid.

Officij possessio retardari non potest ex eo,
quod in Ecclesiam accusatio de crimine
prepararetur, d. Rit. n. 259. 550. Ad rem
D. Consil. Calderò decis. crim. Cathal.
70. rom. 2.

Int obtinendi officij possessionem quaritur
ex expeditione privilegij, d. n. 259. ibid.

Officia sunt Principi manualia, proinde ad
nutum revocabilia, d. Rit. n. 270. 553.

Officia non possunt concedi cum facultate
substituendi, & si illa fuerit impartita,
de ea expresse constare debet. Rit. 309.
n. 13. 573.

Osculans, Osculum.

Ex osculo Mulieri dato non solum illi in-
fertur iniuria; verum, & omnibus ex
illa cognatione, Rit. 311. n. 191. 648.

Osculans, data querela Patris, vel aliorum,
ad quos spectat, puniatur arbitrio Iudicis,
quamvis Mulier se deosculari permittat.
n. 194. ibid.

Osculum violentum in Regno est crimen a-
trocissimum. pœna mortis punibile, & est
locus fornicationi cum abbreviatione
termini ad tres menses, n. 197. ibid.

Osculans Mulierem consentientem, prae-
cedente tractatu de inendo matrimonio,
nullam iniuriam irrogat, verum in hoc
etiam casu non levis pœna dignus vide-
tur, n. 201. cod.

Osuli dedecori unica medela est Matrimo-
nium, n. 102. d. fol. 645.

Osculans Mulierem sub spe Matrimonij, si
post osculum, & Matrimonij tractatum,
istud contrahere renuat, qualiter punien-
dus sit? n. 203. ibid.

Peracta causa appellationis Annæ Testa,
cum Paulo Palagallo, visum fuit S. C.
reformando M. C. V. decretum, anno-
rum quinq; carceru, de quo dixi in Rit.
311. n. 203. fol. 645; iungere pœnam ad
annos septem in Præsidio clauso, de-
clarando per Dom. Pro. Regem, me re-
latore, cum intervenitu Dom. Præsi-
dis, sub die 30. Octobris 1692. pen-
nès à Secretis S. C. Id quod quoq; scri-

Y y y y 2 uauit

I N D E X.

vanit idem Senatus quodam carcerum diuersitatem, in praesidio clauso, in causa Annæ Florillo appellantis, cum Nicolao de Lauro, referente integerrimo Viro D. Consili. D. Francisco Gafcon, y Altauzs, sub die 29. Maij 1691. In Banca M. C. de Rinaldo.

Osculum, quod sub spe Matrimonij datum est, interpretatiue violentum dicitur, Rit. 311. n. 206. 646.

Osculum maculat decus virginis pudoris, estque dimidium adulterij, & proinde pro medietate est quasi caro corrupta, ibid. Vide de Georg. alleg. 45. Reg. Capyc. Latro decif. 175. n. 41. lib. 3. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 21.

Osulans Mulierem, si Matrimonium contrahere renuat, pena extraordinaria punitur, n. 208. ibid.

Osculum Mulieri datum in domo Patris, vel Consanguineorum, etiam voluntarium, est grauius crimen, n. 209. ibid.

Pactum.

Pactum exequutium est iudicium summarium. Rit. 302. n. 67. 450.

Pactum exequutium ex quibus oritur, d. Rit. n. 74. 452.

Pactum ingrediendi propria auctoritate, nam valeat creditor exercere contra debitorem, eiusque heredem. Rit. 302. n. 89. 455.

Palmarium.

Vide Salarium.

Pater

Pater nam possit Balium relinquere? Rit. 292. n. 10. 260.

Pater Balis sui filij salarium non consequitur, d. Rit. n. 22. in fine, 266.

Pater, & filius an possint in uno eodemque Tribunali iudicare? Rit. 295. n. 66. 302.

Pater, & filius non possunt una in simul Vniuersitatis bona administrare. Rit. 295. n. 70. 302.

Pater in causa filij iudicare valet, quando partes non repugnant, n. 71. eod.

Pater, Mater, Filius, Socrus, &c. ratione reuerentia persona gaudent beneficio, quod teneatur in quantum facere possunt. Rit. 302. n. 15. 435.

Patri non licet assignare filio suo in causam legitimam rem, qua habet malum vicium. Rit. 304. n. 44. 481.

Pater tenetur propriam filiam secum habitantem inhoneste Vincentem etiam à propria domo expellere, d. Rit. n. 50. 482.

Pater non tenetur filium rem exhibere, & si sit feudatarius, ad aliud non tenetur, nisi filium Maiestatis crimine pollutum, vel ad Dominum deducere, vel à se expellere. Rit. 311. n. 94. 612.

Pater quando remittere possit iniuriam factam filio, sicut iniuri? & quid dicendum sit in Matre? d. Rit. n. 169. 636.

Pater tenetur filia sua congruam dotem constituere, d. Rit. n. 173. 637.

Pater an impune possit filiam adulteram occidere? Rit. 311. n. 210. col. 1. 647.

Pauper, Paupertas.

Pauper quis dicatur? Rit. 287. n. 66. 129.

Pauper carceratus in causis criminalibus alendus est à Curia. Rit. 287. n. 65. 128.

Pauper ex mora soluendi cadit in periculum, pro ut quisque alius liquidus debitor. Rit. 302. n. 17. 435.

Pauper nemo praesumitur, d. Rit. n. 18. 436.

Paupertas non raro urget ad parandas res indignas. Rit. 311. n. 73. 605.

Pauperes non sunt creandi Civitatum defensores, n. 74. eod.

Pecunia

Omnis olim in pecore consistebat, & eius appellatio res significatur. Rit. 301. n. 40. col. 1. 415.

Pecunia numerata an requiratur ad constituendum census capitale. Rit. 302. n. 48. 445.

Poenæ

Falsificatis Regium Sigillum qua sit? Rit. 277. n. 9. vers. 31. col. 1. fol. 6.

Delentis aliena insignia, & alia ad rem. Rit. 279. n. 26. 30.

Pena, que irroganda sit fabricanti? qui videnti falsis scripturis? & caetera huius generis remissive. Rit. 281. n. 14. in fine, & 15. fol. 42. & n. 17. 433.

Pena falsificantis, & producentis simul falsas scripturas, aut Testes, quantum sit, d. Rit. n. 31. 47. & n. 32. fol. 48.

Pena calumniatoribus euenire consuevit. Rit. 284. n. 22. in fin. fol. 66.

Pena imposita contra decoctos, quantum sit. Rit. 287. n. 44. in fine, & 45. fol. 120.

Qua pena puniendus sit Index propalans arcanam causam? Rit. 288. n. 30. fol. 183. & 184.

I N D E X.

- & 184. ubi nonnulla non inuincunda.
Pena ordinaria non tuitur à fare, etiam si rem fortissimè Domino restituerit. Rit. 295. n. 133. col. 1. vers. 6. 320.
Pena privationis officij locum obtinet in culpis vulgaribus. d. Rit. n. 144. 322.
Pena falsi multatur Aduarius ostendens ante publicationem aduersa parti, alterius partis articulos, seu processus informativos. d. Rit. n. 152. 324.
Pena corporalis arbitrio Domini Pro-Regis statuta est contra Officialem ultra Pandectam exigentem. n. 155. eod.
Pena corporalis potest affligi Officialis pro excessibus in officio commissis. d. Rit. n. 169. fol. 327. & recensentur plures nostrorum Tribunalium decisiones. n. 170. ibid.
Pena arbitraria extendi potest usque ad mortem. d. n. 169. 327.
Pena cum omnia est in sententia, absolutionem operatur. Rit. 297. n. 52. 370.
Pena omnes in iudicio visitationis arbitraria sunt. Rit. 308. n. 38. & 39. 506.
Pena pecuniaria in priuatis criminibus transit in heredem insolidum, quando lit cum defuncto incepta fuit. d. Rit. n. 117. 520.
Pena pecuniaria quando tacite, & quando expresse apposta censetur? n. 127. eod.
Pena imposita cum clausula, ipso iure, transit in heredem in publicis iudicijs. n. 130. eod.
Pena imponitur ob delictum, & ad illud relationem habet. n. 132. ibid.
Pena ipso iure imposita, potest absque alia hominis declaratione exigi. Rit. 308. n. 134. 523.
Pena statui debet pro modo culpa. Rit. 308. n. 167. circa fin. 530.
Pena criminis infligi nequit ex actione similiter tantum intentata. Rit. 308. n. 152. 548.
Pena talionis in defectum abijt, & in eius locum successit pena calumnia, & expensarum solutio. n. 253. ibid.
Pena non debet eius auctorem egredi. Rit. 311. n. 29. circa fin. fol. 591.
Pena aduersus temerè non saluantes Officialem, qua fit? d. Rit. n. 110. 617.
Pena calumnia an fit Capitalis? n. 112. eod.
Pena Capitalis venis imponenda, quando inquisitus consuevit similia facere. Rit. 311. n. 124. 621.
Ad quam penam condemnari possit percutiens cum alapa. d. Rit. n. 140. 625.
Qua pena multetur eximens à carceribus mancipatum à satellitibus? Rit. 311. n. 145. 627.
Pena diuersa infligita osculantibus mulieribus, varijs circumstantijs attentis. d. Rit. n. 194. 195. 196. 644.
 Penitentia.
Penitentia post consummatum flagitium, nihil ad penam remissionem confert. Rit. 295. n. 133. 320.
 Petitorium,
Et possessorium simul cumulari possunt in iuribus, sed in rebus incorporalibus. Rit. 288. n. 67. 196.
 Petrus.
 Dom. Confil. D. Petrus Antonius Charri, & Equus laudatur. Rit. 284. n. 34. in fin. & 311. n. 182. 641.
 Dom. Petrus AEmilius Guascon Iudex M. C. V. commendatur. Rit. 308. n. 259. 550.
 Ponens, Positio.
Ponens contenta in positionibus quando fateri videatur? Rit. 283. n. 4. 55.
Positiones, Articuli, & Capitula quid differant inter se? d. Rit. n. 3. in fin. e.
Positionibus an, & quando quis respondere obstringatur? Rit. 300. n. 16. in fin. 400.
 Possessio
Per sigilli designationem denotatur. Rit. 277. n. 2. 3.
Possessio in interdicto uti possidetis, tempore litis mora attenditur. Rit. 288. n. 68. 196.
Dato mandato de capienda possessione, intelligitur non existente possidere. Rit. 295. n. 20. in med. fol. 291.
Possessio officij quando acquiratur. Rit. 295. n. 83. 306.
Possessio Patris ad filios legitimos, & heredes sanguinis transferitur. Rit. 299. n. 57. 394.
Possessio probata de praeterito, & praesenti, dicitur quoque verificata pro tempore medio. Rit. 300. n. 5. 398.
Possessio suspicienda est possitimum in re ad praecedentiam spectante. Rit. 311. n. 25. 590.
 Pos.

I N D E X.

Possessor.

*Possessor excludendus est à iure offerendi in iudicio. Mulieris agentis pro asscuratio-
ne dotium. Rit. 287. n. 115. 140.*

*Possessor bonorum venditorum à debitore
durante tempore quinquennalis dilatio-
nis an sit tutus? d. Rit. n. 127. in medio,
155.*

*Possessor ille existimandus est, qui tempore
mota litis possidebat. Rit. 288. n. 68. 196.*

*Possessor plus iuris habet, quàm qui non pos-
sidet, d. Rit. n. 132. circa finem, 223.*

*Possessor potest non obtinere in possessorio,
si ei fortiter iniusta petitorij resistat, &
in continenti probetur. d. Rit. n. 145. 226.*

*Possessor habens iuris dispositionem pro se,
semper manutendus in possessione. Rit.
305. n. 6. col. 1. 456.*

Possessorium,

*Et petitorium simul cumulari possunt in
iuribus, sive in rebus incorporalibus.
Rit. 288. n. 67. 196.*

Potestas.

*Potestati expendenti pro opere Regio, vel
publico Regis, vel publici sumptu, an, &
quando liceat apponere eius arma? Rit.
279. n. 25. 29.*

*Potestati, aliquid de facto facere volenti,
debet Assessoris pertinaciter resistere.
Rit. 295. n. 196. 324.*

*Potestas cum sententia talis, de Assessoris
consilio fecisse presumitur. n. 198. eod.*

Pragmatica

*Non debet sancire iterum, quod prius per
alia in a erat dispositum. Rit. 281. n. 18. 43.*

*Pragmatica 1. de falsis. qua de re promul-
gata fuerit. d. Rit. n. 20. 44.*

*Pragmatica 1. de feudis, vulgò dicta la
Filingeria, memoratur, ibid.*

*Pragmatica 1. de falsis, an amplectatur
causas feudales? Num causam crimina-
lem, an dotis, & an falsificantem prin-
tam scripturam? d. Rit. n. 24. 45.*

*Pragmatica novissimè in anno 1689. edita
restringens suspicionum materià in abu-
sum deductà extollitur. R. 384. n. 31. 70.*

*Pragmatica 1. de nummul. an locum obti-
neat contra mercatores fallios? Rit. 287.
n. 45. 122.*

*Pragmatica 6. de cess. bonor. nedùm de-
negat quamlibet dilationem, & salu-
guardiam mercatoribus, qui fraude, &*

*dolo decoxerant; sed etiam sancit penam
in eos, & contra eorum bona celantes,
vel asportantes, d. Rit. n. 46. eod.*

*Pragmatica sub tit. de administrat. Uni-
versitatum comprehendens census, & bona
Ecclesiarum, ac personarum Ecclesiasti-
carum? Rit. 287. n. 84. 137.*

*Pragm. 1. de cess. bonor. verba tantùm
facit de cessione absque ignominia. d. Rit.
n. 122. 123. & 124. 153.*

*Pragm. unica ad Sen. Conf. Vell. quomo-
do intelligatur. Rit. 288. n. 33. in fine, &
84. 202.*

*Pragm. 16. de ord. iudicior. circa tempo-
ris spatium in beneficijs petendis proce-
dit tam in Actore, quàm in Reo. Rit.
296. n. 31. 355.*

*Pragmatica 5. de offic. S. C. sanciens, non
esse recipiendas nullitates adversus de-
creta S. C. nisi factò depositò, non inclu-
dit Actorem, d. Rit. n. 35. 356.*

*Pragmatica 3. de dilationib. procedis tam
in Actore, quàm in Reo. d. Rit. n. 38. 357.*

*Pragmatica 1. de censibus, licet inolenerit,
quoad paratam executionem contra ter-
tium possessorem; est tamen in viridi ob-
servantia circa reliqua. Rit. 302. n. 80. in
fin. 453.*

*Pragmatica 1. de syndic. Official. enuclea-
tur. Rit. 308. n. 77. 513.*

*Pragm. 22. de Officialib. & quæ eis pro-
hibent sit usu recepta? d. Rit. n. 304. 561.*

*Pragm. 2. & 4. de munerib. an procedat in
Fiscis Advocato? d. Rit. n. 311. 564.*

*Pragm. 3. de ictu scopittæ, expenditur.
Rit. 311. n. 149. vers. propositus, 629.*

Preambulum.

*Preambulum, quo quis declaratur heres,
quibus concedatur. Rit. 286. n. 10. 82.*

Præfes

*S. R. C. decoratur titulo Circumspecti, quo,
& Consiliarius Decanus ob illius absen-
tiam, vel infirmitatem. Rit. 278. n. 15. 21.*

*Præfes S. C. decoratur titulo: Sacre Regiæ
Majestatis in libellis, qui illi offeruntur.
Rit. 288. n. 31. 184.*

*Præfes S. R. C. quando causas Consiliarij
demandat, eis dat titulum Magnifici.
Ceteri verò Tribunalium Præfess.,
quando causas committunt, titulum Do-
mini nuncupant, ibid.*

*Præfes S. R. C. in suffragiorum paritate abi-
re*

I N D E X.

re debet in sententiam eorum, qui fauēt in capitalibus causis, cum de morte agitur. Rit. 288. n. 31. in fine, & 32. 185.

Præf. S. R. C. præcedit Locumtenentem Regia Camera Summaria. Rit. 288. n. 33. 185.

Præf. S. R. C. qualiter decernat reclamatiōem absque clausula: exequuto decreto, d. Rit. n. 96. 207.

Præf. S. R. C. absque ulla causa discussione insufflas vita spirituum instantia perempta, d. Rit. n. 99. 108.

Præf. S. R. C. quo titulo nomen in suis decorationibus Electos huius Civitatis. Rit. 295. n. 51. 297.

Præf. S. R. C. cum votum protulit in ea causa, in qua par numerus suffragiorum factus est, non potest super hoc consilium dare Pro-Regi, d. Rit. n. 76. 304.

Præf. S. R. C. licet Vice-Prothonotarius munere fungatur, tamen cum inuitatur uti Præf. S. R. C. ad aliquos actus publicos, solum Præfidis præferat dignitatem, & conuenit, ut secundum eam, cæterorum illius Tribunalis Ministrorum præcedentia ordinetur. Rit. 311. n. 16. 588.

Præf. S. R. C. si dignitas illa Vice-Prothonotarij penes alium residerit, illum omnino præcederet, d. Rit. n. 17. 589.

Præf. S. R. C. quare impeditum fuerit Officium Vice-Prothonotarij, quod antiquitus fuit distinctum, d. Rit. n. 20. eod.

Præfident.

Præfidentis Regia Camera, quando conueniunt in S. C. sedens in postremis locis post Regis Consiliarios in utroque latere adfident. Rit. 288. n. 43. 187.

Præfidentis Regia Camera, quando eligitur Consiliarius, sedet, ultimus tanquam nominissimus, d. Rit. n. 44. 188.

Præfidentis Regia Camera, & Regij Consiliarij, quando conueniunt in Regia Camera, vel in Collaterali Consilio, tunc inspicitur incorporatio, n. 26. ibid.

Præfidentis Regia Camera Summaria, qui uti Consiliarius refert aliquas causas sibi commissas in S. C. præcedit omnes Consiliarios post ipsum creatos, etiam si esset Caput Aula, n. 48. ibid.

Præfidentis Regia Camera referens in Collaterali Consilio, ipsemet scribes votum in processu. Rit. 295. n. 243. 347.

Princeps.

Principi an liceat secundum propriam conscientiam iudicare? Rit. 284. n. 11. 62. & an Supremis Senatoribus ibid. fol. 63.

Princeps mandans alicui Senatori, vel Iudici, ut iustitiam faciat, de pura administratione iustitia censendum est. Rit. 287. n. 24. 113.

Princeps ex causa de plenitudine potestatis, dominium, & bona suis subditis auferre potest, & aliquando si urget necessitas, aliquid agere potest, quod in se consideratum speciem habet iniustitia. Rit. 287. n. 32. 136.

Advertas, hæc intelligi iusta concurrente causa, quæ semper Principis actum iustificat, quapropter Catholicos nostros Reges plenitudine potestatis non uti, scribunt Reg. Galeotti in respons. pro Ill. Duce Gravinæ super success. Princip. Bisiniani, & alij apud Mansfrell. ad decis. Capyc. Latro 190. ex nu. 11. tom. 2. quæq; sub iusto Principe considerari nequit, Pinell. in rub. C. de rescind. vend. cap. 2. 6. loc. Martin in conf. 22. n. 83. Casar. quest. per reg. 9. n. 35. qui nil differt à bono patre, Reg. Capyc. Latro dec. 199. tom. 2. & ibi Mansfrell. Reg. de Marin. ad Reuert. dec. 54. n. 5. tom. 1. & decis. 409. num. 1. tom. 2. iustitizq; debet esse cultor, Reg. Galeotti. controu. 1. n. 3. tom. 1. Præf. de Aft. controu. 22. n. 13. de Rubens eertam. 4. nu. 35. & cert. 8. n. 71. Reg. de Philipp. dissert. 40. ex n. 5. Franc. Ancon. Dactilus in respons. apud D. Agetam in annot. ad decis. D. R. Moles p. 3. 7. 6. n. 15.

Princeps an remittere possit iuramentum? Rit. 287. n. 88. 140.

Princeps derogare potest Iuri communi. Rit. 288. n. 98. 208.

Princeps tollere potest exceptiones alicui de Iure civili competentes, d. n. 98. in fin.

Princeps mandare potest, quod non restitatur spoliatus in possessione, sed iam causa possessory, quam petitiary simul iudicetur, d. Rit. n. 145. in fin. 227.

Principis mandatum, ut contra aliquem inquiratur, cum habet, quatenus de delicto constet. Rit. 295. n. 21. 291.

Princeps, nec Legislator valet actum repugnantem in esse producere. Rit. 296. n. 42.

I N D E X.

- n. 42. in med. 357.
- Princeps causam committendo, quando delegare videtur, vel iurisdictionem exercitare?* Rit. 301. n. 3. 406.
- Princeps solus est Index Senatorum perpetuorum.* Rit. 308. n. 10. 502.
- Princeps aliqua ex causa an cohabitare possit defensionis.* n. 35. eod.
- Princeps roborare valet processus ex iurisdictionis defectu claudicantes, & quando.* Rit. 308. n. 160. 528.
- Princeps supplere nequit defectum ex iure natura descendente.* n. 161. eod.
- Princeps num absque causa valeat Officiales ab officio detrudere?* Rit. 308. n. 270. 553.
- Princeps nunquam intelligitur velle tertio praesudicium offerre.* Rit. 311. n. 29. 591.
- Privilegiatus.
- Privilegiatus, an valeat trahere adversarium ad M.C.V.* Rit. 290. n. 4. 246.
- Quid in Neapolitanis, & miserabilibus personis?* n. 5. ibid.
- Privilegiatus quando, quibusque in casibus, uti valeat privilegio contra aequum privilegium?* d. Rit. n. 13. 248.
- Privilegiatus an dicatur virtualiter absolutus per decretum: esse deferendum in integrum restitutioni? & quid tale decretum operetur?* Rit. 297. n. 62. 373.
- Privilegium
- In Regno nostro sine sigillo expeditum, nil probat.* Rit. 277. n. 9. vers. 17. col. 2. fol. 5. & Rit. 179. n. 1. 25.
- Privilegium, quod non in totum, sed in parte tantum admittit, validum est.* Rit. 287. n. 81. 136.
- Privilegijs Universitatum minimè derogatum censetur, quamvis de eis facta sit generalis mentio.* Rit. 295. n. 57. in fine, 299.
- Privilegium absque possessione non prodest.* d. Rit. n. 84. 306.
- Privilegia sociorum ad consocios transferuntur.* d. Rit. n. 194. 334.
- Privilegium non faciendi laicorum statuta, an dependeat à privilegio fori?* Rit. 299. n. 26. & 27. fol. 386.
- Privilegium ratione artis Patris, & Domini, filio, & seruo competit, quamvis isti non sint in matricula descripti.* Rit. 301. n. 6. eod.
- Privilegium fori Senatoribus datum, ad eorum viduas, & liberos, non transmittitur.* d. n. 32. col. 1. in fine. ibid.
- Privilegium Neapolitanorum, quod trahant, & non trahantur, perditur à Muliere Neapolitana extero nupta, si in Viri Patriam comaeant.* n. 33. ibid.
- Privilegium Nobilitatis Vxori clarigium, non extenditur ad Virum.* d. Rit. n. 34. 414.
- Privilegium, de quo in L. vnic. Cod. quando Imperat. inter pupill. vel vid. sub quocumque privilegio, alteri sub quibusvis clausulis concessio, nunquam comprehensum intelligitur, nec illi derogatum censetur, nisi expressè derogatio intenerit.* n. 37. eod.
- Privilegium Regia Dobana non derogat privilegio Neapolitanorum.* n. 42. ibid.
- Privilegium predictum Neapolitanis concessum non competit Baronis Neapolitani, si de actu ad Baronis officium spectante conveniatur.* n. 45. 417.
- Privilegium Neapolitanis ut supra concessum num extendatur ad homines Casalium Neapolis.* d. Rit. n. 53. 419.
- Privilegium est strictissimè intelligendum, quando est contra Ius Commune.* d. Rit. n. 55. in med. 420.
- Privilegium Civitati concessum, num etiam eius Casalibus impartiri censetur?* n. 56. eod.
- Privilegium Neapolitanis indultum, ut non torquantur ex processu informatio, nisi ex speciali Principis dispensatione, amplectitur homines Casalium.* d. Rit. n. 62. eod.
- Quod ampliatum fuit ad Regni Barones, ibid.*
- Privilegium Neapolitanis concessum, quod non possint expelli à vicinis honesto, comprehendit etiam Studentes casalenses.* d. Rit. n. 63. 423.
- Privilegium fori Neapolitanorum comprehendit Casalenses Neapolis, licet Casalensis sint quodam iurisdictionem.* n. 64. eod.
- Nec non impartitur etiam habitantibus Neapoli.* n. 65. eod.
- Privilegijs Neapolitanorum gaudent Expositi in Xenodochio Diva Maria Annuntiata.* d. Rit. n. 77. 426.

Pri.

I N D E X.

Privilegium cum clausula abdicatina, & priuativa reddit privilegatos similes Clericis . Rit. 302. n. 65. 449.

Procurator.

Procuratori cum speciali mandato licet obligationes penes acta, ac apocas bancuales incursare. Rit. 286. n. 4. 79.

Procurator non potest, nullo cum mandato ad acquirendam hereditatem, praambuli decretum petere. d. Rit. n. 13. 83.

Procurator tantum cum speciali mandato valet libellum à principali factum commendare, mutare, aut declarare. Rit. 289. n. 10. 244.

Procurator potest litem contestatam, an, & quando seculatim exhibere mandatum, si illud negetur? Rit. 294. n. 14. in fin. 273.

Procurator ad querelandum in syndicato debet esse cum speciali mandato. Rit. 295. n. 108. 312.

Procurator inhabilis potest substituere habilem. Rit. 309. n. 16. 573.

Pro-Rex.

Pro-Rex in suffragare valet spiritum vita instantia perempta. Rit. 288. n. 99. in fac. 209.

Pro-Rex, ac etiam Iudex cogere potest subditos ad pacem faciendam. d. Rit. n. 156. 230.

Pro-Rex nil iurisdictionis habet in Officialibus perpetuis, sed tantummodo illos nominat Inuicissimum nostro Regi. Rit. 295. n. 10. 288.

Pro-Rex an possit ad officium nominare dignum, relicto digniori? n. 14. ibid.

Pro-Rex consulere non potest Praesidentem S. C. in dandis adiunctis in ea causa, in qua ille votauit. d. Rit. n. 76. 304.

Pro-Rex licet non possit assensum praeferre alienationibus feudorum possessorum per exteros Regni poterit tamen assentiri Mulieri externa Cini Neapolitano nupta fenda in Regno possidenti. Rit. 301. n. 12. 408.

Pro-Rex nullam habet potestatem in Officialibus perpetuis. Rit. 308. n. 6. 501.

Pro-Rex, inter Regnorum officia, omnium habet supremum. d. Rit. n. 51. 508.

Pro-Rex, qui alter Rex est, omnibus Regis fruatur prerogatiuis, honestati non congruit, ut visitationi subdatur, & quare? n. 52. 53. & 54. ibid.

Tom. IV.

Pronocatio.

Vide Appellatio.

Pupillus

Repudiare non potest legatum sine Pratoris autoritate. Rit. 287. n. 138. vers. 26. 159.

Pupillus habet integrum, ac plenum dominium suorum bonorum, & per Curatorem acceptare potest hereditatem. Rit. 288. n. 173. 236.

Pupillus testari non potest, etiam de auctoritate Tutoris. d. Rit. n. 181. in fin. 238.

Pupillus, quamvis cessionarius ex causa lucratina, habet privilegium auocandi aduersarium. Rit. 290. n. 5. vers. Quin in gratiam, fol. 246.

Purgatio moræ.

Vide Mora.

Querela Querelans.

Q*uerelans in syndicato per Procuratorem, debet facere mandatum ad hoc speciale, & indiuiduum.* Rit. 295. n. 108. 312.

Querelans vsi heredes alienius, tenetur in termino ad proseguendum producere fidem praambuli. d. n. 108. in fin. eod.

Querelans in iudicio syndicatus tenetur accedere instructis una cum testibus prompuioris. d. Rit. n. 125. 317.

Querela in syndicato exposita num valida sit, si presentata non sit facta per extensum, sed per abacum. d. Rit. n. 201. 336.

Querelans, vel Officialem syndicatum succumbentes, condemnandi sunt in expensis. d. Rit. n. 245. 318.

Querelantes non sunt audiendi post lapsum termini praefixi ad Magistratus querelandos. Rit. 308. n. 47. 507.

Rationalis.

R*ationales R. C. S. an visitationis iudicio subfint?* Rit. 308. n. 81. 513.

Rationales R. C. num sint Officiales? d. Rit. n. 86. 514.

Rationales R. C. ut à Visitatore cognoscantur, principaliter est. d. Rit. n. 91. 515.

Rationales R. C. num coram Visitatore molestari possint ob exactionem derelictum declaratoriarum. n. 92. ibid.

Rationales R. C. S. in publicis actionibus an precedant Iudices M. C. V. Rit. 311. n. 22. 589. & n. 24. 590. Ad rem D. Ageta ad dec. D. R. Moles p. 1. pag. 344. c. x. n. 123.

Z z z R c

I N D E X.

Reclamatio

Denegatur à decreto lato ex causis, &c. sed adversus illud impartitur restitutio in integrum. Rit. 288. n. 88. 203.

Reclamatio conceditur à sententia S. R. G. d. Rit. n. 93. 206.

Reclamatio quando suspendat executionem sententiae S. R. G. n. 94. ibid.

Reclamatio absque clausula: exequuto decreto, qualiter à S. C. Praefide decernatur, d. Rit. n. 96. 207.

Reclamatio absque dicta clausula: exequuto decreto, num possit exerceri in sententijs diffinitivis, n. 97. ibid.

Reclamatio licet revideatur ab eisdem Regijs Consiliarijs, committitur tamén alteri eiusdem aulae Ministro, d. m. col. 2. in fine, ibid.

Reclamatio admittitur adversus decretum, quo fuit delatum restitutioni in integrum, prout adversus decretum mandans, nullitates obstat. Rit. 297. n. 62. vers. ceterum tamen, 374.

Reclamatio etiam conceditur adversus decretum, in quo Minor succumbit in remedio extraordinario restitutionis in integrum, d. n. 61. in fin. eod.

Reconductor.

Vide Conductor.

Refusatio

Fendi pura, & simplex: qua fit à Patre in filium contemplatione matrimonij contrahendi, non indiget registro in quinquiesionibus Regia Camera. Rit. 287. n. 113. col. 1. vers. 7. 149.

Regens.

Regenti M. C. V. an liceat creare suum Locumtenentem? Rit. 278. n. 2. 15.

Regens M. C. V. accipit possessionem à Consiliario Decano, d. Rit. n. 54. 191.

Regens M. C. V. non parens decreto Praefidis S. C. potest carcerari, & ab officio suspendi, d. R. n. 82. 200.

Regens M. C. V. syndicatur ab Electis huius Civitatis. Rit. 295. n. 49. 296.

Regentes Regiam Cancellariam an subfint censura generalis visitationis. Rit. 308. n. 59. eod.

Regia Camera Summaria.

Vide Tribunal.

Regula

Filius, ergò hæres, an procedat respectu

Matris. Rit. 286. n. 9. 81.

Regula: quòd dies interpellat pro homine, procedit in iudicialibus, d. Rit. n. 135. in fin. 158.

Regula, quòd quis idoneus presumitur, quomodo intelligatur? d. Rit. n. 150. vers. 8. 163.

Regula, quòd actus factus contra legem prohibentem, sit ipso iure nullus, multas patitur restrictiones. Rit. 295. n. 203. 336.

Regula statuens, victum victori, in civilibus, in expensis condemnandum, ampliationes habet, & limitationes. Rit. 297. n. 1. 360.

Regula, ut cum Reus plures habet Indices, sit in Actoris electione, coram quo illum convenire velit, compimitur, quando Reus haberet plures Indices ex privilegio, d. Rit. n. 49. 418.

Regula, quòd persona baredis est eadem cum defuncto, ipsumque representat, suas habet limitationes. Rit. 302. n. 36. 442.

Rei vendicatio,

Ut proponi possit, qua probanda sint ex parte Rei. Rit. 300. n. 1. 398.

Rei vendicatio competit venditori, cui pretium rei vendita non fuit persolutum, si dominium sibi retinuerit. d. Rit. n. 6. 399.

Rei vendicatio non datur pro substitutione facta in contractu, n. 8. eod.

Religiosus

Professus, licet mortuus sit civiliter, poterit insus de causis, Pontificio precedente assensu, testari. Rit. 288. n. 174. col. 1. 237.

Religiosi an constitui possint Balij suorum Cognatorum, & Agnatorum. Rit. 292. n. 1. 265.

Religiosi an dicantur ingressi Congregationem, in qua collegialiter vivunt, & an acquirant reliquum sub conditione, si Religionem fuerint ingressi? Rit. 299. n. 8. & 9. 382.

Relocatione.

Vide Locatio.

Remissio

Causa omnino fieri debet ad Curiam, cui competit cognitio, ubi adest distinctio Magistratus. Rit. 295. n. 222. col. 1. 342.

Remissio causa pacti executivi, liquidationis

I N D E X.

tionis instrumenti, recognitionis apocarum, obligationum penes acta, & literarum executorialium vigore consuetudinis, nulla datur Baroni petenti. Rit. 302. n. 73. fol. 451. & n. 77. fol. 452.

Remissio post sententiam non est concedenda Baroni illam petenti, n. 73. cod.

Remissio in quid differat à donatione? Rit. 306. n. 19. 490.

Remissio, ut liberet, an requirat pecuniam presentem? n. 20. d. fol. 490. & 491.

Renunciatio.

Renunciatio quando presumatur. Rit. 299. n. 19. 385.

Quis tacite renunciare potest suo beneficio sine Superioris licentia, n. 21. ibid.

In renunciatione tacita sufficit, quod Superior non contradixit; d. n. 21. & 22. cod.

Renunciatio tacita orta ex temporis lapsu, magis nocet, quam expressa. Rit. 296. n. 15. 352.

Renunciatio expressa, vel tacita requiritur beneficio, ne conueniatur ultra quam facere potest. Rit. 302. n. 20. 436.

Renunciatio proprii iuris expressa, vel tacite fieri potest, n. 21. ibid.

Renunciare omni legum, & iuris auxilio, importat renunciacionem beneficii, ne conueniatur ultra, &c. d. n. 21. ibid.

Renunciatio generalis cum iuramento, satis est, ubi specialis exigitur, n. 22. ibid.

Renunciatio Auth. hoc nisi, C. de solut. non valida sit? Rit. 287. n. 68. 130.

Repulsa

Repulsa quid sit? Rit. 280. n. 6. 37.

An concedatur contra Testes sacramentalis. Rit. 280. n. 2. 36.

An deus aduersus scripturas. Rit. 281. n. 2. 39.

Repulsa petita non videtur renunciatio praeestationi scripturarum, & termino ad eas conueniendum, & impugnandum, d. Rit. n. 4. 39.

Repulsa soles fieri in primo termino dato ad probandum, si renunciatur futura repulsa, & constat de eiusmodi renunciacione. Rit. 282. n. 9. 54.

Repulsa an sit deneganda, si fraudulenter petatur? Rit. 285. n. 2. 71.

Repulsa terminus est communis utrique partis, d. n. 8. in fin. 75.

Repulsa sit ne concedenda contra Testem

omni exceptione maiorem? n. 10. ibid.

Res.

Res signata sigillo, quo duo utantur, cuius praeferantur? Rit. 277. n. 2. vers. 15. col. 2. fol. 3. & Rit. 279. n. 23. 29.

Res, & animalia praeferuntur esse, cuius sunt insignia. & arma. Rit. 279. n. 24. 29.

Res venis appellatione pecunia. Rit. 287. n. 69. 130.

Re vendita, censetur vendita omnia inra respellu eiusdem rei, de qua agitur. Rit. 295. n. 29. 292.

Rescriptum.

Rescriptum Proregis, eiusque Collateralis Consilij directum alicui Senatui, vel Iudici, ut iustitiam faciat, vel prouideat, parum administrari iustitiam mandat, tam in procedendo, quam in decidendo. Rit. 287. n. 24. 113.

Rescriptum etiam uni directum, positum in volumine legum facit ius quod ad omnes. Rit. 288. n. 23. 181.

Respublica.

Reipublica interest, ne quis re sua male utatur. Rit. 287. n. 54. 115.

Respublica latetur Advocatorum tamillationibus. Rit. 288. n. 1. 173.

In Republica omnis mutatio, adhuc in melius, est maxime detrimenti, d. Rit. n. 16. 178.

Respublica latetur ex litium multitudine. Rit. 288. n. 25. vers. Unde Rex. fol. 181.

Reipublica multum confert, ut Officiales, finis munere, syndicati se submittant. Rit. 295. n. 1. 285.

Reipublica interest, ne delicta imponita remaneant, d. Rit. n. 177. 329.

Respublica, ut bene geratur, dandus est aequa pena, ac praemio locus. Rit. 297. n. 61. fol. 372.

Reipublica interest, Magistratus potius esse perpetuos, quam temporaneos, d. Rit. n. 281. 556.

Respublica felix est, in qua Principis causa sumi deterioris conditionis. Rit. 311. n. 106. 616.

Restitutio

An competat aduersus lapsum termini ratione ficiarum? Rit. 284. n. 12. fol. 56. & n. 4. in medio. fol. 57.

Restitutio in integrum privilegii aduersus lapsum temporis multis in casibus

I N D E X.

conceditur; latè Rit. 285. n. 4. & 5. 72.
Restitutio in integrum competit etiam pauperi, d. Rit. n. 6. 74.
Restitutio in integrum impartitur aduersus decretum latum: Ex causis, &c. Rit. 288. n. 38. 103.
Restitutio in integrum non dicitur reiecta, exclusa qualibet exceptione, d. n. 38. col. 2. 104.
Restitutio in integrum non competit Minori, si latur in contractibus, impetrata venia astat à Principe. Rit. 295. n. 10. 150.
Restitutio an competit Mulieri viuenti sub Mundualdo? Rit. 292. n. 31. 167.
Restitutio in integrum an competit aduersus lapsum temporis ad presentandas, vel proseguendas querelas. Rit. 295. n. 116. 314.
Et quid in materia syndicatus? n. 117. d. fol. 315.
Restitutio in integrum sic à iure communi appellata, de iure Regni beneficium nuncupatur. Rit. 296. n. 1. 349.
Conceditur post publicationem, & an post conclusionem in causa? d. Rit. n. 2. & 3. 350.
Restitutio in integrum duplex in Regno datur, quia est primum, & secundum beneficium, & statim, nulla probata lesione, impartitur, n. 3. eod.
Cetera, vide in verbo Beneficium.
Restitutio in integrum Minori, vel alio Privilegiato delata, an rescindat rem indicatam, vel tantum indicati extinctionem suspendat? Rit. 297. n. 62. 373.

Reus.

Reus, an sicut Actor, falsos produens Testes, vel scripturati, mulletur amissione causae? Rit. 281. n. 25. fol. 45. & n. 27. 46.
Reus, vel Actor quis dicatur, ut proferri possit pro Reo paritas in causa versemis in Regia Camera Summaria. Rit. 288. n. 60. 194.
Reus in exceptione nùm propriè sit Actor? n. 62. ibid.
Reus potest opponere plures contrarias exceptiones, d. Rit. n. 150. 228.
Reus in exceptionibus Actoris vice fungitur. Rit. 291. n. 25. 255.
Reus quando teneatur instrumenta, & scripturas Actoris edere ad suum pro-

bandi? Rit. 294. n. 5. 270.
Reus, & Actor continentur sub dispositione Pragm. 3. de dilationib. circa depositum faciendum pro nominatione extrà Regnum, d. Rit. n. 37. & 38. 357.
Reus in expensis non condemnatur ab petitionem plus debito ab Actore factam. Rit. 297. n. 22. 364.
Reus videtur virtualitè absolutus, quando aduersus sententiam suis dictum: Nullitates obstarè, d. Rit. n. 62. col. 2. in principio. 373.
Reus conuentus reinendicatione non valet obycere, ut non possit molestari, quia sit infra tempus conficiendi inuentarium. Rit. 300. n. 13. 399.
Reus plures habens Indices, an possit ad Actoris electionem conueniri. Rit. 301. n. 49. 418.
Reus etiam lite pendente potest forum variare, si superueniat Privilegium ad illum effectum non procuratum, d. Rit. n. 52. 419.
Reus lacerans Actoris libellum in Iudicis presentia grani puni pleciendus est. Rit. 311. n. 147. 628.
Reus damnatus ad mortem non debet vltra audiri, quidquid sit dicere velit, liuè de salute Principis se dicturum dicat. Rit. 311. n. 57. & 58. fol. 600. Adde Dom. Còsil. D. Michaelè de Calderò tom. 1. dec. Cathal. 14. n. 73. qui ex n. 71. inquit, an teneat exculpatio Rei in articulo mortis?

Rex.

Rex Alphonsus Aragonens anno 1564. denicillo Rege Rehato, & triumphali pompa expleta, ob aquissimam Regni huius consequutionem, Tribunal S. R. C. instituit. Rit. 288. n. 28. 182.
Rex Alphonsus semper prafuit S. R. C. unde idem Consilium Sacri prænomen habet, & libelli, qui offeruntur, hoc titulo: Sacre Regiæ Maiestati, prænotentur, d. Rit. n. 29. 183.
Rex an, & quando habeat iurisdictionem in Clericos, Ecclesiasticasque personas? Rit. 299. n. 5. 381.
Rex potest Baronum iurisdictionem minuire, ac modificare. Rit. 304. n. 52. 483.
Rex tantum eligere potest Vifitorem Generalem. Rit. 308. n. 8. fol. 502. & n. 13. 503.

Rex

I N D E X.

- Rex ex obligatione ad iustitiam administrandam adstringitur.* Rit. 308. n. 265. 552.
- Rex ad sui libitum concedere potest Officiali facultatem procedendi, etiam quod secundum officij qualitates; procedere non debeat.* d. Rit. n. 268. 553.
- Rex licet absque causa non valeat Officialem amovere; si tamen infra causa liqueret, potest etiam citra invidias probationes, prout noster Serenissimus Rex adhibitis prius Visitatoribus servat, nullo iure Officialibus auditis.* d. Rit. n. 282. 556.
- Rex noster Inuicissimus, & Pyssimus ex auctoritate Magistratus ob quasdam calumnias, re comperta, ad pristinos restituit honores.* n. 284. cod.
- Reges Andegaveses, & Aragonie, Studium Neapolitanorum ampliaverunt.* Rit. 279. n. 35. 35.
- Regis nostri Inuicissimi munificentia, amplia stipendia Professoribus in Neapolitano studio persoluitur.* d. Rit. n. 36. 36.
- Rusticus
- Est diminuta silei, & suapte natura versutus, arrogans, & ultionis cupidus.* Rit. 311. n. 76. 605.
- Rusticus contra Nobiles induci in testem non potest.* d. n. 76. in fin. 606.
- S. R. C.
- S. R. C. est Tribunal Supremum, & institutum fuit ab Alphonso Rege Aragonico.* Rit. 288. n. 28. 182.
- S. R. C. prænomen Sacri habet, & libelli, qui offeruntur, prænominantur titulo: Sacrae Regis Maiestati.* d. Rit. n. 29. 183.
- S. R. C. est Senatus praestantior, & Maior Tribunali Regia Camera Summaria.* Rit. 288. n. 34. 185.
- S. R. C. & Regia Camera Summaria, si simul conueniunt in Collaterali Consilio, S. C. dexterum occupat locum.* Rit. 288. n. 35. 185.
- S. C. in causis litigantium, etiam fudalibus, quoquo modo procedat, & quid de Magna Curia Vicaria.* Rit. 288. n. 52. 190.
- S. C. est Index incompetentis in cognoscendo, an res sit fudalitis, nec nē?* d. Rit. n. 53. 191.
- S. R. C. est Senatus Superior M. C. V. & illius Consiliarius Decanus tradit possessionem Regenti ipsius M. C. n. 54. ibid.*
- S. C. auocare potest ad se causam prius motam in M. C.* Rit. 288. n. 55. 192.
- S. C. in causis criminalibus se tantum immiscet in gratia appellationis, quando M. C. procedit ordinariē, n. 56. ibid.*
- S. C. admittere valet informationem captam à M. C. de re dependenti à processu eiusdem S. C. absque licentia sua.* Rit. 288. n. 58. in fine, 193.
- S. C. aut quilibet ex Consiliarijs iubere valet (re tamen exposcente) ut sapiantur in Aula ipsa adium Vicaria scriba fiscales, vel alius quilibet, nulla data ab e sequutoribus notitia illius Regenti.* d. Rit. n. 82. 200.
- S. C. non alligatur Ritibus M. C. V.* Rit. 288. n. 83. 202.
- S. C. observare debet Ritus M. C. V. circa liquidationem instrumentorum, ac omnes alias Pragmaticas huiusmodi materiam concernentes.* Rit. 288. n. 84. in fin. 203.
- S. C. quandoque in decretis solet addere: Ex causis in S. C. discussis, & quare?* Rit. 288. n. 86. 203.
- S. R. C. quinquaginta diebus elapsis, revidet sententias ex eisdem actis, etiam factas praevisione à parte adversa, petendo appellationem declarari desertam.* Rit. 288. n. 105. 211.
- Sacrum Consilium an compellere valeat partes ad compromittendum.* Rit. 288. n. 154. 230.
- S. C. tueri debet libertatem, etiam non petentis.* Rit. 288. n. 160. 232.
- S. C. fauet pie causae.* d. Rit. n. 161. 233.
- S. C. in Tutorem, aut Curatorem suspectum ex officio inquiri.* n. 162. ibid.
- S. C. an impartiri debeat Curatori fatua potestatem erogandi decimam dotis in pia opera ad illius anima suffragium.* Rit. 288. n. 163. ibid. & n. 166. 234.
- S. C. arbitrare valet summam, quando rationum dispositio nimis dubia est, & difficilis.* Rit. 296. n. 44. 358.
- S. C. non ligatur Constitutione Divorum Principum, circa condemnationem in expensis in beneficium Victoris, & propterea inolevit usus apponendi in illius sententijs clausulam: Neutram partem in expensis condemnando.* Rit. 297. n. 4. circa fin. 361.
- S. C. est in quasi possessione cognoscendi remis-*

I N D E X.

- missiunc in gratiam Neapolitanorum, ut trahant locatos Regia Dobana, & non trahantur.* Rit. 301. n. 43. 416.
- S. C. potest, omissione inuentarij band obstante, heredem non compellere, nisi usque ad vires hereditatis, ex Franc. Marc. dec. Delphin. 434. & alijs, aduertit Lanar. in add. ad Patruum ad cap. 1. de success. feud. n. 38.
- Salarium
- Tutori, & Balio constitui debet, & quid Patri Balio sui filij? Rit. 292. n. 22. 265.
- Salarium Patrocinij, & Procuratoris quando censetur remissum. Rit. 297. nu. 20. 364.
- Salarium, usque ad quam summam possit Advocato constitui. Rit. 302. n. 13. 437.
- Salarium Advocato à cliente promissum, etiam publico mediante instrumenta, potest à Iudice, si sit excessivum, diminui, d. Rit. n. 25. 438.
- Sancius.
- Dom. D. Sancius Loffada, olim Regius Consiliarius, & M. C. Pro-Regens, nunc Fisci Patrenus cum voto in Supremo Italia Senatu, laudatur. Rit. 286. n. 19. 85. & Rit. 311. n. 144. in fine.
- Satisfactio.
- Vide Cautio.
- Scholaris,
- Qui inter miserabiles adscribitur, trahit exteros ad nostra Tribunnalia. Rit. 290. n. 11. 247.
- Scholaris, & Bidelli subsumt inviditioni Regij Cappellani Maioris, Studiornum Praefecti. Rit. 295. n. 119. 341.
- Scholaris exteri sine mulieribus expelli possunt à vicinatu honesto. Rit. 301. n. 63. 423.
- Scholaris expulsus ab honesto vicinatu, non tenetur pensionem solvere à tempore, quo abesse coactus est. Rit. 304. n. 39. 480.
- Scriptura
- Impressione sigilli fide digna redditur. Rit. 277. n. 1. 3.
- Scriptura prinata, prinato sigillo munita, an probet, ibid. n. 7. 4.
- Scriptura subscripta, & sigillata sigillo aliquis Principis, plenè probat, ibid. vers. 8. col. 1. fol. 5.
- Subscripta, & sigillata trino teste haud notata, an probet ibid. vers. 23. col. 1. fol. 5.
- Scriptura an probet, in qua sit sigillum appensum, sed destructum, vel fractum? d. Rit. n. 8. 5.
- Scriptura, vel privilegium sigillo carens an subsistat, d. Rit. n. 10. 6.
- Scriptura sigillo munita, quomodo verificetur, & probet? ac quid sine illo? [Rit. 279. n. 10. 26.
- Scriptura an tempore expeditionis causa in ipsa Aula recipiantur? Rit. 281. n. 3. 39. & Rit. 288. n. 121. 219.
- Scriptura, seu copia auctoritate Notarij exemplata, an possit concomitari? ibid. n. 10.
- Scriptura vox fictitia est, veræque vocis imitatrix. Rit. 287. n. 10. col. 2. in fin. 107.
- Scriptura quando edenda sit, tam ab Actore Reo, quam Actori à Reo, ad suum probandi? & de obsequantia nostri Regni. Rit. 294. n. 5. 270.
- An facienda sit exhibitio alterius scripturae nominata in alio instrumento mentionato in libello, d. Rit. n. 12. 272.
- Scriptura si una cum libello producantur, facta litiis contestatione, non potest ex illis ferri sententia pro Actore, nisi ab illo fuerint reproducta in omnib. probationis, sed quid in Regno? n. 13. ibid.
- Scriptura prinata partium sigillo, & subscriptione munita, plenè probat, etiam nulla facta recognitione, & comparatione. Rit. 305. n. 9. 486.
- Scriptura redditur suspecta, si ex altera parte papyri non appareat sigillum suis se impressum cum percussione, n. 11. eod.
- Senator.
- Senator, qui diuersa sentit à Collega, tenetur in Senatu suam sententiam promovere, & rationes pandere. Rit. 288. n. 74. 197.
- Senatores qua modestia, & prudentia debeant coram Rege votare, eiusque menti resistere, remissum, d. Rit. n. 81. 200.
- Senatores semes in Senatu omnimò coniunguntur cum inuenibus, nu. 90. 205.
- Senex
- Septuagenarius an valeat carcerari. Rit. 287. n. 109. 146.
- Sententia.
- Sententia lata inaudita persona legitima in nullitatem inaudit. Rit. 286. n. 37. 95.
- Sententia prolata adversus Bipliopolam, vel

I N D E X.

- vel alium, ut libros Studioſo tradat, appellatione ſuſpendi non poteſt.* Rit. 287. n. 35. 118.
- Sententia exequutio quando per dilationem quinquennalem impediatur? d. Rit. n. 102. 144.*
- Sententia contrà iudiciorum ordinem prolata, rei iudicata authoritatem non habet.* Rit. 288. n. 58. col. 2. 193.
- Sententia S. R. G. ab iſdem Senatoribus revidetur.* Rit. 288. n. 93. 206.
- Sententia ſi evidentè inuſſa appareat, exequi non debet.* Rit. 288. n. 97. 108.
- Sententia S. R. G. poſt inſtanti peremptionem, valida eſt.* n. 98. ibid.
- Sententia S. G. quingenta diebus elapſis revidetur ex eiſdem actis ab eodem S. G. etiam facta prauentione à parte aduerſa petendo appellationem declarari deſertam, d. Rit. n. 105. 211.*
- Sententia S. G. abſque leſſa lata hand eſt nullitati obnoxia.* Rit. 288. n. 107. 212.
- Sententia ultra petita proferri non poteſt, nu. 108. ibid. & quid in S. G. num. ſeq. ibid. & n. 110. 213.*
- Sententia ſe referens ad inſtrumentum inter partes mentionatum, quamvis in actis non productum, valida eſt.* Rit. 288. n. 112. 214.
- Sententia poteſt proferri ſuper actione apta, eſſe ex facti narratione plures colligantur actiones, quarum altera ſint inep- tas, ad n. 112. circa ſimibid.*
- Sententia nulla poteſt cognosci ſimul cum meritis, & declarari valida, ſtante inſtitia.* Rit. 288. n. 113. 230.
- Sententia non conformis libello an ſuſtineatur.* Rit. 289. n. 12. 244.
- Sententia nulla redditur ex iudicio facto cum Minore ſine Curatoris authoritate.* Rit. 291. n. 1. in ſin. 249.
- Sententia nequis ferri pro Actore ex inſtrumentis unà cum libello productis, niſi ab illo in vim probationis fuerint inſtrumenta reproducta, ſed quid in Regno? Rit. 294. n. 13. 272.*
- Sententia ſyndicatus prolata poſt terminum effluxum eſt nullitati obnoxia.* Rit. 295. n. 111. 313.
- Sententia ſyndicatus mandatur exequi ab eiſdem Syndicatoribus, ſed quid exiſtente appellatione.* d. Rit. n. 207. 338.
- Sententia continens repugnantiam, quando ſit nullitati obnoxia.* Rit. 296. n. 42. 357.
- Sententia an continere debeat expreſſam expenſarum condemnationem, aut abſolutionem? Rit. 297. n. 7. 361.*
- Sententia, ſi dicat: victum victori in expenſis, nec addat aliud verbum: condemnantes, num valeat quò ad expenſas? d. Rit. n. 32. 365.*
- Sententia non habens verbum: condemnno, num valida ſit.* Rit. 297. n. 33. 366.
- Sententia redditionis computorum trahitur ad reliquorum reſtitutionem, n. 34. eod.*
- Sententia declarans aliquod deberi præſupponis condemnationem ad ſoluendum.* Rit. 297. n. 34. 366.
- Sententia abſolvens ab expenſis, non comprehendit illas debitas iure conuentionis, d. Rit. n. 56. 371.*
- Sententia nonat contractum, & obligationem.* Rit. 297. n. 62. 373.
- Sententia nequit pro parte valere, & pro parte non.* Rit. 302. n. 11. 433.
- Sententia lata in beneficium duorum, quorum unus reperiebatur mortuus tempore eius prolationis, non poteſt exequi pro parte alterius viventis, ibi d.*
- Sententia prolata extra locum, ubi ius dicitur, an ſit valida? Rit. 308. n. 45. 507.*
- Sententia prolata ab uno ex Conſiliariis, cui cauſa commiſſa non eſt, ſuſtinetur, & quare? d. Rit. 192. 534.*
- Sententia num ferri poſſit ex generali in- quiriſitione? Rit. 308. n. 246. 546.*
- Sententia non authenticata ab Actuario, nulla eſt.* Rit. 311. n. 14. 588.
- Sepulchrum
- An vendi poſſit? Rit. 279. n. 26. 30.*
- De violenta ſepulchri violatione, vel expulſione inter laicos, quis cognoscet? Rit. 311. n. 161. verſ. ſepulchri, 633.*
- Seruus.
- Vide Famulus.*
- Sexta
- An deducatur in datione in ſolutum, qua ſit Creditori bonorum oblatorum, ſi illis licitatis Creditor emerit? d. Rit. 287. n. 72. 131.*
- Et an deducatur ex venditione rerum mobilium? d. Rit. n. 73. 132.*

Si-

I N D E X.

Sigillum.

Sigillum scripturas fide dignas reddit. Rit. 277. n. 2. 3.

Sigillum an satis sit absque subscriptione? Rit. 277. n. 5. 4.

Sigillum esse sigillantis, Notarium attestare, sat est. Rit. 277. n. 7. vers. 19. col. 1. fol. 5. & Rit. 279. n. 10. 26.

Sigillum appositum in scriptura subscripta, irino teste hand notata, an probet? ibid. n. 7. vers. 25. col. 1.

Sigillum appensum in scriptura, si fractum, vel destructum, aut non in totum destructum sit, an probet? ibid. n. 8. 5.

Sigillum si sit deperditum, an probet? Rit. 277. n. 8. vers. 6. col. 2.

Sigilli appositio an sit necessaria in lege Principis, ibid. n. 9. 5.

De iure Regni in Privilegijs, & Assensibus necessaria requiritur, ibid. n. 9. vers. 17. col. 2. fol. 5. ac etiam in Gratijs, quae Reis sunt, ibid. n. 9. vers. 30. col. 2. & Regijs Promissionibus, ibid. & Rit. 279. n. 1. 25.

De Sigillo publico, privato, Episcopis, Cardinalium, &c. multa remissimè, d. Rit. n. 11. fol. 7. & de sigillo magno, parvo, siue maximo, magno, & parvo, & de illo Iustissimi Regis nostri, Summi Pontificis, Ducis Venetorum, & Magistris S. Iohannis Hierosolymitani. Rit. 279. n. 3. fol. 25.

Sigillum Asportanti an sit credendum, ac si litteras asportasset? d. Rit. n. 12. vers. 24. col. 2 fol. 7.

Sigillum extremis voluntatibus firmitatem pollicetur, d. Rit. 277. n. 13. 7.

Sigillum authenticum, quale sit, & quando probeatur, & quando possit recognosci? Rit. 277. n. 7. 26. Ad rem Dom. de Caldero decil. Cathal. 62. p. 2.

Syndicator, Syndicatus.

Syndicatus à Iure Divino originem trahit. Rit. 295. n. 3. 288.

A syndicatu excusantur Officiales perpetui, siue ad beneplacitum Regis creati, nu. 9. fol. cod.

Syndicatus dari potest per Procuratorem, Principe indulgent. Rit. 295. n. 43. 295.

Syndicatus non debet praestari in loco administratus officij, si Officialis ibi inimicitias contraxerit, n. 44. ibid.

Syndicatus olim reddebatur coram Praefecto Pratorio, hodiernis vero temporibus secundum consuetudinem locorum, d. Rit. n. 47. 296.

Syndicatus Regentis, ac Indicum M. C. recipitur ab Electis huius Civitatis taxatim, & committitur alicui Civitatis Consultori, n. 49. cod.

Syndicatores eligendi sunt non suspecti, & suspectorum nota infra brevem terminum dari debet. Rit. 295. n. 61. 301.

Syndicatorum suspicio proponenda est in Regijs Tribunalibus, n. 62. cod.

Syndicatores eligi simul non possunt duo Cognati, n. 63. cod.

Syndicatus dilatarì an debeat pro rata temporis, pro quo ultra annum Officialis exercuit. Rit. 295. n. 96. 308.

Syndicatus tempus non consideratur respectu Baronis confirmantis, sed Universitatis, & aliorum particularium, de quorum interesse agitur, n. 97. d. fol. 308.

In syndicatu datur instantia, atque illius peremptio, & quanam sit hac instantia? n. 100. cod.

Syndicatus terminus curris de momento ad momentum, nec prorogari valet, d. Rit. 101. 310.

Syndicatus termino ad porrigendum querelas, transactio, illicè expeditur littera liberatoriales, n. 102. d. fol. 310.

In syndicatu requiritur mandatum speciale ad querendum. Rit. 295. n. 108. 312.

Syndicatorum decreti ex quibus non retardatur ex appellacione. Rit. 295. n. 109. 312.

Syndicatus sententia prolata post terminum effluxum est nullitati obnoxia. Rit. 295. n. 111. 313.

Syndicatores elapso tempore status ulterior non valent se intrinseccare, n. 111. in med. ibid.

Syndicatus causa non expeditur infra viginti dies ad proseguendum praescriptos, quando valeat infra alios dies viginti expediri? n. 112. cod.

Syndicatus cum praestari debeat in M. C. V. vel Regijs Audiencijs, ibi praestanda sunt querela, d. Rit. n. 118. 215.

Syndicatus quando datur in M. C. V. pro officio gesto in Prouincijs, prorogari possunt viginti dies ad proseguendum, habito respectu ad distantiam locorum, d. Rit.

I N D E X.

Rit. n. 120. 316.
Syndicatores terminum syndicatus proro-
gare nequeunt. Rit. 295. n. 122. eod.
Syndicatores debent decidere cum voto As-
sefforis non suspecti, etiam si sint inris
laurea decorati, n. 126. eod.
Syndicatores omnes interesse debent in pro-
latione sententia, ibid.
Vnus Syndicator subscribere valet Ban-
na, & illa emanare facere potest, d. n.
126. in fine, eod.
Syndicatus non habet locum in re dubia, d.
Rit. n. 183. 332.
Syndicatores nūm tanquā delegati ba-
beans metrum, & mixtum imperium,
d. Rit. n. 106. 337.
Syndicatores possunt exequi facere sensen-
tiam ab eis latam; sed quid existente
appellatione, d. Rit. n. 207. 338.
Syndicatores an possint mulctare testes co-
rum mandato citatos, & non venientes,
n. 214. eod.
Quidū si coram eis falsum deposuerint?
n. 215. eod.
Syndicatores nūm valeant saluum condu-
ctum testibus inquisitis concedere, ut se-
curi ad deponendum veniant, d. n. 215:
circā fin. 340.
Syndicatores in sententia absolutoria, se-
mentur condemnare querelantes in ex-
pensis. Rit. 295. n. 245. 348.
Syndicatoribus nunquā censetur iurisdi-
ctio priuatiuē concessa, nec Princeps va-
let etiam priuatiuē transferre, d. Rit. n.
75. 512.
Syndicari non debent Militia Praefecti de
insperatis praelij entibus, d. Rit. n. 99-
316.
Cetera, vide verb. Officialis, & Magi-
stratus.
Syndicus,
Qui non receperat ab Aluuario cautionem
de stando syndicatus, excusatur à pena,
illo praesente tempore syndicatus. Rit.
287. n. 148. vers. 6. 162. & Rit. 295. n.
37. 293.
Syndici huius Fidelissima Cinitatis, cogere
possunt Gines inimicos ad faciendam pa-
cem. Rit. 288. n. 156. in fine, 231.
Syndici Terrarum compellere valens Gines
inimicos ad faciendam pacem coram Of-
ficiali, n. 157. ibid.

Tom. IV.

Syndici denunciare sententur delicta in pro-
prio territorio patras. R. 311. n. 31. 191.
Socius

Socius sociorum privilegij fruatur. Rit.
295. n. 194. 334.

Socij Eminentissimorum Cardinalium gan-
dent privilegio recitandi officia breuio-
ra, quo ipsimet Eminentissimi potantur,
ibid.

Socius ratione communis gaudet benefi-
cio, quod senectur, in quantum facere
potest. Rit. 302. n. 15. post medium 435.

Socij criminis confessio quando faciat indi-
cium ad inquirendum, d. Rit. n. 67. 603.

Socius criminis reuelans crimen per impu-
nitatem à Iudice sibi promissam, non pro-
bat contrā Socios, n. 68. eod.

Solutio.

Solutio praesumitur existente apoca penes
debitorem. Rit. 281. n. 37. 50.

Solutio debiti an possit probari per Testes.
Rit. 288. n. 123. 220.

Solutio si non sit expressa, censetur destina-
ta in loco contractus. Rit. 302. n. 30. 440.

Statutum.

Statutum irritans instrumentum, non pro-
tenditur ad contractum. Rit. 281. n. 13. 41.

Statutum cessat, cessante eius ratione. Rit.
284. n. 8. 60.

Interpretari debet, ut minus laedas Ius
commune, d. Rit. n. 9. 61.

Statutum humanum, quandoque variatur
secundum varietatem temporum. Rit.
288. n. 102. in fine, 210.

Statutum dilans expensarum condemna-
tionem, an comprehendat instam causam?
Rit. 297. n. 9. 362.

Stylus

Quando recipiendus sit. Rit. 288. n. 58:
193. & Rit. 295. n. 73. in med. 303.

Stylus concedit iurisdictionem procedendi
in similibus causis. Rit. 301. n. 43. 416.

Stylus etiam contrā Ius commune vim legis
obtinet. Rit. 302. n. 72. 451.

Subscribens, subscriptio.

Subscriptio quid operetur sine sigillo? Rit.
277. n. 5. vers. 9. col. 2. 4.

Subscribens scripturam, omnia in illa con-
senta virtualiter scripsisse dicitur, d. Rit.
n. 15. fol. 8. & Rit. 305. n. 10. 486.

Subscriptio Testatoris quomodo probetur?
d. Rit. n. 16. 8.

A a a a a Sub-

I N D E X.

Subscribens in folio albo an sibi praeindestet
Rit. 279. n. 16. 27.

*Subscriptio Secretarij in memoriali probat
provisum fuisse de voluntate Principis, d. Rit. 20. cod.*

Substitutio.

Substitutio facta cum qualitatibus, ut vocati sineant, & laurcam doctoratus assequantur, an sint modus, vel conditio, & intra quod tempus adimpleri debeant?
Rit. 295. n. 80. col. 2. 305.

Substitutione extincta, videtur extincta prohibito alienandi. Rit. 286. n. 32. col. 1. vers. 15. sed contra col. 2. 91.

Successio

Filij intestata Matri non deferuntur, si in transitu ad secunda vota Tutorem illi non petyit. Rit. 291. n. 19. 253.

Suffragium.

Suffragia quo ordine praesententur à Dominis Regia Iuncta Iurisdictionis? Rit. 288. n. 36. fol. 186. & n. 41. & 42. 187.

Suffragiorum paritas orta inter Dominos Regia Camera in causa contingenti recenseatur, d. Rit. n. 73. 197.

Facta suffragiorum paritate in causa, in qua Praeses S. C. votum protulit, sicuti non ab ipso, sed à Pro-Rege dandi sunt adiuncti; ita ille non potest super hoc consilium dare Pro-Regi. Rit. 295. n. 76. 304.

Facta suffragiorum paritate, ubi Praeses ipse votum fert in incidenti causa quando idem Praeses possit illic, & clam vocare Consiliarium ad paritatem dirimendam, n. 77. ibid.

Summus Pontifex

Compellere potest Principes Christianos ad concordiam, ut legem, & inducias. Rit. 288. n. 197. 231.

An possit revocare extensionem usufructus Monasterij, alteri à suo Pedecessore concessi? Rit. 308. n. 27. circa fin. 354.

Supplementum.

Vide Paragium. Dos. Filia.

Suspensio

Ab officio, maxima adhibita prudentia decernenda est. Rit. 295. n. 135. in fin. 300.
Suspensio decernenda est parte audita, n. 136. cod.

Suspensio fieri debet ante datam terminum, n. 137. cod.

Suspensionis decretum, ut legitime iure procedat, quid requiratur, d. Rit. n. 198. 321.
Suspensio Officialis ab officio pro delictis in officio patris quando procedat. Rit. 308. n. 260. 550.

Suspicio.

Suspicionis instantia quando possit prorogari? Rit. 284. n. 9. 61.

Suspiciones notoria quae sint, & quid sit notorium? d. Rit. n. 23. 67.

Suspicionis materia plurimum dependet à Iudicis arbitrio, d. Rit. n. 16. 69.

Suspicio deducta postquam Commissary accesserunt ad locum accessus, recedunt, d. Rit. n. 30. 70.

Suspicionis exceptio valet moderari, atque interpretari, n. 32. ibid.

Suspiciones, quae proponuntur in personas Consiliariorum, qui assunt in M. C. V. expelluntur in S. C. Rit. 288. n. 54. 191.

Suspicio generalis non admittitur contra Syndicatores. Rit. 295. n. 61. 301.

Suspicio Syndicatorum preponenda est in Regijs Tribunalibus, n. 62. cod.

Suspiciones multa operantur, quod unica operari nequiret. Rit. 311. n. 90. 610.

Terminus

A Dimpugnandum datur adversus scripturas. Rit. 281. n. 2. & 3. 39.

Terminus ad concomitandum conceditur praesentanti scripturas, n. 4. ibid.

Terminus ad impugnandum an debeat, si contentum in scriptura fuerit in libello enunciatum? Rit. 281. n. 6. 30.

Terminus ad concomitandum, & impugnandum an impariatur in causis summaris, ibid.

Terminus non conceditur ad concomitandum instrumentum à Notario uxatello confectum in beneficium Baronis, etiam contra illum, d. Rit. n. 12. 41.

Terminus si totus, vel magna ex parte fuerit causa sit lapsus, quid agendum? & an suspensio competat? Rit. 284. n. 1. 2. 56.

Terminus repulsa non nisi volenti conceditur. Rit. 285. n. 2. 71.

Terminus repulsa est communis varique parti, d. Rit. n. 8. 75.

Terminus prorogatus est idem, ac prius. Rit. 288. n. 27. col. 1. vers. 14. 225.

Termini prorogatus infra fines primi termini,

I N D E X.

mini, censetur unus. Rit. 295. n. 96. in fine, 308.
Terminus syndicatus quantus sit, d. Rit. n. 100. 309.
Terminus statutus ad syndicandum Officialium quando labatur, d. Rit. n. 107. 312.
Terminus dierum viginti ad querelas porrigendum, tunc attenditur, quando redditur syndicatus in loco administrati officij, & quid cum syndicatus datur extra locum administrationis, n. 119. ibid.
Termino syndicatus elapso, nùm audiatur forensis veniens in Civitatem, & audiens Banna Officialis syndicandi fuisse emanata, d. Rit. n. 128. in fine, 318.
Terminus praefixus ad Magistraturae querelandos, currit de momento ad momentum. Rit. 308. n. 46. 307.
 Testamentum
Ad pias causas sine ullis testibus in utroque foro sustinetur, si Testatoris manu subscriptum probetur. Rit. 277. n. 15. 84.
Testamentum per Testatorem fuisse subscriptum, quomodo probetur? d. Rit. nu. 16. 8.
Testamentum primum renocari minime potest, nisi per secundum aequè solemniter gestum, d. Rit. n. 20. 10.
Testamentum praesumitur renocatum per incisionem sigillorum à Testatore factam. d. Rit. n. 21. 10.
Testamentum, ut dicatur pium, sufficit, si in aliquo gradu vocetur causa pia, d. Rit. n. 21. 11.
Inter liberos quomodo renocetur? d. Rit. n. 22. 11.
Testamentum, quod in prima figura vitium apparet, an salvetur. si in illo non appareat deleta heredis institutio? d. Rit. n. 25. 12.
Testamentum à Testatore tantum subscriptum, an valeat inter liberos? & an favore pia causa? d. Rit. n. 30. 13.
Testamentum Vxoris in beneficium Viri non potest corrui ob praesumptum metum reuerentialem. Rit. 286. n. 19. circa finem, 85.
Testamentum Baronis confectum à Notario Vassallo ex incolatu, an subiaceat dispositioni Cap. Regis Ladislai, d. Rit. n. 20. 86.
Testamentum, grassante lue factum, minori Tom. IV.

septem testium adhibito numero, est validum. Rit. 287. n. 20. 111.
Testamentum fieri haud permittitur furioso, aut fatuo. Rit. 288. n. 178. 237.
Nec per Curatorem, n. 179. 238.
Testamentum ex propria voluntate profecti debet, nec in alterius voluntatem conferri valis, ibid.
Testamentum factum tempore inhabilis, sustinetur deinde tempore habili. Rit. 299: n. 50. 393.
Testamenti factio est prohibita Fornicato, Bandito, & condemnato perpetuo ad trimeres. Rit. 306. n. 10. 389.
Testamentum an rumpatur per Bannitos, & Fornicatos prateritos? n. 13. ibid.
 Testator.
Testatoris subscriptio quomodo probetur? 277. n. 16. 8.
Voluntas probatur, etiam per eius dispositionem non validam, d. Rit. n. 20. vrrf. 15. col. 2. 10.
Testator si heredis institutionem concipiat: Instituo Pettum, & Lannem filios ex prima Vxore, & Caium ex secunda, omnes in capita succedant. Rit. 286. nu. 17. 84.
Testator ubicumque verisimiliter disposuisset pro anima sua, ita disposuisse censetur. Rit. 288. n. 17. 235.
Testator si substitutionem faciat cum qualitatibus, ut vocati studeant, an sit modus, vel conditio? & infra quantum tempus adimpleri debeat? Rit. 295. nu. 80. col. 2. 305.
Testator vocando descendentes in erectione Montis per lineam masculinam tantum, & de legitimo matrimonio tantum. an comprehendantur filij legitimi per subsequens matrimonium? Rit. 299. nu. 60. 61. & 62. 395.
Testator potest concedere licentiam heredi ingrediendi propria auctoritate in possessionem rerum. Rit. 302. n. 87. 454.
 Testes
Sacramentales, quales esse debeant, & quid inrent? Rit. 280. nu. 1. & 2. fol. 36. & Rit. 293. n. 1. 268.
Testes non valent deponere in termino ad impugnandum extra scripturas. Rit. 281. n. 5. 39.
Testes reiterato falsum deponentes, etiam

I N D E X.

in civilibus, mortis pœna plectuntur. Rit. 281. n. 22. 44.

Testes si sint socij criminis, repelluntur, & quid in delicto laesa Maiestatis ? d. Rit. n. 38. 50.

Testes famosi, qui sint ? ibid.

Testes non repelluntur in termino probatorio causa civilis, & criminalis. Rit. 282. n. 1. 52.

Testis examinatus in causa criminali, vel civilis gravi contrà aliquem, an tanquàm inimicus possit in alia causa repulsari ? d. Rit. n. 7. 53.

Testes in termino citati possunt in causa repulsa recipi elapso termino. Rit. 285. n. 7. 74.

Testes Nobiles, & legalissimi nùm possint examinari post conclusum in causa ? n. 10. ibid.

Testes non citata parte examinati non probant. Rit. 288. n. 115. 216.

Testes deponentes ultrà articulos, an fidem faciant ? d. n. 115. 217.

Testis nullitèr examinatus, ut probei in depositione, debet per extensum deponere, n. 116. ibid.

Testes deponentes de solutione, Curia pro Tribunali, recipiantur ad temperandum iudicium liquidationis, & remorandam penam, ut agitur ordinariè. Rit. 288. n. 123. in fin. 220.

Testes singulares plenam faciunt fidem contrà Officiales respectu criminum in officijs commissorum. Rit. 295. n. 148. circa fin. 323.

Testes omni exceptione maiores in probationibus contrà Officiales requiruntur. Rit. 295. n. 178. 330.

Testes adversus probationem affirmativam rejiciuntur, nisi probata negativa, loco, & tempore cohabitata. Rit. 299. n. 36. 390.

Testes singulares an probent contrà Magistratum ? Rit. 308. n. 215. 539.

Testes inimici nullam fidem faciunt contrà Officialem, & qui dicuntur inimici, d. Rit. n. 220. cum seq. 540.

Testis commensalis cum porte luigante repellitur à testimonio contrà Officialem, n. 222. eod.

Testes alij, qui non probant contrà Officialem, vide verb. Magistratus.

Testes in causa Visitationis, ut cognoscantur

qualitèr deponant, debent coràm Visitatore examinari. Rit. 308. n. 229. 542.

Testis primus absque querela examinatus nullam fidem facit. Rit. 311. n. 64. 602.

Testis, qui aliquin esset habilis, si plures habeat ineptitudines, prorsus rejicitur à testimonio, d. Rit. n. 89. 610.

Testis habens plures ineptitudines à tortura non detergitur, n. 90. ibid.

Tortura.

Tortura gradus plures. Rit. 281. n. 38. in fin. 50.

Tortura minori inferri non potest illius Curatore absente. Rit. 291. n. 14. 252.

Tribunal

M. C. V. est Supremum Tribunal, & exercet iurisdictionem in omnibus causis contrà quoscumque. Rit. 278. n. 7. 18.

M. C. V. parit Regio Collateralis, & Sacro Regio Consilio. d. Rit. n. 8. 18.

Regia Camera Summaria quare sic nominatum ? Rit. 278. n. 6. 17.

Regia Camera non habet auctoritatem in M. C. & cum eo procedit literis hortatoriis. d. Rit. n. 12. 20.

S. R. C. est Regis Senatus, ceteris Tribunalibus prestantius, d. Rit. n. 21. 23.

Cetera vid. in verb. S. R. C.

Collateralis Consilij est à latere Excell. Pre Regis. Rit. 288. n. 27. 182.

Tribunalium Praefecti, excepto S. R. C. dum causas committunt, titulo Domini nuncupant, d. Rit. n. 31. circa finem, 184.

Tribunal Regia Camera si simul cum S. R. C. in Collateralis Consilio conveniunt ; Sacrum Consilium, dexterum locum occupat, d. Rit. n. 35. 185.

M. C. V. quando capere debet informationem de re ab actis civilibus S. C. dependente non procedit, nisi obtenta prius venia ab eodem S. C. in ea Aula, in qua Commissarius causa civilis residet. Rit. 288. n. 57. 192.

M. C. V. non valet uti in decretis his verbis : ex causis in Banca discussis, & quare, n. 36. 203.

M. C. V. in causis Officialium Regionum, non onem Baronatum procedit uti delegatum, ablata via ordinaria. Rit. 295. n. 55. 298.

M. C. V. dumtaxat cognoscit de delictis Officialium, etiam tempore syndicatus

I N D E X.

patris. Rit. 295. n. 209. 338.
Tribunal Regij Cappellani Maioris habet
invisdictionem super Studijs, & Bidellis,
ac Scholaribus intuitu studij delinquenti-
bus. Rit. 295. n. 319. 341.

M. C. V. an sola cognoscant de presentatio-
ne instrumentorum, etiam priusquam quod
ad Barones? adducitur casus superiori-
bus annis in eadem M. C. controuersus,
d. Rit. 302. n. 59. 448.

M. C. V. tractans pactum exequuntium in-
hiberi non potest a S. R. C. d. n. 72. in fin.
ibid.

Tutela.

Tutela legitima datur, sed lege deferitur
deficiente testamentaria. Rit. 291. n. 19.
& n. 20. 253.

Tutela, qua deferitur Matri, & Ania, ex-
traordinaria, vel legitima dicatur? d.
Rit. n. 23. 254.

Tutela in imitos deferri non potest; d. Rit.
n. 23. col. 1. 255.

Tutor.

Tutor debitor, ex causa tutela non admit-
titur ad beneficium sessionis bonorum.
Rit. 287. n. 116. 150.

Tutor, qui licet lucro, & suiori pecuniam
pupillarem exponere, vel in emptionem
pradiorum collocare tenetur, si hoc ne-
glexerit, tenetur ad interesse, d. Rit. n.
148. vesp. 11. 162.

Tutor suspectus ex officio potest a S. C. re-
pellii. Rit. 288. n. 102. 233.

Tutor, aut alius administrator largitionem
sui principalis exercere non potest, d. Rit.
n. 180. 238.

Tutor legitimus nec petitione, nec datione
eget, sed ipso iure subintrat, d. n. 19. col.
2. in med. & n. 20. cod.

Tutor legitimus an subintret ipso iure, ma-
tre transiente ad secunda vota, n. 21. cod.

Tutor datus ab illo, qui impuberem in po-
testate non habet, num sine Iudicis de-
creto administrator valeat. Rit. 292. n.
in med. 260.

Tutor a Matre dari nequit, sed datus, Iu-
dicis confirmatione eget, d. Rit. n. 18. 263.

Tutor a Patre datus filijs in eius potestate
non existentibus, (licet inuolide) debet
a Iudice confirmari, d. n. 18. ibid.

Tutores num constitui possint Ecclesiastici,
vel Religiosi, Miltitcsque Hierosolymiti-

tani, & quid de Militibus Cruciferis cui-
uscunque Ordinis? d. Rit. n. 21. circa fin.
265.

Tutor agens tenetur ostendere solemnia.
Rit. 294. n. 17. 273.

Tutor, aut Curator insitimens calumnie ad
actionem, ipse, & non minor expensas
soluere obstringitur. Rit. 297. n. 59. 372.
Variatio Fori.

Vide Forus.

Vetigal

S*i venditur, à patci vecchi, e modi v-*
lati, de quibus pactis intelligatur. Rit.
295. n. 23. 292.

Recensetur celebris causa in S. C. decisa
inter Gubernatores Arrondissementi ferri,
ac illius conductores, & subconductores,
n. 24. & 29. in fin. ibid.

Vetigal an soluendum sit de corpore mor-
tuo? Rit. 311. n. 163. 634.

Venditor

Obstrictus ad implicantum pretium rei
vendita in aliam emptionem, ubi illo
facere debeat. Rit. 287. n. 142. 161.

Venditor alicuius rei censetur vendere ins,
quod habet in re. Rit. 295. n. 29. 292.

Venditor, ut admitti possit ad recendum,
tenetur offerre pretium intra tempus in
pacto expressum. Rit. 296. n. 16. 352.

Venditor an habeat rei aduocationem super
re vendita, cuius pretium non fuit per-
solutum. Rit. 300. n. 6. 399.

Verbum

Placeat, in literis hortatorialibus, qua per
R. C. S. mittuntur S. R. C. quid importet?
Rit. 278. n. 20. 23.

Verba legis sunt lex. Rit. 281. n. 27. 46.
Verbum Volo, an sit voluntatis suspen-
suum? d. Rit. n. 34. 48.

Verba sunt referenda ad sensum hominis
benè sensati, & aliquid operari debent.
Rit. 286. n. 29. 90.

Verba geminata significant precisam in-
tentionem. Rit. 287. n. 102. 144.

Verba taxativa in concessione inuisdictionis
quid importent? Rit. 288. n. 52. col. 1.
191.

Verbum Dedicare, non importat donare.
Rit. 283. n. 184. 239.

Verba semper intelligantur cum effectu.
Rit. 295. n. 80. 305.

Verbum Quisquis, vixit? distributum
non

I N D E X.

- non potest ad unum dumtaxat referri.*
Rit. 296. n. 38. 357.
- Verbum Sint, veritatem, non fictionem praefert.* *Rit. 299. n. 63. 396.*
- Verbum Pignori, denotat pignora capere, sine in pignus accipere.* *Rit. 302. nu. 88. 455.*
- Verbum Restituo, & si non dicatur in integrum, ad omnia restitutionem faciendam denotat, nisi restituens restitutionem limitasset.* *Rit. 308. nu. 266. 552.*
- Verbum Reddere, significat deinde dare eo iure, quo antea habebatur.* *Rit. 308. n. 266. 552.*
- Verbum Mentiris, quando penam trabas?*
Rit. 311. n. 156. 632.
- Verbum Mentiris, in quo discrimines à Verbis Dicis mendacium, Dicis verum, ibid.* *Ad rem de Caldero decil. Cathol. 42. lib. 1. & dec. 65. lib. 2.*
- Vicinus
- Retrahens, in quacumque parte indicij à petito retrahit recedere valet.* *Rit. 287. n. 29. circa finem. 115.*
- Vicinus cogi non potest, etiam a Locis pji ad vendendum res antiquas pro ampliatione Ecclesiae.* *Rit. 288. n. 35. in fin. 207. de qua re scripti in Rit. 273. ex n. 166. tom. 3.*
- Vicinus potest propria auctoritate incidere ramos arboris Vicini super domo pendentes.* *Rit. 302. n. 87. col. 1. 455.*
- De commoditate, & incommoitate Vicinorum, plura Rit. 304. ex nu. 40. 480. & alia notant Petr. Matth. nel Histor. di Franc. lib. 5. narrat. 1. nu. 1. Alciat. emb. 566. & ibi: Tui. n. 3. in fin. pag. 700. & in comment. ad emb. 32. nu. 3. P. Mascul. de incend. Vesuv. lib. 10.*
- Vidua
- Etiam agens ex iure cesso ex causa Incrastina habet privilegium advocandi Aduersarium.* *Rit. 297. n. 5. 246.*
- Vidua, durante viduitate, gaudet omnibus privilegijs, etiam ratione persona Marito concessis.* *Rit. 301. n. 21. 410.*
- Vidua sequitur Virum, etiam quod ad summum, ut in eo humanda sit, d. Rit. nu. 25. 441.*
- Vidua ex Viro Clerico non gaudet immunitate vestigalium, aliorumque onerum,*
- quibus gaudebat eius Vir Clericus, d. Rit. n. 29. 412.*
- Vidua origine extra, nam gaudeat ciuitate Viri, qua durante matrimonio fruebatur?* *d. n. 32. col. 2. eod.*
- Vidua nobilis secundo Viro ignobili nupta, nobilitatem amittit, d. Rit. n. 34. in med. 414.*
- Cetera, vide in verb. Mulier, Vxor.*
- Vir.
- Vir Vxoris Comitissa, cognominari debet Comitissam constante matrimonio, quam mortua Vxor.* *Rit. 293. nu. 212. 393.*
- Vir constante matrimonio dicitur Dominus, & possessor bonorum dotalium.* *Rit. 301. n. 10. 408.*
- Vir nihil nobilitatis acquirit ex illa Vxor, immò Nobilis ignobili nupta, efficitur ignobilis, d. Rit. n. 34. 414.*
- Vir, & Vxor ob reverentiam conjugalem gaudent beneficio, quod teneantur, in quantum facere possunt.* *Rit. 302. n. 15. col. 1. 435.*
- Vir non est, qui virilem sortitur sexum, sed qui virilia munia exercet.* *Rit. 304. n. 23. 475.*
- Vir quando obligetur pro mercatura Vxor?* *Rit. 308. n. 148. 526.*
- Vir non tenetur Vxorem reatu obnoxiam exhibere.* *Rit. 311. n. 94. 612.*
- Vir remittere potest Vxori iniuriam quod ad bona ipsius Viri, etiam in filiorum praedictum, d. Rit. n. 167. 635.*
- In Viri pauperis beneficium num vendicet sibi locum dispositio Auth. Præterea, unde Vir, & Vxor, quemadmodum in beneficium Vxor, n. 168. eod.*
- Vir si indemnitatem promittat in sabulis nuptialibus, multum operatur ad exclusionem petitionis supplementi paragi, d. Rit. n. 181. 630.*
- Vir, & Vxor cum pro testibus adhibentur, ipsorum testimonia pro uno habentur.* *Rit. 301. n. 20. 409.*
- Visitatio, Visitator.
- Visitator deputatus per Suam Maiestatem in hoc Regno, quomodo recipiatur in S. R. C. Rit. 188. n. 50. in fin. 190.*
- Visitator congregatis Ciuitatis Tribunalibus coram Domino Pro-Rege, sua commissio litteras ostendere tenetur, & post.*

I N D E X.

postmodum eligere debet locum, in quo
ius dicere vult. Rit. 308. n. 44. 507.
Visitator eligitur à Principe Delegatus ad
vniuersitatem causarum. Rit. 295. nu.
206. in fin. 338.
Visitator à Rege electus potest iussu ex cau-
sis recusari. Rit. 308. n. 14. 503.
Visitatoris partes sunt, testes examinare, &
processum instruire. Rit. 308. n. 31. 505.
Visitator processum instruitum mittere de-
bet ad Regem, d. Rit. n. 32. 505.
Visitator corrigere, ac moderare potest sua
decreta, antequàm Regi referat. Rit.
308. n. 34. 506.
Visitator nullam habet potestatem in sen-
tentiando causas. Rit. 308. n. 41. 507.
Visitator valet citare testes, cogere renuen-
tes, & plectere falsa depONENTES, nu. 42.
ibid.
Visitator potest concedere securitatem testi-
bus, ut accedant ad testimonium perhi-
bendam. Rit. 308. n. 43. eod.
Visitator publico adito praefigere debet ter-
minum videntibus accusare Magistrat-
us, n. 46. ibid.
Visitatoris potestas à commissionis serie de-
pendet, n. 50. eod.
Visitatoris partes priores sunt in cognoscendo
Rationales R. G. Rit. 308. nu. 91. 515.
Reliqua vide in verb. Rationalis.
*Visitati*onis iudicio subest Auditor Genera-
lis Exercitus, & Commissarius Campan-
nae. Rit. 308. n. 93. & 95. fol. 515.
In visitantis iudicio vix dici potest Reus
conuictus, d. Rit. n. 124. 521.
*Visitati*oni non sunt obnoxij à Secretis Do-
mini Pro-Regis, d. Rit. n. 154. 527.
Visitatoris iurisdicctio prorogari non valet,
d. Rit. n. 158. 528.
Visitator procedere potest contrà Officialem,
qui pecunia mediante officium obtinuit,
d. Rit. 308. n. 201. 535.
Visitator quomodo debeat se gerere, concurren-
te bona, vel mala fama Officialis.
Rit. 308. n. 218. 540.
Visitator, cum testes examinat, vel repe-
tit, vnicam, non alteram quoque impen-
dere debet diem. Rit. 308. n. 230. 543.
Visitator debet in scriptis referre depositio-
nes testium, tam pro, quam contrà Offi-
cialem, n. 231. ibid.
Visitator duplici modo procedere potest, vel

per Inquisitionem Generalem, vel ad
partium instantiam. Rit. 308. nu. 243. &
segg. fol. 546. & n. 248. 547.
Visitator non debet admittre accusatores,
nisi prius cauerint de expensis in casu
succumbentia. d. Rit. n. 253. 548.
Visitator in delationibus, qua contrà Ma-
gistratum fiunt, debet aduertere, quis, &
à quo apud ipsum accusetur, & attende-
re accusationis tempus, d. Rit. n. 300. 561.
Visitator maximum curam adhibere debet,
si per libellos sine Authore, Officialium
crimina deferantur, d. Rit. n. 311. 564.
Visitator non debet nimis scrupulosè agere
cum Magistratibus. Rit. 308. n. 324. 569.
Cetera vide verb. Officialis, & Magistra-
tus.
Post à me exarata perlegi decem deci-
siones Doctissimi Consiliarii D. Mi-
chaelis de Calderò super huiusmodi
materia Visitatoris, miro ordine com-
pilatas tom. 2. decisi. crim. Cathalonà
dec. 89. ad 101. ad ipsum auidum lecto-
rem trilego.

Voluntates

Testatoris probatur etiam per eius dispo-
sitionem inualidam. Rit. 277. n. 20. vers.
15. col. 2. 10.
Voluntas denotatur per impressionem sigil-
li. Rit. 279. n. 2. 26.
Voluntatis firmitas denotatur per verbo-
rum geminationem. Rit. 287. nu. 102.
134.
Voluntas virtualis, & interpretatiua, quàm
habet homo circa beneficia sua salutis, sit
est ergà fatnos, & phreneticos. Rit. 288.
n. 169. 134.
Voluntas aquè demonstratur lingua, vel
scripto. Rit. 295. n. 241. 346.
Voluntas non est in questionem deducenda,
ubi verba sunt clara. Rit. 286. n. 16. 34.
Vniuersitas
Habet restitutionem ad iussu Minoris.
Rit. 285. n. 5. 72.
Ad cessantis bonorum beneficium admitti-
tur. Rit. 287. n. 8. & 14. fol. 106. & 109.
Vniuersitas, aut Ciuitas an gaudet benefi-
cio dandi in solutum eius Creditoribus?
Rit. 287. n. 70. prope finem, 131.
Vniuersitati concedi potest, & debet mora-
toria pro eius proprijs debitis, d. Rit. n. 85.
137. quo casu non satisfas, n. 145. 161.
Vni-

I N D E X.

Vniuersitas, & alij priuilegiati querelantes, nūm aduersus temporis lapsū ad querelas præsensandas, vel prosequendas, uti valeant beneficio restitutionis in integrum? Rit. 295. n. 116. 314.

Vniuersitas contumax nūm audiatur non reuocatis expensis? Rit. 298. n. 6. 376.

Vniuersitas ex Camera reservata sit immunis ab onere hospitandi Milites, & contribuendi in pecunia. Rit. 308. nu. 184. 532.

Vniuersitates Regni an potantur privilegio quō ad damna clandestina Civitatis Neapolis clargito? Rit. 311. n. 28. 591.

Vniuersitas contribuendo Barricellis, nūm excimatur pro damnis clandestinis, tam à pœna Curie, quàm ab interesse partis laica? n. 29. eod.

De consuetudine publicantur Banna, quibus interdicitur, ne quis intret pradium alicuius. n. 39. eod.

Cetera vide verb. Civitas.

Votum.

Vide Suffragium.

Vfus

Vfus potestatis suprema requirit semper instam causam in Principe. Rit. 287. n. 79. 135.

Vxor

In carceribus detenta, si non habeat vlrā dotem, ali debet à Creditore, non à Viro. Rit. 287. n. 60. circa fin. 127.

Vxor forum Viri sequitur. Rit. 301. nu. 5. 406.

Vxor dicitur Cinis illius loci, in quo habet Maritus ciuitatem. d. n. 5. in medio. eod.

Vxor Clerici coniugati an gaudet Viri privilegio? d. n. 6. eod.

Et de Vxoribus Officialis R. G. S. Doctoris, Nuntiarum, aliarumque personarum remissis. d. n. 6. circa fin.

Vxor præsuntur confici secretorum Viri,

d. Rit. n. 20. ibid.

Vxor an perdat privilegium ex Viri persona ei impartitum, illo defuncto. d. Rit. n. 21. 410.

Vxor Officialis præsuntur nūm valeat multos post annos petere pensionem pro annis prateritis? n. 27. eod.

Vxor nobilis effecta per primum matrimonium, si postea nubat plebeio, nobilitatem amittit. d. n. 34. in medio, sed limita, ut ibid.

Vxoris, vel Viri domicilium sit attendendum ad dotem lucrandam? n. 35. eod.

Vxoris bona mobilia domi reperta præsuntur, quando Maritus ad illius laces se recepit. n. 36. eod.

Vxor mortuo Viro, quā ad lites incaptas gaudet viduali privilegio. d. Rit. nu. 52. col. 2. in princ. 419.

Vxor, & Vir ab reverentiam conjugalem gaudens beneficio, quōd teneantur in quantum facere possunt. Rit. 302. n. 15. col. 1. 435.

Vxores vassallorum inuitata à Dominis suis, vel à Principe ad tripudia, ire non tenentur. Rit. 304. n. 15. 472.

Vxor palam de consensu Viri luxurians, potest à vicinatu repelli. d. Rit. n. 47. 482.

Vxor est cum Viro una caro, & corpus, proinde eius factum Viro imputatur. Rit. 308. n. 146. 525.

Vxor si publicè mercatur, Maritus pro mercatura obligatur. d. Rit. n. 148. 526.

Vxor Officialis si subripiat, nūm eius Maritus furti actione conveniri valeat? n. 149. eod.

Inter Vxorem vetulam, & Virum inueniunt, non est inconueniens patium, ut illa pramoriens, ille dotem lucretur, si autem iste præcedat, illa nil consequatur. Rit. 311. n. 167. in fin. 635.

Cetera, vide in verb. Mulier, & Vidua.

F I N I S

70.
824

824
834

834
844
854

854
864
874
884

884
894

894
904
914
924

924
934

934
944
954
964

964

974
984

984
994
1004
1014

1014

Prom. Legatoria Artistica

ACHILLE FIORE

Archivio, 3 - Napoli

